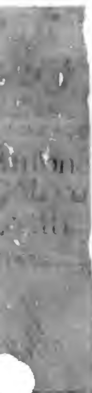
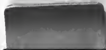

NAZIONALE
13
8 D
32

A

IOANNES CAROLVS ANTONELLVS

SAC. THEOL. AC I.V.D.

VELITERNVS

DE LOCO LEGALI

IOANNIS CAROLI ANTONELLI
SAC. THEOL. AC. I. V. D.
PATRICII VELITERNI,
PROTHONOTARII APOST. &c.

TRACTATVS DE LOCO LEGALI
IN TRES LIBROS DISTRIBVTVS,

In quibus vtriusque iuris controuersiæ difficiliores, & in foro frequentiores singulariter tractantur, & resoluuntur.

Opus Iudicibus tàm Ecclesiasticis, quàm Sæcularibus, Aduocatis, alijsque in foro versantibus vtile, ac pernecessarium.

Sel.

VELITRIS, Apud Petrum Guilelmum Cafassium, M. DC. LXXI.
SVPERIORVM LICENTIA.

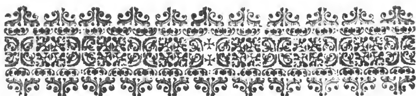
Imprimatur:

Si videbitur Reuerendiss. Patri Magistro Sac. Palatij Apost.

Fr. Antonius Episcop. Tagasten. Vicarius generalis.

Imprimatur.

Fr. Hyacinthus Libellus Sac. Palatij Apost. Magister.

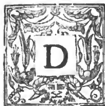

CLEMENTI
DECIMO
PONT. OPT. MAX.

IO. CAROLVS ANTONELLVS

Felicitatem.

Eberem BEATISSIME PATER, iuxta veterum documenta meo in loco manere, nec audere supercilium, gressumque tollere ad solium tuum. Angulus est locus, vbi maneo; solium tuum est Vaticanum Cęlum, quod syderum tuorum lumine, ideſt summorum meritorum radijs illustratur; adeòque pennis mihi negatis incassum tentaui ab angulo ad Cęlum euolare. Verum cum hic Liber, quem Sanctitati Tuæ offero, complectatur omnem locum legalem, & solium tuum sit verè legale, nam ex eo leges in vniuersam Ecclesiam promulgantur, meritò se sistit pedibus tuis. Accipe igitur hoc munusculum à tenui quidem manu profectum, sed Tuæ Sanctitati debitum: ibi enim locus legalis verè est, vbi residet Legislator. Vale diù omnium bono.

INDEX
LIBRORVM, ET CAPITVM.
QVAE IN PRAESENTI TRACTATV

Continentur.

LIBER PRIMVS.

† Quæstio

Quæ-

Cap.

LIBER TERTIVS.

IOANNIS CAROLI ANTONELLI SAC. THEOLOGIAE, AC. I.V.D. VELITERNI

LIBER PRIMVS.

DE LOCO LEGALI.

PVS, de tempore legali, quod præcedentibus annis in lucem edidimus, eò animum impulit, vt hunc etiam, de loco legali, tractatum ederemus: valet enim argumentum de tempore ad locum, & è contra, *l. continuus*, *§. cum ità, ff. de Verbor. obligat. l. vinum, vbi Bart. ff. si cert. petat. Carleual. in tract. de Iudic. lib. 1. tit. 1. disp. 2. q. 5. num. 379. & seq. Barbos. in tract. locor. commun. &c. loc. 65. num. 2. Gratian. discept. for. cap.* 128. *num.* 8. vbi obseruat, quod valet etiam argumentum de re ad locum, & ad tempus, & è contra, *Gait. de Credit. cap. 2. num.* 2348. variæ quoque, ac difficiles inde resoluuntur difficultates, nam ex varietate locorum variantur contractus, & cęteri actus hominum, *l. 3. §. fin. ff. de eo quod cert. loc. l. pretia rerum, §. fin. ff. Ad l. falcid. l. nummis, ff. de legat. 3. l. haeredes palam, §. si quid post factum, vers. sed etsi notam, ff. de Testam. l. semper in stipulationibus, ff. de Reg. Iur. Innoc. in cap. qualiter, & quando, num. 4. de Accusat. Alba conf.* 209. *num.* 18. *Corn. conf.* 205. *num.* 13. *vol.* 2. vbi dicit, quod loci diuersitas inducit factorum diuersitatem, *Scaccia in tract. de Commer. §. 1. q. 7. num. 76. vers. sed in mercatoribus &c.* vbi dicit, quod sicut interesse potest deberi ratione temporis, ità etiam ratione loci, *latè Mantica de Tacit. & ambig. conuent. lib. 3. tit. 15. num. 3. & seq. Socin. sen. conf. 64. num. 6. lib. 3. Paris. conf. 20. num. 55. lib. 1. Rimin. conf. 452. num.* 17: in pęnis etiam locus attendi debet; quia si locus est publicus, iniuria fit grauior, & pęna durior infertur, *l. Prætor, §. fin. vers. atrocem, & l. sed est quæstionis, ff. de Iniur. l. aut facta, ff. de Pæn.* vnde qui in acie fugam prior fecerit, propter exemplum, capite puniendus est, *l. omne delictum, §. qui in acie, ff. de re milit.* licèt secus sit, si ex alio loco, *Luc. de Penn. in l. vn. col. 5. C. de Colon. Illiric. lib.* 11. item in domo grauiùs delinquitur, quàm extra domum: multoque grauiùs in propria, quàm in aliena, *l. lex Cornelia, & ibi DD. ff. de Iniur.* & longè grauiùs, si in Ecclesia, vel in foro, *d. l. aut facta, §. locus, vbi DD. ff. de Pæn. Luc. de Penn. in l. si apparitor, col. 8. C. de Cohartal. lib.* 12. quisque igitur facilè colligere poterit, quàm sit necessarius hic tractatus, cum in omnibus ferè legalibus dispositionibus, loci ratio habeatur. vt autem faciliori, ac rectiori, quo possumus, ordine procedamus, in primo libro Deo adiuuante agemus de loco, quatenus spectat ad causas Ecclesiasticas, & spirituales: in secundo, quatenus respicit causas ciuiles, contractus, & negotia: in tertio, quatenus respicit causas criminales.

SVMMARIVM.

1 *De loco tractant non solum Philosophi, sed etiam Legistæ.*
Quid sit locus.
3 *Qualiter accipiatur locus in iure, & num. 4. & 6.*
5 *Quid nomine ædis, villæ, areæ, agri, & fundi intelligatur.*
7 *Quid sit territorium, & quid importet, num. 11.*
8 *In mari non dicitur territorium, sed districtus.*
9 *Iurisdictio est in territorio tanquam in re inanimata, sed in Magistratu est tanquam in subiecto animato.*
10 *An concessa iurisdictione censeatur concessum territorium, & an concesso territorio videatur concessa iurisdictio.*
11 *Territorium non importat proprietatem, & dominium prædiorum.*
12 *Clericatus non eximit aliquem de territorio, seu de districtu.*
13 *Clerus appellatione populi comprehenditur in fauorabilibus, non in odiosis.*
14 *An præscribens territorium, præscribat etiam iurisdictionem.*

CAP. I.

An sit, & quid sit locus secundum leges.

1 DAri locum, nemo est qui dubitet, quamuis multi nesciant, quid sit; de eo tractant non solum Philosophi, sed etiam Legistæ *in l. 1. & seq. ff. Ne quid in loc. sacr. fiat. l. 1. cum seq. ff. de loc. & itiner publ. l. 1. & tot. tit. ff. Ne quid in loc. pub. l. 1. cum seq. ff. de eo quod cer. loc. &c. & alibi passim.*

2 Est autem locus superficies corporis cōtinentis aliud corpus, *vt inquit Aristot. lib. 4. Phisic. cap. 2. tex. 14. & cap. 8. tex. 41.* superficies verò alia est immediata, alia mediata: superficies immediata dicitur locus proprius, quia intra eamdem plura corpora simul contineri non possunt, alioquin penetrarentur: ac proinde ità conuenit vni, vt non conueniat simul alijs; talis est superficies, qua aer primò, & immediatè tangit, seu ambit turrim: illa enim est locus, in quo est turris; quemadmodum superficies immediata aquæ circumdantis piscem, est locus, in quo est piscis, & de hoc
3 loquitur *Aristot. loc. cit.* superficies verò mediata ità continet, vt non tangat contentum, diciturque locus communis; quia intra eamdem plura simul corpora contineri possunt: & ideò ità conuenit vni corpori, vt etiam conueniat alijs: talis est Ecclesia, Ciuitas, Prouincia, Territorium, &c.
4 & de hoc loquitur etiam *Arist. vbi supra d. cap. 2. tex. 14.* & ita accipitur in iure, *vt constat ex extrauag. prouide, vers. præsentis constitutionis, de sent. excom. cap. alma, ver. sanè eod. tit. in 6. cap. postulastis §. fin. de Cler. excom. min. l. ciuibus ff. de reb. dub. l. decernimus C. de Aquaduct. lib. 11.* vbi locus accipitur pro Congregatione hominum intra metas vnius loci habitantium, *l. locus vbi Glos. ff. de verb. sign.* vbi, quod loci appellatio non solum ad rustica, verum ad vrbana quoque prædia per-
5 tinet, *l. fundi ff. eod. tit.* vbi, quod vrbana ædificia ædes, rustica, villæ dicuntur: locus verò sine ædificio in Vrbe, area: rure autem ager appellatur: idemque ager cum ædificio fundus dicitur, *l. 1. §. ibi autem ff. de vi, & vi arm. l. 1. §. eodem, ff. ad Syl. l. fin. C. de Præscript. long temp. Spec. in tit. de Arbitr. & arbitrat. §. sequitur n. 66. & 67. Panorm. in cap. abolendæ de Sepult. Luc. de Penn. in l. 1. C. de Thesaur. lib. 10.*
6 *Sylu. in ver. loca.* vbi, quod locus in iure accipitur pro humanis habitationibus in vita, vel post mortem, *Cepoll. in tit. de Vsucapion. pro donato, §. siue Dominus, num. 4.* vbi, quod loci appellatione propriè loquendo veniunt immobilia tantum, *Boer. decis. 99. nu. 1. & seq.* vbi, quod locus accipitur pro territorio, vel districtu, seu Parochia, vel iurisdictione, *Rosenth. de feud. cap. 12. conclus. 15. num. 20.*
7 Territorium verò nihil aliud est, quam vniuersitas agrorum, siue certum terræ spacium iurisdictione munitum, *l. pupillus §. territorium ff. de verb. signif. Bart. cons. 189. Alex. cons. 35. nu. 2. vol. 4. Bald.*
8 *super rubr. Quæ sint regal.* subdens, quod in mari non dicitur territorium, nisi fortè habito respectu ad alueum maris: sed dicitur districtus, idest aquæ spacium, seu latitudo similiter munita iurisdictione, & imperio, *& in cap. 1. nu. 4. in tit. de Allodijs, Socin. cons. 74. col. 2. vers. primo quia*
9 *ex quo &c. lib. 1.* vbi, quod iurisdictio est in territorio tamquam in re inanimata, sicut seruitus in fundo: sed in Magistratu est tanquam in subiecto animato, sine quo iurisdictio per se nihil agit, *Boer. decis. 227. num. 7. & seq.* vbi dicit, quod
10 concessa iurisdictione non censetur concessum territorium, sicutè contra territorio vniuersaliter, & simpliciter concesso videtur concessa omnis iurisdictio, *vide*
11 *Bart. in l. 2. in fin. C. de bon. vacan. lib.*

lib. 10. vbi, quod territorium regulariter non importat proprietatem, & dominium prædiorum, ac rerum particularium, sed iurisdictionem, quæ in his exercetur, & coërtionis superioritatem, *Luc. de Penn. in l. Duumuirum*, 53. *C. de Decurion. lib.* 10. vbi, quod interdum habent iurisdictionem qui non habent territorium, *Merlin. decis.* 655. *n.* 8. vbi dicit, quod etiamsi totus Regionis, seu Prouinciæ ambitus sit tributarius vni soli Principi, non præsumetetur tamen, vt quidquid est intra fines Regionis, subsit quoad vtile, & directum dominium ipsi Principi, sed solum quoad iurisdictionem, & quamdam protectionem.

12 Notandum est etiam, quod Clericatus non eximit aliquem de territorio, seu de districtu, licèt eximat de qualitate populari, quæ respicit personam, *Dec. in cap. Ecclesia S. Mariæ, nu.* 34. *& seq. de Constit.* subdens *num.* 36. quod in materia

13 odiosa appellatione populi Clerus non comprehenditur; secus in materia fauorabili, *per tex. in cap. dilecti, de for. compet. & cap. si sententia, de Sent. excom. in* 6.

14 An verò possit quis præscribere iurisdictionem tanto temporis spacio, quanto præscriberet ipsum territorium, & sic spacio longi temporis? affirmat *Boer. loco cit. num.* 9. *vbi alios refert*: sicut enim præscribens fundum, præscribit quicquid est ibi plantatum, vel radicatum, ità præscribens territorium, præscribit iurisdictionem, tanquam annexam territorio, à quo auelli non potest, *l. in modicis, ff. de Contrab. empt.* Sed de hoc vide quæ fusè scripsimus *in tract. de Tempor. Legal. lib.* 2. *cap.* 105.

SVMMARIVM.

1 *Locus diuiditur in plenum, semiplenum, vacuum, priuatum, religiosum, publicum, & insignem, & num.* 2. 4. *&* 7.
An in loco publico possit aliquid fieri, ibid. numer. 4.
3 *Quando præsumatur locus auctoritate Episcopi ædificatus.*
4 *An quis teneatur viam publicam munire iuxta domum suam.*
Quando structio viæ veniat appellatione melioramentorum, ibidem.
5 *An quis sine licentia Episcopi construere possit Hospitale, vel Oratorium.*
6 *Quando Hospitale, vel Oratorium possit ad prophanos vsus conuerti.*
8 *Quando locus dicatur insignis.*
9 *In loco insigni præsumitur ipso iure copia peritorum.*
10 *Quando vir priuetur lucro dotis.*
11 *Qui ægroto non adhibuit medicum, vel imperitum adhibuit, dicitur præstitisse occasionem mortis.*
12 *Hæres, qui Testatori non adhibuit medicum, vel malum adhibuit, priuatur hæreditate.*
13 *Quando vulneratus præsumatur culpa sua decessisse, ità vt non imputetur vulneranti.*
14 *Quando locus dicatur vicinus, vel remotus, & num.* 17. 18. *&* 19.
15 *Si ex statuto damnum à vicinis emendari debet, vicini dicuntur, qui acclamantis vocem ex loco commissi delicti exaudire possunt.*
16 *An dictum statutum comprehendat pupillos, & mulieres, & alios inhabiles ad auxilium ferendum.*
17 *Quando agatur de distantia milliarium, mensura non fit per aerem, sed per itinera consueta.*
19 *Statutum disponens, quod offendens aliquem iuxta domum, puniatur certa pæna, quando locum habeat.*
20 *Quando reputetur vnus locus.*

CAP. II.

Quotuplex sit locus.

1 Locus, alius est plenus, vt qui possidetur: alius est semiplenus, vt ille, in quo aliquis est causa legatorum, vel rei seruandæ causa, *l.* 3. *§. fin. ff. de Acquir. poss. l.* 2. *S.* 1. *ff de Action. empt.* alius est vacuus, qui ita dicitur tribus modis, vel propter absentiam, vel negligentiam Domini, aut quia sine successore decesserit, *S. quod autem, iuncta glos. ibidem, Inst. de Vsucap. l. si id quod, ff. de Acquir. poss.* vacuus etiam dicitur, quando est sine ædificio, *l. Prætor ait, S. siue autem, vbi glos. ff. de Nou. oper. nunciat.*

2 Item alius dicitur priuatus, vt quia non est deputatus ad vsum publicum, *cap. aurum*, 12. *q.* 2. *Afflict. dec.* 62. *num.* 2. vbi dicit, quod viæ vicinales sunt priuatarum personarum, & ideo non obstante via vicinali in medio, habet locum ius congrui, *& dec.* 265. *num.* 108. vbi, quod tenetur Vasallus præstare viam Domino suo per sua prædia, si Domino hoc expediat; alius est religiosus, sed non sacer, vt ille, in quo sepultus est aliquis de voluntate Domini, *l.* 2. *C. de Religios. & sumpt. fun.* vbi etiam, quod talis locus vendi, aut obligari non potest: licèt secus sit de iu-

re canonico, secundùm quod locus non efficitur religiosus, nisi auctoritate Pontificis deputetur ad talem vsum; *cap. ad hæc, de Relig. dom.* vt latiùs infra dicemus *cap. seq.* alius est religiosus, & sacer, qualis est Ecclesia, cœmeterium, capellę, & monasteria, auctoritate Papę, vel Episcopi ad cultum Diuinum deputata, *vt in d. cap. ad hæc, vbi DD. Sylu. in ver. loca, nu.* 4. vbi dicit, quod pręsumitur locus auctori-
3 tate Episcopi ędificatus; quando longo tempore ibi fuerunt celebrata Diuina officia publicè omnibus admissis indifferenter, & erecta campana, *ex trad. per Panorm. in cap. inter dilectos, nu.* 8. *de Don.*
4 alius dicitur locus publicus, qui videlicet ad vsum publicum deputatus est, vt si ad areas, & ad insulas, & ad agros, & ad vias publicas, itineraque publica pertineat, *l.* 2. *§. publici, ff. Ne quid in loc. publ. Vrsill. ad Afflict. ad dict. dec.* 62. *nu.* 3. vbi, quod via vicinalis, de qua non extat memoria hominum in contrarium obtinet ius viæ publicæ, *Boss. in tit. de via publ. num.* 4. vbi dicit, quod in loco publico non licet aliquid facere, etiamsi nihil noceat loco publico, nisi consentiente Principe, subdens *ibidem num* 5. quod non potest etiam aliquid fieri in loco publico, per quod fiat prędudicium priuato, *Vermigliol. conf.* 424. *num* 1, *& seq.* vbi dicit, quod quilibet Dominus, vel possessor viam publicam in Ciuitate, vel in Burgis existentem munire tenetur iuxta domum suam.

Addit *Vermigliol. ibidē n.* 11. quod structio vię reddens habitantibus vsum domus magis commodum, venit appellatione melioramentorum, *vide textum in l. ædiles, ff. de via publ. Bart. in l. per Bithiniam, num.* 3. *C. de Immun. nem. conced. lib.* 10. *Veronen. de seruit. rust. præd. cap.* 3. *de Seruit. viæ, num.* 47. *Rom. singul.* 817.

5 An verò possit quis sine licētia Episcopi construere Hospitale ad pauperes ibi recipiendos? affirmat *Innoc. in d. cap. ad hæc, Sylu. in d. ver. loca, nu.* 3. vbi, quod potest etiam erigere Oratorium simplex, vt ibi oretur, dummodò ibi non celebrentur Missæ, nec erigantur campanæ, *cap. vnicuique, & cap. clericos, de consec. dist.* 1.
6 *cap. patentibus, de Priuil.* sed talis locus non erit religiosus, quia potest per ædificantem ad prophanos vsus conuerti, *secundùm glos. in clem. quia contingit, de Relig. dom. vt in sequenti cap. declarabimus.*

7 Item locus, alius dicitur insignis, alius non insignis dicitur is, qui in ordine locorum quiddam habet præcipuum, vt si haberet iurisdictionem magnam, mero, & mixto imperio insignitam, vel qui ex communi Prouinciæ opinione pro tali reputatur, *arg. l. Labeo, vbi DD. ff. de Supell. leg. l. si duas, §. decet, ff. de excus. tut. cap. ex litteris* 7. *de Sponsal. Spec. in tit. de Citation. §.* 1. *num.* 17. *Bart. in l. in bonorum, num.* 2. *ff. de Bon. poss. Alex. in l. si ab ho-*
8 *stibus, num.* 13. *ff. Solut. matr. Mascard. de Probat. conclus.* 1037. *nu.* 9. vbi etiam, quod talis locus dicitur insignis, etiamsi esset castrum, & non Ciuitas; nec requiritur, quod sit muris cinctus, dummodò habeat notabilem municipum numerum,
9 *glos. in cap. statutum, ver. Ciuitatibus, de Rescript. in* 6. *Nau. conf.* 1. *de Verb. sign. Innoc. in cap. præsenti decreto, num.* 2. *de Rescrip.* vbi, quod sufficit, Ciuitatem Episcopalem esse; vt ibi causæ agitentur, etiamsi non sit magna, nec habeat peritos; sed in alijs locis non Episcopalibus requiritur, vt sint magna, & habeant peritos, & propter hoc dicuntur loca insignia, quod arbitrio Iudicis relinquitur, *Spec. loco cit. nu.* 17. *Mascar. loco supra cit.* vbi, quod in loco insigni præsumitur ipso iure copia peritorum, *per tex. in l. si duas, §.*
10 *est autem, ff. de excus. tut.* vnde si in loco insigni infirmetur vxor, & ibidem decedat, satis erit probare tantùm, quod vir medicum non adhibuerit, vt priuetur lucro dotis, *secundum Bart. in l. idemque erit, ff. pro Soc. & in l. si seruum, num.* 6. *ff. de Verb. oblig. Bald. in l. iuris ignorantiam, C. Qui admitt.* tunc enim mulier præsumitur decessisse culpa mariti, *l. quod*
11 *si nolit, §. culpam ff. de ædil. edict.* vbi, qui ægroto non adhibuit medicum, vel imperitum adhibuit, dicitur præstitisse occasionem mortis, *glos. & DD. in l si ab*
12 *hostibus, §. si vir, ff. Solut. matr.* quemadmodum hæres, qui testatori non adhibuit medicum, vel malum adhibuit, priuatur hæreditate, *l. indignum, ff. de his, quib. vt indign. glos. in d. §. culpam, ver.*
13 *adhibuit medicum*; & vulneratus non adhibens medicum, vel imperitum adhibens præsumitur culpa sua decessisse, ità vt non imputetur vulneranti, *vt tradunt DD. in d. §. culpam, Boer. q.* 323. & de eo qui tardè adhibuit medicum, respondit *Marsil. conf.* 7. *nu.* 49. *quem refert Mascard. vbi supra num.* 4.

14 Denique locus, alius dicitur vicinus, alius remotus. vicinus dicitur, etiamsi distet per centum milliaria, *secundùm glos. in l.* 4. *§. si tam vicinum, ff. de damn. inf.* sed verior est aliorum Doctorum sententia, qui id arbitrio Iudicis remittunt, inspecta qualitate personarum, loci, & factorum

notum, *glos. in cap. felicis, §. præsenti, ver. vicinarum, de Pœn. in 6.* vbi, quod loca dicuntur vicina, si sint infra Prouinciam, vel non distent vltra vnam, aut duas dietas vulgares, *& in cap. cum nullus, ver. remotis, de Temp. ordin. eod. lib.* vbi, quod locus remotus dici potest, qui est extra Prouinciam, vel vltra vnam, aut duas dietas, *Bald. in l. si vicinis, in fin. C. de Nupt. Alex. cons. 57. num. 6. lib. 3. quibus adde Bart. in d. §. si tam vicinum, num. 2. & in l. si tertius, num. 2. & seq. ff. de Aqu. pluu. arc.* vbi dicit, quod cum agitur de vicinis ratione domus, & habitationis, vel ratione certi actus, vicinus dicitur vsque ad locum, à quo potest exaudiri vox
15 hominis acclamantis; & ideò stante statuto, quod damnum datum, à vicinis emendetur, vicini dicuntur, qui acclamantis vocem ex eo loco commissi delicti exaudire possunt: cum enim ea ratione conditum sit statutum, vt exaudientes opem ferre possint oppressis, illi omnes dicuntur vicini, qui oppressi vocem exaudire potuerunt, *Tiraq. de Retr. lignag. §. 1.*
16 *glos. 9. nu. 21. late Menoch. de Arbitr. Iud. cas. 222. num. 14. & seq.* vbi etiam, quod dictum statutum non comprehendit pupillos, mulieres, & similes inhabiles ad auxilium oppressis ferendum.

17 Notandum est etiam, quod ad effectum exaudiendi, distantia, atque etiam vicinitas consideratur non ratione itineris, sed in aere; si verò agitur de distantia milliarium, non fiet mensura per aerem, sed per itinera consueta, *Paul. de Castr. in l. 1. ff. Si quis caut. quem refert, & sequitur Alex. cons. 22. num. 6. vol. 4. Menoch. d. cas. 222. num. 20. in fin.*

18 Notandum 2. quod quando dubitatur, quis locus vicinus dicatur, & quis remotus, in primis spectanda est locorum consuetudo, *vt d. Bart. in d. l. si tertius, nu. 2. Menoch. loc. cit. num. 13.*

19 Notandum 3. quod non est habenda ratio vicinitatis domuum, si vna in vna via ianuam habeat, altera in alia, etiamsi rationе parietum contiguæ sint: non enim considerari solet pars posterior domus; vnde statutum disponens, quod offendens aliquem iuxta domum, puniatur certa pœna, non haberet locum, vbi quis alium offenderet iuxta domum, sed à parte posteriori, *Bart. in d. l. si tertius, num. 4. Menoch. d. cas. 222. num. 17. & seq.*

20 Quæres, quando reputetur vnus locus? Resp. quod vnus locus reputatur, quando non apparent signa separationis, *l. 1. ff. de Reb. dub. Rimin. cons. 354. nu. 4. & 5.*

SVMMARIVM.

1 *Quando locus dicatur pius, & quando religiosus, & Sacer, & num. seq.*

2 *Quando loca priuata, in quibus pietatis opera exercentur, visitari possint ab Episcopo, & num. 9.*

3 *Pijs locis datur restitutio in integrum, etiamsi prophana sint.*

4 *Hospitale, & alia loca fundata auctoritate Episcopi, dicuntur loca religiosa, & gaudent ecclesiasticæ immunitate.*

5 *Leges ciuiles disponentes, locum fieri religiosum per illationem humani cadaueris, correctæ sunt de iure canonico, & nu. 6.*

7 *Hospitale erectum sine auctoritate Episcopi, an, & quando redire possit ad humanos vsus.*

8 *An in tali Hospitale erigi possint campanæ.*

10 *An huiusmodi Hospitale priuata auctoritate erectum, immune sit à collectis, & alijs exactionibus, & an Episcopus possit illud grauare.*

11 *Laicus sine auctoritate Episcopi potest fundare Hospitale cum Oratorio, dummodò non habeat formam Ecclesiæ.*

12 *Tenentes hospitalitatem in aliquo Hospitali priuato, an possint iura Collegij exercere.*

13 *Hospitalia non fundata auctoritate Episcopi, non dicuntur propriè Hospitalia, sed domus deputatæ ad hospitalitatem.*

14 *Locus sacer est etiam religiosus, non autem è conuerso.*

15 *Ad erigendam Ecclesiam Cathedralem requiritur auctoritas Papæ, in Ecclesijs verò inferioribus sufficit auctoritas Episcopi.*

16 *Locus non desinit esse sacer, etiamsi captus fuerit ab hostibus.*

17 *Signum loci sacri est, si in eo adsit campana, & ibi omnes admissi fuerint ad audienda Diuina.*

18 *Cœmeterium quando præsumatur benedictum, & auctoritate Episcopi sacratum.*

19 *An locus priuata auctoritate adictus cœmeterio, habeatur pro sacro.*

20 *Hospitale quando præsumatur publicum, & religiosum, & quando priuatum, ac prophanum.*

CAP. III.

De loco Sacro

Quæstio Prima

Quinam dicatur locus pius, religiosus, & Sacer.

1 LOcus pius dicitur, in quo opera pieta-
tis exercentur, & sic iudicatur ex
opere, & effectu, *auth. hoc ius porrectum,*
C. de Sacros. Eccles. Roman. cons. 477. nu.
21. Petr. de Anchar. cons. 129. num 2. cum
autem opera huiusmodi exerceri possint
tam in locis publicis, ac religiosis, & sa-
cris, quàm in priuatis, seu prophanis, &
non religiosis, vt infra dicemus, & obser-
uat etiam *Roman. vbi supra num. 16. in*
fin. constat, locum pium, horum respectu
se habere tamquam genus, & per conse-
quens locum sacrum, & religiosum tamquã
species, *ex trad. per Abb. in cap. de Xeno-*
2 *doch*ijs, num.3. de Relig. domib.* vbi etiam
dicit, quod non tantum loca religiosa, &
sacra ab Episcopo visitari possunt, sed
etiam loca priuata, in quibus huiusmodi
pietatis opera exercentur, defuncto ta-
men eo, qui hæc loca construxit, etiamsi
à testatoribus, seu fundatoribus id fuerit
Episcopo interdictum, *Clem. quia contin-*
git, de Relig. dom. cap. si hæredes, & cap.
tua, & ibidem glos. & DD. de testam. suffi-
cit enim ad hunc effectum, vt locus sit
pius, licèt nondum sit religiosus, aut sa-
cer, *vt obseruat Mascard. de Probat. conclus.*
869. num. 34. de quo vide etiam glos. in
cap. in ecclesiastico, ver. si terram, 13. q. 2.
3 *Bald. cons. 465. vol. 1.* vbi dicit, quod pijs
locis datur restitutio in integrum, etiamsi
essent prophana: tum quia ex fine, & ope-
re sunt sancta, cum in eis opera pietatis
exerceantur, tum etiam quia non regun-
tur nisi per Curatores, idest ministros, cum
per se regi non possint, *Roman. cons. 4.*
num. 2. Abb. in cap. 2. num. 2. de coniuet.
4 Locus verò religiosus dicitur qui sine
piaculo violari non potest, vt *tradunt DD.*
in l. 2. ff. de Relig. & sumpt. fun. vbi, quod
talis locus desinit esse in cõmercio nostro,
non tamen consecratus est; tale est hospi-
tale fundatum auctoritate Episcopi, & si-
milia, *DD. in cap. ad hæc, extr. de Relig.*
domib. Host. in sum. eod. tit. nu. 1. Dian.
resol. moral. par. 6. tract. 1. res. 6. vers.
sed transeamus &c. vbi dicit, quod hu-
iusmodi locus gaudet ecclesiastica immu-
nitate.

Notãdum tamen est, quod de iure ciuili
religiosus censebatur locus, in quo aliquis
5 fuerat sepultus, vt ibi perpetuò remane-
ret; *d. l. 2. ff. de Relig. & sumpt. fun. l. si*
necdum, C. eod. vnde si corpus humanum
in aliquo loco inferebatur, vt ibi esset ad
tempus, locus remanebat prophanus, *l. si*
quis eo animo, ff. eod. tit. nec totus, qui
sepulturæ destinatus erat, locus fiebat re-
ligiosus, sed quatenus corpus humatum es-
set, *vt in d. l. 2. §. Celsus.* talis autem lo-
6 cus vendi, aut obligari non poterat, *l. 3.*
C. Quæ res pign. oblig. poss. vel non &c.
cuius textus dispositionem hodie etiam
locum habere, senserunt *glos. in cap. abo-*
lendæ, ver. sepultura, de Sepult. Dec. in cap.
quanto, num. 52. de Iudic. Ang. in §. reli-
giosum, Inst. de rer. diuis. asserentes, quod
iura ciuilia quoad hoc non videntur cor-
recta; sed verior est contraria sententia,
per tex. in cap. ad hæc, de Relig. dom. vbi lo-
cus religiosus dicitur, qui auctoritate
Pontificis fundatus est: & itá resoluit *Alex.*
in l. quid ergo, §. si quis duos, num. 4. ff.
de leg. 1. vbi dicit, quod hodie requiritur
factum Episcopi benedicentis pro cœme-
terio, *Roman. cons. 477. num. 3. & seq.*
Add. ad Bart. in l. 2. C. de Relig. & sumpt.
fun. vbi, quod omnes huiusmodi leges dis-
ponentes, per illationem humani cadaue-
ris fieri locum religiosum, correctæ sunt
de iure canonico, quod in hac materia
præualet, *Innoc. & Abb. in d. cap. abo-*
lendæ, vbi, quod laicus hodiè non potest
constituere locum religiosum, & per con-
sequens talis locus, vbi homo sepultus est,
vendi potest, *vide Card. in Clem. 1. q. 7.*
de Sepult. Gratian. decis. March. 26. nu. 4.
& seq. & discept. forens. cap. 110. num. 24.
& seq. Iordan. de Re sac. lib. 5. tit. 11. de
Cœmet. benedict. num. 10.
7 Idem dicendum de hospitalibus ædifi-
catis auctoritate priuata: quamuis enim
hæc de iure ciuili vendi similiter non pos-
sent, *auth. hoc ius porrectum, C. de Sacros.*
Eccles. secus tamen est de iure canonico,
quia eo casu non efficiuntur religiosa; vn-
de nec gaudent immunitate ecclesiastica,
vt in d. cap. ad hæc: & ideò vendi, aut
obligari non prohibentur, *Abb in d. cap.*
abolendæ, num. 4. & in d. cap. ad hæc, vbi
dicit, quod hospitale ædificatum sine au-
ctoritate Episcopi potest redire ad huma-
nos vsus: quod intellige eo viuente, qui
ædificauit, secus eo defuncto; *Sylu. in ver.*
loca nu. 3. & 6. Roman. d. cons. 477. nu. 1.
8 *& seq.* vbi, quod in talibus hospitalibus
fundatis auctoritate priuata sine Episco-
pali consensu, non possunt erigi campanæ,
Mascard. de Probat. conclus. 869. num. 33.
& 34.

& 34. vbi etiam obseruat, quod non potest Episcopus visitare hospitale priuatum viuente eo, qui illud erexit, late Quaran. in ver. alienatio rer. Eccles. nu. 28. & 41. vers. quinto limita &c. Gratian. d. decis. 86. num. 5. huiusmodi tamen hospitalia
10 priuata auctoritate erecta immunia sunt à collectis, atque alijs exactionibus, per textum in auth. item nulla communitas, l. omnia priuilegia, C. de Episcop. & Cleric. Anchar. d. cons. 129. Abb. in d. cap. abolenda, num. 4. & in cap. de Xenodochijs, nu. 3. de Relig. domib. Mascard. de Probat. conclus. 869. nu. 32. vbi, quod neque posset Episcopus talia loca grauare, quia id esset contra voluntatem fundatoris, cuius voluntas seruanda est, non alteranda. ut in d. Clem. quia contingit, vers. cum tamen ea, & in d. cap. tua, in fin.

11 Hæc autem loca erigi possunt priuata auctoritate, nō tantum attenta dispositione iuris ciuilis, sed etiam iuris canonici, vt constat ex l. sancimus res, C. de Sacros. Eccles. cap. vnicuique de consecr. dist. 1. Host. vbi supra nu. 1. Anchar. d. cons. 129. num. 2. vbi, quod laicus sine auctoritate Episcopi potest fundare hospitale cum Oratorio, dummodò non habeat formam Ecclesiæ, Abb. in d. cap. abolendę, num. 4. & in cap. inter dilectos, num. 7. & seq. de Donat. vbi addit, quod tenentes hospita-
12 litatem in aliquo hospitali priuato, possunt iura Collegij exercere, quia exercent actum licitum, & pium, cuius ratione possunt conuenire, & Collegium licitè instituere, ac sibi eligere Rectorem, & Syndicum, alijsque Collegij iuribus vti, vide Roman. d. cons. 477. num. 15. versus fin.
13 vbi subijcit, quod talia loca, cum non sint fundata auctoritate Episcopi, non dicuntur propriè hospitalia, sed domus deputatæ ad hospitalitatem.

14 Locus verò sacer dicitur, qui ritè, idest iuxta Ecclesiæ formam Diuino cultui auctoritate Ecclesiastica dedicatus est, qualis est Ecclesia, Oratorium, &c. cap. quidam, 18. q. 2. Abb. in d. cap. ad hæc, de Relig. domib. & in cap. inter dilectos, num. 7. & seq. de Donat. Host. in sum. eod. tit. de Relig. domib. num. 2. & 3. vbi, quod locus sacer est etiam religiosus, non autem è conuerso, Mascard. de Probat. conclus. 289. num. 2. Roman. cons. 477. nu. 3. & seq. &
15 quidem quoad erigendam Ecclesiam Cathedralem requiritur auctoritas Papæ, cap. 1. Ne sed vacan. in Ecclesijs verò inferioribus sufficit auctoritas Episcopi, d. cap. ad hæc de Relig. domib. glos. in cap. pastoralis 7. q. 1. Roman. loco cit. num. 4.
16 vbi addit, quod huiusmodi loca, etiamsi capta fuerint ab hostibus, non desinunt esse sacra; in hoc enim per ius Canonicum correctus est textus aliter disponens in l. cum loca ff. de Relig. & sumpt. funer.

17 Signum autem loci sacri est, si in eo adsit campana in altum eleuata, & ibi omnes admissi fuerint ad audienda Diuina, Abb. in d. cap. inter dilectos, num. 8. de Donat. vbi dicit, quod non sufficeret, quod ibi aliquando missæ fuerint celebratæ, quia in domibus magnatum personarum quandoque celebrantur missæ in earum oratorijs, non tamen ex hoc concluditur, quod talis locus sit sacer, vel religiosus, Dec. in cap. patentibus, num. 1. & 2. de Priuil. Mascard. conclus. 869. Dian. par. 6. resol. moral. tract. 1. res. 1.

18 Item Cœmeterium præsumitur benedictum, & auctoritate Episcopi sacratum eo ipso, quod ab Episcopo fidelium sepulturæ destinatum est, vel si aliquis cum Ecclesiasticis officijs cum licentia Episcopi, & consensu Domini loci ibi sepultus sit, vel si locus huiusmodi diu habitus fuerit pro Cœmeterio, Mascard. de Probat. conclus.
19 289. subdens, quod locus priuata auctoritate adiectus Cœmeterio, non habetur pro sacro, neque Cœmeterij priuilegio gaudet, Dian. d. par. 6. tract. 1. res. 6.

20 Similiter hospitale præsumitur publicū, ac religiosum, si institutum sit sub nomine alicuius Sancti, & visitetur ab Episcopo; vel si institutio, vel destitutio Rectoris hospitalis ad Episcopum spectet; aut si huiusmodi hospitale impetretur à Papa; vel aliquis habeat ius præsentandi ad illud, Bald. in auth. hoc ius porrectum, nu. 2. C. de Sacros. Eccles. Roman. cons. 477. num. 8. & seq. Calder. cons. 4. vers. item institutio de Religios. domib. Rot. dec. 725. par. 1. Diuers. vbi subijcit, quod censetur priuatum, ac prophanum, si institutio, vel destitutio Rectoris spectaret ad laicos.

S V M M A R I V M.

21 *Appellatione Ecclesiæ venit Capitulum.*
22 *Appellatione Capituli non venit Prelatus.*
23 *Ecclesia repręsentatur per Canonicos, non autem per Beneficiatos.*
24 *Ecclesia in gestis per eius Prælatum, non potest tamquam tertia considerari, sed est eadem cum Prælato.*
25 *Legatum factum Canonicis, videtur factum Capitulo, nisi aliud ex coniecturis colligatur.*
26 *Verbum, Canonici, indefinitè prolatum, idem significat, quod capitulum.*
27 *Appellatione Ecclesiæ veniunt etiam loca pia, ac Monasteria, ac etiam Monachi, &* per-

personæ ipsius Monasterij, præsertim in fauorabilibus.

28 *Materia fauorabilis quæ dicatur.*

Quæstio Secunda.

An appellatione Ecclesiæ veniat Capitulum.

21 Resp. affirmatiuè, *Abb. in cap. eam te, num. 3. de Rescript.* subdens *nu. 13.* quod ex propria, & stricta significatione 22 vocabuli, appellatione capituli non venit Prælatus, quia licèt sit caput, non tamen est de capitulo, *Dec. ibidem num. 22. Parisi. cons. 37. nu. 9. lib. 4. Card. Seraphin. decis.* 23 *426. num. 4.* vbi dicit, quod Ecclesia repræsentatur per Canonicos, non autem per Beneficiaros, & *decis. 20. in fin.* vbi 24 subijcit, quod Ecclesia in gestis per eius Prælatum, non potest tamquam tertia considerari, sed est eadem cum Prælato, *Man-* 25 *tic. de Coniect. vltim. volunt. lib. 8. tit. 6. num. 24.* vbi dicit, quod legatum factum Canonicis, videtur factum Capitulo, nisi 26 ex coniecturis aliud concipi possit; nam verbum, Canonici, indefinitè prolatum, idem significat, quod Capitulum, *cap. cum omnes, & cap. cum accessissent, cum ibi not. per DD. extr. de Constit.*

27 Præterea appellatione Ecclesiæ veniunt etiam loca pia, ac Monasteria, ac etiam Monachi, & personæ ipsius Monasterij, præsertim in materia fauorabili, *Card. in* 28 *Clem. 2. q. 3. de Iudic. Card. Seraphin. decis. 606. num. 5. & dec. 1025. num. 10.* vbi, quod materia fauorabilis dicitur, quæ nos ad iuris dispositionem reducit.

SVMMARIVM.

29 *Ecclesia, seu alius locus pius latiùs accipitur, si consideretur quoad effectum immunitatis, quàm si consideretur ad effectum, vt polluta dicatur.*

30 *Immunitate gaudet tota Ecclesiæ fabrica, videlicet tectum, sacristia, Campanile, scala, cœmeterium, porticus, & atrium.*

31 *Quid si Ecclesia nondum fuerit consecrata, sed tantum benedicta.*

32 *Et quid si Diuina officia nondum cœperint in ea celebrari.*

33 *Immunitate gaudent ædes Ecclesiæ, seu Clericorum existentes intra 30. vel 40. passus.*

34 *Quid veniat nomine Ecclesiæ ad effectum, vt dicatur polluta.*

35 *An Ecclesia violetur, si effusio sanguinis, vel seminis humani, aut hominis mors sequatur super tectum Ecclesiæ, aut subtus eam.*

36 *Et quid si sequatur in Sacristia, vel Campanili, seu alio loco, à reliquo Ecclesiæ corpore per parietem intermedium seiuncto.*

37 *Polluta Ecclesia censetur pollutum etiam cœmeterium, si Ecclesiæ sit contiguum.*

38 *In Cœmeterio polluto non debet aliquis sepeliri, antequam reconciliatum fuerit.*

39 *Quid requiratur ad hoc, vt Ecclesia polluatur per sanguinis, aut seminis effusionem, & num. 42. & 44.*

40 *Ecclesia non pollustur, neque reconciliatione indiget, nisi sit consecrata, vel saltem benedicta.*

41 *Copula, aut pollutio sequuta in Monasteriys, dormitoriys, cubiculis Sacerdotum, vel Religiosorum, an habeat specialem Sacrilegij malitiam.*

42 *An Ecclesia polluatur per nocturnam pollutionem, aut sanguinis effusionem factam ad sui defensionem, vel ad correctionem, aut ioco, vel ab ebrio, vel amente, vel à puero vsum rationis non habente.*

43 *Et an polluatur per copulam coniugalem.*

44 *Ecclesia non iudicat de occultis.*

45 *Pollutio occulta non impedit celebrationem Missarum.*

46 *Occultum qualiter intelligatur.*

47 *An in dubio Ecclesia præsumatur consecrata.*

48 *Consecratio probatur per scripturam, vel per vnicum testem etiam de auditu.*

49 *Ad probandum clericatum, vel baptismum vnicus testis admittitur.*

50 *In dubio Ecclesia inferior consecranda est.*

51 *Ecclesia Cathedralis diu ædificata, præsumitur consecrata.*

52 *An Ecclesia præsumatur benedicta.*

53 *Quam pœnam incurrat celebrans in Ecclesia polluta ante reconciliationem.*

Quæstio Tertia.

Quid nomine Ecclesiæ intelligatur quoad effectum immunitatis, & quoad effectum, vt polluta dicatur.

29 Ecclesia, seu alius pius locus, si consideretur quoad effectum immunitatis latiùs accipitur, quàm si consideretur ad 30 effectum, vt polluta dicatur; nam immunitate gaudet tota Ecclesiæ fabrica, videlicet tectum, sacristia, campanile, scalæ, cœmeterium, porticus, & atrium quolibet modo

modo Ecclesiæ adhærentia, *cap. si quis in atrio, & cap. si quis contumax, vbi glos.*
31 *in ver. adhærentibus*, 17. q. 4. quod procedit, siue Ecclesia sit benedicta, & consecrata, siue non, dummodo auctoritate Episcopi ædificata fuerit, *cap. Ecclesiæ, & ibi DD. de Immunit. Ecclesf. Bellett. Disquis. cleric. par. 1. tit. de fauor. cleric. real. §. 4. nu. 27.* subdens, hoc procedere, etiamsi
32 Diuina officia nondum cœperint in ea celebrari; eademque immunitate gau-
33 dent ædes Ecclesiæ, seu Clericorum existentes intra 30. vel 40. passus, *iuxta textum in cap. sicut antiquitus, 17. q. 4. de quo latè diximus in tract. de Regim. Ecclesf. lib. 1. cap. 9.*

34 Sed ad effectum, vt Ecclesia dicatur polluta, eius nomine intelligitur totum illud spatium, quod pertinet ad internum corpus Ecclesiæ, à recto interiori vsque ad pauimentum, & à parte interna Portæ maioris ipsius Ecclesiæ vsque ad vltimum parietem Capellæ maioris, *Fagund. in quinq. Ecclesf. præcept. par. 1. lib. 3. cap. 14. num. 37. quem refert, & sequitur Barbos. de offic. & pot. Episc. par. 2. alleg. 28. n. 22.*
35 vnde non violatur Ecclesia, si effusio sanguinis, vel feminis humani, aut hominis mors sequatur etiam super tectum Ecclesiæ, aut subtus eam, *glos. in cap. vn. ver. sanguinis, de consecr. Ecclesf. in 6. Sylu. in ver. consecratio, 2. num. 5. Ricc. in Prax. for. Ecclesf. par. 1. res. 479. Nau. in man. cap. 27. nu. 256. Layman. in Theol. moral.*
36 *lib. 5. tr. 5. cap. 5. nu. 7.* neque si sequatur in Sacristia, vel campanili, aut cœmeterio, seu alio loco, à reliquo Ecclesiæ corpore per parietem intermediũ seiuncto, licèt de vno ad alterum ingressus pateat; tunc enim vno ex dictis locis violato, alter violatus non censetur, *cap. vn. de Consecr. Ecclesf. in 6. latè Barbos. d. alleg. 28. num. 45.* quamuis polluta Ecclesia
37 pollutum etiam censeatur cœmeterium, si Ecclesiæ sit contiguum: & ideò ante-
38 quam reconciliatum fuerit, non debet in eo aliquis sepeliri, *vt in d. cap. vn.*
39 Addit *Barbos. d. alleg. 28. num. 24. & 51.* quod, vt Ecclesia polluatur per sanguinis, aut feminis effusionem, duo copulatiuè requiruntur, videlicet, quod vulnus, vel actus luxuriosus fiat in Ecclesia, & quod sanguinis, vel feminis effusio intra eamdem Ecclesiam sequatur, ita vt non sufficiat, si vulnus tantùm infligatur in Ecclesia, vel actus luxuriosus in eadem Ecclesia fiat, si effusio extra Ecclesiam contingat: quia iura tantum loquuntur de effusione sanguinis, vel feminis intra Ecclesiam, non autem de vulnere, aut actu luxurioso, *d. cap. vn. de Consecr. Ecclesf. in 6. & cap. vlt. extra eod. tit. & cap. tuarum, de Priuil.* quæ quidem sententia non improbabilis videtur, quia violatio est pœna, & ideò strictè interpretanda, *l. si Præses, ff. de Pœn.* sed communis sententia est in contrarium, quod videlicet Ecclesia polluatur, si vulnus, aut actus luxuriosus intra Ecclesiam contingat, licet effusio sanguinis, aut feminis extra eam sequatur, *vide Sylu. in ver. consecratio 2. num. 5. Dian. par. 6. resol. mor. tract. 6. res. 47. Bonacin. de matrim. q. 4. punct. vlt. num. 20.*

40 Obserua tamen, quod ad effectum huiusmodi violationis strictè accipitur locus sacer pro eo solummodo, qui vel consecratus, vel benedictus est; & ideò si Ecclesia non esset saltem benedicta, non pollueretur, neq; reconciliatione indigeret, *Barbos. in cap. tuarum, num. 10. de Priuil. & de offic. & pot. Episcop. par. 2. d. alleg. 28. num. 22. Nau. in man. cap. 16. num. 3. vers. interrogatus autem &c. Bonacin. de matrim. q. 4. pun. vlt. nu. 9.* vbi
41 subijcit, quod copula, aut pollutio sequuta in Monasterijs, dormitorijs, cubiculis Sacerdotum, vel Religiosorum, non habet specialem sacrilegij malitiam.

42 Item requiritur, quod actio sit voluntaria, & iniuriosa, *Sylu. in ver. consecratio 2. num. 5. Layman loco cit. nu. 8.* vbi dicit, quod requiritur iniuria ad culpam mortalem, *Nau. cap. 27. num. 256. Ricc. in Prax. par. 1. res. 479. & alij apud Barbos. d. alleg. 28. nu. 1. & 43.* asserentes, quod Ecclesia nõ polluitur per nocturnam pollutionem, aut sanguinis effusionem factam ad sui defensionem cum moderamine inculpatæ tutelæ, vel ad correctionem, aut ioco, vel ab ebrio, vel amente, vel à puero vsum rationis non habente, *Bonacin. de matrim. d. qu. 4. pun. vlt. num. 6. 19 &*
43 *seq.* vbi addit, quod neque polluitur Ecclesia, quando coniugalis copula occultè habetur ex legitima necessitate, vt accidit, quando coniuges longo tempore in loco sacro obsidentur, & periculum esset incontinentiæ in aliquo coniuge, nec alibi adest opportunitas explendi talem actum, *vt sensit etiam glos. in cap. vnic. ver. feminis, in addit. de Consecr. Ecclesf. vel alt. Sylu. in ver. consecratio 2. num. 5. vers. tertius casus, & alij communiter.*

44 Obserua 2. quod, vt Ecclesia polluta dicatur, requiritur, vt factum sit notorium, iuris, aut facti notitia, quia Ecclesia non iudicat de occultis, *Sylu. in ver. consecratio 2. num. 5. vers. tertius casus, Layman. lib. 5. tract. 5. cap. 5. num. 8. Ricc.*

in Prax. for. Eccles. par. 1. res. 479. Barbos. de offic. & pot. Episc. par. 2. alleg. 28. num. 37. & alij communiter. Vnde pollu-
45 tio occulta non impedit celebrationem Missarum, *Nau. cap. 27 num. 256.* occul-
46 tum autem in hoc casu dicitur non solum quando nulli adsunt testes, sed etiã quando id per testes probari potest, non tamen est publica fama notatum, *glos. communiter recepta in cap. de manifesta, 2. q. 1. Barbos. d. alleg. 28. num. 39.* vbi quod occultum dicitur, si actus in præsentia paucorum priuatorum hominum cõtingat, quia taliter gestus, interim dum non publicatur propter eorum taciturnitatem, occultus dicitur. ex quo infert *Ricc. in Prax. par. 3. res. 260.* quod non censetur Ecclesia polluta ad effectum vt indigeat reconciliatione, si tres, aut quatuor testes id sciant, modò auctor criminis non sit accusatus in iudicio.
47 Sed quæres, an Ecclesia præsumatur consecrata? Resp. quod aut loquimur de Ecclesia inferiori, & hæc non præsumitur consecrata, nisi probetur, *Alciat. reg. 2. præsumpt. 4. num. 2. Mascard. de Probat. vol. 2. conclus. 582. num. 1. & seq.* Vnde si in Ecclesia non appareant cruces, quæ dum Ecclesia consecratur, pingi solent in parietibus, probanda est consecratio vel per scripturam, vel saltem per vnicum te-
48 stem de visu, vel etiam de auditu, *secundùm aliquos*: nam in omni casu, in quo de tertij præiudicio non agitur, vnicus testis sufficit, *Mascard. loco cit. num. 5. Azor. par. 1. lib. 10. cap. 26. Alter. de censur. tom. 2. disp. 3. cap. 4. Alzed. de Præcell. Episcop. dignit. p. 2. cap. 4. nu. 27. & alij quos refert, & sequitur Barbos. de offic. & pot. Episc. par. 2 alleg. 27. num. 5. & seq.*
49 vbi ex hoc infert, quod ad probandum clericatum, vel baptismum vnicus testis admittitur. quare in dubio Ecclesia con-
50 secranda est, *secundùm glos. recept. in cap. propasuisti, de Consecrat. Eccles.*
51 Aut loquimur de Ecclesia Cathedrali diù ædificata, & hæc præsumitur consecrata, cum regulariter semper consecrari cõsueuerit, *Mascard. d. conclus. 582. nu. 2. Ricc. in Prax. for. Eccles. res. 479.* nu. 5.
52 Præsumitur verò benedicta, si in ea Diuina officia publicè celebrentur, siue Ecclesia sit Cathedralis, siue inferior: solent enim Ecclesiæ communiter benedici, antequam in eis celebrentur Diuina, *Sylu. in ver. Ecclesia 2. num. 1. & seq. Mascard. loco cit.*
53 Quæres 2. quam pœnam incurrat celebrans in Ecclesia polluta ante reconciliationem? Resp. quod in iure certa pœna non est expressa, *vt d. Megal. quæ. resol. tom. 2. res. 168. num. 17. Nau. in man. cap. 25 num. 83. Bonacin. loco cit. num. 26.* potest tamen suspendi, *iuxta tex. in cap. tuarum, de Priuil.* vel alia pœna extraordinaria erit puniendus, *secundum Megal. vbi supra, vide quæ diximus in tract. de Regim. Eccles. cap. 16. num. 19. & seq.*

SVMMARIVM.

54 *Laicus ex tolerantia, vel licentia Episcopi potest aliquem locum, seu ius sedendi, vel sepulchrorum in Ecclesia sibi vendicare, non quoad dominium, vel proprietatem, sed tantum quoad vsum.*
55 *Hoc ius largo modo iuspatronatus appellatur.*
56 *An ad hoc requiratur expressus consensus Episcopi, vel potius sufficiat tacitus.*
57 *Hoc ius est transitorium ad quoscunque hæredes etiam extraneos, sicut iuspatronatus ad beneficia.*
58 *Ius sedilium, & sepulchrorum in dubio præsumitur hæreditarium.*
Iuspatronatus in dubio præsumitur similiter hæreditarium, ibidem.
59 *In tali casu competit laico interdictum vti possidetis, pro conseruatione suæ possessionis, quæ per vnicum actum acquiritur.*
60 *An hoc ius sit irreuocabile.*
61 *An etiam hæredes manutenendi sint in possessione eiusdem sedilis, vel sepulchri.*
62 *An apprehensa possessione vnius rei hæreditariæ censeatur apprehensa possessio cæterarum rerum eiusdem hæreditatis.*
63 *Possessio an transeat ad hæredes.*
64 *Quo iudicio hæres agere debeat contra possidentem rem aliquam hæreditariam.*
65 *Contra amouentes sedilia agi potest actione iniuriarum, etiamsi amouens esset administrator Ecclesiæ.*
66 *Vnicus actus sufficit pro quasi possessione sepeliendi.*
67 *Per constructionem sepulchri dicitur quis esse in possessione illius.*
68 *An, & quando Episcopus, vel Rector Ecclesiæ possit amouere sedilia laicis concessa.*
69 *Ius sedendi, vel sepulchrorum concessum alicui familiæ, vel descendentibus, an extincta familia transeat ad hæredes extraneos.*
An Iuspatronatus gentilitium in tali casu similiter transeat ad extraneos hæredes, ibidem.
70 *An habentes ius sepulchri in aliqua Ecclesia, prohibere possint, nè alij ibi sepeliantur.*

Quæ-

Quæstio Quarta.

An, & quando laicus acquirere possit locum, vel ius sedendi irreuocabile in Ecclesia.

54 RESP. quod inuito Episcopo laicus non potest aliquem locum, seu ius sedendi, vel sepulchrorum in Ecclesia sibi vendicare, *cap. sacrosancta, cap. Marsana, de Elect. cap. quanto, & cap. decernimus, de Iudic. l. in tantum, §. sacra, ff. de Rer. diuis. Abb. in cap. 1. num. 1. in fin. & cap. abolendæ, num. 5. de Sepult.* sed ex tolerantia, vel licentia Episcopi, seu Ecclesiæ Rectoris tale ius acquirere potest, non quoad dominium, vel
55 proprietatem, sed tantum quoad vsum; quod quidem ius largo modo iuspatronatus appellatur, quia est ad eius similitudinem, *Abb. & alij in d. cap. abolendæ, de Sepult. Gratian. discept. forens. cap. 110. num. 19. & cap. 210. num. 32. 46. & 50. Giouagnon. cons. 8. nu. 8. 9. & 23. lib. 2.*
56 vbi, quod in hoc non requiritur expressus consensus Episcopi, sed sufficit tacitus, *Viuian. de iurepatr. lib. 3. cap. 2. nu. 55. Rot. decis. 787. par. 1. Diuers.* vnde
57 tale ius est transitorium ad quoscunque hæredes etiam extraneos, sicut iuspatronatus ad beneficia, *glos. in cap. considerandum, 16. q. 7. Abb. & alij in cap. 1. de Iurepatr. Couar. var. resol. lib. 2. cap. 18. num. 6. Card. Seraphin. dec. 364. num. 4. & dec. 378. num. 1. Viuian. lib. 4. cap. 2. nu. 1. & seq. Gratian. d. cap. 210. nu. 36.*
58 *& seq.* vbi, quod ius sedilium, & sepulchrorum in dubio præsumitur hæreditarium, sicut dicimus in iurepatronatus,
59 *& cap. 110. num. 13. & seq.* vbi, quod in tali casu datur laico interdictum vti possidetis, pro conseruatione suæ possessionis, quæ per vnicum actum acquiritur,
60 quia licèt hoc ius ab initio sit gratiosum, tribuit tamen ius irreuocabile, *cap. licèt causam, vbi Bald. & alij, de Probat. Bart. in l. 1. §. hoc interdicto ff. de Itin. actuque priuat. Abb. in cap. cum Ecclesia Sutrina,*
61 *de Caus. poss. & propriet.* ita vt etiam hæredes manutenendi sint, si in possessione eiusdem loci continuarunt, *Gail. pract. obseruat. lib. 2. obser. 129. num. 6. & seq.*
62 subdens, quod apprehensa possessione vnius rei hæreditariæ non censetur apprehensa possessio cæterarum rerum eius-
63 dem hæreditatis, cum possessio ad hæredes non transeat; vnde contra possiden-
64 tem rem aliquam hæreditariam hæres agere non potest interdicto retinendæ, vel recuperandæ, sed petitorio iudicio agendum erit, petitione hæreditatis, vel rei vendicatione, *Ciarlin. contr. for. cap. 210. num. 21. lib. 2. Paris. cons. 149. num. 15. 16. 24. & seq. lib. 4.* vbi addit, quod con-
65 tra amouentem sedilia agi etiam potest actione iniuriarum, etiamsi amouens esset administrator Ecclesiæ, *Poss. in tract. mandat. de manutenen. obseruat. 73. nu. 62. & obseru. 18. num. 25.* vbi, quod vnicus
66 actus sufficit pro quasi possessione sepeliendi, *Rot. decis. 222. num. 6. & 7. par. 1.*
67 *Diuers.* vbi, quod per constructionem sepulchri dicitur quis esse in possessione illius, *Gratian. d. cap. 210. nu. 44. Franc. Marc. decis. 275. par. 2.*
68 Quare non potest Episcopus, sicut nec Rector Ecclesiæ, laicis auferre huiusmodi ius, si ab initio passus est, eos habere, seu retinere sedile in aliquo Ecclesiæ loco, *arg. cap. quod semel, de reg. iur. in 6. Giouagn. d. cons. 8. num. 22. lib. 2. Gratian. d. cap. 210, num. 46. & seq. Ciarlin. contr. forens. d. cap. 210. nu. 16. 18. & 25. lib. 2.* nisi sic exposceret seruitium, vel commodum Ecclesiæ, vel laicus prætenderet habere illud ius quoad proprietatem; quia tunc non censetur acquisitum ius irreuocabile, *Giouagn. d. cons. 8. num. 19. & seq. Ciarlin. vbi supra num. 37. & seq. Paris. d. cons. 149. nu. 25. lib. 4.* subdens, quod vbi sedile remouendum esset ob commodum Ecclesiæ, eo casu collocari debet in alio eiusdem Ecclesiæ loco æque digno.

Notandum est autem, quod extra tempus concionum sedes in Ecclesia tolerari non debent, *vt pluries resoluit Sac. Congr. teste Nicolio in suis flosçul. siue notabil. in ver. Ecclesia, num. 11.*

69 Notandum 2. quod si ius sedendi, vel sepulchrorum concessum simpliciter fuerit alicui familiæ, vel descendentibus, adhuc extincta familia transiret ad hæredes extraneos, sicut & iuspatronatus gentilitiũ in tali casu ad extraneos hæredes transiret, nisi taxatiuè concessum fuisset illis de familia dumtaxat, vel solis descendentibus, *Anchar. cons. 81. Calderin. cons. 4 de iurepatron. Viuian. in Prax. iurispatr. lib 4. cap. 9. nu. 1. & seq. Card. Seraphin. dec. 364. num. 2. & seq. & decis. 378. per tot.*

70 Notandum 3. quod habentes ius sepulchri in aliqua Ecclesia prohibere possunt, nè ibi alij sepeliantur, *Rot. d. decis. 787. num. 4. par. 1. Diuers. post Abb. in d. cap. abolendæ nu. 5. de Sepult.* vbi tamen subdit, quod in casu necessitatis potest ibi

extraneus sepeliri, vt quando alibi humari non posset.

SVMMARIVM.

71 *Ad construendam Ecclesiam in locis exemptis requiritur auctoritas Papæ, in non exemptis sufficit licentia Episcopi.*

72 *Ad transferendam Ecclesiam de vno ad alium locum concurrere debet iusta causa, & licentia Papæ in locis exemptis, vel Episcopi in non exemptis, & num. 73.*

73 *Et quid in translatione Ecclesiarum, & Monasteriorum Regularium, & num. 74.*

75 *Quando Vniuersitas loci, vbi situm est Monasterium, possit impedire huiusmodi translationem.*

76 *Hodie non possunt de nouo erigi Monasteria, seu Conuentus Regularium, nisi de speciali licentia Sedis Apostolicæ.*

Quæstio Quinta.

An requiratur Episcopi licentia, quando Ecclesia de vno ad alium locum transfertur.

71 PRæmittẽdum est primo, quod nõ cuiq; passim templa construere est permissum, sed his tantum, quibus Diœcesanus Episcopus in locis non exemptis, in exemptis verò Papa licentiam concesserit, *cap. nemo, de consecrat. dist. 1. cap. auctoritate, de Priuil. in 6. Conc. Trident. sess. 25. de Regular. cap. 3. in fin.* vbi de erectione Monasteriorum, & domorum tam virorum, quam mulierum, & mendicantium. idque præcipuè inductum est, vt dos congrua à fundatore assignetur pro manutentione Ecclesiæ, & ministrorum, & nè alijs Ecclesijs aliquod inferatur præiudicium, *vt not. in cap. ad audientiam, de Eccles. ædific. & obseruat Card. Mantic. decis. 131. in princ.*

72 Præmittendum 2. quod ad transferendam Ecclesiam de vno ad alium locum concurrere debet iusta causa, qualis est intemperies aeris, incommoditas situs Monasterij, deficientia victus, & similia, *Rot. decis. 721. par. 4. tom. 3. Recent.* his præmissis,

73 Ad quæsitum resp. quod etiam in translatione Ecclesiæ de vno ad alium locum regulariter requiritur Episcopi, vel Papæ licentia, vt supra; nam, etsi cesset ratio dotis in tali casu, ad Episcopum tamen spectat prospicere, nè fundetur Ecclesia in loco minus congruo, aut nè alijs Ecclesijs præiudicium fiat, *iuxta textum in cap. si quis vult, 16. qu. vlt.* quod etiam procedere in translatione Ecclesiarum, & Monasteriorum Regularium, resoluunt *Portell. in dub. regul. ver. Monasterium, nu. 5. Flau. Cherubin in Compend. bullar. tom. 3. bull. 99. Hyeron. Roderic. in Compend. qq. regular. resp. 55. nu. 4. & alij apud Barbos. de offic. & pot. Episc. p. 2. all. 26. nu. 8.*

74 Notandum tamen est, quod Sixtus V. concessit Generali S. Benedicti, vt in capitulo generali de consensu Capituli possit mutare Conuentus de locis incommodis ad loca commodiora, non petita licentia Episcopi: idemque Minoribus concessit Sixtus IV. *prout refert Diana p. 3. resol. mor. tract. 2. resol. vlt.* vbi etiam dicit, quod huiusmodi priuilegijs non derogatur per Concilium Tridentinum *d. sess. 25. de Regular. cap. 3.* quia ibi sermo est de noua erectione, & ædificatione, non autem de mutatione.

75 Notandum 2. quod Vniuersitas loci, vbi situm est Monasterium, potest impedire translationem faciendam propter deficiẽtiam victus, si se obligauerit ad subministranda necessaria, *Rot. d. decis. 721. par. 4. tom. 3. Recent.*

76 Notandum 3. quod hodie non possunt de nouo erigi Monasteria, conuentus, vel collegia, seu loca quæcumque Regularium tam mendicantium, quam non mendicantium, absque speciali Sedis Apostolicæ licentia, prævia examinatione Sac. Congregationis negocijs Episcoporum, & Regularium præpositæ: alioquin erectiones sunt ipso iure nullæ, & personæ in eis degentes omnimodæ iurisdictioni, visitationi, & correctioni Ordinarij loci plenè in omnibus subiacent, *ex constit. 27. Innocentij X. in nouo Bullario, incip. Instaurandæ regularis disciplinæ opus &c. §. 5.*

SVMMARIVM.

77 *Destructa Ecclesia, vel collegio ob delictum, amittuntur eius priuilegia, secus si ob aliquam calamitatem, & num. 83.*

78 *Quid si destruatur Ciuitas, vel Castrum, & num. 83.*

79 *Destructo principali destruitur etiam accessorium.*

80 *Destructa Ciuitate, vel alio loco sacro, vel propbano ob delictum, Canonici eius loci desinunt esse Canonici eum amissione præbendæ, & Ciues desinunt esse Ciues.*

81 *Destructo Castro destruitur etiam territorium Castri, eiusque iurisdictio, & ad Principem reuertitur, seu ad Ciuitatem dominantem.*

82 *Destructo collegio ob delictum, eius bona cadant,*

vacant, & ad fiscum pertinent .

83 *Ciuitas extincta ab hostibus , iuris intellectu adhuc extare censetur .*

84 *Legatum annuum Ecclesiæ relictum , an debeatur destructa Ecclesia.*

85 *Ecclesia, in alium locum translata, vel alteri Ecclesiæ æque principaliter vnita, retinet priuilegia, quæ prius habebat .*

86 *Missæ, quæ sub pœna caducitatis celebrari debebant in aliqua Ecclesia, absque caducitatis timore celebrari possunt in alia Ecclesia, ad quam* Monachi, *seu alij fuerunt translati .*

87 *Missæ celebrari possunt in alia Ecclesia , si constet , Testatorem non habuisse deuotionem in Ecclesia designata , vel finequeant celebrari in loco constituto .*

88 *Readificatio Castri penitus destructi non est permissa sine licentia Superioris , licèt secus sit in restauratione .*

Talis auctoritas facit idem Castrum cum primo, ibidem .

89 *Si Rex vniuerit Regno aliquem locum, seu Castrum, locus ille debet regi suis legibus, & non Regni, nisi aliter constet de mente Regis .*

90 *Ponte destructo non potest exigi vectigal à transeuntibus per aquam in eo loco, vbi erat pons, nec in nouo ponte infra, vel supra constructo; secus si in loco veteri pons reficiatur .*

91 *Quando sæpius in die visitans Ecclesiam, cui concessa est indulgentia, toties eam lucretur, & quando vna vice .*

Quæstio Sexta .

An destructa Ecclesia, vel collegio amittantur eius priuilegia .

77 IN hac quæstione distinguendum est :
aut enim talia loca destruuntur facto
Superioris , ob delictum , puta ob crimen
rebellionis , vel violatæ pacis publicæ , aut
ex causa scandali &c. sine spe nouæ con-
structionis, & tunc priuilegia, & iura amit-
78 tuntut ; idemque dicendum est , si ob de-
lictum destruarur Ciuitas, vel Castrum;
ratio est, quia eo casu huiusmodi loca ma-
ximam pariuntur capitis diminutionem ,
& per consequens in rotum consumuntur
omnia eorum iura, vt est iurisdictio , me-
rum, & mixtum imperium , statuta , con-
suetudines, & similia : destructo enim prin-
79 cipali destruitur etiam accessorium , *l. si*
vsusfructus , ff. quib. mod. vsusfr. amitt.
l. pater , §. Tusculanus , ff. de leg. 3. l. co-
gnitionum , §. consumitur , ff. de Var. &
extraord. cognit. Bart. in l. fin. in fin. ff. de
Colleg. illic. Alex. cons. 43. num. 2. lib. 1.
Paris. cons. 101. nu. 32. vol. 1. Andr. Gail.
obseru. 61. nu. 1. & seq. lib. 2. vbi etiam
80 dicit, quod quando Ecclesia, vel Ciuitas ,
vel alia loca sacra , vel prophana Superio-
ris auctoritate destruuntur ob delictum ,
de cętero nullus vocari debet clericus il-
lius Ecclesiæ, vel municeps illius loci, hoc
est Canonici desinunt esse , & habere no-
men Canonicorum, amittuntque præben-
das suas, & Ciues desinunt esse Ciues, *Gra-*
81 *tian. discept. for. cap. 396. num. 1. & seq.*
vbi dicit, quod destructo Castro destruitur
etiam territorium Castri , eiusque iurisdi-
ctio vti pendens à iurisdictione, quæ inerat
in Castro, & ad Principem reuertitur , seu
ad Ciuitatem dominautem , *vide Bald.*
cons. 322. num. 1. lib. 4. Oltrad. cons. 121.
nu. 15. Peregr. de Iur. fisc. lib. 3. tit. 12.
82 *nu. 6.* vbi subijcit , quod si collegium de-
structum fuerit auctoritate Superioris ob
delictum, bona per collegium possessa va-
cant , & ad fiscum vti vacantia pertinent ,
Layman. in Theol. mor. lib. 5. tract. 7.
cap. 3. nu. 5.
83 Aut talia loca destruuntur ob aliquam
facti calamitatem, puta si à Tyranno , vel
belli tempôre ab hostibus Ecclesia, vel Ci-
uitas , aut Castrum destructum , soloque
æquatum sit, & tunc priuilegia, & iura sua
non amittunt, etiamsi in alio loco reædifi-
centur ; quia bellum inter casus fortuitos
connumeratur, sicut etiam vis latronum, &
prædonum , *Bald. in l. Ciuitates, §. in De-*
curionibus, nu. 3. ff. Quod cuiusq; Vniuers.
nom. vbi dicit , quod collegium casu de-
structum, retinet priuilegia , ità vt necesse
non sit, quod ea renouentur, *Gail. d. obseru.*
61. num. 5. & seq. vbi quod Ciuitas extin-
cta à Tyranno, vel hostibus, iuris intellectu
adhuc extare censetur, *Gratian. discept. for.*
cap. 396. nu. 1. & seq. Tiraq. de Priuil. piæ
84 *caus. priuil. 91.* vbi dicit , quod legatum
annuum Ecclesiæ relictum, debetur etiam
destructa Ecclesia , *Bonacin. tom. 1. disp. 6.*
q. 1. pun. 8. nu. 5. vers. si verò priuile-
gium &c. Dian. resol. mor. p. 6. tract. 7.
res. 32. Nicol. in Floscul. siue notab. in ver.
Ecclesia , num. 8. Layman. d. lib. 5. tract.
7. cap. 3. num. 5. vbi asserunt, quod Eccle-
sia, vel Altare retinet easdem indulgentias,
siue reædificetur in eodem loco , siue in
alio, quia censetur eadem Ecclesia, idem-
que Altare , cum eumdem titulum reti-
neat : licèt contrarium sentiat Cardinalis
de Lugo sapientissimus præceptor meus, *in*
tract. de Sacram. pœnit. disp. 27. sect. 8.
num. 131. quem etiam refert Diana loco cit.
85 Idem dicendum est , si Ecclesia superio-
ris

ris auctoritate in alium locum transferatur, vel alteri Ecclesiæ æquè principaliter vniatur, quia tunc etiam retinet priuilegia, quæ priùs habebat, *latè Gail. d. obseruat. 61. num. 10. & seq. Card. Seraphin.*
86 *decis. 1149. per tot.* vbi, quod missæ, quæ ex legato testatoris in certa Ecclesia celebrari debent à monachis, seu ab alijs sub pena caducitatis, celebrari possunt absque caducitatis timore in alia Ecclesia, ad quam Superioris auctoritate fuerũt translati, *vide Ricc. in Prax. for. Ecclesiast. tom. 2.*
87 *par. 4. resol. 96.* vbi addit, quod missæ in alia Ecclesia celebrari possunt, quando ex coniecturis constat, testatorem non habuisse deuotionem in Ecclesia designata, *Barbos. de offic. & pot. Episc. par. 2. alleg. 29. num. 8. Bonacin. de Sacramen. disp. 4. q. vlt. pun. 7. §. 4. nu. 4.* vbi, quod Episcopus ex iusta causa potest concedere, vt missæ in alia Ecclesia, & in alio altare celebrari possint, si nequeant celebrari in loco constituto.
88 Obserua tamen, quod reædificatio loci penitus destructi, non est permissa sine licentia superioris; licèt secus sit in restauratione, *Bald. in l. si vt proponis, C. de Nupt. Gratian. loco cit. nu. 24.* vbi etiam dicit, quod talis auctoritas facit idem Castrum cum primo.
89 Obserua 2. quod si Rex vniuerit aliquem locum Regno, locus ille debet regi suis legibus, & non Regni, quia vnio censetur facta cum suis iuribus: nisi expressè constet de contraria mente Regis, *Bart. in tract. de Insula, vers. nullius, nu. 10. Alex. cons. 151. num. 5. lib. 2. latè Honded. cons. 13. num. 51. lib. 1.*
90 Obserua 3. quod ponte destructo sine spe refectionis, non posset exigi vectigal à transeuntibus per aquam in eo loco, vbi erat pons, nec in nouo ponte infra, vel supra constructo; quia locus, in quo erat iurisdictio limitata, idest ipse pons, desijt esse in rerum natura, & omnia loca sunt naturaliter libera transeuntibus, *vt d. Bald. in l. si plures, nu. 14. C. de Cond. insert.* subdens, quod si in loco veteri reficiatur pons, tunc ius vectigalis ipso iure renouatur sine restitutione in integrum, *Gratian. loco cit. d. cap. 396. nu. 11.*
91 Obserua 4. quod si indulgentia sine vlla temporis determinatione absolutè concessa est visitantibus aliquam Ecclesiam, tunc sæpius in die visitans, toties indulgentiam lucratur, cum non sit ratio restringendi ad vnam vicem; secus si concessa sit cum temporis determinatione, vt tali die, vel tempore; hoc enim casu censetur esse mens concedentis, vt quisque non nisi semel lucrari eam possit, *vt rectè distinguit Layman. lib. 5. tract. 7. cap. 3. num. 3.*

SVMMARIVM.

92 *Creditor Ecclesiæ ex mobilibus, vel fructibus stabilium satisfieri debet: his verò non sufficientibus, retinere poterit prædia Ecclesiæ loco pignoris, donec satisfactus fuerit, non tamen ea distrahere potest.*
93 *An requiratur beneplacitum Apostolicum, quando stabilia Ecclesiæ retinentur loco pignoris, vt supra.*
Quando Episcopus mobilia pretiosa Ecclesiæ alienare possit, ibidem.

Quæstio Septima.

An prædia Ecclesiæ distrahi possint pro eiusdem Ecclesiæ debitis.

92 QVod possint distrahi, decernit *textus in l. 3. C. de Episc. & cler.* nisi sit ager, in quo fundata est Ecclesia, *cap. 1. de Censib.* sed textus *in d. l. 3.* correctus fuit per *auth. item nulla, eod. tit. vt obseruat glos. in d. l. 3. in ver. translationesque;* vnde alij veriùs existimant, prædia Ecclesiæ non esse distrahenda, sed retineri loco pignoris, donec satisfactum fuerit, ità mandante Iudice Ecclesiastico, *iuxta l. si diuina, iuncta glos. in ver. assignentur, C. de Exactor. tribut. lib. 10. & ità sensit etiam Host. in Summ. de Immun. Eccles. §. à quibus n. 3. versus fin. Card. Zabbarell. in clem. 1. q. 18. de Vit. & hon. Cleric. Genuens. in tract. de Eccles. q. 498.* quod intellige, quando ex mobilibus, vel fructibus stabilium creditor Ecclesiæ satisfieri non posset; nam si adessent fructus, vel mobilia pro satisfactione, bona stabilia Ecclesiæ distrahi non debent, *Quaran. in ver. alienatio rer. Eccles. nu. 36. vide quæ scripsimus in tract. de Regim. Eccles. lib. 1. cap. 4. nu. 28. & seq.*
93 An verò requiratur beneplacitum Apostolicum, quando bona stabilia Ecclesiæ retinentur loco pignoris vt supra pro debitis ab eadem Ecclesia contractis? negat *Barbos. de offic. & pot. Episcop. par. 3. alleg. 95. n. 22. & seq.* quia hic est vnus ex casibus à iure permissis: quemadmodum nec requiritur beneplacitum Apostolicum, quando bona Ecclesiæ alienantur causa pietatis, videlicet pro redemptione captiuorum, vel pro alimonia pauperum; hoc tamen procedere potest, quando ad præfatum effectum alienarentur mobilia pretiosa

tiosa Ecclesiæ, secus si stabilia, *per textum in cap. aurum 12. q. 2. & ità sensit Mantic. de Tacit. lib. 25. tit. 6. num. 11. & seq. Nauar. consf. 16. num. 3. de reb. Eccles. non alienan. Genuens. in tract. de Eccles. q. 458.* vbi tamen subdit, Episcopum non posse mobilia pretiosa Ecclesiæ alienare, nisi tanta esset necessitas, vt de facili non posset consuli Summus Pontifex.

SVMMARIVM.

94 *Legatum relictum Ecclesiæ parochiali censetur relictum Ecclesiæ, in qua testator habitabat tempore testamenti, & nu. 96.* *Limitatur nu. 97. & 98.*

95 *Relictum cognatis, intelligitur de his, qui erant tempore testamenti.*

97 *Legatum modicæ quantitatis debetur parochiæ, in qua testator fuit sepultus.*

98 *Si testator in totum mutauit domicilium, legatum simpliciter Ecclesiæ Parochiali relictum, debetur Ecclesiæ, in cuius Parochia tempore mortis habitabat.*

99 *Legatum relictum omnibus Ecclesijs Ciuitatis, an censeatur relictum Ecclesijs postea constructis, & nu. 101.*

100 *Legatum relictum filiabus, an censeatur relictum posthumis.*

101 *Legatum relictum Cognatis debetur ijs, qui sunt cognati tam tempore mortis, quàm tempore testamenti.*

Quæstio Octaua.

Cui debeatur legatum factum Ecclesiæ parochiali, si testator tempore testamenti habitabat in vna parochia, & tempore mortis in alia.

94 RESp. quod censetur relictum Ecclesiæ, in qua testator habitabat tempore testamenti, quia in legatis tempus testamenti inspicitur, *l. si ità, ff. de aur. & argen. legat. l. si cognatis, ff. de reb. dub. l. peto,*

95 *§. fratre, ff de leg. 2.* vbi relictum cognatis, intelligitur de his, qui erant tempore testamenti, *Roman. in auth. similiter, nu. 91. C. ad l. falc. quem refert, & sequitur Canter. var. lib. 3. cap. 20. nu. 118. & seq. Mantic. de Coniect. vltim. volun. lib. 8. tit. 6. nu. 13.* quæ quidem sententia tanto ma-

96 gis procedit, si testator diu habitauerit in parochia, in qua fecit testamentum, & deinde per modicũ tempus moratus fuerit in parochia, in qua decessit, *Genuens. in tract. de Eccles. q. 398.*

97 Limita 1. quando legatum esset modicæ quantitatis: tunc enim, cum conueniat oneri sepulturæ, debetur parochiæ, in qua testator fuerit sepultus, *vt subdit Mantic. loco cit. arg. l. nec adiecit, ff. pro Soc.*

98 Limita 2. si testator in totum mutauit domicilium, quia eo casu legatum simpliciter Ecclesiæ Parochiali relictum, Sancti nomine non expresso, debetur Ecclesiæ, in cuius parochia tempore mortis habitauit, *arg. l. placet, cum seq. ff. de liber. & posthu. d. l. si cognatis,* vbi, quod non semper tempus testamenti inspicitur, sed ex verisimili voluntate tempus mortis etiam spectandum est, *& ità sensit Boer. decis. 176. nu. 3. Mantic. d. lib. 8. tit. 6. nu. 13. vers. sed aduerte &c.*

99 Quæres, an, si legatum relictum sit omnibus Ecclesijs Ciuitatis, intelligatur relictum etiam Ecclesijs post mortem testatoris constructis? affirmat *Iaf. in l. qui filiabus, ff. de leg. 1. quem refert, & sequitur Genuens. in d. tract. q. 397. versus fin.* cum hac tamen restrictione, dummodò nõ multum grauetur hæres, arbitrio Iudicis, *per tex. in cap. quanto, de Censib.* sed alij rectiùs contrariam sententiam sequuntur ex verisimili mente testatoris, qui non præsumitur voluisse præiudicare Ecclesijs, quibus tempore mortis eiusdem testatoris fuit ius perfectè quæsitum, nisi aliud ex coniecturis appareat, *arg. d. l. qui filiabus*, vbi le-

100 gatum relictum filiabus, non intelligitur relictum posthumis, nisi ex verbis testamenti appareat, testatorem de posthuma cogitasse, vt quia in aliqua testamenti parte de posthuma fecerit mentionem, *elem. litteras, vbi DD. de Rescript. Bald. in d. l. qui filiabus, & ibidem Alex. nu. 2.* vbi ad-

101 dit, quod neque extenditur legatum ad alias Ecclesias constructas post testamentum, viuente adhuc testatore, quia testator non potuit cogitare, quot Ecclesiæ possent ædificari, *Dilect. de Arte testan. tit. de legat. cautel. 55. nu. 1. Mantic. d. lib. 8. tit. 6. nu. 9. & seq.*

101 Nec obstat *tex. in d. l. si cognatis, ff. de reb. dub.* vbi legatum relictum cognatis, intelligitur etiam de ijs, qui sunt cognati tempore mortis, quamuis non fuerint tẽpore testamenti; quia hoc est speciale in personis coniunctis, vt sufficiat, aliquem tempore testamenti, vel mortis cognatum esse, *vt ibidem not. Bart.* subdens, hoc verum esse, si testator hoc sciuit, secus si ignorauit, *Alex. loco cit. Mantic. vbi supra d. tit. 6. nu. 9.*

SVM-

SVMMARIVM.

102 *Ecclesia construenda legari, & donari potest, & num.* 107. *&* 109.
103 *Ecclesia construenda potest hæres institui.*
104 *Relicta Ecclesiæ construendæ debent tradi sine diminutione.*
Quando fructus medij temporis debeantur, ibidem.
105 *Testator pro salute animæ suæ potest relinquere incertum hæredem, veluti pauperes Christi, aut miserabiles personas.*
106 *Institutio hæredis alterius voluntati cõmissa, an valida sit fauore piæ causæ.*
Quid si testator bona sua arbitrio, & dispositioni alterius post mortẽ suam simpliciter remittat, nulla facta mentione piæ causæ, ibidem.
107 *Cum donatur Ecclesia construenda, talis promissio fit Deo, qui pro loco pio est præsens, & acceptat.*
108 *Allegatio partis in textu narrata non facit aliquod ius.*
109 *Notarius stipulari potest pro Ecclesia construenda.*
110 *Legatum dotis relictum Ecclesiæ construendæ, debetur statim ante constructionem.*
111 *Testator censetur se conformasse cum dispositione iuris.*
112 *Minor, si maior sit* 14. *annis, potest construere, vel dotare Ecclesiã sine decreto Iudicis, & alijs solemnitatibus statutarijs.*
113 *Minor in causis spiritualibus, & beneficialibus, & dependentibus ab eis habetur pro maiori.*
Item maiori comparatur in vltima voluntate, & matrimonio, ibidem.
114 *Testator mandans, Ecclesiam construi in fundo suo, nõ censetur totum fundum donasse Ecclesiæ, sed quatenus necesse est.*
115 *Testator legans Ecclesiæ annuam quantitatem soluendam ex aliquo prædio, non intelligitur legasse dominium prædij.*
Hærede non præstante huiusmodi annuam quantitatem, poterit Ecclesia fundum vendicare, ibidem.
116 *Legatum annuum perpetuò relictum Ecclesiæ, debetur etiam post tempus centum annorum, excepto legato annuo vsusfructus.*
117 *Dos Ecclesiæ est priuilegiata sicut dos mulieris.*
118 *Validum est legatum factum Ecclesiæ, quam in specie non expressit testator, & cui Ecclesiæ tale legatum debeatur.*
119 *In dubio magis intelligitur relictum Monasterio monialium, quàm monachorũ.*
120 *Si Ecclesia, vel Monasterium in loco per testatorem destinato construi nequeat, in alio loco construenda est, designando ab Episcopo.*
121 *Data negligentia hæredis non construentis Ecclesiam in loco per testatorẽ designato, potest Episcopus in alio loco, seu alio modo exequi volũtatem testatoris.*

Quæstio Nona.

An Ecclesia construenda legari, & donari possit.

102 RESp. affirmatiuè: & quidem prima pars huius conclusionis, videlicet, quod Ecclesiæ construendæ legari possit, constat *ex tex. in cap. nos quidem, de Testam. l. seruos, ff. de Alim. & cibar. leg. Gabr. commun. conclus. lib. 6. tit. de Pia*
103 *caus. conclus. 3. nu. 7.* vbi subijcit, quod Ecclesia construenda potest etiam hæres
104 institui, *Abb. in d. cap. nos quidem, n. 2. & 7.* vbi etiam dicit, quod relicta Ecclesię construendæ, debent tradi sine aliqua diminutione, & ideò etiam fructus medij temporis debentur à die mortis testatoris, quos tenetur hæres seruare pro eodem monasterio construendo, *arg. l. si ità relictum, §. Pegasus, ff. de leg.* 2. vbi, si relinquitur prædium ad certum diem, puta post decem annos, vel cum legatarius erit pubes, debetur prædium cum fructibus medij temporis, si dies fuerit apposita fauore legatarij: sed in casu, quo relinquitur Monasterio construendo, dies in dubio apposita censetur non fauore hæredis, sed fauore Ecclesię, quia si Ecclesia fuisset constructa tempore testamenti, testator reliquisset de præsenti, & non in diem, vt colligitur *ex §. si autem, 2. Auth. de Eccles. tit. & notat etiam Genuens. in tract. de Eccles. q. 247. Gratian. discept. for. cap. 358. n. 15. & seq.* subdens *nu.* 20. quod dilatio quæcumque obtenta ab Episcopo, non debet prodesse hæredi, vt faciat fructus suos, cum non potuerit Ecclesiæ præiudicare, *ex latè trad. per Bart. cons. 57. & 58. lib. 2.* vbi dicit, quod licèt hæres habeat dilationem
105 ad construendum monasterium, non tamen ex consequentia habet dilationem ad præstandum legatum, *vide Barbos. de offic. & pot. Episc. par. 3. alleg. 82. num. 34. &* 40. vbi etiam dicit, quod testator pro salute animæ suæ potest relinquere incertum hæredem, veluti pauperes Christi, aut miserabiles personas.

Addit

Addit *idem Barbos. loco citat. num.* 35. quod institutio hæredis alterius vo-
106 luntati commissa, fauore piæ causæ valida est de iure canonico; vnde si quis bona sua arbitrio, & dispositioni alterius post mortem suam remittat, licèt piam causam non exprimat, valida erit dispositio huiusmodi, vt ad pias causas ea bona disponantur, *per tex. in cap. cum tibi, vbi Panorm. de testam. Bart. in l. 1. C. de Sacros. Eccles. Cras. §. institutio, q. 18. n. 8. Tiraq. de Priuil. piæ caus. priuil. 64. Surd. de Alim. tit. 8. priuil. 17. num. 5. Valasc. cons. 68. nu. 4. & cons. 145. num. 5. Gabr. tit. de pia causa concl. 3. n. 6. lib. 6.* de iure verò ciuili nullum est illud testamentum, quo hæredis institutio alterius voluntati committitur, *l. illa institutio, ff. de hæred. instit.* quemadmodum eodem iure hæres certus est nominandus, vt testamentum valeat, *§. ante hæredis, inst. de legat.*

107 Quoad secundam partem, videlicet, quod Ecclesiæ construendæ donari possit, quamuis *Bart. in d. l. seruos, nu. 4. Abb. in d. cap. nos quidem, nu. 2. Genuens. in tract. de Eccles. q. 246. & alij* negatiuam sententiam sequantur, eo quia donatio est contractus, qui requirit personam veram, vel fictam, cum qua contrahatur: tamen affirmatiua sententia verior est, quia cum donatur Ecclesiæ construendæ, talis promissio fit Deo, qui pro loco pio est præsens, & acceptat, ex quo corruit ratio contrariæ sententiæ, *glos. in cap. quoties, ver. & per te, 1. q. 7. Bald. cons. 86. lib. 5. Tiraq. de priuileg. piæ caus. priuil. 115. Bero. cons. 21. lib. 2. Corn. cons. 215. nu. 6. vers. & posset attentari & c. lib. 2. & alij, quos refert, & sequitur Gonzal. ad reg. 8. Cancell. glos. 5. §. 7. num. 101. & seq. Gratian. d. cap. 358. num. 34. & seq. Barbos. d. par. 3. alleg. 82. nu. 40.*

108 Nec obstat *tex. in c. Abbate sanè, de sent. & re iud. in 6. ibi, præsertim quia monasterio, quod nondũ erat, aliqua fieri donatio nõ valebat:* quia hęc tantũ erat allegatio partis, non autem decisio, seu responsio Papæ; allegatio autem partis in textu narrata, non facit aliquod ius, præsertim quia super huiusmodi verbis narratiuis non fundatur intentio legislatoris, *glos. ibidem ver. iudicio, Gonz. d. glos. 5. §. 7. nu. 106. & seq. Gratian. d. cap. 358. n. 37. & seq.*

109 Ampliatur supradicta conclusio, vt tanto magis procedat, si fieret donatio alij, qui promitteret restituere tẽplo ædificando, quia tunc adesset persona, cum qua contraheretur, *vt d. Bart. in d. l. seruos, nu. 4. Genuens. in tract. de Eccles. q. 246.* vbi etiam dicit, quod Ecclesiæ construendæ donari potest, si Notarius pro ea stipuletur.

110 Quæres 1. an legatum dotis relictum Ecclesiæ construendæ debeatur statim ante constructionem, vel potius debeat expectari constructio? Respondet *Tob. Non. cons. 60.* quod legatum huiusmodi non ante debet solui, quàm Ecclesia constructa, & consecrata sit, *arg. l. filium, vbi Bart. & alij, ff. de opt. legat.* contraria tamen sententia, videlicet quod legatum debeatur ante constructionem, videtur verior, quia in constructione Ecclesiæ hoc est speciale, vt quando mittitur primus lapis, consignetur dos: nec Episcopus licentiam ædificandi concedere debet, nisi prius constituta dote, *cap. nemo, de consecrat. dist. 1.*

111 censetur autem testator se conformasse cum dispositione iuris, nisi de contrario expressè constet, *ità Genuens. in tract. de Eccles. q. 266. vbi pro hac sententia citat Innoc. & Abb. in cap. nos quidem de testam.*

112 Quæres 2. an minor possit construere, vel dotare Ecclesiam sine decreto Iudicis, & alijs solẽnitatibus statutarijs? Resp.

113 affirmatiuè, dummodo maior sit 14. annis: minor enim in causis spiritualibus, & beneficialibus, & dependentibus ab eis habetur pro maiori, *cap. si annum, de Iudic. in 6.* quemadmodum maiori comparatur in vltima voluntate, & matrimonio, *l. Aurelio, §. Caius, ff de liberat. legat. cap. 2. de Despons. impub. Genuens. d. tract. de Eccles. q. 334.* vbi idem dicit in muliere.

114 Quæres 3. an testator mandans, Ecclesiam construi in fundo suo, censeatur totũ fundum donasse Ecclesiæ? Resp. negatiuè, *per tex. in l. 2. §. Celsus, ff de Relig. & sumpt. fun.* vbi non totus, qui sepulturæ destinatus est, locus fit religiosus, sed quatenus corpus humatum est; vnde eam partem fundi censetur donasse, quæ ad Ecclesiam ibidem construendam necessaria, & opportuna videbitur arbitrio Episcopi, *& ità sensit Franch. in cap. Abbate sanè, de Sent. & re iud. in 6. quem refert Genuens. in d. tract. q. 171.* vbi etiam dicit, quod testator legans Ecclesiæ annuam quantitatem soluendam ex aliquo prædio, vel domo, non intelligitur legasse dominium prædij, vel domus; & ideò hæres potest huiusmodi domum alienare sine consensu Rectoris Ecclesiæ, dummodò alienet cũ dicto onere, *Spec. in tit. de Locat. §. nunc aliqua, nu. 144. vide eundem Genuens. d. tract. q. 341.* vbi subdit, quod hærede non præstante huiusmodi annuam quantitatẽ, poterit Ecclesia fundum vẽdicare, *per text. in l. 1. C. de Donat. quæ sub modo & c.*

116 Quæres 4. an legatum annuū perpetuò relictum Ecclesiæ, debeatur etiam post tempus centum annorum? Resp. affirmatiuè *cum Tiraq. de priuil.pia cauſ. priuil. 90. Genuenſ. in d. tract. de Eccleſ. q.* 328. vbi ſubijcit, quod legatum annuum vſuſfructus finitur ſpatio centum annorum,nè proprietas apud hæredem ſit Inutilis.

117 Quæres 5. an dos Eccleſiæ ſit priuilegiata ſicut dos mulieris? Reſp.affirmatiuè: & ideò ſicut dos mulieris præfertur omnibus creditoribus habentibus tacitam hypothecam, etiam prioribus tempore, tam in actione reali, quàm perſonali, *l.* 1. *C. de rei vxor. act. l. aſſiduis,vbi DD. C.qui pot. in pign. hab.* ità Eccleſia hoc priuilegium anterioritatis habet cōtra creditores fundatoris pro habenda dote, vel ea recuperanda, cum bona conſtruentis Eccleſiam ſint tacitè pro dote hypothecata, *latè Genuenſ. in tract. de Eccleſ. q.* 138. vbi dicit, quod omnia priuilegia competentia doti mulieris,competunt etiam doti Eccleſiæ.

118 Quæres 6. an valeat legatum factum Eccleſię,quam in ſpecie non expreſſit defunctus adeò, vt ignoretur, quam voluerit intelligere? Reſp. huiuſmodi legatum non eſſe inualidum, nā ſi teſtator Eccleſiā v. g. S. Mariæ ſimpliciter nominauit, erit parochiali Eccleſiæ, ſi eius ſit nominis,aut eius nominis pauperiori prędtandū,vel deniq; Cathedrali,ſi in ea Ciuitate,vel Diœceſi nulla eſſet Eccleſia,quæ ſub illo titulo vocaretur,niſi obſtet mens teſtatoris,*Genuenſ. in Prax. Archiep. Cur. Neap. cap.* 57. *num.* 14. *&* 15. ſubdens, quod in du-

119 bio magis intelligitur relictum monaſterio monialiū,quàm monachorū, *Craſſ. §. legatum, q.* 64. *nu.* 5. *Gom. var. tom.* 2. *cap.* 11. *num.*8. *& alij apud Barboſ. de offic. & pot. Epiſc. p.* 3. *alleg.* 83. *num.*41.

120 Quæres 7. an ſi monaſterium, ſeu Eccleſia conſtrui nequeat in loco per teſtatorem deſtinato, poſſit Epiſcopus licentiam concedere, vt in alio loco conſtruatur? Reſp. affirmatiuè, *arg. cap.* 3. *de Teſtam. Alex. conſ.* 73. *vol.* 7. *Gambar. de offic. legat. lib.* 6. *à num,* 223. *Aloiſ. Ricc. collect.* 558. *in fin. par.*3. *Emman. qq. Regular. tom.* 2. *q.* 125. *art.* 10. *& alij apud*

121 *Barboſ. loco cit. d.alleg.*83.*nu.*10.*&* 16. vbi etiam dicit,quod data negligentia hæredis non conſtruentis Eccleſiam in loco per teſtatorem deſtinato, poterit Epiſcopus in alio loco, ſeu alio modo exequi eiuſdem teſtatoris voluntatem,*ex trad.per Lap. all.*87. *poſt nu.*4. *Monet.de Commut. vltim. volunt. cap.* 5. *nu.* 535.

SVMMARIVM.

122 *Defuncto Rectore, qui malè alienauit rem Eccleſiæ, vel inutiliter contraxit, remanet poſſeſſio ciuilis apud Eccleſiam.*

123 *Quid operetur hæc ciuilis poſſeſſio.*

124 *Prælatus, ſeu Rector ſucceſſor poſſidet abſque noua apprehenſione.*

125 *Pupillus, & Eccleſia non poſſunt amittere poſſeſſionem.*
Ex contractu ab Eccleſia, vel pupillo inutiliter facto non transfertur poſſeſſio, ibidem.

126 *Prælatus nomine Eccleſiæ poteſt agere iudicio manutentionis, quando aliquis, Eccleſia vacante,occupauit naturalem.*

127 *Quando agitur de priuanda Eccleſia iure ſuo ex facto Rectoris, vel alterius nullo, Eccleſia non dicitur priuata, ſed manutentio ſemper poteſt intentari.*

128 *Datur interdictum,Vnde vi, pro recuperatione naturalis ab alio occupatę.*

129 *Vnio facta ab Ordinario præſtat titulum coloratum ad effectum vt Rector Eccleſiæ agere poſſit remedio poſſeſſorio, ſiue actione ſpolij, etiamſi Rector ipſe nunquam poſſederit.*

130 *Regula, de Triennali, non obſtat agenti ſpolio.*
Succeſſor ſpoliantis non iuuatur iſta regula, ibidem.

131 *Idem Prælatus,ſeu Rector,qui bona Eccleſiæ malè alienauit,poteſt nomine ſpſius Eccleſiæ agere interdicto retinēdæ.*
Eccleſia res malè alienatas poteſt propria auctoritate recuperare, ibidem.

132 *Interdictum, vti poſſidetis, habet naturam mixtam, nempe ciuilis retinendæ, & recuperandæ naturalis.*

133 *Quando fructus bonorum Eccleſiæ malè alienatorum debeantur à die factæ alienationis, & quando à die moti iudicij.*

134 *Quando Prælatus, ſeu Rector Eccleſiæ teneatur ſtare pacto, quod fecit.*

Quæſtio Decima.

An mortuo Prælato, ſeu Rectore malè alienante rem Eccleſiæ, vel inutiliter contrahente, remaneat poſſeſſio ciuilis apud Eccleſiam,& quid hæc ciuilis poſſeſſio operetur.

122 Reſp. quod mortuo Prælato Eccleſia eo caſu retinet ciuilem poſſeſſionem,quam non amittit ex eo,quod aliquis ſibi occupet naturalem, ità vt ratione eiuſdem

123 eiusdem ciuilis Prælatus successor ex-
pellere possit occupantem, eoque expul-
so naturalem primæuam recuperare: Præ-
latus enim successor possidet absque noua
124 apprehensione, quia Ecclesia possidet,
Bart. in l. 1. §. interdictum, num. 3. vers.
quandoque per illam clandestinam appre-
hensionem &c. ff. Vti possid. & in l. 3. §. eum
igitur, nu. 1. ff. de Vi arm. & in l. 1. §. si
125 *vir vxori, nu. 3. ff. de Acquir. poss.* vbi
dicit, quod pupillus, & Ecclesia non pos-
sunt amittere possessionem: & ideò ex
inutili contractu ab eis facto non trans-
fertur possessio, licèt secus sit in alijs, *In-*
noc. in cap. cum super, nu. 4. de caus. poss.
& propriet. & in cap. cum in officijs, nu. 6.
vers. si autem solummodo &c. de Testam.
Natt. cons. 562. nu. 10. & seq. Paris. cons.
24. nu. 7. & seq. vol. 1. Guid. Pap. decis.
355. Rot. in Recent. p. 6. decis. 78. nu. 38.
126 *& decis. 139. nu. 9. 15. 16. 25. 27. & 34.*
vbi, quod potest Prælatus nomine Ecclesię
agere iudicio manutentionis, quando ali-
quis, Ecclesia vacante, occupauit natura-
lem, *& decis. 275. nu. 16. & seq. & decis.*
127 291. *nu. 5. & 6.* vbi, quod quando agi-
tur de priuanda Ecclesia iure suo ex facto
Rectoris, vel alterius nullo, Ecclesia non
dicitur priuata, sed manutentio semper
potest intentari, *& decis. 1. nu. 1. de Restit.*
spol. in nou. Caputaq. dec. 170. p. 3. vbi, quod
128 datur interdictum vnde vi pro recupe-
ratione naturalis ab alio occupatæ, *Gomi-*
tol. decis. 1. & 9. per tot. vbi, quod vnio
facta ab Ordinario suffragatur, & præstat
titulum coloratum ad effectum, vt Rector
Ecclesiæ, ad cuius fauorem fuit facta vnio,
agere possit nomine eiusdem Ecclesiæ re-
medio possessorio, siue actione spolij, etiamsi
Rector ipse nunquam possederit, modò
constet de effectuatione vnionis, quo casu
non obstant regulę vnionum reuocatorię,
130 nec regula de Triennali, quæ similiter
non obstat agenti spolio, *Sarnen. super d.*
reg. de Triennali q. 11. vers. circa ter-
tium &c. vbi, quod nec successor spolian-
tis iuuatur ista regula.

131 Sed quæres, an idem Prælatus, qui
malè alienauit bona Ecclesiæ, possit no-
mine ipsius Ecclesiæ agere interdicto re-
tinendæ? Resp. affirmatiuè, *Genuens. in*
tract. de Eccles. q. 381. vbi addit, quod
Ecclesia res malè alienatas potest propria
anctoritate recuperare, *Rot. d. decis. 139.*
132 *nu. 27. & seq. par. 6. Recent.* vbi, quod
interdictum, vti possidetis, habet naturam
mixtam, nempe ciuilis retinendæ, & recu-
perandæ naturalis.

133 Quæres 2. an fructus bonorum Eccle-
sie malè alienatorum debeantur à die moti
iudicij, vel à die factæ alienationis? Resp.
quod regulariter in recuperatione rei
Ecclesiæ nulliter alienatæ fructus debent
restitui à die factæ alienationis, deductis
tamen grauaminibus, & expensis, *iuxta*
textum in l. iubemus nulli, §. sanè, & §. seq.
C. de Sacros. Eccles. cap. si quis Presbyte-
rorum, de Reb. Eccles. non alien. de quo latè
Paul. Rub. in annot. ad decis. 444. nu. 12.
& seq. par. 4. tom. 2. Recent. & nos fusiùs
scripsimus in tract. de Temp. legal. lib. 4.
cap. 14. aliquandò tamen debentur à die
moti iudicij, vt quando fuit erratum in
facto eo quia putabatur, rem esse solitam
locari; idemque dicendum, quando inter-
cessit error iuris valde dubij, qui æquipa-
ratur dubio facti, *Peregrin. de fideicom.*
art. 49. num. 120. Rot. d. decis. 444. nu. 1.
& seq.

134 Notandum tamen est, quod quando
præiudicium Prælati, seu Rectoris est se-
parabile ab interesse Ecclesiæ, puta si pa-
ctum non tangat iura Ecclesiæ, tunc tene-
tur Rector, seu Prælatus stare pacto, quod
fecit, illique præiudicat idem pactum,
donec vixerit, quamuis nocere non possit
Ecclesiæ, *vt tradunt glos. & DD. in cap. cum*
venissent, de Instit. Rot. decis. 22. num. 9.
& seq. par. 2. Diuers. & dec. 29. num. 15.
& 16. par. 6. Recent.

SVMMARIVM.

135 *Administratores Ecclesiæ per viam ex-*
tinctionis possunt retrouendere censum
stante disdicta, non tamen censum ipsum
cedere translatiuè.
136 *Quando retrocessio dicatur facta extin-*
ctiuè, & nu. 137.
Mens contrahentium potiùs attendi de-
bet, quàm verborum formula, ibidem.
137 *Actus regulatur, & interpretationem re-*
cipit à prohemio.
138 *Quando tertius redimens censum pro*
alio, possit acquirere iura extinctionis.
139 *Fideiussor pro sua indemnitate potest*
censum extinguere.
140 *Quando cessio census præsumatur facta*
translatiuè.
An in hoc credatur attestationi creditoris;
ibidem.
141 *Fideiussor principalis debitoris emens*
censum, an & quando possit annuas re-
sponsiones tam à principali debitore,
quàm à confideiussore exigere, & n. 142.
& seq. vsque ad nu. 147.
142 *Quando primus fideiussor censeatur fi-*
deiussisse contemplatione secundi, &
quando non, & nu. 146.
143 *Secundus fideiussor censetur se obligasse,*

 con-

contemplatione primi.

145 *Fideiussor soluendo creditori, videtur in dubio potius emisse nomen debitoris, quàm extinguere voluisse propriam obligationem.*

147 *Correus, qui solidum soluit principali creditori, potest repetere à confideiussore pro rata sine cessione.*

Quæstio Vndecima.

An Ecclesia, & loca pia, seu eorum administratores in actu retrouenditionis census possint absque beneplacito Apostolico cedere iura translatiuè.

135 RESp. quod Administratores Ecclesię possunt quidem per viam extinctionis sine beneplacito Apostolico retrouendere, seu retrocedere censum stante disdicta, cum eo casu actus sit omnino necessarius, *ad trad. per Rot. apud Cenc. de Cēsib. decis. 294. in princ.* sed translatiuè censum cedere sine beneplacito Apostolico non possunt, tum quia talis cessio est actus voluntarius, tum etiam quia census inter stabilia computatur, *Rot. apud Pacif. de Salu. interd. decis. 209. num. 9. & apud Cenc. decis. 81. n. 7. & par. 7. Recent. decis. 235. nu. 4. & seq. & decis. 283. num. 13. & apud Merlin. post tract. de Pignor. dec. 95. num. 6. & seq.*

136 Dicitur verò retrocessio facta extinctiuè, non solũ quando ipsemet debitor censũ extinguit, sed etiam quando alius soluit de consensu, & mandato debitoris, vel quando solutio fit ab eo, qui in se censũ accollauit, vel quãdo tertius intẽdit solũ liberare debitorẽ, vel etiã quando ex lectura instrumẽti apparet, cessionẽ cẽsus fuisse extinctiuã vt quia cessio facta fuerit in vim precedentis disdictæ, vel ad effectum acquirendi ius, & actiones pro quantitate sortis: quibus casibus cessio dicitur extinctiua, etiamsi facta fuerit cum illa clausula, trãslatiuè, non autem extinctiuè, cum potius mens contrahentium attẽdi debeat, quam
137 verborum formula, *Rot. decis. 83. num. 8. apud Merlin. post tract. de Pignor.* præsertim quando in prohemio, à quo totus actus regulatur, & interpretationem recipit, vel in corpore instrumenti, verba à retrouenditione incipiunt, vel cedentes translatiuè iura cedere non poterant, sed tantum extinctiuè, *Rot. apud. Merlin. vbi supra decis. 67. n. 8. & seq. & decis. 95.*
138 *n. 5. cum seq.* vbi subijcit, declarationem contrahentium, quod iura dicantur cessa translatiuè, non extinctiuè, eo casu intelligendã esse respectu sortis, vt scilicet soluens pro alio de proprijs pecunijs possit summam solutam irreuocabiliter repetere à principali debitore, *Rot. in Romana Saluiani 27. Maij 1619. coram Pirouano, impress. post Addit. Cenc. de Cēsib. decis. 45. & in Rauennaten. census 27. Iunij 1639. coram Dunozet, & 16. Nouembris eiusdem anni coram eodem;* quod tamen procedere potest, quandò alius soluit de consensu, vel mandato debitoris: alioquin tertius redimẽs censum pro alio, non posset acquirere iura extinctionis, cũ debitor inuitus nõ possit ad cẽsus redemptionẽ, & extinctionẽ cogi, *vt expressè cauetur in bulla Pij V. super firma creandi census, incip. Cumonus &c. relat. per Quaran. in sum. Bullar. in ver. contractus censualis, & obseruant Auend. de censib. cap. 106. num. 6. Felician. eodem tract. tom. 1. lib. 4. cap. 1. num. 11. & alij relati per Rot. apud Merlin. post tract. de Pignor. decis. 83. n. 1. & apud Cenc. de Censibus post Addit. decis. 45.*

139 An verò liceat fideiussori pro sua indemnitate censum extinguere? affirmat *Rota apud Cenc. d. decis. 45 in fin.*

140 Præsumitur verò cessio translatiuè, quãdo fit simpliciter, *Rot. dec. 43. apud Cenc. post addit. & apud Merlin. post tract. de Pignor. dec. 67. num. 8. & decis. 24. nu. 13. vers & licèt, & dec. 83. nu. 1.* vbi, quod etiam præsumitur cessio translatiuè, quando sors per tertium soluta, repeti non potest à principali debitore; idemque dicendum, quando redimens censum declarauit soluere de proprijs pecunijs ad effectum reportandi cessionem contra debitorem census, *Rot. apud Merlin. d. decis. 83. num. 7. & seq.* vbi quod verisimilius est, tertium soluentem de proprijs pecunijs cum supradicta declaratione, voluisse potius acquirere censum, & fructus lucrari, quàm illum extinguere, & simplicem pecuniæ creditorem esse, etiamsi cessio facta fuerit per verba, *retrouendidit, & retrocessit*, quæ videntur importare veram census extinctionem: non enim verbi, sed mens contrahentium attendi debet, *vt supra diximus; vide Rot. apud Cenc. post addit. decis. 43. nu. 8. & 9. & apud Merlin. d. decis. 83. nu. 9. & seq.* vbi, quod in hoc defertur etiam attestationi creditoris declarantis, an intellexerit censum transferre, vel extinguere, licèt huiusmodi attestatio, seu declaratio facta fuerit ex interuallo.

Et hoc quidem locum habet non tantùm in tertio, sed etiam in fideiussore prin-

principalis debitoris obligato in eodem
141 instrumento census: hic enim, si emerit censum, seu nomen, & ius reditus, poterit annuas responsiones tam à principali debitore, quam à confideiussore exigere; cum hac tamen distinctione, quod contra principalem debitorem potest agere ad integrum censum: contra fideiussorem, non ad integrum censum, sed ad id, quod superest, deducta eius rata, §. *si plures, inst. de fideiuss. Buratt. dec. 645. nu. 10. Cenc. p. 2. cap. 2. q. 2. art. 5. nu. 2. & seq. Rota apud eumdem dec. 178. & apud Merlin. d. decis. 24. nu. 1. & seq. & nu 14. cum seq. Gratian. discept. for. cap. 459. num. 19 & seq. Fontanell. de Pact. nuptial. claus. 4 glos. 18. par. 3. num. 70. & seq. & decis. Catalon. 216. num. 7.* quod procedit etiam in
142 eo, qui diuerso tempore fideiussit, dummodo in instrumento actum fuerit cum fideiussore, vt alius daretur confideiussor; vnde si secundus fideiussor emat censum cum cessione iurium, non poterit à primo fideiussore solidum petere, quia primus censetur fideiussisse contemplatione secundi, & sub spe mutui periculi, *Neguf. de Pignor. p. 5. mem. 3. nu. 36.* vbi etiam di-
143 cit, quod secundus censetur se obligasse contemplatione primi, *Card. Seraphin. dec. 865. nu. 1. & alij apud Cenc. p. 2. q. 2. art. 5. nu. 8.*
144 Hæc tamen conclusio procedit, quando fideiussor soluit vti vnus ex fideiussoribus, *Alex. cons. 38. in fin. lib. 5. Vinc. de Franch. dec. 55. num. 1. Greg. decis. 190.* secus si soluit vti tertius, quasi emendo nomen debitoris, *iuxta tex. in l. cum is qui, 37. ff. de fideiuss.* hoc enim casu potest repetere à coobligatis omne, quod soluit, etiam non dempta rata, seu propria portione, *glos. in l. Modestinus, ver. actionum, ff. de Solut. Rota in Romana Societatis 24. February 1612. coram Card. Sacrato, prout refert Beltram. ad Greg. d. decis. 190. & in Romana census 18. Maij 1618. coram Mançanedo, & in alijs relat. in d. decis. 24.*
145 *nu. 6. 10. & seq. apud Merlin.* vbi, quod in dubio fideiussor soluendo creditori, videtur potius emisse nomen debitoris, quam extinguere voluisse propriam obligationem, *per tex. in l. fideiussoribus 18. l. cum is, qui, 37. ff. de fideiuss.*
146 Idemque dicendum, si prior fideiussor non accessit contemplatione posterioris; tunc enim posterior, qui diuerso tempore interuenit, si soluat integrum debitum, & reportet à creditore cessionem iurium, poterit integraliter, & insolidum repetere quicquid soluit, *Spec. in tit. de Renunc. &c. nu. 13. Rot. dec. 617. nu. 5. & seq. par. 9. tom. 1. Recent. Card. Seraphin. d. decis. 865. nu. 1.* vbi dicit, quod non censetur prior fideiussor accessisse contemplatione secundi, quando actum est cum solo creditore de dando, seu præstando secundo, *& ita sentiunt alij, quos retuli in tractatu de Tempore legal. lib. 4. cap. vlt. nu. 134. & seq.*
147 An verò correus, qui solidum soluit principali creditori, possit repetere à confideiussore pro rata sine cessione? negat *Beltramin. ad Greg. d. decis. 190.* contrarium tamen sensit *Rot. apud Merlin. d. decis. 24. nu. 1.* vbi, quod correus in tali casu repetere potest à confideiussore sine cessione, siue soluerit inuitus, siue voluntariè.

SVMMARIVM.

148 *Monasterium succedit in bonis Nouitij decedentis ante professionem in duobus casibus hic expressis, & num. seq.*
150 *Professio tacita non obligat Nouitium ad illam religionem in specie, quam ingressus fuit, sed potest eo casu transire ad aliam etiam laxiorem.*
151 *Nouitio professo in monasterio bonorum incapaci, succedunt venientes ab intestato.*
152 *Monasterium non succedit Nouitio, qui in articulo mortis non expleto probationis anno, ad professionem admissus fuit iuxta priuilegia Religionis.*
153 *Quando res immobilis legatur Capuccinis, debetur æstimatio rei legatæ.*
154 *Legatum factum Ecclesiæ, si adimpleri non potest propter incapacitatem legatarij, conuertendum est in alios pios vsus.*

Quæstio XII.

Quando Monasterium succedat in bonis Nouitij decedentis ante professionem.

148 Resp. quod succedit in duobus casibus, quorum primus est, quando Nouitius in ipso ingressu expressè obtulit se, & sua bona; tûc enim constat de eius intentione, quod voluerit, bona peruenire ad monasterium, *Abb. in cap. in præsentia, nu. 68. vbi etiam Dec. nu. 283. & seq. de Probat.*
149 Secundus casus est, quando Nouitius perseuerauit vltra annum, hoc enim casu tacitam professionem emisisse censetur, côcurrentibus tamen infrascriptis conditionibus videlicet quod habitus professorum sit distinctus ab habitu nouitiorũ: 2. quod Nouitius sciens, & sponte illum suscipiat: 3. quod perseuerauerit triduò post annum

annum, ità *Abb. in cap. ad nostram nu. 5.*
150 *de Regul.* subdens, quod talis professio
nõ obligat ad illam Religionem in specie,
sed in genere, ità vt Nouitius eo casu tran-
sire possit ad aliam Religionem etiam
laxiorem, *Calder. cons. 5. eod. tit. Genuens. in*
tract. de Eccles. q. 461. quod tamen in-
151 telligendum est, dummodò monaste-
rium sit capax bonorum, nam si esset in-
capax, Nouitio etiam professo succederet
venientes ab intestato, *vt obseruat Ge-*
nuens. ibidem.

Addit *Sanch. in sum. tom. 2. lib. 5. cap.*
4. nu. 16. Megal. par. 2. lib. 2. cap. 27. nu.
50. Zanard. in Direct. Theol. par. 2. cap.
17. ad fin. Faust. in Thesaur. Relig. lib. 5.
q. 167. nu. 4. & alij apud Dian. par. 3.
152 *tract. 2. res. 17.* quod monasterium suc-
cedit etiam nouitio, qui in articulo mor-
tis, non expleto probationis anno, ad
professionem admissus fuit iuxta priuile-
gia Religionis, quia vbi quis semel virtute
priuilegiorum professus est, redditur verè
in posterum professus, nec alia indiget
professione, post quam conualuerit; con-
trarium tamen tenuerũt *Ricc. in Prax. for.*
Eccles. par. 2. res. 493. Barb. de offic. &
pot. Episc. par. 3. alleg. 101. num. 34. as-
serentes, quod tunc monasterium succe-
dit, quando explorata voluntate tempore
sanitatis cum debitis requisitis professio
emittitur, *& hanc sententiam vti probabi-*
liorem sequuti sumus in tract. de regim. Ec-
cles. lib. 7. cap. 9. num. 11.

153. Notandum est etiam, quod vbi res im-
mobilis legatur Capuccinis, vel alijs in-
capacibus, eo casu debetur æstimatio rei
legatę, *secundùm Paul. de Castr. in l. apud*
Iulianum §. constat, ff. de leg. 1. Io. Ant.
Lanar. cons. 80. quos refert, & sequitur Ge-
nuens. in d. tract. q. 439. subdens, quod lega-
154 tum factum Ecclesię, si adimpleri non
potest propter incapacitatem legatarij,
conuertendum est fauore animę in alios
pios vsus, *per tex. in cap. nos quidem, vbi*
DD. de Testam. l. 1. C. de expens. ludor.
lib. 11.

SVMMARIVM.

155 *Molendinum Ecclesiæ, si minetur ruinam ob fluminis impetum, potest ab eadem Ecclesia in alium locum transferri.*
Ecclesia continet vtilitatem publicam, ibidem.

156 *Ecclesia possidens in aliquo loco molendinum, potest alios prohibere, nè alia molendina construant.*

157 *Quid si molendinum esset fiscale.*

158 *Propter publicam vtilitatem à priuatorũ vtilitate receditur.*

159 *In priuilegijs Ecclesia fisco comparatur, immo est magis priuilegiata, quam fiscus.*

160 *In reditibus Ecclesię versatur publica vtilitas.*

161 *Ecclesiæ possidenti molendinum ab immemorabili competit ius prohibendi, nè alia construantur.*

162 *Quid si ex Principis rescripto Ecclesia sola pluribus annis molẽdinũ habuerit.*

163 *Non potest alius auferre lucrum ei, qui ex Principis rescripto molendinum primò construxit.*

164 *Publica vtilitas consistit etiam in molendinorum constructione, & copia, sed præfertur vtilitas publica, quæ concurrit ex parte Ecclesiæ.*

165 *Non dicitur vtilitas publica, sed priuata, quando questus cedit in commodum priuatum.*

166 *Regula, quod non licet in flumine publico construere molendinum in superiori parte in damnum habentis molendinum in parte inferiori, procedit in molendinis priuatorum.*

167 *Damnum pati videtur qui commodum amittit, quod ex publico consequebatur.*

168 *Quando agi possit negatoria generali, ius tibi non esse ità ędificare.*
Negatoria datur soli Domino loci, ibidẽ.

169 *Si primus licitè ędificauit in flumine publico, secundus non potest ędificare, & auferre lucrum, quod licitè percipit primus ex publico.*

170 *Non licet construere molendinum in inferiori parte fluminis publici cum damno molendini superioris.*

171 *Non potest construi molendinum in flumine publico, si alteri habenti antiquius molendinum damnum inferatur circa primæuum cursum aquę.*

172 *Quãdo quis in flumine priuato possit ędificare, & frui aqua dicti fluminis etiam cum damno tertij, & num. 173. & seq.*

174 *Licitum est in suo facere quod placet, dummodo nihil immittatur in alienum.*

175 *In dubio nemo præsumitur opus facere animo nocendi.*

176 *Flumen quando dicatur publicum, & quando priuatum.*

177 *Quando per constructionem noui molendini diminuitur solum frequens molentium concursus, licita est noua constructio: secus si consuetus aquæ cursus impediatur.*
An, & quando damnum minoris frequentiæ habeatur in consideratione, ibidem, & num. 178.

179 *Qui habet seruitutem ducendi aquam pro molen-*

molendino, non potest extruere aliud molendinum.

180 *Aqua ad certum vsum concessa non potest quis vti ad alium vsum.*

Quæstio XIII.

An molendinum Ecclesiæ, si minetur ruinam ob fluminis impetum, possit ab eadem Ecclesia in alium locum transferri.

155 Resp. affirmatiuè, quia Ecclesia continet vtilitatem publicam, *vt latè probat Genuens. in tract. de Eccles. q. 194.*
156 Eadem ratione Ecclesia, quæ in aliquo loco possidet molendinum, potest alios prohibere, nè alia molendina construant
157 in eius præiudicium: quia sicuti licita est prohibitio, quando molendinum esset fiscale, propter publicam vtilitatem, prop-
158 ter quam ab vtilitate priuatorum receditur, *Bald. cons. 410. nu. 7. vers. quid dicam finaliter &c. lib. 5. Natt. cons. 106. nu. 1. & alij, quos refert, & sequitur Thesaur. decis 16. n. 13. vers. sexta sequitur &c. Anchar. cons. 11. & 155. Bocr. decis. 125.* ità multo magis id locum habet in Eccle-
159 sia, quæ in priuilegijs fisco comparatur, immò magis est priuilegiata, quàm fiscus, *Card. Seraphin. decis. 594 nu. 24. & communem dicit Genuens. in d. tract. q. 174. nu. 3. & q. 251. nu. 2. & seq. & q. 252. nu. 6. & q. 472. nu. 4. & d. q. 194. nu. 3.* vbi, quod in reditibus Ecclesiæ versatur
160 publica vtilitas, cum ex ijs alantur eius ministri, *Surd. in tract. de Alim. tit. 8. pri-*
161 *uil. 1. n. 19.* quod præcipuè procederet, si Ecclesia esset in possessione molendini à tempore immemorabili, cuius vigore cōpetit ius prohibendi, nè alia construantur, *Bald. in l. item lapilli, nu. 5. vers. secundo quæro &c. ff. de Rer. diuis. Franc. Marc. decis. 106. nu. 5. vers. praeterea &c. Rot. decis. 425. num. 10. & seq. par. 4, tom. 2. Recent. Ciriac. contr. 310. nu. 45. & seq.*
162 vel si ex Principis rescripto sola pluribus annis molendinum habuerit: hoc enim casu posset etiam prohibere, nè alius eodem iure vtatur, *arg. l. si quisquam, ff. de Diuers. & tempor. præscript. glos. communiter recepta in l. fin. ver. datam exceptionem, ff. de Vsucap. Bald. in d. l. item lapilli, nu. 5. Franc. Marc. decis. 106. nu. 6. latè Balb. de Præscript. in 4. par. 5. princ. q. 6. num. 10. & 11. Franc. Viu. commun. opin. 511. lib. 2. Vrsell. concl. 62. in ver. ædificare nu. 61. quorum sententiam amplexi sumus in tract. de Temp. leg. lib. 2. cap. 81. nu. 53. per doctrinam Bart. in l. quominus, nu. 2. & 3. ff. de flumin.* vbi, quod non po-
163 test alius auferre lucrum ei, qui ex Principis rescripto molendinum primò construxit. vnde in his casibus limitanda est regula, quod in fundo proprio, seu priuato licet cuique molendinum ædificare, *vide Alex. cons. 194. nu. 1. & seq. lib. 2. Rosent. de feud. cap. 5. concl. 29. nu. 3. & 4. Cancer. par. 2. cap. 2. nu. 106. Thesaur. d.*
164 *decis. 16. nu. 1.* quamuis enim publica vtilitas consistat etiam in molendinorum constructione, & copia, *ad trad. per Ciriac. contr. 310. nu. 95.* nihilominus præferenda semper est vtilitas publica, quæ concurrit ex parte Ecclesiæ, cum hęc sit fauorabilior, & magis priuilegiata, *Tiraq. de Priuil. piæ caus. priuil. 146. Surd. de Alim. tit. 2. q. 15. nu. 165. Genuens. in d. tract. q. 251. nu. 2. & seq. & q. 444. nu. 2.* præterea aduer-
165 tendum est, an quæstus percipiendus ex nouis molendinis, cessurus sit in commodum priuatum, vt frequentiùs accidit; tunc enim non ageretur de vtilitate publica, sed de priuata, *vt d. Bald. d. cons. 410. n. 7. versus fin. lib. 5.*
166 Si verò agitur de molendinis priuatorum, regula est, quod non licet in flumine publico construere molendinum in superiori parte, in damnum habentis molendinum in parte inferiori, *l. 2. §. merito, ff. Nè quid in flum. publ.* vbi, quod damnum
167 pati videtur qui commodum amittit, quod ex publico cōsequebatur, quale quale sit, *Bart. in l. quominus, nu. 8. & 9. ff. de*
168 *flumin.* subdens, quod in tali casu potest agi negatoria generali, ius sibi non esse ità ædificare: quia licèt negatoria detur soli Domino loci, & possidens prius molendinum non sit Dominus loci, cum flumen sit publicum, est tamen Dominus sui molendini, quod deterius redditur propter opus factum in flumine publico, & sic nomine suæ rei agit, *Alex. cons. 203. nu. 1.*
169 *lib. 6.* vbi dicit, quod quando quis licitè primò ædificauit in flumine publico, non potest alius ædificare in eodem flumine à parte superiori, & auferre lucrum, quod licitè percipit primus ex publico, *latè Rip. in d. l. quominus, nu. 24. & seq.* vbi addit,
170 quod neque licet construere molendinum in inferiori parte fluminis publici cū damno molendini superioris, *Rot. decis. 61. nu. 1. & seq. par. 4. to. 2. Recent.* vbi,
171 quod non potest construi molendinum in flumine publico, si alteri habenti antiquius molendinum damnum inferatur circa primæuum cursum aquæ, etiamsi Princeps licentiam concesserit, vt illud construeretur.

171 Si verò flumen esset priuatum pertinens ad vtrumque ædificantem, eo casu secundus potest licitè ædificare in suo, & frui aqua dicti fluminis priuati, etiam cū damno habentis molendinum inferius,
173 dummodò faciat principaliter, vt sibi prosit; quia licitum est in suo facere quod
174 placet, dummodò nihil immittatur in alienum, *Bart. in d. l. quominus, num.* 8. *& ibidem Rip. num.* 25. *& seq.* vbi, quod
175 in dubio nemo præsumitur opus facere animo nocendi, *Alex. d. conf.* 203. *nu.* 1. *& seq.* vbi, quod flumen publicum dicitur,
176 quando perpetuò fluit, priuatum verò, quando non omni tempore, vt quia in æstate non fluit, *Rot. d. decis.* 61. *nu.* 6. *&* 7. *Hond. conf.* 84. *nu.* 43. *lib.* 2. *Thesaur. decis.* 16. *nu.* 1.

177 Hoc tamen intelligendum est, quando per constructionem noui molendini diminuitur solum frequens molentium concursus: tunc enim licita est noua constructio, quia huiusmodi damnum minoris frequentiæ tamquam consistens in mera voluntate molere volentium, non habetur in consideratione; secus si per constructionem noui molendini consuetus aquæ cursus impediatur, ità vt inferiori molendino auferatur, vel diminuatur solita aqua: hoc enim casu non licet ædificare nouum molendinum in præiudicium antiqui, siue illud construatur in flumine publico, siue in fundo, seu flumine priuato, *vt sensit Bart. in d. l. quominus, nu.* 8. *& ibidem Rip. nu.* 82. *Bald. in l. vn. nu.* 58. *vers.* 13. *op. C. de sent. quæ pro eo quod inter. prof. & conf.* 463 *nu.* 6. *lib.* 4. *& conf.* 71. *num.* 3. *& seq. lib.* 1. *Afflict. dec.* 388. *nu.* 12. *Hond. conf.* 84. *nu.* 44. *lib.* 2. *Gratian. discept. for. cap* 89. *nu.* 1. *&* 2. *Ciriac. contr.* 462. *nu.* 5. *&* 6. *tom.* 3. *Rot. decis.* 61. *nu.* 1. *&* 2. *& dec.* 151. *nu.* 13. *p.* 4. *tom.* 2. *Recent. vide quæ diximus in tract. de Temp. legal. lib.* 2. *cap.* 81. *nu.* 18. *& seq.*

178 Notandum tamen est, quod si pacto, vel præscriptione tenerentur incolæ accedere ad tuum molendinum, huiusmodi lucrum esset considerabile, *vt d. Rip. in d. l. quominus nu.* 82.

179 Notandum 2. quod is, qui habet seruitutem ducendi aquam pro molendino, non potest extruere aliud molendinum, *Ciriac. contr.* 310. *nu.* 149. *& seq.* vbi, quod con-
180 cessio aquæ ex causa seruitutis, restringitur tantùm ad illum particularem vsum, & molendinum, nec debetur pro alio vsu, seu molendino, *latè Paris. conf.* 116. *nu.* 4. *& seq. p.* 1. vbi, quod aqua ad certum vsum concessa, non potest quis vti ad alium vsum.

SVMMARIVM.

181 *Hodie delinquent in Ecclesia, gaudet illius immunitate, excepto homicidio, & mutilatione membrorum, in Ecclesia, eiusue cæmeterio commissa: limitatur num.* 182.
182 *Qui grauia delicta in Ecclesia committunt præter expressa, possunt ab Episcopo ratione loci delicti carcerari, & puniri: limitatur num.* 183.
183 *An Iudex Ecclesiasticus ob leue delictum possit delinquentem in Ecclesia extrahere, & punire.*
184 *An Iudex laicus, vel eius ministri possint à Reo in Ecclesia, eiusue domibus arma auferre, & num.* 186.
185 *Iudex Ecclesiasticus confugienti ad Ecclesiam potest ex causa arma permittere, si armis vti intendat tantùm ad sui defensionem.*
186 *Ad obuiandum delicto possunt ministri Curtæ secularis clericos armis spoliare, si in flagranti reperiantur.*
187 *Clericus capi potest non solum à Iudice laico, sed etiam à priuato, si commiserit delictum, & timeatur de fuga, vt illum præsentent Iudici suo Ecclesiastico.*
188 *Clerici suscipere debent eorum defensionem, qui ad Ecclesiam confugiunt, & quomodo se gerere debeant.*

Quæstio XIV.

Quando confugientes ad Ecclesiam possint ab ea expelli etiam in casibus in Gregoriana constitutione non exceptis.

181 Præmittendum est, quod hodie delinquentes in Ecclesia gaudent illius immunitate, excepto homicidio, & mutilatione membrorum in Ecclesia, eiusue cœmeterio commissa: quia Greg. XIV. *in sua cōstit. incipien. Cum alias nonnulli, &c.* priuilegium immunitatis ad vnam tantùm formam ibi expressam reduxit, auferendo facultatem aliter iudicandi, & interpretandi; & ideò cum certos casus exceperit, consequenter voluit, vt in cęteris omnibus non expressis immunitas fruetur, nulla habita paritate, vel maioritate rationis, *Vulp. in Prax. for. Eccles. cap.* 3. *nu.* 3. *Lezan. in Sum. to.* 3. *ver. Immunitas Ecclesiarum, nu.* 16. *Dian. p.* 5. *tract.* 1. *res.* 2. *& par.* 6. *tract.* 1. *res.* 23. *&* 25. *Bonacin. to.* 3. *de Censur. in part. disp.* 2. *q.* 3. *pun.* 16. §. 5. *per tot. Farinac. conf.* 76. *nu.* 9.

nu. 9. lib. 1. Gratian. discept. for. cap. 380. nu. 29. & seq. Ciarlin. contr. 14. nu. 22. & 23. lib. 1. & alij recentiores communiter.

182 Verum si immunitate abutantur, & reddant se indignos eius beneficio, vt si grauia delicta in Ecclesia commiserint etiã præter expressa in d. Gregoriana constitutione, possunt ab Episcopo ratione loci delicti carcerari, & puniri, licèt tunc tradi non debeant curiæ sæculari, *cap. fin. vbi DD. de Immun. Eccles. Farinac. de Immunit. Eccles. cap. 16. nu. 209.* vbi de committentibus in Ecclesia stuprum, & similia, *Cabal. resol. crimin. cas. 194. nu. 5. & seq. Dian. p. 4. tr. 1. resol. 67. Ciarlin. to. 1. contr. 14. nu. 22. & 23. & contr. 15. nu. 6.*

183 *& seq.* vbi, quod ob leue delictum iudex ecclesiasticus non potest delinquentem in Ecclesia extrahere, & punire, *& tom. 2. contr. 191. nu. 7. & seq.* subdens, quod etiam in minoribus delictis potest quis per Iudicem ecclesiasticum expelli ab Ecclesia, non vt priuetur eius immunitate, sed vt maneat in illo spatio 30. vel 40. passuum circumcirca Ecclesijs concesso, puta si verbis iniuriosis prosequatur Ecclesiæ ministros, seu immodestè se gerat, & turbet ecclesiasticorum quietem, vel si aliud faciat contra reuerentiam Ecclesiæ; ratio est, tum quia immunitas est priuilegium loci, & ideò non debet esse cum damno ipsius, & eorum, ad quos locus pertinet, tum quia ius conseruandi propriam habitationem absque turbatione est ius naturale, tum etiã quia confugiens ad Ecclesiam, debet se gerere tamquam supplex, & implorans protectionem; & ideò si aliter se gerat, non est dignus, vt Ecclesiæ immunitate gaudeat, *Pasqualig. decis. mor. 470. num. 1. & seq. Bordon. var. resol. lib. 1. cap. 1. nu. 22. Farinac. de Immun. Eccles. cap. 16. nu. 148.*

184 vbi dicit, quod Iudex laicus, aut eius ministri non possunt à reo in Ecclesia, eiusue domibus arma auferre sine licentia Episcopi, vel eius officialis, alioquin grauem committerent irreuerentiam contra Ecclesiam, & ecclesiasticam etiam iurisdictionem turbarent, cum in Ecclesia nullam possit Iudex laicus exercere iurisdictionem, *Dian. p. 1. tract. 1. res. 2. & 8. & tract. 2. res. 10. 11. & 12. Ciarlin. d. contr. 191. nu. 17. & seq.* vbi obseruat, quod sicut

185 potest Iudex Ecclesiasticus cogere confugientem ad arma deponenda, si ità viderit expedire, ità potest ea confugienti permittere, si armis vti intendat tantùm ad sui defensionem, nè ab inimicis occidatur.

186 Possunt tamen ministri Curiæ sæcularis, ad obuiandum delicto clericos armis spoliare, si in flagranti reperiantur: quo casu vna cum armis ad Episcopum, seu Iudicem ecclesiasticum statim recto tramite ducendi sunt, in cuius potestate erit dispensare de armis, *Ciarlin. contr. 15. nu. 82. & 87. tom. 1. Decian. tract. crim. lib. 4. c. 9.*

187 *nu. 118.* vbi subijcit, quod clericus capi potest non solum à Iudice laico, sed etiam à priuato, si commiserit delictum, & timeatur de fuga, vt illum præsentent Iudici suo ecclesiastico.

188 Notandum est autem, quod clerici suscipere debent eorum defensionem, qui ad Ecclesiam confugiunt, *cap. inter alia, extr. de Immun. Eccles.* ità vt clerici, vel etiam alij extranei pro defensione possint etiam resistere ministris sæcularibus, reum ab Ecclesia extrahere conantibus, per regulam, quod officiali iniustè exequenti licitè de facto resistitur, *l. probibitum, vbi Bart. C. de Iur. fisc. lib. 10. Farinac. de Immun. Eccles. cap. 2. nu. 46. & seq.* subdens, quod potest resisti non solum Iudici sæculari, vel eius ministris, sed etiam Iudici ecclesiastico non seruanti formam constitutionis Gregor. XIV. talis verò resistentia debet esse spiritualis, repellendo scilicet per censuras extrahere volentes, vel etiam claudendo fores Ecclesiæ, vel adhibendo alia media externa apta ad impediendum vim, absque tamen aggressione, aut bello actiuo, vt *d. idem Farinac. loc. cit.*

SVMMARIVM.

189 *Ecclesiæ immunitate gaudet reus, qui captus à satellitibus de eorum manibus aufugit ad locum sacrum, dummodo non commiserit delictum in bulla Gregoriana exceptum.*

190 *Quid si reus non possit se liberare ab executoribus, sed illos secum trahat violenter intra Ecclesiam.*

191 *Frangentes carcerem, vel ab eo aufugientes gaudent Ecclesiastica immunitate.*

Quæstio XV.

An Ecclesiæ immunitate gaudeat reus, qui captus à satellitibus, de eorum manibus aufugit ad locum sacrum.

189 RESP. affirmatiuè, siue liber aufugiat, siue cum vinculis, quibus fuit ligatus, dummodò reus non commiserit delictum in bulla Gregoriana exceptum, *cap. si quis contumax, & cap. diffiniuit 17. q. 4. Couar. var. resol. lib. 2. cap. 20. nu. 12. Boss.*

in Prax. crimin. tit. de captur. nu.22. Clar. §. fin. qu. 30. verſ. pone familia &c. Boer. dec. 110. nu. 8. Decian. tract. crim. lib. 6. c. 28. nu. 31. verſ. Attamen &c. Farinac. tract. de Immunit. Ecclеſ. c. 15. nu.194. & hanc eſſe magis communem, & veriorem opinionem teſtatur Ciarlin. contr. for. cap. 197.
190 *nu.*8. *& ſeq.* ſubdens, idem eſſe, ſi reus
non poſſit omninò ſe liberare ab executoribus, ſed illos trahat ſecum violenter intra Eccleſiam; ratio eſt, tum quia canones indiſtinctè concedunt immunitatem confugienti ad Eccleſiam, tum etiam quia ſi ſecundùm veram, & communem Docto-
191 rum ſententiam, frangentes carcerem,
vel ab eo aufugientes gaudent eccleſiaſtica immunitate, multo magis ea gaudere debet qui nondum carceratus aufugit, *vide Peguer. deciſ. 61. nu. 1. verſ. attamen &c. Dian. par. 3. tract. 1. de Immun. Eccleſ. reſ. 37. & par. 6. tract. 1. reſ. 26. q. 5.*

SVMMARIVM.

192 Reus, qui liberè, & ſponte egreditur ab Eccleſia, eiuſque limitibus, & voluntariè patitur, ſe capi, exiſtens extra locum Sacrum, dicitur ſe ſpoliaſſe beneficio immunitatis: limitatur n. 193. 194. 196. & 198.

193 Quid ſi reus proteſtatus fuerit, quod metu exibat, & intendebat gaudere immunitate Eccleſiæ.

194 Et quid ſi reus egrederetur ab Eccleſia coactè, ſeu per vim, aut metum, vel ſi miniſtri Curię ſecularis obſiderent Eccleſiam, vel prohiberent neceſſaria, & num. 196. 200. & 214.

195 Priuatus poſſeſſione per contractum nullum metu extortum, poteſt agere actione, quod metus cauſa, & intentare etiam remedium poſſeſſorium can. redintegranda, 3. q. 1.

197 Iudex, qui extractum ab eius familia, Eccleſiæ non reſtituit; vel morti tradidit, incurrit in excommunicationem contentam in cõſtitutione Gregorij XIV. prȩſertim ſi mandauit extrahi.

198 Reus, qui ſponte patitur, ſe capi in Eccleſia, vel intra 30. paſſus, Eccleſiæ reſtituendus eſt.

199 Confugientes ad Eccleſiam impediri nequeunt, quominus poſſint extra Eccleſiam per 30. paſſus securè exire.

200 Metus probatur etiam per præſumptiones, & coniecturas, arbitrio Iudicis.

201 Cognitio, quo in loco reus fuerit captus, & an ſit Clericus, vel capax immunitatis; ſpectat ad Iudicem eccleſiaſticum.

202 Non creditur executoribus dicentibus, capturam fuiſſe factam extra locum immunẽ, ſi reus negaret cum iuramento.

203 An credatur executoribus referentibus pro reo.

204 An, & quando Scholares capi poſſint in Scholis.

205 An reus extractus neceſſariò reſtitui debeat eidẽ Eccleſiæ, à qua fuit extractus.

206 Qui homicidij, aut mutilationis delictum in vna Eccleſia commiſit, poteſt in alia cum licentia Epiſcopi à miniſtris laicis capi.

207 An à decreto Iudicis Eccleſiaſtici pronũciantis, reum eſſe conſignandum Iudici ſeculari, vel eſſe reſtituendum Eccleſiæ, detur appellatio, & num. 210.

208 Appellatio non datur in cauſa ſpolij notorij, & violenti lata ſententia ad fauorem rei ſpoliati.

209 Epiſcopus tradens reum curiæ ſeculari in caſu, in quo deberet gaudere immunitate, peccat mortaliter, & obligatur ad damna, & ſi reus fuerit ad mortem damnatus, incurrit in irregularitatem.

210 Clauſula, appellatione remota, non prohibet appellationem à ſententia notoriè iniqua.

211 Clauſula prædicta, poſita in reſcripto etiam facto à Papa, non excludit notorium grauamen.

212 Quænam informatio ſufficiat ad cognoſcendum, an reus gaudeat, vel non gaudeat Eccleſiæ immunitate, & an Epiſcopus teneatur in hoc ſtare proceſſui Iudicis ſecularis, & num. 218.
Reo in huiuſmodi prȩparatorijs informationibus non audito, appellatio non denegatur, ibidem num. 212.

213 An gaudeat immunitate qui ſubdolis verbis, & fallacijs deceptus, egreditur ab Eccleſia, & extra eam capitur.

215 Iudex laicus non poteſt reum ab Eccleſia extrahere ſine licẽtia Iudicis Eccleſiaſtici, etiamſi notorie conſtet, reum commiſiſſe delictum exceptum in conſtitut. Gregoriana, & ſi illum extraheret, Eccleſia vti ſpoliatȩ debet reſtitui.

216 Regula; dolo facit qui petit quod reſtiturus eſt, non procedit in poſſeſſorio.

217 Reus, dum cognoſcitur, an gaudere debeat immunitate, debet in Eccleſia cuſtodiri per vtrumque Iudicem, vel in carceribus Curiæ Eccleſiaſticȩ retineri.

219 Publicatio reſignationis beneficij facienda eſt, etiamſi nota ſit populo.

220 Excommunicationem incurrunt etiam priuatæ perſonæ extrahentes reum ab Eccleſia.

Quæſtio

Quæstio XVI.

An & quando tradens se in manibus Curiæ, censeatur se spoliasse beneficio immunitatis.

192 REus, qui liberè, & sponte egreditur ab Ecclesia, eiusque liminibus; & voluntariè patitur se capi, existens extra locum sacrum, dicitur se spoliasse beneficio immunitatis, *latè Farinac. de Immunit. cap. 19. nu. 304. Bonacin. de Censur. in partic. disp. 2. q. 3. pun. 16. §. 3. nu. 12. vers. idem sentiendum &c. Ciarlin. contr. forens. 163. nu. 2. & 6.*

193 Dixi, liberè, quia secus esset, si reus protestatus fuerit, quod metu exibat, & intendebat gaudere immunitate Ecclesiæ, quia protestatio tollit mentem à facto; & conseruat ius protestantis, *Alex. cons. 130. nu. 13. & 17. lib. 4. Hond. cons. 89. nu. 12. lib. 1. Surd. decis. 246. nu. 11. Cancer. var. lib. 2. cap. 1. nu. 124. vers. per quam protestationem &c.* quod procedit, vbi Curia sæcularis cōsenserit dictę protestationi expressè, vel tacitè non contradicendo: quia si Curia expressè contradiceret, & reus non attenta contradictione se sponte traderet in eius manibus, videretur à protestatione recessisse, & protestatio nihil noceret fisco, *Grauett. cons. 463. nu. 20. Ciarlin. d. controu. 163. nu. 8. & 16.*

194 Dixi, sponte, quia si reus egrederetur ab Ecclesia coactè, seu per vim siue expulsiuam, siue compulsiuam, seu metum grauem ob minas de morte sibi inferenda in Ecclesia, nisi se traderet, vel obsidendo Ecclesiam, vel prohibendo victualia, aut requiem, vel alia necessaria, non censeretur priuatus immunitatis beneficio, *cap. diffiniuit, 17. q. 4. Honded. cons. 23. n. 29.*

195 *lib. 1.* vbi dicit, quod priuatus possessione per contractum nullum metu extortum, & sic per vim compulsiuam, potest agere actione, quod metus causa, & intentare etiam remedium possessorium *can. redintegranda 3. q. 1. & ità sensit etiam Natt. cons. 388. nu. 2. Ruin. cons. 37. n. 9.*

196 *lib. 4. Farinac. de Immun. Eccles. cap. 2. nu. 53.* vbi resoluit, quod reus confugiens ad Ecclesiam, si ex ea non per vim expulsus fuerit, sed inde aufugerit timens capi à Curia sæculari, & extra Ecclesiam capiatur, Ecclesiæ restituendus est, siue huiusmodi timor fuerit iustus, seu cadens in constantem virum, prout est terror armorum, siue fuerit leuis, seu in constantem virum non cadens: præsertim quando timor fugientis ab Ecclesia, causatur ex facto Iudicis extraiudicialiter procedentis; quod locū habet, siue huiusmodi vis, aut metus inferatur à ministris Curiæ sæcularis, siue à priuatis personis, seu inimicis confugiētis: reus enim, qui sic ab Ecclesia egressus fuit, non potest capi, aut retineri à Iudice laico, sed Ecclesiæ est restituendus, *Genuens. in Prax. Archiep. Cur. Neapol. cap. 17. nu. 6. &*

197 *seq.* vbi etiam dicit, quod Iudex, qui non carcerauit, nec extraxit, nec extrahi mandauit, sed solum extractum ab eius familia sine eius ordine, Ecclesiæ non restituit, vel morti tradidit, & eo magis si mādauit extrahi, incurrit in excommunicationē contentam in d. constitutione Gregorij XIV. etiamsi in ea nō fiat mentio de mandante, vel non restituente, aut mori faciente extractum, *Bonacin. de Censur. in partic. disp. 2. q. 3. pun. 16. §. 14. n. 10. Dian. resol. mor. par. 4. tract. 1. res. 162. latè Ciarlin. d. controu. 163. nu. 8. 17. & seq.*

198 Dixi, existens extra locum sacrū, quia si reus caperetur in Ecclesia, vel intra 30. passus, Ecclesiæ restituendus esset, etiamsi spōte pateretur, se capi: nam donec manet in loco sacro, non potest renūciare beneficio immunitatis, vel consentire, vt in loco sacro capiatur, cum immunitas principaliter concessa sit Ecclesiæ, secundariò personis, *cap. quisquis. & cap. diffiniuit, 17. q. 4. Farinac. de Immunit. Eccles. cap. 19. nu. 304. Bonacin. de Censur in partic. disp. 2 q. 3. pun. 16. §. 3. nu. 12. Ciarlin. d contr. 163. nu. 16. 18. 19. 34. & seq.* subdens, quod confugientes ad Ecclesiam impediri nequeunt, quomi-

199 nus possint extra Ecclesiam per 30. passus secure exire.

200 Notandū est autē, quod metus probatur etiā per præsumptiones, & coniecturas, arbitrio Iudicis, *latè Menoch. de Arbit. Iud. lib. 2. cas. 136. & in tr. de Præsu. lib. 3. præsūpt. 4. n. 5. Mascard de Prob. lib. 2. cōcl. 1054. per tot.* vbi subijcit, quod qualitas probationis relinquitur similiter Iudicis arbitrio.

201 Notandū 2. quod cognitio, quo in loco reus fuerit captus, an in Ecclesia, vel extra, & an sit capax immunitatis spectat ad Iudicem Ecclesiasticū priuatiuè quoad laicū, quemadmodū ad eumdem Iudicē Ecclesiasticū spectat cognoscere, an is, qui captus fuit, gaudeat priuilegio clericali, cū de re ecclesiastica, & spirituali tractetur: quod procedit, etiāsi reus esset in fortijs Curiæ sæcularis, *Farin. de Imm. Eccl. c. 2. n. 54.* vbi

202 etiā obseruat, quod nō creditur executoribus dicentibus, capturam fuisse factam extra locū immunē, si reus negaret: sī iura-

203 mento: licèt illis credatur, si referāt pro reo, scilicet se eū apprehēdisse in loco sacro, *Dian. p. 3. tract. 1. res. 32. latè Decian. tr. crimin. lib. 6. cap. 27. nu. 10.* subdens *nu. 11.*

204 quod neque scolares capi possunt in scolis, nisi in casibus à iure, & Gregorij XIV. constitutione exceptis, *Clar. in Pract. crimin. q. 30. vers. in hoc autem proposito &c. Ciarlin. d. controu. 163. nu. 4. & 17.*

205 Notandum 3. quod reus extractus, non est necessariò restituendum eidem Ecclesiæ, à qua fuit extractus, sed satis est, si alteri Ecclesiæ consignetur, in qua æquè tutus esse possit, vel si restitutio fiat Episcopo, vel eius Vicario generali, cum Episcopus Ecclesiam repræsentet, *Genuens. in Prax. cap. 17. nu. 8.* vbi, quòd Episcopus dicitur esse in Ecclesia, & Ecclesia in Episcopo, *Bonacin. de censur. in partic. disp. 2. q. 3. pun. 16. §. 3. nu. 12.* vbi dicit, quod
206 sicut is, qui homicidij, aut mutilationis delictum in vna Ecclesia commisit, potest in alia, præcedente Episcopi licentia, à ministris laicæ potestatis capi, ità etiam captus in vna Ecclesia, potest alteri restitui, in qua æque tutus, & liber esse possit, *Farinac. de Immun. d. cap. 2. nu. 48. Ciarlin. d. contr. 163. nu. 16.*

207 Notandum 4. quod siue Iudex Ecclesiasticus pronunciet, reum consignandum esse curiæ sæculari, siue mandet, eum esse restituendum Ecclesiæ, nec reo, nec fisco, neq; actori licet à tali sentētia, seu decreto appellare quoad effectum suspensiuum, nec recursum petere: nam quemadmodum reo denegatur in tali casu appellatio *ex dicta constitutione Gregorij XIV.* ità etiam deneganda est fisco, & actori, vt seruetur æqualitas; non enim datur appellatio in
208 causa spolij notorij, & violenti, lata sententia ad fauorem rei spoliati, quia sic est de natura interdicti, vnde vi, etiam de iure canonico, vbi res est notoria, & manifesta, *latè Scaccia de Appell. q. 17. limit. 6. mem. 7. nu. 5. & seq. & limit. 49. num. 3. Peregrin. de Immun. cap. 16. nu. 33. Sperell. dec. 65. num. 2. & seq. quos refert, & sequitur Dian. resol. mor. par. 6. tract. 1. res. 30. vers. quæro quinto &c.* subdens,
209 quod si Episcopus traderet reos curiæ sæculari in casu, quo debent gaudere immunitate, præter peccatum, & obligationem ad damna, si reus fuerit ad mortem damnatus, incurreret in irregularitatem, *latè Ciarlin. d. contr. 163. nu. 37. & seq. vbi refert, ità declarasse Sac. Congregationem Ecclesiastica immunitatis, quicquid dicat Bonacin. d. disp. 2. q. 3. §. 12. nu. 11. & alij per eum relati.*

210 Limitatur tamen supradicta conclusio, vbi notoriè constaret de iniustitia sententiæ; tunc enim dicta constitutio non tollit appellationem Reo, aut fisco, quia clausula, appellatione remota, non prohibet appellationem à sententia notoriè iniqua, *Caputaq. decis. 33. par. 1.* vbi dicit, quod
211 hæc clausula posita in rescripto, etiam facto à Papa, non excludit notorium grauamen, *Scaccia de Appell. q. 16. limit. 1. num. 8. Diana par. 6. tract. 1. res. 30. vers. vnde licet &c.*

212 Notandum 5. quod ad cognoscendum, an reus gaudeat, vel non gaudeat Ecclesiæ immunitate, & sic, an crimen, quod commisit, sit exceptum in constitutione Gregorij XIV. vel non exceptum, sufficit summaria, simplex, & extraiudicialis informatio pro sola Episcopi conscientia: in huiusmodi enim emergentibus quæstionibus non motis principaliter, plenaria causæ cognitio nequaquam adhibenda est, sed sufficit, quod aliqualiter constet de crimine, etiam ex processu fabricato in Curia sæculari, *vt latè probat Gratian. discept. forens. cap. 596. nu. 22. & seq.* vbi, quod in d. constitutione non est præfinita aliqua forma circa modum adhibendum in huiusmodi cognitione, *& ità declarasse Clementem VIII. refert Farinac. de Immunit. cap. vlt. nu. 375. & seq.* vbi etiam dicit, quod Episcopus in hoc non tenetur stare processui Iudicis sæcularis, si talis processus fuerit fabricatus, postquam delinquens ad Ecclesiam confugit, *vide Ciarlin. controu. 14. nu. 3. lib. 1. Dian. p. 6. tract. 1. res. 30. vers. vnde licet &c.* vbi subijcit, quod reo in huiusmodi præparatorijs informationibus non audito, appellatio non denegatur.

213 Notandum 6. quod is, qui subdolis verbis, & fallacijs deceptus fuit, vt egrederetur ab Ecclesia, & extra eam captus fuit, adhuc gauderet immunitate, *Bobadill. in Polit. to. 1. lib. 2. cap. 14. num. 80. Villadieg. in Polit. cap. 3. nu. 222. Megal. in 3. par. lib. 4. cap. 2. qu. 1. num. 32. Mastrill. lib. 3. decis. 169. nu. 12. quos refert, & sequitur Dian. resol. moral. par. 1. tract. 1. res. 26.* vbi addit, reum gaudere etiam im-
214 munitate, si exiret ad exonerandum ventrem, cum indecens sit, vt templum Dei his immunditijs sordescat, *vt sensit etiam Ciarlin. d. controu. 163. nu. 37.*

215 Notandum 7. quod etsi notoriè constet, reum commisisse delictum exceptum in d. constitutione Greg. XIV. non tamen posset Iudex laicus sine licentia Iudicis Ecclesiastici illum ab Ecclesia extrahere, vt in dicta constitutione expressè cauetur; & ideò si reus fuerit extractus non seruata forma dictæ constitutionis, debet in primis & ante omnia Ecclesiæ vti spoliatæ restitui, *cap. item cum quis, & cap. conquerente,*

rente,

rente, de Restit. spol. licèt facta restitutione delinquens possit incontinenti extrahi, quatenus constet de casu, in quo immunitate gaudere non debeat; regula enim illa,
216 dolo facit qui petit quod restiturus est, locum non habet in possessorio, *ut d. glos. communiter recepta in cap. dolo facit, de Reg. Iur. in 6. latè Gratian. discept. forens. cap. 596. nu. 5. & seq. & nu. 11. cum seq.* vbi etiam obseruat, quod interim dum cognoscitur, an reus gaudere debeat Ecclesiæ immunitate, debet in Ecclesia custo-
217 diri per vtrumque Iudicem, vel in carceribus Curiæ Ecclesiasticæ retineri, iuxta
218 dictam constitutionem; notorium enim non releuat ab onere probandi in tali casu, cum probatio requiratur pro forma propter clausulas annullatiuas cum decreto irritanti, quæ in eadem constitutione continentur. *Gomes in reg. de Annali q. 6. Parif. de Resignat. lib. 11. q. 6. nu. 81.*
219 *& seq.* vbi, quod eadē ratione publicatio resignationis beneficij facienda est, etiamsi resignatio nota sit populo.
220 Notandum 8. quod non solum officiales publici, sed etiam priuatæ personæ extrahentes reum ab Ecclesia, incurrunt excommunicationem, & pœnas bullæ Gregorianæ, *Ciarlin. lib. 1. cap. 1. num. 8. vbi citat Bordon. var. resol. lib. 1. cap. 1. nu. 12. Tullench. mor. p. 1. lib. 1. cap. 11. dub. 1. nu. 14.*

SVMMARIVM.

221 *Ecclesia, & Fiscus habentes fundum communem cum priuato, possunt totum vendere: tenentur tamen socio restituere pretium eius partis, & num. 223. declaratur num. 224.*
222 *Ecclesia, & Fiscus habent priuilegium iungendi fundum sterilem possidēti fundum fertilem ipsius Ecclesiæ, vel Fisci.*
225 *Ecclesia, & Fiscus possunt vendere rem sibi, & alteri pignoratam saluo tamen iure alterius creditoris.*
226 *Fauore Ecclesiæ, vel Religionis tenetur socius vendere partem suam, si Testator iusserit, construi Ecclesiam in fundo communi; ampliatur num. 228.*
227 *Ecclesia cogitur vendere prædium, vel domum alteri Ecclesiæ pro construenda, vel amplianda ipsa Ecclesia.*
228 *An Ecclesia possit compellere possessorem domus magni maioratus ad eam vendendam pro constructione ipsius Ecclesiæ.*

Quæstio XVII.

An Ecclesia habens fundum communem cum priuato, possit totum vendere.

221 Resp. affirmatiuè, etiamsi minima pars sit Ecclesiæ; hæc conclusio probatur *ex l. 2. C. de comm. rer. alienat. & ex l. 1. C. de vendit. rer. fiscal. lib. 10.* vbi hoc priuilegium conceditur fisco; & ideò extendi debet etiam ad Ecclesiam,
222 *arg. l. quisquis, C. de omn. agr. deser. lib. 11.* vbi priuilegium, quod conceditur fisco, iungendi fundum sterilem pos[s]identi fundum fertilem ipsius fisci, conceditur
223 etiam Ecclesiæ; tenetur tamen Ecclesia, sicut & fiscus, socio restituere pretium eius partis, *vt in d. l. 1. C. de vendit. rer. fiscal. & ità sensit Io. de Plat. in ead. l. 1. quem refert, & sequitur Genuens. in tract. de Eccles. q. 492.* subdens, hoc procedere
224 concurrente vtilitate fisci, vel Ecclesiæ, vt quia res non possit commodè diuidi, aut si melius venderetur tota, quam pars; alioqnin non posset vendere in solidum, sed tantùm suam partem, *iuxta tex. in l. vn. vbi Sal. C. si comm. res pignor. dat. sit.* quamuis contrarium teneat *glos. in d. l. 1. C. de vendit. rer. fiscal.* vbi dicit quod textus *in d. l. 1.* indistinctè intelligendus est.
225 Item potest fiscus, & per consequens etiam Ecclesia vendere rem sibi, & alteri pignoratam, saluo tamen iure alterius creditoris, *l. res, quæ, §. 1. ff. de iur. fisc.* vbi, quod si adessent creditores anteriores, illis primò satisfieri debet, & si quid superfluum sit, fisco adiudicandum est, *vide Genuens. loco cit. d. q. 492.* vbi
226 etiam dicit, quod fauore Ecclesiæ, vel religionis tenetur socius vendere partem suam, si testator iubeat, construi Ecclesiam in fundo communi, *per tex. in l. si quis sepulchrum, ff. de Relig. & sumpt. fun. l. locum, ff. de vsufr. l. vlt. vbi Bald. C. de commun. seru. manu. vide Tiraquell. de Priuil. piæ cauſ. priuil. 67.*
227 An verò Ecclesia cogatur vendere prædium, vel domum alteri Ecclesiæ pro construenda, vel amplianda ipsa Ecclesia? Resp. affirmatiuè, quia in Ecclesia construenda, seù amplianda militat maior ratio, & maior æquitas, *vt decisum fuit in Senat. Sicil. teste Mastrill. decis. 280. nu. 88. quem refert, & sequitur Pontanell. decis.*
228 *Cathalon. 100. nu. 14. & 20.* vbi subijcit, quod potest Ecclesia vti habens potius priuilegium, compellere possessorem domus

domus etiam magni maioratus, ad eam vendendam pro ipsa Ecclesia, & illius constructione, *per d. tex. in l. si quis sepulchrum*.

SVMMARIVM.

229 *Superiores Regularium hodie nō possunt absque licentia Sacrae Congregationis Concilij alienare bona mobilia pretiosa, vel immobilia.*

230 *An possint regulares indigentes res pretiosas in pignus tradere, vel pecunias ad cambium sumere.*

231 *Fratres S. Francisci de obseruantia, & Capuccini possunt alienare sine beneplacito Apostolico bona sibi relicta, & pretium conuertere in Ecclesiae necessitatem: ampliatur num. 232.*

232 *Quid si in legato dicatur, vt huiusmodi bona non possint alienari.*

233 *Non requiritur solemnitas, quando Ecclesia cogitur rem alienare, vt si esset grauata alienare fundum per fideicommissum.*

234 *Praelatus an possit remittere legatum, vel haereditatem nondum incorporatam Ecclesiae.*

Quaestio XVIII.

An & quando Regulares possint bona Ecclesiae alienare absque licentia Sedis Apostolicae.

229 Poterant Regularium Superiores bona immobilia Conuentus, seu Ecclesiae alienare absque licentia Papae, ex priuilegijs sibi à Sede Apostolica concessis, *prout refert Sorbus in Compend. priuil. in ver. alienatio bonorū*; hodie verò nec bona mobilia pretiosa, nec immobilia alienare possunt absque licentia Sac. Congregationis Concilij, sub pęna priuationis vocis actiuae, & passiuae, ac perpetuae inhabilitatis ad illam in posterum obtinendam, permanentibus in suo robore alijs pęnis *extrau. Ambitiosae, de reb. Eccles. non alien. prout ex decreto eiusdem Sac. Congregationis iussu Vrbani VIII. edito sub die 7. Septembris 1624. relat. per Bonacin. de alienat. bonor. Eccles. q. vn. pun. 1. nu. 8.*

230 Obseruant tamen nonnulli Doctores, quod Regularibus indigentibus pecunia pro victu, nec reperientibus aliquem, qui credito illis tribuat, si consensum seu licentiam Summi Pontificis, vel Sac. Congregationis expectare non possunt, licitum est res pretiosas absque incursu censurarum in pignus tradere, seu pecunias ad cambium sumere, si aliter non reperiant, *ità Megal. 2. par. var. resol. 113. num. 3. Fr. Laurentius de Peirinis in formular. Regular. litt. a. cap. 11. nu. 3. quos refert Barbos. de offic. & pot. Episc. par. 3. alleg. 95. nu. 60. vers. verum &c. Piasec. in prax. Episc. par. 2. c. 5. nu. 33. vers. esset item &c.*

231 Obseruant 2. quod bona relicta, vel donata Ecclesiae Regularium, quae est incapax retinendi etiam in communi, quales sunt Fratres S. Francisci de Obseruantia, & Capuccini, quorum meminit Concilium Tridentinum *sess. 25. de Regular. cap. 3.* possunt alienari sine beneplacito Apostolico, & absque alijs solemnitatibus, & pretium conuerti in Ecclesiae necessitatem, quia bona huiusmodi non sunt adhuc Ecclesiae incorporata, *Dec. in cap. in praesentia, nu. 270. & seq. de Probat.* vbi dicit, quod praedicti Regulares bona immobilia capere possunt, non vt retineant, sed vt vendant, & pretium in eorum necessitatibus conuertant, *Rolan. cons. 15. nu. 7. vol. 1. Quarant. in ver. alienatio rer. Eccles. nu. 41. vers. sexto &c. & nu. 32.* vbi

232 id ampliat, etiāsi in legato, vel donatione dicatur, quod res legata, vel donata non possit alienari, quia hoc non obstante adhuc poterit alienari, & pecunia conuerti in Ecclesiae vtilitatem, *Hyppol. de Marsi.*

233 *sing. 132.* vbi alium casum subijcit, in quo non requiritur solemnitas, videlicet quando Ecclesia esset coacta alienare rem, vt si esset grauata alienare fundum per fideicommissum, *Piasec. loco cit. d. nu. 33. vers. posset etiam &c.* vbi addit, quod po-

234 test Praelatus remittere legatum, vel haereditatem nondum incorporatam Ecclesiae, quia in acquirendis Praelatus Ecclesiae suae praeiudicare potest, praesertim si id fiat ad tollenda scandala, vel odia, *vide Barbos. d. alleg. 95. nu. 59.*

SVMMARIVM.

235 *Edicta Principis secularis prohibentis extractionem annonae extra territorium non comprehendunt Ecclesias, seu ecclesiasticos non obstante quauis consuetudine etiam immemorabili.*

236 *Clerici ex vi edictorum Principis secularis non tenentur quantitatem frumenti penes ipsos existentis notificare.*

Famulus Clerici contrauenient huiusmodi edictis, non potest puniri à Iudice seculari, neque eius res, quae extrahuntur, possunt ab eodem Iudice seculari auferri, ibidem.

Prin-

237 *Princeps sæcularis imminante aliqua necessitate implorare potest officium Superioris Ecclesiastici, vt Clericos ad obseruantiam compellat.*

238 *Ad Episcopum spectat circa bona clericorum taxare pretium, vel eius auctoritate id fieri debet.*

Quæstio XIX.

An edicta Principis sæcularis prohibentis extractionem annonæ extra territorium, comprehendant Ecclesias, seu Ecclesiasticos.

235 RESp. negatiuè, siue loquamur de fructibus, & bonis Ecclesiarũ, *Rip. de Remed. ad conseruan. vbert. nu. 122. Grammat. decis.* 100. *num.* 15. *Rolan. cons.* 61. *nu.* 22. *lib.* 4. *Baiard. ad Clar. §. fin. q.* 82, *nu.* 87. *Carol. de Graff. de effec. cleric. eff.* 2. *nu.* 292. *Bellett. disquis. Cleric. tit. de exemp. Cleric. à statut. §.* 3. *nu.* 1. *& seq. & alij communiter*: siue loquamur de fructibus, & bonis patrimonialibus clericorum, cum in vtroque casu deficiat in Principe laico potestas, *vt tradunt DD. in cap. Ecclesia S. Mariæ, de constit. Honded. cons.* 3. *nu.* 12. *vol.* 1. *Bellett. disquis. cleric. tit. de exempt. cleric. & eorundem bon. §.* 5. *nu.* 6. *Farinacc. in Prax. crim. q.* 8. *nu.* 21. *latè Car. de Graff. de effect. Cler. eff.* 1. *num.* 10. *& seq. & eff.* 2. *nu.* 33. *&* 38. quod procedit non obstante quauis obseruantia, & consuetudine etiam immemorabili: non enim possunt Clerici etiam volentes, iurisdictioni, & statutis laicorum tacitè, vel expressè se submittere, & ideò talis consuetudo, vti contra libertatem Ecclesiæ inducta, nihil valeret, siue sit vniuersalis, siue particularis, vel mixta clericorum, & laicorum, *cap. cum terra, cap. Sacrosancta, cap. Messana, vbi gloss. de elect. cap. cum inter, cap. eum venerabilis, de consuet. cap. quamquam, de cens. in* 6. *Bart. in l. de quibus, nu.* 5. *in* 2. *lect. nu.* 30. *ff. de legib. DD. in cap. Clerici, de Iudic. & in cap. Ecclesia S. Mariæ, de constit. Boss. in tit. de for. compet. nu.* 130. *Alex. cons.* 8. *nu.* 1. *vol.* 1. *Rolan. cons.* 4. *nu.* 12. *& seq. vol.* 1. *& cons.* 23. *nu.* 9. *& seq. vol.* 2. *Clar. in §. fin. q.* 36. *vers. sed ea retenta &c. Couar. pract. quæst. cap.* 31. *Seacc. de Iudic. lib.* 1. *cap.* 11. *nu.* 42. *vbi de communi, latè Bellett. Disquis. cleric. tit. de fauor. Cleric. person. §.* 3. *nu.* 1. 3. *& seq. & alij apud Ciarlin. contr. for. lib.* 1. *cap.* 31. *nu.* 11. *& seq.* vbi etiam refert, Sacram Congregationem resoluisse, quod

236 neque tenentur Clerici ex vi edictorum Principis sæcularis quantitatem frumenti penes ipsos existentis notificare. Vnde si clericus, vel eius famulus, aut colonus, sine alius de eius mandato contraueniat huiusmodi edictis, non poterit puniri à Iudice sæculari, neque res, quæ extrahuntur, possunt ab eis auferri, sed causa est tractanda coram Iudice Ecclesiastico, *Natt. cons.* 311. *nu.* 4. *vers. dicit tamen &c. Rip. in tract. de Remed. ad conseru. vbert. nu.* 236. *Car. de Graff. d. eff.* 2. *nu.* 294. *in fin. Ciarlin. loco cit. nu.* 29.

237 Quamuis autem edicta huiusmodi laicorum non ligent Clericos vi coactiua, poterit tamen Princeps sæcularis officium Superioris Ecclesiastici imminente aliqua necessitate implorare, vt Clericos ad obseruantiam compellat; & tunc Episcopus suo edicto Clericis prohibere potest, si ità expediat, frumenti extractionem, eisque præcipere, vt notificent in Curia Episcopali quantitatem frumenti, vt sciri possit, an in Ciuitate adsit annona sufficiens pro victu: quæ quidem notificatio postea consignatur Magistratui sæculari, *cap. non minus, cum ibi not. de immun. Eccles. cap.* 1. *eod. tit. in* 6. *Bald. in l. ad instructiones, C. de Sacros. Eccles. Dian. par.* 1. *resol. mor. tract.* 2. *resol.* 8. *& censuit Sacra Congregatio, teste Ciarlin. d. cap.* 31. *nu.* 10. *&*

238 *seq.* vbi etiam dicit, quod ad Episcopum spectat in tali casu circa bona Clericorum taxare pretium, vel eius auctoritate id fieri debet.

SVMMARIVM.

239 *Seminarium puerorum prope Ecclesiam Cathedralem erigendum est, vel in alio loco conuenienti arbitrio Episcopi.*

240 *In tali fabrica erigenda Episcopus vti debet consilio Deputatorum.*

241 *Deputati semel electi, sunt perpetui.*

242 *Quid requiratur ad effectum vt valida sit vnio beneficiorum facta ab Episcopo ad fauorem huiusmodi Seminarij, seu Collegij.*

Quæstio XX.

In qua parte Ciuitatis erigi debeat Seminarium puerorum.

239 RESpondet *Vener. in examin. Episcop. lib.* 6. *cap.* 30. quod ædificari debet in commodiori loco Ciuitatis, auditis super hoc Prætore, officialibus, ac Magistratu ipsius Ciuitatis. Sed vide *Conc. Trid. sess.* 23.

seß. 23. *cap.* 18. *in princ. de refor.* vbi, quod Collegium huiusmodi propè Ecclesiam Cathedralem, vel alio in loco conuenienti, & ab Episcopo eligendo construi debet, *vt not. etiam Barbos. de offic. & potest. Episc. par.* 3. *alleg.* 77. *nu.* 1.

240 Obseruа tamen, quod in tali fabrica instituenda Episcopus vti debet Deputatorum consilio, *vt post Zerol. in Prax. Episcop. p.* 1. *ver. Seminarium, obseruat Vener. loco cit. nu.* 6. & 10. vbi etiam dicit, quod Deputati semel electi, sunt perpetui,

241 nec possunt mutari, vel remoueri, nisi ex legitima, & iusta causa, *vide Barbos. loco cit. nu.* 31.

242 Obserua 2. quod vnio beneficiorum facta Seminario nondum erecto, ità demum valida esset, si ad hunc effectum præcedat præparatio domus emptæ, vel conductæ, introductio puerorum, & detractio fructuum mensæ Episcopalis, & Capitularis, & aliorum beneficiorum, alioquin possessio capta nomine seminarij prędictis conditionibus non præcedentibus, nullius esset roboris, *ex Concilio Trident. seß.* 23. *de ref. cap.* 18. & *ità declarauit Sac. Congregatio Eminentiß. Cardinalium eiusdem Concilij interpretum teste Gonzal. ad Reg.* 8. *Cancellar. glos.* 5. §. 7. *nu.* 68. & *pluries resoluit Rota, & præsertim in Corduben. præstimoniorum* 7. *Februarij* 1601. *apud Farinacc. decis.* 835. *in nouis, & in Adiacen. Beneficij* 15. *Aprilis* 1622. *coram Coccino, & decis.* 373. *nu.* 2. & *seq. par.* 4. *tom.* 2. *Recent. Merlin. decis.* 837. *nu.* 1. & *seq. vbi aliæ Rotæ decisiones recensentur, latè Garc. de Benefic. par.* 12. *cap.* 2. *n.* 193. & *seq.* vbi, quod Seminarium dicitur erectum ex introductione puerorum, non verò ex sola emptione domus, & electione Deputatorum, *Barbos. d. alleg.* 77. *nu.* 23. & *seq. Vener. d. lib.* 6. *cap.* 30. *nu.* 26.

Non desunt tamen Doctores, qui censent, actualem Alumnorum introductionem non esse ad id necessariam, sed satis esse, si præcedat detractio fructuum, ac præparatio domus conductæ, vel emptæ, dummodò post factam vnionem absque mora parentur necessaria pro manutentione seminarij, & puerorum, ità vt eo animo solum fuerit dilata puerorum introductio, vt ipso primo die ingressus essent omnia parata, quia tunc seminarium esset in via ad erectionem, & perfectionem, *vt d. idem Gonzal. vbi supra d. glos.* 5. §. 7. *n.* 76 & *seq. Beltramin. ad Greg. decis.* 258. *nu.* 10. *Gratian. discept. for. cap.* 278. *nu.* 41. *quorum opinionem cum hac restrictione amplexa fuit Rot. coram Merlin. d. decis.* 837. *nu.* 4. & *not. Paul. Rub. in annot. ad decis.* 373. *part.* 4. *tom.* 2. *recent.* vbi rectè aduertit, quod inter res necessarias præparandas, & introductionem Alumnorum, aliquod intercedere tempus necesse est, cum seminarium sit corpus, quod nascitur cum dentibus, nec pueri introducti possint ibi ieiuni immorari, *Bart. cons.* 58. & 59. *lib.* 2.

Quæ verò beneficia seminario vniri possint? vide *Barbos. loco cit. nu.* 28. & *seq. Vener. nu.* 14. & *seq.*

SVMMARIVM.

Quæstio

Quæstio XXI.

An & quando Episcopo competat manutentio absque alia probatione quasi possessionis.

243 Resp. quod Episcopo competit manutentio absque alia probatione, in casibus, in quibus fundatam habet intentionem de iure communi, seu iuris assistentiam; in materia enim iurisdictionali competit manutentio ratione solius iuris communis, *cap. cum personæ, §. fin. de Priuil. in 6. Caputaq. decis. 306. nu. 7. lib. 1. Rot. decis. 145. n. 5. & seq. par. 1. Diuers. & apud Pacif. decis. 39. num. 2. & 3. & decis. 42. nu. 5. & apud Post. decis. 125. n. 1. & decis. 184. nu. 2. & decis. 306. nu. 21. Verall. decis. 203 par. 2. Seraphin. dec. 1067. nu. 3. Mantic. dec. 40. sub n. 4. & dec. 322. nu. 2. Coccin. dec. 471. Caualer. dec. 193. nu. 1. & dec. 506. nu. 2. & 4. & dec. 617. nu. 1. Post. in tr. mandat. de manuten. obser. 45. nu. 3. & seq.* habeus enim pro se assistentiam iuris communis, dicitur habere liquidissimam probationem, *glos. in l. si tutor, vbi etiam Bald. nu. 2. C. de Priuil. tut. Rot. decis. 4. in fin. par. 2. Diuers. & dec. 313. nu. 8. in fin. par. 2. recentiss. Marescott. var. lib. 1. cap. 11. nu. 1. & seq.* vbi dicit, quod Episcopus habet de iure communi fundatam intentionem exercêdi iurisdictionem in tota sua diœcesi, & in qualibet eius parte, vt mox dicemus.

Plures autem sunt casus, in quibus Episcopus habet huiusmodi iuris assistentiam: videlicet quoad omnes Ecclesias, seu loca pia existentia intra fines suæ diœcesis, etiã quod sint nullius. 2. in exercitio iurisdictionis spiritualis quoad omnes personas suæ diœcesis. 3. in cognitione causarũ omniũ, ciuiliũ scilicet, criminaliũ, mixtarũ, & matrimonialium. 4. in deputandis examinatoribus pro collatione parochialium, & in approbandis confessarijs. 5. super collatione omnium beneficiorum suæ diœcesis. 6. in cura animarum Ecclesiarum non habētium proprium parochum. 7. pro credito cathedratici contra Ecclesias sibi subditas ratione visitationis, seu procurationis vsque ad duos solidos, *vide text. in cap. conquerente, de offic. ordin. cap. cum Episcopus, eod. tit. in 6. cap. quoniam, & cap. dudum, de Decim. cap. cum satis, de offic. Archid. cap. cum personæ, de Priuil. in 6. cap. p. 10. q. 3. cap. omnes basilicæ, 16. q. 7. Caputaq. dec. 306. nu. 1. & 7. lib. 1. & decis. 203. lib. 3. Seraphin. dec. 1104. nu. 1. & dec. 1228. nu. 1. Mantic. dec. 228. n. 6. Greg. dec. 291. nu. 1. Marescott. var. lib. 1. d. cap. 11. Post. in tract. mandat. de manutenen. d. obser. 45. nu. 6. & seq.* vbi etiam dicit, quod capitula cathedralium iuris habent assistentiam quoad præcedentiam respectu aliarum collegiatarum eo ipso quod sunt in statu cathedralitatis, & competit illis manutentio; *Rot. apud eumdem Post. dec. 468. nu. 2.* vbi, quod Canonicus habet intentionem fundatam super fructibus, & distributionibus sui Canonicatus, eique manutentio debetur, dummodò resideat, *Barbos. de offic. & pot. Episc. par. 3. all. 127. nu. 22. & seq.*

244 Ex quo infertur, quod non potest Episcopo inhiberi, nè suam iurisdictionem exerceat in loca, & personas suæ diœcesis, etiam sub prætextu exemptionis, seu priuilegij, nisi eo exhibito, & diligenter discusso, & interim manutenendus est, donec de exemptione, seu priuilegio disputetur, *Seraphin. dec. 595. nu. 1. & dec. 1067. n. 3. Beltram. ad Greg. dec. 312. nu. 4. Rot. apud Pacif. dec. 42. num. 6. Barbos. d. all. 127. nu. 25.* subdens *nu. 26.* quod etiamsi de exemptione, & priuilegio constaret, adhuc manutenendus est Episcopus respectu monasterij exempti quoad ea, quæ cõcernunt clausuram ipsius monasterij, & quoad visitationem curæ animarum, & administrationem Sacramentorum, admissionem ministrorum etiam amouibilium, & in his, quæ pertinent ad ordines, *vide Post. d. obs. 45. n. 13. & seq. Rot. apud eumdem dec. 72. n. 6.*

245 Limita 1. vt sola iuris assistentia releuet ad effectum manutentionis, quando nihil adest in contrarium; secus si respectu Episcopi, vel Parochi sit dubium, vel incertum, an locus sit intra fines diœcesis, vel parochiæ, vel pendeat desuper lis, vel adsit contra eos sententia, vel si assistentia sit turbida, vel offuscata actibus, & probationibus contrarijs; hoc enim casu solet Rota, omisso possessorio aggredi merita causæ, & petitorium discutere: nisi cum assistentia iuris concurrerent etiã aliqui actus possessorij, *Greg. dec. 312. nu. 1. vbi Add. sub nu. 4. Thomat. dec. 107. nu. 2. Marescott. var. lib. 1. cap. 11. nu. 11. Card. Caualer. dec. 193. nu. 6. & ità pluries fuisse in Rota Rom. decisum, refert Post. d. tract. obser. 45. nu. 20. & seq.* vbi etiam obseruat, quod ad offuscandam prætentionem assistentiæ iuris communis, possunt allegari, & opponi etiam ea, quæ petitorium respiciunt, & sufficiunt testes etiam nulliter examinati, aliaque iura, etiamsi non sint in forma probanti, *Barbos. d. p. 3. alleg. 127. nu. 27. 40. & seq.* vbi subijcit, quod si actus contrarij sint turbidi, interim donec pro-

bētur, Epiſcopo concedi debet manutētio.
246 Limita 2. vt manutentio non detur ex
ſola iuris aſſiſtentia, vbi alius eſt in poſſeſ-
ſione, ſed manutenendus eſt qui poſſidet,
quando ſcilicet poſſeſſio eſt longęua, &
vltra decennium: hæc enim habetur loco
tituli, & ſufficit ad effectum manutentionis,
etiam in poſſeſſione contra ius, & ſatis eſt
huiuſmodi poſſeſſori ad effectum habendi
manutentionem, quod ius vehementer
non reſiſtat, *Rot. dec. 165. num. 1. par. 4.
Diuerſ. & dec. 423. nu. 3. & dec. 505. n. 4.
par. 2. recent. Duran. decis. 21. nu. 6. Ricc.
in Collect. 1287. & 3013. Add. ad Buratt.
dec. 140. & ad Greg. dec. 312. latè Poſt. d.
obſer. 45. nu. 22. & ſeq.* Idem dicendum,
vbi poſſeſſor ſuam poſſeſſionem probaret,
& priuilegium exemptionis exhiberet, vel
cum poſſeſſione concurreret titulus puta-
tiuus, & coloratus, & habilis ad præſcri-
bendum, quia tunc manutenendus eſt,
etiamſi poſſeſſio non eſſet longæua, nec
excederet decennium, *Rot. in Lucen. ſeu
nullius Iuriſdictionis* 4. Maij 1598. *coram
Card. Seraphino, & in vna Montis regalis
4. Nouembris eodem anno coram Penia,
prout refert Mareſcott. d. lib. 1. cap. 11. nu.
21. & ſeq. Poſt. d. obſeru. 45. num. 26. Rot.*
247 *apud eumdem dec. 197. nu.* 4 vbi, quod
non ſufficit ſolum priuilegium abſque poſ-
248 ſeſſione ad excludendam manutentionē
Epiſcopi; exceptis cauſis criminalibus, &
matrimonialibus, in quibus requiritur
immemorabilis canonizata per tres con-
formes, & interim in cognitione huiuſmo-
di cauſarum manutenendus eſt Epiſcopus,
*Rot. recent. dec. 560. nu. 2. par. 3. & dec.
126. nu. 2. par. 4. Poſt. d. obſer. 45. n. 30. Rot.
apud eumdem dec. 197. n. 9. & dec. 382. n. 2.*
249 Limita 3. in decimis debitis Eccleſiæ
parochiali, & in quarta decimarum debita
Epiſcopo pro ſua portione pontificali;
quamuis enim tam Parochus, quàm Epi-
ſcopus in tali caſu habeant iuris aſſiſten-
tiam intra limites parochiæ, ſeu diœceſis,
tamen nō datur illis manutentio, niſi pro-
bata poſſeſſione, *Mareſcott. d. cap. 11. nu. 17.
Rot. poſt 2. vol. conſ. Farinac. dec. 291. nu. 14.
& in recent. dec. 685. n. 2. p. 1. latè Poſt. d. ob-
ſer. 45. n. 42. & ſeq.* vbi dicit quod iuris aſſi-
250 ſtentia ſuffragatur Parocho in petitorio,
vt non teneatur probare, decimas ſibi com-
petere, non autem in manutentione.
251 Notandū eſt autem, quod in quaſi poſ-
ſeſſione exemptionis tunc quis cōſtitutus
dicitur, ſi conſtaret, veniſſe caſum, & Ordi-
narium voluiſſe exercere iuriſdictionē, &
fuiſſe ab inferiore repulſum, & repulſioni
acquieuiſſe, vel habuiſſe ſe pro ſpoliato; nō
autē ex eo tantū, quod nō cōſtet, Epiſcopū
iuriſdictionē in cū exercuiſſe, *Poſt. d. obſ. 45.
nu. 18. Barboſ. d. alleg. 127. nu. 27.*
252 Notandum 2. quod is, qui poteſt in ali-
quo loco certum iuriſdictionis actū exer-
cere, poteſt & alios ſimiles, *vt probat Cācer.
var. lib. 2. cap. 2. n. 58. & ſeq.* vbi dicit, quod
is, qui poteſt fuſtigare, poteſt etiā relegare:
& ideo vnicus actus particularis inducit
quaſi poſſeſſionē quoad alios actus ſub ea-
dem ſpecie comprehenſos, licèt nō extēda-
tur ad actus diuerſos, ſeu diuerſæ ſpeciei;
nec ad actus maiores, nec contra perſonas
diuerſæ qualitatis, ſeu conditionis, *Duran.
dec. 26. n. 3. Buratt. dec. 876. n. 8. Rot. recent.
dec. 112. n. 10. dec 632. n. 4. p. 9. & dec. 87. n. 4.
p. 4.* niſi cauſa poſſeſſionis eſſet vniuerſalis:
tunc enim quis vtēdo quoad vnam ſpeciē,
poſſeſſionē conſeruat etiā quoad alias ſpe-
cies ſub eodem genere comprehēſas, *Rot.
recent. dec. 150. n. 3. p. 3.* vnde quaſi poſſeſſio
exercendi iuriſdictionem contra aliquos
certi loci, extenditur cōtra omnes eiuſdē
loci, & in illa ſpecie iuriſdictionis, *Fōtanel.
de Pact. nupt. clauſ. 7. gloſ. 3. p. 10. n. 26. Gio-
uagn. cōſ. 9. n. 62. lib. 1. Buratt. dec. 427. n. 10.
& dec. 478. n. 8* & vice verſa actu contrario
quaſi poſſeſſio in omnibus etiā amittitur,
*Rot. rec. dec. 39. n. 10 p. 3. latè Poſt. d. tr. man-
dat. de manut. obſ. 73. n. 130. & ſeq.* vbi etiā
dicit, quod prohibitiones cōtra aliquos fa-
ctę, quādo caſus euenit, conſtituūt in quaſi
poſſeſſione vniuerſaliter prohibendi quoad
alios omnes, præſertim in quaſi poſſeſſione
reſpectu loci, *ex trad. per Burat. dec. 222.
nu. 10. & ſeq.* vbi, de prohibita appoſitio-
ne, & retentione barchæ.
253 Notandum 3. quod parte opponente
tenetur Epiſcopus probare, locum eſſe in-
tra ſuam diœceſim, *Buratt. dec. 219. nu. 5.
latè Poſt. d. obſer. 45. nu* 20.
254 Notandum 4. quod ſi decimæ debean-
tur pluribus, videlicet Epiſcopo, Capitulo,
& Parocho, & ius vni tantùm aſſiſtat, puta
Parocho, illius aſſiſtentia prodeſt in ea-
dem exactione etiam alijs, qui ſecum par-
ticipant, & competit ex ea manutentio
omnibus participantibus, *Add. ad Buratt.
dec. 402. nu. 6. Poſt. d. obſeru. 45. num* 56.
255 Notandum 5. quod manutentio debe-
tur cumulatiuè Epiſcopo, & inferiori, niſi
in priuilegio, & iuriſdictione tributa infe-
riori, exprimatur, huiuſmodi iuriſdictio-
nem cōcedi priuatiuè quoad Superiorem,
*Card. Caualer. dec. 617. Poſt. d. obſer. 45.
nu. 40. & 41.* ſubdens, quod ſi teſtes in-
ferioris deponerent de actibus poſitiuis,
videlicet quod inferior vſus fuerit iure
ſuo. & prohibuerit Epiſcopo, nè exerceret
iuriſdictionem, cum eiuſdem Epiſcopi ac-
quieſcentia, tunc diceretur probata poſſeſ-

ſio

sio etiam, priuatiuè.

256 Notandum 6. quod si inferior haberet iurisdictionem quasi Episcopalem, & territorium separatum, eo casu iurisdictio esset in totum ab Episcopo adempta, etiam respectu causarum criminalium, & matrimonialium, *Post. loco cit. nu. 41. Rot. apud eumdem dec. 438. nu. 5. 8. & seq.*

257 Notandum 7. quod approbatio confessorum pendente lite inter Episcopum, & Prælatum inferiorem super omnimoda iurisdictione alicuius loci, spectat ad Episcopum, propter euidens periculum, nè contingat, Populum eiusdem loci absolui à peccatis per confessores ab Episcopo nō approbatos, contra expressam prohibitionem Concilij Tridentini *sess. 23. de ref. cap. 15.* vbi reprobatur quælibet consuetudo in contrarium, etiam immemorabilis, *& ità censuit Sac. Congregatio Concilij, & Episcoporū, & Regulariū, & etiam Rota in Marsicen. iurisdict. 20. Octobris 1621. coram Buratto, inter impressas, dec. 565.*

S V M M A R I V M.

258 *Locum esse sub territorio, seu Diœcesi Episcopi, probatur non solum per testes, sed etiam ex instrumentis, ex ministratione olei sacri, & ex actibus iurisdictionalibus, & nu. 259. & seq.*

260 *Maior fides est adhibenda scripturis, quā testibus.*

261 *In probandis finibus admittuntur etiam coniecturæ, & præsumptiones.*

263 *An, & quando actus visitationis probent locum esse in Diœcesi, & nu. seq.*

264 *Et quid, si constet, Ecclesiā, vel oppidū ex alijs locis eiusdem Diœcesis circumdari.*

265 *Quando Ecclesia præsumatur esse sub iurisdictione Episcopi viciniorìs.*

Quæstio XXII.

Quomodo probetur, locum esse in Diœcesi, vel sub territorio Episcopi.

258 RESp. quod multipliciter id probari potest, & primo per testes, *Rot. in Taruisina iurisdict. 17. Febr. 1598. coram Orano, & coram Buratt. decis. 578. nu. 6.*

259 2. Probatur ex instrumentis antiquissimis, præsertim si instrumenta huiusmodi fuerint principaliter super hoc celebrata, quo casu indubitanter facerent plenam probationem, *Bald. cons. 286. nu. 2. lib. 2. Dec. cons. 42. sub nu. 10. Rot. in Barchinonen. confinium 19. Ianuarij 1607. coram Sacrato, & coram Greg. decis. 434. num. 1. & seq. & ibi Beltramin. nu. 19.* vbi dicit, quod maior fides est adhibenda scripturis,
260 quam testibus, præsertim in antiquis, in quibus lux veritatis assistit, *Bald. cons. 109. in princ. lib. 4. Crauett. cons. 54 num. 15.* vbi, quod etiam in factis antiquis decem annorum, magis creditur instrumentis, quā testibus, quia in testibus præsumitur obliuio ex tali temporis lapsu, *Card. Seraphin. decis. 339. nu. 7. & dec. 462. num. 3. Rot. dec. 91. nu. 9. & dec. 582. num. 6. par. 1. in Recent. & in Pampilonen. Parochialis 23. Iunij 1603. coram Coccino.*

261 3. Probatur ex ministratione olei sacri, *cap. 1. de Relig. domib. glos. in cap. cum dilectus, ver. de lege iurisdictionis, vbi Abb. num. 4. de offic. Iud. Ordin. Rota coram Buratt. d. dec. 578. nu. 13.* vbi quod in probandis finibus admittuntur etiam coniecturæ, & præsumptiones.

262 4. Probatur ex actibus iurisdictionalibus ab Episcopo in aliqua Ecclesia, vel Oppido factis, *cap. cum cōtingat, vbi Abb. n. 33. & alij de for. cōp. Rot. in Sabinē. seu Reatina Abbatiæ 4. Decēbris 1592. corā Orano, & in Adriē. iurisdict. 27. Iunij 1622. & 30. Ianuarij 1623. coram Pirouano, prout refert Buratt. d. decis. 578. nu. 9. 11. & 12. Ferentill. ibidem n. 15. & seq.* vbi etiam obseruat, quod actus iurisdictionales in tali casu debent esse ità certi, vt non possint referri ad
263 alias causas, seu titulos; & ideò, licèt actus visitationū sint iurisdictionales, tamen cū possint ab Episcopo fieri iure delegato, tanquā à viciniori, quo casu potest visitare Ecclesias, etiam quę sunt nullius diœcesis, *ex Conc. Trid. sess. 24 de ref. c. 9.* non suffragātur, nisi visitationes factę fuerint vel ante Conciliū, vel si postea, probetur, fuisse factas iure ordinario, *ex trad. per Rot. in Aprutina iurisdictionis 19. Iunij 1606. & 30. Martij 1607. corā Card. Pamphilio iuniori.*

164 5. Probatur, quādo constat, Ecclesiam, vel Oppidum ex alijs locis eiusdem Diœcesis circumdari: tunc enim præsumeretur, esse in diœcesi; quo casu Visitationes, & alij actus iurisdictionales præsumuntur ab Episcopo gesti iure ordinarię facultatis, nō autem delegatæ, *Rot. in d. Adrien. iurisd. 30. Ianuar. 1623. corā Pirouano, & in Theatina iurisdict. 4. Martij 1612. corā Coccino, prout refert idem Ferentill. ad Buratt. d. dec. 578. nu. 19. & seq.* nisi per inferiores Prælatos probaretur, se exercuisse iurisdictionem in tali Oppido, vel Ecclesia: quia tunc non haberet locū cōiectura circūdationis, sed Ecclesia, vel Oppidū cēseretur esse nullius, *vt in his terminis resoluit Rot. dec. 54. n. 9. corā Andrea, & in Calaguritana, seu nullius, iurisd. 7. Febr. 1607. corā Ortembergo.*

265 Idem dicendum, quando non constat, Ecclesiam habere territorium separatum, & alius Episcopus in ea iurisdictionem non prætendit, hoc enim casu talis Ecclesia præsumitur esse sub iurisdictione Episcopi viciniotis, *Rot. coram Buratt. d. decis. 578. nu. 1. & seq. ubi aliæ Rotæ decisiones allegantur.*

SVMMARIVM.

266 *An, & quando Regulares, qui in Ecclesijs sui ordinis prædicare voluerint, teneantur ab Episcopo benedictionem petere.*

Quando Regulares ab Episcopo puniantur, ibidem.

267 *An Episcopus Regulares prædicatores examinare possit quoad doctrinam.*

268 *An Episcopus licentiam prædicandi semel Regularibus concessam suspendere possit.*

269 *An Regulares ad audiendas confessiones approbati ab Episcopo vnius diœcesis, possint subditos eiusdem Episcopi, qui eos approbauit, in alia diœcesi absoluere sine licentia Episcopi illius loci.*

270 *Regulares approbati ad audiendas sæcularium confessiones, an censeatur approbati ad audiendas confessiones Monialium.*

271 *An approbati pro audiendis confessionibus monialium vnius monasterij, possint confessiones monialium alterius monasterij audire.*

272 *Confessores extraordinarij semel deputati ad audiendas confessiones monialium, an possint expleta deputatione, earumdem monialium confessiones audire.*

273 *Quando Regulares possint audire confessiones sæcularium absque alia Episcopi approbatione.*

274 *Quando Regulares ad confessiones audiendas generaliter, & simpliciter admittendi sint, & quando cum limitata facultate admitti, & approbari possint.*

275 *Quando Regulares audientes confessiones infirmorum, teneantur Parochum certiorem reddere.*

276 *An & quando Episcopus confessores regulares possit iterum examinare, vel ab audiendis confessionibus suspendere.*

An possit Episcopus omnes vnius conuentus Regulares ab audiendis confessionibus suspendere, ibidem.

277 *Regulares vigore priuilegiorum non possunt absoluere à casibus Episcopo reseruatis.*

278 *Quando Regulares ad sæcularium confessiones audiendas in vna diœcesi approbati, possint à casibus reseruatis absoluere pœnitentes alterius diœcesis.*

279 *An Regulares vigore priuilegiorum possint pœnitentes absoluere à censuris quoad forum externum.*

280 *An is, qui tempore paschali confitetur Regulari sacerdoti non simpliciter approbato ab Ordinario, satisfaciat constitutioni incip. omnis vtriusque sexus.*

Casus omissus remanet in dispositione iuris communis, ibidem.

Quæstio XXIII.

Quomodo Regulares se se gerere debeant in Verbi Dei prædicatione, & Sacramenti pœnitentiæ administratione.

HVius quæstionis resolutio pendet ex constitutione Sanctissimi D. N. Clementis Papæ X. feliciter regnantis, *incip. Superna magni Patrisfamilias &c. sub Dat. Romæ anno 1670. undecimo Kalendas Iulij*, ex qua infrascriptæ conclusiones eliciuntur.

266 Prima conclusio. Regulares, qui in Ecclesijs sui ordinis prædicare voluerint, tenentur ab Episcopo diœcesano benedictionem petere; prædicare tamen possunt, quamuis illam non obtinuerint: nisi Episcopus contradixerit, quo casu ne in prædictis quidem Ecclesijs licet Regularibus prædicare: & si contrauenerint, ab Episcopo tanquam Sedis Apostolicæ Delegato, censuris, alijsque pœnis ecclesiasticis in vim constitutionis Greg. XV. incip. Inscrutabili Dei prouidentia &c. coerceri, & puniri possunt, Episcopus tamen absque iusta, & rationabili causa contradicere nō debet; huiusmodi verò benedictionem tenentur Regulares petere, etiamsi in quibuscunque oratorijs sui ordinis sermonem coram Populo, vel in Ecclesijs, aut ad crates monasteriorum Sanctimonialium eorum iurisdictioni subiectarum, licèt nullus

267 sæcularis ibi intersit, seu clausis ianuis habere voluerint. potest autem Episcopus Regulares in Ecclesijs, quæ suorum ordinum non sunt, prædicare volentes, etiam ab Vniuersitatibus, aut à Magistratibus laicis nominatos, quoad doctrinam examinare, si ità ipsius arbitrio, quod moderatum, & discretum esse debet, visum fuerit, etiamsi Episcopi antecessores per tempus immemorabile prædicandi licentiam absque examine concedere consueuerint.

268 Similiter potest Episcopus licentiam prædicandi semel eisdem Regularibus cōcessam, ob rationabiles causas, licèt occul-

tas,

tas prædicationem concernentes, suspendere; non tamen potest eis generatim prohibere, nè in Ecclesijs suorum ordinum prædicent.

269 Secunda conclusio. Religiosi ab Episcopo ad confessiones sæcularium in sua diœcesi audiendas approbati, non possunt eas in alia diœcesi absque Episcopi diœcesani approbatione audire, quamuis pœnitentes subditi sint eius Episcopi, à quo ipsi Religiosi iam fuerant approbati.

270 Tertia conclusio. Generaliter approbati ab Episcopo ad personarum sæcularium confessiones audiendas, non censentur approbati ad audiendas confessiones monialium sibi subiectarum, sed egent quoad hoc speciali Episcopi approbatione: item

271 approbati ad audiendas confessiones monialium vnius Monasterij, non possunt audire confessiones monialium alterius

272 monasterij. Similiter Confessores extraordinarij semel deputati, & approbati ab Episcopo ad monialium confessiones pro vna vice audiendas, non possunt expleta deputatione vigore huiusmodi approbationis, illarum confessiones audire, sed toties ab Episcopo sunt approbandi, quoties casus deputationis contigerit.

273 Quarta conclusio. In Monasterijs, ac etiam Collegijs, vbi iuxta regularia instituta viuitur, possunt tàm Prælati regulares, quàm Confessores regularium corumdem Monasteriorum, seu Collegiorum, audire confessiones illorum sæcularium, qui inibi sunt verè de familia, & continui commensales, non autem illorum, qui tantùm ipsis deseruiunt.

274 Quinta conclusio. Religiosi, qui ad confessiones audiendas idonei generaliter reperti fuerint, generaliter quoque, & indistinctè absque aliqua limitatione temporis, certorumne locorum, aut generis personarum ab Episcopo in diœcesi propria admittendi sunt; cœteros verò, qui non adeò idonei reperientur, potest Ordinarius cum limitata facultate, prout magis

275 expedire viderit, probare, & admittere. Semel autem simpliciter approbati, possunt in Diœcesi Episcopi approbantis quonis anni tempore, etiam Paschali, & quorumcumque etiam infirmorum confessiones audire absque vlla Parochorum, vel ipsius Episcopi licentia; tenentur tamen dicti Religiosi eorumdem infirmorũ Parochum illicò certiorem reddere, alioquin pœnam suspensionis à facultate audiendi confessiones, si eam Episcopus inflixerit, incurrunt. Certioratio verò huiusmodi fieri potest per scripturam apud ipsum infirmum relinquendam. Qui verò dictis Religiosis simpliciter approbatis Paschali tempore confessi fuerint, constitutioni, quæ incip. Omnis vtriusque sexus, quoad confessionem dumtaxat satisfecisse censentur.

276 Sexta conclusio. Regulares ad huiusmodi confessiones audiendas præuio examine simpliciter, & absque vlla temporis præfinitione ab ipsomet Episcopo, secus autem si ab eius Vicario, aut ab Antecessoribus Episcopis, approbati, non possunt ab eodem, qui sic approbauit, iterùm examinari, aut à confessionibus audiendis suspendi, nisi noua superueniente causa, quæ ipsas confessiones concernat: de qua tamen haud necessarium est, vt in actis constet, nec eam tenetur Episcopus ipsis Regularibus significare, sed Sedi Apostolicæ dumtaxat, vbi eam sibi aperiri iusserit; verum si Regulares cum scandalo, aut alias inhonestè viuant, vel aliquod delictum committant, per quod rationabili Episcopi iudicio videantur à confessionibus suspendēdi, vtiq; ea causa ad confessionis ministerium pertinet: ac proinde nihil obstat, quo minus ob eam causam possit Episcopus Regulares à semetipso approbatos suspendere, aut repellere ab audiendis cōfessionibus, cum præcipua Ministri Sacramenti pœnitentiæ qualitas sit vitæ integritas, ac morum honestas; non licet tamen Episcopo confessiones audiendi facultatem omnibus simul vnius Conuentus Regularibus confessoribus adimere inconsulta Sede Apostolica.

277 Septima conclusio. Ex facultatibus permare magnum, aliaue priuilegia Regularibus cuiuscunque ordinis, instituti, aut Societatis etiam Iesu concessis, non censetur eis concessa potestas absoluendi à casibus Episcopo reseruatis: neque per confirmationes dictorum priuilegiorum, quas Regulares à Sede Apostolica post Sacrum Concilium Tridentinum obtinuerũt, reuixerunt priuilegia prius ab eodem Concilio, aut deinde Apostolicis etiam decretis sublata, atque extincta, si quæ habebāt, absoluendi à casibus Episcopo reseruatis: quin immò habentes facultatem absoluendi ab omnibus casibus Sedi Apostolicæ reseruatis, non ideò à casibus Episcopo reseruatis possunt absoluere.

278 Octaua conclusio. Regulares confessores in ea Diœcesi, in qua sunt approbati, possunt absoluere confluentes ex alia Diœcesi à peccatis in illa Diœcesi reseruatis, licèt non possint absoluere à reseruatis in ea Diœcesi, vbi iidem confessores sunt approbati: nisi eosdem pœnitentes nouerint in fraudem reseruationis ad alienam Diœce-

sim

sim pro absolutione obtinenda migrasse.

279 Nona conclusio. Vigore dictorum privilegiorum non licet Regularibus, etiam satisfacta parte, absoluere pœnitentes à censuris quoad externum, & iudiciale forum, & absoluti ab eis in foro pœnitentiali, non censentur absoluti in exteriori, & contentioso iudicio: quinimmò censuris ecclesiasticis irretiti, & denunciati ab Episcopo, cogi possunt gerere se pro talibus, etiamsi à Regularibus fuerint absoluti, *ità decernitur in d. constitutione Clementis X.* cuius verba ex industria hic describere volui, quia ex ea plura tolluntur dubia, multæque quæstiones hactenus per Doctores controuersæ resoluuntur, ac declarantur.

280 Sed quæres, an is, qui tempore paschali confitetur Regulari sacerdoti non simpliciter approbato, sed cum limitatione certi temporis, loci, aut certi generis personarum, satisfaciat dictæ constitutioni, *omnis utriusque sexus*? Resp. quod licèt in d. constitutione Clementis X. fiat tantùm mentio de Religiosis simpliciter approbatis, *ut supra num. 275.* censeo tamen, pœnitentem, qui est eiusdem loci, aut generis personarum, vel confitetur intra tempus eisdem Regularibus præfixum, satisfacere dictæ constitutioni, *omnis utriusque sexus*, quia in constitutione Leonis X. *quam refert Sorbus in Compend. priuil. fratr. mendicant. &c. in ver. absolutio quoad seculares primò nu. 15.* generaliter præscribitur, quod Regularibus ab ordinario ad confessiones sæcularium audiendas admissis confitentes, dictæ constitutioni, *omnis utriusque sexus*, quoad confessionem dumtaxat satisfecisse censeantur: casus enim omissus remanet in dispositione iuris communis, & secundum eiusdem iuris communis terminos est decidendus, *l. commodissimè, ff. de lib. & posth. l. si extraneus ff. de Cond. ob caus. cum ibi not. per DD. Dec. cons. 71. nu. 2. Natt. cons. 463. nu. 12. lib. 2. Soc. sen. cons. 74. nu. 3. lib. 3. Cephal. cons. 517. num. 28. & cons. 535. num. 18. lib. 4. Tob. Non. cons. 16. nu. 13. Honded. cons. 8. nu. 15. & seq. vol. 1.*

SVMMARIVM.

1 *Episcopus in sua Diœcesi, & Archiepiscopus in Prouincia potest in Ecclesijs Regularium, & exemptorum uti insignibus pontificalibus, & exercere ea, quæ sunt honoris, & præeminentiæ Episcopalis, & alia, quæ non habent mixturam iurisdictionis, vel officij.*

2 *Archiepiscopus per suam prouinciam potest crucem præferre etiam transeundo, & declinando ad loca exempta.*

3 *Quidquid per priuilegium exemptionis nō adimitur, censetur Ordinario loci reseruatum.*

4 *Episcopus, & Archiepiscopus possunt in loco exempto solemniter benedicere.*

5 *Potest Archiepiscopus, vel Episcopus in loco exempto Diuina officia, ac missas cum baculo, & mitra, ac pallio respectiuè, aliisque ornamentis celebrare cum assistentia suorum Canonicorum, & aliorum ministrorum, ibidemque Sedem pontificalem, & baldachinum erigere: limitatur nu. 6*

6 *An Episcopus possit alteri concedere, ut in loco exempto cum ornamentis pontificalibus celebret.*

Item an possit cantare missam in Ecclesijs Regularium, vbi non est solitum, ibid.

7 *Episcopus, vel Archiepiscopus potest in loco exempto verbum Dei populo prædicare.*

8 *Quid si Episcopus ab exemptis de facto prohiberetur, nè prædicta ageret in loco exempto.*

9 *An possit Episcopus, vel Archiepiscopus in aliena diœcesi in pontificalibus missam celebrare sine licentia Diœcesani, & nu. 11.*

10 *Archiepiscopus non potest uti pallio extra suam Prouinciam, etiamsi ad id Diœcesani assensus accedat.*

11 *Pontificalium insignium usus iurisdictionem aliquam præseferre, videtur.*

12 *Episcopus celebrans priuatè in Diœcesi aliena, potest uti benedictione Episcopali.*

13 *Episcopus in Diœcesi aliena an possit prædicare.*

14 *Episcopus, vel Archiepiscopus in loco exempto non potest ea exercere, quæ sunt contentiosæ iurisdictionis, nec ea quæ sapiunt superioritatem, & habent mixturam iurisdictionis.*

15 *Episcopus non potest in loco exempto ordines conferre, nec confirmationis Sacramentum ministrare, vel sacras fidelium confessiones audire, vel ibi sedere pro tribunali: limitatur nu. 16. 17. 18. & 19.*

16 *Episcopus potest visitare Ecclesias Regularium, & exemptorum in concernentibus curam animarum, & corrigere eosdem in casibus hic expressis.*

17 *Episcopus sedere potest pro tribunali in loco exempto, si in aliquo casu habet iurisdictionem in prædictum locum, secus si solum in personas exemptas.*

18 *Actus voluntariæ iurisdictionis exercere possunt extrà Diœcesim, & in loco exempto.*

19 *Exemptus extraneo Superiori non potest se submittere sine licentia Papæ, potest tamen se submittere Ordinario aliàs suo.*

Epis-

20 *Episcopus commorans in loco exempto intra Diœcesim existente, dicitur residere etiam ad effectum alternatiuæ : limitatur nu. 22.*
21 *Locus exemptus dicitur esse in diœcesi, licèt non sit de diœcesi.*
22 *Episcopus degens in loco nullius diœcesis, pro absente habendus est.*
Locus nullius diœcesis nec est in diœcesi, nec de diœcesi, ibidem.
23 *Committens delictum censura prohibitum in loco exempto, vel in monasterijs, vel Ecclesijs Regularium, an ligetur censura lata ab Episcopo illius diœcesis, & nu. 26. & 27.*
24 *Locus exemptus, & locus extra territoriũ æquiparantur.*
25 *Locus exemptus est quidem de territorio Episcopi quoad situm, non autem quoad iurisdictionem.*
26 *Subditus conficiens testamentum in loco exempto, non tenetur seruare solemnitates statuti, sed solemnitates iuris ciuilis, vel Canonici.*
27 *An & quando accedentes ad monasteria exempta monialium, vel cum illis loquentes incurrant censuram latam ab Episcopo.*
28 *Personæ loci exempti non sunt de territorio quoad concernentia earum odium, possunt tamen vti statutis illius loci in fauorabilibus.*

CAP. IV.

De loco exempto.

1 Dico 1. quod Episcopus in diœcesi, & Archiepiscopus in Prouincia potest in Ecclesijs Regularium, & exemptorum liberè vti insignibus põtificalibus, & exercere ea, quæ sunt honoris, & præeminentiæ episcopalis, & alia, quæ non habent mixturam iurisdictionis, vel officij, *vt tradunt communitèr DD. in clem. Archiepiscopo, de Priuil.*

2 Ex quo infertur 1. quod Archiepiscopus per suam Prouinciam potest crucem præferre etiam transeundo, & declinando ad loca exempta, propter reliquias præcedentis subiectionis, cum per exemptionem talia loca non desinant esse in Prouincia, vel diœcesi, *vt in d. clem. cum ibi not. Rot. coram Buratt. decis. 321. per tot.* vbi ad-
3 dit, quod quicquid per priuilegium exemptionis non adimitur, censetur ordinario loci reseruatum.

4 Infertur 2. quod Archiepiscopus, vel Episcopus in loco exempto potest benedicere etiam solemniter, per illa verba, *sit nomen Domini benedictum &c. d. clem. vbi gloss. & DD. Rot. coram Buratt. d. dec 321. Gratian. discept. forens. cap. 467. nu. 31.*

5 Infertur 3. quod potest Archiepiscopus, vel Episcopus in loco exempto Diuina officia, ac missas cum baculo, & mitra, ac pallio respectiuè, alijsque ornamentis pontificalibus celebrare cum assistentia suorũ Canonicorum, & aliorum Ministrorum, ibidemque Sedem Pontificalem ad Diuina celebranda constituere, ac baldachinũ erigere, *per textum in d. clem. Archiepiscopo, vbi Card. & alij, & censuit etiam Sac. Congregatio teste Barbos. de officio. & pot. Episc. alleg. 80. nu. 16. & 17. lati Gratian. d. cap. 467. nu. 33. & seq.*

6 Obserua tamen, quod non posset Episcopus alteri concedere, vt cum ornamentis pontificalibus in loco exempto celebret, quia id esset, iurisdictionem in loco exempto exercere, quod prohibetur *in d. clem. vers. simili modo &c. Gratian. loco cit.*

Obserua 2. quod non potest Episcopus cantare missam in Ecclesijs Regularium, ipsis inuitis, vbi non est solitum, vt declarauit Sac. Congregatio *teste Nicolio in suis flosculis siue notabil. in ver. missa nu. 17.*

7 Infertur 4. quod potest Archiepiscopus, vel Episcopus in loco exempto verbum Dei populo prædicare, *gloss. in d. clem. ver. etiam celebrare, vbi etiam Abb. Gratian. loco cit. nu. 37.* subdens *nu. 46.* quod in
8 casibus, in quibus Episcopus, vel Archiepiscopus in loco exempto potest aliquid facere, si de facto prohiberetur, non posset contra exemptos procedere, sed agere deberet coram Superiore ipsorum exemptorum, *extrad. per Card. in d. clem. nu. 22.*

9 An verò possit Episcopus, vel Archiepiscopus in aliena Prouincia, vel diœcesi in Pontificalibus missam celebrare sine licentia diœcesani? affirmat *gloss. in d. clem. Archiepiscopo, ver. etiam celebrare, de Priuil. vbi dicit, ita seruare generalem consuetudinem, Abb. ibidem, Conar. var. lib. 3. cap. 20. nu. 9. circa med. Alzed. in Prax. Episc. par. 1. cap. 13. num. 88. & alij apud Dian. resol. mor. par. 4. tract. 4. res. 143. vers. notandum est &c.* cum enim Episcopo concessum sit missam celebrare, consequenter etiam concessum esse videtur, insignibus Episcopalibus vti, cum insit proprius eius celebrandi modus, *vide Layman. quæstion. canon. cap. 17. nu. 234. vbi hanc sententiam probabilem appellat;* non tamen
10 posset in tali casu Archiepiscopus vti pallio extra suam Prouinciam, etiamsi ad id dio-

diœcesani consensus accedat, quia pallium sub hac limitatione conceditur, vt eo Archiepiscopus vtatur intra Prouinciam, *Card. in d. clem. nu.* 5.

11 Contrarium tamen alij rectiùs tuentur, asserentes, Episcopum, vel Archiepiscopum non posse in aliena diœcesi missam in Pontificalibus celebrare sine licentia diœcesani expressa, vel saltem tacita, ac rationabiliter præsumpta, quia pontificalium insignium vsus iurisdictionem aliquã seu potestatem in loco præseferre vidrtur, *vt obseruat Layman. loco cit. vers. sed contrarium &c.* subdens, quod multo minus Prælati inferiores absque Episcopi saltem rationabiliter præsumpta licentia extra Ecclesias suas insignia pontificalia gerere debent, nisi à Sede Apostolica amplius priuilegium obtinuerint, *& ità sensit etiam Barbos. de offic. & pot. Episc. par.* 3. *alleg.* 80. *nu.* 16. *& par.* 2. *alleg.* 27. *nu.* 64. vbi

12 tamen subijcit, quod Episcopus celebrans priuatè in diœcesi aliena, potest vti benedictione Episcopali cum verbis, *sit nomen Domini benedictum &c.* etiam sine aliqua diœcesani licentia, cum talis benedictio sit potius ordinis, quam iurisdictionis, *ità Gauant. in Enchir. Episc. ver. functiones Episcopales, nu.* 11. *Dian. d. par.* 4. *tract.* 4. *resol.* 143. *vers. notandum est &c. Layman. loco cit. vbi etiam testantur, ita de consuetudine seruari.*

13 Addit *glos. in d. clem. Archiepiscopo, ver. etiam celebrare*, quod Episcopus in diœcesi aliena potest prædicare, nisi specialiter prohibeatur ab Episcopo illius loci, *Card. in clem. dudum, §. ab olim, nu.* 16. *de sepult. Gratian. discept. for. cap.* 393. *num.* 9. *& seq.*

14 Dico 2. quod Episcopus, vel Archiepiscopus in loco exempto non potest sine licentia exemptorum exercere ea, quæ sunt contentiosæ iurisdictionis, & officij, nec ea, quæ sapiunt superioritatem, & habent mixturam iurisdictionis, *vt tradunt DD. communiter in d. clem. Archiepiscopo.* Vn-

15 de non potest ibi ordines conferre, aut confirmationis sacramentum ministrare, vel sacras fidelium confessiones audire, nec ibi sedere pro tribunali, aut cathedram iudicialem collocare, aut degradare, aut similia peragere, quæ ad iurisdictionem spectant, *cap. luminoso,* 18. *q.* 2. *Abb. in d. clem. Archiepiscopo, vbi etiam Card. nu.* 5. *& alij, quos refert, & sequitur Gratian. discept. forens. cap.* 467. *nu.* 26. *&* 39. *cum seq. Barbos. d. alleg.* 80. *nu.* 7. *Vant. in tit. de defect. iurisd. & vnde, ac quibus modis &c. nu.* 108.

16 Limita in casibus à iure permissis: potest enim Episcopus visitare Ecclesias Regularium, & exemptorum in concernentibus curam animarum, *ex Concilio Tridentino sess.* 25. *de Regular. cap.* 11. item opportunis remedijs compellere, vt lectio sacræ scripturæ habeatur in monasterijs Monachorum, vbi commodè fieri queat, si Abbates in hoc negligentes fuerint, *ex eodem Concilio sess.* 5. *de ref. cap.* 1. item visitare potest commendata monasteria, in quibus non viget regularis obseruantia, ac corrigere regulares in commendatis monasterijs, in quibus regularis obseruantia viget, residentes, qui secundùm eorum instituta non viuunt, si eorum Superiores admoniti intra sex menses non correxerint, *ex eodem Concilio sess.* 21. *de ref. cap.* 8. *Quaran. in Summ. Bullar. ver. exemptio, Gonzal. ad reg.* 8. *Cancell glos.* 43. *nu.* 190. subdens,

17 quod Episcopus sedere potest pro tribunali in loco exempto, si in aliquo casu habeat iurisdictionem in loca exempta, secus si solum in personas exemptas, *Rot. dec.* 145. *nu.* 2. *par.* 2. *diuers. & fusius nos egimus in tract. de Regim. Eccles. lib.* 7. *de Regular. & monial. per tot. vbi alij casus recensentur.*

18 Limita 2. in actibus voluntariæ iurisdictionis: hæc enim, quemadmodum exerceri potest extra diœcesim iuxta communem Doctorum sensum, ità poterit exerceri etiam in loco exempto: quia locus exemptus, & locus extra diœcesim, siue extra territorium iudicatur à pari, *Couar. var. lib.* 3. *cap.* 20. *nu.* 8. *Barbos. de offic. & pot. Episc. d. alleg.* 80. *nu.* 9. *Conz. glos.* 43. *nu.* 188. *& seq.* vbi subijcit, quod plus habet Episcopus in locis, & personas exemptas suæ diœcesis, quam in personas extra-

19 neas, adeò vt licèt exemptus non possit se submittere extraneo Superiori sine licentia Papæ, tamen Ordinario aliàs suo potest se submittere, *ex trad. per Feder. de Senis conf.* 14. *sub num.* 4. *&* 6. *Felin. & alios in cap. cum accessissent, de Constit.*

20 Dico 3. quod Episcopus commorans in loco exempto intra diœcesim existente, dicitur residere, etiam ad effectum alter-

21 natiuæ: quia locus exemptus dicitur esse in diœcesi, licèt non sit de diœcesi, *vt latè comprobat Gonz. d. glos.* 43. *à num.* 180. priuilegium enim exemptionis illum quidem eximit à subiectione, non autem à situatione, seu denominatione, *cap. cum Episcopus, vbi DD de offic. ordin. in* 6. *Abb. in cap. Apostolicæ, num.* 3. *de donat. Rolan. conf.* 33 *nu.* 17. *vol.* 3. *Rot. decis.* 207. *nu.* 2. *& seq. par.* 2. *diuers. & in Sipuntina iurisdictionis* 24. *Maij* 1613. *coram Card Sacrato, prout refert Gratian. discept. for.*

cap.

cap. 918. nu. 10. & seq. latè Barbos. de Diction. diction. 152. nu. 26. vbi dicit, quod si concessum fuerit Episcopo priuilegium, vt habeat fructus beneficiorum vacantium in sua diœcesi, habebit etiam fructus beneficiorum exemptorum suæ diœcesis.

22 Secus esset, si Episcopus degeret in loco nullius diœcesis: quia cum locus huiusmodi nec sit in diœcesi, nec de diœcesi, ideò pro absente habendus est, Rot. d. decis. 207. nu. 2. Garc. de Benefic. p. 7. cap. 11. nu. 16. Iordan. Elucubr. diuers. lib. 10. tit. 40. de obligat. Beneficiat. nu. 40. & seq.

23 Dico 4. quod committens delictum censura prohibitum, in loco exempto, vel in monasterijs, vel Ecclesijs Regularium existentibus intra diœcesim, non ligatur censura lata ab Episcopo illius diœcesis,

24 quia locus exemptus, & locus extra territorium æquiparantur, vt supra diximus: locus enim exemptus est quidem de territorio Episcopi quoad situm, non autem

25 quoad iurisdictionem, Henriq. lib. 13. cap. 26. nu. 2. Sà in ver. excommunicatio num. 12. Auila de Censur. par. 2. cap. 3. disp. 2. dub. 5. quos refert, & sequitur Dian. p. 5. resol. moral. tract. 9 res. 37. vers. & tandem &c. vbi hoc intelligit de

26 loco absolutè exempto, & non solum quoad personas, Vant. loco cit. d. nu. 108. Rolan. à Val. cons. 33. nu. 18. & seq. lib. 3. vbi addit, quod subditus conficiens testamentum in loco exempto, non tenetur seruare solemnitates statuti, dummodò seruauerit solemnitates iuris ciuilis, vel canonici: quod multo magis procederet in non subdito, vt d. Crauett. cons. 918. nu. 6. tom. 5.

27 Ex quo infertur, quod si Episcopus statutum ferat sub excommunicationis pœna, vel alia censura, nè quis Clericorum aleis ludat, ea non ligantur Clerici ludentes in loco exempto, vel in monasterijs Regularium, Layman. in Theol. mor. lib. 1. tract. 4. cap. 11. nu. 5. Dian. loco cit. d. res. 37. in fin. Bonacin. de Censur. in commun. disp. 1. qu. 1. pun. 11. num. 8. & seq. vbi etiam obseruat, quod accedens ad monasteria exempta monialium nō incurrit censuram latam ab Episcopo per modum statuti contra loquentes cum monialibus, si allocutio fiat in loco exempto: quidquid sit, si Episcopus censuram ferret contra accedentes ad illa monasteria: tunc enim accedens censuram incurreret, quia accessus fit in territorio, ex trad. per Ang. in ver. statutum, nu. 3. Vgolin. tab. 1. de Censur. c. 9. §. 3. nu. 3. Rolan. d. cons. 33. nu. 46. post princip. quamuis alij sentiant, id tantùm procedere, quando locus esset absolutè exemptus, & non solum quoad personas, vt ex Suar. & Coninch. docet Hurtad. de Censur. in gen. diff. 8. num. 33. prout refert Dian. d. res. 37. vers. & tandem &c.

28 Dico 5. quod personæ loci exempti, licèt non sint de territorio quoad concernentia earum odium, possunt tamen vti statutis illius loci in fauorabilibus, Honded. cons. 13. num. 52. lib. 1. Barbos. d. diction. 152. nu. 26. in fin. vbi dicit, quod in dispositione fauorabili comprehenduntur etiam exempti, secus in odiosa.

SVMMARIVM.

1 *Missæ sacrificium regulariter in Ecclesia celebrari debet: limitatur nu. 3. & seq.*
2 *Missæ sacrificium celebrari non potest in priuatis domibus: limitatur nu. 10.*
3 *An, & quando missa celebrari possit extra Ecclesiam, & nu. 4.*
4 *An missa celebrari possit in mari.*
5 *An priuilegium Episcopis concessum in cap. vlt. de Priuil. in 6. sublatum fuerit per decretum Concilij Tridentini.*
6 *Episcopus, dum iter agit, an possit ante auroram, vel post meridiem missam dicere.*
7 *An per decretum dicti Concilij sublatum sit priuilegium concessum Prædicatoribus, & minoribus, vt in quouis loco honesto celebrare possint.*
8 *An possit Episcopus vti dicto priuilegio tempore interdicti, vel in locis interdictis.*
9 *An missa celebrari possit in Palatio Episcopali.*
10 *An Episcopus concedere possit Principi, vel Baroni Domino loci, vt missam audiat in priuato oratorio.*
11 *An Episcopus dispensare possit, vt missæ à Testatore relictæ in vna Capella, celebrentur in alia.*
12 *Missa Beatificati non potest dici extra dic, & locum designatum in decreto Beatificationis.*
13 *Audientes missam in priuato oratorio non satisfaciunt præcepto, excepto Domino, eiusque familiaribus.*

CAP. V.

Quo in loco Missæ Sacrificium celebrari debeat.

1 RESP. quod missæ sacrificium regulariter in Ecclesia celebrandum est, Conc. Trident. sess. 22. in decret. de obseruand.

uand. & euitand. in celebrat. miss. vbi expressè prohibetur, nè huiusmodi sacrificium celebretur in priuatis domibus. *vide*
2 cium celebretur in priuatis domibus. *vide Clar. in Pract. crim. §. fin. q. 79. vers. Domus priuatorum &c. Iordan. Elucubr. diuers. lib. 4. tit. 1. de sacrif. miss. num.* 116. vbi dicunt, quod priuata domus, vel locus, in quo celebratur sine debita causa, & licentia, fisco applicatur, *per textum in S. sciant, in Auth. Vt in priuat. domib. coll.* 5.

3 Obseruant autem plerique Doctores, quod Episcopus, vel eius Vicarius etiam post dictum Concilium potest ex necessaria, vel iusta causa concedere, vt missa aliquando celebretur extra Ecclesiam, videlicet ex causa pestis, vel belli, *Piasec. in Prax. Episc. par. 2. cap. 3. num. 21. in fin. Azor. Instit. moral. p. 1. lib. 10. c. 26. q. 6. Sot. in 4. dist. 13. q. 2. art. 3. Duran. de rit. Eccl. cath. lib. 2. c. 6. n. 8. Iordan. Elucubr. diuers. lib. 4. tit. 1. de sacrific. miss. nu.* 123. vbi etiam dicit, quod tempore belli potest celebrari in tentorijs, vel sub dio, etiam sine Episcopi licentia, si hæc commodè haberi non possit, vt milites audiant missam, vel sacram communionem suscipiant, & se ad pugnam paratiores, fortioresque reddant, *Barbos. de offic. & pot. Episc. par. 2. alleg. 23. nu. 8. & 9* vbi subijcit, quod etiam sine Episcopi licentia missa celebrari potest ante fores Ecclesiæ, quoties ad nouas missas, vel ad supplicationes tanta populi multitudo concurrit, vt Ecclesia non sufficiat, licèt in hoc dissentiat *Bonacin. in tract. de Sacram. disp. 4. q. vlt. pun. 9. num. 10. in fin.* vbi dicit, quod ob populi multitudinem missa celebranda non est extra Ecclesiam, nisi in eo loco talis vigeat consuetudo.

4 Addunt *Emman. Sà, in ver. missa n. 19. Angles q. de Valore missæ art. 2. Graff. 1. p. lib. 2. cap 42. nu. 10 & alij*, quod licèt in mari, vel in flumine regulariter missa celebrari non debeat propter periculum effusionis sanguinis, tamen cessante huiusmodi periculo, posset etiam in mari, vel flumine missæ sacrificium fieri; sed contrarium videtur sustinendum, nisi aliter consuetudine, vel priuilegio concessum sit, *vt Bonacin. loco cit. num. 12. Iordan. d. lib. 4. tit. 1. num. 139. in fin.*

5 Obseruant 2. quod priuilegium Episcopis concessum *in cap. vlt. de Priuil. in 6.* vt celebrare possint extrà Ecclesiam cum portatili decente, per decretum d. Concilij sublatum minimè fuit, *ità Azor. p. 1. lib. 10. cap. 26. q. 4. Beia in respons. casuum conscientiæ par. 4. casu 33. & ità declarasse Sac. Congregationem, testatur Iordan. d. lib. 4. tit. 1. de sacrific. miss. nu.* 130. *& seq. Barbos. d. par. 2. alleg. 23. num.* 5. vbi dicit, quod Episcopus, si ad Ecclesiam commodè accedere nequeat ob inualitudinem, vel aliam causam, potest domi celebrare per se, vel per alium, siue sit in propria diœcesi, siue extra eam etiam absque vlla Ordinarij, vel parochi eius loci licentia: non tamen in Vrbe Roma propter Papæ reuerentiam; quemadmodum
6 potest, dum iter agit, missam ante auroram, vel post meridiem dicere, seu alteri concedere, vt eam sibi dicat, *Emman. Sà ver. missa, num. 27. Miranda in man. Prælat. tom. 1. qu. 40. artic. 1. concl. 1. Azor. d. lib. 10. cap. 25. q. 5. vers. si quæras &c. Iordan. loco cit. nu.* 134.

7 Verum per decretum Concilij supra citati omninò sublatum fuisse priuilegium Prædicatoribus, & minoribus concessum, vt in quouis loco honesto celebrare possint, tradunt *Nauar. in man. cap. 25. n. 82. Molfes. in sum. tract. 3. cap. 10. nu. 39. Io. Valer. de differen. inter vtrumque forum, ver. missa, differ. 2. in princ. Fagundez in quinque Eccles. præcept. par. 1. lib. 3. cap. 13. à num 16. Lotter. de re benef. lib. 1. q. 30. nu. 15. & alij apud Barbos. d. alleg. 23. nu. 4. Iordan. loco cit. nu.* 140.

8 An verò possit Episcopus prædicto priuilegio vti tempore interdicti, vel in locis interdicto suppositis? affirmatiuè respondet *Iordan. vbi supra nu.* 133. dummodò missa celebretur eo modo, quo permittitur tali tempore, videlicet ianuis clausis, & exclusis interdictis.

9 Obseruant 3. in decreto Concilij prædicti non includi palatium Episcopale, quia illud publicum censetur, non autem priuata domus; consequenter potest ibi missæ sacrificium peragi, *vt resoluit Sac. Congregatio teste Gau. in manu. V. Episc. num. 8. Vgol. de off. Episc. c. 2. §. 2. n. 4. Iordan. loco cit. num.* 132.

10 Obseruant 4. posse Episcopum ex causa infirmitatis, ætatis, aut consimilis necessitatis concedere Principi, vel Baroni loci Domino licentiam, vt missam audiat in priuato oratorio, seu in Aula palatij, vel alio loco honesto, & opportuno ad vsum sacrificij, *& ità declarasse Sac. Congreg. dicit Iordan. d. lib. 4. tit. 1. nu. 157. vbi citat Prax. Episcop. par. 1. V. Missa, n. 1. concl.* 4.

11 Obseruant 5 non posse Episcopum dispensare, vt missæ relictæ à Testatore in vna Capella, seu altari, dicantur in alia, & multo minus in alia Ecclesia, quando celebrari possunt in propria Capella, *vt resolnit Sac. Congreg. teste Nicolio in suis flosculis seu notabil. in ver. missa, num.* 18.

Obser-

12 Obseruant 8. quod missa B atificati dici non potest extra diem, & locum designatum in decreto Beatificationis: neque à personis, quibus non est specialiter concessa, *vt declarauit Sac. Congreg. teste Diana par. 2. tr. 15. resol. 55. Nicolio loco cit. nu. 9.*

13 Obseruant 8. quod priuilegium audiendi missam in priuato oratorio suffragatur ei, cuius contemplatione concessum fuit, eiusque familiaribus tantùm; vnde alij audientes ibi missam diebus festis, non satisfaciunt præcepto, *Bonacin. de Sacram. disp. 4. q. vlt. pun. 12. nu. 4. Nicol. vt supra nu. 42.*

SVMMARIVM.

1 *Locus congruus ad conferendos minores ordines de iure est qualibet Ecclesia etiam non cathedralis, vel palatium Episcopale: de consuetudine est qualibet domus honesta etiam non Episcopalis.*

2 *Locus congruus ad conferendos sacros ordines est Ecclesia cathedralis, si ordinatio habeatur in Ciuitate, si verò in diœcesi, dignior loci Ecclesia tunc adiri debet.*

3 *Locus, in quo Episcopus ordines confert, in litteris ordinandorum exprimi debet.*

4 *In loco specialiter interdicto, ac personis personaliter interdictis ordines conferre nequeunt, & nu. 7. limitatur nu. 8.*

5 *Interdicto generaliter populo Clerici etiam primæ tonsuræ, sicut & laici alterius populi in eodem, vel alio loco ordines suscipere non prohibentur.*

6 *Interdicto generaliter loco, laici, & Clerici eius loci alibi ordines suscipere possunt, dummodò causam interdicto nõ dederint.*

7 *Interdictum sequitur personas interdictas, quòcunque se conferant.*

8 *Quando Sacramentum ordinis in loco interdicto conferri possit.*

9 *Prima tonsura omni tempore conferri potest, minores ordines diebus festis de præcepto conferri debent.*

10 *Sufficit ad hunc effectum, si talis dies festus celebretur tantùm in diœcesi, licèt non in alijs locis.*

11 *Ordines minores non omnes simul conferri debent, sed inter vnum, & alterum seruandum est interuallum de vno die festo ad alium proximum, vel de vno ex temporibus generalium ordinationum ad aliud: limitatur nu. 12.*

12 *Prima tonsura, & minores ordines vna die conferri possunt in locis, vbi adesset talis consuetudo, vel si Episcopus ità expedire iudicauerit ex aliqua causa, etiam leui.*

13 *Suscipiens primam tonsuram cum minoribus ordinibus vno, eodemque die in loco, vbi nulla adest consuetudo, non incurrit aliquam irregularitatem.*

14 *Recipiens vno, eodemque die minores ordines, & subdiaconatum, vel vltimum minorem cum subdiaconatu, vel duos ordines sacros, suspensionem incurrit: limitatur nu. 15.*

15 *An consuetudo loci excuset à prædicta suspensione.*

16 *Tripliciter efficitur quis subditus Episcopi quoad ordines conferendos, origine, beneficio, & domicilio, & qualiter id intelligatur, nu. 17. & seq.*

17 *An natus in aliquo loco fortuitò, dicatur originarius eius loci, & nu. 44.*
Origo probatur per baptismi librum, ibidem nu. 17.

18 *Proprium, vel paternum domicilium exigitur, non maternum: limitatur nu. 19.*

19 *Maternum domicilium sufficit in filijs naturalibus, aut vulgò quæsitis, vel quando deficit paternum.*

20 *Domicilium in loco non contrahit is, qui non habet animum ibi permanendi.*
Animus perpetuò manendi præsumitur ex habitatione decennali, ibidem.

21 *Quãdo domiciliũ illicò in loco cõtrahatur.*

22 *Ciuis morando alibi per decennium, censetur deseruisse propriam Ciuitatem, secus si ex coniecturis aliud colligatur.*

23 *potest quis habere duo domicilia, vnum in loco originis, aliud in loco habitationis, & nu. 26.*
Filius potest sua voluntate domicilium sibi constituere, vbi voluerit, ibidem.

24 *Propriè domicilium dicitur habitationis, non originis.*
Potentius est ius domicilij, quàm originis ratione fori, ibidem.

25 *Locus Datæ in dubio præsumitur locus domicilij.*

26 *Quando quis censeatur habere domicilia in pluribus locis.*

27 *An & quando Scholaris, mercator, famulus, & similes præsumantur contraxisse domiciliũ in loco, in quo morãtur, & n. 29.*

28 *Quando Scholaris conueniri possit in loco studij.*
An & quando Scholaris ligetur loci consuetudine, ibidem.

29 *Scholaris, si in loco studij matrimonium contrahit, statim etiã contrahit domiciliũ.*
Quando adest aperta animi declaratio vel ex verbis, vel ex facto, statim contrahitur domicilium, non expectato alio tempore, ibidem.

30 *Quando quis habet duo domicilia, potest ab vnoquoq; Episcopo ad ordines promoueri.*

31 *Si quis in diversis diœcesibus possideret beneficia à quocunque Episcopo illarum diœcesum potest ordinari.*

32 *Parochus, in cuius parochia per aliquod tempus commorantur mercatores, milites, scholares, famuli, & similes aduenæ, validè assistit eorum matrimonio.*

Domicilium parochiale ad suscipienda Sacramenta quanto tempore contrahatur, ibidem.

33 *Statim ac quis contraxit in loco domiciliũ, ligatur, & iuuatur statutis eiusdem loci.*

Subditus quando quis dicatur, ibidem.

34 *Mutatio domicilij non perimit instantiam.*

35 *Vbi quis nascitur, ibi forum sortitur ratione originis, non tamen gaudet priuilegijs, nisi subeat onera: limitatur nu. 44.*

36 *Natus in aliquo loco, non subijcitur oneribus, neque gaudet honoribus, si ibi domicilium non retineat.*

37 *Filius dicitur originarius non tantùm eius loci in quo natus est, sed etiam in quo eius pater, vel Auus natus est, etiamsi alibi idem filius natus sit, non tamen retinet originem Proaui, nec cæterorum Ascendentium.*

38 *Potest quis ratione paternæ originis ordines recipere ab Episcopo loci, in quo eius pater natus est.*

39 *Vitricus, dum agitur de domicilio, vel habitatione eligenda, dicitur, & habetur vti pater.*

40 *Baptizatus in aliquo loco, dicitur originarius eiusdem loci tam quoad spiritualia, & beneficialia, quàm temporalia.*

41 *Ciuis efficitur etiam per manumissionem, adoptionem, seu arrogationem, & delationem honoris in aliqua Ciuitate, & legitimationem.*

Miles an in loco, vbi inhæret, contrahat domicilium, ibidem.

42 *Per librum baptismi probatur origo.*

43 *Baptizatus per transitum in aliquo loco, non sortitur ibi originem.*

44 *Accidentalis natiuitas nõ facit originariũ.*

45 *Non potest quis ab Episcopo originis suæ matris ordines accipere.*

46 *Filius patris, non matris originem sequitur: limitatur in filijs illegitimis, & vulgò quæsitis.*

47 *Expositus censetur ciuis non tantùm loci, vbi natus est, sed etiam illius loci, vbi expositus fuit, & ideò ab vtroque Antistite promoueri poterit.*

48 *In libertinis attenditur origo propria, & Dominorum, non autem Parentum.*

Quis dicatur libertus, & libertinus, ibidẽ.

49 *Libertus promoueri debet ab illo Præsule, vnde trahit originem patronus, non vbi patronus habet domicilium.*

50 *Vnusquisque præsumitur ciuis eius loci, in quo reperitur, nec præsumitur forensis, nisi probetur.*

51 *Instrumentum Decani, & Capituli certæ Ecclesiæ præsumitur factum in illa Ecclesia, vbi Canonici solent residere.*

52 *Quisque præsumitur ciuis eius loci, vbi fit iudicium.*

53 *Vxor sortitur forum viri ex eius persona, & acquirit ciuilitatem tam loci habitationis mariti, quàm eius originis, declaratur num. 55.*

54 *Ciuilitas concessa patri transit ad filium.*

55 *Vxor licèt conueniri non possit, nisi coram tribunali ipsius mariti, tamen quoad bona, & alia retinet originale domicilium.*

56 *Vxor alibi nupta subiacet statutis suæ originis tam in fauorabilibus, quàm in odiosis.*

Statutum excludens sororem à successione stantibus fratribus, excludit etiam nuptam extra territorium, ibidem.

57 *Statutũ originis, si absolutè inhabilitaret mulierem ad testandum in præiudicium filiorum, semper eam ligat, quòcunque reperiatur.*

Quid si statutum non arctet personam, nec eam inhabilitet præcisè, sed solum det formam contractibus, & præscribat solemnitates in illis seruandas, ibidem.

58 *Mulier gaudet priuilegijs mariti, etiam soluto matrimonio.*

Vidua retinet domicilium viri, ibidem.

59 *Qui domicilium habet in loco, ibi fit subditus, & ligatur statutis eiusdem loci.*

60 *Sola possessio maioris partis bonorum ciuem non facit, nisi concurrat animus perpetuò manendi.*

61 *Barones, & eorum filij, licèt non habitent in loco feudi, tamen ordinari poterunt, ab Episcopo, in cuius diœcesi feudum situm est.*

Quid si feuda in diuersis diœcesibus existant, ibidem.

62 *Officiales perpetui alicuius loci, acquirunt ibi domicilium, ità vt tam ipsi, quàm eorum filij ordinari possint ab Episcopo eiusdem loci.*

63 *An relegatus ad vitam, vel ad tempus in aliquo loco possit ipse, vel eius filius ordinari ab Episcopo illius loci.*

64 *Ad quid teneatur Episcopus ordinans aliquem ad sacros ordines sine titulo.*

65 *Quid si permiserit ædificari Ecclesiam sine dote.*

66 *In quam pœnam incidat ordinatus cum ficto, vel fiduciario patrimonio.*

67 *Quid si ordinatus fuerit cum pacto non petendi substentationem, vel renunciandi patrimonium.*

CAP.

CAP. VI.

De Sacris Ordinibus.

1 Quæritur 1. quis dicatur locus congruus ad ordines conferendos? Resp. quod locus congruus ad conferendos minores ordines, de iure est quælibet Ecclesia etiam non cathedralis, vel palatium Episcopale, *Sylu. in ver. ordo*, 2. *n*.8. *Sanch. in opusc. mor. lib*. 7. *cap*.1. *dub*.50. *num*.1. *& alij apud Barbos. de offic. & pot. Episc. p*. 2. *alleg*. 11. *nu*.24. subdens, quod de consuetudine est quælibet domus honesta etiam non episcopalis. locus verò
2 congruus ad conferendos sacros ordines, est ecclesia cathedralis, si ordinatio habeatur in Ciuitate; si verò in diœcesi, dignior loci ecclesia tunc adiri debet, *iuxta Conc. Trid. sess*. 23. *de ref. cap*.8. *vide Barbos. loco cit. alleg*. 14. *nu*.12. *& seq*. vbi ad-
3 dit, quod locus, in quo Episcopus ordines confert, in litteris ordinandorum exprimendus est.

4 Quæritur 2. an in loco interdicto ordines conferri possint? Resp. quod regulariter in loco interdicto ordines conferri nequeūt, quia interdictum prohibet vsum omnium Sacramentorum, exceptis specialiter à iure concessis, in quorum numero non reperitur Sacramentum ordinis, cum non sit de necessarijs ad salutem, *cap. responso, de sent. excom. cap. non est, de Sponsal. Nauar. in man. cap*. 27. *n*. 179. *in fin. & alij apud Bonacin. de Censur. disp*. 5. *pun*. 3. *S*. 3. *n*.3. quod intelligendum est de loco interdicto specialiter, ac de personis personaliter interdictis, *vt not. Barbos. de offic. & pot. Episc. p*.2 *alleg*. 11. *n*.25. *& seq*. vbi subijcit, quod licèt festum Paschatis videatur inchoari à missa Sabbati Sancti, & ideò iuxta concessionem *cap. Alma mater* §. *in festiuitatibus, de sent. excom. in* 6. Diuina Officia in eo prohibita non sint, tamen in Sabbato Sancto ordines conferri nequeunt, quia *in d. cap. Alma mater, in princ.* regula negatiua constituitur circa Sacramenta, & Diuina Officia, deinde *d*. § *in festiuitatibus*, solum concedit missæ sacrificium, & Diuina Officia, atque ità vsum Sacramentorum denegare videtur, *iuxta reg. cap. nonne, de Præsumpt.*

5 Ex quo infertur, quod si generaliter interdicatur populus, Clerici etiam primæ tonsuræ, sicut & laici alterius populi, in eodem, vel alio loco ordines suscipere non prohibentur; quemadmodum interdicto generaliter loco, laici, & clerici eius
6 loci alibi ordines suscipere possunt, dummodò causam interdicto non dederint, *cap. si sententia, vbi DD. de sent. excomm. in* 6. *Abb. in d. cap. non est, num*. 8. *vers. dubitatur &c. de sponsal.* subdens, quod
7 quando personæ sunt interdictæ, quocunque se conferant, interdictum eos sequitur, *Barbos. d. par*. 2. *alleg*. 11. *nu*. 26.
8 Obserua tamen, quod licitè in loco interdicto ministrari potest huiusmodi Sacramentum, si vrgeret necessitas ordinandi ministros, veluti si tempore pestis non adesset copia ministrorum, qui Sacramenta tempore interdicti permissa ministrent, nec adesset alius locus non interdictus, in quo possent ordines commodè conferri, *Abb. in d. cap. non est, nu*. 8. *in fin. Bonacin. d. disp*. 5. *pun*. 3. *S*. 3. *num*. 3. *& alij, apud Barbos. d. alleg*. 11. *nu*. 28.

9 Quæritur 3. an, & quando plures ordines vna die simul conferri possint? Resp. quod minores ordines diebus festis de præcepto conferri debent, excepta prima tonsura, quæ omni tempore conferri potest, *cap*. 2. *vbi DD. de fer. latè Barbos. de offic. & pot. Episc. par*. 2. *alleg*. 11. *nu*. 22.
10 vbi, quod sufficit, si in propria diœcesi ta-
11 lis dies festus celebretur, licèt non in alijs locis; non tamen omnes huiusmodi ordines simul regulariter conferri debent, sed inter vnum, & alterum seruandum est interuallum de vno die festo ad alium proximum, vel de vno ex temporibus generalium ordinationum ad aliud, *vt colligitur ex Conc. Triden. sess*. 23. *de ref. cap*. 11. *& ità sensit Sorb. in compen. priuil. mendicant. in ver. ordines sacri, vers. & sic bene &c. Barbos. d. alleg*. 11. *nu*. 17. *& seq*. vbi
12 tamen subdunt, quod prima tonsura, & minores ordines vna die conferri possunt in locis, vbi adesset talis consuetudo, vel si Episcopus ità expedire iudicauerit ex aliqua causa etiam leui, *iuxta textum in cap*. 2. *de eo qui furt. ord. susc. vide Bonacin. de Sacram. disput*. 8. *q. vn. pun*. 5. *nu* 53. *& de censur. disp*. 7. *q*.3. *pun*. 4. *num*. 3. vbi
13 addit, quod si quis vno, eodemq; die tonsuram cum minoribus ordinibus susciperet in loco, vbi talis consuetudo non adesset, nullam incurreret irregularitatem, cum non sit in iure expressa in tali casu; quicquid sit, quando vno, & eodem die quis
14 reciperet minores ordines, & subdiaconatum, vel vltimum minorem cum subdiaconatu, vel duos ordines sacros, quia tunc suspensionem incurreret, *cap*. 1. *&* 2. *eod. tit. de eo qui furt. ord. susc.*
15 An verò possit Episcopus ex iusta causa minores ordines cum subdiaconatu conferre?

ferre? affirmat *Vasq. apud Dian: resolut. mor. tom. 1. tract. 16. res. 28. in fin.* vbi dicit, hoc non esse iure vetitum: quod tamen verum non est, cum id expressè prohibeat *Conc. Trid. sess. 23. de ref. cap. 11. ibi, Hi verò non nisi post annum à susceptione postremi gradus minorum ordinum ad sacros ordines promoueantur &c.* vnde alij id tantùm admittunt, quando in loco talis adesset consuetudo, *ità Nau. in man. cap. 25. nu. 71. in fin. Sorb. loco cit. vers. & licet &c. Eman. in Sum. p. 2. c. 16. num. 3. Gutier. canon. lib. 1. cap. 26. nu. 34. Sayr. de censur. lib. 4. cap. 14. num. 25. & lib. 7. cap. 10. nu. 26. Sanch. in opusc. mor. lib. 7. cap. 1. dub. 53. nu. 7. cum seq. & alij, quos refert, & sequitur Barbos. loco cit. d. alleg. 11. num. 20.*

16 Quæritur 4. qualiter efficiatur quis subditus Episcopi ad effectum recipiendi ordines? Resp. quod tripliciter efficitur aliquis subditus ad hunc effectum, videlicet origine, beneficio, & domicilio, *cap. cum nullus, de temp. ordin. in 6.*

17 Subditus efficitur origine is, qui in aliquo diœcesis loco natus est, dummodò ibi parentes habeant domicilium: non tamen sufficit, vt ibi natus sit fortuitò, vt si natus fuerit, dum Parentes ibi essent causa itineris, vel negotij, *Gonzal. ad reg. 8. Cancell. glos. 9. §. 1. nu. 106. cum seq.* vbi dicit, quod origo probatur per baptismi librum, *Bonacin. in tract. de Sacram. disput. 8. q. vn. pun. 4. nu. 13. & seq.* vbi etiam dicit, quod efficitur quis subditus ratione beneficij, siue beneficium sit simplex, siuè cum onere residentiæ, siue sit pingue, siue tenue, *Barbos. de offic. & potest. Episc. par. 2. alleg. 4. num. 4. & seq. Iordan. Elucubr. diuer. lib. 3. tit. 6. de Sacram. ordin. nu. 36 & seq. & num. 73. cum seq.* vbi subijcit, quod non est necesse ad hunc effectum, vt beneficium sit sufficiens ad congruam sustentationem, quia licèt beneficium exiguum non sufficiat pro titulo ad suscipiendũ ordines, satis tamen est ad constituendum possessorem subditum Episcopo, *vide Garc. in tract. de benefic. par. 2. cap. 4. num. 3. & 9.* vbi, quod sufficit ad dictum effectum, vt quis in diœcesi possideat beneficium manuale, seu ad nutum amouibile, quia licèt non possit ordinari ad titulum illius, cum non sit perpetuum, tamen poterit ratione illius ad alium titulum, si opus fuerit, ordinari ab Episcopo, in cuius diœcesi est beneficium, *ex trad. per Franc. & alios in d. cap. cum nullus, de temp. ordin. in 6.*

18 Item efficitur quis subditus ratione domicilij proprij, vel paterni: nam maternum non attenditur, nisi in filijs naturalibus, aut vulgo quæsitis, aut quando deficit paternum domicilium, *d. cap. cum nullus, vbi glos. & DD. Piasec. in Prax. Episc. par. 1. cap. 1. num. 9. Barbos. d. alleg. 4. num. 14. & seq. Bonacin. d. disp. 8. q. vn. pun. 4. nu. 9. Iordan. loco cit. nu. 49.*

19

20 Vt autem quis dicatur habere in aliquo loco domicilium, requiritur animus ibi perpetuò manendi, adeò vt si per centum annos habitauerit, si tamen haberet animum recedendi, domicilium minimè contraheret, *l. Ciues, vbi DD. C. de Incol. lib. 10.* talis verò animus continuò permanendi in dubio præsumitur ex habitatione decennali, dummodò illud decennium sit continuatum, non autem interpolatum, *Hostien. in sum. tit. de for. comp. Iordan. d. lib. 3. tit. 6. nu. 53. & seq.* subdens, quod

21 quando aliquis aliò se contulit, ac domum emit, vel conduxit ad inhabitandum declarando, se velle illic domicilium habere, tunc domicilium illicò, & absque temporis cursu contrahitur, etiamsi, maiorem partem suarum fortunarum secum non transtulerit: sufficit enim animus perpetuò ibi manendi simul cum actuali habitatione, *Merlin. decis. 331. nu. 4. & seq. & decis. 194. nu. 11. & 12. Rolan. qui alios refert, cons. 79. nu. 51. & seq. lib. 3.*

22 vbi etiam dicit, quod Ciues morando alibi per decennium, censentur deseruisse propriam Ciuitatem, & ab ea discessisse animo derelinquendi patriam, ac propterea perdunt priuilegium Ciuitatis, & desinunt esse Ciues; quamuis enim origo, seu ciuilitas originis amitti non possit, etiam per mille annorum absentiam, adeò vt illi renunciare nemo possit, nec sua voluntate ab ea se liberare, *l. origine, C. de municip. & origin. lib. 10.* possunt tamen effectus, & commoda inde resultantia amitti desertione habitationis ipsius originis, *Boer. decis. 13. num. 45. latè Menoch. lib. 6. præsump. 30. nu. 32. & seq. Hond. cons. 9. nu. 25. & seq. lib. 1. Rot. dec. 327. num. 5. par. 1. diuers.*

23 secus esset, vbi ex coniecturis argueretur animus non quidem deserendi domicilium originis, sed potius illud conseruandi: tunc enim præsumeretur quis habere duo domicilia, & in loco originis, & in loco habitationis, *l. Labeo, & l. assumptio, §. iurisprudentibus, ff. ad municip. Afflict. dec. 384. nu. 13. Gratian. discept. forens. cap. 592.* vbi dicit, quod filius potest sua voluntate domicilium sibi constituere vbi voluerit, *& cap. 868. n. 8. & seq. & cap. 431. num. 11. & seq.* vbi,

24 quod propriè domicilium dicitur habitationis, non originis, *Gail. lib. 2. obseru. 36. nu. 11. & seq.* vbi, quod potentius est ius

ius domicilij, quam originis ratione fori, quia originarius forum sortitur in loco originis, si ibi reperiatur, & non aliter; in loco verò domicilij quis forum sortitur, siue ibi repetiatur, siue non, *Ciriac. contr.*
25 *273. nu. 47. & seq. Bellon. dec. 126. n. 5.* vbi dicit, quod locus Datæ in dubio præsumitur locus domicilij.
26 Censetur autem quis habere domicilia in pluribus locis, si in vtroque se æqualiter collocat; alioquin ibi dicetur habere domicilium, vbi maiorem partem rerum suarum habet, & conuersatur assiduè, diesque festos colit, *Afflict. decis. 384. nu. 5. Paris. cons. 12 nu. 20 par. 3.*
27 An verò scholaris dicatur habere domicilium in loco studij? Respondet *Bart. in l. lex Cornelia, §. si tamen in fundum, n. 1. ff. de iniur.* quod quando certum est, scholarem fixisse sedem suam, nec habere animum recedendi, tunc ibi constituit domicilium; si verò haberet animum recedendi, tunc, etiamsi per mille annos staret, domicilium non contraheret; sed in dubio ex cursu decem annorum præsumitur, quod inde noluerit recedere, & quod ibi domicilium contraxerit; vnde in tali casu poterit ibidem conueniri etiam pro his, quæ ibi non gessit, siue agatur de contractu, siue pro delicto, *Host. in Sum. tit. de for. comp Cephal. cons. 246. nu. 24. & seq. lib. 2.* idemque dicendum est de mercatoribus, famulis, & similibus, *vide Bart. in l. 2. C. vbi de crim. ag. opor. Bald. in l. 1. num. 7. vers. quarto quæro &c. C. eod. tit.* vbi subdit, quod scholaris in loco studij conueniri non poterit ante decennium, quia ante dictum tempus non fit incola, cum continuè videatur esse in via, dum est in studio. *Cephal. d. cons. 246. nu. 26. lib. 2. & cons. 83. nu. 3. lib. 1. Rolan. cons. 79. nu. 51. & seq. vol. 3. Gratian. discept. forens. cap. 824. nu. 33. & seq. Alciat. reg. 3. præsumpt. 29. nu. 10. Barbos. de offic. & pot. Episc. par. 2. alleg. 4. nu. 29.* vbi dicit, quod talis animus continuò habitandi magis præsumeretur, si scholaris finito studio ibidem decennali tempore commoratus sit, *Rot. dec. 137. nu. 9. & seq. par. 5. tom. 1. recent. Beltram. ad Greg. decis. 279. nu. 26. Iordan. d. lib. 3. tit. 6. nu. 60.* vbi dicit, quod in dubio elapso decennio præsumitur, quod non amplius studiorum causa, sed contrahendi domicilium permaneat.
28 Dixi, *pro his, quæ ibi non gessit*, quia si in loco studij contraxit, aut deliquit, certum est, quod ibi poterit conueniri, etiamsi ibidem nondum contraxerit domicilium, *vt tradunt Doctores communiter in l. hæres absens, §. si quis, ff. de Iudic. Cephal. d. cons. 83. nu. 8. vers. ad contraria &c. Alciat. d. præsumpt. 29. num. 12.* vbi dicit, quod scholaris in præparatorijs, & ordinatiuis ligatur consuetudine loci, & in his, quæ aliàs essent scandalo eiusdem loci, *Tiraq. de Retract. lignag. §. 9. glos. 2 num. 30.*
29 Si verò scholaris in loco studij matrimonium contrahit, statim etiam ibi contraheret domicilium, quia quando adest aperta animi declaratio siue ex verbis, siue ex facto, statim contrahitur domicilium, non expectato alio tempore, *Ciarlin. controu. for. lib. 1. cap. 83. num. 10. & seq. Merlin. dec. 331. nu. 4. & 5. & dec. 194. nu. 11. & 12.*
30 Ex dictis infertur 1. quod vbi quis haberet duo domicilia, ab vnoquoque Episcopo promoueri poterit ad ordines, *Ior-*
31 *dan. d. lib. 3. tit. 6. nu. 65.* quemadmodum si quis in diuersis diœcesibus possideret beneficia, poterit ordinari à quolibet Episcopo singularum diœcesum, etiamsi in vna diœcesi alterum ex dictis beneficijs sit simplex, vel tenue, & in alia diœcesi sit pingue, vel cum onere residentiæ, *Anchar. in d. cap. cum nullus, num. 1. & alij apud Barbos. d. alleg. 4. nu. 51. & ita censuisse Sac. Congregationem, refert Nicolius in suis floscul. siue notabil. in ver. ordo, n. 3.*
32 Item in tali casu ad validitatem matrimonij sufficeret, coram alterutro Parocho suisse contractum, *Sanch. de matrim. lib. 3. disp. 24. num. 2. & seq. Pontius eod. tract. lib. 5. cap. 13. nu. 2. Merlin. dec. 194. nu. 11. Bonacin. de matrim. q. 2. pun. 8. nu. 8.* vbi subijcit, quod licèt validè coram alterutro parocho matrimonium in tali casu contraheretur, non tamen licitè, quia Sacra Cardinalium Congregatio declarauit, eũ, qui matrimonio assistit, debere esse Parochum illius Parochiæ, in qua contrahitur matrimonium, *Cauale. decis. 12. num. 22.* vbi etiam dicit, quod Parochus, in cuius Parochia per aliquod tempus commorantur Mercatores, milites, scholares, famuli, & similes aduenæ, validè assistit eorum matrimonio, *vide Ceuall. q. 458. nu. 36. & q. 604. nu. 144. vbi refert decretum Sacræ Congregationis Concilij, Gratian. discept. forens. cap. 75. nu. 18. Afflict. dec. 384. n. 11. Bonacin. loc. cit. d. pun. 8. nu. 2.* vbi dicit, quod is, qui ad aliquem locum diuertit intentione ibi manendi maiore anni parte, seu gerendi aliquod negotium, quod maiorem anni partem postulat, ibidem contrahit domicilium parochiale ad suscipienda sacramenta, excepto ordine, & tonsura.
33 Infertur 2. quod statim ac in loco quis con-

contraxit domicilium, ligatur, & iuuatur etiam statutis eiusdem loci, cum ratione domicilij efficiatur subditus statuentium, *l. si in patria*, C. *de Incol. lib.* 10. *Gail. pract. obseru. lib.* 2. *obseru.* 36. *in fin. late Gratian. discept. for. cap.* 431. *n.* 11. *& seq.* vbi etiam obseruat, quod non potest quis dici subditus illius loci, vbi contraxit, aut deliquit, vel res est sita, licèt ibi forum sortiatur, *cap. fin. de for. comp.* quia propriè subditus dicitur ratione domicilij, & habitationis, *l. non vtique, & l. domicilium, ff. ad municip.*

34 Obserua tamen, quod mutatio domicilij non perimit instantiam coram competenti Iudice cęptam, sed iudicium ibi finiri debet, vbi cęptum est, *cap. proposuisti, de for. comp. Gail. pract. obseru. lib.* 2. *obseru.* 36. *nu.* 13.

35 Obserua 2. quod licèt vbi quis nascitur, dicatur ibi forum sortiri ratione originis, *l. Ciues, vbi DD.* C. *de Incol. lib.* 10. non tamen gaudet priuilegijs, nisi subeat onera, *Boer. dec.* 13. *nu.* 45. vbi dicit, non sufficere, si impetret ciuilitatem, nisi faciat, se scribi ad munera, *Gail. lib.* 2. *obser.* 36. *nu.* 8. vbi, quod propriè Ciuis non dicitur, qui onera ciuilia, vel ciuium non substinet, *Hond. cons.* 5. *nu.* 31. *lib.* 1. subdens, quod

36 natus in aliquo loco non subijcitur oneribus, neq; gaudet honoribus, si ibi nō retineat domicilium, seu si domicilium alibi constituerit, *Afflict. dec.* 384. *nu.* 3. *& seq.* vbi, quod solùm perpetuò habitantes obligantur legibus Ciuitatis.

37 Obserua 3. quod filius dicitur originarius non tantùm eius loci, in quo natus est, sed etiam in quo eius pater, vel auus natus est, etiamsi alibi idem filius natus fit: non tamen retinet originem Proaui, nec cęterorum Ascendentium, *glos. & DD. in l. ciues*, C. *de Incol. lib.* 10. vnde poterit

38 quis ordines suscipere ab Episcopo loci, in quo eius pater, vel auus natus est, *Barbos. d. alleg.* 4. *nu.* 4. *Boer. dec.* 13. *num.* 5. *& seq. Rot. dec.* 327. *nu.* 7. *par.* 1. *diuers.*

39 *Duran. dec.* 19. *nu.* 14. vbi dicit, quod Victricus, dum agitur de domicilio, vel habitatione, dicitur, & habetur vti pater, *Gratian. discept. for. cap.* 75. *num.* 16. *&*

40 *seq.* vbi etiam dicit, quod cessante fraude censetur quis etiam originarius eius loci, in quo baptizatus est, tam quoad spiritualia, & beneficialia, quàm temporalia, *ex trad. per Luc. de Penn. in l. Ciues, vers. nam praeter causam originis &c.* C. *de Incol. lib.* 10. vbi addit, quod ciuis efficitur

41 etiam per manumissionem, adoptionem, seu arrogationem, & allectionem, seu electionem, idest delationem honoris in aliqua Ciuitate, & legitimationem, *iuxta d. l. Ciues, cum ibi not.* C. *de Incol. lib.* 10. *§. fin. in Auth. de Trien. & Semiss §. liceat, in Auth. Quib. mod. naturales &c. l. Senatores* C. *de Incol. lib.* 10. vbi, quod Senator in Vrbe dignitatis domicilium habere censetur, *Host. in Summ. de for. comp. nu.* 6. *vers. item ratione militia &c.* vbi,

42 quod etiam miles ibi habet domicilium, vbi inhęret, *vide Gonz. ad reg.* 8. *Cancell. glos.* 9. *§.* 1. *nu.* 106. *cum seq. Mandos. de ætat. minor. cap.* 1. *nu.* 23. *& seq.*

43 Quęres, an baptizatus per transitum in eo loco, vbi mater non erat mansura, dicatur ibi sortiri originem? affirmat *Grat. d. cap.* 75. *nu.* 1. *& seq.* contrarium tamen tenet *Boer. dec.* 13. *nu.* 54. *Iordan. d. lib.* 3. *tit.* 6. *nu.* 40. quia sicut accidentalis natiui-

44 tas non facit originatium, vt supra diximus, sic eadem ratione neque accidentalis baptismus.

45 Quęres 2. An possit quis ordines recipere ab Episcopo originis suæ matris?

46 Resp. negatiuè, quia filius patris, non matris originem sequitur, *l.* 3. C. *de municip. & orig. lib.* 10. quod intelligendum est de filio legitimo: nam quoad illegitimum non patris origo, sed matris inspicitur, vt supra diximus de domicilio, *l.* 1. *& l. eius qui, ff. ad municip. l. cum legitimè, ff. de stat. hom.* vbi, quod vulgo quæsitus matrem sequitur, *Barbos. d. alleg.* 4. *nu.* 14.

47 *& seq.* vbi dicit, quod expositus, cum parentes ignorantur, censetur municeps, & ciuis non tantùm eius loci, in quo natus est, sed etiam illius loci, vbi fuit expositus; & ideò ab vtroque Antistite promoueri poterit, *Mandos. loco cit. Gratian. discept. for. cap.* 75. *nu.* 12.

48 Quęres 3. quænam origo attendi debeat in libertinis? Resp. quod attenditur origo propria, & dominorum, non autem parentum, *Iordan. d. lib.* 3. *tit.* 6. *nu.* 42. *& seq.* libertini autem dicuntur qui ex liberis procreati sunt, hoc est, ipsi quidem nunquam seruierunt: sed eorum parentes, antequam ipsi nascerentur, è seruitute manumissi sunt; libertus verò dicitur is, qui cum esset seruus, factus est liber, *vt notat Iordan. loco cit. vide Barbos. d. alleg.*

49 4. *nu.* 36. vbi dicit, quod libertus, si promoueri petat in illis casibus, quibus potest, ab illo Præsule ordinari debet, qui est superior eius loci, vnde trahit originem patronus: quia eius loci est ipse libertus municeps, non vbi patronus habet domicilium, *ex trad. per Campan. in diuersor. Iuris canon. rub.* 9. *cap.* 8. *nu.* 24.

50 Obserua 4. quod vnusquisque præsumitur ciuis eius loci, in quo reperitur, nec præ-

præsumitur forensis, nisi probetur; non enim præsumitur quis mutare locum, sed habitare in patria sua, *Alciat. reg. 2. præ-*
51 *sumpt. 15. nu. 1.* subdens, quod si reperiatur instrumentum Decani, & Capituli certæ Ecclesiæ, licèt in eo non sit specificatus locus, tamen valebit, quia presumitur factum in illa Ecclesia, vbi Canonici solent residere, *Natt. cons. 223. nu. 1. &*
52 *seq lib. 2.* vbi dicit, quod quisque præsumitur ciuis eius loci, vbi fit iudicium, itá vt litigans cum forense teneatur probare hanc qualitatem, si vult eo prætextu processum annullare, cum istud sit fundamentum suæ intentionis, *l. qui accusare, C. de Eden. l. ei incumbit, ff. de probat.*
53 Obserua 5 quod vxor sortitur forum viri ex eius persona, ac censetur ciuis Ciuitatis ipsius viri, itá vt acquirat ciuilitatem non solum loci habitationis Mariti,
54 sed etiam eius originis: quemadmodum ciuilitas concessa patri, transit ad filium, etiamsi in ciuilitatis priuilegio mentio de filio facta non fuerit, *Alba cons. 141. nu. 9. & cons. 497. num. 8. Host. in sum. tit. de for. comp. nu. 8. latè Giriac. contr. 273. nu. 13. & seq. Gratian. discept. for. cap. 886. nu. 1. & seq.* vbi dicit, hoc pro-
55 cedere respectu fori iudicialis, vt mulier conueniri non possit, nisi coram tribunali ipsius mariti: nam quoad bona, & alia retinet originale domicilium, præterquam in casibus, in quibus distraheretur à seruitijs mariti, *Aym. cons. 271. num. 1. & 2.* vbi dicit, quod non priuatur beneficijs statutorum originis, & ideò potest acquirere in loco originis non obstante statuto, quod forensis non possit acquirere: non enim comprehenditur sub statuto inhabi-
56 litante personam tamquam forensis; sicut ligatur etiam statutis loci originis, ex quibus non retrahitur à viri obsequijs, maximè pro bonis ibi sitis; vnde onera realia, & mixta sublitinere debet in loco, vbi possidet; igitur non amittit domiciliũ suæ originis, sed illud quoad omnes effectus retinet, præter iudicialia, *vt d. Bart. in l. fin. §. item rescripserunt, nu. 5. ff. ad municip Bald. cons. 351. nu. 8. lib. 1. Alex. cons. 20 nu. 11. lib. 2. Corn. cons. 202. nu. 4. lib. 2.* vbi dicit, hoc procedere non solum in fauorabilibus, sed etiam in odiosis: nam in his etiam mulier alibi nupta ligatur statuto loci suæ originis; vnde statutum excludens sororem à successione stantibus fratribus, excludit etiam nuptam extra territorium, cum ex hoc non distrahatur à seruitijs viri, *Gratian. discept. for. cap. 886. nu. 3. & seq. Ruin. cons. 49. nu. 9. vol. 3. & hanc veriorem, & communem dicit Merlin. decis. 828. nu. 14. & seq.* vbi, quod
57 statutũ originis, si absolutè inhabilitaret mulierem ad testandum in præiudicium filiorum, semper eam ligaret, quocunque vadat, quia mulier in tali casu dicitur arctata absolutè, & non liberatur à tali nexu, etiamsi extra locum statuti ipsa disponat, *Alba cons. 23. n. 10. vol. p. Rolan. cons. 79. nu. 49. lib. 3. Cephal. cons. 13. num. 45. & seq. lib. 1.* secus esset, si statutum non arctet personam, nec eam inhabilitet præcisè, sed solum det formam contractibus, & præscribat solemnitates in illis seruandas: tũc enim non amplius solemnitates statuti originis sunt adhibendæ, sed attendi debẽt solemnitates illius loci, in quo mulier contrahit, præsertim si ibi per decennium morata fuerit, *Rota decis. 238. par. 6. recent. vide Ruin. cons. 201. num. 8. lib. 1. Lamberteng. de contract. glos. 2. nu. 39. & 46. Mascard. de General. interpret. stat. concl. 6. nu. 26. & 27. Eugen. cons. 25. nu. 46. & 49. lib. 2. Turrett. cons. 25. num. 7. lib. 1. Fachin. cons. 22. nu. 8.*
58 An verò mulier gaudeat priuilegijs mariti soluto matrimonio? negat *Alba cons. 23. nu. 11.* vbi dicit, quod soluto matrimonio cessant penitus talia priuilegia, itá vt mulier, & eius bona eo casu regantur secundùm statuta originis propriæ; contrarium tamen tenuit *Ciriac. contr. 273. n. 41. & seq.* vbi concludit, quod mulier gaudet priuilegijs mariti non solum durante matrimonio, sed etiam eo soluto, donec in viduitate permanear, quæ quidem opinio videtur verior, *ex trad. per Hond. cons. 6. nu. 8. lib. 2. vbi probat*, quod vidua retinet domicilium viri.
59 Obserua 6. quod is, qui domicilium habet in loco, ibi fit subditus verè, & propriè & ibi sortitur forum, ac ligatur statutis eiusdem loci, *Hond. cons. 6. nu 3. vol. 2. Greg. decis. 255. nu. 5. Gratian. discept. for. cap. 431. nu. 11.*
60 Obserua 7. quod sola possessio maioris partis bonorum ciuem non facit, nisi concurrat animus perpetuò habitandi, qui debet esse firmus, & non vagus; & ideò non censetur quis habere animum perpetuò manendi, si aliquando moratur in vno loco, aliquando in alio ad libitum: sicuti nec solutio datiorum & onerum, quæ debentur ratione rei, probat ciuilitatem, cum etiam forensis possessor saltem de generali consuetudine subijciatur collectis, *Natta cons. 389. nu. 6.* vbi etiam obseruat, quod non potest tunc forensis personaliter capi, sed possunt auferri, vel sequestrari fructus, quia bona tantum sunt subiecta, non persona,

Greg. decis. 279. num. 5. & seq. vide Iordan. d. lib. 3. tit. 6. num. 62. & seq.

61 Obserua 8. quod Barones, & eorum filij, licèt non habitent in loco feudi, tamen ordinari poterunt ab Episcopo, in cuius diœcesi feudum situm est: Baro enim dicitur primus ciuis suæ Baroniæ, & efficitur subditus ordinarij loci, sub quo Baronia existit; vnde si feuda in diuersis diœcesibus sita sint, quilibet earum Episcopus poterit Baronibus prædictis, & eorum filijs ordines conferre, *Rota in Cæsaraugustana pensionis die 9. Martij 1598. coram Orano, prout refert Campan. d. cap. 8 sub nu. 19. Barbos. d. alleg. 4. nu. 32. & seq.* vbi etiam di-

62 cit, quod Officiales perpetui alicuius Principis, quamuis eius loci ciues non sint, *ex tex. in l. ciues, C. de Incol. lib. 10.* acquirunt tamen illic domicilium; & ideò tam ipsi, quàm eorum filij ordinari possunt ab Episcopo eiusdem loci, *Iordan. d. lib. 3. tit. 6. nu. 66. & seq.* vbi subijcit, quod

63 relegatus ad vitam in aliquo loco, censetur ibi acquirere domicilium necessarium, quamuis retineat etiam domicilium in loco, vnde arcetur, *per tex. in l. libertorum, §. relegatus, & l. eius qui manumissus, §. fin. ff. ad municip.* & ideò licèt ipse relegatus ordinari non possit tanquam subiectus pœnæ, eius tamen filius ab Episcopo illius loci ordines recipere poterit, nisi aliud canonicum obstet impedimentum; secus esset in relegato ad tempus, quia non dicitur subditus ad hunc effectum; vnde nec ipse, nec eius filius posset promoueri ab Episcopo eius loci, *vt d. Iordan. loco cit. n. 67. licèt contrà sentiat Barbos. d alleg. 4. nu 35.*

64 Obserua 9. quod Episcopus ordinans aliquem ad sacros ordines sine titulo tenetur illi prouidere de sufficienti beneficio, eique interea subministrare vitæ necessaria secundùm qualitatem personæ, loci consuetudinem, Ecclesiæque reditum, *cap. cum secundùm, de præben. glos. & DD. in cap. Episcopus, eod. tit. latè Barbos. de offic. & pot. Episc. alleg. 20. nu. 3. & seq.* quemadmo-

65 dum si Ecclesiã ædificari permiserit sine dote, tenetur dotare de suo, *arg. c. cum sicut, de Consecr. Eccles.* quod intelligendum est, postquam illam consecrauit, vel consecrari permisit, quia dos ante consecrationem necessariò non requiritur, *vt censuit Sac. Congreg. teste Nicolio in suis flosculis, seu notabilib. in ver. Episcopus n. 87. & seq. vide Barbos. alleg. 64. nu. 2. & seq. Bonacin. de Censur. in part. disp. 3. qu. 1. punct.* 8. vbi etiam dicit, quod dolosè ordinatus cum ficto, falso, vel fiduciario patrimonio, suspensionem ipso facto incurrit ab ordine ità suscepto, *ex trad. per Nau. cons. 14. & 46. de Tempor. ordin. & in man. cap. 27. nu. 158. Suarez de Censur. disp. 2. sect. 1. nu. 31. & seq. Maiol. lib. 4. de Irregul. cap. 15. Graff. lib. 2. decis. cap. 91. n. 56. Diaz in Practherim. cap. 18.* eamdemq; suspensionẽ incurreret is, qui ad aliquem sacrum ordinem promouetur inito pacto cum ordinante, vel cum præsentante non petendi substentationem, aut beneficium, vel aliud, vnde ali possit, *cap. per tuas nobis, & cap. penult. de Simon. Nicolius vbi supra in ver. ordo nu. 28.*

An verò in hanc suspensionem incidat ordinatus ad sacros ordines, qui pactum fecit renunciandi patrimonium donanti post ordinationem? negat *Nicolius loco cit. in ver. ordo, nu. 28. vbi citat Tolet. lib. 1. cap. 49.* sed affirmatiua sententia verior est, quia talis diceretur ordinatus cum titulo fiduciario, *vt obseruat Bonacin. vbi supra d. pun. 8. nu. 3. vers. si quæras &c.*

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium regulariter celebrari debet in Ecclesia coram proprio Parocho, & testibus præuijs denunciationibus: limitatur num. 2.*

2 *An extra Ecclesiam celebrari possit.*

3 *An Ordinarius possit prohibere, nè matrimonia domi celebrentur.*

4 *An denũciationes fieri possint extra Ecclesiã.*

5 *Denunciationes faciendæ sunt in Parochijs vtriusque Sponsi.*

Quid si contrahentes haberent plura domicilia, ibidem.

6 *Denunciationes iam factæ quando repeti debeant.*

7 *Sufficit Parochus mulieris, si matrimonium contrahatur in Parochia mulieris, & è contra.*

8 *An Parochus possit assistere matrimonio extra suam parochiam.*

9 *An validum sit matrimonium celebratum sine Parocho, & testibus, in ijs locis, in quibus decretum Concilij in hac parte non fuit receptum.*

Contractus celebrari debent iuxta solemnitates receptas in eo loco, vbi contrabitur, ibidem.

10 *Distans à stipite quinto gradu in linea collaterali, siue transuersali, potest matrimonium contrahere cum alio, qui ab eodem stipite distat secundo, vel tertio gradu: limitatur num. 13. & 14.*

11 *Quot gradibus, quæ remotior persona est, distat à communi stipite, totidem gradibus ipsæ personæ distant inter se.*

12 *An valida sit dispensatio obtenta in tertio, vel quarto gradu consanguinitatis, nulla facta*

facta mentione, quod ex alio latere persona, cum qua impetrans vult contrahere, sit in secundo gradu.

13 *Quid si contrahentes distarent in quinto, & primo.*

14 *Et quid si in loco adesset contraria consuetudo.*

15 *De iure ciuili per subsequens matrimonium legitimantur filij tantùm naturales: sed de iure canonico etiam vulgò quæsiti, & nati ex publica meretrice: limitatur num. 23.*

16 *Textus in cap. tanta, Qui fil. sint legit. procedit in quocunque coitu illicito, dummodò mulier tempore copulæ vxor esse potuisset.*

17 *Legitimatus per subsequens matrimonium succedit in bonis patris vbique existentibus.*

18 *Ius canonicum vbique locorum seruandum est tam circa substantiam matrimonij, quàm circa effectus immediatè ex eo prouenientes.*

19 *Legitimatus per subsequens matrimonium succedit in feudo paterno, & in bonis emphiteoticis Ecclesiæ: limitatur num. 22.*

20 *Legitimatus per subsequens matrimonium fit legitimus successor etiam quoad omnes agnatos, vel cognatos Patris legitimantis: limitatur num. 22.*

21 *Legitimato per subsequens matrimonium plus relinqui potest, quàm filio legitimo, & naturali: limitatur num. seq.*

22 *Legitimatus per rescriptum non comprehenditur in emphyteusi ecclesiastica, nec succedit in bonis feudalibus,*
Item non potest ex testamento, vel donatione patris plus consequi, quàm vnus ex filijs legitimis, & naturalibus, cui minus dederit, ibidem.
Item soli patri efficitur legitimus successor, non alijs agnatis, vel cognatis, nec è contra ipsi, ibidem.

23 *Filij spurij, seu nati ex adulterio, vel incestu, non legitimantur per subsequens matrimonium, & ideò à successione repelluntur.*

24 *Legitimatus per subsequens matrimonium non succedit in bonis fideicommisso subiectis: declaratur num. 25.*
An & quando legitimatus per subsequens matrimonium excludat substitutum, ibidem, num. 24. & 25.

26 *Reliqua Sacramenta, videlicet baptismus, confirmatio, Eucharistia, pœnitentia, & extrema vnctio sanis regulariter ministrari debent in Ecclesia, infirmis verò in priuatis domibus: limitatur num. 27. & seq.*

27 *Filij Principum de licentia Episcopi in eorum Palatijs baptizantur: item qui ob ingruentem necessitatem absque vitæ periculo ad Ecclesiam deferri nequeunt.*

28 *An, & quando Episcopus confirmationem extra Ecclesiam conferre possit.*

CAP. VII.

De matrimonio, & reliquis Sacramentis.

1 Quæritur 1. In quo loco celebrari debeat matrimonium? Resp. quod regulariter celebrari debet in Ecclesia coram Parocho, & testibus præcedentibus denunciationibus, *iuxta formam Concilij Tridentini sess. 24. de reformat. matrim. cap. 1. ibi, in facie Ecclesiæ &c.* vide *Barbos. de offic. & potest. Episc. p. 2. alleg. 32. nu. 17. & seq.*

2 An verò licitè celebrari possit etiam extra Ecclesiam? affirmant nonnulli recentiores, quia ad hoc, vt dicatur celebrari in facie Ecclesiæ, non est opus, vt in ipsa materiali Ecclesia, vel in eiusdem limine celebretur, sed sufficit, vt coram aliqua fidelium multitudine fiat, quæ tanquam quædam Catholicorum congregatio censeri potest Ecclesia, *iuxta tex. in cap. relatum 2. de Testam. glos. in cap. fin. ver. præfatam Ecclesiam, Nè Prælat. vices suas.* Vnde Ordinarius non potest prohibere, nè ma-

3 trimonia domi celebrentur; sed cum maximè deceat, vt in Ecclesia fiant, id hortari debet, non præcipere, ità decisum referunt *Franscis. Leo in Thesaur. for. Eccles. par. 2. cap. 9. nu. 48. Sanch. lib. 3. disp. 15. nu. 20. Reginald. lib. 31. nu. 242. Dian. moral. resol. par. 3. tract. 4. res. 279. Marcell. Vulp. in Prax. iudic. for. Eccles. cap. 15. nu. 15. & alij apud Barbos. de offic. & pot. Episc. alleg. 32. nu. 17. & 18. quibus Adde Bonacin. in tract. de matrim. q. 2. pun. 6. nu. 17.* vbi dicit, quod sicut ipsum matrimonium fieri potest extra Ecclesiam, ità

4 etiam fieri possunt denunciationes extra Ecclesiam in loco, ad quem magna populi copia confluit, vt accidit in prædicationibus, etiamsi locus ille non sit sacer.

5 Obseruant autem Doctores, quod denunciationes faciendæ sunt in Parochijs vtriusque sponsi, si vir in vna, & mulier in alia parochia commorentur: si verò contrahentes haberent plura domicilia, tunc fieri debent in ea parochia, vbi diutius habitant, & primarium habent larem, vel in ea, in qua verisimilius est haberi notitiam impedimentorum, vbi videlicet progenitores ab antiquo inhabitarunt, *Sanch. lib. 3.*

 disp.

disp. 5. nu. 8. & disp. 6. nu. 4. & 6. Fusc. de Visit. lib. 2. c. 3. num. 21. Vgol. de offic. Episc. cap. 15. §. 11. nu. 2. Barbos. d. alleg. 32. num. 10. & 11. subdens, quod denunciationes huiusmodi fieri non debent in loco, in quo sponsus modò quasi ignotus cœpit inhabitare, *Iordan. var. Elucubr. lib. 3. de matrim. tit. 7. num. 34. & seq.* vbi dicit, quod si sponsus non ad breuem moram in nouo domicilio traxisset, sed vltra quatuor, aut sex menses, tunc vtrobique denunciationes faciendæ sunt, cum multa impedimenta cognationis spiritualis, legalis, & similia possint suboriri, incolis prioris domicilij ignota.

6 Obseruant 2. quod denunciationes prædictæ repetendæ sunt, si matrimonium intra quatuor menses post peractas primas denunciationes, contractum non fuerit, *Barbos. d. alleg. 32. nu. 55. Bonacin. de matrim. q. 4. pun. 6. nu. 1. vers. 4. &c. vbi refert, ità declarasse Sac. Cardinalium Congregationem.*

7 Obseruant 3. quod quando matrimonium est contrahendum inter virum vnius Parochiæ, & mulierem alterius Parochiæ, sufficit, quod intersit Parochus habitationis fœminæ, si contrahatur in parochia habitationis vxoris; quemadmodum sufficit Parochus viri, quando contrahitur in parochia habitationis viri, etiamsi alter eorũ contrahere velit cum extraneo: quia cum proprio parocho committatur suum parochianum in matrimonio coniungere, censetur etiam commissum alienum cum suo coniungere, cum hæc necessariò connexa sint, *vt declarauit Sac. Cardinalium Congregatio, teste Nauar. in man. cap. 25. nu. 144. & cons. 3. tit. de Clandest. desponsat. n. 1. in nouis, Bonacin. de matrim. q. 2. pun. 8. num. 10. Barbos. d. all. 32. nu. 65. & 114.* vbi subijcit, Parochum siue viri, siue mulie-
8 ris posse assistere matrimonio huiusmodi etiam extra parochiam, quia non agitur de iurisdictione contentiosa, sed de gratiosa, & voluntaria, quæ exerceri potest etiam extra locum propriæ iurisdictionis: contrarium verò sensit *Iordan. d. tit. 7. n. 73.* vbi dicit, Parochum pœna extraordinaria plectendum esse, si absque legitima causa assisteret extra suam Parochiam.

9 Addit *Bonac. d. tr. de matrim. q. 2. pun. 7.* validum esse matrimonium contractũ sine Parocho, & testibus in eo loco, in quo non est promulgatum Concilium Tridentinũ, vel in quo non est acceptatum saltem quoad hoc particulare decretum, etiamsi incola loci, vbi Concilium promulgatum, & acceptatum est, se transferat in eum locum, vbi non fuit acceptatum, nec promulgatũ, eo animo, vt posset liberè contrahere matrimonium absque parocho, & testibus; ratio est, tum quia leges nõ cadũt absolutè super personas subditas, sed super personas existentes in loco, vbi leges receptę sunt; tũ quia hoc est speciale in contractibus, vt celebrentur iuxta solemnitates receptas in eo loco, vbi contrahitur, *l. si fundus, ff. de euict.* tum etiam quia contrahens in tali casu vtitur iure suo, nec dicitur fraudem committere, ità vt effectus, & valor matrimonij impediatur, *l. nullus, ff. de reg. Iur. vide Sanch. lib. 3. disp. 18. n. 8. Fillius tr. 10. c. 6 nu. 199.* Hoc tamen intelligendum est, quando incola eius loci, vbi Concilium Tridentinum receptum est, diuertit ad eum locum, in quo Concilium prædictum adhuc receptum non fuit, animo ibi manendi maiore anni parte, vel gerendi aliquod negotium, quod maiorem anni partem postulat: tunc enim sicut adstringeretur legibus illius loci, ità posset vti commodis in fauorem incolarum communiter introductis, *vt asserit ipsemet Bonacin. d. q. 2. pun. 8. nu. 2.* vbi etiam dicit, quod tanto tempore contrahitur in loco domicilium parochiale ad suscipienda Sacramenta, excepto ordine, & tonsura.

E contra verò non posset incola illius loci, in quo non est receptum Concilium Tridentinum, contrahere matrimoniũ absque Parocho, & testibus, si diuertat ad eum locum, in quo idem Concilium receptum fuit; quia cum matrimonium sit etiam contractus, ideò celebrandum est iuxta conditiones præscriptas in eo loco, vbi celebratur, *iuxta citatam l. si fundus, vbi DD.* etiamsi talis incola non habeat animum manendi maiore anni parte in eo loco ad quem diuertit, *Bonacin. loco cit. n. 5. vbi citat Sanch. d. lib. 3. disp. 18. nu. 26. Reginal. lib. 31. nu. 176. Coninch. disp. 27. dub. 1. ad fin. Ledesm. q. 45. pun. 3. ad fin.*

10 Quæritur 2. an distans à stipite quinto gradu in linea collaterali, siue transuersali, possit contrahere matrimonium cum alio, qui ab eodem stipite distat secundo, vel tertio gradu.

Resp. affirmatiuè, quia tales attinent sibi in quinto gradu; nam in consanguinitate semper standum est remotiori personæ; regula enim est secundùm canones, quod si personæ, de quibus quæritur, distant inęqualiter, quoto gradu remotior earum distat à communi stipite, toto gradu attinent sibi; seu, quod idem est, quot gra-
11 dibus, quæ remotior persona est, à communi stipite distat, totidem gradibus ipsæ personæ inter se distant, *cap. fin. vbi glos. & DD. de consanguin. & affinit.* vbi sermo est

est de eo, qui distat à stipite quarto gradu cum distante quinto, vel vlteriori; sed eadem ratio est, si tertio, vel secundo gradu distet, *vt dicit gloss. ibidem, in ver. quarto, quam omnes communiter sequuntur, Sylu. in ver. matrimonium, 8. nu. 7. §. tertium. gradus autem &c. vers. nam secundum canones &c. & §. sextum. si duo contrahant &c.* vbi dicit, quod si quis impetrauerit

12 dispensationem in tertio, vel quarto gradu consanguinitatis, licèt non expresserit, quod ex alio latere persona, cum qua vult contrahere, sit in secundo gradu, valeret nihilominus dispensatio, *vide Hostien. in summ. in rub. de consanguin. & affinit. nu. 11. Layman. in Theol. mor. lib. 5. tract. 10. par. 4. cap. 4. nu. 4. & seq.*

13 Limita 1. si distarent in quinto, & primo, *secundùm Hostien. loco cit.* contrarium tamen tenet *Oynot. qui de communi testatur, Institut. Imperial. lib. 1. de nuptijs tit. 10. de Arbore canonica, nu. 9.* quia prohibitio matrimonij in linea collaterali non extenditur vltra quartum gradum, & in quinto permittitur, *vt in d. cap. fin.*

14 Limita 2. si in loco adsit contraria consuetudo, vt scilicèt distans à stipite quinto gradu, non possit contrahere cum alio, qui ab eodem stipite distat secundo, vel tertio, propter proximiorem gradum, *cap. quod dilectio, de consang. & affinit. & ibidem gloss.* vbi dicit, quod consuetudo, siue scandalum præiudicat iuri in matrimonijs, vt personas legitimas ad contrahendum faciat illegitimas, *Hostien. in d. rubr. de consang. & affin. nu. 11.*

15 Quæritur 3. an legitimatus per subsequens matrimonium succedat in bonis patris vbique existentibus? Antequam huic dubio satisfaciam, præmittendum est, quod licèt de iure ciuili per subsequens matrimonium legitimentur filij tantùm naturales, hoc est nati ex concubina in domo, *l. nuper, & auth. si quis, Cod. de natur. lib.* non autem filij ex meretrice nati, *§. sed & aliud, vbi Ang. Auth. quib. mod. natur. eff. legit.* tamen de iure canonico etiam vulgò quæsitus, & natus ex publica meretrice, per subsequens matrimonium legitimatur, etiamsi non interueneriat dotalia instrumenta: satis enim est, quod pater incertus eum agnouerit in filium, cum de eius præiudicio tantùm tractetur, *cap. tan-*

16 *ta, vbi DD. qui fil. sint legit.* cuius textus dispositio procedit in quocumque coitu illicito, dummodò mulier tempore copulæ vxor esse potuisset, *vt latè diximus in tract. de tempor. legal. lib. 1. cap. 76. nu. 1. & seq.*

17 Ad quæsitum verò resp. quod legitimatus per subsequens matrimonium succedit in quibuscumque bonis Patris vbique existentibus etiam in terris imperij: nam ius canonicum vbique seruandum est non

18 solum circa substantiam matrimonij, sed etiam circa effectus immediatè prouenientes ex matrimonio, cuius libertas indirectè impediretur, si seruanda esset ratio iuris ciuilis prohibentis in tali casu successionem in bonis Patris legitimantis, *Abb. in cap. Ecclesia S. Mariæ, nu. 15. de Constit. & in cap. innotuit, nu. 17. de elect.*

19 vbi dicit, quod talis sic legitimatus succedit in feudo paterno, *Dec. in d. cap. Ecclesia S. Mariæ, nu. 120. & seq. & in cap. cum in cunctis, nu. 25. & seq. de elect.* vbi quod talis legitimatus succedit in bonis emphiteoticis Ecclesiæ, *Bald. in l. communium, C. de natur. liber.* vbi dicit, quod

20 talis efficitur legitimus successor etiam, quoad omnes cognatos, vel agnatos Patris legitimantis: quia ista legitimatio naturam imitatur, & est omnino fauorabilis, *Anchar. cons. 241. nu. 5. Natt. cons. 473. num. 38. Boer. decis. 240. num. 16. in fin. Mantic. de coniectur. vltim. volun. lib. 11. tit. 12 nu. 11. & seq. Peregrin. de fideicom. art. 24. nu. 1. & seq.* vbi, quod tali legiti-

21 mato per subsequens matrimonium plus relinqui potest, quam alteri filio legitimo, & naturali, *Paris. cons. 13. nu. 52. par. 2. Alciat. cons. 5. nu. 57. & seq. to. 1. lib. 4. Thesaur decis. 83. & 84. Honded. cons. 72. num. 37. & seq. Osasc. decis. 154. num. 9. & 10. Gabr. commun. conclus. lib. 6. tit. de legitimat. conclus. 1. nu. 52. & 55. Grat. discept. for. cap. 653. nu. 1. & seq.*

22 Limita in filio legitimato per rescriptum: hic enim non comprehenditur in emphiteusi Ecclesiastica, nec succedit in bonis feudalibus, *Dec. in d cap. cum in cunctis, nu. 25. & seq. de elect. latè Gabr. d. tit. de legitimat concl. 1. nu. 22. 28. & 30. Grat. d. cap. 653. nu. 27.* item non potest ex testamento, vel donatione patris plus consequi, quam vnus ex filijs legitimis, & naturalibus, cui minus dederit, *l. communium, iuncto, §. fin. & ibi Sali. C. de natur. lib.* vbi etiam disponitur, quod filius sic legitimatus soli patri efficitur legitimus successor, non alijs agnatis, vel cognatis, nec è contra ipsi.

23 Limita 2. in filijs spurijs, seu natis ex adulterio, vel incestu: isti enim non censentur legitimati per subsequens matrimonium, ideoque à successione repelluntur, *d. cap. tanta, ibi, si vir viuente vxore sua aliam cognouerit, & ex ea prolem susceperit, licèt post mortem vxoris eamdem duxerit, nihilominus spurius erit filius, & ab hære-*

hæreditate repellendus, Bald. in l. si qua illustris, nu. 3. C. ad Senatusc. orficia. & in l. eum quam, nu. 24. C. de fideicom. Rip. in l. si vnquam, nu. 55. Cod. de reuoc. donat. Socin. iun. cons. 31. nu. 39. & seq. vol. 2.

24 Limita 3. quoad bona fideicommisso subiecta: ab istis enim excluduntur filij legitimati per subsequens matrimonium, quia talis legitimatio prodest filijs quoad præiudicium parentum, & eorum successionem: non verò quoad præiudicium fideicommissatij substituti, quia in tali casu nõ quæritur, qualis fuerit affectio patris, sed quæ fuerit voluntas Testatoris: non enim alij liberi debent excludere substitutum, quàm ij, de quibus senserit ipse testator, qui fideicommisit, *vt inquit Mantic. de coniect. vlt. vol. lib. 11. tit. 12. nu. 11. latè Peregrin. de fideicomm. art. 24. nu. 14. &*

25 *seq.* quæ quidem conclusio procedit, quando euidentes concurrunt coniecturæ, vt si substitutio facta fuerit cum tali conditione, si hæres decesserit sine filijs de legitimo, vel vero matrimonio natis: tunc enim legitimatus per subsequens matrimonium non excluderet substitutum, cum talis legitimatus attento principio natiuitatis non dicatur natus de legitimo, vel vero matrimonio; secus si substitutio facta fuerit cum ea conditione, si hæres decesserit sine filijs legitimis, & naturalibus; hoc enim casu legitimatus per subsequens matrimonium excludit substitutum, *ex trad. per Alex. cons. 3. nu. 13. lib. 1. Boer. dec. 159. nu. 20. Gabr. d. tit. de legitimat. concl. 1. num. 32. & 33. Thesaur. dec. 196. num. 4. Surd. dec. 319. nu. 5. Ciriac. controu. 21. nu. 11. & 12. lib. 1. Ciarlin. contr. forens. lib. 1. cap. 111. nu. 8. & alios, quos sequuti sumus in d. tract. de tempor. legal. lib. 1. cap. 76. nu. 13. & seq.*

26 Quæritur 4. In quo loco ministranda sint reliqua sacramenta? Resp. quod infirmis ministrantur in priuatis domibus, sanis verò non nisi in Ecclesia, iuxtà communem vsum, & praxim, *vide Clem. vn. de Baptis. Iordan. Elucubr. diuers. lib. 3. tit. 1. nu. 11. & tit. 2. nu. 17.*

27 Obserua tamen, quod de Episcopi licentia filij Regum, Principum, & aliorum habentium in loco iurisdictionem, baptizantur in eorum palatijs, seu priuatis oratorijs, etiamsi nulla infirmitatis, aut necessitatis causa subsit: quemadmodum cum eadem Episcopi licentia illi etiam baptizantur in priuatis domibus, qui propter obsidionem, hostilitatem, vel aliam necessitatem, absq; vitæ periculo deferri ad Ecclesiam nequeunt, *d. clem. vn. & ibi glos. Iordan. d. lib. 3. tit. 1. nu. 11.*

28 Obserua 2. quod Episcopus aliquando potest etiam extra Ecclesiam confirmationem conferre, veluti in Palatio Episcopali, vel alio loco honesto, *secundùm Barbos. de offic. & pot. Episc. par. 2. alleg. 30. n. 13 Iordan. d. lib. 3. tit. 2. nu. 16. & 17.* vbi dicit, quod Episcopus ministrans extra Ecclesiam huiusmodi sacramentum ex insta, & rationabili causa non peccaret saltem mortaliter, præsertim si illud paucis ministraret, puta duobus, vel tribus, *vt sensit etiam Bonacin. de Sacram. disp. 3. q. vn. pun. 2. nu. 14.* vbi dicit, consuetudinem confirmãdi in Ecclesia, receptam non esse cum tanto onere, vt reum lethalis culpæ constituat Episcopum, alio in loco confirmantem.

SVMMARIVM.

1 *Tenetur quis decimam soluere ex fructibus prædiorum, quæ extra Parochiæ territorium possidet, dummodò ex his fructibus non soluatur decima alteri Ecclesiæ extra territorium.*

2 *An, & quando decima, quæ debetur Ecclesiæ, debeat deferri in horrea Clericorũ sumptibus ipsius debitoris.*

3 *An laici possint frumentum, aut alios fructus in propria horrea condere, antequam Clerici certiores fiant.*
Causa decimarum in foro ecclesiastico cognosci debent, ibidem.

4 *Consuetudo præstans occasionem surripiendi, non est seruanda.*

5 *Decimæ, si pecora ob hostium incursiones fugata sint in alienam parochiam, & ibi pariant, adhuc debentur parochiæ, ex qua fugata sunt.*

6 *Qui est in fuga, videtur esse in loco, à quo recessit.*

7 *Quo tempore decimæ solui debeant.*
Et an in decimis seruanda sit loci consuetudo, ibidem.

8 *Quando Regulares teneantur ad decimas.*

9 *An valeat compositio inter Clericos, & laicos facta super decimis.*

10 *Confirmatio Papæ præsumitur ex lapsu 30. annorum.*

11 *An tuti sint in conscientia non soluentes decimas in locis, in quibus Ecclesia non petit.*

CAP.

CAP. VIII.

De Decimis.

1 QVæritur 1. an quis teneatur decimam soluere ex fructibus prædiorum, quę extra territorium Ecclesiæ, seu Parochiæ possidet? Resp. affirmatiuè, dummodò ex his fructibus non soluatur decima alteri Ecclesiæ extra territorium, *Viu. decis. 63. Neuiz. cons. 14. nu. 15. quos refert, & sequitur Ricc. in Prax. for. Eccles. tom. 1. par. 2. resol. 90.*

2 Quæritur 2. an decima, quæ debetur Ecclesiæ, debeat deferri ad domū Parochi, seu in horrea Clericorum, sūptibus ipsius debitoris? affirmat *glos. communiter recepta in cap. reuertimini, ver. in horrea, 16. q. 1.* præsertim si horrea sint publicè deputata, ad quæ decimæ omnium Sacerdotum deferantur, *Couar. var. resol. lib. 1. cap. 17. nu. 8. vers. 8. ex his &c.* vbi dicit hoc procedere, etiamsi decimæ à Clericis non fuerint petitæ, *Vinc. de Franch. decis. 24.* vbi id ampliat in decimis, quæ à Vasallis debentur Baroni, *& ità sentiunt alij apud Ricc. d. par. 2. resol. 244. Rot. coram Martin. Andr. decis. 9. nu. 11.*

Hæc tamen conclusio intelligenda est, dummodò leui sumptu, & labore decimæ deferri possint ad horrea clericorum, vel ad eorum domos, aliàs secus, *vt subdit Couar. loco cit. Monet. de Decim. cap. 6. q. 1.*

2. Intelligenda est, dummodò non adsit contraria consuetudo, *Couar. vbi supra, Monet. d. cap. 6. q. 1. nu. 5. & 6. vbi citat Crauett. cons. 21. tom. 1. Paris. cons. 6. col. 2. vol. 4. Sylu. in ver. Decima q. 6. & alios, quibus adde Ricc. d. par. 2. res. 244.* vbi, quod in Decimis tam Ecclesiæ, quàm Baroni debitis talis consuetudo spatio decem annorum inducitur, *per tex. in cap. in aliquibus, §. fin. vbi glos. & DD. extr. de Decim.*

3 Obserua tamen, quod etiam cessante consuetudine laici non possunt frumentum, aut alios fructus in propria horrea condere, nisi prius Clerici certiores fiant, vt vel ipsi, vel eorum procuratores assistant fructuum collectioni ad euitandas fraudes, quæ fieri possent; vnde potest Curatus, vel alius exactor decimarum à Iudice ecclesiastico, ad quem huiusmodi causæ priuatiuè quoad alios spectant, obtinere inhibitionem contra Dominum fundi, nè fructus exportet ante decimæ solutionem, *Capell. Tholos. decis. 432. & ibi Aufrer. Nicolius in suis floscul. siue notabil. in ver. decima, Couar. d. lib. 1. cap. 17. nu. 8. vers.*

4 *octauo ex his &c.* vbi etiam obseruat, quod consuetudine potest obtineri contrarium, scilicet vt laici liberè colligant frumentum, cęterosque fructus, & eos in propria horrea sine testibus condant: hisque ità conditis decimas integrè ministris spiritualium reddant, *latè Monet. de Decim. d. cap. 6. q. 1. nu. 2. 3. 4. & 7.* vbi etiam dicit, validam esse consuetudinem, vt decimæ, hoc est pars decimalis frugum relinquatur in agro, dummodò Curatus monitus fuerit, antequam aliqua fructuum fieret separatio, *Aufrer. ad Capell. Tholos. d. dec. 432.* subdens, quod si consuetudo præstaret occasionem surripiendi, non esset seruanda, *vide Crauett. d. cons. 21. tom. 1.*

5 Quæritur 3. cuinam Parochiæ debeantur decimæ, si pecora ob hostium, vel abigeorum incursiones fugata sint in alienam parochiam, & ibi pariant? Resp. quod debentur Parochiæ, ex qua fugata sunt; ibi

6 enim iuris censura nasci censentur: non ei, in qua re vera enixa sunt; ratio est, quia qui est in fuga, videtur esse in loco, à quo recessit, *Bart. Bald & alij communiter in l. huiusmodi, §. legatum, ff de legat. 1. Boer. dec. 13. nu. 54. & alij apud Carleual. de Iudic. lib. 1. tit. 1. disp. 2. q. 2. nu. 103.*

7 Quæritur 4. quo tempore soluendæ sint decimæ? Resp. quod decimæ prædiales solui debent statim ac fructus collecti sunt, nisi adsit loci consuetudo in contrarium; decimæ verò personales soluendæ sunt in fine anni; recusari tamen à Parocho non possunt, si intra annum soluantur; de agnis verò, & vitulis debentur decimæ, cum illi nutriti fuerint, nec indigent lacte materno, *vt latè probat Monet. de Decim. d. cap. 6. q. 2. per tot.* vbi etiam dicit, quod tam quoad locum, quàm quoad tempus soluendi decimam attendi debet loci consuetudo etiam decennalis, *Nicolius in suis flosc. seu notabil. in ver. Decima*, vbi, quod

8 ad decimas prædiales soluendas tenentur etiam Regulares possessores prædiorum, ex quibus antea solui consueuerant, *vt respondit Sac. Congreg. Archiepiscopo Salernitano die 6. Octobris 1617.*

9 Quæritur 5. an valeat compositio inter clericos, & laicos facta super decimis? Resp. affirmatiuè, dummodò consensus Episcopi interuenerit, *cap. statuimus 2. de transact.* talis verò compositio vti personalis, transigentium vitam non excedit: est enim regulare, quod concordia super decimis, vel alijs iuribus ecclesiasticis nondum confirmata auctoritate Papæ, non cēsetur realis, sed personalis, *Nicolius loco cit.*

10 *nu. 7.* vbi, quod huiusmodi confirmatio præsumitur ex lapsu 30. annorum.

Quæri-

21 Quæritur 6. An tuti sint in conscientia qui Decimas non soluunt in ijs locis, in quibus Ecclesia non petit? Resp. affirmatiuè, nisi obstinatam habeant voluntatem non soluendi, etiamsi peterentur, *S. Tho. 2. 2. q. 87. art. 1. Nicolius in d. ver. Decimæ, nu. 1.* vbi commendat Ecclesiæ ministros, qui decimas non petunt in locis, in quibus sine scandalo exigi nequeunt propter desuetudinem, vel aliam causam. Alia vide *supra cap. 3. q. 21.*

SVMMARIVM.

1 *Ratione situs, & loci dignioris potest aliquid recipi pro sepultura.*
2 *Pro sepultura in cœmeterio, & loco communi nihil recipere licet.*
3 *Potest aliquid accipi pro sepultura, si id sponte offeratur, vel si adesset consuetudo dandi aliquid temporale, vel si aliquid detur ratione terræ, in qua fundatur ius sepulturæ.*
4 *Cadauer Banniti, qui mortuus est durante banno, non potest sine licentia Principis sepeliri in territorio, à quo bannitus fuit.*
Qua pœna sepeliens in tali casu puniri debeat, ibidem.
5 *Filius receptans Patrem bannitum, vel hæreticum, non pœna ordinaria, sed mitiori punitur.*
6 *An, & quando Episcopus concedere possit licentiam transportandi cadauera de vno loco ad alium, & quando à Papa licentia huiusmodi impetranda sit.*
Quando id fieri possit propria auctoritate, ibidem.
7 *Filij Hebræorum baptizati in ætate infantili, si moriantur ante vsum rationis, sepeliuntur in loco sacro, etiamsi inuitis parentibus baptizati fuerint, & nu. 8.*
8 *Filij hebræorum, vel aliorum infidelium vsum rationis non habentes, inuitis parentibus regulariter baptizari non debent: limitatur nu. 9. & 10.*
9 *Pueri hebræorum in articulo mortis inuitis parentibus baptizari possunt.*
10 *Paruulus inuitis parentibus baptizari potest, quando capitur in bello fidelium contra infideles, vel si habeat alterum parentem fidelem.*
11 *Qui tenetur alere, tenetur etiam ad sumptus funeris.*
12 *Quando quis in parochia sui domicilij, & quando in parochia, vbi decedit, sepeliendus sit.*
13 *Sepeliens excommunicatum vitandum, incurrit eo ipso in excommunicationem.*
14 *Quid si quis comitatus tantùm fuerit cadauer talis excommunicati.*
15 *Et quid si mandauerit, vel consuluerit, vt cadauer talis excommunicati sepeliretur in loco sacro.*
16 *An sepeliens hæreticum notorium non denunciatum incidat in aliquam pœnam.*
17 *Quilibet excommunicatus, qui nondum fuit absolutus in vita, aut post mortem, priuatur ecclesiastica sepultura: eius tamen sepultura non polluit locum sacrum, nisi fuerit denunciatus.*
18 *Quo casu excommunicatus vitandus sepultus in loco sacro, exhumari debeat.*
19 *Absolutus in mortis articulo ab excõmunicatione in foro pœnitentiæ, potest in loco sacro sepeliri.*
20 *An hæreticus non denunciatus, si ante mortem manifesta dederit signa conuersionis, possit in loco sacro sepeliri.*
21 *Ad probandum contritionis signa, sufficit vnicus testis.*
22 *Polluta Ecclesia censetur pollutum cœmeterium eidem contiguum, sed polluto cœmeterio Ecclesiæ contiguo, non censetur polluta Ecclesia.*
23 *Violatio vnius cœmeterij non trahitur ad aliud sibi cohærens, pariete tamen medio seiunctum.*
24 *Ecclesia, vel cœmeterium polluitur etiam per sepulturam Pagani, vel infidelis: limitatur num. 26.*
25 *Sub nomine infidelis non comprehenditur Catecumenus, neque filius ex Christiano parente nondum baptizatus.*
26 *Sepultura Pagani, vel infidelis, quandiu manet occulta, pollutionem non inducit.*
27 *Qui cadauer in locum alterius intulit inuito patrono, cogi potest illud auferre, aut loci pretium soluere.*
28 *Quando canonica portio inter Parochos diuidatur.*
29 *An Episcopus possit laicis concedere sepulturam in Ecclesijs monialium.*

CAP. IX.

De Sepulturis.

1 Quæritur 1. an pro sepultura possit aliquid accipi? Resp. quod ratione situs, & loci dignioris potest aliquid recipi pro sepultura absque vitio simoniæ: nam honorabilior locus in Ecclesia, vel cœmeterio est pretio æstimabilis, cum id non videatur concernere aliquam spiritualitatem, *Sot. de Iust. & Iur. lib. 9. q. 7. art. 1. Petr. de Arag. in 2. 2. Diui Thom. qu. 100. nu. 10. prout eos refert Iordan. tom. 1. de* Re

Re sacr. lib. 5. tit. 11. num. 11. Lauor. var. elucubr. tom. 1. tit. 2. cap. 10. num. 16. vbi etiam dicit, quod quando non militat cõsideratio maioris honoris ratione dignio-
2 ris loci, vt pro sepultura in cœmeterio, & loco communi, nihil prorsus recipere licet, *vide quæ latiùs diximus in tract. de Regimin. Eccles. lib. 1. cap. 12. nu. 50. &*
3 *seq.* item potest aliquid accipi pro sepultura, si id sponte offeratur, *cap. quæsta, 13. q. 2. cap. dilectus. 2. de Simon.* vel quando vigeret consuetudo dandi aliquid temporale pro huiusmodi causa, *cap. ad Apostolicam, de Simon. l. priuilegia, C. de Sacros. Eccles. Iordan. d. lib. 5. tit. 11. nu. 14. Gratian. discept. for. cap. 110. nu. 6. vbi refert, ità resoluisse Rot. in Tirasonen. Sepulturæ 17. Maij 1572. coram Card. Lancellotto*: vel si aliquid detur ratione terræ, in qua fundatur ius sepulturæ, quia res sacræ vendi possunt ratione materiæ, nec simonia committitur in tali casu, *secundùm Azor. 3. p. lib. 12. c. 17. q. 2. quem refert Bonacin. de Contract. disp. 3. q. 21. pun. 4. nu. 2. in fin. Nicolius in suis flosc ul. seu notabil. in ver. simonia nu. 3.*

4 Quæritur 2. an cadauer Banniti, qui mortuus est durante banno, possit sepeliri in territorio, à quo bannitus fuit? Resp. negatiuè, nisi ad id impetretur licentia Principis, *l. 2. ff. de Cadauer. punit. Franc. Marc. p. 2. dec. 954. nu. 6. & alij quos refert, & sequitur Caball. resol. crimin. cas. 83. nu. 1. & seq.* subdens, *nu. 7. eum seq.* quod sepeliens cadauer banniti, non teneretur pœna præstantis opem, auxilium, vel fauorem bannito, quia mortuus non dicitur amplius bannitus: sed tamquam legis contemptor punitur extra ordinem, Iudicis arbitrio, *iuxta regulam l. 1. §. expilatores, ff. de Effract. & expilat.*

5 An verò filius receptans Patrem bannitum, vel hæreticum, teneatur pœna statuti contra receptatores bannitorum, vel hæreticorum? negat *Alber. de Rosat. de statut. lib. 4. q. 7. num. 2.* vbi, propter naturalem pietatem, à quacumque alia pœna eum excusat, *Caball. d. cas. 83. num. 13.* qui eadem ratione, modico exilio temporali puniendum duxit patrem, qui filij banniti cadauer in territorio, à quo bannitus erat, sepeliuit, cum paterna pietas seueriorem non videatur exposcere punitionem, *arg. l. isti quidem, cum ibi notat. per glos. & DD. ff. Quod met. caus.*

6 Quæritur 3. ad quem spectet concedere licentiam transferendi cadauera de vno loco ad alium? Resp. quod quidquid sit de iure, *de quo vide tex. in l. nemo, C. de Relig. & sumpt. fun. l. ossa, ff. eod. tit.* hodiè spectat ad Episcopum loci, qui talem licentiam concedere potest concurrente iusta, & necessaria causa: vel si nulla subest causa, licentia petenda est à Papa, sicut olim petebatur ab Imperatore, *vt in d. l. nemo, glos. in cap. corpora, de Consecr. dist. 1. Abb. in cap. quanto, nu. 11. vbi etiam Dec. num. 58. de Iudic. & alij communiter*; quod intelligendum est, quando corpus perpetuę sepulturæ traditum fuit; secus si fuerit depositum in aliquo loco ad tempus, hoc enim casu absque licentia transferri potest, *l. si necdum, C. de Relig. & sumpt. fun. l. 3. §. non perpetuæ, ff. de Sepul. viol. glos. in d. l nemo, C. eod. tit. de Relig. & sumpt. fun. & in d. cap. corpora, de consecr. dist. 1. Franc. Marc. decis. 1056. num. 7. & 9. par. 2.*

Iusta verò causa videtur esse, quando quis alibi extructo sacello, vellet ibi sepulchrum suę posteritati cõstituere: tunc enim posset Episcopus translationis huiusmodi licentiam concedere, *Io. Dilect. de Sepultur. tit. 9. cautel. 4. nu. 2. & 3. Decian. tr. crimin. tom. 2. lib. 6. cap. 44. nu. 8.*

7 Quæritur 4. an pueri hæbreorum baptizati in ætate infantili, si moriantur ante vsum rationis, sepeliri debeant in loco sacro? Resp. affirmatiuè: quia cum tales pueri aqua baptismali cum debita forma loti sint, Christiani dicuntur, & sunt, & ideò habent ius, vt sepeliantur in loco sacro, *iuxta tex. in cap. nullus, vbi glos. 13. q. 2. Layman. in Theol. mor. lib. 3. tr. 5. cap. 12. num. 10. Ciarlin. contr. for. cap. 199. nu. 5. & seq. & nu 22* vbi, quod impensa funeris in tali casu debet fieri à Patre hæbreo, nam qui tenetur alere, tenetur etiam ad sumptus funeris, *l. in patrem, ff. de Relig. & sumpt. fun.*

8 Nec obstat, quod filij hæbreorum, vel aliorum infidelium vsum rationis non habentes, inuitis parentibus baptizati non debent, *secundùm S. Tho. in 3. par. q. 68. art. 10. in corp.* quia si de facto baptizentur, verè sunt baptizati, *vt not. ibidem Caiet.* & ideò à parentibus infidelibus separandi sunt, vt in fide nostra educentur; vnde si viui separari debent à parentibus infidelibus, mortui etiam separandi sunt ab eorum sepulchris, *Caren. de S. Off. p. 2. tit. 14. §. 20. nu. 45. Sperell. dec. 1. n. 36. & 42. quos refert, & sequitur Ciarlin. loco cit. nu. 12.*

9 Præterea supradicta conclusio non procedit, quando pueri hæbreorum sunt in articulo mortis: quia tunc baptizari possunt inscijs, & inuitis parentibus, *Posseu. de offic. Curat. cap. 6. nu. 14.* vbi addit, quod
10 potest etiam baptizari paruulus inuitis

parentibus, quando capitur in bello fidelium contra infideles, vel si habeat alterum parentem fidelem, *Azor. mor. p. 1. lib. 8. cap. 25. q. 10. Sperell. dec. 1. num. 41. Granad. de Sacram. in 3. par. contr. 4. tract. 4. disp. 5. sect 4. nu. 19. Hurtad de Sacram. baptis. disp. 3. diff. 3. Dian. resol. mor. p. 5. tract. 3. res. 10. Ciarlin. d. cap. 199 nu. 13.*

12 Quæritur 5. vbi sepeliri debeat qui habet domicilium in vna Parochia, & habitat in alia? Resp. quod sepeliendus est in ea parochia, in qua decessit: quia in tali casu habitatio per aliquod notabile tempus consideratur, non domicilium; nisi quis in alia parochia esset causa recreationis, vel simili, statim rediturus ad propriam parochiam: quia tunc sepeliendus esset in parochia sui domicilij, *cap. is, qui, de Sepult. in 6. Menoch. lib. 6. præsumpt. 88. n. 3. Rot. decis. 643. n. 2. par. 1. Diuers*

13 Quæritur 6. in quam pœnam incidat sepeliens in loco sacro excommunicatum vitandum? Resp. quod vltra lhetale peccatum, incurrit eo ipso in maiorem excommunicationem, à qua absolui non potest, donec satisfecerit ad arbitrium Episcopi, *cap. sacris, de Sepult cap. 1. eod. tit. in 6. clem. 1. eod. tit.* quorum textuum dispositio procedit, quando sepeliens sciuit, mortuum esse excommunicatum vitandum; quia *in d. Clement.* dicitur, *qui scienter præsumpserit*; vnde ignorans ignorantia etiam crassa, mortuum esse excommunicatum, excusatur ab hac excommunicatione, *ità Auila 2. par. c. 6. disp. 10. dub. 6. Alter. de censur. lib. 1. disp. 14. c. 1. Nau. in man. cap. 27. num. 137. & alij apud Bonacin. de censur. disp. 2. q. 2. pun. 3. §. 3. num. 8.* vbi etiam obseruat, quod eadem excommunicatione ligantur sepelientes interdictos, vel manifestos vsurarios.

Præterea Ecclesia, in qua talis excommunicatus sepelitur, remanet polluta, ità vt in ea celebrari nequeant Diuina officia, donec reconcilietur, *cap. consuluisti, de Consecr. Bonacin. in tract. de matrim. q. 4. pun. vlt. nu. 22. & alij communiter.*

14 Notandum tamen est, quod solus sepeliens, & collocans corpus excommunicati in sepultura, incurrit in hanc censuram, non autem comitantes cadauer, vel efferentes, aut Diuina officia peragentes, neque man-

15 dantes, aut consulentes, *Bonacin d. tr. de Censur. d. disp. 2. q. 2. pun. 3. §. 3. nu 8. Nau. loco cit. Dian resol mor. par. 5. tract. 9. res. 98.*

16 Notandum 2. quod is, qui hæreticum notorium nondum denuntiatum in loco sacro sepelit, non incurrit excommunicationem *dicta Clem. 1. de Sepult.* neque excommunicationem *cap. quicunque, de hæret. in 6.* neque locus sacer sepultura excommunicati, aut hæretici nondum denunciati, violatur, etiamsi hæreticus, aut schismaticus notorius sit: nam cum non teneamur eos euitare in vita, nisi nominatim denunciati sint, ità neque eos tenemur vitare post mortem. *Layman. in Theol. mor. lib. 1. tract. 5. par. 2. cap. 4. nu. 9. Iordan. de Res sac. tom. 1. lib. 5. tit 11. de Benedict. Cœmet. nu. 127* idem dicendum de eo, qui in duello decessit: nam neque Ecclesia polluitur ex eius sepultura, nisi denunciatus fuerit, vt sensit *Iordan. d. tract. de re sac. tom. 1. lib. 5. tit. 11. nu. 126.* subdens, quod sepeliens in tali casu mortaliter peccaret; nec obstat, quod duellantes vltra excommunicationem, priuantur etiam ecclesiastica sepultura, *vt in Concilio Trident. sess. 25. de ref. cap. 19.* quia ex tali prohibitione præcisè non sequitur, vt Ecclesia polluatur, si contra fiat; in pœnalibus enim non est facienda extensio, nisi in iure habeatur, *l. apud Labeonem, §. si communem, ff. de Iureiur. l. si quis seruum, ff. de seru. corrupt. Bald. in l. cum proponas, circa fin. C. de hæred. instit. Farinac. cons. 25. num. 32. & cons. 105. nu. 43. vide Alter. de Censur. lib. 1. disp. 10. cap. 6. sub fin. Bonacin. in tract. de matrim. q. 4. pun. vlt. nu. 22.*

17 Notandum 3. quod quilibet excommunicatus, qui nondum fuit absolutus in vita, aut post mortem, priuatur ecclesiastica sepultura, etiamsi talis excommunicatus, denunciatus non sit, *vt constat ex dicto cap. sacris, de Sepult. & ex d. clem. 1. eod. tit. & tradunt communiter DD* eius tamen sepultura non pollueret locum sacrum, nisi denuntiatus fuerit, *Iordan. d. tract. de Res sac. tom. 1. lib. 5. tit. 11. nu. 126.*

18 Quæritur 7. an excommunicatus vitandus sepultus in loco sacro, exhumari debeat? Resp. affirmatiuè, dummodò eius cadauer, vel ossa discerni possint ab alijs fidelibus, *vt in d. cap. sacris, de Sepult.* verum si in mortis articulo dedit signa contritionis, sed nondum obtinuit absolutionem ab excommunicatione, licèt sepeliendus non sit in loco sacro, donec absoluatur, tamen si fuerit in loco sacro sepultus, non videtur exhumandus, sed quamprimum petenda est absolutio à legitimo Superiore, vt fiat dignus ecclesiastica sepultura, & illius ossa non projjciantur, *Bonacin. d. disp. 2. q. 2. pun. 3. §. 3. nu. 7.* vbi etiam dicit,

19 quod absolutus in mortis articulo ab excommunicatione in foro pœnitentiæ, potest in loco sacro sepeliri, *Layman. d. lib.*

20 *1. tract. 5. par. 2. cap. 4 nu. 9.* vbi subijcit, quod si hæreticus non denuntiatus, ante mortem manifesta dederit signa con-

conuersionis, licèt ab hæresi absolutus non sit, potest in loco sacro sepeliri; sed ad vitandum scandalum, & alia incommoda, prius hac de re Episcopus admonendus est, qui, si velit, etiam post mortem absolutionem ab excommunicatione impendere potest, *latè Sylu. in ver. sepultura num. 9.*
21 vbi dicit, quod ad probandum huiusmodi contritionis signa, sufficit vnicus testis, *Iordan. loco cit. nu. 130.*
22 Obserua tamen, quod si excommunicatus denunciatus sepultus fuerit in cœmeterio Ecclesiæ contiguo, cœmeterium dumtaxat censebitur pollutum, non autem Ecclesia; quamuis polluta Ecclesia, pollutum etiam censeatur cœmeterium eidem contiguum, *cap. vn. de Consecr. Eccles. vel*
23 *altar. in 6.* violatio verò vnius cęmeterij non traheretur ad aliud sibi cohærens, pariete tamen medio seiunctum, licèt de vno ad aliud per portam intermediam habeatur accessus, *d. cap. vn. vbi communiter DD.*
24 Obserua 2. quod Ecclesia, vel cęmeterium polluitur etiam per sepultutam Pagani, vel Infidelis, *cap. Ecclesiam, 1. & 2. vbi glos. de consecr. dist. 1 Nau. in man. cap. 27. nu. 257. in fin. Barbos. de offic. & pot. Episc. par. 2. alleg. 28. nu. 53.* sub nomine
25 tamen Infidelis non comprehenditur Catecumenus, neque filius ex Christiano parente nondum baptizatus, pręsertim si extiteret in vtero matris Christianæ defunctę, licèt istis ecclesiastica sepultura denegetur, *Layman. in Theol. mor. lib. 3. tract. 5. cap. 12. nu. 10. latè Iordan. loco cit. nu. 117. & seq.* subdens *nu. 121.* quod sepultura paga-
26 ni, vel infidelis, quandiù manet occulta, pollutionem non inducit.
27 Obserua 3. quod is, qui cadauer in loco alterius intulit inuito patrono, cogi potest illud auferre, aut loci pretium soluere, *vt d. Bonacin. de Contract. disp. 3. q. 21. de Sepult. pun. 3. nu. 4.*
28 Obserua 4. quod si quis habeat duplicem parochiam habitationis in duobus locis, vt si æqualiter ferè habitet in vno loco, ac in alio, & eligat sepulturam in loco diuerso, canonica portio inter vtrumque parochum diuidenda esset, *Sanch. lib. 2. disp. 24. nu. 2. & alij, quos refert, & sequitur Bonacin. de matrim. q. 2. pun. 8. nu. 8.*
29 Quæritur 8. an Episcopus possit laicis concedere sepulturam in Ecclesijs Monialium? Resp. negatiuè, sed licentia à Sac. Congreg. Concilij impetranda est, *Bonacin. d. tract. de contract. d. q. 21. pun. 3. n. 6. vers. 11. &c. & decisum refert Nicolius in suis flosc. siue notabil. in ver. sepultura, num. 5.*

SVMMARIVM.

1 *Episcopus potest dispensare in irregularitatibus, & suspensionibus ex delicto occulto prouenientibus, & in casibus occultis etiam Sedi Apostolicæ reseruatis suos subditos absoluere, & nu. 3. limita vt in nu. 2.*
4 *Episcopus non potest eum absoluere, qui in vno loco commisit delictum publicum, & postea se transtulit ad alium locum, vbi est occultum.*
5 *Qui in vno loco fuit nominatim denunciatus excommunicatus, in alio loco, vbi delictum est occultum, in publico vitandus non est, sed tantùm in occulto.*
6 *An notorius percussor clerici in vno loco, vitandus sit in alio loco, vbi est occultus.*
7 *Extraneus, qui se transtulit ad aliam dięcesim absque intentione manendi maiore anni parte, an ligetur legibus, & censuris illius dięcesis.*
8 *An & quando suspensus in vno loco, censeatur in alio loco suspensus.*
9 *Quæ dicatur percussio clerici leuis, & quæ grauis.*
10 *An, & quando subditus existens in alieno territorio, ligetur censuris, vel alijs pęnis à proprio Episcopo inflictis.*
Habens curam animarum, si non resideat, seu moretur in alia diœcesi, dicitur delinquere in propria dięcesi, ibidem.

CAP. X.

De sententia excommunicationis, suspensionis, & interdicti.

Quæstio I.

An Episcopus vigore Concilij Tridentini sess. 24. de ref. cap. 6. *possit eum absoluere, qui in vno loco commisit delictum publicum, & postea se transtulit ad alium locum, vbi est occultum.*

1 PRæmittendum est, quod Sacra Tridentina Synodus loco cit. Episcopis indulsit, vt in irregularitatibus omnibus,
2 & suspensionibus ex delicto occulto prouenientibus, excepta ea, quæ oritur ex homicidio voluntario, & exceptis alijs deductis ad forum contentiosum, dispensare possint, & in quibuscumque casibus oc-
3 cultis etiam Sedi Apostolicæ reseruatis delinquentes quoscumque sibi subditos in

diœcesi sua per se ipsos, aut Vicarium ad id specialiter deputandū in foro conscientiæ gratis absoluere imposita pœnitentia salutari. his præmissis.

4 Ad quæsitum nonnulli DD. affirmatiuè respondent, modò notitia illius delicti non sit illuc de facili peruentura propter locorum distantiam, *ità Auila de censur. par. 2. cap. 7. disput. 1. dub. 11. conclus. 3. Sanch. in praecept. decal. lib. 2. cap. 11. nu. 20. & alij apud Barbos. de offic. & pot. Episc. par. 2. alleg. 39. nu. 27. quorum sententiam probabilem putat Bonacin. de censur. disp. 1. q. 3. pun. 2. nu. 3.*

Contrariam verò sententiam veriorem existimo, quia vt verificentur verba Concilij, sufficit, vt in vno loco delictum sit publicum, *ità Suar. tom. 4. in 3. par. disp. 30. sect. 2. nu. 2. quem refert, & sequitur Bonacin. loco cit. Ricc. in collect. decis. 653. par. 3.*

5 Sed quæres, an is, qui in vno loco fuit nominatim denunciatus excommunicatus, debeat vitari in alio loco, vbi eius delictū est occultum? Resp. talem in alio loco, vbi delictum est occultum, in publico vitandum non esse, sed tantùm in occulto: sicut enim publicè vitandus est, si eius excommunicatio publicè nota sit, ità occultè vitandus est, si publicè ignota sit, *Sylu. in ver. excommunicatio 5. num. 2. Armill. eodem ver. nu. 61. Sanch. in sum. tom. 1. lib. 2. cap. 11. num. 20. Vasq. de excomm. dub. 8. nu. 2. Henriq. lib. 13. cap. 24. nu. 1. Dian. resol. mor. par. 5. res. 134.* subdens,
6 quod notorius percussor Clerici in vno loco, ne occultè quidem vitandus est in alio loco, vbi est occultus, quia in isto alio loco non potest dici notorius percussor.

7 Quæres 2. an extraneus, qui se transtulit ad aliam diœcesim absque intentione manendi maiore anni parte, ligetur legibus, & censuris illius diœcesis? negat *Bonacin. de censur. disp. 1. quæst. 3. pun. 2. num. 6.*

8 Quæres 3. an suspensus simpliciter in vno loco, censeatur vbique suspensus? Resp. quod aut est suspensus ab officio, & in tali casu est vbique suspensus, quia suspensio est quædam inhabilitas ab Ecclesia instituta, qua suspensus fit inhabilis vbicumque sit; aut est suspensus in vno loco à beneficio, & tunc huiusmodi suspensio nō trahitur ad beneficia alibi existentia, nisi aliter in sententia exprimatur, *vide Bonacin. de censur. disp. 3. pun. 3. num. 7. vbi citat Suarez disp. 26. sect. 1. nu. 11. Filiuc. tract. 17. cap. 2 qu. 2. & cap 3. quæst. 6. Alter. tom. 2. disp. 4. cap. 5 col. 3. & 4. & disp. 5. cap. 5. col. 3.*

9 Quæres 4. quæ dicatur percussio clerici leuis, & quæ grauis? Resp. quod id remittitur arbitrio Iudicis Ecclesiastici attentis circumstantijs personarum, locorum, temporum, modi percussionis, & læsionis; & ideò si attentis dictis circumstantijs percussio iudicabitur leuis, poterit ipse Episcopus absoluere ab excommunicatione, quæ in tali casu incurritur; secus si erit grauis, quia tunc percutiens clericum remittendus erit ad Sedem Apostolicam, *iuxtà extrau. Ioannis XXII. quam refert Nauarrus in manuali cap. 27. num. 91.* vbi, quod in dubio percussio censeri debet grauis, & ideò percutiens in tali casu remittendus est pro absolutione ad Sedem Apostolicam. ex quo fit, vt percussio, quæ fit cum scandalo in foro, platea, Ecclesia, vel alio loco publico, grauis iudicari debeat, cum sit notoria, *arg. §. atrox, vbi DD. inst. de iniur. l. Prætor; §. atrocem, ff. eod. tit. & ità sensit Sylu. in ver. absolutio 4. in princ. Bellett. disquis. cleric. tit. de fauor. cleric. canon. §. 3. nu. 35. & seq. Bonacin. de censur. in part. disp. 2. qu. 3. pun. 6. sect. 5. nu. 8. & alij, quos refert, & sequitur Barbos. de offic. & pot. Episc. par. 2. alleg. 41. nu. 4. & seq. quicquid dicat Nauar. loco cit. nu. 92. Genuens. in prax. Archiep. Cur. Neap. cap. 80. per tot.*

10 Quæres 5. an subditus Episcopi in alieno territorio ligetur censuris annexis præcepto generali, siue speciali eiusdem Episcopi? Resp. negatiuè, quia peccatum subditi phisicè, & moraliter in tali casu consummatur in alieno territorio, vbi ius dicenti non paretur impunè, *cap. vt animarum, de constit. in 6.* vnde si Episcopus prohibeat sub pœna suspensionis, nè quis in aliena diœcesi celebret, illam non incurreret, si in ea de facto celebraret, *Ioan. Præpositus in 3. par. q. 1. de cens. in gen. dub. 5. num. 31. Hurtad. de cens. in gen. diff. 8. nu. 34. & alij apud Dian. resolut. mor. par. 5. tract. 9. resol. 37. vers. verum opinio &c.* vbi subijcit, quod subditus existens in alieno territorio potest ligari censuris à suo Episcopo ratione delicti commissi in proprio Episcopatu, vt si habens curam animarum non resideat, seu moram faciat in alio Episcopatu, quia in tali casu omissio residentiæ fit in proprio Episcopatu; idemque dicendum, si furtum commisit in proprio Episcopatu, & in alieno existens non satisfacit, aut si vocatus ad Synodum venire recusat, *ex trad. per Auil. de cens. par. 2. cap. 3. disp. 2. dub. 2. concl. 3. Villalob. in sum. tom. 1. tract. 16. diffic. 16. nu. 9.*

SVM-

SVMMARIVM.

11 *Non tenetur quis denunciare ratione monitorij, quando tempore publicationis degebat extra territorium Episcopi.*
12 *Superior suis censuris ligare non potest existentes in alio territorio, nisi in casibus hic expressis.*
13 *An, & quando Episcopus existens extra suum Episcopatum possit excommunicare suos subditos.*
Quando Episcopus extra suam diœcesim possit exercere iurisdictionem contentiosam, ibidem.
14 *Absens à loco, potest à censuris absolui, & quando huiusmodi absolutio suum operetur effectum.*

Quæstio II.

An teneatur quis denunciare ratione monitorij, quando tempore publicationis degebat extra territorium Episcopi.

11 Resp. negatiuè, quia non potest Superior suis censuris ligare existen-
12 tes in alieno territorio, *Sayr. de censur. lib. 1. cap. 7. num. 19. Bonacin. eod. tract. disp. 1. qu. 1. pun. 11. à nu 6. & alij, quos refert, & sequitur Barbos. de offic. & potest. Episcop. par. 3. allegat. 96. num. 73. & seq.* secus esset, si nondum elapso termino præfixo in monitorio se transferat ad aliam diœcesim, *ex trad. per glos. in cap. praterea, ver. impedire, de appell.* vbi, excommunicatio lata sub conditione, vt quis satisfaciat infra certum tempus, ligat, si pendente conditione efficiatur alterius fori. idem dicendum, si subditus fuerit citatione præuentus, antequam è diœcesi discederet, quia tunc, etiam absens potest censuris ligari, *Ricc. in prax. for. Eccles. par. 2. res. 192. nu. 2. Nau. in man. cap. 27. nu. 6.* vel si delictum censeatur commissum in proprio Episcopatu: quo casu potest Episcopus punire clericos non residentes, etiãsi existant extra diœcesim, quia vidētur in diœcesi delinquere non residendo, *vt supra diximus, vide Conc. Trid. sess. 21. de ref. cap. 3. & sess. 23. cap. 1. & sess. 24. cap. 12. vers. præterea obtinentibus &c.*
13 Notandum est etiam, quod Episcopus existens extra suum Episcopatum non potest excommunicare suos subditos, etiãsi esset vi pulsus, nisi in loco viciniori Episcopatui, aut de consensu Episcopi loci, vbi moratur, aut in re adeò manifesta, quæ non requirat causæ cognitionem, *clem. 1. de for. comp. cap. cum sit, §. finali de appel. Rot. dec. 13. de consuet. in antiq. Sylu. in ver. excommunicatio 2. nu. 8. Abb. in cap. nouit, num. 3. de offic. leg. Gonz. ad Reg. 8. Cancell. glos. 62. nu. 11. & seq.* vbi dicit, quod Episcopus extra suam diœcesim potest iurisdictionem contentiosam exercere, quando causæ cognitio non requiritur, & effectus confertur in suam diœcesim, *per tex. in l. fin. ff. de offic. Pref. Vrb.*
14 Notandum 2. quod absens à loco, potest à censuris absolui, cum fauores sint ampliandi, *Filliuc. tract. 11. cap. 10. q. 6. Reginald. lib. 9. nu. 39. & alij, quos refert, & sequitur Bonacin. de censur. in commun. disp. 1. qu. 3. pun. 4. nu. 4. & seq.* vbi dicit, quod absolutio collata absenti, suum sortitur effectum statim ac forma absolutionis pronunciata fuit, etiamsi nuncius, vel epistola nondum peruenerit ad illum, cui absolutio confertur, dummodò absolutio purè, & sine conditione de futuro collata fuerit, quia sicut excommunicatio statim suum operatur effectum, ità etiam absolutio, *latè Vuian. de Iurepatr. par. 2. lib. 8. cap. 1. nu. 1. & seq. quicquid dicat glos. in cap. quanto, ver. Epistolam, 2. quæst. 5.*

SVMMARIVM.

15 *Quid sit interdictum.*
16 *Interdictum materialiter conuenit cum alijs censuris, formaliter tamen ab ijs distinguitur, & qua ratione.*
17 *Interdictum triplex est, personale, locale, & mixtum, & nu. 19.*
18 *Amentes, & pueri vsu rationis carentes, an comprehendantur sub interdicto.*
19 *An interdicta aliqua Ecclesia, possint sacerdotes illius Ecclesiæ persoluere Diuina officia in alia Ecclesia.*
20 *An, & quando ciues interdicti, si aliò transferant domicilium, adhuc remaneant interdicti.*
21 *Interdictum diuiditur etiam in totale, & partiale.*
22 *Interdictus ab ingressu Ecclesiæ, si in Ecclesia missam celebret, aut alium ordinis actum exerceat, efficitur irregularis, secus si id egerit in priuatis oratorijs.*
23 *Interdictus ab ingressu Ecclesiæ, si tali interdicto durante decedat, an possit in Ecclesia sepeliri.*
24 *An interdictus ab ingressu Ecclesiæ, possit in cœmeterio missam celebrare, aut diuina audire, si celebrentur.*
25 *Interdictum locale diuiditur in locale genera-*

nerale, & in locali speciale.

16 *Interdictum, quo interdicuntur omnes Ecclesiæ alicuius Ciuitatis, aut Prouinciæ, dicitur interdictum speciale.*

Quæstio III.

Quid, & quotuplex sit interdictum.

15 INterdictum est ecclesiastica censura, per quam participatio certorum sacramentorum, omnium Diuinorum officiorum, & ecclesiasticæ sepulturæ prohibetur, *cap. non est vobis, de sponsal. cap. quod in te, de Pænit. & remiss. & ibidem DD. latè Sylu. in ver. interdictum 1. nu. 2. & seq. Nau. in man. cap. 27. num. 164. & seq. & alij apud Layman. in Theolog. mor. lib. 1. tract. 5. par. 4. cap. 1. num. 1.* vbi
16 etiam obseruat, quod licèt interdictum materialiter conueniat cum alijs censuris, quia omnes censuræ spiritualiter quibusdam bonis priuant, formaliter tamen ab ijs distinguitur, quia excommunicatio priuat Diuinis officijs, sacramentis &c. quatenus continent sacram communicationem cum fidelibus: suspensio priuat spiritualibus bonis, quatenus proueniunt ex potestate clericali, quæ per censuram impedita est; interdictum verò priuat dictis spiritualibus bonis, quatenus habent rationem dispensationis, ac participationis, quam Ecclesia iustis de causis per interdictum subtrahere intendit, facilior tamen est alia distinctio, quod excommunicatione puniri possunt tàm laici, quàm Clerici: suspensione tantùm Clerici: sed interdicto Vniuersitates, & loca puniuntur, *de quo vide Nau. in man. cap. 27. nu. 165. Sylu. in ver. interdictum, 1. nu. 5.* vbi alias differentias assignant, *Bonacin. de censur. disp. 5. pun. 1. nu. 1. & seq.*
17 Huiusmodi verò interdictum triplex est: aliud dicitur personale, quo prohibetur populus, vel aliqua persona particularis audire Diuina officia, vbicunque sit: aliud dicitur locale, quo directè interdicitur locus, nè in eo Diuina officia audiantur ab incolis, vel extraneis, licèt personæ loci interdicti possint Diuina officia alibi audire. aliud dicitur mixtum, quo interdicitur locus, & persona, *Nau. in man. cap. 27. nu. 166. Sylu. in ver. interdictum, 1. q. 1. & in ver. interdictum, 2. nu. 18.*
18 vbi, quod amentes, & pueri vsu rationis carentes non comprehenduntur sub interdicto personali, licèt comprehendantur sub interdicto locali, quod directè afficit locum; & ideò si in eo loco decedunt, priuantur ecclesiastica sepultura, sicut cæteri, *Bonacin. d. disp. 5. pun. 1. num. 2. & seq.*
19 *& nu. 21.* vbi etiam obseruat, quod interdictis personis alicuius loci non censetur interdictus locus, & interdicto loco non censentur interdictæ personæ; vnde interdicta aliqua Ecclesia, possunt Sacerdotes illius Ecclesiæ persoluere Diuina officia in alia Ecclesia, dummodò ipsi non dederint causam culpabilem interdicti localis, quo casu nullibi possent audire, vel persoluere officia Diuina: quemadmodum
20 Ciues interdicti, etiamsi aliò transferant domicilium, adhuc remanent interdicti, si interdicti causam culpabilem dederint, *cap. si sententia, vbi DD. de sent. excom in 6. Bonacin. loco cit. nu. 19.*
21 Item interdictum diuiditur in totale, ac partiale: totale dicitur quod omnes interdicti effectus habet: partiale, quod non omnes, quale est, cum alicui prohibetur ingressus in Ecclesiam, *latè Layman. d. lib. 1. tract. 5. par. 4. cap. 1. nu. 4.* vbi etiam
22 dicit, quod is, cui ingressus Ecclesiæ interdictus est, si in Ecclesia missam celebret, aut alium ordinis actum exerceat, efficitur irregularis: non tamen si id egerit in priuatis oratorijs: quia nomine Ecclesiæ intelligitur locus ab Episcopo deputatus
23 ad publicum missæ sacrificium, vel alia officia; & vltra, si tali interdicto durante decedat, non potest in Ecclesia, vel cœmeterio ecclesiastico, nisi pœnituerit, sepeliri, *iuxta tex. in cap. is, cui, de sent. excom. in 6.*
24 An verò interdictus ab ingressu Ecclesiæ, censeatur interdictus ab ingressu cœmeterij? Resp. negatiuè: & ideò non prohibetur, quominus possit ibi celebrare, aut Diuina audire, si celebrentur: quia cœmeterium non venit nomine Ecclesiæ, *ità Suar. Reginald. & alij, quos refert, & sequitur Bonacin. de censur. disp. 5. pun. 5. nu. 11. Nicolius in suis flosc. siue notabil. in ver. interdictum,* vbi addit, quod admittens interdictos, vel excommunicatos vitandos ad participationem Diuinorum, incurrit ipso facto interdictum ab ingressu Ecclesiæ.
25 Rursus interdictum locale, aliud est locale generale, quo interdicitur locus vniuersalis, vt Regnum, Prouincia, Diœcesis, Ciuitas, Villa, Castrum: aliud est interdictum locale speciale, quo interdicitur aliquis particularis locus, vel Ecclesia, aut Parochia alicuius Ciuitatis, vel Oppidi, in quo sunt aliæ parochiæ, *Nau. d. cap. 27. num. 166. Auil. 5. par. disp. 1. dub. 1. conclus. 2. & aly apud Bonacin. d. disp. 5. pun. 1. nu. 5.*

26 *nu.* 5. *& seq.* vbi subijcit quod interdictum, quo interdicuntur omnes Ecclesiæ alicuius Ciuitatis, aut Prouinciæ, dicitur adhuc interdictum speciale; vnde eo casu Diuina officia celebrari poterunt extra Ecclesias, videlicet in domibus priuatis, in quibus aliqui habent priuata sacella ex priuilegio ibi missas celebrandi, *vt sensit etiam Layman. d. lib.* 1. *tract.* 5. *par.* 4. *cap.* 1. *nu.* 2.

SVMMARIVM.

27 *Interdictis omnibus Ecclesijs Ciuitatis non censetur interdicta Ecclesia Cathedralis: limitatur nu.* 30.

28 *Nomine clericorum non comprehenduntur Canonici Ecclesiæ Cathedralis in materia odiosa, & pœnali.*

29 *Religiosi in fauorabilibus, non in odiosis veniunt sub nomine Cleri: limitatur num.* 38.

30 *Interdicta Ciuitate censentur interdictæ omnes Ecclesiæ eiusdem Ciuitatis, etiam Cathedralis.*

31 *Quando Ecclesiæ exemptæ subiaceant interdicto lato ab Episcopo.*

32 *Habens duo domicilia, vnum in loco interdicto, aliud in alio loco non interdicto, quandiu habitat in loco non interdicto, non subiacet interdicto.*

33 *Ciuis Communitatis interdictæ, si aliò transferat domicilium, desinit esse interdictus.*

34 *Ciuis absens à loco interdicto, an subiaceat interdicto.*

35 *Interdicta Ciuitate censentur interdicta etiam suburbia, & alia loca vicina etiam non subdita Iudici interdicenti.*

36 *Episcopus, qui aliquem locum interdixit, tenetur abstinere ab officijs persoluendis in eo loco.*

37 *Episcopus, si aliquem excommunicauit, non potest cum eo communicare.*

38 *Interdictum, si feratur sub nomine personarum ecclesiasticarum, ligat etiam Religiosos tam professos, quàm nouitios, & etiam moniales: limitatur num.* 39.

39 *Interdictis Religiosis non censentur interdicti nouitij.*

Quæstio IV.

An interdictis omnibus Ecclesijs Ciuitatis censeatur interdicta Ecclesia Cathedralis.

27 RESP. negatiuè: quia Ecclesia Cathedralis ob sui excellentiam digna est speciali nota, & ideò non comprehenditur in generali sermone, etiamsi verba iuxta propriam sui significationem illi accommodari possint, *cap. quamuis, de Preb. in* 6. *Alter. de Interd. disp.* 1. *cap.* 4. *col.* 11. *quem refert Bonacin. de Censur. disp.* 5. *pun.* 1. *num.* 9. *vers. Contrarium probabi-*
28 *lius &c.* quemadmodum nomine clericorum non comprehenduntur Canonici Ecclesiæ Cathedralis in materia pœnali, & odiosa, quia in istis est qualitas super alios, quæ in Clericis simplicibus non reperitur, *vt d. Sylu. in ver. Clericus,* 1. *nu.* 1. vnde interdictis omnibus Clericis Ciuitatis non censentur interdicti Canonici Ecclesiæ Cathedralis, *Bonacin. vbi supra n.*14.
29 vbi etiam dicit, quod interdicto clero non censentur interdicti Religiosi, quia in fauorabilibus tantùm, non autem in odiosis Religiosi veniunt sub nomine Cleri, *Panorm. in cap.* 1. *nu.* 3. *de Instit. Sylu. in ver. interdictum,* 2. *nu.* 17. *Laym. in Theol. mor. lib* 1. *tr.* 5. *par.* 4. *cap.* 4. *nu.* 3.
30 Obserua tamen, quod interdicta Ciuitate censentur interdictæ omnes Ecclesiæ eiusdem Ciuitatis, etiam Cathedralis, quia interdictum Ciuitatis est interdictum generale, *Bonacin. d. disp.* 5. *pun.* 1. *nu.* 10. *&* 24. vbi subijcit, quod per interdictum
31 speciale non potest Episcopus interdicere Ecclesias exemptas; & ideò si interdicat singulas Ecclesias alicuius Ciuitatis, non censetur Ecclesias exemptas interdicere; secus si interdixerit aliquam Ciuitatem per interdictum locale generale, quia tunc censetur etiam interdixisse Religiosorum Ecclesias, *ex Conc. Tridentino sess.* 25. *de Regular. cap.* 12.
32 Obserua 2. quod si detur casus, vt vnus habeat duo domicilia, vnũ in eo loco, seu Ciuitate, in qua populus est interdictus, aliud in alio loco, in quo populus non est interdictus, tunc quandiù habitat in eo loco, vbi populus non est interdictus, non subiaceret interdicto: consentaneum enim est, vt fruatur libertate eius loci, in quo actu habitat, cum versemur in materia odiosa; secus esset, si habitaret in domicilio eius loci, in quo populus est interdictus,

ctus, *vt sensit Bonacin. de Censur. disp. 5. pun. 1. nu. 19. & seq.* vbi etiam dicit, quod Ciuis communitatis interdictæ, si aliò
33 transferat domicilium, definit esse interdictus, eo quod desinat esse pars illius communitatis, dummodò non dederit causam culpabilem interdicto.

34 Obserua 3. quod Ciuis communitatis, siue populi interdicti, subijcitur interdicto, etiamsi eo tempore, quo illud fertur à Iudice, ab eo loco abesset; ratio est, quia etiam absens dicitur, & est pars communitatis interdictæ, *vt d. Bonacin. loco cit. nu. 19. vbi alios refert.*

35 Obserua 4. quod interdicta Ciuitate, intelliguntur interdicta etiam suburbia, & alia loca vicina, etiam non subdita Iudici interdicenti, quorum respectu oriretur occasio paruipendendi interdictum, si in illis locis Diuina celebrarentur, *ità Suarez disp. 32. sect. 2. nu. 23. Coninch. disp. 17. dub. 1. nu. 18. Auila par. 5. disp. 1. dub. 3. Alter. disp. 1. cap. 4. dub. 4. & alij, quos refert, & sequitur Bonacin. d. disp. 5. pun. 1. nu. 23.* vbi dicit, quod suburbia, vel alia loca vicina, si non sint subdita Episcopo interdicenti, non censentur interdicta ab Episcopo, sed à iure communi.

36 Obserua 5. quod Episcopus, qui aliquem locum interdixit, tenetur abstinere ab officijs persoluendis in eo loco: quemadmo-
37 dum si aliquem excommunicauit, non potest eum eo communicare: ratio est, quia hi sunt effectus introducti à iure communi, in quibus non potest inferior dispensare, *ità Alter. disp. 1. cap. 5. dub. 8. & disp. 10. cap. 6. ad fin. & alij apud Bonacin. loco cit. nu. 28.*

38 Obserua 6. quod si interdictum feratur sub nomine personarum ecclesiasticarum, tunc etiam Religiosi tam professi, quàm nouitij comprehenduntur; immò etiam moniales, quæ vocantur etiam personæ ecclesiasticæ, vtpote Diuino seruitio mancipatæ, *Prepos. in 3. par. quæst. 4. de interd. dub. 2. num. 11. Portell. in dub. reg. ver. interd. nu. 5. quos refert Dian. resol. mor. par. 5. tract. 10. res. 80.* subdens, quod in-
39 terdictis Religiosis, non censentur interdicti nouitij, quia nouitius in odiosis non venit nomine Religiosi.

SVMMARIVM.

40 *Enumerantur pœnæ à iure imposita contra violantes interdictum, & numer. sequen.*
41 *Quando Clericus ob violationem interdicti in irregularitatem incidat, & quando non.*
42 *Quando Clerici non seruantes interdictum, exeusentur à prædictis pœnis.*
43 *Interdictum speciale loci violatur celebrando in loco interdicto etiam ianuis clausis, secus in interdicto locali generali.*
44 *Quando in loco interdicto celebrari possint Diuina officia.*
45 *An Episcopus celebrans in loco à se interdicto, incidat in irregularitatem.*
46 *An violans cessationem à Diuinis, in irregularitatem incurrat.*
Tempore cessationis à Diuinis non licet celebrare officia, sicut licet tempore interdicti generalis, iuxta moderationem cap. alma mater, ibidem.
47 *Quam pœnam incurrant ingredientes sine licentia in monasteria monialium, vel Regularium virorum.*

Quæstio V.

Quam pœnam incurrant violantes interdictum.

40 RESP. quod laici violantes interdictum, peccant mortaliter, siue interdictum sit personale, siue locale generale, vel speciale: quia faciunt contra prohibitionem Ecclesiæ in materia graui: nisi fortè excusentur ratione paruitatis materię, vel ignorantiæ, aut vrgentis necessitatis, *Innoc. in cap. tanta, de excess. Prælat. Suar. disp. 34. sect. 5. nu. 4. Coninch. disp. 17. dub. 3. n. 4. & 67. Nauar. in man. cap. 27. nu. 187. Sylu. in ver. interdictum 6. q. 7. & alij apud Bonacin. de Censur. disp. 5. pun. 7. num. 1. quicquid in contrarium sentiant alij apud Dian. resol. mor. par. 5. tr. 10. res. 68.* item possunt alijs pœnis arbitrio Iudicis ecclesiastici puniri, *cap. auctoritate, de Priuil. in 6.*

41 Domini verò temporales siue laici, siue ecclesiastici cogëtes aliquë ad celebranda Diuina officia in loco interdicto, aut voce Præconis, vel campanarum sonitu, aut ad clangorem tubicinis, vel buccinæ conuocantes populum ad audienda Diuina officia in tali loco, vel prohibentes, nè interdicti exeant, postquam fuerint à celebrantibus admoniti, excommunicationem Papæ reseruatam incurrunt: eademque excommunicatione ligantur ipsi interdicti, qui recusant exire post admonitionem, *vt in clem. 2. de Sent. excom. Nauar. loco cit. nu. 104.* vbi obseruat, quod ad incurrendam præfatam excommunicationem, conuocatio populi debet fieri aliquo modo ex prædictis, non autem clam per nuncios, & quod interdicti sint nominatim admo-

admoniti, *Layman. in Theol. mor. lib. 1. tract. 5. par. 4. cap. 3. nu. 3.*

42 Clerici verò tam sæculares, quam regulares violantes interdictum locale, vel personale per exercitium alicuius ordinis sacri, vel celebrantes in Ecclesia denunciata interdicta, vltra peccatum mortale, efficiuntur irregulares, *cap. is, cui, de Sent. excom. in 6. latè Layman. loco cit. d. cap. 3. numer. 1. Bonacin. d. pun. 7. numer. 13. & 17.*

43 Præterea violantes interdictum locale, suspensi sunt ab officio, consequenter à iurisdictione, *cap. tanta, de succeß. Prælat. per quem textum ità tenent communiter DD.* quæ quidem suspensio videtur potius ferenda, quàm lata ipso iure, *vt obseruat Bonacin. d. disp. 5. pun. 7. nu. 4.*

44 Item violantes interdictum locale saltem generale, interdicuntur ab ingressu Ecclesiæ, & possunt etiam priuari beneficijs, alijsque pœnis affici arbitrio Iudicis, *cap. authoritate, & cap. Episcoporum, de Priuil. in 6. Caiet. in ver. interdicti violatio, Suar. disp. 34. sect. 4. num. 6. & disp. 27. sect. 1. nu. 5. & alij, quos refert, & sequitur idem Bonacin. loco proximè cit.*

45 Priuantur etiam priuilegio, quo alioquin gauderent, vt in loco sacro sepeliri possint, *cap. quod in te, de Pœnit. & remiß. Layman. vbi supra d. cap. 3. nu. 3.*

46 Item Prælatus Ecclesiasticus, si sit excommunicatus, & audiat Diuina auctorizando, puta si auctoritate sua faciat coram se celebrari, irregularitatem incurrit: qui enim per alium facit, per se ipsum facere videtur, *Abb. in cap. illud, nu. 8. de Cler. excom. Sylu. in ver. irregularitas, q. 13. Alter. disp. 9. cap. 2. dub. 2. Auila par. 7. disp. 9. sect. 2. dub. 6. Bonacin. de Censur. disp. 2. q. 2. pun. 3. nu. 7.* vbi obseruat, quod ad incurrendam prædictam Irregularitatem, requiritur, vt ille, qui præcipit, sit Sacerdos, quia iura loquuntur de Sacerdote excommunicato celebrante coram se celebrari, *& d. disp. 5. pun. 7. num. 10.* vbi subijcit, quod laicus excommunicatus, vel interdictus præcipiens Sacerdoti, vt coram se celebret, non incurreret irregularitatem, quia id non est in iure expressum, *Innoc. in cap. tanta, nu. 2. de excess. Prælat.*

47 Præterea Regulares non seruantes cessationem à Diuinis, vel interdictum locale generale, quando seruatur ab Ecclesia cathedrali, seu matrice oppidi, seu parochiali, ipso facto excommunicationem incurrunt, *clem. 1. de sent. excom. Bonacin. de Censur. d. disp. 5. pun. 7. num. 4. Nau. d. cap. 27. nu. 146. & 187.* quod intellige, quando interdictum est validum; secus si esset in se nullum, & nullitas esset sufficienter publicata, *vt d. Nauar. loco cit.*

48 Item Religiosi ad nullum ordinem ordinati, sunt ineligibiles tam actiuè, quàm passiuè, & possunt in arctius Monasterium recludi, *Sylu. in ver. interdictum, 6 num. 3. vers. Religiosus etiam &c.* vbi idem dicit de monialibus.

49 Præterea tam laici, quàm clerici, & Regulares, qui in casibus non permissis tempore interdicti defunctorum corpora, vel excommunicatos publicè, aut nominatim interdictos, scienter sepelire præsumunt, incurrunt ipso facto in excommunicationem Ordinario reseruatam, *vt in clem. 1. de sepult. de quo vide, quæ supra diximus in cap. de sepultur.*

50 Item qui præbet occasionem interdicti alicuius loci, renetur ad damna, quæ passa sunt loca pia in eleemosinis, & oblationibus, *vt d. glos. in cap. 2. ver. occasionem, de offic. Ordin. in 6.*

51 Obserua tamen, quod interdictum à Clericis tripliciter violari potest: primò dum clericus vinculo interdicti ligatus, functionem sacri ordinis exercet, conferendo v. g. Sacramenta &c. secundò dum ipse non est interdictus, sed Sacramenta confert in loco interdicto: & in his casibus incurrit irregularitatem, vt supra: tertiò dum nec ipse, nec locus est interdictus, sed sacramenta confert interdicto: quo casu non contrahitur irregularitas, *secundùm probabilem sententiam, quam post Suar. disp 32. nu. 8. Alter. disp. 9. cap. 1. & disp. 2. sub fin. & alios sequitur Bonacin. d. disp. 5. pun. 7. nu. 4. versus fin.*

52 Obserua 2. quod Clerici excusantur à peccato, & alijs pœnis non seruando interdictum ob grauem metum, vt si Princeps tempore interdicti præcipiat Sacerdoti, vt celebret sub pœna carceris, verberum, aut amissionis bonorum, quia Ecclesia non obligat cum graui incommodo; nisi cum præcepto Ecclesiæ concurrat etiam præceptum Diuinum, aut naturale: tunc enim non excusantur, vt si celebrando periculum adsit scandali, vel si Princeps metum incutiat in contemptum potestatis Ecclesiasticæ, aut fidei, vel Religionis: quo casu vita potius profundenda est, *vt rectè docet Bonacin. d. disp. 5. pun. 7. nu. 3.* vbi etiam obseruat, quod præsumeretur, metum incuti in contemptum potestatis ecclesiasticæ, si is, qui metum incutit ad celebrandum post prohibitionem Ecclesiæ, nihil antea curabat de celebratione, nisi aliud ex alijs circumstantijs colligatur.

53 Obserua 3. quod interdictum speciale loci violatur celebrãdo in loco interdicto,

etiam ianuis clausis, & absque sono campanæ; interdictum verò locale generale non violatur celebrando ianuis clausis, *vt rectè aduertit Bonacin. d. disp. 5. pun. 7. nu. 9. in fin.*

54 Obserua 4. quod in loco interdicto possunt celebrari Diuina officia vel de licentia iuris, vel de licentia hominis, *Innoc. in cap. vt priuilegia, nu. 1. de Priuil.* verum, antequam Episcopus concedat huiusmodi licentiam, auferre debet interdictum, *Bonacin. d. disp. 5. pun. 7. nu. 7.* vbi dicit,

55 quod Episcopus celebrans in loco à se interdicto, incurreret in irregularitatem, nisi auferat interdictum, antequam celebret, quia Episcopus non potest auferre effectus interdicti à iure communi inductos.

56 Obserua 5. quod violans cessationem à Diuinis, non incurrit irregularitatem, quia cessatio à Diuinis non est censura, sed simplex prohibitio, qua ministri Ecclesiæ prohibentur persoluere Diuina officia, ministrare Sacramenta, & sepelire laicos in loco sacro, *Nauar. d. cap. 27. nu. 188. latè Bonacin. de censur disp. 6. pun. 1.* vbi etiam obseruat, quod tempore cessationis non licet celebrare officia, sicut licet tempore interdicti generalis, *iuxta moderationem cap. alma mater, de sent. excom. in 6.*

57 Obserua 6. quod mulieres violātes clausuram monasteriorum monialium, vel virorum regularium, seu in illa ingredientes sine licentia, incurrunt in excommunicationem Papæ reseruatam, siue id faciant ex prætextu priuilegiorum, siue propria authoritate, *latè Quarant. in ver. monasteria, & conuentus Regular. viror. & in ver. monasteria monialium, & ità declarauit Sac. Congreg. teste Nicolio in suis flosculis siue notabil. in ver. clausura, nu. 40. & in ver. moniales, nu. 37.* idem dicendum de viris sine licentia ingredientibus in monasteria monialium, *ex constit. 28. Greg. XIII. incip. Vbigratiæ &c. vide Cherubin. ibidem schol. 1.* vbi dicit, quod ità seruatur in sacra Pœnitentiaria, *Nicol. loco cit. in ver. clausura, num. 40.* vbi dicit, quod in eamdem censuram incidunt qui licentiam habent intrandi pro vno seruitio, si postea intrant pro alio, & ità Sac. Congregationem pluries declarasse, testatur *Quaran. in d. ver. monasteria monialium, vers. Amplia dictam constitutionem &c.* vbi subijcit, quod violantes clausuram monialium ad malum finem non possunt absolui à Confessarijs habentibus facultatem absoluendi à casibus Sedi Apostolicæ reseruatis.

SVMMARIVM.

1 *In beneficijs non attenditur locus, vbi sita sunt, sed locus, cui subiecta sunt.*
2 *Beneficium exemptum non dicitur esse in loco, vbi beneficium est situm.*
3 *Capella existens Florētia, subiecta Episcopo Fesulano, non dicitur esse Florentiæ, nec est diœcesis Florentinæ.*
4 *In quo loco clericus conueniri possit.*
5 *Testes non probant valorem beneficij, nisi sciant onera beneficij, & morati fuerint in loco, vbi est beneficium.*
6 *Quænam onera deducantur ex fructibus beneficij, & nu. seq. vsque ad nu. 11.*
11 *Enumerantur onera, quæ non deducuntur & nu. 12.*

CAP. XI.

De Beneficijs Ecclesiasticis.

QVæritur 1. In quo loco censeatur esse beneficium?

1 Resp. quod non attenditur locus, vbi situm est beneficium, sed locus, cui subiectum est beneficium; vnde beneficium

2 exemptum non dicitur esse in loco, in quo beneficium est situm, & ità seruatur in Curia, *vt testatur Mohed. decis. 3. aliàs 92. nu.*

3 *2. de Præb.* vbi dicit, quod Capella existens Florentiæ, subiecta Episcopo Fesulano, non dicitur esse Florentiæ, nec est diœcesis Florentinæ; item beneficia existentia in legatione Auenionen. quorum collatio pertinet ad Abbates monasteriorum existentium in Francia, comprehenduntur sub concordatis Franciæ, quicquid in contrarium afferat *Roman. cons. 361. nu. 5. vers. præterea &c. Tiraq. de retract. lignag. §. 36. glos. 3. nu. 27.*

4 Quæritur 2. an clericus ratione beneficij conueniri possit in quolibet loco, vbi beneficium possidet? Resp. affirmatiuè, *Carleual. de Iudic. lib. 1. tit. 1. disp. 2. q. 3. nu. 143. & seq.*

5 Quæritur 3. quando testes probent valorem beneficij? Resp. quod inter cætera requisita ad effectum vt testes probent valorem beneficij, requiritur, vt sciant onera eiusdem beneficij; fructus enim intelliguntur deductis oneribus, & expensis, *l. fructus, vbi DD. ff. sol. matrim.* secundò requiritur, quod morati fuerint in loco, vbi est beneficium, aliàs non probant, *Card. Seraph. dec. 102. nu. 5. & dec. 1317. nu. 1. & dec. 1393. nu. 1.*

Circa

6 Circa onera notandum est, quod alia deducuntur ex fructibus beneficij: alia non deducuntur. onera, quæ deducuntur ex fructibus, sunt impensæ necessariæ pro recollectione fructuum, *Rot. dec. 444. nu. 5. par. 2. Recent. quam refert Beltramin. ad Greg. dec. 273. nu. 11.*

7 Deducitur etiam salarium Magistri Capellæ, Concionatoris, Clericorum Ecclesiæ inseruientium, & id, quod soluitur R. Cameræ pro contributione triremium, *Rot. dec. 611. per tot. par. 3. Recent. & coram Penia dec. 136. nu. 7.* vbi, quod subduci debet etiam salarium Capellani, vel coadiutoris: quod intellige, quando Rector solus totius anni spatio inspecto, sine alio Sacerdote coadiutore non posset supplere, *Beltramin. ad Greg. dec. 245. n. 12.* subdens, quod ad istum effectum probari debet, quod ob defectum ministrorum, & multitudinem incolarum infantes sine baptismo, & homines sine sacramentis obierint; nec sufficeret probare, quod tempore quadragesimali, & Paschatis non sufficiat vnus Rector pro audiendis confessionibus, & ministrandis alijs sacramentis, quia tunc pro illo tempore tantùm potest Rector vocare in auxilium alios Sacerdotes, & non est necesse toto anni tempore huiusmodi coadiutorem retinere, *Rot. in Valisoletana seruitij 11. Ianuarij 1619. coram Andrea.*

8 Item deduci debent onera expensarum pro cultu Diuino, pro cera, hostijs, vino, oleo pro luminaribus, & musica in festiuitate Sancti Titularis Ecclesiæ iuxta quantitatem ab Ordinario declarandam, *Card. Caualer. dec. 462. num. 3. Gig. de pension. q. 96. num. 2. & 3.* vbi, quod deducitur etiam cathedraticum, & expensa facta in Visitatione Ecclesiæ, *Rota in Nouarien. pensionis 9. Nouembris 1624. coram Piroano, & in Feretrana pensionis 4. Decembris 1623. coram Vbaldo seniori*, vbi habita fuit ratio etiam candelarum in Festo Purificationis B. Mariæ, manutentionis Sacristiæ, & organi, *prout refert Ferentill. ad Buratt. dec. 418.*

9 Subducenda sunt etiam cambia, quæ pro transmissione pecuniarum à loco beneficij ad locum, vbi pensio soluenda est, titularis soluit, *Rota in Monopolitana pensionis 3. Aprilis 1598. coram Orano, quam refert Beltramin. ad Grigor. decis. 245. num. 12.*

10 Item subduci debet subsidium, quod soluitur Regi Catholico: hoc enim perpetuum censetur, quia licèt solum sit ad quinquennium concessum, tamen finito quinquennio solent Pontifices iterum illud concedere, *Garc. de benefic. par. 5. cap. 3. num. 174. & seq. vide Beltram. ad Greg. d. dec. 245. nu. 12. per tot.*

11 Onera verò, quæ non deducuntur, sunt ea, quæ temporalia sunt, non perpetua; vnde non est detrahenda pensio de beneficij valore, quia pensio est onus temporale, *Gonz. ad reg. 8. Cancell. glos. 5. §. 5. nu. 21. paris. de Resignat. lib. 10. q. 2. n. 47.* vbi, quod valorem exprimens deducta pensione, non excusatur à mala expressione.

12 Item nec deduci debent onera, quę expleri possunt per Rectorem beneficij, *Buratt. dec. 418. latè Beltramin. ad Greg. d. dec. 245. num. 12.* vbi etiam dicit, quod nec est detrahendum salarium factoris, quando prædia possunt locari colonis partiarijs, *Card. Caualer. decis. 462. num. 2.*

SVMMARIVM.

1 *Præsentatio, & institutio potest fieri extra diœcesim, si ibi reperiatur Episcopus, vel eius Vicarius habens ad id speciale mandatum.*
2 *Actus voluntariæ iurisdictionis possunt fieri extra territorium, contradictore non apparente.*
3 *Episcopus extra diœcesim potest beneficia conferre, sicut & Legatus de latere, & quilibet alius ordinarius, & nu. 4.*
5 *An Parochus extra territorium Episcopi possit suos subditos absoluere à peccatis.*
6 *Iuspatronatus transit cum venditione loci, seu Castri, in quo est iuspatronatus: limitatur nu. 10. & seq.*
7 *Vendita hæreditate in emptorem transit cum ea vniuersitate iuspatronatus.*
8 *Iuspatronatus transit in vsufructuarium omnium bonorum.*
9 *Iuspatronatus transit in Maritum cum vniuersitate data in dotem, vel cum Castro, Villa, feudo, & similibus.*
10 *An, & quando iuspatronatus transeat in conductorem Castri, seu Villæ.*
11 *Quando iuspatronatus præsumatur erectum à Barone vti tali, vel vti persona priuata.*
12 *In fideicommissarium non transit iuspatronatus restituta hæreditate iure fideicommissi vniuersalis, sed remanet apud ipsum heredem grauatum.*
13 *Restituta hæreditate iura sepulchrorum apud hæredem remanent.*
14 *Ius præsentandi annexum Vniuersitati bonorum, vel Castro, non transit in creditorem, qui iure pignoris vniuersitatem bonorum, vel Castrum possidet.*
15 *Quando ad creditorem spectet fructus, & exer-*

exercitium iurisdictionis.
Pertinentiarum nomine venit etiam iurisdictio, ibidem.
16 *In translatione iurispatronatus requiritur consensus Episcopi: limitatur num. 17. & seq.*
17 *Donatio iurispatronatus valet sine consensu Episcopi, quando iuspatronatus à laico donatur Ecclesiæ.*
18 *Ecclesia non potest iuspatronatus donare alteri Ecclesiæ, nisi de consensu Papæ.*
19 *Non requiritur consensus Episcopi, quando iuspatronatus ceditur, seu donatur compatrono.*
20 *Requiritur Episcopi consensus in donatione iurispatronatus facta à Patre ad fauorem filij.*
21 *Non est necessarius cōsensus Episcopi, quando iuspatronatus per successionem in hæredem transfertur.*
22 *Requiritur Episcopi consensus, quando Iuspatronatus titulo legati relinquitur laico, secus si relinqueretur Ecclesiæ.*
23 *Vendita Vniuersitate bonorum, vel Castro, cui annexum est iuspatronatus, non requiritur Episcopi consensus, dummodò iuspatronatus non exprimatur.*
24 *Quando contractus censeatur simoniacus, si in venditione hæreditatis iuspatronatus exprimeretur.*
25 *In cessione iurispatronatus nondum formati, non requiritur Episcopi consensus.*
26 *Cessio iurispatronatus facta sine consensu Episcopi, valida est in præiudicium ipsius cedentis.*
27 *Iurispatronatus vsurpatio non præsumitur in Ecclesia habente iurisdictionem in loco.*
28 *In Ecclesia conuentuali non acquiritur iuspatronatus, nisi ex priuilegio Apostolico: declaratur, & limitatur num. 30. & 33.*
29 *Non valet consuetudo, vt laicus intersit cū Clericis in electione Prælati.*
30 *De consensu Episcopi potest erigi iuspatronatus in aliquo Altare, seu Capella Ecclesiæ conuentualis, seu regularis, quo casu non requiritur priuilegium Papæ, sed sufficit consensus Prælati, seu Prioris, & Capituli.*
31 *Legata relicta incapacibus ex instituto, & obseruantia regulæ, hodie spectant ad fabricam S. Petri de Vrbe.*
32 *Contradictio Patroni non obstat, si absque causa suum assensum electo præstare recusat.*
33 *Quæ Ecclesia dicatur conuentualis.*
34 *Datur appellatio ab institutione præsentati vertente lite inter plures patronos, etiam quoad effectum suspensiuum: declaratur, & limitatur nu. 35. & 38.*
35 *Institutio extraiudicialis non admittit appellationem suspensiuam.*
Quid si lis in iudicium deducatur, antequam capiatur possessio, ibid.
36 *Si resignatio fiat ante motam litem, potest resignatarius possessionem lite pendente capere absque metu attentatorum.*
37 *Actus gestus post litem motam non est attentatus, quando est consequentius, & accessorius ad titulum, qui præcedit litem.*
38 *Quando possessio capta à Præsentato non dicatur attentata.*
39 *In attentatis magis ponderatur contemptus Iudicis, qui sententiam tulit, quàm ius agentis.*
40 *Attentati vitium cessat, quando aliquid geritur de mandato Iudicis, peracto iudicio, & alia lite non pendente.*
41 *Iudex à quo, si appellationem admisit, non potest vltra procedere.*
42 *Attentata non possunt reuocari ad instantiam eius, de cuius non iure constat: limitatur nu. 43.*
43 *Iudex propter contemptum sui iuris, siue legis ex puro, & mero officio suo attentata potest reuocare in pœnam attentantis, etiamsi constaret de non iure petentis.*
44 *Attentata reijciuntur stante bono iure attentantis, & quando dicatur constare de bono iure.*
45 *Item attentata reijciuntur, quando sunt turbida, & in alijs casibus hic enumeratis.*
46 *Appellatione deserta attentata non reuocantur: declaratur, & limitatur nu. 47.*
47 *Attentata perpetrata intra decem dies datos ad appellandum, reuocantur etiam lite deserta, non quidem per modum attentatorum, sed per viam nullitatis.*
48 *Deserta appellatione cessat priuilegium agendi summariè absque litis contestatione ad reuocationem attentatorum, durat tamen remedium agendi principaliter via ordinaria.*
49 *Datur appellatio à sententia lata super reuocatione attentatorum.*
50 *Datur etiam appellatio, si Iudex attentata reuocare recusauerit, vel si pronunciauerit, attentata non esse reuocanda.*
51 *Si contentio sit inter plures præsentatos, præfertur is, qui præsentatus est ab existente in quasi possessione præsentandi: limitatur nu. 53.*
52 *An talis præsentatus remoueri debeat, si euincatur iuspatronatus.*
53 *Præsentatus ab existente in quasi possessione præsentandi, præferri non debet, quando vel ex re iudicata, vel ex confessione*

vel

vel ex instrumento fundationis in continenti apparet de proprietate.

54 *Episcopus non potest instituere, quando ante præsentationem fuit mota lis contra existentem in quasi possessione præsentandi.*

55 *Ex actu facto, seu admisso sine præiudicio iuris alterius non acquiritur quasi possessio præsentandi.*

56 *Iuspatronatus à laico relictum confraternitati laicorum, censetur ecclesiasticum; secus si relinquatur illius custodibus, seu prioribus.*

57 *Legatum relictum Custodibus, seu prioribus Confraternitatis, non censetur Ecclesia relictum.*

58 *Si iuspatronatus relictum sit descendentibus, potest vltimus descendens extraneo illud relinquere.*

59 *Si fideicommissum ad certas personas, vel certos gradus coarctatum sit, vltimus illius gradus potest liberè res fideicommisso suppositas alienare.*

CAP. XII.

De Iurepatronatus.

1 QVæritur 1. an præsentatio, & institu-
tio possit fieri extra territorium, &
Diœcesim Episcopi, vel alterius habentis
ius instituendi? Resp. affirmatiuè, si extra
territorium reperiatur proprius Episco-
pus, vel eius Vicarius habens ad id specia-
2 le mandatum: quia isti sunt actus volun-
tariæ iurisdictionis, & ideò possunt etiam
extra Diœcesim fieri, contradictore non
apparente, *l. 2. vbi DD. ff. de offic. Proconf.
glos. in cap. nouit, in ver. terminos, vbi Abb.
& alij de offic. leg. & in cap. statutum, in
ver. per se ipsos, de Præb. in 6. Gom. in reg.
de non iudican. &c. q. 3. Couar. lib. 3. var.*
3 *resol. cap. 20. nu. 8.* vbi dicit, quod Episco-
pus extra suam diœcesim potest beneficia
conferre, *Gonz. ad reg. 8. Cancell. glos. 62.
nu. 2. & seq. Boer. dec. 30. latè Sbrozz. de
offic. Vicar. lib. 2. q. 102. Rot. de offic. Archidiac. decis. 5. in antiquior.* idemque di-
cendum est in Legato de latere, & quoli-
4 bet alio Ordinario: isti enim extra suam
prouinciam, seu territorium beneficia
similiter conferre possunt, *vt d. glos. in d.
cap. nouit, Boer. decis. 30. nu. 8. Gonz. vbi
supra nu. 4.*

5 Addit *Host. in sum. tit. de Pœnit. & remiss. §. cui confitendum, vers. & nunquid
extra territorium &c. Viuian. de Iurepatr.
par. 2. lib. 8. cap. 1. nu. 1. & seq. Gonz. loco
cit. d. glos. 62. nu. 9.* quod Parochus extra
suam parochiam, vel etiam extra territo-
rium, vel diœcesim Episcopi potest suos
subditos, seu parochianos sacramentaliter
absoluere à peccatis. sed contrarium sal-
tem quoad Regulares decernitur *in constit.
Clementis X. incip. Superna magni Patrisfam. quam supra retulimus cap. 3. q. 23.
nu. 264.*

6 Quæritur 2. an iuspatronatus transeat
cum venditione loci, seu castri, in quo ius-
patronatus existit? Resp. affirmatiuè, *cap.
ex litteris, vbi glos. & DD. de iurepatr. Bald.
in l. edicto, nu. 48. vers. idem si vendo &c.
C. de Edict. Diu. Adrian. toll. Couar. var.
lib. 2. cap. 18. nu. 8.* vbi dicit, quod ven-
7 dita hæreditate in ipsum emptorem tran-
sit cum ea vniuersitate iuspatronatus, *Mantic. decis. 140.* vbi, quod iuspatronatus
8 transit in vsufructuarium omnium bono-
rum, *latè Viuian. de Iurepatr. lib. 4 cap. 1.
num. 1. & seq.* vbi, quod iuspatronatus
transit in Maritum, cum vniuersitate data
9 in dotem, vel cum castro, villa, feudo, &
similibus, quæ sub se verè vniuersitatem
continent, *Garc. de Benef. par. 5. cap. 9.
nu. 147. & seq.*

10 An verò iuspatronatus transeat in conductorem Castri, seu Villæ? Resp. negatiuè, nisi in conductorem ex conuentione vtile dominium transitet, *d. cap. ex litteris, de Iurepatr.*

11 Limita 1. vt prædicta conclusio procedat, quando constat, quod iuspatronatus est de pertinentijs Castri, vt quia fuerit erectum à Barone vti tali; secus si sumus in dubio: quo casu iuspatronatus præsumitur erectum à Barone vti persona priuata, ideòque vendito Castro iuspatronatus non transit cum Castro, *Andr. de Isern. in cap. 1. de controuer. int. mascul. & fem. quem refert, & sequitur Genuens. in tract. de Eccles. q. 350.* subdens, quod præsumeretur erectum à Barone vti tali, si Capella fuerit erecta, seu constructa intra palatium ipsius Baronis.

12 Limita 2. in fideicommissario: nam in
eum non transit iuspatronatus restituta hæ-
reditate iure fideicommissi vniuersalis, sed
remanet apud ipsum hæredem grauatum,
l. quia perinde, ff. Ad Trebell. vbi, restituta
hæreditate iura sepulchrorum apud hære-
13 dem remanent, *Couar. var. resol. d. lib. 2.
cap. 18. nu. 8. & ità pluries decisum fuisse
in Sacro Rotæ Romanæ Auditorio refert Viuian. d. lib. 4. cap. 5. nu. 28.* quod à testan-
tis voluntate iure præsumpta deducitur,
quia cum apud primum hæredem maneat
directum, & honorificum hæredis nomen,
quo ipsum testator decorauit, ideò iura ad
hono-

honorem potius, quam ad pecuniarium commodū pertinentia,& quæ nomen verū hæredis præmittunt, non sunt fideicommissario tradenda,*vt inquit Couar.loco cit.*

14 Limita 3. in creditore: nam si ei datum fuerit pignus Vniuersitatis bonorum, in qua existat iuspatronatus,non tamen in ipsum transit iuspatronatus, *glos. & DD. in cap. cum Bertoldus,de re iud.* quia creditor percipit fructus nomine debitoris, eosque soluto debito tenetur restituere,vel in sortem imputare, seu cum credito compensare, *cap. 1. & 2. de Vsur. l. 1. & 2. C. de Pignor. act.* fructus autem, qui consistit in præsentatione,nec debitori potest restitui, neque eum debito compensari,*vt post glos. & Abb. in d. cap. cum Bertoldus, obseruat Mantic. dec. 140. num. 12. Garc. de Benef. par. 5. cap. 5. nu. 10. & seq. Neguſ. de Pignor. 2. mem. 2. part. princip. num. 60.* & quod ius præsentandi annexum Castro, non transeat in creditorem, qui iure pignoris castrum possidet, dixit *Rota in Legionen. parochialis de Villalob. 19. Ianuarij 1596. coram Litta.*

15 Obserua tamen, quod si creditor immissus fuerit in possessionem Castri, & pertinentiarum illius, ad eumdem creditorem spectaret fructus,& exercitium iurisdictionis; & ideò poterit deputare non tantùm colonos pro colendis agris, sed etiam officiales pro administranda iurisdictione, *Bart. in l. fin. nu. 2. ff. solut. matrim. Rot. in Tiburtina Castri Sambuci 5. Maij 1581. coram Clemente VIII. & in Romana Saluiani 16. Maij 1631. coram Durano, in impress. decis. 298. num. 5. & 6.* vbi, quod pertinentiarum appellatione venit etiam iurisdictio: quicquid sit, quando creditor fuit immissus simpliciter in possessionem Castri, aut rerum illius, *de quo vide Parisi. cons. 20. nu. 50. & seq. lib. 1. Couar. pract. quæst. cap. 1. nu. 10. Boer. dec. 50. per tot.*

16 Quæritur 3. an requiratur consensus Episcopi in translatione iurispatronatus? Resp. quod regulariter requiritur, *cap. illud, cap. præterea 2. de iurepatron. latè Viuian. eod. tit. par. 1. lib. 4. cap. 1. & seq.* vbi obseruat, quod ideò requiritur huiusmodi consensus, vt Ordinarius aduertat,an interuenerit labes simoniaca, *ex trad. per Abb. in cap. illud, nu. 6. de Iurepatr. quem refert, & sequitur Barbos. de offic. & pot. Episc. par. 3. alleg. 71. nu. 13.* item vt cognoscat Episcopus, an laici, in quos iuspatronatus transfertur, sint capaces, an contra eos militet suspicio fraudis, vel detrimenti Ecclesiæ, *Rot. in Pisana Capellaniæ 24. Nouembris 1586. coram Bubal. quam refert Viuian. vbi supra cap. 4. post nu. 74.*

17 Limita, quando iuspatronatus à laico donatur Ecclesiæ, quia tunc valet donatio sine consensu Episcopi,*cap. vn. de Iurepatr. in 6. Abb. in cap. illud, nu. 4. de Iurepatr. Gratian. discept. Forens. cap. 177. num. 3. Barbos. de offic. & pot. Episc. par. 3. alleg. 71. nu. 11. Viuian. d. par. 1. lib. 4. cap. 1. nu. 16.*

18 Obserua tamen, quod si ab Ecclesia iuspatronatus donatur alteri Ecclesiæ, non valeret huiusmodi donatio, nisi de consensu Papæ, *extrau. Ambitiosæ, de Reb. Eccles. non alien. cap. fine exceptione, 12. q. 2. Rota in Bracaren. Iurispatr. 7. Maij 1599. coram Card. Seraphino, in impress. decis. 1312. Viuian. d. lib. 4. cap. 1. nu. 33.*

19 Limita 2. quando iuspatronatus ceditur, seu donatur compatrono, quia neque in tali casu requiritur consensus Episcopi, *Abb. in cap. ex insinuatione, nu. 4. de Iurepatr.* vbi aduertit, quod hæc non est propriè donatio, sed potius proprij iuris relaxatio, cum quilibet Patronus habeat ius in solidum, *latè Barbos. d. alleg. 71. nu. 28. & seq. Viuian. d. lib. 4. cap. 1. num. 31:*

20 subdens, quod requiritur Episcopi consensus in donatione iurispatronatus facta à Patre ad fauorem filij, quia filius viuente Patre nullum ius habet in iurepatronatus Patri competente.

21 Limita 3. quando iuspatronatus per successionem in hæredem transfertur, quia neque tunc requiritur consensus Ordinarij, siue hæres sit suus, siue extraneus, siue succedat ab intestato, siue ex testamento, *cap. ex litteris, & cap. cum sæculum, vbi Abb. de Iurepatr. clem. plures, eod. tit. Barbos. d. alleg. 71. nu. 3. & seq. Viuian. d. lib. 4. cap. 1. nu. 14.*

22 An verò requiratur consensus Episcopi, si titulo legati iuspatronatus alicui relinquatur? Resp. affirmatiuè, si relinquatur laico, secus si relinqueretur Ecclesiæ, *Abb. in d. cap. illud, nu. 4. de Iurepatr. Viuian. d. lib. 4. cap. 1. nu. 18.*

23 Limita 4. quando transfertur ex venditione Villæ, seu Castri, cui annexum est iuspatronatus, *d. cap. ex litteris, & cap. cum sæculum, Abb. in cap. illud, nu. 4. eod. tit. de Iurepatr.* vbi dicit, quod vendita Vniuersitate, cui annexum est iuspatronatus, non requiritur Episcopi consensus, dummodò iuspatronatus non exprimatur: nam si venditor diceret, vendo tibi talem Villam cum iurepatronatus in ea existente, non valeret venditio respectu iurispatronatus, *Barbos. d. alleg. 71. num. 3. & seq. Viuian. d. lib. 4. cap. 1. num. 6.*

24 *& seq.* vbi dicit, quod contractus esset simoniacus, si in venditione hæreditatis iuspa-

iuspatronatus principaliter, & coniunctiuè per copulam exprimeretur: secus si declaratiuè, & accessoriè, *Rot. in Calagurita. na præbementiarum 18. Decembris 1592. coram Giptio, & in Pampilonen. iurispatronatus 9. Februarij 1588. coram Card. Pamphilio.*

25 Limita 5. in iurepatronatus nondum formato, puta si ad instantiam fundatoris, vel eius hæredum nondum fuerit erectum beneficium, nec reseruatum iuspatronatus: ratio est, quia iura requirentia Episcopi consensum in translatione iurispatronatus, loquuntur de iurepatronatus iam formato, & in esse deducto, *vt colligitur ex d. cap. illud, & ex cap. præterea 2. de Iurepatr.*

26 Notandum tamen est, quod licèt non possit quis sine consensu Episcopi iuspatronatus in alium transferre, eum consensus Episcopi huiusmodi translationem operetur: potest tamen in alium cedere ius suum sine consensu Episcopi, quo casu talis cessio valida est in præiudicium ipsius cedentis, *Rot. decis. 17. aliàs 873. de Iurepatr. in antiq. Gratian. discept. for. cap. 177. nu. 15.*

27 Quæritur 4. an iurispatronatus vsurpatio præsumatur in Ecclesia habente iurisdictionem in loco? Resp. negatiuè, *Rota in Papien. Iurispatronatus 28. Iunij 1630. coram Pirouano, & declarauit Sac. Congregatio in Sublacen. 12. Septembris 1621.* in iurepatronatus Abbatis temporalem iurisdictionem habentis, in quo non requiruntur probationes tam exactæ, prout Concilium Tridentinum exigit in ijs personis, in quibus præsumitur vsurpatio; ratio est, quia in Ecclesia Domina Castri cessat suspicio, quæ militat contra laicum habentem iurisdictionem in loco; nam Prælatus iuspatronatus non acquireret sibi, aut hæredibus, sed Ecclesiæ, *Abb. in cap. ad audientiam, nu. 12. de Eccles. ædif. Felin. in cap. cum venerabilis, nu. 32. de except. Rot. inter Recentior. decis. 6 par. 1. & in Leodien. Parochialis 27. Ianuarij, & 5. Maij 1627. coram Pirouano, prout refert Ferentill. ad Buratt. dec. 832. nu. 5.*

28 Quæritur 5. an & quando in Ecclesia conuentuali acquirere quis possit iuspatronatus? Resp. quod in ea non acquiritur Iuspatronatus, nisi ex priuilegio Apostolico; & ideò non sufficeret probare dotationem, aut fundationem cum assensu Diœcesani, nisi constet etiam de priuilegio, *cap. hinc est etiam, 16 qu. 1. glos in cap. nobis, ver. nisi aliter, de Iurepatr. Mohedan. dec. 10. num. 2. & 3. eod. tit. de Iurepatr. Put. dec. 356. nu. 2. & 3. lib. 2. in correct. Card. Seraphin. dec. 1305. num. 5. & dec. 1353. nu. 5. & dec. 1395. nu. 2. & 3.* vbi ampliat, etiamsi esset conuentualis habitu, non actu. Vnde is, qui dotauit, vel fundauit Monasterium, seu Ecclesiam conuentualem, licèt iuspatronatus acquirat quoad alia iura, non tamen potest Prælatum, seu Priorem in ea præsentare absque Apostolico priuilegio; quinimò nec valeret con-

29 suetudo, vt laicus interesit cum Clericis in electione Prælati, licèt electione iam facta assensus Patroni postulari debeat, vt possit contra electum excipere, si non esset idoneus, *d. cap. nobis, vbi Abb. & alij, de Iurepatr. cap. sacrosancta, & cap. Massana,*

30 *de elect.* quod quidem procedit, quando iuspatronatus reseruandum esset in tota Ecclesia conuentuali; secus si de consensu Episcopi in aliquo Altare, seu Capella Ecclesiæ conuentualis, seu regularis erectum fuerit beneficium, seu iuspatronatus: hoc enim casu potest Patronus rectorem præsentare in dicta Capella, nec ad id requiritur priuilegium Papæ, sed sufficit cōsensus Prælati, seu Prioris, & Capituli, *Abb. in d. cap. nobis, num. 1. Rota in Segobien. Capellaniæ 28. Febr. 1625. coram Vbaldo, prout refert Ferentill. ad Buratt. dec. 1. nu. 17.* præsertim quia hæc non dicitur alienatio, sed concessio ad vsum, ad quem res fuit fabricata, *Quaran. in ver. alienatio rer. Eccles. nu. 29. vide quæ diximus in tract. de Regim. Eccles. lib. 1. cap. 12. nu. 52. quibus adde Ang. cons. 224. quem refert Genuens. in tract. de Eccles. qu. 439.*

31 vbi dicit, quod licèt res immobilis non possit legari Capuccinis, aut alijs Religiosis incapacibus, *ad tex. in l. si in metallum, vbi Bart ff. de his, quæ pro non script. hab.* legari tamen potest altari construendo in Ecclesia Religiosorum incapacium, quia possunt in altare deseruire Sacerdotes sęculares de Religiosorum assensu, de quibus videtur sensisse testator, *arg. l. si miles, ff. de milit. testam.* licèt non desint Doctores, qui affirmant, quod quando legatur res immobilis Ecclesiæ, vel religiosis incapacibus, debetur in tali casu æstimatio, *ità Paul. de Castr. in l. apud Iulianum, §. constat, ff. de leg 1. Io. Ant. Lanar. cons. 80. quos refert, & sequitur idem Genuens. loco cit. nu 5.* sed hodie legata huiusmodi, quando legatarij ex instituto, & obseruantia regulæ sunt incapaces, ad fabricam S. Petri de Vrbe spectant, *vide Quaran. in ver. fabrica S. Petri, vers. si autem ipsi legatarij.*

32 Obserua tamen, quod si Patronus absque causa suum assensum electo præstare recusat, contradictio non obstaret, *vt d. Abb. in d. cap. nobis, in fin. de Iurepatr.*

33 Obserua 2. quod Ecclesia conuentualis dici-

dicitur, quando tres ad minus in collegio sunt, *l. Neratius, ff. de verb. signif.* quamuis in vno etiam ius Collegij conseruetur, *l. sicut §. vlt. ff. quod cuiusque vniuers. nom. glos. in cap. 1. ver. duo, de elect.* vbi, quod duo faciunt congregationem, *& in d. cap. nobis, ver. in conuentuali.*

34 Quæritur 6. an detur appellatio ab institutione præsentati vertente lite inter plures patronos? Resp. affirmatiuè etiam quoad effectum suspensiuum: & ideò institutio, & collatio, ac possessio capta pendente termino ad appellandum, vel post appellationem, est attentata, *Greg. dec. 91. Buratt. dec. 72. & 625. Duran. decis. 280. nu. 1. Rota apud Scacc. post tract. de appell. decis. 18. & in Recentior. decis. 268. par. 8.*
35 vbi, quod hoc procedit in institutione iudiciali, quæ emanauit in contradictorio iudicio, & cum causæ cognitione; hæc enim habet absolutè vim diffinitiuę, & grauat competitorem; secus in institutione extraiudiciali, quia huiusmodi institutio de sui natura non comparente contradictore est mera interlocutoria, nec sortitur naturam diffinitiuę, nisi inter institutum, & instituentem, qui videlicet institutionem reuocare non potest; vnde talis institutio non admittit appellationem suspensiuam, & per consequens executioni statim mandari potest absque labe attentatorum, *Lancellott. de Attent. par. 2. cap. 4. nu. 725. latè Beltramin. ad Greg. dec 251. num. 14. Gonz. ad reg. 8. in tit. de nullit. nu. 14. & seq. Viuian. de Iurepatr. lib. 11. cap. 9. nu. 10. & seq. Rot. decis 197. nu. 1. & seq. par. 5. tom. 1. Recent. Merlin. dec. 691. nu. 5.* idque locum habet, etiamsi lis in iudicium deducatur, antequam capiatur possessio: quia neque tunc talis possessio post motam litem capta, esset attentata, quando extraiudicialiter processum fuit ad institutionem, nisi vltra litis pendentiam intercessisset inhibitio, *Rota in Neapolitana Altaris priuilegiati 23. Iunij 1614. coram Coccino, quam refert Beltramin. ad Greg. d. dec. 251. num. 14. vbi ità intelligit aliam Rotæ decisionem in Leodien. Abbatissatus 31. Maij 1606. coram Card. Sacrato, Paris. de Resignat. lib. 2. qu. 3.*
36 *nu. 28. & seq.* vbi addit, quod si resignatio fiat ante motam litem, potest Resignatarius possessionem lite pendente ca-
37 pere absque metu attentatorum, quia actus gestus post litem motam non est attentatus, quando est consecutiuus, & accessorius ad titulum, qui præcedit litem, *vide Paris. cons. 172. num. 12. vol. 4. Beltram. ad Greg. d. dec. 251. nu. 14. vers. sed hoc patitur &c. Merlin. dec. 10. nu 6.*

38 Obserua tamen, quod si talis esset fori, seu loci consuetudo, vt appellatio in tali casu operetur effectum deuolutiuum tantùm, non autem suspensiuum, ea esset omninò seruanda, cum concernat fauorem Ecclesiæ, *arg. cap. consultationibus, de Iurepatr. Viuian. d. lib. 11. cap. 4. nu. 93.* Rot. *dec. 1155. versus fin. par. 3. lib. 3. diuers. Lancell. de Attent. d. par. 2. c. 4. n. 720. & seq.* vbi addit, quod nec diceretur attentata possessio præsentati à Patrono, qui esset in quasi possessione præsentandi, vel quando inter præsentatos non fuisset lis contestata, vel quando præsentatus, & institutus ab Ordinario, immitteretur in possessionem ab eodem Ordinario, coram quo lis pendebat: secus si immitteretur in possessionem ab alio Iudice, *ex deductis per Rot. in Tuden. Parochialis de Taburchia 29. Nouembris 1567. coram Grato, & in Calaguritana beneficij 25. Ianuarij 1554. coram Augustino, & in Astoricen. Parochialis S. Augustini 10. Decembris 1563. coram Sarmiento, quibus adde Theodos. Rub. in suis singular. par. 1. circa decis. Oradin. 584. lib. 1. nu. 4. & seq.* vbi dicit,
39 quod in attentatis magis ponderatur contemptus Iudicis, qui sententiam tulit, quàm ius agentis, *Merlin. dec. 691. num. 6.* vbi, quod attentati substantia potissimum consistit in læsione maiestatis Iudicis, &
40 *dec. 687. nu. 7.* vbi, quod attentati vitiū cessat, quando aliquid geritur de mandato Iudicis, peracto iudicio, & alia lite non pendente, *Greg. dec. 486. nu. 4 & 7. Rot. dec. 2. aliàs 13. de restit. spol. in nou. Mantic. dec. 31. nu. 3. Chartar. decis. Gen. 111.*
41 *nu. 6.* subdens, quod si Iudex à quo appellationem admisit, non potest vltra procedere, cum per talem admissionem à se abdicauerit omnem iurisdictionem, *Buratt. dec. 72. nu. 5. Ridolfin. in Prax. iudic. par. 2. cap. 15. nu. 61. & 64.*
42 Obserua 2. quod attentata non possunt reuocari ad instantiam eius, de cuius non iure constat, præsertim si reuocatio huiusmodi attentatorum tendat ad restitutionem possessionis adeptæ lite pendente, nè per hoc detur vitiosus ingressus Ius non habenti, *Rot. dec. 2. vt lit. pend. in nou. & dec. 6. num. 9. par. 2. diuers. Merlin. dec. 450. nu. 19.* vbi, quod reo, & possessori sat est vincere per non ius actoris; requiritur tamen ad hunc effectum, quod clarè, & notoriè constet de non iure petentis, quia tunc non esset locus reuocationi attentatorum: nisi fortè Iudex propter contemptum sui iuris, siue legis ex puro, & mero officio suo vellet illa reuocare in pœnam attentantis, *Rot. dec. 2. aliàs 13. num. 1. de*

restit.

restit. spoliat. in nou. Greg. dec. 91. *nu.* 8. *& ibi Beltram. num.* 12. *Buratt. dec.* 569.
44 *nu.* 5. vbi dicit, quod attentata reijciuntur stante bono iure attentantis, *Rot. dec.* 323. *nu.* 6. *par.* 4. *tom.* 2. *Recent.* vbi, quod ad hunc effectum non dicitur constare de bono iure, nisi per confessionem partis, vel rem iudicatam. Similiter attentata reijciuntur, quando sunt turbida, seu
45 magna ex parte dependent à negotio principali, vel quando fuit frustratoriè appellatum ad litem in longum protrahendam, vel quando fuit attentatum per viam visitationis, *Rota in recent. dec.* 426. *nu.* 16. *par.* 5. *tom.* 2. *& dec.* 351. *num.* 1. *& seq. par.* 3. *Duran. dec.* 313. *nu.* 13. quemad-
46 modum nec reuocantur appellatione deserta: videtur enim renunciasse attentatis qui passus est, sententiam transire in iudicatum, *Buratt. dec.* 77. *per tot. Scacc. de*
47 *Appellat. qu.* 15. *num.* 70. quod tamen procedit, quando attentata commissa sunt post decem dies, siue post terminum datū ad appellandum, tunc enim obstat res iudicata; secus si attentata perpetrata sunt intra decem dies datos ad appellandum; quia tunc reuocantur etiam lite deserta, non quidem ex priuilegio, nec per modum attentatorum, sed per viam nullitatis, *Scac. d. q.* 15. *nu.* 74. *& seq. & qu.* 17. *limit.* 47.
48 *mem.* 1. *nu.* 173. subdens, quod deserta appellatione cessat quidem priuilegium agendi summariè absque litis contestatione ad reuocationem attentatorum, sed adhuc durat remedium agendi principaliter, via ordinaria, *Cas. de Graff. decis.* 2. *de appell. Card. Seraphin. decis.* 229. *Rota decis.* 685. *nu.* 3. *& seq. par.* 3. *Recent. Ferentill. ad Buratt dec.* 63. *nu.* 14. *& dec.* 77. *nu.* 11. *Duran. dec.* 177. *nu.* 5. *Ridolfin. in Prax. iudic. par.* 2. *cap.* 15. *nu.* 53.
49 An verò detur appellatio à sententia lata super reuocatione attentatorum? Resp. affirmatiuè, quia licèt sit interlocutoria, cum per eam non terminetur negotium principale, habet tamen vim diffinitiuæ, tamquam lata super exceptione peremptoria, maximè si per eam fieret restitutio possessionis adeptæ lite, vel appellatione pendente, vel post inhibitionem, *Rot. dec.* 21. *alias* 85. *de Appell. in non. latè Scacc. de appellat. q.* 17. *limit.* 47. *mem.* 1. *nu.* 172. quod eo magis procederet, quando actum fuit principaliter ad reuocationem attentatorum per viam actionis, aut aliàs via ordinaria nō priuilegiata, *Ridolfin. in Prax. iudic. par.* 2. *cap.* 15. *nu.* 102. *& seq.*
50 vbi, quod datur etiam appellatio, si Iudex attentata reuocare recusauerit, vel si pronunciauerit, attentata non esse reuocanda.

51 Obserua 3. quod vbi contentio est inter plures præsentatos, præfertur is, qui præsentatus est ab existente in quasi possessio-
52 ne præsentandi, ità vt si euincatur iuspatronatus, non inde tamen talis præsentatus remouendus sit, sed veris patronis in futurum dumtaxat reseruatur exercitium eorum iuris præsentandi, *cap. consultationibus, cap. ex litteris, vbi DD. de Iurepatr. cap. querelam, de elect. cap. cum olim, de caus. poss. & propr. Card. Seraphin. dec.* 875. *num.* 3. *& dec.* 884. *num.* 3. *Card. Mantic. dec.* 86. *nu.* 1. *Rot. in recent. dec.* 181. *nu.* 1. *& dec.* 274. *nu.* 6. *par.* 2. *Merlin. dec.* 454. *num.* 2. *& seq. & dec.* 450. *num.* 1. *& seq.*
53 vbi subijcit, quod non esset præferendus præsentatus ab existente in quasi possessione, quando vel ex re iudicata, vel ex confessione, vel ex instrumento fundationis incontinenti apparet de proprietate, quia proprietas absorbet possessionem, & veritas præferri debet opinioni, seu præsumptioni, *Abb. in d. cap. consultationibus, nu.* 3. *&* 9. *Rot. apud Postium post tract. Mandat. de manuten. dec.* 285. 332. *&* 333. *& in recent. dec.* 197. *nu.* 6 *& seq. par.* 5.
54 *tom.* 1. vbi, quod Episcopus non potest instituere, quando ante præsentationem fuit mota lis contra existentem in quasi possessione præsentandi.
55 Obserua 4. quod ex actu facto, seu admisso sine præiudicio Iuris alterius, non acquiritur quasi possessio præsentandi, quia dicta clausula præseruat ius tam in petitorio, quam in possessorio, *Garc. de benef. par.* 5. *cap.* 5. *nu.* 65. *Viuian. de Iurepatr. par.* 2. *lib.* 5. *cap.* 2. *sub nu.* 12. *& lib.* 11. *cap.* 6. *nu.* 13. *Post. d. tract. obseru.* 32. *num.* 16. *Rot. in Maioricen. Iurispatr.* 4. *Decembris* 1587. *coram Rub. quam refert Ferentill. ad Buratt. dec.* 633. *nu* 16.
56 Quæritur 7. an Iuspatronatus à laico relictum Confraternitati laicorum, vel illius Custodibus, censeatur Ecclesiasticum, vel laicale? Resp. quod aut relinquitur Confraternitati, & tunc censetur ecclesiasticū; aut relinquitur Custodibus, seu Prioribus, & tunc censetur laicale; ratio huius vltimæ conclusionis est, tum quia in tali casu iuspatronatus relinquitur Custodibus, aut Prioribus intuitu officij, aut dignitatis, prout illa laicis conueniunt, & dari solent,
57 non autem intuitu Ecclesiæ: tum etiam quia Custodes non repræsentant locum, quinimmò nec totam Confraternitatem, & propterea quod eis legatur, non censetur Ecclesiæ legatum, *latè Rot. in Romana Beneficiatus S. Laurentij in Damaso* 7. *Februarij* 1628. *coram Durano, in impress. decis.* 130.

58 Quæritur 8. an, si iuspatronatus relictum sit descendentibus, possit vltimus descendens extraneo illud relinquere? Resp. affirmatiuè, quia in tali casu remanet hoc ius liberum in hæreditate vltimi descendentis, *per tex. in l. qui solidum*, 80 §. *gradium, ff. de leg.* 2. vbi, si fideicommissum
59 ad certas personas, vel certos gradus coarctatum sit, vltimus illius gradus potest liberè res fideicommisso suppositas alienare, *ex trad. per Peregrin. de fideicom. art. 52. nu. 2. & ità resoluit Rot. apud Viuian. de Iurepatr. decis. 12. nu. 1. & dec. 13. sub nu. 4. & in Recentior. decis. 286. nu. 11. & 12. & decis. 363. par. 5. tom. 1. Card. Seraphin. dec. 364. nu. 2. & seq. & decis. 378. nu. 1. & seq.*

SVMMARIVM.

1 *Canonici Ecclesiæ Cathedralis, vel Collegiatæ, & alij ad residentiam adstricti non possunt ab eorum Ecclesijs abesse vltra tres menses sub pœnis hic expressis: idemque procedit, si habeant priuilegium duorum mensium, nu. 7.*

2 *Canonici, & alij absentes non possunt pro illis tribus mensibus distributiones quotidianas consequi, nisi fructus omnes consisterent in distributionibus.*

3 *Absentia Canonicorum potest dupliciter considerari, vel à loco, vbi Ecclesia sita est, vel tantùm ab ipsa Ecclesia.*

4 *Canonici siue primo, siue secundo modo absuerint, incidunt in pœnas Concilij Tridentini.*

5 *Qui vltra tempus à Concilio permissum notabiliter absunt, mortaliter peccant.*

6 *Episcopus ob legitimam causam potest Canonicis facultatem concedere, vt abesse possint per quatuor menses.*

7 *Canonici habentes priuilegium duorum mensium, gaudent hoc priuilegio, etiamsi vltra duos menses absint: priuantur tamen distributionibus debitis pro tempore, quod duos menses excedit.*

8 *An Canonicus absens vltra tres, vel duos menses, teneatur in conscientia restituere fructus.*

9 *An Clericus ad residentiam adstrictus, possit inuito proprio Prælato accedere ad Romanam Curiam ad effectum prosequendi appellationem, vel oppressionem euitandi.*

CAP. XIII.

De Clericis non residentibus.

Quæstio I.

Quomodo intelligenda sit absentia ad effectum vt Canonici incidant in pœnas Concilij Trident. sess. 24. de ref. cap. 12.

1 PRæmittendum est, quod ex dicto Sac. Concilio Trident. obtinentibus in Ecclesijs Cathedralibus, aut Collegiatis dignitates, canonicatus, præbendas, aut portiones non licet vigore cuiuslibet statut., aut consuetudinis vltra tres menses ab eisdem ecclesijs quolibet anno abesse: saluis nihilominus earum ecclesiarum constitutionibus, quæ longius seruitij tēpus requirunt; alioquin anno primo priuandus est vnusquisque dimidia parte fructuum, quos ratione etiam præbendæ, & residentiæ fecit suos: quod si iterum eadem fuerit vsus negligentia, priuandus est omnibus fructibus, quos eodem anno lucratus fuerit; crescente verò contumacia, contra eos iuxta Sacrorum Canonum constitutiones procedi debet: *vide Barbos. de offic. & pot. Episc. par. 3. all. 53. & seq.* vbi etiam obseruat, non posse Canonicos pro illis tribus mēsibus distributiones quo-
2 tidianas consequi, nisi fructus omnes consisterent in distributionibus, *vt censuit Sac. Congregatio teste Paris. de Resign. lib. 1. q. 10. nu. 65. Gonz. ad reg. 8. Cancell §. 7. prohem. nu. 182. Quaran. in ver. residentia, vers. item propositionem illam &c.*

3 Præmittendum 2. quod dupliciter potest considerari absentia Canonicorum, vel à Ciuitate, seu loco, vbi Ecclesia sita est, vel tantùm ab ipsa Ecclesia, cum possit in tali casu præsens esse in Ciuitate.

4 His præmissis dicendum est iuxta communem Doctorum sensum, Canonicos, siue primo, siue secundo modo absuerint, incidere in pœnas Concilij *d. cap. 12.* absens enim dicitur non tantùm is, qui non est in Ciuitate, siue in continentia murorum illius, sed etiam is, qui non est in loco particulari, seu vt alij loquuntur, loco loci, puta in cubiculo, Ecclesia, alioue loco, de quo agitur, *l. absentem, vbi glos. & DD. ff. de Verbor. signif. latè Menoc. in tract. de Distribut. quot. par. 2. q. 5. num. 1. & seq.* quod etiam clarè colligitur ex eodem Concilio,

stillo; *ibi ab eisdem Ecclesijs quolibet anno abesse &c. & ità declarauit Sac. Congregatio Concilij teste Garc. de Benef. par. 3. cap. 2. nu. 319. & seq.* vbi etiam dicit, quod si vltra tempus à Concilio permissum notabiliter absint, peccant mortaliter, cum contraueniant grauissimo praecepto eiusdem Cõcilij, nec satisfaciant propriae obligationi: non enim est, nec dici potest lex purè pœnalis, *Viuian. de iurepatron. lib. 15. cap. 3. nu. 166. Piasec. in Prax. Episcop. par. 2. cap. 3. nu. 10. versus fin. Barbos. de offic. & pot. Episc. par. 3. alleg. 53. nu. 122. & seq.* subdens, posse Episcopum ob legitimam causam Canonicis facultatem concedere,

6 vt abesse possint per quatuor menses; idemque dicendum, si Canonici habeant priuilegium duorum mensium in anno,

7 quia isti duo menses cum lucro distributionum subrogantur in locum trium mensium, qui dantur à Concilio, *vide Bonacin. in tract. de Hor. canon. disp. 2. q. 5. pun. 4. nu. 10. & seq.* vbi dicit, quod Canonici habentes priuilegium duorum mensium, si vltra duos menses absint, priuantur solum distributionibus debitis pro tempore, quod duos menses excedit.

8 An verò Canonicus absens vltra tres, vel duos menses vt supra, teneatur in conscientia restituere fructus? vide *Nauar. cons. 3. lib. 3. Viuian. loco cit. num. 165.* vbi afferunt, non teneri, nisi condemnetur.

9 Addit *Ricc. in Prax. for. Eccles. par. 2. ref. 264.* quod Clericus ad residentiam astrictus, etiam inuito proprio Praelato potest accedere ad Romanam Curiam ad effectum prosequendi appellationem, vel aliam oppressionem euitandi, licèt de honestate debeat licentiam petere, *per tex. in cap. omnis oppressus, 2. q. 6.*

SVMMARIVM.

10 *Quando nullus ex Ecclesia ministris interest Diuinis officijs, quotidianae distributiones, quae ad eos spectarent, si praesentes fuissent, Ecclesiae debentur.*

11 *Si Canonici aliquot Diuinis officijs intersint, alij verò absint, quotidianae distributiones praesentibus accrescunt; partes verò fructuum, qui absentibus competerent, si praesentes forent, Ecclesiae debentur: limitatur nu. 12.*

An distributiones possint remitti, ibidem nu. 11.

12 *Si omnes fructus in distributionibus consistunt, tunc accrescunt alijs, qui Diuinis horis intersunt.*

13 *Quid si ex statuto, vel consuetudine Ecclesiae singulis Canonicis, vel omnibus, qui Diuinis interfuerint, certa portio est assignata.*

Distributiones praebendarum vacantium debentur praesentibus, nec reseruantur successoribus, ibidem.

Quaestio II.

Quando distributiones, vel fructus non residentium in loco beneficij, vel eorum, qui horis Diuinis non intersunt, debeantur Canonicis, vel beneficiatis praesentibus, & quando debeantur Ecclesiae.

10 DIco 1. quod si nullus ex Ecclesiae ministris intersit Diuinis officijs, omnes quotidianae distributiones, quę ad eos spectarent, si praesentes fuissent, Ecclesiae debentur, *vt tradunt DD. in cap. vn. de Cler. non resid. in 6.*

11 Dico 2. quod si Canonici aliquot Diuinis officijs intersint, alij verò absentes fuerint, in quotidianis distributionibus receptum est, eas, quae absentibus, si praesentes forent, omninò competerent, praesentibus accrescere; in ipsis verò fructibus principalibus à quotidianis distributionibus distinctis, absentium partes ad Ecclesiam spectant, *cap. pen. de Cleric. non resid. glos. communiter recepta in clem. 2. ver. suspensus de Vit. & hon. Cleric. latè Couar. var. resol. lib. 3. cap. 13. nu. 7. vers. Quod si Canonici &c.*

An verò distributiones quotidianae remitti, seu donari possint? Respondet *Nicolius in suis floscul. siue notabil. in ver. distributiones nu. 21.* quod donari possunt à quolibet Canonico pro parte sibi contingente, etiam ei, qui non interfuit; non possunt tamen capitulariter remitti, *Concil. Trident. sess. 24. de ref. cap. 12. & censuit Sacra Congregatio teste eod. Nicolio ibid.*

12 Dico 3. quod si omnes fructus in distributionibus consistunt, de eis iudicandum est, prout de distributionibus; & ideò accrescunt alijs, qui Diuinis horis intersunt, *iuxta glos. receptam in clem. 2. ver. pars dimidia, de Aetat. & qual.*

13 Dico 4. quod vbi ex statuto, vel consuetudine Ecclesiae cautum est, vt cuilibet Canonico, qui Diuinis officijs interfuerit, detur certa, ac definita quantitas, eo casu portio absentis non diuiditur inter praesentes, sed in beneficium Ecclesiae conuertitur; tunc enim non est locus iuri accre-

scendi, quia præsenti certa debetur quantitas, absenti verò nulla, *l. si Titio, ff. de leg. 2.* neque in tali casu aliqua inter eos coniunctio concurrit, cum nec re, nec verbis coniuncti sint, *l. triplici, ff. de Verb. signif. latè Couar. d. lib. 3. cap. 13. num. 7.* vbi dicit, hoc procedere, quando ex patrimonio Ecclesiæ, cui ministratur, dantur reditus, & quotidianæ distributiones ipsis ministris nulla facta diuisione redituum inter ipsam Ecclesiam, & eius ministros; si verò certa portio singulis non est assignata, sed omnibus, ità vt inter eos, qui Diuinis intersunt, sit distribuenda, tunc portiones absentium interessentibus accrescunt, seu portiones interessentium, propter absentiam aliorum, iure non decrescendi pinguiores fiunt, quia in hoc casu & re, & verbis sunt coniuncti, *Card. Mantic. decis. 226. per tot. latè Garc. de Benefic. par. 3. cap. 2. nu. 444. & seq. Couar. d. cap. 13. nu. 7.* vbi obseruat, hoc vltimum procedere, quando ministri habent patrimonium, & reditus distinctos à reditibus Ecclesiæ.

Dico 5. quod distributiones præbendarum vacantium, etiam Theologalis, vel Pœnitentiariæ, semper dantur præsentibus, & nunquam reseruantur successoribus, *vt censuit Sac. Cong. teste Nicolio in suis flosc. sine notabil. in ver. distributiones, nu. 7.*

SVMMARIVM.

14 *Canonici associantes suum Episcopum extra Ecclesiam Cathedralem, non lucrantur distributiones.*

15 *Absentes à suis Ecclesijs, & ad Curiam accedentes pro vtilitate dictarum Ecclesiarum, lucrantur fructus, non autem distributiones.*

16 *Distributiones non dicuntur de corpore beneficij, sed potius sunt stipendium quoddam laboris.*

17 *Prouisi de beneficijs non faciunt fructus suos, donec iuramentum fidei personaliter, & non per procuratorem præstiterint, lucrantur tamen distributiones, etiamsi non iurauerint.*

18 *An, & quãdo habens indultum ad lucrandũ fructus in absẽtia, lucretur distributiones.*

Quæstio III.

An Canonici associantes suum Episcopum extra Ecclesiam Cathedralem, lucrentur distributiones.

14 RESp. negatiuè, *cap. de cætero, cap. ad audientiam, de Cler. non resid. & cen-*
suit Sac. Congregatio teste Ricc. in Prax. for.
Ecclesf. par. 3. res. 90. num. 22. & seq. vbi
15 etiam dicit, quod absentes à suis Ecclesijs,
& ad Curiam accedentes pro vtilitate
Ecclesiarum, lucrantur fructus, non autem
distributiones, *per tex. in cap. cum non de-*
16 *ceat, 3. de Elect. in 6.* distributiones enim
non dicuntur de corpore beneficij, sed potius
sint stipendium quoddam laboris, cum
dentur ratione interessentiæ, & ministerij
personalis, *Cæs. de Graff. dec. 5. nu. 4. de*
Præb. Rot. dec. 8. nu. 1. eod. tit. de Præb. in
17 *nou. & dec. 402. nu. 4. par. 1. Diuers.* vnde
licèt prouisi de beneficijs non faciant fructus
suos, donec iuramentum fidei personaliter,
& non per procuratorem præstiterint,
vt disponit Conc. Tridentinum sess. 24.
de ref. cap. 12. distributiones tamen, quas
interim lucrantur, faciunt suas, etiamsi non
iurauerint, *vt declarauit eadem Sac. Con-*
18 *gregatio teste Ricc. loco cit. nu. 9.* idemque
dicendum est in habente indultum ad lucrandum
fructus in absentia; hoc enim
non extenditur ad distributiones, nisi in
indulto dicatur, quod impetrans percipiat
prouentus ac si præsens esset, & Diuinis
officijs interesset, *glos. in cap. vn. ver. adfuerint, de Cleric. non resid. in 6. Cass. dec.*
1. eod. tit. Couar. lib. 3. var. cap. 13. nu. 2.
vers. Sic quamuis Princeps &c. subdens,
quod non debentur distributiones, si in
gratia dicatur, quod impetrans percipiat
fructus ac si resideret.

SVMMARIVM.

19 *Canonicus non lucratur distributiones, nisi Diuinis officijs in Ecclesia interfuerit, etiamsi præsens sit in loco, vbi sita est Ecclesia: limitatur nu. 20. 21. & 22.*

20 *Canonicus absens ex causa infirmitatis lucratur distributiones, etiamsi ex propria culpa in morbum inciderit; limitatur nu. 23.*

21 *Canonicus iniustè bannitus, relegatus, vel carceratus, aut alio impedimento detentus, non amittit distributiones: limitatur nu. 23.*

Quid si fuerit carceratus, vel relegatus ob propriam culpam, ibidem d. nu. 21.

22 *Canonicus absens ob euidentem Ecclesiæ vtilitatem, lucratur distributiones: limitatur nu. 23. & 25.*

23 *Canonicus, qui non fuit solitus residere, seu Diuinis interesse, amittit distributiones, etiamsi abfuerit ex causis prædictis.*

24 *Canonicus iniustè carceratus, excommunicatus &c. si commodè potuit vitæ innocentiam*

centiam probare, & non fecit, non potest distributiones repetere.
25 *Canonicus absens propter Ecclesiæ vtilitatem, si ad id habeat congruum salarium, non percipit distributiones.*
26 *Quando quis dicatur solitus interesse, vel non interesse Diuinis.*
27 *Iniustè carceratus, excommunicatus &c. potest repetere distributiones vel à Iudice iniustè procedente, vel à parte iniustè querelante, vel ab ijs, qui distributiones perceperunt: limitatur nu. 29. 30. & 31.*
28 *Donec pendet quæstio super iustitia, vel iniustitia causæ, distributiones sequestrari debent penes idoneam personam.*
29 *Distributiones remanentes in mensa Capitulari, ab ipso Capitulo restituendæ sunt iniustè carcerato, etiamsi fuerint inter Canonicos diuisæ.*
30 *Canonici, qui bona fide distributiones consumpserunt, an teneantur in foro conscientiæ ad earum restitutionem.*
31 *Iudex, qui seruato iuris ordine censuram tulit, aut carcerationem decreuit, ad restitutionem distributionum non tenetur.*
Canonicus à suo Episcopo missus ad visitanda Apostolorum limina, an lucretur distributiones, ibidem.

Quæstio IV.

An & quando Canonicus præsens in Ciuitate, vel loco, vbi sita est Ecclesia, lucretur distributiones quotidianas, licèt Diuinis Officijs in Ecclesia non intersit.

19 Regula est, quod Canonicus non lucratur distributiones, nisi Diuinis officijs in Ecclesia interfuerit, etiamsi præsens sit in loco, vbi sita est Ecclesia, *cap. vn. de Cler. non resid. in 6.*

20 Hæc tamen regula limitatur quantum ad propositam quæstionem, nisi Canonicus absit ex causa infirmitatis: tunc enim lucratur distributiones ac si Diuinis officijs interesset. *d. cap. vn. §. qui verò*: cuius textus dispositio procedit, etiamsi ex propria culpa in morbum inciderit, *secundùm veriorem opinionem Couar. var. resol. lib. 3. cap. 13. nu. 8. verf. septimò quotidianæ distributiones &c. quem sequitur Monet. in tract. de Distribut. quot. par. 2. q. 6. nu. 11. vbi refert, ità declarasse Sac. Congregationem Concilij Tridentini.*

21 2. Limitatur, quando Canonicus ex iusta, & rationabili corporis necessitate abesset, puta si iniustè fuerit bannitus, relegatus, vel carceratus, aut alio impedimento detentus; hoc enim casu distributiones non amitteret, *vt colligitur ex d. cap. vn. §. qui verò*. quod procedit, etiamsi respectu Iudicis iustè fuerit captus, carceratus, & tortus, quia nimirum ad id habuerit sufficientia inditia; nam si per sententiam fuerit absolutus, restituitur ad omne, quod amisit, & sic ad distributiones quotidianas, quas lucratus fuisset, si Diuinis interesse potuisset, *Monet. d. par. 2. quæst. 5. num. 80.* vbi, quod hoc procedit, dummodò Canonicus non fuerit carceratus, seu relegatus ob propriā culpam, quia textus *in d. cap. vn.* intelligendus est de iusto, & necessario impedimento, seu de necessitate iusta, & rationabili, qualis esse non potest, vbi culpa præcessit, *Nau. conf. 11. de Cleric. non resid. Gonz. ad reg. 8. glos. 5. §. 9. nu. 15. & 118. Garc. de Benefic. par. 3. cap. 1. n. 363. Gratian. discept. for. cap. 806. nu. 13. quibus adde Nicolium in suis flosc ul. siue notabil. in ver. distributiones, nu. 12. & seq.* vbi decisum refert, quod distributiones debentur pro tempore litis iniustæ concernentis principaliter interesse Ecclesiæ, seu Capituli, secus si secundariò.

22 3. Limitatur, vbi Canonicus abesset ob euidentem Ecclesiæ vtilitatem, *vt in d. textu, vide quæ diximus in tract. de Regim. Eccles. lib. 3. cap. 16. nu. 15. & seq.*

23 Obserua tamen, quod nec infirmus, nec iniustè carceratus, nec absens ob Ecclesiæ vtilitatē recuperarēt distributiones amissas, nisi antea fuerint soliti residere, seu Diuinis interesse, *vt censuit Sac. Cong. teste Nicolio in suis flosc ul. siue notabil. in ver. distributiones, nu. 11. Monet. d. par. 2. q. 5.*
24 *nu. 21. & 43.* vbi dicit, quod is, qui iniusto carcere detinetur, aut iniustè fuit excommunicatus, vel pulsus in exilium, si commodè potuit vitæ innocentiam probare, & impedimenta auferre, & non fecit, non posset distributiones repetere, quia potius ex propria negligentia, quam ex corporali necessitate abesse censetur, cum teneatur vti medijs opportunis, vt ad eorum accedat, *& q. 6. nu. 21. & q. 11 nu. 34. & 35.* vbi etiam dicit, quod absens
25 propter Ecclesiæ vtilitatem, si ad id habeat congruum salarium, non percipiet distributiones, *Nau. in Man. cap. 25. nu. 124.*

26 Censetur autem quis solitus non interesse Diuinis ad effectum amittendi distributiones, si duobus, vel tribus praecedentibus annis vltra tres menses ab Ecclesia, seu choro abfuerit, saluis earum Ecclesiarum constitutionibus, quæ longius seruitij tempus requirunt; quemadmodum solitus interesse dicitur, qui minori tempore abfuit;

fuit; sicut enim absentia vltra tres menses sufficit, vt quis priuari possit fructibus, licèt reliqua parte anni resederit, ità etiam sufficit ad amittendas distributiones, *vt colligitur ex Concilio Tridentino sess. 24. de ref. cap. 12. vers. præterea &c.* vnde qui vltra tres menses præcedentibus annis abfuit, nullas recuperabit distributiones: qui verò minori tempore abfuerit, eas recuperabit pro rata temporis, quo antea Diuinis interfuit, *vide Monet. d. par. 2. q. 5. num. 22. Bonacin. tom. 1. tractat. de horis canon. disp. 2. q. 5. pun. 1. nu. 12. fol. 562.* vbi dicit, infirmo, qui aliquoties interesse consueuerat, conferendas esse distributiones habita ratione temporis, quo solebat interesse, quia morbus hac in parte præsumitur causa absentiæ quoad illam distributionum partem, quam infirmus probabiliter lucratus fuisset, *Capic. decis. 163. nu. 3. Menoch. lib. 3. præsumpt. 6. num. 39. Crescent. dec. 1. de consuet. Pen. decis. 664. num. 6.*

27 Sed quæres, à quo huiusmodi distributiones recuperandæ, seu repetendæ sint? Resp. quod in tali casu iniustè carcerato datur duplex actio, videlicet vel contra Iudicem iniustè procedentem, vel partem iniustè querelantem, vel contra eos, qui distributiones perceperunt, quibus quæsitum est ius reuocabiliter, & resolubiliter in euentum, quo de iniustitia appareat, *cap. sacro, §. cumque aduersus, de sent. excom. cap. super causa, 2. q. 5. Nau. cons. 11. de cleric. non resid. Gonz. ad Reg. 8. glos. 5. §. 9. nu. 15. & 118. Garc. de Benef. par. 3. cap. 2 nu. 363. & par. 7. cap. 13. nu. 120. latè Monet. d. par. 2. q. 15. nu. 42. & seq.*

28 vbi etiam obseruat, quod donec pendet quæstio super iustitia, vel iniustitia causæ, distributiones sequestrari debent penes idoneam personam, vel saltem à Capitulo præstanda est sufficiens cautio propter difficultatem recuperationis, *Bonacin. de hor. canon. disp. 2. q. 5. pun. 2. §. 1. nu. 5. vers. negandum tamen non est &c. & §. 2. nu. 5. Barbos. de offic. & pot. Episc. par. 3. alleg. 53. nu. 174. vers. à quo autem &c. Ricc. in Prax. par. 3. resol. 176. nu. 2.*

29 Notandum tamen est, quod distributiones remanentes in mensa capitulari, ab ipso Capitulo reddendæ sunt iniustè carcerato, vel excommunicato, cum constiterit, carcerationem, vel excommunicationem fuisse iniustam, aut nullam, etiamsi fuerint inter Canonicos diuisæ, & distributæ, *Garc. de Benef. par. 7. cap. 13. nu. 122. vbi alios refert.*

30 Notandum 2. quod Canonici, quibus distributiones fuerunt applicatæ, non tenentur in foro conscientiæ ad earum restitutionem, si bona fide eas consumpserunt, nec in re aliqua facti sunt locupletiores: idemque dicendum est quoad

31 Iudicem, si bona fide, & seruato iuris ordine censuram tulit, aut carcerationem decreuit, *vide Bonacin. loco cit. d. §. 2. num. 6.*

Notandum 3. quod Canonico ad visitanda Apostolorum limina misso à suo Episcopo, debentur non solum fructus suæ præbendæ, sed etiam distributiones quotidianæ pro toto tempore accessus, mansionis, & reuersionis ac si eo tempore Diuinis officijs continuò interesset; eodemque priuilegio gaudent duo Canonici Episcopum ad talem visitationem comitantes, *vt pluries declarauit Sac. Congreg. Concilij teste Nicolio in suis floscul. siue notabil. in ver. distributiones, nu. 10.*

SVMMARIVM.

32 *Parochus residere debet in domo ipsius Parochiæ, & non alibi: limitatur nu. 2. & seq.*

33 *Quid si Ecclesia parochialis domum pro Parocho non habeat.*

34 *An Parochus residere possit in paterna, vel Cognatorum domo.*

35 *Quid si Parochialis Ecclesia desinat habere incolas, seu Parochianos.*

36 *Is, qui Vicarium amouibilem pro cura animarum exercenda deputat, tenetur etiam vt supra residere.*

37 *Residentia intelligenda est cum effectu, videlicet vt residens per se ipsum exerceat pastoralia munera.*

38 *An Parochus excusetur à residentia propter aeris intemperiem, aut domus incommoditatem.*

39 *Episcopus potest residere in qualibet parte sua diœcesis.*

Quæstio V.

In quo loco Parochus residere debeat.

32 Resp. quod regulariter residere debet in propria Ecclesia, & in domo ipsius Parochiæ, & non alibi, aut in alia domo, *Conc. Trident. sess. 23. de ref. cap. 1. & tradunt Canonistæ communiter in cap. quia nonnulli, & cap. conquerente, de cleric. non resid.*

33 Obseruant tamen DD. quod si Ecclesia propria careat domo, tunc permittitur habi-

habitatio in alia domo, quæ sit intra limites parochiæ, aut saltem ità vicina parochiali Ecclesiæ, vt inde commodè possit per seipsum ei inseruire, *Garc. de Benef. par. 3. cap. 2. nu. 179. in 21. declarat. Barbos. de offic. & pot. Episc. par. 3. alleg. 53. nu. 71. vbi referunt decretum Sac. Congregationis*.

34 Obseruant 2. quod si Parochus relictą domo parochiali, ob sui maiorem commoditatem, in paterna, vel cognatorum domo degat intra fines parochiæ, sciente, ac tacente Episcopo, tutus erit in conscientia, prout etiam Episcopus permittens, dummodò administrationi sacramentorum, & cęteris curæ indigentijs præsto esse possit æquè benè, ac si in parochiali domo habitatet, *vt post* Posseuin. *de off. Curat. cap. 1. nu. 17. trad. Iordan. Elucubrat. diuers. tom. 2. de re benefic. lib. 10. tit. 40. nu. 56.*

35 Obseruant 3. quod licèt Parochus teneatur in domo parochiali residere, etiamsi tantùm essent in illa parochia tres, vel quatuor incolæ, *vt d. Barbos. loco cit. nu. 72.* tamen si parochialis Ecclesia in totum desinat parochianos habere, non teneretur in ea residere: tunc enim dicitur curatą habitu tantùm, non actu, & prouidetur de illa, sicut de simplici beneficio, *Garc. d. par. 3. cap. 2. nu. 179. Iordan. d. lib. 10. tit. 40. nu. 43. vbi refert, ità decisum fuisse à Sac. Congreg.*

36 Obseruant 4. quod Vicarius amouibilis in exercitio curæ animarum arguit, curam esse penes deputantem, & ideò deputans tenetur etiam ad residentiam, vt suprą, *prout censuit Sac. Cong. teste* Garc. *d. par. 3.*
37 *cap. 2. n. 179. in 11. declarat.* quæ quidē residentia intelligenda est cum effectu, videlicet quod per se obeat pastoralia munera, non per substitutum, nisi quatenus supplete per seipsum non valeat, quia Concilium *d. cap. 1. sess. 23.* personæ industriam requirit, quæ per alium suppleri non potest, *l. inter artifices, ff. de solut.* Parochus enim, etsi resideat, si tamen officium suum nonexerceat, non satisfacit præcepto residentiæ nec in foro interiori, nec exteriori, & ideò mortaliter, vel venialiter peccat pro qualitate culpæ, *vide Caiet. 2. 2. qu. 185. art. 5. Sot. de Iust. & Iur. lib. 10. qu. 3. art. 5. Fr. Emman. in Summ. tom. 2. c. 33. nu. 2. Possev. de offic. Cur. cap. 1. num. 10. Iordan. d. lib. 10. tit. 40. nu. 58.*

38 Obseruant 5. quod Parochus non excusatur à residentia propter incommoditatem domus, seu habitationis parochialis, nec propter intemperiem aeris, *vt est communis Doctorum sensus, vide Garc. d. par. 3. cap. 2. nu. 179. in 25. declarat.* immò
39 nec Episcopus admittitur ad permutandū propter aeris intemperiem, dum in diœcesi adest aliquis locus puri aeris: potest enim residere in qualibet parte diœcesis, dummodò ad Cathedralem se conferat temporibus præscriptis à Sacro Concilio Tridentino *sess. 23. cap. 1. de ref.* nec remoueat Vicarium, & Tribunal à Ciuitate: *vt pluries resoluit Sac. Congreg. teste Nicolio in suis flosculis siue notabilib. in ver. Episcopus nu. 93. & colligitur ex d. Concilio loco cit. ibi, obligari ad personalem in sua Ecclesia, vel diœcesi residentiam &c.*

SVMMARIVM.

1 *Archiepiscopus, qui fuit translatus ad Ecclesiam suffraganeam, in Synodo prouinciali sedere debet immediatè post Metropolitanum.*

2 *Canonicus, qui antea in eadem Ecclesia fuit prima dignitas, sedere debet immediatè post Præpositum, & alios, qui dignitatem obtinent.*

3 *Resignans canonicatum reseruato sibi regressu cum loco in choro, & Capitulo, si vigore huiusmodi regressus iterum canonicatum obtineat, sedere debet in priori, & antiquiori loco.*

4 *In quo loco sedere debeat Vicarius Episcopi, vel constitutus à Papa, qui in eadem Ecclesia Canonicatum obtinet.*

5 *Episcopus Canonicus sedere debet post priorem immediatè.*

6 *Vicarius Apostolicus potest cognoscere etiam causas Episcopo delegatas.*

7 *Inter Regulares praecedentia debetur iuxta consuetudinem loci, & si illa non adsit, seruatur consuetudo Romana.*

8 *Cedens maioratum, cui annexa est dignitas Ducis, Marchionis &c. post cessionem retinet nomen, & praheminentias.*

9 *Proreges post depositum officium, excellentia titulum retinent.*

10 *Aduocatus, qui aduocationis officium deposuit, appellatur clarissimus, & torqueri non potest.*

11 *Parochus stolam deferens praecedit omnes alios presbyteros, & Rectores.*

CAP. XIV.

De Præcedentia.

1 QVæritur 1. in quo loco in Synodo Prouinciali sedete debeat Archiepiscopus, qui fuit translatus ad Ecclesiam suffraganeam? Resp. quod sedere debet immedia-

mediatè post Metropolitanum in memoriam Archiepiscopalis dignitatis, *arg.textus in l. 1. ff. de Alb. scrib. Quaran. in ver.*
2 *Conslium Prouinciale*, *nu.* 9. eadem ratione videtur, quod Canonicus, qui antea in eadem Ecclesia fuit prima dignitas, sedere debeat immediatè post Præpositum, & alios, qui dignitatem obtinent.
3 Quæritur 2. in quo loco sedere debeat is, qui resignauit Canonicatum reseruato sibi regressu cum loco in Choro, & Capitulo, si vigore huiusmodi regressus canonicatum iterum obtinuerit? Resp. quod sedere debet in priori, & antiquiori loco, *Gonz. ad reg. 8. Cancell. glos. 5. §. 9. ante nu.* 101. *vers. Tertiò accedit &c. Gratian. discept. for. cap.* 106. *nu.* 17.
4 Quæritur 3. in quo loco sedere debeat Vicarius Episcopi, vel Apostolicus, qui in Ecclesia Canonicatum obtinet? Resp. quod Vicarius Episcopi, quando interuenit in habitu canonicali, seu vti Canonicus, sedere debet in loco sui Canonicatus; Vicarius verò Apostolicus, siue constitutus à Papa, cum omnes Episcopi prærogatiuas consequatur, sedere debet immediatè post primam dignitatem, seu post priorem, aut præsidentem Collegij, seu Capituli, *Grat. d. cap.* 106. *nu.* 1. *& seq. & nu.* 26. *Achill.*
5 *dec.* 11. *de Præb. & dignit.* vbi dicit, quod Episcopus Canonicus debet similiter sedere post Priorem immediatè, *Sbrozz. de Vi-*
6 *car. Episc. lib.* 2. *q.* 135. *nu.* 7. vbi addit, quod Vicarius Apostolicus potest cognoscere etiam causas Episcopo delegatas, *& q.* 25. *nu.* 20. *Quarant. in ver. Capitulum sede vac. num.* 8. *Barbos. de Canon. & dignit. cap.* 42. *nu.* 41. *& seq. & de offic. & pot. Episc. par.* 3. *all.* 54 *nu.* 165. *Vulp. in prax. iudic. cap.* 34. *nu.* 16. *Dian. resolut. mor. par.* 8. *tract.* 4. *resol.* 67. si verò non interueniat in habitu canonicali, tunc præcedit omnes alios Canonicos, & dignitates, etiam primam post pontificalem, siue sit Vicarius Episcopi, siue Apostolicus, *vt decisum refert Nicolius in suis floscul. sine notabil. in ver. praecedentia, nu.* 2.
7 Notandum est autem, quod inter Regulares præcedentia debetur iuxta consuetudinem loci, & si illa non adsit, seruatur consuetudo Romana, *Card. Caual. dec.* 588. *nu.* 7. in hac enim materia præcedendi multum defertur consuetudini, *Theodos. Rub. in suis singular. par.* 2. *in ver. praecedentia*.
8 Notandum 2. quod cedens Maioratum, cui annexa est dignitas Ducis, Marchionis, vel Comitis, etiam post refutationem, & cessionem retinet non solum nomen, sed præheminentijs etiam, honoribus, & priuilegijs antiquis gaudet, quia in pristinæ dignitatis meritum, & memoriam durat
9 semel quæsitum beneficium; vnde Proreges post depositum officium, excellentiæ titulo vtuntur, *vt latè probat Alphons. de Olea in tract. de cession. iur. & action. tit.* 3.
10 *q.* 3. *nu.* 23. *& seq.* vbi etiam dicit, quod Aduocatus similiter, qui aduocationis officium deposuit, in dignitate est, & appellatur clarissimus, & torqueri non potest.
11 Notandum 3. quod simplex Parochus, seu Presbyter stolam deferens, præcedentiam habere debet super omnes presbyteros, & Rectores, saltem dum vt Canonici collegialiter non incedunt, *vt declarauit Sac. Rituum Congregatio teste Nicolio vbi supra nu.* 7.

SVMMARIVM.

1 *Quando corpora Sanctorum transferri possint de loco ad locum, & quando ad id requiratur licentia Papæ, vel sufficiat auctoritas Episcopi.*
2 *Reliquias de nouo inuentas venerari non licet, nisi prius auctoritate Romani Pontificis fuerint approbatæ.*
3 *Refertur decretum Vrbani VIII. & Sac. Congregationis circa imagines, & reliquias eorum, qui nondum beatificationis, & canonizationis honore insigniti sunt.*

CAP. XV.

De Reliquijs, & Veneratione Sanctorum.

1 QVæritur, an corpora Sanctorum, vel partes eorum transferri possint de loco ad locum? Resp. quod aut tradita sunt perpetuæ sepulturæ, & tunc non possunt transferri de loco ad locum, etiam intra eamdem Ecclesiam sine licentia Papæ, *l. nemo humanum, iuncta glos. C. de Relig. & sumpt. fun. cap. corpora, de consecr. dist.* 1. nisi necessitas immineat, aut alia iusta, & rationabilis causa concurrat, quo casu sufficit auctoritas Episcopi, & Capituli, *l.* 1. *vbi glos. Cod. eod. tit. d. cap. corpora, cum glos. ibid. vide infra cap. seq.* iusta verò causa videtur, quando in honorem Sanctorum sacella ampliora extruuntur: tunc enim potest Episcopus cum consensu Capituli in eum locum corpora Sanctorum transferre, *Nau. cons.* 9. *de sepult. Genuins. in Prax. Cur. Neap. nu.* 1. *& seq.* Aut non sunt tradita perpetuæ sepulturæ,

vt si extant in aliquo loco per modum depositi, & in tali casu aliò exportari possunt sine alicuius licentia, *l. si necdum, C. eod. tit. de Relig. & sumpt. fun. glos. in d. cap. corpora, Nau. & Gennens. locis cit.*

2 Notandum est etiam, quod Reliquias de nouo inuentas venerari non licet, nisi prius auctoritate Romani Pontificis fuerint approbatæ, *per tex. in cap. fin. de Relig. & vener. Sanct.*

3 Item Vrbanus VIII. vetuit, nè imagines eorũ, qui nondũ beatificationis, aut canonizationis honore insigniti sunt, etiãsi cum sanctitatis, aut martyrij fama, vel opinione obierint, in Oratorijs, Ecclesijs, alijsque locis publicis, aut priuatis cum laureolis, aut radijs, seu splendoribus, aut quocunque alio signo venerationem, cultumque indicante proponantur, nec ad illorum sepulchra tabellæ, aliæque res ad beneficia per eorum intercessiones à Deo accepta testificanda, nec lampades, aut alia lumina appendantur, nèue libri miracula, vel reuelationes, aut beneficia huiusmodi continentes imprimantur sine recognitione, & approbatione Ordinarij, qui in ijs recognoscendis Theologos, aliosque pios, & doctos viros in consilium adhibere, negotiumque instructum ad Sedem Apostolicam transmittere, eiusque responsum expectare debet, *ex decreto edito sub die 13. Martij, & 2. Octobris 1625. relat. per Barbos. de offic. & pot. Episc. par. 3. post alleg. 97.* in quo idem Summus Pontifex declarauit, quod sub hoc decreto non comprehenduntur ij, qui aut per communem Ecclesiæ consensum, vel longissimi, aut immemorabilis temporis cursum, aut per Patrũ, virorumque Sanctorum scripta, scientia, ac tolerantia Sedis Apostolicæ, vel Ordinarij coluntur.

Item eorum corpora, antequam canonizentur, vel Beati declarentur, non possunt collocari sub altare, *ex decreto Sac. Congregationis 10. Iulij 1586.* ratio prohibitionis esse potest, nè processu temporis habeantur pro canonizatis; nam priusquam solemnis ritus canonizandi introduceretur, ordinarius canonizandi modus censebatur, supra corpus Martyris, vel alterius pro Sancto habiti construere altare, & super eo incruentum missæ sacrificium celebrare, *vt obseruat Azor. p. 2. lib. 1. c. 26. q. 4. quem refert Iordan. tom. 2. de Rebus benefic. lib. 7. tit. 1. nu. 121.*

SVMMARIVM.

1 *Episcopus regulariter non tenetur sequi consilium Capituli, limitatur nu. 2. & seq.*
2 *In alienatione bonorum mensæ Episcopalis requiritur consensus Capituli; ampliatur num. 3. & seq. limitatur nu. 8. & seq. vsque ad nu. 14.*
3 *Episcopus non potest de nouo construere Ecclesiam Cathedralem, nisi Capituli accedat assensus.*
4 *An in translatione corporum Sanctorum de vno loco ad alium requiratur Capituli consensus.*
5 *Requiritur consensus Capituli, quando Episcopus solus vellet alienare bona Ecclesiæ inferioris sine Rectore ipsius Ecclesiæ.*
6 *Consensus Capituli requiritur tam in alienatione rerum immobilium, quàm mobilium pretiosarum Ecclesiæ Cathedralis.*
7 *Res mobilis pretiosa Ecclesiæ non vsucapitur triennio.*
8 *In quibus casibus Episcopus non teneatur requirere consensum Capituli, & numer. sequen. vsque ad nu. 14.*
14 *Lapides, & alia cœmenta Ecclesiæ diruta possunt de licentia Episcopi applicari vsibus prophanis, non tamen sordidis, exceptis statuis, & imaginibus Sanctorum, quæ in alio templo locari debent.*
15 *Quando res spectat ad Episcopum, & Capitulum communiter, requiritur consensus Capituli.*
16 *Si legatum communiter relictum fuerit Episcopo, & Capitulo, Episcopus non potest illi renunciare in præiudicium Capituli.*
17 *Gesta per solum Episcopum in casibus, in quibus Capituli consensus exigitur, nulla sunt.*
18 *An in casibus, in quibus requiritur consensus Capituli, necessaria sit subscriptio Canonicorum.*
19 *An & quando absentes sint vocandi.*
20 *In alienatione rei Ecclesiæ inferioris sufficit consensus Rectoris ipsius Ecclesiæ, etiamsi Ecclesia esset de iurepatr.*
21 *In pertinentibus ad Prælatum, & Collegium, prælatus in explicatione actus maiorem, vel saniorem partem Collegij obtinet.*
22 *Quando minor pars Capituli præualeat.*
23 *Assensus Apostolicus non supplet consensum Capituli, sed solius Prælati Superioris.*
24 *Iuramentum simpliciter præstitum de rebus Ecclesiæ non alienandis, ad quas alienationes referatur;*

L CAP.

CAP. XVI.

Quando in re agenda per Episcopum requiratur consensus Capituli.

1 QVamuis regulariter satis sit, vt Episcopus requirat consilium Capituli, *vt ait Abb. in cap. nouit, nu. 7. de His, quæ fiunt à Prælat. & in cap. quanto, nu. 5. eod. tit.* vbi etiam obseruat, quod cum Episcopus non teneatur consilium sequi, satisfit iuri ex sola petitione, & expectatione responsi; in aliquibus tamen casibus requiri-
2 tur consensus eiusdem Capituli, quorum primus est, quando agitur de alienatione perpetua bonorum mensę Episcopalis: tunc enim requiritur expressus Capituli consensus, nec sufficeret tacitus, propter grauitatem præiudicij, & quia interest Capituli, nè Ecclesia fiat deterioris conditionis, *cap. 1. & cap. ea noscitur, vbi Abb. de His quæ fiunt à Prælat. cap. sine exceptione, 12. q. 2. glos. in cap. 1. vers. defensors, in fin. de Reb. Eccles. non alien. in 6.*

3 Amplia 1. vt Episcopus non possit de nouo construere Ecclesiam Cathedralem, nisi Capituli accedat assensus, *cap. si Episcopus, 12. q. 2. Host. in tit. de Eccles. ædific. §. & quibus ex causis &c. nu. 6.*

4 Amplia 2. vt nec possit Episcopus sine consensu Capituli corpora Sanctorum de vno ad alium locum transferre, quando ex aliqua necessitate, vel alia iusta, & rationabili causa huiusmodi translatio facienda esset, *cap. corpora, vbi glos. de Consecr. dist. 1. vide quæ diximus supra in cap. 15. de Reliquijs, & Venerat. Sanct.*

5 Amplia 3. vt requiratur etiam consensus Capituli, quando Episcopus solus vellet alienare bona Ecclesiæ inferioris sine Rectore eiusdem Ecclesiæ, nè per Episcopum bona Ecclesiæ dissipentur, *Abb. in d. cap. 1. nu. 5. de His quæ fiunt à Prælat. & in cap. cum Apostolica nu. 13. eod. tit.*

6 Amplia 4. vt consensus Capituli requiratur non tantùm in alienatione rerum immobilium, sed etiam in alienatione mobilium pretiosorum Ecclesiæ Cathedralis, qualia sunt vasa argentea, columnæ Ecclesiæ, & cętera huiusmodi, *d. cap. sine exceptione, & cap. placuit, iuncto cap. aurum, 12. q. 2.* hæc enim æquipatantur immobilibus, & pari passu ambulant in hac materia, *extrau. ambitiosæ de Reb. Eccles. non alienan. l. sancimus, 17. C. de Sacros. Eccles. l. lex quæ tutores, C. de Admin. Tut. Abb. in cap. nulli, de Reb. Eccles. non alien. & in cap. 1. num. 5. & in cap. cum Apostolica, nu. 13. de His, quæ fiunt à Prælat. Quaran. in ver. alienatio rer. Eccles. nu. 24.* vbi
7 etiam dicit, quod res mobilis pretiosa Ecclesiæ non vsucapitur triennio.

8 Limita 1. in locis, vbi viget contraria consuetudo, vel quando Episcopus iam præscripsit contra Capitulum, vt ipse exerceat pertinentia ad Collegium, quia tunc non requiritur Capituli consensus, *Abb. in cap. ea noscitur, nu. 6. & in cap. nouit, nu. 5. de His, quæ fiunt à Prælat.* vbi dicit, valere consuetudinem, per quam Episcopus solus exerceat iurisdictionalia, & similia sine consensu Capituli.

9 Limita 2. vt nec requiratur consensus Capituli, quando immineret necessitas alienandi res immobiles, seu mobiles pretiosas, puta si debitum vrgeat, ab ipsa Ecclesia legitimè contractum, *cap. placuit, iuncta glos. in ver. necessitate, 12. q. 2. Abb. in cap. cum Apostolica, num. 13. de His quæ fiunt à Prælat.* quod intellige iuxta notata *in cap. 3. de loco sacro q. 7.*

10 Limita 3. quando concurreret euidens vtilitas, quia tunc defectus consensus Capituli non est considerabilis, cum iste consensus magis respiciat solemnitatem, quam substantiam, *Abb. in cap. nouit, nu. 7. in fin. de His, quæ fiunt à Prælat.* vbi dicit, quod Episcopus in notorijs non tenetur requirere consensum Capituli, *Card. Seraphin. dec. 443. num. 4.*

11 Limita 4. quando Capitulum à tempore scientiæ non contradixit intrà sex menses: tunc enim videtur consensisse, *arg. cap. 2. de Concess. Præb.* præsertim quando non agitur de alienatione perpetua, quo casu sufficit sola scientia Capituli sine contradictione, *Card. Seraph. d. dec. 443. num. 4.* quemadmodum contemptus in electione, si non contradicat intra tempus præfixum in edicto, quod ponitur pro confirmatione facienda, amplius non auditur, *Abb. in cap. continebatur, nu. 8. & in cap. cum nos, & in cap. ea noscitur, nu. 8. de His, quæ fiunt à Prælat.* vbi etiam obseruat, quod si Capitulum consensit tractu temporis, valebit concessio vt ex nunc, non vt ex tunc.

12 Limita 5. vt requiratur quidem consensus Capituli, non tamen aliorum Clericorum Ecclesiæ, qui non sunt de Capitulo, *Abb. in cap. 1. nu. 5. & in cap. cum Apostolica, nu. 13. de His quæ fiunt à Prælat.*

13 Limita 6. in lapidibus, vel lignis rudibus Ecclesiæ dirutæ, vel collapsæ, in quorum alienatione sufficit solius Episcopi licentia, *Emman. Sà, in ver. Ecclesia, nu. 2. Layman. in Theol. mor. lib. 5. tr. 9. cap. 13. vers. ait tamen &c. Barbos. de offic. & pot.*

Episc.

Episc. p. 3. alleg. 64. num. 14. & seq.

14 An verò huiusmodi cęmenta possint de licentia Ordinarij applicari vsibus prophanis? Respondent nonnulli Doctores, quod licèt id fieri possit de licentia Papæ, cum huiusmodi prohibitio videatur iuris humani tantùm, *cap. proposuit. de Concess. Preb.* Ordinarius tamen hanc licentiam concedere nequit ob reuerentiam Ecclesiæ, cui seruierunt, *cap. ligna, & cap. vestimenta, de Consecr. dist. 1. & ità tenuit S. Tho. in 2. 2. quæst. 88. art. 10. ad p. Nauar. in Commentar. de Spol. Cleric. §. 18. num. 10. & seq.*

Ego sentio, posse etiam Ordinarium concedere licentiam, vt lapides, & alia cęmenta altaris, vel Ecclesiæ destructæ applicari possint vsibus prophanis, non tamen sordidis: tum quia vasa sacra ex causis expressis *in cap. aurum, 12. q. 2.* præuia eorum execratione, vendi possunt ab Ordinario, *Mantic. de Tacit. lib. 25. tit. 6. n. 11. Layman. in Theol. mor. lib. 5. tr. 9. cap. 13. nu. 5.* tum etiam quia sicut Ecclesia maiori ex parte exusta, vel destructa, desinit esse consecrata, *cap. de fabrica, vbi glos. in ver. innouata, de Consecr. dist. 1.* & altare enormiter deformatum, desinit similiter esse consecratum, *cap. 1. & cap. quod in dubijs, de Consecr. Eccl. vel altar.* ità etiam, immò à fortiori lapides, ligna, & alia cęmenta altaris, vel Ecclesiæ dirutæ, seu destructæ, desinunt esse sacra, *Syluest. in ver. benedictio nu. 7. vers. vel in alio loco honesto &c. Barbos. de offic. & pot. Episc. alleg. 64. nu. 14. & seq. Emman. Sà in ver. Ecclesia, n. 2. quem refert, & sequitur Layman. loco cit. nu. 6. vers. ait tamen &c.* saltem si materia diruta nullum amplius signum, vel indicium seruet, quod pertinuerit ad Ecclesiam; idque magis procederet, quando concurreret necessitas, vel alia rationabilis, & vrgens causa, *vt d. Lud. Mirand. to. 1. manual. Prælat. q. 34. quem refert idem Layman. loco cit.* subdens, quod sacræ statuæ, & imagines in alio templo locari debent, & ità seruari in Hispania testatur *Nauar. loco supra cit. d. §. 18. nu. 11. vers. secundò eiusmodi &c.* vbi ligna Ecclesiæ veteris dirutæ, quæ nouę construendæ inepta sunt, etiam sine licentia Ordinarij venduntur plus offerenti, etiam volenti ex eis domum prophanam construere, *prout refert Layman. loco proximè cit.*

15 Secundus casus, in quo requiritur consensus Capituli, est, quando res spectat ad Episcopum, & Capitulum communiter, *Abb. in d. cap. nouit, nu. 7. vers. tertiò in spectantibus &c. De his, quæ fiunt à Prælat. Piasec. in Prax. p. 2. cap. 5. num. 33. vers.* 16 *posset etiam &c.* vbi dicit, quod si legatum communiter fuerit relictum Episcopo, & Capitulo, Episcopus non posset illi renunciare in præiudicium Capituli.

17 Notandum est autem, quod gesta per solum Episcopum in casibus, in quibus Capituli consensus exigitur, nulla sunt, *Abb. in cap. nouit, nu. 7. de His, quæ fiunt à Prælat. Innoc. in cap. 1. eod. tit. Genuens. in tract. de Eccles. q. 381.*

18 Notandum 2. quod in casibus, in quibus requiritur consensus Capituli, regulariter non est necessaria subscriptio Canonicorum, nisi in casibus à iure expressis, & tunc satis esset, si hæc subscriptio fiat per Notarium, *l. pactum, C. de Pact. Abb. in cap. 1. nu. 4. de His, quæ fiunt à Prælat. Quaran. in ver. alienatio rerum Eccles. nu. 3. & 4.*

19 Notandum 3. quod in dictis casibus non requiritur consensus Canonicorum absentium, sed tantùm præsentium, *glos. in cap. 2. ver. ipsorum. de Testib. in 6.* vbi ponit solum tres casus, in quibus absentes sunt vocandi, *Abb. in d. cap. 1. nu. 5. de His, quæ fiunt à Prælat.*

20 Notandum 4. quod in alienatione rerum Ecclesiæ inferioris sufficit consensus Rectoris ipsius Ecclesiæ, etiamsi Ecclesia esset de iurepatronatus; nam consensus Patroni non est de necessitate, *cap. placuit, 12. q. 2. Innoc. in cap. 1. & ibidem Abb. nu. 5. d. tit. de His, quæ fiunt à Prælat. Quaran. in ver. alienatio rer. Eccles. nu. 3. & 4.*

21 Notandum 5. quod in pertinentibus ad Prælatum, & Collegium, Prælatus in explicatione actus maiorem, vel saniorem partem Collegij obtinet, *vt inquit Abb. in cap. ea noscitur, nu. 5. eod. tit. de His, quæ fiunt à Prælat. & in cap. 1. nu. 3. & 11. de His, quæ fiunt à maior. part. Capit.*

22 Notandum 6. quod licèt minor pars Capituli, seu Collegij, vel Vniuersitatis ex causa rationabili possit impedire decretum maioris partis: non tamen potest aliquid disponere nomine totius Vniuersitatis; nisi maior pars esset priuata propter delictum, quia tunc potestas totius Vniuersitatis residet in non delinquentibus, *cap. gratum, de Postulat. Prælat. & not. Abb. in d. cap. ea noscitur, nu. 5.*

23 Notandum 7. quod assensus Apostolicus supplet tractatum, & consensum Prælati superioris, non tamen consensum Capituli, *Quaran. in ver. alienatio rer. Eccles. nu. 7. vers. in cęteris &c.*

24 Notandum 8. quod iuramentum simpliciter præstitum de rebus Ecclesiæ non alienandis, restringitur ad alienationem illicitam, non autem ad necessariam, vel

Ecclesiæ vtilem, *Mantic. de Tacit. lib. 25. tit. 6. nu. 12. Genuens. in tract. de Eccles. q. 546. Nau. cons. 2. nu. 1. de reb. Eccles. non alien. lib. 3. Quaran. loco cit. d. nu. 7. vers. in cæteris &c.*

SVMMARIVM.

1 *Capitulum regulariter congregari debet in loco consueto, aliàs actus esset nullius roboris: declaratur, & limitatur nu. 2.*

2 *Non est de substantia Capituli certus locus, sed omnis locus, in quo Capitulum est congregatum, dicitur capitularis, dummodò sit honestus.*

3 *Regulariter electio, & alij actus Capitulares faciendi sunt in Ecclesia.*

4 *Nulla est electio, si cessante causa legitima fieret extra ambitum Ecclesiæ Cathedralis.*

5 *Vocatis omnibus de Capitulo ad aliquem actum, si aliqui non veniant, tota potestas capitularis remanet in illis, qui venerunt: declaratur nu. 6.*

6 *Quando minor pars Collegij possit vocare maiorem, & procedere ad actus expeditionem.*

7 *Quando ad conuocandam Vniuersitatem sufficiat sonus Campanæ, & quãdo requirantur litteræ, vel nuncius.*

8 *In quo loco fieri debeat electio Summi Pontificis.*

CAP. XVII.

An validi sint actus à Capitulo, vel Collegio celebrati extra locum consuetum.

1 RESP. quod Capitulum congregari regulariter debet in loco consueto, aliòquin actus esset nullius roboris, *vt d. glos. communiter recepta in cap. in nomine, ver. fieri in Vrbe, 23. dist.* quod procedit,
2 si ibi commodè fieri possit; secus si aliqua iusta causa occasionem præberet mutandi solitum locum: tunc enim Capitulum congregari potest vbi melius obtulerit se facultas, & actus ibi gesti, essent validi; non enim est de substantia Capituli certus locus, quinimmò omnis locus, vbi Capitulum est congregatum, dicitur Capitularis, dummodò sit honestus, *d. cap. in nomine, vers. quod si prauorum, cap. cum terra, & ibidem glos. in ver. in quo, extr. de elect. Innoc. in cap. cum ex iniuncto, num. 2. de Nou. oper. nunciat.* vbi etiam dicit, quod
3 regulariter electio, & alij actus Capitulares faciendi sunt in Ecclesia, *Bald. in l. nulli, nu. 2. ff. Quod cuiusque Vniuers. nom. &c. Abb. in cap. quod sicut, nu. 2. eod. tit. de*
4 *elect.* subdens, quod nulla esset electio, si cessante causa legitima fieret extra ambitum Ecclesiæ Cathedralis, *Rot. decis. 36. nu. 4. & seq. par. 6. Recent.* vbi, quod vo-
5 catis omnibus de Capitulo ad aliquem actum, si aliqui non veniant, tota potestas capitularis remanet in illis, qui venerunt, & gesta per illos valent tamquam gesta à Capitulo: contumacia enim aliquorum non potest impedire actiones, & acta capitularia, sed eis est imputandum, si non venerint, *vide Innoc. in d. cap. cum ex iniuncto, nu. 2. de Nou. oper. nunciat. & in cap. 1. nu. 2. de Maior. & obed. Abb. in cap. cum*
6 *omnes, nu. 11. & seq. de Constit.* vbi, quod si est aliquis, ad quem spectet congregatio Vniuersitatis, tunc si ad mandatum illius non veniant omnes, possunt venientes explicare actum, etiamsi non interuenian̄t duæ partes, vel maior pars Collegij, quasi conuocatio Superioris constituat non venientes in contumacia, & contumacia priuet illos facultate dandi vocem; vnde si in Vniuersitate sint centum, & ex vocatis ab habente potestatem conuenerint 30. ius Vniuersitatis residet in istis 30. si verò non est aliquis, ad quem spectet conuocatio, tũc si instat finis termini Vniuersitati præfixi ad actus expeditionẽ, potest minor pars vocare maiorẽ, & nolente ea venire, potest minor pars ad actum procedere, quia non debet priuari propter contemptum maioris partis; sed si terminus non est præfixus ad actum explicandum, tunc debent saltem interuenire duæ partes, & moneri debet tertia pars ab habente talem facultatem, aliàs posset tertia pars agere de contẽptu, *Put. decis. 283. lib. 3. vbi de communi, vide Bald. in l. nulli, num. 2. ff. Quod cuiusque vniuers. nomin.* vbi subijcit, quod quando
7 requiritur conuocatio absentium, ad quos sonus campanæ non potest pertingere, nec Preconum, tunc sonus campanæ non sufficit; idemque dicendum, quando agitur de factis grauibus, in quibus non sufficit conuocare Vniuersitatem per campanam, sed conuocari debet per nuncium, vel litteras, *vt d. idem Abb. in d. cap. cum omnes, in fin.*
8 Quæres, in quo loco fieri debeat electio Summi Pontificis? Resp. quod fieri debet in conclaui clauso, & non in alio loco, alias electio irrita est, *iuxta formam traditam per Greg. XV. & Vrbanum VIII. quorum constitutiones refert, & explicat Bonacin. in tract. de Censur. in partic. disp. 2. q. 7. pun. 3. §. 2. per tot.*

SVM-

SVMMARIVM.

1 *In quo loco consecratio Episcopi facienda sit.*
2 *Episcopus electus, si intra sex menses munus consecrationis non susceperit, Ecclesia ipso iure est priuatus.*
3 *An ad incurrendam huiusmodi priuationem requiratur sententia declaratoria, & nu. 5.*
4 *Parochus, qui intra annum ad sacerdotium non ordinatur, Ecclesiam ipso facto amittit absque alia monitione.*
5 *An, & quando delinquens teneatur soluere pœnam ante sententiam declaratoriam.*
6 *Quid si pœna ad sui executionem non requirat actionem hominis.*

CAP. XVIII.

In quo loco consecratio Episcopi fieri debeat.

1 Resp. quod si extra Curiam Romanam fiat, in Ecclesia, ad quam promotus fuit, aut in Prouincia, si commodè fieri
2 poterit, celebrari debet, *ex Conc. Trident. sess. 23. de ref. cap. 2.* vbi etiam decernitur, quod Ecclesijs Cathedralibus, seù Superioribus quocunque nomine, ac titulo præfecti, etiamsi S. R. E. Cardinales sint, munus consecrationis intra tres menses suscipere debent, alioquin ad fructuum perceptorum restitutionem tenentur: & si intra totidem menses postea id facere neglexerint, ecclesijs ipso iure sunt priuati.
3 An verò ad incurrendam huiusmodi priuationem requiratur sententia declaratoria? Resp. quod alij asserunt, sententiam declaratoriam in tali casu non requiri, quemadmodum nec requiritur sententia
4 huiusmodi quoad parochum, qui post obtentam Ecclesiam parochialem,& habitam illius pacificam possessionem,nō promouetur ad presbyteratū intra annum,quo casu Ecclesiam ipso facto amittit, peccatque mortaliter, si anno elapso illam retinet,vel fructus post annum perceptos non restituit, *iuxta tex. in cap. licèt canon. de elect. in 6.* vbi Parochus in tali casu beneficio absque alia monitione priuatur, *& ità sensit Nau. in man. cap. 25. nu. 118. Reginaldus lib. 13.num. 281.& alij apud Bonacin. de legib. disp. 1. q. 1. pun. 7. S. 2. num. 17.* subdens, hoc intelligendum esse respectu illorum locorum, in quibus prædictus textus *in cap. licèt canon*, est acceptatus, aut in quibus contrarium legitima consuetudine non est receptum.

5 Alij verò contrarium quoad Episcopum sentiunt, videlicet quod requiratur in casu prædicto sententia declaratoria, *& ità tenet Bonacin. loco cit. nu. 18. vbi citat Suar. l. 5. cap. 8. num. 13.* ratio est, quia delinquens non tenetur ante sententiam declaratoriam soluere pœnam, quæ non potest mandari executioni absque actione hominis: nisi manifestè appareat, talem esse legislatoris intentionem, vt velit, delinquentem pœnam subire ante Iudicis sententiam; in dubio autem præsumitur, legislatorem nolle reum obligare ante sententiam ad pœnam, quæ ad sui executionem requirit actionem ipsius delinquentis, vel alterius, sed censetur pœnam imposuisse sub hac conditione, si delictum per Iudicis sententiam fuerit declaratum, *vide Lessium lib. 2. de Iustit. cap. 29. dub. 8. nu. 67. Valentiam par. 2. disp. 7. q. 5. pun. 6. §. 3. Azor. par. 1. lib. 5. cap. 8. qu. 4. Suarez lib. 5. de legib. cap. 8. num. 5. Filliuc. tract. 21. cap. 11. q. 9. nu. 23. & seq. Layman. lib. 1. tract. 4. cap. 15 nu. 3. & seq. Bonacin. d. tract. de legib. disp. 1. q. 1. pun. 7. S. 2. nu. 8.* vbi subijcit, quod etiamsi delictum, propter quod imposita est pœna, ipso facto, ità notum sit, vt nulla tergiuersatione celari possit, adhuc delinquens nō tenetur ante sententiam declaratoriam soluere pœnam, quæ ad sui executionem requirit hominis actionem; vnde reus non tenetur se rebus proprijs spoliare, nec se aliquo officio priuare ante sententiam declaratoriam delicti, nisi aliter constet de mente legislatoris. *& ità sensit etiam Sac. Regularium Congregatio, prout refert Nicolius in suis flosculi. siue notabil. in ver. pena, nu. 14. Dian. par. 2. tract. 17 resol. 67.*

6 Dixi, *quæ non potest mandari executioni absque actione hominis*, quia pœna, quæ ad sui executionem nullam hominis actionem requirit, ante Iudicis sententiam incurritur; talis est censura, & irregularitas: incapacitas bonorum: inhabilitas ad matrimonium, vel ad petendum debitum coniugale, vel ad officium,vel beneficium, vel ad sacramenta suscipienda, vel ministranda; huiusmodi enim pœnę, aliæque omnes,quæ in abstinentia ab aliqua receptione, vel actione consistunt, commisso delicto statim incurruntur, cum nulla actio requiratur ad has pœnas incurrendas, *Sot. 1. de iust. qu. 6. art. 6. conclus. 2. Valent. to. 2. disp. 7. q. 5. pun. 6. Clauis Regia lib. 3. cap. 9. nu. 23. Azor. lib. 5. cap. 7. q. 4. Reginald. lib. 13. nu. 279. & alij apud Bonacin. d. q. 1. pun. 7. S. 2. nu. 9. & seq* vbi etiam obser-

obseruat, eum, qui in pęnam priuarionis officiorum, vocis actiuæ, & passiuæ ipso facto incidit; non teneri priuare se officio, vel beneficio, aut voce actiua, vel passiua, quoties hoc præstare nequit sine periculo grauis infamiæ, etiamsi lex decernat, delinquentem debere se ab officio abstinere non expectata vlla sententia, quia ius ad propriam famam conseruandam, præponderat iuri humano indicenri priuationem officiorum &c. tenetur tamen pęnitens quamprimum petere dispensationem, nè interim officium, quo priuatus est, iniquè retineat, *vide Nauarr. in man. cap. 25. num. 67.*

S V M M A R I V M.

1 *Episcopo degente in remotis partibus Vicarius simpliciter constitutus potest expedire ea, quæ speciale mandatum requirunt.*

2 *Quando dicatur Episcopus esse in locis remotis.*

3 *Vicarius Episcopi potest absoluere à casibus reseruatis, quando Episcopus abest à diœcesi, etiamsi ab ea non longè absit.*

4 *Quando Vicarius regularis possit absoluere à casibus reseruatis.*

5 *Vicarius Episcopi regulariter non potest sine speciali mandato absoluere à reseruatis: limitatur nu. seq.*

6 *Sede Episcopali vacante Vicarius Capituli absoluere potest à reseruatis.*

7 *Commissio extenditur ad similia, vel minora, non autem ad maiora.*

8 *Ordinarij per totam diœcesim constituere debent Pœnitentiarios cum facultate absoluendi à casibus reseruatis.*

CAP. XIX.

An Episcopo degente in remotis, possit Vicarius simpliciter constitutus ea expedire, quæ requirunt speciale mandatum.

1 AFfirmat *Host. in Sum. in tit. de Pęnit. & remiss. §. cui confitendum, nu. 15. vers. quid de officiali Episcopi &c. latè Barbos. de offic. & pot. Episc. par. 2. alleg. 7. nu. 9. & par. 3. alleg. 54. num. 97.* vnde posset in tali casu dimissorias ad ordines concedere, *Iordan. Elucubr. diuers. lib. 3.*
2 *tit. 6. nu. 129. & seq.* subdens, quod relinquitur arbitrio Iudicis, quando Episcopus dicatur esse in remotis.

3 Obserua tamen, quod etiamsi Episcopus non longè absit à Diœcesi, posset eius Vicarius simpliciter constiturus à casibus eidem Episcopo reseruatis absoluere, quia non sunt detinendi subditi in statu peccati, sed ab eo quamcitius liberandi, *Perein. in Priuil. minim. tom. 1. const. 4. Sixti IV. §. 6. num. 16. Homobon. in exam. Eccles. par. 1. tract. 5. cap. 4. qu. 21. Beia par. 4. cas. 37. Nald. in Sum. ver. abesse num. 11. & ver. absolutio nu. 15. quos refert, & sequitur Dian. par. 3. resol. mor. tract. 2. de*
4 *Dub. regular. res. 28.* vbi dicit, quod etiam Vicarius Regularis potest concedere facultatem absoluendi à reseruatis, si Præpositus absit è domo per vnum diem naturalē, nisi Præpositus, seu Superior eodem die esser reuersurus, vel nisi subditus de industria sine sufficienti causa in illum diem
5 confessionem distulisset. Vicarium verò Episcopi non posse regulatiter absoluere à reseruatis sine speciali mandato, *tradit Sbrozz. de Vicar. Episc. lib. 2. q. 19. nu. 2.*
6 potest tamen Vicarius Capituli sede Episcopali vacante, absoluere à casibus Episcopo reseruatis, *latè Barbos. de offic. & pot. Episc. alleg. 54. nu. 60. & seq.* vbi 49. casus enumerat, in quibus exigitur speciale mandatum, quos tamen necesse non est in Vicariatus commissione omnes nominatim exprimere, sed satis est, si aliqui exprimantur cum clausula generali, *& ad omnia alia etiamsi exigant speciale mandatum, cap. qui ad agendum, §. sed si aliquis, de Procur. in 6. Couar. var. lib. 1. cap. 6. nu. 2. vers. Quarto &c. & lib. 2. cap. 5. num. 8. Sbrozz. vbi supra lib. 1. q. 65. nu. 5. & q. 67. n. 3. Barbos. loco cit. d. alleg. 54. num. 124.* vbi
7 addit, quod commissio extenditur ad similia, vel minora, non antem ad maiora, *iuxta textum in clem. non potest, de Procur.*

8 Obserua 2. quod Ordinarij per totam suam diœcesim, & præsertim in ijs locis, qui à Ciuitate, & Cathedrali sede longiùs remoti sunt, constituere debent Pœnitentiarios cum facultate absoluendi à casibus reseruatis, ità vt illis quoque liceat eamdem alijs, si opus fuerit, etiam viua voce impartiri, præsertim in solemnibus, ac præcipuis anni festiuitatibus, *iuxta decretum Sac. Congreg. quod refert Nicolius in suis floscul. siue notabil. in ver. casus nu. 1.*

IOANNIS CAROLI ANTONELLI SAC. THEOLOGIAE, AC I.V.D. VELITERNI

LIBER SECVNDVS.

DE LOCO LEGALI.

SVMMARIVM.

1 *Ciuis alicuius Ciuitatis, vel Prouinciæ non potest eligi, nec esse officialis eiusdem loci, nisi quatuor mensibus, aliàs punitur proscriptione bonorum, limitatur nu. 2. & seq. vsque ad nu. 7.*

7 *Vasallus inuestitus de iurisdictione, potest ipse in suo Castro illam exercere.*

8 *Obligatio facta à subdito in fauorem officialis in loco, vbi habet iurisdictionem, non tenet: limitatur nu. 12. & seq. vsque ad fin.*

9 *Quid si obligatio facta fuerit ad fauorem domestici, & familiaris ipsius officialis.*

10 *Legi prohibitiuæ ob publicum fauorem introductæ, non possunt partes renunciare.*

11 *Commodum quæsitum ab officiali ex contractu huiusmodi, applicatur fisco.*

CAP. I.

De Iudicijs Ciuilibus.

Quæstio I.

An Ciuis alicuius Ciuitatis, vel Prouinciæ possit esse, seu eligi officialis eiusdem loci.

1 REsp. negatiuè, nisi quatuor mensibus, & tunc cum permissione Principis, aliàs punitur proscriptione bonorum, siue sit originarius eiusdem loci, siue ibi habeat tantùm domicilium, *l. in consiliarijs, C. de Assessor. l. hi, qui, & l. si cui in Prouincia, ff. ex quib. cauf. maior. l. si eadem, vbi glos. ff. de Offic. Assess.* ratio videtur esse, nè quid ex gratia faciat; quia nemo Propheta acceptus est in patria sua, *vt d. Paris. de Put. in tract. de Sindic. in §. Assessor, nu. 38. & seq. Thesau. decis. 268. nu. 1.*

2 Hæc tamen Conclusio limitatur 1. nisi ciuis esset eminentissimæ scientiæ, & experimenti; tunc enim receditur à regula iuris, & potest quis esse Assessor in propria

Patria,

Patria, *Parif. de Put. loco cit. num.* 4. *Sbrozz. de Offic. Vicar. lib.* 1. *q.* 34. vbi dicit, quod in tali casu potest esse Vicarius Episcopi.

3 Limitatur 2. in Assessore Procuratoris Cæsaris, qui est Iudex inter fiscum, & priuatum, *l. fin. vbi glof. ff. de offic. Asseff. Parif. de Put. in d. §. Asseffor, nu.* 39.

4 Limitatur 3. quando quis non habet salarium à Publico, nec iurisdictionem, quia tunc potest assidere in sua Prouincia, *Parif. de Put. in d. §. Asseffor, nu.* 41.

5 Limitatur 4. vt possit quis esse locumtenens, & delegatus in propria Prouincia, *secundùm Bald. & alios, quos refert, & sequitur idem Parif. de Put. vbi supra, n.* 42.

6 Limitatur 5. in Castris paruis, vbi officiales exteri vix possent ex emolumentis officij victum parare, *Bertran. conf.* 1. *n.* 9. *lib.* 3. *quem refert Thefaur. decif.* 268. *n.* 2.

7 Limitatur 6. in locis, vbi adest contraria consuetudo, *Idem Thefaur. d. decif.* 268. *nu.* 2. vbi etiam dicit, quod Vasallus inuestitus de iurisdictione, potest ipse in suo Castro illam exercere.

8 Quæres, an Officialis in loco, vbi habet iurisdictionem, possit contrahere? Resp. quod si loquimur de obligatione passiua, vt si officialis se obligauerit ad fauorem subditi, obligatio erit valida; in hoc enim non videtur vigere prohibitio cessante ratione legis prohibentis contractum cum personis subditis propter metum reuerentialem; si verò loquimur de obligatione, & contractu ad fauorem, & commodum officialis, tunc obligatio, & contractus regulariter non tenet, etiamsi iuramentum, aut quæcunque renunciatio interuenerit, *l. principalibus, ff. de reb. cred. l.* 1. *C. de*

9 *Contract. Iud.* vbi, quod neque domestici, & familiares ipsius Iudicis contrahere possunt, *glof. in l. in quorum, ff. de Pignor. latè Peregrin. de Iur. fisc. lib.* 4. *tit.* 7. *n.* 12. *& seq.* vbi dicit, quod legi prohibitinæ ob publicum fauorem introductæ, non pos-

10 sunt partes renunciare, *Merlin. de Pignor. lib.* 2. *tit.* 2. *q.* 82. *nu.* 1. *& seq.* vbi subijcit, quod commodum ab officiali quæsitū

11 ex contractu, applicatur fisco, *Natt. conf.* 50. *nu.* 13. *Cephal. conf.* 164. *nu.* 14 *vol.* 2. *Rot. dec.* 26. *nu.* 16. *& seq. par.* 6. *Recent.* vbi, quod talis contractus est ipso iure nullus, nec firmatur iuramento, quia cum adest metus, consensus abest; certum autem est, iuramentum nihil operari, quando non adest consensus, *l. fin. cum ibi not. C. de non numer. pec. Cancer. var. lib.* 3. *cap.* 1. *nu.* 104. *& seq.*

12 Limita, si contractus factus fuerit inter officialem, & non subditum; cessat enim ratio prohibitionis cum non subdito, & ideo contractus est validus in tali casu, *vide Cancer. d. lib.* 3. *cap.* 1. *nu.* 104. *& seq. Peregrin. d. lib.* 4. *tit.* 7. *nu.* 11. idemque dicendum, quando contractus fit cum subdito potenti, nec timente officialem, *Rot. d. decif.* 26. *nu.* 24.

13 Limita 2. si subditus, cum quo officialis contraxit, nolit, contractum rescindi, sed ei stare velit: tunc enim contractus reputabitur validus, cum non possit rescindi inuito subdito, cuius intuitu, & fauore id à lege inductum est, *vt d. idem Cancer. d. lib.* 3. *cap.* 1. *nu.* 103.

14 Limita 3. in rebus, quæ ad victum, supellectilia, & his similia pertinent, vel quando adesset specialis Principis licentia, *l.* 1. *C. de Contract. iud. Peregrin. d. lib.* 4. *tit.* 7. *nu.* 12. *verf. limita* 2. *&c.*

15 Limita 4. in his, quæ pertinent ad studiorum causam, *Pereg. loco cit. verf. item & ea &c.*

16 Limita 5. quando contractus fuit celebratus bona fide, vt quia initus fuerit palam cum iusto pretio, *Io. Franc. de Ponte conf.* 49. *nu.* 42. *&* 56. *lib.* 1. *quem refert, & sequitur Merlin. loco cit. num* 8. 9. *&* 14. vel si constaret, ab officiali nullum fuisse incussum timorem, vel contractum fuisse initum pro necessitatibus ipsius officialis, *Peregr. d. lib.* 4. *tit.* 7. *nu.* 12. *verf. limita* 4. *&c. & n.* 14. *Rot. d. decif.* 26. *nu.* 24. *par.* 6. *Recent.*

17 Limita 6. in officiali, qui non habet iurisdictionem, quia ex sola dignitate non præsumitur metus, aut violentia, nisi probetur, *l. ad inuidiam, vbi Bald. & alij, C. de ijs, quæ vi, metusue cauf. &c. Peregrin. loco cit. d. tit.* 7. *nu.* 14.

18 Limita 7. in officiali gerente officium in loco originis, quia dicta prohibitio intelligitur de officialibus exteris, *Peregr. d. lib.* 4. *tit.* 7. *nu.* 9. *&* 10 *Merlin. d. lib.* 2. *q.* 82. *nu.* 10.

19 Limita 8. in donatione remuneratoria ex causa de præterito: hęc enim in fauorem Prætoris fieri potest pro meritorum æquiualentia, *l. Attilius Regulus, ff. de donat. Peregrin. d. tit.* 7 *nu.* 12. *verf. limita* 5. *&c.*

20 Limita 9. in officiali contrahente in vtilitatem Vniuersitatis, cui præest, *Bart. in d. l. principalibus, ff. de Reb. cred. Peregrin. vbi supra d. tit.* 7. *nu.* 12. *verf. limita* 6. *&c.*

21 Limita 10. in officiali gerente officium perpetuum, seu ad beneplacitum: hic enim potest contrahere cum subdito, quia textus prædicti procedunt dumtaxat in officialibus ad certum tempus, *vt d. Bart. in d. l. principalibus, ff. de reb. cred. Cancer. var. d. lib.* 3. *cap.* 1. *nu.* 98. quamuis enim ratio

ratio metus magis vigere videatur in officialibus perpetuis, tamen quoad eos huiusmodi fictio, seu præsumptio reijcitur per textum *in l. Præsidis, ff. de reb. cred.* expressè permittentem, vt huiusmodi officiales perpetui cum subditis suis contrahere possint, nisi fortè in tali casu probetur metus, *Natt. cons.* 50. *num.* 13. *Peregr. d. lib.* 4. *tit.* 7. *nu.* 10. vbi dicit, quod officialis ad beneplacitum constitutus, æquiparatur perpetuo, propter incertitudinem, *Cancer. loco cit. nu.* 99. quod prouidè factum est, nè alioquin officialis perpetuus semper haberet interdictum commercii, & sic redderetur quodammodo mancipatus pœnæ, *vt rectè obseruat Merlin. d. lib.* 2. *qu.* 82. *nu.* 13. & 14. subdens, quod respectu officialis perpetui probari debet metus aliunde, quàm ex præsumptione legis, quia ad hunc casum lex fingendo non protrahitur.

22 Idem dicendum est in Barone contrahente cum Vasallo: quia etiam in tali casu contractus subsistit, & præsumptio metus cessat, nisi aliunde probetur, *Rot. in Bononien. Canonum* 30. *Maij* 1646. *coram Meltio, quæ apud Merlin. de pignor. est decis.* 223. *nu.* 9. *& seq. quamuis contrarium senserit eadem Rota d. dec.* 26. *nu.* 22. *par.* 6. *Recent.*

23 Limita 11. in vltimis voluntatibus: potest enim officiali legari, aut aliter per vltimam voluntatem validè relinqui, quia dictæ leges prohibitiuæ loquuntur tantùm de contractibus, *vt d. Peregr. d. tit.* 7. *n.* 13.

SVMMARIVM.

24 *Iudex ordinarius tenetur ius reddere in suo territorio, & in loco solito maiorum: limitatur nu.* 27. *& seq.*

25 *Locus maiorum in Iudice ordinario est omnis locus existens intra territorium.*

26 *Delegatus ad vniuersitatem causarum, tenetur seruare locum delegantis, & potest sedere intra territorium delegantis.*

28 *In quo loco possit quis conueniri coram Delegato Papæ.*

29 *Episcopus sine iusta causa non potest remouere cathedram, & tribunal à Ciuitate ad longum tempus.*

30 *Vicarius generalis Episcopi potest in quolibet loco diœcesis ius reddere, sicut Episcopus.*

31 *Secreta non carent suspicione, & plerunque irrita sunt, & cassanda.*

32 *Reformationes populi debent fieri in publico Palatio.*

33 *Delegatus ad vniuersitatem causarum potest alium locum eligere præter Tribunal suorum Antecessorum.*

Partes etiam ex post facto possunt locum declarare, ibidem.

34 *Iudex tempore pestis potest ius dicere in fenestra domus suæ.*

35 *Iudex appellationis potest etiam in domo sua, & in alio loco honesto ius reddere.*

36 *Episcopus excusatur ad effectum alternatiuæ, si propriam diœcesim ingredi non possit ad residendum ob proteruiam impiorum.*

37 *In actis respicientibus litis ordinationem non tenetur Iudex seruare locum maiorum, sed tantùm in ijs, quæ pertinent ad litis decisionem.*

38 *Duces belli etiam extra territorium existentes habent imperium in homines suæ iurisdictionis.*

39 *Arbiter potest sibi eligere locum, vbi vult, dummodo locus honestus sit.*

40 *Si compromissum factum sit in Villa, valeret sententia lata in Ciuitate, etiamsi nõ fuerit actum de eo loco.*

41 *Delegatus ad vnam causam, Dominus feudi, Abbas, Archidiaconus, Præpositus, & alij non habentes territorium, sed tantùm iurisdictionem in personas, possunt sibi eligere quemlibet locum, dummodò honestus sit: declaratur nu.* 42.

43 *Delegatus ad vnam causam an possit procedere extra territorium non subditum delegantis, si ambæ partes consentiant.*

44 *Cautio de non offendendo, obligat etiam extra territorium iusdicentis.*

45 *An & quando valeant acta gesta per Iudicem in Ecclesia.*

46 *An valeant contractus initi in Ecclesia.*

47 *Episcopus non tenetur accedere ad locum litigij, vel alium ibi delegare, etiamsi haberet duas diœceses.*

48 *Episcopus causas Capitularium diœcesis vnitæ potest cognoscere vel in loco sui domicilij, vel in suo consueto tribunali.*

49 *Iudices ciuiles, licèt non habeant cognitionem causarum criminalium, habent tamen potestatem procedendi in causis criminalibus incidentibus in causa ciuili absque alia delegatione.*

50 *Iudex maleficiorum an & quando possit cognoscere de causa ciuili.*

51 *Commissa causa intelligitur commissa tam ciuiliter, quàm criminaliter etiam quoad illius decisionem.*

52 *An Vicarius Episcopi ex generali commissione possit inquirere, & punire subditorum excessus, eosque absoluere.*

Quæstio II.

In quo loco Iudex ius reddere debeat.

24 Regula est, quod Iudex ordinarius tenetur ius reddere in suo territorio, & in loco solito maiorum suorum, vbi videlicet prędecessores soliti fuerūt ius reddere, alioquin sententia non valeret, *l. pen. in fin. ff. de Iust. & iur. l. cum sententiam, vbi DD. C. de senten. & interlocut. omn. Iud. Bart. in l. si vt proponis, §. Quem. & quan. Iud. & in l. 1. Cod. de senten. ex breu. recit. & in l. si locus, ff. de Iudic. Bald. & alij communiter in l. pen. ff. de Iust. & iur. Vant. in tit. de nullit. ex defect. iurisd. & vnde, ac quib. mod. &c. nu. 110.*

25 *& 111.* vbi dicit, locum maiorum in Iudice ordinario esse omnem locum existentem intra territorium, dummodò non obstet contraria consuetudo, *Maran. de ordin. Iudic. par. 6. tit. de decisor. Iud. 1. act.*

26 *num. 71. & seq.* vbi, quod delegatus ad vniuersitatem causarum tenetur seruare locum delegantis, *de quo vide Bald. in l. testamenta, nu. 3. Cod. de testam. & in d. l. pen. in 2. lect. vers. fin. ff. de Iust. & iur.*

27 *& in l. si locus, ff. de iudic.* vbi dicit, quod talis delegatus potest sedere intra territorium delegantis, dummodò ad eum locum partes commodè possint interuenire, *Abb. in cap. P. & G. nu. 15. de offic. & pot. Iud. deleg. & in cap. dilectus, 29. nu. 4. de rescrip.*

28 vbi subijcit, quod in quo loco potest quis conueniri coram Ordinario suo siue ratione domicilij, siue ratione contractus, siue delicti, in eo loco potest conueniri coram delegato Papæ: nec est eurandum, quod trahatur extra domicilium per plurimas dietas, quia nullum grauamen per impetrationem sibi infertur, cum Papa sit ordinarius cunctorum, *iuxta tex. in cap. cuncta per mundum, 9. q. 3.*

29 Hæc tamen regula limitatur 1. in Episcopo habente plura Castra, vel Oppida in sua diœcesi, qui potest in quolibet loco de diœcesi, vbi reperitur, curiam erigere, citare, ac sententias ferre, *iuxta tex. in cap. cum Episcopus, de offic. ordin. in 6. Bald. in l. testamenta, nu. 3. C. de testam. Card. in clem. vn. nu. 1. de for. comp. Gonz. ad reg. 8. Cancell. glos. 43. num. 192. Vant. loco cit. nu. 111.* vbi id intelligit ad modicum tempus, quia ad longum tempus non potest Episcopus sine iusta causa remouere cathedram, & tribunal à Ciuitate, *cap. placuit, vt nemini, 7. q. 1.*

30 Idem dicendum in Vicario generali Episcopi, ac Præside Prouinciæ: isti enim in quolibet loco diœcesis, vel Prouinciæ possunt ius reddere, *vt tradunt DD. in d. l. pen. ff. de iust. & iur. Vant. loco cit. d. nu. 111. Maran. de Ordin. Iudic. par. 6. in tit. de decisor. Iud. 1. act. nu. 83. Barbos. de offic. & pot. Episc. alleg. 80. à nu. 1. vsque ad 10.*

31 Limitatur 2. quando Iudex de consensu partium, vel ex iusta causa ferret sententiam in alio loco non solito: valeret enim sententia propter prorogationem, dummodò non egrediatur suum territorium, & locus aliàs sit congruus, & honestus, *glos. fin. in l. cum non eo die, Cod. Quand. prouoc. non est necess. Abb. in cap. P. & G. nu. 14. de offic. deleg. Bart. in d. l. pen. circa fin. ff. de Iust. & iur. Bald. in d. l. cum sententiam, nu. 6. & seq. C. de sent. & interloc. omn. Iud.* vbi etiam obseruat, quod secreta non carent suspicione, & plerunq; irrita sunt, & cassanda, & ideò reformatio-

32 nes populi debent fieri in publico palatio populi, non in alijs locis, *Menoch. de Arbitr. Iud. lib. 1. q. 64. nu. 3.* vbi dicit,

33 quod Iudex delegatus ad vniuersitatem causarum, etsi habeat tribunal suorum Antecessorum, potest tamen alium locum eligere, ad quem partes possint citari, *Vant. de nullit. tit. de nullit. ex defect. citat. n. 62. Specul. lib. 1. in tit. de Arbitr. & Arbitrat. §. sequitur, nu 66.* vbi, quod partes etiam ex post facto possunt locum declarare.

34 Ex quo infertur, quod tempore pestis potest Iudex ius dicere in fenestra domus suæ, vel alicuius turris, litigantibus existentibus in via publica, vel in Curia domus suæ, *vt tradunt DD. apud Rip. in tract. de Pest. tit. de Priuil. Iudic. nu. 52.* vbi subdit, hoc procedere, si partes fuerint citatæ ad illum locum, aliàs sententia non valeret.

35 Limitatur 3. in Iudice appellationis, qui potest etiam in domo sua, & in omni alio loco honesto ius reddere, *secundùm glos. in d. l. cum sententiam, vbi etiam Bald. nu. 2. C. de senten. &c. Iordan. loco cit. nu. 171. & est communis opinio.*

36 Limitatur 4 quando locus solitus non est tutus, vel propter metum tyranni, vel propter bella, vel pestem, vel propter imminentem ruinam: tunc enim potest Iudex eligere alium locum, *clem. 1. de for. comp. Bald. in l. 1. C. de sent. ex breu. recit. Alex. in l. fin. nu. 1. ff. de iurisd. omn. Iud. Rom. cons. 352. num. 19. Maran. loco cit. nu. 83. Boer. dec. 40. nu. 10. & seq. Gonz. vbi supra d. glos. 43. nu. 190.* vbi etiam dicit, quod Episcopus excusatur ad effe-

ctum alternatiuæ, si propriam diœcesim ingredi non posset ad residendum, ob proteruiam, & crudelitatem impiorum ipsum persequentium, vel diœcesim occupantium, *arg. d. clem. 1. de for. comp.*

37 Limitatur 5. in causis, in quibus proceditur de plano, prout sunt quæ non requirunt plenam causæ cognitionem, *iuxta tex. in l. voluit, §. fin. vbi glos. & DD. ff. de inter. actio.* In his enim valeret sententia lata extra locum solitum maiorum, *l. 2. §. dies, ff. Quis ord. in bon. poss. seruet. Bart. in l. nec quicquam, §. de plano, ff. de offic. Proconf. & in l. 1. nu. 6. C. de Censf.* vbi etiam dicit, quod neque in actis respicientibus litis ordinationem tenetur Iudex seruare locum maiorum, sed tantum in ijs, quæ pertinent ad litis decisionem, *Bald. in l. testamenta, nu. 3. C. de testam. Iordan. d. lib. 14. tit. 25. nu. 175. & 177.*

38 Limitatur 6. in causis voluntariæ iurisdictionis, quæ in omni loco, etiam in itinere, ab Episcopo, vel Legato, Vicario generali, alioue Iudice ordinario possunt expediri, *cap. pen. de offic. Vicar. in 6. l. 2. ff. de offic. Proconf. §. multis autem, vers. serui verò, Inst. de Libertin. Bald. in d. l. testamenta, nu. 3. C. de testam. & in l. penult. in 2. lect. ff. de Iust. & Iur.* vbi subijcit, quod duces belli etiam extra territorium existentes habent imperium more maioru in homines suæ iurisdictionis, *vide qua infra dicemus in 3. quæstione.*

39 Limitatur 7. in Arbitro, qui cum non habeat certam sedem deputatam, potest sibi eligere locum, vbi vult, etiam in suo cubiculo, dummodò locus sit honestus, & litigantibus congruus, & existat in ea Ciuitate, in qua fuit compromissum, *l. si cum dies, §. si arbiter, ff. de Recept. arbitr. Bald. in l. cum sententiam, C. de sentent. &c. & in l. pen. in 2. lectur. circa fin. ff. de iust. & iur.* vbi dicit, quod quando locus non est determinatus, relinquitur arbitrio ipsius Iudicis, *Vant. tit. de nullit. ex defect. citat. num. 62. Specul. lib. 1. in tit. de Arbitr. & Arbitrat. §. sequitur, nu. 66.* vbi etiam ob-

40 seruat, quod si compromissum factum sit in Villa, valeret sententia lata in Ciuitate, etiamsi non fuerit actum de eo loco.

41 Idem dicẽdum est in delegato ad vnam causam, Domino feudi respectu Vasallorum, Abbate, Archidiacono, Præposito, & alijs non habentibus territorium, sed tantummodò iurisdictionem in personas, *vide Bald. in d. l. pen. circa fin. Abb. in cap. cum contingat, num. 33. de for. comp.* vbi

42 dicit, quod Archidiaconus, & alij habentes iurisdictionem in homines absque territorio, nõ possunt exercere iurisdictionem, nisi in loco, vbi consuetudo, vel priuilegiũ hanc iurisdictionem tribuit, vel in loco, vbi habitant.

43 Addit *Maran. de ord. iudic. par. 6. tit. de Decisor. Iud. p. act. nu. 75. & seq.* quod Iudex delegatus ad vnam causam potest procedere, & sententiare extra territorium, seu locum non subditum delegãti, si ambæ partes consentiant, etiamsi dissentiat Dominus illius territorij; quia in delegato potest fieri prorogatio de loco ad locum, cum iurisdictio delegati non cohæreat, nec terminetur territorio, sicut iurisdictio ordinarij, *per tex. in cap. statutum §. in nullo, de Rescript. in 6.*

Sed contrarium videtur verius: non enim potest exerceri iurisdictio in alieno territorio, inuito Domino eius territorij, quia Iudex extra territorium censetur priuatus, non autem Iudex, *cap. vt litigantes, de offic. ordin. in 6. cap. scriptum, 6. qu. 3. Abb. in cap. cum contingat, num. 33. de for. comp. Bald. conf. 102. nu. 7. lib. 3. Alex. in l. fin. nu. 5. & seq ff. de iurisd. om. Iud.* & ità in facti contingentia obseruauit *Marant. loco cit.* vbi dicit, quod in causa particulari sibi commissa, cum esset extra territorium delegantis, ad tollendam omnem ambiguitatem, impetrauit assensum Principis illius loci.

44 Notandum est etiam, quod cautio de non offendendo, obligat etiam extra territorium iusdicentis, coram quo data est, quia hæc respicit personam, & ideò eam sequitur, quòuis illa vadat, *l. fin. Cod. de Præscript. long. temp. Hercul. de caut. de non offen. cap. 9.*

45 Notandum 2. quod licèt valeant acta gesta per Iudicem Ecclesiasticum in Ecclesia, non tamen si ibi gesta fuerint per Iudicem sæcularem, etiamsi Ecclesia existat in eius territorio, exceptis actibus pijs, qualis est datio tutoris, & similes, *cap. decet, vbi glos. in ver. sæcularium, de Immun. Eccles. in 6. Vant. in tit. de nullit. ex defect. Iurisd. & vnde, ac quib. mod. &c. nu. 109. Abb. in cap. qua fronte, num. 2. & 13.* vbi

46 subdit, quod contractus initi in Ecclesia, validi sunt, licèt contrahentes peccauerint.

47 Notandum 3. quod Episcopus non tenetur accedere ad locum litigij, vel alium ibi delegare, etiamsi diœcesis valdè esset ampla, *Abb. in cap. sanè, nu. 3. de for. comp. & in cap. dilectus, 2. nu. 4. de Rescript. Rot. dec. 297. nu. 8. par. 2. diuers.* quod procedit, siue Episcopus vnam diœcesim habeat, siue duas: nam hoc etiam casu potest subditos in vna diœcesi delinquentes, extra

48 illam trahere; quia quoad Episcopum diœ-

M 2 ceses

cefes tam accefforiè, quam æquè principa-
liter vnitę, habentur pro vna, exemplo Prę-
fidis duarum Prouinciarum, *Bart. in l. vn.*
nu. 11. C. de Metrop. Beryto, lib. 11. Innoc.
in cap. nouit, in fin. de offic. leg. Alex. in l.
fin. ff. de Iurifd. omn. Iud. Card. Caualer.
decif. 418 nu. 2. & feq. Rot. decif. 537. nu.
6. & feq. par. 4. tom. 3. Recent. vbi etiam
decifum fuit, poffe Epifcopum caufas capi-
tularium diœcefis vnitæ cognofcere vel in
loco fui domicilij, vbi eum fua familia ha-
bitat, vel in fuo confueto tribunali, arbi-
trio ipfius Epifcopi, cuius eft electio, *iuxta*
difpofitionem Conc. Tridentini feff. 25. de
ref. cap. 6.
49 Notandũ 4 quod Iudices ciuiles, quãuis
non habeant cognitionẽ caufarũ crimina-
lium, habent tamen poteftatem proceden-
di in caufis criminalibus incidentibus in
caufa ciuili abfque alia delegatione: quẽ-
50 admodum Iudex maleficiorum, qui non
cognofcit de caufa ciuili, poteft cognofce-
re incidenter, condemnando principaliter
furem ad pœnam, & confequenter ad refti-
tutionem rerum, *vt d. Bof. in tit. de for.*
comp. nu. 121. latè Farinac. conf. 85. n. 131.
& feq. lib. 1 vbi etiam dicit, quod com-
51 miffa caufa intelligitur commiffa tam ci-
uiliter, quàm criminaliter etiam quoad il-
lius decifionem, *Sbrozz. de Vic. Epifc. lib.*
2. q. 143. nu. 1. & feq. vbi dicit, quod etfi
52 ex generali commiffione non poffit Vica-
rius Epifcopi inquirere, corrigere, depo-
nere, & punire fubditorum exceffus, nifi
fpecialiter hæc committantur, *vt in cap. li-*
cet, de offic. Vic. in 6. tamen poteft inquire-
re, & cognofcere, non vt puniat, fed vt re-
ferat Epifcopo: immò poterit reum abfol-
uere, quatenus de iure fit abfoluendus,
abfque alia relatione, cum ei inquifitio
permittatur ad effectum remittendi in-
quifitos ad Epifcopum, quatenus inuenti
fuerint culpabiles, *Felin. in cap. non poteft,*
nu. 5. de re iud. Rot. decif. 2. de offic. Vicar.
in nou. prout refert Menoch. de Arbitr. Iud.
lib. 1. q. 43. num. 27. licèt ipfe contrarium
fentiat.

SVMMARIVM.

53 *Iudex extra fuum territorium iurifdictio-nem voluntariam exercere poteft, non au-tem contentiofam: limitatur num. 54. & feq.*

54 *An is, qui habet iurifdictionem ab inferio-re à Principe, poffit voluntariam iurifdi-ctionem extra territorium exercere.*

55 *Vicarius generalis habens fpeciale manda-tum ad conferendum beneficia, poteft illa conferre extra diœcefim, ficut Epifcopus.*

56 *Epifcopus, vel alius habens facultatem conferendi beneficia, in Curia præfente Papa ad collationis actum debet è Curia exire.*

57 *Vicarius Epifcopi poteft concedere litteras dimifforias extra fuam diœcefim, fi ad id haberet fpeciale mandatum.*

58 *An Parochus, & alij Sacerdotes ad audien-das confeffiones ab Epifcopo admiffi in vna Ciuitate, poffint abfoluere fuos fubditos extra diœcefim Epifcopi approbantis.*

59 *Prouifus de parochiali per concurfum, eiufque Vicarius cenfentur approbati ad audiendas confeffiones tantùm in ea Ci-uitate, vel oppido, vbi fita eft parochialis.*

60 *Actus, qui non poteft expediri abfque caufa cognitione, fieri non poteft extra territo-rium.*

61 *Epifcopus non poteft extra territorium confirmare electionem, vel inftituere fibi præfentatum.*

62 *An valeat excommunicatio lata ab Epifco-po extra territorium.*

63 *Quando agitur inter non fubditos, & de rebus non fubditis, non poteft iurifdictio voluntaria extra territorium exerceri, nifi de partium confenfu.*

64 *In fucceffione inteftati infpicitur forus re-rum, fiue realis.*

65 *Iurifdictio etiam contentiofa poteft extra territorium exerceri, fi concurrat par-tium confenfus, & licentia Iudicis pro-prij territorij: declaratur num. 67. & 68. limitatur nu. 69.*

66 *Concurrente confenfu Iudicis territorij, & partium confenfu poteft Epifcopus caufas delegare extra fuam diœcefim.*

69 *Iudex delegatus in certa diœcefi, poteft procedere extra illam interueniente ex-preffo confenfu partium, licèt diffentiat Dominus illius territorij: declaratur n. 70.*

71 *Iudex delegatus ad vniuerfitatem caufa-rum non poteft iurifdictionem exercere in loco non fubdito deleganti, nifi de con-fenfu partium, & Iudicis illius loci, fecus fi locus eft fubditus deleganti, & nu. 73.*

72 *Delegatus ad vniuerfitatem caufarum or-dinario comparatur.*

74 *Dominus, qui in aliquo loco habet merum dumtaxat imperium, aut iurifdictionem in aliquibus caufis tantùm, non poteft ibi continuò tenere officialem, nifi cum cafus euenerit.*

75 *Archiepifcopus non poteft fibi conftituere officiales in diœcefibus fuffraganeorũ pro caufis ad eumdem Archiepifcopum per appellationem deuoluendis.*

76 *Qui habet tantùm merum imperium in aliquo loco, poteft ibi furcas erigere, & continuò erectas tenere.*

Quis

77 *Quis censeatur Dominus territorij, & Vasallorum, quando Castrum subest duobus Dominis, quorum alter habeat merum imperium, & alter iurisdictionem ciuilem, & nu. 78.*

79 *Quando Rector Ciuitatis, vel alius officialis possit substituere Vicarium, etiam ante ingressum officij, & nu 81.*

80 *Vicarius ab officiali substitutus, potest omnia expedire, quæ potest principalis officialis, excepta membrorum abscissione.*

82 *Dominus feudi, vel Castri respectu iurisdictionis vniuersalis fundatam habet intentionem in iuris communis dispositione super toto territorio: declaratur nu. 84.*

83 *Dominus feudi, vel Castri potest in suo Dominio ordinationes, & statuta facere propter publicam vtilitatem, non tamen contra, sed præter ius.*

85 *Dominus Castri non potest cogere Vasallum ad ostendendum sibi titulum, quo prædium possidet intra fines Castri.*

86 *Verba in inuestitura apposita, videlicet cum Villis, prædijs, pratis, nemoribus, & alijs iuribus, & pertinentijs, verificantur quoad iurisdictionem, non autem quoad dominium: limitatur nu. 87.*

88 *Quando agitur contra tertium possessorem, bona præsumuntur allodialia, etiamsi in inuestitura fuissent expressa, & enumerata in indiuiduo.*

89 *Delegatio facta Episcopo, vel Rectori Ciuitatis transit in successorem, etiamsi fuerit demandatum negotium facti: limitatur nu. 90. & seq.*

90 *Quando expressum fuit nomen eius, qui dignitatem habet, delegatio expirat morte delegati.*

91 *Quando committitur iurisdictio sub nomine proprio, & appellatiuo, regulariter inspicimus quod præcedit: limitatur nu. 92.*

93 *Delegatio non transit in successorem, quando delegati industria electa est, & nu 96.*

94 *Delegatus à Principe, licèt regulariter subdelegare possit, hanc tamen facultatem non habet, quando eius industria electa est.*

95 *Quando censeatur electa industria personæ.*

96 *Delegatio non transit in successorem, quando fuit commissum aliquod negotium, vel aliquis actus, vel exercitium, vt compromissum.*

97 *Delegatus, cui sub nomine proprio, & dignitatis causa commissa fuit, si dignitatem resignauerit, causam sibi commissam adhuc potest cognoscere post resignationem: limitatur nu. 99. & 100.*

98 *In quolibet actu principium spectandum est, & habilitas illius temporis sufficit.*

101 *An delegatio transeat in successorem, quando committitur sub nomine dignitatis, quam quis habet beneficio alterius, vt Vicarius, & similes.*

102 *Locum vnum esse de territorio alterius, probatur ex actibus iurisdictionis in dicto loco exercitis eum sciencia, & patientia Domini illius loci, vel eius officialium.*

103 *Scientia præsumitur ex temporis antiquitate.*

Scientia an probetur ex instrumentis antiquis, ibidem.

Quæstio III.

An & quando iurisdictio extra territorium exerceri possit.

53 Quamuis extra territorium nemo Iurisdictionem contentiosam exercere possit, *l. fin. ff. de Iurisd. omn. Iud.* voluntaria tamen potest etiam extra territorium exerceri, *l. 2. ff. de offic. Procons. l. 1. vbi Bald. & alij C. de Emancip. liber. cap. nouit, & ibi DD. de offic legat. Bart. in l. 1. num. 5. C. de Confes. Maran de ord. iudic. par. 6. in tit. de decisor. Iud. 1. act. nu. 86. Dec. in l. vlt. nu. 6 ff. de Iurisd. omn. Iud. Boer. dec. 30. & alij communiter.*

54 Hæc tamen conclusio limitatur 1. vt non habeat locum in eo, qui habet iurisdictionem ab inferiore à Principe: hic enim non posset ea, quæ sunt voluntariæ iurisdictionis, extra territorium exercere, *secundum Bald. in l. 2. ff de offic. Proconf.* vbi dicit, quod posset quidem Episcopus extra diœcesim instituere præsentatum à patrono ad beneficium: secus tamen esset in Vicario eiusdem Episcopi etiam habente speciale mandatum, quia commissio facta ab inferiore à Principe nunquam potest exerceri extra territorium committentis, *Rip. in tract. de Pest. tit. fin. nu. 50.* vbi dubitat, an Vicarius parochialis possit extra parochiam confessiones sacramentales audire, *Dec. in d. l. fin. ff. de Iurisd. omn. Iud. Gancer. var. lib. 2. cap. 2. nu. 234.*

55 Contrarium tamen tenuit Rot. *decis. 5. de offic. Archid. in antiq. Gemin. in cap. vlt. in fin. de offic. Vicar. in 6. quem refert, & sequitur Gratian. decis. March 98. nu. 5. seq. Boer. decis. 30. nu. 6. & seq.* vbi quod Vicarius generalis Episcop speciale mandatum ad conferend ficia, potest ea conferre etiam ex cesim, sicut Episcopus, quia hoc tatiæ iurisdictionis: preterquan

præsente Papa, quo casu ad collationis
56 actum debet Episcopus, siue eius Vicarius
è curia exire, *vt post Gomes. tit. de non iud.*
iux. for. supplicat. q. 3. Aen. de Falcon. de
reseruat. q. 4. & alios obseruat idem Gra-
tian. loco cit. nu. 7. subdens *nu. 14 cum seq.*
57 quod Vicarius Episcopi potest etiam
concedere litteras dimissorias extra suam
diœcesim, si ad id haberet speciale man-
datum, vel si Episcopus ageret in remotis,
iuxta textum in cap. cum nullus, de Temp.
ordin. in 6 vide Boer. d. decis. 30. Couar.
var. resol. lib. 3. cap. 20. nu. 8. & 9. item
58 Parochum, & alios sacerdotes ad audien-
das sacramentales confessiones ab Episco-
po admissos in vna Ciuitate, posse absolue-
re suos subditos etiam in alijs locis extra
diœcesim Episcopi approbantis, sentetunt
Sanch. de matrim. tom. 1. lib. 3. disp. 34.
nu. 2. Megal. 1. par. lib. 1. c. 7. nu. 25. &
c. 9. nu. 12. Henriq. lib. 6. c. 6. num. 7. &
lib. 7. c. 1. nu. 4. Peirin. de Relig. subd. to. 1.
q. 1. c. 21. §. 2. Vega in Sum. to. 1. c. 62.
cas. 41. Gom. in explic. Bull. Cruc. claus. 10.
nu. 8. Suar. in 3. par. tom. 4. disp. 28. sect.
6. & 7. Nugn. in 3. par. tom. 2. q. 8. art. 5.
dub. 8. quos refert, & sequitur Dian. par. 3.
resol. mor. tract. 4. de Sacram. res. 144.
sed contrarium hodie seruandum est sal-
tem à Regularibus, quibus id vetitum est
per constitutionem Clementis X. *incip. su-*
perna magni Patrisfam. vide quæ supra di-
ximus lib. 1. cap. 3. q 23. nu. 269.
59 Notandum tamen est, quod Prouisus de
parochiali Ecclesia per concursum cense-
tur approbatus idoneus minister ad au-
diendas confessiones dumtaxat in ea ciui-
tate, vel oppido, vbi sita est parochialis,
non autem passim per totam diœcesim, *vt*
censuit Sac. Congreg. Concilij teste Piasec. in
Prax. Episc. par. 2. cap. 1. nu. 10. idemque
videtur dicendum de Vicario parochiali
cõstituto ab Episcopo, cum sit eadẽ ratio.
60 Limitatur 2. vt prædicta cõclusio proce-
dat, quando actus est talis, qui absq; causæ
cognitione expediri potest; secus si expediri
non posset absq; causę cognitione, quia eo
casu nec fieri posset extra territoriũ, *Dec.*
in d. l. fin. n. 6. ff. de Iurisd. omn. Iud. Char-
61 *tar. dec. Gen. 68. n. 12.* vnde non posset Epi-
scopus extra territoriũ cõfirmare electio-
nem, vel instituere præsentatum, quia hæc
exigunt causæ cognitionem, *cap. fin. iuncta*
gl. de elect. in 6. Abb. in cap. nouit, nu. 5.
... legat. quemadmodum nec valeret
... unicatio lata ab Episcopo extra
...ium, si vellet contentiosè proce-
... iurisdictio inhæret territorio,
...s extra territorium non est Iu-
... *2. de Constit. in 6. l. 2. ff. de offic.*
Proconf. Abb. in d. cap. nouit, num. 3. de
offic. legat.
63 Limitatur 3. quando agitur inter non
subditos, & de rebus non subditis: tunc
enim non potest iurisdictio voluntaria
extra territorium exerceri, nisi partium
consensus accedat, *Bald. in l. 1. nu. 5. vers.*
64 *tu dic &c. C. de Iur. aureor.* vbi etiam
dicit, quod in successione intestati inspi-
citur fotus rerum, seu realis, *& in l. 2. n. 4.*
ff. de offic. Proconf. Abb. in cap. sicut, n. 13.
Nè Cler. vel Mon. Buratt. decis. 318. n. 4.
Cancer. var. lib. 2. cap. 2. nu. 233. subdens
65 *nu. 236.* quod etiam iurisdictio conten-
tiosa potest extra territorium exerceri, si
concurrat partium consensus, & licentia
Iudicis proprij territorij, *iuxta glos. com-*
muniter receptam in cap. vt litigantes de
offic. ordin. in 6. Abb. in cap. nouit, nu. 4. de
offic. legat. Ricc in prax. Ecclesiast. for. tom.
1. par. 2. res. 365. vbi dicit, quod concur-
66 rente consensu partium, & Iudicis territo-
rij, posset Episcopus causas delegare extra
suam Diœcesim, *vide Alex ad Bart. in l. si*
vt proponis, 2. C. Quom. & quan. Iud. &
in l. fin. nu. 5. & seq. ff. de Iurisd. omn. Iud.
vbi subijcit, quod non potest Iudex extra
67 territorium existens cum consensu Iudi-
cis territorij cognoscere, & procedere cõ-
tra inuitos, & sic sine prorogatione, *Ior-*
dan. Elucubr. diuers. lib. 14. tit. 25. n. 167.
& hoc quidem procedit in Iudice ordina-
rio, qui non potest iurisdictionem conten-
68 tiosam extra suum territorium exercere,
nisi de consensu partium, & etiam Iudicis
illius territorij, vt supra, quia iurisdictio
ordinarij territorio inhæret, *latè Bald. in l.*
si qui ex consensu, nu. 10. C. de Episc. au-
dien. Abb. in cap. P. & G. nu. 14. vers. ve-
nio ad quartam speciem &c. de offic. Iud. de-
leg. secus esset in Iudice delegato in certa
69 diœcesi: hic enim potest procedere extra
illam interueniente expresso consensu par-
tium, licèt dissentiat Dominus illius terri-
torij, *vt videtur decidere textus in cap. sta-*
tutum, § in nullo, de Rescript. in 6. per quem
textum ità tenuit Abb. in d. cap. P. & G.
nu. 14. quia iurisdictio delegati non co-
hæret, nec terminatur territorio, *vt d. M-*
rant. de ordin. Iudic. p. 6. in tit. de decisor.
70 *Iudic. 1. act. nu. 75. & seq.* quod tamen
intellige, dummodo locus ille suppositus sit
iurisdictioni delegantis, sed non vbi deficit
omninò iurisdictio, *vt sensit Bald. loco cit.*
... nu. 10.
71 Idem dicendum est in Iudice delegato
ad vniuersitatem causarum: nam si locus
non est subditus, deleganti, non potest ibi
iurisdictionem exercere, nisi de consensu
72 partiũ, & Iudicis illius loci, sicut diximus
in

in ordinario: delegatus enim ad vniuersi-
tatem causarum ordinario cõparatur, *Bart.*
& alij in l. more maiorum, ff. de Iurisd.
omn. Iud. si verò locus est subditus dele-
73 ganti, poterit ibi iurisdictionem exerce-
re, *vt d. Maran. de ord. iudic. par. 4. dist.*
5. nu. 2. & d. par. 6. tit. de decisor. Iudic. 1.
act. nu. 75. Vant. de nullit. tit. de nullit. ex
defect. citat. &c. nu. 62.

74 Notandum est autem, quod Dominus,
qui in aliquo loco habet merũ dũtaxat im-
periũ, aut iurisdictionẽ in aliquibus causis
tantũ, nõ potest ibi cõtinuò tenere officialẽ,
nisi cum casus euenerit, *vt probat textus in*
cap. 1. de offic. ordin. in 6. vbi Archiepisco-
75 pus non potest sibi constituere officiales
in diœcesibus Suffraganeorum pro causis
ad eumdem Archiepiscopum per appella-
tionem deuoluendis, *& ità resoluit Can-*
cer. var. d. lib. 2. cap. 2. nu. 311. & seq. sub-
76 dens, quod is, qui habet tantùm merum
imperium in aliquo loco, potest ibi furcas
erigere, & continuò erectas tenere, vt sub-
diti à delictis committendis deterreantur.

77 Addit *Cancer. loco cit. nu. 315. & seq.*
quod si Castrum subsit duobus Dominis,
quorum alter habeat merum imperium, al-
ter iurisdictionem ciuilem, Dominus ter-
ritorij, & Vasallorum censetur is, qui ciui-
lem habet iurisdictionem, eique præstari
debet iuramentum fidelitatis; & ideò ad
eumdem spectat ab imminente peste, vel
alijs malis, præuijs edictis, & alijs oppor-
tunis remedijs custodire territorium, &
suos subditos, *per tex. in l. nam salutem,*
cum ibi not. ff. de offic. Præf. Vigil. nisi Do-
78 minus territorij monitus adhuc esset in
mora: quia eo casu Dominus meri impe-
rij posset negligentiam supplere, *vide Ca-*
pic. dec. 27. nu. 1. & seq.

79 Notandum 2. quod Rector Ciuitatis,
vel alius officialis potest in sui locum di-
mittere, seu substituere Vicarium, si adsit
80 iusta causa impedimenti, dummodò im-
pedimentum non sit diù duraturum; & eo
casu Vicarius potest omnia expedire, quæ
potest principalis officialis, excepta mem-
brorum abscissione, *Bart. in l. obseruare,*
81 *nu. 3. & seq. ff. de offic. Proconsulis,* vbi
etiam dicit, quod Rector Ciuitatis ex iu-
sta causa impedimenti potest Vicarium cõ-
stituere etiam ante ingressum officij.

82 Notandum 3. quod Dominus feudi, vel
Castri respectu iurisdictionis vniuersalis
fundatam habet intẽtionem in iuris com-
munis dispositione super toto territorio;
83 & ideò potest in suo dominio proclama-
ta, ordinationes, & statuta facere, præser-
tim ex iusta causa, propter publicam vti-
litatem, non tamen contra, sed præter ius,
latè Rota in Carpentoraten. iuris lignandi
27. Nouembris 1619. coram Buratto in
84 *impress. dec. 427.* quod procedit respectu
iurisdictionis tantùm, vt supra, non autem
quoad dominium; aliud enim est habere
dominium agrorum, qui sunt in territo-
rio, aliud habere iurisdictionem ratione
85 feudi super toto territorio; vnde non po-
test Dominus Castri cogere Vasallum ad
ostendendum sibi titulum, quo prædium
possidet intra fines Castri, quod vtique pos-
set, si haberet intentionem fundatam su-
per dominio directo; & ideò sufficit Vasal-
lo, si dicat, prædium suum esse, & sibi soli
86 possidere, etiamsi inuestitura facta sit cũ
villis, prædijs, pratis, nemoribus, & alijs
iuribus, ac pertinentijs; hæc enim verba
verificantur quoad iurisdictionem, non
87 autem quoad dominium: nisi probetur,
huiusmodi villas, & prædia &c. fuisse eo
tempore Domini inuestientis, vel ea fuisse
Castro ex aliqua concessione assignata, *vt*
dixit Rota in Mediolanen. Legati 24. De-
cembris 1624. coram Vbaldo, & 24. Apri-
lis 1626. coram Durano, in impress. dec. 28.
num. 13. & seq. late Ferentill. ad Buratt.
88 *dec. 427. & 426.* vbi dicit, quod quando
agitur contra tertium possessorem, bona
præsumuntur allodialia, etiamsi in inuesti-
tura fuissent expressa, & enumerata in in-
diuiduo, *Rosenb. de feud. cap. 12. concl. 15.*
nu. 26. & seq.

89 Quæres, an delegatio facta Episcopo,
vel Rectori Ciuitatis, & similibus, transeat
in successorem? Resp. affirmatiuè, quia
tunc delegatio dicitur facta dignitati,
quæ nunquam perit, *cap. si gratiosè, de Re-*
script. in 6. cap. quoniam Abbas, vbi DD.
communiter, extr. de offic. deleg. vide quæ
scripsimus in tract. de temp. legal. lib. 1.
cap. 74.

90 Limita, si expressum fuerit nomen eius,
qui dignitatem habet: hoc enim casu de-
legatio expirat morte delegati, quia vide-
tur haberi respectus tantùm ad personam,
Bart. in l. more maiorum, num. 19. ff. de
91 *Iurisd. omn. Iud.* vbi etiam dicit, quod
quando committitur iurisdictio sub nomi-
ne proprio, & appellatiuo, tunc regulari-
92 ter inspicimus quod præc lit, nisi ex ali-
qua causa, vel aliquibus circumstantijs
aliud præsumatur, *Bellemer. dec. 39. per tot.*
Gratian. discept. for. cap. 92. num. 1. &
sequen.

93 Limita 2. quando delegati industria
electa est: quod constare potest præsum-
ptionibus, & coniecturis ductis à qualita-
te facti demandati, seu commissi, & à ver-
94 bis ipsius delegationis: quo casu neque
delegatus à Principe subdelegandi pote-
statem

ſtatem habet, licèt regulariter ſubdelegare poſſit, *Menoch. lib. 2. præſump. 21. nu. 1. &*
95 *ſeq.* vbi dicit, quod cenſetur electa induſtria perſonæ, quando cauſa meri, vel mixti imperij, vel alia grauis, & ardua delegata fuit.

96 Limita 3. vt regula prædicta procedat, quando commiſſa fuit iuriſdictio; ſecus quando committitur aliquod negotium, vel aliquis actus, vel exercitium, vt compromiſſum: hoc enim caſu ad ſucceſſorem non tranſit, quia tunc ſimiliter fides, probitaſque illius, cui actus huiuſmodi commiſſus eſt, videtur electa, *Bart. in d. l. more maiorum, nu. 19. ff. de Iuriſd. omn. Iud. Ruin. conſ. 63. nu. 5. tom. 4.*

97 Limita 4. vt regula procedat mortuo delegato; ſecus ſi delegatus dignitatem reſignauerit, quia tunc cauſam ſibi commiſſam poſſet adhuc cognoſcere etiam poſt reſignationem, dummodò delegatio facta fuerit ſub nomine proprio, & appellatiuo: in quolibet enim actu principium ſpectan-
98 dum eſt, & habilitas illius temporis ſufficit; niſi talis delegatus effectus ſit incapax
99 huiuſmodi delegationis, vt quia contraxit matrimonium, *gloſ. in cap. ſtatutum, 11. in ver. canonicis, in fin. de reſcrpit. in 6. Dec. in cap. quoniam Abbas, nu. 56. de offic. deleg. Pariſ. de reſignat. benef. lib. 1. q. 11. nu. 10. & ſeq. Gratian. loco cit. Ceuall. in ſpec. opin. commun. q. 666. nu. 5. & ſeq.* & eſt communis opinio: vel ſi delegatio facta
100 fuerit ſub nomine dignitatis tantùm, vt ſi cauſa commiſſa fuerit Epiſcopo Senenſi, tunc enim ſi talis Epiſcopus tranſiret ad aliam dignitatem, dimittit delegationem ſucceſſori, *vt d. Abb. conſ. 93. in princ.*

101 Limita 5. vt regula procedat, quando committitur ſub nomine dignitatis, quam quis habet iure proprio; ſecus quādo committitur ſub nomine dignitatis, quam quis habet beneficio alterius, vt Vicarius, & ſimiles: hoc enim caſu delegatio non tranſit in ſucceſſorem, *ſecundùm Bart. in d. l. more maiorum, nu. 19.*

102 Quæres 2. quomodo probetur, locum vnum eſſe de territorio alterius? Reſp. quod probatur ex actibus iuriſdictionis in dicto loco exercitis cum ſcientia, & patientia Domini illius loci, vel eius officialium, non enim ſufficeret ſola obedientia ſubditorum, *l. pupillus, §. territorium, ff. de Verbor. ſignif. §. ſi quis igitur ex qualibet, Auth. Quib. mod. natur. effic. ſui & c. Bald. in l. ſi quis, C. de Natur. liber. Alex. conſ. 23. nu. 3. & ſeq. lib. 5.* vbi, quod ſcientia
103 præſumitur ex temporis antiquitate, *vide quæ ſcripſimus in tract. de temp. legal. lib. 2. cap. 105. nu. 1. & ſeq.* item probatur ex inſtrumentis etiam inter alios confectis, ſi plura ſint, & antiqua, vt ſi excedant centum annos, *lati Ruin. conſ. 92. nu. 9. & ſeq. lib. 4.* vbi, quod remittitur etiam arbitrio Iudicis, quando dicatur longum, & antiquum tempus.

SVMMARIVM.

104 *Creditor primò agere debet cum reo, in ſubſidium cum fideiuſſore, vel pignoris poſſeſſore.*

105 *Creditor non cogitur ad excuſſionem bonorum ſui debitoris exiſtentium extra iudicantis territorium, quando locus remotus eſt, & in aliena Prouincia.*

106 *Non dicitur reus idoneus, ſi abſque difficultate conueniri non poſſit, vel ſi res debitoris eſſent in loco forti.*

107 *Illa bona ſunt diſcutienda, quæ ſine aliqua controuerſia poſſideri poſſunt.*

108 *Poſſidens immobilia in loco remoto à loco iudicij, debet ſatiſdare.*

109 *Fideiuſſor obligatus in forma cameræ, cenſetur renunciaſſe beneficio excuſſionis.*

110 *Ceſſat etiam excuſſionis exceptio, ſi fideiuſſor debitum confeſſus fuerit, ſeu terminum ſuſceperit cum confeſſione debiti, vel ſe ſe obligauerit ad liberandum à moleſtijs.*

111 *Concedendus eſt terminus fideiuſſori, ſi illum petierit ad præſentandum reum abſentem, vt ille primò conueniatur.*

Quæſtio IV.

An & quando creditor teneatur excutere bona ſui debitoris ſita extra territorium.

104 Creditor per iura antiqua electionē habebat, quem vellet primò conuenire, ſcilicet fideiuſſorem, vel reum, *l. non rectè, & l. iure noſtro, C. de fideiuſſ.* hæc tamen iura hodie correcta ſunt, quando vterque eſt præſens, & ſoluendo: tunc enim primò agendum eſt cum reo; ſi verò reus eſt abſens, vel non ſoluendo in totum, vel in partem, in ſubſidium poteſt agi cum fideiuſſore, actionibus à creditore ſibi ceſſis, *vt in auth. præſente, vbi Bald. C. eod. tit.* idemque dicendum, ſi creditor velit agere contra pignorum poſſeſſores, *vt d. Alex. conſ. 84. num. 12. vol. 3. Neguſ. in tract. de Pignor. in 1. mem. 8. partis princip. nu. 42. & ſeq.*

105 Obſerua tamen, quod creditor non cogi-

cogitur ad excussionem bonorum sui debitoris extra iudicantis territorium existentium, quando locus remotus est, & in aliena Pronincia, quia actor non cogitur peregrinare, *vt d. Bart. in l. sciendum, §. 1. ff. qui satisd. cog. Alex. d. cons. 84. nu. 10.*
106 subdens, quod non dicitur reus idoneus,
si absque difficultate conueniri non possit, vel si res debitoris essent in loco forti, vt in Castello, vel Arce, itá vt non possint discuti, nam de illis non est facienda excussio, *Negus. de Pignor. d. mem. 1. nu. 43. & seq.*
107 vbi, quod illa bona sunt discutienda, quæ
sine aliqua controuersia possideri possunt; vnde ea, quæ sunt in controuersia, sunt dimittenda, nec per illa debet retardari processus cótra tertium possessorem, *Thesaur.*
108 *dec. 40. nu. 3.* vbi subijcit, quod possi-
dens immobilia in loco remoto à loco iudicij, debet satisdare.
109 Obserua 2. quod censetur fideiussor re-
nunciasse beneficio *d. auth. præsente*, si principaliter, & tanquam principalis se se obligauerit, aut renunciauerit omni legum auxilio, quæ renunciatio in obligatione camerali continetur, *Rot. apud Zacch. de oblig. camer. dec. 22. num. 3. & seq.* vbi, quod obligatio in forma cameræ tollit beneficium excussionis, *& dec. 143. num. 2.*
110 *& seq.* vel si fideiussor debitum confes-
sus fuerit, seu terminum susceperit cum confessione debiti, vel se se obligauerit ad liberandum à molestijs: nam etiam in his casibus cessat excussionis beneficium, seu exceptio, *Rot. apud eumdem Zacch. dec. 55. nu. 2. & seq.*
111 Obserua 3. quod si fideiussor petierit
terminum ad præsentandum reum absentem in iudicio, vt ille primò conueniatur, est ei concedendus, quo elapso in subsidiũ agi potest cum fideiussore, *d. auth. præsente, vbi glos. & DD. C. de fideiuss.*

SVMMARIVM.

112 *Locus iudicij debet esse tutus, aliàs citatus non tenetur comparere: limitatur nu. 129.*
113 *Quando non est tutus aditus ad territorium illius, qui citandus est, expeditur citatio coram Iudice alicuius loci viciniorís.*
114 *Locus quando dicatur non tutus.*
115 *Non sufficit allegare, locum comparitionis non esse tutum generaliter, sed debent exprimi causa, aliàs citatus à contumacia non excusatur.*
116 *Exceptio loci non tuti potest allegari per quemcunque absque alio mandato.*
117 *Dominus non excusatur, si locus non sit tutus procuratoribus.*
118 *Locus debet esse tutus etiam Iudici, alioquin alium locum idoneum, & tutum Iudex eligere potest.*
119 *Exceptio loci non tuti opponi potest post litem contestatam.*
120 *Citatus ad locum non tutum semper potest appellare, & quando id procedat, & nu. 127.*
121 *Si Iudex pronunciauerit, locum esse tutum, tunc debet appellari intra decem dies.*
122 *Is, qui comparuit coram Iudice suspecto, si à principio illum non recusauit, vlterius postmodum non auditur.*
123 *An, & quando citatus probare debeat, locum non esse tutum, & nu. 126.*
124 *Citatio facta ad locum manifestè non tutum, est ipso iure nulla.*
125 *Non debet proponi non tutus accessus, quando liquidè apparet, locum non esse tutum.*
126 *An citatus ad locum non tutum, cogi possit ad comparendum, si ei oblatus fuerit saluus conductus, & nu. 127.*
127 *Publica fides caduca est, & fragilis cautio.*
128 *Non tutus accessus probatur per testes etiam singulares, & quid deponere debeant.*
129 *Quando non excusetur allegans, locum sibi non esse tutum.*
130 *Probatio semel facta de non tuto accessu in prima commissione deseruit etiam in commissione executorialium.*
131 *Exceptio loci non tuti impedit processum executiuum, & executionem cameralem.*

Quæstio V.

De exceptione loci non tuti.

112 PRæmittendum est, quod locus Iudicij
debet esse tutus, aliàs citatus non tenetur comparere, nec per se ipsum, nec per alios, siue causa sit ciuilis, siue criminalis, & potest appellare, *cap. ex parte 47. extr. de appell. cap. venerabilibus, §. & hoc ipsum, de sent. excom. in 6. clem. causam, §.*
113 *verum, & ibi glos. de elect.* vbi, quod
quando nó est tutus aditus ad territorium illius, qui citandus est, expeditur citatio corã Iudice alicuius loci vicinioris, *Man-*
114 *dell. cons. 208. nu. 15.* locus autem non
tutus dicitur, si citatus ad eum non potest venire securus, vel propter inimicitias etiam ex propria culpa prouenientes, vel

propter bellum, aut sæuientem pestem, vel
ob timorem carceris, aut alterius grauis
incommodi arbitrio Iudicis, *Coler. de
Processf. execut. par. 4. cap. 1. nu. 169. Parisf.
consf. 33. nu. 13. lib. 2. & consf. 28. num. 6.
& consf. 110. nu. 16. lib. 4.* vbi addit, quod
propter intemperiem loci excusatur quis
à comparendo, licèt effectus dictæ excusa-
tionis cesset cessante causa, *vt d. Baiard.
ad Clar. in pract. crim. q. 34. nu. 29. & seq.*
115 vbi etiam obseruat, quod non sufficit
allegare, locum comparitionis non esse
tutum generaliter, sed debent exprimi cau-
sæ, alias citatus à contumacia non excusa-
tur.

116 Hæc antem exceptio loci non tuti po-
test allegari per quemcunque absque alio
mandaro, & satisdatione, *vt d. Basard. loco
citato nu. 30. Dec. in d. cap. ex parte*, vbi
117 subijcit, quod Dominus non excusatur,
si locus non sit tutus procuratoribus, quia
ex causa arctari quis potest ad personali-
ter comparendum, quando imminet aliqua
necessitas: & causa iusta nõ videtur, quando
locus non est tutus procuratori, *cap. 1. in
fin. de Iud. in 6.*

118 Præmittendum 2. quod sicut partibus
locus debet esse tutus, ità etiam Iudici;
alioquin alium locum idoneum, & tutum
Iudex eligere potest, si aliqua rationabilis
causa subsit, *cap. statuimus, 13. de offic. &
pot. Iud. deleg. in 6. cap. cum dilecta, extr.
de confirm. util.*

119 His præmissis quæritur 1. an hæc excep-
tio loci non tuti opponi possit post litem
contestatam? Resp. affirmatiuè, quia licèt
hæc exceptio sit dilatoria, tamen cum
grauamen reiteretur, & successiuam ha-
beat causam, ideò etiam post litem contre-
statam, & quandocunque opponi potest,
*Bald. in l. peremptorias, nu. 27. C. senten.
rescin. non poss. Coler. de Processf. execut. par. 4.
cap. 1 nu. 169. Alban. ad Bart. in l. elegan-
ter, §. si quis post, nu. 2. ff. de cond. indeb.*
120 vnde citatus ad locum non tutum, sem-
per poterit appellare, licèt prima, vel se-
cunda vice non appellauerit, quia à gra-
uamine successiuo semper appellatur, modò
appelletur à grauamine illato per nouam
citationem, & tempus appellationis lapsum
non sit; secus si à grauamine de præterito:
quia hoc casu appellatio non procederet,
latè Dec. in d. cap. ex parte, nu. 6. & seq. de
121 *Appell.* vbi etiam dicit, quod si Iudex
pronunciauerit, locum esse tutum, tunc de-
bet appellari intra decem dies; *vide Dec.
loco cit. nu. 7. vers. secus in eo &c.* vbi subij-
cit, quod is, qui comparuit coram Iudice
suspecto, si à principio illum non recusa-
122 uit, vlterius postmodum non auditur,
*per tex. in cap. inter monasterium, 20. de
sent. & re iud.*

123 Quæritur 2. an citatus probare debeat,
locum non esse sibi tutum? Resp. quod si
apertè constet, locum non esse tutum, vt
quia ibi pestis grassetur, aut bellum, tunc
nulla alia requiritur probatio, cum noto-
rium releuet ab onere probandi, *Parisf.
consf. 28. nu. 4. lib. 4. Afflict. dec. 289. nu.
24.* vbi dicit, quod citatio facta ad locum
124 manifestè non tutum, est ipso iure nulla,
*Mascard. de Probat. conclusf. 17. nu. 6. &
125 seq. lib. 1.* vbi, quod nec debet proponi
non tutus accessus, quando liquidè appa-
ret, locum non esse tutum.

126 Si verò de hoc manifestè non constet,
tunc is, qui in ius vocatus est, per suum
procuratorem comparere debet, & proba-
re, locum non esse sibi tutum: quo proba-
to ad comparendum cogi non potest, etiã
si sibi oblatus fuerit saluus conductus, *Af-
flict. d. decisf. 289. nu. 24. Rot. decisf. 15.
de dol. & contum. in antiq.* vbi, quod pars
127 debet petere, sibi assignari locum tutũ,
& si denegetur, appellare debet, *Boss. in
tit. de Citat. nu. 37.* vbi dicit, quod si non
tenetur comparere, ità neque tenetur ve-
nire sub saluo conductu *Mascard. vbi supra
d. conclusf. 17. nu. 7. & conclusf. 19. nu. 9.
& 10.* vbi dicit, quod nemo tenetur adhi-
bere fidem litteris salui conductus, quando
in summo esset vitæ discrimine, cum pu-
plica fides caduca, & fragilis cautio sit,
arg. l. qui ità, §. 1. ff. Ad Trebell.

128 Probatur verò non tutus accessus, non
quidem per attestationem magistratus,
quia illi non præstatur fides in detrimen-
tum alterius, *latè Alex. consf. 206. num. 5.
lib. 2.* sed per testes etiam singulares, *Vant.
de nullit. ex defect. citation. &c. num. 128.
Rot. decisf. 22. aliàs 693. de Rescript. in an-
tiq.* vbi, quod satis esset, si testes dixerint,
se credere, impossibile esse, vel non tutum,
quod citatio exequi possit personaliter, vel
ad domum citandi, *Mascard. vbi supra
concl. 18.*

129 Obserua tamen quod quando locus nõ
est tutus ipsi citato ob crimen eiusdem,
pro quo conuenitur, non excusatur, si
non accedat ad Iudicem, quando in eum
ageretur de delicto, & diceret, locum non
esse sibi tutum ob inimicitias, *Bald. in l.
omnes qui, §. sin verò, n. 3. vers. circa secun-
dam rationem &c. C. de Episc. & Cler.* vbi
dicit, quod sibi imputare debet delinquens,
si locus non est sibi tutus ob sui delictum,
*Rusn. consf. 48. nu. 15. vol. 4. Mascard. d.
lib. 1. conclusf. 19. nu. 14.*

130 Obserua 2. quod probatio semel facta
de non tuto accessu in prima commissione,
defer-

deseruit etiam in commissione executorialium, quia adhuc præsumitur timor, & metus durare, nisi contrarium probetur, *Mascard. d. lib. 1. conclus. 17. nu. 5. vbi citat Cassad. decis. 3. de Dol. & contum.*

131 Quæritur 3. an exceptio loci non tuti impediat processum executiuum, vel executionem cameralem? Resp. affirmatiuè, *Coler. de Process. execut. par. 4. cap. 1. nu. 168. & seq.* vbi dicit, quod si citatus probabilibus ex causis dubitat de securitate habenda in iudicio, vel alijs locis intermedijs, per quæ ipsi iter faciendum est, obijciendo hanc exceptionem loci non tuti, audiendus est, ità vt processus executionis aduersus ipsum, prinsquam assecuretur, præcipitari non debeat, *per tex. in cap. accedens, 2. §. mandamus, Vt lit. non contest. clem. pastoralis, §. Pisana, de sent. & re iud.*

SVMMARIVM.

132 *Causæ continentia regulariter diuidi non debet: limitatur nu. 134. & seq.*

133 *Quando causæ dicantur inuicem continentes.*

134 *Possidens res hereditarias in diuersis locis, potest ab hærede in quolibet loco conueniri.*

135 *Si plures pro eodem delicto conueniantur, & diuersis foris subijciantur, possunt coram diuersis iudicibus conueniri, & tunc sententia vnius Iudicis absolutoria non derogaret sententia alterius condemnatoria, & è contra.*

Quæstio VI.

An & quando causæ continentia diuidi possit.

132 RESp. quod causæ continentia regulariter diuidi non debet; & ideò non potest super causa possessionis vnus Iudex, & super causa proprietatis alius Iudex impetrari, *l. nulli, vbi Alex. C. de Iudic. de quo vide Bart. ibidem nu. 1.* vbi dicit, quod causæ dicuntur inuicem conti-

133 nentes, vel quia sub vna actione generaliter plures species, & plura capitula continentur, vel quia agitur super eadem re, licèt diuersis actionibus.

134 Limitatur tamen supradicta conclusio in possidente res hæreditarias in diuersis locis: hic enim potest ab hærede in quolibet loco conueniri, *Bald. in l. 1. nu. 2. C. vbi de hered. agi oport.*

135 Limitatur 2. in ijs, qui pro eodem delicto conueniuntur: isti enim si plures sint, & diuersis foris subijciantur, possunt coram diuersis Iudicibus conueniri, & alij quidem condemnari vno modo, & alij ad alium modum iudicari: tum quia diuersa causa potest esse eorum causa, & dispar ratio defensionis, tum quia causa istorum licèt nasci videatur ex eodem delicto, non propterea dicitur indiuidua, immò plura dicuntur delicta ex pluralitate delinquentium, licèt delinquant circa eamdem rem, *vt latè probat Crauett. cons. 232. num. 2. & seq. par. 2.* subdens *nu. 5. in fin.* quod tunc sententia vnius Iudicis absolutoria non derogaret sententiæ alterius condemnatoriæ, & è contra.

SVMMARIVM.

136 *In alternatiua locorum electio est actoris: declaratur, & limitatur nu. 145.*

137 *Debitor nunquam constituitur in mora, nec tenetur ad aliquod interesse, nisi prius facta per creditorem loci electione.*

138 *Creditor declarando potest eligere locum, vbi carior est æstimatio.*

139 *Locus adiectus stipulationi includit tempus, quo quis possit ad eum peruenire, quod arbitrio Iudicis remittitur.*

140 *Quid si debitor breuiori tempore ad locum destinata solutionis peruenerit.*

141 *Quando plura loca adijciuntur alternatiuè, debitor in quolibet loco potest in solidum conueniri.*

142 *Quid si plura loca copulatiuè, & generaliter adijciantur.*

143 *Quando certa loca limitatè sunt adiecta, videtur eo casu facta diuisio debiti pro rata cuiuslibet loci.*

144 *Promittens soluere Romæ, Florentiæ, vel vbicunque creditor voluerit, tunc sub clausula generali non continerentur loca, quæ magis distarent, quàm expressa.*

145 *Quando in alternatiua locorum electio sit debitoris.*

146 *Debitor potest in alio loco conueniri, si ibi habeat domicilium, etiamsi vnus tantùm locus esset solutioni designatus.*

147 *Debitor potest etiam extra locum conuentum, vel destinatum soluere, si interpellato creditore ad recipiendum offerat soluere interesse.*

148 *Quæ mihi non nocent, & alteri prosunt, de facili sunt concedenda.*

149 *An debitor cogi possit ad soluendum extra locum promissionis, soluto illi interesse.*

150 *Creditor, in cuius electione plura loca sūt posita, quando possit agere de aliqua mora ipsius debitoris, si locum elegerit, & n. 151.*

151 *An electio loci fieri possit à procuratore
non habente speciale mandatum.*
152 *Reus non constituitur in mora, nisi actor,
in cuius electione plura loca sunt posita, in
interpellatione exprimat diem, & specifi-
cum locum.*

Quæstio VII.

Cuius sit electio in alternatiua locorum.

136 RESP. quod electio est actoris, *l. non
vtique, vbi Bart. nu. 7. ff. de eo
quod cert. loc. Vrsill. ad Afflict. decis.* 316.
nu. 4. vbi obseruat, quod debitor nunquam
137 constituitur in mora, nec tenetur ad ali-
quod interesse, nisi prius facta per credi-
torem loci electione, cum requiratur inter-
pellatio, vt certo loco fiat solutio, *Alex. cons.*
45. *nu.* 5. *&* 6. *vol.* 5. *Gratian. discept. fo-
rens. cap.* 42. *num.* 44. *& seq.* vbi dicit,
138 quod creditor declarando potest eligere
locum, vbi carior est æstimatio, *Menoch. de
139 Arbitr. Iud. lib. 2. cas. 2. nu. 1. & seq.* vbi
dicit, quod locus adiectus stipulationi in-
cludit tempus, quo quis possit ad eum per-
uenire, quod Iudicis arbitrio remittitur,
Mantic. de Tacit. lib. 14. *tit.* 38. *nu.* 4. *&* 5.
140 subdens, quod si debitor breuiori tem-
pore ad locum destinatæ solutionis perue-
nerit, confestim intelligitur obligatus.
141 Notandum est autem, quod quando
plura loca adijciuntur alternatiuè, debitor
in quolibet loco potest in solidum conue-
142 niri; idemque dicendum est, quando plu-
ra loca copulatiuè, & generaliter adijciun-
tur, vt si debitor promiserit soluere Ro-
mæ, Mediolani, & in quolibet alio loco, vbi
fuerit inuentus, nè ex indefinita, & nimia
diuisione debiti, stipulatio reddatur inuti-
lis, *Bart. in l. 3. §. si quis ità 1. ff. de eo, quod
cert. loc. Papien. in form. libell. in act. hy-
pothecar. §. at restituere, nu* 2.
143 Notandum 2. quod vbi certa loca limi-
tatè sunt adiecta, videtur eo casu facta di-
uisio debiti pro rata cuiuslibet loci, & sic
pro rata tantùm poterit debitor in locis
adiectis conueniri, *vt trad. Bart. & Pa-
pien. locis cit.*
144 Notandum 3. quod promittens soluere
Romæ, Florentiæ, Paduæ, vel vbicunque
creditor voluerit, tunc sub clausula gene-
rali non continerentur loca, quæ magis di-
starent, quàm expressa, *Rom. cons.* 180.
nu. 10.
145 Notandum 4. quod regula prædicta, vi-
delicet quod in alternatiua locorum ele-
ctio est actoris, procedit post lapsum termi-
ni: nam ante termini lapsum est in electio-
ne debitoris soluere, in quo loco sibi pla-
cuerit, nisi contrarium sit actum, *vt d. Pa-
pien. loco cit. nu.* 1. *in fin.*
146 Notandum 5. quod licèt vnus tantum
locus esset solutioni limitatus, vel designa-
tus, poterit tamen debitor in alio loco con-
ueniri, si ibi habeat domicilium, *l. 1. & ibi-
dem DD. ff. de eo quod cert. loc. l. vn. C. vbi
conuen. qui cert. loc. dar. promis. l. hæres ab-
sens, §. fin. vbi Bart. ff. de Iud. Papien. vbi
supra nu. 2. vers. vbi autem &c.*
147 Notandum 6. quod debitor potest
etiam extra locum conuentum, vel desti-
natum soluere, si interpellato creditore ad
recipiendum offerat soluere interesse, si
quod ille patiatur ex tali causa, *ex regula,
148 quæ mihi non nocent, & alteri prosunt,
de facili sunt concedenda, Bart. in l. qui Ro-
mæ,* 122. *nu.* 2. *ff. de Verb. oblig. quem
Doctores communiter sequuntur, vt ait Nig.
149 de except. cap.* 2. § 2. *num.* 21. subdens,
quod eadem ratione debitor cogi potest ad
soluendum extra locum promissionis, solu-
to illi interesse.
150 Notandum 7. quod etiamsi creditor in
cuius electione plura loca posita sunt, lo-
cum elegerit, illumque notificauerit debi-
tori, tamen non posset agi de aliqua mora
ipsius debitoris, nisi ex parte creditoris
ostenderetur, ipsum, vel eius legitimum
procuratorem adfuisse in loco illo electo
ad quantitatem debitam recipiendam,
Alex. cons. 92. *nu.* 10. *vol.* 1. vbi id intelli-
git in casibus, in quibus non requiritur
consignatio, & depositio, *& cons.* 78. *nu.*
14. *vol.* 5. *Riminal. cons.* 736. *num.* 3. vbi
etiam dicit, quod huiusmodi electio fieri
151 non potest à procuratore non habente
speciale mandatum, *Afflict. dec.* 116. *nu.* 4.
vbi subijcit, quod, vt reus constituatur in
152 mora, requiritur, quod actor in inter-
pellatione ipsa exprimat diem, & specifi-
cum locum.

SVMMARIVM.

153 *Notorium regulariter probari non debet:
limitatur nu. 161. & seq.*
154 *Notorium releuat ab onere probandi, non
tamen ab onere proponendi.*
155 *Manifesta an indigeant probatione.*
156 *Iudex potest iudicare, siue attendere id,
quod ei est notum, vt notorium.*
157 *In notorio non iuratur de calumnia.*
158 *Notorium quando dicatur, vel probetur,
& nu. 162.*
159 *Præsens debet notorium allegare, non
absens.*
160 *præsumptiones debent allegari, licèt sint
liqui-*

liquidissima probationes.

161 *Licet notorium non indigeat probatione, debet tamen probari, notorium esse.*

162 *Notorium probatur etiam per duos testes.*

163 *Quando super notorio requiratur sententia declaratoria.*

164 *Negatio notorij non admittitur, quando factum esset omninò notorium.*

165 *Iudex potest sumere informationem, etiam parte non citata, an aliquid sit notorium.*

166 *Notorium facti transeuntis, quale est notorium facti præteriti, indiget probatione.*

167 *Notorium probari debet, quando sumus extra locum notorij.*

168 *Notorium ex actis resultans, procedit in loco, vbi acta sunt.*

169 *Notorium non releuat ab onere probandi, quando pro forma probatio exigitur, vel quando huiusmodi qualitas requiritur ad fundandam Iudicis authoritatem, seu potestatem.*

170 *Quando ad probandum notorium sufficiat sola fama, & qualiter fama in tali casu probetur.*

Quæstio VIII.

An & quando notorium probari debeat.

153 RESP. quod notorium, seu publicè notum regulariter probari non debet, *glos. in elem. appellanti, vers. alias causas, de Appellat.* vbi etiam obseruat, quod licèt
154 notorium releuet ab onere probandi, non tamen releuat ab onere proponendi, *& in l. ciues, C. eod. tit.* vbi, quod notoria
155 non indigent probatione, sed manifesta fit, *& in l. 1. ver. in consilio, C. Qui, & aduers. quos &c.* vbi, quod Iudex potest iudicare,
156 siue attendere id, quod ei est notum, vt notorium, etiamsi non probetur in iudicio; secus si ei est notum vt priuato, non vt notorium, *Bald. in l. si verò, §. qui pro*
157 *rei, ff. Qui satisd. cog.* vbi dicit, quod in notorio non iuratur de calumnia, *& in l. emptorem, ff. de Act. empt.* vbi dicit, quod id, quod probatur per maiorem partem
158 populi, vel etiam per plures, quàm 10. testes, censetur notorium, *Cephal. conf. 82. nu. 52. & conf. 108. nu. 15. lib. 1. Viu. comm. opin. 548. nu. 1. & seq.* vbi dicit,
159 quod præsens debet nor orium allegare, non absens, *Natt. conf. 275. nu. 1.* vbi, quod etiam præsumptiones iuris, licèt sint liqui-
160 dissimæ probationes, debent allegari, *latè Mascard. de Probat. conclus. 1103. n. 1. & seq.*

161 Hæc tamen conclusio limitatur 1. quod licèt notorium non indigeat probatione, debet tamen probari, notorium esse, *secundum Bald. in l. emptorem, ff. de Act. empt. Natt. conf. 275. nu. 2. & seq. Viu. comm. opin. 548. nu. 9.* vbi dicit, quod no-
162 torium probatur etiam per duos tes. *& opin. 549.* vbi addit, quod super no-
163 torio requiritur sententia declaratoria citata parte; hoc tamen procedere posset, si notorium negetur, *vt d. Mascard. d. con-*
164 *clus. 1103. nu. 8.* subdens, negationem huiusmodi non esse attendendam, quando factum esset omninò notorium, *vide Viu.*
165 *comm. opin. 548.* vbi dicit, quod Iudex potest sumere informationem, etiam parte non citata, an aliquid sit notorium.

166 Limitatur 2. vt dicta conclusio locum habeat in notorio facti permanentis, idest facti præsentis, secus in notorio facti transeuntis, quale est notorium facti præteriti; hoc enim indiget probatione, quia potius debet hoc dici manifestum, quàm notorium, *Bald. in d. l. emptorem, in addit. circa princ. & in l. si verò, §. qui pro rei, vers. adde quod quodlibet notorium &c. ff. Qui satisd. cog. Mascard. de probat. concl. 1103. nu. 7. & seq.*

167 Limitatur 3. vt dicta conclusio non procedat extra locum notorij; eo enim casu probari debet, *vt post Innoc. in cap. ex insinuatione, de Appell. & alios trad. Mas-*
168 *car. d. concl. 1103. nu. 27.* vbi etiam dicit, quod notorium ex actis resultans, procedit in loco, vbi acta sunt.

169 Limitatur 4. quando pro forma probatio exigeretur: quia tunc notorium non releuaret ab onere probandi, *Alban. ad Bart. in l. cum quid, nu. 6. ff. si cert. pet. & alij apud Mascard. loco cit. nu. 28.* vbi nu. 32. subijcit, quod nec releuaret ab onere probandi, quando huiusmodi qualitas exigeretur ad fundandam Iudicis authoritatem, seu potestatem.

170 Addit *Dec. in cap. 1. nu. 45. de Appell.* quod ad probandum, aliquid de antiquo, vel de longinquo notorium fuisse, sufficit sola fama, *vide Mascard. concl. 1101. nu. 22. & seq.* vbi dicit, quod hæc fama per duos testes probatur.

SVMMARIVM.

171 *In citatione, quæ fit coram Iudice delegato, exprimi debet locus particularis, secus si fiat coram Ordinario.*

172 *Si ab initio locus à delegato in citatione deputatus fuit, non debet inseri locus in reliquis citationibus.*

173 *Delegatus ad vniuersitatem causarum ten-*

tenetur seruare locum delegantis.

174 *Interpellatio non afficit, quando non fit loco, vel tempore congruo.*

175 *In dubio, quando arbiter non eligit locum, intelligitur de loco, vbi factum est compromissum.*

Quæstio IX.

An & quando in citatione exprimi debeat locus?

171 INter cetera, quæ ad citationem requiruntur, etiam locus particularis, in quo reus comparere debet, exprimendus est, *Specul. in tit. de citat. §. sum de citatione, nu. 1.* hoc tamen procedit in delegato citante: secus est in Ordinario, qui habet certum, & deputatum Tribunal; & ideò potest citare sine expressione loci; quia intelligitur de loco solitæ residentiæ, *cap. cum parati, vbi DD. de Appell. Bart. in l. si vt proponis, 5. C. Quomod. & quand.*

172 *Iud.* subdens, quod si ab initio locus à delegato in citatione deputatus fuit, non debet inseri locus in reliquis citationibus, quia de illo intelligitur, dummodò sit cōgruus litigantibus, & honestus, *Bald. in l. vt perfectius, nu. 11. Cod. de Annal. except. Marant. de Ordin. Iudic. par. 6. tit. de citat. num. 64. & in tit. de decisor. Iudic. p. act. nu. 72. & seq.* vbi hoc intelligit in delega-

173 to ad vnam causam particularem; secus in delegato ad vniuersitatem causarum, qui tenetur seruare locum delegantis,

174 *Ciriac. contr. 103. nu. 24.* vbi etiam obseruat, quod interpellatio non afficit, quando non sit loco, vel tempore congruo.

175 Notandum est etiam, quod in dubio, quando arbiter non eligit locum, intelligitur de loco, vbi factum est compromissum, *Marant. d. tit. de Decisor. Iud. 1. act. num. 80.*

SVMMARIVM.

176 *In iudicio, quo agitur ad recuperandam possessionem, qua actor per vim se spoliatum esse dicit, exprimi debet locus, & tempus: limitatur nu. 178. & seq.*

177 *Quando intentatur remedium famosum, siue ciuiliter, siue criminaliter, requiritur expressio loci, & temporis.*

178 *Quando ex forma statuti, vel commissionis proceditur summariè, de plano, sine strepitu, & figura iudicij, omnis solemnitas iuris positiui censetur reiecta.*

179 *Remedium can. redintegranda, 3. q. 1. non enumeratur inter remedia, quæ infamant, sed dicitur condictio oriens ex lege, vel canone prædicto.*

180 *In rebus Ecclesiasticis, seu clericorum, potest agi contra quemlibet possessorem non per interdictum vnde vi, sed condictione ex dicto canone.*

181 *Textus in d. can. redintegranda, inducit nouum, & specificum remedium possessorium contra quemlibet possessorem, etiam non vitiosum, & ignorantem.*

182 *Condictio intentata infamiam non irrogat.*

Quæstio X.

Quando in interdictis exprimi debeat locus, & tempus.

176 REsp. quod in iudicio, quo agitur ad recuperandam possessionem, qua actor per vim se spoliatum esse dicit, exprimi debet locus, & tempus, quia hoc interdictum appellatur famosum, cum inducat infamiam saltem facti, *l. 1. §. interdictum hoc quia, ff. de vi & vi armat. l. honori, & l. licet, ff. de obseq. glos. communiter recepta in l. neque, ff. eod. tit. de vi, & vi armat. Alex. cons. 6. nu. 2. lib. 3.* quando au-

177 tem intentatur remedium famosum, etiamsi ciuiliter agatur, requiritur expressio loci, & temporis, sicut quando criminaliter agitur, *l. item exigit, ff. de dol. l. Prætor edixit, ff. de Iniur. cap. tua, de Procur. Bart. in l. edita nu. 5. C. de eden. & in l. per procuratorem, ff. de obseq. & in d. l. 1. §. siue autem, ff. de vi, & vi armat. & in d. l. Prætor edixit, ff. de Iniur.*

178 Limita, quando ex forma statuti, vel commissionis proceditur summariè, & de plano, sine strepitu, & figura iudicij, quo casu omnis solemnitas iuris positiui censetur reiecta, *clem. sæpe contingit, de Verb. signif. Bart. in extrau. ad reprimendum, in ver. & figura &c. nu. 5.* talis est solemnitas, vt exprimatur in libello locus, & tempus: hæc enim non à iure gentium, vel naturali, sed à iure ciuili inducta est, *d. l. Prætor edixit, & l. libellorum, ff. de Accus.*

179 Limita 2. in remedio prodito *ex can. redintegranda, 3. q. 1.* hoc enim non enumeratur inter remedia, quę infamant, cum dicatur condictio oriens ex lege, vel canone prædicto, *vt tradunt DD. in l. 1. ff. de Condict. ex leg. glos. communiter recepta in cap. cum ad sedem, ver. interdictum, de*

180 *Restit. spol.* vbi dicit, quod in rebus ecclesiasticis potest agi contra quemlibet possef-

possessorem non per interdictum, vnde vi, sed conditione *ex d. canone, & ibidem Abb. num. 26. & seq.* vbi etiam obseruat, quod *d. can. redintegranda*, procedit specialiter in rebus ecclesiasticis, seu clericorum, & inducit nouum, & specificum remedium possessorium contra quemlibet possessorem etiam non vitiosum, & ignorantem; conditiones autem intentatas infa-
182 miam non irrogare, constat *ex l. cessat. ff. de obligat. & action. & obseruat etiam Alex. d. cons. 6. nu. 2. lib. 3.*

S V M M A R I V M.

183 *Forensis regulariter conueniri debet in loco sui domicilij.*
Actor sequi debet forum rei, ibidem.
184 *Potest reus conueniri in domicilio, quod habebat tempore contractus, & in nouo domicilio, quod postea acquisiuit.*
185 *Quid si reus habeat plura domicilia.*
186 *Ibi censetur quis habere domicilium, vbi maiorem fortunarum partem habet, etiamsi in alio loco habeat domum, vel alia bona.*
187 *Quando quis habet domicilium in varijs locis, debet attendi domicilium propriæ patriæ.*
188 *Is, qui assiduè conuersatur, vel commoratur in loco, potest ibi conueniri de contractibus etiam alibi gestis, etiamsi ibi domicilium adhuc non contraxerit.*
Quasi domicilium quando contrahatur, ibidem.
189 *Propter diuersitatem bonorum dicitur quis decedere cum duplici patrimonio.*
190 *Si in duobus locis quis forum sortiatur, fit separatio bonorum, vt quodlibet patrimonium secundùm suam legem, aut statutum iudicetur.*

Quæstio XI.

In quo loco forensis conueniri debeat.

183 Resp. quod regulariter conueniri debet in loco sui domicilij: actor enim sequi debet forum rei, *l. 2. C. de Iurisd. omn.*
184 *Iud.* vbi, quod potest reus conueniri in domicilio, quod habebat tempore contractus, & in nouo domicilio, quod postea
185 acquisiuit; & si habeat plura domicilia, illud attendi debet, in quo magis versatur, vel maiorem partem facultatum habet, *l. vn. C. Vbi pet. tut. l. ciues, vbi glos. C. de Incol. lib. 10. Bald. cons. 411. num. 1. post med. vers. considerandum est &c. lib. 1.* vbi
186 dicit, quod licèt quis in loco habeat aliqua bona, pro quibus æstimum soluit, non tamen ex eo ibi censetur habere domicilium, nisi illic quoque habeat maiorem partem fortunarum, *Cephal. cons. 263. nu. 6. & seq.* vbi dicit, quod spectandus est locus, vbi quis habet maiorem fortunarum partem, etiamsi in alio loco domum habeat pro æstiuo tempore, *Alciat. reg. 1. præsumpt. 37. n. 5.* vbi dicit, quod quando
187 quis habet domicilium in varijs locis, debet attendi domicilium propriæ patriæ vtpote principalius.
188 Notandum est etiam, quod is, qui assiduè conuersatur, vel commoratur in loco, potest ibi conueniri etiam de contractibus alibi gestis, etiamsi in eo loco domicilium adhuc non contraxerit, quia eo casu contrahit quasi domicilium, *vt inquit Abb. in cap. quod clericis, nu. 5. de for. comp.*
189 Notandum 2. quod propter diuersitatem bonorum dicitur quis decedere cum duplici patrimonio: & propterea si in duo-
190 bus locis quis forum sortiatur, fit separatio bonorum, vt quodlibet secundùm suam legem, aut statutum iudicetur, *Cancer. var. cap. 1. de success. ab intest. nu. 72. par. 1.*

S V M M A R I V M.

191 *Vxor conueniri debet in foro mariti, etiamsi ad eius domum nondum traducta fuerit.*
192 *Matrimonium est talis virtutis, vt transfundat originem vxoris in originem viri.*
193 *Nulla est maior vnio, quàm vnio coniugalis, per quam vir, & vxor efficiuntur vna caro.*
194 *Vxor vti minus digna efficitur conciuis viri vti potentioris, & magis digni, & ligatur statutis loci, vbi vir commoratur, & num. 206. & 207.*
195 *Vxor desinit esse de proprio foro tam ratione incolatus, quàm ratione originis.*
196 *Mulier nupta non est amplius de familia patris, sed viri.*
197 *Mulier non sequitur forum originis viri, aut domicilij contracti ante matrimonium, sed solum domicilium habitationis illius contractum post matrimonium.*
198 *Vxor sequitur forum, & patriam viri, etiamsi vidua remanserit.*
199 *Vidua viuit lege mariti in fauorabilibus, secus in odiosis.*
200 *Quando vidua retineat priuilegia viri, etiamsi transierit ad alium locum.*
201 *Vxor non potest conueniri, seu trahi ad forum*

q. 2. nu. 65. & seq. vbi etiam dicit, quod propria origo amitti non potest, Merlin. dec. 828. nu. 14. & 16. vbi, quod mulier alibi nupta subditur etiam statuto originis, dum ex hoc non diuertitur à seruitio mari-
203 ti; præsertim si statutum absolutè inhabilitet mulierem, quia tunc mulier dicitur arctata absolutè, & non liberatur à tali nexu, etiamsi extra locum statuti diuertat, iuxta distinctionem communiter à Doctoribus receptam, & pluries à Rota approbatam, & præsertim dec. 238. par. 6. Recent.
204 vide Cephal. conf. 171. nu. 30. vbi dicit, quod stante statuto, quod forensis non possit in loco acquirere, mulier alibi nupta poterit in loco originis acquirere, quia non dicitur forensis, Thesaur. decis. 123.
205 nu. 1. & seq. vbi etiam dicit, quod vxor habet duo domicilia, vnum originis, alterum habitationis domicilij sui viri: primum retinet tantùm quoad sui commodum, alterum quoad omnia, & ità videntur magis communiter concludere Doctores, vt d. Caualcan. dec. 42. nu. 46. & seq. par. 1.
206 Infertur 2. quod stante statuto, quod proximiores forenses non possint succedere in bonis immobilibus Ciuium, qui sine testamento decesserint, proximiores forenses non succederent in bonis immobilibus mulieris nuptæ in loco statuentium, quæ sine testamento decessit, quia vxor propriè dicitur ciuis illius Ciuitatis, vbi nupsit, & ligatur eiusdem Ciuitatis statutis, Bart. in l. fin. §. item rescripserunt mulierem, num. 4. ff. ad municip. Bald. conf. 139. num. 3. lib. 5. Abb. conf. 100. in fin. par. 2. latè Thesaur. dec. 123. num. 9. & seq. vbi tamen subdit, quod in tali casu debetur proximioribus mulieris defunctæ æstimatio dictorum bonorum.
207 Infertur 3. quod statutum prohibens, nè forensis in territorio statuentium bona immobilia acquirat, non comprehenderet vxorem aliundè ductam, quia vxor non dicitur forensis, sed Ciuis, vt supra diximus, latè Surd. dec. 330. nu. 9. & seq.
208 Infertur 4. quod vxor sequitur forum mariti, etiam quando agitur de dissoluendo matrimonio, Carleual. de Iudic. lib. 1. tit. 1. disp. 2. q. 4. nu. 192.
209 Sed quæres, an statutum prohibens, nè mulier nupta extra territorium, succedat alicui de iurisdictione, locum habeat in legatis? Resp. negatiuè, quia tale statutũ de successione vniuersali loqui videtur, non autem de legatis, l. quadam, §. nihil ff. de eden. Rip. in l. quæsitum, §. si quis cum tutor, ff. eod. tit. nisi constaret de fraude, vt si mulieri nuptæ extra territorium testator iure legati bona omnia, & sic in effectu successionem relinqueret, quia tunc tale legatum, cum factum sit in fraudem statuti, non deberetur, l. contra legem, & l. seq. ff. de legib. Bart. in l. fin. nu. 5. ff. de Hæred. instit. Ruin. conf. 125. nu. 2. lib. 1. vbi di-
210 cit, quod actus factus in fraudem legis, est nullus ipso iure, in fraudem verò hominis valet, sed reuocatur, latè Cephal. conf. 191. nu. 6. & seq.
211 Quæres 2. an vir contrahat ciuilitatem, & incolatum in loco vxoris, si ipse ad domicilium vxoris accesserit? Resp. quod aut vir ad domicilium vxoris accessit recessurus, & vxorem ad domum suam reducturus, & tunc nec ciuilitatem, neque incolatum contrahit; aut vir accessit ad domicilium vxoris animo ibi perpetuò permanendi, & tunc domicilium vxoris, non viri attenditur, vt post Bald. Ias. & alios d. Honded. conf. 6. nu. 15. tom. 2. Abb. d. conf.
212 100. prope fin. talis autem animus ex decennali habitatione præsumitur, Roland. conf. 79. nu. 51. lib. 3. Gratian. discept. for. cap. 824. nu. 39. Ferentill. ad Buratt. dec. 344. nu. 10. & seq. subdens, quod vbi quis
213 declarat, se velle in aliquo loco habitare, statim domicilium contraxisse censetur, nec est expectãdum aliud tempus, ex trad. per Gail. lib. 2. obser. 35. nu. 7. Menoch. de arbitr. Iud. cas. 86. num. 2. Rot. dec. 150. num. 7. par. 2. Diuers.

SVMMARIVM.

214 *Domicilium, & habitatio inter se differunt, & qualiter.*
215 *Ius parochiæ quando acquiratur.*
216 *Ad acquirendum ius fori non simplex habitatio, sed domicilium exigitur.*
217 *Potest quis conueniri in loco domicilij, etiamsi ibi non reperiatur: & nu. 222.*
218 *Forus domicilij est generalis, & vniuersalior omnibus alijs.*
219 *In loco domicilij potest quis cõueniri tam de contractibus alibi gestis, & de re alibi sita, quàm etiam de criminibus alibi commissis.*
220 *Quando requiratur præsentia Rei in loco, vt ibi conueniri possit.*
221 *Vterque Iudex tam domicilij, quàm contractus habetur pro competente, ità tamen quod, coram quo primò fuit captum iudicium, ibidem etiam finem accipere debeat.*

Quæstio XIII.

An quis conueniri possit in loco domicilij.

214 PRæmittendum est, quod domicilium, & habitatio valdè inter se differunt: & ideò non potest argui de habitatione ad domicilium; nam domicilium habere censetur is, qui in aliquo loco animo permanendi commoratur, veluti si ibi habeat maiorem partem fortunarum suarum, nec inde sit discessurus, *l. Ciues, Cod. de Incol. lib. 10. Spec. in tit. de compet. Iud. adit. nu. 29. in fin. & §. sequitur, nu. 1.* habitationem verò potest quis habere etiam sine animo permanendi, dummodò non habitet tanquam hospes, *vt colligitur ex l. 1. §. habitare, ff. de ijs, qui deiecer. vel effuder. Bart. in l. 4. §. Prætor ait, nu. 24. ff. de damn. inf. Menoch. lib. 6. præsumpt. 42. nu. 2. Mascard. de probat. concl. 535. nu. 30.*

215 *& seq.* vbi dicit, quod vt aliquis dicatur parochianus alicuius Ecclesiæ, seu Parochiæ, non requiritur domicilium propriè sumptum, sed satis est habitatio notabilis temporis; vnde illi Ecclesiæ tenetur soluere decimas personales, & quartam Parochialem, & coram Parocho eiusdem Ecclesiæ matrimonium celebrare, omissa Ecclesia parochiali sui domicilij, cum ex huiusmodi habitatione acquiratur ius parochiæ, *cap. quæsti sunt, 16. q. 1. cap. 1. de Sepult. cap. ad Apostolicæ, de Decim. Carleual. de Iudic. lib. 1. tit. 1. disp. 2. qu. 1.*

216 *nu. 12.* subdens, quod ex huiusmodi habitatione non acquiritur ius fori, ad quod non simplex habitatio, sed domicilium exigitur.

217 Ad quæsitum verò Resp. quod potest quis conueniri in loco domicilij, siue ibi reperiatur, siue non; nam ratione domicilij adeò forus contrahitur, vt declinari aliquo modo non possit, *l. hæres absens, §. si quis tutelam, & §. proinde, & §. illud sciendum est, l. si fideicommissum, §. sed & rescriptum est, ff. de Iudic. cap. vlt. de for. comp. gloss. communiter recepta in l. quod legatur, ff. de Iudic. Spec. loco cit. Panor. in*

218 *cap. 1. num. 6. de for. comp.* vbi dicit, quod forus domicilij est generalis, & vniuersalior omnibus alijs, *& in cap. vlt. nu. 37.*

219 *& seq. eod. tit.* vbi, quod Iudex ratione domicilij potest in subditum exercere omnimodam iurisdictionem, adeò quod potest ibi conueniri de omnibus tàm de contractibus alibi gestis, quàm de re alibi sita, quàm etiam de criminibus alibi commissis, *Gandin. de Malefic. nu. 1. vers. è contra videtur &c. Farinac. in Pract. crimin. qu. 7. num. 19. & seq. & alij permulti, quos refert, & sequitur Carleual. loco cit. d. qu. 1.*

220 *nu. 1. & seq.* vbi etiam obseruat, quod regulariter in loco cuiuslibet alterius fori necessaria est præsentia Rei in loco, vt ibi possit conueniri, *l. dies cautioni, §. Prætor ait, ff. de damn. inf. §. si verò etiam quidam, in Auth. de exhib. reis &c. cap. causam, de dol. & contum. latè Gail. lib. 2. obseru. 36. num. 11. & seq. Decian. tract. crim. lib. 4. cap. 16. nu. 12. Clar. in Pract. crim. §. fin. q. 39. in princ.*

221 Amplia supradictam conclusionem, vt procedat, etiamsi quis in loco nō assiduam, sed interuallatam habitationem teneat, ità vt ab vno loco subinde ad alium discedat, & recedat, *vt d. Coler. de Process. execut. par. 2. cap. 1. num. 35. & 40. cum seq.* vbi subijcit, quod forus acquisitus ex contractu in certo loco, non tollit forum domicilij, sed forum foro accumulat: vt et que enim Iudex tàm domicilij, quàm contractus habetur pro competente, ità tamen quod, coram quo primò fuit cęptum iudicium, ibidem etiam finem accipiat, *Canonistæ in cap. Romana, §. contrahentes, de for. comp. in 6. latè Peregrin. de fideicom. art. 53. nu. 1. & 7.*

SVMMARIVM.

222 *Reus potest conueniri in loco contractus: declaratur, & limitatur n. 231. & 239.*

223 *In contractibus inspicitur locus contractus, sicut in sententijs locus sententiæ, & in processibus locus processus.*

224 *In delictis inspicitur locus delicti.*

225 *Transferens domicilium semper potest in ipso loco contractus conueniri de contractibus factis in primo domicilio.*

226 *Ex contractu gesto ab institore, seu Procuratore Dominus forum sortitur.*

227 *Tutor, & administrator publici, vel priuati officij conueniri debet apud Iudicē loci, vbi administratio gesta est.*

228 *Relatores, Aduocati, Notarij, & Procuratores possunt conuenire pro sportulis, & salarijs litigantes coram eodem Iudice, apud quem lis agitata est.*

229 *Ad decernenda alimenta filio legitimo, vel naturali, aut etiam adulterino, vel spurio competens est Iudex loci, vbi filius genitus, & natus est, & vbi mater domicilium habuit tempore generationis, & natiuitatis.*

230 *Rescissio contractus, quæ per iudicium fit, agitari potest etiam in loco contractus,*

& apud

& apud eius Iudicem.

231 *Reus non potest conueniri in loco contractus, si ibi nō reperiatur: limitatur n. 233.*

232 *In contractibus regulariter non est locus remissioni.*

233 *Quando reus renunciauit priuilegio fori, tunc in loco contractus conueniri potest, etiamsi ibi non reperiatur, & nu. 241.*

234 *Debitores fugitiui, & mercatores falliti remitti debent ad locum contractus.*

235 *Reus etiam existens extra territorium potest citari quoad missionem fiendam in bonis, quæ sunt in loco contractus, & nu. 243.*

236 *Quando statutum, & consuetudo loci comprehendat etiam forenses.*

237 *Creditor in quo loco debitorem suum conuenire debeat, quando alibi contrahitur, & aliò destinatur solutio.*

238 *Contra eum, qui se se in Curia obligauit in forma Cam. proceditur per officium contradictarū, si ab Vrbe recessit non electo domicilio, aut non electo in actis procuratore.*

239 *Reus statim recessurus, qualis est viator, in loco contractus conueniri non potest: limitatur nu. 244.*

240 *Diutina conuersatio facit, conuersantem posse cōueniri in loco, licet ibi nō habitet.*

241 *Debitor in loco contractus etiam non repertus conueniri potest, si ibi habeat officinam, vel alia bona.*

242 *Sortitur quis forum tam ratione rei immobilis, quàm mobilis, & se mouentis, ità vt Iudex illius loci possit contra bona procedere, etiamsi ibi debitor non reperiatur.*

243 *Quando Iudex bonorum dicatur incompetens.*

244 *Aduena, & viator statim recessurus potest in loco contractus conueniri, vt impleat ea, quæ secundùm naturam contractus sunt statim expedienda.*

245 *Emens equum certo pretio, quod statim soluit, si equus ei non tradatur, potest venditorem conuenire, vt equum statim tradat.*

246 *Aduena, qui aliquid emit, non soluto pretio, potest cogi in foro contractus ad illud soluendum.*

247 *Non videtur habita fides de pretio, quando res traditur Aduenæ, seu ignoto, ac statim recessuro.*

248 *Exemptus contrahens in loco non exempto, potest ibi conueniri.*

249 *Contrahens cum aduena, si ei dederit terminum ad soluendum, vel aliàs eius fidem sequatur circa obseruantiam contractus, debet illum conuenire in loco domicilij, non contractus.*

250 *Contractus in quo loco censeatur celebratus, an in loco, vbi gestum est negotium, vel potius in loco, vbi facta est illius ratificatio.*

251 *Restitutio in integrum non petitur in loco, vbi factus est contractus. sed vbi domicilium habet is, contra quem fit restitutio.*

252 *Exceptio non numeratæ pecuniæ potest proponi coram Iudice loci contractus.*

253 *Locus, à quo nuntius, vel epistola dirigitur, non inspicitur, sed in quo contractus perficitur.*
In mandato attenditur locus, in quem per litteras transmittitur consensus, ibid.

254 *Quid si contractus ineatur in vno loco, instrumentum celebretur in alio, & bona sint alibi.*

Quæstio XIV.

Quando reus conueniri possit in loco contractus.

222 QVuod reus possit conueniri in loco
contractus, constat *ex l. hæres absent*
19. §. proinde, & l. omnem 20. ff. de Iudic.
& ex §. hæc considerantes, & §. si igitur,
in Auth. Vt omn obed. Iudic. collat. 5. tit. 20.
cap. vlt. de for. comp. Spec. in tit. de compet.
Iud. adit. §. 1. nu. 2. vers. quinto ratione
contractus &c. Bald. cons. 389. lib. 1. vbi
223 dicit, quod in contractibus inspicitur
locus contractus, sicut in sententijs locus
sententiæ, & in processibus locus proces-
sus, *& in cap. 1. nu. 30. de constit.* vbi, quod
224 in delictis inspicitur locus delicti, *Boer.*
dec. 114. num. 1. Coler. de Process. exsecut.
par. 2. cap. 1. nu. 68. vbi dicit, quod qui
contrahit alicubi, non exprimit clarè, vbi
velit pro solutione pulsari; sed lex ipsa præ-
sumit, aut potius fingit, contrahentem in
loco, intendere saltem tacitè, quod velit
etiam in illo loco iudicari, vel exigi, vbi
negocium gessit, *Gratian. discept. for. cap.*
225 *389. nu. 13 & 14.* vbi dicit, quod trans-
ferens domicilium, semper potest in ipso
loco contractus conueniri de contractibus
factis in primo domicilio; nisi cū mutatio-
ne fori mutauerit etiam statum, vt si cleri-
catum assumpserit, quia tunc non posset cō-
ueniri vigore contractus præcedentis corā
Iudice sęculari, *Carleual. de Iudic. lib. 1. tit.*
1. disp. 2. q. 4. nu. 160. & seq. vbi etiam dicit,
226 quod ex contractu gesto ab institore, seu
procuratore Dominus forū sortitur, *Dec. in*
l. si conuenerit, 18. nu. 31. ff. de iurisd. omn.
Iud. & in l. vinum, 22. nu. 11. ff. si cert. pet.

Couar. pract. cap. 10. nu. 4. Panormit. in
cap. licèt, vlt. nu. 33. de for. comp. Gail. ob-
seru. pract. lib. 2. obseru. 1. nu. 4. Mantic. de
Tacit. lib. 14. tit. 39. nu. 28.
227 Ampliatur prædicta conclusio, vt lo-
cum habeat etiam in quasi contractu, vt
est gestio tutelæ, & susceptio, ac admini-
stratio publici, vel priuati officij: talis enim
administrator conueniri debet apud Iudi-
cem loci, vbi administratio gesta est, *l. 1. &*
2. C. vbi de ratiocin. l. hæres absens, §. si
quis tutelam, & l. Argentarium, 45. ff. de
Iudic. l. 1. C. vt omn. Iud. §. si quis autem,
in Auth. de Administrat. coll. 7. Iordan.
elucubr. diuers. vol. 3. lib. 13. tit. 8. de for.
compet. n. 209. Verall. dec. 342. p. 1. Can-
cer. var. par. 2. cap. 15. nu. 66. & 67. vbi
228 dicit, quod relatores, Aduocati, Nota-
rij, & Procuratores possunt conuenire pro
sportulis, & salarijs litigantes coram eo-
dem Iudice, apud quem lis agitata est,
etiamsi litigantes domicilium habeant in
alijs locis, quia tacitè actum videtur, vt ista
salaria, & sportulæ soluantur in loco iudi-
cij; habent enim connexionem cum lite,
& causa principali, & ab ea dependent, &
ideò idem esse debet Iudex vtriusque
causæ, cum connexorum idem sit iudiciũ,
cap. de prudentia, extr. de Donat. int. vir.
& vxor. Roff. in tit. de for. comp. nu. 117.
lat. Carleual. de Iudic. lib. 1. tit. 1. disp. 2.
q. 4. nu. 178. 181. & 183. vbi etiam dicit,
229 quod ad decernenda alimenta filio le-
gitimo, vel naturali, aut etiam adulterino,
vel spurio competens est Iudex loci, vbi
filius genitus, & natus est, & vbi mater do-
micilium habuit tempore generationis, &
natiuitatis, quia illa obligatio alendi libe-
ros in eo loco contracta est, in quo filius
progenitus est, & natus; *iuxta textum in l.*
omnem, ff. de Iudic.
230 Ampliatur 2. etiam quando agitur de
resciſſione contractus, quæ per iudicium
fit: hæc enim agitari potest etiam in loco
contractus, & apud eius Iudicem, *Bald. in*
l. in contractibus, 14. §. in omni, C. de non
numer. pec. Dec. in l. vinum, 22. nu. 11. ff.
si cert. pet. Gratian. discept. for. cap. 14. n.
21. vbi de communi, Couar. var. cap. 4. n. 1.
Gabr. de Consuet. lib. 6. conclus. 2. nu. 10.
Rolan. cons. 26. nu. 34. lib. 2. Carleual. d.
disp. 2. q. 4. nu. 185. & 192.
231 Declaratur tamen supradicta conclu-
sio, vt procedat, quando reus reperitur in
loco contractus, vel quasi contractus, quod
est regulare in omni foro præter forum do-
micilij; secus si ibi non reperiatur, *l. hæres*
absens, in princ. ff. de Iudic. cap. Romana,
§. contrahentes, de for. comp. in 6. Bart. in
l. 3. §. si quis ità, n. 3. ff. de eo quod cert. loc.
Couar. pract. cap. 10. nu. 3. & alij apud
Carleual. de Iudic. d. lib. 1. tit. 1. disp. 2.
q. 4. nu. 170. 179. 183. & 185. & præci-
puè num. 218. vbi dicit, quod absens com-
232 pellendus non est ad comparendum
præcisè, vt se defendat coram Iudice loci
contractus, neque Iudex loci contractus eo
casu potest literis requisitorijs ad alios
Iudices missis petere, vt reus ad se remit-
tatur, quia in contractibus regulariter non
est locus remiſſioni. *Bart. & alij in l. 1. ff. si*
quis in ius vocat. non ier. Iordan. loco cit.
233 *nu. 226.* nisi reus renunciauerit priuile-
gio fori: tunc enim in loco contractus
conueniri potest, siue ibi inueniatur, siue
non, & Iudex loci, vbi degit, remittet eum
ad locum contractus, *vt ibidem not. Bald.*
post med. vers. tertio modo sol. glos. &c. Alex.
nu. 6. & 7. nec est mirum, quia tunc non
potest opponere declinatoriam, aut de
foro competenti dicere, & videtur dolosè
abesse, *Bartholom. Socin. ibi nu. 15.* subdens,
234 quod contra debitores fugitiuos, &
mercatores fallitos habebit locum remis-
sio ad locum contractus, *Abb. in cap. licèt,*
235 *vlt. nu. 36. & seq. de for. comp.* vbi ad-
dit, quod si reus non reperitur in loco cõ-
tractus, poterit adhuc citari etiam exi-
stens extra territorium quoad missionem
fiendam in bonis, quæ sunt in loco contra-
ctus, licèt non possit inuitus cogi ad com-
parendum coram Iudice contractus. *Co-*
ler. de Process. execut. par. 1. cap. 3. nu. 167.
236 *& 173.* vbi dicit, quod statutum, & con-
suetudo loci comprehendit etiam foren-
ses tam in decisorijs causæ principalis, quã
in ordinatiuis processus, si in loco statuti
contrahant, ac post moram in loco contra-
ctus siue in persona, siue in rebus suis re-
periantur, *& par. 2. cap. 1. nu. 55. vers.*
cæterum &c. vbi dicit, quod creditor,
237 quando alibi contrahitur, & aliò desti-
natur solutio, debitorem morosum non po-
test conuenire iudicio ordinario in loco
contractus, nisi ibidem reus etiam domi-
cilium habuerit, aut id expressè conuen-
tum fuerit, sed debet eum exigere in loco
destinatæ solutionis, dummodò ibidem re-
periatur, *& latiùs cap. 3. nu. 2. & seq. ead.*
par. 2. vide etiam Ridolfin. in Prax. par.
1. cap. 3. nu. 1. & seq. vbi dicit, quod si
quis in Curia obligatus in forma Cameræ
238 ab Vrbe recessit non electo domicilio,
aut non relicto procuratore in actis, proce-
ditur contra eum per officium contradi-
ctarum.
239 Secundò principalis conclusio proce-
dit, quando aduena, cum quo contrahitur,
in loco contractus erat permansurus, vt si
ibidem tabernam, pergulam, horreum,
arma-

armarium, seu officinam conduxit, in qui-
bus merces reponerer; tunc enim ibi cre-
ditur moraturus, & ea mente venisse, vt
moretur, donec satisfaciat contractibus ibi
celebratis; secus si esset statim recessurus,
qualis est viator: quia tunc in loco contra-
ctus conueniri non posset, *d. l. hæres absens,*
§. proinde, ff. de Iudic. Bald. in d. l. hæres
absens, §. si quis tutelam, nu. 1. Capel. Tho-
los. q. 103. Coler. de Process. execut. cap. 3.
240 *nu. 179. par. 1.* vbi dicit, quod diutina
conuersatio facit, conuersantem posse con-
ueniri in loco, licèt ibi non habitet, *& cap.*
1. nu. 38. & cap. 3. nu. 5. par. 2. vbi dicit,
241 quod debitor in loco contractus, etiam
non repertus conueniri potest, si ibi ha-
beat officinam, vel alia bona, *Couar. pract.*
cap. 10. vers. secundò ex vera &c. Rot. decis.
847. num. 2. par. 3. lib. 3. Diuers. Mich.
Grassus relat. in Syntagm. opin. commun. de
Contract. loc. 4. tit. 5. de reb. credit. cap. 1.
num. 1. vers. nota tamen &c. vbi, quod si
242 contrahens habeat bona in loco contra-
ctus, poterit Iudex loci istius præcedente
citatione, & Reo contumace actorem mit-
tere in possessionem dictorum bonorum,
Ciriac. contr. 318. nu. 21. & seq. vbi, quod
sortitur quis forum tam ratione rei immo-
bilis, quàm mobilis, & se mouentis, itá vt
Iudex illius loci possit contra bona proce-
dere, etiamsi ibi debitor non reperiatur;
secus si ibi bona non possideat, *Coler. d.*
cap. 1. nu. 39. vbi dicit, quod si debitor in
243 loco, vbi bona possidet, non contraxit,
& alibi domicilium fixit, iudex bonorum
dicitur incompetens, *Carleual. d. lib. 1. tit. 1.*
disp. 2. q. 4. nu. 237. & seq.
244 Obserua tamen, quod aduena, & viator
statim recessurus potest in loco contractus
conueniri, vt impleat ea, quæ secundùm
naturam contractus sunt statim expe-
dienda; quia tacitè actum videtur, vt in
eodem loco, in quo contrahitur, statim
contractus impleatur; alioquin huiusmodi
aduenæ decipere possent secum contra-
hentes, *contra tex. in l. conueniri, ff. de*
Pact. dotal. vide Carleual. loco proxime cit.
vnde si quis emit equum certo pretio,
245 quod statim soluit, & equus ei non tra-
ditur, poterit emptor conuenire vendito-
rem, vt equum statim tradat, *vt d. Bart. in*
d. l. hæres absens, §. proinde, nu. 1. post med.
Bald. ibidem in §. si quis nu. 1. & alij com-
muniter; item si aduena aliquid emerit non
246 soluto pretio, poterit conueniri in foro
contractus, vt ab eius loci Iudice ad sol-
uendum cogatur, etiamsi res tradita fue-
247 rit: nam licèt quando res traditur sim-
pliciter non tradito pretio, videatur habi-
ta fides de pretio, *secundùm glos. commu-*
niter receptam in l. quod vendidi, 19. ff. de
Contrah. empt. hoc tamen fallit in aduena:
non enim est verisimile, quod huiusmodi
fides habeatur ignoto, ac statim recessuro,
Bald. in l. si non donationis, 8. C. de Con-
tra. empt. & in rubr. C. de reuoc. ijs, quæ in
fraud. nu. 5. Capel. Tholos. q. 103. nu. 3.
Panor. in cap. licèt, vlt. nu. 33. & seq. de
248 *for. comp.* vbi dicit, quod si exemptus
etiam transitoriè contraheret in loco non
exempto, posset ibi conueniri, *Mantic. de*
Tacit. lib. 4. tit. 21. nu. 9. vers. tertiò no-
tandum &c. Carleual. d. disp. 2. q. 4. num.
239. & seq. subdens, quod contrahens cum
249 aduena, si ei dederit terminum ad sol-
uendum, vel aliàs eius fidem sequatur circa
obseruantiam contractus, debet illum con-
uenire in loco domicilij, non contractus,
latè Natt. con. 430. nu. 19.
250 Notandum est autem, quod forum
contractus, seu quasi sortitur quis in loco,
in quo expressè, vel tacitè gestum est ne-
gotium, non autem in loco, in quo ratum
habetur, *secundum Bald. in l. si pecuniam,*
num. 6. C. de neg. gest. & in l. ex placito,
nu. 6. vers. octauo &c. C. de rer. permut. Car-
leual. d. lib. 1. disp. 2. q. 4. nu. 279. Man-
tic. de tacit. lib. 14. tit. 39. num. 28. con-
trarium tamen videtur sensisse *Rot. decis.*
62. nu. 18. & 19. par. 7. Recent. vbi, quod
contractus censetur celebratus in eo loco,
in quo facta est illius ratificatio, & ideò
spectari debet statutum loci, in quo perfe-
ctus est contractus per ratificationem, non
autem loci, in quo nomine ratificantis ge-
stus fuit.
251 Notandum 2. quod restitutio in inte-
grum non petitur, vbi factus est contra-
ctus, sed vbi domicilium habet is, contra
quem fit restitutio, *Bart. in l. qui loco certo,*
nu. 2. ff. de Condict. indeb. Cacher. dec. 78.
252 *n. 14. & 15.* exceptio verò non numera-
tæ pecuniæ potest proponi coram Iudice
loci contractus, *l. in contractibus, §. vlt.*
C. de non numer. pec.
253 Notandum 3. quod non inspicitur lo-
cus, à quo nuntius, vel epistola dirigitur,
sed in quo contractus perficitur; & ideò si
quis per nuntium, vel epistolam fundum
vendiderit alicui existenti Bononiæ, con-
tractus Bononiæ intelligitur celebratus, &
ibi agi potest, quia ibi consensus vtriusque
verè coniungitur, & contractus perficitur,
Coler. de Process. execut. par. 2. cap. 1. n. 76.
Gratian. discept. for. cap. 531. nu. 41. Coc-
cin. dec. 116. nu. 1. Carleual. de Iudic. lib. 3.
tit. 13. nu. 60. Bellon. decis. 261. nu. 4. vbi
etiam obseruat, quod in mandato attendi-
tur locus, in quem per litteras transmitti-
tur consensus.

Notan-

254 Notandum 4. quod si contractus ineatur Venetijs, instrumentum celebretur Paduæ, & effectus contractus referatur Vicentiæ, vt quia ibi sint bona in contractum deducta, locus instrumenti non attenditur ad hunc effectum sortiendi forum, nisi actū esset, quod de illo contractu conficienda sit scriptura: nam tunc non diceretur contractus ante confectam scripturam, & sic attenderetur locus, in quo ipsam stipulari contigerit, *l. contractus, C. de fid. instrum. & post Abb. & alios trad. Iordan. Elucubr. diuers. vol. 3. lib. 13. tit. 8. de for. compet. nu. 212.*

SVMMARIVM.

255 *Debitor repertus in loco, potest coram Iudice eiusdem loci conueniri, etiam super contractibus alibi celebratis: limitatur num. 256.*

257 *Viatores non possunt iurari suspecti ratione recessus.*

Quæstio XV.

An & quando possit quis conueniri in loco, vbi repertus fuerit.

255 Regula est, quod debitor repertus, seu inuentus in loco, potest coram Iudice eiusdem loci conueniri, etiam super contractibus alibi celebratis, quia in tali casu illic forum sortitur, nec Iudex domicilij iure inhibere potest, *cap. Romana, §. contrahentes, de for. comp. in 6. l. hæres absens, ff. de iudic. gloss. in cap. fin. ver. seu contractus, extr. eod. tit. Coler. de Process. execut. par. 2. cap. 1. nu. 36. Ciriac. contr. 318. nu. 18. & seq.*

256 Limita, si in eo loco accessisset ex causa necessaria, & probabili, veluti ex causa legationis, aut studij, vel ex causa iudicandi, aut testimonium ferendi, vel ex causa alicuius litis, aut visitandi parentes, aut filios, aut pro animæ salute; tunc enim nō posset conueniri, nisi ibi contraxerit, *l. 2. §. legatis, vbi Bart. & alij, ff. de iudic. Bald. in l. hæres absens, §. si quis tutelam, nu. 3. ff. de iu-*

257 *dic.* vbi dicit, quod viatores, cum præsumātur recessuri, ideò non possunt iurari suspecti ratione recessus, *latè Peregrin. de fideicom. art. 53. nu. 7.*

SVMMARIVM.

258 *Quando contractus in vno loco fit, & solutio destinatur in alium locum expressum, reus non est conueniendus in loco vbi contractus fuit celebratus, sed in loco, vbi fuit destinata solutio, & nu. 261. limitatur nu. 265. declaratur num. 273. & seq.*

259 *Quid si solutio tacitè destinata fuerit.*

260 *Et quid si contractus fuerit celebratus Romæ, quæ est communis patria.*

261 *Quid operetur obligatio cameralis.*

262 *An ex vi obligationis cameralis possit quis conueniri extra locum destinatæ solutionis.*

263 *Si quis existens Romæ vendat fundum existentem Neapoli, inspiciendus erit locus Neapolis.*

264 *Si post perfectum contractum in vno loco, adijciatur ex interuallo destinatio solutionis in alium locum, promissor potest conueniri tam in loco contractus, quàm destinatæ solutionis.*

265 *Quid si contractus fiat in vno loco, & conditionis implementum destinetur in alio.*

266 *Quando contractus fit in vno loco, & solutio destinatur in quemlibet locum, nullo in specie expresso, potest reus conueniri in quocunque loco inueniatur: limitatur nu. 267.*

267 *Quid si promissor in aliquo loco reperiatur casu iter faciendo, vel nauigando.*

268 *Reus in loco destinatæ solutionis potest conueniri, etiamsi inueniatur tanquam aduena, & statim recessurus.*

269 *Si contractus fiat in vno loco, & solutio destinetur in multa loca alternatiuè, reo non soluente in vno ex istis locis, in electione est actoris, eum conueniri vbi ipse voluerit.*

270 *Quando cōtractus fit in vno loco, & solutio destinatur in multa loca copulatiuè, videntur pro rata diuisa summa debitæ quantitatis in tot loca, quot continet solutionis destinatio: limitatur num. 271. & seq.*

271 *Quando coniunctiua pro disiunctiua accipi debeat.*

272 *Quid si in contractu exprimantur duo, vel tria loca, in qua solutio destinetur, & subiungatur clausula generalis, videlicet, & vbicunque reus fuerit inuentus.*

273 *Locus destinatæ solutionis attendi debet in ijs, quæ spectant ad sortiendum forum, quæque respiciunt executionem ipsius cōtractus, secus si ageretur de alijs effectibus.*

274 *Quando agitur de solemnitate cōtractus, de eius interpretatione, viribus obligationis, modo cauendi, & consequenter de litis decisione, attenditur locus contractus,*

ctus, eiusque consuetudines, & statuta, & non locus, in quem collata est solutio.

275 *Quando inspiciatur locus contractus, & quando locus, in quo mora committitur.*

276 *Mora contrahitur in loco, vbi destinata fuit solutio.*

277 *In promissione dotis inspicitur consuetudo loci mulieris, vbi fit contractus; secus si agitur de restitutione, seu repetitione dotis, quia tunc attenditur consuetudo loci mariti.*

278 *Exactio dotis censetur destinata in loco, in quo vir domicilium habet, si fuerit constituta in pecunia.*

279 *Quando agitur de resolutione contractus, inspicitur locus iudicij, vbi quis debet conueniri.*

280 *Attenditur consuetudo loci mariti, quando contractus est celebratus in loco domicilij ipsius mariti.*

281 *Quid si contractus celebratus fuerit in alio loco tertio.*

282 *Reus ità demum conueniri potest in loco destinatæ solutionis, si ibidem inueniatur, secus si absit: limitatur num. 283. & seq.*

An ad hunc effectum sufficiat præsentia procuratoris, ibidem.

283 *Reus etiam absens potest conueniri in loco destinatæ solutionis, quando se submisit Iudici dicti loci cum renunciatione proprij fori.*

284 *Is, qui aliquando comparuit in iudicio, & postea recessit, adhuc potest ibidem conueniri.*

285 *Citatus in aliqua habitatione, & post citationem comparens in iudicio, videtur illam habitationem approbare pro domicilio.*

286 *Comparitio partis validat citationem nulliter executam.*

287 *Acta Arbitri, Iudicis delegati, & etiam Ordinarij, qui non habent certum locum maiorum, possunt fieri in diuersis locis.*

288 *Iudicium etiam per solam citationem cæptum dicitur non opposita declinatoria fori.*

289 *Legitimè citatus tenetur apud Iudicem, coram quo fuit citatus, causam prosequi, etiamsi post talem citationem mutauerit forum.*

290 *Quid operetur electio domicilij facta ex eo quod quis non habet sedem permanentem, & reperiri non potest.*

291 *Quando quis in certo loco soluere promisit, & ibidem se repræsentare, potest ibidem etiam absens conueniri.*

292 *Quid si promiserit soluere in certo loco, & certa die, & num. 294.*

293 *Is, qui dolo desijt possidere, habetur pro possessore.*

294 *Debitor, qui promisit soluere in certo loco, & tempore, tenetur ad interesse, etiamsi non fuerit expressè promissum: limitatur nu. 301.*

295 *In quo loco clericus absens citandus sit.*

296 *Is, qui in aliquo loco incæpit partem debiti præstare, an, & quando ibi conueniri possit, vt totum præstet.*

297 *Solutio regulariter fieri debet de moneta currenti, & vsitata in loco, in quo solutio est facienda, nisi ex coniecturis appareat, aliud contrahentes sensisse.*

298 *Si dubitetur, de qua moneta contrahentes senserint, magis inspicitur locus celebrati contractus, quàm destinatæ solutionis.*

299 *Quando gabella solui debeat in loco contractus, & quando in loco destinatæ solutionis.*

300 *In venditionibus confectis per epistolam, gabella solui debet in loco, in quo contractus perficitur.*

301 *Quando creditor, & debitor sunt diuersi fori, & creditor conuenta die non accessit ad locum destinatæ solutionis, tunc dies non interpellat pro homine, nec constituit debitorem in mora.*

An debitor in tali casu teneatur deponere, ibidem.

Quæstio XVI.

An & quando quis possit conueniri in loco destinatæ solutionis.

258 QVia diuersimodè possunt concipi verba, quibus in locum à contractus loco diuersum destinari solet solutio, ideò diuersi à Doctoribus distinguuntur casus.

Primus est, cum contractus in vno loco fit, & solutio destinatur in alium particularem locum expressum, v. g. si contrahitur Neapoli, & destinatur solutio facienda Romæ: & in hoc casu Reus non est conueniendus Neapoli, vbi contractus fuit celebratus, sed Romæ, vbi solutio destinata fuit: tunc enim iuris censura non intelligitur quis contraxisse in loco, vbi fuit celebratus contractus, sed in eo loco, in quem solutio destinata est, *l. haeres. absens, 9. §. illud sciendum, ff. de Iudic. l. contraxisse, 20. ff. de Action. & obligat. l. 3.*

l. 3. ff. de bon. author. Iud. possid. l. quaro,
ff. de solut. Bart. in d. l. quaro, & in l. si fi-
deicommissum, 50. nu. 1. ff. de Iudic. & in
d. l. bares absens, §. proinde, nu. 1. in fin.
Panorm. in cap. vlt. nu. 30. de for. comp.
DD. in Syntag. opin. comm. de Contract.
loc. 4. tit. 5. de Reb. cred. cap. 1. in princ.
Carleual. de Iudic. lib. 3. tit. 13. nu. 59. &
seq. & lib. 1. tit. 1. q. 4. num. 248. cum seq.
259 quod procedit, etiamsi racitè solutio de-
stinata sit; In hoc enim idem operatur taci-
tum, quod expressum, Dec. in cap. 1. in 1. le-
ctur. nu. 124. 149. & 151. cum seq. de Iu-
dic. Couar. pract. cap. 10. nu. 5. vers. sexto
&c. Mantic. de Tacit. lib. 14. tit. 39. n. 22.
vbi ampliat, etiamsi Romæ, quæ est com-
260 munis patria, contractus fuerit celebra-
tus, quia etiam in tali casu Reus conueniri
debet in loco destinatæ solutionis, Bellon.
261 dec. 105. nu. 2. & seq. Rot. apud Zacch. de
oblig. cam. decis. 78. nu. 6. vbi dicit, quod
obligatio cameralis, licèt operetur, vt quis
vbique conueniri possit, non tamen opera-
262 tur, vt solutio certo in loco destinata,
alibi fiat.
263 Ex quo infertur; quod si quis existens
Romæ V. G. vendat fundum existentem
Neapoli, inspiciendus erit locus Neapolis,
vbi res extat: ibi enim venditor censetur
contraxisse, Bald. in l. multum, nu. 11. C. si
quis alter. vel sib. Rot. apud Zacch. de oblig.
camer. decis. 78. nu. 7. Carleual. d. q. 4. n.
261. vbi cit. Hypp. de Marsil. in repet. l. vlt.
nu. 204. ff. de Iurisd. omn. Iud. Felin. in
cap. 1. nu. 23. de Sponsal.
264 Limita, si post perfectum contractum
in vno loco, adijciatur ex interuallo desti-
natio solutionis in alium locum: tunc enim
promissor potest conueniri tam in loco
contractus, quàm destinatæ solutionis; hoc
enim casu forus solutionis accumulatur
foro contractus, Dec. in cap. 1. in 1. lect.
nu. 152. de Iudic. Barbos. in d. l. hares ab-
sens, in princ. nu. 85. & ibidem in §. proin-
de, num. 50. & alij apud Carleual. d. q. 4.
nu. 260.
265 Limita 2. in conditionis implemento:
nam si contractus geritur in vno loco, &
conditionis implementum destinatur in
alio, attenditur locus contractus, non au-
tem locus implementi conditionis, l. si fi-
lius fam. ff. de verb. oblig. Iordan. Elucubr.
diuers. vol. 3. lib. 13. tit. 8. de for. comp.
nu. 213. vbi dicit, quod implementum con-
ditionis trahitur ad diem contractus.
266 Secundus casus est, quando contractus
fit in vno loco, & solutio destinatur in
quemlibet locum, nullo in specie expresso;
& hoc casu potest reus conueniri in quo-
cunque loco inueniatur, Spec. lib. 2. tit de
compet. Iud. adit. §. 1. nu. 18. & 19. Dec.
in l. si conuenerit, 18. nu. 31. ff. de Iurisd.
omn. Iud. Vinc. de Franch. decis. 177. nu. 2.
267 Limita, si in aliquo loco promissor casu
reperiatur in transitu iter faciendo, vel na-
uigando: tūc enim in eo loco non potest
conueniri, cum non sit verisimile, quod
promissor se ad hunc casum adstrinxerit,
vt colligitur ex d. l. hares absens, §. proin-
de, & tradit Dec. in cap. 1. in 1. lect. num.
168. de Iudic. Mantic. de Tacit. lib. 14.
tit. 39. nu. 9. præsertim si pertransiret per
aliquem locum peste infectum, aut alias
non tutum, Carleual. loco cit. d. q. 4. nu.
254. quamuis contrarium in hoc sentire
videatur Bart. in d. l. hares absens, §. pro-
inde nu. 1. in fin. vbi dicit, quod reus in
268 loco destinatæ solutionis potest conue-
niri, etiamsi inueniatur tamquam aduena,
& statim recessurus.
269 Tertius casus est, si contractus fiat in
vno loco, & solutio destinetur in multa
loca alternatiuè, vt si contrahens Neapoli
promittat soluere Velitris, vel Romæ, &
in tali casu non soluente reo in vno ex istis
locis, in electione est actoris, reum conue-
nire in eo loco, in quo ipse voluerit; sicut
enim electio est rei, vbi soluat, ita electio
est actoris, vbi petat, l. non vtique, 3. ff. de
eo quod cert. loco &c. vbi DD. Coler. de
Process. execut. par. 2. cap. 1. nu. 45. Car-
leual. d. q. 4. nu. 255.
270 Quartus casus est, quando contractus
fit in vno loco, & solutio destinatur in mul-
ta loca copulariuè: & in hoc casu videntur
pro rata diuisæ summæ debitæ quantitatis
in tot loca, quot continet solutionis desti-
natio, ita vt si sunt duo loca, solutio, & pe-
titio fiat per medietates, si tria, per ter-
tias partes, si quatuor, per quartas, iuxta
tex. in d. l. non vtique, 3. §. si quis ità, vbi
DD. ff. de eo, quod cert. loc.
271 Limita 1. vbi ageretur de promissione
rei indiuiduę: nam tunc, nè contractus
vitietur, coniunctiua pro disiunctiua acci-
pitur, l. sępe, 53. ff. de Verb. signif. glos. in
l. & puto, 16. §. Iulianus, ver non commu-
nicari, ff. Fam. ercisc. Bald. in cap. licèt, vlt.
nu. 3. de Translat. Episc. Ang. in §. omnium
autem actionum, nu. 24. Inst. de Action. Car-
leual. loco cit. nu. 256.
272 Limita 2. si exprimantur in contractu
duo, vel tria loca, in quæ solutio destine-
tur, & subiungatur clausula generalis, vide-
licet, & vbicunque reus fuerit inuentus; eo
enim casu totam quantitatem tenetur in
quolibet loco soluere; nec videntur pro
rata diuisæ partes solutionis, quia si præ-
statio per loca singula diuideretur, ad tam
paucas redigeretur summas, vt creditori
esset

esset inutilis, *contra tex. in l. quoties, ff. de*
verb. dub. & ità sensit Bart. in d. l. non vti-
que, 3. §. si quis ità, num. 1. Carleual. d.
lib. 1. disp. 2. q. 4. nu. 257. vbi dicit, quod
ex contractu illis verbis concepto non po-
test promissor conueniri in locis remotio-
ribus, quàm sint expressa, *arg. tex. in l. vlt.*
§. cui dulcia, ff. de Trit. vin. & oleo legat.
clem. non potest, in fin. de Procurat. cap. se-
des, 15. de Rescript.
273 Declaratur tamen principalis conclu-
sio, vt locus destinatæ solutionis attendi
debeat in ijs, quæ spectant ad sortiendum
forum, quæque respiciunt executionem
274 ipsius contractus: non autẽ vbi ageretur
de alijs effectibus, videlicet de solemnita-
te contractus, de eius interpretatione, vi-
ribus obligationis, modo cauendi, & con-
sequenter de litis decisione; in his enim at-
tenditur locus contractus, seu negotij ge-
sti, eiusque consuetudines, & statuta, & non
locus, in quem collata est solutio, *l. vt fun-*
dus, ff. Comm. diuid. l. si fundus, vbi Bart.
ff. de Euict. l. 2. C. Quemad. testam. aper.
idem Bart. in l. 1. nu. 13. & seq C. de Sum.
Trinit. & in l. semper in stipulationibus,
35. nu. 2. vbi etiam Dec. nu. 8. ff. de reg.
Iur. Alex. cons. 21. nu. 3. lib. 2. idem Dec.
in l. si conuenerit, 18. nu. 32. ff. de Iurisd.
omn. Iud. Coler. de Process. execut. par. 2.
cap. 1. nu. 68. & seq. Panorm. *in cap. dilecti,*
17. nu. 5. & in cap. licèt, vlt. nu. 30. de for.
compet. Guid. Pap. decis. 262. Bellon. dec.
105. nu. 2. & seq. Iordan. loco cit. nu. 210.
Gabr. lib. 6. commun. conclus. tit. de Con-
suet. conclus. 2. nu. 1. & 6. & alij apud Car-
leual. d. lib. 1. tit. 1. disp. 2. q. 4. n. 272. & seq.
Ludou. decis. Lucen. 39. nu. 2. & seq. quibus
adde Gratian. discept. for. cap. 42. n. 39. & seq.
Mãtic. de Tacit. lib. 3. tit. 13. n. 48. & seq. vbi
275 dicunt, quod in ijs, quæ oriuntur tẽpore
cõtractus secundùm eius naturã, inspicitur
locus contractus: in ijs verò, quę postea cõ-
tingũt propter moram, inspicitur locus, in
quo mora cõmittitur; vnde si contractus
celebratus fuerit Romę, & solutio destinata
fuerit Perusij, & ibi extet statutũ, quod de-
bitum præscribatur spatio decem annorũ,
transacto decẽnio potest opponi exceptio
præsumptionis solutionis ex statuto Peru-
sij, quia in eo loco mora contrahitur, *ex*
276 *trad. per Bart. in l. cunctos populos, n. 13.*
in fin. cum seq. C. de Sum. Trinit. Ruin.
cons. 117. nu. 12. lib. 5. Corn. cons. 205. nu.
9. lib. 3. Paul. Rub. in annot. ad decis. 6.
nu. 53. & seq. par. 3. recent.
277 Notandum est autem, quod in pro-
missione, seu traditione dotis, seu in confi-
ciendis instrumentis dotalibus inspicitur
consuetudo loci mulieris, vbi fit cõtractus,
Panorm. in cap. 1. nu. 10. de Spons. vbi di-
cit, quod quando agitur de solemnitate
contrahendi, debet semper obseruari con-
suetudo loci, vbi matrimonium contrahi-
tur, etiamsi ambo contrahentes sint fo-
renses; secus si agitur de restitutione, seu
repetitione dotis, quia tunc attenditur
consuetudo loci mariti, *l. exigere dotem, vbi*
DD. ff. de Iudic. Rot. *recent. decis. 229. n. 2.*
& dec. 174. nu. 6. par. 4. tom. 2. & decis. 110.
278 *nu. 8. par. 8.* vbi, quod exactio dotis
censetur destinata in loco, in quo vir do-
micilium habet, si fuerit constituta in pe-
cunia, *Panorm. in cap. vlt. nu. 30. de for.*
comp. vbi etiam dicit, quod licèt in actu
gerendo inspiciatur consuetudo loci, vbi
279 fit contractus, tamen si agitur de reso-
lutione contractus, inspicitur locus iudi-
cij, vbi quis debet conueniri, *latè Afflict.*
280 *decis. 226.* subdens, quod attenditur cõ-
suetudo loci mariti, quãdo cõtractus est ce-
lebratus in loco domicilij ipsius mariti, vel
281 in alio loco tertio, *Surd. dec. 227. n. 6 & 7.*
282 Declaratur 2. principalis conclusio, vt
ità demum possit reus conueniri in loco
destinatæ solutionis, si ibidem inueniatur,
secus si absit, *Innoc. in cap. dilecti, num. 2.*
de for. comp. Panorm. in cap. 1. nu. 23. de
Iudic. & quidem requiritur præsentia ip-
sius Domini, nec sufficeret præsentia pro-
curatoris, *vt inquit Dec. in d. cap. 1. in 1. le-*
ctur. nu. 158. de Iudic. & in l. si conuene-
rit, 18. nu. 33. & seq. ff. de Iurisd. omn. Iud.
Carleual. d. disp. 2. q. 4. n. 262. quicquid di-
cat Menoch. lib. 6. præsumpt. 6.
283 Excipiuntur tamen nonnulli casus, in
quibus etiam absens conueniri potest in
loco destinatæ solutionis: quorum primus
est, quando reus se submisit Iudici loci de-
stinatæ solutionis cum renunciatione
proprij fori: tunc enim videtur voluisse,
quod tantùm ibi causa decidatur, *glos. in*
l. 1. ver. pro non dato, ff. si quis in ius vocat.
non ier. Dec. in d. cap. 1. in 1. lect. nu. 165.
& seq. vbi de communi testatur.
284 Secundus est, si aliquando ibi compa-
ruit in iudicio, & postea recessit; iudicium
enim vbi cęptum est semel, ibi & finem
accipere debet, *l. vbi acceptum, ff. de Iu-*
dic. l. consentaneum, vbi Bald. num. 7. C.
Quom. & quan. Iud. l. si is, qui Romæ, 34.
iuncta glos. ff. de Iudic. Innoc. in cap. præ-
terea, nu. 1. vers. si autem vocatus venit, de
dilat. Panorm. *in cap. vlt. n. 36. de for. comp.*
Carleual. d. q. 4. nu. 230. & 265. Coccin.
dec. 216. nu. 25. & 26. vbi dicit, quod ci-
285 tatus in aliqua habitatione, & post cita-
tionem comparens in iudicio, videtur il-
lam habitationem approbare pro domici-
286 lio; compatitio enim partis validat cita-

tionem nulliter executam, *vide Bart. in d. l. vbi acceptum, ff. de Iudic.* vbi etiam ob-
287 seruat, quod acta siue Arbitri, siue alterius Iudicis delegati, vel ordinarij, qui non habent certum locum maiorum, possunt fieri in diuersis locis, *Coler. d. par. 2. cap. 1. nu. 40.* vbi, quod iudicium etiam per so-
288 lam citationem cęptum dicitur non opposita declinatoria fori, *Peregrin. de fideicom. art 53. nu. 5. Gratian. discept. for. cap. 389. nu. 12.* vbi dicit, quod legitimè cita-
289 tus tenetur apud Iudicē, coram quo fuit citatus, causam prosequi, etiamsi post talem citationem mutauerit forum.
290 Addit *Coccin. vbi supra nu. 24.* quod electio domicilij facta ex eo, quod quis non habet sedem permanentem, & reperiri non potest, operatur, vt quis citatus domi dimissa copia, habeatur tamquam personaliter citatus.
291 Tertius est, quando quis in certo loco soluere promisit, & ibidem se repræsentare, præsertim si fuit adhibitum iuramentum, *Bald. in l. cum Archimedoram, nu. 5. 6 & 7. C. Vt in possess. legat.* vbi dicit, quod in tali casu ad eum locum fit remissio, *Dec. in d. cap. 1. in 1. lect. nu. 162. & seq. de Iudic. Couar. pract. cap. 10. num. 6. vers. Duodecimò &c.*
292 Quartus est, quando quis promisit soluere in certo loco, & certa die, puta Florentiæ, in die S. Ioannis, *Bald. in cap. 1. nu 9. de Milit. Vasal. qui contum. est, Dec. in d. cap. 1. in 1. lect. nu. 164. de Iudic. Couar. loco cit. cap. 10. nu. 6. vers. Decimotertiò &c.* ratio est, quia quando quis promisit se repræsentare, aut soluere certo loco, & tempore, si postea se non repræsentat, aut non soluat, videtur per dolum ab eo loco abesse, & ideò habetur pro præsente;
293 quemadmodum is, qui dolo desijt possidere, habetur pro possessore, *l. is, qui dolo, ff. de rei vindic. Mohed. decis. 1. aliàs 102.*
294 *de Vsur.* vbi, quod debitor in tali casu tenetur ad interesse, etiamsi non fuerit expressè promissum; quod præcipuè locum habet, quando Ecclesia procedit contra clericum absentem, vel vxor contra mari-
295 tum etiam absentem: tunc enim sufficit citatio in domo executa, cum clericus teneatur residere in Ecclesia, & maritus cum vxore habitare, *Innoc. in cap. si aduersarius, nu. 4. de eo qui mittit. in possess. caus. rei seru. vide Carleual. d. lib. 1. tit. 1. disp. 2. q. 4. num. 268. & seq. Dec. loco cit. in d. cap. 1. nu. 159. & seq. de Iudic.*
296 Quintus est, vbi quis in aliquo loco incepit partem debiti præstare: tunc enim ibi conueniri poterit, vt totum præstet, modò ibi forum sortiatur aliqua ratione, veluti communis patriæ, originis propriæ aut paternæ, quia faciliùs quod est prorogatur, *Peregrin. de fideicom. art. 53. nu. 4.*
297 Notandum est etiam, quod solutio fieri debet de moneta currenti, & vsitata in loco, in quo solutio est facienda, nisi ex verisimilibus coniecturis appareat, aliud cōtrahentes sensisse, *vt d. Mantic. de Tacit. lib. 3. tit. 13. nu. 30.* vbi etiam obseruat,
298 quod si dubitetur, de qua moneta contrahentes senserint, magis inspicitur locus celebrati contractus, quàm destinatæ solutionis, *ex trad. per Barbat. cons. 15. in fin. lib. 2.*
299 Notandum 2. quod gabella regulariter solui debet in loco contractus, & non in loco destinatæ solutionis, *Dec. in l. si conuenerit, 18. nu. 32. ff. de Iurisd. omn. Iud.* si verò contractus celebratus sit in loco, vbi non soluitur gabella, & traditio facienda est in loco, vbi solui debet, inspicitur eo casu locus traditionis, *Bald. in l. multum, nu. 12. vers. pone ergo &c. C. si quis alter. vel sib. quem refert, & sequitur Mantic. loco cit. nu. 55.* in venditionibus verò
300 cōfectis per epistolam, gabella solui debet in loco, in quo contractus perficitur; ideo si venditor Perusij degit, & vendit emptori existenti Bononiæ, gabella Bononiæ solui debet, cum ibi demum, & non alibi perficiatur contractus, *Coler. de Process. execut. par. 2. cap. 1. nu. 76.*
301 Notandum 3. quod quando creditor, & debitor sunt diuersi fori, & creditor cōuenta die non accessit ad locum destinatæ solutionis, tunc dies non interpellat pro homine, nec constituit debitorem in mora, *Bart. in l. item illa, in princ. ff. de Const. pec.* nec in tali casu debitor tenetur deponere, *vt d. Alex. cons. 92. num. 10. lib. 1.*

SVMMARIVM.

302 *Hæres in eodem loco, & foro conueniri debet, in quo defunctus potuit, seu debuit conueniri: limitatur ibidem, & nu. 308.*
303 *Hæres, & defunctus censentur esse eadem persona.*
304 *Sicut defunctus in loco sui domicilij poterat etiam absens conueniri, ità conueniri ibidem poterit eius hæres, licèt inde absit, & nu. 335.*
305 *In cæteris foris, scilicet originis, contractus, aut rei sitæ, sicut præsentia defuncti erat necessaria ad facultatem conueniendi, ità etiam est necessaria præsentia hæredis, vt conueniri possit.*
306 *In successorem particularem non transit forus sui Antecessoris, nisi esset successor parti-*

Quæstio XVII.

In quo loco conueniri debeat hæres, & successor defuncti.

302 DICO I. quod quando hæres, seu successor vniuersalis conuenitur ex contractibus, vel quasi contractibus defuncti, pro quibus ipse poterat conueniri, si viueret, tunc in eodem loco, & foro conueniri regulariter debet, in quo defunctus potuit, seu debuit conueniri, nisi obstet priui-

priuilegium ex parte hæredis insertum in
corpore iuris, *l. 2. §. ex his, l. in executio-
ne*, 85. *§. pro parte, ff. de verb. oblig. l. hæres
absens, vbi Bart. & alij, ff. de Iudic. Anchar.
cons.* 244 *nu.* 2. *Roman. cons.* 300. *num.* 2.
303 quia hæres, & defunctus censentur esse
eadem persona, *Auth. de Iureiur. à morien.
præst. post. princ. coll.* 5. *l. hæredem*, 60. *vbi
DD. ff. de reg. Iur.* vnde in casibus, in qui-
bus defunctus absens in aliquo loco pote-
rat conueniri in eodem loco poterit con-
ueniri hæres absens, & vbi præsentia
fuisset necessaria ex parte defuncti, ne-
cessaria etiam erit præsentia hæredis, vt
tamquam hæres conueniri possit; ex quo
304 sequitur, quod cum defunctus in loco sui
domicilij potuerit etiam absens conueniri,
ibidem conueniri potest eius hæres, licèt
inde absit, præsertim si lis contestata ibi
fuerit contra defunctum, *l. si is, qui Romæ*,
34. *ff. de Iudic.* in cęteris autem foris, nem-
305 pe originis, contractus, aut rei sitæ,
quia præsentia defuncti erat necessaria ad
facultatem conueniendi, est etiam necessa-
ria præsentia hæredis, vt conueniri possit,
*glos. in d. l. hæres absens, Bart. in l. si fidei-
commissum*, 50. *ff. de Iudic. & alij apud
Carleual. eod. tit. de Iudic. lib.* 1. *tit.* 1. *disp.*
2. *q.* 5. *nu.* 288. *& seq.* quicquid in contra-
rium sentiat Mandell. *cons.* 208. *nu.* 1. vbi
dicit, non posse hæredem conueniri in foro
defuncti, nisi ibidem repeiatur.
306 Dixi, *hæres, seu successor vniuersalis*,
quia in successorem particularem non
transit forus sui antecessoris, *d. l. hæres
absens, ff. de Iudic.* nisi esset successor par-
ticularis ex necessitate in iudicio, & actio-
ne reali, aut in rem scripta, *l. in iudicio* 48.
*vbi glos. in ver. parte adiudicatus, ff. fam.
ercisc. Bart. in l. Lucius*, 78. *§. rogatus, ff.
Ad Trebell. & in l. si eum hominem*, 34. *n.* 4.
ff. de fideiuss. Socin. iun. cons. 34. *nu.* 13.
lib. 3. vbi dicit, quod tunc res in aliquem
307 transit de necessitate, quando transit ex
causa præcedenti, quæ necessariò transitum
illum inducit. *Peregrin. de fideicom. art.* 53.
nu. 24. *&* 25. *Mohed. dec.* 1. *aliàs* 41. *de Iudic.*
308 Dixi, *nisi obstet priuilegium ex parte
hæredis insertum in corpore iuris*, quale
est priuilegium clerici, militis, pupilli, &
viduæ: isti enim coram suo Iudice com-
petente conueniendi sunt, *l. vn. C. Quand.
Imp. int. pup. vel vid. cap. clericum nullus*,
11. *q.* 1. *Bart. in d. l. hæres absens, nu.* 1. *Pa-
norm. in cap. quia*, 11. *nu.* 12. *de Iudic. Fari-
nac. in Prax. crim. q.* 8. *nu.* 46. *vers. amplia*
17. *Scacc. de Iudic. lib.* 1. *cap.* 11. *nu.* 23.
Carol. de Graff. de effect. cleric. eff. 1. *n.* 278.
Surd. decis. 110. *num.* 8. *&* 9. *Vinc. de
Franch. decis.* 254. *nu.* 2. *& dec.* 363. *nu.* 4.
*& alij apud Carleual. qui hanc dicit tutio-
rem, iuribus magis conformem, & commu-
niorem, in d. tract. de Iudic. lib.* 1. *tit.* 1. *disp.*
2. *q.* 5. *nu.* 301. *& seq.* vbi *nu.* 307. subijcit,
309 quod non propterea clericus hæres lai-
ci extraneus à loco, in quo degebat de-
functus, & alibi domicilium habens, con-
ueniri debet apud Iudicem sui domicilij,
sed tenebitur respondere creditoribus hæ-
reditarijs coram Iudice ecclesiastico eius
loci, in quo degebat defunctus, *arg. l.* 2. *C.
de Noxal. act. Dec. in cap.* 1. *nu.* 31. *de
Rescript.* quod procedit, siue conueniatur
clericus hæres laici ante iudicium cęptum
cum defuncto, siue iudicium cœptum fue-
rit cum defuncto laico coram Iudice sęcu-
lari: vtroque enim casu conueniendus est
coram Iudice ecclesiastico, *secundùm ve-
riorem, & communiorem sententiam, Pa-
norm. in d. cap. quia, nu.* 12. *in fin. & ibi-
dem Dec. nu.* 37. *de Iudic. Bald. in l.* 1. *C. si
pend. appell. mors interu. Maran. in Prax.*
5. *par. nu.* 13. *Peregrin. de fideicom. art.* 53.
nu. 20. *Boer. dec.* 69. *nu.* 32. *& seq. Rot. de-
cis.* 5. *aliàs* 551. *de for. comp. in antiq. Card.
Seraphin. dec.* 957. *nu.* 8. *&* 9. *& alij apud
Carol. de Graff. loco cit. eff.* 1. *numer.* 281.
310 *vers. subampliatur* 3. ratio est, tum quia
quando forus mutatur ex mutatione per-
sonæ successoris, & qualitatis eius, succes-
sor non tenetur sequi forum defuncti, *glos.
in cap. is qui in ius*, 46. *de reg. iur. in* 6.
311 tum etiam quia Clericus hæres iudicē
proprium ecclesiasticum habet, adeò vt in
iudicem laicum consentire non possit, etiā
cum iuramento; & ideò opus erit noua in-
stantia, cum prius iudicium expirauerit,
cap. si diligenti, extr. de for. comp. quicquid
in contrarium in secundo casu, videlicet
quando iudicium cęptum fuit cum defun-
cto coram Iudice sęculari, senserint *Alex.
in l. si constante, §. fin. nu.* 4. *ff. solut. matr.
Couar. pract. cap.* 8. *nu.* 3. *Gail. lib.* 1. *ob-
seru.* 37. *nu.* 8. *Viu. comm. opin.* 108. *ver.
clericus*, vbi addit, quod cęptum dicitur
iudicium per solam citationem, etiam ante
312 litis contestationem, *Scacc. de Iudic. lib.*
1. *cap.* 11. *num.* 23. *Ceuall. lib.* 1. *q.* 36.
nu. 9. *& seq. Surd. decis.* 110. *nu.* 1. *Gra-
tian. discept. for. cap.* 16. *num.* 31. *&* 33.
Carol. de Graff. d. eff. 1. *n.* 282. *cum seq. & n.*
947. *vers. limitatur* 28. *& alij apud Carle-
ual. vbi supra d. q.* 5. *nu.* 309. *& seq.*
313 Secus esset, quando hæres est priuile-
giatus priuilegio proprio, seu speciali in-
dulto sibi à Principe concesso; tunc enim
eo non obstante conueniri poterit in foro
defuncti, *d. l. hæres absens, vbi glos. in ver.
excusatur, Vinc. de Franch. dec.* 234. *n.* 2.
& alij communiter.

Sed

314 Sed quæres, coram quo Iudice hære-
ditas iacens, & non adita, conuenienda est?
Respondet *Carleual. d. disp. 2. q. 5. nu. 322.*
quod si hæreditas laici adita non est, etiāsi
hæres institutus sit clericus, conuenienda
est coram Iudice laico, apud quem defun-
ctus debebat conueniri; & è contra si hæ-
reditas iacens sit clerici, etiamsi hæredem
laicum instituerit, conuenienda erit co-
ram Ecclesiastico Iudice clerici defuncti,
quia hæreditas, quamdiù iacens est, repræ-
sentat defunctum, non hæredem futurum,
l. non minus, 31. in fin. ff. de hæred. instit.
l. hæreditas, 34. & l. hæreditas, 61. ff. de
acquir. rer. dom. l. si mihi, & Titio, 57. §.
1. ff. de leg. 2. & tunc si actio realis in iu-
dicium deducatur, adiri poterit Iudex loci,
vbi res est sita; si verò intētetur actio per-
sonalis competens contra defunctum, tunc
hæreditas iacens ibi potest conueniri, vbi
poterat defunctus, & vbi hæres conue-
niendus esset, si adijsset, *vt inquit idem*
315 *Carleual. loco cit. nu. 323.* subdens, quod
vbi multa sunt fora, electio spectat ad acto-
rem: quamuis aliter sentiat *Mandell. con-*
sil. 208. nu. 1.
316 Eadem ratione, quando hæreditas Cle-
rici adhuc iacet, & eam nondum adiuit
hæres laicus, inuentarium eo casu confici
debet coram Iudice ecclesiastico, non sæ-
culari: quia hæreditas clerici iacens, siue
hæres, qui nondum adiuit, sit clericus, siue
laicus, repræsentat personam clerici, &
gaudet priuilegio fori: quemadmodum, si
hæreditas est adita, inuentarium conficien-
dum quoque est coram Iudice ecclesiasti-
co, quando hæres clerici, vel laici, est cle-
ricus, vel locus pius, *Franc. Marc. dec. 105.*
& dec. 1058. nu. 3. par. 1. & ità sentiunt
alij, quos refert Carleual. d. q. 5. num. 340
342. & 345.
317 Quæres 2. coram quo Iudice fieri de-
beat insinuatio, & publicatio testamenti?
Resp. quod alij censent, publicationem, &
insinuationem testamenti semper esse fa-
ciendam coram Iudice sæculari, siue te-
stamentum conditum fuerit à Clerico, siue
à laico, siue in causas pias, siue in propha-
nas, siue instituatur hæres clericus, siue lai-
cus, *ità Couar. pract. qq. cap. 8. nu. 1. Surd.*
dec. 26. num. 14. Carol. de Graff. d. eff. 1.
nu. 961. & 1034. Carleual. d. disp. 2. q. 5.
nu. 332. alij verò asserunt, testamentum
posse insinuari, & aperiri coram Iudice ec-
clesiastico, etiamsi testator sit laicus, & eo
magis si testamentum confectum sit à Cle-
rico, vel compertum sit, factum esse à lai-
co distribuente bona sua in opera pia, *vt*
sensit Pelin. in cap. si instrumenta, 16. n. 3.
de fid. instrum. Guttier. lib. 2. pract. q. 48.
nu. 2. & 3. Molin. de Iust. tract. 2. disput.
250. §. Couaruuias, & Azeued. in l. 15.
nu. 7. tit. 4. lib. 5. recop. Menchac. *de suc-*
cess. tom. 3. lib. 2. §. 18. nu. 14. & 15. prout
eos refert idem Carleual. *vbi supra, nu. 331.*
318 Dico 2. quod si in iudicium deducan-
tur actiones initium sumentes à persona
hæredis, quæ oriuntur ex quasi contractu
celebrato in aditione hæreditatis, *iuxta*
tex. in l. apud Iulianum, 3. §. vlt. in fin. ff.
Quib. ex caus. in poss. eat. & in §. hæres
instit. de oblig. quæ ex quas. contr. nasc. vt
si petantur legata, & fideicommissa à de-
functo relicta, tunc non attenditur forus
defuncti, sed hæres conueniri debet co-
ram suo Iudice competente in loco, vbi
est maior pars hæreditatis, si ibi inuenia-
tur, *l. si fideicommissum, 50. vbi Bart. Bald.*
& alij, ff. de iudic. l. vn. C. *vbi fideicom.*
pet. opor. Peregrin. de fideicom. artic. 53.
319 *nu. 1.* vbi dicit, quod si fideicommissa-
rius personali ex testamento agat aduersus
hæredem grauatum, vel hæredem hæredis,
in duobus locis illum conuenire potest,
scilicet in loco domicilij ipsius hæredis,
vel in loco, vbi maior pars hæreditatis re-
peritur, *iuxta textum in d. l. si fideicom-*
320 *missum*: & his duobus casibus pro re-
bus, quæ sunt extra territorium ius di-
centis, post factam pronunciationem Iu-
dex destinat litteras ad Iudicem loci, vbi
res sitæ sunt, de mittendo fideicommissa-
rium in possessionem, *ad trad. per Bart. &*
alios in l. fin. Cod. *de Edict. Diu. Adrian.*
321 *tollen.* si verò reali agat aduersus hære-
dem, aut tertium possessorem, similiter in
duobus locis forus erit, scilicet in loco
domicilij possessoris, & in loco, vbi res est,
vt tradunt glos. Bart. Bald. & alij in l quod
322 *legatur, ff. de iudic.* ratio supradictæ
conclusionis est, quia licèt hæres adeun-
do hæreditatem, videatur in loco, in quo
eam adiuit, quasi contrahere cum legata-
rijs, *§. hæres, inst. de oblig. quæ ex quas.*
contract. tacitè tamen videtur solutionem
destinare in locum, vbi est maior pars hæ-
reditatis, cum ius præcipiat, vt legata
soluantur in prædicto loco, *l. vn.* C. *vbi*
323 *fideicom. pet. opor.* vnde succedit con-
clusio, quod quando contrahitur in vno
loco, & in alium confertur solutio, non
censetur contractum in loco, in quo con-
tractus celebratur; sed in loco, in quem
solutio destinata est, *l. contraxisse, 21. ff. de*
Action. & oblig. l. 3. ff. de bon. author. Iud.
324 *possid.* quæ conclusio etiam in quasi con-
tractibus locum habet, *Paul. Castren. in*
l. non aliàs, 24. ff. de Iudic. quem refert Car-
leual. d. l. 1. tit. 1. disp. 2. q. 5. nu. 353. &
seq. vbi etiam dicit, quod in eodem loco

petenda

petenda est cautio, in quo peti debet legarum, quod est principale, cum cautio sit accessoria principali causæ, *l. in omnibus, 43. ff. de solut. l. postquam, 5. §. cum quærebatur, vers. quare si hæres, ff. vt legat. seu fideicom. nom. caueat*:

325 Si verò res in specie legata, est alibi, quàm vbi est maior pars hæreditatis, tunc peti potest non solùm in eo loco, vbi est maior pars hæreditatis, licèt præstari, ac solui debeat in loco, in quo erat tempore mortis testatoris, *l. quod legatur, 38. ff. de Iudic. l. cum res, 49. ff. de leg. 1.* sed potest etiam hæres conueniri in eodemmet loco, vbi est res legata, dummodò ibi hæres inueniatur, etiamsi in alio loco sit maior pars hæreditatis, *l. sed etsi susceepit, 52. §. si ea res, ff. de iudic.* vbi, quod ibidem agi etiam potest pro cautione præstanda, *Azo. in Sum. Cod. vbi fideicom. pet. opor. nu. 1. Salic. in l. vn. nu. 2. & 3. C. eod. tit. Castr. in d. l. quod legatur, nu. 2. ff. de iudic. quos refert, & sequitur Carleual. vbi supra, num. 356. & seq. Peregrin. de fidei-*
326 *com. art. 53. nu.* 8. vbi dicit, quod legatum, si consistat in specie, præstari debet, vbi res ipsa est: legatum verò generis præstandum est vel in loco domicilij hæredis, vbi conuenitur, vel vbi est maior pars hæreditatis, *per tex. in d. l. quod legatur, & l. si fideicommissum, ff. de iudic.*

327 Idemque dicendum est, quando hæres promisit soluere legata in certo loco, vel si ibi testator ea solui iussit, quia tunc ibi poterit conueniri, etiamsi alibi sit maior pars hæreditatis, *l. quamuis, 51. d. l. quod legatur, l. sed & si susceepit, §. si libertis, ff. de iudic. l. cum res, 49. ff de leg. 1. Duen. reg. 161. vers. tertiò fallit, Peregrin. de fideicom. art. 53. nu 4. 6. & 8.* vbi dicit,
328 quod legatum, si testator locum expressit, ibi præstandum est; si verò non appareat de expressa voluntate testatoris, ad coniecturas est recurrendum, ex quibus tacita eius voluntas colligatur; nam si iussit,
329 legatario dari frumentum ex illo horreo, vinum ex illo dolio, ibi præstabitur legatum, vbi horreum, vel dolium est;
330 item si alicui alimenta legauit, hæc præstanda sunt in loco, vbi ille degit, quemad-
331 modum legatum scholari relictum in subsidium studiorum, in loco studij præstari debet, *de quo vide tex. in d. l. quod legatur, & ibi glos. in ver. à legatario, ff de*
332 *Iudic.* vbi etiam cauetur, quod si hæres dolo malo, vel culpa rem legatam aliò transferat; tenetur eam dare, vbi petitur.

333 Sed si hæres in certo loco spontè incepit soluere partem legati, in eodem loco tunc conueniri poterit pro reliqua parte eiusdem legati, *d. l. si fideicommissum, §. vlt. vbi Bart. & alij ff. de iudic. Duen. reg. 161. limit. 4. Peregrin. d. art. 53. num. 3.* ratio est, quia per solutionem partis legati videtur hæres renunciasse exceptioni fori declinatoriæ, quæ indiuidua, & partium expers est: non enim potest quis in vno, & eodem negotio renunciare exceptioni fori pro parte, & pro parte non renunciare; vnde fit, vt censeatur tacitè renunciatum huiusmodi exceptioni quoad integrã eiusdem legati solutionem, non tamen quoad cœtera legata, *vt rectè probat Carleual. d. disp. 2. q. 5. nu. 372. & seq.* vbi
334 *nu. 375.* id limitat in gratuita solutione partis debiti, quæ non grauat ad solutionem alterius partis, *per tex. in l. vlt. C. Nè vx. pro marit.*

335 Obserua tamen, quod forus loci, in quo est res legata, aut maior pars hæreditatis, licèt sit necessarius ex parte hæredis, ità vt si ibi conueniatur, non possit forum declinare, est tamen voluntarius ex parte actoris legatarij, vel fideicommissarij, qui poterit hæredem conuenire in quocumque foro competenti, videlicet in loco domicilij hæredis, & in loco originis propriæ, vel paternæ, si ibi inueniatur; est enim regulare, vt quoties reus sortitur diuersa fora, electio fori ad actorem pertineat, *d. l. si fideicommissum, §. sed & rescriptum est, Sim. de Præt. de interpret. vltim. vol. lib. 4. interpr. 1. dub. 8. nu. 110. quem refert, & sequitur Carleual. d. lib. 1. tit. 1. disp. 2. q. 5. nu. 386.*

SVMMARIVM.

336 *Ratione rei sitæ sortitur quis forum, vt possit conueniri coram Iudice territorij, in quo res immobilis sita est; ampliatur nu. 340. declaratur nu. 344. & 356.*
337 *Si Clericus conueniatur actione reali, debet conueniri coram Iudice ecclesiastico illius loci, vbi res reperitur sita, & non in loco clerici.*
338 *Statuentes possunt disponere etiam in præiudiciũ forensium quoad bona existentia in territorio.*
339 *Onera realia, qualia sunt tributa, solui debent in loco, vbi sita est res, etiam à forense, & alibi habitante.*
340 *Exemptus quando conueniri possit coram Ordinario rei sitæ.*
341 *Clericus ratione beneficij conueniri potest in quolibet loco, vbi beneficium possidet.*
342 *Quando reus conueniri possit coram Iudice loci, in quo reperitur res mobilis, & se mouens.*

Forum

Quæstio XVIII.

Quando quis conueniri possit coram Iudice territorij, in quo res est sita.

336 Communis est conclusio, quod ratione rei sitæ sortitur quis forum, vt possit conueniri coram Iudice territorij, in quo res immobilis sita est, etiamsi neque ratione domicilij, aut originis, contractus, delicti, aut alia ratione ibi forum sortiatur, *l. sed & si susceptit, 52. §. vlt. ff. de Iudic. l. actor, C. Vbi in rem act. &c. glos. in l. hæres absens §. proinde, ver. debebit, ff. de Iudic. Specul. in tit. de compet. Iud. adit. §. 1. nu. 4. lib. 2. Iordan. Elucubr. diuers. vol. 3. lib. 13. tit. 8. de for. comp. nu. 226. Carol. de Graff. de effect. cleric. eff. 1. nu. 17.* vbi
337 dicit, quod si clericus conueniatur actione reali, debet conueniri coram Iudice ecclesiastico illius loci, vbi res reperitur sita, & non in loco clerici, *Roman. consl. 250.*
338 *Mandel. cons. 370. nu. 20.* vbi dicit, quod statuentes possunt disponere etiam in præiudicium forensium quoad bona existentia in territorio, *Nat. cons. 4. num. 2 &*
339 *cons. 160. nu. 6.* subdens, quod onera realia, quia imponuntur rebus ipsis pro rebus, vt sunt tributa, debent solui in loco, vbi sita est res, etiam à forensi, & alibi habitante, *Vinc. de Franch. decis. 177. nu. 1. & dec. 389. num. 2. Cancer. var. lib. 2. cap. 6. nu. 160. vers. si debitor &c. Coler. de Process. execut. p. 2. cap. 3. nu. 2. & seq.*
340 Amplia prædictam conclusionem, vt procedat, etiāsi reus esset exēptus; adhuc enim conueniri posset coram Ordinario rei sitæ, dummodò res ipsa non existat in loco exempto, *cap. 1. vbi DD. de Priuil. in 6. Rot. decis. 165. nu. 5. par. 7. Recent.* vbi, quod in loco, in quo res est, potest quis conueniri actione reali, non obstante quocumque priuilegio generaliter concesso, quod non possit conueniri, nisi sub certo

Iudice

Iudice, latè Thomas Carleual. de Iudic. lib. 1.
tit. 1. disp. 2. q. 3. nu. 143. & seq. vbi dicit,
341 quod reus potest etiam conueniri corā
Iudice loci, in quo reperitur res mobilis,
342 & se mouens, dummodò permansura sit
in eo loco; secus si esset in transitu, & via
ad alium locum; vide Specul. loco cit. n. 17.
& ibidem Io. Andr. ver. in principio &c.
& in tit. de satisdat. §. 2. nu. 1. Bart. in l.
vlt. nu. 1. C. vbi in rem act. & ibidem Bald.
343 vbi dicit, quod forensis, penes quem re-
peritur res mobilis, vel se mouens, si petat,
se remitti ad domicilium suum, debet re-
mitti secundùm iura, si satisdat; si verò non
potest satisdare, res sequestrari debet, Pa-
norm. in cap. vlt. nu. 43. & 44. de for. comp.
vbi hoc intelligit, quando reus est suspe-
ctus, tunc enim fieret sequestratio, nisi
cautio præstetur; secus si non esset suspe-
ctus, vt quia in suo domicilio, vel alibi
possidet immobilia, arg. l. sciendum, ff. Qui
satisd. cog.
344 Prædicta tamen conclusio procedit, si
reus inueniatur præsens in loco rei sitæ: est
345 enim regulare, vt in omni foro, præter
forum domicilij, requiratur præsentia Rei,
vt ibi possit conueniri; quia hoc forum non
est potentius foro contractus, & tamen in
foro contractus requiritur præsentia, cap.
Romana, §. contrahentes, de for. comp. Vinc.
de Franch. decis. 177. nu. 2. & 3. Cancer.
var. lib. 3. cap. 1. nu. 69. & seq. Carleual.
d. lib. 1. disp. 2. q. 3. nu. 149. vbi dicit, quod
346 si reus absit ab eo loco, in quo res sita
est, Iudex eius loci, licèt non possit reum
citare propria auctoritate in territorio al-
terius iurisdictionis, l. cum vnus, §. is qui,
347 ff. de Bon. author. Iud. possid. potest tamen
requirere per suas litteras, quæ requisito-
riæ, seu subsidiales appellantur, Iudicem
domicilij ipsius Rei, vt ipsum citari faciat
ad comparendum in tribunali ipsius Iudi-
cis rei sitæ, exemplo Rei absentis à foro
contractus: & si non comparuerit, Iudex
rei sitæ mittet actorem in possessionem rei
petitæ ex primo decreto, iuxta tex. in d.
cap. Romana, §. contrahentes, clem. pastora-
lis, §. nos quoque, de re iud. cum ibi not. per
DD. l. properandum, §. sin autem reus, C.
de Iudic. l. 1. §. Præsides, ff. de requir. reis,
& §. si verò quis, in Auth. vt nulli Iudic.
coll. 9. Cephal. cons. 263. num. 28. & 29.
Ruin. cons. 15. nu. 6. lib. 4. Coler. de Pro-
cess. execut. par. 2. cap. 3. nu. 15. & seq. Spe-
cul. in tit. de Compet. Iud. adit. §. 1. nu. 4.
& 5. & in tit. de Accusat. §. 6. sequitur &c.
nu. 6. vbi ponit formam huiusmodi littera-
rum: quod enim dicitur de foro contra-
ctus, dici etiam potest de foro rei sitæ, vt
inquit Panorm. in cap. sanè, nu. 5. de for.
comp. Couar. pract. qq. cap. 10. num. 7. &
cap. 11. nu. 8. vbi obseruat, quod huius-
348 modi litteræ requisitoriæ, seu subsidia-
les in tali casu continere debent insertum
libellum partis aduersæ: & si petatur exe-
cutio contra reum, continere debent in-
sertum instrumentum obligationis, vel
chirographi recogniti, vel sententiæ, aut
rei iudicatæ, vel decreti, Clar. lib. 5. sen-
tent. §. fin. q. 31. vers. sed hæc quidem &c.
& vers. posset fortè &c. Maran. in Prax. 6.
par. tit. de Citat. nu. 40. & 41. non tamen
349 posset Iudex rei sitæ in tali casu decer-
nere bonorum possessionem ex secundo
decreto, neque procedere ad sententiam
definitiuam in absentia, etiam in ijs casi-
bus, in quibus litis contestatio non est ne-
cessaria, vide glos. in cap. quoniam frequen-
ter, vt lit. non contest. & in l. si finita, §. si
fortè, vers. possidere, ff. de damn. inf. & in
l. ignorare, ver. possideri, C. de Restit. milit.
vbi, quod eo casu non fit venditio bono-
rum, & si fiat, ipso iure non valet, vel sal-
tem per restitutionem rescinditur, Carle-
ual. d. lib. 1. disp. 2. q. 4. nu. 221. vbi etiam
350 notat, quod possessio ex primo decreto
parum præiudicij affert, & ideò decerni
potest etiam contra pupillum, & absentem
causa Reip. vt in l. si finita, §. si fortè, vbi
glos. in ver. possidere, ff. de damn. inf. l. igno-
rare, C. de Restit. milit. quamuis contra-
351 rium sentiat Bart. in l. 1. §. 1. nu. 3. ff.
de requir. reis, vbi asserit, posse vnum iudi-
cem citare verbaliter in territorio alte-
rius, quando vtrumque territorium vni, &
eidem superiori subditum est, quia Prin-
ceps superior videtur id permittere: quam
quidem sententiam sequutus est Bald. in l.
vlt. nu. 5. ff. de Iurisd. omn. iud. vbi dicit,
quod actus citandi, prout explicatur à nū-
tio, non est actus iudicialis, & ideò potest
extra territorium exerceri, Gail. lib. 1. ob-
seruat. 55. nu. 3. Boss. tract. crim. tit. de
citat. nu. 20. & seq. & nu. 26. & alij; sed
non est recedendum à primò dicta senten-
tia, quæ communis est, & vsu ac praxi præ-
ualuit.
352 Si verò reus malitiosè se occultat, nè
citatio ad eum perueniat, potest Iudex
eius territorij, in quo res est sita, sicut &
Iudex loci contractus, in pœnam huiusmo-
di fraudolentæ latitationis citare reum
per edictum, iuxta clem. 1. de Iudic. ac mit-
tere actorem in possessionem bonorū, quæ
reus habet etiā extra territorium similiter
ex primo decreto, licèt circa executionem
requirere debeat eo casu iudicem loci, vbi
bona existunt, qui tenebitur requirentis
mandatum implere, iuxta textum in d. cap.
Romana, §. contrahentes, vbi DD. hoc
tamen

tamen adhibito temperamento, quod cum
missio in bonorum possessionẽ non debeat
fieri, nisi pro quantitate debiti, *auth. & qui iurat, C. de Bon. auth. Iud. poss.* prius
eo casu fiat missio in possessionem bonorũ,
quæ intra territoriũ Iudicis eius loci exi-
stunt, & quatenus hæc bona non sufficiant
ad debiti solutionem, pro residuo dumta-
xat fiat missio in bonis sitis extra territo-
rium, *iuxta l. properandum, §. sin autem reus, vbi glos. in ver. audiatur, C. de Iudic. vide glos. in l. ignorare, ver. possideri,* C. de
353 *Restit. milit.* vbi, quod contra se occul-
tantes, seu latitantes proceditur etiam
ad venditionem bonorum, *Bart. in d. l. hæres absens, §. 1. nu. 1. & 3. eod. tit. de Iudic. Gail. lib. 1. obser. 36. nu. 7. Carleual. loco cit. d. q. 4. nu. 220. cum seq.*
354 Idem dicendum, si Iudex requisitus
litteras Iudicis requirentis exequi recu-
set; tunc enim Iudex requirens potest
etiam citare reum absentem per edictum,
Bart. in extrauag: ad reprimendum, ver. per edictum, nu. 12. Bald. in l. consentaneum, num. 2. C. Quom. & quan. Iud. subdens,
quod edictum huius citationis debet affi-
gi in locis publicis eius Ciuitatis, vel Op-
pidi, vbi reus habitat, vel moratur, nec
sufficeret, si affigeretur in loco, vbi mora-
tur Index requirens, *Alex. in addit. ad Bart. in l. 1. §. Præsides, ver. Canonistarum, litt. C. ff. de requir. reis, Marant. in prax. par. 6. tit. de citat. num. 83. & 84. Gail. lib. 1. obseru. 55. num. 3. & 4.* vbi,
quod huiusmodi citatio eo loco affigenda
est, vbi verisimiliter ad notitiam citati
peruenire possit, *& obseruat. 57. num. 1. & seq.* vbi, quod si tutus non est accessus,
edictum in locis vicinis est affigendum,
Hyppol. de Marsil. sing. 203. Carleual. d. tract. de Iudic. lib. 1. tit. 1. q. 1. num. 41.
vbi, quod in tali casu potest Index requi-
rens propria auctoritate citare reum in
territorio requisiti, & mittere proprium
nuncium in locum alienæ iurisdictionis ad
vocandum reum in iudicium.
355 Verum si hæc vel fieri non possent, vel
non nisi cum magna difficultate, tunc reus
pro citato habendus erit, ità vt Iudex re-
quirẽs in suo territorio ad vlteriora pro-
cedere possit, cum habeat iurisdictionem
fundatam ratione rei; *ad trad. per Gail. d. lib. 1. obseruat. 55. nu. 3. & 4.*
356 Obserua tamen, quod supradicta com-
munis conclusio locum habet, quoties
quis in foro rei sitæ agit actione reali, aut
rei vindicatione, publiciana, confessoria,
negatoria, vel hypothecaria, aut etiam
mixta, seu personali in rem scripta, vt est
actio pro iure congrui, pro retractu, pro
re violenter subtracta, & similes: tunc enim
potest quis conueniri coram Iudice loci,
vbi res est sita, *vt latius dicemus quæst. seq.*
secus si quis ageret actione merè perso-
nali, *glos. in l. forma, §. si verò quis, ver. leuari, ff. de censib. Bart. in l. actor, nu. 2. C. vbi in rem act. Spec. lib. 2. tit. de compet. Iud. adit. §. 1. num. 4. vers. septimus &c. panorm. in cap. vlt. num. 43. de for. comp. Rom. cons. 197. num. 1. Tiraq. de Retract. lignag. §. 8. glos. 5. nu. 1. & seq. Cancer. var. lib. 3. cap. 1. nu. 69. Carleual. de Iudic. d. lib. 1. disp. 2. q. 3. nu. 151.* nisi cum
loco situationis bonorum concurreret lo-
cus contractus, quia tunc debitor in loco
rei sitæ potest etiam actione personali de-
scendente ex contractu conueniri, *Coler. de Process. execut. par. 2. cap. 1. num. 50.*
357 *& cap. 3. num. 14.* vbi etiam obseruat,
quod ius pacti, vel statuti executiui exer-
ceri non potest contra bona debitoris in
loco statuti situata, nisi idem reus simul vel
ratione domicilij, vel ratione contractus,
aut saltem destinatæ solutionis ibidem
etiam sortiatur forum competens.
358 Ex quo infertur, quod quando restitu-
tio in integrum petitur principaliter ad
resolutionẽ contractus, tunc illam petens
tanquam actor semper tenetur adire iudi-
cem domicilij rei conuenti, nec posset eã
petere in loco, vbi res sita est, tum quia
restitutio in integrum est personalis, cum
restituatur persona, tum etiam quia resti-
359 tutio in integrum petitur tantùm Iudicis
officio, quod dicitur quodammodo actio
personalis, *vt latè probat Ciriac. contr. vor. 380. num. 56. & seq. lib. 2.* subdens
360 *nu. 65.* quod nedum in actione simplici
personali actor debet sequi forum rei,
sed etiam vbi agitur remedio reinte-
grandæ.
361 An verò minor teneatur implorare
restitutionem in integrum pro rescissione
contractus? Resp. quod si actus, ex quo
minor prætendit se læsum, est nullus, tunc
recta via potest agere ad rei suæ recupe-
rationem; si verò est validus, vel habet co-
lorem validitatis, tunc necessariò petere
debet restitutionem, *Gozad. cons. 44. nu. 12. Borgn. dec. 46. num. 120. & alij apud Ciriac. d. contr. 380. nu. 33.*
362 Obserua 2. quod vbi iurisdictio citan-
tis nulli territorio cohæret, vt contingit
in Iudice delegato à Papa, vel à Rege,
tunc Iudex existens in vno loco citat exi-
stentes in alijs territorijs, quia eius iurisdi-
ctio se extendit ad omnia loca, ad quæ se
extendit iurisdictio delegantis, *Felin. in cap. fin. de for. comp. Rebuff. tom. 2. in const. Reg. tract. de litter. requis. art. vn.*

glos. 3. num. 19. quos refert , & sequitur Carleual. loc. cit. d. disp. 2. quaest. 1. nu. 29.

363 Obserua 3. quod si forensis in loco cōtractus, vel rei sitę domum habeat, ibi citari potest, dummodò in processu non constet, ipsum alibi habere domicilium, maioremque partem fortunarum, *latè Cephal. cons. 263. nu. 24. & seq.* vbi etiam dicit,

364 quod valeret statutum disponens circa modum, & formam citandi forenses, cum possit eos ligare in ordinatorijs iudicij, *de quo vide Ruin. cons. 15. nu. 6. lib. 4.* vbi dicit, quod prouisio statuti in tali casu procedit quoad effectum immissionis ex primo decreto, non tamen quoad effectum, vt possit absens diffinitiuè condemnari, & pro executione sententiæ executio fieri in bonis, *& cons. 24. nu. 3. eod. lib. 4. Alex. cons. 6. nu. 2. lib. 2. & cons. 107. nu. 2. lib. 5.* vbi, quod statutum disponens, vt forenses citentur ad valuas palatij, procedit, quādo locus forensiū est omninò incertus; secus si certus sit, quia tunc in loco certo citandi sunt, vt *sensit etiā Cephal. loco cit. num. 10. & 32.*

365 Obserua 4. quod ratione contractus, qui celebratur in loco decreti, potest interponere Iudex decretum in loco, vbi res est: quemadmodum ratione personæ decretum potest interponi in re alibi existente, quia ratione personæ voluntaria iurisdictio effectum suum extendit ad res etiam extra territorium Iudicis situatas, *Bald. in l. obseruare, §. post hæc, nu. 8. ff. de offic. Proconf. & leg. & in l. magis puto, §. illud, ff. de Reb. cor.*

SVMMARIVM.

366 *Ius congrui peti potest coram Iudice loci rei sitæ.*

367 *Quoad forum æquiparatur actio realis, & in rem scripta.*

368 *Statuta disponentia de iure congruè, requirunt specificam Principis confirmationem, & nu. 369.*

369 *De iure communi vnicuique liberum est, bona sua in quemlibet etiam extraneum alienare.*

370 *Confirmatio statutorum in dubio præsumitur in forma communi.*

371 *Confirmatio in forma communi non comprehendit, neque conualidat statuta contra ius: limitatur nu. 374.*

372 *Legatus de latere non potest condere, neque confirmare statuta iuri communi contraria.*

373 *Item nec Dominus loci recognoscens superiorem.*

374 *Confirmatio Apostolica non præsumitur ex cursu 30. annorum, nisi probetur scientia Papæ.*

375 *Quando statutum est fauorabile, prout est statutum exclusiuum feminarum, sufficit confirmatio in forma communi.*

376 *Quando confirmatio dicatur, & sit in forma specifica.*

377 *Clausula, ex certa scientia, confirmationem specificam operatur: limitatur ibidem.*

378 *Quid si talia statuta consuetudine fuerint approbata.*

379 *Si quis vno contractu, ac pretio vendat res duas, quarum vna sit mihi vicina, altera non sit, possum retrahere eam tantùm, quæ mihi vicina est, & alteram relinquere: declaratur, & limitatur nu. 380.*

381 *fundus, si diuidatur occasione viæ nouiter directæ à Principe, non ex hoc desinit esse vnum corpus.*

382 *Ius congrui locum habet non obstante via vicinali in medio, & quando id procedat.*

383 *Publica via in medio existente, ius congrui cessat: limitatur ibidem.*

384 *Iuri congrui potest tam expressè, quàm tacitè renunciari.*

385 *Dictio, omninò, explicatur.*

386 *Quando decennalis taciturnitas habeatur pro consensu.*

387 *An scientia probetur præsumptionibus, & coniecturis.*

388 *An vicinus, qui in prima venditione vsus non fuit iure retractus, possit eo vti in secunda.*

389 *Ex noua causa nouum producitur remedium.*

390 *Negligens in vno actu, non videtur sibi præiudicare in sequenti.*

Quæstio XIX.

An ius congrui peti possit coram Iudice loci rei sitæ.

366 RESp. affirmatiuè, quia hæc actio est in rem scripta, *l. fin. C. Vbi in rem act.* & quoad forum æquiparatur actio reali,

367 & in rem scripta, *vt post Innoc. Bald. & alios d. Tiraq. de Retract. lignag. §. 8 glos. 5. num. 9. & ità resoluit Sac. Concil. Neapol. teste Vincen. de Franch. decis. 389.*

368 Verum, quia plerumque hoc ius ex locorum

corum ſtaturis inducitur, videndum in-
primis eſt, an ſpecifica ad id Principis con-
firmatio acceſſerit, quia cum ſtatuta hu-
iuſmodi odioſa ſint, & contra iuris diſpo-
ſitionem, ſecundùm quam vnicuique libe-
369 rum eſt, bona ſua in quem velit etiam
extraneum alienare, *l. dudū, C. de Contrah.
empt. l. falſo, C. de commun. rer. alienat. l. 1.
C. Commun. diuid.* ideò pro ſui validitate
ſpecificam Principis confirmationem exi-
gunt, *Rot. Diuerſ. deciſ. 780. n. 5. & 6. par. 1.*
370 vbi, quod confirmatio in dubio præſu-
mitur in forma communi, præſertim ſtan-
te clauſula, *licita tamen, & honeſta, &
quatenus non ſint contra libertatem Eccle-*
371 *ſiæ:* quæ quidem confirmatio non com-
prehendit, neque conualidat ſtatuta con-
tra ius, *& deciſ. 103. num. 27. par. 2.* vbi,
372 quod Legatus de latere non poteſt con-
dere, neque confirmare ſtatuta iuri com-
373 muni contraria, ſicut nec Dominus loci
recognoſcens ſuperiorem, *Baratt. deciſ. 6.*
374 *per tot.* vbi, quod confirmatio Apoſtoli-
ca non præſumitur ex curſu 30. annorum,
niſi probetur ſcientia Papæ, *Merlinus deciſ.*
375 *698. nu. 2. & ſeq.* ſubdens, quod quan-
do ſtatutum eſt fauorabile, prout eſt ſta-
tutum excluſiuum fœminarum, ſufficit con-
firmatio in forma communi, *& deciſ. 740.*
376 *num. 1. & ſeq.* vbi, quod vt confirmatio
ſit in forma ſpecifica, requiritur, quod ſta-
tutorum ſubſtantia inſerta fuerit in præ-
dicta confirmatione, vel conſtare debet,
ſtatutorum tenorem à Principe fuiſſe di-
ſcuſſum diligenti cauſæ cognitione adhi-
bita, ex qua illi innoreſceret, an ſtatuta,
quæ confirmantur, iuſta ſint, & honeſta,
377 adeò, vt licèt clauſula, *ex certa ſcientia*,
confirmationem ſpecificā regulariter ope-
retur, tamen hęc minimè ſufficeret, ſi aliun-
de non conſtet ex pręcedentibus, vel ſub-
ſequentibus, Principem informatum fuiſſe
de validitate, & iuſtitia actus confirmandi,
*gloſ. in cap. 1. ver. de quæſtione, extr. de con-
firmat. vtil. vel inut. Abb. conſ. 103. nu. 3.
lib. 1. Alex. conſ. 123. nu. 18. lib. 4. Gabr.
de clauſul. concluſ. 1. per tot. & præcipuè
nu. 52. Gratian. diſcept. for. cap. 245. n. 41.
& ſeq.*
378 An verò releuaret obſeruantia huiuſ-
modi ſtatutorum deducta ex ſententijs ſu-
per retractu latis? Reſp. quod alij affirma-
tiuam partem tuentur, quando conſtat de
conſuetudine per ſpacium 40. annorum le-
gitimè præſcripta, *Abb. in cap. fin. nu. 11.
de conſuet. Alex. conſ. 123. num. 1. lib. 5.
Card. Caualer. deciſ. 419. nu. 5.* alij verò
negant, quia ſicut non valet in tali caſu
ſtatutum ſine ſpecifica Principis confirma-
tione, ità nec conſuetudo ſubſiſtit ſine
eiuſdē Principis approbatione, *vide Mer-
lin. d. deciſ. 740. nu. 13. & ſeq. & deciſ. 353.
nu. 55.*
379 Illud etiam notandum eſt, quod ſi
quis vno contractu, ac pretio vendat res
duas, quarum vna ſit mihi vicina, altera
non ſit, poſſum retrahere eam, quæ mihi
vicina eſt, & alteram non vicinam relin-
quere, *vt poſt Bald. & Afflict. trad. Tiraq.
de Retract. lignag. §. 23. gloſ. 2. num. 2.*
quod intellige, quando eſſent plura cor-
380 pora ſeparata, quorum vnum non de-
pendet ab alio; ſecus quando ſunt plures
res mixtæ, & inſeparabiles, *Farinac. in
repertor. de Contract. in ver. retractus,
num. 4. vide Tiraq. loco cit.* vbi dicit, quod
ſi totum id, quod venditum eſt, eſſet mihi
vicinum, & vellem partem tantùm retra-
here, non eſſem audiendus, *Card. Sera-
phin. deciſ. 174. Gratian. diſcept. for. cap.*
381 *745. nu. 64. & ſeq.* vbi dicit, quod fun-
dus, ſi diuidatur occaſione viæ nouiter di-
rectæ à Principe, non ex hoc deſinit eſſe
vnum corpus, *Afflict. dec. 62.* vbi, quod
382 habet locum ius congrui non obſtante
via vicinali in medio, quia viæ vicinales
ſunt priuatarum perſonarum, *per tex. in l.
2. § vicinales, ff. Nè quid in loco publ.*
quod tamen intelligendum eſt, quando
conſtaret, viam vicinalem fuiſſe confe-
ctam à vicinis, & de ipſa extaret memoria,
*ſecundùm diſtinctionem gloſ. in d. l. 2. ver.
publicas*; ſecus ſi non extaret memoria:
tunc enim ceſſaret ius congrui, quia via
vicinalis habet vim publicæ: ceſſat autem
383 ius congrui, publica via in medio exi-
ſtente, *vt rectè obſeruat Vrſil. ad Afflict. d.
deciſ. 62.* ſubdens, quod via publica in me-
dio non obſtat agenti iure congrui, quan-
do quis reperitur coniunctus domui vici-
ni per pontem, ſiue ſuperficiem ſupra viam
publicam.
384 Quæres, an huic iuri poſſit renunciari
tàm expreſsè, quàm tacitè? Reſp. affirma-
tiuè, & ideò ſi vicinus ſciens tacuerit per
id tempus, quod ab eodem ſtatuto ad re-
tractum præfixum eſt, ità repellitur, vt ad
idem ius amplius non admittatur, *cap. Ti-
tius filios, tit. ſi de feud. defun. &c. ibi, quod
ſi conſenſit alienationi, vel per annum, ex
quo ſciuit, tacuit, omninò repellitur*, pon-
385 derando dictionem, omninò, quæ expo-
nitur, ideſt in omnibus caſibus, & ſine
aliqua diſtinctione, *vt poſt gloſ. in l. ſi cum
exceptione, §. quatenus, ff. de eo quod met.
cauſ. Decian. reſp. 5. nu. 54. lib. 1. & alios
obſeruat Giouagn. lib. 1. reſp. 57. num. 42.
& ità in terminis retractus reſoluit Bald.
in d. §. Titius filios, Roſentb. de feud. cap. 9.
concl. 91. nu. 22. Boer. dec. 76. num. 9. &*

dec.78. nu.2. latè Tiraq. de retract.lignag. §. 1. glos. 9. nu. 139. Gratian. discept. for. cap.672. nu. 1. & seq. & cap. 905. nu. 7. Rota coram Merlin. *dec. 698. num. 11. & dec.740. nu. 19.* præsertim si vltra lapsum
386 termini à statuto præfixi, decennium effluxerit, & vicinus aliquem actum fecerit, ex quo assentiri videatur, tunc enim decennalis taciturnitas habetur pro consensu, *Bald. cons. 392. nu.1. lib. 1. Tiraq. vbi supra, d.§.1. glos. 9. nu. 160.Merlin. d. dec. 698. nu. 11. & 12. Buratt. dec. 658.*
387 *nu. 4.* vbi, quod scientia probatur etiā ex præsumptionibus, & coniecturis, quamuis contrarium sentiat *Ludouic. dec. Lucen. 52. num. 13. & seq.* quando statutum requirit particularem scientiam pretij, confinium, & similium qualitatum.
388 Sed prædicta procedunt quoad actum primæ venditionis; secus esset, si res eadē iterum vendatur: tunc enim poterit idem vicinus, seu consanguineus vti iure retractus, *secundùm Luc. de Penn. in l. vnicuique, in fin. C.de Proxim. Sac.Scrin.lib.12. quem sequitur Tiraq. de retract. lignag.d. §. 1.glos. 9. num.145. & 161.* ratio est,
389 tum quia ex noua causa nouum producitur remedium, *arg. l. si mater, §. eam-*
390 *dem, ff.de except.re iud.* tum etiam quia negligens in vno actu, non videtur sibi præiudicare in sequenti, *cap. si clericus, §. verum, de Præb. in 6. Innoc. in cap. querelam, nu.3. de elect.* Ruin.*cons. 50. nu.19. lib. 5. quamuis contrarium sentiat Boer. decis.78.*

SVMMARIVM.

391 *Potest quis conueniri ciuiliter, & criminaliter in loco originis propriæ, vel paternæ, dummodò ibi inueniatur.*
392 *Quid requiratur ad hunc effectum.*
393 *Origo natiuitate contrahitur.*
394 *Quid si natiuitas fuerit casualis.*
395 *Natus in itinere, aut transitu, non censetur originarius eius loci, in quo sic nascitur, sed dicitur originarius domicilij paterni.*
396 *Natus in Villa, seu vico, sortitur originem ex illa Ciuitate, cui subest villa, vel vicus.*
397 *Statutum loquens de ciuibus originarijs, comprehendit etiam natum in Suburbijs.*
398 *Natus extra Ciuitatem tempore pestis, fingitur natus in Ciuitate.*
399 *Sub nomine paternæ originis comprehenditur origo Patris, & Aui.*
400 *Oriundus dicitur is, qui natus est in eo loco, vel qui inde originem duxit, vt quia Pater, vel eius maiores ex eo loco prognati sunt.*
401 *Nepos in loco originis Patris, & Aui conueniri potest.*
402 *Nepos sequitur originem Patris, & Aui, non tamen aliorum Ascendentium: declaratur nu. 404.*
403 *Filius habere potest plures origines, videlicet propriam, paternam, & auitam.*
404 *Quando nepos sequatur originem Aui, & nu. 405.*
405 *Nepos conceptus Auo defuncto, non sequitur Aui originem, nec illi suus hæres existit.*
406 *An, & quando filius sequatur originem matris.*
407 *Expositus originem habet in eo loco, in quo exponitur.*
408 *Filius bastardus legitimatus à Principe, sequitur originem patris.*
409 *Origo contrahitur non solum natiuitate propria, & naturali, sed etiam ciuili.*
410 *Adoptatus, & manumissus sequitur originem adoptantis, & manumittentis.*
411 *Origo acquiritur etiam per natiuitatem spiritualem, videlicet per baptismum susceptum in loco: declaratur ibidem.*
412 *Quid si ex propria origine, & paterna, vel ex paterna, & auita resultarent contrariæ qualitates.*
413 *In legibus, & statutis nomen* Ciuis *accipitur pro Ciue originario ex origine paterna, & censetur exclusus ciuis per incolatum, aut domicilium, aut ex priuilegio.*
414 *An ciues absentes à loco originis, seu alibi habitantes, gaudeant priuilegijs, & immunitatibus originis, & nu. seq.*
415 *An filius conceptus, & natus postquam pater transtulit suum domicilium extra locum originis, possit dici originarius loci originis paternæ.*
416 *Qui stetit per decennium in alio loco, præsumitur mutasse prius domicilium.*
417 *Origo mutari, & illi renunciare non potest; possunt tamen amitti eius iura, & commoda.*

Quæstio XX.

An, & quando quis in foro originis conueniri possit.

391 Conclusio communis est, quod potest quis conueniri tam ciuiliter, quàm criminaliter in loco originis propriæ, vel
392 paternæ, dūmodò ibi inueniatur, *l.1.l.assũptio,6. §.filius, ff.Ad municip.l.1.l.origine,*

ne, l. vlt. C. de municip. & origin. lib. 10.
Spec. lib. 2. tit. de Compet. Iud. adit. §. ge-
neraliter, nu. 33. Hyppol. de Marsil. sing.
404. Farinac. in Prax. crim. q. 7. nu. 1. &
19. cum seq. Thesaur. decis. 90. Gasp. An-
ton. Thesaur. qq. for. lib. 4. q. 55. Crauet.
cons. 441. nu. 4. vol. 3. Ludouic. dec. Lucen.
16. nu. 18. Boer. decis. 13. nu. 5. Rot. diuers.
par. 1. decis. 414. Afflict. decis. 384. nu. 6.
& de dicta conditione, videlicet, dummo-
dò ibi inueniatur, tradit glos. vlt. in l. 1.
ver. muneribus, C. de municip. & origin.
lib. 10. Bart. in d. l. assumptio, §. filius, n. 2.
in fin. ff. Ad municip. Bald. in rubr. nu. 3.
C. si à non compet. Iud. Alex. in l. cum qua-
dam, nu. 5. ff. de Iurisd. omn. Iud. vbi Dec.
qui ibidem de communi testatur nu. 5. idem
Dec. in cap. 2. prim. lect. nu. 158. & 159. de
Iudic. Panorm. in cap. significauit, num. 6.
de Paroch. Luc. de Penn. in l. filios, C. de
municip. & origin. lib. 10. Afflict. dec. 384.
nu. 6. Gail. lib. 2. obseru. 36. nu. 11. Car-
leual. de Iudic. lib. 1. tit. 1. disp. 2. q. 2. n.
48. 56. & 63. Host. in sum. de for. compet.
num. 6. vers. item ratione originis &c. &
vers. item ratione militiæ &c.
393 Origo autem natiuitate contrahitur;
vnde ciuis quis efficitur originarius per na-
tiuitatem in Ciuitate, Municipio, aut Re-
gno, l. 1. ff. Ad municip. l. ciues, C. de In-
394 col. lib. 10. quod intelligendum est de
natiuitate non casuali, & fortuita, quæ ad
hunc effectum non habetur in considera-
tione, sed de natiuitate filij in loco, in quo
pater, aut mater domicilium constituerit,
Bart. in d. l. filios, nu. 4. C. de municip. & ori-
gin. lib. 10. Bald. in l. huiusmodi 86. §. le-
gatum, nu. 1. ff. de leg. 1. Panorm. in cap.
Rodulphus. 35. nu 9. de Rescript. Grammat.
decis. 103. nu. 111. Menoch. lib. 6. præsumpt.
30. nu. 13. Honded. cons. 5. n. 5. vol. 1. Afflic. d.
decis. 384. nu. 4. Ceuall. lib. 2. q. 458. nu.
17. & seq. Boer. decis. 13. num. 50. & seq.
Rot. diuers. decis. 327. nu. 1. & seq. par. 1.
Carleual. de Iudic. lib. 1. tit. 1. disp. 2. q. 2.
nu. 91. & seq. subdens num. 102. & 109.
395 quod, vt filius acquirat originem pro-
priam in Ciuitate, in qua pater domicilium
habet, non requiritur vera, & realis nati-
uitas in Ciuitate, vel loco domicilij pa-
terni, sed satis est natiuitas ibi contingens
iuris fictione; & ideò filius natus in itine-
re, aut transitu, aut in loco, in quo pater
ad tempus habitat cum animo reuertendi
ad suum domicilium, non censetur origi-
narius eius loci, in quo sic nascitur, sed
dicitur originarius loci domicilij paterni,
quia iuris censura apud paternum domi-
cilium censetur natus, l. nihil interest, 25.
ff. de Capt. & postlim. reuer. l. huiusmodi,
§. legatum, ff. de leg. 1. l. qui ex vico, 30. vbi
glos. & DD. ff. Ad municip. Bart. in l. si
quis, 3. nu. 1. C. de Natur. liber. vbi, quod
396 natus in villa, seu vico, sortitur originem
ex illa Ciuitate, cui subest villa, vel vicus,
Bald. cons. 183. vol. 2. Azo. in sum. C. de
municip. & origin. lib. 10. nu. 6. Menoch.
lib. 6. præs. 30. nu. 13. vbi, quod statutum
397 loquens de ciuibus originarijs, compre-
hendit etiam natum in suburbijs, Rip. de
Pest. tit. de priuil. contract. caus. pest. num.
181. & seq. vbi, quod natus extra Ciuita-
398 tem tempore pestis, fingitur natus in
Ciuitate, à qua mater aufugerat propter
pestem: quicquid in contrarium asserat
Crauett. cons. 441. nu. 3. Gratian. discept.
for. cap. 75. & alij existimantes, propriam
originem contrahi in eo loco, vbi quis na-
scitur, etiamsi ibi nascatur casualiter.
399 Nomine verò paternæ originis non so-
lum intelligitur origo patris, sed etiam
Aui, secundùm Bart. in l. assumptio, §. filius,
nu. 1. ff. Ad municip. Decian. tract. crim.
400 lib. 4. cap. 16. nu. 19. & 20. vbi, quod
oriundus dicitur is, qui natus est in eo lo-
co, vel qui inde originem duxit, puta quia
pater, vel eius maiores ex eo loco progna-
ti sunt. vnde nepos non tantùm in loco
401 originis patris, sed etiam in loco origi-
nis Aui conueniri potest: quia nepos non
402 tantùm patris, sed etiam Aui originem
sequitur, licèt non sequatur originem alio-
rum parentum antiquiorum, l. libertus, §.
in adoptiua, ff. Ad municip. & sensit etiam
Boer. decis. 13. nu. 6. & 7. Carleual. vbi
supra. d. q. 2. nu. 52. & seq. & nu. 85. vbi
dicit, quod filius habere potest plures ori-
403 gines, nempe propriam, paternam, &
auitam, contra Host. in sum. de for. compet.
num. 6. vers. item ratione originis &c. vbi
dicit, quod inspicitur origo patris tantùm,
non autem aliorum maiorum.
404 Verum quod diximus de origine Aui,
ita demum procedit, si nepos viuo Auo
conceptus fuit, §. cum autē quæritur, Inst.
de hæred. quæ ab intest. defer. Bart. in d. l.
assumptio, §. filius, num. 1. in fin. Luc. de
Penn. in l. filios, in fin. C. de municip. &
origin. lib. 10. vbi aliam conditionem ad
id requirit, videlicet quod eo tempore,
quo nepos natus fuit, pater eius fuerit in
potestate sui patris, eiusdemque Aui,
Gonz. ad reg. 8. Cancell. glos. 9. §. 1. n. 98.
& 99. Cas. de Graff. dec. 5. aliàs 180. Qui
fil. sint legit. Rot. diuers. par. 1. decis. 359.
vbi, quod nepos conceptus ex filio eman-
cipato, non sortitur forum in origine Aui,
quamuis contrarium sentiat Barbos. in l.
hæres absens, §. proinde in art. de for. orig.
nu. 30. ff. de Iudic. quem refert, & sequi-
tur

tur Carleual. d. l. 1. tit. 1. disput. 2. quaest. 2. num. 55. vbi, quod dicta conditio, videlicet quod nepos natus, fuerit in potestate Aui, non est necessaria, quia nepos sequitur originem Aui naturalis, etiamsi natus fuerit in adoptiua familia, *l. libertus, §. in adoptiua, ff. ad municip.* quo casu certum est, eum non nasci in potestate Aui naturalis, *§. illud autem scire, Inst. Quib. mod. ius patr. po-*
405 *test. soluit.* secus esset, si nepos conceptus fit Auo defuncto: tunc enim non sequitur Aui originem, quia eo casu nullo iure cognationis Auo iungitur, & ideò neque tunc nepos Auo suus hæres existet, *d. §. cum autem quaeritur, inst. de hered. quae ab intestat. defer. Bart. loco cit. & alij.*

406 An verò filius sequatur originem matris? Resp. quod filius legitimus non sequitur originem matris, nisi sit ibi originaliter natus, *d. l. filios C. de municip. & origin. lib. 10. l. exemplo, C. de Decurion. eod. lib. 10. Afflict. d. dec. 384. nu. 4.* subdens, quod eo casu filius non ratione maternæ originis, sed propriæ subit munera. filius verò spurius, seu vulgo quæsitus, cum patrem ostendere non possit, ideò aliam originem, quàm matris, habere non potest, *l. vulgo, l. cum legitimè, l. lex natura, ff. de stat. hom. l. eius, qui iustum, ff. Ad*
407 *municip.* eademque ratione expositus originem habebit in eo loco, in quo exponitur, *vt d. Bart. in l. 1. nu. 21. ff. ad municip. Boer. dec. 13. nu. 41. Grat. discept. for. cap. 75. nu. 12.*

408 Quid verò dicendum sit de filijs bastardis legitimatis à Principe? Resp. quod isti patris originem sequuntur, *vt d. Bart. in d. l. 1. nu. 22. ff. ad municip.* origo enim
409 contrahitur non solum natiuitate propria, & naturali, sed etiam ciuili; vnde
410 manumissus, & adoptatus sequitur originem adoptantis, & manumittentis, *l. 1. & l. assumptio, 6. §. libertini, l. si quis à pluribus, 7. l. ordine, §. ius originis, ff. Ad municip. l. sicut proponis, C. de municip. & origin. lib. 10. l. Ciues Cod. de Incol. eod. lib. Host. in sum. de for. comp. nu. 6. vers. item ratione originis &c. Spec. in tit. de compet. Iud. adit. §. 1. nu. 33. Decian. tract. crim. lib. 4. cap. 16. num. 21. Carleual. d. disp. 2.*
411 *q. 2. nu. 101. & 110. cum seq.* vbi addit, quod origo acquiritur etiam per natiuitatem spiritualem; vnde per baptismum quis contrahit originem in loco, in quo baptismum suscipit, etiam quoad temporalia, *ex trad. per Luc. de Penn. in d. l. ciues, C. de Incol. lib. 10. Gonz. ad reg. 8. Cancell. glos. 9. §. 1. nu. 106. Gratian. discept. for. d. cap. 75. nu. 16.* quod tamen intelligendum videtur, dummodò ibi casualiter non fuerit baptizatus, *iuxta superius dicta, vide Bart. in d. l. 1. nu. 8. ff. Ad municip.*

412 Notandum est autem, quod si ex propria origine, & paterna resultarent cõtrariæ qualitates, præponderabit, & vincet qualitas procedens ex origine paterna, *arg. l. cum satis, 22. Cod. de Agric. & Censit. lib. 11.* item inter qualitates paternam, & auitam secum pugnantes, paterna vincet auitam, & paternam magis sequetur filius, quàm auitam, *l. priuilegio, 27. vbi DD. C. de Decurion. lib. 10.* quod præcipuè procedit in fauorabilibus: nam si ad aliquod munus, vel beneficium requiratur qualitas, vt aliquis sit de tali Ciuitate, vel Regno,
413 ad illud munus admitteretur filius Ciuitatis, vel Regni Originarius ex origine paterna, licèt sit alienigena ex propria, *Anchar. cons. 37. Carleual. loco cit. d. qu. 2. nu. 105.* vbi *num. 106.* id limitat, quando lex, vel statutum ad aliquem effectum expressè requireret qualitatem prouenientem ex origine propria, *& nu. 82. & 87.* vbi, quod in materia stricta in legibus, & statutis nomen ciuis accipitur pro ciue originario, ità vt censeatur exclusus à dispositione ciuis per incolatum, aut domicilium; quemadmodum nomine ciuis originarij solum ille comprehenditur, qui verè originarius est, non autem originarius ex priuilegio, *Alex. cons. 41. num. 12. & 13. lib. 5. Natt. cons. 254. nu. 2. & 3. lib. 2. Boer. dec. 13. nu. 24. Surd. dec. 329. nu. 9.*

414 Quæres, an ciues absentes à loco originis, & in eo domicilium non habentes, gaudere debeant priuilegijs, & immunitatibus originis? affirmat *Cephal. cons. 451. num. 88. & seq. Decian. respons. 44. vol. 4. quos refert, & sequitur Carleual. d. lib. 1. tit. 1. disp. 2. q. 2. nu. 117. & seq.* dummodò non repugnent verba priuilegiorum, vel statutorum: sicut enim originarius etiam absens potest vocari, & compelli ad munera, *l. 1. C. de municip. & origin. lib. 10. l. priuilegio 6. Cod. de Incol. eod. lib. l. incola, 29. ff. Ad municip. l. 3. in princ. ff. de muner. & honor. l. senatores, ff. de Senat. l. in adoptionem 1. C. de Adopt. Bart. in d. l. assumptio, §. filius, nu. 2. ff. Ad municip. Boss. in tit. de for. comp. num. 34.* excepto eo, qui adeptus est senatoriam dignitatem, *l. Municeps, in princ. ff. eod tit. Ad municip.* ità etiam frui debet commodis, & priuilegijs loci originis, etiamsi munera non subeat, cum per ipsum non stet, quominus ea impleat, *l. qui operas, 41. ff. locat. l. iure ciuili, 24. ff. de condit. & demon. l. 1. §. Diuus Seuerus, ff. de var. & extraord. cognit.*

Con-

415 Contrarium tamen tenet *Afflict. decis.* 384. *& ibidem Vrsill.* vbi dicit, quod ciuis deserens Ciuitatem amittit priuilegium Ciuitatis, & desinit esse ciuis, *Rot. d. dec.* 327. *nu.* 1. *& seq. par.* 1. *Diuers.* vbi, quod si ciuis originatius habitat extra Prouinciam originis, vel extra Ciuitatem, dicitur ab eo deserta Prouincia, vel Ciuitas originis, ità vt si filius sit conceptus, & natus postquam pater deserta Prouincia, vel loco agnationis, domicilium alibi transtulerit, non possit dici originarius, vel naturalis loci iam prius deserti à Patre, sed sequitur domicilium patris, *Hond. cons.* 5. *nu.* 27. *& seq. & num.* 43. *& seq. vol.* 1. vbi quod origo amittitur quoad forum, munera, & onera, si originarius transferat suum domicilium extra locum originis, *Rol. à Vall. cons.* 79. *nu.* 31. *& seq. lib.* 3.
416 subdens *nu.* 53. quod si quis steterit per decennium in alio loco, præsumitur mu-
417 tasse prius domicilium; quamuis enim origo mutari, & illi renunciari nequeat, amitti tamen possunt iura, & commoda ipsius originis, *vt rectè probat Gail. lib.* 2. *obseruat.* 36. *nu.* 5. *& seq. Menoch. lib.* 6. *præsumpt.* 30. *nu.* 32. *& seq. Surd. dec.* 330. *num.* 4. *& seq.*

SVMMARIVM.

418 *Quando quis possit vbique locorum conueniri, & nu.* 420. *&* 423.
419 *An quis possit resilire à pacto, seu conuentione, vt vbilibet conueniatur.*
420 *Obligatus in forma cameræ Apost. potest vbilibet conueniri, si ibi reperiatur, limitatur nu.* 423.
421 *In contractibus non fit remissio neque ad verum locum contractus, neque ad fictum.*
422 *An Dominus conueniri possit in loco, vbi reperitur eius procurator.*
423 *Quid si debitor obligatus in forma Cam. Apost. non reperiatur in loco, sed tantùm eius bona.*
424 *Debitor certo loco obligatus, si fuit in mora soluendi, ex dispositione iuris cõmunis potest conueniri, vbilibet reperiatur, dummodò in loco idoneo.*
425 *Quid si quis promisit soluere Florentiæ v. g. & Senis, & vbique locorum.*
426 *Quando causa ad Iudicem loci contractus sit remittenda.*
427 *Quid si debitor in vno loco se obligauit, & in alio solutionem destinauit.*
428 *Et quid si debitor in loco contractus, vel destinatæ solutionis non reperiatur.*
429 *Vagabundus potest vbique locorum conueniri.*
430 *Debitor, qui se per pactum expressum ad manus iniectionem in personam, vel bona obligauit, potest coram quocunque Iudice aliàs competente conueniri.*
431 *Causæ ad forum Ecclesiasticum pertinentes coram Ordinarijs locorum cognosci debent.*
432 *Causæ prædictæ etiam alibi cognosci possunt accedente consensu vtriusque partis, & Ordinarij illius loci.*
433 *Quisque iuri suo renunciare potest, quando non resultat in tertij præiudicium.*

Quæstio XXI.

An & quando possit quis vbilibet conueniri.

418 Potest quis vbique locorum conueniri, si ad id per pactum se se obligauerit, renunciando omni priuilegio
419 fori, *Anchar. cons.* 140. *nu.* 4. vbi etiam dicit, quod ab ista conuentione potest impunè resilire vsq; ad litem contestatam, *& cons.* 192. *num.* 4. *vers. Dixi tertiò &c.* subdens, quod si talis conuentio firmata sit iuramento, hoc casu non videtur habere locum pœnitentia, *Alex. in l. si conuenerit, nu.* 2. *ff. de iurisd. omn. Iud. latè Ciriac. contr.* 318. *nu.* 18. *& seq. & nu.* 28.
420 *&* 25. & ità de facto videntur pacisci qui in forma Cameræ Apostolicæ se se obligant, *vt ex formula, quam refert Tyber. in Pract. iudic. lib.* 4. *fol.* 491. quod quidem pactum intelligi debet, si debitor in eo loco reperiatur, *cap. Romana, §. contrahentes, de for. comp. in* 6. *l. hæres absens, ff.*
421 *de iudic.* quia in contractibus regulariter non fit remissio etiam ad verum locum contractus, nedum ad fictum, *vt d. Bald.*
422 *cons.* 167. *nu.* 2. *& seq. lib.* 3. vbi etiam obseruat, quod non potest Dominus ibi conueniri, vbi reperitur eius procurator simpliciter cõstitutus, nisi ad illum locum, & causam constitutus fuerit, *Ciriac. d. con-*
423 *trou.* 318. *nu.* 21. *& seq.* vbi subijcit, quod si in loco extent aliqua debitoris bona siue immobilia, siue mobilia, & se mouentia, tunc pariter eiusdem pacti vigore ibidem ratione rei forum sortitur, ità vt Iudex loci possit creditorem in eorumdẽ bonorum possessionem mittere, etiamsi debitor ibi non reperiatur, *vt sensit etiam Cancer. var. lib.* 2. *cap.* 6. *nu.* 160. *Bellon.*
424 *dec.* 161. *nu.* 5. vbi dicit, quod quando debitor certo loco obligatus, fuit in mora soluendi, ex dispositione iuris communis potest conueniri vbilibet reperiatur, dummodò

443 *Quando quis dicatur esse in domo.*
444 *Potest quis capi in limine portæ.*
445 *Item potest capi in domo aliena, etiamsi Dominus domus prohiberet ingressum.*
446 *Domus viri, vxoris, & patris non censetur ad hunc effectum aliena.*
447 *Potest quis in domo propria capi, si ibi non habitet.*
448 *Is, qui recusat acceptare publicum officium potest capi in propria domo.*
449 *In causa syndicatus potest quis extrahi de domo propria.*
450 *Item quando se obligauit ad factum, vel cum iuramento, vel in forma Cam. Apost. vel renunciauit omni legum auxilio.*
451 *Mulier honesta pro debito ciuili non potest regulariter capi: limitatur nu. seq.*
452 *Quid si mulier obligata sit pro administratione tutelæ.*
453 *Debitor repertus à satellitibus extra domum, capi potest, etiamsi deinde in domum fugiat.*
454 *De consuetudine apud nos pro quocunque debito, pro quo capi quis potest personaliter, capi etiam potest in propria domo, quando ianua principalis est aperta, & nemo prohibet, aliàs secus.*
455 *Quid si domus illa assignata fuerit pro carcere in causa criminali.*
456 *Familia ostium debitoris clausum non potest aperire per vim, nisi præuio nouo mandato Iudicis, etiamsi debitor cum iuramento, vel in forma cam. se obligauerit.*
457 *Debitor in causis suspicionis fugæ, & criminalibus potest in propria domo capi.*
458 *Satellites possunt etiam frangere ostium, & fenestras ad effectum capiendi delinquentem.*
459 *Senes septuagenarij nec in domo, nec extra capi possunt pro debito ciuili.*
460 *Minor 25. ann. pro debito priuato capi non potest nec in domo, nec extra.*
461 *An, & quando filiusfam. pro debito ciuili carcerari possit.*

Quæstio XXII.

An, & quando quis capi possit in domo.

434 VBi ciuiliter agitur, nemo in propria, quam inhabitat, domo, seu horto domui contiguo, regulariter capi potest, siue ostium clausum sit, siue apertum, quia domus tutissimum cuique refugium, ac receptaculum est, *l. plerique, vbi Bart. Alex. & alij, ff. de in ius voc. l. nemo de domo, ff. de Reg. Iur.* quod procedit etiam respectu domus conductæ, dummodò quis eam inhabitet: hæc enim, licèt aliena sit, tamen ad hunc effectum dicitur propria, *Bart. in d. l. plerique, nu. 3. latè Gabr. commun. conclus. lib. 7. de malefic. concl.* 10. *nu.* 1. *& seq.* vbi dicit, id locum habere non solum in
435 prædio vrbano, sed etiam in prædio rustico, in quo quis habitat, *Dec. in d. l. nemo*
436 *de domo, nu.* 2. *&* 3. vbi, quod neque in naui quis capi potest, cum nauis prædio vrbano cōparetur, *Farinac. in Pract. crim. q.* 27. *nu.* 91. *Scanarol. de Visit. carcerat. lib.* 3. *cap.* 10. *nu.* 1. *& seq. & nu.* 6. *&* 11. *cum seq.* vbi dicit, quod neque potest quis
437 capi in Vniuersitatibus scholarium, dummodò scholæ habeant priuilegium Vniuersitatis, neque in nundinis, nisi contractus fuerit iuratus, vel celebratus in ipsis nundinis, quia tunc non admittitur hoc priuilegium, vide *Bald. in l.* 1. *C. de nund. & in cons.* 312. *nu.* 5. *lib.* 5. vbi subijcit,
438 quod si debitor habeat bona sufficientia, non potest, nec debet de iure ciuili
439 carcerari, *& in d. l. plerique,* vbi, quod capiens tenetur iniuriarum, & eidem potest etiam armis resisti.

440 Hæc tamen conclusio limitatur 1. quando quis caperetur in taberna, & esset ibi ve viator, non animo ibi commorandi, quia taberna non dicitur propria domus, *Dec. in l. nemo, ff. de Reg. Iur. Tiraq. de Retract. lignag. §. 9. glos.* 2. *nu.* 31. *& seq.* non ta-
441 men potest quis citari in domo hospitij, nisi in eo frequentiùs conuersari consueuerit, vel decreuisset in illo diutiùs habitare, *vt not. Tiraq. loco cit.*

442 Limitatur 2. quando quis reperiretur in porticu domus, vel in schalis extra domum existentibus, vel in ostio domus ex-
443 tra clausuram, quia tunc capi posset: non enim dicitur quis esse in domo, nisi saltem aliqua pars corporis, vel aliquod membrū existat intra clausuram, *Bart. in l.* 1 *§.* 1. *ff. de cloac.* vbi dicit, quod quando aliquid fit in ostio intra clausuram domus, dicitur fieri in domo: secus quando fit extra clausuram ostij, *Alex. in d. l. plerique, nu.* 4. *&* 5. *& alij apud Gabr. d. lib.* 7. *conclus.* 10.
444 *nu.* 23. *& seq.* vbi dicit, quod potest quis capi in limine portæ.

445 Limitatur 3. quando quis reperiretur in domo aliena: tunc enim capi potest, etiamsi Dominus domus prohiberet ingressum, *Dec. in l. nemo, nu.* 3. *&* 4. *ff. de reg. Iur.* quamuis in hoc contrarium sentiat *Alex. in d. l. plerique, nu.* 10.

446 Obserua tamen, quod domus viri, vxoris, & patris non censetur ad hunc effectum aliena, sed dicitur propria etiam respectu

filij emancipati, *Gabr. loco cit. num.* 28. *& seq.*
447 Limitatur 4. vt possit quis etiam in domo propria capi, si ibi non habitet, *Gabr. ibidem nu.* 31. *& alij communiter.*
448 Limitatur 5. in eo, qui recusat acceptare officium publicum, *l. ex omnibus, vbi Bart. C. de Decurion. lib.* 10. *Gabr. d. lib.* 7. *conclus.* 10. *num.* 33. *&* 43. vbi ampliat,
449 quod etiam in causa syndicatus potest quis extrahi de domo propria.
450 Limitatur 6. in eo, qui se obligauit ad factum, vel cum iuramento, vel in forma cameræ, vel aliter renunciauit beneficio *d. l. plerique, ff. de in ius voc.* vel omni legum auxilio, *Alex. in d. l. plerique, nu.* 11.
451 vbi dicit, quod licèt mulier honesta pro debito ciuili non possit regulariter capi, fallit tamen in muliere obligata pro ad-
452 ministratione tutelæ, quam assumpserat, renunciando Velleiano, & omni legum auxilio, *& ità sentiunt alij apud Gabr. d. conclus.* 10. *nu.* 34. *& seq. Zacch. ad Galles. de oblig. camer. q.* 2. *nu.* 24. *& seq. Guid. Pap. dec.* 208. *versus fin. Rot. apud Zacchi. post d. tract. decis.* 67. *nu.* 2.
453 Limitatur 7. quando debitor repertus fuit à satellitibus extra domum; hoc enim casu, etiamsi deinde in domum fugiat, tamen ex ea extrahi potest, quia attenditur initium, *vt post Bald. obseruat Hyppol. de Marsi. singul.* 225 *post med. Alex. cons.* 24. *n.* 28. *post med. vol.* 2. *Io. de Anan. cõs.* 11. *n.* 4.
454 Limitatur 8. vt prędicta conclusio procedat de iure: secus de consuetudine, secundùm quam apud nos pro quocunque debito, pro quo persona capi potest, capi etiam potest in domo propria, *vt testatur Farinac. in Pract. crim. q.* 27. *nu.* 91. *in fin.* quod tamen procedit, quando ianua principalis est aperta, & nemo prohibet, aliàs secus, *Scanarol. de Visit. carcerat. lib.* 3. *cap.* 10. *nu.* 2. subdens *nu.* 5. quod non
455 potest quis pro causa ciuili capi in domo etiam aperta, & nemine prohibente ingressum, si illa fuerit assignata pro carcere
456 in causa criminali. Vnde si ostium domus debitoris sit clausum, communiter seruatur, vt non possit familia aperire per vim, nisi præuio nouo mandato Iudicis, etiamsi debitor se se obligauerit cum iuramento, vel in forma camerę, *Alex. in d. l. plerique, nu.* 10. *ff. de in ius voc. Farinac. d. q.* 27. *nu.* 94. *Scanarol. vbi supra nu.* 3. *& seq.*
457 Limitatur 9. in debitore suspecto de fuga, & in causis criminalibus, *glos. communiter recepta in d. l. nemo, ff. de reg. Iur. Bart. in d. l. plerique, nu.* 5. *& cons.* 169. *lib.* 1. *Bald. in l. sed & si, ff. de in ius voc. Gabr. loco cit. nu.* 36. *&* 37. *Scanarol. d. lib.* 3. *cap.* 10. *nu.* 18. *cum seq.* & de debitore doloso, delinquente, & fraudante, & alienante bona, seu illis abutente in fraudem, tradit *Paris. cons.* 94. *nu.* 54. *& seq.*
458 *par.* 1. *Farinac. d. q.* 27. *nu.* 93. vbi, quod satellites possunt etiam frangere ostium, & fenestras ad effectũ capiendi delinquentẽ.
459 Notandum est etiam, quod senes septuagenarij pro debito ciuili nec in domo, nec extra capi possunt; & ideò Principes solent passim eximere huiusmodi senes, facta assignatione bonorum, & præstito consensu illorum subhastationi, *latè Ridolfin. in Prax. par.* 1. *cap.* 14. *nu.* 346.
460 Notandum 2. quod minor 25. annorum similiter non potest pro debito priuato carcerari nec in domo, nec extra, *Roman. cons.* 120. *nu.* 4. idemque dicendum est in
461 filiofam. etiam maiore, *latè Paris. d. cons.* 94. *nu.* 13. *vers. istis tamen non obstantibus &c. & per tot. Vrsill. ad Afflict. decis.* 308. *nu.* 20. vbi dicit, quod filiusfam. non conuenitur de persona, sed in tantum, in quantum facere potest, deducto nè egeat, etiam quando se se obligauit cum Patre & cum consensu ipsius, si faciat se emancipari à Patre, vel post mortem Patris renunciet hæreditati paternæ, *iuxta textum in l. si filiusfam. ff. Quod cum eo &c. & l.* 2. *C. eod.* nisi filiusfam. beneficio dictarum legum expresè cum iuramento renunciauerit, quia tunc carcerari potest, *vt not. idem Vrsill. loco cit. nu.* 21.

SVMMARIVM.

462 *Offendens procuratorem, vel principalem ex causa litis, amittit omne ius, quod in causa habet, ex constit.* 2. *Alexandri VI.*
463 *Prædicta constitutio non habet locum extra Vrbem, nisi lis penderet in Romana Curia.*
464 *Dicta constitutio comprehendit etiam offendentem testes, & Iudices etiam extra Curiam lite pendente, occasione litis.*
465 *Offensio præsumitur facta causa litis, alia causa non apparente.*
466 *In Romana Curia lis inducitur sola citatione.*
467 *Constitutio Pij IV. contra debitores non deferentes biretum viride post cessionem bonorum, non extenditur extra Vrbem.*
468 *An is, qui gestat biretum viride, possit carcerari pro debito postea contracto.*
469 *An constitutiones Aegidianæ, & Carpenses in toto ecclesiastico statu seruari debeant.*

CAP.

Quæstio XXIII.

An bulla Alexandrina circa offensiones factas occasione litis liget extra Romanam Curiam.

462 PRæmittendum est, quod offendens
procuratorem, aut principalem ex
causa litis, amittit omne ius, quod in cau-
sa habet, *ex constit. 2. Alexandri VI.*
463 Ad quæsitum resp. quod dicta bulla,
seu constitutio non ligat extra Romanam
Curiam, ità vt neque locum habeat in di-
strictu, nisi lis penderet in Curia, quo casu
haberet locum etiã extra curiam, *Mandos.
cons. 60. per tot. quem refert Grat. dec. Marb.
84. nu. 3. Put. decis. 99. lib. 1.* vbi dicit,
464 quod licèt dicta constitutio videatur
prospicere, vt existentes in Curia sint tuti,
& libertati Curiæ fauere, comprehendit
tamen eos, qui offendunt testem, vel Iudicẽ
etiam extra Curiam, lite pendente, occa-
sione litis, tum quia alioquin per indire-
ctum impediretur, nè lites exercerentur
in Curia, tum etiam quia cum dicta con-
stitutio consulat quieti, ac securitati liti-
gantium, dicitur fauorabilis, & ideò ex-
tendenda; vnde habet locum vbicumque
fiat offensio, *Cherubin. in Compen. Bullar.
d. const. 6. schol. 1. Gonz. ad reg. 8. Cancell.
§. 6. prohem. nu. 59. Rot. dec. 639. par. 1.*
465 *Diuers.* vbi, quod offensio præsumitur
facta ex causa litis, alia causa non apparen-
te; secus si de alia causa constaret, quia
tunc cessaret dicta præsumptio, & allegan-
ti, offensionem fuisse factam ex causa litis,
incumberet onus probandi, *Cherubin. vbi
supra schol. 2. Put. decis. 97. & 98. lib. 1.
Galganett. ad statut. Vrb. lib. 1. cap. 118.*
466 *in princ.* vbi etiam obseruat, quod in
Romana Curia lis inducitur sola citatione.
467 Ità etiam constitutio 39. *Pÿ IV.* vbi
statuitur, quod debitores obtinentes al-
ternatiuas, significationes, & dilationes,
semper biretum viride deferre debeant
sub certis pœnis ibidem expressis, non ex-
tenditur extra Vrbem, quia dicta constitu-
tio intelligitur de debitoribus, qui post
cessionem bonorum non discedunt ab Vr-
be, & tamquam pœnalis, & correctoria non
debet extendi neque ex identitate, seu
maioritate rationis, *l. factum, §. in pœna-
libus, vbi Dec. ff. de reg. iur. Hond. cons.
95. num. 98. & seq. lib. 1. Farin. in frag.
ver. extensio, nu. 162. & 165. quos refert,
& sequitur Scanarol. de Visit. Carcerat.
lib. 3. cap. 9. nu. 20. & seq.* subdens *nu. 22.*
quod visita consulta ad instantiam cuius-
dam debitoris, qui captus fuit Imolæ ob
nõ delationẽ bireti viridis, quod cedendo
bonis Romæ promiserat gestare, respondit,
esse relaxandum, tamquam nulliter cap-
tum.
468 Quæres, an is, qui gestat biretum viri-
de, possit carcerari pro debito postea con-
tracto? negat *Scanarol. loco cit. nu. 23.*
469 Quæres 2. an constitutiones Aegidia-
næ, & Carpenses in toto ecclesiastico sta-
tu seruari debeant? Resp. quod constitu-
tiones Carpenses non egrediuntur Picenũ
quia Rodulphus Cardinalis Carpensis solũ
Piceni legatus fuit, nec à fel. record. Pau-
lo III. fuerunt extensæ vltra legationem
eiusdem Card. Carpensis. Constitutiones
verò Aegidianæ, ab eodem Summo Ponti-
fice confirmatæ, in toto statu Ecclesiastico
seruandæ sunt, quia Aegidius Card. Caril-
lus pro tota Italia, dum Summi Pontifices
degebant Auenione, legatus fuit consti-
tutus, *vide Rot. in Ferrarien. restitutionis
dotis 26. Nouembris 1633. coram Merlino,
quæ est decis. 238. num. 14. & seq. par. 6.
recent. vbi aliæ eiusdem Rotæ decisiones al-
legantur.*

SVMMARIVM.

470 *Debitor de fuga suspectus iurari potest in loco contractus, & in loco destinatæ solutionis.*
471 *Mercatores, dum sunt in nundinis, suspecti sunt de fuga.*
472 *Fugiens, seu parans se ad fugam, quocunque in loco capi potest à creditore etiam in alieno territorio, in quo nõ contraxit, si deficiat copia Iudicis.*
473 *Debitor, qui consensit, vt possit omni loco conueniri, potest vbique iurari suspectus.*
474 *Debitor de fuga suspectus in loco sacro capi non potest.*
475 *An capi possit tempore feriato in honorem Dei.*
476 *An captus cum mandato suspicionis fugæ, possit arrestari pro alia causa ciuili, & nu. seq.*
477 *Debitor suspectus censetur debitor ex delicto.*
478 *Captus pro delicto, non potest arrestari pro causa ciuili.*
479 *Relaxatus à carceribus, in quibus pro causa criminali detinebatur, non potest per spatium horæ pro ciuili causa capi, seu carcerari.*

Quæstio XXIV.

In quo loco debitor iurari possit de fuga suspectus.

470 RESp. quod debitor simpliciter de fuga
suspectus iurari potest in loco con-
tractus, & destinatæ solutionis; idemque
dicendum in debitore nundinarum; nam
quamuis recipiendo in nundinis non se
obligauerit personaliter, tamen si intra
tempus nundinarum non soluat, potest iu-
rari suspectus, si debitum fuerit contractũ
nundinarum causa, & solutio sit ibidem
471 destinata; ratio est, quia mercatores om-
nes, dum sunt in nundinis, suspecti sunt de
fuga, *Curti de Sequest. nu. 3. Nig. de exec.
rei iud. cap. 14. §. 5. nu. 23. quos refert, &
sequitur Scanarol. de visit. carcerat. lib. 3.
cap. 3. nu. 35. & seq.*
472 Notandum est etiam, quod fugiens,
seu parans se ad fugam, quocunque loco
reperiatur, capi potest, *l. 1. C. ubi quis de
Curial. aliàue cond. conuen.* Cacrial. *de
Susp. deb. q. 7. num. 1. & 2. Scanarol. loco
cit. nu. 37.* vbi, quod etiam in alieno ter-
ritorio, in quo non contraxit, capi potest
à creditore, si deficiat copia Iudicis.
473 Notandum 2. quod si debitor consen-
serit, vt possit omni loco conueniri, potest
vbique iurari suspectus, etiamsi se non
præparet ad fugam, *glos. in l. ait Prætor,
10. §. si debitorem, & ibidem DD. ff. Quæ
in fraud. cred. Alex. in l. 2. nu. 8. ff. de
Iurisd. omn. Iud. Rom. cons. 242. nu. 2. &
alij apud Scanarol. d. lib. 3. cap. 3. nu. 38.
& 39.*
474 Notandum 3. quod in nullo casu suspe-
ctus de fuga capi potest in loco immuni,
seu sacro, licèt possit capi tempore feria-
475 to etiam in honorem Dei, *Couar. 2. var.
cap. 20. num. 14.* Germ. *de Immun. lib. 3.
cap. 16. nu. 99. & seq. & alij apud Scana-
rol. loco cit. nu. 40. & seq.*
476 Notandum 4. quod captus cum man-
dato suspicionis fugæ non potest arrestari
pro alia causa ciuili; *secundum Scanarol.*
477 *lib. 3. cap. 11. nu. 25.* tum quia arresto-
rum materia est odiosa, & propterea re-
stringenda: tum etiam quia debitor sus-
pectus videtur aliqua ratione debitor ex
delicto: fuga enim sapit delictum, cum
fugitiuus debitor furtum rerum creditoris
dicatur committere, *Bald. in rubr. C. de
reuoc. ijs, quæ in fraud. credit. nu. 3. An-*
478 *char. cons. 192. nu. 4* captum verò pro
delicto non posse arrestari pro ciuili, sed
tantùm pro alia causa criminali, tradit
*Bart. in tract. de Carcer. nu. 21. & in l. 2.
§. qui exhibendi, num. 4. ff. de Custod. reor.
Marsil. in Prax. crim. §. attingam, nu. 33.
fol. 153. Caball. cas. 299. nu. 30. Vermigl.*
479 *cons. 351. num. 1. & seq.* vbi etiam ob-
seruat, quod relaxati à carceribus, in qui-
bus pro causa criminali detinebantur, non
possunt per spatium horæ pro ciuili causa
capi, seu carcerari, *Farinac. q. 27. nu. 155.
vbi de receptiori, ac veriore testatur.*

SVMMARIVM.

1 *Testes examinari non possunt extra locum iudicij, nisi iurauerint in loco iudicij, vel nisi aliter seruetur de consuetudine: limitatur nu. 5.*
2 *Testes infra terminum inducti, & iurati, extra terminum examinari possunt: limitatur nu. 6.*
3 *Depositio facta post terminum, vel in alio loco, fingitur fuisse facta tempore, & loco præstiti iuramenti.*
4 *Testes iurati infra tempus datum in remissoria, possunt post terminum examinari de æquitate.*
5 *Quando testes examinati, & iurati extra locum iudicij, faciant fidem.*
6 *Quando datus fuit terminus ad probatum habendum, testis etiamsi iurauerit in termino, non potest deponere post terminum.*
7 *Testes examinari non possunt extra locum deputatum in remissoria: limitatur n. 8.*
8 *Testes si præstiterunt iuramentum in loco assignato in remissoria, possunt in alio loco examinari.*
9 *Quid si in commissione adsit clausula, arbitrio* Rotæ.
10 *Locus loci examinis testium exprimi debet, nisi ex præcedentibus actibus, aut alijs circumstantijs concipi possit.*
11 *Ea, quæ incontinenti fiunt, præsumuntur facta eodem loco, & tempore.*
12 *Quando actus consueuit fieri in certo loco, ibi in dubio censetur celebratus.*
13 *Litteris Episcopi etiam sine loco, datur plena fides.*
14 *Testes differentes in loco, nō probant, immò in tali casu puniuntur.*
15 *An defectus loci inualidet probationem.*
16 *Quid si vnus deponat de loco, alter non.*
Qualibet differentia testes sigulares reddit, ibidem.
17 *Instrumentum, si deficiat in loco, aut in alijs necessarijs, adhuc semiplenam facit probationem.*

CAP.

CAP. II.

An testes examinari possint extra locum iudicij.

1 RESP. negatiuè, nisi aliter seruetur de consuetudine, vel testes iurauerint in loco iudicij; quia tunc possent alibi examinari: examen enim est meri facti, & extra locum iudicij potest expediri, *Specul. de Test. §. qualiter autem sint producendi, nu. 13. vers. is quoque &c.* Rot. *dec. 27. de Probat. in antiq. & in Melsten. Prioratus* 7. Maij 1618. *coram Manzanedo, quam refert* Gratian. *discept. for. cap.* 738. *nu.* 72. *Vestrius in Prax. lib. 6. cap. vlt. num.* 8.

2 vbi, quod eadem ratione testes infra terminum inducti, & iurati, extra terminum examinari possunt, *vide Franc. Curt. in*

3 *tract. de Testib. concl.* 33. vbi dicit, quod depositio facta post terminum, vel alio loco, fingitur fuisse facta tempore, & loco præstiti iuramenti, & trahitur ad tempus, & locum eiusdem iuramenti, *Rot. decis.* 26.

4 *de Probat. in antiq.* vbi, quod testes iurati infra tempus datum in remissoria, possunt post terminum examinari de æquitate.

5 Limita in casu, quem ponit *Bar. in l.* 4. *num. 2. C. de Naufrag. lib.* 11. vbi dicit, quod potest quis in eo loco, vbi patitur aliquem casum, examinare testes super tali casu, & illæ probationes postea faciunt fidem coram Iudice competente; quod procedit, dummodò testes deponant de signis, & qualitatibus requisitis, *vide Cancer. var. lib. 1. cap. 14. de locat. & conduct. nu.* 57.

6 Limita 2. quando datus fuit terminus ad probatum habendum; hoc enim casu testis, etiamsi iurauerit in termino, non potest deponere post terminum, *Bart. in l. damni, §. Sabini, ff. de Damn. inf.*

7 An verò testes examinari possint extra locum deputatum in remissoria? Resp. negatiuè, alioquin examen esset nullum, *cap. statutum; §. in nullo quoque, vbi DD. de Rescript. in 6. Greg. decis.* 518. *num.* 10. *Rot. dec. 15. de offic. deleg. in nou.*

8 Limita, si iuramentum præstitum fuit in loco assignato in remissoria: tunc enim examen validum est, etiamsi factum deinde fuerit in alio loco, cum examen sit meri facti, & extra iudicium expediri possit, *vt supra diximus*, Rot. *in d. Melsten. prioratus* 7. Maij 1618. *coram* Manzanedo, *quam refert Beltram. ad Greg. d. dec.* 518. *num.* 12.

9 Limita 2. stante commissione cum clausula, arbitrio Rotæ, per quam censetur relaxatus rigor iuris, & data facultas setuandi æquitatem, *vide Crescen. dec. 4. num. 3. de Testib. Seraphin. dec.* 43. *Rot. in Spoletana S. Crucis* 6. *Februarij* 1576. *coram Blanchetto, & decis.* 122. *ex recollect. per Farinac. & dec. 15. de offic. deleg. in nou.*

10 Notandum est etiam, quod locus loci examinis testium exprimi debet, *vt d. Bart. in l. de pupillo, §. qui nunciat, ff. de nou. oper. nunc. & ibidem alij DD. communiter:* nisi ex præcedentibus actibus, aut alijs circumstantijs cōcipi possit, quia tunc necessariò exprimi non debet, *idem Bart. in l. si quis ex argentarijs, §. si initium, num.* 27. *ff. de eden. Bald. cons.* 208. *nu. 2. lib.* 1. vbi

11 dicit, quod ea, quæ incontinenti fiunt, præsumuntur facta eodem loco, & tempore, *Alex. in l. 2. n. 8. ff. de liber. & posthum. Card. Mantic. dec. 64. n. 1. & seq.* vbi etiam

12 dicit, quod quando actus consueuit fieri in certo loco, ibi in dubio censetur celebratus, *Aebill. dec. 6. aliàs* 170. *de probat.*

13 vbi, quod litteris Episcopi etiam sine loco datur plena fides, quia censentur expeditæ in loco Episcopatus.

14 Notandum 2. quod si testes differant in loco, non solum non probant, sed in tali casu puniuntur, vt in exemplo Susannæ: illi enim falsi testes ad vnum actum numero probandum deponebant de loci diuersitate, ex quo manifestè apparuit, eos falsum deposuisse; nam implicat cōtradictionem, quod idem corpus in eodem instanti sit in pluribus, & diuersis locis, & distantibus, *Bald. in d. l. testium, nu. 14. & seq. C. de Testib.*

15 Notandum 3. quod defectus loci non inualidat probationem, si locus non sit de substantia probationis, *Bald. in d. l testium,*

16 *nu. 14 & seq.* vbi etiam obseruat, quod si vnus ex testibus deponat de loco, alter non, testes eo casu sunt singulares, cum quælibet differentia testes singulares reddat, *Corn. cons. 134. num. 2. & 5. vol.* 5.

17 vbi addit, quod instrumentum, si deficiat in indictione, vel in nomine Papæ, vel in loco, aut in alijs necessarijs, & notarius mortuus sit, facit adhuc semiplenam probationem.

SVMMARIVM.

1 *Quando confessio extraiudicialis facta parte præsente plenè probet, & nu. seq.*
2 *Quilibet actus probari debet per duos testes.*
3 *Confessio in iudicio sine causa valet.*
4 *Confessio extraiudicialis facta parte absen-*

le

CAP. III.

An, & quando confessio extraiudicialis probet contra confitentem.

1 DIco 1. quod confessio extraiudicialis facta parte praesente, & acceptante, plenè probat, dummodò probetur per duos testes contestes de loco, & tempore, latè *Marescott. var. lib. 2. cap. 44. num. 4. Buratt. decis. 928. nu. 1. Afflict. decis. 364.*
2 *nu. 4.* vbi dicit, quod quilibet actus debet probari

probari per duos testes, *Vrsill. ibidem, nu. 1. & seq. Gabr. commun. conclus. lib. 1. tit. de Confess. conclus.* 1. *nu.* 46. quod procedit in confessione facta principaliter, & cum causa, vt si quis fateretur, se debere ex causa mutui; secus si incidenter, seu ad alium finem, vel sine causa, *Marant. de ord. iudic. par. 6. act. 5. tit. de confess. num. 4. & seq. Cancer. var. lib. 2. cap. 3. nu. 74. & cap. 8. nu. 99. & seq.* vbi dicit, quod confessio sine causa nulla esset tanquam indiscreta, nisi facta fuerit à maiore in instrumento habente ex statuto executionem paratam, vel cum iuramento, vel in iudicio, secus si à minore, *vide Gabr. d. tit. de confess. conclus. 1. num. 69.*

3

4 Dico 2. quod confessio extraiudicialis facta parte absente plenè probat de æquitate Canonica, *latè Mascard. de Probat. conclus. 347. nu. 57. & seq. Buratt. decis. 117. nu. 4. & 5. Merlin. decis. 170. nu. 3. Vrsill. ad Afflict. decis. 364. num. 9.* præsertim si facta fuerit ad liberandum debitorem, vt si Titius esset debitor Sempronij in centum, & ipse Sempronius in absentia Titij fassus fuerit, se fuisse satisfactum, *Luc. de Penn. in l. fin. Cod. de conu. fisc. debit. lib. 11. Alex. & Ias. in l. postquam liti, C. de Pact. Hipp. sing. 202. idem Ias. cons. 41. vol. 3. Gram. cons. 17. in ciui. quos refert, & sequitur Vrsill. ad Afflict. decis. 364. nu. 7. & decis. 105. nu. 1. Thesaur. decis. 109. nu. 2. & 6. in fin. quicquid in contrarium asserant Marant. loco cit. nu. 12. & alij apud Cancer. par. 3. cap. 7. num. 334. & seq. & apud Gabr. d. tit. de Confess. conclus. 1. n. 22. 31. & 41. cum seq.*

5 Idem dicendum, si confessio facta fuerit in articulo mortis pro exoneratione conscientiæ, *Bald. in l. generaliter, n. 30. & seq. C. de non numer. pec. Marsil. sing. 202. Maran. d. par. 6. tit. de confess. nu. 16. Mascard. de Probat. conclus. 347. nu. 99. & conclus. 359. nu. 13. & 25. Ciriac. contr. 347. nu. 1. & seq. & nu. 13.* vbi dicit, quod talis con-
6 fessio obligat hæredem in vim debiti, non autem in vim legati, *Gabr. d. tit. de confess. concl. 1. nu 47. & 68.* vbi dicit, quod confessio facta in vltima voluntate, ità operatur de æquitate canonica, vt hæres non possit illi contrauenire.

7 Limita prædictam conclusionem, vt non procedat de iure ciuili, secundũ quod confessio facta parte absẽte, semiplenè tantùm probat, non autem plenè, *latè Mascbard. de*
8 *Probat. conclus. 379. nu. 1. & seq.* quod est notandum pro statuto Vrbis *lib. 1. cap. 42.* in quo disponitur, vt primariò seruetur ius ciuile, quia inter ciues, & incolas, & districtuales Vrbis confessio facta extra iudicium parte absente, non probaret, nisi semiplenè, *Penia decis. 332. num. 2. & seq.* quemadmodum etiam in alijs casibus ius ciuile inter prædictos ciues, & districtuales seruandum est, dummodò per iura canonica non reperiatur expresse correctũ: quia statutum mandans, seruari ius ciuile, intelligitur de iure ciuili non correcto, vel abrogato, cum ius correctum non dicatur ius ciuile, *glos. in l. fin. ff. ad l. Corn. de fals. Gabr. lib. 3. tit. de secun. nupt. conclus. 5. nu. 4. Capr. cons. 70. nu. 12. vers. nec obstat statutum &c. Penia decis. 166. nu. 1. & seq.* vbi decisum refert, non esse seruandam inter ciues, & incolas Vrbis, & districtuales
9 dispositionem *l. 1. & 2. C. de Secun. nupt.* quia pœnæ à iure ciuili latæ contra secundò nubentes intra annum luctus, fuerunt sublatæ per ius canonicum, *cap. super illa, & cap. vlt. extr. de Secun. nupt.* remanent tamen intacta iura, quæ ad fauorem filiorum inducta sunt, de quibus nos abundè tractauimus *in tract. de Temp. legal. lib. 2. cap. 22 §. 5.*

10 Obserua tamen, quod vbi agitur de probanda veritate rei gestæ, puta solutione, talis confessio per idoneos testes probata facit fidem etiam de iure ciuili, *Felin. in cap. si cautio, nu. 28. vers. fallit tertiò, de fid. Instrum. Curt. iun. cons. 168. nu. 10. & seq. lib. 2. quos refert, & sequitur Marescott var. lib. 2. cap. 44. num. 5.*

11 Obserua 2. quod acceptatio partis requiritur ad hoc, vt confessio præiudicet, siue confessio facta fuerit in iudicio, siue præsente parte, siue ea absente: & ideò ante partis acceptationem potest reuocari, etiam non docto de errore, præsertim si facta fuerit per procuratorem, *latè Marescott. var. d. lib. 2. cap. 44. nu. 8. & seq.* vbi etiam dicit, quod non sufficeret præsentia partis pro acceptatione, sed expressa acceptatio requiritur, *Maran. d. par. 6.*
12 *tit. de Confess. nu. 18.* vbi dicit, quod confessio potest acceptari per alium nomine
13 absentis, *Thesaur. decis. 70. nu. 3. & seq.* vbi, quod stipulatio Notarij non facit, vt acquiratur ius non sequuta ratificatione, sed operatur, vt sine cessione vtilis actio
14 acquiratur, *& decis. 109. nu. 7.* vbi etiam dicit, quod donatio facta absenti, ante acceptationem potest reuocari, *Gabr. d. tit. de confess. concl. 1. nu. 7. & concl. 2. n. 1.*
15 *& seq.* subdens, quod in renunciatione iuris de futuro sufficit partis præsentia sine expressa acceptatione.

16 An autem possit donatio reuocari, si donatarius rei donatæ possessionem apprehenderit? resp. negatiuè, quia ex tali possessionis apprehensione censetur donatio-

nem

nem acceptasse, *Thesaur.d.dec.7.n.3.in fin.*

17 Obserua 3. quod confessio geminata plenè probat, etiamsi facta fuerit incidenter, & propter aliud, *secundùm Crauett.de Antiq. temp. §. propositum, nu. 32. Vrsill.ad Afflict.decis.* 364. *nu.9.in fin. Cariac.contr.* 171. *nu.* 20. *Gabr. d. tit. de Confess.concl.*1. *num.*61. *& concl.* 3. *nu.* 5. vbi dicit, quod confessio geminata reuocari non potest sub prætextu falsitatis, *Maran. d. par.6. tit. de confess. nu.* 15. contrarium tamen sensit *Rot. coram Penia decis.* 332. *num.* 16. vbi, quod quando agitur non de liberando, sed de obligando verba geminata nõ probant.

18 Obserua 4. quod confessio facta in epistola, vel in libro rationum, aut alia quacunque scriptura, quę consignatur à parte parti, plenè probat in fauorem absentis, *latè Gabr. d. tit. de Confess. conclus.* 1. *nu.* 56. *& seq.*

19 Notandum est etiam, quod vnitas, seu identitas probatur ex identitate temporis, loci, & personarum, vt si testes dicant, eo tempore, & loco, & illis præsentibus testamentum, vel alium actum confectum fuisse, *ità Menoch.lib.6. præsumpt.*15.*nu.*3.

20 *& seq.* vbi, quod probatur etiam identitas, quando eadem causa conuenit, licèt summa sit diuersa, *vide Alex. conf.* 30. *n.*7. *& conf.* 84. *nu.* 2. *in fin. lib.* 7. *& conf.*105. *lib.* 2. *Socin. sen. conf.* 129. *nu.* 2. 6. *&* 7. *lib.* 4. *Crauett. conf.* 198. *nu.* 2.

21 Quæres, an testes fidem faciant, si discordent in loco, & tempore? Resp. quod regulariter ne semiplenè quidem probant, sed censentur singulares, vt si vnus dicat vidisse in domo, alter in via, vel vnus dicat, aliquid gestum fuisse de die, alter verò de nocte, dummodò diuersitas, & discordia in testibus esset in tempore norabili, secus si in modico, *cap. nihilominus*, 3. *q.* 9. *vbi glos. & est communis opinio.*

22 Limitatur tamen hæc conclusio, vt procedat, quando tempus, & locus sunt de substantia actus; secus quando non sunt de substantia, quo casu diuersitas in loco, & tempore singularitatem non inducit, nec testibus fidem tollit, dummodò ex huiusmodi diuersitate loci, & temporis non inducatur diuersitas facti, *Rolan. conf.* 82. *num.* 41. *& seq. lib.* 2. vbi dicit, quod ad probandam electionem sepulturæ sufficiũt testes singulares respectũ loci, & temporis, cum de substantia electionis sepulturæ non sint tempus, & locus, *Mascard. de Probat. conclus.* 483. *nu.* 2. vbi dicit, quod in deci-

23 mis tempus, & locus non est de substantia actus, *latè Farinac. de Testib. q.*64. *nu.* 77. *& seq. Gabr. eod. tit. de Testib. conclus.* 2. *num.* 18.

24 Limitatur 2. quando vnus deponit de certo actu, adiecto certo loco, & tempore, alius verò deponit de eodem actu, non tamen recordatur de tempore, & loco: tunc enim præsumuntur contestes, dummodò vnus alium in contestem vocet, *Alex. conf.* 4. *nu.* 7. *lib.* 6. *Farinac. d. q.* 64. *n.* 74. *&* 76.

25 Limitatur 3. quando agitur de probatione alicuius loci generalis, puta quod quis fuerit in Ciuitate: tunc enim non dicuntur testes singulares, si vnus deponat de vno loco Ciuitatis, alter de alio loco eiusdem Ciuitatis; sufficit enim, quod concordent in genere de Ciuitate, *Ruin. conf.* 35. *nu.* 6. *lib.* 4. *& alij apud Farinac. loco cit. nu.* 81. *&* 82. vbi, quod testes faciunt

26 plenam probationem, si vnus dicit, actum fuisse gestum in domo Petri, alter in eius camera: vel vnus diceret, actum fuisse gestum die lunæ hora 3. alter eadem die, vel vnus diceret, in mense, alter in hebdomada, *Rim. conf.* 35. *nu.* 6. *vol.* 4. *Gabr. de Testib. d. concl.* 2. *nu.* 55. subdens *nu.* 62. quod si Iudex ex dictis testium singulariũ in credulitatem reducatur, potest illis fidem adhibere, quia omnis fides testium est Iudici arbitraria: quod intelligendum est, quando adest iusta causa, vt si concurrat integritas testium, vel subiecta materia ità de facili probari non possit, *vide Paris. conf.* 57. *nu.* 36. *& seq. & nu.* 48. *&* 49. *vol.* 1.

27 Limitatur 4. quando testes dubitatiuè deponerent de tempore, vel de loco, & nõ benè recordarentur, vt si vnus diceret, credo, quod fuit de mense Maij, alius dicat, credo, quod fuit de mense Iunij, *Aym. conf.* 78. *num.* 9. *Alex. conf.* 65. *num.* 4. *vol.* 2. *Ruin. conf.* 69. *nu.* 12. *lib.* 4. *Farinac. loco cit. nu.* 83.

28 Limitatur 5. vt procedat dicta conclusio in probatione actus non iterabilis: secus in actu reiterabili, *Rol. conf.* 82. *nu.* 45. *lib.* 2. *& alij communiter*: quæ quidem opinio locum habet, quando agitur de probando non solum actum iterabilem, sed etiam iteratum: tunc enim diuersitas in loco, vel tẽpore non inducit in testibus singularitatem; secus si agatur de probando vnum actum, licèt de sui natura iterabilem, non tamen iteratum, quia tunc testes diuersi in loco, & tempore dicuntur singulares, & nihil omninò probant, *vt declarat Farinac. d. q.* 64. *nu.* 85. *&* 87.

29 Limitatur 6. vt dicta conclusio procedat, quando sumus in probatione actus momentanei, quo casu diuersitas in loco, & tempore tollit fidem testibus; secus quãdo agitur de probatione actus continuati, & successiui: tũc enim testes vel in tẽpore,

vel

vel in loco discordes, non dicuntur singulares, sed probant, *Gabr. tit. de Testib. conclus.* 2. *num.* 19 *& 69. Mascard. de Probat. conclus.* 59. *num.* 17. *&* 18. *& alij apud Farinac. d. q.* 64. *nu.* 88. *& seq.*

30 Limitatur 7. quando cum dicto testium singularium côcurrerent aliæ præsumptiones, & coniecturæ adiuuantes dicta ipsorum testium singularium, *Gabr. loco cit. d. concl.* 2. *nu.* 76. *Rolan. cons.* 82. *nu.* 47. *& seq. lib.* 2. vbi dicit, quod quando concurrunt confessio facta parte præsente, probata per vnum testem, & testes singulares deponentes de confessione facta absente parte, coniunguntur ad plenam probationem, *ex trad. per Paul. de Castr. cons.* 109. *vol.* 2. *Paris. cons.* 57. *num.* 46. *& seq. vol.* 1. *Grau. cons.* 35. *nu.* 6.

31 Limitatur 8. quando plures actus habent vnam originem, & vnam causam, quia tunc illa causa, & illa origo probatur per testes singulares, *Gabr. tit. de testib. concl.* 2. *nu.* 20. *Grau. cons.* 73. *nu.* 34.

32 Limitatur 9. in testibus deponentibus de solito, & consueto: id enim probatur etiam per testes singulares in loco, & tempore, *Farin. cons.* 41. *n.* 6. vbi dicit, quod solitum, & consuetum nô potest nisi ex pluribus diuersis actibus concludi; & ideò diuersitas in loco, & tempore non videtur inducere in testibus singularitatem obstatiuam, quia potest stare, quod vnus viderit vno tempore, & vno loco, & alius altero tempore, & altero loco, *vide Alex. de Neuo cons.* 71. *sub nu.* 9. *Hypp. Rim. cons. crim. diuers.* 85. *num.* 9. 20. *&* 28. *vol.* 2. *in fol. Marsi. cons.* 5. *nu.* 6. *& seq. vol.* 1. *Nell. in tract. de Testib. nu.* 224.

33 Limitatur 10. vbi agitur de fama probanda: hæc enim probatur per testes etiam singulares, dummodò sint contestes in loco, tempore, & personis, *Abb. cons.* 42. *n.* 2.

34 *post med. vol.* 1. vbi dicit, quod vt fama probetur, testes debent concordare, vt dicant, tali die audiuimus talem rumorem, vel infamiam, & tali loco, & à talibus personis, *Gabr. de testib. concl.* 2. *nu.* 38.

35 Limitatur 11. quando agitur de probando quid in genere, *Rim. d. cons.* 85. *nu.* 1. *& seq. Mich. Graff. commun. opin. lib.* 2. *cap.* 17. *in fin. Osasch. dec.* 79 *nu.* 38. vbi, quod testes singulares probant crimen, siue actum in genere, *Rolan. cons.* 82. *n* 42. *vol.* 2. vbi dicit, quod testes singulares plenè probant confessionem in genere, *& ità sentiunt alij, quos refert, & sequitur*

36 *Farinac. d. cons.* 41. *nu.* 6. *& seq.* vbi etiâ obseruat, quod testes singulares adminiculati ab alijs testibus de auditu, plenam

37 faciunt probationem: quia testes de auditu, licèt non plenè probent, faciunt tamen non solum adminiculum, sed etiam præsumptionem, *Cephal. cons.* 140. *nu.* 29. *vol.* 1. *Crauett. cons.* 73. *nu.* 36. *Gabr. de Testib. d. concl.* 2. *nu.* 30. 42. *&* 76.

38 Quæres 2. an testes fidem faciant, si nullo modo de tempore, aut loco deponant? Resp. quod aliquandò plenè probant, aliquando non; probant quidem, quando tempus, seu locus non est de substantia: item quando tempus est antiquum, in quo verisimilis est obliuio, vel quando constat aliunde de loco, & tempore, puta ex confessione partis, vel si deponerent de tempore dubitatiuè, & per verbum, videtur, non enim necesse est, quod deponant de tempore præciso, vel de die, nisi ageretur de probatione actus, in quo dies sit de substantia; non tamen probarent, nec fidê facerent testes de loco, & tempore non deponentes, quando tempus, & locus sunt de substantia actus probandi, vel quando tempus est breue, in quo obliuio non est verisimilis, vel si de tempore, & loco interrogati, de eo nihil deponerent, etiamsi tempus, & locus non essent de substantia actus, de cuius probatione agitur, vel si

39 testes essent plures, & omnes dicerent, se de loco, & tempore non recordari: tunc enim censentur suspecti, etiamsi locus, & tempus non sint de substantia actus, præsertim si verisimiliter de loco, & tempore essent informati; item non probarent in causis criminalibus, in quibus testes debent deponere de loco, & tempore, *vide glos. in d. cap. nihilominus, in ver. simul,* 3. *q.* 9. *Gabr. d. tit. de Testib. conclus.* 2. *Grau. cons.* 9. *nu.* 18. *Alex. cons.* 149 *nu.* 2. *lib.* 5. *& cons.* 65. *nu.* 4. *lib.* 2. *Ruin. cons.* 69. *nu.* 12. *lib.* 4. *Boss. in tit. de oppos. con. test. nu.* 40. *Farinac. d. q.* 64. *à num.* 92. *vsque ad nu.* 12.

SVMMARIVM.

1 *Negotiatio quid sit, & in quo differat ab artificio, & nu.* 3.

2 *Clericus negociator tenetur soluere gabellam.*

3 *Ementes victualia in vno loco, vt vendant in alio, exercent artem negotiandi.*

4 *Clericus non dicitur negotiator, qui vendit fructus ex prædijs sui patrimonij, aut beneficij recollectos, etiamsi illos deferat de loco ad locum.*

5 *Quid si clericus emat animalia, vt illa pascat in proprijs prædijs, ad effectum ea vêdendi, cum pinguia facta fuerint.*

6 *Clericus regulariter nô potest prædia conducere: limitatur nu. seq.*

7 *Clericus, si succedit conductori, potest in conductione perseuerare.*

8 *Clericus negotiator non dicitur, qui agrũ conducit, vt ex illius fructibus se, & familiam substentet, & nu. 12.*

9 *Quid si clericus aliquid emit ad sui, vel familiæ substentationem, & deinde data occasione lucri, idem cum lucro venderet.*

10 *Et quid si clericus id quod superest ad familiæ substentationem vendat cariùs, quàm emerit.*

11 *Potest clericus aliquam rem emere, & postea sua opera, & industria mutatam vendere, vt aliquid lucretur, & quando id procedat.*

An clericus in tali casu teneatur soluere gabellam, ibidem.

12 *Clericus potest recipere possessiones excolendas ad quartam, vel quintam partem ad substentationem sui, & suorum.*

CAP. IV.

De Contractibus.

Quæstio I.

Quid sit Negotiatio.

1 NEgotitatio nihil aliud est, quàm solertia quædam viliùs emendi, & cariùs distrahendi, non mutata forma rerum, *latè Quaran. in ver. vectigal. vers. tertiò*
2 *quatenus &c.* vbi dicit, quod in tali casu clericus etiam tenetur gabellas soluere,
3 *Natt. cons. 139. num. 1. & seq.* vbi dicit, quod ementes sal, & victualia in vno loco, vt vendant in alio, exercent artem negotiandi; secus si mutaretur forma, quia tunc lucrum proueniret ex artificio, veluti si emantur chartæ, vt scribantur libri, & lina, vt texantur retia, *cap. eijciens, cum ibi not. 88. dist.*

4 Ex quo infertur 1. quod Clericus non dicitur negotiator, qui vendit vinum, granum, aut oleum ex prædijs sui patrimonij, aut beneficij recollectum, etiamsi huiusmodi fructus deferat de loco ad locum causa habendi maius pretium: quia, vt clericus quoad hunc effectum dicatur negotiator, duo copulatiuè requiruntur, videlicet vt rem vendat, non ex propria re ortam, sed ab alio comparatam: 2. vt eo fine emerit, quò cariùs reuenderet, quorum altero deficiente, deficit quoque negotiatio, *Rolan. cons. 71. num. 10. vol. 4. Vgolin. de offic. Epis. cap. 13. §. 16. nu. 4. in fin. Mart. de Iurisd. par. 4. cas. 3. nu. 9. Genuens. in Pract. Archiep Neap. cap. 62. nu. 7. Vener. in exam. Episc. in tit. de cleric. negotiat. nu. 5. Sperell. dec. 94. num. 9. & seq. & alij apud Barbos. de offic. & pot. Episc. alleg. 13. nu. 10 & seq.*

5 Item Clericus negotiari non dicitur, qui emit animalia, vt illa pascat in proprijs prædijs, & cum pinguia facta fuerint, vel cum partus ediderint, illa, & eorum partus vendat, *Molin. de iustit. tract. 2. disp. 342. nu. 14. Sylu. in ver. clericus 3. nu. 2. Redoan. de Spol. Eccles. q. 2. nu. 1. Carol. de Grass. de effect. cleric. eff. 6. nu. 18. & resoluit Sac. Congregatio Cardinalium negotijs Episcoporum præposita sub die 22. Iunij 1629. prout refert Barbos. loco cit. d. alleg. 13. nu. 11.* subdens *nu. 13.* quod li-
6 cèt Clericus non possit regulariter condu-
7 cere prædia, potest tamen, si succedit conductori, in conductione perseuerare, donec locationis tempus finiatur, & interim agri conducti fructus vendendo, vel transuehendo ad alia loca, vt illos cariùs vendat, non dicitur negotiari, quia ipse non accepit agrum, vt inde lucrum referret, sed quia ius habet succedendi primo conductori, cuius onus in successorem transmittitur, *vide Sylu. in ver. Clericus 3. nu. 1. Redoan. d. tract. de Spol. qu. 2. Less. lib. 2. cap. 21. Bonacin. de censur. in part. disp. 1.*
8 *q. 19. pun. 3. §. 3. nu. 6.* vbi subdit, quod clericus non dicitur negotiator, si agrum conducit, vt ex illius fructibus se, & familiam substentet, *Sylu. loco cit. d. nu. 1. in fin.* vbi dicit, quod Clericus, si eget, potest vti negociationibus honestis, & victum manibus quærere.

9 Idem dicendum, si Clericus aliquid emit ad sui, vel familiæ substentationem, & deinde data occasione lucri, idem cum lucro venderet; cum enim hoc non emerit ad vendendum, vel permutandum cum lucro, non dicitur iuxta communem loquendi vsum negotiari: in hoc enim attendi solet finis, seu prima destinatio, ob quam res contractu acquiritur, & venditio in casu proposito est quasi per accidens, *ità Molin. de iustit. disp. 339. & 672. Reginald. lib. 9. nu. 379. Bellett. de exempt. cleric. à mun. §. 4. nu. 5. Nau. cap. 27. num. 128. Quaran. in ver. vectigal. vers. tertiò quatenus &c. & alij, quos refert, & sequitur Bonacin. d. pun. 3. §. 3. nu. 6. quibus adde Ricc. in Prax. Eccles. for. resol. 317. Bar-*
10 *bos. d. alleg. 13. nu. 11.* asserentes, quod non dicitur clericus negotiator, aut mercator, si id, quod superest de eo, quod viliùs ad sui, vel suorum substentationem emit, iusto pretio tunc currente cariùs vendat, quàm emerit, *vt sensit etiam Quarant.*

rant. loco cit. Syl. in d. ver. Clericus 3. nu. 1.
11 Infertur 2. quod potest Clericus aliquā rem emere, & postea sua opera, & industria mutatam, vel melioratam cariùs vendere, vt aliquid lucretur, præsertim ad necessaria vitæ comparanda, quia hæc non dicitur negotiatio, sed potius artificium, & ideò nec soluitur gabella in tali casu, *vt sentiunt communiter DD. teste Nauar. d. cap. 27. num. 128.* quod intellige tribus concurrentibus conditionibus. 1. vt Clericus id faciat per se, non autem per mercenarias personas. 2. vt ea de causa non se subtrahat ab his, quibus incumbere ex clericali officio tenetur. 3. vt artificium non reddatur illicitum, seu sordidum ratione rerum, quibus se immisceret, vt si chartas lusorias, taxillos, arma bellica, & similia conficeret, vel si pelles, & coria aptaret, & huiusmodi, *vide Silu. in ver.*
12 *clericus 3. nu 1. & 2.* vbi subijcit, quod clericus potest recipere possessiones excolendas ad quartam, vel quintam partem, & huiusmodi, seu ipsas conducere ad sustentationem sui, & suorum, *Quarant. in d. ver. vectigal, vers. difficultas versatur &c.*

SVMMARIVM.

13 *Quando locus in contractibus inseritur, tempus tacitè adiectum intelligitur, quo promissor possit peruenire ad locum destinatæ solutionis.*
14 *Impossibilitas stipulationem vitiat: declaratur, & limitatur nu. seq.*
15 *Si difficultas non est expressa in contractu, sed ex accidenti emergit post contractum, non vitiat stipulationem.*
16 *Quando fuit interpositum iuramentum, nunquam nocet angustia temporis.*
17 *Iuramentum habet vim clausulæ, vt actus valeat omni meliori modo.*

Quæstio II.

Quando inutilis sit stipulatio ratione loci.

13 CVm locus in contractibus inseritur, tempus tacitè intelligitur adiectū, quo promissor possit peruenire ad locum destinatæ solutionis; vnde si quis Venerijs ità stipuletur, hodie Romæ dare spondes?
14 inutilis est stipulatio, quia impossibilitas stipulationem vitiat, *l. 3. §. si quis ità, 2. vbi Bart. ff. de eo quod cert. loc.*
15 Hæc tamen conclusio limitatur, vt procedat quidem, quando difficultas est expressa in contractu: secus si ex accidenti emergat post contractum; tunc enim non vitiat, quia sufficit, quod ab initio præstari potuerit, *vt obseruat Mantic. de tacit. lib. 3. tit. 13. nu. 13. in fin.*
16 Limitatur 2. vbi interpositum fuerit iuramentum; in hoc enim casu nunquam nocet angustia temporis, quia habet vim
17 clausulæ, vt actus valeat omni meliori modo, *Bald. in repet. l. 2. ff. de Iureiur. Mantic. d. lib. 3. tit. 13. nu. 13.*

SVMMARIVM.

18 *Locus celebrati contractus in instrumento exprimi debet, & qua de causa: limitatur nu. 26. & seq. declaratur nu. 50.*
19 *Insertio loci est de solemnitatibus requisitis in instrumento saltem de consuetudine, eiusque omissio instrumentum vitiat: limitatur nu. 26. & seq. declaratur nu. 50.*
20 *Omissio loci certi, & determinati non solum reddit instrumentum nullum, sed etiam de falso suspectum.*
21 *Si locus in instrumento sit omissus, & Notarius superest, potest errorem suum corrigere, & nu. 24.*
22 *In instrumento, vel testamento etiam inter liberos de necessitate poni debet non solum locus principalis, sed etiam locus loci, ità vt contraria consuetudo non valeat: declaratur, & limitatur nu. 35.*
23 *Instrumentum, vel testamentum non continens locum loci, an faciat fidem, & n. 24. & 25.*
24 *Potest probari per testes id quod deficit in scriptura.*
25 *Quando instrumentum carens loco, vel alijs essentialibus, faciat semiplenam probationem.*
26 *Locus loci particularis regulariter non est de necessitate inserendus: limitatur n. 28.*
27 *Si instrumentum fiat in Villa, non est necesse facere mentionem de loco loci.*
28 *Quando locus loci particularis inseri debeat.*
29 *Si in generali loco tacitè includatur specialis, sufficit illius generalis expressio.*
30 *Litteris Episcopi, dispensationibus, & priuilegijs etiam sine loco, datur plena fides.*
31 *Quando ex serie facti potest constare de loco loci, non vitiatur instrumentum ex dicti loci omissione.*
32 *Ea, quæ incontinenti fiunt, præsumuntur facta eodem loco, & tempore, & nu. 33. & 44.*
33 *Quando scriptura imperfecta suppleatur per præcedentia.*

34 *Iudicis arbitrio remittitur, qualis, & quãta expressio loci requiratur in instrumento, & in teste.*

35 *Quando in testamento condito inter liberos requiratur expressio loci, & quando non.*

36 *Testamentum non dicitur conditum inter liberos, si in eo facta fuerit substitutio filijs per fideicommissum in fauorem personæ extraneæ, & nu. 38. & seq.*

37 *Frater, & filij fratrum extranei dicuntur.*

38 *Testamentum patris imperfectum non valet quoad substitutionem fideicommissariam factam in fauorem personæ extraneæ.*

39 *An legata extraneis relicta in testamento patris imperfecto, debeantur.*

40 *Testamentum fauore piæ causæ validum est, etiamsi non adsit locus, annus, & dies.*

41 *In testamento ad pias causas non ius ciuile, sed ius Canonicum, & Diuinum seruandum est.*

42 *Pia causa fauorabilior est, quam causa liberorum, excepta legitima.*

43 *Schedula manu propria scripta, & subscripta, etiam sine testibus confecta, ad piam causam, & inter liberos sustinetur.*

44 *Quando instrumentum subsequens censeatur confectum in eodem loco, & tempore, quo antecedens confectum fuit, & nu. 45. & 48.*

45 *Si in secundo instrumento dicatur, die dicta, censetur repetita dies cum loco, loco loci, & alijs qualitatibus, prout in præcedenti instrumento: declaratur, & limitatur n. 46.*

46 *Quid si secundum instrumentum non incontinenti, siue non eadem hora fuerit confectum, sed ex interuallo, & nu. 57.*

47 *Præsentia non præsumitur, sed qui eam asserit, probare debet.*

48 *Quando locus est pro forma exprimendus, non sufficeret expressio facta illis verbis, Actum vbi supra &c.*

49 *Quid si in secundo instrumento est descriptus locus, & dies, sed non in primo.*

50 *Quando instrumenta sine loco, vel tempore sint nulla, & an in tali casu locus, & tempus aliunde probari possint, & num. 51. & seq.*

51 *Solemnitas præsumitur in contractibus, secus in iudicijs.*

Confessio releuat ab onere probandi, ibidem.

52 *An instrumenta, seu contractus celebrati in Ecclesia, sint validi, & nu. 53.*

53 *Processus Iudicum sæcularium, eorumque sententiæ in Ecclesia prolatæ, irritæ sunt.*

54 *An peccent qui instrumenta, seu contractus celebrant in Ecclesia.*

55 *An valeat consuetudo non apponendi locum in instrumento, & nu. 56.*

56 *An, & quando locus descriptus in principio libri, censeatur repetitus in sequentibus instrumentis.*

Quando contractus censeantur correspectiui, ibidem.

57 *An, & quando dies, & locus sint de substantia scripturæ priuatæ, & nu. seq.*

58 *Scriptura priuata, si non habet diem, probat contra scribentem, non autem contra tertium; si verò in ea locus tantùm desit, probat contra scribentem, & etiam contra tertium.*

59 *Quid si de loco, vel tempore creditores, vel partes disceptarent.*

60 *Et quid si scriptura non esset absolutè priuata, sed publica reputetur.*

Quæstio III.

An locus celebrati contractus in instrumento exprimi debeat.

18 RESp. affirmatiuè, *l. optimam*, C. *de Contrah. & committ. stipul.* §. *item verborum, Inst. de Inutil. stipul. glos. & Bart. in l. generali*, C. *de Tabular. lib.* 10. *& in l. si quis ex argentarijs* §. *si initiũ, ff. de eden. Alex. cons.* 59. *nu.* 5. *lib.* 2. *Menoch. lib.* 2. *præsumpt.* 84. *nu.* 1. *& seq. Specul. in tit. de Instrumen. edit.* §. *breuiter, num.* 9. ratio huius conclusionis potest esse, quia in vno loco posset esse permissum, in alio non, vel vt sit facultas reprobandi scripturam de falso, quia indefinita, & non coarctata non posset reprobari, *vt inquit Bald. cons.* 354. *nu.* 2. *vol.* 3. *Mascard. de Probat. vol.* 2. *conclus.* 908. *nu.* 10. *Roian. cons.* 38. *num.* 7. *& seq. lib.* 1. *Rot. decis.* 6. *de Consuet. in antiq. Couar. pract. quæst. cap.* 20. *nu.* 3. *Gratian. discept. for. cap.* 767. *nu.* 12. *Corn. cons.* 60. *nu.* 4. *& cons.* 216. *nu.* 1. *in fin. lib.* 4. vbi, quod insertio loci est de solemnitatibus
19 requisitis, saltem de consuetudine, ità vt eius omissio instrumentum vitiet, *Farinac.*
20 *cons.* 109. *n.* 17. *& seq. vol.* 2. vbi addit, quod omissio loci certi, & determinati nõ solum reddit instrumentum nullum, sed etiam de falso suspectum, *Buratt. decis.* 265. *num.* 1. *& decis.* 543. *nu.* 3. *& ibidem Add. Boer. decis.* 33. *nu.* 27. *& communem dicit Mantic. de Tacit. lib.* 3. *tit.* 13. *nu* 4. *& seq.* subdens, quod si locus sit omissus, &
21 Notarius superstit, potest errorem suum corrigere, *Natt. cons.* 329 *nu.* 1. *Ruin. cons.* 154. *nu.* 3. *&* 10. *lib.* 3. vbi, quod in testa-
22 mento, vel instrumento de necessitate poni debet non solum locus principalis, vt

Ciui-

Ciuitas,Castrum &c,sed etiam locus loci, puta in tali domo, vel in platea &c. quod procedit etiam in testamento condito inter liberos, in quo conscribi debet locus,& locus loci, ità vt contraria consuetudo nō valeret, quia præberet materiam delinquendi, de quo infra, *Gabr. discept. for. cap. 479. nu. 47. & seq. vbi de communi, & cap. 235. nu. 13. Scacc. de Commer. §. 2. glos. 2. nu. 1. & seq. Honded. cons. 66. nu. 45. ad fin. lib. 2. Menoch. de Præsumption. lib. 2. præsumpt. 84. num. 1. & seq.* alioquin in-
23 strumentum, vel testamentum non continens locum loci, quousque locus specialis, & certus non probetur per Aduersarium, nullam interim faceret fidem, *Bald. cons.*
24 *358. in princ. lib. 3.* vbi dicit, quod potest probari per testes id. quod deficit in scriptura, *Capell. Tholosan. dec. 491. & ibi Aufrer. Gratian. discept. forens. cap. 479. n. 57.* vbi, quod instrumentum, si non apponatur locus loci, semper redditur suspectum, ità vt stante oppositione incumbat producenti onus probandi illum locum specialē, in quo instrumentum celebratum fuit, *Buratt. decis. 666. num. 2. & decis. 672. nu. 1.* vbi, quod instrumentum carens loco loci, & clausula, *Actum &c.* fidem non facit, *Marescott. var. cap. 121. nu. 34. lib. 2. Rot. decis. 1156. nu. 2. par. 3. lib. 3. Diuers. Cæs. de Graff. decis. 45. aliàs vnic. nu. 7. & seq. de dol. & contum. Gratian. discept. for. cap. 899. nu. 17. & 18. & decis. Marcb. 28. n. 1. & seq. Gait. de Credit. cap. 3. tit. 1. nu. 358. & 359.* quod intelligendum est viuente
25 Notario, qui instrumentum confecit: tunc enim instrumētum nullam fidem facit, quia imputari potest parti, cur non agat contra Notarium, vt sibi instrumentum perfectum restituat; secus esset defuncto Notario: hoc enim casu tale instrumentum carens loco, vel alijs essentialibus, faceret semiplenam probationem, *secundum Bart. in l. admonendi, nu. 34. ff. de Iureiur. Alex. cons. 187. nu. 1. lib. 7.*

26 Obserua tamen, quod locus loci particularis non est de necessitate inferendus, puta si dicatur, Actum in tali palatio, non est necesse addere, in tali camera, *vt post Bart. in l. libellorum, ff. de Accus. tradit Ruin. d. cons. 154. nu. 10. lib. 3.* vbi etiam
27 dicit, quod si instrumentum fiat in Villa, non est necesse facere aliter mentionem de loco loci, cum villa non sit locus generalis, vel vniuersalis, vt Ciuitas, vel Castrum &c. sed locus singularis, & particularis, *de quo vide Menoch. d. præs. 84. nu. 4. lib. 2.*
28 vbi subdit, quod est etiam ascribendus locus loci singularis, vt puta in aula Prætorij, vbi ius redditur, quando in loco ipso singulari actus conficiendus est.

29 Obserua 2. quod si in generali loco tacitè includatur specialis, tunc illius generalis expressio sufficit, *Gait. de Credit. d. cap. 3. tit. 1. nu. 357. Menoch. d. præsumpt. 84. nu. 5. lib. 2.* vbi dicit, quod locus loci in tali casu præsumptiuè censetur adscriptus, ex quo actus similes eo in loco confici solent, sicuti contingit in actibus iudiciarijs, qui solent conscribi apud Tribunal Magistratus, *Mantic. de Tacit. lib. 3. tit. 13. n. 8.*

30 Obserua 3. quod litteris Episcopi, dispensationibus, & priuilegijs etiam sine loco, datur plena fides, *Achill. dec. 6. de Probat. Gratian. discept. foren. cap* 479. *n.* 51.

31 Obserua 4. quod si ex serie facti posset constare de loco loci, non vitiaretur instrumentum ex dicti loci omissione, vt si fieret instrumentum de solutione facta Thesaurario, *Alex. in l. nominatim, num. 7. vers. tamen fallit, ff. de liber. & posthum. Gratian. discept. for. cap. 479. nu. 58.*

32 Obserua 5. quod satis est, si tacitè in instrumento appositus sit locus certus per coniunctionem causæ, & coniunctionem instrumentorum, *Bald. cons. 208. n. 2. vol. 1.* vbi dicit, quod ea, quæ incontinenti fiunt, præsumuntur facta eodem loco, & tempo-
33 re, & scriptura etiam imperfecta suppletur per præcedentia, *l. lecta, ff. si cert. pet. l. cum pater, §. cum imperfecta, ff. de leg. 2. l. si seruus plurium, §. fin. ff. de leg. 1.* vnde si instrumentum descriptum sit in manuali post aliud instrumentum eadem die ab eodem Notario factum, in quo adsit locus, Actum, & testes, ista censentur repetita in subsequenti instrumento, etiamsi in hoc tales solemnitates registratæ non fuerint, *Rota in Romana Societatum 24. Ianuarij 1600. & in Romana Societatis officij 28. Ianuarij 1602. coram Card. Millino, quæ in impressis est decis. 300. nu. 7. & in alia Romana Societatum 24. Ianuarij 1600. coram eodem, in impress. decis. 203. nu. 1.*

34 Obserua 6. quod arbitrio Iudicis relinquitur, qualis, & quanta expressio loci requiratur in instrumento, & in teste: nam prudens Iudex debet aduertere, nè locus adeò obscurè, & generaliter sit expressus, vt parti angusta reddatur via defensionis; & è conuerso, nè adeò exactam, & angularem requirat expressionem, vt sit superflua, & inutilis, & partibus onerosa, *vt inquit Scaccia de Commerc. §. 2. glos. 2. nu. 3. & seq. Rot. dec. 431. par. 1. Diuers.*

35 Obserua 7. quod in testamento condito inter liberos requiritur quidem expressio loci, vt supra diximus, quando non constaret de voluntate Testatoris, nisi per rogitum Notarij: tunc enim illud instrumen-

mentum testamenti nullam faceret fidem,
nisi adesset locus, annus, & cętera necessa-
ria, *Paris. cons. 68. num. 25. lib. 3. Socin.*
cons. 2. nu. 6. vol. 3. secus esset, quando
constaret de voluntate ipsius testatoris per
eius scripturam, aut per testes, quia eo
casu defectus loci non viriaret testamentũ
patris inter liberos. *Menoch. cons. 288. nu.*
34. lib. 3. quem refert, & sequitur Gratian.
discept. forens. cap. 235. num. 11. subdens
36 *nu. 80. & 81.* quod scriptura non dici-
tur condita inter liberos, si in ea facta fue-
rit substitutio filijs per fideicommissum in
37 fauorem personæ extraneæ, puta pro fra-
tre, & filijs fratrum, qui etiam extranei di-
cuntur, *l. vnic. §. extraneum, Cod. de Rei*
38 *vxor. act.* & ideò quoad hanc substitutio-
nem fideicommissariam non valebit testa-
39 mentum patris imperfectum, ità vt neque
legata extraneis debeantur ex huiusmodi
scriptura imperfecta, *l. hac consultissima,*
§. ex imperfecto, vbi DD. C. de testam.
40 Obserua 8. quod fauore piæ causæ vali-
dum est testamentum, quamuis non adsit
locus, annus, & dies: quia in testamento
41 ad pias causas non ius ciuile, quemadmo-
dum in testamento inter liberos, sed ius
Canonicum, & Diuinum seruandum est,
cap. cum esses, & cap. relatum 1. de Testam.
Bart. in repet. l. 1. in fin. Cod. de Sacros.
Eccles. Alex. cons. 4. nu. 15. lib. 7. & alij
apud Dian. resol. mor. par. 7. tract. 6. resol.
23. Grattan. discept. for. cap. 895. nu. 41.
42 *& seq.* pia enim causa fauorabilior est,
quàm causa liberorum, excepta legitima,
43 *latè Buratt. dec. 475. num. 1. & seq.* vbi
etiam, quod schedula manu propria scripta,
& subscripta, etiam sine testibus con-
fecta, ad piam causam, & inter liberos
sustinetur, *vide quæ scripsimus in tract. de*
Tempor. Legal. cap. 29. num. 5. & seq.
lib. 2.

44 Obserua 9. quod quando conscriptum
est instrumentum, in quo loca ipsa fuere
descripta, & deinde subsequitur aliud in-
strumentum eadem die confectum, cui
adiecta est clausula, *Actum vbi supra &c.*
tunc præsumitur hoc secundum instrumẽ-
tum fuisse confectum eodem in loco, in
quo & antecedens confectum fuit, *Socin.*
45 *Iun. cons. 102. nu. 2. lib. 3.* vbi etiam
dicit, quod si in secundo instrumento di-
catur, die dicta, dicitur haberi relatio ad
aliquem præcedentem contractum eadem
die celebratum, & censetur repetita dies
cum suis qualitatibus, videlicet cum in-
dictione, Anno Domini, loco, & loco loci,
& nomine Pontificis, sicut erat expressum
46 in præcedenti instrumento, dummodò
incontinenti, siue eadem hora illa duo in-
strumenta fuerint conscripta, vel saltem
contrahentes inter vnum, & alterum con-
tractum, non diuerterunt ad extraneos
actus; secus si ex interuallo, & hora diuer-
sa, vel si diuerterunt ad actus extraneos:
quia cum homo sui natura moueatur, nec
vno in loco semper consistat, ob id non
præsumitur, quod eo in loco, in quo certo
tempore fuit, ibidem tempore subsequen-
47 ti adfuisse credatur; atque ità præsentia
non præsumitur, sed qui eam asserit, proba-
re debet, *Corn. cons. 67. nu. 3. vol. 4. Me-*
noch. lib. 2. præsumpt. 84. num. 6. & seq.
48 vbi subijcit, hoc non procedere, quando
locus esset pro forma exprimendus, quia
tunc non præsumeretur, nec sufficeret ex-
pressio facta illis verbis, *Actum vbi supra*
&c. non enim sufficit expressio per rela-
tionem ad aliud, quando illa pro forma
requiritur, *ex trad. per Ang. Alexan. &*
Ias. in l. 1. ff. de liber. & posthum. Idem
49 dicendum, quando in secundo instru-
mento est descriptus locus, sed non in pri-
mo; quia tunc non præsumitur, quod is lo-
cus referri debeat ad primum instrumen-
tum, sicuti nec dies apposita in secũdo in-
strumento retrotrahitur ad primum, *Bart.*
in l. si quis ex argentarijs, in repet. §. si
initium, nu. 21. ff. de Eden. & communem
dicit Ruin. cons. 23. in fin. lib. 4. idem
Menoch. vbi supra nu. 14.
50 Obserua 10. quod instrumẽta sine loco,
vel tempore, non sunt nulla ipso iure: &
51 ideò parte non opponente probant; quia
in contractibus præsumitur solemnitas,
licèt secus in iudicijs; & multò magis pro-
barent, si pars confiteretur de loco, &
tempore, vel confiteretur simpliciter, quia
vbi confessio, ibi omnis releuatio proba-
tionis; parte verò opponente tales scrip-
turæ, seu instrumenta sine loco, vel tem-
pore, eatenus nulla erunt, seu fidem non
facient, quatenus locus, vel tempus non
fuerit probatum, & ità intelligenda sunt
quæ supra diximus, *Innoc. in cap. innotuit,*
de eo qui furtiu. ordin. &c. Bald. cons. 354.
nu. 1. & seq. vol. 3. Gait. de Credit. cap. 3.
tit. 1. nu. 358. & seq.
52 Sed quæres, an instrumenta, seu contra-
ctus celebrati in Ecclesia, sint validi? af-
firmat *glos. in cap. decet, §. ordinarij, ver.*
53 *processus, de Immun. Eccles. in 6.* vbi dicit,
quod tantùm processus Iudicum sęculariũ,
eorumque sententiæ in Ecclesia prolatæ
54 irritantur; peccant tamen qui ità con-
trahunt, *Card. Mantic. de Tacit. lib. 3. tit.*
13. nu. 40.
55 Quæres 2. an valeat consuetudo non
apponendi locum in instrumento? nega-
tiuè respondet *Menoch. lib. 2. præsumpt. 84.*
nu. 2.

nu. 2. *Farinat. conf.* 109 *nu.* 20. quia vel talis consuetudo videtur contra essentiam, & substantiam actus, vel præstaret occasionem delinquendi,& fabricandi falsum, vel tolleret reo defensionem, *Rot. dec.* 6. *de consuet. in antiq. Dec. in cap. si scripturam, nu.*25. *de fid instrum.* subdens,quod etiam in scriptura priuata requiritur locus,quando agitur de præiudicio alterius, *de quo vide nu.* 57.

56 Sed mihi distinguendum videtur: aut enim agimus de loco simpliciter, & tunc talis consuetudo tamquam cõtra substantiam instrumenti,non valet; aut agimus de loco loci, & tunc contraria consuetudo substinetur, *Caputaq. decis.* 98. *par.* 2. vbi dicit,quod in Hispania valida sunt instrumenta, etiamsi in eis non apponatur locus loci,attenta consuetudine illarum partium, *Ferentill.ad Buratt dec.*265. *nu* 4. *&* 5. *& decis.* 543. *num.* 14. *Crauett. de Antiquit. tempor. par.* 1. *§. Quarto limitatur &c. num.* 7.

57 Quæres 3. an locus descriptus in principio libri,censeatur repetitus in sequentibus instrumentis? Resp. quod in multis casibus cẽsetur repetitus, videlicet quando locus est generalis, vt si Notarius in principio libri in vno instrumento dixit, *Actum Velitris*: tunc enim locus censetur repetitus in sequẽtibus instrumentis,*Bart. in l.si quis ex argentarijs,§.si initium,n.*27. *in princ.ff. de Eden. Alex. conf.* 59. *num.*5. *lib.* 2. *& alij communiter*.

Secundus casus est, quando instrumentum confectum est de aliquo actu, qui non nisi certo loco confici consueuit, quales sunt actus iudiciales, qui solent conscribi apud tribunal Magistratus, & actus capitulares, qui in loco, vbi congregatur Capitulum, exercentur: & tunc si Notarius in actu scripto in principio libri dixit, *Actum Velitris in Palatio Publico in loco, vbi ius redditur*, sequentia acta, quæ in eodem libro scripta sunt,eodem in loco gesta intelliguntur,cum alibi fieri non possint; idemque dicendum de instrumentis, quæ non possunt celebrari, nisi in loco Capituli; nam si in primo instrumento dicatur, *Actum in tali Ecclesia, vel in tali loco, vbi Canonici capitulariter congregari solent*, ille locus in sequentibus intelligitur repetitus, *Bart. loco cit. nu.* 27. *vers. quidam est locus particularis,& singularis &c. Menoch. d. lib.* 2. *præsumpt.* 84. *nu.* 5. vbi dicit, quod in tali casu, etsi in instrumento non fuit expressim adscriptus locus,tamen præsumptiuè censetur adscriptus, ex quo actus similes eo in loco confici solent.

Tertius casus est, quando locus loci appositus in primo instrumento, erat locus, in quo Notarius habet stationem suam, & quem communiter in instrumentis apponere solet, quia ibi illa vt plurimum conficiebat:& tunc ille locus etiam in sequentibus intelligitur repetitus; secus esset, si Notarius in loco, qui ponitur in primo instrumento, commorari non consueuit, *Bart. in d. §. si initium, num.* 27. *vers. si verò adhuc erat illa domus &c.*

Quartus casus est, quando dies in præcedenti instrumento appositus,intelligitur repetitus in secundo, veluti si constet, instrumenta sequutia fuisse confecta eadem die: tunc enim secundum instrumentum censetur celebratum in eodem loco, præsertim si secundum instrumentum esset de cohærentijs; ratio est, quia ea, quæ immediatè fiunt vnum post aliud, simul fieri dicuntur, *Bart. loco cit. vers. dico oppositum &c. Alex. conf.* 59. *nu.*5. *lib.* 2. *Ruin. conf.* 154. *nu.* 10. *lib.* 3. quod intellige, quando incontinenti, vt si eadem hora, vel eodem tempore conscripta fuerint illa instrumenta, secus si ex interuallo, vt supra diximus, *latè Garciarcus lib.* 2. *patrocin.* 40. *vers. si verò erat alius locus &c. vide Bald. in l. penul. §. mulier, circa fin. ff. solut. matrim. & in l.* 1. *circa fin.* C. *de oper. libert.Natt. conf.*449 *nu.* 8. vbi dicit, quod contractus præsumitur vnicus, si fiat corã eisdem testibus, eodem tempore, & loco, rogato eodem Notario, *Corn. conf.* 67. *nu.* 3. *vol.*4. vbi, quod quando repetiuntur duo contractus inter eosdem contrahentes eadem die, loco, & testibus celebrati, censentur correspectiui,hoc est vnus factus propter alium.

Quintus est casus, quando locus appositus in principio libri, refert se ad totam compositionem libri, vt si dicatur, *Hic est liber mei Notarij scriptus per me in Ciuitate Veliterna in domo talis*: & in hoc casu, cum ista solemnitas loci dependeat à Notario, non à partibus, & hæc scripta se referant ad totam scripturam libri, locus similiter censetur in omnibus sequentibus repetitus, *Bart. in d. l. si quis ex argentarijs, §. si initium, num.* 27. *in fin. ff. de Eden.*

Secus esset, quando Notarius confecit instrumenta diuersis in locis, seu Ciuitatibus, aut Oppidis, quia in tali casu locus nõ censeretur repetitus in sequentibus instrumentis, *vt obseruat Garciarcus d.lib.*2. *patrocin.*40. *vers. At in casu nostro &c.* quod eò magis procederet, quando Notarius non confecit librum, sed instrumenta confusè continerentur in diuersis folijs: tunc enim, cum instrumenta huiusmodi

non

non habeant ordinatam consequentiam, vnius ad alterum, locus non potest dici repetitus, *vt post Bald. Ang. & alios resoluit Garciar. loco cit. in fin.*

57 Quæres 4. an locus sit de substantia scripturæ priuatæ? Resp. quod scriptura priuata nec locum, nec diem ad sui validitatem exigit, *l. 1. C. de Apoch. publ. lib. 10. l. cum tabernam, §. idem quæsiuit, ff. de Pignor. Socin. iun. conf. 102. nu. 19. vol. 3. Genua de scriptur. priuat. lib. 1. q. 3. n. 19.* quod eò magis procederet, quando absq; temporis expressione dies ex alio capite certa foret, veluti si diceretur, die Natiuitatis Dominicæ, vel S. Io. Baptistæ, *Couar. pract. q. 20. nu. 2. vers. quartò eadem ratione &c. Fontanell. de Pact. nupt. claus. 1. nu.* 10. idemque dicendum, quando tempus, vel dies determinatur à lege, *arg. l. tali facta, ff. de Iur. dot. cum ibi not. per gloss. & DD.* vnde valeret tam scriptura priuata, quàm instrumentum confectum sine die, & anno, si in his ante matrimonium dos promissa fuerit, quia huiusmodi promissio habet relationem ad diē matrimonij subsequuti, ex quo etiam hypotheca dotalis sumit initium, *iuxta textum in d. l. tali facta, & trad. Alex. conf 145. nu. 2. lib. 5. Mantic. de Tacit. lib. 14. tit. 40. num. 21. de quo latè diximus in tract. de Temp. legal. lib. 4. cap. 7. & lib. 2. cap. 29. nu. 12.*

58 *& seq.* cum hac tamen distinctione, quod scriptura priuata, si non habet diem, probaret contra scribentem, non autem contra tertium; si verò in ea locus tantùm desit, non solum contra scribentem probaret, sed etiam contra tertium, *vt sensit Genua loco cit. Scacc. in tract. de Commerc. §. 2. gloss. 1. nu. 9. & gloss. 2. nu. 5. latè Gait de Credit. cap. 2. nu. 2334. & seq.* quamuis contrarium teneat *Dec. in cap. si scripturam, nu. 25. de fid. instrum.* vbi dicit, quod in scriptura etiam priuata requiritur locus, quando agitur de præiudicio alterius.

59 Limita, quando de loco, vel tempore inter creditores disceptaretur, quia tunc scriptura priuata sine loco, vel tempore non probaret, *vide Bald. conf. 354. nu. 1. lib. 3.* vbi dicit, quod quando quæstio penderet ex loco, vt quia pars vna affirmaret, certo loco aliquid factum, alia autem negaret, tunc locus, vel tempus probari de-

60 bet per scripturam, vel testes supplendo id, quod in scriptura deficit; idemque dicendum, quando scriptura non est absolutè priuata, sed propter testes scriptos, vel alios respectus accedit ad publicam, vel publica reputatur, *Purpur. conf. 462. n. 18. quem refert, & sequitur Genua vbi supra nu. 21. Gait. loco cit.*

SVMMARIVM.

61 *Notarius stipulari potest pro absente, & nu. 67.*

62 *Stipulatio Notarij pro omnibus, quorum interest, quid operetur.*

63 *Ex stipulatione Notarij etiam ante ratificationem ius, & actio acquiritur, excepta possessione, & dominio, in quibus necessaria est ratihabitio, seu acceptatio: limitatur nu. 71. & 73.*

64 *Ratihabitio absente etiam parte fieri potest, eaque probatur non solum ex verbis, sed etiam ex facto.*

65 *Quando ratihabitio est necessaria, si is, cui notarius stipulatus est, ante ratihabitionem decesserit, tale ius ad hæredes non transmittitur.*

66 *Ratihabitio retrotrahitur, & perinde habetur, ac si ius ab initio esset quæsitum.*

67 *Verbum, promisit, positum à Notario in instrumento, stipulationem pro absente importat, & nu. seq.*

68 *Iuramentum dirigitur in Deum, qui vbique præsens est.*

69 *De acceptatione, & ratificatione dicitur constare ex sola scientia absentis absque alio actu positiuo.*

70 *Scientia præsumitur in ijs, quæ commodum afferunt.*
Et an præsumptionibus, vel coniecturis probari possit, ibidem.

71 *Infanti, & Ecclesiæ quæritur dominium ex stipulatione Notarij, quando adest constitutum, & precarium.*

72 *Acceptatio vnius ex donatarijs prodest alteri.*

73 *Ex stipulatione Notarij fauore donationis absenti ius efficaciter acquiritur, & dominium vtile transfertur sine cessione.*

74 *Et an ex huiusmodi stipulatione acquiratur absenti hypotheca.*

Quæstio IV.

An & quando censeatur Notarius stipulari pro absente à loco contractus.

61 Recepta est Doctorum sententia, quod Notarius stipulari possit pro absente non solum in prætorijs, & iudicialibus, sed etiam in conuentionalibus, seu extraiudicialibus stipulationibus, *l. non aliter, vbi gloss. in ver. seruo publico, ff. de Adopt. §. cum autem, Instit. eod. tit. Bart. in l. stipulatio ista, §. si stipuler, nu. 3. vers. tertiò fallit, ff. de Verbor. oblig. Bald. in l. nec ei, §. satisdatio, nu. 5. ff. eod. tit. de Adopt. Boer. decis.* 172.

172. *nu.* 5. vbi, quod poteſt ſtipulari etiam
non natis, *Corn. conſ.* 6. *num.* 10. *lib.* 2.
Rolan. conſ. 19. *nu.* 16. *& ſeq. lib.* 1. *Mer-*
62 *lin. deciſ.* 253. vbi, quod ſtipulatio Nota-
rij pro omnibus, quorum intereſt, opera-
tur eorum præſentiam, & conſenſum, ità
vt ex ea agere poſſint, *Oſaſcb. dec.* 33. *nu.* 4.
63 *& ſeq.* vbi, quod ex ſtipulatione Notarij
etiam ante ratificationem, ius, & actio ac-
quiritur, excepta tamen poſſeſſione, & do-
minio, quæ ex ſtipulatione Notarij abſenti
non acquiruntur ſine ratihabitione, quia
in his requiritur animus illius, cui debet
acquiri, *l.* 1. *§. adipiſcimur, & l.* 3. *in princ.*
ff. de Acquir. poſſ. valet tamen contractus
in tali caſu ad effectum, vt reuocari non
poſſit, *Dec. in l. contractus, nu.* 21. *verſ. &*
ampliatur, ff. de reg. iur. Oſaſcb. d. deciſ. 33.
num. 12. *Rot. in recent. par.* 2. *deciſ.* 369.
num. 3. *& dec.* 488. *ſub nu.* 6. *prout refert*
Beltram. ad Greg. deciſ. 97. *nu.* 8. *Buratt.*
deciſ. 773. *nu.* 2. *Rot. deciſ.* 683. *nu.* 4. *par.* 1.
diuerſ. hæc autem ratihabitio abſente etiã
64 parte fieri poteſt, eaque non ſolum ex
verbis, ſed etiam ex facto probatur: & ideò
tacita ratihabitio ſufficit, *l. Paulus reſpon-*
dit, non tantùm verbis, ff. rem rat. hab. Dec.
conſ. 586. *nu.* 12. *& ſeq. quem refert, &*
ſequitur Mantic. *de Tacit. & ambig. con-*
uent. lib. 14. *tit.* 26. *nu.* 2. *& ſeq.* ſubdens
65 *nu.* 16. quod quando ratihabitio eſt ne-
ceſſaria, vt in dicto caſu, ſi is, cui Nota-
rius ſtipulatus eſt, ante ratihabitionem
vita deceſſerit, tale ius ad eius hæredes
non tranſmitteretur, *ex trad. per Alciat. conſ.*
98. *nu.* 3. *lib.* 8. vbi etiam dicit, quod ra-
66 tihabitio trahitur retrò, & perinde habe-
tur ac ſi ius ab initio eſſet quæſitum.
67 Et hæc quidem concluſio procedit non
tantùm quando Notarius expreſsè ſtipula-
tus fuit pro abſente, ſed etiam quando ta-
citè, vt ſi in inſtrumento adſit verbum, pro-
miſit: huiuſmodi enim verbum Notarij, ſti-
pulationem pro abſente importat, *l.* 1. *C. de*
contrah. ſtipul. Pariſ. *conſ.* 88. *num.* 93. *&*
94. *lib.* 3. & licèt hoc procedat inter præ-
ſentes, tamen cum Notarius ſit præſens,
ſtipulatio cenſetur interueniſſe eo modo,
quo debet pro actus validitate, *l. quoties,*
ff. de Reb. dub. Ruin. conſ. 180. *nu.* 10. *&*
ſeq. lib. 1. Card. *Seraphin. dec.* 472. *nu.* 1.
& ſeq. Rot. deciſ. 683. *nu.* 1. *& ſeq. par.* 1.
68 *Diuerſ. Buratt. deciſ.* 149. præſertim ſi in
inſtrumento adſit iuramentum, *Alex. in l.*
ſtipulatio, §. alteri, nu. 9. *ff. de Verbor. ob-*
lig. vbi dicit, quod Deus, qui vbique præ-
ſens eſt, in tali caſu pro abſente recipit.
69 Obſerua tamen, quod ſatis diceretur
conſtare de acceptatione, & ratificatione
ex ſola ſcientia abſentis abſque alio actu
poſitiuo, *latè Gonz. ſuper reg.* 8. *Cancell.*
gloſ. 26. *num.* 25. *Rot. apud Zacch. de oblig.*
camer. deciſ. 124. *num.* 1. *& in Nepeſina*
vſusfructus 3. *Decembris* 1607. *coram* Card.
Caualer. in impreſſ. deciſ. 12. *nu.* 7. *& in*
Romana donationis 21. *Aprilis* 1614. *coram*
Vbaldo, prout refert Beltram. ad Greg. d. de-
70 *ciſ.* 97. *nu.* 8. vbi, quod iſta ſcientia ab-
ſentis præſumitur, cum ſcientia præſuma-
tur in ijs, quæ commodum afferunt, *ex trad.*
per Menoch. de Præſumpt. lib. 6. *præſumpt.*
23. *nu.* 84. vel ſaltem ſolis præſumptioni-
bus, vel coniecturis probatur, *vt in d. Ro-*
mana donationis 21. *Aprilis* 1614. *coram*
Vbaldo, Gonz. loco cit. d. nu. 25.
71 Obſerua 2. quod infanti quæritur domi-
nium ex ſtipulatione Notarij, quando adeſt
conſtitutum, vel precarium, *vt d. Bald. in*
l. ſi quis in emancipatum, nu. 2. *C. de Do-*
nat. Pariſ. conſ. 69. *num.* 148. *lib.* 3. *Corn.*
conſ. 2. *nu.* 3. *lib.* 4. Rot. *d. deciſ.* 683. *n.* 6.
& ſeq. par. 1. *Diuerſ.* idemque dicendum
in Eccleſia, quæ pupillo comparatur, eiuſ-
que omnibus priuilegijs fruitur, *gloſ. in l.*
libertas, C. *de excuſ. Tutor. & in l. non eſt*
ignotum, C. *de Admin. Tut. & in cap.* 1. *&*
cap. auditis, de in integ. reſtit. Genuenſ. in
tract. de Eccleſ. q. 252. *nu.* 5.
72 Obſerua 3. quod acceptatio vnius ex do-
natarijs prodeſt alteri, *l. quoties, vbi DD.* C.
de Donat. quæ ſub mod. &c.
73 Obſerua 4. quod ex ſtipulatione Notarij
fauore donationis abſẽti ius efficaciter ac-
quiritur, & dominium vtile transfertur ſine
ceſſione, *d. l. quoties, cum ibi not Crauett.*
conſ. 19. *nu.* 9. *Oſaſcb. deciſ.* 33. *in fin.* vbi,
74 quod ex ſtipulatione huiuſmodi abſenti
etiam hypotheca acquiritur, *per tex. in l.* 1.
§. cum prædium, ff de Pignor.

S V M M A R I V M.

75 *Principes, qui habent ſupremum, & merum imperium, poſſunt in ſuis dominijs Notarios creare.*
76 *Per conſuetudinem poteſt induci, vt aliquis inferior Principe, poſſit facere Notarios.*
77 *An Dominus loci intra ſuam iuriſdictionem poſſit notarios creare.*
78 *An Notarius à Iudice creari poſſit.*
79 *Tabellio vnius loci, non poteſt extra illius territorium inſtrumenta conficere: limitatur nu.* 80. *& ſeq.*
80 *Notarius creatus à Papa, ab Imperatore, vel à Comitibus, qui id faciunt Principis auctoritate, poteſt cõficere inſtrumẽta etiã extra territoriũ creantis: limitatur n.* 81.
81 *Princeps creando tabelliones, non cenſetur in dubio velle derogare ſtatutis.*
82 *Inſtrumenta confecta per Notarium*

vnius loci, faciunt fidem vbicunque.
83 *Emancipatio facta coram eo, qui habet iurisdictionem à lege municipali, habetur rata vbicunque.*
84 *Notarius vnius loci, potest alibi instrumenta conficere de partium consensu: limitatur nu. 85.*
85 *Quid si instrumentum fieret de re, qua iurisdictionem respicit contentiosam.*
86 *Notarius exterus potest uti persona publica, vbique instrumenta conficere, nisi prohibeatur à Domino loci.*
87 *Presbyter in vno loco ordinatus, potest vbique celebrare, saltem de licentia Ordinarij illius loci.*
88 *Notarius vnius loci potest conficere instrumenta extra territorium inter subditos eiusdem loci.*
89 *Notarius vnius loci potest vbicunque conficere instrumenta, & alias dispositiones ad pias causas.*
90 *Parte non opponente statur instrumento celebrato etiam à Notario extero.*
91 *Iudex non debet requirere probationem Notariatus, litteræ, & signi, si pars non opponat.*
92 *Quid si de consuetudine loci præstetur fides instrumentis celebratis etiam per Notarium exterum.*
93 *Tabellio constitutus à laico, an possit super ecclesiasticis instrumenta conficere.*
94 *An, & quando Clerici possint exercere Notariatus officium.*
95 *Si Clericus conficiat instrumentum, antequam ei interdicatur officium, instrumentum valet, secus si post prohibitionem.*

Quæstio V.

An Tabellio vnius loci, possit extra illius territorium instrumenta conficere.

75 PRæmittendum est, quod Principes, qui habent supremum, & merum imperium, possunt in suis dominijs Notarios creare, *Bart. in l. Proconsul, num. 2. ff. de Offic. Proconf. Ruin. conf. 69. num. 8. lib. 3. vbi de communi, latè Gabr. commun. conclus. lib. 1. tit. de fid. Instrum. conclus. 1. nu. 1. Innoc. in cap. cum P. tabellio, nu. 3. & 4. eod. tit. de fid. instrum.* vbi etiam obseruat,
76 quod per consuetudinem potest induci, vt aliquis inferior Principe, possit facere Notarios, *Host. in summ. eod tit. §. quibus*
77 *instrumentis &c. in princ.* vbi addit, quod quilibet intra suam iurisdictionem potest tabelliones creare, *vt sensit etiam Bart. loco cit. Abb. in d. cap. cum P. n. 7. Boer decis. 242. nu. 2.* quamuis alij contrarium sentiant, asserentes, quod ijs, qui sunt subditi Ecclesiæ, vel Imperio, hoc non licet, nisi priuilegium habeant, *ità Bald. in rub. C. de fid. instrum. in 1. col. quem refert Add. ad Abb. in d. cap. cum P. litt. a. vers. Quis possit &c.*
vbi, quod Notarius à Iudice creari non po-
78 test, licèt aliquem adhibere possit ad scribendum acta in defectu Notarij.
79 Ad quæsitum verò Resp. quod Tabellio vnius loci regulariter non potest extra illius territorium conficere instrumenta, si priuilegium habuit ab inferiore à Principe, *l. 2. cum ibi not. ff. de offic. Proconf. Bart. in l. cunctos populos, nu. 34. & seq. C. de Sum. Trinit. Specul. in tit. de Instrum. edit. §. restat, nu. 15. & ibi Add. litt. b. Host. in tit. de fid. instrum. §. quibus instrumentis, in princ. Rot. decis. 5. aliàs 291. eod. tit. de fid. instrum. in nou. Bellemer. decis. 21.*
80 Limita in Notario creato à Papa, vel ab Imperatore, vel à Comitibus, qui id faciūt Princi is auctoritate: talis enim Notarius conficere potest instrumenta etiam extra territorium creantis, *Bart. vbi supra, nu. 3. Specul. in tit. de Instrum. edit. nu. 25. Rot. d. decis. 5. aliàs 291. de fid. instrum. Ruin. conf. 69. nu. 8. lib. 3. Bellamer. d. decis. 21. latè Gabr. loco cit. d. conclus. 1. nu. 5.* quam-
81 uis alij contrarium sentiant, *vide Boer. decis. 242. nu. 3. Ruin. conf. 69. n. 8. lib. 3.* vbi dicit, quod Notarius forensis etiam creatus à Papa, vel ab Imperatore, non potest conficere instrumenta in loco, vbi talis per statutum illius loci prohibetur, quia Princeps creando tabelliones, non censetur in dubio velle derogare statutis, quæ præsumitur ignorare, *cap. 1. de Constit. in 6.*
82 Limita 2. quod licèt talis Notarius non possit conficere instrumenta extra territorium creantis, tamen instrumenta in territorio per ipsum confecta secundùm consuetudinem illius loci, vbicunque etiam extra territorium faciunt fidem, exemplo
83 emancipationis factæ coram eo, qui habet iurisdictionem à lege municipali, quæ habetur rata vbicumque, *vt d. Bart. in l. cunctos populos, nu. 36. C. de Sum. Trinit. & in l. Proconsul, nu. 2. ff. de offic. Proconf. Spec. loco cit. nu. 25. Gabr. d. conclus. 1. nu. 6. & 10. Burat. decis. 668, nu. 14.*
84 Limita 3. si accedat partium consensus, videlicet si partes scirent, Notarium esse alterius loci, & in eum consentirent: quia tunc tabellio vnius loci potest alibi instrumenta conficere, potestas enim Notarij est prorogabilis, & solum agitur in tali casu de præiudicio ipsorum prorogantium, *Gabr. loco supra cit. nu. 2. Spec. d. tit. de Instrum. edit.*

edit. §. restat, nu. 25. subdens, hoc proce-
85 dere, si fieret instrumentum de re volun-
taria, secus si de re, quæ iurisdictionem
respicit contentiosam, vt de dilationibus,
& requisitionibus testium, & huiusmodi,
& ità sensit Abb. in cap. sicut, nu. 13. *Ne*
Cler. vel mon. & alij apud Boer. decis. 242.
nu. 1. *&* 2.

86 Limita 4. vt dicta conclusio procedat, si Notarius exterus prohibeatur ab eo, in cuius iurisdictione instrumenta conficit, alioquin posset vti persona publica vbique instrumenta conficere, modò sit bonæ opinionis, & famæ, *secundùm Bald. cons.* 210. *num.* 1. *lib.* 5. *Boer. d. decis.* 242. *nu.* 4. *& alios apud Spec. loco cit. d. §. restat, nu.* 25.
87 quemadmodum Presbyter in vno loco legitimè ordinatus, potest vbique celebrare saltem de eius licentia, ad quem declinat, *cap. tuæ, vbi DD. de Cler. peregr.*

88 Limita 5. vt possit Notarius vnius loci conficere instrumenta extra territorium, inter subditos eiusdem loci, *secundùm Abb. in cap sicut, nu.* 14. *Nè Cler. vel Mon. Boer. d. decis.* 242. *nu.* 2. *Gabr. d. tit. de fid. Instrum. conclus.* 1. *nu.* 4.

89 Limita 6. in testamentis, & alijs dispositionibus ad pias causas, *vide Boer. d. decis.* 242. *num.* 4.

90 Limita 7. vt dicta conclusio procedat parte opponente: secus si pars non opponat, quia tunc statur instrumento celebrato etiam à Notario extero, *Boer. d. decis.* 242.
91 *nu.* 4. *versus fin.* vbi etiam dicit, quod Iudex non debet requirere probationem notariatus, litteræ, & signi, si pars non opponat.

92 Limita 8. nisi aliter obseruet consuetudo loci: in hoc enim multum defertur consuetudini regionis, *vt d. Spec. d. §. restat, nu.* 25. *in fin. Boer. d. decis.* 242. *num.* 1.

93 Quæres, an tabellio constitutus à laico, possit super Ecclesiasticis conficere instrumenta? Resp. quod nonnulli negant, propter defectum potestatis, nisi instrumentum fuerit confectum à tabellione clerico, quia in hoc casu illud valeret etiam in temporalibus, *vide Spec. tit. de Instrum. edit. §. restat, nu.* 28. *Boer. d. decis.* 242. *num.* 4. *in fin. Gabr. d. tit. de fid. Instrum. conclus.* 1. *num.* 7. *& seq.*

Sed contrariū videtur verius, tū quia Notarius cōficit instrumēta de consēsu partiū, quo casu iurisdictio voluntaria potest de cōsensu partiū prorogari etiā extra territoriū: tū quia conficere instrumenta non est potestatis, seu iurisdictionis, sed officij, seu facultatis, & authoritatis: & quatenus esset iurisdictionis, est iurisdictionis voluntariæ, quæ potest exerceri in non subditum consentientem; tum quia istud est officium sæculare, & non clericale, ergo recurrendum est ad ipsos laicos, sicut ad personas publicas: tum etiam quia Notarius exercet nudum ministerium, quod laicis non prohibetur, etiam in spiritualibus, *vt post Pe. de Anch. resoluit Abb. in cap. sicut, nu.* 12. *&* 13. *Ne Cler. vel monach. & ità de consuetudine seruari testatur Gabr. loco cit. n.* 9.

94 Notandum est autem, quod licèt Clerici, si habeant sufficientia beneficia, non possint exercere tabellionatus officium, etiam in Curia Ecclesiastica (excepta causa hæresis) cum tale officium sit quoddam genus negotiationis, *cap. vt officium, §. ad conscribendas, de Hæret. in 6. cap. sicut, eum ibi not. per DD. Ne Cler. vel monach.* tamen
95 si conficiant instrumentum, antequam eis interdicatur officium, tale instrumentum valet; idemque dicendum, si Clerico fuit quidem interdictum, sed non palam; secus si palam, seu publicè, quia tunc instrumentum non valebit, *latè Abb. in d. cap. sicut, nu.* 6. *& seq.* vbi dicit, quod gesta ratione publici officij post interdictum Superioris non tenent.

SVMMARIVM.

96 *Locus celebrati contractus, vel testamenti attenditur, quando quæritur, de qua moneta, vel mensura contrahentes senserint: limitatur nu.* 104. *& seq.*
97 *Verba intelligenda sunt secundùm communē vsum loquēdi, qui viget in loco, vbi illa proferuntur: limitatur n.* 104. *& seq.*
98 *Attenditur valor monetæ, & mensura loci, vbi partes contraxerunt, non autem loci, in quo res sita est, vel in quem destinata fuit solutio.*
99 *Locus celebrati contractus attenditur in ijs, quæ respiciunt litis decisionem.*
100 *Valor, & æstimatio consideratur iuxta locum, vbi gratia facta est, non autem iuxta locum, vbi situm est beneficium.*
101 *Si dubium oriatur circa celebrationem contractus, iudicandum est, contractum celebratum esse iuxtà consuetudinem Regionis.*
102 *Exteri tenentur seruare statuta eius loci, in quo contrahunt, etiamsi alibi conueniantur.*
Fideiussio de euictione respicit decisionem causæ, ibidem.
103 *Si quis Romæ promisit alteri soluere aureos centum in Ciuitate Neapolis, promissio huiusmodi intelligitur de aureo Romano.*
104 *Quando attendatur locus solutionis faciendæ.*

105 *Legatum pecuniæ factum Mutinæ, quam testator iussit deponi in Vrbe, solui debet in moneta Romana.*
106 *Testator Perusinus, si alibi testamentum condiderit, & legauerit filiæ v.g. 500. florenos, intelligitur reliquisse ex moneta Perusina.*
107 *Quando reus dicatur in mora constitutus per lapsum diei.*
108 *Quomodo probetur pretium rerum venalium.*

Valor, & pretia rerum ex tempore, & locorum diuersitate variantur, ibidem.

In his, quæ non veniunt ex natura contractus, sed præter naturam ex aliqua mora, vel negligentia, attenditur statutum loci, vbi solutio fieri debet, ibidem.

Quæstio VI.

Quinam locus attendi debeat, quando quæritur, de qua moneta, vel mensura contrahentes senserint.

96 RESp. quod regulariter attenditur locus celebrati contractus, vel testamenti, & per consequens eiusdem loci
97 statuta: verba enim intelligenda sunt secundùm communem vsum loquendi, qui viget in loco, vbi illa proferuntur, *Bart. in l. cunctos populos, nu. 16. C. de Sum. Trin. & in l. contraxisse ff. de Action. & oblig. Papien. in form. libell. in caus. vendi. ver. perticarum centum &c. Alex. cons. 21. n. 3. vers. aut nos dicimus, lib. 2.* vnde attendi-
98 tur valor monetæ, & mensura loci, in quo partes contraxerunt, non autem loci, vbi res sita est, vel in quem solutio fuit destinata, *Gratian, discept. for. cap. 11. nu. 1. & seq. latè Rolan. cons.* 100. *per tot. lib. 3.* vbi etiam obseruat, quod quando agitur de mensuratione, tractatur etiam de executione contractus, & per consequens de
99 his, quæ respiciunt litis decisionem: quo casu seruari debent statuta, vel consuetudines loci contractus, *Osasc. dec. 114. n. 3. Surd. dec. 197. nu 1. & dec. 227. num. 1.*
100 *& seq.* vbi, quod valor, & æstimatio consideratur iuxta locum, vbi gratia facta est, non autem iuxta locum, vbi situm est beneficium, *vide Mantic. de Coniectur. vltim. volunt. lib. 6. tit. 8. num. 9. & seq. Gabr. commun. conclus. lib. 6. tit. de consuet. conclus. 1. Marescott. var. lib. 1. cap. 94. nu. 2. & seq. Bonacin. in tract. de Matrim.*
101 *q. 2. pun. 7. nu. 5.* vbi dicit, quod si dubium aliquod oriatur circa celebrationẽ contractus, iudicandum est, contractum celebratum esse iuxta consuetudinem regionis.

102 Hinc infertur, quod si Senis vigeat statutum, vel consuetudo, quod venditor teneatur præstare emptori fideiussionem de euictione, & florentinus, dum Senis morabatur, vendidit Senensi prædium situm in territorio florentino, tenetur talis florentinus præstare fideiussionem Senensi, cum quo contraxit, siue conueniatur Senis, siue Florentiæ quia ista fideiussio respicit decisionem causæ, *vt inquit Rolan. d. cons. 100. nu. 13. vers. & ideò infert Caccialup. &c. vol. 3.*

103 Infertur 2. quod si quis Romæ alicui soluere promisit aureos centum in Ciuitate Neapolis, seu alibi, promissio huiusmodi censetur de aureo Romano, vbi celebratus fuit contractus, *vt tradunt DD. communiter in l. semper in stipulationibus, ff. de Reg. Iur. Surd. dec. 227. nu. 13. Gratian. discept. for. cap. 565. nu. 12.* quamuis enim contraxisse quis censeatur in loco, in quem solutio destinata est, *vt in d. l. contraxisse, ff. de Act. & oblig.* id tamẽ procedit quoad hoc, vt qui promisit, in eo loco conueniri possit, si ibi reperiatur, non tamen quoad hoc, vt verba contractus sint interpretanda secundùm consuetudinem loci, ad quem est destinata solutio, *Rolan. d. cons.* 100. *nu. 13. Afflict. dec. 363. nu. 5. latè* Cancer. *var. lib. 2. cap. 6. nu. 157. & seq.*

104 Limitatur tamen supradicta cõclusio, vbi adsunt coniecturæ in contrarium: tunc enim attenditur locus solutionis faciendæ, *l. vinum, 22. in fin. ff. si cert. pet. Alex. cons. 19. nu. 16. lib. 6.* Gratian. *loco cit. d.*
105 *cap. 565. nu. 1. & seq.* vbi dicit, quod legatum pecuniæ factum Mutinæ, quam testator iussit deponi in Vrbe, solui debet non in moneta Mutinensi, sed in moneta Romana, *Menoch. lib. 4. præsumpt.* 106.
106 *nu. 4.* vbi dicit, quod testator Perusinus, qui Anconæ fecerat testamentum, & legauerat filiæ 500. florenos, intelligitur reliquisse ex moneta Perusina, non autem ex Anconitana, quia testator erat originarius Perusiæ, & ibi magis conuersatus fuerat, Corn. *cons. 244. num. 19. in fin. vers. concurrit etiam &c. lib. 2. quicquid dicat Cancer. loco cit.*

107 Notandum est etiam, quod ad hoc vt reus dicatur in mora constitutus per lapsũ diei, vltra interpellationem actor probare debet, quod die destinatæ solutionis fuerit in loco illo paratus recipere solutionẽ, *latè Afflict. decis. 316. num. 2. & seq* vbi
108 etiam obseruat, quod pretium rerum venalium probari debet per testes asserentes,

tes, quod tanti res valuit in loco destinatæ solutionis in foro publico tali tempore ante, & post, *vide Mascard. de Probat. conclus. 656. per tot.* vbi dicit, quod valor, & pretia rerum ex tempore, & locorum diuersitate variantur.

Notandum 2. quod in his, quę non veniunt ex natura contractus, sed præter naturam ex aliqua mora, vel negligentia, debet attendi statutum loci, vbi solutio fieri debet, *vt post Bart. in d. l. cunctos populis, num. 18. obseruat Cancer. d. lib. 2. cap. 6. num. 159. in fin.*

SVMMARIVM.

Quid

142 *Quid si probetur, quod occasione communis vtilitatis debitum contraxerit.*

143 *Institor tacitè in re communi non constituitur, sed tantùm expressè.*

144 *Si sunt plures socij, vnus non potest præponere tacitè, nisi parti suæ, non autem alienæ.*

145 *Socij, qui ab alijs procuratores constituuntur, censentur reuocati statim ac decoxerunt.*

146 *An & quando Dominus teneatur de dolo, & culpa Institoris delinquentis in officio.*

Quæstio VII.

An, & quando ex facto institoris teneatur Dominus, seu is, qui eum præposuit.

109 PRæmittendum est, quod institor dicitur is, qui vniuersali negotiationi præponitur, etiam certo loco nõ designato: in hoc enim differt à Procuratore, & ab exercitore, qui particulari negotio præficiuntur, *l. institor, 3. & l. institor, 18. ff. de Instit. act. l. 1. §. si is qui nauem, ff. de exercit. act. Parif. conf 93. lib. 1. Alex. conf. 44. num. 4. lib. 2. Mandell. conf. 104.*
110 *num. 5. & seq.* vbi dicit, quod ea, quæ dicuntur in iure de Institoribus, trahuntur ad eos, quos hodiernis temporibus vocamus factores, & generaliter ad omnes administratores, *Ferentill. ad Buratt. decis. 239. litt. A. Afflict. dec. 308. num. 6.*
111 hæc enim actio institoria dabatur contra Dominum tantùm seruos præponentem; sed postea ex identitate rationis data fuit, etiamsi liberum hominem quis præposuerit, *latè Bellon. dec. 14. num. 1. 35 69. cum seq. & n. 107. 114. & seq.* vbi tamẽ constituit differentiã inter institorẽ, & administratorem, quia administrator est nomen generale, quod significat quemlibet rem quamcumque agentem, & sic latiùs se habet, quàm institor; & ideò nõ rectè infertur, est administrator, ergo est institor: quia non conuertuntur, sed stant sicut genus, & species; vnde omnis institor est etiam administrator, sed non omnis administrator est institor; præterea institor non stat per se, sed supponit præponentem: administrator verò potest per se stare, vt cum rem suam gerit, nec ab alio dependet, *vide gloss. in l. mancipia, in ver. exigatur, C. de seru. fugit. Ang. conf. 288. Dec. conf. 365.*
112 His præmissis dico, quod institores, si contrahant in rem, quæ eis nominatim est permissa, semper obligant Dominos; nec attenditur, an sit conuersum in rem, vel
113 non: si autem contrahant in rem, quæ tacitè est sibi commissa, si id, quod accipiunt, vel in quo contrahunt, vertitur in rem Domini, idem est; sed si non vertitur in rem Domini, tunc recurrendum est ad textum *in l. fin. ff. de exercit.* vbi exigitur scientia creditoris contrahentis in eam causam, quæ tacitè est institori permissa: non enim sufficeret sola affectio institoris, *latè Parif. d. conf. 93. n. 32. & seq.* vbi
114 dicit, conditionem, & formam præpositionis esse attendendam, qualis sit, nam illa seruanda est etiam contra contrahentes illam ignorantes, *Alex. conf. 44. nu. 4. lib. 2. Afflict. dec. 82. nu. 3. & seq. Bellon. d. dec. 14. nu. 1. & seq. & præcipuè nu. 33.*
115 *41. 84. & seq. & nu. 94.* vbi obseruat, quod dicitur quis tacitè præpositus, si publicè se gerat pro institore, Domino sciẽte, & patiente, seu consentiente, & pro tali publicè habeatur, subdens *nu. 73. cum seq.* quod scientia in hac materia dicitur notitia rei cum cognitione qualitatum, & circumstantiarum: nec sufficeret ad hunc effectum scientia ficta, vel præsumpta, sed requiritur scientia vera, quæ formiter, & plenè probanda est, cum regulariter non
116 præsumatur scientia eorum, quæ ab alijs geruntur, *vide Aret. in §. si igitur, nu. 5.*
117 *Inst. Quod cum eo &c.* vbi dicit, quod Dominus tacitè consentire censetur, si sciuit, & aliquid fecit, ex quo colligatur eius consensus, puta si accipiebat merces, quas seruus ad eius domum deferebat, quo casu Dominus tenetur in solidum; secus si sciuit, & passus est, non tamen aliquid fecit, ex quo apparere possit de consensu: quia tunc Dominus non obligatur exercitoria, cum ista dicatur nuda scientia, sed obligatur de peculio, *iuxta textum in l. 1. §. sis, qui, vers. sed si sciente, ff. de exercit. act. & latè prosequitur Bellon. d. decis. 14. nu. 74. & seq.* vbi etiam dicit, quod quis ex sola scientia, & patientia non tenetur, nisi talis scientia resultet ex actibus gestis, qui aliter se habere, aut intelligi non possint, sed inducant de necessitate talem consensum, qui requiritur ad eum actum inducendum, de quo quæritur, *Parif. d. conf. 93. nu. 1. & seq. lib. 1.*

Addit *Bellon. d. dec. 14. nu. 26.* quod etiam hæres præponentis, vel successor in negotio, qui eodem vtitur institore, in solidum tenetur.

118 Dico 2. quod Procurator, qui habet liberam, seu generalem administrationem omnium bonorum Domini, potest Dominum

num obligare; potest etiam constituere institorem, ex cuius contractu obligatur tam ipse procurator generalis, qui eum instituit, quàm Dominus, *vt d. Innoc. in cap. quod quibusdam, num. 2. & seq. de fideiuss.*

119 Dico 3. quod institoria non datur, nisi quando aliquis est institor, vel procurator ad negociandum pro vtilitate, & quæstu Domini; secus quando quis instituitur ad colligendos fructus, vel ad agrorum culturam: tunc enim nulla interuenit negociatio quæstuaria, & ideò non datur institoria, licèt possit aliquando dari neg. gest. *vide Innoc. in d. cap. quod quibusdam, num. 3. de fideiuss.*

120 Dico 4. quod pater inducens filium ad aliquam negotiationem exercendam, tenetur in solidum in fauorem contrahentium cum filio; quia sicut seruus contrahens voluntate Domini, in solidum eius Dominum obligat ad fauorem contrahentium cum ipso, ità etiam erit in Patre, si filius, eius voluntate contraxit, cum in pluribus valeat argumentum de seruo ad filium, *vt latè probat Parif. d. conf. 93. n. 5. & seq. Afflict. dec. 308. nu. 5. & seq.* vbi dicit, quod pater regulariter non tenetur pro filio, nisi filius habeat mandatum expressum, vel tacitum à Patre; præsumitur verò mandatum, si sciente, & patiente Patre filius emebat, & vendebat, possessiones locabat, & alia faciebat, quæ consueuerunt facere factores generales, seu institores, *latè Vrsill. ad Afflict. d. dec. 308. n. 2.*

121 *& seq.* vbi etiam dicit, quod si Pater consentit filio tutori datiuo, tenetur in solidum.

122 Dico 5. quod pater potest etiam obligari per titulum, quod iussu, qui propriè cadit circa personas subiectas: quo casu concurrere debent hæc requisita, 1. quod pater iubeat tamquam pater, & iubendo se obliget. 2. quod pater iussum dederit in aliquo negotio particulari. 3. quod sciat speciem contractus. 4. quod de tali iussu præcisè constet: non enim inducitur per simplicem consensum, *Parif. d. conf. 93. nu. 34. & seq.* subdens, quod quando filius præponitur generali negociationi, pater tenetur tributoria, vel de peculio, non autem actione, quod iussu: quia hæc solum procedit, quando datur in particulari, & speciali negotio, *vide Aret. in §. actiones autem, nu. 3. & seq. Inst. de action.*

123 Obserua tamen, quod casus illi speciales, quibus inductum fuit secundùm subiectam materiam, vt pater teneatur pro filio, non sunt trahendi, seu extendendi ad alios casus, *Parif. d. conf. 93. nu. 21.*

124 Obserua 2. quod, quando filius, qui est in potestate, assumitur ad aliquem Magistratum, tunc fauore Reip. & in honorem filij pater videtur fideiubere, *Afflict. dec. 308. nu. 1. Parif. vbi supra nu. 41.*

125 Obserua 3. quod si institor contrahit in aliam causam, quàm ei commissum sit, tunc præponens non tenetur institoria; & ideò contrahentes debent esse curiosi, & videre formam præpositionis, maximè quando plures sunt constituti: nam si in aliam causam contraherent, vel vltra limites datos, non excusarentur propter ignorantiam, nec sibi obligarent eo casu præponentem, *Afflict dec. 82. nu. 3. Bellon. dec. 14. num. 35. 87. 89. 126. & 131.* vbi

126 dicit, quod vt institor obliget præponentem, vltra prædicta requiritur, vt faciat id, quod sibi commissum est, & vt expendat nomen sui præponentis, non suum;

127 quemadmodum nec pater ex facto filij tenetur, si filius nomine proprio, non autem nomine patris præponentis, negocium exerceat, *Cacheran. dec. 150. nu. 9. Parif. d. conf. 93. nu. 28. 50. 52. & seq.* vbi etiam

128 dicit, quod vnus socius non potest extra comprehensa in societate, alium obligare, nec vnus tenetur ex facto alterius, nisi illud fuerit demandatum à consocijs, *Natt. conf. 567. nu. 3. & 6. Anchar. conf. 332.*

129 *nu. 1. & seq.* vbi dicit, quod dispositio restricta ad certum locum, in illo expediri debet: similiter si ad certas merces, in alijs expediri non potest, quia in vna habuit mandatum, *Vrsill. ad Afflict. dec. 308.*

130 *nu. 4.* vbi subijcit, quod si quis habet à me mandatum limitatum, si tamen me sciente, & patiente porrigit manus vltra fines mandati, videor prorogare potestatem.

131 Obserua 4. quod ei, qui dicit aliquem fuisse, vel esse institorem, vel socium, incumbit onus probandi; non enim præsumitur quis institor, aut socius, nisi probetur, *Anchar. conf. 332. n. 6. Bellon. d. decis. 14. num. 36.*

132 Obserua 5. quod in cambio, vel mutuo accepto per institorem Dominus regulariter non tenetur, nisi institor specificè fuerit ad hunc effectum præpositus, vel concurrant infrascripta requisita, videlicet quod institor tempore mutui dixerit, se recipere pecuniam mutuò pro vtilitate, vel necessitate negotij, vel saltem explicauerit causam, quæ hoc indicet: quia in dubio censetur contraxisse nomine proprio. 2. quod tunc pro negotio opportunum erat accipere pecuniã mutuò. 3. quod creditor tunc sciret necessitatem, seu opportunitatem recipiendi pecuniam mutuò

pro

pro ipso negotio. 4. quod recipiens sit verè institor, & quod creditor id sciat, ità vt alterutrum non sufficiat, vt sic appareat, quod creditor habuit animum obligandi ipsum instituentem. 5. quod instituens, seu præponens ratificauerit, aut in eius vtilitatem appareat, mutuum esse versum. 6. quod creditor non dederit mutuò maiorem quantitatem, quam esset necesse: alioquin non haberet regressum nisi vsque ad quantitatem necessariam. 7. quod mutuum factum fuerit in loco, in quo possit adimpleri causa, propter quam factum est mutuũ; quæ quidem requisita ità probanda sunt à creditore, vt non sufficiat ipsius iuramentum, *Alex. cons. 44. num. 6. lib. 2. & cons. 217. nu. 14. vol. 7. Natt. cons. 567. num. 6. Paris. cons. 94. num. 36. par. 1. Capic. decis. 180. nu. 4. Bellon. d. decis. 14. n. 88. & seq.* vbi etiam obseruat, quod si consideretur mutuum tanquam deseruiens merci exercendæ, tunc licebit capere quatenus ex necessaria consequentia mercis exercitatio illud exigit; vnde si quis aliquem præponit emendis pannis, si non tradit pecuniam, censetur præposuisse ad accipiendam pecuniam mutuò pro illa re emẽda, *l. cuicunque, § sed et si pecuniam, & l. habebat, ff. de Instit. Innoc. in cap. quibusdam, de fideius.* vbi dicit, quod Institor, vel procurator negociationis in tali casu Dominum obligat institoria, *vide Alex. cons. 217. nu. 13. lib. 7.* Natt. *cons. 567. nu. 3. Bellon. loco cit. num. 94. & seq. & nu. 123.*

133 Obserua 6. quod socius contrahens etiã
nomine societatis, & pro negotio, seu in
causam sibi demandatam, non potest alios
socios obligare, nisi pro ea quantitate, quã
exposuerunt in societate, & non vltra, *Ca-
cher. decis.* 150. *num.* 8. vbi dicit, quod
socij, & eorum hæredes non tenentur in
solidum pro toto debito, sed vsque ad summam
sortis positæ in societate, & non in
alijs bonis: quia qui contrahunt nomine
societatis, inuestigare debent de qualitate,
& quantitate societatis eorum, cum quibus
contrahunt, aliàs eis imputandum est,
*Ancbar. cons. 332. num. 1. & seq. Afflict.
decis. 82. nu. 3. & ibi Vrsill. nu. 1. Bellon.
d. decis. 14. num.* 132. secus esset, quando
134 quis à pluribus fuit alicui negotio ex-
pressè præpositus, seu quando plures exer-
cent mercaturam ministerio vnius: tunc
enim quilibet insolidum tenetur, quia con-
sensus mutuus plurium facit, vt quisque
insolidum obligetur: quo casu non refert,
quam quisque portionem habeat, quia po-
terit ab alijs repetere quod soluit, *Osasc.
dec. 150. num. 7. Capic. decis.* 180. *num. 1.*
135 *& seq.* subdens, quod licèt plures man-
datores in solidum teneantur ipso iure, ta-
men habent beneficium diuisionis, si om-
nes sint soluendo, sicut dicimus in fideius-
soribus, *per tex. in l. inter fideiussores, &
l. inter eos, ff. de fideiuss.* latè *Bellon. d. decis.
14. nu. 20. & seq. & nu. 126. cum seq.*

136 Si verò plures simul negotium exer-
ceant, tunc quilibet tenetur pro rata, *l. 1.
§. fin. vbi Bart. ff. de exercit. Osasc. dicta
decis. 150. nu. 6. Natt. cons. 567. nu. 1. Pa-
ris. d. cons. 93. nu. 1. & seq. par. 1.* secus si
137 essent plures socij vnius negotiationis,
& moram traherent in diuersis locis: hoc
138 enim casu ad inuicè censentur præpositi,
& quilibet ipsorum in solidum tenetur ex
contractu alterius, *vide Bellon. loco cit.
nu. 6. & seq.*

139 Obserua 7. quod mandatum regulari-
ter non præsumitur, nisi quo ad res venales
tantùm, & non circa alia; & ità intelligi
debet mandatum in societate conuentio-
nali, *Bellon. d. decis. 14. nu. 67.* vbi etiam
140 dicit, quod in societate incidenti vnus
ex socijs non obligat alium, *Natt. cons. 567.
141 nu. 5.* vbi, quod si duo fratres, vel alij
habeant bona, vel hæreditatem commu-
nem, & vnus contrahat debitum, ille tan-
tùm debet soluere absque grauamine alte-
142 rius: non enim sufficit, contractum esse
manente societate, sed necesse esset proba-
re, quod occasione communis vtilitatis
contraxerit, *per tex. in l. non debet alteri, ff.
de reg. Iur. & in l. iure societatis, ff. Pro soc.*

143 Obserua 8. quod institor tacitè in re
communi non constituitur, sed tantùm ex-
pressè: quia si sunt plures socij, vnus non
144 potest præponere tacitè, nisi parti suæ,
non autem alienæ, *Bellon. d. decis. 14. n. 65.
145 & 66.* vbi addit, quod socij, qui ab alijs
procuratores constituuntur, statim, ac de-
cesserunt, censentur reuocati.

146 Obserua 9. quod Dominus tenetur etiam de dolo, & culpa Institoris delinquentis in officio, vel exercitio sibi commisso, quia potest Domino imputari, eo quod bonam familiam non elegerit; hoc tamen procedit, si Dominus sciuit, delictum fieri à familia, illudque potuit prohibere, & non prohibuit; secus si nesciuit, vel illud prohibere non potuit, præsertim si nihil ad eum peruenit, *Afflict. d. decis. 82. num 3. & seq. Bellon. d. decis. 14. num. 1. & seq.*

S V M M A R I V M.

147 *Vt obligatio ad interesse quanti plurimi locum habeat, quæ requirantur, & nu. seq. vsque ad fin.*

148 *Quando testes reddere debeant rationem dicti*

dicti sui etiam non interrogati.

149 *Quando in obligatione, & interpellatione exprimi debeat dies, & locus solutionis.*

150 *Si quis constituatur in mora per procuratorem, constare debet in actis de legitimo mandato.*

151 *Coniunctus pro coniuncto interpellant, non constituit debitorem in mora.*

152 *Non dicitur in mora qui potest se aliqua exceptione tueri, quominus soluat.*

153 *Interesse non debetur, quando eodem modo res fuisset in manibus creditoris peritura.*

154 *Quomodo probetur pretium commune.*

155 *Per petitionem partis indebitæ excusatur debitor à mora: limitatur ibidem.*

156 *Debitor tenetur soluere canonem pro re emphiteotica in eo loco, vbi res est.*

157 *Tutor non mittens frumentum, vel aliàs merces pupilli ad alium locum, vbi cariùs venditur, non tenetur de isto lucro, siue interesse.*

Quæstio VIII.

Quando locum habeat obligatio ad interesse quantiplurimi.

147 RESP. quod ad hunc effectum multa requiruntur: primò enim testes
148 reddere debent rationem dicti sui etiam nō interrogati, *Bart. in tract. de Test. in ver. testis dicit aliquem &c. nu. 5. Bald. in l. 3. in fin. C. de Iur. dom. impetr. Rolan. consil. 35. nu. 14. lib. 1.*

149 Secundò requiritur, quod in obligatione, & interpellatione sit expressus dies, & locus solutionis, *l. aut qui aliter, §. 1. ff. Quod vi, aut clam &c. Bart. in l. cum filius, §. fin. ff. de verb. oblig. Alex. consil. 33. nu. 9. lib. 6. Afflict. dec. 316. nu. 4. in fin. Card. Seraphin. dec. 1252. nu. 1.*

150 Tertiò, si quis constituatur in mora per procuratorem, constare debet de legitimo mandato, quod debet ostendi, quia in extraiudicialibus non tenetur reus de illo excipere, *Afflict. dec. 316. nu. 3. Gratian. discept. for. cap. 42. num. 21. & seq. Surd.*
151 *dec. 215. nu. 1.* vbi etiam dicit, quod coniunctus pro coniuncto interpellans, non constituit debitorem in mora.

152 Quartò debitum debet esse liquidum: nam si rationes essent intricatæ, cessat ratio quantiplurimi, quia non dicitur in mora qui potest se aliqua exceptione tueri, quominus soluat, *l. si quis solutioni, ff. de Vsur. Menoch. de Arb. Iud. cas. 220. nu. 46. Card. Seraphin. d. decis. 1252. nu. 1. in fin.* subdens *nu. 2.* quod valor quantiplurimi in frumento, & similibus, quæ vltra triennium non durant, non crescit perpetuò à die moræ, sed restringitur ad triennium,

153 *Surd. dec. 81. per tot.* vbi dicit, quod interesse non debetur, quando eodem modo res fuisset in manibus creditoris peritura, *Gratian. d. cap. 42. nu. 23. & seq.* vbi, quod iusta dicitur exceptio, quando debitum non est liquidum, etiamsi proueniat ex instrumento habente executionem paratam.

154 Quintò probari debet pretium verum commune, & ad hunc effectum debet constare, quod tali tempore, ante, & post in foro publico res tanti communiter valuit, seu vendebatur in loco destinatæ solutionis: nihil enim refert, si in alio loco cariùs venderetur, *Afflict. dec. 316. nu. 7. & seq.* nec sufficeret probare, quod à singulis tanti res vendebatur, *Bart. in l. pretia rerum, §. nonnullam, ff. Ad l. falc. & in l. septem, C. de erogat. milit. ann. lib. 12.* vbi dicit, quod si res pluris, vel minoris extra forum vendita fuerit, non debemus illum locum inspicere, sed æstimatio semper consideranda est secundùm locum publici fori, *Afflict. d. dec. 316. nu. 5. & seq.* quod intelligendum est de pretio rerum venalium, *vt supra diximus, n. 108.*

155 Sextò requiritur, quod fuerit petitum verum, & integrum debitum; nam per petitionem partis indebitæ excusaretur debitor à mora, si interpellatus non soluit: nisi creditor offerat se accipere partem verè debitam, *Ias. in l. properandum, §. siue autem alterutra, q. 5. num. 17. C. de Iud. Cagn. in l. non potest videri improbus, nu. 6. de reg. iur.* quos refert, & sequitur *Gratian. d. cap. 42. num. 42.* subdens, quod non est opus, vt ipse debitor fateatur se debitorem in parte, aut offerat partem debitam, cum non sit verisimile, quod petens totum, sit recepturus partem, *vide Bart. in l. qui solidum, 80 ff. de leg. 2.*

156 Septimò si creditor, & debitor sint diuersi fori, & solutio debet fieri respectu alicuius rei, & pro aliqua re, vt si quis canonem soluere teneatur pro re emphiteotica, debet constare, quod creditor erat paratus recipere in eo loco, vbi res est; non enim tenetur debitor in tali casu ire extra locum sui domicilij, *Bart. in l. item illa, nu. 9. ff. de Constit. pec. Gratian. d. cap. 42. n. 20. & 43.*

157 Quæres, an tutor non mittens frumentum, vel alias merces pupilli ad alium locum, vbi cariùs venditur, teneatur de isto lucro, siue interesse? negat *Bald. in l. fin. §. fin.*

§. *fin.* C. *de Admin. Tut.* vbi dicit, quod tutor frumentum pupilli vendere potest in eo loco, vbi est, non expectando caristiam, nec tenetur mittere ad alia loca.

SUMMARIUM.

1 *Bona feudalia regulariter hypothecari non possunt sine Domini licentia: declaratur nu. 20. limitatur nu. 5. & seq.*
2 *Bona feudalia non veniunt in generali obligatione.*
3 *An bona emphiteotica, vel fideicommisso subiecta veniant in generali obligatione, & nu. 13. 22. 28. & 30.*
4 *Si filius bonis paternis in fauorem fratrum, aut Agnatorum renunciet, talis renunciatio non trahitur ad bona feudalia.*
5 *Feudum hereditarium, vel emptum pro haeredibus, & successoribus hypothecari, & alienari potest.*
6 *Pater potest disponere de feudo hereditario in praeiudicium filiorum.*
7 *Super feudo hereditario potest imponi census sine consensu Domini directi.*
8 *Feudũ in dubio praesumitur hereditariũ.*
9 *Emphiteusis hereditaria transit etiam ad heredes extraneos.*
10 *Emphiteusis Ecclesiastica quando transeat ad extraneos haeredes, & nu. 11. & 26.*
11 *Clausula, pro se, haeredibus, & successoribus quibuscunque, aequipollet clausulae, & quibus dederit.*
12 *An, & quando feudum ex causa dotis hypothecari possit.*
13 *Bona emphiteotica fauore dotis veniunt in generali obligatione non obstante statuto contrarium disponente.*
14 *Feudum hypothecari potest, quando in inuestitura data fuit libera, & absoluta potestas alienandi.*
15 *Quid si data fuit facultas vendendi.*
16 *Feudũ hypothecari potest de licentia Domini expressa, vel tacita, & quando id procedat.*
17 *Assensus à Domino obtentus per Vasallum, vt possit feudum obligare, non extenditur ad obligationes praecedentes.*
18 *Quid si feudum obligetur absque traditione, animo luendi.*
19 *In omni casu, quo feudum obligari posset, non intelligitur obligatum, nisi in eius possessionem quis fuerit inductus.*
20 *Fructus, & commoditates feudi pignorari possunt, & quando id procedat.*
An possit Vasallus pro dictis fructibus constituere ius vsusfructus in re feudali, ibidem.
21 *Quid si fieret venditio huiusmodi fructuum ad longum tempus.*
22 *Fructus rei emphiteoticae an veniant in generali obligatione, si proprietas ipsius rei prohibita sit alienari.*
23 *Melioramenta facta in re feudali, possunt hypothecari.*
Huiusmodi melioramenta transeunt etiam ad haeredes extraneos, ibidem.
24 *Melioramenta facta in re emphiteotica transeunt similiter ad haeredes etiam extraneos.*
25 *Feuda possunt hypotecari, & alienari in locis, vbi redacta sunt instar bonorum patrimonialium.*
26 *Emphiteusis ecclesiastica an hypothecari, & alienari possit in extraneum.*
27 *Castrum in dubio praesumitur liberum, non feudale.*
28 *Res emphiteotica non potest obligari sine Domini licentia, quando obligatur pro quanto valet.*
29 *Stante expressa prohibitione alienationis incurritur caducitas ob impositionem censu super re emphiteotica.*
Quid si emphiteuta censum extinguat ante factam intimationem acceptationis huiusmodi caducitatis, ibidem.
30 *Resoluta emphiteusi resoluuntur omnes obligationes.*
31 *In concessione emphiteusis alicui facta à laico pro haeredibus, & successoribus, includuntur etiam extranei.*
Quid si dominium directum dictae emphiteusis postea transeat in Ecclesiam, ibidem.
32 *Quid si emphiteusis ab Ecclesia alicui concessa fuerit pro se, & suis haeredibus ex eo legitime descendentibus.*
33 *An bona prohibita alienari, possint per filium alienari ad computum legitimae.*
34 *Quid si vsui, & decori primogeniturae deseruiant.*
35 *An monasterium ex persona ingressi succedat in feudo.*
36 *In omni feudo regulariter est in electione Vasalli, an velit personaliter seruire, vel soluere pecuniam, nisi esset electa industria personae.*
37 *An Vasallus possit subinfeudare, seu feudũ cedere Ecclesiae absque consensu Domini.*
38 *An obtinens feudum ab Ecclesia, possit illud alteri cedere.*
39 *An consuetudines feudorum ligent Ecclesias, & ecclesiasticas personas.*
40 *An Ecclesia Vasalla, quae tenet feudum à laico, possit subinfeudare sine consensu Domini directi.*
41 *An feudum possit legari Ecclesiae.*
42 *Quando debeatur aestimatio rei legatae.*
Quando haeres condemnari possit ad fructus rei legatae, ibidem.
43 *Quando agitur de Regalibus, possessor de titulo suae possessionis docere cogitur.*

CAP.

CAP. V.

De Feudo, & Emphitheusi.

Quæstio I.

An bona feudalia possint hypothecari.

1 Resp. quod regulariter hypothecari non possunt sine Domini licentia, siue agatur de expressa bonorum obligatione, siue de tacita, vt quando ob administrationem tutelæ, lex in administtantis bonis hypotheceam tacitè inducit, *cap. 1. vbi DD. de Prohib. feud. alienat. per Frideric. latè Neguz. de Pignor. in 2. mem. 2. par. princ.*
2 *nu.* 43. vbi dicit, quod bona feudalia non veniunt in generali obligatione, & ideò super illis non potest intentari Saluianum interdictum, cum in tali casu cesset hypotheca; vnde si quis contrahat, & obliget omnia bona sua, non cadit à feudo, quia nō includitur feudū in tali obligatione, *Bald. in d. cap. 1. de probib. feud. alien. per Frideric. Pacif. de Salu. inter. insp. 3. cap. 2. n. 45. & seq.*
3 vbi etiā dicit, quod nec bona emphiteotica veniūt in generali obligatione, quando expressè prohibita sunt alienari sub pœna caducitatis, vel quando alienatio esset prohibita alienationis latè sumpto vocabulo, *Rot. decis. 426. nu. 1. par. 1. Diuers. Pen. decis. 632. Card. Seraphin. decis. 1290. nu. 5. Merlin. dec. 86. nu. 5.* quemadmodum nec in generali obligatione veniunt bona fideicommisso subiecta, *Surd. decis. 292. nu. 19. Coccin. dec. 495. nu. 2. Comitol. dec. 107. nu. 6.* vbi dicit, quod bona restitutioni obnoxia non veniunt in generali obligatione, quando ex ea fieret præiudicium fideicommissarijs, vel hæres incideret in pœnam, *Gratian. decis. 17. n. 18. Rosenth. de feud. cap. 7. conclus. 22. nu. 11. & seq. & cap. 9. mem. 1. conclus. 13. nu. 6.*
4 *& seq. ac nu. 15. cum seq* vbi addit, quod si filius bonis paternis in fauorem fratrum, aut agnatorum renunciaret, hæc renunciatio non traheretur ad bona feudalia, quia feuda non sunt de ijs bonis, quæ ex successione patris debentur, aut acquiruntur filio; vnde renunciatione speciali circa ea opus est, *per tex. in cap. in generali alienatione, vbi omnes, Si de feud. defunct. &c.*

5 Limita, quando feudum est hæreditarium, aut si emptum fuerit pro hæredibus, & successoribus: tunc enim hypothecari, & alienari potest, etiam ad fauorem extranei, *Natt. cons. 501. num. 20.* vbi dicit, quod
6 quando feudum est hæreditarium, potest pater de eo disponere in præiudicium filiorum, *Cenc. de Censib. par. 1. cap. 2. q. 22 art. 1. nu. 17. Rot. decis. 211. nu. 9. & seq. par. 5. tom. 1. recent.* vbi, quod eo casu po-
7 test super re feudali imponi census sine consensu Domini directi, *Pacif. de Salu.*
8 *interd. insp. 3. cap. 2. num. 66. & seq.* vbi etiam obseruat, quod feudum in dubio præsumitur hæreditarium.

9 Idem dicendum est, quando emphiteusis est hæreditaria, quia tunc transit etiam ad hæredes extraneos, *Card. Mantic. de Coniect. vltim. volunt. lib. 7. tit. 9. num. 6. Coccin. dec. 32. nu. 10. & dec. 343. num. 3. Rot. in Nonantulana bonorum 14. Iunij 1610. coram Card. Sacrato, quæ est dec.*
10 *286. par. 3. Recent.* vbi, quod emphiteusis etiam ecclesiastica est transitoria ad hæredes extraneos, si data sit in perpetuum, vel cū clausula, *ad habendum, & quicquid placuerit faciendum*, vel cum clausula, *quibus dederit &c.* vel si in inuestitura posita fuerit reseruatio directi dominij immediatè post dictam clausulam, *quicquid placuerit faciendum*, vel si concessa fuerit expressa facultas alienandi, *Buratt. dec. 87. nu. 10. & seq. Card. Seraphin. dec. 868. n. 3. & decis. 559. nu. 18.* vbi, quod clausula, *pro se, hæredibus, & successoribus quibuscun-*
11 *que*, æquipollet clausulæ, *& quibus dederit, Vinc. de Franch. decis. 235. Clar. in S. emphiteusis, q. 28. vers. quicquid tamen &c.* vbi subijcit, quod emphiteusis ecclesiastica concessa pro se, & hæredibus, nunquam transit ad extraneos hæredes, sed tantummodò ad filios, siue descendentes ipsius recipientis, nisi vltra debitas solemnitates expressè concessa fuerit etiam pro hæredibus extraneis, vel in ipsa inuestitura adsint talia verba, quæ hoc importent, *vide quæ infra dicemus quæst. seq.*

12 Limita 2. quando concurrit causa dotis, quia tunc feudum hypothecari potest, si non adsint alia bona, ex quibus dos solui possit, *Pacif. loco cit. nu. 69. & seq.* vbi ampliat, etiamsi primogenitus, cui dos soluta fuit, prædecessit Patri; nam adhuc Baronia transit ad quoscunque cum dicta hypotheca, & obligatione, *Rot. dec. 167. nu. 41. par. 5. tom 1. recent. Surd. dec. 160.*
13 *nu.* 3. vbi, quod bona emphiteotica fauore dotis veniunt in generali obligatione non obstante statuto disponente, vt ea non veniant in generali obligatione bonorum, *Afflict. dec. 111. nu. 6. quamuis alij apud Rosenth. d. cap. 9. mem. 1. conclus. 13. nu. 17. contrarium sentiant.*

14 Limita 3. quando in inuestitura data fuit libera, & absoluta potestas alienandi,

Rosenth. d. cap. 9. conclus. 33. nu. 4. Rot. d. decis. 167. num. 41. Pacif. d. inspect. 3.
nu. 56. subdens, quod Vasallus, cui data
15 fuit licentia vendendi feudum, illud hy-
pothecare non potest, cum aliud sit ven-
dere, aliud obligare.
16 Limita 4. quando adesset licẽtia Domini
expressa, vel tacita, vt si feudũ hypotheca-
retur Domino, vel pro necessitaribus, &
seruitijs ipsius Domini, *Neguf. loco cit. in*
2. mem. 2. par. princip. nu. 44. & seq. vbi
etiam dicit, quod si plures essent Domini,
& feudum esset diuiduum, posset pignorari
vni ex Dominis etiam, alijs dissentienti-
bus; secus si feudum esset indiuiduum,
tunc enim Vasallus pignorans caderet ab
ipso feudo, illudque rediret ad Dominos,
qui alienationi non consenserunt, *Bald. in*
cap. 1. nu. 1. & seq. de Prohib. feud. alie-
nat. per Feder. Pacif. d. insp. 3. cap. 2. nu.
17 *61.* vbi *nu. 81. cum seq.* obseruat, quod
si quis assensum Domini obtinuerit, vt pos-
set feudum obligare, talis assensus ad obli-
gationes præcedentes iam factas non ex-
tenderetur.
18 Limita 5. si feudum obligetur absque
traditione, animo luendi, *Bald in d. cap. 1.*
nu. 1. de Probib. feud. alienat. per Feder.
& in cap. 1. §. aut si libellario, nu. 4. Quib.
mod. feud. amitt. Neguf. vbi supra, nu. 47.
19 *Pacif. d. cap. 2. nu. 62. & seq.* vbi obser-
uat, quod in omni casu, quo feudum obli-
gari posset, non intelligitur obligatum,
nisi in eius possessionem quis fuerit indu-
ctus.
20 Limita 6. vt supradicta conclusio proce-
dat respectu dominij, & proprietatis, non
autem respectu fructuum, & commodita-
tum illius: fructus enim, & commoditates
feudi pignorari possunt, vbi Vasallus obli-
garet se actione personali ad huiusmodi
fructus, & commoditates; licèt non pos-
set pro dictis fructibus, & commoditati-
bus constituere ius vsusfructus in re feu-
dali, quia tunc constitueret ius in re, &
esset quædam alienatio, *Bald. in d. §. aut*
si libellario, nu. 3. in fin. Neguf. loco cit. in
2. mem. 2. par. nu. 48. & 49. Pacif. d. insp.
21 *3. cap. 2. nu. 72. & seq.* vbi dicit, quod
fructus feudi vendi, & alienari possunt,
dummodò non fiat venditio ad longum
tempus, *Coccin. dec. 56. nu. 8.* vbi, quod
22 fructus rei emphiteoticæ veniunt in ge-
nerali obligatione, etiamsi proprietas ip-
sius rei prohibita sit alienari.
23 Limita 7. in melioramentis factis in re
feudali: hæc enim hypothecari possunt,
& non solum ad filios, sed etiam ad quos-
cunque etiam extraneos hæredes transe-
unt, *Bald. in cap. 1. §. si vasallus, in tit.*
Hic finit. lex. Dom. Federic. Paris. consil.
28. num. 2. lib. 3. Paris. d. insp. 3. cap. 2.
24 *nu. 52. & 83.* vbi idem dicit in meliora-
mentis factis in re emphiteotica.
25 Limita 8. in locis, in quibus feuda re-
dacta sunt instar bonorum patrimonia-
lium, vt in Gallia: nam attenta tali con-
suetudine possunt hypothecari, & alienari,
Guid. Pap. dec. 297. Gozad. cons. 26. n. 8.
& cons. 90. num. 9. Peregrin. de fideicom.
art. 6. nu. 30. & art. 32. num. 53. Pacif.
loco cit. d. insp. 3. cap. 2. num. 79. & seq.
26 vbi, quod hoc etiam procederet in
emphiteusi ecclesiastica, quando bona lo-
cari solita, instar allodialium ex consue-
tudine redacta sunt, *Rot. dec. 319. n. 1.*
& 2. & dec. 371 nu. 24. & 25. par. 5. tom. 1.
recent. vbi, quod bona emphiteotica etiã
ecclesiastica vigore constitutionum Bo-
nifacianæ, & Paulinæ redacta sunt instar
allodialium, ità vt emphiteuta possessor
possit liberè disponere inter viuos, & in
vltima voluntate ad fauorem extraneorũ,
etiam cum exclusione in inuestitura suc-
cessiuè vocatorum, & bona prædicta sub
vniuersali institutione contineantur, etiãsi
specialis illorum mentio facta non fuerit,
vide Alex. cons. 91. vers. non obstat &c.
lib. 1. Menoch. lib. 4. præsumpt. 197. n. 13.
Peregrin. de fideicom. art. 6. nu. 30.

An verò pater possit filijs præiudicare, quando emphiteusis concessa fuit intuitu, & contemplatione etiam filiorum, vel ex mera liberalitate concedentis, dicemus infra *nu. 138. & seq.*

27 Notandum est autem, quod Castrum
in dubio præsumitur liberum, non autem
feudale; omnia enim præsumuntur libera,
& allodialia, nisi feudalia probentur, cum
feudum sit seruitus, quæ non præsumitur,
cap. 1. §. 1. vers. defuncto, Si de feud fuer.
controuer. int. Dom. & Agnat. cap. 1. iun-
cta glos. 1. de controuer. int. mascul. & fæ-
min. Paris. cons. 20. nu. 1. lib. 1. latè Rot.
dec. 93. nu. 30. & seq. & dec. 211. num. 8.
cum seq. par. 5. tom. 1. recent.
28 Notandum 2. quod res emphiteotica
non potest obligari sine Domini licentia,
quando obligatur pro quanto valet, ità
vt non sit spes luitionis, *vt post Alciat.*
Neguf. & alios trad. Surd. dec. 173. nu. 1.
Pen. dec. 632. nu. 7. & 8.
29 Notandum 3. quod stante expressa
prohibitione alienationis incurritur ca-
ducitas ob impositionem census super re
emphiteotica, licèt ex quadam æquitate
excusetur emphiteuta, si censum extin-
guat ante factam intimationem accepta-
tionis huiusmodi caducitatis, cum ius
Domini directi in tali casu non sit effectũ
dete-

deterius, *Card. Seraphin. dec.* 1290. *n.* 12.
30 subdens *nu.* 13. quod si in concessione
emphiteusis expresè non fuit prohibita
hypotheca, tunc hypotheca in re emphi-
teotica durabit, quandiù durat emphiteu-
sis, licèt ea resoluta resoluantur omnes
obligationes, *l. lex vectigali, ff. de Pignor.*
31 Notandum 4. quod in concessione
emphiteusis alicui facta à laico pro hære-
dibus, & successoribus, includuntur etiam
extranei, etiamsi deinde dominium dire-
ctum dictæ emphiteusis transeat in Eccle-
siam, quia attenditur origo successionis,
quæ est laicalis, *Card. Caualer. decis.* 316.
nu. 5. *& seq.* vbi, quod emphiteusis semel
facta transmissibilis ad hæredes extraneos,
semper durat talis, *Anchar. cons.* 165 *n.*2.
Merlin. dec. 872. *nu.* 1. *& seq. Clar. in §.
emphiteusis q.* 28. *Rot. dec.*750. *nu.*1. *par.*3.
32 *recent.* vbi addit, quod emphiteusis ab
Ecclesia alicui concessa pro se, & suis hæ-
redibus ex eo legitimè descendentibus,
dicitur partim ex pacto, & prouidentia, &
partim hæreditaria, & ideò in ea non suc-
cedunt nisi descendentes legitimi, & hæ-
redes hæreditatis, non autem sanguinis
tantùm.
33 Notandum 5. quod bona prohibita
alienari, non possunt per filium alienari ad
computum legitimæ, si extent alia bona
tali prohibitioni non subiecta, *Rot. dec.* 113.
nu. 4. *par.* 2. *Diuers. & dec.* 235. *nu.* 8. *&*
34 *seq. par.* 4. *tom.* 1. *recent.* vbi, quod nec
domus paterna, nec eius mobilia alienari
possunt, si hæc vsui, & decori primogeni-
turæ deseruiant.
35 Notandum 6. quod monasteriũ ex per-
sona ingressi succedit in feudo, siue feudum
habeat annexam dignitatẽ ducatus, Mar-
chionatus &c. siue non, dummodò Mona-
sterium sit capax bonorum, & seruitium
possit præstare per se, vel per substitutum,
alioquin feudum ad Dominum reuertitur,
*vt tradunt DD. communiter in auth. in-
gressi, C. de Sacros. Eccles. & in cap. in præ-
sentia, vbi Dec. nu.* 290. *cum seq. & alij,
de Probat. cap. auditis, de Præscript. cap.
inter dilectos, de fid. instrum. Alex. cons.* 10.
nu. 8. *lib.* 5. *Afflict. dec.* 320. *num.* 2. *&* 3.
*& ita sentiunt alij apud Clar. in §. feudum,
qu.* 78. vbi, quod hoc procedit durante
vita feudatarij, seu ingressi, *Capic. dec.*10.
36 *nu.* 10. vbi obseruat, quod in omni feu-
do regulariter est in electione Vasalli, an
velit personaliter seruire, vel soluere pe-
cuniam, nisi esset electa industria personæ,
Genuens. in tract. de Eccles. q. 13. *per tot.
quicquid dicat glos. in cap. scripsit, ver. di-
gnitate,* 27. *q.* 2. *& alij.*
37 An verò Vasallus possit subinfeudare, seu
feudum cedere Ecclesiæ absque consensu
Domini? Resp. quod aut subinfeudatio
expresè fit Ecclesiæ in perpetuum, & tunc
non valet; aut fit simpliciter, & tunc valet,
sed resoluto iure ipsius Vasalli feudum re-
uertitur ad Dominum, *latè Genuens. in d.
tract. de Eccles. q.* 17.
38 Obserua tamen, quod obtinens feudum
ab Ecclesia, non potest illud alteri cede-
re inconsulto Romano Pontifice, *propter
extrauag. Ambitiosæ, de reb. Eccles. non
alien.* vbi in specie infeudatio prohibetur;
quamuis enim secundùm communem
conclusionem consuetudines feudorum li-
39 gent etiam Ecclesias, & ecclesiasticas
personas, id tamen intelligendum est, nisi
contrarium sit expressum in iure canoni-
co, *vt tradunt omnes in cap.* 1. *de His, qui
feud. dar. poss. Bald. in cap.* 1. *§. præterea,
de Capit. Corrad. Mantic. de Tacit. lib.* 23.
tit. 26. *num.* 8. *Genuens. in tract. de Eccles.*
40 *q.* 23. *nu.* 1. *& seq.* vbi etiam dicit, quod
Ecclesia Vasalla, quæ tenet feudum à laico
potest subinfeudare sine consensu Domini
directi, quemadmodum potest fieri in feu-
do sæculari de iure communi; quod tamen
intelligendum est, dummodò accedat as-
sensus Summi Pontificis, cum in hoc etiam
casu obstet dispositio *d. extrauag. Ambi-
tiosæ:* tum quia in ea in specie prohibetur
infeudatio, tum etiam quia prohibetur
omnis alienatio, per quam dominium
transfertur, immò etiam locatio vltra
triennium; constat autem, quod per sub-
infeudationem transfertur vtile dominiũ,
vt d. idem Genuens. d. q. 23. *nu.* 1.
41 Obserua 2. quod feudum legari non po-
test Ecclesiæ, cum non possit alienari, *cap.*
1. *§. donare, Qualit. olim poter. feud. alien.
cap.* 1. *de success. feud. cap.* 1. *de Prohib.*
42 *feud. alienat. per Frider.* debetur tamen
in tali casu æstimatio, tum quia nullum
inde ipsi Domino feudi, neque Agnatis
præiudicium irrogatur, & voluntas defun-
cti eo modo, quo fieri potest, suum effectũ
sortitur: tum etiam quia, quod res feu-
dalis alienari non possit, non procedit ex
natura ipsius rei, sed ex pacto, & proui-
dentia ipsius Domini concedentis; & ideò
de se est alienabilis; quemadmodum de-
betur etiam æstimatio, si legetur res do-
talis, vel fideicommisso subiecta, aut mi-
noris, vel Ecclesiæ, licèt huiusmodi res alie-
nari non possint, *latè Mantic. de Coniect.
vltim. vol. lib.* 9. *tit.* 11. *per tot.* vbi etiam
dicit, quod etsi æstimatio debeatur, hæres
tamẽ ad fructus ipsius rei nullo modo de-
bet condemnari, neque etiam ad vsuras,
nisi post litem contestatam, *Genuens. in d.
tract. de Eccles. q.* 21. *per tot.*

Notan-

43 Notandum 7. quod quando agitur de Regalibus, quale est merum, & mixtum Imperium, *cap. vn. Quæ sint Regal.* non conceditur feudatario manutentio, etiamsi esset in possessione, nisi constet de titulo habito à Principe, quia Regalia sine expressa Principis concessione haberi non possunt, *l. quicunque, & ibi Luc. de Penn. col. 2. circa med. vers. fortius &c. C. de fund. Limitroph. lib. 11. Rolan. cons. 89. nu. 21. lib. 2.* vbi dicit, quod regula illa, videlicet quod non cogitur quis ostendere titulum suæ possessionis, fallit in feudalibus, si Dominus hoc requirit, & requisitus non neget se Vasallum, *Afflict. decis. 122. nu. 2. & seq. Vrsill. ad eumdem dec. 267, nu. 3. Bellomer. dec. 433.* vbi dicit, quod in his, quæ non possunt haberi nisi ex concessione Principis, non sufficit possessio, *Caputaq. dec. 304. nu. 2. par. 3.* vbi, quod in Iurisdictionalibus possessio sine titulo nihil operatur, *Achill. decis. 5. de Restit. spol. Card. Seraphin. dec. 1047. nu 9. & 10. Peregr. de Iur. fisc. lib. 7. tit. 3. num. 20.* vbi dicit, quod is, qui regalia possidet, de titulo suæ possessionis docere cogitur, alioquin ad Fisci Regij instantiam, & eius procuratoris fiscalis priuari poterit, *Couar. pract. quæst. cap. 17. nu. 6. vers. primum vbi de iuribus &c. Menoch. de retinen. poss. remed. vlt. num. 24.* vbi subdit, quod ad hunc effectum sufficit titulus præsumptus, qui robur addat ipsi possessioni.

SVMMARIVM.

44 *In iure non est permissa concessio emphiteusis Ecclesiæ vltra tres personas, idest recipientis, filiorum, & nepotum: declaratur nu. 48. limitatur nu. 49. & seq.*

45 *Quando agitur de empbiteusi ecclesiastica, hæredum appellatione veniunt solum hæredes sanguinis, & descendentes: limitatur nu. 49. & seq.*

46 *Emphiteusis ecclesiastica non transit in fiscum, & nu. 52.*

47 *Emphiteusis Ecclesiæ non venit in generali institutione bonorum.*

48 *Quid si Emphiteusis ecclesiastica ex præscriptione acquisita sit.*

49 *Emphiteusis ecclesiastica accedente beneplacito Apostolico potest in perpetuum concedi, & liberè alienari.*

50 *Quando in emphiteusi concessa ad tertiam generationem comprehendantur pronepotes.*

51 *An, & quando emphiteusis Ecclesiæ ad hæredes extraneos transeat, & num. 52. cum seq.*

52 *Per clausulam, & quibus dederit, censetur solum data facultas alienandi primo acquirenti.*

53 *Quando pensio est magna, & fructibus correspondet, emphiteusis Ecclesiæ transit ad hæredes extraneos, & nu. 54. Quando pensio dicatur magna, ibidem.*

54 *Quando contractus dicatur censualis, & quando emphiteoticus.*

55 *In emphiteusi Ecclesia attenditur loci consuetudo.*

56 *Emphiteusis Ecclesiæ, quæ semel iure hereditario cœpit esse apud hæredem extraneum, transit etiam ad alios extraneos, ad quos transit hæreditas.*

57 *Quid si res sterilis Ecclesiæ in emphiteusim concessa fuerit ei, qui illam fertilem fecit.*

58 *Quæ dicatur res sterilis.*

59 *Quando Ecclesia, etiam pro se retinere volens, teneatur renouare.*

60 *Quando petens renouationem debeat esse hæres vltimo loco inuestiti, & quando sufficiat, quod sit proximior.*

61 *In bonis emphiteotecis attenditur proximitas vltimi successoris, non autem primi acquirentis.*

62 *Prælatus non tenetur renouare, nisi cum eisdem conditionibus, quæ ab extraneo offeruntur.*

63 *Emphiteusis priuati, & Ecclesiæ, quando transeat ad fœminas.*

64 *Quando fœminæ ad feudum, vel Emphiteusim admittantur simul cum masculis, & quando ordine successiuo.*

65 *An in emphiteusi concessa pro se, filijs, & nepotibus comprehendātur filiæ, & n. 71.*

66 *An in contractibus masculinum concipiat fœmininum.*

67 *Emphiteusis simpliciter accepta, nulla facta mentione filiorum, vel descendentium, intelligitur pro masculis tantùm: limitatur nu. 71.*

68 *In testamentis ea verba, si sine filijs decesserit, intelliguntur de masculis, non autem de feminis, stante statuto feminarum exclusiuo: limitatur nu. 71.*

69 *Verbum, descendens, restringitur ad masculos tantùm, stante dicto statuto exclusiuo fœminarum: limitatur nu. 71.*

70 *An in Emphiteusi recepta pro se, & filijs, comprehendantur nepotes.*

71 *Quando feminæ admittantur ad emphiteusim simpliciter receptam, vel pro se, & filijs.*

72 *Emphiteusis priuati in dubio præsumitur perpetua.*

73 *An emphiteusis præsumatur perpetua, quando quis vti emphiteuta spatio 30. annorum canonem soluit.*

74 *Præscriptio eam naturam sequitur, quam res ipsa generaliter, & propriè habet.*

Quando

75 *Quando emphiteusis priuati transeat etiam ad extraneos.*
76 *Quid si talis emphiteusis deinde perueniat in personam, seu locum priuilegiatum, vt est Ecclesia.*
77 *Emphiteusis semel facta transmissibilis ad hæredes extraneos, semper durat talis.*

Quæstio II.

An, & quando bona Ecclesiæ concedi possint in emphiteusim perpetuam, & quando hæc in extraneos transeat.

44 IN iure non est permissa concessio emphiteusis Ecclesiæ vltra tres personas, idest recipientis, filiorum, & nepotũ, *§. emphiteusim, Auth. de non alien. reb. Eccles. Bald. conf. 375. num. 1. lib. 4. Ruin. conf. 160. num. 1. lib. 1. Couar. var. resol. lib. 2. cap. 17. num. 6. Comitol. decis. 96. num. 21. Rot. decis. 314. num. 9. & 10. par. 5. tom. 1.*
45 *Recent.* vnde non transit in extraneos hæredes, etiamsi concessa fuerit pro hæredibus, & successoribus, vel pro hæredibus in perpetuum ipsius contrahentis cum Ecclesia; quia quando agitur de emphiteusi ecclesiastica, hæredum appellatione veniunt solum hæredes sanguinis, & descendentes, & sic emphiteusis dicitur ex pacto, & prouidentia, *§. alienationis, Auth. de non alienan. Rolan. conf. 96. num. 6. & seq. & nu. 18. cum seq. lib. 1. Io. Mar. Riminal. conf. 437. num. 4. & 5. Ruin. d. conf. 160. num. 9. 10. & 15. lib. 1. Rot. decis. 381. num. 2. 4. & seq. & decis. 60. nu. 11. par. 5. tom. 1. Recent. Merlin. dec. 583. num. 2. 3. & 16. Surd. decis. 254. num. 22,* vbi, quod
46 talis emphiteusis non transit in fiscum, *& decis. 11. nu. 8.* vbi, quod emphiteusis Ecclesiæ non potest venire in generali institutione bonorum, *Genuens. in tract. de*
47 *Eccles. q. 83. num. 4. Honded. conf. 92. num. 19. & seq. lib. 1. Gratian. discept. for. cap. 351. nu. 17. Couar. var. lib. 2. cap. 17. num. 6. Card. Mantic. de Tacit. lib. 22. tit. 19. Card. Seraphin. decis. 868. nu. 2.*
48 Hoc tamen procedit in dubio, quando simpliciter conceditur emphiteusis Ecclesiæ; præsumitur enim Ecclesia inuestiens se conformasse cum dispositione iuris communis, *Rot. d. decis. 314. nu. 10. par. 5. tom. 1. Recent. Couar. var. lib. 2. cap. 17. num. 6.* vbi etiam dicit, quod emphiteusis ecclesiastica ex præscriptione acquisita, si de eius origine non constat, eamdem conditionem, & qualitatem habet, vt nec ad hæredes extraneos transeat, nec perpetua sit.
49 Vnde limitatur 2. quando ex inuestitura constaret, emphiteusim esse perpetuam; potest enim emphiteusis ecclesiastica accedente beneplacito Apostolico, seu solemnitate à iure requisita, in perpetuum concedi, cum eadem res possit etiam liberè alienari, *§. licentiam, Auth. de Alienat. & emphiteus. Rot. d. decis. 314. nu. 11. & & 12. & decis. 381. nu. 13. par. 5. tom. 1. Recent. Card. Mantic. de Tacit. lib. 22. tit. 19. nu. 33.* & sic potest concedi filijs, nepotibus, & omnibus descendentibus in infinitum, *vt obseruat etiam Rolan. conf. 96. num. 18. & seq. lib. 1.* quinimmo etiamsi
50 concedatur ad tertiam generationem, diligenter consideranda sunt verba inuestituræ; nam si in ea posita sint aliqua verba, ex quibus appareat, esse distinctam personam acquirentis ab alijs descendentibus, puta si emphiteusis concessa fuerit vsque ad tertiam generationem expletam, vel vsque ad tertiam ipsius acquirentis generationem, tunc comprehenderētur etiam pronepotes; nisi fortè præcederet expressa determinatio personarum, puta si concessa fuit pro se, filijs, & nepotibus, & postea addita fuerint verba, vsque in tertiam ipsius generationem; hoc enim casu hæc verba, nè contrarientur antecedentibus, debent similiter exponi pro recipiente, eiusque filijs, & nepotibus, *Rota in Foro semproniea. seu Eugubina, seu nullitat. emphiteusis 16. Iunij 1636. coram Coccino, & in Romana Casalis veteris 6. Iunij 1655. coram Albergato, quas refert Paulus Rubeus in annot. ad decis. 199. nu. 108. & seq. par. 8. Recent. & nos latius diximus in tract. de Regim. Eccles. lib. 2. cap. 6. nu. 8. & seq.*
51 Idemque dicendum est, si eo pacto emphiteusis Ecclesiæ tradita fit, vt etiam ad hæredes extraneos transeat; sicut enim interueniente debita solemnitate totalis rei ecclesiasticæ alienatio permittitur, ità etiam potest Ecclesia pacisci, vt in tali emphiteusi extranei etiam succedant, *Afflict. dec. 100. & ibi Vrsill. Ruin. conf. 161. nu. 34. lib. 1. Ricc. in Prax. par. 1. res. 130.*
Item transit ad hæredes extraneos, quādo emphiteusis concessa fuit pro se, & hæredibus quibuscunque, *Afflict. decis. 38. nu. 5. & Vrsill. ibid. nu. 1. Menoch. lib. 4. præsumpt. 197. nu. 13.* vbi dicit, quod in hoc casu talis emphiteusis etiam in fideicommisso continetur; idem procedit si in concessione adessent clausulæ, *& quibus dederit, vel ad habendum &c.* quarum singulæ adeò afficiunt substantiam emphiteusis, vt illam ex pacto, & prouidentia, transfun-

transfundant in emphiteusim hereditariis,
Rot. decis. 381. nu. 5. par. 5. tom. 1. Recent.
Beltramin. ad Greg. decis. 529. num. 21.
52 subdens, quod per clausulam, *& quibus*
dederit, censetur solum data facultas alie-
nandi primo acquirenti; *Card. Seraphin.*
dec. 559. nu. 18. vbi, quod clausula, *pro se,*
hæredibus, & successoribus quibuscunque,
capit etiam singulares successores; nisi in
inuestitura tacitè, vel expressè prohibea-
tur alienatio: ex hac enim prohibitione,
& pacto eliditur, vel saltem ità temperatur
virtus dictarum clausularum, vt tribuant
quidem facultatem disponendi, sed inter
personas in eadem inuestitura compre-
hensas, magisque attendi debet, & plus
influit in emphiteusim prohibitio alienan-
di, quàm dictæ clausulæ, quæ vt plurimum
ex stylo Notariorum apponuntur, *Merlin.*
decis. 583. num. 7. & seq. vbi citat Dec.
cons. 171. n. 3. vers. quartò, & vltimò &c.
Curt. iun. cons. 130. num 6. Bero. cons. 66.
nu. 13. & 14. lib. 1. Gabr. cons. 91. nu. 12.
& 13. lib. 1. Menoch. cons. 61. num. 29. &
cons. 930. nu. 47. Rot. in Romana domus,
& hospitij 7. Iunij 1592. coram Card. Blan-
chetto, & in Imolen. bonorum 22. Iunij
1592. coram Card. Pamphilio, & in Roma-
na domus 9. Martij 1609. coram Patriarcha
Manzanedo, vide quæ diximus quæst. præce-
denti nu. 20. & seq.

An verò emphiteusis ecclesiastica tran-
seat in fiscum, quando vel ex pacto, vel
consuetudine, aut ex Summi Pontificis
constitutione transire potest in extraneos?
Resp. negatiuè, quia in tali casu Ecclesia
priuaretur spe caducitatis, ac solitis lau-
demijs, cum fiscus nunquam moriatur,
Bart. communiter receptus in l. si finita, §. si
de vectigalibus, num. 6. ff. de Damn. inf.
Farinac. in Pract. crim. q. 25. num. 55. &
seq.

53 Limitatur 2. quando pensio est magna,
& coæqualis fructibus: quia tunc præsu-
mitur contractus locationis, quæ transit
ad quemlibet hæredem etiam extraneum,
vt d. Bald. in cap. litteræ tuæ, num. 2. de
dilat. Vinc. de Franc. dec. 235. Rolan. cons.
96. num. 27. lib. 1. Cephal. cons. 9. nu. 12.
Beltramin. ad Greg. decis. 529. num. 21.
Surd. decis. 198. nu. 3. vbi obseruat, quod
dicitur pensio magna, etiam quando est
solum mediocris, ita vt non possit dici
parua, *ex trad. per Thesaur. decis. 20. nu. 8.*
vbi alios refert, vide Ruin. cons. 160. nu. 9.
& seq. lib. 1. vbi dicit, quod quando trans-
fertur omne ius, vel locatur res Ecclesiæ
pro successoribus in perpetuum, contra-
54 ctus dicitur censualis, non emphiteoticus;
hoc tamen procedit in dubio, an cōtractus
sit emphiteusis, vel locatio; secus si con-
staret, contractum esse emphiteoticum:
tunc enim, etiamsi magna soluatur pensio,
retinet suam naturam, cui non repugnat,
quod pensio sit magna, *Surd. d. decis. 198.*
num. 20. & seq. quem nos sequuti sumus in
tract. de Tempor. legal. lib. 2. cap. 55. n. 50.

55 Limitatur 3. quando in contrarium
adesset loci consuetudo, *Rot. dec. 381. n. 4.*
in fin. par. 5. tom. 1. Recent. in hoc tamen
casu debet probari, talem fuisse consuetu-
dinem tempore, quo fuit celebratus con-
tractus, *Mantic. de Tacit. d. lib. 22. tit. 19.*
nu. 33. vbi etiam dicit, quod si Prælatus in
aliquo vellet ab illa consuetudine recede-
re, veluti pro minore pensione, vel in vl-
teriorem generationem, quàm fieri con-
sueuit, non posset eius limites transilire
sine solemnitate canonica; idemque di-
cendum, si teneatur reinuestire vnum, &
reinuestiat plures, *Clar. in §. emphiteusis,*
q. 6. vers. scias tamen &c. & q. 28. vers. aut
verò &c. Rot. decis. 107. nu. 12. & 13. par. 4.
tom. 2. Recent.

56 Limitatur 4. quando emphiteusis Eccle-
siæ semel transiuit ad extraneos hæredes,
Ruin. cons. 161. num. 33. & 34. lib. 1. vbi
dicit, quod emphiteusis Ecclesiæ, quæ se-
mel iure hæreditario cœpit esse apud hæ-
redem extraneum, transit etiam ad alios
extraneos, ad quos transit hæreditas, *Card.*
Mantic. d. lib. 22. tit. 19. num. 35. Rot. d.
decis. 381. num. 12. par. 5. tom. 1. Recent.

57 Limitatur 6. quando res sterilis in em-
phiteusim datur ei, qui illam fertilem fecit;
tunc enim non solum potest in perpetuum
concedi, *iuxta textum in cap. ad aures, vbi*
gloss. in ver. hæreditario, & ibidem DD. de
Reb. Eccles. non alien. Ricc. in Prax. for.
Eccles. par. 1. res. 130. vers. Terra Eccl. sia
inculta &c. sed etiam ad extraneos hære-
des transit, *latè Mantic. de Tacit. d. lib. 22.*
tit. 19. num. 30. & tit. 24. num. 16. & seq.
58 dicitur autem res sterilis, non tantùm si
sit omninò sterilis, sed etiam si aliquam
modicam afferat vtilitatem, *Ricc. in Prax.*
for. Eccles. par. 1. res. 130. Rot. decis. 211.
59 *num. 13. par. 8. Recent.* vbi addit, quod
in tali casu Ecclesia, etiam pro se retinere
volens, tenetur renouare.

60 Obserua tamen, quod quando emphi-
teusis est hæreditaria, puta si recepta sit
pro se, filijs, & hæredibus, petens renoua-
tionem, debet esse hæres vltimo loco in-
uestiti; secus quando non est hæreditaria,
puta si non sit concessa hæredibus, sed con-
sanguineis, vel filijs, & nepotibus: tunc
enim sufficit, quod sic proximior, *Ruin.*
cons. 12. num. 20. & 21. & cons. 151. n. 16.
& 21. lib. 1. Rip. in l. 1. nu. 8. ff. de Priuil.
Credit.

Credit. Gabr. de Iur. emphit. conclus. 1. num. 19. Rot. in recent. decis. 704. & dec. 741. num. 12. par. 4. tom. 3. vbi, quod in
61 bonis emphiteoticis attenditur proximitas vltimi successoris, non autem primi acquirentis, *& decis. 501. num. 19. par. 5. tom. 2. Card. Seraphin. decis. 610. nu. 10.*
62 *& 11.* vbi, quod Prælatus non tenetur renouare, nisi cum eisdem conditionibus, quæ ab extraneo offeruntur, *vide quæ scripsimus in tract. de Regim. Eccles. lib. 1. cap. 6. num. 4. & seq.*
63 Obserua 2. quod emphiteusis tam priuati, quàm Ecclesiæ transit etiam ad fęminas, quando verba ipsius concessionis apta sunt comprehendere tam filios, quàm filias, puta si emphiteusis cõcessa sit pro se, & hæredibus, vel pro se, & descendentibus, *Clar. in §. emphiteusis, q. 32. Ricc. in Prax. for. Eccles. par. 1. res. 130. vers. emphiteusis Ecclesia &c. Ruin. cons. 24. nu. 9. & cons. 160. num. 12. lib. 1. & alij apud Magon. dec. Lucen. 7. nu. 4. & seq. Surd. decis. 95. nu. 14. Cephal. cons. 11. nu. 2. & 14. quibus adde Alex. cons. 9. num. 1. lib. 5.*
64 vbi dicit, quod si quis recepit feudum, vel emphiteusim pro se, & hæredibus suis masculis, & fęminis, non censentur fęminæ vocatæ simul, sed ordine successiuo, iuxta naturam feudi, vel statuti municipalis postponentis fęminas in successione intestati; sed si statutum loci ità non disponat, tunc in receptione in emphiteusim dicta verba non intelliguntur ordine successiuo, sed pariter vocarentur mares, & fęminæ, sicut de iure communi pariter succedunt, *l. maximum vitium*, C. *de liber. præter. l. lege XII. tabularum*, C. *de legitim. hæred.*
65 Si verò emphiteusis concessa sit pro se, & filijs, & nepotibus, eo casu non comprehenduntur filiæ, siue agatur de emphiteusi Ecclesiæ, siue de emphiteusi priuati, quia in contractibus masculinum non concipit
66 fęmininum, *secundùm veriorem, & communiorem sententiam, quam sequuntur Couar. lib. 2. var. cap. 18. nu. 1. circa med. Rimin. cons. 121. nu. 4 lib. 1. Marsil. sing. 191. Valasc. de Iur. emphit. q. 41. num. 3. & alij apud Mantic. de Tacit. lib. 22. tit. 14. nu. 5. Card. Seraphin. dec. 604. nu. 2. Magon. dec. Lucen. 7. nu. 14. & seq.* vbi etiam
67 dicit, quod emphiteusis simpliciter accepta, nulla facta mentione filiorum, vel descendentium, intelligitur pro masculis tantùm, non pro feminis, præsertim si in loco adesset statutum exclusiuum fęmina-
68 rum; immò etiam in testamentis ea verba, si sine filijs decesserit, intelliguntur de masculis, non autem de fęminis, stante statuto fęminarum exclusiuo, *Clar. in §. emphiteusis, q. 32.* vbi, quod concurrente dicto statuto exclusiuo fęminarum, ver-
69 bum, *descendens*, aliàs commune, & generale, restringitur ad masculos tantùm, quia præsumitur, testatorem, seu contrahentem voluisse se conformare cum dispositione statuti, *latè Paulus Rubeus in annot. ad decis. 199. num. 74. & seq. par. 8. Recent.* vbi subijcit, quod si quis recipiat rem in
70 emphiteusim pro se, & filijs, non comprehenduntur nepotes, quia secundùm propriam, & strictam significationem appellatione filiorum non veniunt nepotes, *l. filium eum definimus, ff. de his, qui sunt sui, vel alien. iur.*
71 Excipiuntur tamen plerique casus, in quibus fęminæ etiam admittuntur ad emphiteusim receptam simpliciter, vel pro se, & filijs; primus est, quando fęminæ cum masculis ex statuto ad successionem admittuntur. 2. quando in inuestitura contrahentes vsi essent terminis, seu verbis vtrique sexui communibus, quale est verbum, liberorum, hæredum, & etiam verbum, descendentium, saltem quando in loco non adesset statutum fęminarum exclusiuum. 3. quando data est facultas recipienti, in casu obitus sine filijs, nominandi personam extraneam. 4. quando concessio facta fuit ob benemerita. 5. si is, cui facta fuit concessio, eo tempore vnicam tantum habebat filiam, & erat eius ætatis, in qua verisimiliter filios generare non poterat. 6. quando emphiteusis concessa fuit fęminæ pro se, & filijs, nè videatur recipiens proprium sexum aborruisse, *Rot. decis. 125. par. 2 Diuer. Marescott. var. lib. 1. cap. 2. Gabr. lib. 6. tit. de Verbor. signif. conclus. 6. nu. 45. & 96. Benintend. decis. 52. Vinc. de Franch. decis. 30. Magon. decis. Lucen. 7. num. 25. & 27.* subdens, quod verbum filij, etiam in vltima voluntate prolatum à fęmina intelligitur tam de filio, quàm de filia.
72 Obserua 3. quod emphiteusis priuati in dubio præsumitur perpetua, *Ruin. cons. 160. num. 1. lib. 1.* vbi dicit, quod talis præsu-
73 mitur, quando quis vti emphiteuta spatio 30. annorum canonem soluit: quia præ-
74 scriptio eam naturam sequitur, quam res ipsa generaliter, & propriè habet; vnde
75 talis emphiteusis regulariter trãsit etiam ad extraneos, *Clar. in §. emphiteusis q. 28. Merlin. decis. 872. nu. 1. & seq.* vbi etiam
76 dicit, quod hęc qualitas semper attendenda est, quamuis dominium directum perueniat in personam, seu locum priuilegia-
77 tũ, vt est Ecclesia: quia emphiteusis semel facta transmissibilis ad hæredes extraneos, semper durat talis, *vt supra diximus n. 31.*

SVMMARIVM.

78 *Emphiteusis non potest alienari in personam potentem, etiam in casibus, in quibus licita est alienatio irrequisito Domino.*

Prohibitio hominis, si concurrat cum prohibitione legis, operatur suum effectum etiã in casu licito, & à iure permisso, ibid.

79 *Dominus directus in emphiteusi perpetua ad quoscunque hæredes transitoria prohibere non potest, nè bona perueniant ad Ecclesiam.*

Ecclesia non dicitur potentior, nisi quando haberet potestatem in Dominum directum, ibid.

80 *Ecclesia non dicitur persona prohibita, quando vult emphiteusim retinere per annum, & postea illam dimittere, seu vendere.*

Quæstio III.

An Dominus directus in emphiteusi perpetua ad quoscunque hæredes transitoria possit prohibere, nè bona peruentant ad Ecclesiam.

78 ALij affirmant, ea ducti ratione, quia huiusmodi prohibitio conuenit naturæ emphiteusis, quæ in casu, in quo licita est alienatio irrequisito Domino, vt in donatione, non permittit fieri alienationem in personam prohibitam, & potentem, sicut censetur Ecclesia, quæ nunquam moritur, *latè Marescott. var. lib. 3. cap. 3. Rota coram Greg. XV. decis. 520. vbi Beltramin. & decis. 529. num. 1. & seq.* vbi etiam, quod consuetudo concedens Ecclesiæ facultatem retinendi per annum, & vendendo subrogandi alium emphiteutam non potentem, locum non habet in hoc casu propter vim pacti, quod resistit potestati relinquendi Ecclesiæ: quia vbi concurrit prohibitio hominis cum prohibitione legis, operatur suum effectum, etiam in casu licito, & à iure permisso, *iuxta textum in §. sanctissimas, de Alien. & emphit.*

79 Alij verò negant, tum quia Ecclesia non est incapax emphiteusis laicalis, quando illa est perpetua, & transitoria ad quoscunque hæredes, *vt tenuit Rot. in Romana, seu Prilerhien. cessionis bonorum 17. Maij 1610. coram Buratto, in impress. decis. 394. num. 5. vbi alia decisiones referuntur;* tum etiam, quia Ecclesia non censetur potentior, nisi quando haberet potestatem in Dominum directum, *Roman. cons. 518. num. 5. Gomes ad reg. Cancell. de subrog. collitigan. q. 1.* nec dicitur persona pro-

80 hibita, nisi quia est manus mortua, & sic quando excluditur spes deuolutionis, & laudemij, propter quam Ecclesia ex æquitate cogitur vendere, *Rota in Ferrarien. bonorum 9. Decembris 1611. coram Coccino, & in alia Ferrarien. bonorum 3. Iunij 1618. coram Remboldo.* vnde quando Ecclesia dimittit penes alium, in quo cessant prædicta præiudicia, cessare etiam debet prohibitio hominis, quæ recipere debet interpretationem, nè emphiteusis ad Ecclesiam perueniat ad effectum retinendi, nõ autem ad effectum dimittendi, vel vendendi, & ità fuit iudicatum in magna Curia Siciliæ *teste Mastrill. decis. 128. num. 18. in fin. & hanc opinionem æquiorem esse dicit Ferentill. ad Buratt. decis. 477. nu. 9.* vbi etiam contrarijs respondet.

SVMMARIVM.

81 *Ecclesia finita emphiteusi, vel feudo absque culpa emphiteutæ, tenetur reficere melioramenta hæredibus emphiteuta, seu Vasalli: limitatur nu. 82. & seq.*

82 *Quid si in concessione fuerit conuentum, quod res redeat in tali casu ad Ecclesiam cum melioramentis.*

83 *Et quid si in inuestitura conuentum fuerit, quod emphiteuta, seu Vasallus rem meliorem faciat.*

84 *Ecclesia an & quando teneatur reficere melioramenta, si emphiteusis, vel feudum finitur culpa inuestiti, & nu. 86. cum seq.*

Quando esset æquitas inuestiendi proximiores agnatos, ibidem.

85 *An emphiteuta possit bona Ecclesiæ meliorata retinere, donec sibi reficiãtur melioramenta.*

86 *Qui cadit à locatione ex culpa sua, meliorationes non amittit.*

87 *Ex quantitate pensionis colligitur, an contractus sit emphiteusis, vel locatio.*

88 *Clericus, qui rem incultam Ecclesiæ reduxit ad culturam, potest huiusmodi meliorationibus frui, quandiù viuit, etiam si beneficio priuetur.*

89 *An, & quando Clericus, qui rem Ecclesiæ meliorem fecit, vel eius hæres possit repetere huiusmodi meliorationes.*

Quæstio IV.

An Ecclesia finita emphiteusi, vel feudo, teneatur reficere melioramenta.

81 IN hoc puncto Doctores distinguunt: aut enim emphiteusis, vel feudum finitur absque culpa emphiteutæ, puta ob cursum temporis, vel ob generationem finitam, & tunc Ecclesia, si vult pro se retinere, tenetur reficere melioramenta heredibus emphiteutæ etiam extraneis, *l. 2. & 3. C. de Iur. emph. cap. 1. §. si Vasallus, in tit. Hic finitur lex &c.* vbi, quod est in electione Domini directi, finita emphiteusi, vel feudo, æstimationem melioramentorum soluere, vel pati, quod ędificium auferatur, *Bald. in d. §. si Vasallus, & in l. Senatus, ff. de leg. 1. Clar. in §. emphiteusis q. 45 & in §. feudum, qu. 78.* vbi dicit, quod tunc inspici debet valor ipsorum melioramentorum, non autem ędificij diruti, *Dec. in l. qui rem, num. 14. C. de Sacros. Eccl. Rot. coram Penia dec. 675. Gratian. discept. for. cap. 934. nu. 7. & seq.*

82 Limita, stante pacto, quod finita emphiteusi etiam absque culpa emphiteutæ, res perueniat ad Ecclesiam cum melioramētis: huiusmodi enim pactum validum esse, tenet *Valasc. de Iur. emphit. q. 25. nu. 18. Card. Seraphin. decis. 1496. Genuens. in tract. de Eccles. q. 70.*

83 Limita 2. quando in inuestitura appositum est pactum, quod emphiteuta rem meliorem faciat, quia hoc pactum debet operari, vt Dominus lucretur melioramenta, *secundùm Mantic. de Tacit. lib. 22. tit. 21. nu. 18. Genuens. d. q. 70.* contrariam tamen sententiam in hoc puncto veriorem, & ęquiorem, quia de natura contractus emphiteotici est, vt detur ad meliorandum: & ideò exprimendo illud, quod inerat, non impeditur repetitio melioramentorum, præsertim si melioramenta sint magni valoris, & notabilia, *Pinell. in l. 2. par. 3. cap. 3. nu. 10. C. de rescind. vendit. Gratian. d. cap. 934. nu 10. & seq.*

84 Aut emphiteusis, vel feudum finitur culpa inuestiti, & tunc Dominus melioramenta reficere non tenetur, *l. 2. C. de iur. emphit.* quod procedit, quādo culpa emphiteutæ cedit in aliquod damnum directi Domini, vt si emphiteuta, vel Vasallus cessauerit in solutione pensionis, vel negauerit dominium Ecclesiæ, vel possessionem Domini interuerterit reuaturit, *vt tradunt communiter DD.* quo casu cessat etiam ęquitas inuestiendi proximiores agnatos, *vt d. Pen. d. dec. 675.* secus esset, quando culpa nō cederet in damnum Ecclesiæ, vt si res Ecclesiæ non solita alienari, concedatur in emphiteusim absque beneplacito Sedis Apostolicæ: tunc enim resoluto contractu, emphiteuta non amittit melioramenta, quia ex omissione huiusmodi solemnitatis Ecclesia nullum patitur præiudicium; si enim vult stare contractui, potest, cum talis solemnitas inducta fuerit in eius fauorem, *Card. Seraphin. dec. 546. Pen. d. dec. 675.* vbi subijcit, quod si Ecclesia aliquem indebitè inuestiuit, potest denuò illum inuestire, qui de iure erat inuestiendus, *Genuens. in d. tract. de Eccles.*
85 *q. 71.* vbi etiam obseruat, quod emphiteuta potest in tali casu bona Ecclesiæ meliorata retinere, donec sibi reficiantur melioramenta, nam principaliter incumbit possessioni rei suæ, licèt in consequentiam impediatur reuersio fundi ad Ecclesiam, *arg. l. si quis nec causam, cum ibi not. per DD. ff. de reb. cred.*

86 Limita hanc vltimam conclusionem in contractu locationis: qui enim cadit à locatione ex culpa sua, meliorationes non amittit, *l. colonus, & ibi Bart. ff. locat.* ratio est, quia in emphiteusi regulariter soluitur quid modicum; colonus verò soluit pensionem æquiualentem fructibus, *Card.*
87 *Seraphin. & Genuens. locis cit.* vbi, quod ex quantitate pensionis colligitur, an sit locatio, etiamsi contractus nominetur emphiteusis, *vide Natt. cons. 49. Clar. in §. emphiteusis, q. 1.*

88 Limita 2. in Clerico, qui rem incultam Ecclesiæ reduxit ad culturam: potest enim huiusmodi meliorationibus frui, quandiù viuit, etiamsi ob delictum beneficio priuetur, *cap. fin. vbi Innoc. & Abb. de Pecul.*
89 *cleric.* sed post eius mortem cedunt Ecclesiæ, *vt not. idem Abb. loco cit.* quod intelligendum est, quando Clericus ex fructibus beneficij rem meliorem reddidit; secus si ex pecunijs proprij patrimonij: hoc enim casu ipse, vel eius hæres huiusmodi meliorationes posset repetere, *vt subdit Abb. ibid. nu. 2.*

SVMMARIVM.

90 *Si Prælatus seruitium non præstiterit, Ecclesia priuatur feudo, sed eo mortuo feudum ad Ecclesiam reuertitur: limitatur nu. 95. & seq.*

91 *Prælatus non potest, nisi in sui damnum, Ecclesiam præiudicare.*

92 *Tutor non potest præiudicare pupillo.*

93 *An ex culpa mariti non præstantis seruitium,*

tium,

tium, amittatur feudum in dotem datum, & nu. seq.

94 *Vxor naturaliter manet Domina rei dotalis.*

95 *Quando succurratur Ecclesiæ per beneficium restitutionis, & nu. 100.*

96 *Quid si Prælatus culpam commiserit in Vasallum, propter quam, si esset laicus, amitteret proprietatem feudi.*

97 *Et quid si tempore delicti non erat Prælatus, sed postea cœpit esse.*

98 *Dolus commissus ante mandatum, Domino nocere non debet.*

99 *An, & quando Ecclesia priuetur emphiteusi, si eius Rector canonem non soluerit Domino directi, & nu. seq.*

100 *In Ecclesiæ electione est, an velit agere contra Prælatum, an verò rem vendicare à tertio.*

101 *Ecclesia potest vti iure minoris.*

102 *Ecclesia, quæ recepit emphiteusim ab alia Ecclesia, cadit à iure suo, si canonem per biennium non soluerit.*

Quæstio V.

An Ecclesia priuetur feudo, si Prælatus seruitium non præstiterit.

90 RESP. quod Ecclesia priuatur quidem feudo ob culpam Prælati, sed eo mortuo reuertitur feudum ad Ecclesiam, & successorem, *cap. 1. §. fin. vbi glos. Bald. & alij, de* Capit. Corrad. *Luc. de Penna in l. 2. circa med.* C. *de fund. patrim. lib. 11. Genuens. in tract. de Eccles. q. 37. num. 1. & seq.* ratio est, tum quia alioquin aperiretur via fraudibus, tum etiam quia Præ-
91 latus non est Dominus, sed administrator, & ideò non potest, nisi in sui damnum, Ecclesiæ præiudicare, *cap. delictum, de reg. Iur. in 6. l. meminerint*, C. *Vnde vi.*
92 vbi tutor non potest præiudicare pupillo, *vt aduertit Genuens. loco cit.* subdens,
93 quod ex culpa mariti non præstantis seruitium amittitur feudum in dotem datum, quia maritus est Dominus rei dotalis, *l. doce ancillam*, C. *de rei vendic.* nec mirum videri debet, quia cum mulier præsumatur sciuisse negligentiam viri, *l. octaui, ff. Vnde Cognat. l. 1. ff. de Rit. nupt.* debuit supplere eius negligentiam, *l. si suspecta, vbi Bart. ff. de inoffic. testam.* potest tamen mulier agere contra virum de dolo, vel culpa commissa, *l. in rebus* C. *de Iur. dot.* quamuis eidem mulieri imputetur, si vir non sit soluendo, *l. 1. & ibi DD.*
94 C. *Nè fideiuss. dot. dent.* alij tamen in hoc rectiùs sentiunt, delictum mariti diutius non prodesse Domino, quàm ius mariti duret, exemplo Prælati; & ideò feudum vxori esse reddendum dissoluto matrimonio per mortem viri; idemque asserunt, quandocunque vxor constante matrimonio impetrat separationem bonorum ob inopiam mariti, vel eius sæuitiam, nulla habita distinctione, an maritus sit soluendo, nec nè: ratio est, quia vxor naturaliter manet Domina rei dotalis, *vt in d. l. in rebus, & ità sensit Bald. cons. 476. n. 2. vol. 4. Tiraq. de retract. conuent. §. 3. glos. 1. nu. 32. & alij, quos refert, & sequitur Rosenth. de feud. cap. 10. conclus. 5. num. 6. & seq. & in litt. D.*

95 Limita principalē conclusionem, quādo ex tali amissione temporali Ecclesia læderetur, vt si bona erant communia inter Prælatum, & Capitulum, quo casu succurritur Ecclesiæ per beneficium restitutionis, sicut & pupillo, & minori, *glos. in cap. imperialem, §. præterea si quis infeudatus, ver. quatuordecim annis, de Prohib. feud. alienat. Genuens. d. q. 37. num. 3.* vbi etiam obseruat, quod si Prælatus amisso feudo non posset decenter viuere, competeret Ecclesiæ restitutio vsque ad decentē ipsius Prælati substentationem: nam quæ pertinent ad victum Prælati, dicuntur concernere ipsius Ecclesiæ vtilitatem, vel damnum, *cap. cum secundùm, cum ibi not. de Preb.*

96 Limita 2. quando Prælatus, à quo laicus habet feudum vt ab Ecclesia, culpam commiserit in Vasallum, propter quam si esset laicus, amitteret proprietatem feudi, *vt in tit. Qualit. Domin. propriet. feud. priuet. cap. 1. de Vasall. mil. qui contum. est.* hoc enim casu Ecclesia non priuatur proprietate feudi viuente Prælato, cum id non sit iure cautum, nec pœna priuationis imponi debeat, nisi in iure exprimatur, *glos. & DD. in cap. fin. de Iurepatr. Bald. in cap. 1. §. fin. de Capit. Corrad. Genuens. vbi supra q. 38. nu. 1. quamuis alij contrarium asserant.*

97 Limita 3. quando quis tempore delicti non erat Prælatus Ecclesiæ, sed post cœpit esse, quia neque tunc Ecclesia feudo priuanda est, quemadmodum nec dolus cō-
98 missus ante mandatum, Domino nocere debet, *Bald. vbi supra d. §. fin. in fin. Genuens. d. q. 37. nu. 4.*

99 An verò Ecclesia priuetur emphiteusi, si eius Rector non soluit canonem directi Domino? Resp. quod aut emphiteusis concessa fuit simpliciter nullo expresso pacto deuolutionis in casu non soluti canonis, & tunc Ecclesia non priuatur emphiteusi;

phiteusi; aut fuit concessa cum hoc pacto, & tunc priuatur; quia cum in hoc non reperiatur expressè priuilegiata, per consequens seruari debet ius commune, *l. 2. & 3. C. de Iur. emph. cap. 1 de alien. feud. Bald. in auth. qui rem, C. de Sacrosf. Eccles. Spec. de locat. §. nunc aliqua, quaest. 15. num. 25. Genuens. in d. tract. q. 112. nu. 1. & q. 114. per tot.*

100 Datur tamen in tali casu Ecclesiae restitutio, vt canonem soluat, & rem retineat, *Spec. loco cit. n. 26. Mantic. de Tacit. lib. 22. tit. 27. nu. 69.* & in eius electione est, an velit agere contra Praelatum, an verò rem vendicare à tertio, *secundum glos. notab. in cap. 2. ver. restituimus, in fin. de in integ. restit. cuius opinio comprobatur ex tex. in l. etiam, C. si Tut. vel Curat. interuen.* vbi datur talis electio minori, an velit agere contra Curatorem, vel restitui contra possessorem, etiamsi Curator esset soluendo;

101 Ecclesiam verò posse vti iure minoris, constat *ex cap. 1. de in integr. restit.*

102 Notandum est etiam, quod Ecclesia, quae emphiteusim recepit ab alia Ecclesia, cadit à iure suo, si canonem per biennium non soluerit: non enim requiritur in tali casu lapsus triennij, *Spec. de locat. §. nunc aliqua, d. q. 15. num. 31.*

SVMMARIVM.

103 *Ciuitas feudum amittit, si propter delictum ex sententia Superioris omninò destruatur: limitatur nu. 108.*

104 *Quid si ex alia causa Ciuitas ità destruetur, vt nulla esset spes nouae instaurationis.*

105 *An restituatur feudum restituta Ciuitate.*

106 *An feudum Ecclesiae concessum à laico destructa eadem Ecclesia ad Dominum reuertatur.*

107 *Restituta Ecclesia, an redeant iura perdita.*

108 *Ciuitas ob delictum Administratoris iure suo non priuatur, nisi quandiù ipse Administrator in officio est.*

109 *Mariti bonis publicatis feudum, & alia bona dotalia statim ad vxorem reuertuntur: declaratur, & limitatur nu. seq.*

110 *Quid si maritus Dominum feudi vxoris suae offenderit, & feloniam commiserit.*

111 *Bona fideicommisso subiecta transeunt in fiscum durante delinquentis vita.*

112 *Quando bona huiusmodi liberè in fiscum transeant.*

113 *An feuda, vel bona emphiteotica existentia in territorio Castri, ob non solutum canonem, vel alia de causa deuoluta, spectent ad Principem infeudantem, vel ad feudatarium.*

114 *Feudatarius habet potentius ius, quàm vsufructuarius.*

Quaestio VI.

An & quando Ciuitas, seu Vniuersitas feudum amittat.

103 RESP. quod si Ciuitas, aliaue Vniuersitas propter delictum ex sententia Superioris omninò destruatur, feudum amittit, illudque ad Dominum redit, quia tunc Vniuersitas dicitur mortua, *Afflict. dec. 282. nu. 13. Alex. cons. 43. nu. 2. lib. 1. & alij, quos refert, & sequitur Rosenth. de feud. cap. 10. conclus. 4. nu. 15. & in glos.*

104 *litt. p.* idemque dicendum, si ex alia causa, aut aliunde Ciuitas ità destrueretur, vt spes nulla esset nouae instaurationis: quia tunc etiam feudum, tanquam defuncta Vasalla, Domino aperitur, *Rosenth. loco cit.*

105 vbi etiam obseruat, quod non restituitur feudum etiam restituta Ciuitate, quia esset noua Ciuitas in tali casu.

106 An verò feudum Ecclesiae, vel monasterio concessum à laico, destructa eadem Ecclesia, vel monasterio ad Dominum reuertatur? Resp. quod aut Ecclesia destructa fuit auctoritate Summi Pontificis, & tunc feudum reuertitur ad Dominum, cum in tali casu priuilegiū Ecclesiae euanescat, *cap. 2. de nou. oper. nunciat.* aut Ecclesia, vel monasterium destructum est ab hostibus, vel casu corruit, vel translatum fuit de loco ad locum auctoritate Superioris, & tunc retinet omnia iura, & priuilegia, *cap. pastoralis 7. q. 1. ità Andr. de Iser. & Affl. in cap. 1. §. fin. de Cap. Corrad. quos refert Genuens. in tract. de Eccles. q. 41.* quamuis contrarium sentiat *idem Genuens. ibidem nu. 2.* vbi dicit, quod destructa Ecclesia, aut reprobato Collegio, vel Religione, feudum non reuertitur ad Dominum, sed remanet sub dispositione Summi Pontificis.

107 Obserua tamen, quod si Ecclesia iam auctoritate Summi Pontificis destructa, postea restitueretur, redirent iura perdita, *l. & Atilicinus, ff. de seruit. rust. praed.*

108 Obserua 2. quod secundùm leges Resp. seu Ciuitas ob delictum Administratoris iure suo non priuatur; nec iure feudorum aliud in specie decisum est, nisi quod Administratore in Dominum delinquente, feudum Ciuitati, aut Reip. tandiù aufertur, quandiù ipse Administrator in officio est,

est, *Rosenth. de feud. cap. 1. conclus. 15. nu. 9. & seq.*

109 Obserua 3. quod marito delinquente, & bonis eius publicatis, feudum dotale, & alia bona doralia, statim ad vxorem reuertuntur, etiamsi matrimonium solutum non fuerit, *l. si marito, ff. solut. matrim. auth. bona damnat. C. de bon. proscript.* ratio est, tum quia vxor naturaliter manet Domina rei dotalis, *l. in rebus, vbi DD. C. de Iur. dot.* tum etiam quia regula iuris est, quod fauore tertij alienare prohibitus, non potest delinquendo eadem perdere, *vt tradunt DD. in l. lex Iulia 4. & seq. ac tot. tit. ff. de fund. dot. & in auth. siue à me, C. Ad Senatusc. Velleian. Peregrin. de Iur. fisc. lib. 5. tit. 1. nu. 82.* vbi subijcit, quod vxor propria auctoritate potest inijcere manus in bona mariti confiscata pro recuperatione suæ dotis, etiamsi bona mariti publicentur ex causa læsæ maiestatis, *Boss. in tit. de Bonor. public. nu. 73. in fin. Clar. lib. 5. §. fin. q. 78. vers. quæro si bona mulieris &c. Rosenth. de feud. cap. 1. conclus. 15. nu. 9. & seq. & cap. 10. conclus. 5. nu. 11. & seq.*

110 Et hoc quidem certum est in delictis communibus; secus esset in delictis feudalibus, vt si maritus Dominum feudi vxoris suæ offenderit, & feloniam commiserit; tunc enim maritus priuatur feudo, aut eius honoribus, & commoditatibus durante eius vita, eo verò defuncto feudum vxori reddendum est, siue maritus sit soluendo, siue non, vt supra diximus exemplo Prælati Ecclesiæ, *arg. l. Statius florus, §. Corne-*

111 *lio, ff. de Iur. fisc.* vbi, bona fideicommisso subiecta, ob delictum transeunt in fiscũ durante delinquentis vita, *Bald. cons. 476. vol. 4. Tiraq. de Retract. conuen. §. 3. glos. vn. nu. 32. Peregrin. de Iur. fisc. lib. 5. tit.*

112 *1. nu. 69.* subdens, quod si contingeret, viuente reo decedere fideicommissarium substitutum, bona ipsa iure libero in fiscũ cederent, *Rosenth. d. cap. 10. concl. 5. num. 6. & seq.*

113 Quæres, an feuda, vel bona emphiteotica existentia in territorio Castri, si ob non solutum canonem, vel alia de causa deuoluantur, spectent ad Principem infeudantem, vel potius ad feudatarium eiusdẽ castri? Resp. quod huiusmodi feuda, vel bona deuoluta spectant quidem quoad directum dominium ad Principem infeudantem, & ei acquiruntur; emolumenta tamen ex re deuoluta obuenientia pertinent ad feudatarium, *Io. Andr. in addit. ad Specul. tit. de locat. §. nunc aliqua &c. q. 93. n. 116. ver. qui tabernas &c. Oltrad. cons. 240. n. 6. & 7. Tiraq. de Retract. lignag. ad fin. titul. nu. 110. Guid. Pap. decis. 471. & alij apud Honded. cons. 86. nu. 21. & seq. lib. 2.* qui licèt loquantur in vsufructuario, idem

114 tamen est in hoc casu, cum feudatarius non solum habeat vsumfructum in feudo, *iuxta tex. in cap. 1. in fin. In quibus caus. feud. amitt.* sed etiam potentius ius, quàm vsufructuarius: nam feudatarius est Dominus fructuum etiam pendentium propter vtile dominium, quod habet in re: vsufructuarius verò tantùm percepторum habet dominium, *Bald. in cap. quæ in Ecclesiarum, nu. 20. vers. sed statim quæritur &c. de Constit. Natt. cons. 501. nu. 50. & cons. 563. nu. 22. & seq. lib. 3.*

SVMMARIVM.

115 *Filius legitimatus ex rescripto non succedit in emphiteusi ecclesiastica: limitatur nu. 117. & seq.*

116 *Filius naturalis legitimatus per rescriptum non succedit in feudo: limitatur nu. seq.*

117 *Filius legitimatus per matrimonium subsequutum succedit in emphiteusi ecclesiastica, & in feudo.*

118 *Quid si legitimatus fuerit specialiter quoad bona emphiteotica, vel feudalia, ab eo, qui potestatem habet.*

119 *Et quid si concessio facta fuerit pro se, haredibus, & successoribus, & quibus dederit, & nu. 121.*

120 *Quando emphiteusis Ecclesiæ concessa fuit pro filijs, & haredibus quibuscunque, comprehenditur etiam legitimatus.*

121 *Si emphiteusis concessa fuerit pro se, filijs & haredibus legitimis, & naturalibus, & quibus dederit, naturales legitimati censentur exclusi.*

122 *In noua acquisitione potest Ecclesia illegitimum ad emphiteusim ecclesiasticam nominare, & inuestire, & nu. seq.*

123 *Tertius habens ius nominandi ab Ecclesia, non potest nominare incapacem.*

Quæstio VII.

An, & quando filius legitimatus succedat in emphiteusi ecclesiastica.

115 Regula est, quod filius legitimatus ex rescripto nõ succedit in emphiteusi ecclesiastica, tam de iure communi, *vt d. Bart. in l. ex facto, §. si quis rogatus, n. 8. in fin. & ibi Alex. nu. 17. ff. Ad Trebell. Clar. in §. emphiteusis, q. 30.* quàm etiam ex constitutione *Pij V. 117. in nou. Bullar. de quo latè Honded. cons. 37. n. 24. & seq. lib.*

lib. 2. quia propter honestatem non videtur Ecclesia de illis sensisse, *Rot. decis.* 359. *nu.* 20. *& seq. par.* 5. *tom.* 1. *Recent. & in Ariminen. bonorum* 4. *Aprilis* 1578. *coram Robust. Mantic. de Tacit. lib.* 22. *tit.* 11.
116 *nu.* 1. *& seq.* vbi dicit, quod filius naturalis legitimatus per rescriptum, in feudo non succedit, *Gratian. disc̃ept. for. cap.* 218. *nu.* 39.

117 Limitatur tamen hæc conclusio in filijs legitimatis per matrimonium subsecutum: isti enim succedunt in emphiteusi ecclesiastica, & etiam in feudo, *cap. tanta*, *vbi DD. Qui fil. sint legit. Mantic. d. tit.* 11. *in fin. Gabr. in tit. de legitimat. conclus.* 1. *nu.* 22. *& alij communiter.*

118 Limitatur 2. quando quis est legitimatus specialiter quoad bona emphiteotica, vel feudalia, ab eo, qui potestatem habet, *gloss. in cap.* 1. *§ naturales, si de feud. defunct. cont. &c. Mantic. d. tit.* 11. *num.* 7. *& seq.* subdens, quod legitimatio facta cum clausula, *vt legitimatus in quibuscumque bonis possit succedere*, non extenditur ad emphiteusim ecclesiasticam, nisi expressum fuerit, *Gratian. discept. for. cap.* 218. *n.* 44. *Card. Seraphin. dec.* 34.

119 Limitatur 3. secundùm aliquos, quando concessio facta fuit pro se, hæredibus, & successoribus, & quibus dederit: hæc enim clausula, sicut operatur, vt huiusmodi emphiteusis transire possit etiam ad extraneos, ità etiam ad filios legitimatos, *vt sensit Afflict. dec.* 386. *Alciat. cons.* 34. *nu.* 4. *& seq. lib.* 1. contrariam verò sententiam existimo veriorem, quia de extraneis in dicto casu videtur fuisse ab initio cogitatum, & ideò admittuntur; hæc autem ratio cessat in filijs legitimatis ex rescripto, quos Ecclesia abhorret, vt supra diximus; & ideò tamquam odiosi repelluntur, nisi specialiter fuerit expressum, *Bald. cons.* 207. *nu.* 3. *&* 4. *lib.* 2. vbi dicit, quod per dicta verba, *hæredibus*, *& successoribus, & quibus dederit*, non includuntur personæ prohibitæ, lege, vel moribus, vel natura incapaces, sed tantùm idoneæ, *Ruin. cons.* 105. *num.* 8. 10. *& seq. lib.* 3. *Mantic. loco cit. nu.* 15.

120 Limitatur 4. quando emphiteusis Ecclesiæ concessa fuit pro filijs, & hæredibus quibuscumque: tunc enim comprehenditur etiam legitimatus, *Gratian. d. cap.* 218. *nu.* 41. *& ità resoluisse Rotam coram Card. Seraphin. in Bononien. bonorum de Bologninis* 22. *Martij* 1568. *refert Mantic. d. lib.* 22. *tit.* 11. *nu.* 15. *&* 16. vbi subijcit,
121 quod si emphiteusis conceditur pro se, filijs, & hæredibus legitimis, & naturalibus, & quibus dederit, naturales legitimati censentur exclusi, quia sub dicta clausula generali, *& quibus dederit*, comprehendi nequeunt, cum nemo præsumatur in continenti se voluisse corrigere, *l. non ad ea*, *vbi gloss. & DD. ff. de cond. & demon.*

122 Limitatur 5. vt non procedat in noua acquisitione; potest enim Ecclesia illegitimum ad emphiteusim ecclesiasticam nominare, & inuestire, *vt d. Bald. in cap. quæ in Ecclesiarum*, *nu.* 42. *de constit. Cherubin. ad d. constit.* 117. *Pij V. schol.* 1. *Rot. dec.* 474. *nu.* 3. *&* 4. *par.* 1. *diuers. Seraphin. dec.* 1358. *nu.* 1. *& dec.* 478. *nu.* 1. *& seq.* vbi quod dicta constitutio Pij V. non tollit dispositionem iuris communis, sed tantùm habilitationes ex iure speciali prouenientes, *Duran. dec.* 251. *num.* 11.
123 *&* 12. vbi dicit, quod tertius habens ius nominandi ab Ecclesia, non potest nominare incapacem, quia intelligitur hoc ius concessum sub tacita conditione, vt nominetur persona de iure capax, ea nimirum ratione, quia cum Ecclesia sit speculum pudicitiæ, non intelligit in dubio de filijs illegitimis; quando verò cum illis immediatè contrahit, notitiam habere videtur de illorum qualitate, *l. qui cum alio ff. de reg. iur. Dec. in cap. in præsentia*, *nu.* 47. *de probat. & ità etiam sensit Flau. Cherubin. in compend. Bullar. ad d. constit.* 117. *Pij V. schol.* 1.

SVMMARIVM.

124 *Quando Vasallus, vel emphiteuta possit absq; consensu Domini formam rei feudalis, vel emphiteoticæ mutare.*
125 *Si conceditur area in emphiteusim, an possit ibi emphiteuta ædificare.*
126 *Concesso prato, an possit quis ex eo agros facere.*
127 *An emphiteuta, vel Vasallus molendinum frumenti, vel alterius rei concessum, in aliud sine consensu Domini mutare possit.*
128 *An possit Vasallus, vel emphiteuta inuito Domino molendinum extruere.*
129 *An possit emphiteuta inuito Domino syluam extirpare, & in vineam redigere. An Beneficiatus possit oliuetum extirpare, vt vineam plantet, ibidem.*
130 *An vsufructuarius possit rei formam mutare, & nu.* 132.
131 *Et an possit ædificium inchoatum perficere.*

Quæ-

Quæstio VIII.

An Vasallus, vel Emphiteuta possit absque consensu Domini formam rei feudalis, vel emphiteoticæ mutare.

124 RESp. affirmatiuè, quando res per hoc efficitur melior, vel alteratio formę talis est, quæ ad pristinum statum facilè reduci possit, etiamsi nõ efficiatur melior, dummodò non fiat deterior perpetuò, *ità Bald. in l. 1. nu. 12. C. de Iur. emphit. Cepoll. de seruit. rustic. præd. cap. 22. de montibus, num. 10. Pinell. in l. 1. par. 2. nu. 52. C. de bon. matern. Rosental. de feud. cap. 10. conclus. 33. nu. 15. & 16.*

125 Hinc infertur, quod si area concedatur in emphiteusim, poterit ibi emphiteuta ędificare, tum quia demolito ędificio res redit in priorem statum, tum etiam quia inde res efficitur melior, & vberior;

126 eademque ratione, concesso prato, poterit quis ex eo agros facere, *vt tradunt DD. citati, & alij apud Rosenthal. d. conclus. 33. nu. 17. & 18.* vbi etiam obseruat, hoc in prato pascuotum non semper verũ esse.

127 Infertur 2. quod emphiteuta, vel Vasallus molendinum frumenti, vel alterius rei concessum, in aliud sine consensu Domini mutare potest, modò facilè detracto illo, quod adiecit, & rursus appositis instrumentis illis, quæ ademit, in statum pristinum restituere possit: vel si mutatio illa paulo difficilior esset, cautionem præstiterit de reducendo illud in priorem formam; quia si qua in hoc casu etiam foret deterioratio, ea non consisteret in rei substantia, sed in fructuum perceptione, & sic ad Vasallum, non ad Dominum pertineret, *Bald. loco cit. Rosenthal. d. cap. 10. conclus. 33. nu. 21. & seq.* vbi etiam dicit, quod si ipsemet emphiteuta, vel Vasallus in fundo feudali, vel emphiteotico molendinum extruxisset, facilius mutare formã

128 eius poterit, subdens *num. 25.* quod potest Vasallus, vel emphiteuta, etiam inuito Domino, molendinum extruere.

129 Infertur 3. posse similiter emphiteutam inuito Domino syluam extirpare, & in agros, vel vineam redigere, præsertim si ex huiusmodi sylua pauci reditus percipiantur: agri verò, vel vinea longe maioris sint emolumenti, *l. æquissimum, §. inde quæsitum est, vers. etsi forte in hoc, ff. de Vsufr. Cepoll. in d. tractat. de seruit. rust. præd. d. cap. 22. nu. 10. Tiraq. de Retract. conuent. §. 3. glos. 1. nu. 27. & §. 7. glos. 1. nu. 16. Ricc. in prax. for. Ecclesi. par. 1. resol. 130.* vbi, quod Beneficiatus in tali casu potest oliuetum extirpare, vt vineam plantet; quod intelligendum est, quando prædium feudale, vel emphiteoticum, aut Ecclesiæ plus agri requireret, & syluis, aut oliueto commodè carere posset: nam si ad amęnitatem prædij, vel aliam ob causam sylua, vel oliuetum etiam necessarium foret, non licebit syluam, aut oliuetum extirpare, vt in vineam, vel agrum redigatur, præsertim si paulo maior ex agro, vel vinea huiusmodi, quam ex sylua, vel oliueto fructus colligeretur: tunc enim talis mutatio in notabilem fundi feudalis, vel emphiteotici deteriorationem potius vergeret, *Rosenth. d. cap. 10. conclus. 33. num. 28. & seq. Cepoll. d. cap. 22. nu. 10.* vbi etiam notat, quod sylua ad cultum reduci non posset, quãdo aliquot plaustra lignorum ex ea pro victu ex pacto tradenda sunt: quia tacitè eo casu videtur actum inter contrahentes, ne sylua destruatur, *per tex. in l. si debitor, §. verisimile, ff. de contrah. empt. l. legatum, ff. de vsufr. leg.*

130 Limita in vsufructu, in quo mutatio huiusmodi permissa non est, quinimmo forma rei mutata vsusfructus perit, *l. repeti 5. ff. Quib. mod. vsusfruct. amitt.* vbi si areæ vsusfructus sit legatus, & in ea ędificium positum sit, vsusfructus extinguitur, *l. vsufructu legato 7. §. hac ratione, & ibi glos. & DD. ff. de vsufruct. & quemadm. &c. Pinell. in d. l. 1. par. 2. n. 52.*

131 *C. de Bon. mater.* vbi dicit, vsufructuarium non posse suo iure ędificium inchoatum consummare, etiamsi aliter eo vti nequeat; nec mirum videri debet, quia vsufructuarius nõ habet in re perpetuum ius, quemadmodum emphiteuta, & Vasallus, *vt obseruat Rosenth. loco cit. num. 19. Cepoll. d.*

132 *cap. 22. nu. 10.* vbi etiam dicit, quod vsufructuarius non potest syluam extirpare, & in vineam redigere.

SVMMARIVM.

133 *Domum, vel fundum emphiteoticum ruina, vel incendio consumptum tenetur emphiteuta reficere: declaratur n. 134. & seq.*

Et an liberetur emphiteuta, si emphiteusi renunciet, ibidem, & nu. 135.

134 *Emphiteuta tenetur non solum de dolo, sed de lata, & leui culpa.*

In culpa est qui non facit quod diligens paterfam. fecisset, vel non prævidit quod de facili poterat euenire, ibid.

Emphi-

135 *Emphiteuta tenetur ad refectionem, quando pro emphiteusi soluitur modica pensio, secus si magna, & excessiua.*

136 *Conclusio, quod de cōsuetudine emphiteusis cōceditur pro modico canone in recognitionē dominij, qualiter sit intelligēda.*

137 *Quando emphiteutæ fieri debeat remissio pensionis, seu canonis.*

Quæstio IX.

An domum, vel fundum emphiteoticum ruina, vel incendio consumptum teneatur emphiteuta reficere, ac integram pensionem soluere.

133 QVoad primam partem dubij, affirmatiuè respondent communiter Doctores, tum quia ad emphiteutam spectat periculum casus fortuiti, tum etiam quia non aliter interitu rei liberatur emphiteuta, nisi tota pereat: & ideò donec area, vel quid aliud etiam minimum superest, durat contractus, & obligatio, *l. 1. C. de iur. emphit. §. lex itaque, vers. dudum autem &c. vbi glos. in ver. casus, in Auth. de non alienan. §. adeò, Instit. de locat. & conduct. Alex. in l. interdum, §. quod ex naufragio, versus fin. ff. de acquir. poss. Afflict. dec.* 83. *nu.* 12. vbi dicit, quod quando solum fuisset concessum, vbi erat domus, tunc resoluta domo, remanet emphiteutæ solum, *latè Surd. dec.* 198. *nu.* 9. *&* 10. vbi ampliat, hoc procedere etiam quādo ex superextāte parte nō potest percipi integra pensio; & in specie, quod si domus fortuito casu comburatur, emphiteuta teneatur illam reficere, dixit *Ang. in d. §. lex itaque, in auth. de non alien. Imol. in cap. potuit, n.* 44. *extr. de locat. Cepoll. de seruit. vrban. prad. c.* 59. *de refect. n.* 18. *Natt. cons.* 13. *n.* 5. *& cōs.* 377. *per tot. Corn. cons.* 289. *col. penult. lib.* 1. vnde non posset eo casu emphiteuta emphiteusi renūciare inuito Domino, *ad trad. per Thesaur. decis.* 20. *n.* 2. *&* 3.

134 Hæc tamē sententia meo iudicio procedere potest in duobus casibus: 1 quando culpa ipsius emphiteutæ domus incendio fuisset consumpta, *vt d. Bald. in d. l.* 1. *nu.* 10. *in fin. C. de iur. emphit. & in auth. qui rem, nu.* 3. *C. de Sacros. Eccles. Aufrer. ad Capell. Tholos. dec.* 353. *Surd. d. dec.* 198. *nu.* 13. *& seq.* vbi etiam dicit, quod emphiteuta tenetur non solum de dolo, & lata culpa, sed etiam de leui, in tantum, quod siue modicum, siue magnū sit damnum, semper tenetur ad refectionem, & ad interesse, *vide textum in l. si quis fundum, §. Imperator, ff. locat. l. in iudicio, C. eod. tit. §. penult. Inst. eod. §. scire, in Auth. de non alienan. & ibidem DD.* culpa autem in eo præsumitur, qui nō facit quod diligens paterfam. fecisset, vel non præuidit quod de facili poterat euenire, *vt d. Bart. in l. ea igitur. ff. de pignor. act. Cranett. cons.* 97. *n.* 6. *& cons.* 179. *n.* 5. *Menoch. de Præsūpt. lib.* 5. *præsūpt.* 3. *n.* 132. *Surd. loco cit. n.* 15. *& seq.*

135 Secūndo casu, quando pro emphiteusi soluitur modica pensio: tunc enim emphiteuta ad refectionem cogi potest; secus si pensio corresponderet fructibus, vel alias esset magna, & excessiua, quia tunc debemus recedere à terminis emphiteusis, cum contractus eo casu magis accedat ad locationem, quàm ad emphiteusim, *Bald. in d. l.* 1. *nu.* 4. *vers. Quinto in expendendo &c. & nu.* 10. *C. de iur. emphit. Rol. cons.* 96. *nu.* 26. *vol.* 1. *Bellon. cons.* 21. *nu.* 8. *quos refert, & sequitur Thesaur. d. dec.* 20. *nu.* 6. *&* 7. *& ibidem Add.* subdens, quod potest emphiteuta inuito Domino renunciare emphiteusi, quoties non potest re frui, nisi cum maxima impensa, vel difficultate, quæ æquipararetur impossibilitati; idemque dicendum, si res deuenerit in hostium potestatem ità, vt non sit spes eam recuperandi, *ad trad. per Alex. in d. l. interdum, §. quod ex naufragio, versus fin. ff. de acquir. poss.* vel si mutata fuerit forma ipsius rei, *l. repeti, §. rei mutatione, ff. Quib. mod. vsusfr. amitt. Bald. in d. l.* 1. *nu.* 10. *quicquid in contrariū afferat Surd. d. dec.* 198. *n.* 25. *& seq.*

136 Quoad secundam partem dubij, an teneatur emphiteuta interim soluere integram pensionem, affirmat *Natt. d. cons.* 377. *nu.* 2. *& alij apud Surd. d. dec.* 198. *n.* 10. *& seq.* siue pensio sit modica, siue magna: quod enim dicitur, consuetudine emphiteusim concedi pro modico canone in recognitionem dominij, procedit, vel quia à principio soluitur quantitas pecuniæ vltra canonem conuentum, *vt notat Bart. in d. l.* 1. *in princ. C. de iur. emphit.* vel quia res sterilis conceditur, vt fiat fertilis, *vt tradunt DD. in d. aut. qui rem*; secus, quando res culta est, & fertilis: tunc enim nunquam conceditur pro minimo canone, nec aliquis inuenitur rerum suarum ità prodigus, qui cum possit ex re singulis annis centum percipere, illam cōcedat pro decem; vnde ab Ecclesia nunquam conceditur, nisi ea pensio sit æqualis fructibus, quia aliàs non cederet in euidentem vtilitatem, *ex trad. per Capic. decis.* 182. *Franc. decis.* 191. *nu.* 10. *& seq.*

137 Veriùs tamen mihi videtur, quod emphiteutæ ob huiusmodi damnum fieri debeat remissio pensionis arbitrio Iudicis: quamuis enim non excusetur à solutione cano-

canonis, quando pensio est modica, secus tamen, quando est magna ex rationibus supra deductis, *Bart. in d.l.1.nu.4.& 9.C.de Iur.emphit.* vbi dicit, quod si ex re, quę perijt, non perciperentur sufficientes fructus ad pensionem, non cogitur emphiteuta ad præstandum integrum canonem, sed tunc tenetur pro rata fructuum iuxta declarationem peritorum, *Thesaur.decis.20.nu.6.& seq.Boss.in tit.de remiss. merced.conduct. n.114.Caroc.de Locat.& conduct. tit.de remiss.merced.q.3.n.10.& q.4.nu.6.Mascard. de Probat.concl.1333.n.10.vol.3.Genuens.in tract.de Eccles.q.73. vide quæ scripsimus in tract.de Temp.legal.lib.1 cap.38.n.24.& seq.* quod tamen intelligendum est, nisi damnū euenerit culpa ipsius emphiteutę, quia tūc non solum reficere illud tenetur, vt supra diximus, sed etiam totam pensionem interim soluere, etiamsi magna sit, *vt sensit Bald.in d.l.1.n.10. & pro indubitato asserit Surd.d.decis.198.n.13. vbi alios refert.*

SVMMARIVM.

138 *Vno ex hæredibus emphiteutæ per biennium, vel trienniū canonem non soluēte, totus fundus inter ipsos diuisus incidit in cōmissum: limitatur n.141.& seq.*

139 *Hæres, qui soluit, ab alio, qui non soluit, suum interesse consequitur per iudicium fam. erciscundæ.*

140 *Quid si collaterales euincerent rem emphiteoticam iure congrui, & inter se diuiderent, & alter ipsorum canonem non soluerit, & nu.141.cum seq.*

141 *Si Dominus consensit dictæ diuisioni, pars nō soluentis tantùm incidit in commisū.*

142 *Minor aduersus commissum, siue deuolutionem restituitur ob canonē non solutū.*

143 *Restitutio minoris prodest etiam alteri habenti rem communem cum minore.*

144 *Quādo res emphiteotica duobus cōceditur, vnusquisq; pro parte tenetur ad canonē.*

145 *Quando plures obligant se in eodem contractu simpliciter, quilibet tenetur pro parte virili, & nu.147.*

146 *Duo fundi, vel domus sub vno reditu, seu censu submissæ, pro parte, siue pro rata reditus singulariter tenentur.*

147 *Quando plures condemnantur per sententiam, quilibet pro rata tenetur.*

148 *Quid si plures obligati in solidum, per sententiam condemnentur simpliciter.*

149 *In materia emphiteusis multum defertur consuetudini loci.*

Ad probandam consuetudinem contra ius, requiritur quadragenaria, ibidem.

150 *Quando dicatur consuetudo contra ius.*

151 *Quando res emphiteotica incidat in commissum tantum pro rata.*

152 *An pater possit filijs præiudicare, quando emphiteusis concessa fuit intuitu, & contemplatione etiam filiorum.*

Quæstio X.

An fundus emphiteoticus, inter hæredes emphiteutæ diuisus, incidat in commissum, si vnus ex hæredibus per biennium, vel triennium canonem non soluerit.

138 RESP. quod totus fundus in tali casu incidit in commissum, etiamsi cęteri hæredes soluerint alias canonis partes: nā sicut emphiteuta inuito Domino non potest soluere canonem per partes, sed semel totum, & integrum tenetur soluere, *Paul. de Castr.in l.quidam existimauerunt, ff.Si cert.pet.* ita nec hæredes possūt soluere per partes, quia obligatio ad canonem est realis: & licèt ipsi hæredes diuidant inter se, tamē quilibet tenetur in solidū ad censū, cum ex facto hæredum minimè mutari debeat conditio primæ obligationis, *l.2.§.ex his, ff.de Verb.oblig.* nec ad euitationē pęnæ sufficiat particularis solutio, *l.in executione, §.penult.ff. eod tit. glos.in l.communi diuidundo,7. ver.cōfunderetur, ff. Commun.diuid.quam cōmuniter sequuntur DD. ibidē, Bart.in l.fraudati, n.3.ff de Publican.& vectigal.Alex.cōs.7.col.2.vol.5.Host.in sum.tit. de locat.§.quid sit de natura huius &c.n.12. vers.quid si ex pluribus &c. Alb.de Ros.in l.2.col.9.C.de Iur.emphit.Specul.in tit.de locat.§.nunc aliqua, n.92.* subdēs, quod hęres,

139 qui soluit, ab alio, qui non soluit, suum interesse consequetur per iudicium fam. erciscundæ, *Fed.de Sen.cons.228.prout eos refert, & sequitur Afflict.dec.153.n.2 & seq.* vbi idē dicit in collateralibus euincētibus

140 rē emphiteoticā iure congrui, & inter se diuidentibus, si alter ipsorum canonem non soluerit, *Clar.in § emphiteusis, q.8.vers. quaro quid si &c.*

141 Limita quando Dominus consēsit dictę diuisioni, tunc enim sibi præiudicat in hoc, quod si vnus soluit partē suam, & alter nō soluit, pars non soluentis tantùm incidat in commissum, non autem pars alterius soluentis, nisi Dominus ius suum sibi reseruauerit, *vt sensit Bald in d.l.fraudati, Afflict.dec.153.n.5. & ibidem Vrsill.n.2.*

142 Limita 2. in minore: hic enim aduersus cōmissum, siue deuolutionē restituitur ob canonē nō solutū, *iuxta text.in l.si ex causa, § si in cōmissum, ff de minor.Vrsil.loco cit. n.2.* vbi etiā dicit, quod ista restitutio prodest habenti rem communē cum minore,

Limita

144 Limita 3. vbi res emphiteotica duo-
bus conceditur: tunc enim vnusquisque
pro parte tenetur ad canonem, nisi ex-
pressè fuerit concessa in solidum, *Bald.*
cons. 116. *par.* 1. vbi dicit, quod quando
145 plures obligant se in eodem contractu
simpliciter, quilibet tenetur pro parte vi-
rili, *Soc. iun. cons.* 70. *par.* 1. *Vrsill. ad Af-*
flict. decis. 153. *num.* 4. *&* 5. vbi addit,
hoc procedere etiam in duobus fundis, seu
146 domibus sub vno reditu, seu censu sub-
missis: nam istæ res pro parte, siue pro rata
reditus singulariter tenētur, *iuxta textum*
in cap. constitutus, vers. iuxta ratam, de
Relig. domib. & ibi Abb. n. 8. *&* 9. vbi, quod
si plures scholares domum conduxerint,
147 vnusquisque pro rata in dubio ad pen-
sionem tenetur, sicut quando plures con-
demnantur per sententiam, *vide eumdem*
Vrsill. d. decis. 153. *nu.* 6. *& decis* 215. vbi
148 subijcit, quod quando plures obligati in
solidum per sententiam condemnantur
simpliciter, videtur facta condemnatio pro
parte, nisi in fine sententiæ posita fuerit
clausula, *omni meliori modo*: quia tunc ra-
tione dictæ clausulæ intelliguntur omnes
in solidum condemnati, *vt obseruat etiam*
Theodos. Rub. in suis singular. tom. 2. *in*
tract. de clausul. claus. 517. *num.* 40.

149 Limita 4. si in loco adesset specialis cō-
suetudo in contrarium: in hac enim mate-
ria multum defertur consuetudini; vnde
consuetudo etiam attenditur, an in emphi-
teusis concessione vsque ad tertiam gene-
rationem, primi inuestiti constituant pri-
mam generationem, *Rot. coram Penia dec.*
220. *nu.* 1. *& dec.* 259. *nu.* 1. *&* 2. vbi su-
bijcit, quod ad probandam consuetudinem
contra ius requiritur quadragenaria.

150 Obserua tamen, quod consuetudo con-
tra ius non dicitur, si ageretur de inter-
pretione contra communem Doctorum
opinionem, sed requiritur, vt sit contra
expressam iuris dispositionem, vel expres-
sam ipsius rationem, *latè Rota in Hispalen.*
iuris nomenandi 10. *Octobris* 1583. *coram*
Card. Seraphino in impress. decis. 639. *n.* 1.
& seq. & coram Penia d. decis. 259. *num.* 3.
& 4.

151 Limita 5. in casu, quem ponit *Afflict.*
decis. 80. *num.* 1. *& seq.* vbi dicit, quod si
res valoris v. g. mille aureorum, submissa
fuit oneri, & naturæ contractus emphiteo-
tici pro aureis 300. non deuoluitur in casu
deuolutionis, nisi pro dicta rata aureorum
300.

152 An verò pater possit filijs præiudicare,
non soluendo canonem, aut rem alienan-
do irrequisito Domino, quando emphi-
teusis concessa fuit intuitu, & contempla-
tione etiam filiorum, vel ex mera liberali-
tate concedentis? Resp. negatiuè, *ex trad.*
per Surd. decis. 290. *nu.* 1. *Clar. in §. feu-*
dum, q. 66. *vers. Ego alias &c. & in §. em-*
phiteusis, q. 8. *vers. sed hic quæro &c.*
factum enim, vel negligentia patris non
potest filijs præiudicare in re, quæ ad eos
peruenire debet, non ex facto, aut iure
patris, sed ex mero beneficio, seu liberali-
tate concedentis; nisi fortè emphiteusis
quæsita fuerit ex re patris, idest data pe-
cunia à patre: quo casu pater posset filijs
præiudicare, si emphiteusis haberet origi-
nem in persona ipsius patris, secus si quæ-
sita fuerit ab alio ascendente pro se, & filijs,
vide Bart. in l. 3. *nu.* 4. *ff. de Interd. & re-*
leg. Corn. cons. 282. *nu.* 10. *vol.* 3. *Natt.*
cons. 531. *nu.* 43. *Paris. cons.* 2. *n.* 22. *lib.* 1.
Alex. cons. 28. *vol.* 5. *Surd. loco cit. Beltram.*
ad Greg. decis. 529. *nu.* 23.

S V M M A R I V M.

153 *Contractus in dubio præsumitur potiùs censualis, quàm emphiteoticus, & n. seq. limitatur nu.* 161. *& seq.*

154 *Verbum, pro canone, seu responsione, est ambiguum, & potest intelligi ex causa census.*

155 *Quando quis excusetur à caducitate.*

156 *Quid probare teneatur is, qui agit ad caducitatem, & nu. seq.*

157 *An dominium, vel possessio probetur per venditionem, locationem, & librum censualem, & nu. seq.*

158 *Et an probetur ex solutionibus, & confessionibus.*

159 *An inuestitura probet dominium inuestientis, & nu.* 160.

160 *An dominium probetur ex recognitione recipientis, & nu.* 161.

161 *Quando contractus præsumatur emphiteoticus, & nu. seq.*

162 *Quando ex instrumento inuestituræ probetur dominium.*

163 *Quid si in loco magis frequens esset vsus concedendi bona in emphiteusim.*

164 *In casu dubio non est admittenda caducitas.*

165 *An Dominus directus finita emphiteusi possit propria auctoritate capere possessionem fundi emphiteotici.*

166 *Quando dominium probetur leuioribus probationibus.*

167 *Dictio, vsque, quando stet inclusiuè, & quando exclusiuè.*

Quæstio XI.

An in dubio contractus præsumatur censualis, vel emphiteoticus.

153 RESP. quod præsumitur potius cen-
sualis, quàm emphiteoticus, Couar.
var. lib. 3. cap. 7. nu. 1. Card. Mantic. dec.
234. nu. 3. vbi dicit, quod verbum, pro
154 canone, seu responsione, est ambiguum, &
potest intelligi ex causa census; & ideò si
non apparet, vtrum quis sit emphiteuta,
vel censuarius, non soluendo, iure suo pri-
uari non potest, Mascard. de Probat. con-
clus. 281. nu. 2. cum seq. vbi dicit, quod
magis census, quàm emphiteusis præsumi-
tur, etiamsi quis per 30. annos soluisset vti
de re emphiteotica, si de contractu non
constet, Menoch. præsumpt. 106. nu. 3. &
seq. lib. 3. Ruin. cons. 42. num. 6. & 7. &
cons. 160. num. 5. & 6. lib. 1. Natt. cons.
3. nu. 3. vbi dicit, quod si ex instrumento,
seu alia scriptura constet, pensiones fuisse
solutas pro emphiteusi, & nihil aliud dica-
tur, contractus præsumitur censualis, tum
quia emphiteusis continet sub se censum,
tum quia contractus non censetur emphi-
teoticus, nisi euidentissimè appareat, Hond.
cons. 81. nu. 2. lib. 2. Capic. dec. 196. Cre-
scen. decis. 1. de Censib. vbi dicit, quod ex-
155 cusatur quis à caducitate, quando potest
dubitari, an ratione census, vel emphiteu-
sis pensio soluta fuerit, quamuis mero iu-
re esset emphiteusis, Gratian. discept. for.
cap. 366. nu. 9. & 10. & cap. 188. nu. 26.
Afflict. decis. 129. nu. 4. Valasc. de Iur.
emphit. q. 32. nu. 13. vers. illa tamen &c.
Card. Mantic. dec. 134. nu. 3. & alij com-
muniter; quod procedit non solum in pri-
uato, sed etiam in Ecclesia, Mascard. loco
cit. nu. 4. Menoch. vbi supra, num. 7. Gra-
tian. d. cap. 188. nu. 28. Mantic. d. dec. 134.
nu. 3. Natt. d. cons. 3. n. 3. Valasc. d. q. 32.
n. 31. vers. Item si in ea provincia &c. Rot.
recent. par. 3. decis. 170. per tot. prout re-
fert Thomat. decis. 60. num 27. quicquid
dicat Genuens. in tract. de Eccles. q. 91.
Bero. q. 14. nu. 1. & 2.
156 Vnde agenti ad caducitatem, & rem
emphiteoticam prætendenti incũbit onus
probandi non solum emphiteusim, sed
etiam illius dominium plenè, & conclu-
denter, ac identitatem bonorum emphi-
teusi subiectorum, Spec. in tit. de locat. §.
nunc aliqua &c. nu. 72. & seq. Alex. cons.
157 10. lib. 4 vbi dicit, quod venditio, locatio,
liber censualis non probant dominium,
nec quasi, nec possessionem contra tertiũ,
Gratian. d. cap. 188. n. 10. Caualcan. decis.
43. nu. 53. & seq. par. 1. Capus. dec. 280.
158 par. 1. vbi dicit, quod ex instrumentis
locationum, solutionibus, & alijs confessio-
nibus, & adminiculis non probatur domi-
nium ad effectum rei vendicationis, quia
ex istis præsumptiuè, non plenè probatur
dominium, nisi constet de traditione,
Card. Seraph. dec. 1453. nu. 1. Card. Millin.
decis. 11. Rot. in recent. par. 1. dec. 250. n. 1.
& seq. & dec. 249. num. 1. & dec. 606. n. 1.
prout refert idem Tomat. d. dec 60. nu. 1.
159 & seq. vbi etiam dicit, quod ad hunc
effectum non sufficit instrumentum loca-
tionis, seu concessionis in emphiteusim,
quia sola inuestitura dominium inuestien-
tis non probat; quemadmodum nec do-
minium huiusmodi probatur ex instrumẽ-
to emptionis, conductionis, solutionis, &
recognitionis, quia dominia non pendent
160 ab assertione concedentis, vel recogni-
tione recipientis rem emphiteoticam,
cum etiam res aliena emi, vendi, ac con-
cedi possit in emphiteusim, vel locari, li-
cèt ab alio possideatur, ex trad. per Alex.
cons. 12. nu. 4. lib. 4. Crauet. cons. 157. nu. 5.
& seq. Gratian. cap. 533. nu. 43. & 44. vbi
dicit, quod ad hunc effectum non sufficit
instrumentum locationis emphiteusi, nisi
plenius de illa appareat, & cap. 188. nu.
6. 10. & seq. Card. Caualer. dec. 399. nu. 4.
Seraphin. d. decis. 1453. nu. 1.
161 Prædicta tamen conclusio limitatur 1.
quando vltra præstationem annuam vni-
formem aliæ concurrerent coniecturæ, vt
si appareat de solutione laudemij in reco-
gnitionem dominij, vel si in rei alienatio-
ne fuerit requisitus consensus Domini;
tunc enim præsumitur potius solutum
iure emphiteotico, quàm iure census, Natt.
cons. 3. nu. 3. & alij, quos refert, & sequi-
tur Genuens. d. q. 91. Thomat. d. dec. 60.
nu. 41. & 49. Rot. decis. 117. n. 10. par. 5.
to. 1. & dec. 164. nu. 4. & seq. par. 6. re-
162 cent. vbi addit, quod si cum instrumen-
to inuestituræ concurrerent alia admini-
cula, videlicet enunciatiuæ antiquæ, solu-
tiones canonum, & laudemij, recognitio
in Dominũ, reseruatio dominij, & similia,
eo casu probaretur dominiũ tam ad effectũ
caducitatis, & deuolutionis, quàm contra
tertiũ, de quo latè scripsimus in tr. de Temp.
legal. lib. 2. cap. 55. n. 33. & seq. vbi alia re-
gula recensentur, ex quibus dominium pro-
batur, vide Seraph. dec. 1453. in princ.
vbi subijcit, quod dominium absolutè non
probatur ex solutione laudemij, & ex con-
fessione, quod fundus sit sub proprietate
Ecclesiæ, vel priuati, quando est vnica tan-
tùm

tùm recognitio facta ad effectum habendi consensum Rectoris in emptione fundi, *Menoch. d. præs.* 281. *nu.* 9. *Gratian. d. cap.* 188. *nu.* 27.

163 Limitatur 2. quando in ipsa Regione magis frequens esset vsus concedendi bona in emphiteusim, quia tunc præsumitur contractus emphiteoticus, *Mascard. d. conclus.* 281. *nu.* 7. *Menoch. d. lib.* 3. *præsumpt.* 281. *nu.* 14. *Afflict. d. decis.* 129. *num.* 5. *Valasc. d. q.* 32. *num.* 33. *vers. Item si in ea*
164 *Prouincia &c.* vbi etiam obseruat, quod in casu dubio non est admittenda caducitas.

165 Notandum est etiam, quod Dominus directus potest intentare remedium possessorium, quando clara, & indubitata est deuolutio; secus quando est dubia, & probabiliter potest controuerti, quia tunc tenetur iudicio petitorio experiri, *Beltram. ad Greg. dec.* 105. *vbi plures Rotæ decisiones refert, Thomat. dec.* 60. *nu.* 13. *&* 14. *Valasc. de Iur. emphit. q.* 18. *nu.* 16. *Thesaur. qq. for. lib.* 4. *qu.* 42. *nu.* 8. *Hond. cons.* 21. *num.* 22. *& seq. lib.* 2. vbi dicit, quod quando emphiteusis præsupponitur finita ob lapsum temporis, vel aliter constat, emphiteusim fuisse finitam, potest Dominus directus propria auctoritate possessionem emphiteusis accipere, & emphiteutam expellere secundùm magis receptã Doctorum sententiam; Rota tamen sequitur opinionem, quod etiam stante pacto capiendi possessionem propria auctoritate in casu deuolutionis, prius debeat coram Iudice liquidari parte citata, quod sit factus locus deuolutioni, quia potest emphiteuta habere melioramenta, ex quibus sibi competeret retentio, vel alium titulũ, ex quo posset prætendere successionem, *vide Greg. d. dec.* 105. *nu.* 12. *& ibi Beltram. litt. A.*

166 Notandum 2. quod quando non agitur de dominio principaliter ad effectum caducitatis, sed tantùm incidenter ad alium effectum, videlicet pro solutione canonis, tunc sufficerent leuiores probationes, *Gratian. cap.* 912. *nu.* 3. *&* 34. *& cap.* 188. *num.* 15. *&* 16. *Card. Seraphin. dec.* 1453. *nu.* 12. *Mellin. decis.* 18. *Thomat. decis.* 60. *nu.* 9. *& seq.*

167 Notandum 3. quod si Ecclesia concessit in emphiteusim territorium vsque ad talem locum, puta vsque ad talem vineam, dictio, vsque, stat exclusiuè, si locus ille iam erat vinea tempore contractus: quia cum alienatio rerum Ecclesiæ sit de iure prohibita, ideò stricta fieri debet interpretatio, *l. si præses* 32. *& l. interpretatione* 42. *ff. de Pœn.* secus si ille locus quondam fuit vinea, sed tempore contractus non est vinea, quia tunc non censetur exclusus, *l. veteribus, ff. de pact. l. forma, ff. de censib. Genuens. in tract. de Eccles. q.* 488. *vide Bald. in auth. hoc amplius, num.* 24. *&* 25. *C. de fideicom.* vbi dicit, quod dictio, vsque, apposita numero stat inclusiuè: idem, si personis, nisi sit contraria ratio extremorum; item si apponatur quantitati continuæ, in fauorabilibus stat inclusiuè, non in odiosis.

SVMMARIVM.

1 *Quomodo intelligenda sit locatio facta non designato loco, nec tempore.*
2 *Quando locus declarari possit à conductore.*
3 *Renouata locatione, censetur etiam renouata qualitas loci.*
4 *Quando testes ad perpetuam rei memoriam examinati faciant fidem coram Iudice competente.*
5 *Dominus, qui locauit domum, seu prædium ad certum tempus, potest interim domum, vel prædium alteri vendere.*
6 *Quando colonus, & inquilinus agere possint contra locatorem ad damna, & interesse.*
7 *Locator bona inuecta, & illata habet tacitè hypothecata, & ea potest sua auctoritate includere: limitatur nu. seq.*
8 *Quando locator possit vti iure executiuo, & quando non.*
9 *Bona aliena inuecta, non sunt tacitè obligata pro pensione: limitatur nu. seq.*
10 *Quid si interueniat fraus ex parte Domini dictorum bonorum.*
11 *Calliditati Mulieris non succurritur, sed tantùm eius infirmitati.*
12 *Quid si bona aliena fuerint inducta Domino rei sciente, & patiente, vt perpetuò ibi sint, & nu.* 15. *&* 17.
13 *Bona, quæ ad certum tempus fuerunt in domo, vel fundo reposita, non sunt obligata pro pensione: limitatur nu. seq.*
14 *Inuecta, & illata ab eo, qui vnica tantùm nocte mansit in hospitio, sunt tacitè obligata locatori.*
15 *Bona vxoris inuecta in domum viro locatam, an, & quando sint tacitè obligata.*
16 *Quando vxor teneatur ad pensionem domus viro locatæ.*
17 *An contrahatur tacita hypotheca, si conductor mala fide in domum conductam intulerit rem alienam.*
18 *Locans operam pro vehenda re aliqua de loco ad locum, tenetur resarcire damnum, quod sua culpa accidit: item tenetur de dolo, lata, & leui culpa, non autem de leuissima: limitatur nu. seq.*

In

19 *In rebus, quæ leuiter franguntur, venit etiam culpa leuissima.*

20 *An vector teneatur probare, se in huiusmodi rebus vehendis adhibuisse exactissimam diligentiam.*

21 *Quando præsumatur culpa, & quando casus.*

22 *Casus fortuitus non excusat, quando præcessit culpa ordinata ad casum, & quomodo id intelligatur.*

23 *Is qui locat operas suas tanquam artifex, tenetur de damno contingenti ex culpa leuissima eorum, quorum opera vtitur.*

Promittens opus, an teneatur illud facere omnibus suis expensis, ibid.

24 *Casum fortuitum allegans, tenetur illum probare.*

Casus fortuitus qualiter probetur, ibidem, & nu. seq.

25 *Vbi casum quis patitur, ibi potest examinare testes, qui postea fidem facient coram Iudice competente.*

26 *Testes possunt examinari in loco non apto, vbicunque necessitas imminet.*

27 *Nauicularius, qui dicit, se substinuisse naufragium, debet hoc per testes probare coram Iudice illius loci, & Præfecto denunciare intra annum.*

An passus naufragium, audiatur post annum, ibidem.

28 *Ad probandum casum fortuitum admittuntur nautæ, & ministri nauis, & etiam familiares, & domestici in subsidium.*

29 *An & quando salarium non conuentum debeatur.*

CAP. VI.

De locatione, & conductione.

1 QVæritur 1. quomodo intelligenda sit locatio facta non designato loco,
2 nec tempore? Resp. quod locus declarandus erit per conductorem; tempus verò declarari debet arbitrio boni viri, *Bald. in l. liberti, nu. 11. C. de oper. libert.*

3 Quæritur 2. an renouata locatione, censeatur etiam renouata qualitas loci? Resp. affirmatiuè, *vide Caroc. tit. de renouat. location. q. 30. incip. quid in conditionibus &c. fol. 159.*

4 Quæritur 3. an testes examinati ad perpetuam rei memoriam, seu parte non citata in loco, vbi moritur equus conductus, probent, seu faciant fidem coram Iudice competente? affirmat *Bart. communiter receptus in l. 4. nu. 2. C. de Naufrag. lib. 11.* vbi dicit, quod in loco, vbi patitur quis aliquem casum, potest examinare testes super dicto casu, & illæ probationes postea faciunt fidem vbique; quod procedit, dummodò per testes designentur equi, seu alterius rei signa, & qualitates, *vide Cancer. var. lib. 1. cap. 14. de locat. & conduct. nu. 57.*

5 Quæritur 4. An Dominus, qui locauit domum, seu prædium ad certum tempus, possit interim domum, seu prædium alteri vendere? Resp. affirmatiuè, *per textum in l. emptorem, vbi glos. & DD. C. locat.* si
6 verò colonus, & Inquilinus prohibeantur ab emptore, agere possunt contra locatorem ad damna, & interesse, *l. si merces, & l. qui fundum, vbi DD. ff. locat. vide quæ diximus in tract. de Tempor. legal. lib. 1. cap. 39. nu. 25. & seq.*

7 Quæritur 5. an locator bona inuecta, & illata habeat tacitè obligata, & ea possit sua auctoritate includere? Resp. affirmatiuè, *l. vtique, ff de damn. inf. l. licet, ff in quib. caus. pign. tac. contrah*

8 Limita, vbi res illæ perueniunt ad tertium habentem causam à debitore: tunc enim non potest locator iure executiuo vti, sed debet agere hypothecaria, vel saluiano interdicto; quia hoc ius exequendi sua auctoritate est limitatum certo loco, vt includantur, donec sunt in domo: & ideò si extrahantur de domo, cessat dictum ius, *l. 1. ff. de Salu. interd. Bart. in l. 3. in 2. lect. nu. 24. C. de pignor.* subdens, quod si essent in domo tamquam alienatæ, & traditæ, adhuc posset exerceri dictum ius includendi.

9 Queritur 6. an bona aliena inuecta, tacitè sint obligata pro pensione? Resp. negatiuè: quia sicut conductor rem alienam expressè obligare non potest, ità nec tacitè, *l. 2. vbi DD. Cod. si alien. res pignor. data sit.*

10 Hæc tamen conclusio limitatur 1. quando interuenit fraus ex parte Domini ipsius rei, fortè quia commodauit rem inquilino, vt appareret ditior, & locator alliceretur ad locandum, *d. l. 2. vbi Bald. & alij, l. si fine, C. ad Senatusc. Velleian.*
11 vbi si maritus obligat res vxoris asserendo eas proprias vxore præsente, & dolosè tacente, tenet obligatio, quia non calliditati mulieris; sed infirmitati tantùm Senatusconsulto consultum est, *Afflict. dec. 184. nu. 4. Caroc. de locat. par. 5. q. 15 num. 9.*

12 Limitatur 2. quando concurrunt tria illa requisita *per glos. in l. si non inducta, C. in quib. caus. pign. vel hypot. tacit. contrah.* videlicet quod bona fuerint inducta Domino rei sciente, & patiente, vt perpetuò

petuò ibi sint, idest durante locatione, *vt post Paul. de Castr. obseruat Afflict. d. dec. 144. nu. 3.* subdens, quod si aliquid de tribus prædictis deficiat, res illa non est tacitè obligata, *latè Caroc. de locat. par. 5. q. 15. nu. 3.*

13 Ex quo infertur, quod si aliqua bona ad certum tempus fuerint in fundo, vel domo reposita, ea non erunt pro pensione obligata, *vt tradunt DD. in d. l. si sine, C. ad Velleian. Afflict. d. dec. 144. nu. 2. & 4.* vbi etiam dicit, quod si dedi Sartori vestem, vt aptaret, ea non est tacitè obligata pro pensione, quia non fuit tradita, vt ibi esset durante locatione.

14 Obserua tamen, quod merces hospitatæ, sunt tacitè obligatæ pro pensione, etiàsi in loco non fuerint positæ, vt ibi perpetuò starent, *Alex. in l. diuortio, §. ob donationes, in fin. nu. 11. ff. solut. matr.* vbi dicit, quod inuecta, & illata ab eo, qui vnica tantùm nocte mansit in hospitio, sunt tacitè obligata locatori, *Vrsill. ad Afflict. d. dec. 184. nu. 2. Caroc. loco cit. q. 18.*

15 Obserua 2. quod bona vxoris inuecta in domum viro locatam, non sunt tacitè obligata pro pensione, etiamsi ibi perpetuò existant, scilicet donec duret locatio, *l. si Aduersarius, vbi DD. C. ad Senatusc. Velleian.* nisi domus locata fuerit viro, & vxori simul: nam tuncetiam bona vxoris erunt obligata, *Bald. in d. l. Aduersarius, Vrsill. ad Afflict. d. dec. 184. nu. 5. & seq.*

16 vbi subijcit, quod si vxor post mortem viri moratur in domo eidem viro locata, tenetur ad pensionem pro rata temporis, pro qua inhabitauit, nisi iure familiaritatis cum ipsis hæredibus viri inhabitasset, *ex trad. per Bald. in l. contractus, Cod. locat.*

17 Obserua 3. quod si conductor mala fide in domum conductam inferret rem alienam, non contraheretur legalis, & tacita hypotheca, siue inferret Domino sciente, siue eo ignorante, *Caroc. de locat. d. par. 5. q. 15. nu. 8. & 11. & seq.* vbi etiam obseruat, quod si conductor intulisset rem, pro qua cõpeteret publiciana, censebitur obligata, *de quo vide glos. in l. si ab eo, ff. de Pignor.* vbi dicit, quod comparente vero Domino, sicut non defenderetur debitor, ità nec creditor, cui verò competat actio publiciana, *vide quæ scripsimus in tract. de Temp. legali lib. 2. cap. 55. nu. 40.*

18 Quæritur 7. an locans operam pro vehenda re aliqua de loco ad locum, teneatur de culpa leuissima? Resp. negatiuè, quia licèt in tali casu damnum, quod sua, & eorum, quorum opera vsus est, culpa acciderit, resarcire teneatur, *l. cum proponas, vbi Bald. nu. 8. C. de Naut. fœnor. l. item quæritur, §. 1. & l. si merces, §. qui columnam, ff. locat. l. vtique, §. 1. ff. de rei vindic.* non tamen tenetur de culpa leuissima, sed tantùm de dolo, lata, & leui culpa, *iuxta tex. in l. si vt certo loco, §. nunc videndum, vbi Bart. ff. commodat. l. contractus, vbi Dec. num. 33. ff. de Reg. iur. Bald. cons. 441. num. 1. vol. 1. Caroc. de locat. & conduct. par. 4. tit. de dolo, & culp. q. 1. & q. 2. nu. 13.*

19 Hæc tamen regula limitatur 1. in rebus, quæ leuiter franguntur, in quibus venit etiam culpa leuissima; nam ratione subiecti, de quo agitur, locatio, & conductio requirunt maiorem, vel minorem diligentiam, *Dec. in d. l. contractus, nu. 33. ff. de reg. iur. Caroc. vbi supra d. q. 2. n. 6. & seq.* vbi exemplificat in salmis vitri, ollarum, & similium, quo casu vector debet probare, se adhibuisse exactissimam diligentiam, & eam, quam quilibet diligentis-

20 simus in simili negotio adhibuisset, præsertim quando damnum contingit aliquo ex illis casibus, qui regulariter sine culpa accidere non consueuerunt, *de quo vide Bart. in l. si quis ex argentarijs, §. an nec*

21 *hæredi, nu. 6. ff. de Eden.* vbi dicit, quod in furto, incendio, fuga seruorum, & aliorum, qui debuerunt custodiri, & in similibus casibus, qui non possunt faciliter euenire absque culpa, præsumitur culpa, nisi probetur casus; secus vbi agitur de vi hostium, impetu aquarum, & similibus, quæ possunt euenire sine culpa: tunc enim probata amissione præsumitur casus, nisi culpa probetur, *Ciriac. contr. 166. nu. 6. & seq. Mascard. de probat. conclus. 271. nu. 6. & seq. & conclus. 467. num. 20. & seq. vol. 1. Paris. cons. 156. num. 5. & 6. par. 4.*

22 Notandum tamen est, quod casus fortuitus non excusat, quando præcessit culpa ordinata ad casum, vt si ex ea casus euenire poterat, *Menoch. lib. 5. præsumpt. 3. nu. 138. latè Ciriac. d. controu. 166. n. 34. & seq.* vbi, quod non est necesse, vt culpa sit præcisè necessariò ordinata ad casum, sed satis esset, quod secundùm possibilitatem actus dicatur ordinata, hoc est, quod possibile sit, ex illa causa effectum sequi.

23 Limitatur 2. quando quis locat operas suas tamquam artifex: tunc enim tenetur de damno contingenti ex culpa leuissima illorum, quorum opera vtitur, *l. si merces, §. qui columnam, vbi Paul. de Castr. ff. locat. Caroc. d. par. 4. tit. de dol. & culp. q. 2. nu. 9. & seq.*

Addit *Bald. in l. liberti, num. 11. C. de oper. libert.* quod promittens opus, debet facere

facere omnibus suis expensis, & fabris, nisi aliter se habeat loci consuetudo, vide *Bart. in l. continuus, §. item qui insulam, ff. de verbor. oblig.* vbi dicit, quod promittens opus, vt supra, tenetur fabros inuenire ex locis circumstantibus, quando non sunt in loco, vbi opus faciendum est, *Caroc. de locat. tit. de sext. grad. accident. q. 6. incip. facta est locatio &c. fol. 242. à terg.*

24 Notandum est etiam, quod casum fortuitum allegans, debet illum probare, *latè Mascard. de probat. vol. 1. conclus. 271. n. 1. & seq. & conclus. 272. nu. 1. 2. & 21.* vbi, quod id arbitrio Iudicis relinquitur, qui inspecta facilitate probationis, vel difficultate, & considerata personæ qualitate, interdum exiget plenam probationem, aliquando non, *vide Bart. in d. l. si quis ex argentarijs, §. an nec hæredi, nu. 5.* vbi dicit, quod in casibus manifestis, vt in ruina, incendio, vi hostium, & similibus requiritur manifesta probatio; in casibus verò clandestinis, & occultis, vt in furto, sufficit probatio per coniecturas, vt si ostium ruptum fuit, famulus aufugit &c. *Boss. in tit. de furt. sub num.* 2. subdens, quod per clamorem, seu vociferationem nocturnam non probatur furtum, vbi aliud vestigium non appareret, aliàs fingi possent multæ fraudes.

25 Notandum 2. quod ad probandum casum satis est seruare naturalem iustitiam, hoc est ius gentium, secundùm quod in ore duorum, vel trium stat omne verbum, non attenta solemnitate ciuili; & ideò vbi casum quis patitur, ibi debent examinari testes, qui postea fidem facient coram Iudice competente, etiamsi pars citata non fuerit; quemadmodum etiam examinari pos-

26 sunt testes in loco non apto, vbicunque necessitas imminet propter periculum mortis, vel absentiæ in loco longinquo,

27 *Bart. in l. si quis, C. de Naufrag. lib. 11.* vbi, quod nauicularius, qui dicit, se sobstinuisse naufragium, debet hoc per testes probare coràm Iudice illius loci, & Præfecto denunciare intra annum, postea non auditur; quamuis contrarium sentiat *Stephan. Aufrer. ad Capell. Tholosan. q. 447.* vbi dicit, quod passus naufragium etiam post annum audiri debet, quia allegatio casus fit per mercatorem ad suam defensionem: defensiones verò sunt perpetuæ regulariter, *vide Gabr. commun. conclus. lib. 2. tit. de citat. conclus. 1. n. 352. Mascard. de Probat. d. conclus. 272. n. 4. & seq.* vbi

28 etiam obseruat, quod ad probandum casum fortuitum admittuntur nautæ, & ministri nauis, & etiam familiares, & domestici in subsidium,

29 Notandum 3. quod si de mercede conuentum est, actio locati competit: si verò non est conuentum, competit tacita actio locati, vel condictio *l. si & me, & Titium, ff. si cert. pet. Bellon. decis. Gen. 115.* vbi etiam obseruat, quod in taxanda mercede, seu salario, quando famulo non fuit constitutum, debet prius inspici consuetudo loci, deinde qualitas personæ, cuius industriæ, & peritiæ sit; & illud præsertim debet considerari, si sit pauper, & non habeat vnde viuat, nisi de suo labore: nam non est verisimile, quod voluerit operari gratis, *ex trad. per Petr. de Vbald. in tr. de Duob. fratrib. in 6. par. princ. ante nu. 27.* nec requiruntur copulatiuè illa duo, videlicet quod Dominus sit solitus conducere operas ministrorum, & famulus locare: satis enim est, vt alterum ipsorum concurrat; nam eo ipso quod Dominus conducit aliquem ad seruitium, ad quod solebat constituere mercedem, censetur conduxisse cum illa mercede consueta; & è contra eo ipso quod quis est solitus locare operas suas, censetur seruiuisse cum mercede, quam solebat ab alio lucrari, *Bart. in l. 1. §. sed et si comites, ff. de var. & extraord. cognit. Bald. in l. excepto, nu. 1. C. locat. Socin. cons. 196. vers. Quarto, & vlt. &c. Bellon. d. decis. 115. per tot.*

SVMMARIVM.

1 *Vendita, vel legata domo, censentur etiam vendita, & legata quæ ad eius perpetuum vsum destinata sunt, quæue ipsi domui sunt affixa, & nu. seq.*

2 *Fundo simpliciter legato, continentur molæ oliuariæ, prælum, & quæcunque infixa sunt.*

3 *Si testator legat res, quæ sunt in tali domo, vel fundo, de quibus legatum intelligatur.*

4 *Quid si testator legat domum, & quæcunque in ea erunt.*

5 *Modus, qui ponitur in fauorem contrahentis, vel legatarij, non coarctat dispositionem, vel legatum.*

Quando plena proprietas rei censeatur concessa, & quãdo vsus, vel vsusfructus, ibidẽ.

6 *Vendita, vel legata domo, censetur etiam venditus, vel legatus hortus contiguus, domui seruiens, stabulum, & horrea contigua, ad quæ per ipsam domum aditus intrinsecus patet.*

7 *Vendita domo, veniunt vitreatæ, seu specularia domus.*

8 *Claues, seræ, ostia, & his similia domui cedunt.*

9 *Quæcunque contractus tempore ostenduntur,*

tur, ea omnia veniunt in ipso contractu.

10 *Venditor ostendens equum ornatum, an teneatur etiam ad traditionem ornamentorum.*

11 *Vendita domo, an censeatur vendita apotheca, quæ subtus domum existit.*

12 *Legata domo non censetur legata supellex, & legato fundo non censetur legatum instrumentum eius.*

13 *An molendinum constructum in domo, contineatur cum ipsa domo.*

14 *In iure congrui vicinus mediante domo, præfertur vicino mediante horto.*

15 *Quid si non existeret vicinus coniunctus cum domo.*

16 *Statuæ quando veniant in venditione domus.*

17 *An, & quando vendens partem fundi teneatur præstare seruitutem per aliam partem retentam.*

18 *Ex instrumento venditionis non probatur possessio.*

19 *Per instrumentum diuisionis probatur possessio contra diuidentem.*

20 *Venditor, qui ex pacto tenetur pecuniam reinuestire, satisfacit suæ obligationi, si semel reinuestiuit.*

21 *Promissio facta alicui, intelligitur pro prima vice.*

22 *Ad dissolutionem obligationis sufficit vnicum implementum.*

23 *Promissor in dubio intelligitur obligatus ad id, quod minus est.*

24 *Reinuestimentum subsequutum post contractum, præsumitur factum in executionem præcedentis obligationis.*

CAP. VII.

De emptione, & venditione.

Quæstio I.

Vendita, vel legata domo, quid etiam venditum, aut legatum censeatur.

1 RESp. quod vendita, vel legata domo, censentur etiam vendita, vel legata quæ ad eius perpetuum vsum destinata sunt, quæue ipsi domui sũt affixa, *l. prædijs, §. qui domum, ff. de leg. 3. l. fin. ff. de Supell. legat. l. granaria, ff. de Act. empt. l. fundi, §. Labeo, ff. eod. l. quæsitum, §. fistulæ, ff. de*
2 *fund. instr.* quemadmodum fundo simpliciter legato continentur molæ oliuariæ, prælum, & quæcunque infixa, inædificataque sunt, *l. cum fundus, ff. eod. tit. de fund. instr. Alex. cons. 54. nu. 4. vol. 3 & cons. 223. num. 1. vol. 2. Ancb. cons. 291. Tiraq. de Retract. lignag. §. 1. glos. 7 num. 115. Vrsill. ad Afflict. decis. 298. num. 4. & seq. Ciriac. contr. 162. num. 4. & seq.* vbi dicit, quod legato fundo debetur quoque palatium super eo existens: nec requiritur vtrumque, videlicet quod sint destinata ad perpetuum vsum, & quod sint affixa, sed alterutrum sufficeret, *vt probat Surd. dec. 134. num. 13. & seq. Corn.*
3 *cons. 244. num. 18. vol. 2.* vbi subijcit, quod si testator legat res, quæ sunt in tali domo, vel fundo, veniunt ea, quæ ibi solent esse, licèt tunc non sint: non tamen censentur legata ea, quæ casu, seu temporaliter ibi fuerunt; item si testa-
4 tor legat domum, & quæcunque in ea erunt, non censentur legati nummi tempore mortis existentes in domo, vt alijs nominibus collocarentur, *l. si ità legatum, ff. de leg. 3. Corn. loco cit. & alij communiter.*

5 Præterea in hoc diligenter inspicienda sunt verba contrahentium, vel testatoris, nam si conceditur, vel legatur vni, vel pluribus domus ad habitandum, seu ad vsum, seu pro vsu, vel fundus ad vsumfructum, seu ad alimenta, tunc videtur plena proprietas concessa, siue in contractibus, siue in vltimis voluntatibus 1 & ideò *transit* ad hæredes, quia causa de futuro, seu modus, qui ponitur in fauorem legatarij, seu alterius contrahentis, nunquam legatum, seu dispositionem coarctat, *l. 4. ff. de Alim. legat. l. donationes, §. species, ff. de Donat.* è contra si conceditur, seu legatur vsus, vel vsusfructus domus, vel fundi, vel alimenta ex fundo, tunc videtur concessus tantùm vsus, vel vsusfructus, *tot. tit. de Vsufr. legat. Bart. communiter receptus in d. §. species, Rot. decis. 168. nu. 2. par. 2. Diuers. Capyc. decis. 188. per tot.*

6 Hinc infertur, quod vendita, seu legata domo, censerur etiam venditus, seu legatus hortus contiguus, domui seruiens, quia tunc hortus pars domus censetur, *d. l. prædijs, §. qui domum, ff. de leg. 3. Alex. d. cons. 54. nu. 4. Vrsill. vbi supra num. 5. Buratt. decis. 354. nu. 2.* vbi dicit, quod sub legato, seu donatione domus veniunt hortus, stabulum, & horrea contigua, ad quæ per ipsam domum aditus intrinsecus paret, *l. olympico, ff. de seruit. vrban. præd. l. prædijs, §. balneas, ff. de leg. 3. Natt. cons. 117. num. 2.*

7 Infertur 2. quod vendita domo veniunt vitreatæ, seu specularia domus, vel quia destinata sunt ad perpetuum vsum, *d. l. præ-*

dijs, §. *qui domum*, *ff. de leg.* 3. *Abb. conf.* 83. *vol.* 2. *Mantic. de Coniectur. vltim. vol. lib.* 9. *tit.* 2. *num.* 43. vel quia ipsi domui affixa sunt, cum sustineri soleant cancellis muro infixis, & calce, aut tenaci gipso conclusis, *d. l. quæsitum*, §. *specularia*, *ff. de fund. instr.* & quamuis amoueri possint dimissis cancellis, id tamen non ideò fit, vt vitreatæ amoueantur, sed vt eueniente necessitate refici possint, *vt obseruat Surd. decis.* 134. *nu.* 4. *per tex. in d.* §. *specularia*, *& in l. fundi*, §. *ea quæ ex ædificio*, *ff. de Action. empt.* vbi ea, quæ sunt domus causa parata, non desinunt illius pars esse, si aliquando amota sunt animo reponendi, *& in d. l. granaria*, *ff. eod.* vbi, tegulæ detractæ animo reponendi, habentur pro parte domus.

8 Infertur 3. quod claues, seræ, ostia, & his similia, licèt affixa non sint, domui cedunt, quia hæc posita sunt in domo, vt perpetuò sint, *l. quæsitum*, §. *fistula*, *ff. de fund. instr. Bald. in l.* 2. *C. de Verb. sign. Cephal. conf.* 91. *num.* 34.

9 *Surd. d. decis.* 134. *num.* 5. *& seq.* subdens, quod quæcumque contractus tempore ostenduntur, ea omnia veniunt in ipso contractu; ex quo fit, vt venditor

10 ostendens equum ornatum, teneatur etiam ad traditionem ornamentorum, dummodò in ornamentis infixa non sint insignia venditoris, *ex trad. per Bald. in l.* 2. *num.* 4. *C. de Aedil. act. Roch. de Cur. in tractat. consuetud. section.* 8. *n.* 44.

11 Infertur 4 quod vendita domo censetur etiam vendita apotheca, quæ subtus domum existit, si eadem contiguatione, muro, & fundamento teneatur, ijsdemque finibus includatur, etiamsi per domum ad apothecam non pateat aditus, quia domus tamquam caput ad se trahit reliqua, quæ sunt ei coniuncta, *Mantic. de Tacit. lib.* 13. *tit.* 23. *num.* 33. *& seq. & de Coniectur. vltim. vol. lib.* 9. *tit.* 2. *num.* 36. *& seq. Anchar. conf.* 291. *Vrsill. loco cit. num.* 6.

12 Infertur 5. quod legata domo non censetur legata supellex, cum hæc ad perpetuum eius vsum destinata, vel saltem ipsi domui affixa non sit: quemadmodum legato fundo, eadem ratione non censetur legatum instrumentum eius, *l. fin. ff. de supell. legat. Mantic. de Coniectur. vltim. volun. lib.* 9. *tit.* 2. *num.* 43. *Coccin. decis.* 387. *num.* 2. vbi subijcit, quod molendi-

13 num constructum in domo, censetur quid diuersum à domo: quod intellige, quando ad illud per ipsam domum aditus intrinsecus non patet, vel quando ijsdem finibus non includitur, alias secus, *vt supra diximus de stabulo*, *horreis*, *& apotheca*, *nu.* 6. *& 11.*

14 Infertur 6. quod licèt in iure congrui vicinus mediante domo præferatur vicino mediante horto, tamen si non existeret vicinus coniunctus cum domo

15 ius congrui competeret vicino coniuncto cum horto, quia hortus domui contiguus censetur pars domus, *vt post Alex. conf.* 223. *vol.* 2. *& alios resoluit Vrsill. ad Afflict. dec.* 223. *num.* 1.

16 Infertur 7. quod statuæ affixæ parieti domus venditę, veniunt in venditione domus, quia eo casu pars domus censentur, *Rot. decis.* 822. *num.* 1. *& seq. par.* 3. *lib.* 3. *Diuers.* secus esset in statuis non affixis, etiamsi videantur ibi positæ, vt perpetuò conseruentur, quales sunt illæ, quæ sunt in cortile domus, vbi sunt cellulæ pro eisdem statuis collocandis: istæ enim pars ædium non sunt, & ideò non veniunt in domus venditione, *per tex. in l. pen. ff. de Verb. sign.* vbi, quod huiusmodi statuæ ornatus ædium causa parantur, non quò ædes perficiantur.

17 Quæres, an vendens partem fundi, teneatur præstare seruitutem eundi per aliam partem retentam? Resp. negatiuè, nisi adiecta esset clausula, *cum accessibus*, *& egressibus &c. latè Corn. conf.* 154. *per tot. vol.* 2. *Vrsill. ad Afflict. decis.* 298. *n.* 4. nam quæ antea erat pars fundi, per venditionem, & segregationem non dicitur amplius pars, sed plures fundi sunt, & dicuntur, & ideò vnus alteri amplius seruire non debet, *l. si quis*, §. *si quis*, *vers. planè*, *ff. côm. præd. l. locus*, *ff. de Verb. sign. l. planè* 34. §. *sed & si quis*, *vbi glos. in ver. rectè appellatur*, *ff. de leg.* 1. *l. quod in rerum*, §. *si quis*, *ff. eod. tit.* seruitutes enim huiusmodi, & aliæ similes non veniunt in venditione, nisi de eis expressa fiat mentio, *vt trad. Corn. & Vrsill. locis cit. & alij communiter.*

18 Quæres 2. an ex instrumento venditionis probetur possessio? Resp. negatiuè, quemadmodum nec probatur ex quocun-

19 que alio contractu, qui rei dominium transferre aptus per se sit: ex his enim non benè infertur ad acquisitionem possessionis, quæ est quid facti, *l. si pater tuus*, *C. de Act. empt. Peregr. conf.* 6. *num.* 10. *Rot. apud Post. in tract. mandat. de manuten. decis.* 640. *nu.* 8. *& seq.*

An verò instrumentum diuisionis probet possessionem contra diuidentem? Resp. affirmatiuè, *vide Rot. apud Post. decis.* 398. *nu.* 7.

20 Quæres 3. An venditor, qui promisit pecuniam ex venditione acceptam reinuestire

ueſtire in cenſibus, vel ſtabilibus, ſatisfaciat ſuæ obligationi, ſi ſemel illam reinueſtiuit? Reſp. affirmatiuè, niſi aliud expreſsè conuentum fuerit, *Bart. in l. qui res, §. arcam, ff. de ſolut. Gratian. diſcept. forenſ. cap. 962. nu. 47. & 48. Rot. dec. 373. n. 64. par. 4. tom. 1. & dec. 218. num. 11. par. 5.*
21 *tom. 1. recent.* vbi, quod promiſſio facta alicui, intelligitur pro prima vice, *Gram-*
22 *mat. dec. 102. nu. 92.* vbi, quod ad diſſolutionem obligationis ſufficit vnicum implementum, *per textum in l. inter Socerum, §. vlt. ff. de Pact. dotal. l. fin. ff. de bon. auth. Iud. poſſ. l. cum pater, §. pater*
23 *certam, ff. de leg. 2.* promiſſor enim in dubio intelligitur obligatus ad id, quod minus eſt, *Ciriac. contr. 510. num. 33. &*
24 *contr. 495. nu. 13.* ſubdens, quod reinueſtimentum ſubſequtum poſt cõtractum, præſumitur factum in executionem præcedentis obligationis, *vt ſenſit etiam Mareſcott. var. lib. 1. cap. 8. nu. 16. Maſcard. de Probat. concluſ. 1244. nu. 4. Surd. dec. 221. nu. 13. & dec. 308. nu. 19.*

SVMMARIVM.

25 *Reſeruatio dominij in contractu venditionis operatur, vt venditio reſoluatur in locationem, aut aliud genus contractus, in quo dominium non transfertur.*
26 *Pactum dominij reſeruatiuum tacitè ineſt in contractu venditionis, & nu. ſeq.*
27 *An gabella ſolui debeat pro venditione facta cum reſeruatione dominij.*
An locum habeat in tali caſu hypotheca ad fauorem creditorum, ibidem.
28 *Dominium rei venditæ nunquam tranſit in emptorem, niſi per eum fuerit ſolutum integrum pretium.*
29 *Fructus rei venditæ ſpectant ad emptorem pro rata pretij ſoluti, & nu. ſeq.*
30 *Emptor non poteſt fructus pro rata pretij ſoluti petere, niſi ſoluto integro pretio.*
31 *Saluianum non competit ſuper re, cuius dominium venditor ſibi reſeruauit.*
32 *Reſeruatio dominij impedit, nè ius quaratur anterioribus creditoribus emptoris, niſi ſoluto pretio venditori.*

Quæſtio II.

Quid operetur reſeruatio dominij in contractu venditionis.

25 Reſp. quod ſtante huiuſmodi reſeruatione venditio reſoluitur in locationem, aut aliud genus contractus, puta pignoris, vel emphiteuſis, vel commodati, vel depoſiti, in quibus dominium non transfertur, *l. cum manu ſata, 80. in fin. iuncta gloſ. in ver. genus contractus, ff. de contrah. empt. Magon. dec. Lucen. 31. nu. 9.*
26 vbi, quod pactum dominij reſeruatiuum tacitè ineſt in tali contractu, *Surd. dec. 157. nu. 2. & 3. & dec. 305. nu. 39.* vbi dicit,
27 quod cum dominium in tali caſu remanear penes venditorem, ideò non poteſt dici nouus contractus, & conſequenter pro eo non eſt ſolnenda gabella, *vt ſenſit etiam Alex. in addit. ad Bart. in l. ſancimus 4. C. de Conſul. lib. 12. Rota in Romana vinea 14. Maij 1636. coram Pirouano:* nec locum h. bet hypotheca ad fauorem creditorum, cum dominium rei venditæ, etiam ceſſante iſta reſeruatione expreſſa, nunquam tranſeat in emptorem, niſi per eum fuerit ſolutum pretium, ità vt non ſufficiat illud pro parte ſoluiſſe, cum neque
28 pro rata pretij ſoluti dominium dicatur acquiſitum, *l. quod vendidi, 19. ff. de contrab. empt. Bart. in l. fiſtulas, §. qui fun-*
29 *dum, ff. eod. tit.* licèt fructus rei venditæ ſpectent ad emptorem pro ea parte, pro qua ſoluit pretium, non quidem ratione dominij, ſed ex quadam generali æquitate, nè venditor locupletetur cum iactura emptoris, ex qua æquitate officio iudicis veniunt fructus pro rata pretij ſoluti, *Alex. conſ. 121. nu. 1. & 2. lib. 4. Ruin. conſ. 66. nu. 7. lib. 4. latè Surd. deciſ. 220. nu. 11. & ſeq. Tiraq. de contract. conuent. §. fin. nu. 71. Beltram. ad Greg. XV. dec.*
30 *347. nu. 18.* ſubdens, quod non poteſt emptor fructus pro rata pretij ſoluti petere, niſi prius ſoluto integro pretio, & tunc debentur ei fructus etiam temporis præteriti pro rata pretij antea ſoluti, *Rot. recent. dec. 107. num. 5. par. 3. & dec. 128. nu. 1. & ſeq. par. 8.*
31 Ex dictis infertur, quod Saluianum non competit ſuper re, cuius dominium venditor ſibi reſeruauit, etiamſi emptor partem pretij ſoluerit, *Merlin. de Pignor. lib. 4. tit. 1. q. 41. nu 75. & ſeq. Rot. d. dec. 128. par. 8. & dec. 194. num. 30. par. 5. recent.*
32 vbi addit, quod ſi dominium per antece-

dentes clausulas in eodem instrumento prius fuerit translatum, & postea adijciatur pactum dominij reseruatiuum, hæc dominij subsequens reseruatio impedit, nè jus quæratur anterioribus creditoribus emptoris, nisi soluto pretio venditori, quicquid in contrarium sentiant *Socin. iun. cons. 76. nu. 2. vol. 4. Ciriac. contr. 55. nu. 9. & seq. vol. 1.* asserentes, quod simplex reseruatio dominij intelligitur pro parte nō soluta, & nō impedit illius translationem pro parte soluta.

SVMMARIVM.

33 *Quando iurisdictio vna cum mero, & mixto imperio transferatur per venditionem Castri, & quando non, & n. 37. & seq.*

34 *Si locus venditus certum territorium habeat annexum, an hoc quoque intelligatur translatum.*

35 *Quid si iurisdictio concedatur sine Castro, vel territorio.*

36 *Quando verbum potest capi in suo genere, & in certa specie, si sumus in materia fauorabili, debet capi in genere, & non in specie, secus in materia odiosa.*
Concessio iurisdictionis inter fauorabilia computatur, ibidem.

37 *Ex circumstantijs rei, personæ, vel pretij exiguitatis stricta aliquando fit interpretatio.*

38 *Iurisdictio in dubio nō præsumitur translata, quando concedens eam non potest sine Superioris licentia in alium transferre.*

39 *Quid si Castro nulla iurisdictio cohæreat, sed illud subsit alteri Castro, seu Ciuitati, & nu. 41.*

40 *Castrum dicitur quod muro cingitur: territorium verò est quod extra muros Castri continetur.*

41 *Quid si concessio fiat Ecclesiæ.*

42 *Quando quis de iurisdictione simplici fuit inuestitus, non veniunt ea, quæ sunt meri imperij.*

43 *Statuta condere, est meri imperij.*

44 *Quando Ciuitas iurisdictione carens, possit statuta condere.*

45 *Concesso mero, ac mixto imperio, ac omnimoda iurisdictione, Vasallus non posset legem condere, neque alia expedire, quæ sunt maximi gradus meri imperij, & nu. seq.*

46 *An Vasallus, cui concessum fuit merum, & mixtum imperium, de causis appellationum cognoscere possit.*

Quæstio III.

An Castro simpliciter vendito, censeatur translatum merum, & mixtum imperium.

33 RESP. quod si Castro iurisdictio cohæreat, idest si in ipso per magistratum propriū exerceri ità sit solita, vt alteri Ciuitati, seu Oppido locus concessus non subsit, sed immediatè subditus sit concedenti, tunc iurisdictio vna cum mero, & mixto imperio tamquā accessorium transfertur cum vniuersitate ipsius Castri, præsertim si concessio fiat à Principe, *l. 1. §. in initio eiusdem, vbi DD. ff. de offic. Præfect. Vrb. Io. Andr. ad Spec. in tit. de Iurisd. omn. Iud. §. 1. nu. 16. in ver. pastoralis, Paris. cons. 20. nu. 59. vol. 1. Rol. cons. 42. nu. 30. & 37. vol. 2. Couar. pract. quæst. cap. 1. nu. 10. Menoch. lib. 3. præsumpt. 97. n. 14. & 46. latè Rosenth. de feud. cap. 5. conclus. 6. num. 1. & 2. & in glos. litt. A. B.*

34 *& C.* vbi, quod si locus venditus certum territorium habeat annexum, illud quoque intelligitur translatum.

35 Idem dicendum, vbi iurisdictio conceditur sine Castro, Oppido, vel territorio: nam tunc etiam merum, ac mixtum impe-

36 rium continetur; quia quando verbum potest capi in suo genere, & in certa specie, si sumus in materia fauorabili, prout in concessione iurisdictionis, debet capi in genere, & non in specie, licèt secus sit, in materia odiosa, *Abb. in cap. Rodulphus, num. 3. in fin. de Rescript. Alciat. in cap. quod sedem, nu. 38. & seq. de offic. ord. Dec. in l. imperium, nu. 27. ff. de iurisd. omn. Iud. Alex. in l. 1. nu. 66. ff. de offic. eius, cui mand. est iurisd. Menoch. lib. 3. d. præsumpt. 97 nu. 40. Rol. d. cons. 42. nu. 40. vol. 2. Villalob. commun. opin. litt. I. num. 163. Couar. loco cit. d. cap. 1. versus fin. vers. Quartò & regulariter &c.*

37 Limita 1. quando aliæ circumstantiæ rei, personæ, vel pretij exiguitatis, strictam suaderent interpretationem, *Io. Andr. ad Spec. in tit. de iurisd. omn. Iud. §. expediti, nu. 16. litt. H. Menoch. d. præsumpt 97. num. 47.*

38 Limita 2. si concedens non possit iurisdictionem, quam ibi habet, sine consensu Superioris in alium transferre; tunc enim in dubio non præsumitur translata, *Rosenth. d. concl. 6. nu. 4. & in glos. litt. A.* vbi obseruat, quod in Regno Neapolitano

Barones

Barones ex constitutione Regni merum imperium non consequuntur in Baronia concessa, nisi expressim concedatur.

39 Limita 3. quando castro nulla iurisdictio cohæret, vt quia in ipso non sit solita exerceri per Magistratum proprium, sed illud subsit alteri castro, seu Ciuitati, & per illius Magistratum iustitia ibi expediri consueuerit; quia tunc cōcesso tali castro, nulla iurisdictio in dubio concessa præsumitur, cum in tali casu Castrum censeatur quid separatum à iurisdictione, *Innoc. in cap. ex litteris, de Iurepatr. Menoch.*

40 *lib. 3. præsumpt. 97. nu. 1.* vbi describit castrum, & territorium; castrum enim dicitur quod muro cingitur; territorium verò est quod extra muros Castri continetur; & ideò nihil impedit, quin iurisdictio possit esse vnius, & Castrum alterius, *Couar. pract. quæst. cap. 1. num. 10. vers. decima conclusio &c. Roln. cons. 42. n. 30. Rosenth. d. cap. 5. conclus. 6. nu. 5. & in gloss. litt. F. & conclus. 7. nu. 3. & in glos.*

41 *litt. D.* subdens, quod merum, & mixtum imperium censeretur concessum in supradicto casu, si concessio facta fuerit cum omnimoda, vel plenissima iurisdictione, aut cum pertinentijs omnibus, vel si concedens quædam sibi reseruauit ex mero imperio, quia tunc cętera concessa intelliguntur, *l. ex eo, ff. de testib. Dec. in l. 1. nu. 24. & seq. ff. de reg. Iur.* idem dicendum si concessio fiat Ecclesiæ, quia tunc etiam transit merum, & mixtum imperiū, cum eius fauore concessio sit latissimè interpretanda, *arg. l. vt inter Diuinum, C. de Sacros. Eccles. l. sunt personæ, ff. de Relig. & sumpt. fun. Genuens. in tract. de Eccles. tricen. 1. q. 2.*

42 Limita 4. vbi quis de iurisdictione simplici fuit inuestitus; eo enim casu non veniunt ea, quæ sunt meri imperij, *vt tradunt DD. apud Rosenth. d. cap. 5. conclus. 9. n. 9.* vbi, quod in tali casu inuestitus non posset

43 statuta condere, cum id ad merum spectet imperium.

44 Notandum tamen est, quod populus etiam iurisdictione carens potest circa ea disponere, in quibus liberam habet disponendi facultatem, vt de expendenda pecunia communi, *Bart. in l. omnes populi, num. 3. & seq. ff. de iurisdict. omn. Iud. Bald. in l. nulli, nu. 3. C. de sent. & interlocut. omn. Iud. Gozad. cons. 35. nu. 16.*

45 Notandum 2. quod concesso in feudum mero, ac mixto imperio, ac omnimoda iurisdictione, Vasallus non posset legem condere, neque alia expedire, quæ sunt maximi gradus meri imperij, hæc enim sub huiusmodi concessione non comprehenduntur, quemadmodum nec continentur regalia, sed censentur reseruata, nisi ex coniecturis aliter constet, *vide Alciat. in d. cap. quod sedem, nu. 42. & seq. de offic. ordin.*

46 item non posset Vasallus de causis appellationum cognoscere, sed istæ intelliguntur Domino similiter reseruatæ, *Io. Andr. ad Spec. in tit. de Iurisd. omn. Iud. d. §. 1. nu. 16. ver. pastoralis, versus fin. Boss. in tit. de for. compet. nu. 45. & in tit. de Princip. nu. 281. & seq. Crauet. cons. 209. nu. 9. & 10. & cons. 411. nu. 42. Couar. pract. quæst. cap. 4. nu. 6. Soc. iun. cons. 126. n. 38. vol. 3.* vbi, quod Dominus solus cognoscit de crimine læsæ maiestatis, & falsæ monetæ, *Rosenth. d. cap. 5. conclus. 5. nu. 5. & seq.* vbi etiam obseruat, quod si Vasallus non solum de iurisdictione, sed & cum appellationibus inuestitus foret, eo casu primæ tantùm appellationes ad ipsum deuoluerentur, *Natt. cons. 487. nu 24.* vbi dicit, quod appellationes sunt species superioritatis, quæ in dubio non intelligitur concessa, nisi specificè exprimatur, *latè Peregrin. de Iur. fisc. lib. 1. tit. 3. nu. 75. Rosenth. d. conclus. 5. nu. 11.* vbi subijcit, quod si Iudex ad vnam causam datus est, tunc ab isto Iudice dato ad Vasallum dantem prouocari potest, *per tex. in l. 1. & fin. ff. Quis & à quo &c.*

SVMMARIVM.

47 *Si res duobus vendita fuerit, is potior est, cui priori res tradita fuit: limitatur nu. seq.*

48 *In piam causam ex solo contractu transfertur dominium sine traditione.*

49 *Si quis vni Ecclesiæ prius vendidit soluto pretio, & non tradidit, deinde alteri Ecclesiæ vendidit, & tradidit, potior erit prima Ecclesia.*

Quæstio IV.

Re vendita duobus, quis censeatur potior.

47 Resp. quod potior est is, cui priori res tradita est, *l. quoties, C. de rei vendic.* quod procedit siue venditio fiat à priuato, siue ab Ecclesia, *Abb. in cap. continebatur, nu. 5. de his, quæ fiunt à Prælat. & alij apud Tiraq. de Priuil. piæ caus. priuil. 107. vers. sed quid quando &c.*

48 Limita si prius res vendita fuerit piæ causæ, quia tunc pia causa prȩfertur alteri empto-

emptori, cui fuit prius tradita ratio est, quia licèt in priuatis ex contractu non transfeat dominium fine traditione, *l. traditionibus*, *C. de Pact. l. si ager*, *ff. de rei vindic.* tamen in piam causam ex solo contractu transfertur dominium fine traditione, *Bart. & alij in l. vlt. C. de Sacrof. Eccles. Ganonista in cap. 2. extrau. de Consuetud. glos. in d. l. vlt. ver. in rem*, vbi dicit, quod si quis vni Ecclesiæ prius vendidit
49 soluto pretio, & non tradidit, deinde alteri Ecclesiæ vendidit, & tradidit, potior erit prima Ecclesia, *Bald. conf. 86. lib. 5. & alij communitèr*.

S V M M A R I V M.

50 *Emptor conuentus remedio l. 2. C. de Rescind. vend. quando ad restitutionem fructuum teneatur.*
Si in venditione læsio enormissima interuenerit, contractus iudicatur nullus, & quando enormissima læsio dicatur, ibidem, & nu. seq.
51 *Quando minor, & mulier, & eorum hæredes, rescindere possint renuntiationem etiam iuramento vallatam.*

Quæstio V.

An emptor conuentus remedio l. 2. C. de Rescind. vendit. nolēs supplere pretium, teneatur restituere fructus à tempore contractus celebrati.

50 RESp. quod emptor non tenetur restituere fructus perceptos à tempore contractus celebrati, seu traditionis: hos enim irreuocabiliter retinet vti Dominus ipsius rei, etiamsi rem ipsam restituat; sed tantùm tenetur restituere fructus, qui percepti sunt à tempore moræ, quia cum textus *in d. l. 2.* nihil de fructibus loquatur, ideò ad auocationem fructuum trahi non debet, & ità in praxi seruari testatur *Couar. var. lib. 2. cap. 3. num. 9. & communem, & veriorem dicit Ceuall. q. 536. n 20. vbi refert, quod ità sensit Rota in nouiss. dec. 116. Sylu. in ver. vsura 2. q. 15. Canter. var. par. 1. cap. 13. nu. 49.* vbi dicit, quod emptor, qui eligit restituere rem, tenetur ad fructus post litem contestatam perceptos, & ei soluendum est interesse pretij, latè *Pinell. in l. 2. par. 2. cap. 4. C. de rescind. vend. num. 1. 2. & per tot.* vbi dicit, quod imputandum est ipsi venditori, qui agere distulit, cum potuerit quocunque tempore ius suum experiri, licèt alij alitèr sentiant, quorum argumentis rectè respondet *Pinell. loco cit.*

Obserua tamen, quod si in venditione læsio enormissima interuenerit, ità vt non solum vltra dimidiam, sed etiam vltra bessem iusti pretij venditor deceptus fuerit, tunc contractus iudicatur nullus, quasi eo casu adsit dolus ex proposito; & ideò emptor præcisè cogitur rem restituere vna cum fructibus, quos percepit, vel percipere potuit à die contractus, & traditionis, vt seruatur in quolibet malæ fidei possessore, *Canter. d. cap. 13. nu. 43. vbi citat Gam. dec. 94. & 95. Borrell. consl. 100. Alua. Valasc. consul. 43. lib. 1. & alios*.

51 Notandum est etiam, quod minor restituitur aduersus obligationem etiam pro patre factam non obstante renunciatione, & iuramento, quando constaret de enormissima læsione, vt si minor non possit indemnis releuari, aut summa, pro qua se obligauit, excedat proprium patrimonium; eo enim casu præsumitur dolus, qui cum re ipsa contingat, æquiparatur dolo vero, & ex proposito, *Afflict. dec. 322. n. 7. & seq. Cephal. conf. 207. nu. 74.* vbi dicit, quod dispositio *auth. sacramenta puberū, C. si aduers. vend.* non habet locum data enormi læsione, *Rot. diuers. dec. 102. n. 1. & seq. par. 2.* vbi, quod hæredes mulieris possunt impugnare, ac rescindere ex capite enormissimæ læsionis renunciationē eiusdem mulieris, non obstante iuramento, decreto Iudicis, auctoritate tutoris, vel curatoris, interuentu consanguineorū, & alijs cautelis: præsertim si renunciatio facta sit ad fauorem patris, quo casu censetur facta metu reuerentiali, propter quem rescinditur officio Iudicis absque alia probatione minarum præcedentium, stante enormissima læsione, *& dec. 428. n. 3. ead. par. 2. Greg. dec. 333. num. 7. & seq. & dec. 120. num. 14. latè Buratt. dec. 75.*

S V M M A R I V M.

52 *Qui vult vti remedio l. 2. C. de Rescind. vend. probare debet læsionem vltra dimidiam iusti pretij tempore contractus.*
Pretium conuentum inter partes regulariter præsumitur iustum, ibidem.
53 *Quoad pretium, seu valorem rei, attenditur consuetudo loci, & nu. 65.*
54 *Minuitur pretium rei sitæ in loco periculis obnoxio.*
55 *Valor rei consideratur, dum res extabat penes venditorem.*
56 *Res tanto minus valere dicitur, quantum importat onus, quo eadem res grauata est.*

Res

57 *Res litigiosa multo minus æstimatur.*
58 *Cum venditur res cum qualitate minuente rei pretium, debet plenius probari læsio ex parte venditoris longè supra dimidiã iusti pretij.*
59 *Pactum de reuendendo minuit valorem rei.*
60 *Venditor sciens rei valorem, si donauerit emptori quicquid vltra pretium conuentum res ipsa valet, excluditur à beneficio d. l. 2. limitatur nu. 61.*
61 *Scientia probatur ex coniecturis, & n. 62.*
62 *Sciens rei valorem, excluditur à dicto beneficio, etiamsi nulla facta fuerit mentio donationis in instrumento.*
63 *Sciens rei valorem censetur partem vendere, & partem donare.*
64 *Quando huiusmodi scientia præsumatur.*
65 *Clausula, quod plus valet, donauit &c. quando referatur ad modicam quantitatem.*
66 *Modicum qualiter intelligatur.*

Quæstio VI.

Valor rei stabilis, seu immobilis quomodo considerari debeat, vt locum habeat remedium l. 2. C. de rescind. vendit.

52 CErtum est, quod, vt sit locus dicto remedio, probari debet læsio vltra dimidiam iusti pretij inspecto tempore contractus: non enim sufficeret læsio citra dimidiam, *vt in d. l. 2. in fin. & l. si voluntate tua, C. eod. tit.* pretium enim conuentum inter partes regulariter præsumitur iustum, *Mascard. conclus.* 1231. *Ciriac. controu.* 123. *nu.* 4. *& contr.* 261. *nu.* 51. *& seq. & contr.* 162. *num.* 25. vbi subijcit, quod ædificia accessoria fundo, præsumuntur æstimata cum ipso fundo, licèt in æstimatione periti non fecerint de eis aliquã mentionem, *Card. Seraphin. decis.* 1378. *nu.* 3. vbi dicit, quod ædificia sita in prædijs rusticis non habentur in consideratione, nisi vti quid accessorium; & licèt reddant prædium pretiosius, tamen non æstimantur, prout æstimantur prædia vrbana, nisi inter partes aliud fuerit conuẽtum, *Vrsell. concl.* 62. *nu.* 97.

53 Ad discernendum autem verum valorem, animaduertere debet Iudex consuetudinem loci; quia res quandoque minus valet in vno loco, quàm in alio, *l. fin. §. vlt. vbi DD. C. de Admin. Tut. Pinell. in d. l. 2. par. 3. cap. vlt. num.* 22. vbi dicit,
54 quod minuitur pretium rei sitæ in loco periculis obnoxio, *Ciriac. contr.* 421. *n.* 10. *& contr.* 1 *nu.* 29. vbi dicit, quod iustum rei pretium est, quod communi hominum æstimatione statutum est, & communiter in loco frequens in vsu est, *per textum in l. pretia rerum,* 63. *ff. ad l. falcid. l. in quantitate,* 73. *§. magna, ff. eod. tit. l. fin. § his adijcimus, C. de Admin. tut.*

55 Secundò considerare debet valorem rei, dum extabat penes venditorem; nam apud debitorem debitis implicitum, & qui non potest cauere de euictione, res minus valet, quæ apud alium plus valeret, *Bart. communiter receptus in l.* 1. *§. si hæres, n.* 3. *ff. Ad Senatusconf. Trebell. Ciriac. d. controu.* 421. *nu.* 9. *& alij apud Pinell. in d. l. 2. par. 3. cap. vlt. nu.* 20. *C. de Rescind. vend.*

56 Tertiò deducere debet onera, quibus res grauata est, quia res tanto minus valere dicitur, quantum importat onus, *l. subsignatum, §. bona, ff. de verb. signif. l. si quas,* 16. *C. de Rescind. vend. l. quantitas,* 72. *ff. ad l. falcid. d. l.* 1. *§. si hæres, vbi Bart. & alij, ff. ad Trebell. Crauett. conf.* 202. *nu.* 19 *Pinell. vbi supra, d. cap. vlt. n.* 19.
57 vbi dicit, quod res litigiosa multo minus æstimatur, *latè Mascard. de Probat. conclus.* 1396. *nu.* 13. *& seq. vol.* 1. vbi dicit,
58 quod cum venditur res cum qualitate minuente rei pretium, debet pleniùs probari læsio ex parte venditoris longè supra dimidiam iusti pretij, *Tiraq. de Retract.*
59 *conuent. in præfat. nu.* 25. vbi etiam dicit, quod pactum de reuendendo minuit valorem rei.

60 Quartò inspicere debet diligenter verba instrumenti venditionis: nam si venditor sciens rei valorem, donauerit emptori quicquid vltra pretium conuentum res ipsa valet, excluderetur à beneficio *d. l. 2. C. de rescind. vend.* præsertim si venditor in donatione adiecerit ea verba, si plus valet, donauit quantumcumque sit siue magnum, siue paruum, *Bart. in d. l.* 2. *nu.* 14. *C. de rescind. vend. Boer. dec.* 142. *nu.* 6. *& seq. latè Cagnol. in d. l.* 2. *n.* 123.
61 *& seq.* vbi dicit, quod scientia probatur ex coniecturis, cum in animo consistat; & ideò is, qui versatur circa culturam rerum, præsumitur scire illarum valorem ex reditu; hoc tamen non procederet in minore, muliere, Tutore, Curatore, Beneficiato, seu Rectore Ecclesiæ, & alijs non habentibus potestatem donandi, nec in rustico, & alijs simplicibus personis, nisi essent sagaces, *Boer. dec.* 142. *per tot.* vbi
62 addit, quod sciens valorem rei, excluditur à dicto beneficio, etiamsi nulla facta

fuerit

fuerit mentio donationis, quia sciens valorem rei, censetur partem vendere, & partem donare, Ciriac. contr. 421. nu. 11.
64 *& seq.* vbi, quod scientia venditoris de valore rei dicitur probata, si de reditu ipsius rei facta fuerit mentio in instrumento. Secus esset, si venditor valorem rei ignorauerit, quia tunc illa clausula, *quod*
65 *plus valet, dedit & donauit &c.* ad modicum tantummodò refertur, *Bart. in d. l. 2. num. 15. & communem dicit* Cagnol.
66 *ibidem nu. 129.* vbi etiam resoluit, quod modicum, cum non sit à iure determinatum, relinquitur arbitrio Iudicis, *Boer. d. dec. 142. nu. 6. & seq.*

SVMMARIVM.

67 *Quando pro melioramentis res tota retineri possit, & quando pars tantùm.*
68 *Quando fructus computentur in sortem.*
69 *Possessor, qui in termino sibi præfixo non probauit melioramenta, condemnatur ad rei restitutionem, præstita cautione de reficiendo melioramenta facta legitima liquidatione.*
70 *Exceptio melioramentorum illiquida, non retardat immissionem.*
71 *Possessor, qui rem meliorem reddidit, conuentus hypothecaria ab aliquo creditore, si vult retinere rem, potest soluere creditori agenti valorem rei, detractis melioramentis: limitatur nu. seq.*
72 *Quid si creditor velit soluere meliorationes.*
73 *In liquidatione melioramentorum debet probari status antiquus rei melioratæ.*
74 *Melioramenta facta in arborum plantatione non perpetuò duratura, non habentur in consideratione.*
75 *In materia melioramentorum non attenditur quid impensum fuerit, sed quid fuerit melioratum, & nu. seq.*
76 *Quid si minus impensum sit, quàm melioratum.*
77 *Quando melioramenta non debeantur.*
78 *Creditori competit retentio, etiamsi nullam haberet hypothecam, vel in possessionem nulliter immissus sit.*
Fauorabilior est retentio, quàm actio, ibidem.
79 *An possessor domus, seu fundi censiti, qui censum redemit, seu extinxit, vti possit beneficio retentionis.*
80 *In iudicio summarijssimo manutentionis leuiores probationes, & adminicula admittuntur.*
81 *In dicto iudicio satis est vnicus testis, vel duo etiam nulliter examinati ex defectu iurisdictionis, & citationis, & etiam examinati in alia causa, & inter diuersas personas, & nu. seq.*
82 *Possessio probatur ex assertione partis enũciantis aliquem occupatorem; & ex implicita confessione Aduersarij petentis immissionem.*

Quæstio VII.

Quomodo, & quando competat retentio pro melioramentis.

67 COmmuniter distinguitur, quod aut melioratus est totus fundus, & totus similiter retineri potest pro melioramentis; aut pars fundi tantùm est meliorata, puta vnus ager, & tunc non potest retineri totus fundus, sed ager tantùm melioratus; quo casu ille, qui rem meliorem reddidit,
68 superlucratur fructus pro parte tantùm meliorata, & si quid perceperit ex parte fundi non meliorati, debet illud computare in sortem, *Negus. de pignor. 4. mem. 5. par. princ. nu. 20. Zabarell. cons. 78. nu. 3. quos refert, & sequitur Ludouic. dec. Rot. Lucen. 7. nu. 10. & seq.*
69 Tenetur autem possessor probare huiusmodi melioramenta, & ideò solet in iudicio præfigi competens terminus ad ea liquidanda; & si in termino prefixo liquidatio facta non fuerit, non erit amplius locus retentioni, & iustè poterit talis possessor condemnari ad rei, seu fundi restitutionem, præstita cautione de reficiendo melioramenta facta legitima liquidatione, *Negus. loco cit. num. 10. Ciriac. contr. ser. 194. nu. 4. Rot. dec. 127. num. 6. & seq. par. 4. tom. 2. Recent. Merlin. dec. 118. nu. 15.*
70 vbi dicit, quod exceptio melioramentorum illiquida non retardat immissionem.
71 Notandum est autem, quod si possessor, qui rem meliorem reddidit, conueniatur hypothecaria ab aliquo creditore, non cogitur soluere debitum, vt cogitur alius possessor, qui nulla in re fecit melioramenta; *l. quandiu, C. de distract. pignor.* sed potest, si vult retinere rem, soluere creditori agenti valorem rei, detractis melioramentis, secundùm tempus præsens, hoc est æstimationem rei de præsenti, cum augmento etiam intrinseco, quo ex beneficio temporis aucta est, *Negus. loco cit. nu. 21. & communem d. Thesaur. qq. for. lib. 1. q. 71. num. 5. Ciriac. d. contr. 194. num. 1. & seq.* vbi, quod in tali casu tota pecunia deponi debet penes montem pietatis, vel apud idoneum mercatorem;
72 verum hæc sententia non procederet, si credi-

creditor vellet soluere meliorationes, quia tunc posset à tali possessore rem auocare, *Couar. var. lib.* 1. *cap.* 8. *nu.* 1. *vers. tandem his omnibus &c. Ciriac. vbi supra num.* 9.

73 Notandum 2. quod in liquidatione meliorament orum debet probari status antiquus rei melioratæ, *Card. Seraphin. dec.* 898. *num.* 6. *& decis.* 952. *nu.* 3. *Merlin.*

74 *decis.* 118 *num.* 14. subdens *num. sequen.* quod melioramenta facta in arborum plantatione non perpetuò duratura, non habentur in consideratione.

75 Notandum 3. quod in materia melioramentorum non attenditur, quid impensum fuerit, sed quid fuerit melioratum: im-

76 mò & si minus impensum sit, quàm melioratum, solum debetur, & attenditur id, quod minus est, dictante hoc ratione naturali, vt scilicet solum recuperetur id, quod verè fuit impensum, & non repetatur id, quod inutiliter fuit erogatum, ex quo res non est effecta melior, nec pretiosior, *ex latè deductis per Merlin. dec.* 546. *nu.* 1, *& seq.*

77 Notandum 4. quod melioramenta non debentur, nisi constet de vtilitate eius, quod impensum est, & quod facta fuerint ab eodemmet, qui illa petit; ad hunc enim effectum non sufficit, quod fundum quis melioratum detineat, nisi probet, se, vel illos, quibus ipse successit titulo vniuersali, vel singulari cum cessione iurium, melioramenta fecisse, *Rolan. cons.* 28. *num.* 26. *lib.* 1. *Hond. cons.* 85. *nu.* 41. *lib.* 1. *Gratian. discept. for. cap.* 193. *num.* 1. *& seq. Thomat. dec.* 59. *nu.* 22. *& seq.*

78 Notandum 5. quod creditori competeret retentio, etiamsi nullam habeat hypothecam, dummodò creditum sit liquidum, & clarum, *Rot. decis.* 237. *num.* 3. *&* 4. *par.* 8. *recent. Buratt. decis.* 914. *num.* 5. vbi, quod fauorabilior est retentio, quàm actio, *Surd. decis.* 46. *num.* 7. *& seq. Galles. de form. cameral. oblig in fin. num.* 32. vbi, quod creditor immissus in possessionem etiam nulliter, potest vti iure retentionis.

79 An verò possessor domus, seu fundi censiti, qui censum redemit, seu extinxit, vti possit beneficio retentionis? negat *Card. Caualer. decis.* 539. *num.* 2. *&* 3. quia debitor non potest molestari à Domino census pro restitutione sortis principalis, *ex constitutione Pij V. de creandis censibus*; hoc tamen procedere potest de rigore, secus de æquitate, *per tex. in l. si & me, & Titium, in fin. ff. si cert. pet.*

80 Notandum 6. quod in iudicio summarijssimo manutentionis leuiores probationes, & adminicula admittuntur, vnde satis

81 esset vnicus testis, vel duo etiam nulliter examinati, *latè Couar. pract. qq. cap.* 17. *num.* 4. vbi dicit, quod in hoc iudicio non sunt admittendi defectus aduersus testes productos, nec admittitur reprobatio testium, eo quod agitur de præiudicio, quod potest tolli per sententiam diffinitiuam, *Rolan. cons.* 8. *nu.* 30. *lib.* 4. *Buratt. decis.* 533. *per tot.* vbi, quod admittuntur testes nulliter examinati etiam ex defectu iurisdictionis, & citationis, quia tales testes faciunt adminiculum, *Post. in tract. mandat. de manuten. obseru.* 38. *num.* 49. vbi, quod in tali iudicio admittuntur testes etiam in alia causa examinati, & inter diuersas personas, *Rot. apud Post. in d. tract. decis.* 269. *num.* 4. *&* 5. *& coram Greg.*

82 *decis.* 458. vbi, quod possessio ad effectum manutentionis probatur ex assertione partis aduersæ enunciantis aliquem detentorem, & occupatorem: licèt enim ex his verbis videatur confiteri possessionem vitiosam, tamen ista confessio, cum habeat præsumptionem contra se, quia possessio præsumitur iusta, & legitima, & non vitiosa, potest acceptari confessio respectu possessionis, reiecta qualitate vitij, *vide Buratt. decis.* 393. *nu.* 1. *& seq.* vbi, quod possessio probatur etiam ex implicita confessione Aduersarij petentis immissionem, *Post. in d. tract. d. obser.* 38. *nu.* 49.

SVMMARIVM.

1 *Census impositus super certo fundo iuxta formam bullæ Pij V. censetur in eodem loco esse, vbi fundus existit.*

2 *Quid si contractus fuit celebratus in vno loco, & fundus censitus existat in alio loco.*

3 *Donans fundum, super quo est impositus census, non tenetur luere censum, & liberare fundum: limitatur nu.* 5. *&* 8.

4 *In donatione non competit euictio.*

5 *Si testator legauit scienter rem censui suppositam, tenetur hæres luere censum: limitatur nu.* 9. *&* 10.

6 *Quid si ignoranter legauerit rem censui suppositam, vel alteri obligatam, & n.* 10.

7 *Pro legato competit euictio.*

8 *Quid si maritus fundum censui suppositum sciens acceperit in dotem, eumdemque postea legauerit vxori.*

9 *Et quid si res relinquatur cum omnibus iuribus, & pertinentijs.*

10 *An hæres teneatur luere onera, quæ sunt perpetua ex dispositione legis, vel indictione superiorum.*

11 *Vsufructuarius tenetur ad soluendum collectam, & alias præstationes: limitatur ibidem.*

12 *An, & quando super re emphiteotica possit imponi census, & nu. 17.*

13 *Quando census, seu seruitus imposita ab emphiteuta, extinguatur, & quando non.*

14 *Facultas alienandi concessa emphiteutæ, finita locatione, ac resoluto iure ipsius emphiteutæ expirat.*

15 *Regula, quod bona prohibita alienari, non prohibentur hypothecari, quãdo procedat.*

16 *Census impositio super rebus tacitè alienari prohibitis, non inducit caducitatem.*

17 *Census impositus super fructibus rei emphiteoticæ substinetur, secus si super re ipsa.*

18 *Census in dubio præsumitur impositus super re ipsa, non autem super fructibus.*

19 *Quando Dominus directus agere possit ad caducitatem rei in emphiteusim concessæ.*

20 *An Vasallus possit imponere censum, vel aliam seruitutem super re feudali, & nu. 21. cum seq.*

21 *Emphiteuta, & Vasallus possunt sine consensu Domini constituere vsumfructum in re emphiteotica, vel feudali.*

22 *Quando Vasallus super feudo possit imponere censum perpetuò duraturum.*

23 *Hæres grauatus potest censum imponere super fructibus rei fideicommiss. suppositæ: limitatur nu. seq.*

24 *Census impositus super re ipsa restitutioni obnoxia, nullius est roboris, si testator expressè prohibuerit alienationem, vel pignorationem.*

Prohibitio testatoris comprehendit etiam casus exceptos in auth. res, quæ, C. commun. de leg. ibidem.

25 *Quid si res fideicommisso supposita in parte esset libera, vel census imponeretur ab eo, cui competunt detractiones legitimæ, & trebellianicæ.*

26 *An, & quando vsufructuarius possit imponere censum super re, cuius vsumfructum habet.*

An possessor bonorum maioratus possit censum imponere super dictis bonis, ibidem.

27 *An, & quando census imponi possit super melioramentis, & nu. seq.*

28 *Census constitui non potest super credito, nec super iuribus incorporalibus.*

Actiones inter immobilia computantur, ibidem.

29 *Vsufructuarius an, & quando repetere possit melioramenta.*

30 *Vsufructuarij partes sunt tueri quod accepit.*

31 *An, & quando colono vsufructuarij denegetur repetitio melioramentorum factorum in re conducta.*

32 *An agi possit ad restitutionem sortis, si census impositus fuit super re supposita fideicommisso, & perpetuæ prohibitioni alienationis.*

33 *An, & quando substineatur census impositus super re aliena.*

34 *Census imponi non potest super re empta cum pacto, quod emptor eius dominiũ nõ acquirat ante integram pretij solutionẽ.*

35 *Quando obligatio fideiussoris firma remaneat, licèt nulla sit obligatio principalis debitoris.*

36 *Quando damna, & interesse debeantur.*

37 *An census impositus super re de sui natura fructifera validus sit, si expensæ superant fructus.*

38 *Extinguitur census impositus super bonis, quæ postea redduntur infructifera.*

39 *An census censeatur vsurarius, si fuerit constitutus ad rationem scutorum decem pro centenario vigore consuetudinis loci.*

40 *Pensio emphiteotica, & similes reditus fundales, dicuntur bona immobilia, & sequuntur locum rei, ob quam debentur: limitatur nu. seq.*

In confiscatione bonorum immobilium veniunt annui reditus, ibidem.

41 *Annui reditus, qui non percipiuntur ex certis fundis, sed generaliter ex bonis mobilibus, & immobilibus, sequuntur personam creditoris.*

CAP. VIII.

De Censibus, & alijs annuis reditibus.

1 QVæritur 1. in quo loco census dicatur existere? Resp. quod census impositus super certo fundo iuxta formam bullæ Pij V. censetur in eodem loco esse, vbi fundus; census enim inest prædio tamquam accidens in subiecto, & ideò cum prædio identificatur; accidentia enim naturaliter cum subiecto identificantur, & illius subsistentia subsistunt, vt docet Philosophi; vndę fit, vt inter immobilia connumeretur, & pereunte fundo, ipse quoque census pereat, & extinguatur, *Couar. var. lib. 3. cap. 7. nu. 6. Thesaur. iun. quæst. forens. lib. 2. quæst. 5. in fin. Barz. dec. 109. nu. 10. & seq. Peregr. cons. 90. n. 29. lib. 1. Gabr. cons. 141. nu. 15. lib. 2. Tiraq. de iure primog. quæst 49. nu. 9. Rota dec. 757. nu. 2. par. 1. Diuers. & in Narnien. bonorum 26. Iunij 1637. coram Motmanno, & dec. 290. n. 8. & seq. & dec. 144. n. 13 & seq. par. 8. Recent.* vbi hanc esse veriorem opinionem testatur, *quicquid dicat Gratian. discept. for. cap. 21. nu. 12 & cap. 29. nu. 7. & seq. & præcipuè nu. 28. cum seq.*

Hinc

2 Hinc infertur, quod census non subijci-
tur statuto loci, vbi contractus fuit cele-
bratus, seu vbi moratur is, ad cuius fauo-
rem fuit impositus, si fundus censitus exi-
stat extra territorium statuentium, *vt latè
deductum fuit in d. decis. 290. par. 8. re-
cent.*

3 Infertur 2. quod donans fundum, super
quo est impositus census, nec ipse, nec eius
hæres tenetur luere censum, & liberare
fundum: quia donans eo modo, quo possi-
debat, præsumitur rem donare; vnde in
4 donatione non competit euictio, *l. Aristo,
§. fin. ff. de Donat. & ità resoluit Rota in
Romana census 7. Februarij 1628. coram
Pirouano, quæ est decis. 143. par. 5. tom. 1.
Recent. quicquid dicat Gratian. discept. for.
cap. 955. nu. 23. & seq.*

5 Limita in legato: nam si testator lega-
uit scienter rem censui suppositam, tene-
tur hæres luere censum, & rem liberare,
*l. prædia obligata, C. de fideicom. latè Cenc.
de Censib. par. 2. cap. 2. q. 3. art. 7.* secus
6 si ignoranter, *l. si res obligata, ff. de leg.* 1.
exceptis tamen duobus casibus, videlicet
quando testator legauit coniunctæ perso-
næ, vel si res pro tanto erat obligata, quan-
ti valebat, tunc enim hæres tenetur simi-
liter luere, *vt in d. l. res obligata, vbi gloss.
& DD.* idemque dicendum, quando onus
absorberet maiorem partem fructuum, *vt
post Ias. in d. l. res obligata, num. 5. dixit
Rota d. decis. 143. nu. 9.* nec mirum videri
7 debet, quia pro legato competit euictio,
l. si domus, §. de euictione, ff. de leg. 1.

8 Obserua tamen, quod si maritus fundum
censui suppositum sciens acceperit in do-
tem, eumdemque postea legauerit vxori,
non cogetur hæres huiusmodi fundum
liberare, nisi expressè dixerit in testamen-
to, *l. licèt placeat, ff. de dot. præleg.*

9 Obserua 2. quod quando res relinquitur
cum omnibus iuribus, & pertinentijs,
tunc quia transeunt iura tam actiua, quàm
passiua, onus luendi non spectat ad hære-
dem, *Bursat. cons. 5. nu. 6. Pedroc. cons. 2.
nu. 42. & 159. quos refert, & sequitur Cenc.
de Censib. d. par. 2. cap. 2. q. 3. art. 7. num.*
15. *Rot. d. decis. 143. nu. 9. par. 5. tom. 1.
Recent.*

10 Obserua 3. quod in prædictis casibus
tenetur quidem hæres luere censum, &
alia onera, quæ imminent personæ, seu
quæ à persona debentur, & inhærent rei
tamquam qualitates extrinsecæ; non autē
teneretur luere onera, quæ imminent rei,
illiq; inhærent tamquam qualitates intrin-
secæ, & sunt perpetua ex dispositione le-
gis, vel indictione superiorum, *l. hactenus,
§. vbi gloss. in ver. ab eo. l. si pendentes, 39. § si
quid cloacarum, & ibidem Alberic. ff. de
Vsufr. l. quæro, ff. de Vsufr. legat.* vbi vsu-
11 fructuarius tenetur ad soluendum colle-
ctam, & alias præstationes, *Rim. iun. cons.
172. nu. 22. & seq. lib. 2. Ant. Gomez. var.
resol. tom. 1. cap. 11. ante nu. 4. & alij apud
Cenc. loco cit. d. ar. 7. nu. 13 & 14.*

Notandum tamen est, quod vsufructua-
rius non teneretur soluere collectam, nec
alias præstationes, nec annua legata, quan-
do vsusfructus in tali casu remaneret inu-
tilis, sed tunc hæres proprietarius tenere-
tur soluere de proprio, *Caualcan. de vsufr.
nu. 216. Surd. dec. 28. num. 6.* Castill. *eod.
tit. de vsufr. cap. 58. nu. 13.* quod procedit,
etiamsi aliquid modicum pro vsufructua-
rio adhuc superesset, quod Iudicis arbi-
trio relinquitur, *Boer. dec. 242. nu. 6. &
seq.* modica verò, vel magna quantitas me-
tienda est non ex valore rei in vsumfru-
ctum relictæ, sed ex fructus ipsius rei, *ex
trad. per Caualc. de vsufr. nu. 225.*

12 Quæritur 2. an super re emphiteotica
possit imponi census? Resp. quod aut in
inuestitura emphiteusis fuit expressè pro-
hibita alienatio, & tunc super re emphiteo-
tica non potest imponi census; aut verò
non fuit prohibita alienatio, & tunc cen-
sus quidem validè ab initio potest imponi,
sed resoluta, aut deuoluta emphiteusi re-
soluitur census, & res emphiteotica reuer-
titur libera ad Dominum, *l. lex vectigali,
ff. de Pignor. DD in l. & in prouinciali, C. de
seruit. & aqua, Osasc. decis 156. num. 13. Af-
flict. decis. 380. nu. 2 & seq. & ità pluries re-
soluisse Rotam Romanam testatur Theodos.
Rub. in suis singular to. 2. in ver. census, §. 5.
Cenc. de Censib. par. 1. cap. 2. q. 2. art. 2. nu. 6.
13 & seq.* subdens, censum, seu seruitutem
impositam ab emphiteuta non extingui,
nisi quando dominium vtile consolidatur
cum directo ex natura emphiteusis, & ex
causa necessaria, videlicet iure prælationis,
vel commissi, vel finitæ generationis: secus
si ex causa voluntaria, ex aliquo particula-
ri titulo venditionis, donationis, vel simili,
*latè Rota decis. 86. nu. 30. & seq. par. 5. tom. 1.
Recent.* vbi addit, quod facultas alienandi
14 concessa emphiteutæ, finita locatione, ac
resoluto iure ipsius emphiteutæ expirat
tario prædictæ conclusionis est, quia licèt
15 quando adest expressa prohibitio homi-
nis, vel legis, prohibita censeatur etiam
hypotheca; secus tamen est, quando non
concurrit expressa prohibitio, sed tantùm
tacita: hoc enim casu procedit communis
conclusio, quod bona prohibita alienari,
non prohibentur hypothecari, & veniunt
in generali obligatione bonorum, *iuxta
gloss. communiter receptam in l. fin. ver. alijs,*

C. de iur. emphit. Bart. in l. si constante,
nu. 73. ff solut. matrim. Afflict. dec. 191.
num. 3. Neguf. de pignor. par. 2. mem. 2.
nu. 28. fol. 35. Clar. in §. emphiteusis, q. 18.
Rota apud Cenc. de censib. decis. 40. vbi,
16 quod census impositio super rebus tacitè alienari prohibitis non inducit caduci-
tatem, & dec. 116. nu. 19. par. 6. Recent.
17 Obserua tamen, quod tunc substineretur
huiusmodi census, quando fuit impositus
super fructibus rei emphiteoticæ; secus si
impositus fuit super re ipsa vna cum hy-
potheca, quo casu impositio est nulla,
iuxta distinctionem Bart. in l. codicillis, §.
instituto, ff. de leg. 2. Rot. dec. 48. nu. 1. apud
Cenc. de Censib. & dec. 480. nu. 1. par. 2.
Diuers. Mantica de Tacitis, & ambig. con-
uen. lib. 22. tit. 28. nu. 50. & tradit idem
Cenc. d. par. 1. cap. 2. q. 2. art. 2. num. 10.
18 & seq. vbi obseruat; quod in dubio cen-
sus præsumitur impositus super re ipsa, &
ipsius proprietate, non autem super fructi-
bus, Gratian. discept. for. cap. 43. num. 21.
19 vbi dicit, quod in hoc secundo casu po-
terit agi ad caducitatem per Dominum;
de quo tamen vide Card. Seraphin. dec. 794.
nu. 9. vers. neque obstat &c. & dec. 1290.
sub nu. 13. vbi dicit, quod tunc demum
emphiteuta per impositionem census ca-
deret à iure suo, quando in inuestitura
adesset pactum expressum de non alienan-
do sine consensu Domini, cum adiectione
etiam pœnæ caducitatis in casu alienatio-
nis, vt sensit etiam Cenc. vbi supra d. q. 2.
art. 2. nu. 14. & seq.
20 Quæritur 3. an Vasallus possit impone-
re censum super re feudali? Resp. affirma-
tiuè: census verò durabit durante iure
suo, quemadmodum potest super eadem
re feudali imponere seruitutem quoad
suimet præiudicium, vt tradunt DD. com-
muniter, latè Rolan. cons. 59. num. 12. &
21 seq. lib. 2. vbi etiam dicit, quod tam em-
phiteuta, quàm Vasallus possunt sine con-
sensu Domini constituere vsumfructum in
re emphiteotica, vel feudali, quia per cõ-
stitutionem vsusfructus non transfertur
in vsufructuarium vtile dominium, quod
ipsi habent, Ruin. consil. 150. num. 14.
vol. 3. Clar. qui etiam de communi testa-
tur in §. feudum, qu. 37. in princip. vbi,
quod talis impositio neque Domino no-
cet, neque ijs, qui succedere debent in
feudo ex prouidentia primi acquirentis,
Cenc. de Censib. d. par. 1. cap. 2. q. 2. art. 1.
nu. 12. & seq.
22 Limita, quando feudum est hæreditariũ
acquisitum pro se, & hæredibus, vel quan-
do in inuestitura Vasallo data fuit fa-
cultas alienandi, quia tunc poterit cen-
sum etiam perpetuò duraturũ imponere,
vt post Intrigl. super bull. de Censib. q. 26.
nu. 12. cum seq. & alios trad. Cenc. loco cit.
nu. 15. & seq.

An verò Vasallus possit censum impo-
nere super melioramentis, dicemus infra.
23 Quæritur 4. an hæres grauatus possit
censum imponere super fructibus rei sup-
positæ fideicommisso? Resp. affirmatiuè:
census autem huiusmodi durabit durante
iure imponentis, vt supra diximus de Va-
sallo, Gratian. discept. for. cap. 43. nu. 21.
Mantic. de Tacit. lib. 22. tit. 28. num. 50.
& alij, quos refert, & sequitur Cenc. d.
par. 1. cap. 2. q. 2. art. 2. nu. 10. subdens,
24 quod census nullius esset roboris, si im-
positus fuerit super re ipsa restitutioni
obnoxia, vt supra diximus de censu impo-
sito super re emphiteotica: quod procedit,
quando testator prohibuit expressè alie-
nationem, vel pignorationem, Card. Se-
raphin. dec. 757. nu. 2. & seq. Guid. Pap.
dec. 611. nu. 4. vbi dicit, quod eo casu res
subiectæ restitutioni neque in casibus ex-
ceptis in auth. res quæ, Cod. commun. de leg.
poterunt alienari, quia illa prohibitio te-
statoris comprehendit casus exceptos;
secus esset, quando non adesset expressa
prohibitio alienandi, aut pignorandi: eo
enim casu impositio census subsisteret, li-
cèt resoluatur resoluto iure imponentis,
seu eueniente casu restitutionis, Guid.
Pap. d. dec. 611. n. 1. Card. Seraph. dec. 693.
25 n. 5. idẽ dicendũ, vbi res fideicõmisso sup-
posita, in parte esset libera, vel census impo-
neretur ab eo, cui competerent detractio-
nes legitimæ, & trebellianicæ, quia tunc
etiam census subsisteret, Rot. apud Cenc.
dec. 49. nu. 1. & seq. & dec. 53. nu. 5. &
in Romana, seu Ciuitatis Castelli census
27. Maij 1630. coram Pirouano, & dec. 116.
nu. 24. par. 6. recent.
26 Quæritur 5. An vsufructuarius possit im-
ponere censum super re, cuius vsumfru-
ctum habet? Resp. posse Vsufructua-
rium imponere censum super commodita-
te percipiendi fructus, quemadmodum
possessor bonorum maioratus potest super
commoditate percipiendi fructus ex di-
ctis bonis imponere censum, dummodò
huiusmodi bona non sint expressè prohi-
bita alienari, vt post Host. in Summ. in
tit. de censib. §. Quis imponere potest, Ma-
strill. dec. Sicil. 92. nu. 14. lib. 1. & alios
resoluit Cenc. de censib. par. 1. cap. 2. q. 3.
art. 3. vbi, quod talis commoditas cense-
tur obligata durante vita ipsius Vsufru-
ctuarij, vel possessoris bonorum maiora-
tus.
27 Quæres, an census validè imponi possit
super

super melioramentis ? Resp. quod aut is, qui melioramenta fecit, interim est Dominus ipsius rei melioratæ, & pleno iure, ac bona fide tanquam Dominus illam possidet, qualis est grauatus ex fideicommisso restituere post eius obitum, vel sub aliqua conditione, *vt in l. generaliter, §. sub conditione, ff. Qui & à quibus manumiss. &c.* vel habet dominium saltem vtile, veluti feudatarius, & emphiteuta, *vt in l. 1. vbi DD. ff. si Ager vectigal. &c.* & tunc rectè census imponi potest super melioramentis, & substinetur etiam postquam venit casus restitutionis rei melioratæ, quia ab initio proprietas melioramentorum acquisita fuit ipsi melioranti; ideòque huiusmodi melioramenta non veniunt in restitutione fideicommissi, sed per viam detractionis remanent libera ipsi hæredi grauato: quemadmodum melioramenta facta à feudatario, vel emphiteuta non dicuntur feudalia, aut emphiteotica, licèt subiectum principale sit feudale, seu emphiteoticum, sed transeunt ad hæredes emphiteutæ, seu Vasalli meliorantis, *Rota dec. 158. num. 4. par. 4. tom. 2. & latiùs dec. 116. num. 20. & seq. par. 6. Recent. Cenc. de censib. par. 1. cap. 2. art. 1. nu. 16. & art. 2. nu. 17.*

28 Aut is, qui fecit melioramenta nullum habebat dominium in re meliorata, sed solummodò quamdã possessionem, qualis est vsufructuarius, qui dicitur habere ius dumtaxat in re, eaque frui debet, non quidem iure dominij, sed iure seruitutis, *l. vti frui, §. vtrum autem, ff. si vsusfr. pet.* quod ius multo debilius est, quam ius emphiteutæ, & grauati, *vt d. Alba cons. 454. nu. 5. Castill. de vsufr. cap. 5. nu. 17.* & in hoc casu census nullatenus substinetur, vtpote impositus super credito impẽsarum in melioramentis factarum: non enim constitui potest census super credito, nec super iuribus incorporalibus, & actionibus etiam ad res immobiles competentibus; quia licèt actiones inter immobilia computentur, nihilominus stabiles non sunt, nec de sui natura fructiferæ, prout requirit bulla Sanctæ mem. Pij V. *ità Rebell. de oblig. iust. lib. 10. q. 6. nu. 4. vers. non tamen &c. Eugen. cons. 100. num. 39. lib. 1. Cenc. de censib. par. 1. cap. 3. qu. 1. art. 5. nu. 5. & seq. Duard. ad d. Bull. S. 1. quæst. 32. nu. 3. & 4. Mastrill. in addit. ad Petr. Gregor. de censib. qu. 5. nu. 105. Auedan. de censib. Hispan. cap. 56. nu. 15.* Rot. *d. decis. 116. num. 14. & seq. par. 6. Recent.*

29 An verò Vsufructuarius repetere possit melioramenta ? affirmat *Bart. in l. 2. C. de Præd. & omnib. reb. naued. lib. 11. Negusant. de Pignor. par. 5. mem. 4. n. 18. & 21. Couar. var. resol. lib. 1. cap. 8. n. 2. & communem dicit Thesaur. iun. qui alios citat, lib. 1. qu. for. 71. nu. 4. & 5.*

Verum hoc procederet concurrentibus infrascriptis conditionibus: videlicet quod vsufructuarius fecerit impensas pro conseruatione rei necessarias. 2. quod impensæ non sint modicæ. 3. quod impensæ ad perpetuam proprietarij vtilitatem pertineant, *vide tex. in l. hactenus, ff. de vsufr. Rot. d. dec. 116. nu. 40. & seq. par. 6. Recent.* vbi, quod Vsufructuarius non repetit expensas factas in constructione noui ędificij, vel additamento tectorij, siue incrustationum ad ędificium iam constructum, quia potius ad sui ipsius voluptatem, & oblectamentum spectant, & excedunt me-
30 tas facultatis ipsius vsufructuarij, cuius
partes sunt tueri quod accepit, non nouum facere etiam in fauorem Domini, *l.
vsufructuarius, 51. & 68. ff. de vsufr. l. si
quis domum, §. hic subiungi, vers. idem
31 quærit, ff. locat.* vbi etiam colono vsufru-
ctuarij denegatur repetitio melioramentorum factorum in re conducta, quia prospicere debuit debilitatem, & resolubilitatem iuris ipsius vsufructuarij: quod tamen intelligendum est, si domum quis locauit tamquam fructuarius, secus si tamquam Dominus, *vt notat glos. in d. §. hic subiungi, ver. prospicere.*

32 Quæres 2. an agi possit ad restitutionem sortis, quando fundus, in quo impositus fuit census, est subiectus fideicommisso, & perpetuæ prohibitioni alienationis ? Resp. quod si fundus est suppositus fideicommisso ità arcto, vt non tantùm sit prohibita alienatio omnium bonorum, sed etiam prohibita sit detractio legitimæ, & trebellianicę, tunc potest agi ad restitutionem sortis, tum quia contractus eo casu attenta testatoris prohibitione est inualidus, *Dec. cons. 102. Alex. cons. 63. n. 10. & 11. lib. 6. Rota in Romana census de Cuppis 17. Martij 1577. coram* Card. *Seraphino, & in Spoletana terrarum* 11. *Decembris* 1599. *&* 6. Martij 1600. *coram* Card. *Millino, prout refert Penia decis. 657. num. 1. & seq.* tum etiam quia, cum fundus huiusmodi in tali casu dari non possit liber, perinde est ac si fuisset euictus, *l. si in venditione, ff. de euict. l. super empti, C. eod. tit.* quamuis enim ante secutam euictionem agi regulariter non possit, *l. qui rem, C. de euictionib.* hæc tamen regula limitatur multis modis, quorum vnus est, vt contra promittentes rem liberam, agi possit ante euictionem, *glos. in d. l. qui rem, ver. conuenire non potest,*

Osasc.

Osasc. decis. 24. nu. 4. Rot. in d. Romana census.

33 Quæritur 6. an valeat census impositus super re aliena sine cõsensu Domini? Resp. quod census impositio super re aliena regulariter est nulla, cum in tali casu census remaneat sub obligatione personali duntaxat, sine fundo, contra formam constitutionis Pij V. *Rota in Viterbien. census 6. Aprilis 1590. coram Card. Platto, & decis. 33. nu. 6. coram Martino Andrea, & decis. 316. nu. 12. par. 6. Recent. Cenc. de Censib. par. 1. cap. 2. q. 1. art. 1. num. 6. & 7.*

Hæc tamen conclusio procedit duobus concurrentibus, videlicet, quod emptor sciuerit, rem esse alienam, & quod Dominus rei reclamet, *Rot. apud Cenc. de censib. decis. 13. & in recentior. decis. 46. num. 11. & seq. par 7. & decis. 48. nu. 15. & seq. par. 8.* vbi, quod ad excludendum emptorem à consecutione fructuum, saltem loco dãnorum, & interesse, non sufficit scientia facti, idest quod fundus sit alienus, sed necessaria est etiam scientia prohibitionis, quæ impedit illius hypothecam, seu alienationem, cum requiratur scientia omnium qualitatum, *iuxta glos. communiter approbatam in cap. concertationi, ver. sciuerit, de appellat. in 6.* & ad effectum amissionis iuris sui scientia debet esse certa, & indubitata, nec sufficeret præsumpta, *ad not. per Card. in clem. unic. §. cæterum, nu. 36. vers. tertiò quæro &c. de concess. præb. Mobed. dec. 4. de probat. Card. Seraphin. dec. 991. nu. 2. & dec. 1239. nu. 1.*

Secus esset, quando emptor census nesciuit, rem, in qua census imponitur, esse alienam, vel quando census imponitur super re aliena, ipso Domino sciente, & consentiente: tunc enim census substinetur, & fructus debentur, *l. rem alienam, ff. de contrah. empt.* vbi, quod valet emptio, si venditur res aliena, licèt res auferri possit ab emptore, *Rota apud Cenc. de censib. d. dec. 13. & dec. 17. nu. 2. & 3. & in Recentior. dec. 46. nu. 11. & dec. 271. nu. 8. par. 7. & dec. 48. nu. 10. par. 8.*

34 An verò emptor rei cum pacto, quod non acquirat eius dominium, nisi soluto integro pretio, possit super ea censum imponere ante pretij integram solutionem? Resp. negatiuè, quia census in tali casu imponeretur super re non libera, & alienari prohibita, *Gratian. dec. March. 13. & in discept. forens. cap. 175. num. 6. & seq. Paul. Bellon. in tract. de eorum, quæ fiunt incontinen. vel ex interuallo, vi & potest. lib. 1. cap. 182. nu. 7.* quos refert, & sequitur *Cenc. de censib. par. 1. cap. 2. art. 4.* vbi dicit, quod licèt per talem census impositionem res ipsa onere reali non afficiatur, nisi euentualiter, idest quatenus dictus emptor per pretij solutionem acquisiuerit rei dominium, & interim validitas census stet in suspenso, ipse tamen imponens remanet obligatus saltem ad interesse, *ex trad. per Petr. Caball. cons. ciuil. 94. nu. 4. lib. 1.*

35 Addunt alij, quod licèt census sit nullus respectu imponentis, hæc tamen nullitas non suffragaretur ei, qui principaliter, & in solidum se se obligauit: hoc enim casu eius obligatio stat per se, & non accessoriè, *ità Marescott. var. lib. 2. cap. 65. nu. 7. Gratian. discept. for. cap. 122. nu. 21. Mohed. dec. 2. de fideiuss.* vbi, quod fideiussor, qui sic se pro minore obligauit, tenetur promissa adimplere, etiamsi contractus ex parte minoris corruat, *latè Greg. dec. 321. num. 7.* idemque dicendum, si adessent clausulæ æquipollentes obligationi, principaliter, & in solidum, qualis est clausula, *omni meliori modo*, obligatio cameralis, interpositio iuramenti, & similia, *Mohed. loco cit. Card. Seraphin. dec. 1324. nu. 5. Gratian. discept. for. cap. 122. n. 10. Ceuall. qu. 382. num. 4. vbi de communi, Marescott. loco cit. d. lib. 2. cap. 65.* vbi alios casus recenset, in quibus firma remanet obligatio fideiussoris, licèt nulla sit obligatio debitoris principalis, *Beltramin. ad Greg. d. dec. 321. nu. 13.* & in puncto census nulliter impositi, quod is, qui se principaliter, & in solidum obligauit, saltem ratione damnorum, & interesse teneatur tam ad sortem, quàm ad fructus, dixit *Rota coram Greg. dec. 560. nu. 1. & 2. & dec. 564. per tot. & apud Cenc. de censib. dec. 139. & 229. & in recentior. dec. 271. nu. 7. & dec. 273. nu. 5. & seq. par. 7 &*
36 *dec. 48. per tot. par. 8.* vbi quod generaliter damna, & interesse debentur, non tantùm, quando illa expressè stipulata fuerunt, sed etiam stante conuentione de euictione in forma iuris valida, & in Vrbe consueta, quæ continet obligationem ad damna, & interesse in casu nullitatis, inualiditatis, & rescissionis contractus ex quocumque capite, & causa etiam in corpore iuris clausis.

37 Quæritur 7. an cẽsus impositus super re de sui natura fructifera validus sit, quando expensæ superant fructus? Resp. negatiuè: hoc enim casu res huiusmodi non potest dici fructifera respectu dictorum fructuũ, prout requirit Bulla Pij V. cum non dicantur fructus, nisi deductis expensis, *l. diuortio, §. fin. ff. solut. matr. l. si à Patre, §. fin. ff. de petit. hæred. l. fundus qui dotis, ff. famil. ercisc.* latè *Rota decis. 227. ex recol-*

recollectis per Farinac. vbi, quod extinguitur census impositus super bonis, quæ 39 postea redduntur infructifera.

Quæritur 8. an census censeatur vsurarius, si fuerit constitutus ad rationem decem pro centenario vigore consuetudinis alicuius loci? Resp. negatiuè, *extrau. vn. de empt. & vendit. Rot. ex recollect. per Farinac. dec. 43. nu. 5. & 6.* consuetudo enim facit contractum licitum, qui aliàs esset illicitus, *l. quis sit fugitiuus, §. apud Labeonem, ff de Aedil. edict. l. tutor qui repertorium, §. sed etsi negauit, ff. de Adm. Tut.* & ità ad huiusmodi etiam rationem Velitris, vbi natus sum, super stabilibus census imponuntur vigore antiquæ consuetudinis, licèt vt plurimum ad rationem scutorum octo pro centenario constituantur.

40 Notandum est etiam, quod pensio emphiteotica, & similes redditus fundales, qui scilicet ex fundis percipiuntur, dicuntur bona immobilia, & sequuntur locum rei, ob quam debentur, cum ei cohæreant, & eius naturam sortiantur, *Tiraq. de retract. lignag. §. 32. glos. vn. nu. 83. & in tract. de Iur. primogen. qu. 49. num. 9. & 10. quem refert, & sequitur* Caball. *resol. crim. cas. 268. nu. 16. Surd. decis. 204. num. 6.* vbi etiam obseruat, quod in confiscatione bonorum immobilium veniunt huiusmodi reditus.

41 Cœteri verò annui reditus, qui non percipiuntur ex certis fundis, sed generaliter ex bonis mobilibus, & immobilibus, sequuntur personam creditoris, *Tiraq. de Retract. lignag. §. 1. glos. 6. nu. 3.* vbi dicit, quod isti annui reditus nec inter bona mobilia, nec inter immobilia computantur, sed constituunt tertiam speciem, & ad eos tantùm competit actio, quæ etiã nec mobilis, nec immobilis est, *ex trad. per Abb. in cap. nulli, de Reb. Eccles. non alien.*

SVMMARIVM.

1 *In his, quæ respiciunt ordinationem litis, seruandum est statutum fori, vbi lis agitur, & nu. seq. limitatur nu. 4.*

2 *Forenses, & clerici gaudent beneficio statuti tribuentis paratam executionem instrumentis liquidis, si ibidem litigent.*

3 *Causæ clericorum decidendæ sunt secundùm ius canonicum.*

4 *An, & quando Iudex appellationis sequi debeat consuetudinem, seu statutum loci principalis causæ.*

5 *In his, quæ respiciunt formam, aut solemnitatem actus, vel causa decisionem, attenditur statutum loci, vbi actus celebratur.*

Quid si agatur de delicto, ibidem.

6 *Interpretatio contractus facienda est secundùm statutum, & consuetudinem loci, vbi celebratur.*

7 *Christianus existens in territorio Saracenorum, si velit ibi condere testamentum, quam solemnitatem seruare debeat.*

8 *In dote non inspicitur locus contractus, sed locus, vbi vir habet domicilium.*

9 *Statutum quando dicatur decisorium, & quando ordinatorium.*

10 *In ordinatorijs seruantur statuta, & consuetudines loci iudicij.*

11 *Stylus in decisorijs, vel ordinatorijs quomodo probetur.*

12 *Testamentum factum iuxta statutum, vel consuetudinem loci, extenditur etiam ad bona extra territorium: limitatur n. 19. & seq.*

An fiscus succedens subdito ab intestato, admittatur ad bona extra territorium, ibidem d. n. 12.

13 *Testamentum, quod iure speciali valet, tollit primum iure communi validum.*

14 *In donationibus, & alijs actibus sufficit seruare solemnitatem eius loci, vbi fiunt, vt locum habeant etiam in bonis alibi sitis, & nu. seq.*

15 *Si statutum principaliter respiceret personam, cuius fauore exigit illam solemnitatem, an operetur quoad forenses contrahentes in loco.*

16 *Decretum, quo Iudex prodigo interdicit administrationem bonorum, extenditur ad omnem locum.*

17 *Si statutum tribuat certo generi personarum facultatem conficiendi instrumẽta, an talia instrumenta valeant in alijs locis.*

18 *Insinuatio donationis in vno loco facta, an porrigat vires suas ad bona extra territorium sita.*

19 *An statutum extendatur ad forenses, vel extra territorium, si disponat non circa solemnitatem, sed circa habilitandam, vel inhabilitandam personam ad faciendum testamentum, vel ad succedendum.*

20 *Inhabilitas ad beneficia restringitur intra diœcesim, vbi quis deliquit.*

21 *Quid si consuetudo concernat personam, vt si disponat, quod primogenitus succedat.*

Et quid si concerneret principaliter bona, vt si disponat, quod coniux superuiuens lucretur certam partem bonorum alterius coniugis decedentis, ibidem.

22 *Quando locus bonorum debeat attendi, & supra nu. 5.*

Quid

CAP. IX.

De testamentis, legatis, & fideicommissis.

Quæstio I.

An testamentum conditum iuxta formam statuti loci, extendatur ad bona extra territorium.

1 PRæmittendum est, quod in his, quæ
respiciunt ordinationem litis, seruan-
dum quidem est statutum fori, vbi lis agi-
tur, *Surd. dec. 13. nu. 7. & seq. Coler. de
Process. execut. par. 1. cap. 3. nu. 181. 182.*
2 *& seq.* vbi quod Clerici, & forenses liti-
gantes coram sęculari Iudice ligantur sta-
tuto illius loci quoad ordinatoria litis:
quemadmodum gaudent etiam beneficio
statuti tribuentis paratam executionem
instrumentis liquidis, si ibidem litigent,
quia statutum huiusmodi respicit ordinē
processus, *Abb. in cap. quod clericis, n. 35.*
3 *de for. comp.* subdens, quod causæ clerico-
rum decidendæ sunt secundùm ius canoni-
cum, etiamsi clerici agant contra laicos in
foro ciuili, *Rot. dec. 552. nu. 6. par. 3. re-
cent. Ruin. cons. 69. num. 5. & seq. lib. 4.*
4 *Alex. cons. 164. nu. 3. lib. 6.* vbi etiam ob-
seruat, quod in præparatorijs, vel ordina-
torijs iudiciorum, si iudex appellationis
debet iudicare ex actis præteritis, debet
sequi consuetudinem, seu statutum loci
principalis causæ; si verò agitur de actis
futuris in loco, vbi causa appellationis
agitatur, inspicitur consuetudo, & statutū
loci causæ appellationis, *vide glos. in cap.
licèt canon, ver. de cętero, de elect.*;
5 Sed in ijs, quæ respiciunt formam, aut
solemnitatem actus, vel causæ decisionem,
attendi debet statutum loci, vbi actus ce-
lebratur, etiamsi forenses ibi contrahant,
*Rolan. cons. 33. nu. 6. lib. 3. Comitol. de-
cis. 99. nu. 10. & seq. Corn. cons. 232. n. 5.
vol. 4. Fenzon. ad stat. Vrb. lib. 1. cap. 149.
nu. 23. Mantic. de Tacit. lib. 3. tit. 14. in
fin. Bellon. dec. 38. nu. 4. Buratt. dec. 675.
nu. 6. & dec 116. nu. 7. & seq. & decis. 40.
nu. 2. & seq. & dec. 882. nu. 5. Scacc. de
Iudic. lib. 2. cap. 2. nu. 651. & seq.* vbi di-
cit, quod in decisorijs forenses non ligan-
tur statuto illius loci, vbi litigant, etiamsi
in eo loco bona possideant, sed attendi
debet statutum eius loci, in quo litigan-
tes contraxerunt, vel in quo delictum est
commissum, si agatur de delicto, vel loci,
in quo sita est res, de qua agitur, *vide
Bald. in l. cunctos populos, nu. 20. & 21. C. de
Sum. Trin.* vbi dicit, quod si in loco con-
tractus sufficiunt duo testes, in loco verò
iudicij requiruntur quatuor, inspicitur lo-
cus contractus, *& cons. 447. nu. 5. vol. 1.*
vbi, quod si in loco requiruntur duo nota-
rij, vnus non faceret fidem in illo loco,
vel alibi, quia statutum loci inspicitur
quoad numerum tabellionum, vel testium,
cum sit quædam solemnitas necessaria, quę
debet adesse loco, & tempore contractus,
vel vltimæ voluntatis: nam omnis solem-
nitas debet esse coniuncta cum actu, sicut
forma cum materia, *Spec. in tit. de fer. §.
1. n. 5. vers. sed pone &c. Crauett. cons. 271.
nu. 3. in fin. & cons. 325. nu. 3.* vbi, quod
6 interpretatio contractus fit secundùm
statutum, aut consuetudinem loci, vbi ce-
lebratur, *Ludouic. dec. Lucen. 39. nu. 2. &
seq. Dilect. de Art. testan. in tit. de testam.*
7 *ordin. caut. 6. nu. 3.* vbi dicit, quod testa-
tor Christianus existens in territorio Sara-
cenorum, vel aliorum Christiani nominis
hostium, potest facere testamentum serua-
ta solemnitate iuris gentium, quam ser-
uant ipsi hostes Christianæ fidei in suis te-
stamentis, quamuis in hoc contrarium sen-
serit, *Bart. in l. 1. nu. 10. & seq. C. de Sum.
Trin.*

Trin.& in l.qui à latronibus.n.3.ff. de test.
8 In dote verò non inspicitur locus contractus, sed locus vbi vir habet domicilium, *l. exigere dotem. vbi DD. ff. de Iudic.*
9 Statutum autem dicitur decisorium, si respiciat probationem, vel extinguat ius partis quoad procedendum, vt si prohibeat appellare, de nullitate dicere, vel restitutionem petere; dicitur verò ordinatorium, si loquatur de instantia iudicij, vel si certam formam subhastationis, & adiudicationis præscribat, *Buratt. dec. 96. n. 14. & decis. 170. nu. 6. & seq.* vbi etiam, quod
10 in ordinatorijs seruantur statuta, & consuetudines loci iudicij, non autem Iudicis, à quo, *Beltram. ad Greg. dec. 251. num. 16.* vbi, quod etiam delegatus Apostolicus in ordinatorijs seruare debet stylum loci, in quo causa agitur, *Put. dec. 122. lib. 1. Rot. decis. 729. nu. 2. par. 3. Recent.* vbi, quod
11 ad probandum stylũ decisoriũ, nõ sufficiũt informationes extraiudiciales, prout in ordinatorijs, sed requiruntur plenę probationes, *Ruin. cons. 69. nu. 5. & seq. lib. 4.*
12 Ad quæsitum resp. quod testamentum factum secundùm statutum, vel consuetudinem loci, extenditur etiam ad bona extra territorium, etiamsi conditum fuerit à forense: nam in testamentis, sicut & in contractibus seruanda est ea solemnitas, quæ seruatur in loco, vbi conduntur, siue testator sit ciuis, siue forensis, *Ancbar. cons. 163. nu. 1. Alex. cons. 44. nu. 20. lib. 5. vbi de communi, & cons. 31. & 128. lib. 1.* vbi, quod quando fiscus succedit subdito ab Intestato decedenti, deficiente liberorum, parentum, & propinquorum, & coniugis legitima successione, admittitur ad nomen debitoris etiam alterius territorij, *Galgan. ad statut. Vrb. lib. 2. c. 89. in 29. except. Paris. cons. 12. nu. 45. & seq. par. 3.* vbi, quod testamentum conditum Hispaniæ, extenditur, & locum habet ad omnia bona vbicunque existentia, siue conditum ibi fuerit secundùm ius cõmune, siue secundũ legem Hispaniæ, *latè Crauett. cons. 695. n. 1. to. 4. Gabr. comm. conclus. lib. 4. tit. de Testam. conclus. 4. Cancer. var. lib. 1. cap. 4. nu. 91.*
13 *& seq.* vbi, quod testamenta, quę iure speciali valent, tollunt primum iure communi validum habẽs omnes solemnitates, *Mantic. de coniect. vlt. vol. lib. 6. tit. 8. nu. 14. Rot. dec. 355. n. 22. & seq. par. 5. tom. 1. recent.*
14 Idem dicendum in donationibus, & alijs actibus, in quibus sufficit seruare solemnitatem illius loci, vbi fiunt, vt locum habeãt etiam in bonis alibi sitis, etiamsi in loco bonorum maior solemnitas requiratur, *Marescott. var. lib. 2. cap. 139. num. 1. & seq. vbi de communi, Put. dec. 217. lib. 2.* vbi, quod legitimatio, seu dispensatio filij spurij facta per Principem Patre instante, seu cosentiente, vel legitimationem ratificante, valet etiam quoad bona extra territorium legitimantis *Gabr. comm. conclus. lib. 6. tit. de consuet. conclus. 2 num. 3. & 8.* vbi dicit, quod contractus non seruata solemnitate loci, in quo contrahitur, est nullus, siue de eo quæratur in loco contractus, siue de eo contingat alibi dubitari, subdens *ibidem nu. 25.* quod si statutum
15 loci requirens solemnitatem in contractu, principaliter respiceret personam, cuius fauore exigit illã solemnitatẽ, tunc non operaretur quoad forenses cõtrahentes in locó, *vide Bart. in l. relegatorum, §. interdicere, nu. 2. ff. de Interd.* vbi dicit, quod
16 decretum, quo Iudex prodigo interdicit administrationem bonorum, extenditur ad omnem locum, & ad bona vbicunque sita, *Bald. in l. 1. nu. 16. C. de Sum. Trinit.* vbi,
17 quod si statutum tribuit certo generi personarum facultatem conficiendi instrumenta, talia instrumenta facta in loco permisso, valebunt vbique locorum.
18 An verò insinuatio donationis in vno loco facta, porrigat vires suas etiam ad bona extra territorium sita? affirmat *Cancer. var. lib. 1. cap. 8. nu. 8.* quod quidem procedit respectu validitatis donationis, non autem in præiudicium creditorum: quia insinuatio in vno loco facta, non est sufficiens ad euitandas fraudes in alio loco, in quo publicata non fuit, *Crauett. cons. 325. in fin. Gratian. discept. for. cap. 389. n. 44.*
19 Limita, si statutum disponeret non circa solemnitatem, sed circa habilitandam, vel inhabilitandam personam ad faciendum testamentum, vel ad succedendũ, quia tunc non extenditur ad forẽsem, neq; extra territorium, *Bald. in l. 1. n. 14 C. de Sum. Trinit. Alex cons. 44. n. 20. in fin. lib. 5. Iordan. Elucubr. diuers. lib. 8. tit. 1. de Constit. n. 80.* vbi obseruat, quod inhabilitas ad beneficia restringitur intra dięcesim, vbi quis deliquit.
21 Idem dicendum, quando consuetudo concernit personam, qualis est consuetudo Anglicana, secundùm quam primogenitus succedit: vel quando concernit principaliter bona, vt si disponat, quod coniux superuiuens lucretur certã partẽ bonorũ alterius coniugis decedentis: tũc enim huiusmodi cõsuetudo nõ extenditur ad bona alibi sita, seu extra locum consuetudinis, *latè Ancbar. cons. 163. n. 1.* vbi subijcit, quod
22 quãdo cõsuetudo certi loci respicit effectum, qui ex testamẽto resultat, vt detractio falcidiæ, & trebellianicæ, tunc si ista non viget in loco conditi testamẽti, sed in loco bonorũ, locus bonorũ debet attendi.

23 Limita 2. in casu, quem ponit *Alex. cons. 39. lib. 6.* vbi dicit, quod si ex statuto loci mater ab intestato non succedit, & filius in testamento præterijt matrem, valebit testamentum directè quoad bona existentia in loco, vbi filius decedit: secus quoad alia bona existentia in alijs locis filius decedit intestatus, *Gabr. tit. de Testam. conclus. 4. nu. 4.* vbi, quod tale testamentum non operatur quoad bona alibi sita, *latè Thesaur. decis. 141. in fin.* vbi, quod mater vigore clausulæ codicillaris censetur grauata restituere hæredi instituto partes hæreditatis, quas caperet ab intestato, retentis sibi duabus quartis, legitima scilicet, & trebellianica, *Honded. cons. 74. n. 21 & seq. lib. 1.*

24 Limita 3. quando forensis testaretur in loco hostili, vel rebelli populo Romano: tunc enim tale testamentum ibi conditum secundùm consuetudinem illius loci, non operatur quoad bona existentia in loco non hostili, *secundùm Gabr. d. tit. de Testam. conclus. 4. nu. 5. vbi alios refert.*

25 Notandum est autem, quod statuta Vrbis quoad processum, & ordinem, seu modum procedendi non seruantur, nisi in foro Capitulino: sed in alijs tribunalibus Vrbis, & in locis districtus seruatur vel ius commune, vel stylus, vel statutum particulare, *vt obseruat Scaccia loco cit.*

26 Notandum 2. quod instrumentum habens in vno loco vigore statuti, aut consuetudinis paratam executionem, gaudet eodem priuilegio, si executio petatur in alio loco, *secundùm Bart. in l. à Diuo Pio, S. sententiam, in fin. ff. de re iud.* quod intelli-

27 gendum est, si in eo loco, vbi petitur executio, tale instrumentum similiter paratam habeat executionem vigore statuti eiusdē loci: tunc enim ibi debitæ executioni demandari posset; alioquin via ordinaria esset agendum: quia in executiuis inspicimus locum iudicij, siue loquamur de ordine processus, siue de ordine executionis, *Bald. in l. 1. nu. 4. C. Nè fil. pro patr. Caualcan. decis. 10. nu. 31. par. 1. Cancer. lib. 2. var. cap. 3. num. 19.* subdens ibidem, quod si instrumentum in loco, in quo est confectum, non habet paratam executionem, non posset executiuè procedi, etiamsi illud in alio loco habeat vim executiuam, & ibi petatur eius executio.

28 Notandum 3 quod statutum disponens, vt in testamentis conficiendis seruari debeat certa solemnitas, intelligitur, si in eo loco conficitur testamentum, secus si extra territoriū, *Menoch. lib. 2. presūpt. 2. n. 7. & 8. vers. declaratur &c.* vbi etiam dicit, quod quādo ciuis mutauit domiciliū, & ibi acquisiuit bona, tunc respectu illorum bonorum statuto loci primi domicilij non ligatur.

29 Notandum 4. quod vbi ageretur de significatione alicuius verbi ambigui in testamento descripti, interpretatio facienda est secundùm mores regionis testatoris, illiusque loci, vbi versatus fuit, *vt tradūt DD. in l. si seruus 53. S. fin. ff. de leg. 1. & est communis opinio:* quod intelligendum est, nisi testator in loco conditi testamenti diù versatus sit, *vt post Soc. cons. 247. lib. 2. declarat Cancer. var. par. 1. cap 4. de Testam. n. 92.*

30 Notandum 5. quod valet testamentum inter liberos, etiamsi in eo non adsit dies, nec locus, *auth. quod sine, C. de Testam.* quod quidem procedit, quando liberi sunt vniuersaliter instituti; secus si fuisset institutus extraneus principaliter, & filij instituti in re certa: tunc enim non dicitur testamentum inter liberos, quia attendi debet principale propositum dispositionis; idemque dicendum, si in institutione facta ad fauorem filiorum, sit immixtus extraneus: quo casu dici propriè non potest testamentum inter liberos; idem esset, si extraneus est institutus, & filius per vulgarem fuerit substitutus, nā neq; in hoc casu dicitur testamentum inter liberos, *vt latè probat Cancer. var. lib. 1. cap 4. n. 100. & seq.*

31 Prædicta tamē cōclusio procederet, quādo de voluntate testatoris constaret vel ex testium depositionibus, vel ex scriptura manu ipsius testatoris scripta, vel subscripta: tunc enim defectus diei, aut loci non vitiat dispositionem; secus si tantūm constaret per rogitum Notarij, quia tunc solemnia testamenti debent interesse, *vt post Menoch. cons. 288. nu. 34. d. Cancer. loco cit. nu. 107. vers. ex his obiter &c.*

32 Item in testamento inter liberos legata extraneis relicta nō valēt, nisi interuenerint duo testes, *Bald. in d. auth. quod sine, n. 1 & ibid. Corn. Alex. cons. 76. n. 14. lib. 3. Menoch. cons. 267. nu. 12. Cancer. d cap. 4. nu. 102.*

33 An verò legata extraneis relicta valeāt, si principaliter sit instituta pia causa in minus solemni testamento? affirmatiuè respondet *Cancer. loco cit. d. n. 102. ex trad. per Graff. in S. testamentum, q. 18. nu. 7.*

SVMMARIVM.

34 *Clericus regulariter testari non potest de bonis quæsitis ex redditibus Ecclesiæ: limitatur nu. 35. & seq.*

35. *Quid si à Sede Apostolica facultatem testandi impetrauerit.*

36. *Et quid si Clericus aliquid contulit Ecclesiæ, vel in opera pia ex suis bonis patrimonialibus.*

37 *Clericus testari potest de bonis, quæ suo labore,*

bore, personalique opera lucratus fuit.
38 *Similiter testari potest de ijs, quæ parciùs viuendo acquisiuit.*
39 *Remittitur arbitrio prudentis viri, quantum requiratur ad honestam clerici sustentationem.*
40 *Quando bona possessa per Clericum præsumantur quæsita ex personali labore.*
41 *Camera Apostolica in locis, in quibus deputantur subcollectores spoliorum, nihil exigit ex bonis Clericorum, quorum beneficia, vel pensiones 30. ducatorum auri de camera valorem non excedunt.*
42 *An Clerici testari possint de bonis quæsitis ex reditibus Ecclesiæ in locis, vbi talis consuetudo viget.*

Quæstio II.

An, & quando Clericus testari possit de bonis quæsitis ex reditibus Ecclesiæ.

34 QVamuis regulariter de huiusmodi bonis Clericus testari non possit, *cap. cum in officijs, & cap. ad hæc, de Testam.*
35 *cap. Episcopi 12. q. 1.* tamen hæc regula limitatur 1. vbi quis à Sede Apostolica facultatem testandi impetrauit, *vt notant DD. communiter.*
36 Limitatur 2. vbi Clericus aliquid cõtulit Ecclesiæ, vel in opera pia ex suis proprijs, seu patrimonialibus bonis: tũc enim relinquere posset testaméto tantũdẽ cui voluerit, ex reditibus ecclesiasticis, *cap. si quis qualibet, 12. q. 2. cap. si Episcopus, ead. q. 5.*
37 Limitatur 3. quoad ea, quæ Clericus suo labore, personalique opera lucratur, etiãsi ea quęsita sint per eos actus, ad quos tenetur ratione sui beneficij, vt si Parochus extra prouentus certos sui beneficij lucratus fuerit aliquid ex celebratione missarũ, exercitio Capellaniæ, Vicariatus, ex administratione Sacramẽtorum, vel ex piorũ legatis, aut concionando: hæc enim æquiparantur bonis patrimonialibus, de quibus disponere liberè possunt Clerici æquè, ac laici de suis, *d. cap. Episcopi 12. q. 1. cap. fixum ead. q. 5. cap. quia nos, de Testam.*
38 Limitatur 4. in ijs, quę parciùs viuendo acquisiuit: nam cum hęc Clericus in honestam sui sustentationem impendere potuerit, ideò de illis liberè disponere potest, *Nau. de Redit. Eccles. q. 1. n. 59. & q. 2. n. 20. quem refert, & sequitur Piasec. in Prax. Episc. par. 2. cap. 5. n. 40. vers. similiter & de illis &c.* vbi etiam, quod remittitur arbi-
39 trio prudentis viri, quantum requiratur ad honestam Clerici sustentationem.
40 Limitatur 5. vbi Clericus possideret beneficia, aut pensiones modici valoris, vt si omnia eius beneficia, vel pensiones valorem 30. ducatorum auri de camera secundùm communem æstimationem non excedunt: tunc enim nihil præsumitur superesse vltra victum, & bona Beneficiati censentur quæsita personali labore, *vt obseruat Piasec. loco cit. nu. 40. vers. similiter, & de illis &c.* vbi subdit, quod Camera
41 Apostolica in locis, in quibus deputantur subcollectores spoliorum, nihil in tali casu exigit ex bonis Clericorum, dummodò ab omni illicita negotiatione se se abstinuerint, *ex constit. Pij V. incip. Romani &c. edit. Kal. Septembr. 1567.*
42 Limitatur 6. in locis, in quibus vigeret talis consuetudo, prout seruatur in pluribus Hispaniarũ locis, & etiam alibi, *vt tradunt DD. in cap. vlt. de offic. ordin. in 6. Couar. in d. cap. cum in officijs, nu. 8. de Testam. & alij apud Piasec. d. par. 2. cap. 5. in fin. vide quæ diximus in tr. de Regim. Eccl. lib. 3. c. 17.*

SVMMARIVM.

43 *Legatum ibi præstari debet, vbi testator expressè, vel tacitè solui voluit.*
44 *Quid si de testatoris voluntate non constet, & nu. seq.*
45 *Quando hæres teneatur perquirere rem, & suis impensis aduehere in locũ legatarij.*

Quæstio III.

In quo loco præstari debeat legatum.

43 REsp. quod ibi præstari debet, vbi testator expressè, vel tacitè solui voluit, *secundùm communem sensum Doctorum in l. quod legatur, & in l. sed & si susceperit, §. si*
44 *libertis, ff. de Iudic.* si verò de eius voluntate nõ constet, legatum generis, aut quãtitatis soluendum est, vbicunque legitimè ab hærede petitur, idest vbi hæres forum sortitur, si ibi ab eo petatur; legatum verò speciei præstari debet, vbi res est, *d. l. quod legatur,* vel vbi est maior, vel saltem aliqua pars hæreditatis, quæ sit sufficiens ad soluendum, *l. 1. ff. de Ann. legat. d. l. sed & si susceperit, §. si libertis, Carleual. de Iudic. lib. 1. tit. 2. disp. 2. q. 5. nu. 387.*
45 Limita supradictam conclusionem, quando species legata existeret in loco valdè remoto, ità vt si hæres eam in illo loco præstaret, legatum esset penè inutile: tunc enim hæres tenetur perquirere rem, & suis impensis aduehere in locũ legatarij, *l. cũ seruus, vbi glos. Bart. & alij, ff. de leg. 1.*

SVMMARIVM.

46 *Quando vni fundus relictus fuit, alteri vsusfructus eiusdem fundi, vterque legatarius concurrit in illius fundi vsufructu: limitatur nu. seq.*

47 *Quid si vni relinquatur vsusfructus omnium bonorum, alter hæres vniuersalis instituatur.*

48 *Qui pro medietate percipiunt fructus, debent etiam pro medietate subire onera.*

49 *Quando vsufructuarius, cui relictus fuit vsusfructus animalium, teneatur alia submittere in locum demortuorum.*

50 *Vsufructuarius, modò absit ab eo negligentia, & culpa, de interitu rerum non tenetur.*

51 *Quam cautionem teneatur præstare vsufructuarius.*

52 *Grege legato, id quod adijcitur, vel diminuitur, legatario accrescit, vel decrescit: limitatur nu. 54.*

53 *Quid si fuerit legata hæreditas, vectigal, peculium, & similia.*

54 *Equis legatis, fœtus legatario non debetur, nisi post moram hæredis.*

55 *Quot animalia gregem constituant.*

56 *Bonorum appellatione in dispositione testatoris veniũt tantùm præsentia, & non futura: limitatur nu. seq.*

57 *Quando in legato comprehendantur etiam quæsita post testamentum.*

Quæstio IV.

Ad quem spectet vsusfructus, si vni fundus relictus sit, alteri vsusfructus eiusdem fundi.

46 RESp. quod vterque legatarius concurrit in illius fundi vsufructu, nisi expressè constet de contraria mente testatoris, *l. si alij, ff. de vsufr. leg.* quia nomen, fundus, non potest verificari sine vsufructu, *l. Meuius, §. fundo, ff. de leg.* 2. & ideò non mirum, si postea legando alteri vsumfructum eiusdem fundi, detur concursus, quia eadem res duobus relinquitur, *l. si pluribus, ff. de leg.* 1. *Rot. dec.* 30. *nu.* 4. *par.* 3.

47 *Recent.* subdens, quod cessaret concursus, quãdo relicto alicui vsufructu omnium bonorum, alter hæres vniuersalis instituitur, cum hæreditas consistat in iure, & institutio verificari possit sine vsufructu, *latè Ruin. cons.* 190. *nu.* 10. *&* 11. *lib.* 2. *Bald. in l. cum quando, num.* 1. *& seq.* Com de leg.

48 Ex quo infertur, quod sicut in prædicto casu ambo pro medietate percipere debent fructus, ità etiam pro medietate subire debent onera, & expensas, *arg. l. secundùm naturam. vbi Dec. ff. de reg. iur.* vnde in vinearum demortuarum, vel arborum locum, alias communibus expensis debent substituere, *iuxtà textum in §. in pecudum, vers. sed si gregis, Inst. de rer. diuis.*

49 Quæres, an quando relinquitur vsusfructus animalium, teneatur vsufructuarius alia submittere in locum demortuorum? Resp. distinguendo, aut enim relictus fuit vsusfructus capitum, & tunc non tenetur, *l. quid ergo, vers. sed quod dicitur, ff. de vsufr.* aut relictus fuit vsusfructus gregis, armenti, vel equitij, & tunc tenetur alia substituere in locum capitum mortuorum, vel inutilium, *l. vetus, & l. vel inutilium, ff. de vsufr. d. §. in pecudum, versic. sed si gregis, instit. de rer. diuis.* quod tamen intelligendum est, quando Vsufructuarius potuit ex fœtibus gregem supplere: quia si aliqua essent perempta, vel inutilia effecta absq; culpa vsufructuarij, nec potuisset vsufructuarius ex natis substituere, aliunde supplere non tenetur, nisi restituere gregem tantum, & talem, prout reperitur tempore vsusfructus finiti, *vt constat ex citatis textibus, & ex mente communi, sic post alios declarant Paul. de Montepico, in l. Titia cum testamento, §. Titia cum nuberet, qu.* 32. *nu.* 124. *ff. de leg.* 2. *Paulus Parisius cons.* 96. *nu.* 6. *& seq. vol.* 2. *Caualcan. de vsufr. mulier. relict. nu.* 84. *Anton. Gomez. tom.* 2. *var. cap.* 15. *de Seruit. nu.* 7. *Mich. Crass. §. legatum, q.* 30. *nu. vlt. Connanus Commentar. Iuris ciuilis lib.* 4. *cap.* 2. *nu.* 5. *& alij, quos refert, & sequitur Castill. de vsufr. cap.* 27.
50 *nu.* 10. *& seq.* vbi etiam dicit, quod vsufructuarius, modò absit ab eo negligentia, & culpa, de interitu rerum non tenetur; & ideò si totus grex, aut eius capita casu aliquo pereant, ei nõ imputatur; vnde
51 vsufructuarius tenetur præstare tantùm cautionem de vtendo, ac fruendo arbitrio boni viri, & de restituendis rebus, siue capitibus finito vsufructu, vt extabunt, prout in rebus immobilibus, nec fieri debet aliqua æstimatio, *quicquid in contrarium asserat glos. in d. §. in pecudum, ver. ex fœtu, & ibi Add. inst. de rer. diuis.*

52 Notandum est etiam, quod grege legato, id, quod adijcitur, vel diminuitur, legatario accrescit, vel decrescit, etiam ante moram hæredis, *§. si grex, inst. de legat. l. grege,* 21. *& l. si grege,* 22. *ff. de legat.* 1. *l. equis, ff. de vsuris &c.* quod locum habet
53 in quocunque alio legato vniuersali, vt

si

si fuerit legata hæreditas, peculium, dos; vectigal, possessio, & similia: tunc enim ad legatarium pertinent emolumenta, ac onera, augmenta etiam, & decrementa; quod tamen non accidit, si pecudes, bo-
54 ues, vel equi singulariter relinquantur, *vt constat ex d. l. equis*, vbi equis legatis fœtus legatario non debetur, nisi post moram hæredis, *& tradunt DD. communiter in legibus cit. Castill. d. cap. 27. num. 5. & seq. & nu. 14. vbi alios refert.*
55 Quot verò oues gregem constituant? vide *textum in l. oues, & ibi glos. Bart. & alios, ff. de Abig.* vbi, quod decem oues faciunt gregem: item quatuor, vel quinque sues, aut equi similiter gregem constituunt, qua in re loci consuetudini multum tribuendum esse, dicit *Castill. d. cap. 27. num. 18.*
56 Notandum 2. quod bonorum appellatione in dispositione testatoris veniunt tãtùm præsentia, & non futura, etiamsi testator vsus fuerit verbis vniuersalibus, *l. si ità legatum, & l. vlt. ff. de aur. & arg. leg. Corn. conf. 14. num. 5. & seq. lib. 1. Parif. conf. 21. nu. 31. & seq. par. 2. Couar. pract. qq. cap. 2. n. 2.* vnde legato vsusfructu omnium bonorum, non intelligitur legatus vsusfructus eorum bonorum, quæ testator post conditum testamentum acquisiuit,
57 *latè Socin. iun. conf. 99. lib. 3.* nisi fortè ex coniecturis constet, quod testator respexerit etiam ad tempus futurum, puta si legatum conceptum sit verbis generalibus, & geminatis, vt si testator dixerit, lego vsumfructum omnium, & quorumcunque bonorum mobilium, & immobilium; tunc enim comprehenduntur etiam acquisita post testamentum; quamuis enim referantur verba ad tempus præsens, tamen verborum rigor, & forma postergatur in vltimis voluntatibus, vbi de mente testatoris constat, *vt inquit Rolan. conf. 39. nu. 20. & seq. lib. 4. Mantic. de Coniect. vltim. vol. lib. 3. tit. 11. num. 23. Rota in Spoletana vsusfructus 20. Februarij 1585. coram Clemente VIII. tunc Rota Auditore, prout refert Mascott. var. lib. 1. cap. 30. nu. 39. & seq.*

SVMMARIVM.

58 *In legato omnium rerum, veniunt ea, quæ sunt destinata ad perpetuum vsum.*
59 *Sub tali legato non continentur res venales, pecunia, & nomina debitorum, limitatur nu. 62. & seq.*
60 *An in tali legato contineantur instrumenta emptionum.*
61 *An res venales contineantur sub hypotheca tacita ad certum locum restricta.*
62 *In vltimis voluntatibus attenditur semper voluntas testatoris.*
63 *In relicto simplici non restricto ad locum, etiam venalia continentur.*
64 *An sub legato omnium bonorum mobilium non restricto ad certum locum, veniant pecuniæ.*
65 *Iura, & actiones sunt tertia species à mobilibus, & immobilibus.*
66 *Pecunia, quæ separata ab vsu quotidiano, præsidij causa tanquam thesaurus reponitur, censetur esse in loco vt quid immobile.*
67 *Quid si legatum factum fuerit cum signo vniuersali omnium rerum, quæ quomodocunque, vel cuiuscunque conditionis sunt in domo.*
68 *Et quid si testator diues legauit filio, vel coniunctæ personæ res omnes, quæ in domo sunt.*
69 *Testator legans omnia, quæ domi habet, excepta lana venali, censetur legasse res alias omnes venales.*
70 *Quid si testator nil aliud in domo habebat, quàm venalia.*
71 *Legato frumento existente in Ciuitate, quando debeatur frumentum existens in suburbio.*
72 *Quid si res collectæ fuerunt ex agris ipsius testatoris, easque testator negotiationis causa vendes non habebat.*
73 *Quando generalis obligatio extendatur etiam ad venalia.*
74 *An in legatis loco circumscriptis contineantur ea, quæ post legatum empta fuerunt à testatore in eodem loco.*
75 *In dispositione hominis, quando fit mentio de re particulari, non comprehenditur incrementum superueniens separabile ab antiquo, & præterito iure: limitatur n. seq.*
76 *Incrementum alluuionis est incrementum latens, quod ab alio neque discerni, neque separari potest.*
77 *Legatum factum per verba præsentis temporis, restringitur ad tempus testamenti, ità ut bona postea quæsita non includat.*
78 *Quid si testator legauit omnes res, quas habebat in tali villa, & vnam ex illis vendiderat.*
79 *Qualitas loci adiecta legato, restringit legatum quamuis vniuersale: limitatur nu. 81. & seq.*
80 *Relictis omnibus, quæ sunt in tali territorio, non veniunt ea, quæ sunt in alio territorio, nec iura, quæ cohærent personæ: limitatur nu. 81.*
81 *Quando vrgentes concurrunt coniecturæ, legatum, seu dispositio extenditur ad aliud territorium.*

Quan-

82 *Quando donatio facta de bonis existentibus in Ciuitate, comprehendat etiam bona in Comitatu existentia.*

83 *Legata relicta coniunctæ personæ latè interpretantur.*

84 *Quid si Testator expresserit nomen propriũ Ciuitatis.*

85 *Legato frumento, quod Testator habebat tantùm in suburbijs, censetur legatum frumentum, quod est in Suburbijs, & nu. 87.*

86 *Legatis chartis libri veniunt, si testator nil præter libros habebat.*

87 *Quid si Testator frumentum habebat in Suburbijs, causa custodiæ.*

88 *Legato fundo existente in certo loco, quando veniant etiam prædia alibi existentia.*

89 *Legatis prædijs, quæ sunt in territorio, veniunt etiam horrea, & cellæuinariæ ad vsum prædiorum comparatæ, etiamsi in Oppido existant.*

90 *Legatum factum de bonis in certo loco existentibus, non censetur ademptum, si eadem bona, vel eorum partem testator ad alium locum casualiter transtulit: limitatur nu. seq.*

91 *Quid si Testator eadem bona, vel eorum partem de eo loco ad alium transtulerit, vt ibi perpetuò sint.*

92 *An legans simpliciter domum, censeatur legasse etiam instrumentum domus, vel supellectilem.*

93 *Quid si domus legata paulatim ità refecta sit, vt nihil ex pristina materia supersit.*

94 *Et quid si ea domo destructa, aliam eodem loco testator ædificauerit.*

Quæstio V.

An in legato omnium rerum, quæ sunt in domo, contineantur res venales, pecuniæ, & nomina debitorum.

58 RESp. quod licèt in tali casu ea legata
intelligantur, quæ tempore testa-
menti erant destinata ad vsum perpetuum
ipsius domus, *Mantic. de coniect. vlt. vol.*
59 *lib. 9. tit. 2. nu. 42. & seq.* non tamen
censentur legata nomina debitorum, pe-
cuniæ, & res venales: quia non censentur
esse in loco ea, quæ ibi extant ad tempus,
seu casu quodam, vel vt quamcitò inde
amoueantur, *l. generali, §. vxori, ff. de vsu,
& vsufr. leg. l. si chorus, §. t. l. si ità lega-
tum, & ibi Bart. & l. si fundus, ff. de leg. 3.
idem Bart. in l. generali, §. vxori, num. 4.
ff. de vsufr. leg. Put. dec. 20. num. 2. & 3.
lib. 3. Hond. cons. 63. nu. 50. lib. 1.* vbi,
60 quod in tali legato neq; continentur in-
strumenta emptionum, *Ruin. cons. 32. n. 5.
lib. 2. Afflict. dec. 106. num. 5. Mantic. de
coniect. vltim. vol. lib. 9. tit. 3. nu. 3. & 4.*
vbi dicit, quod in dubio, si non apparet,
ob quam causam pecunia fuit reposita, ma-
gis credendum est, eam non censeri lega-
tam, nisi ex alijs coniecturis, quam ex ge-
neralibus verbis testamenti, hoc concipi
possit, *Couar. var. lib. 2. cap. 5. in 3. & 4.*
61 *conclus.* vbi etiam dicit, quod sub hypo-
theca tacita ad certum locum restricta,
qualis est illa rerum inuectarum in domum
conductam, res venales, quæ scilicet reti-
nentur negotiationis causa, minimè con-
tinentur.

62 Limita 1. quando manifestè constat de
voluntate testatoris, quia tunc non solùm
pecunia, & nomina debitorum sub tali
legato continentur, sed etiam omnes aliæ
res, quæ non essent positæ in domo, vt ibi
perpetuò starent, puta animalia, & similia,
Corn. cons. 49. nu. 10. & seq. lib. 3.

63 Limita 2. in relicto simplici non restri-
cto ad locum: tunc enim etiam venalia
continentur, *Pinell. in l. 1. par. 2. nu. 46.
C. de bon. mater. Fontanell. de pact. nupt.
tom. 2. claus. 5. glos. 8. par. 7. nu. 14.* vbi
64 dicit, quod sub legato omnium bonorum
mobilium nõ restricto ad certum locum,
veniunt pecuniæ in domo testatoris exi-
stentes, vel alibi in sacculo per alium no-
mine testatoris custoditæ; non tamen ve-
niunt pecuniæ depositæ penes mercatorẽ,
quia dominium pecuniæ, quæ non fuit de-
posita in sacculo, sed vt tantundem red-
deretur, dicitur translatum in depositа-
rium: & ideò pecunia tunc non dicitur
mobilis, sed ius, & actio depositi: iura
65 enim, & actiones sunt tertia species à
mobilibus, & immobilibus, *ex trad. per
Gabr. commun. conclus. lib. 3. tit. de reb.
cred. conclus. 2. num. 8. & seq.* Rot. *apud
Pacif. de Salu. interd. dec. 132. nu. 1.*

66 Limita 3. in pecunia, quæ separata ab
vsu quotidiano, præsidij causa tamquam
thesaurus reponitur, tunc enim pecunia
in loco esse censetur vt quid immobile,
non vt pecunia, & ideò in tali legato com-
prehenditur, *latè Pinell. in d. l. 1. par. 2.
nu. 48. C. de Bon. matern. Menoch. lib. 4.
præsumpt. 138. num. 2. Mantic. de coniect.
vlt. vol. lib. 9. tit. 2. nu. 45. & seq.*

67 Limita 4. in legato facto cum signo vni-
uersali omniũ rerum, quæ quoquo modo,
seu quomodocumque, aut qualitercum-
que, vel cuiuscumque conditionis sunt in
domo, quia tunc veniunt etiam res vena-
les in domo existentes: in tali enim casu
restri-

restrictio loci, & à loco proueniens tollitur per tales clausulas vniuersales, perinde ac si dispositio, vel legatum factum esset sine loci designatione, *Bart. in d. §. vxori, nu. 4. Alex. conf. 118. num. 5. lib. 5. Gozad. conf. 14. num 22. Ruin. conf. 32. nu. 5. lib. 2. Pinell. in d. l. 1. par. 2. n. 47. C. de Bon. matern. Afflict. dec. 106. nu. 6. Menoch. d. præsumpt. 138. nu. 1. latè Couar. d. lib. 2. cap. 5. nu. 3. vers. Primò siquidem &c. cum vers. seq.*

An verò in tali casu comprehendantur pecunia, & nomina debitorum in domo reperta? vide *Pinell. in d. l. 1. par. 2. n 47. C. de bon. matern.* vbi dicit, quod relicto fundo cum omnibus, quæ essent ibi, non veniunt nummi, nec nomina debitorum, etiamsi relictus esset filio, & per verba generalia, nisi manifestè de his quoque legandis defuncti voluntas probaretur, *per tex. in l. quæsitum, 76 ff de leg. 3. vide Mant. de coniect. vlt. vol. lib. 9. tit. 3. nu. 4.*

68 Limita 5. quando testator diues legauit filio, aut coniunctæ personæ res omnes, quæ in domo sunt, quia tunc res etiam venales censentur comprehensæ, *Menoch. lib. 4. præsumpt. 137. nu. 9. & seq.*

69 Limita 6. si testator legauerit omnia, quæ domi habet, excepta lana venali, quia tunc in legato continentur res aliæ omnes venales, *Menoch. d. præsumpt. 137. nu. 9. & seq.*

70 Limita 7. quando testator nil aliud in domo habebat, quàm venalia, quia tunc ea legata censentur, nè legatum reddatur inutile, *Couar. var. lib. 2. cap. 5. num. 3. Menoch. lib. 4. præsumpt. 126. nu. 8. & d. præsumpt. 137. nu. 9. & seq.* vbi etiam
71 dicit, quod legato frumento existente in Ciuitate, debetur frumentum existens in Suburbio, si testator in Ciuitate nullum habebat frumentum, nè similiter inutile reddatur legatum.

72 Limita 8. quando res collectæ fuerunt ex fundis, & agris ipsius testatoris, easque testator negotiationis causa venales non habebat, sed quia necessariò erant vendendæ, venales dicebantur, *Menoch. d. præsumpt. 137. num. 9. & seq. Gait. de credit.*
73 *cap. 4. qu. 5. nu. 152. & seq.* vbi obseruat, quod in dictis casibus generalis obligatio extenditur etiam ad venalia, licèt regulariter ad ea non extendatur, *Pinell. de Bon. matern. nu. 39. Mantic. de coniect. vlt. vol. lib. 9. tit. 6. nu. 13. versus fin.*

74 Notandum est etiam, quod in legatis loco circumscriptis non continentur ea, quæ post legatum empta fuerunt à testatore in eodem loco, si bona acquisita sint æquè principalia, vel primis pretiosiora: hoc enim casu non possunt dici accessoria ad primas res legatas, immò primæ res dicerentur accessoriæ ad istas preciosiores acquisitas, *Alex. conf. 25. nu. 2. lib. 7.* vbi
75 dicit, quod in dispositione hominis, quando fit mentio de re particulari, non comprehenditur incrementum superueniens separabile ab antiquo, & præterito iure; vnde si concedo tibi vsumfructum fundi existentis iuxta aquam fluminis, & postea in loco, vbi erat aqua, nascatur Insula, talis locus non comprehendetur in illa dispositione hominis, & concessione vsusfructus, sed tamquam separatus fundus spectabit ad eum, cuius erat proprietas fun-
76 di; secus esset in incremento alluuionis, quia est incrementum latens, & quod ab alio neque discerni, neque separari potest, *Gait. de credit. cap. 4. nu. 200. & seq. latè Honded. conf. 63. nu. 34 & seq. lib. 1.* vbi, quod tunc augmentum cedit legato, quando est inferius, & minus iure legato.

77 Idem dicendum, quando legatum factũ fuit per verba præsentis temporis; tunc enim restringitur ad tempus testamenti, ità vt bona postea quæsita non includat, *Bart. communiter receptus in l. si ità legatum, num. 4. ff. de Aur. & argen. leg.* vbi dicit, quod si testator legauerit omnes res, quæ sunt in tali villa, vel omnes res mobiles, & sic non intelligeret de tota hæreditate, tunc legatum refertur solum ad præsens tempus; idemque esset, si quis dixerit, lego tibi podere, quod habeo in tali loco: nam si intelligitur podere, idest plura prædia contenta sub vna appellatione, idem est, quod in legato fundi, & in eo inspicitur tempus præsens, scilicet testamenti, *Bald. conf. 284. nu. 1. lib. 2.* vbi, si pater legauit filio libros, quos tunc habebat, & deinde alios emit, illi postea empti non cedunt legato, *latè Hond. conf. 63.*
78 *nu. 29. & seq. lib. 1.* vbi etiam obseruat, quod si testator dicit, lego omnes res meas, quas habeo in tali Villa, & testator vendiderat vnam rem ex illis, & tradiderat, illa res in legato non includitur, etiamsi contractus esset nullus.

79 Notandum 2. quod qualitas loci adiecta legato, restringit legatum quamuis vniuersale, *l. nam quod liquida, §. si ita legetur, ff. de pen. leg.* vbi, si legetur penus, quæ est in Vrbe, seu Ciuitate, ea sola videtur legata, quæ est intra muros; si vrbana penus sit legata, videtur etiam legata ea, quæ est in Villa vrbico vsui destinata; si verò legetur penus, quæ est Romæ, non tantum ea, quæ est intra muros, sed etiam ea, quæ est intra continentia ædificia extra muros, sicut sunt suburbia, legata

cen-

censetur, quia Vrbem ferè omnes dicunt
murotenus finiri, Romam continentibus,
& vrbem Romam æquè continentibus ędi-
ficijs, *l. vrbis. ff. de verb. sign. latè Bald in
cap. Rodulphus, num. 8. de rescript. Surd.*
80 *dec. 241. nu. 1. & seq.* item relictis, vel
concessis omnibus, quæ sunt in tali terri-
torio, non veniunt ea, quæ sunt in alio ter-
ritorio, nec iura, quæ cohærent personæ,
*Menoch. lib. 4. præsumpt. 126. nu. 2. & de
arbitr. Iud. lib. 1. q. 99. nu. 16. & seq.*
81 Limita, quando vrgentes concurrunt
coniecturæ, quia tunc legatum, seu dispo-
sitio extenditur ad aliud territorium, *Rot.
dec. 716. num. 2. & seq. par. 4. tom. 3. Re-*
82 *cent.* vbi; quod donatio facta de bonis
existentibus in Ciuitate, comprehendit
etiā bona in Comitatu existentia, quando
concurrūt alia adminicula, & coniecturæ.
83 Limita 2. in legatis, quæ largam admit-
tunt interpretationem, sicuti sunt illa reli-
cta sanguine coniunctis: hoc enim casu le-
gata etiam præsumuntur ea, quæ sunt in
Suburbijs, *Crauett. cons. 297. nu. 2. Me-
noch. lib. 4. præsumpt. 126. num. 7. & de
Arbitr. Iud. d. q. 99. nu. 15.*
84 Limita 3. quando testator dixit, lego
bona, quę habeo Papiæ: tunc enim censen-
tur legata bona etiam in Suburbijs exi-
stentia, *secundùm Menoch. de Arbitr. Iud.
lib. 1. qu. 99. num. 16. & lib. 4. præsumpt.
126. nu. 13. & seq.* vbi dicit, quod quando
testator expressit nomen proprium Ciui-
tatis, tunc præsumuntur legata bona exi-
stentia etiam in Suburbijs, siue talis Ciui-
tas sit Roma, siue alia quæcunque, *licèt
contrarium sentiat Bald. in cap. Rodulphus,
n. 8. de Rescript.* vbi dicit, quod Roma cōti-
nentia ædificia includit, nō aliæ Ciuitates.
85 Limita 4. quando testator non habebat
bona, puta frumentum, in Ciuitate, sed so-
lum in Suburbijs: quia tunc etiam præsu-
mitur legatum frumentum, quod est in
Suburbijs, nè inutile reddatur legatum, *l.
librorum, §. quod tamen Cassius. ff. de leg. 3.*
86 vbi legatis chartis libri veniunt, si testa-
tor nil præter libros habebat, *Bald. in l. 1.
§. in initio nu. 2. vers. sed quid si non dicit,
ff. de off. Præf. Vrb. Menoch. d. lib. 4. præ-
sumpt. 126. nu. 8.*
87 Idem dicendum, si testator frumentum
habebat in Suburbijs causa custodiæ, vt
illo in loco conseruaret, donec deferret ad
Vrbem; tunc enim præsumitur legatum
hoc frumentum, quia frumentum illud
existens causa custodiæ in Suburbijs, habe-
tur ac si esset in ipsa Ciuitate; dicitur enim
potius casu ibi repositum, quàm delibe-
ratè, vt ibi existat, & ideò perinde est ac
si non extet eo in loco, *l. si ità legatum est,
ff. de leg. 3. l. si fundus, vbi Bart. ff. eod. tit.
Menoch. d. præsumpt. 126. nu. 11. & 12.*
88 Notandum 3. quod legato fundo exi-
stente in certo loco, veniunt etiam prædia
alibi existentia, quę eodem nomine à testa-
tore vocabantur, quia cum testatoris vo-
luntas teneat primum locum, *l. in conditio-
nibus, ff. de Cond. & demon.* interpretatio
fieri debet, non quemadmodum se habet
veritas, sed secundùm ipsius testatoris opi-
nionem, & vsum, *l. quo loco, §. 1. vbi glos.
in ver. alterum assem, & ibidem Bart. ff. de
Hered. instit. l. prædijs 89 §. Titio, vbi etiam
Bart. ff. de leg. 3. l. Seia, §. Tyrandæ, ff. de
fund. instr.* vbi, pascua deputata ad vsum
fundi, & cum eo vno nomine nuncupata,
legato fundi cedunt: prædia enim non de-
bent iudicari ex aliorum sententia, vel ex
instrumentis emptionis, sed ex voluntate,
vsu, & destinatione patrisfam. *l. quod in-
rerum, §. si quis post, ff. de leg. 1. & ità te-
nuit Alex. cons. 150. num. 1. lib. 7. Cephal.
cons. 144. num. 15. & seq. lib. 1. Socin. iun.
cons. 65. num. 28. lib. 1. Mantic. de Conie-
ctur. vlt. vol. lib. 9. tit. 2. num. 6. & seq.*
vbi, quod prædijs legatis, horrea, & cellæ
89 vinariæ, quæ ad vsum prædiorum sunt
comparatæ, & sub nomine eorum prædio-
rum à testatore habitæ, legato cedunt,
etiāsi horrea, & cellę vinariæ sint in oppido,
& testator legauerit bona, & prædia, quæ
sunt in territorio, *latè Surd. decis. 241.
num. 7. & seq.*
90 Notandum 4. quod legatum factum de
bonis in certo loco existentibus, non cen-
setur ademptum, si eadem bona, vel eorum
partem testator ad alium locum casualiter
transtulit, præsertim si prædicta bona cum
onere legauerit, & onus huiusmodi postea
non ademerit, *Gozad. cons. 82. num. 8.
Corn. cons. 92. num. 1. vers. quia ad hoc
respondetur &c. lib. 1. & cons. 155. nu. 1.
& 4. vol. 2. latè Penia decis. 19. num. 1. &
seq.* secus esset, si testator eadem bona, vel
91 eorum partem de eo loco ad alium tran-
stulerit, vt ibi perpetuò essent, *per tex. in
l. penul. §. vlt. vbi glos. in ver. translatum,
ff. de Aur. & arg. legat.*
92 Notandum 5. quod si testator simplici-
ter legauerit domum, non censetur legas-
se instrumentum domus, vel supellectilem,
*Mantic. de coniect. vlt. volunt. lib. 9. tit. 2.
nu. 42. & seq.* vbi etiam obseruat, quod
93 licèt domus legata paulatim ità refecta
sit, vt nihil ex pristina materia supersit, ta-
men manet vtile legatum; at si ea domo
94 destructa, aliam eodem loco testator ædi-
ficauerit, legatum perit, nisi aliud testato-
rem sensisse fuerit probatum, *per tex. in l. si
ità legatum, §. vl. de leg. 1.*

SVM-

SVMMARIVM.

95 *Quando dispositio testatoris est certa respectu loci, & potest impleri, sicut ipse disposuit, non est alteranda: declaratur, & limitatur nu. seq.*

96 *Quid si testator in onere principaliter habuit respectum ad remedium animæ suæ.*

97 *Legatum factum Monialibus cum onere, vt missam singulis diebus celebrari facerent in earum Ecclesia sub pœna deuolutionis, an adimpleri possit in Ecclesia, ad quam fuerunt translatæ.*

98 *Quid si testator mandauit, Ecclesiam ædificari in domibus suis, & in dictis domibus commodè fieri non possit.*

99 *Legatum pium factum absque expressione certi loci, adimpleri debet in loco, vbi testator habitabat, vel solitus erat plerunque accedere.*

100 *Quid si testator legauerit suæ Ecclesiæ, & tempore testamenti habitabat in vna parochia, tempore verò mortis in alia.*

Quæstio VI.

An, & quando dispositio testatoris certa respectu loci, possit alterari, vt alium in locum transferatur.

95 QVando dispositio testatoris est certa respectu loci, & potest impleri, sicut ipse disposuit, regulariter non potest alterari etiam cum auctoritate Episcopi, *Bald. in l. vlt. nu. 57. in fin. C. de His, quæ pœn. nom. Nau. conf.* 8. *nu.* 10. *de Testam.* quod 96 quidem procedit in loco principaliter à testatore contemplato, puta si testator mãdet, celebrari missas in tali altare, vel Ecclesia ob particularem deuotionem erga dictam Ecclesiam, vel altare, *vt d. Nauar. in Man. cap.* 25. *nu.* 135. *Cenall. q.* 686. *n.* 6. secus esset, vbi cessaret huiusmodi coniectura, vt si testator in onere principaliter habuit respectum ad remedium animę suę: eo enim casu tam in vno loco, quàm in alio liceret missas celebrare, cum vtroque modo satisfiat animæ testatoris, *Card. Seraphin. decis.* 1149. *à n.* 10. vbi resoluit, moniales, quibus sub pœna deuolutionis 97 iniunctũ fuit, vt missam celebrari facerẽt singulis diebus in earum Ecclesia, non esse legato priuandas, si missæ in Ecclesia, ad quam sunt translatæ, celebrentur: quia cum testator non expresserit locum per nomen proprium Ecclesiæ Monialium, sed dixerit in earum Ecclesia, talis dispositio verificatur in Ecclesia, ad quam fuerunt translatæ; prout in simili si testator mandauerit in genere, vt Ecclesia ædificetur in domibus suis, quas postea cum alijs permutauit, hæres ædificando in ædibus permutatione acquisitis, satisfacit testatoris dispositioni, qui, cum dixerit, in domibus suis, intellexit tam de tunc habitis, quàm 98 de ijs, quas habiturus erat, *Bart. conf.* 26. *nu.* 3. *lib.* 1. subdens, quod si in dictis ædibus Ecclesia commodè non posset fieri, tũc auctoritate Episcopi, conuocatis his, quorum interest, potest alibi cõstrui, non enim per hoc redderetur inutile legatum, *l. legatum, ff. de vsu, & vsufr. legat. Innoc. in cap. nos quidem, de Testam. Tiraq. de Priuil. piæ cauf. priuil.* 43. vbi id intelligit, nisi testator aliter expressè disposuisset, *Spec. in tit. de Instrum. edit. §. nunc verò, num.* 64. *Socin. iun. conf.* 162. *nu.* 26. *& seq. vol.* 2. *Gratian. discept. for. cap.* 73. *num.* 5. *& seq.* vbi subijcit, quod facta translatione ab habente potestatem, omnia iura pertinentia ad antiquam Ecclesiam, transfunduntur ad nouam.

99 Notandum est etiam, quod si absque expressione loci fiat aliquod legatum pium, debet impleri in loco, vbi testator habitabat, vel solitus erat plerunque accedere, *Spec. in tit. de Instr. edit. §. nunc verò, nu.* 64. *Card. Seraphin. d. decis.* 1149. *nu.* 5. *& seq.* 100 vbi etiã dicit, quod si quis, cum esset v.g. parochianus S. Petri, legauerit suæ Ecclesiæ, deinde efficiatur parochianus S. Mariæ, legatum debetur Ecclesiæ S. Petri.

SVMMARIVM.

101 *Hæres soluens vnum legatũ in certo loco, non tenetur ibidem alia legata soluere.*

102 *Valet argumentum de tempore, ac de re ad locum.*

103 *Hæres soluens vnum legatum ante tempus, non sit cogendus ad soluenda alia legata ante tempus.*

104 *Hæres scienter soluens vnum legatum ex testamento inutili, non tenetur soluere alia similia legata inutilia.*

Quæstio VII.

An hæres soluens vnum legatum in certo loco, teneatur in eodem loco alia legata soluere.

101 RESp. negatiuè, *l. vinum* 22. *ff. si cert. pet. l. si res, vlt. ff. de Condict. trit. l. si quis itâ,* 32. *ff. de Aur. & arg. legat.*

 valet

102 valet enim argumentum de tempore, ac
de re ad locum, hæres verò, si vnum lega-
103 tum ante tempus soluat, non propterea
cogi posset ad soluendum alia legata ante
tempus, *l. Lucius 90. §. testator, ff. de leg. 2.*
104 quemadmodum, si scienter soluat vnum
legatum ex testamento inutili, non ob id
manebit obligatus ad alia simili a legata
inutilia soluenda, *l. non dubium 16. C. de Testam.*

SVMMARIVM.

105 *Quando hæres institutus in testamento possit consequi prælegatum sibi relictum, si hæreditatem testatoris repudiauerit, & quando non.*

106 *Legatum, quod effectum fuit caducum repudiatione, cum hæreditate consolidatur, & venit in restitutione hæreditatis cum cæteris bonis hæreditarijs.*

Quæstio VIII.

An hæres institutus in testamento, possit consequi prælegatum sibi relictum, si hæreditatem testatoris repudiauerit.

105 HAec quæstio ardua est propter textus, qui videntur inuicem pugnare: nam per textum *in l. Marcellus, §. quidam, ff. Ad Trebell. & in l. quid ergo, 92. ff. de leg. 1.* prælegati actio hæredi denegatur, qui non agnouit hæreditatem. contrarium verò colligitur ex *l. filio eum seq. & l. qui filiabus, §. fin. ff. eod. tit. de de leg. 1.* vbi prælegatum vni ex hæredibus debetur, etiamsi abstinuerit se hæreditate. vnde ad conciliandos dictos textus varij varia excogitarunt; alij enim dixerunt, quod textus *in d. l. quid ergo, & in d. §. quidam,* procedit, quando hæres habet prælegatum a lege; textus verò *in d. l. filio, & in l. qui filiabus, §. fin.* procedit, quando prælegatum est à testatore, *vide glos. in d. l. quid ergo, ver. planè, & ver. si pluribus.* Alij dixerunt, textum *in d. l. Marcellus, §. quidam, & in d. l. quid ergo,* procedere, quando testator prælegauit pluribus hæredibus; textum verò *in d. l. filio, & l. qui filiabus, §. fin.* habere locum, quando testator prælegauit vni ex hæredibus, ità *Bart. in d. l. quid ergo, in princ. Peregrin. de fideicom. art. 7. nu. 61. post med.*

Ego verò ita distinguendum arbitror: aut enim testator prælegauit ferè totum patrimonium, vel maiorem eius partem, & in tali casu hæredi deneganda est actio ad prælegatum, nisi etiam hæreditatem agnouerit, *d. l. Marcellus, §. quidam, ff. Ad Trebell. & d. l. quid ergo, ff. de leg. 1.* & si prælegatum iam occupauerit, censetur adiuisse hæreditatem prælegantis, cum huiusmodi prælegatum ex coniectura voluntatis ipsius testatoris capi nequeat, nisi iure hæreditario; vnde & in substitutione fideicōmissaria dictum prælegatum includitur, & per consequens fideicommissario restitui debet, *ità Bald. in l. cum virum, nu. 9 C. de fideicom. Alex in d. l. Marcellus, §. quidam, num. 2. vers. quarto limitauit &c. ff. Ad Senatusconf. Trebell. Paris. conf. 94. nu. 50. & seq. par. 2. & conf. 18. nu. 18. par. 3. Rolan. à Vall. conf. 34. nu. 21. & seq. vol. 4. & communem dicit Ruin. conf. 116. nu. 8. tom. 2. Honded. conf. 71. nu. 17. & seq. lib. 1. & conf. 62. nu. 31. lib. 2.* vbi, quod prælegata in tali casu succedunt in locum portionis hæreditatis, & de eis sicut de portionibus hæreditatis iudicatur, *Menoch. lib. 4. præsumpt. 194. nu. 46. vers. & huius declarationis &c. Card. Mantic. de Coniect. vltim. volunt. lib. 7. tit. 7. nu. 9. & seq. Buratt. dec. 847. nu. 10.* vbi dicit, quod in dicto casu prælegata assumunt naturam hæreditatis, nec possunt separari ab hæredis institutione, *Card. Seraphin. dec. 382. num. 6.*

Idem videtur dicendum, quando bona prælegata essent insignia, & acquisita per maiores ipsius testatoris, *ex trad. per Buratt. decis. 168. num. 13.*

Limita, quando filius fuit hæres institutus, & rogatus extraneo restituere: tunc enim prælegatum ex coniectura voluntatis pleno iure spectaret ad filium, nè subiaceret fideicommisso, propter naturalem erga filios charitatem, *Bald. conf. 318. & 328. vol. 5. quem refert, & sequitur Card. Mantic. loco cit. d. tit. 7. nu. 11.*

Præsumitur verò, quod prælegatum absorbeat ferè totum patrimonium, vel maiorem eius partem, & huic præsumptioni standum est, nisi contrarium probetur. *Ruin. d. conf. 116. nu. 8. tom. 2.* vbi, quod ista iuris præsumptio potest allegari etiam post conclusionem in causa, *Honded. d. conf. 71. nu. 21. lib. 1. vbi de communi testatur.*

Aut verò prælegatum non absorbet maiorem partem patrimonij testatoris, & in tali casu potest is, qui institutus est hæres, prælegatum consequi, etiamsi hæreditatem repudiet, *per tex. in d. l. filio, & l. qui filiabus, §. fin. ff. de leg. 1. Bald. in d. l. cum virum, nu. 9. C. de fideicom. Alex. in d. l. Marcellus, §. quidam, nu. 2. vers. quarto limitauit &c. ff. Ad Senatusc. Trebell. & ità sentiunt alij DD. citati.*

Notan-

106 Notandum est autem, quod prælegatum, quod effectum fuit caducum repudiatione, accrescit hæredibus, & cum hæreditate consolidatur, & venit in restitutione hæreditatis cum cæteris bonis hæreditarijs, *latè Surd. decis. 269. nu. 2. 3. & 15.*

SVMMARIVM.

107 *Legatum indefinitè relictum personis, seu ciuibus certi loci, debetur ipsi loco.*
108 *Quod relinquitur administratoribus Vniuersitatis, videtur ipsi Vniuersitati relictum.*
109 *Legatum factum Canonicis indefinitè, debetur ipsi Ecclesiæ.*
110 *Quid si legatum relictum fuerit Episcopo, vel Canonico.*

Quæstio IX.

Cuinam debeatur legatum indefinitè relictum personis, seu ciuibus certi loci.

107 Resp. quod debetur ipsi loco, quia censetur factum loci contemplatione, *l. ciuibus, ff. de reb. dub.* vbi, quod re-
108 linquitur administratoribus alicuius Vniuersitatis, videtur ipsi Vniuersitati reli-
109 ctum; quemadmodum legatum factum omnibus Canonicis vniuersaliter, vel Canonicis indefinitè, videtur relictum contemplatione Ecclesiæ, ipsique Ecclesiæ debetur, *l. annua, §. 1. ff. de Ann. legat. Bart. in d. l. ciuibus, ff. de reb. dub.* vbi etiam dicit, quod relictum Episcopo, vel
110 Canonico, si relinquatur ab extraneo, debetur Ecclesiæ, quia intuitu Ecclesiæ videtur relictum; si verò relinquatur à coniuncto, tunc intuitu personæ videtur relictum, ipsique personæ debetur, *per tex. in cap. requisisti, cum ibi not. de testam. vide Dilect. de Art. testan. tit. 6. de legat. caut. 7. num. 3.*

SVMMARIVM.

111 *Si legentur reditus ex certa domo, vel fundo, ex tali legato non oritur actio hypothecaria, sed tantùm competit actio personalis: limitatur num. seq.*
112 *Quid si reditus huiusmodi legentur pro alimentis, vel in fauorem Ecclesiæ.*

Quæstio X.

An, si legentur reditus ex certa domo, vel fundo, ex tali legato oriatur actio hypothecaria.

111 Resp. negatiuè, sed tantùm competit actio personalis, *l. liberto, iuncta gloss. in ver. vendita sint, ff. de Ann. legat. Bart. in l. Caius, nu. 2. ff. eod. tit.* subdens, quod pro tali præstatione fundus, vel domus, licèt obligata non sit obligatione speciali, tamen obligata est obligatione generali, *per tex. in l. 1. C. commun. de legat. l. creditoribus, ff. de separ.*
112 Hæc tamen conclusio limitatur, nisi reditus huiusmodi legentur pro alimentis, vel in fauorem piæ causæ; tunc enim talis fundus, in quemcunque peruenerit, censetur tacitè obligatus, & ad illum agi potest hypothecaria, etiam de iure digestorum, *l. 2. vbi Bart. ff. de Alim. & cibar. legat. DD. in l. Mela, ff. eod. tit. latè Roman. cons. 388. num. 3.*

SVMMARIVM.

113 *Ad quem Episcopum spectet executio legati pij, quando testator in vno loco habebat domicilium, in alio originem.*
114 *Quid si patrimonium testatoris extaret in diuersis locis.*
115 *Episcopus executoris testamentarij, potest eundem executorem compellere, vt exequatur voluntatem testatoris.*
116 *Ad alienationem rerum immobilium minoris, requiritur decretum illius Iudicis, in cuius territorio res ipsa sita sunt.*
117 *Tutor, vel curator etiam in eo loco debet peti, vbi minor immobilia possidet.*
118 *Alienatio rei Ecclesiæ fieri non potest, nisi cum decreto illius Episcopi, in cuius diœcesi res existit.*

Quæstio XI.

Ad quem Episcopum spectet executio legati pij, si testator in vno loco habebat domicilium, & in alio originem.

113 Nonnulli existimant, in tali casu locum esse præuentioni, vt voluit *gloss. in l. nulli, ver. oritur, C. de Episc. & cleric. Spec. de Instrum. edit. sub tit. de vltim. volun. execut. nu. 81. & alij.*

Ego verò arbitror, illum Episcopum esse competentem, in cuius diœcesi sita sunt bona testatoris, siue sit Episcopus originis, siue domicilij, siue rei sitæ, siue illius Ciuitatis, seu loci, in quo testator obijt, cum talis Episcopus, in cuius territorio bona existunt, celerius possit exequi voluntatem ipsius testatoris, & ita intelligendus est textus *in d. l. nulli, §. sin autem, & sensit Bald. ibidem nu. 14. Roman. conf. 250 per*
114 *tot.* subdens, quod si patrimonium testatoris extaret in diuersis locis, tunc vnusquisque Episcopus illorum locorum posset distribuere res suæ diœcesis, *latè Ciarlin. controu. for. cap. 5. num. 17. & seq. lib. 1.*
115 vbi addit, quod Episcopus executoris testamentarij potest eumdem executorem compellere, vt exequatur voluntatem testatoris.
116 Prædicta conclusio probatur etiam ex textu *in l. si prædium, Cod. de Præd. min.* vbi ad alienationem rerum immobilium minoris requiritur decretum illius Iudicis, in cuius territorio sunt sitæ.
117 Secundò probatur ex *l. vn. C. vbi petant. tutor. vel curat.* vbi, quod etiam in eo loco tutor, vel Curator debet peti, in quo pupillus immobilia possidet.
118 Tertiò probatur ex *cap. bonæ rei porrectum, cum ibi not. per gloss. & DD. 10. q. 2.* vbi alienatio rei Ecclesiæ fieri non potest, nisi cum decreto illius Episcopi, in cuius diœcesi res existit.

SVMMARIVM.

119 *Canonica portio non debetur de legato relicto pauperibus, vel pro ornamentis Ecclesiæ, vel pro subsidio terræ sanctæ; declaratur, & limitatur nu. 121.*
120 *Canonica parochialis, & Episcopalis parificantur in iure, & priuilegio.*
121 *Quid si relinquatur pauperibus certi loci.*

Quæstio XII.

An, & quando debeatur Canonica portio de legato facto Pauperibus.

119 RESp. quod regulariter nihil detrahitur, quando quis relinquit pauperibus pro remedio animæ suæ; idemque procedit quando relinquitur pro ornamētis Ecclesiæ, vel si relinquuntur arma, & equi pro subsidio terræ Sanctæ, *secundùm gloss. communiter receptam in cap. 2. ver.*
120 *decreuerit, de Sepult.* quæ licèt loquatur de canonica parochiali, idem tamen debet intelligi de Episcopali, quia parificatur in iure, & priuilegio, *cap. vlt. de Testam.*
121 Limitatur tamen prædicta conclusio, vt procedat, quando relinquitur pauperibus generaliter, & sine determinatione loci: secus si relinquatur pauperibus certi loci, quia tunc debetur canonica portio: videtur enim legatum in tali casu factum intuitu loci, *vt d. Abb. in cap. 2. nu. 8. de Sepult. & in cap. officij, nu. 7. de Testam.* vbi obseruat, quod quarta debetur, si legatum sit factum pauperibus certi Hospitalis, quia testator videtur habuisse respectum ad locum, & non ad personas pauperes, *Bald. conf. 500. lib. 2. Tiraq. de Priuil. pia caus. priuil. 28.*

SVMMARIVM.

122 *Quando requiratur, quod conditio substitutionis existat in persona vtriusque instituti, & quando non, & nu. 123. & seq.*
123 *Quid si testator iussit, construi Ecclesiam, si filij instituti decesserint sine filijs.*
124 *Quando substitutus excludatur ex mente testatoris, & nu. 126. 131. & 135.*
125 *Testator præsumitur præposuisse animam suam extraneis.*
126 *Substitutio vulgaris locum habet ante aditam hæreditatem.*
127 *Compendiosa continet etiam vulgarem.*
128 *In habitatione, & vsufructu coniunctim relicto, est locus iuri accrescendi.*
129 *Facta substitutione in tota hæreditate, non vocatur substitutus, nisi omnes instituti decesserint, & quando id procedat.*
130 *Quando Ecclesia substituta liberis, & nepotibus testatoris, admittatur ad partem eius, qui sine filijs decessit, superstite pronepte.*
131 *Testator censitur se conformare cum dispositione iuris communis, vel municipalis.*
132 *Substitutione facta post mortem cuiuslibet, substitutus admittitur etiam in portione primi morientis.*
133 *In substitutione fideicommissaria, & pupillari; si in vnius persona existat conditio, est locus fideicommisso: declaratur ibidem.*
134 *Descendentes testatoris grauati post eorum mortem restituere hæreditatem, intelliguntur grauati, si decesserint sine filijs.*
135 *In fideicommissaria facta vni filio, non videtur testator prætulisse substitutum extra-*

extraneum soboli nascituræ, aut iam nata.

136 *Quid si conditio extitit in persona vltimi morientis.*

137 *Quando substitutus excludatur per existentiam fratris superstitis. & quando non.*

138 *Explicatur textus in l. hæredes, §. cum ità, ff. ad Trebell.*

139 *In hæreditatibus etiam inter omnino disiunctos locus est iuri accrescendi.*

140 *In legatis non datur ius accrescendi, nisi inter coniunctos.*

141 *An, & quando legatarijs substitui possit.*

142 *Ius accrescendi competit etiam in successione ab intestato, & in bonorum possessione contra tabulas.*

143 *Coniuncti quidam sunt re, & verbis, alij re tantùm, & alij verbis tantũ, & n. seq.*

144 *Coniunctus re, & verbis, præfertur cæteris.*

Quando inter coniunctos locum habeat ius accrescendi, & quando ius non decrescendi, ibidem.

145 *An ius accrescendi transmittatur ad hæredes.*

146 *An, & quando substitutio pupillaris tacita excludat matrem.*

147 *Substitutio concepta per verba communia, & sub conditione, si decesserit sine filijs, est fideicommissaria, & compendiosa; & ideò continet etiam vulgarem.*

Quando filij substituti ex propria persona succedant, ibidem.

Quæstio XIII.

An, si Testator iussit, construi Ecclesiam, seu monasterium, vel alium locum pium sub conditione, si hæredes instituti decesserint sine liberis, talis conditio adimpleri debeat in persona omnium, vel satis sit, si adimpleatur in persona singulorum.

122 RESP. quod si plures filij simul, & simpliciter instituti sunt, talis conditio
adimpleri debet in persona omnium: nam
in tali casu testator videtur habere respe-
ctum ad omnia bona sua vacatura, vt scili-
cet de eis fiat Ecclesia, vel monasterium,
quando omnes sui decesserint; præsertim
123 quia sic ex consuetudine videmus ser-
uari, seu disponi per omnes ferè testatores,
vt obseruat Marian. Socin. in l. hæredes, §. cum ità, nu. 95. & 96. ff. ad Trebell. quia in
124 tali casu superest persona, quæ ex mente
testatoris substitutum excludit, *Rip. ibidem*
nu. 137. quod multo magis procederet, si
testator dixerit, si ambo, vel omnes, vel si
vterque sine filijs decesserint, *l. codicillis, ff. de vsu, & vsufr. leg.*

Et hæc quidem conclusio indubitata
est, quando liberi sunt instituti: sed *Socin.*
idem sentit, si fuerunt instituti extranei:
quia non aliter videtur voluisse testator il-
lud opus, quod est indiuiduum, quàm si
omnes sine liberis decesserint, & omnium
partes vacauerint, *arg. l. in executione, §. secunda, ff. de verb. oblig.* sed contraria
sententia videtur verior; est enim valde ve-
risimile, quod testator præposuerit animã
125 suam extraneis, *vt d. Bart. in repet. l. 1. num. 74. C. de Sacros. Eccles. Alex. cons. 38. nu. 4. lib. 1.* & ideò siue conditio verifice-
tur in persona primi decedentis, siue in
persona vltimi decedentis, erit locus sub-
stitutioni pro portione eius, in cuius per-
sona est purificata conditio, *Corn. cons. 283. nu. 2. & seq. vol. 1. Genuens. in tract. de Eccles. q. 245.*

126 Amplia supradictam conclusionem, vt
procedat etiam in substitutione vulgari:
quia substitutio vulgaris locum habet an-
te aditam hæreditatem, & sic eo tempore,
quo est locus iuri accrescendi inter hæ-
redes; vnde nisi conditio existat in persona
vtriusque, non vocatur substitutus, cum sit
alius, cui potest quæri per ius accrescendi
ex præsumpta voluntate defuncti, *l. quamuis, C. de Impub. & alijs substit. l. vn. §. his ità, vers. hoc ità tam variè, C. de caduc. toll. Bart. in l. hæredes, §. cum ità, vbi etiam Rip. nu. 131. ff. ad Trebell. Corn. cons. 298. num. 8. lib. 4* vbi notat, quod quando est
locus iuri accrescendi, dicitur superesse
persona, quæ ex verisimili mente substitu-
tum excludit, *Alex. cons. 38. nu. 3. lib. 1.*
127 idemque dicendum in compendiosa, si
succeditur ex vulgari, *ex trad. per DD. in l. precibus, C. de Impub. & alijs substit.*

128 Amplia 2. in habitatione, & vsufructu
coniunctim relicto; tunc enim inter eos,
quibus facta est substitutio, est etiam locus
iuri accrescendi; & ideò non vocatur sub-
stitutus, nisi conditio existat in persona
vtriusque, vt supra diximus, *l. si Titio, & Meuio, ff. de leg. 2. l. codicillis, ff. de vsu, & vsufr. legat. Bart. in d. §. cum ità, nu. 5. vbi etiam Rip. nu. 135.*

129 Amplia 3. quando substitutio fuit facta
in tota hæreditate: nam quando testator
dicit, si decesserint sine liberis, substituo
Ecclesiam, vel alium in tota hæreditate,
videtur non vocare substitutum, nisi quan-
do tota hæreditas vacat; vnde cum totam
hæreditatem aliàs habere non possit sub-
stitutus, nisi omnes decedant, vno mo-

riente,

briente, substitutus non vocatur, *l. quidam testamento, ubi Bart. Bald. & alij, ff. de vulg. & pup.* quod procedit, quando purificatur conditio in persona primi, quia si conditio eueniat in persona vltimi, substitutus admitteretur ad illius partem, *d. l. haredes, §. cum ità, ff. ad Trebell. Rip. ibidem, nu. 136. vers. defendendo hanc fallentiam &c.*

130 Obserua tamen, quod Ecclesia substituta liberis, & nepotibus ipsius Testatoris sub conditione, si decesserint sine filijs, admittitur ad partem eius, qui sine filijs decessit, superstite pronepte exclusa vel per statutum, vel per testamentum ipsius decedentis sine filijs, *vt consuluit Corn. cons. 330. lib. 1. & cons. 138. vol. 2.* vbi di-
131 cit, quod Testator faciendo huiusmodi substitutionem, siue sit pupillaris, siue fideicommissaria, censetur se conformare cum dispositione iuris communis, vel municipalis; & ideò ille, qui ab intestato non excluderet substitutum, non censetur esse persona, quæ ex coniecturata mente defuncti excludat substitutum, *vt in simili not. Bart. in l. vt iurisiurandi, §. si liberi, ff. de oper. libert.*

132 Obserua 2. quod si substitutio facta esset pluribus separatim, tunc in cuiuscunque persona existat conditio, locus est substitutioni, *l. penult. ff. de Iniust. rupt. & irrit. testam. l. pater filium, §. fin. ff. ad l. falcid. Bart. in l. haredes, §. cum ità, ff. Ad Trebell. Rip. ibidem num. 132. & 136.* vbi dicit, quod substitutione facta post mortē cuiuslibet, substitutus admittitur etiam in portione primi morientis, *Abb. cons. 58. nu. 1. par. 2.*

133 Obserua 3. quod in substitutione fideicommissaria, & pupillari, in cuiuscumque persona extiterit conditio, locus est substitutioni: quia istæ substitutiones locum habent post aditam hæreditatem, & post emolumentum quæsitum, & sic cessat ius accrescendi; & ideò si in vnius persona existat conditio, est locus fideicommisso, *l. 1. ff. de vsufr. accresc. l. Lucius, §. Caio, vbi DD. communiter, ff. ad Trebell. l. fin. §. filium, ff. de leg. 2.* idem esset in casu substitutionis compendiosæ, si succedatur ex pupillari, vel fideicommissaria, *Bart. in d. §. cum ità, Dec. in l. cum quidam, num. 4. vers. ex cuius dictis &c. Cod. de Impub. & alijs subst. Petr. de Ancha. cons. 390. col. 2. nu. 4. Alex. cons. 38. nu. 1. & 3. lib. 1.*

Hæc tamen conclusio limitatur, quando superest aliqua persona, quæ ex præsumpta voluntate defuncti excludat fideicommissarium, vel substitutum, *l. generaliter, §. fin. C. de instit. & subst. l. cum acutissimi, C. de fideicom.* illa verò persona dicitur ex præsumpta mente excludere substitutum, quæ est de liberis testatoris, & simul instituta cum alijs, *Bart. in d. §. cum ità, Alex. cons. 38. nu. 2. & 3. lib. 1. Corn. cons. 330. & cons. 283. nu. 4. lib. 1.* vbi dicit, quod talis persona censetur, quæ sit ab intestato successura ei, cui sit substituto, *& cons. 138. nu. 2. lib. 2.* vbi, quod illa, quæ ab intestato non excluderet substitutum, non censetur esse persona, quæ ex coniecturata mente defuncti excludat substitutum.

An verò liberi vnius ex institutis prædefuncti sint tales, qui ex præsumpta mente substitutum excludant? negat *Bald. cons. 435. lib. 3. Rip. in d. §. cum ità, nu. 132. & seq.* quod quidem procedit, quando substitutus est in pari gradu; secus si esset extraneus, vel in inferiori gradu: tunc enim substitutus semper excluderetur à nepotibus, seu liberis vnius ex institutis prædefuncti, siue fuerint expressè positi in conditione, *vt d. Bart. in d. §. cum ità, Corn. cons. 283. & 330. lib. 1. & cons. 298. lib. 4. Dec. cons. 594. per tot.* siue non, cum semper tacitè dicantur in conditione positi, *vt d. idem Corn. d. cons. 298. num. 3. & 5. lib. 4. Rip. in d. §. cum ità, nu. 133. & seq.* vbi etiam obseruat, quod liberi alterius defuncti puberis excludunt substitutum pupillarem, etiamsi non fuerint in conditione positi, vel cum liberis institutis admixta esset persona extranea: additio enim personæ extraneæ non facit cessare fauorem liberorum, *l. 1. §. si sit filius, ff. de coniungen. cum emancip. liber. Bart. in l. Titia cum testamento, §. fin. ff. de leg. 2.*

134 Obserua 4. quod descendentes testatoris grauati post eorum mortem restituere hæreditatem, intelliguntur grauati, si decesserint sine filijs, *Corn. cons. 298. nu. 5. lib. 4 Rom. cōs. 131. in fin. Rip. in d. l. haredes, §. cum ità, nu. 130. ff. ad Trebell.* vbi dicit,
135 quod sicut in fideicommissaria facta vni filio, non videtur testator prætulisse substitutum extraneum soboli nasciturae ex filio granato, ità non videtur prætulisse soboli iam natæ; vnde si conditio extitit in persona primi morientis, & remanet alius filius testatoris, substitutus excluditur, *l. cum Auus, ff. de cond. & demon. l. penult. C. de impub. & alijs subst.* secus
136 esset, si conditio extitit in persona vltimi morientis, & non superest alius, qui ex præsumpta voluntate defuncti substitutum excludat, *Bart. in d. §. cum ità, nu. 3.*

137 Obserua 5. quod si testator duos filios instituit, & post mortem eorum decedentium

tium

tium sine filijs alium substituit per fidei-
commissum, & primus decessit sine liberis
non instituto fratre, sed extraneo, tunc
substitutus non excluditur per existentiā
fratris superstitis: quia præsumitur, testa-
torem solummodò voluisse excludere sub-
stitutum per existentiam fratris superstitis
quando primus sine liberis decessit ab in-
testato, *l. qui duos, ff. de reb. dub. l. qui
duos, ff. de vulg. & pup.* secus si decessit
condito testamento, in quo extraneum
instituit, *Bald. in l. cum quidam, in vlt. col.
nu. 11. & ibi Dec. & alij, C. de Impub. &
alijs subst.*
138 Nec obstat *textus in d. l. hæredes, §. cum
ità, ff. ad Trebell.* quia dispositio huius tex-
tus procedit, quando instituti descenden-
tes, quibus datus fuit substitutus fideicom-
missarius, fuerunt inuicem substituti, secus
si non fuissent inuicem substituti, *vt not.
Dec. loco cit.*
139 Obserua 6. quod in hæreditatibus etiā
inter omninò disiunctos locus est iuri ac-
crescendi, nè quis decedat pro parte te-
status, & pro parte intestatus, *l. vn. §. his
ità, C. de caduc. toll. l. hæredes sine partibus,
ff. de hæred. instit. Bart. communiter re-
ceptus in l. re coniuncti, nu. 25. ff. de leg. 3.*
140 sed in legatis non datur ius accrescendi,
nisi inter coniunctos, *l. 1. ff. de vsufr. ac-
cresc.* vbi, quod si separatim vnicuique
partis rei vsusfructus relictus sit, sine du-
bio ius accrescendi cessat, *Bart. loco pro-
ximè cit. Corn. cons. 298. nu. 8. vers. & li-
cet &c. lib. 4.* vbi dicit, quod *textus in l.*
141 *vt hæredibus, ff. de leg. 2.* disponens, quod
etiam legatarijs potest substitui, procedit,
quando legatarij, quibus facta est substitu-
tio, sunt coniuncti, *late Castell. de vsufr.*
142 *lib. 1. cap. 48. nu. 39. & seq.* vbi, quod
etiam in successione ab intestato, & in
bonorum possessione contra tabulas com-
petit ius accrescendi.
143 Coniuncti verò alij sunt re, & verbis,
vt si Titio, & Meuio fundum lego: alij re
tantùm, cum duobus separatim eadem res
legatur, puta Titio fundum lego, & eum-
dem fundum lego Sempronio: alij verbis
tantùm coniuncti sunt, vt cum dico, Titio,
& Meuio fundum pro æquis portionibus
lego, *glos. communiter recepta in l. re co-
niuncti, ff. de leg. 3.* vbi, quod solidum in
primo, & secundo casu cuique censetur re-
lictum, licèt faciant sibi æquas partes per
concursum, *& in l. 1. §. fin. ver. separa-*
144 *tim, ff. de vsufr. accresc.* vbi, quod re, &
verbis coniunctus præfertur cęteris, *latè
Cancer. var. lib. 3. cap. 22. nu. 17. & seq.*
vbi dicit, quod coniuncti verbis ad hunc
effectum dicuntur, quando ad eamdem
rem, seu hæreditatem vocantur eadem
oratione portionibus cuilibet designatis,
quæ tamen ad oculum demonstrari ne-
queant; nam si partes ad oculum demon-
strari possent, non haberet locum ius ac-
crescendi, *l. huiusmodi. 86. §. quibus, vbi
Bart. ff. de leg. 1.* quia si testator sic desi-
gnasset partes, quælibet pars sic designa-
ta diceretur fundus per se, *l. rectè dicimus,
§. fin. ff. de verb. sign.* & sic partes solum
debent intellectualiter demonstrari, *l. Me-
uius, §. duobus, ff. de leg. 2.*

Ex quo infertur, quod si testator dixe-
rit, Petrus ex dimidia, Ioannes, & Francis-
cus ex altera dimidia hæredes sint, si Fran-
ciscus repudiat, eius pars accrescit Ioan-
ni, & non Petro; quia Ioannes, & Francis-
cus sunt re, & verbis coniuncti, Petrus verò
est verbis tantùm coniunctus, *l. hæredes si-
ne partibus, vbi DD. ff. de hæred. instit.*
secus si inter hæredes concurrant aliqui
coniuncti verbis tantùm, alij re tantùm;
tunc enim vno decedente, non præfertur
alius, qui est ei verbis, aut re coniunctus,
cum non reperiatur lege cautum, quod vna
ex his coniunctionibus sit fortior alia, sed
omnibus cohæredibus pro hæreditarijs
portionibus pars accrescit, *glos. in §. si ea-
dem res, Instit. de legat. Paul. de Castr. in
l. Meuio, ff. de leg. 2. & alij apud Cancer. d.
lib. 3. cap. 22. nu. 31. 34. & seq.* vbi etiam
obseruat, quod inter verbis tantùm co-
niunctos habet locum ius accrescendi,
quia hi primariò ad partem vocantur, licèt
secundariò ad integram rem vocentur al-
tero repudiante; sed inter re, & verbis, aut
re tantùm coniunctos habet locum ius nō
decrescendi, seu ius non diminuendi, quia
isti ad integram rem censentur vocati, li-
cèt si omnes concurrant, ęqualiter admit-
tantur, *vt supra diximus, vide Bart. & alios
in d. l. re coniuncti, ff. de leg. 3.*
145 An verò ius accrescendi transmittatur
ad hæredes? affirmat *Mantic. dec. 319 nu. 9.
& seq.* vbi etiam dicit, quod simili modo
fideicommissaria substitutio coniuncta cū
iure accrescendi, debet transmitti, sicuti
transmittitur pupillaris, quæ est coniuncta
cum ipso iure accrescendi, *per tex. in l. qui
patri, de vulg. subst.*
146 Obserua 7. quod substitutio pupillaris
tacita regulariter non excludit matrem,
*l. precibus, C. de impub. & alijs subst. l.
fin. C. de instit. & subst. Bart. in l. Cen-
turio, nu. 26. & 28. ff. de vulg. Corn. con-
sil. 322. nu. 11. lib. 3. Alex. cons. 38. nu. 4.
lib. 1. & de communiori testatur Afflict.
dec. 367.* vbi dicit, quod in tali casu ma-
ter detrahit legitimam, & trebellianicam,
ac succedit in fructibus perceptis per pu-
pillum

pillum post mortem testatoris, *Menoch. de Præsumpt. lib. 4. præsumpt. 39 Thesaur. dec. 200. nu. 4. Gasp. Anton. Thesaur. lib. 3. q. 22. nu. 12. cum seq. quam opinionem vti æquiorem amplexa est Rota in Firmana bonorum 5. Nouembris, & 10. Decembris 1584. coram Bubal. & in Fauentina bonorum 14. Nouembris 1594. coram Litta, & 21. Martij 1596. coram Card. Pamphilio, prout refert Merlin. in tract. de legitim. qu. 14. nu. 11. & crebriori calculo approbatam dicit Cancer. var. lib. 1. cap. 1. nu. 25.*

Limita, quando ex coniecturis contrarium appareret fuisse de mente testatoris, *glos. communiter recepta in d. l. precibus, Bart. & alij in l. 2. ff. de vulg. & pup.* & inter cęteras coniecturas ea etiam numeratur, quando substitutio facta esset ad fauorem animæ testatoris: tunc enim tacita pupillaris substitutio facta ad fauorem animæ excluderet matrem, cum verisimile fit, quod testator prædilexerit, & præposuerit animam suam cęteris rebus, *vt post Ang. & Paul. de Castr. in d. l. precibus, trad. Alex. d. cons. 38. nu. 4. lib. 1.*

Limita 2. quando compendiosa facta fuit per verba communia cum expressa tẽporum dinumeratione, seu distinctione, vt si testator dixerit, si decesserit intra pupillarem ætatem, vel postea quandocunque, substituo Sempronium, vel pleno iure substituo, *Bart. in d. l. Centurio, nu. 26. Cancer. loco cit. nu. 25. in princ.*

Limita 3. si mater non petijt, tutorem dari filio, dum ad secundas nuptias transiuit, *ex latè congestis per Menoch. lib. 4. præsumpt. 39. nu. 66. & 70.*

147 Obserua 8. quod substitutio concepta per verba communia, & sub conditione, si decesserit sine filijs, non solum est fideicommissaria, sed ob mentionem mortis indefinitè factam, est compendiosa, etiamsi non fuerit adiectum verbum, quandocunque, *Bart. in l. Centurio, num. 32. ff. de vulg. Surd. dec. 37. nu. 8. & dec. 333. n. 12. Gratian. discept. for. cap. 528. nu. 1. Rot. dec. 656. nu. 2. par. 4 recent.* & ideò inter alias substitutionum species continet etiã vulgarem, vel tacitam, vel vt alij dicunt, expressam verbis generalibus, *Bart. in d. l. Centurio, num. 32. Socin. sen. cons. 140. lib. 1. Aym. cons. 283. circa med. vers. sed in casu &c.* vbi dicit, quod intelligitur facta substitutio, si decesserit adita, vel non adita hæreditate: non quidem respectu instituti, qui iam adiuit, sed respectu substitutorum, qui adire vel noluerunt, vel ob prædecessum ante hæredem grauatum, non potuerunt, *Rot. dec. 222. num. 13. par. 5. recent.* Vnde si testator instituit Titium, cui decedenti sine filijs substituit Meuium, an bobus verò decedentibus sine filijs substituit Caium, licèt ante Titium primò institutum prædecesserit Meuius substitutus, & ideò videatur defecisse conditio substitutionis eius filiorum, *per textum in l. penult. ff. de vulg. & pup.* tamen cum filij Meuij sint tacitè vocati etiam per vulgarem in compendiosa comprehensam, & Meuius, qui prædecessit Titio, hæreditatem adire non potuerit, sequitur, quod decedente postea Titio primo instituto, intelligitur purificata conditio, & aperta via vulgari substitutioni ad fauorem filiorum Meuij, qui proinde ex propria persona succedunt subintrando in locum Meuij, ac si immediatè substituti fuissent Titio, & eo modo, & forma, quo Meuius successisset, nisi prædecessisset, ità vt caducatus quidem fuerit gradus Meuij, sed hæreditas remanserit penes Titium cum eodem onere restituendi filijs Meuij loco eiusdem Meuij vi vulgaris subrogatis, *l. quandiù 68. & ibi Bart. nu. 10 vers. item facit, ff. de acquir. hæredit. Socin. iunior cons. 42. nu. 16. & 20. lib. 1. Aym. cons. 363. num. 2. Peregrin. de fideicom. art. 15. nu. 14. latè Rot. decis. 201. num. 6. & seq. par. 8. recent. & dec. 374. num. 1. par. 1. diuers.* filij verò in conditione positi censentur per fideicommissum substituti, si cõcurrant coniecturæ enumeratæ *per Mantic. de coniectur. vltim. vol. lib. 11. tit. 2. in fin. & tit. 3. per tot.* & in Vrbe ita apertè disponitur *lib. 1. Statutorum cap. 142* quod locũ habet etiam in districtu, *Rot. dec. 201. nu. 1. par. 8. recent.*

SVMMARIVM.

148 *Impensæ aliæ sunt necessariæ, aliæ vtiles, aliæ voluptuariæ.*

149 *Si res perierit, quæ etiam omninò periisset factis impensis necessarijs, nihil esset omittenti imputandum.*

150 *Hæres grauatus impensas necessarias, & vtiles, quæ concernunt præsentis temporis vtilitatem, cum fructibus compensat, eas verò, quæ pertinent ad perpetuam vtilitatem, deducit.*

151 *Quando melioramenta debeantur, & quando non.*

152 *Hæredi grauato vltra retentionem succurritur etiam iure actionis ad repetendas impensas vtiles perpetuas etiam post rem restitutam.*

153 *Emphiteuta, & alijs habentibus aliquem titulum super re, quam meliorem fecerunt, competit actio, & retentio: limitatur nu. 158. & seq.*

An

154 *An, & quando marito pro melioramentis detur actio, & retentio dotis.*
155 *Quando impensæ concernentes temporalem vtilitatem deducantur.*
156 *Quid si reparationes facta pereant, & nu. 158. & 179.*
157 *Et quid si illi, qui rem meliorem reddiderunt, postea melioramenta pro aliqua parte consumpserint, vel eisdem melioramentis pro aliquo tempore vsi fuerint.*
158 *An impensæ vtiles debeantur, si non extent, & nu. 179.*
159 *Possessor bonæ fidei, qui nullum habet titulum, vel inualidum, tenetur fructus cum impensis compensare: limitatur nu. seq.*
160 *Quid si fructus non fuerunt percepti à bonæ fidei possessore, sed ab alio.*
161 *An, & quando is, qui emit à minore, vel ab Ecclesia, teneatur fructus compensare cum melioramentis.*
162 *Quid si maritus impensas fecerit in rebus paraphernalibus.*
163 *Maritus, & alij, qui finito iure suo fructus percipiunt, tenentur eos compensare cum expensis.*
164 *Possessori bonæ fidei, qui in re aliena impendit, competit non solum retentio, sed etiam actio, re, aut fundo restituto.*
165 *Possessori cum titulo aduersus suum auctorem competit actio pro melioramentis.*
166 *Possessor bonæ fidei fructus perceptos ex ipsius meliorationibus non tenetur compensare cum impensis meliorationum.*
167 *Emptor prædij pro rata pretij soluti lucratur fructus.*
168 *Quando possessor consequatur solum id, quod impensum est, & quando illud etiam, in quo vltra expensam fundus factus est pretiosior.*
Impensa, quæ fit gratia fructuum colligendorum, non deducitur, ibidem.
169 *An, & quando possessor malæ fidei impensas repetere possit, & num. 179*
In rei vendicatione possessor bonæ fidei ità demum expensas potest deducere, si res extet, ibidem d. nu. 169.
170 *An, & quando hæres grauatus deducat impensas factas in ædificijs.*
Quando deducantur expensæ factæ in disciplinis, & artificijs seruorum, & animalium, ibidem.
171 *Emphiteuta, & Vasallus melioramenta deducunt, quando sine eorum culpa finitur emphiteusis, vel feudum, secus si ob culpam.*
172 *Colonus, & Inquilinus semper repetunt meliorationes perpetuas, etiamsi ob eorum culpam finita sit locatio.*
173 *An, & quando colonus repetat expensas factas in fossatis.*
174 *Quid si Dominus finita emphiteusi nollet, vel non posset meliorationes soluere.*
175 *Quas impensas repetat Vsufructuarius.*
176 *An colonus Vsufructuarij repetere possit melioramenta facta in re conducta.*
177 *An Pater repetere possit expensas factas in bonis aduentitijs filij.*
178 *An* Clericus, *qui de pecunijs patrimonialibus meliorauit rem Ecclesiæ, possit huiusmodi expensas repetere ab Ecclesia, vel successore in beneficio.*
179 *Quid si hæres grauatus, vel maritus, aut vsufructuarius seminauerint fundum restitutioni subiectum.*
180 *An mutuans in reparationem ædificij præferatur creditoribus anterioribus.*
181 *Dicenti, totam pecuniam mutuatam, non fuisse in refectionem conuersam, incumbit onus probandi.*
182 *An, & quando impensæ voluptuariæ deduci, vel repeti possint, & quando permittatur abrasio.*
183 *Possessor malæ fidei impensas voluptuarias nec recuperat, nec aufert, praterquam in petitioni hæreditatis.*
184 *An pro melioramentis factis in vna re, possint aliæ retineri.*
185 *An, & quando hæres grauatus teneatur fructus perceptos restituere, vel in legitimam, aut trebellianicam computare, & nu. seq.*
186 *Fructus tempore mortis testatoris recollecti, patrimonium defuncti dicuntur, & augent ipsam hæreditatem.*

Quæstio XIV.

An, & quando hæres grauatus deducere possit impensas, seu melioramenta facta in fundo restitutioni subiecto.

148 Præmittendũ est, quod impẽsæ aliæ sũt necessariæ, aliæ vtiles, aliæ voluptuariæ; necessariæ sunt, quæ si non fiant, res aut peritura, aut deterior futura sit: vtiles, quæ rẽ meliorẽ faciũt, deteriorẽ esse non sinũt: voluptuariæ, quæ speciẽ dumtaxat ornant, non etiam fructum augent, *l. impensæ, ff. de Verb. sign. l. 1. l. voluptuariæ, l. impensæ, ff. de Impens. in reb. dot. fact. l. vtiles, ff. de Petit. hæred. latè Peregrin. de fideicom. art. 50. nu. 1. & seq. & num. 25. cum seq.* vbi etiam obseruat, quod si res perierit, vt si
149 domus combusta fit, quæ etiam omninò perijsset factis impensis necessarijs, nihil esset omittenti imputandum, *per tex. in l. & in totũ, ff. eod. tit. de impens. in reb. dotal fact.*

150 His præmissis dico 1. quod hæres gra-
uatus impensas necessarias, & vtiles, quæ
concernunt præsentis temporis vtilitatem,
cum fructibus compensat; eas verò, quæ
pertinent ad perpetuam vtilitatem, quales
sunt quæ fiunt in plantandis vineis, & ar-
boribus fructiferis, deducit, dummodò
modicæ non sint, quod arbitrio Iudicis re-
mittitur, *l. 3. §. nos generaliter, l. pen. &
fin. ff. de Impens. in reb. dot. fact. glos. in
l. hactenus, ver. pertinet, ff. de Vsufr.
Tomat. decis. 59. num. 22. & seq.* vbi dicit,
quod magna, vel parua impensa accipitur
attenta qualitate sumptuum arbitrio Iu-
dicis, subdens *num. 26. cum seq.* quod me-
151 lioramenta non debentur, nisi constet
de vtilitate eius, quod impensum est, adeò
vt non sufficiat probare impensam, nisi si-
mul probetur ipsa melioratio cum vtilita-
te, & quod sint facta ab eodemmet, qui
illa petit, *Gratian. discept. for. cap. 193.
num. 1. & seq.* vbi dicit, quod non valet
consequentia, est in possessione meliora-
mentorum, ergo possidens meliorauit, cum
melioramenta potuerint fieri ab eo, à quo
possidens non habet iura cessa, sine quibus
nihil ei acquireretur; *Hond. cons. 85. nu.
41. lib. 1.* vbi dicit, quod is, qui fundum
melioratum detinet, probare debet, se, vel
illos, quibus ipse successit titulo vniuersali,
& hæreditario, vel titulo singulari cum
cessione iurium, melioramenta fecisse,
*Rol. cons. 28. nu. 26. lib. 1. Peregrin. d. art.
50. nu. 4. & seq. & nu. 38. & 56.* vbi addit,
152 quod hæredi grauato vltra retentionem
succurritur etiam iure actionis ad repe-
tendas impensas vtiles perpetuas etiam
post rem restitutam; ratio est, quia licèt hæ-
res grauatus iure dominij de præsenti rem
teneat, eam tamen restiturus est in ali-
quem euentum: & ideò si in ea vtiliter,
vel necessariò impendit, videtur negotium
suum agere pro tempore, quo est Domi-
nus: pro tempore verò sequenti negocium
futuri Domini; vnde ex eo actu, cum alia
capi possit coniectura, animus donandi nõ
præsumitur, sed potius repetendi; idem-
153 que dicendum est de ijs, qui rem non
tenent, aut possident vt suam, sed eam vti
alienã recognoscunt, habent tamen aliquẽ
titulum, quales sunt feudatarius, emphiteu-
ta, creditor, socius, vel cohæres, qui in
rem communem impendit, vsufructuarius,
maritus, emptor, qui ex pacto, aut ex lege
tenetur retrouendere, tutor, vel Curator,
negotiorum gestor, mandatarius, commo-
datarius, colonus, & inquilinus: isti enim,
si in re impendunt necessariò, vel vtiliter,
Dominum obligant actione ex eo contra-
ctu, vel quasi, vel ex negotio vtiliter gesto,
ideòque vltra retentionem actio datur, ex-
154 cepto marito, cui regulariter datur
actio, non autem retentio, nè executio ipsa
retardetur, *l. vnic. §. sed nec ob impensas,
C. de rei vxor. act. l. in hoc iudicium, ff.
comm. diuid. l. sed an vltro, §. 1. ff. de neg.
gest.* vbi, quod sufficit, negotiũ vtiliter esse
gestum respectu Domini, licèt effectum
vtilem non habuerit, *l. quæ vtiliter, ff. eod.
tit. de neg. gest. l in rebus, §. possunt, ff. com-
mod. l. si verò, §. si mihi, ff. mand. l. cum
plures, §. fin. ff. de Admin. tut. l. si necessa-
rias, & l. si seruos, ff. de Pignor. act. Ang. in
§. certè illud, nu. 8. Inst de rer. diuis. Alex.
cons. 162. lib. 7.* subdens, quod si mulier est
soluendo, marito datur etiam retentio do-
tis, *Marescott. var. lib. 2. cap. 110. num. 5.
& cap. 112. nu. 38. & seq. Thomat. decis.
59. nu. 13. & 14. Boer. decis. 44. num. 20.
& 25.* vbi dicit, quod isti non tenentur fru-
ctus perceptos compensare cum expen-
sis, aut melioramentis à se factis, *Corn.
cons. 86. & cons. 180. nu. 8. vol 4.* vbi idem di-
cit in legatario, siue res sit purè legata, siue
sub conditione, *Peregrin d. art. 50. nu. 4. &
seq.* vbi etiã obseruat, quod impensæ etiam
155 concernentes temporalem vtilitatem,
aliquando deducuntur pro eo tempore,
quo possessor, qui eas fecit, re fruiturus
non est, vt si maritus, vel colonus impensas
aliquas fecerint duraturas per aliquot an-
nos vltra tempus matrimonij, vel con-
ductionis, *Thomat. decis. 59. num. 14. &
seq.*

156 Obserua tamen, quod hæres grauatus,
maritus, emphiteuta, & alij, qui vti Domi-
ni vtilitatem ex re percipiunt, licèt aliquo
casu sit restitutioni subiecta, impensas ne-
cessarias repetunt, etiamsi reparationes
factæ pereant, *latè Rolan. cons. 28. nu. 18.
lib. 1. Ruin. cons. 14. col. 3. in fin. lib. 1.
Peregrin. d. art. 50. num. 76. vers. in istis
157 tamen &c.* vbi subijcit, quod pro ea par-
te, pro qua ipsi melioramenta consumpse-
runt, cessaret repetitio, quemadmodum
etiam conductores, & coloni impensas ne-
cessarias deducunt, subducto tempore, quo
interim vsi sunt.

158 Limita 1. in impensis vtilibus: istæ
enim non debentur, nisi extent, & ideò
possessori pereunt, *secundùm Peregrin. loco
cit. nu. 76. vbi de communi*; contraria ta-
men opinio mihi videtur æquior, & in praxi
sequenda, *ex deductis per Tiraquell. de Re-
tract. conuent. §. 7. glos. 1. nu. 10.*

159 Limita 2. in possessore bonæ fidei, qui
nullum habet titulum, vel inualidum, ità vt
fructus tempore, quo percepti fuerunt, ad
ipsum non spectassent, sed ad eum, qui nũc
agit ad rem: talis enim possessor, si im-
pensas

pensas in re fecerit, & fructus ex ea perce-
perit, tenetur fructus cum impensis com-
pensare: tum quia in tali casu non habuit
animum repetendi, cum crediderit facere
tales impensas in re sua: tum etiam quia
fructus lucratur solùm propter bonam fi-
dem, & tunc non lucratur illos de rigore,
sed de æquitate, & propter eamdem æqui-
tatem expensæ compensari debent cum
fructibus, *Bart. in l. in fundo, num. 9. vbi
etiam Add. litt. g. ff. de rei vendic. Mare-
scott. lib. 2. cap. 112. num 38. Corn. cons.
86. num. 8. volum. 4. Peregrin. d. art. 50.
nu. 64.* quod procedit, si fructus à bonæ fi-
dei possessore fuerunt percepti; secus si ab
160 alio fuerunt percepti: hoc enim casu
impensa restitui debet, *Thomat. decis.
59. num. 43. Rot. decis. 186. num. 5. par.
2. Diuers. Gabr. de acquir. rer. dom.
concl. 1.*

161 Ex quo infertur, quod si talis possessor
emit rem à minore, vel ab Ecclesia nõ ser-
uatis solemnitatibus, tenetur in tali casu
fructus compensare cum melioramentis,
quia titulum quidem habuit a vero Domi-
no, sed inualidum, *l. si prædium, C. de Præd.
min. Corn. cons. 243. col. pen. vol. 2. Caualc.
de Tutor. & Curat. nu. 166. Peregrin. d.
art. 50. num. 66. vers. idem quoque &c.*
secus esset, si contractus fuit cum cautelis
iudicialibus celebratus, ita vt emptor fue-
rit in bona fide; quia tunc fructus suos fa-
ceret, nec teneretur illos cum meliora-
mentis compensare, *vide Afflict. decis. 87.
num. 6. & seq. Marescott. & Thomat. lo-
cis cit.*

162 Eadem ratione maritus, qui impensas
fecit in rebus paraphernalibus, tenetur
fructus, si eos perceperit, cum impensis
compensare, quia tales fructus vxori resti-
tuendi sunt, & maritus eos non lucratur,
*l. pen. ff. Ad l. falcid. Peregrin. d. art. 50.
nu. 64. vers. aut verò possessor &c. & nu. 65.*
vbi etiam obseruat, quod maritus, & alij,
163 qui finito iure suo fructus percipiunt,
tenentur eos compensare cum expensis.

164 Item talis possessor bonæ fidei, qui in
re aliena impendit, ignorans, eam esse
alienam, si incumbat possessioni, potest
quidem per viam retentionis expẽsas con-
sequi repellendo actorem ope exceptionis
doli mali, nisi expensas, quatenus res est
meliorata, reficiat; non autem iure actio-
nis, re, aut fundo restituto; *l. planè, ff. de
Petit. hæred. l. sumptus, ff. de rei vendic.
l. si in area, ff. de condict. indeb. Bald. in
l. si quis sciens, nu. 2. C. de Rei vend. Rain.
cons. 24. num. 10. lib. 1.* vbi dicit, quod
possessori bonæ fidei, qui ædificauit in
alieno solo, datur solum retentio, non au-
tem actio, quia credidit in suo ædificare,
& quod in futurum non subiaceret restitu-
tioni, & sic animum non habuit alium ob-
ligandi; & hoc quidem de iuris rigore
procedit, nam de æquitate datur etiam
actio: naturalis enim ratio resistere vide-
tur, vt is, qui rem absque melioramento-
rum deductione restituerit, ea amittere co-
gatur, & alius locupletetur cum aliena ia-
ctura, *l planè, ff. de Petit. hæred. Vinc. de
Franch. decis. 112. nu. 9. & 10. & alij, quos
refert, & sequitur Peregrin. de fideicom. d.
art. 50. nu. 56. post med. vers. Verum com-
munis hæc &c.* præsertim si possessor absq;
sua culpa cecidisset à possessione, *l. vtrumque,
ff. de Action. empt.* vel si opus aliquod fece-
rit, ad quod Dominus compelli poterat ex
iussione publica, aut priuata. *l. hæreditas,
53. ff. de Petit. hæred. l. si possessor, ff. de
relig. & sumpt. fun.* aut verum Dominum
liberasset ab aliqua obligatione, puta sol-
uendo creditori hæreditario, quia tunc
restituta re, seu fundo, etiam actio procul-
dubio competeret, *l. fin. C. de Petit. hæred.*
165 *vide Peregrin. loco cit. num. 56. 57. &
66.* vbi dicit, quod possessori cum titulo
aduersus suum auctorem competit etiam
actio pro melioramentis.

166 Obserua tamen, quod fructus percep-
tos ex ipsis meliorationibus possessor bonæ
fidei non tenetur compensare cum im-
pensis meliorationum, sed eos suos facit,
quia isti fructus percipiuntur de re ipsius
167 impendentis pro rata; sicut emptor
prædij pro rata pretij soluti lucratur fru-
ctus, *Afflict. decis. 87. nu. 6. & 7. Capic.
dec. 91. Negus. de Pignor. in 4. mem. 5. part.
princ. num. 20.* vbi dicit, quod si prædium,
quod prius sine melioramentis reddebat
decem, ex causa meliorationum reddit
quindecim, possessor bonæ fidei lucrabitur
quinque, *Peregrin. d. art. 50. num. 67.*

168 Obserua 2. quod possessor aliquando
consequitur solum id, quod impensum
est, aliquando illud etiam, in quo vltra ex-
pensam fundus factus est pretiosior; sed
pro faciliori intelligentia distinguendi sunt
nonnulli casus, quorum primus est, quando
is, qui melioramenta fecit, non pro se im-
pendit, nec ad sui vtilitatem, sed pro Do-
mino; & tunc solum fit æstimatio eius
quod est impensum tempore melioratio-
nis, nec attenditur incrementum, vel de-
terioratio in pretijs rerum, *ex trad. per
Marescott. lib. 2. cap. 114. num. 9. Thomat.
decis. 59. num. 49. & seq.* quod intelligen-
dum est de impensa vtili, non autem de
impensa gratia fructuum colligendorum,
quæ non deducitur, *arg. l. ex conducto, §. 1.
ff. locat.*

Secundus casus est, quando minor, vel Ecclesia in integrum restituitur aduersus contractum: & tunc attenditur tempus factæ meliorationis; nisi tempore restitutionis meliorationes minùs valerent, quàm esset impensum: quia eo casu æstimatio fieret secundùm tempus præsens, alioquin Ecclesia, vel minor, quibus succurritur per restitutionem in integrum, nimium lęderentur, dum plus soluerent, quàm ad eos perueniret, *Thomat. vbi supra nu.* 52. *Maresott. d. cap.* 114. *nu.* 6. *& 7. Rot. diuers. par.* 2. *dec.* 186. *nu.* 3.

Tertius casus est, quando contractus rescinditur tamquam nullus, vel iniustus: tunc enim pretium integrum melioramẽtorum soluendum est, si possessor ex eis nullos percepit fructus, *l. apud Celsum, §. si minor, ff. de dol. except.* secus si fructus perceperit, quia eo casu tenetur illos cum melioramentis compensare, *vt post Barbos. d. Thomat. d. dec.* 39. *nu.* 57.

Quartus casus est, quando is, qui impendit, est solum possessor bonæ fidei, nullum habens dominium in re; & tunc attenditur quod minus est, ita vt si impensæ fuerint centum, fundus verò ob id melior factus sit in centum quinquaginta, restituenda sint centum, idest quantum impensum est, non quantum res pretiosior est tempore restitutionis; & contra si impensa sint centum, & melior effecta sit tantùm in quinquaginta, ea tantùm quinquaginta restituenda sunt, *l. in fundo, ff. de rei vindic.* Negus. *de pignor. mem.* 4. *par.* 5. *nu.* 11. *Velasc. de Iur. Emphit. q.* 25. *nu.* 28. *Marescott. d. cap.* 114. *nu.* 8. *Rolan. cons.* 28. *nu.* 18. *lib.* 1. *Menoch. de Arb. Iud. cas.* 258. *num.* 4.

Quintus casus est, vbi is, qui rem meliorem reddidit, est Dominus directus, vel vtilis, licèt reuocabiliter, vt hæres grauatus, emphyteuta, Vasallus, Vsufructuarius, Maritus &c. & tunc in vrbanis ædificijs æstimatio fieri debet inspecto tempore restitutionis rei, ita vt si ex temporis cursu pretium augeatur, vel diminuatur, vtilitas, sicut & damnum sit ipsius possessoris, qui rem tenetur restituere, *Rolan. d. cons.* 28. *nu.* 15. 16. *& 18. & cons.* 30. *num.* 6. *lib.* 1. *Menoch. de præsumpt. lib.* 3. *præsumpt.* 32. *num.* 3. *& 6. Marescott. d. cap.* 114. *nu.* 10. *Velasc. de Iur. emphit. q.* 25. *nu.* 28. *Natt. cons.* 561. *nu.* 4. *Ruin. cons.* 38. *nu.* 25. *& cons.* 14. *nu.* 2. *& 3. vol.* 1. vbi dicit, quod in tali casu non tantùm præstandum est quod impensum, sed etiam quantum per meliorationem ædificium, seu domus est effecta pretiosior, *Peregrin. de fideicom. art.* 50. *nu.* 73. *& seq.* vbi, quod res ipsa, seu materia posita in ędificio æstimatur prout extat pro pretio temporis præsentis ad commodum, vel incommodum possessoris, qui impendit, ita vt si ligna, gramina, lapides, ferramenta, vel alia per vsum, & temporis cursum attrita sint, æstimentur vti talia, & quanti nunc valent, si in opere ponerentur, *Surd. de Alim. tit.* 6. *q.* 8. *nu.* 18. *Boer. dec.* 44. *num.* 12. *Borgn. dec.* 44. *nu.* 62. *par.* 1. *latè Thomat. d. dec.* 59. *nu.* 60. *quibus adde Bald. in cap.* 1. *§. si Vasallus, in tit. Hic finit. lex D. Federic.* vbi dicit, quod si Vasallus in feudo fecit ędificium, debet Dominus permittere finito feudo, vt illud tollatur, vel debet æstimationem ędificij integrè soluere; nec sufficeret, si vellet offerre quantum ex ruina ædificij esset is percepturus; quod procedit, quando per Dominum fuisset facta electio, quod auferatur ędificatum, quia tunc Dominus non debet audiri, si vellet soluere id, quod reperiretur de rudetibus, *vt inquit Rolan. d. cons.* 28. *n.* 18. *& 30. lib.* 1. *vide Peregrin. d. art.* 50. *n.* 33. *& 47. versus fin.* vbi subdit, quod impendens amitteret expensas factas in ędificijs, si Dominus est pauper, & non soluendo, *per tex. in d. l. in fundo, ff. de rei vindic. & l. vtilium, ff. de impens. in reb. dotal. fact.* quo casu possessori abrasio conceditur, sed Dominus offerendo rudetum æstimationem auditur ad impediendam abrasionẽ, *vt d. idem Peregrin. d. art.* 50. *nu.* 78. *vers. secundus casus &c.*

In prædijs verò rusticis attenditur id, quod est impensum tempore plantationis, seu factarum meliorationum, non autem quanti de præsenti valent, *d. l. in fundo, ff. de rei vindic. Tiraq. de retract. conu. §.* 7. *glos.* 1. *nu.* 8 *Vrsill. ad Afflict. dec.* 87. *nu.* 3. *post med. vers. in his verò &c. Rot. apud Pacif. de Salu. interd. dec.* 81. *nu.* 2. *& 3. latè Thomat. d. dec.* 59. *nu.* 64. *Peregrin. de fideicom. art.* 50. *num.* 73. *& seq.* vbi dicit, quod in plantis arborum, & vitium æstimatio fit non habita consideratione, quanti nunc valeant arbores virentes, & fructificantes, sed quantum impensum fuit tempore plantationis in operis, & earum precio, habita etiam ratione custodiæ, & curæ adhibitæ, & quod ex mille plantis vitium, & arborum plurimæ pereunt; nec mirum hoc videri debet, quia augmentũ precij arborum, & vitium procedit ex fundo, qui Domini est, cui restituitur, & ideò incrementum illud ex re sua proueniens, sibi cedere debet, *per textum in l. penult. ff. locat. vide Rolan. cons.* 28. *n.* 26. *& seq. lib.* 1. vbi addit, quod in plantatis non datur abrasio, postquam radices emiserunt, &

ideò

ideò Dominus tenetur ad illorum æstimationem.

169 Obserua 3. quod possessor malæ fidei aliquando impensas repetere potest, veluti si fuissent adeò necessariæ, vt illis non factis res perijsset, *l. domum, C. de rei vendic.* nisi de nouo aliquid fecerit; tunc enim non deducit, etiamsi perpetuam vtilitatem rei concerneret; quia cum malæ fidei possessor sciat, rem esse alienam, donare videtur, *l. adeò §. ex diuerso, ff. de acquir. rer. dom. §. ex diuerso, Inst. de rer. diuis. l. si is, C. de ædific. priuat. Bart. in d. l. in fundo, nu.* 11. subdens, quod si antiquum ædificium ampliauit, vel per cameras diuisit, tunc permittitur sibi deductio, *Corn. cons. 222. num. 1. & seq. & cons. 243. n. 6. vol. 2.* impensas item vtiles auferre quidem potest, sed sine læsione prioris status rei, *vt in d. l. domum, C. de rei vendic. vide Peregrin. d. art. 50. nu. 29.*

An verò possessor malæ fidei possit repetere impensas vtiles? Resp. quod licèt regulariter non repetat, præsertim si impensas fecerit lite pẽdente, *ex trad. per Peregrin. d. art. 50. nu. 29* tamen in nonnullis casibus eas potest repetere, primò quãdo Dominus eam impensam erat facturus, *d. l. in fundo, in princ. ff. de rei vindic.*

2. Quando denunciauit Domino, vt rem repeteret, si putaret, illam esse suam, & tamen non repetijt, *l. aut si ante, ff. de rei vindic. Neguś. de pignor. in 4. mem. 5. part. princ. nu. 30. Cagnol. in l. vn. num. 72. & seq. C. de sent. quæ pro eo &c.*

3. Quando possessor malæ fidei rem meliorem reddidit: tunc enim impensam deducit, præsertim si propter impensã huiusmodi res pluris vendita fuit, cum non debeat quis ex aliena iactura lucrum facere; hæc enim est differentia inter possessorem bonæ fidei, & malæ fidei, quod possessor bonæ fidei omninò impensas deducit, licèt res non extet, in quam impendit; possessor verò malæ fidei non aliter, quàm si res melior sit facta, *vt constat ex l. plane, ff. de Petit. hered. l. si pupilli, §. sed & si quis, ff. de neg. gest. vide Bart. in d. l. in fundo, n. 8. & 12. Aret. in §. certè illud, nu. 3. Inst. de rer. diuis. Peregrin. d. art. 50. num. 37.* vbi limitant in rei vendicatione, quo casu possessor bonæ fidei ità demum expensas potest deducere, si res extet.

4. Repeti possunt expensæ in casu *l. cum vir, ff. de dol. mal. & met. except.* vbi si vir prædium vxori donauit, & in eo vxor ædificauit, & deinde vir repetat quod donauit, potest vxor in tali casu repetere expensas, siue vxor fuerit in bona fide credens, donationem valere, siue in mala, *secundum glos. ibid. Aret. in d. §. certè illud, num. 4. Inst. de rer. diuis.* vbi idem dicit in minoribus, & alijs, qui de iure, aut ex statuto non possunt donare sine certa solemnitate, *Peregrin. loco cit nu. 29.*

170 Obserua 4. quod expensæ factæ in ædificijs pro vsu, & habitatione colonorum, & animalium, sine quibus ager coli non potuisset, inter expensas necessarias computantur, & ideò illas hæres grauatus deducit, *Peregrin. d. art. 50. num. 7.* quod procedit etiam quoad impensas factas in foueis, canalibus, & aggeribus ad arcendas aquas, & similibus, sine quibus ager coli non posset. secus esset, si huiusmodi ædificia rustica non sint necessaria pro vsu, & habitatione colonorum, & animalium, ità vt sine illis ager coli possit, quia tunc non dicuntur melioramenta vtilia, & reficienda, sed à meliorante auferuntur rudera, *l. in fundo, ff. de rei vindic. Rolan. cons. 28. num. 30. lib. 1.* vbi dicit, quod est in facultate Domini, ad quem fundus spectat, vel pati, quod tollatur ædificium factum in fundo, vel soluere æstimationem melioramentorum, habita ratione, quantum is, qui ædificauit, laturus est ex tali ruina, prout valent rudera ab ædificio separata, quia in plus sua non interest, *Merlin. decis. 705. nu. 10. Peregr. vbi supra nu. 47. & 49.* vbi tamen subdit, quod iuxta communem traditionem abrasio non conceditur in ædificijs in Ciuitate, vel Rure ædificatis, nè vrbs, vel ager deformetur, sed datur retentio illi, qui ædificauit, donec sibi satisfiat de materia, idest quantum valeret illa detracta, *Rhin. cons. 24. num. 10. vol. 1.*

Prætereà sunt alij casus, in quibus hæres grauatus deducit expensas factas in ædificijs, videlicet si Dominus sit diues, ità vt sine graui detrimento reddere possit; 2. si Dominus erat facturus, tunc enim eas restituere cogitur, etiamsi pauper esset; 3. si Dominus rem venalem habeat; 4. si Domino denunciatum sit, *Bart. in d. l. in fundo, nu. 7. ff. de rei vend. Aret. in d. §. certè illud, nu. 2. & seq. latè Peregrin. d. art. 50. nu. 44. 47. & 51.* vbi dicit, quod in his casibus deducuntur etiam expensæ factæ in disciplinis, & artificijs seruorum, & animalium.

171 Obserua 5. quod emphiteuta, & Vasallus, & eorum hæredes melioramenta deducunt, quando sine eorum culpa finitur emphiteusis, vel feudum, puta si finita sit generatio, aut tempus præfixum expirauerit, secus si ob culpam, vt si canonem non soluerit, *Bald. in l. senatus, §. Marcellus, ff. de leg. 1. Dec. in auth. qui rem, nu. 14. C. de Sacros. Eccles. Guid. Pap. decis. 169.*

Colo-

172 Colonus verò, & inquilinus semper re-
petunt meliorationes perpetuas, etiamsi
ob eorum culpam finita sit locatio, puta
si affictum non soluerint, *l. colonus, vbi
Bart. ff. locat. Bald. in l. adem, C. eod. Ruin.
cons.* 14. *nu.* 2. *tom.* 1. vbi dicit, quod im-
pensa fossatorum facta ad vtilitatem tem-
173 poralem, pro tempore locationis spe-
ctat ad conductorem, & vbi concernit ma-
ius tempus, pertinet ad locatorem, *Rolan.
cons.* 28. *num.* 24. *lib.* 1. vbi etiam obser-
uat, quod si fossata annuatim debent fieri,
ad colonum spectat talis impensa; si verò
debent purgari ad perpetuam vtilitatem
rei, vel longiori tempore, quàm sit tempus
conductionis, tunc colonus non tenetur
facere suis expensis.

174 Verùm si Dominus finita emphiteusi
nollet, vel non posset meliorationes sol-
uere, vbi istæ deberentur, licitum erit em-
phiteutæ, vel eius successoribus insistere
possessioni eiusdem rei, *ex trad. per Ruin.
cons.* 24. *num.* 10. *vol.* 1.

175 Obserua 6. quod vsufructuarius à pro-
prietario repetit eas tantùm expensas vti-
les perpetuas, quæ ref. ctionem concer-
nunt, *l. hactenus, ff. de V sufr.* vnde à repe-
titione excluderetur, si nouum ædificium
construxerit, aut constructo noua addide-
rit, vel diuiserit, aut immutauerit, nec ei
licitum esset tollere nouum illud ædificiū,
*l. æquissimum, §. sed neque dietas, & l. sed
si quid, 1. l. vsufructuarius nouum tecto-
rium, & l. vsufructuarius nouum riuum,
ff. eod. tit.* vbi quod vsufructuarius neque
ędificia inchoata perficere potest, etiamsi
vetere ædificio aliter vti non posset, *Mer-
lin. dec.* 546. *num.* 43. *& seq. Peregrin. d.
art.* 50. *nu.* 42. vbi dicit, quod vsufructua-
rius nouum quidem ædificium construere
potest necessarium ad colligendos fructus,
sed impensa sua, quia vsufructuarius scit,
rem esse alienam, & ideò subiacet regulę
text. in §. ex diuerso, Inst. de rer. diuis.
quamuis mihi verius videatur, quod talem
impensam repetere possit, *per tex. in d. l.
ęquissimum, §. sed nec ędificium, ff. de
vsufr.*

176 Addit *Merlin. d. decis.* 546. *num.* 8.
quod colono vsufructuarij denegatur re-
petitio melioramentorum factorum in re
conducta, quia prospicere debuit, euenire
posse, vt ius vsufructuarij resoluatur, *per
tex. in l. si quis domum, §. hic subiungi, &
§. idem quærit. ff. locat.* quod intellige re-
spectu vsufructuarij, vel eius heredis, non
autem respectu proprietarij: nam si fun-
dus impensis coloni melior factus fuerit,
æquum est, vt proprietarius melioramenta
soluat, vt supra diximus.

177 Obserua 7. quod etiam pater, qui vsu-
fructuarius legalis bonorum aduentitio-
rum filij est, huiusmodi vtiles impensas
perpetuas repetere potest, *secundum Bald.
in auth. excipitur, C. de bon. quæ liber.
Corn. cons.* 86. *num.* 3. *&* 4. *volum.* 4. vbi
dicit, quod Ascendens repetit à descen-
dente expensas factas in bonis descenden-
tis, quia præsumuntur factæ animo repe-
tendi, *Pinell. in l.* 1. *par.* 2. *num.* 69. *C. de
bon. matern. Peregrin. d. art.* 50. *num.* 42.
178 *in fin. & nu.* 43. vbi dicit, quod Præla-
tus, aut clericus, qui in beneficialibus
vsufructuario comparatur, si expenderit
de pecunijs patrimonialibus in rebus Ec-
clesiæ, poterit ipse, & eius hæredes repe-
tere eas expensas ab Ecclesia, & successore
in beneficio, & si rem habent, poterunt
retinere, *ex trad. per Abb. in cap. de multa,
nu.* 14. *de Præb. & in cap.* 1. *de solut. & in
cap. de his, nu.* 5. *de Eccles. ædific. quicquid
dicat Bald. in d. auth. excipitur, n.* 4 *in fin.*

179 Obserua 8. quod si hæres grauatus se-
minauerit fundum restitutioni subiectum,
successor non cogitur illum habere in par-
tiarium, sed solutis impensis seminum,
fructus omnes ad eum pertinent; idemque
dicendum est, si maritus fundum dotalem,
aut vsufructuarius fundum proprietarium
seminauerit, *Bald. in l. si quis sciens, nu.* 1.
*C. de rei vendit. & in l. si pater, C. de vsufr.
Cephal. cons.* 181. *num.* 10. *& seq. vol.* 2.
vbi etiam dicit, quod impensas factas pro
colligendis fructibus; quales sunt quæ
fiunt in colendo, & serendo agro, etiam
malæ fidei possessor ex fructibus deducit,
Peregrin. d. art. 50. *nu.* 24. *&* 31. vbi di-
cit, quod is, qui non suo nomine possidet,
sed alterius, veluti mandatarius, commo-
datarius, depositarius, colonus, creditor,
socius, cohæres, tutor, & negotiorum ge-
stor, omnem impensam necessariò, aut vti-
liter factam deducit, etiamsi fructus ad-
uersa fortuna pereant, *per tex. in l. sed an
vltro, §.* 1. *& l. siue hæreditaria, ff. de neg.
gest. l. si necessarias, ff. de Pignor. act. l. si
seruus, ff. famil. ercisc. l. in summa, ff. commun.
diuid. l.* 3. *§. sed & si seruum, ff. de in rem
vers. l.* 3. *§. sufficit, ff. de contr. & vtil. act.
tut.*

180 Obserua 9. quod etiam is, qui mutuas
dedit pecunias in huiusmodi impensas
necessarias, vel qui res necessarias credi-
dit, actionem habet aduersus successorem
pro suo credito, si constet, rem, aut pecu-
niam in eam causam expositam fuisse, pro
modo tamen, non supra modum necessi-
tatis, *Rip. in l. si ventri, §. Diuus, num.* 1. *&
seq. ff. de Priuil. cred.* vbi dicit, quod mu-
tuans specialiter in reparationem ędificij,
pro

pro ea quantitate, quæ fuit realiter con-
uersa, non solum habet personale priuile-
gium prælationis, sed etiam tacitam hypo-
thecam ità priuilegiatam, vt præferatur
omnibus creditoribus anterioribus etiam
habentibus expressam hypothecam, dum-
modò reparatio extet, cum reparatio sit
causa priuilegij; dicenti verò, totam pecu-
181 niam mutuatam non fuisse in refectio-
nem conuersam, incumbit onus probandi,
*Cranet. cons. 197. nu. 1. latè Neguſ. de Pi-
gnor. in 2. mem. 5. part. princ. num. 16.*

182 Dico 2. quod impensæ voluptuariæ nõ
repetuntur, sed Dominus pati debet, vt
remoueantur, dummodò remoueri possint
sine læsione, & damno ipsius Domini, &
possessor ex tali remotione, seu abrasione
aliquam vtilitatem sit perceptutus, *l. in
fundo, ff. de rei vend. l. si sine, §. interposito,
ff. de Admin. & peric. tut. l. idemque, §. idem-
que ait, ff. mand.* potest tamen Dominus
huiusmodi abrasionem impedire, offeren-
do id, quod possessor consecuturus esset
ex tali abrasione, *d. §. idemque ait, vbi glos.
& DD. Corn. cons. 86. nu. 8. vol. 4.* si verò
Dominus nollet abrasioni, seu remotioni
consentire, vel recusaret soluere id, quod
possessor lucrari posset ex ipsa abrasione,
teneretur huiusmodi expensas reficere,
*Peregrin. d. art. 50. num. 54. vers. bonæ
fidei &c.*

Hoc tamen intellige, nisi possessor per-
ceperit fructus, ad quorum restitutionem
cogi posset: quia tunc prædictas impensas
cum fructibus debet compensare, *Bart. in
d. l. in fundo, nu. 10. ff. de rei vend.*

2. Intellige, quando Dominus non erat
facturus, vel distracturus: tunc enim per-
mittitur abrasio; secus si erat facturus, vel
distracturus, quo casu expensæ voluptuariæ
vtilibus comparantur, *vt d. Bart. in d. l. in
fundo, num. 10.* idemque dicendum est,
quando huiusmodi impensæ augerent va-
lorem fundi, aut introituum, vel si præces-
serit intimatio, quia tunc etiam deducun-
tur, *Alex. cons. 100. dub. 4. vol. 2. Peregr.
d. art. 50. nu. 54.*

3. Intellige in bonæ fidei possessore non
habente causã à Domino, de quo loquitur
tex. in d. l. in fundo: tunc enim permittitur
Domino offerre tantũ, quantũ possessor ha-
biturus esset ex ipsis rebus ablatis; secus es-
set, si possessor haberet causam à Domino,
qualis est vsufructuarius, feudatarius, ma-
ritus, & alij, *vide Corn. cons. 86. nu. 8. vol. 4.*

183 Possessor verò malę fidei has impen-
sas nec recuperat, nec aufert, præterquam
in petitione hæreditatis: aliud enim est in
petitione hæreditatis, aliud in rei vendi-
catione, cum magis faueatur Domino, quà
euincit ratione dominij, quàm hæredi, qui
euincit ratione tituli, *vt inquit Bart. in d.
l. in fundo, n. 11. ff. de rei vendic.* quod in-
tellige iuxta superiùs dicta: in hoc enim
iudicio petitionis hæreditatis possessor
malæ fidei censeri non debet melioris con-
ditionis, quàm possessor bonæ fidei.

184 Quæres, an pro melioramentis factis
in vna re, possint aliæ retineri? Resp. ne-
gatiuè, quia id iure non reperitur scrip-
tum, *l. planè, iuncta glos. in ver. deducat, ff. de
Petit. hæred. Neguſ. de Pign. in 4. mem. 5. par.
num. 17. Surd. decis. 311. num. 7. & alij
apud Peregrin. loco cit. nu. 69.* vbi id limi-
tat in iudicio petitionis hæreditatis, *per
tex. in l. planè, ff. eod. tit. de Petit. hæred.*

185 Quæres 2. ao, & quando hæres grauatus
teneatur fructus perceptos restituere? Resp.
quod regulariter fructus percepti non ve-
niũt in restitutione fideicõmissi, nisi de eis
quis fuerit specialiter grauatus, vel nisi hæ-
res fuerit in mora restituendi hæreditatem,
*l. in fideicommissariam, vbi glos. & DD.
ff. Ad Senatusc. Trebell. latè Gail. lib. 2.
obseru. 133.* subdens, quod si hæres graua-
tus velit vti beneficio falcidiæ aduersus
legatarios, vel trebellianicæ contra fidei-
commissarios, fructus medio tempore per-
cepti non cedunt lucro hæredis, sed in fal-
cidiam, vel trebellianicam computantur,
exceptis tantùm liberis primi gradus,
quorum fauore fructus medio tempore
percepti nec legitimam, nec trebelliani-
cam extennant, *per tex. in l. iubemus, vbi
DD. C. ad Trebell.*

186 Notandum tamen est, quod fructus
tempore mortis testatoris recollecti, vt
vinum, oleum, frumentum, & similia, etiam
quoad filios primi gradus in legitimam, &
trebellianicam computantur, licèt secus
sit in postea perceptis; ratio est, quia hu-
iusmodi fructus tempore mortis testatoris
in horreis, vel alibi reperti, patrimonium
defuncti dicuntur, & augent ipsam hære-
ditatem, siue ante, siue post aditionem hæ-
reditatis accesserint, *l. item veniunt, §. item
non solum, vers. fructus, ff. de Petit hæred.
l. 2. §. fructibus, C. eod. tit. Alex. cons. 49.
nu. 8. vol. 3. Franc. Marc. decis. 829. Gail.
lib. 2. obseru. 133. nu. 8.*

S V M M A R I V M.

187 *Bona fideicommisso supposita possunt obli-
gari, & alienari pro dote filiarum, nep-
tum, & aliarum descendentium ipsius
fideicommittentis, & nu. seq. amplia-
tur nu. 193. cum seq.*

188 *Explicatur auth. res quę, C. Commun.
de leg. & nu. seq.*

In

Quæstio XV.

An, & quando bona fideicommisso supposita possint alienari.

187 RESP. quod bona primogenituræ, vel fideicommisso siue vniuersali, siue particulari supposita alienari, & obligari possunt pro dote filiarum, neptum, & aliarum descendentium ipsius fideicommittentis pro modo honestati personarum congruo, quamuis testator alienationem expresse prohibuerit etiam ex causa dotis, *auth. res quae, C. commun. de leg. Rolan. cons. 85. num. 7. Surd. dec. 62. nu. 11. late Rot. decis. 30. nu. 13. & seq. par. 7. & decis. 312. n. 12. par. 6. Recent.* vbi, quod *d. tex.*
188 *tus* dispositio solum procedit in descendentibus fideicōmisso grauatis per Ascendentes; hi enim pro dote constituenda possunt alienare bona fideicommissi, quia quodammodo censentur adimplere votum, & officium Ascendentium erga descendentes; secus in collateralibus, & alijs extraneis fideicommisso grauatis; quia tunc

tunc fideicommittens non tenetur dotem
constituere pro filijs extranei grauati,
prout tenetur erga descendentes, *ex trad.
per Castrens. in d. auth. res, quæ, nu. 4. &
in l. mulier, §. cum proponeretur, nu. 2. & 3.
ff. Ad Trebell. Petr. de fideicom. q. 8. n. 409.
Fusar. de subst. q. 531. nu. 95. & 114. latè
Peregrin. de fideicom. art. 42. nu. 54. & 67.
Card. Mantic. decis. 329. num. 3.*
189 Item *textus in d. auth. res quæ*, intelli-
gendus est in subsidium, quando alia bona
libera non extant, *vt ibi notant communi-
ter scribentes*; & ideò si mulier posset se
dotare de suo, vel ex bonis maternis, aut
paternis, cessaret dispositio *d. auth. Rot.
decis. 49. num. 1. par. 6. Recent.* vbi, quod
in constituenda dote habenda est ratio le-
gitimæ ipsi mulieri debitæ in bonis matris,
190 *Card. Mantic. decis. 329. num. 1.* vbi,
quod bona subiecta fideicommisso, non
possunt ex causa dotis alienari, quando
legitima, & trebellianica ad constituen-
dam dotem congruam sufficiunt, *Rolan. d.
cons. 85. num. 1. & seq. Marescott. var. lib.
2. cap. 69. nu. 25. Ferentill. ad Buratt. decis.
641. nu. 19. & seq.* vbi dicit, quod *d. au-*
191 *thentica* non habet locum, quando suffi-
ciunt, & extant fructus bonorum fideicom-
missi, *& num. 22.* vbi, quod si alienata fue-
rint bona fideicommissaria, retentis bonis
liberis, posset fideicommissarius ea vendi-
care; idemque dicendum, si dos esset ex-
192 cessiua, quæ non potest promitti in præ-
iudicium fideicommissi, *Rot. decis. 771. nu.
1. & seq. par. 1. Diuers. & in Recent. decis.
164. nu. 2. & decis. 351. nu. 4. par. 5. tom.
1. Crauett. cons. 19. num. 18. lib. 1.* vbi,
193 quod allegans, adfuisse alia bona, tene-
tur probare, *Beltram. ad Greg. decis. 266.
nu. 16.*
194 Amplia prædictam conclusionem, vt
non solum pro constituenda dote possint
bona fideicommissi alienari, sed etiam pro
ipsa dote restituenda, etiamsi pro dotis re-
stitutione datus sit fideiussor, *Surd. decis.
62. nu. 1. & seq. Rot. decis. 312. num. 12.
par. 6. & d. decis. 351. nu. 4 par. 5. tom. 1.*
195 *Recent.* vbi, quod mulier, si dicat, non
esse alia bona mariti præter illa, quæ subie-
cta sunt fideicommisso, habet suam inten-
tionem fundatam, ità vt dicenti, alia bona
extare, incumbat onus probandi, & dicta
bona ostendendi.
196 Amplia 2. vt *textus in d. auth. res quæ*,
procedat in dote filiæ, vel neptis tam le-
gitimæ, quàm illegitimæ, siue velit nubere
in sęculo, siue profiteri in monasterio, *Fe-
rentill. ad Buratt. d. decis. 641. num. 22.
& seq. Card. Seraphin. decis. 58.* Rota *in
Recentior. decis. 88. nu 9. & seq. par. 5. to. 1.
& decis. 314. nu. 21. & seq. par. 6. & decis.
30. nu. 13. cum seq. par. 7.*
197 Amplia 3. etiamsi grauamen, seu fidei-
commissum præcesserit dotis receptionem,
nam adhuc, vt dos constituatur, siue resti-
tuatur, possunt bona fideicõmisso subiecta
alienari, *latè Couar. var. lib. 3. cap. 6. nu. 10.*
198 Amplia 4. vt habeat locum non tantùm
in portione patris, sed etiam aliorum, vt
quia bona grauata fideicommisso, diuisa
fuerint inter fratres, quia cum hoc onus
sit reale, diuisio non pręiudicat, *vt decisum
refert Marescott. var. lib. 2. cap. 69. nu. 6.*
199 Amplia 5. vt res fideicommisso su-
biectas possit testatoris filius alienare ob
causam etiam alimentorum, si non habeat
vnde se alat, quia par censetur esse debi-
tum dotis constituendæ, & alimoniæ præ-
standæ. *Roman. cons. 277. vbi de communi,
latè Peregrin. de fideicom. art. 42. num. 86.
& seq.* vbi addit, quod bona fideicommissi
possunt etiam alienari pro liberatione filij
capti ab hostibus, seu latronibus, vel pro
redemptione vitæ, vt si filius fuisset con-
demnatus pro delicto, pro quo capitalis
pęna, vel membri abscissio inflicta sit, *Ge-
nuens. in tract. de Eccles. q. 755. num. 1. &
q. 394. num. 3. Rot. decis. 408. nu. 9 & 10.
par. 5. tom. 1. & dec. 30. num. 16. par. 7.
Recen.* vbi, quod hoc procedit in descen-
dentibus testatoris, non autem in extra-
neis, *Surd. decis. 86. num. 6.* vbi, quod
200 grauatus potest alienare bona fideicom-
misso subiecta, vt se, vel filium eximat à
carcere, quando pro debito priuato deti-
neretur; ratio est, quia sic pater viuens es-
set facturus, & ideò ab hærede sic fieri vo-
luisse credendum est, *l. cum seruus, ff. de
Condit. & demon. l. quoniam desideria, C.
de Natural. liber.*
201 Amplia 6. vt bona fideicommissaria
alienari possint etiam pro apparatu, qui
mulieribus nubentibus dari solet, quia
apparatus est de appendicijs dotis, *Mare-
scott. var. lib. 2. cap. 69. num. 4. & seq.
Card. Mantic. decis. 152. nu. 3. & decis.
329. nu. 7.*
202 Amplia 7. vt filia possit sibi dotem con-
stituere, etiam viuente Patre, & dare in
dotem marito etiam omnia bona fidei-
commissaria, si omnia necessaria sint, vt
honorificè nubat, *Rolan. cons. 85. num. 1.
& seq. Marescott. var. lib. 2. cap. 69. nu. 4.
& seq. Buratt. dec. 568. num 2. Rot. in re-
cent. decis. 88. nu. 9. & seq par. 5. tom. 1.*
quo casu patens debet esse huiusmodi ne-
cessitas, cum in dubio bona fideicommissi
censeantur alienata causa euertendi fidei-
commissum, *vt d. Card. Mantic. decis. 329.
nu. 4. & seq.*

203 Addit *Rota dec. 588. nu. 6. par. 4. recent.* quod mulier minor absque decreto Iudicis potest viro dare immobilia in dotem, dummodò det inæstimata, quia hæc non videtur alienatio, vel translatio; secus si daret æstimata, *l. plerumque, ff. de Iur. dot. l. quoties, C. eod. tit. de quo latè Surd. decis. 287. n. 21. & seq.*

204 Amplia 8. vt domus fideicommissaria possit etiam tota alienari in causam dotis etiam minoris summæ, si commodam non patiatur diuisionem, prout præsumitur in vrbanis, licèt superabundans pretij residuum per hæredem grauatum inuestiri debeat in alia re fructifera, fideicommisso supponenda, *Rot. dec. 771. nu. 1. & seq. par. 1. Diuers. latè Merlin. decis. 683.*
205 *num. 1. & seq.* quemadmodum domus, seu alia res fideicommisso subiecta potest tota subhastari, & deliberari pro concurrenti quantitate legitimæ, *Bald. in l. fin. nu. 7. vers. fin. C. de Iur. domin. impetr.* vbi dicit, non vitiari secundum decretum, per quod adiudicatur creditori res pignorata, quæ plus valet, quàm sit debitum, sed illud plus reddendum esse debitori.

206 Amplia 9. etiamsi restitutio fideicommissi sit facienda Ecclesiæ, vel piæ causæ, *vt post Bald. & alios in d. auth. res quæ, trad. Marescott. lib. 2. cap. 69. nu.* 10. quorum opinio procedit, quando fideicommissum priuatam causam continet, vt si factum fuit pro sepulchro, vel Capella priuata, vel anniuersario particulari, vel ex alia simili causa; secus si fideicommissum publicam causam continet, vt si factum fuerit pro construenda, vel amplianda Ecclesia; tunc enim dispositio *d. auth.* non haberet locũ, quemadmodũ nec procedit in maioratibus, *latè Genuens. in tract. de Eccl. q. 394.* quia tam in maioratibus, quã in Ecclesia nõ fauor priuatus, sed publicus versatur, *l. 1. §. huius studij, ff. de iust. & iur.*

207 Obserua tamen, quod non censentur extare alia bona ad hunc effectum, si ea obnoxia essent alijs obligationibus, & hypothecis aliorum creditorum, ac facilem euictionem pati possent; tunc enim bona fideicommissaria possunt adhuc distrahi, cum non expediat, huiusmodi bona alijs implicita debitis, & hypothecis, assignare pro dote, quæ debet esse libera ab omni onere, & litium inuolucro, instar legitimæ, *vt post Castrens. cons. 393. num. 1. lib. 1. Corn. cons. 40. nu. 13. & 14. lib. 1. Alex. cons. 55. nu. 7. & 10. lib. 2. dixit Rota coram Merlin. dec. 683. num. 2. & seq. Marescott. var. lib. 2. cap. 60. nu. 22.*

208 Obserua 2. quod hæres, qui hæreditatem adiuit non confecto inuentario, propter præsumptionem subtractionis bonorum hæreditariorum, tenetur probare, non extare alia bona, præter fideicommisso subiecta, ex quibus possit fieri detractio legitimæ, & trebellianicæ, *latè Grat. discept. for. cap. 570. nu. 20. Rota in Romana de Herculanis 7. Iunij 1581. coram Brauo, & in Rom. legati 29. Aprilis 1613. coram Card. Caualerio, in impress. dec. 246. & in alijs, prout refert Beltram. ad Greg. dec. 866. nu. 16.* subdens, quod vbi confectum est inuentarium, allegans fuisse factas detractiones, tenetur probare; idem
209 dicendum est, quando agitur de fideicommisso particulari; tunc enim allegantibona libera non sufficere, incumbit onus probandi, *Rot. dec. 301. nu. 15. par. 6. Recent.*

210 Obserua 3. quod feudum sine consensu Domini non potest ex causa dotis alienari, nec specialiter obligari; non enim potest mulier dotari de alieno, *cap. 1. §. donare, Qual. olim pot. feud. alien. cap. 1. vbi Bald. nu. 6. de Probib. feud. alien. per Frideric. Alex. cons. 2. num. 2. lib. 4. Paris. cons. 98. nu. 3. & 4. lib. 2. Card. Mantic. dec. 195. nu. 3.*

211 Obserua 4. quod prohibitio alienationis facta ex ea causa, vt res perpetuò maneat in familia, non extenditur vltra quartum gradum, ità vt descendentes constituti in quinto gradu possint alienare, nisi ex coniecturis constet, testatorem eam prohibitionem perpetuam esse voluisse, maximè ex consuetudine loci, *§. nos igitur, in Auth. de restit. fideicom. Couar. lib. 3. var. c. 5. n. 4. Card. Mant. de coniect. li. 8. tit. 2. nu. 21. Genuens. in tract. de Eccles. q. 330.*

212 Quæres, an bona à fideicommisso distracta vigore *d. auth. res quæ,* redeant ad fideicommissum nullis remanentibus ex matrimonio liberis? Resp. quod alij affirmant, quia causa matrimonij est temporalis, donec maneant reliquiæ matrimonij, ideòque temporalem effectum habere debet, *Bald. cons. 77. lib. 4. & alij apud Peregrin. de fideicom. art. 42. nu. 25. & 28.* Alij verò negant, quorum sententia verior est; non enim reperitur iure cautum, quod bona semel à fideicommisso distracta, redeant ad fideicommissum, quinimmò cõtrarium colligitur *ex tex. in l. mulier, §. cum proponeretur, ff. ad Trebell.* vbi, filia rogata restituere hæreditatem, si sine liberis decesserit, censetur grauata restituere fideicommissario id quod supererit de hæreditate, excepta dote, *latè Merl. in tract. de legit. lib. 3. tit. 1. q. 9. n. 45. & seq. & præsertim n. 48. Rot. in Rec. dec. 312. n. 46. par. 6.* vbi, quod bona semel ex fideicõmisso distracta, ex iuris remedio sẽper remanẽt libera;

ratio

ratio est, tum quia hæc portio assequitur raturam legitimæ, & de ea iudicatur sicut de legitima, & transmittitur sicut legitima liberè absque aliquo onere: tum etiam quia de priuatione ad habitum non datur regressus; & ideò effectus extractionis à fideicommisso consummatus ex ipso actu dotationis ob causam matrimonij semper durat, licèt ipsa causa matrimonij de medio tollatur, *Rota in recent. dec. 196. n. 23. par. 5. tom. 1. & dec. 245. num. 46. & seq. par. 8.* vbi ampliat, etiamsi vocata fuerit pia causa, quia priuilegium piæ causæ præualere non debet doti descendentium ipsius fideicommittentis, *ex trad. per Roman. cons. 267. Menoch. lib. 4. præsumpt. 189. nu. 120. 135. & 138. Marescott. d. lib. 2. cap. 69. nu. 10. Peregr. de fideicom. art. 42. num. 20. & 56.* vbi, quod hoc procedit, quamuis bona fideicommissi alienata ex causa dotis, soluto matrimonio ad Patrem reuertantur, *quicquid dicat Bart. in l. auth. res quæ, nu. 8. & alij.*

213 Quæres 2. an bona fideicommisso subiecta possint permutari cum alijs rebus vtilioribus, aut magis commodis sine beneplacito Principis? Resp. affirmatiuè, nisi testator expressè alienationem interdixerit: tunc enim necessarius est Principis assensus, *Spec. in tit. de empt. & vendit. §. tertio loco, nu. 12. Peregrin. de fideicom. art. 40. num. 32. & 33. Duran. decis. 271. num. 5.*

214 Quæres 3. an emens scienter rem subiectam fideicommisso, agere possit de euictione? Resp. negatiuè, sed solum pretium repetere potest, neque duplæ stipulatione, neque melioratione locum habente, *l. fin. §. emptor autem, vbi Bart. C. commun. de legat. Couar. var. lib. 3. cap. 17. col. 4. vers. ad eam quæstionem &c. Surd. dec. 243. per tot. & dec. 208. num. 1.* vbi, quod hæc conclusio locum habet respectu euictionis promissæ, secus quoad alias cautiones in fauorem emptoris appositas, *Ruin. cons. 146. nu. 4. vers. & vbi etiam dici posset &c. lib. 1. Corn. cons. 2. num. 5. vers. præterea dictus emptor &c. vol. 3.* vbi dicit, hoc esse speciale in tali casu: nam emens scienter rem alienam regulariter nec pretium repetit, nec agit de euictione, nisi expressè de euictione sit stipulatus, *l. si fundum scient. C. de euict. l. si fratres, C. commun. vtriusque iud. Add. ad dec. 10. nu. 1. par. 3. recent. Rot. in recent. dec. 281. num. 1. & seq. par. 4. tom. 1.* vbi, quod si emptor specificè de euictione stipulatus fuerit, siue ignorauerit, siue sciuerit, rem esse alienam, actio ex stipulatu ei non denegatur pro consequendo interesse intrinseco, quod à pari procedit cum restitutione pretij, *& dec. 143. nu. 8. par. 6. Merlin.*
215 *dec. 758. nu. 3. & dec. 874. nu. 2.* vbi dicit, quod loco damnorum, & interesse venit restitutio pretij; quod intellige sequuta euictione, seu re euicta, tunc enim oritur actio pro consequutione damnorum, & interesse, seu restitutione ipsius rei, vel pretij, *Rot. dec. 390. num. 10. par. 5. tom. 1. recent.*

216 Notandum est etiam, quod filius non imputat in legitimam ea, quæ habet aliunde, quam ex dispositione parentis; vnde si filius aliquid caperet ex dispositione statuti, puta si statutum prohibeat, nè mulier decedens cum filijs de sua dote vltra decimam partem disponere possit, illud non imputatur in legitimam, cum id habeat filius tamquam filius, non autem iure hæreditario, nec ex iudicio testatoris, quo casu dicitur virtualiter per huiusmodi statutum aucta legitima filij vsque ad nouem partes, *vt d. Merlin. de legitim. lib. 3. tit. 1. q. 24. nu. 12. & seq. & hanc magis communem dicit Thesaur. qq. for. lib. 3. qu. 65. nu. 10. vsque ad nu. 16.* Rot. *dec. 588. par. 4. Recent.* vbi, quod attento dicto statuto non potest mulier filio substituere per fideicommissum, nec illum grauare ad restituendum id, quod sibi à statuto, non ex iudicio matris defertur, *& coram Merlin.*
217 *dec. 818. nu. 7. & seq.* vbi, quod licèt patrimonia & hæreditates non scindantur, ità vt vna tantùm legitima ex vniuersis bonis consideretur, quia semper est vna, & eadem persona defuncti, & ideò etiam vna est hæreditas, & vnum patrimonium: hoc tamen verum est, quando versamur in bonis, quæ omnia sint sub vno, & eodē territorio, & sic sub vna tantùm lege pariformiter disponente circa successionem defuncti; secus si bona sint in diuersis territorijs, & diuersimodè à statutis sit dispositum: tunc enim defunctus consideratur vt duplex, vel multiplex persona, prout sunt territoria, in quibus bona consistunt, *ex trad. per Socin. sin. cons. 292. sub nu. 2. lib. 2. Gozad. cons. 49. nu. 8. & 11. Aldobr. cons. 2. nu 13. & seq. lib. 1. Bursat. cons. 8. nu. 35. lib. 1. Cephal. cons. 309. num. 46. Menoch. cons. 1021. sub nu. 8.*

218 Notandum 2. quod sicut filius ratione legitimæ, licèt in se certa sit, propria auctoritate occupare non potest possessionem vacantem rerum hæreditariarum, cū sit incerta ratione loci, & etiam ratione quotæ fundi, quia nescitur, propter æs alienum ante legitimam detrahendum, an tertia, vel alia pars ipsi filio in fundo de-
219 beatur, ità fideicommissarius etiam particu-

ticularis propter eamdem incertitudinem prouenientem ex detractione legitimæ, & æris alieni ratione loci, & quotæ, non potest propria auctoritate in possessionem vacantem bonorum ingredi; alioquin si propria auctoritate fuerit ingressus, nullam acquireret possessionem, immò pœna amissionis fideicommissi plecteretur, *vt latè probat Osasc. dec. 34. nu. 22. & seq. vide Rub. in suis singular. par. 4. circa clausul. ex Rot. Roman. claus. 217. nu. 76.* vbi ad-
220 dit, quod clausula constituti nihil operatur, quando possessio est incerta ratione loci, & quotæ.

S V M M A R I V M.

221 *Prædia empta ab hærede ex pecunia hæreditaria, vel in solutum accepta pro credito hæreditario, restitui non debent fideicommissario vniuersali, sed tantùm ipsa pecunia, & nu. 226.*
222 *An res empta per socium de communi pecunia, efficiatur communis.*
223 *Acquisitio in dubio præsumitur facta nomine proprio, non hæreditario.*
224 *Quid si testator mandauerit, vt pecunia inuestirentur.*
225 *An emens proprio nomine de pecunijs alienis, sibi acquirat.*

Quæstio XVI.

An prædia empta ab hærede ex pecunia hæreditaria, aut in solutum accepta pro credito hæreditario, restitui debeant fideicommissario vniuersali.

221 RESp. negatiuè, si hæres proprio nomine acquisiuit, quia quod hæres acquisiuit ex sua diligentia, non computatur in hæreditate, *l. si hæres institutus, vbi Alex. ff. ad l. falc. l. item veniunt, in princ. vbi Bald. & alij, ff. de Petit. hæred. glos. in l. Imperator, §. fin. ver. non videtur, ff. de leg. 2. Card. Mantic. de coniectur. vltim. vol.*
222 *lib. 7. tit. 8. nu. 19.* quemadmodum res empta per socium de communi pecunia non efficitur communis, si nomine proprio socius eam emerit; *Peregrin. de fidei-*
223 *com. art. 44. nu. 28. & seq.* vbi etiam dicit, quod in dubio acquisitio præsumitur facta nomine proprio, nō hæreditario, præsertim si in instrumēto dictum fuerit, *pro se, & hæredibus suis*, & multo magis si addita fuerit clausula, *ad vendendum, & alienandum &c.* nam clausula hæc naturæ fidei-commissi repugnat, *latè Riminal. cons. 85.*
224 *nu. 31.* idque procedit, etiamsi testator mandauerit, pecunias inuestiri, *Buratt.*
225 *dec. 650. nu. 6. & seq.* vbi, quod emens proprio nomine de pecunijs etiam alienis, sibi acquirit.
226 Subdit tamen *Mantic. d. lib. 7. tit. 8. n. 19.* quod licèt prædia tali casu non subiaceant restitutioni, tamen ipsa pecunia restituenda est, *vide Peregrin. de fideicom. d. art. 44. num 29.*

S V M M A R I V M.

227 *Quando hæres grauatus teneatur restituere tantùm dimidiā partem prælegati, vel hæreditatis, & nu. seq.*
228 *Substitutio fideicommissaria regulariter comprehendit portiones omnes, quæ grauato superuenerunt ex reciproca substitutione.*
229 *Hæres grauatus, si est filius Testatoris, adueniente tempore restitutionis non tenetur restituere nisi dimidiam hæreditatis.*
230 *Hæres grauatus detrahit pecunias pro sorte solutas creditoribus, & legatarijs, & alias expensas necessariò, & vtiliter factas in causis hæreditarijs.*
Hæres grauatus non tenetur soluere debita de fructibus hæreditatis, ibidem.
231 *Liberi primi gradus non imputant in trebellianicam fructus perceptos iudicio testatoris.*
232 *Liberi vlterioris gradus, & nepotes fructus non lucrantur, sed imputant in quartam; declaratur nu. 234.*
233 *Trebellianica liberis primi gradus prohiberi non potest.*
234 *Qualibet quarta debetur vna cum fructibus.*
235 *Falcidia prohiberi potest liberis primi gradus.*
236 *Fructus percepti ex re legata imputantur in falcidiam.*

Quæstio XVII.

Quando hæres grauatus teneatur dimidiam tantùm bonorum partem restituere.

227 IN nonnullis casibus hæres grauatus dimidiam tantùm tenetur restituere: primus est, quando testator instituit sibi duos hæredes, puta Titium, & Seium, & Titio prælegauit fundum, eumdemque Titium

Titium rogauit, vt suam partem hæreditatis restitueret Caio; tunc enim eueniente casu fideicommissi Titius non tenetur restituere totum prælegatum, sed tantùm dimidiam, quam habet iure hæreditario, *per tex. in l. in fideicommissariam, §. si legatum, ff. ad Trebell.* nam eo casu Titius debet habere dimidiam fundi iure legati à cohærede suo, & aliam dimidiam iure hæreditario, quia iure legati illam dimidiam non potest à se accipere, *l. legatum est, §. 1. ff. de legat. 1.* non igitur restituet partem, quam accepit à cohærede suo iure prælegati, cum non debeat restituere nisi illud, quod habet iure hæreditario, & sic dimidiam tantùm, *vt explicant ibidem glos. & Doctores.*

228 Secundus casus est, quando testator pro æqualibus portionibus Titium, & Caium instituit ea lege, & conditione, quod decedente vno sine liberis, succedat alter, & decedente aliquo cum liberis, dicta eius portio hæreditatis remaneat prædictis suis liberis; in quo quidem casu licèt Caius per mortem Titij sine liberis, portionem eiusdem Titij acquisiuerit, non censetur tamen grauatus portionem Titij restituere filijs, sed tantùm dimidiam hæreditatis, propter illam dictionem relatiuam, *dicta*, quæ restringit dispositionem ad portionem supra nominatim expressam, de qua immediatè antea testator fuerat loquutus; de alia verò dimidia portione nullo modo censetur testator cogitasse, & sic illa non est restituenda, *vt post Ruin. cons. 29. nu. 4. & seq. Alex. in l. omnibus, §. qui suspectam, num. 6. ff. Ad Trebell. Menoch. lib. 4. præsumpt. 193. nu. 8. & seq. & alios dixit Rot. coram Merlino decis. 158. num. 3. & seq.* quamuis regulariter substitutio fideicommissaria intelligatur de omni parte hæreditatis, quæ ad grauatum ex dispositione Testatoris quomodocunq; peruenerit mediatè, vel immediatè, & comprehendat portiones omnes, quæ grauato superuenerunt ex reciproca substitutione, *Alex. cons. 66. nu. 10. lib. 2. Greg. decis. 337. n. 5. Peregrin. de fideicom. art. 8. nu. 19. vers. sed contra &c. Menoch. d. lib. 4. præsumpt. 193. nu. 15. & seq.* vbi dicit, quod si testator pluribus hæredibus institutis, & inuicem substitutis, vltimum decedentem grauauit restituere portionem suam, tenetur iste restituere etiam portiones aliorum cohæredum; sed vide *textum in d. l. in fideicommissariam, §. si legatum, ff. Ad Trebell.* vbi contrarium in tali casu probari videtur.

229 Tertius casus est, quando hæres grauatus, est filius ipsius testatoris; tunc enim adueniente tempore restitutionis non tenetur restituere nisi dimidiam hæreditatis, retenta sibi legitima, & trebellianica, quæ aliam dimidiam constituunt, vbi testator vnum, aut duos, vel tres filios reliquerit, *ex latè deductis per Rot. in Bononien. bonorum de Mulettis* 18. *Aprilis* 1603. *coram Pamphilio, quæ apud Merlin. in tract. de legitim. est decis.* 20.

230 Obserua tamen, quod ante legitimam, & trebellianicam deducenda sunt funeris impensa, debita ipsius testatoris, ac legata per grauatum soluta, nec non expensæ factæ causa litis pro defensione bonorum hæreditariorum, ac pecuniæ solutæ ex causa transactionis, vel pro conseruandis bonis emphiteoticis deuolutis in vita testatoris; & ideò tempore restitutionis hæres grauatus detrahit quicquid pro sorte creditoribus, & legatarijs soluit, & alias expensas necessariò, & vtiliter factas in causis hæreditarijs, *l. Papinianus, §. quarta, ff. de Inoff. testam. l. fin. §. in computatione, C. de Iur. deliber. l. qui quadringenta, & l. vbi purè, §. qui in distrahendis, ff. Ad Trebell. & ibidem DD. Rol. cons. 30. nu. 3. & seq. lib. 1. Paris. cons. 86. nu. 10. par. 3. Grauett. cons. 316. num. 4. par. 2. Ruin. cons. 135. nu. 10. lib. 3.* subdens, quod non potest hæres repetere id quod soluit creditoribus pro vsuris, sed tantùm quod soluit pro sorte, vt supra, *Rot. decis. 9. num. 5. & 6. apud eumdem Merlin. loco. cit.* vbi, quod hæres grauatus non tenetur soluere debita de fructibus hæreditatis, cum fructus medio tempore percepti ad ipsum hæredem spectent, *iuxta communiorem Doctorum sententiam.*

231 Obserua 2. quod licèt liberi primi gradus non imputent in trebellianicam fructus perceptos iudicio testatoris, hoc est pendente die, vel conditione fideicommissi, & per consequens debeant habere quartam in rebus principalibus, & non per imputationem fructuum, *l. iubemus, C. Ad Trebell.* alij tamen liberi vlterioris gradus, & nepotes fructus non lucrantur, sed imputant in quartam, *l. mulier, §. si hæres, ff. eod. tit. glos. in l. quod de bonis, §. quod Auus, ver. compensabuntur, ff. Ad l. falcid. Bart. in l. Papinianus, §. vnde, num. 2. ff. de Inoff. testam. Bald. cons. 291. num. 4. lib. 5. Rol. cons. 30. num. 1. & 2. lib. 1.* vbi dicit, quod dicti fructus, quatenus concurrunt cum trebellianica, in ea computandi sunt; si enim percepti fuissent vltra summam competentem pro dicta trebellianica, illud, quod supra ascendit, cedit lucro ipsius hæredis, *Rot. coram Comitulo decis. 161. num. 1. & seq. Beltramin. ad Greg. decis.* 266.

266.nu.14. Cancer.var.par.1.cap.2. nu.14.
& seq. vbi etiã dicit, quod trebellianica li-
233 beris primi gradus prohiberi nõ potest.
234 Hoc autem intelligendum est quoad
fructus hæreditatis, quæ subiacet restitu-
tioni, non autem respectu fructuum legiti-
mæ, quæ debetur filijs vna cum fructibus,
nec trebellianicæ, quam similiter vna cum
fructibus hæres grauatus consequi debet à
die obitus testatoris: hoc enim generale
est in qualibet quarta, vt ea debeatur vna
cum fructibus, vt supra, *l. quod de bonis,*
§. fructus, vbi Bart. ff. Ad l. falcid. glos.
commun. recepta in l. in fideicommissariam,
ff. Ad Trebell. Bald. d. cons. 291. nu. 4. vol.
5. Rot. apud Merlin. de legit. d. decis. 20.
nu. 16. & 17.
235 An autem falcidia prohiberi possit li-
beris primi gradus? affirmat *Cancer. d. par.*
1. cap. 2. nu. 18. vide Bart. in d. l. Papinia-
nus, §. vnde, nu. 2. ff. de Inoff. testam. Rol.
d. cons. 30. nu. 11. lib. 1. vbi subijcit, quod
fructus percepti ex re legata imputantur
236 in falcidiam ad commodum omnium le-
gatariorum.

S V M M A R I V M.

237 *In indaganda voluntate defuncti inspici*
debet consuetudo loci, in quo ipse com-
moratus est.
238 *In vltimis voluntatibus interpretandis*
attendi debet communis vsus loquendi,
qui viget in loco.
239 *Testator, qui per plures annos in aliqua*
Ciuitate commoratus fuit, præsumitur
se conformasse cum statuto eiusdem Ci-
uitatis.
240 *Bona emphiteotica Ecclesiæ non subiacent*
statutis laicorum.
241 *Contrahens in aliquo loco, præsumitur*
conformasse cum statuto eiusdem loci,
etiam respectu bonorum, quæ illius dis-
positioni non subiacent.

Quæstio XVIII.

Vtrum in indaganda voluntate defuncti
inspici debeat consuetudo loci, in quo
ipse commoratus est.

237 RESp. affirmatiuè, *l. si seruus plurium,*
§. si numerus, ff. de leg. 1. ibi, ante
omnia ipsius patrisfam. consuetudo, deinde
regionis, in qua versatus fuit, exquirenda
est, Alex. cons. 131. num. 4. lib. 7. vbi dicit,
238 quod in vltimis voluntatibus interpre-
tandis attendi debet communis vsus lo-
quendi, qui viget in loco, vnde erat testa-
tor, vel in quo ipse conuersabatur, *Corn.*
cons. 244. nu. 18. lib. 2. Card. Mantic. de
Coniect. vltim. volun. lib. 6. tit. 8. nu. 13.
vbi dicit, quod in interpretanda ambigua
voluntate testatoris inspicitur consuetudo
loci originis ipsius testatoris, non autem
consuetudo loci, in quo tamquam forensis
fecit testamentum, *Rot. decis. 355. nu. 11.*
& seq. par. 5. tom. 1. Recent. vbi, quod te-
239 stator, qui per plures annos Romæ com-
moratus est, præsumitur se conformasse
cum statuto eiusdem Vrbis *lib. 1. cap. 142.*
disponente, quod filij in conditione positi
censeantur vocati: quod procedit etiam
respectu bonorum, quæ extra territorium
statuentium sita sunt, *Card. Seraphin. de-*
cis. 1329. nu. 12. & d. decis. 355. num. 15.
& seq. vbi rectè obseruat, quod quando
quis instat, admitti ad bona existentia in
alio territorio ex voluntate, & dispositio-
ne testatoris, non dicitur admitti ex dispo-
sitione statuti Vrbis, quia tunc posset op-
poni de defectu iurisdictionis respectu
alieni territorij, sed vtitur solummodo sta-
tuto pro simplici interpretatione dictæ
voluntatis coniecturatæ ex eo, quod testa-
tor voluerit se conformare cum consuetu-
dine, seu statuto loci, in quo commoratus
240 est. Vnde licèt bona emphiteotica Ec-
clesiæ non subiaceant statutis laicorum,
Viu. commun. opin. § 12. nu. 36. Surd. decis.
95. nu. 22. Rot. coram Merlin. sub die 28.
Maij 1631. prout refert Dian. post 5. par. re-
sol. moral. in fin. fol. 456. tamen si quis
241 conducat bona Ecclesiæ pro filijs ma-
sculis, & fœminis, censetur prius stipulasse
pro masculis, & solummodo illis deficien-
tibus, pro fœminis, si ibi extet statutum fœ-
minarum exclusiuum, quia conducens præ-
sumitur se conformasse cum dicto statuto
etiam respectu bonorum, quæ illius dispo-
sitioni non subiacent, *iuxta doctrinam*
Bart. communiter recept. in l. vt iurisiu-
randi, §. si liberi, nu. 5. ff. de oper. libert.
& masculi non dicuntur venire ex disposi-
tione statuti, sed ex voluntate stipulantis:
solumque ex statuto desumitur latens vo-
luntas stipulantis, cum censeatur se con-
formasse cum dicto statuto, *vt inquit Card.*
Caualer. decis. 583. nu. 8. & 9.

S V M M A R I V M.

1 *Inuentarium bonorum intra quod tempus*
inchoari, & perfici debeat.
2 *An, & quando solus tutor possit hære-*
ditatem adire pro pupillo infante; &
quando non, & nu. 3.

Tutor

3 *Tutor testamentarius, vel datus ex inquisitione releuatur ab onere cauendi, non tamen à confectione inuentarij.*
4 *Tutor creditor hæreditatis, qui diù administrauit, præsumitur sibi satisfecisse de suo credito.*
5 *Pupillus non potest adire hæreditatem sine solemnitatibus statutarijs.*
Et an eius tutor sine solemnitate possit adire, vel inire actum, ex quo resultet aditio, ibidem.
6 *In solemnitatibus inuentarij statur statutis, & consuetudini locorum.*
7 *An dictæ solemnitates præsumantur.*
8 *In inuentario locus apponi debet, in quo ipsum conficitur.*
9 *Inuentarium fieri debet in loco, vbi est maior pars hæreditatis.*
10 *Testes, qui adhibentur in inuentario, debent esse eiusdem loci.*

CAP. X.

Intra quod tempus inuentarium bonorum ab hærede confici, & perfici debeat.

1 RESP. quod debet inchoari infra 30. dies, à die, quo hæres sciuit, sibi delatam esse hæreditatem, numerandos, & finiri intra tres menses, si bona sunt in eodem loco, vel parum distante: alias infra annum, *l. fin. vbi D D. C. de Iur. delib.* quod procedit, etiamsi hæres simpliciter à principio dictam hæreditatem adiuerit, & absque aliqua protestatione, *glos. in auth. sed cum testator, ver. statutum, C. Ad l. falcid. Spec. in tit. de Instrum. edit. §. Dicto &c. nu. 21. vbi Io. Andr. litt. B. Michael Grassus relat. in tract. var. de Inuentar. benef. q. 251. nu. 1. & seq.* vbi dicit, quod dies huiusmodi sunt continui, *Dilect. de Arte testan. tit. de Acquir. vel repud. hæred. caut. 8. nu. 2. & caut. 15. nu. 4. Suarez commun. opin. ver. inuentarium, nu. 169. Caualcan. de Tutor. & Curat cap. 1. nu. 80.* vbi obseruat, quod licèt hæres non inchoauerit intra 30. dies, non ideò tenebitur vltra vires hæreditarias, cum talis omissio sit leuis solemnitas, & satis sit, si intra tres menses inuentarium perficiatur, *Guid Pap. dec. 571. nu. 1. Cancer. var. lib. 3. cap. 2. num. 19.* annus verò prædictus currit à morte testatoris, *vt ex d. l. fin. vers. sin autem à locis, vide quæ scripsimus in tract. de tempor. legal. lib. 4. cap. 30. nu. 1. & seq.*

2 Hic autem notandum est, quod licèt solus Pater, vel solus tutor adire possint hæreditatem pro pupillo infante, idest minore septem annis, *l. si infanti, C. de Iur. delib.* hoc tamen intelligendum est, quando tutor solemnia legis adimpleuit, vt si inuentarium confecerit, & cautionem præstiterit, & alia, quæ recenset *Caualcan. d. cap. 1. num. 23.* alioquin nec tacitè, nec expressè adire potest hæreditatē pro pupillo, *Bald. cons. 226. num. 1. circa med. vers. illud est certum &c. lib. 2.* vbi dicit, quod tutor, qui non fecit inuentarium, nec recepit administrationem per Iudicis decretum, non potest infantes obligare, nec maiori infante autoritatem præstare in aliquo actu, & maximè in aditione hæreditatis, quæ est actus solemnis, & nimis obligatorius, *Rain. cons. 95. nu. 11. lib. 2.* vbi dicit, quod tutor, qui solemnia non adimpleuit, non potest administrare, & per consequens nec adire; quamuis enim talis tutor, ipso iure sit tutor, & gesta per eum valeant, non tamen dicitur idoneus ad effectum, vt pupillis possit obesse, nisi fortè communiter ab omnibus reputatus fuerit pro tutore, quod tamen probari debet, quia tunc communis error ius faceret, *iuxta tex. in l. Barbarius, ff. de offic. Prætor. Socin. sen. cons. 153. circa princip. lib. 2. Caputaq. dec. 323. num. 3. & seq. par. 3. Rot. in Recent. decis. 64. nu. 7. & 8. par. 8. & decis. 204 par. 4. tom. 2.* vbi subijcit, quod licèt tutor testa-
3 mentarius, sicut etiam datus ex inquisitione, releuetur ab onere cauendi, *iuxta tex. in §. 1. cum ibi not. Instit. de satisd. tut.* non tamen liberatur à confectione inuentarij, nisi aliter testator disposuerit, *l. fin. §. vlt. C. Arbitr. tutel. vide Afflict. decis. 13. nu. 16. Surd. de Alim. tit. 3. q. 7.*
4 *num. 22.* vbi addunt, quod tutor creditor hæreditaris, qui diù administrauit, siue sit extraneus, siue mater ipsa, præsumitur sibi satisfecisse de suo credito, præsertim si inuentarium non confecerit, *vt sensit etiam Rot. decis. 130. num. 15. par. 5. tom. 1. recent.*

5 Notandum 2. quod si pupillus septem annos ætatis excesserit, tunc nec solus Pater, nec solus Tutor adire potest, sed ipse pupillus adire debet consentiente tamen Patre, si sub eius potestate sit, vel cum tutoris auctoritate, si sit sui iuris, vel demum cum Iudicis auctoritate, si nec Patrem, nec Tutorem habeat, *d. l. si infanti, vbi Alex. & alij, C. de Iur. delib. vide Merlin. decis. 873. nu. 3. & seq.* vbi dicit, quod pupillus non potest adire sine solemnitatibus statutarijs, cum ex aditione resultare possit præiudicium, & læsio, siue aditio sit positiua, siue virtualis, & implicita, *& decis. 888. num. 2. & 3.* vbi, quod tutor

tutor sine solemnitate non potest adire, vel inire actum, ex quo resultet aditio.

6 Notandum 3. quod in solemnitatibus inuentarij statur staturis, & consuetudini locorum, *Rot. decis. 351. nu. 5. par. 5. tom. 1. Recent. vide Phanu. relat. in tractat. var.*

7 *de Inuentar. benefic. q. 240. nu. 77.* vbi dicit, quod solemnitates huiusmodi non præsumuntur, si ex facie instrumenti constet, eas non fuisse seruatas.

8 Notandum 4. quod in inuentario locus apponi debet, in quo ipsum conficitur, *vt d. Phanu. loco cit. nu. 76.*

9 Notandum 5. quod inuentarium fieri debet in loco, vbi est maior pars hereditatis; vnde ad prædictum locum omnes creditores, legatarij, fideicommissarij, & interesse prætendentes, certi personaliter, & incerti voce Præconis per proclama citandi sunt pro certa die, & hora *latè Gasp. Ant. Thesaur. quæstion. forens. lib. 1. q. 1c.* vbi,

10 quod requiritur etiam, vt testes sint de eodem loco, & cogniti, & in dicto loco possideant bona stabilia.

Alia requisita in confectione inuentarij vide apud *Thesaur. d. q. 10. quæ registrata reperitur in tract. var. de Inuentar. benefic. quæst. 277.*

SVMMARIVM.

1 *Locus taxatiuè adiectus, limitat dispositionem, secus si demonstratiuè.*
2 *Tantum est dicere, lego super illo fundo, quantum obligo illum fundum.*
3 *Dictio, super, hypothecam inducit.*
4 *Quando locus censeatur adiectus causa demonstrationis, & quando causa taxationis, & nu. 6. & 11.*
5 *Obligatus alteri soluere annuam pensionem super fructibus beneficij, si illius fructus non percipit, nõ tenetur pensionem soluere.*
6 *Quando donatio censeatur vniuersalis.*
7 *Iura, & actiones nullo loco possunt circumscribi.*
8 *In legato, aut donatione omnium bonorum, quæ quis habet in tali loco, non veniunt nomina debitorum.*
9 *Si ex loco designato debeantur fructus per modum taxationis, onus probandi, non adesse tot fructus, qui sufficiant ad solutionem, incumbit ei, qui illos percepit, vel percipere potuit.*
10 *Demonstratio falsa adiecta rei, quæ non reperitur, vitiat legatum.*
11 *Quando suppleri debeat ex sequentibus annis id, quod deest fructibus primi anni.*
12 *An testator, si alienauit rem, ex qua voluit, legatum solui, censeatur legatum reuocasse.*
 Legatum ad pias causas, non censetur ademptum per alienationem ipsius rei, ibidem.
13 *In dubio verba videntur apposita potius causa demonstrationis, quam taxationis.*

CAP. XI.

Quando locus censeatur adiectus demonstratiuè, vel taxatiuè in legatis, donationibus, & alijs dispositionibus.

1 Non mediocris ex resolutione huius dubij prouenit vtilitas: nam si locus taxatiuè censetur adiectus, limitat dispositionem, secus si demonstratiuè, *vt tradunt Doctores communiter*; similiter si fundus fuit expressus causa demonstrandæ, aut designandæ solutionis dumtaxat, non inducitur hypotheca super tali fundo; secus si fundus fuit expressus per modum taxationis, vt videlicet tantum inde solueretur, *glos. in l. hactenus, ver. ab eo, ff. de Vsufr. Bart. in l. fundus, 9 ff. de Ann. leg.*

2 vbi, quod tantum est dicere, lego super illo fundo, quantum obligo illum fundũ, *Natt. cons. 341. nu. 6.* vbi dicit, quod dictio,

3 super, hypothecam inducit, & ideò potest agi actione reali, *Card. Mantic. de Tacit. lib. 11. tit. 3. nu. 9. & 10.* vbi etiam obseruat, quod si hæc dictio, super, generaliter adijcitur super bonis, intelligitur contracta hypotheca generalis; si verò adijcitur super certis bonis, intelligitur specialis; vnde si alicui facta fuerit à Sede Apostolica assignatio super introitibus gabellarũ Vrbis, illi intelliguntur obligati, *latè Gratian. discept. for. cap. 256. nu 49. & seq.* his præmissis.

4 Dico, quod locus censetur adiectus causa demonstrationis, quando adijcitur in executione, non in obligatione, seu dispositione, vt si facta donatione, vel legato, deinde illius solutio designatur ex aliquo certo loco in diuersa oratione, veluti si testator dixerit, lego centum Titio, quæ volo ei solui ex fructibus fundi Seiani; quo casu debetur legatum ab hærede, etiamsi ex loco designato solui nequeat, *l. quidam testamento, vbi Bart. ff. de leg. 1. l. Paulo Callimacho, §. vlt. ff. de leg. 3. l. Lucius, ff. de Alim. & cibar. legat.* vbi, si prædia pro alimentis relictis obligentur, ex hoc legatum alimentorum non augetur, vel minuitur. Secus si sub eadem oratione relinqueretur, vt si quis dixerit, promitto, vel lego Titio decem corbes frumenti super, vel ex fundo

fundo Semproniano, vel volo, ex fructibus fundi Seiani decem solui Titio: tunc enim præsumitur, locum adiectum esse causa taxationis, & ideò non existentibus fructibus in illo loco, hęres ad solutionem legati non est compellendus: hoc enim casu non cogitur hæres soluere vltra quantitatem fructuum, qui ex eo loco percepti fuerint, *l. nomen debitoris, §. vni ex hæredibus, vbi Bart. ff. de leg. 3. l. si quis seruum, §. si quis ità legauerit, ff. de leg. 2. l. cum certus, ff. de Trit. vin. & oleo legat. idem Bart. in l. quidam testamento, ff. de leg. 1. Alex. conf. 216. num. 3. lib. 7. Gig. de Pension.*
5 *q. 61. nu. 3. & seq.* vbi dicit, quod is, qui est obligatus alteri soluere annuam pensionem super fructibus beneficij, si illius fructus non percipit, non tenetur pensionem soluere, *Dilect. de Arte testan. tit 6. de legat. cautel. 59. num. 1. & seq. latè Card. Mantic. de coniect. vltim. volun. lib. 9 tit. 3. num. 20. Surd. de Alimen. tit. 4. q. 26. n. 1. & seq. Rot. decis. 11. nu. 8. & 9. de testam. in antiq. & in* Romana *bonorum* 10. *Decembris* 1593. *coram Orano*.

6 Ex his infertur, quod donatio censetur vniuersalis, non particularis, quando est facta de omnibus, singulis, & quibuscunque bonis mobilibus, & immobilibus, ac se mouentibus, omnibusque actionibus, creditis, & nominibus debitorum in Vrbe, & eius territorio sitis: quamuis enim talis donatio fuerit circumscripta certo loco Vrbis, & territorij, tamen videtur locus adiectus potius causa demonstrationis, quàm taxationis: tum quia illa verba, omnia, singula, & quæcunque bona mobilia, & immobilia faciunt non solum dispositionem generalem, sed etiam vniuersalem, tum etiam quia iura, & actiones nullo lo-
7 co possunt circumscribi, *Tiraq. de Retract. lignag. §. 1. glos. 7. num. 26. latè Gratian.*
8 *discept. for. cap. 256. nu. 2. & seq.* vbi subdit, quod in legato, aut donatione omnium bonorum, quæ quis habet in tali loco, non veniunt nomina debitorum.

9 Obseruatamen, quod si ex loco designato debeantur fructus per modum taxationis, onus probandi, non adesse tot fructus, qui sufficiant ad solutionem, incumbit ei, qui illos percepit, vel percipere potuit, si res erat fructifera, quia talis negatio est fundamentum intentionis negantis: agens verò fundat se in qualitate rei fructiferæ, & habet intentionem suam fundatam super legato, vel promissione, quæ continet certam quantitatem præstandam, *vide Bart. in l. in illa stipulatione si calendis, ff. de Verbor. oblig. Benintend. dec. 64. num. 1. & seq.*

10 Obserua 2. quod aliud est dicere, lego Titio decem, quæ in arca habeo, vel quæ Caius mihi debet, aliud est dicere, lego Titio decem, quæ soluantur de his, quæ Caius mihi debet, vel de eo, quod in arca habeo; primo enim casu, si in arca parum, vel nihil sit, vel Caius parum, aut nihil debeat, non valebit legatum nisi vsque ad summam, quæ repetitur in arca, vel quæ à Caio debebitur, quia demonstratio falsa adiecta rei, quæ non reperitur, vitiat legatum, *l. si seruus legatus, §. qui quinque, vbi Bart. ff. de leg. 1.* secundo casu legatum debetur, etiamsi Caius nihil debeat, vel in arca nihil sit, quia in tali casu Testator purè, & simpliciter legauit quantitatem certam, *Bart. in l. quidam testamento, ff. de leg. 1. Bald. conf. 151. vol. 5. Gratian. d. cap. 256. nu. 59. & seq.*

11 Obserua 3. quod locus taxationis causa censetur etiam adiectus, quando apponitur participium futuri temporis passiuum, vt si testator dixerit, lego centum saccos frumenti percipiendos ex tali fundo, vel quādo adijcitur locus per relatiuum, & verbum futuri temporis, vt si dixerit, lego frumentum, quod nascetur ex tali fundo, *l. cum certus numerus, ff. de Trit. vin. & ol. leg. Ruin. conf. 160. nu. 11. lib. 2. Rolan. conf. 43. nu. 34. vol. 4. Io. de Amicis conf. 46. nu. 8. & alij apud Surd. de Alim. tit. 4. q. 26. num. 6. & seq. & apud Gratian. d. cap. 256. num. 33. & seq.* quod quidem procedit, quando legatum vnica vice præstari debet, & fundus fuit positus sub conditione, vt in propositis casibus, tunc enim si fructus non nascantur primo anno, extinguitur legatum ità vt amplius non debeatur, *d. l. cum certus numerus, l. si debitor, ff. de Contrah. empt.* secus si fundus fuit simpliciter adiectus, vt si testator dixerit, lego decem aureos Titio ex fructibus prædiorum meorum: hoc enim casu quamuis præstatio sit vnica, tamen suppletur ex sequentibus annis id, quod deest fructibus primi anni, *l. Firmio Eliodoro, ff. Quand. dies leg. ced.* idemque dicendum, si legatum sit annuum, quia tunc non attenditur, quod locus, seu fundus fuerit positus sub conditione, vel non, sed semper, si fructus primi anni non adsint, vel non sufficiant, suppletur ex fructibus sequentium annorum, & fertilitas sequentis anni compensat sterilitatem præcedentis, *l. legatum, §. vini falerni, vbi Bart. ff. de Ann. leg. l. ex eo vino, ff. de Trit. vin. & oleo leg. latè Surd. de Alimen. tit. 4. q. 26. num. 11. & seq. Gratian. d. cap. 256. num. 39. & seq. & num. 55. cum seq. vide Bart. in l. inter stipulantem, §. sacram, num. 6.*

 ff. de

ff. de verb. oblig. Mantic. de Tacit. lib. 3. tit. 13. nu. 61. & seq.

11 Obserua 4. quod si testator alienauerit rem, ex qua voluit, legatum solui, non videtur legatum reuocasse, quando illa res, ex qua legarum solui debet, posita est in dicta oratione; quia hoc ideò testator præsumitur fecisse, vt legatum facilius soluatur, non vt præcisè ex ea re soluatur; secus si ea res, ex qua testator voluit, legatum solui, adijcitur in eadem oratione; tunc enim legatum extinguitur, quia censetur testator eam rem in eadem oratione posuisse, vt illud legatum ex ipsa re necessariò soluatur, latè Mantic. de coniect. vltim. vol. lib. 12. tit. 6. num. 24. & seq. Gratian. d. cap. 256. nu. 28. & seq. subdens, quod legatum ad pias causas nunquam censetur ademptum per alienationem ipsius rei, quia non intelligitur præcisè testator voluisse, ex ea legatum solui oportere, sed pro legato potius esse obligatam, ex tradit. per Roman. Singul. 430.

12 Obserua 5. quod in dubio verba videntur apposita potiùs causa demonstrationis, & sic non censentur laxare, aut limitare præcedentia, Bart. in l. Centurio, num. 31. ff. de vulg. & pupill. & alij apud Gratian. d. cap. 256. nu. 20. & 21.

S V M M A R I V M.

1 *Quando genus præcedit, & species subsequitur cum adiectione certi loci, genus ad locum expressum restringitur.*

2 *Ex præcedentibus specificatis verba generalia restringuntur.*

3 *Qualitas loci adiecta legato, restringit legatum etiam vniuersale.*

C A P. XII.

An generalis dispositio ex adiectione loci restringatur.

1 RESP. quod quando genus præcedit, & species subsequitur cum adiectione certi loci, genus ad locum expressum restringitur, l. nam quod, §. fin. ff. de pen. legat. vnde si testator legauit omnem supellectilem, & quidquid habet in prædio Semproniano, legatum ad ea solum restringitur, quæ erant in prædio Semproniano, l. quæsitum, §. 1. vbi glos. Bart. & alij, ff. de leg. 3. idemque dicendum, si testator legasset vxori omnes res, ornamenta lanea, & linea, & alias domus massaritias: legatum enim in tali casu intelligitur de omnibus rebus domus, & non de alijs extra domum existentibus, Dec. in cap. sedes, num. 49. & seq de Rescript. vbi

2 obseruat, quod etiam ex præcedentibus specificatis verba generalia restringuntur, quemadmodum dispositio generalis ex subsequentibus verbis specialibus restrictionem recipit, per tex. in l. legatorum, §. 1. ff. de leg. 2. l. fin. §. cui dulcia, ff. de trit. vin. & oleo leg. vbi, quod licèt legatis dulcibus simpliciter, intelligantur legata dulcia tam potabilia, quàm comestibilia, tamen, si testator legauit vinum amphorarium, Amineum, Græcum, & omnia dulcia, non computabitur inter dulcia nisi quod potari potest, vide glos. & DD. in d. §. cui dulcia, Mantic. de coniectur. vltim. vol. lib. 9. tit. 3. num. 13.

3 vbi dicit, quod qualitas loci adiecta legato, restringit legatum etiam vniuersale.

S V M M A R I V M.

1 *An, & quando vnus actus præsumatur factus contemplatione alterius, & quando non.*

2 *Omnis actus, in quo non apparet determinatio certa, debet determinari secundùm consuetudinem loci.*

3 *Actus præsumitur factus loco, tempore, & ex causa licita.*

C A P. XIII.

Quando actus præsumantur inuicem correspectiui.

1 RESP. quod actus præsumuntur inuicem correspectiui, si facti fuerint in eodem instrumento, vel etiam in diuersis instrumentis, dummodò instrumenta huiusmodi eadem die, ab eodem Notario, & inter easdem personas confecta fuerint, latè Dec. in l. certi condictio, §. si nummos, n. 14 ff. si cert. pet. quod præcipuè procedit, si instrumenta coram eisdem testibus, & eodem loco celebrentur, Menoch. lib. 6. præsumpt. 12. n. 4. & 5. Pacian. consil. 112. nu. 13. Ciriac. contr. 128. num. 84. & 96. quo casu vnus actus præsumitur factus gratia, & contemplatione alterius, vide Surd. dec. 71. nu 9. & dec.

& dec. 170. nu. 13. & dec. 288. num. 33. vbi dicit; quod actus sequens præsumitur gestus in executionem præcedentis tractatus, & promissionis, & ex præcedenti causa: & quando plures causæ præcedunt, præsumitur factus ex causa necessaria, *ex trad. per Bart. in l. 2. ff. de cond. & demon. Crauett. conf. 108. nu. 8. Cephal. conf. 156. num. 13.*

Limita, quando duo actus sunt diuersæ naturæ, & vnus non habet necessariam dependentiam ab alio, tunc enim non dicuntur inter se correspectiui, etiamsi fiant in eodem contractu, & instrumento, *Menoch. lib. 6. d. præsumpt. 12. nu. 39. Ciriac. controu. 90. nu. 26.*

2 Notandum est etiam, quod omnis actus, in quo non apparet determinatio certa, debet accipi, & determinari secundùm consuetudinem loci, *Castill. in tract. controuers. iur. cap. 22. nu. 12.*

3 Notandum 2. quod actus, qui potuit fieri in vno loco licitè, in alio illicitè, præsumitur in dubio factus in loco, in quo licitè fieri potuit, *Bart. in l. non solum, 8. §. sed vt probari, sub nu. 1. ff. de nou. oper. nunc. Menoch. lib. 5. præsumpt. 2 num. 10. Ciriac. contr. 38 nu. 13. & contr. 150. nu. 38.* vbi dicit, quod actus præsumitur factus loco, tempore, & ex causa licita.

SVMMARIVM.

1 *Vsufructuarius, vel eius hæres tenetur mobilia restituere in loco, in quo fuerunt accepta.*

2 *Res commodata restituenda est Commodatori in eodem loco, in quo fuit commodata.*

3 *Pretium rei in quo loco solui debeat.*

4 *An sit in facultate Vsufructuarij restituere eadem mobilia, quæ accepit, vel eorum æstimationem.*

Quomodo cauere debeat Vsufructuarius, ibidem.

5 *Res in eadem æstimatione, in qua trans tempore traditionis, debent proprietario restitui.*

6 *In Vsufructuarium transit dominium tam earum rerum, quæ breui vsu consumuntur, quàm illarum, quæ vsu non consumuntur, sed minuuntur: limitatur num. 9.*

7 *Quid si Vsufructuarius mobilia vendiderit pretio non iusto.*

8 *Vsufructuarius tenetur ad omne damnum culpa sua etiam leuissima contingens.*

9 *Vasa argentea, aurea, & ea, quæ ex ferro, aut metallo constant, non transeunt in dominium vsufructuarij.*

10 *Si res absque culpa Vsufructuarij pereant, non tenetur vsufructuarius illarum æstimationem restituere.*

11 *Vsufructuarius an, & quando teneatur equos mortuos, aut inutiles supplere.*

12 *Agri vsufructu legato, in locum demortuarum arborum aliæ substituendæ sunt. Quid si arbores vi ventorum, aut tempestatis eiulsæ fuerint, ibidem.*

CAP. XIV.

In quo loco Vsufructuarius, vel eius hæres teneatur mobilia restituere.

1 RESP. quod tenetur ea restituere in loco, in quo fuerunt accepta, quemadmodum res commodata Commodatori
2 restituenda est in eodem loco, in quo fuit commodata, *Azor. Instit. mor. par. 3. lib 4. tit. de Restit. cap. 33. vers. ex quo sequitur &c. prout illum refert Scacc. de Commerc.*
3 *§. 2. gloss. 5. nu. 196. & 243.* vbi etiam obseruat, quod quando debetur pretium rei emptæ, permutatæ, aut locatæ, vel annui census super re impositi, tunc eiusmodi pretium in dubio solui debet eo in loco, vbi extat res empta, permutata, locata, seu censuata.

4 Quæres, an in ipsius vsufructuarij arbitrio sit restituere eadem mobilia, vel eorum æstimationem?

Resp. quod aut Vsufructuarius cautionem præstitit proprietario de restituenda æstimatione finito vsufructu, & tunc omninò compellitur ad æstimationem reddendam, *l. 1. §. si conuenit, ff. Depos. l. si tibi vini 7. ff. de vsufr.* idemque dicendum, si æstimatio præcessit: nam sicut tunc non potest interponi cautio nisi de æstimatione reddenda, ita etiam æstimatio præstari debet, etiamsi huiusmodi cautio omissa fuerit, *Alex. cons. 120. nu. 2. vol. 6. Ruin. cons. 206. nu. 25. vol. 2. Castill. de vsufr. cap 17. nu. 15. & 30. Ciriac. contr. 243. nu. 23. tom. 2.*

Si verò nulla conuentio, aut æstimatio præcessit, tunc in bonis, quæ seruando seruari non possunt, & vltra triennium non durant, qualia sunt vinum, oleum, frumentum, vestes quotidianæ, lanæ, linum, fructus, & pecuniæ, quæ expenduntur, vsufructuarius tenetur ad tantundem in genere eiusdem qualitatis, & bonitatis, & non ad æstimationem, *d. l. si tibi vini, ff. de vsufr. Alex. d. cons. 120. nu. 1. lib. 6.* vbi dicit, quod est in facultate Vsufructuarij cauere de restituendo similes res in eadem quali-

tato, vel earum pretium rebus æstimatis, *Parif. conf. 96. nu. 3. & seq. par. 2. Ciriac. d. contr. 243. nu 23. & 24.*

Sed si vsusfructus consistit in bonis, quæ seruando seruari possunt, & vsu non consumuntur, sed minuuntur, vt sunt vegetes, vestes pretiosæ, vasa aurea, argentea, & alia, quæ ex ferro, aut metallo constant, serui, iumenta, supellectilia, & massaritiæ, & his similia, Vsufructuarius tenetur eadem bona restituere, si non reperiuntur deteriorata: & si deteriorata sint, tenetur restituere eadem deteriorata, & pretium deteriorationis, *Gabr. commun. conclus. lib. 5. tit. de Vsufr. concl. 1. Parif. d. conf. 96. nu. 5. par. 2. Rol. conf. 92. nu. 23. vol. 1. Caualcan. de Vsufr. nu. 146. vers. communis tamen opinio &c, Ciriac. d. controu. 243. nu. 26.* vbi, quod pro huiusmodi rebus non præstatur cautio de restituenda æstimatione, vel tantundem, sed de vtendo arbitrio boni viri, & illis restituendis in illo statu, quo extabunt finito vsufructu.

5 Notandum tamen est, quod æstimatio fieri debet habito respectu ad tempus constitutionis vsusfructus, seu traditionis, non autem ad tempus restitutionis: & ideò res in eadem æstimatione, in qua erant tempore traditionis, debent restitui proprietario, *glos. in §. constituitur, ver. æstimata, Inst. de vsufr. Rol. conf. 92. nu. 23. lib. 1. Gabr. commun. conclus. lib. 5. tit. de vsufr. conclus. 1. num. 21. Caualcan. de vsufr. nu. 143. Surd. dec. 67. num. 5. Castill. de vsufr. cap. 17. num. 23. vide quæ diximus in tract. de Temp. legal. lib. 3. cap. 10. nu. 17. & seq.*

6 Notandum 2. quod in Vsufructuarium transit dominium tam earum rerum, quæ breui vsu consumuntur, quàm illarum, quę vsu non consumuntur, sed minuuntur, *iuxta textum in §. constituitur, Inst. de vsuf.* & ideò potest huiusmodi res Vsufructuarius vendere absque metu priuationis, *vt post Rol. Surd. & alios trad. Ciriac. d. con-*

7 *trou. 243. num. 23. & seq.* subdens, quod Vsufructuarius vendens pretio non iusto,

8 tenetur ad interesse; Vsufructuarius enim tenetur ad omne damnum culpa sua etiam leuissima contingens, *latè Castill. cap. 20. nu. 13. & seq. & cap. 21. ferè per tot.*

9 Excipiuntur ab hac regula vasa argentea, aurea, & ea, quæ ex ferro, aut metallo constant, & similia, quæ vsu non consumuntur, nec minuuntur nisi longissimo tempore: hæc enim non transeunt in dominium Vsufructuarij, vt probat *textus in l. si vasorum, ff. Vsufr. quemad. cau.* & ideò si vendita fuerint nulla existente necessitate, priuaretur Vsufructuarius, quia in tali casu non vsus fuisset arbitrio boni viri, nec ad vsum destinatum, cum vsusfructus sit ius vtendi, & fruendi alienis rebus salua earum substantia, *vt inquit Ciriac. d. contr. 243. nu. 26. & seq.*

10 Notandum 3. quod si res absque culpa ipsius Vsufructuarij consumptæ fuerint, aut alio casu perierint, non tenetur Vsufructuarius illarum æstimationem restituere, etiamsi huiusmodi res breui vsu cõsumantur, tum quia in tali casu Vsufructuarius illis vti non potuit, saltem plenariè iuxta mentem concedentis, & naturam vsusfructus: tum etiam quia vsusfructus est ius in corpore, quo sublato & ipsum tolli necesse est, *§. 1. & §. finitur, Inst. de vsufr. l. quid*

11 *ergo, ff. eod. tit.* vbi Vsufructuarius non tenetur equos mortuos, aut inutiles supplere, quando capita relinquuntur, sed tantùm quando gregis, vel armenti, aut equitij, idest vniuersitatis vsusfructus legatus

12 est, *l. agri, & l. arbores, ff. eod.* vbi, quod etsi agri vsufructu legato, in locum demortuarum arborum aliæ substituendæ sint, hoc tamen non procedit, si arbores vi ventorum, aut tempestatis euersæ, seu euulsæ fuerint, *Aret. in §. in pecudum, nu. 3. Inst. de Rer. diuis. Giouagn. conf. 41. nu 5. vide quæ in simili diximus de herede, & tutore, in tract. de Tempor. legal. lib. 1. cap. 68. nu. 13. & 14.*

SVMMARIVM.

1 *Statuta locorum regulariter extra territorium non extenduntur: etiamsi respiciant causæ decisionem, limitatur nu. 3. & seq.*

2 *Prohibitus, nè exerceat aliquam artem, vel exercitium, non censetur prohibitus extra territorium.*

3 *Quid si statutum prohibeat, nè dominium alienetur extra consortes.*

4 *Et quid si statutum concernat diminutionem status, & nu. 7.*

5 *Si sententia respicit diminutionem status, pœna imposita in vno loco, habet effectum vbique.*

6 *Excommunicatus, suspensus, interdictus, vel irregularis in vno loco, vbique dicitur, & est excommunicatus, suspensus &c. declaratur nu. seq.*

7 *Subditus, si delictum sub censura ab Episcopo prohibitum commiserit extra diœcesim, non ligatur censura.*

8 *Quid si statutum prohibeat donationem sine certis solemnitatibus.*

9 *Statutum habilitans personam, trahitur etiam extra territorium.*

10 *Si statutum disponat, vt filiusfam. possit testari*

testari, an filiusfam. testari possit extra territorium.

11 *An Romanus maior 20. annis, licèt minor 25. possit contrahere absque solemnitatibus in alio territorio.*

12 *An statutum inhabilitãs personam, trahatur extra territorium.*

Tutor datus in vno loco, est tutor in alio loco, secus in curatore, ibidem.

13 *Inhabilitas per statutum inducta, an operetur, si persona tempore contractus non sit subdita.*

14 *Quid si statutum respiciat principaliter formam, & solemnitates contractus, secundariò personam.*

15 *Et quid si verba statuti sint concepta in personam, & prohibitio sit odiosa.*

16 *Quando statutum ligare possit subditum etiam extra territorium, & nu. 17. & 25.*

Statutum loquens de Ciue, intelligi debet de originario, ibidem.

17 *Quo casu statutum, vel sententia extendatur ad beneficia, vel bona etiam alibi existentia, & nu. 18. & 19.*

18 *Potest interponi decretum de rebus, quæ non sunt in territorio, ratione personæ subiectæ.*

19 *Quarta bonorum mariti, quæ de iure defertur vxori viduæ, debetur de omnibus bonis ipsius viri, etiam in alio territorio sitis.*

20 *Subditus propter delictum relegari potest in aliquo loco etiam extra territorium.*

21 *Contrahens, vel testans in loco statuti, præsumitur cum ipso statuto se conformasse, etiam respectu bonorum, quæ statuti dispositioni non subiacent.*

22 *In pecunia, & mobilibus, quæ à defuncto possidebantur extra territorium, animo remittendi in patriam, seruanda sunt statuta loci eiusdem defuncti.*

CAP. XV.

De legibus municipalibus.

Quæstio I.

An statuta loci extendantur extra territorium.

1 STatuta locorum regulariter extra territorium non extenduntur, etiamsi respiciant causæ decisionem. *l. fin. vbi DD. ff. de Iurisd. omn. Iud. l. Duumuirum, C. de Decurion. lib. 10. Bald. in cap. super eo 1. nu. 4. de Testib. Abb. in cap. pastoralis, § verum, num. 19. de Appell.* vbi dicit, quod
2 dispositio pœnalis concernens exercitium
personæ, vel bona, non extendit vires suas
extra territorium ius dicentis; vnde prohibitus, id est exerceat aliquam artem, vel exercitium, non censetur prohibitus extra territorium, *Iordan. Elucubr. diuers. lib. 8. tit. 1. de Constit. nu. 76. latè Natt. cons. 643. nu. 6. & seq. Surd. decis. 197. nu. 1. & seq.* quod procedit, siue statuta loquantur in rem, siue in personam, cum vtroque casu obstet defectus iurisdictionis, *ut reiecta distinctione Bart. tenuit Rota in Collen. hæreditatis 30. Iunij 1616. coram Buratto, in impress. dec. 288. nu. 3. vbi latè Ferentill. nu. 10. & in Ciuitatis Castelli supplementi legitimæ 13. Decembris 1617. coram Pamphilio, prout refert Beltramin. ad Greg. decis. 255. nu. 7. & in Narnien. successionis 22. Maij 1628. coram Merlin. in impress. dec. 353. per tot. & decis. 228. nu 21. & seq. par. 8. Recent. & ità contra Bartol. sentiunt Doctores ferè omnes, vide Menoch. lib. 2. præsumpt. 2. num. 8. vers. declaratur hic casus &c.*

3 Hæc tamen conclusio limitatur 1. si statutum est prohibitiuum in rem, & respectu rei, vt si prohibeat, nè dominium alienetur extra consortes: tunc enim, vbicunque fiat dispositio de tali re, non valet: quia tale statutum afficit rem, & impedit, nè dominiũ transferatur, *Bart. in l. 1. nu. 32. C. de Sum. Trin. Ruin. cons. 36. versus fin. versic. vltimò dicitur &c. lib. 5.* vbi dicit, quod si statutum est simpliciter prohibitorium, locum habet extra territorium inter subditos, siue prohibitio sit in rem, siue in personam, *Menoch. lib. 2. præsumpt. 2. num. 11. Crauett. cons. 271. nu. 4. vers. secus esset &c.* vbi dicit, quod si statutum simpliciter loquitur, aut disponit respectu rei prohibendo simpliciter, nè alienetur, tunc afficit rem, vbicunque fiat contractus, aut alienatio, etiam extra territorium.

4 Limitatur 2. vbi statutum concernit diminutionẽ status, vt si ex statuto quis efficiatur infamis ob aliquod delictũ, *Bart. in l. 1. n. 49. & seq. C. de Sum. Trin. Bald. ibidem nu. 26.* vbi dicit, quod si sententia
5 respicit diminutionem status, pœna imposita in vno loco, habet effectum vbique: quia pœnæ, quæ respiciunt status diminutionem, infliguntur in personam, & ipsam personam sequuntur, sicut lepra leprosum; quemadmodum excommunicatus, suspen-
6 sus, interdictus, vel irregularis in vno loco, vbique dicitur, & est excommunicatus, suspensus &c. *cap. quisquis, 4. q. 5. vide Iordan. Elucubr. diuers. lib. 8. tit. 1. de constit. num.*

7 *num.* 75. vbi dicit, hoc procedere, quando
subditus incurrisset censuram, vel alias pœ-
nas diminutiuas status, ante egressum à iu-
risdictione, & diœcesi; vnde si subditus de-
lictum sub censura ab Episcopo prohibitũ
commiserit extra diœcesim, non ligatur
censura, *cap. vt animarum, de Constit.
in 6.*

8 Limitatur 3. in statuto prohibente do-
nationes sine certis solemnitatibus; huius-
modi enim statutum trahitur ad subditum
vbique donantem, *secundùm Gratian. de-
cis. Marcb.* 28. *nu.* 13. *& dec.* 102. *num.* 2.
sed contraria sententia videtur verior, quã
sequuta fuit *Rota coram Card. Seraph. dec.*
746. *nu.* 2. *& seq.* vbi, quod solemnitas
statuti Vrbis non requiritur in actu, qui fit
in alia Ciuitate.

9 Limitatur 4. in statuto habilitante per-
sonam; tunc enim trahitur etiam extra
territorium; ratio est, quia ius habilitatio-
nis respicit personam, ipsamque qualificat,
idest habilitat vbicunque locorum, *Bald.
in l.* 1. *nu.* 13. *& seq. C. de Sum. Trin.* vbi
10 dicit, quod si statutum disponat, vt filius-
fam. possit testari, poterit talis filiusfam.
etiam extra territorium validè testamentũ
condere, saltem respectu bonorum, quæ
sunt intra territorium statuentium, cum
iste actus sit hominis priuati, in quo non
consideratur territorium, nisi ratio legis
territorium ponderet; nullum enim in
hoc casu est præiudicium alterius territo-
rij, si subditus statuto in alieno territorio
de rebus in territorio statuentium sitis
disponat, *vt d. Achill. dec.* 2. *de Constit. Put.
dec.* 365. *lib.* 3. *Card. Seraph. dec.* 746 *n.* 1.
11 *& seq.* idem dicendum, si Romanus ma-
ior 20. annis, licèt minor 25. contraheret
Perusiæ; quia tunc nulla opus esset solem-
nitate adhiberi solita in contractibus mi-
norum: Statutum enim Vrbis *lib.* 1. *cap.* 47.
vbi cauetur, quod maior 20. annorum ha-
beatur ac si esset maior 25. habilitat perso-
nam, & ideò trahitur etiam extra territo-
rium, *vt resoluit Rot. coram Card. Seraph.
dec.* 746. *nu.* 2. *& seq. Put. dec.* 365. *lib.* 3.
vbi, quod in tali casu in iudicio extra ter-
ritorium statuentium moto, non est depu-
tandus Curator, præsertim si talis minor,
dum existeret in territorio statuentium,
dedisset mandatum ad litigandum, quia
ille locus est attendendus, *Comitul. dec.* 56.
nu. 7. vbi subijcit, quod statutum Vrbis
d. lib. 1. *cap.* 47. non habet locum quoad
bona extra territorium.

12 An verò statutum inhabilitans personam
trahatur etiam extra territorium? affirmat
Bart. in l. si quis pro eo, nu. 11. *ff. de fideiuss.
& in l.* 1. *nu.* 32. *C. de Sum. Trin. Achill.
decis.* 2. *num.* 3. *de Const. Buratt. dec.* 27.
nu. 4. *Rot. dec.* 103. *nu.* 19. *par.* 2. *Diuers.
& dec.* 238. *nu.* 1. *& seq. par.* 6. *recent. Alex.
cons.* 41. *nu.* 7. *& seq. lib.* 5. *Ruin. cons.* 201.
nu. 8. *lib.* 1. *Crauet. cons.* 271. *nu.* 3. *vers.
quinto igitur &c. pic. ad Statut. Vrb. glos.* 2.
num. 51.

Hæc tamen conclusio ità intelligi de-
bet, vt statutum possit quidem inhabilita-
re personam subditam, quocunque in loco
reperiatur, in illis actibus, qui personæ
principaliter hærent, nec extra illam exer-
centur, vt in obligationibus, depositioni-
bus, pœnis personalibus, & similibus: non
autem respectu actuum, quorum effectus
principaliter oritur in rebus, & ipsas afficit;
& ideò si bona extra territorium existant,
ad ea statutum non extenditur, *vt declara-
uit Rota coram Merlin. dec.* 853. *nu.* 2. 25.
& seq. Bellon. dec. 93. *nu.* 3. *Rolan. cons.* 80.
num. 32. *lib.* 4. nec mirum hoc videtur;
quia tutor etiam datus in vno loco, est tu-
tor in alio loco, quia tutor datur personæ,
Bald. in l. 1. *C. vbi petan. tut.* è contra cu-
rator datus in vno loco, non est curator
in alio loco, quia curator datur principa-
liter bonis, *Bart. in l. pupillo ff. de Tutor.
& Curat. vide Crauett. cons.* 201. *num.* 15.
vbi, quod valet datio Curatoris facta adul-
to etiam forensi pro bonis sitis in territo-
rio Iudicis dantis curatorem.

Item supradicta conclusio intelligi de-
bet, vt statutum possit inhabilitare suum
subditum quoad bona sita in territorio
ipsius statuti, *Rot. dec.* 304. *num.* 3. *par.* 1.
Diuers. Card. Millin. dec. 146. *num.* 5. *&
ità intelligenda est dec.* 828. *nu.* 14. *&* 15.
apud Merlin. vbi dicit, quod si statutum
inhabilitet matrem ad testandum in præ-
iudicium filiorum, semper ligat matrem,
quòcunque ipsa vadat, etiamsi extra locũ
statuti disponat, *latè Thesaur. qq. for. lib.* 2.
13 *q.* 8. *nu.* 14. subdens, quod inhabilitas
per statutum inducta non operatur, si per-
sona tempore contractus non sit subdita,
& in eam neque ratione loci, neque ra-
tione bonorum statuentes iurisdictionem
exercere nequeant, *Cirіac. contr.* 10. *n.* 70.
& 71. *lib.* 1. *& contr.* 252. *nu.* 26. *& seq.
lib.* 2. *Gratian. discept. for. cap.* 886. *n.* 13.
vbi, quod si subditus statuentibus muta-
uerit domicilium, & illud transtulerit de
loco subdito ad alium locum, cessaret in-
habilitas inducta per statutum prioris do-
micilij, *Cephal. cons.* 171. *nu.* 24. *vers. po-
stremo &c. Hond. cons.* 10. *num.* 26. *lib.* 2.
Crauett. cons. 201. *num.* 15. *& cons.* 271.
nu. 4. *vers. secus esset &c.*

14 Obserua tamen, quod si statutum respi-
ciat principaliter formam, & solemnitatem

con-

contractus, secūdariò personam, vt si principi aliter prohibeat, nè contractus fiat, nisi seruata certa forma, & solemnitate, tunc non traheretur extra territorium, *Cocein. dec. 116. num. 2. & dec. 133. num. 2. Buratt. dec. 27. nu. 2. & seq. Merlin. decis. 601 nu. 3.* vbi dicit, quod si statutum non arctet personam, nec eam inhabilitet præcisè, sed solum det formam, & præscribat solemnitates in contractibus seruandas, tunc non solemnitates statuti, cui subsunt contrahentes, sunt adhibendæ, sed attendi debent solemnitates requisitæ à statuto illius loci, in quo celebratur contractus, *latè Crauett. cons. 271. nu. 3. & seq. quicquid dicat Menoch. lib. 2. præsumpt. 2. nu. 9.*

15 Obserua 2. quod quando verba dubia statuti sunt concepta in personam respectu ipsius personę, quam statutum inhabilitat, & prohibitio est odiosa, tunc non præsumitur, quod statuentes voluerint ligare ciuem contrahentem, vel disponentem extra territorium: vt si statutum disponat, quod filia non succedat, vel quod vxor testari non possit sine consensu mariti, vel quod testamentum, seu aliud instrumentum non conficiatur ab alio, quàm à Notario ipsius Ciuitatis sub pœna nullitatis; huiusmodi enim statutum vti odiosum non ligaret subditos extra territorium, *vt d. Corn cons. 232. nu. 4. & 6. lib. 4. & cons. 241. nu. 6. lib. 2. Crauett. cons. 467. nu. 5. Dec. cons. 314. nu. 6. & alij apud Menoch. lib. 2. præsumpt. 2. nu. 10. Roman. cons. 39. num. 1. & seq.*

16 Limitatur 5. vbi statutum disponit expressè de subdito, seu Ciue, extra territorium testante, vel delinquente, seu alium actum faciente: tunc enim subiaceret statuto; possunt enim statuentes ligare ciues etiam extra territorium actum conficientes, *Bart. in l. 1. nu. 48. C. de Sum. Trin. Bald. ibidem, nu. 23. Rol. cons. 80. nu. 32. lib. 4. Surd. decis. 197. nu. 6. 7 & 9 & dec. 329. nu. 1. & seq.* vbi dicit, quod si statutum loquatur de ciue, intelligi debet de ciue originario, non de ciue ex priuilegio, *Gratian. discep. for. cap. 709. num. 16. & cap. 253. Menoch. lib. 2. præsumpt. 2. nu. 5. & seq.*

17 Limitatur 6. ratione rei sitæ in diœcesi, vt accidit in non residente: nam si statutum inducat ob hanc causam priuationem, siue alias pęnas, afficit clericos manentes etiam extra diœcesim, *vt post Feder. de Sen. cons. 182. & alios trad. Iordan. elucubr. diuers. lib. 8. tit. 1. de Constit. nu. 78. & seq.* vbi, quod statutum, vel sententia extenditur etiam ad beneficia alibi sita, si de illis in sententia, vel statuto spe-

18 cialis mentio fiat, quemadmodum potest interponi decretum de rebus, quæ non sunt in territorio, ratione personæ subiectæ, *Gratian. discept. for. cap. 389. nu. 22. & seq.* vbi dicit, quod iudex simpliciter decernens immissionem, censetur qui[illegible]m se restringere ad bona tantùm sui territorij; potest tamen, si velit, suam sententiam extendere ad bona etiam extra territorium, si id exprimat: licèt executio talis sententiæ, vel decreti fieri debeat ab Episcopo, seu Iudice eius loci, in quo beneficium, vel bona reperiuntur, *iuxta textum in cap. postulasti, vbi DD. de for. comp. & in l. à Diuo Pio, §. 1. ff. de re iud.* quod qui-

19 dem procedit in priuatione, quam de nouo induceit statutum, vel sententia; secus in priuatione inducta à iure; hæc enim extenditur ad beneficia vbicumque sita, etiāsi de ijs specialis mentio in sententia non fiat, *vt rectè aduertit Iordan. loco cit. nu. 80. vide Bart. in l. relegatorum, §. interdicere, num. 2. ff. de Interd. & releg. Gratian. cap. 389. nu. 44. & cap. 120. nu 85.* vbi addit, quod quarta bonorum mariti, quæ à iure defertur vxori viduæ, debetur de omnibus bonis ipsius viri, etiam in alio territorio sitis, *de quo latè diximus in tract. de Temp. legal. lib. 1. cap. 66.*

20 Limitatur 7. quando subditus propter delictum relegatus fuit in aliquo loco extra ipsum territorium statuentium, & prohibitus sub certa pœna, nè transgrediatur terminum assignatum, *vt post Salic. & Felin. obseruat Iordan. d. lib. 8. tit. 1. de Constit. num. 77.*

21 Limitatur 8. ratione præsumptæ voluntatis ipsius contrahentis, vel testantis in loco statuti, si statutum ita declarat voluntatem eius, qui in eo loco contraxit, vel testatus est; tunc enim attendi debet ipsummet statutum, seu consuetudo loci, vbi quis commoratus fuit, etiam respectu bonorum, quæ extra territorium statuentium sita sunt, *Rota in Auximana fideicommissi 4. Martij 1630. coram Merlino, in impress. decis. 447. per tot. & præcipuè nu. 13. & 14.* vbi, quod statutum Vrbis *lib. 1. cap. 142.* disponens, vt filij in conditione positi censeantur vocati, extenditur etiam extra territorium statuentium, si testator in Vrbe testamentum condidit, & diù commoratus fuit: quia præsumitur cum dicto statuto se conformasse, *vt dixit eadem Rota coram Card. Seraphin. dec. 1329. num. 12.* similiter, licèt bona emphiteotica Ecclesiæ iuxta sententiam Rotæ statutis laicorum non subiaceant, tamen si quis conducat bona Ecclesiæ pro filijs masculis, & fœminis, censetur priùs stipulasse pro masculis, & solum-

poterit admittere coniunctos remotiores; & si nullus coniunctus reperiatur, seu citatus nō compareat, deputari debet Curator loco illorum, vel ipse Iudex poterit coniunctorum consensum supplere, ac minores, & mulieres ad liberè contrahendum admittere, *secundùm Bald. in l. vidua, n. 3. C. de Nupt. Bart. in l. si cum dotem, §. eo autem tempore, nu. 2. & seq. ff. solut. matr. Plot. de in lit. iur. §. 7. nu. 37. Caualcan. de Tutor. & curat. num.* 138. vbi, quod potest minor sine propinquorum consensu contrahere cū solo Iudicis decreto, si propinquiores omnes habiles ad consentiendum fuerint vocati, & citati, & consentire recusent, *Mantic. d. decis.* 238. *n.* 9 *Corn. d. cōs.* 167. *n.* 2. *vol.* 2. *Natt. cons.* 1. *nu.* 18 1. *& seq. lib.* 2. vbi, quod si statutū requirit consensum proximiorum, & Iudicis, & proximi nolint consentire, solus consensus Iudicis non sufficeret ob defectum proximiorum recusantiū: sed cautela est, vt adhibeatur vnus Iudex ad interponendum suum decretum, seu consensum, & alius Iudex, qui suppleat defectum propinquorū recusantium sine iusta causa consentire, vel alij cōsanguinei in tali casu erunt adhibēdi, *vt supra, Menoch. de Arbit. Iud. cas.* 211. *n.* 7. *& seq.* vbi dicit, quod Iudicis arbitrio relinquitur, quæ sit iusta, vel iniusta causa contradictionis consanguineorum, *latè Pic. ad statut. Vrb. lib.* 1. *cap.* 151. *d. glos.* 19 *n.* 10. *& seq.* vbi obseruat, quod in Vrbe, si coniuncti proximiores recusent, & causa recusationis sit iniusta, tunc facta mentione de illorū recusatione absq; rationabili causa, loco illorū alij proximiores in gradu adhibentur: & in eorū defectū admittitur curator; si verò cōiuncti citati nolunt cōparere, registrata in instrumento citatione, procedit vt supra absq; alia interlocutione, causā esse, vel non esse iustā, *Rota in Romana Societatis officij* 13. *Febr.* 1606. *corā Litta, & in Terracinen. molēdini* 2. *Maij* 1608. *corā Card. Cauaher. vide Ruin. cōs.* 126. *n.* 1. *in fin. lib* 2. *Crauett. cōs.* 80. *n.* 14.

29 *lib.* 1. vbi, quod afferenti, nō extitisse consanguineos tempore contractus, qui possēt consentire, probādi onus incumbit, *Tiraq. de retract. lignag.* §. 1. *glos.* 9. *nu.* 201. *& seq. Gabr. commun. cōcl. lib.* 6. *tit. de verbor. signif.*

28 *concl.* 6. *n.* 51. vbi, quod statutū requirens consensū proximiorum, excludit feminas, & alios, qui ex eodem statuto inhabilitātur; quia eū in contractu proprio inhabiles sint, censentur etiam inhabiles ad præstandum consensum in cōtractu per aliam mulierem, vel minorem celebrando; secus si statutum requireret præsentiam proximiorum: quia tunc admitterentur etiā feminæ, *secundùm Socin. iun. cons.* 41. *nu.* 14. *vol.* 1. *quē refert, & sequitur Gabr. loco cit. nu.* 53.

29 Addit *Menoch. de Arbitr. Iud. d. cas.* 211. *n.* 12. quod tempore pestis mulier, & minor sine consanguineorum cōsensu contrahere possūt, modò pestis tā acerbè seuiat, vt impossibile penè sit, consanguineos adhibere.

SVMMARIVM.

30 *In cōtractibus inter mulieres, seu minores, & Ecclesiā nō sunt necessariæ solēnitates statuti loci, vbi contractus celebratur.*
31 *An sint necessariæ solemnitates statuti, quando minor cum alio minore, vel muliere contrahit.*
32 *An valida sit obligatio mulieris, vel minoris, ex causa dotis, non seruata solemnitate statuti, & nu.* 47. *&* 49.
33 *An, & quando frater teneatur alere, & dotare sororem.*
34 *Filius tenetur matrē alere, sed non dotare.*
35 *Filia, quando habet aliunde ex quo se alat, non potest alimenta petere à patre.*
36 *An pater teneatur dotare filiam diuitem.*
37 *Pater tenetur relinquere legitimam etiam filijs diuitibus.*
38 *Pater naturalis tantùm, filiam alere tenetur, non autem dotare.*
39 *Mater tenetur dotare filiam in subsidium.*
40 *Mater pro communi filia dotanda potest cum viro se obligare.*
41 *Dos à matre profecta, nō reuertitur ad matrem superstitem, etiamsi filia prædecedat. Item non imputatur in legitimam debitam nepti in bonis Auiæ, ibidem.*
42 *Dos data à patre, prædecedente filia ad patrem reuertitur.*
43 *Bona dotalia, si proueniunt ad nepotes, imputantur in legitimam: limitatur nu.* 45.
44 *Pater constituēdo dotē, potest apponere pactū, vt prædefuncta filia, dos ad ipsum dotantē reuertatur nō obstante cōsuetudine, secundū quam dos nō reuertitur ad patrē.*
45 *Si pater stipulatus fuerit, dotem reddi soli filiæ, tunc nepotes non computant illam sibi in legitimam.*
46 *Si minor ex causa necessaria constituens dotem, in ea assignatione læditur, restituendus est quoad excessum.*
47 *Quid si mulier, quæ dotem promisit, ex tali promissione remaneret indotata.*
48 *Quando rescindatur obligatio mulieris facta pro viro.*
49 *Mulier nupta sine dote, si postea dotem marito constituat, tenetur seruare solemnitatem statuti.*
50 *Quando agitur inter æquè priuilegiatos, potior est causa illius, qui agit de damno vitando, & conuenitur.*
51 *Quando vterque tractat de damno vitando, potior est causa illius, qui conuenitur.*

Quæstio III.

An in contractibus inter mulieres, seu minores, & Ecclesiam, necessaria sint solemnitates statuti loci, ubi contrahunt.

30 AFfirmant *DD. apud Pic. ad statut. Vrb. glos. 7 nu. 81.* sed negatiua sententia, videlicet, quod non sint necessariæ in tali casu, verior est, & ità sensit *Cephal. cons. 109. n. 18. vbi alios refert, Verall. dec. 172. n. 9. & decis. 194. par. 3. Comitol. decis. 99. n. 20. Rot. in Romana dotis 29 Maij 1602. corā Ortembergo, & decis. 190. n. 27. & 28. par. 6. Recēt.*

31 Confirmatur hæc conclusio, quia neque seruandę necessariò sunt solemnitates statutariæ, quando minor cum alio minore, vel muliere contrahit; priuilegiatus enim contra priuilegiatum priuilegio non vtitur, *Rota in Romana vinea de Scappuccis 10. Martij, & 18. Aprilis 1578. coram Blanchetto, prout refert* Rubeus *in singular. to. 2. par. 6. circa statutar. interpret. ex Rota Rom. in p. conclus. circa solemnitat. à statut. requisit. &c. n. 60. fol. 661.* quamuis contrarium senserit *Alex. cons. 119. nu. 34. lib. 6. Ruin. cons. 97. nu. 2. lib. 5.*

32 Confirmatur 2. quia valida est etiam obligatio minoris, & mulieris ex causa dotis, etiamsi adhibitæ nō fuerint solemnitates statuti, præsertim si interueniat iuramentum, *l. si dotare, & l. vlt. vbi DD. C. Ad Velleian. Caputaq. dec. 199. par. 3. Comitol. dec. 99. nu. 18 Rot. decis. 924 nu. 10. coram Buratto, & in recentior. decis. 365. n. 6. & 7. par. 4 to. 1. & decis. 460. n. 12. & 13. par. 4. to. 2. & decis. 168. nu. 7. par. 7.* quod tamen respectu minoris, siue sit masculus, siue fęmina, procedit, quando ex causa necessaria dotem constituit, veluti si ad id cogi poterat ex dispositione legis, vel hominis; secùs si ex causa voluntaria: quia de iure non reperitur causa dotis specialiter in hoc priuilegiata, vt minor possit pro illa se obligare, *vt obseruant Doctores communiter*; quemadmodum respectu mulieris intelligitur, dummodò sit maior: tunc enim pro dote etiam voluntaria potest se obligare, cum in hoc casu dos sit in iure specialiter priuilegiata, vt pro illa mulier se obligare possit, *vt in d. l. si dotare, & l. vlt. C. Ad Velleian. l. promittendo, ff. de Iur. dot. ità Dec. in l 1. nu. 8. vers. ex quo infert, ff. de Reg. Iur. Rip. in repet. l. 1. nu. 15. ff solut. matrim. Gabr. de legib. & constit. conclus. 1. in fin. Tiraq. de Retract. lignag. §. 1. glos. 14. n. 96. & seq. Pic. ad statut. Vrb. lib. 1. cap. 151. glos. 7. nu. 257. & seq. Theodos. Rub. loco cit. nu. 56. & seq. fol. 661. Goz. id. cons. 97. n. 7. Socin. iun. cons. 12. n. 14. lib. 2. Hond. cons. 18. nu 57. lib. 1. Surd. decis. 164. nu. 2. & decis. 287. nu. 4. Osasc. decis. 135. nu. 3. Vinc. de Franch. decis. 219 nu. 4. Put. dec. 160. n. 1. lib. 3. Millin. decis. 76. Caputaq. dec. 199. nu. 2. par. 3. Rot. apud Pacif. de Salu. interd. decis. 289. nu. 29. & in recent. decis. 692. par. 4. tom. 3. & decis. 168. n. 7. & decis. 241. n. 15. & seq. par. 7. & decis. 190. num. 2. & seq. par. 8.*

Limita, vt hæc conclusio non procedat in terminis statuti Vrbis *lib. 1. cap. 151.* requirentis solemnitates in obligationibus minorum, & mulierum, cum verba dicti statuti sint generalia, vniuersalia, pręgnantia, geminata, & apta comprehendere etiam causam dotis; idemque dicendum de alijs similibus statutis, *secundùm Crauett. cons. 294. n. 1. vers. videmus etiam &c. & alios, quos refert, & sequitur Pic. ad statut. Vrb. d. cap. 151. glos. 7. nu. 258.*

Contrarium tamen sentiunt *alij apud Galganet, ad d. statut. vers. item 21. procedere non credimus &c. & pluries resoluit* Rot. *decis. 557. & 558. par. 1. Diuers. & dec. 461. nu. 11. par. 1. Recent. & in Toletana pecuniaria 26. Ian. 1590. coram Comitulo, & in* Romana *dotis 29. Maij 1602. coram Ortembergo, & in Romana census 8. Aprilis 1633. coram Merlino, quæ est decis. 190. nu. 29. & seq. par. 6. Recent. vbi aliæ decisiones allegantur, Theodos. Rub. in singular. tom. 2. par. 6. circa statutor. interpret. in 1. conclus. circa solemnit. à statut. requisit. in contract. min. & mulier. n. 61. fol. 661.* quemadmodum possunt minor, & mulier se obligare absque solemnitatibus statuti, ex causa pia, vt pro liberando à carceribus viro, patre, matre, filio, fratre, & quouis alio coniuncto, *vt d. idem Pic. loco cit. d. glos. 7. nu. 283. & seq.*

33 Notandū est etiam, quod frater tenetur dotare sororem in subsidiū, quādo mater, vel pater, aut alij ascendētes egestate laborāt, dūmodò ipse in eadem paupertate nō sit, *Bero. quæst. familiar. cap. 113. nu. 6.* vbi id ampliat, etiamsi soror monasterium ingredi velit, *Crot. in repet. l. 1. num. 91. ff. solut. matr.* vbi dicit, quod si pater iustè exhæredauit filiam, ità vt nihil possit consequi ex bonis paternis, adhuc frater tenetur dotare sororem inopem, *Hond. cons. 18. num. 32. tom. 1. Gratian. discept. for. cap. 65. num. 2. Benincas. de Pauper. q. 8. in 3. special. in contract. nu. 19. Natt. cons. 173. & 658.* vbi, quod frater ità demum cogitur dotare sororem, si soror valdè egeat, & frater valdè abundet, Rot. *decis. 145. num. 3. & seq. par. 6. Recent. Corein.*

dec.

dec. 77. nu. 3. Vincen. de Franch. dec. 87. num. 12. Afflict. dec. 371. num. 3. Boer. dec. 129. nu. 7. Thesaur. dec. 192. num. 7. & alij, quos refert, & sequitur Rub. in annot. ad decis. 460. nu. 1. & seq. par. 4. to. 2. Recent. Surd in tract. de Alim. tit. 1. q. 23. num. 11. & seq. vbi, quod ad id tenetur etiam frater Clericus, etiam ex reditibus Ecclesiæ, vel beneficiorum, si bona patrimonialia non sufficiant; hoc enim casu Clericus reditus ecclesiasticos non dicitur expendere in prophanos vsus, quia dos, & pia causa æquiparantur, *cap. peruenit, de Arbitr. cap. vlt. de sent. & re iud. Bald. in l. legatum, C. de Condit. infer. Mantic. dec. 235. nu. 9.* quod quidem procedit, quando soror est vtrinque coniuncta, vel consanguinea; secus si esset tantùm vterina, *l. cum plures, §. fin. ff de Admin. Tut. ibi, sed non dabit dotem sorori pupilli, alio Patre natæ, etiamsi aliter ea nubere non possit, gloss. communiter recepta in l. non omni, ver. nulla, C. eod. tit. Guid. Pap. dec. 439. in fin.* vbi dicit, quod frater tenetur alere sororem inopem, & eam etiam dotare, si sit soror ex parte patris, secus si ex alio patre, licèt ex eadem matre, *Pinell. in l. 1. C. de bon. mater. p. 3. nu. 101. Soarez recept. senten. litt. f. in ver. Frater, nu. 338. & seq. Rot. decis. 137. nu. 19. par. 6. Recent.* quamuis enim frater teneatur alere sororem inopem etiam vterinam, *l. 1. §. 1. ff. de Tutel. & ration. distra. l. qui filium, ff. vbi pupill. educ. deb. l. tutor secundi in dignitatem, §. in soluendis, ff. de Admin. Tut.* non tamen ex hoc infertur, quod tenetur illam etiam dotare: nam argumentum de alimentis ad dotem, procedit, quando contrarium in iure non reperitur dispositum, secus si ius aliter disponat, vt in hoc casu disponit *d. textus in l. cum plures, §. fin. ff. de Admin. tut. & latè probat Rub. in annot. ad d. decis. 460. nu. 64. & seq. Osasc. dec. 124. nu. 15.* vbi
34 etiam obseruat, quod licèt filius teneatur alere matrē, *l. 1. C. de Alim. lib. l. si quis à liberis, ff. de liber. agnosc.* non tamen eam cogitur dotare, *Surd. de Alim. d. tit. 1. q. 28. n. 9. & 10. Peregrin. de fideicom. art. 42. nu. 87. Gratian. discept. for. cap. 832. nu. 33.* item
35 filia, quando habet aliunde, ex quo se alat, non potest alimenta petere à patre,
36 *d. l. si quis à liberis, §. solent Iudices, vers. alimenta*, & tamen filiam diuitem, quæ habet aliunde, ex quo se dotare possit, pater dotare cogitur, *l. fin. vbi gloss. & DD. C. de dot. promiss. Alex. cons. 7. nu. 10. in fin. lib. 2. & cons. 169. nu. 4. lib. 7. Paris. cons. 29. nu. 60. & 61. lib. 3. Socin. iun. cons. 79. n. 109. lib. 3. Rip. in l. dotis causa, num. 54. ff. solut. matr. & alij communiter, contra Bart. in l. mulier, §. cum proponeretur, num. 3. ff. ad*
37 *Trebell.* quemadmodum pater tenetur relinquere legitimam etiam filijs diuitibus, *Rot. decis. 62. nu. 40. par. 5. recent.* simili-
38 ter pater naturalis tantùm, filiam alere tenetur, non autem dotare, *auth. licèt, C. de natural. liber. Osasc. d. decis. 124. num. 15.*
39 Notandum 2. quod mater similiter tenetur dotare filiam in subsidiū ob inopiā patris, & dum dotat, cēsetur donare, & habetur in hoc tamquam extraneus dotans, ad quem amplius dos non reuertitur, sed liberè dicitur translata, nisi cōtraria stipulatio intercesserit, *l. vn. §. accedit. C. de rei vxor. act. Bart. in l. fin. n. 3. C. de Iur. dot. Hond. cons. 91. nu. 78. & seq. lib. 1. Rot. decis. 691. n. 8. & 9. par. 4. to. 3. Recent.* vbi, quod
40 mater pro communi filia dotanda potest cum viro se obligare, vnde huiusmodi dos
41 à matre profecta, cum perfectè, & irreuocabiliter acquiratur filiæ, nec reuertatur ad matrem superstitem, etiāsi filia prædecedat, nō imputatur in legitimam debitā nepti in bonis Auiæ, *Merlin. decis. 433. n. 5. & seq.* secus esset, quando dos datur à Pa-
42 tre, ipsaque filia prædecedit: hoc enim casu dos reuertitur ad patrē, vt illa patri sit solatium filię amissæ, nè & filiam, & dotē amiserit, *l. dos à patre profecta, C. solut. ma-*
43 *trim.* & ideò si postea hæc bona dotalia proueniunt ad nepotes, dicuntur prouenisse ex iudicio, & prouidentia Aui, & sic tamquam profectitia imputantur in legitimam, *l. scimus, §. repletionem, C. de Inoff. testam.* idemque procedit etiam in terminis consuetudinis, secundùm quam dos non reuertitur ad patrem, quando filia prædecedit superstitibus liberis: quia hæc consuetudo interpretatur solummodò voluntatē patris dotātis, vt ipse scilicet vsque tunc consenserit, dotē remanere penes nepotes suos, si contigerit, filiā dotatā prædecedere superstitibus liberis; & propterea hæc acquisitio nepotū referēda est Auo, & illius liberalitati, ità à cōsuetudine interpretatę, nō autem consuetudini interpretāti; quod ex eo etiam cōstat, quia pater constituendo dotē, potest apponere pactū, vt prædefuncta filia dos ipsa nequaquam remaneat penes liberos, sed ad ipsum patrem dotantem reuertatur, *Bart. in l. post dotem q. 5. num. 29. ff. solut. matrim. Capic. dec. 176. num. 24. & 25.* sub-
45 dens, quod si pater stipulatus esset, dotem reddi soli filiæ, tunc filij eius non computant illam sibi in legitimam, *Thesaur. dec. 237. nu. 3. & 4. vbi de communi, Giouagnon. cons. 92. num. 1. & seq. lib. 1. Gratian. discept. for. cap. 556. num. 36. Coccin. decis. 111. n. 12. Merlin. d. decis. 433. n. 8. & seq.*

46 Notandum 3. quod si minor ex causa necessaria constituens dotem, in ea assignatione lædatur, restituendus est quoad excessum non obstante iuramento, à quo absoluendus est, *vt notatur in l.* 1. C. *si aduers. dot.* vbi, quod hæc exceptio competit etiam hæredi. *Natt. cons.* 173. *nu.* 1. *& cons.* 658. *num.* 2. *& seq. Card. Millin. dec.* 76. *Honded. cons.* 18. *à nu.* 34. *lib.* 1. *Rub. ad d. decis.* 460. *nu.* 219. *& seq. par.* 4. *tom.* 2. *Recent.* vbi dicit, quod in hoc aduerti debet, an suppetant facultates, & an vir tanta dote dignus sit.

47 Notandum 4. quod licèt mulier constituens dotem, si maior sit, validè se obliget etiam ex causa voluntaria sine solemnitatibus statuti, *vt supra diximus, & notat etiam Paul. Rub. ad d. decis.* 460. *nu.* 228. *par.* 4. *tom.* 2. *Recent.* id tamen intelligitur, dummodò ex tali promissione non remaneat penitus indotata, *Rot. decis.* 365 *nu.* 7. *par.* 4. *to.* 1. *Recent.* quo casu non obligaretur iuramento, *Abb. cons.* 8. *nu.* 6. *par.* 2. *Duran. decis.* 141. *nu.* 6. Rot. *decis.* 304. *n.* 5. *par.* 4. *tom.* 2. *recent.* vnde obligatio subsisteret, quando mulieri se ità obligâti remaneret saltem dimidia pars dotis, *iuxta celebrem decisionem Thesaur.* 223. *nu.* 13. Rot. *decis.* 304. *nu.* 5. *& 6. par.* 4. *tom.* 2. *Recent.*

48 *Duran. decis.* 141. *num* 7. vbi etiam obseruat, quod ad effectum inualidandi obligationem mulieris factam pro viro, probari debet, quod de tempore obligationis maritus non habuerit bona, quæ sufficerent pro restitutione medietatis dotis, *Buratt. dec.* 783. *nu.* 2.

49 Notandum 5. quod mulier nupta sine dote, si postea dotem marito constituat, tenetur seruare solemnitates statuti, ea potissimum ratione, quia facit actum sibi præiudicialem, priuando se dominio, & administratione bonorum, *Theodos. Rub. in singular. tom.* 2. *par.* 6. *circa statut. interpr. in* 1. *conclus. circa solemnit. à statut. requisit. num.* 59. *fol.* 661. *vbi refert, ità resoluisse Rotam in Sabinen. dotis* 18. *Iunij* 1576. *coram* Card. *Lancellotto Sen.*

50 Notandum 6. quod quando agitur inter æquè priuilegiatos, potior est causa illius, qui agit de damno vitando, & conuenitur; is enim tunc rectè opponit de defectu solemnitatum statuti, etiamsi agatur de causa dotis, vel Ecclesiæ, *Rot. in Anconitana dotis* 27 *Nouembris* 1598. *coram Card. Lancellotto, & in Bononien. census* 17. *Martij* 1608. *coram Card. Marquemontio, prout refert Theod. Rub. loco supra cit. num.* 61. *& seq. fol.* 661. vbi etiam dicit, quod quan-
51 do vterque tractat de damno vitando, potior est causa illius, qui conuenitur, *Rot. decis.* 190. *nu.* 27. *& seq. par.* 6. *recent. vbi alia decisiones allegantur*, *Greg. decis.* 473. *nu.* 24. *Merlin. dec.* 737. *nu.* 22. *& seq.*

SVMMARIVM.

52 *Non valet statutum, vel præceptum testatoris de non nubendo in certo loco, vel cum certis personis, sub pœna amissionis bonorum: declaratur & limitatur n. seq. Quando debeatur legatum alicui relictum sub conditione, si non nupserit Titio, ibidem d. nu.* 52.

53 *Iussus contrahere cum certa persona, oblato lucro, si non contrahat, lucrum amittit.*

54 *Reijcitur conditio à legato, in quo pater reliquit filia centum, si de matris sua consensu nubat.*

55 *Iussa iungi certa persona, oblato emolumento, quid facere debeat, vt emolumentum lucretur, & nu. seq.*

56 *Conditio, si nupserit Titio, habetur pro impleta, si mulier ex voluntate patris alteri nupserit.*

Quæstio IV.

An valeat statutum, vel præceptum testatoris de non nubendo in certo loco, vel cum certis personis sub pœna amissionis bonorum.

52 ALij affirmatiuam tuentur sententiam, vt scilicet valeat statutum, vel præceptum huiusmodi quoad incurrendam pœnam, non verò quoad dirimendum matrimonium, quia non tollitur in tali casu facultas nubendi, sed tantùm restringitur, nam in alijs locis, vel cum alijs personis nubere quis posset, vt videtur colligi *ex Genes. cap.* 28. dum Isaac filio suo Iacob præcepit, nè acciperet vxorem de genere Chanaan, *& ex textu in l. hoc modo, & l. cum ità legatum, ff. de Condit. & demonstr. & ità sensit Bart. in l. edicimus.* 7. *sub nu.* 2. C. *de Marileg. lib.* 11. *Mantic. de Coniect. vltim. volunt. lib.* 11. *tit.* 18. *n.* 3. *& tit.* 19. *nu.* 9. vbi etiam obseruat, quod hæc conditio, si non nupserit Titio, hoc habet, vt post mortem Titij legatum relictum censeatur, *Surd. decis.* 30. *nu.* 28. *& 29. vbi de communi, & alij apud Duran. de Condit. & mod. impossibil. par.* 2. *c.* 3. *nu.* 46. *& seq. Gratian. discept. for. cap.* 863. *per tot.*

Contraria tamen sententia mihi semper placuit, quia matrimonia non debent obstringi

ſtringi vinculo pœnæ, *l. Titia, ff. de verb.*
oblig. l. Titio centum, §. 1. *ff. de condit. &*
demonſtr. cap. gemma, 29. de Sponſal. Conc.
Trident. ſeſſ. 24. de refor. matrim. cap. 9.
vnde huiuſmodi ſtatutum, ſeu præceptum
Teſtatoris neque quoad pœnam contra-
uenientes adſtringit, *vt ſentiunt magis com-*
muniter DD. Abb. in cap. 1. ſub nu. 8. de
Sponſal. Alex. in rubr. ff. ſolut. matrim. ſub
nu. 35. & conſ. 97. num. 3. vol. 1. Alciat.
conſ. 1. num. 32. & ſeq. lib. 2. Clar. §. fin.
q. 82. ſtatut. 3. & alij, quos refert, & ſequi-
tur Ciriac. contr. 451. nu. 74. & ſeq.

Quare ſi purè data eſt hæreditas, & po-
ſtea adempta, ſi non contrahatur matri-
monium ad votum præſcriptum à Patre,
talis conditio tamquam pœnalis ſperni po-
teſt, cum ex ea quis reddatur timidior ad
matrimonium contrahendum, *l. vxorem*,
§. *hæres, vel legatarius, ff. de leg. 3. Can-*
cer. lib. 3. var. reſol. cap. 7. num. 295. &
ſeq. Ciriac. vbi ſupra, nu. 83. & 88. ſub-
dens *num.* 135. quod ſi matrimonium ſe-
quutum ſit conſilio, & hortatu eorum, qui
in caſum contrauentionis vocati ſunt, illi
proculdubio agere non poſſent ad priua-
tionem, *arg. l. cum pater, §. libertis, ff. de*
legat. 2.

53 Et hoc quidem procedit in præcepto
negatiuo, quando ſcilicet quis prohibitus
eſt contrahere; ſecus eſſet in præcepto af-
firmatiuo, quando videlicet quis iuſſus eſt
contrahere cum certa perſona, oblato lu-
cro: hoc enim caſu non contrahendo lu-
crum amitteret, *d. l. Titio centum, §. 1. ff.*
de condit. & demon. niſi per modum pœnæ
alicui auferretur legatum, aut hæreditas,
ſi cum certa perſona nō contraheret, quia
tunc inualida eſſet ea conditio, cum quæ-
uis pœna à matrimonio reijcienda ſit, *vt*
ſupra diximus; vnde ſi quis Sempronium
hæredem inſtituerit ea conditione, vt ma-
trimonium cum Mæuia contraheret, alias
non contracto matrimonio cenſeatur hæ-
reditate priuatus, Sempronius adhuc hæ-
reditatem conſequeretur, etiamſi matri-
monium cum Mæuia non contraxerit,
quia huiuſmodi hæreditatis priuatio v de-
tur adiecta in pœnam non contracti co-
niugij: priuatio enim emolumenti iam
dati dicitur pœna, *gloſa in l. 1. §. ſi quis*
propter, verſ. per in integrum reſtitutionem,
ff. de itin. actuq. priuat. Dec. in l. 1. ſub
num. 4. C. de Inſtit. & ſubſtit. & in cap.
Eccleſia S. Mariæ nu. 121. de Conſtit. Theſ-
ſaur. iun. qu. for. lib. 3. qu. 24. num. 3. &
54 *ſeq.* vbi addit, quod reijcitur conditio à
legato, in quo pater reliquit filiæ centum,
ſi de matris ſuæ conſenſu, aut arbitratu
nuberet, *& ità ſentiunt alij, quos refert,*
& ſequitur Ciriac. loco cit. nu. 84. 85. &
55 86. ſubdens *num.* 100. quod iuſſa iungi
certæ perſonæ, teneretur denunciare illi, an
velit ſecum contrahere matrimonium, an-
tequam alteri nubat; alioquin non lucra-
retur emolumentum ſibi relictum; ſecus
quando iuſſa eſt contrahere cum vno ex
vniuerſa Ciuitate; tunc enim pudori Vir-
ginis non conuenit publicare proclama,
an aliquis velit eam in vxorem accipere,
ſed ſufficit eſſe paratam conſentire, ſi re-
quiratur à condigno, *arg. textus in cap. ho-*
norantur, 32. q. 2. & in l. ſi Titius 24. &
l. cum ità legatum, 62. ff. de condit. & de-
monſtr.

56 Vnde non probato, quod fuerit tempe-
ſtiuè requiſita ab aliquo, cui dignè nubere
poſſet, poterit alteri nubere, *l. hoc modo,*
ff. de condit. & demon. l. cum tale, §. re-
ſcriptum eſt, ff. eod. Theſaur. iun. d. q. 24.
ſub nu. 3. Mantic. d. lib. 11. tit. 18. nu. 46.
vbi ſubijcit, quod conditio, ſi nupſe-
rit Titio, habetur pro impleta, ſi ex vo-
luntate Patris alteri nupſerit: non enim
virginalis pudoris eſt eligere maritum, ſed
eius electio parentibus committenda eſt,
vt in d. cap. honorantur, 32. q. 2. quicquid
in contrarium aſſerat Duran. in d. tract. de
condit. & mod. impoſſibil. par. 2. cap. 3.
nu. 49. & ſeq.

SVMMARIVM.

57 *Statuta locorum regulariter non ligant forenſes: limitatur nu. 60. & ſeq.*

58 *Statutum prohibens, nè vir legare poſſit vxori, vel è contra, non comprehendit vxorem forenſem legantem viro ſubdito.*

59 *Statutum Vrbis diſponens, maiorem 20. annis, cenſeri maiorem 25. non comprehendit forenſes.*

60 *Forenſes ſi contrahunt in loco ſtatuentium, tenentur ſeruare ſolemnitatem à ſtatuto inductam: limitatur nu. 94.*

61 *Sortiri forum, & ligari ſtatutis, à pari procedunt.*

62 *Quando ſtatutum loci contractus attendi debeat, & quando ſtatutum loci deſtinatæ ſolutionis, & nu. 68.*

63 *In contractibus attenditur ſtatutum loci, vbi contractus ratificatur.*

64 *Contractus ſecundùm leges territorij, in quo partes contraxerunt, iudicatur, etiãſi lis in alio loco agatur.*

65 *Quando menſura eius loci adhibenda eſt, vbi contractus fuit celebratus, & quando eius regionis, in qua prædia ſunt ſita.*

66 *Solutio monetæ fieri debet ſecundùm locum contractus.*

67 *Locus contractus dicitur ille, in quo deſtinatur*

natur solutio cambij.

68 *Contrahens etiam forensis ligatur consuetudine loci contractus.*

69 *Verba contrahentium interpretanda sunt secundùm consuetudinem loci, in quo celebratus est contractus.*

70 *Statutum requirens insinuationem in instrumento donationis, ligat forensem donantem, seu contrahentem in loco ipsius statuti.*

71 *Iudex loci, in quo bona sunt sita, dicitur competens ad effectum interponendi decretum in contractu mulieris, vel minoris super eisdem bonis.*

72 *In testamentis etiam seruanda est illa solemnitas, quæ reperitur in loco, vbi conduntur.*

73 *Actus etiam à forensi factus contra formam statuti loci, est nullus.*

74 *Solemnitates iuris communis tantùm seruandæ sunt, non autem statuti loci, quando testamentum, seu alius actus conditur in loco exempto: limitatur nu. seq.*

75 *Quid si statutum fuerit confirmatum à Papa.*

76 *Statutum ordinatorium comprehendit etiã forensem.*

77 *Statutum, per quod forensis prohibetur acquirere, prohibet etiam subditis, nè in forensem rem alienent.*

78 *Statutum loci ligare potest etiam forensem quoad bona sita in territorio statuentium.*

79 *Quid si verba statuti concepta sint in rem, vel si effectus respicit non personam, sed rem.*

80 *Quando agitur de iure rei, inspicitur statutum loci, vbi res est sita.*

81 *An statutum possit cogere forenses ad soluendum collectam.*

82 *Qui domicilium contraxerunt in loco, subijciuntur statutis eiusdem loci.*

83 *In his, quæ sunt voluntariæ iurisdictionis, statutum ligat etiam forenses.*

84 *Forensis contrahens in loco, an teneatur ad gabellam debitam ex dicto contractu vigore statuti.*

85 *In quo loco solui debeat gabella, quando in vno loco celebratus est contractus, & in alio extat fundus, seu res vendita.*

86 *Quid si contractus celebratur in vno loco, & solutio destinatur in alio.*

87 *Forensis contrahens in fraudem propriæ patriæ, adhuc ligatur statuto eiusdem patriæ, etiamsi contraheret extra territorium, & nu. seq.*

88 *Fraus quomodo probetur.*

89 *Nullitas semper potest allegari à tertio, quando non agitur cum illa persona, in cuius fauorem inducta est nullitas.*

90 *Validum est iudicium vbique locorum factum contra forensem minorem, per statutum suæ Ciuitatis effectum maiorem.*

91 *Solemnitas statuti non requiritur, quando agitur de modica summa.*

Quæ dicatur modica summa, ibidem.

92 *Quid si in loco non extet statutum præscribens mulieribus contrahentibus certam solemnitatem.*

93 *An valeat contractus factus à minore, si ei non fuerit datus Curator.*

94 *An statutum, quando dat certam formam, aut qualitatem contractui, liget forenses.*

Quæstio V.

An, & quando statutum loci liget forenses.

57 RESP. quod statuta locorum regulariter non ligant forenses, quia isti statuentibus subiecti non sunt, *latè Surd. decis. 197. nu. 6. Gratian. discept. for. cap. 824. nu. 32. & seq.* vbi loquuntur de statuto habilitante, vel inhabilitante personam, *Rot. decis. 103. num. 21. par. 2. diuers. & apud Picum dec. 63. nu. 17. & in recent. dec. 160.*

58 *nu. 9. par. 8.* vbi, quod statutum prohibens, nè vir legare possit vxori, & è contra, non comprehendit vxorem forensem legantem marito subdito, *& dec. 294. n. 1.*

59 *& seq. par. 6.* vbi, quod statutum Vrbis *lib. 1. cap. 47.* disponens, maiorem 20. annis censeri maiorem 25. non comprehendit forenses, nisi fortè constet de eorum habitatione decennali in Vrbe, cum animo perpetuò manendi, *Buratt. decis. 75. Rot. dec. 103. nu. 23. par. 2. Diuers. de quo vide Rot. in recent. dec. 119. num. 8. & 9. & dec. 81. nu. 9. par. 7.*

60 Limitatur tamen hæc conclusio, quando forenses contrahunt in loco statuentium: tunc enim tenentur seruare solemnitatem à statuto inductam, tum quia solemnitas actus pertinet ad iurisdictionem eius, in cuius territorio actus explicatur, tum etiã quia tacitè intelliguntur consentire legibus eius loci, in quo contrahunt, *Bart. in l. cunctos populos, nu. 13. C. de Sum. Trin. Bald. cons. 389. lib. 1. Abb. in cap. 1. nu. 10. & 11. de Spons. Rot. dec. 163. nu. 22. par. 2. diuers. & dec. 294. nu. 7. & seq. par. 6. recent. Card. Caualer. dec. 257. nu. 2. & seq. Seraphin. dec. 1170. nu. 1. Rot. apud Cenc. de Censib. dec. 195. nu. 4. & dec. 201.*

61 *num. 2.* vbi, quod forenses ligantur statutis loci, vbi contractus fuit celebratus,

vel

vel destinata solutio, quia sortiri forum, &
ligari statutis, à pari procedunt, *Ferentill.*
ad Buratt. dec. 98. nu. 6. & seq. Corn. con-
sil. 205. *nu. 9. lib. 3. Ruin. cons. 117. n. 21.*
62 *& 22 lib.* 5. vbi dicit, quod si quis in vno
loco contractum celebret, & solutio alibi
destinetur, tunc non statutum loci contra-
ctus, sed eius loci, vbi fuit destinata solu-
tio, attendi debet; quia in ijs, quæ oriun-
tur post contractum propter moram, vel
negligentiam attenditur statutum loci so-
lutionis, *latè Coccin. dec. 133. nu. 4. & seq.*
vbi dicit, quod in decisorijs seruanda est
lex, seu statutum loci contractus quoad
ea, quæ respiciunt solemnitatem actus, vel
quæ oriuntur secundùm naturam ipsius
contractus tempore contractus, & debent
adhiberi in contractu, vel impleri tempo-
re contractus; in ijs verò, quæ implenda
sunt post contractum in esse productum,
in loco ad impletionem destinato, non
est consideranda lex, vel consuetudo loci
initi contractus, sed destinatæ solutionis;
vnde si in loco destinatæ solutionis adsit
statutum disponens circa materiam præ-
scriptionis, vt si mandet, quod creditum
intra certum terminum exigatur, aliàs
debitor molestari amplius non possit, tale
statutum afficeret etiam forenses ratione
negligentiæ contractæ in loco destinatæ
solutionis, *Paul. Rub. in annot. ad dec. 6.*
nu. 51. 52. *& 53. par. 3. Recent. Tiraq. de*
Retr. lignag. §. 1. glos. 10. nu. 68. Duran.
63 *dec. 27. nu.* 10. *&* 11. vbi dicit, quod in
contractibus attenditur statutum loci, vbi
contractus ratificatur, non vbi contractus
fuit celebratus nulliter, vel vbi nomine ra-
tificàtis gestus fuit, *Host. in sum. tit. de Re-*
64 *script. Vant. in tit. de nullit. ex defect. pro-*
cess. &c. nu. 56. Mant. de Tacit. lib. 3. tit. 14.
nu. 8. & in fin. vbi dicit, quod si lis in alio
loco agatur, tamen contractus secundùm
leges territorij, in quo partes contraxe-
runt, iudicatur, etiamsi contrahentes sint
exteri, *& tit. 13. nu. 14. & seq. vsque ad*
65 *nu.* 58. vbi etiam dicit, quod mensura
eius loci adhibenda est, vbi verè contra-
ctus est celebratus, si ambo contrahentes
sint eius regionis, in qua contractum est,
aut in ea soliti sint versari; secus si sint
eius regionis, in qua prædia sunt sita: quia
tunc verisimilius videtur, eos sensisse de
mensura illius regionis, in qua prædia exi-
stunt; quod si vnus ex contrahentibus fue-
rit eius regionis, in qua negotium gestum
est, alter illius, in qua prædia sunt sita, vel
in quam solutio collata est, ea mensura
adhiberi debet, quæ promissori vtilior est:
quia in dubio secundùm promissorem in-
terpretamur, & quod minimum est, sequi-
66 mur, *Cenall. qu. 733. num.* 12 vbi, quod
etiam solutio monetæ fieri debet secun-
dùm locum contractus, *Gail. de cred. c. 2.*
tit. 2. nu. 39. & tit. 7. nu. 2446. vbi, quod
67 locus contractus dicitur ille, in quo de-
stinatur solutio cambij, non autem ille, in
quo cambium celebratum fuit, *Coler. de*
Process. execut. par. 1. cap. 3. nu. 171. &
68 *seq.* vbi dicit, quod contrahens etiam fo-
rensis ligatur consuetudine loci contra-
ctus, adeò vt secundum illam consuetudi-
nem actus videatur esse celebratus, *Alex.*
cons. 44. nu. 20. lib. 5. & cons. 37. nu. 7.
lib. 2. vbi etiam dicit, quod semper ser-
uari debet statutum loci cõtractus quoad
ea, quæ concernunt litis decisionem, &
quæ oriuntur secundùm naturam ipsius
contractus, non autem ex mora, *Natt.*
69 *cons. 192. nu.* 2. vbi, quod verba contra-
hentium interpretanda sunt secundùm
consuetudinem loci, in quo celebratus est
contractus, *Caput. dec. 283. par. 1. & de-*
70 *cis. 206. par. 3.* vbi, quod statutum re-
quirens insinuationem in instrumento do-
nationis, ligat forensem donantem, seu
contrahentem in loco ipsius statuti, *Ri-*
min. cons. 601. nu. 11. Fenzon. ad Statut.
Vrb. lib. 1. cap. 149. nu. 23. vbi, quod do-
natio facta in Vrbe ab extero, debet insi-
nuari iuxta eiusdem Vrbis statutum, *Ac-*
bill. de Graff. dec. 2. nu. 5. de constitut.
Gratian. discept. for. cap. 525. nu. 3. & 22.
& cap. 827. nu. 10. & cap. 42. nu. 39. &
71 *seq. & cap. 124. nu. 15. & seq.* vbi etiam
dicit, quod iudex loci, in quo bona sita
sunt, dicitur competens ad effectum inter-
ponendi decretum in contractu mulieris,
vel minoris super eisdem bonis, *Cancer.*
var. lib. 1. cap. 4. nu. 91. & seq. vbi dicit,
72 quod etiam in testamentis seruanda est
illa solemnitas, quæ reperitur in loco, vbi
conduntur, *Rolan. cons. 100. num. 13. &*
73 *cons. 33. num. 6. lib. 3.* vbi dicit, quod
actus etiam à forensi factus contra for-
mam statuti loci est nullus; subdens *n.* 18.
74 *cum seq.* quod solemnitates iuris com-
munis tantùm seruandæ sunt, non autem
statuti loci, quando testamentum, seu alius
actus conditur in loco, seu Monasterio ex-
empto, licèt sit intra territorium statuen-
tium, *vt sensit etiam Natt. consil. 643.*
75 *nu. 6. & seq.* quod tamen intelligendum
est de statuto non confirmato à Papa; secus
si à Papa confirmatum fuerit, quia tunc
statuti solemnitas seruanda est etiam in
loco exempto à iurisdictione statuentium,
vt d. Grat. d. cap. 124. nu. 15. & seq. Achill.
76 *dec. 2. de Const.* vbi addit, quod statutum
ordinatorium comprehendit etiam fo-
rensem.

Limi-

77 Limitatur 2. quando forensis per statu-
tum prohibetur acquirere, quo casu vir-
tute correlationis subditus videtur etiam
prohibitus alienare, vel ipsamet res simi-
liter censetur prohibita alienari, *Ruin. cons.* 160. *nu.* 5. *vers. quin etiam si prohibitio &c. vol.* 4.
78 Limitatur 3. in bonis sitis in territorio
statuentium; In his enim statutum loci li-
gare potest etiam forenses, *Bart. in l.* 1. *nu.* 27. *in* 4. *qu. C. de Sum. Trinit. Bald. cons.* 228. *in fin. lib.* 5. *Mandell. cons.* 370. *n.* 20.
79 *& seq.* vbi dicit, quod etiamsi statutum
simpliciter loquatur, comprehenderet fo-
renses, si verba sint in rem concepta; idem-
que dicendum, etiamsi verba non ità ex-
presse dirigantur in rem, sed in personam,
quando scilicet effectus respicit non per-
sonam, sed rem, quia tunc perinde est ac
si verba essent concepta in rem, *Crauett.*
80 *cons.* 427. *num.* 3. *&* 7. vbi dicit, quod
quando agitur de iure rei, puta de alie-
nando, vel præscribendo, aut modo præ-
scribendi rem, inspicitur statutum loci, vbi
sita est res, *& cons.* 467. *nu.* 2. vbi, quod
in materia successionis inspicitur ius loci,
in quo bona sunt sita, *Cephal. consil.* 170. *nu.* 21. *& cons.* 171. *num.* 24. *& seq.* vbi,
81 quod statutum potest cogere forenses,
seu non subditos ad soluendum collectas
pro bonis existentibus in territorio sta-
tuentium.
82 Limitatur 4. in forense, qui in loco per
decennium habitauit animo perpetuò per-
manendi, & acquirendi domicilium, vel
ibi familiam transtulit, ac bona stabilia
emit; tunc enim subijcitur statutis eius-
dem loci, *latè Rot. dec.* 172. *par.* 8. *recent.*
vbi etiam, quod Præfectus arcis, scholaris,
& Curialis in loco ementes bona, & con-
trahentes matrimonium, censētur ibi con-
traxisse domicilium.
83 Limitatur 5. in his, quæ sunt voluntariæ
iurisdictionis; tunc enim statutum ligat
etiam forensem, *secundum Bart. in l.* 1. *nu.* 24. *& seq. C. de Sum. Trin.*
84 Obserua tamen, quod forensis contra-
hens in aliquo loco, tenetur ad gabellam
debitam ex dicto contractu vigore statu-
torum illius loci; quia gabella est onus
consecutiuum contractus; & ideò sicut
sortitur forum ratione contractus, ità
etiam ratione gabellæ subijcitur statutis
loci, *Riminal. cons.* 30. *nu.* 4. *vol* 1. *Alex.*
85 *cons.* 49. *nu.* 3. *& seq. lib.* 5. vbi dicit,
quod si in vno loco celebratus est contra-
ctus venditionis, & in alio loco extat res,
vel fundus venditus, gabella solui debet in
loco venditionis celebratæ; item si duo
86 cõtrahant Perusij, & solutio fieri debeat
Bononiæ, gabella soluenda erit Perusij, &
non Bononiæ, *Gratian. discept. for cap.* 409. *nu.* 41. *& seq. & cap.* 824. *num.* 31. *& seq. Coccin. dec.* 133. *nu.* 9.
87 Obserua 2. quod si constaret, contra-
ctum fuisse factum à forense in fraudem
statuti propriæ patriæ, contrahens ligate-
nur statuto eiusdem patriæ, etiamsi actua
fiat extra territorium, *Ruin. cons.* 160. *nu.* 4. *vol.* 4. *Bellon. dec.* 93. *nu.* 3. *in fin. Grat. dec. Marcb.* 28. *nu.* 13. *& dec.* 102. *nu.* 6.
88 *& seq.* vbi, quod fraus huiusmodi proba-
tur indicijs, & coniecturis arbitrio Iudicis,
Picus in tract. de contract. fin. cert. solemn. non valitur. glos. 2. *nu.* 55. vbi dicit, quod
in tali casu contractus erit nullus ac si ce-
lebratus fuisset sine solemnitatibus in loco
statuti, *Cauale. dec.* 42. *nu.* 35. *par.* 1. *Ciriac. contr.* 10. *nu.* 82. *& seq. lib.* 1. vbi,
quod fraus diceretur probata ad effectum
nullitatis inducendæ, quando partes ea-
de causa tantùm, proficiscuntur in aliud
territorium pro celebrando contractu, &
statim eo perfecto ad locum statuti reuer-
tuntur, *& contr.* 252. *nu.* 38. *& seq. lib.* 2.
89 vbi addit, quod nullitas semper potest
allegari à tertio, quando non agitur cum
illa persona, in cuius fauorem inducta est
nullitas, *Paris. cons.* 99. *n.* 58. *&* 59. *par.* 1. *Ciarlin. contr. for. cap.* 121. *nu.* 24. *lib.* 2.
90 Obserua 3. quod validum est iudicium
vbique locorum factum contra forensem
minorem, per statutum suæ Ciuitatis effe-
ctum maiorem, *vt d. Achill. de Graff. dec.* 2. *nu.* 1. *& seq. de Constit. per doctrinam Bald. in l. cunctos populos, num.* 25. *C. de Sum. Trinit. Alex. cons.* 41. *nu.* 5. *vol.* 5.
91 Obserua 4. quod solemnitates statuti
non requiruntur, quando agitur de mo-
dica summa, *latè Gratian. discept. forens. cap.* 879. *nu.* 4. *& seq.* vbi etiam, quod ar-
bitrio Iudicis relinquitur, quæ sit modica
summa, inspecta qualitate loci, & perso-
narum.
92 Obserua 5. quod si in loco nullum extet
statutum præscribens mulieribus contra-
hentibus certam solemnitatem, seruandū
est ius commune, secundùm quod mulier,
si est maior, non prohibetur contrahere
sine solemnitatibus, prout mares, *l.* 2. *vbi glos. in ver. obligauerit*, C. *ad Velleian. l. sed si cum, l. aliquando, l. nec interest, l. debitrix, ff. eod. tit.* Rot. *dec.* 238. *nu.* 12. *& seq. par.* 6. *recent. Buratt. dec.* 27. *num.* 1.
93 vbi dicit, quod valet etiam contractus
factus à minore, si ei non fuerit datus cu-
rator, præsertim stante iuramento, *per tex. in l.* 3. *C. de in integ. restit. min. l.* 1. *C. de filiosfam. min. auth. sacramenta puberum, vbi DD. C. si aduers. vendit. & hanc effe-*
com-

communem dicit Caualer. decis. 257. nu. 1.

94 Obserua 6. quod quando statutum non inhabilitat simpliciter, & absolutè personam venditoris prohibēdo venditionem, aut alienationem, sed solum dat certam formam, aut qualitatem ipsi contractui, vt si disponat, quod volens rem vendere, teneatur prius requirere proximiores, aut vicinos, non ligaret forenses, *Crauett. conf.* 271 *nu.* 3. *& seq.* licèt contrarium videatur sensisse *Rot. dec.* 103. *nu.* 29. *& seq. & dec.* 262. *nu.* 3. *par.* 2. *Diuers.* vbi, quod statutum inhabilitans personam non simpliciter, & absolutè, sed cum modificatione respiciente solemnitatem actus, ligat etiam forenses, *vide quæ supra diximus nu.* 70. *& quæ infra dicemus nu.* 129.

SVMMARIVM.

95 *Statutum exclusiuum fœminarum locū non habet, quando contendētes de successione sunt forenses, vel si masculi nō extant, vel si illi nolunt, vel non possunt succedere: limitatur nu.* 118. *& seq.*
96 *Qui ex priuilegio factus est ciuis, si non habitet, & onera non substineat, non potest vti beneficio statuti, & nu. seq.*
97 *Ciuis originarius habitans extra Ciuitatem, amittit priuilegium Ciuitatis, & desinit esse Ciuis.*
98 *Vt statutum fœminarum exclusiuum afficiat, requiritur subiectio tam ratione bonorum, quàm ratione personarum.*
99 *Dominus loci non comprehenditur sub statuto fœminarū exclusiuo, nec sub alijs statutis declaratur, & limitatur n.* 103.
100 *Edictum Prætoris de non extrahendo bladum, non includit ipsum Prætorem.*
101 *Sub statuto non cōprehenditur Vicarius perpetuus pro Sede Apostolica deputatus.*
102 *An filiæ, vel neptes ipsius Domini sub statuto comprehendantur.*
103 *Dominus loci potest vti statuto eiusdem loci in partibus fauorabilibus.*
104 *Ecclesia non ligatur statutis laicorum, potest tamen eis vti in fauorabilibus.*
105 *An Ecclesia, quæ vult vti beneficio statuti, teneatur seruare illius formam.*
106 *Fiscus ligatur statuto loci.*
107 *Statutum fœminarum exclusiuum non porrigit vires suas ad bona sita extra territorium, & nu.* 109.
108 *Statuta disponentia circa successionem non habent locum quoad bona existentia extra loci territorium.*
109 *Statutum de duabus conformibus non procedit in bonis sitis extra territorium, nec in foro ecclesiastico, neque super bonis ecclesiasticis.*
110 *Domicilium habitationis præualet, quando pugnat cum domicilio originis.*
111 *Bannitus, & hostis patriæ, qui omninò est incapax successionis, succedit ab intestato in bonis extra territorium.*
112 *Quid si statutum disponat, quod primogenitus solus succedat in totum.*
113 *In successionibus seruari debent statuta loci, in quo bona sunt sita.*
114 *An statutum fœminarū exclusiuum suffragetur masculis forensibus, seu non subditis, & num.* 116.
115 *Statutū nec habilitare, neq; inhabilitare possunt non subditum: limitatur n.* 132.
116 *Quid si vnus ex ijs, qui succedere debent, esset subditus statuto, & alij forenses.*
117 *Statutum fœminarum exclusiuum disponens, quod mulier dotata non succedat, non excludit mulieres forenses.*
118 *Quid si masculi essent ciues, & fœmina forensis.*
119 *Et quid si statutum expresse vocaret forenses ad successionem exclusis fœminis.*
120 *Quando forensis censeatur subditus, & gaudeat beneficio statuti.*
121 *Si statutum disponat, vt filia non succedat superstite masculo, includitur in dicto beneficio clericus, & monachus.*
122 *Nomina debitorum censentur esse de loco, vbi est celebratus contractus, vel destinata solutio.*
123 *Reditus fundales, veluti census, vectigal, pensio emphiteotica, sequuntur locum rei, ob quam debentur: cæteri verò reditus sequuntur personam creditoris: limitatur nu. seq.*
124 *Quid si actio daretur ad quantitatem in genere, nec vllo loco esset circumscripta.*
125 *Quando fit mentio de bonis existentibus in certo loco, tunc non veniunt iura, & actiones.*
126 *Statuta si sunt realia, nocent etiam non subiectis, in rebus territorij.*
127 *Statutum potest compellere ad munera forenses prædia possidētes in loco statuti.*
128 *Statutum de iure congrui ligat forenses respectu bonorum, quæ ipsi possident.*
129 *Statutum prohibens, nè quis possit altiùs tollere ædificium, ligat forensem, cuius est ædificium.*
130 *In successione intestati inspicitur locus rerum acquirendarum, & eiusdem loci statuta, ibidem d. nu.* 130.
131 *Statutum respectu bonorum existentium in territorio, potest habilitare personam etiam non subditam.*
132 *Statutum, etiamsi loquatur per verba generalia, comprehendit etiam forensem, & alibi habitantem, respectu bonorum existentium in territorio statuti.*

77 Limitatur 2. quando forensis per statu-
tum prohibetur acquirere, quo casu vir-
tute correlationis subditus videtur etiam
prohibitus alienare, vel ipsamet res simi-
liter censetur prohibita alienari, *Ruin.*
cons. 160. *nu.* 5. *vers. quin etiam si prohi-*
bitio &c. vol. 4.
78 Limitatur 3. in bonis sitis in territorio
statuentium; in his enim statutum loci li-
gare potest etiam forenses, *Bart. in l.1. nu.*
27. *in* 4. *qu.* C. *de Sum. Trinit. Bald. cons.*
228. *in fin. lib.* 5. *Mandell. cons.* 370. *n.* 20.
79 *& seq.* vbi dicit, quod etiamsi statutum
simpliciter loquatur, comprehenderet fo-
renses, si verba sint in rem concepta; idem-
que dicendum, etiamsi verba non ità ex-
pressè dirigantur in rem, sed in personam,
quando scilicet effectus respicit non per-
sonam, sed rem, quia tunc perinde est ac
si verba essent concepta in rem, *Crauett.*
80 *cons.* 427. *num.* 3. *&* 7. vbi dicit, quod
quando agitur de iure rei, puta de alie-
nando, vel præscribendo, aut modo præ-
scribendi rem, inspicitur statutum loci, vbi
sita est res, *& cons.* 467. *nu.* 2. vbi, quod
in materia successionis inspicitur ius loci,
in quo bona sunt sita, *Cephal. consil.* 170.
nu. 21. *& cons.* 171. *num.* 24. *& seq.* vbi,
81 quod statutum potest cogere forenses,
seu non subditos ad soluendum collectas
pro bonis existentibus in territorio sta-
tuentium.
82 Limitatur 4. in forense, qui in loco per
decennium habitauit animo perpetuò per-
manendi, & acquirendi domicilium, vel
ibi familiam transtulit, ac bona stabilia
emit; tunc enim subijcitur statutis eius-
dem loci, *latè Rot. dec.* 172. *par.* 8. *recent.*
vbi etiam, quod Præfectus arcis, scholaris,
& Curialis in loco ementes bona, & con-
trahentes matrimonium, censētur ibi con-
traxisse domicilium.
83 Limitatur 5. in his, quæ sunt voluntariæ
iurisdictionis; tunc enim statutum ligat
etiam forensem, *secundum Bart. in l.* 1.
nu. 24. *& seq.* C. *de Sum. Trin.*
84 Obserua tamen, quod forensis contra-
hens in aliquo loco, tenetur ad gabellam
debitam ex dicto contractu vigore statu-
torum illius loci; quia gabella est onus
consecutiuum contractus; & ideò sicut
sortitur forum ratione contractus, ità
etiam ratione gabellæ subijcitur statutis
loci, *Riminal. cons.* 30. *nu.* 4. *vol* 1. *Alex.*
85 *cons.* 49. *nu.* 3. *& seq. lib.* 5. vbi dicit,
quod si in vno loco celebratus est contra-
ctus venditionis, & in alio loco extat res,
vel fundus venditus, gabella solui debet in
loco venditionis celebratæ; item si duo
86 cōtrahant Perusij, & solutio fieri debeat
Bononiæ, gabella soluenda erit Perusij, &
non Bononiæ, *Gratian. discept. for cap.* 409.
nu. 41. *& seq. & cap.* 824. *num.* 31. *& seq.*
Coccin. dec. 133. *nu.* 9.
87 Obserua 2. quod si constaret, contra-
ctum fuisse factum à forense in fraudem
statuti propriæ patriæ, contrahens ligate-
tur statuto eiusdem patriæ, etiamsi actus
fiat extra territorium, *Ruin. cons.* 160. *nu.*
4. *vol.* 4. *Bellon. dec.* 93. *nu.* 3. *in fin. Grat.*
dec. Marcb. 28. *nu.* 13. *& dec.* 102. *nu.* 6.
88 *& seq.* vbi, quod fraus huiusmodi proba-
tur indicijs, & coniecturis arbitrio Iudicis,
Picuoin tract. de contract. fin. cert. solemn.
non valitur. glos. 2. *nu.* 55. vbi dicit, quod
in tali casu contractus erit nullus ac si ce-
lebratus fuisset sine solemnitatibus in loco
statuti, *Cauale. dec.* 42. *nu.* 35. *par.* 1. *Ci-*
riac. contr. 10. *nu.* 82. *& seq. lib.* 1. vbi,
quod fraus diceretur probata ad effectum
nullitatis inducendæ, quando partes ea
de causa tantùm, proficiscuntur in aliud
territorium pro celebrando contractu, &
statim eo perfecto ad locum statuti reuer-
tuntur, *& contr.* 252. *nu.* 38. *& seq. lib.* 2.
89 vbi addit, quod nullitas semper potest
allegari à tertio, quando non agitur cum
illa persona, in cuius fauorem inducta est
nullitas, *Paris. cons.* 99. *n.* 58. *&* 59. *par.* 1.
Ciarlin. contr. for. cap. 121. *nu.* 24. *lib.* 2.
90 Obserua 3. quod validum est iudicium
vbique locorum factum contra forensem
minorem, per statutum suæ Ciuitatis effe-
ctum maiorem, *vt d. Achill. de Graff. dec.* 2.
nu. 1. *& seq. de Constit. per doctrinam Bald.*
in l. cunctos populos, num. 25. C. *de Sum.*
Trinit. Alex. cons. 41. *nu.* 5. *vol.* 5.
91 Obserua 4. quod solemnitates statuti
non requiruntur, quando agitur de mo-
dica summa, *latè Gratian. discept. forens.*
cap. 879. *nu.* 4. *& seq.* vbi etiam, quod ar-
bitrio Iudicis relinquitur, quæ sit modica
summa, inspecta qualitate loci, & perso-
narum.
92 Obserua 5. quod si in loco nullum extet
statutum præscribens mulieribus contra-
hentibus certam solemnitatem, seruandū
est ius commune, secundùm quod mulier,
si est maior, non prohibetur contrahere
sine solemnitatibus, prout mares. *l.* 2. *vbi*
glos. in ver. obligauerit, C. *ad Velleian. l.*
sed si eum, l. aliquando, l. nec interest, l. de-
bitrix, ff. eod. tit. Rot. dec. 238. *num.* 12. *&*
seq. par. 6. *recent. Buratt. dec.* 27. *num.* 1.
93 vbi dicit, quod valet etiam contractus
factus à minore, si ei non fuerit datus cu-
rator, præsertim stante iuramento, *per tex.*
in l. 3. C. *de in integ. restit. min. l.* 1. C. *de*
filiosfam. min. auth. sacramenta puberum,
vbi DD. C. *si aduers. vendit. & hanc esse*
com-

communem dicit Caualer. decis. 257. nu. 1.

94 Obseruа 6. quod quando statutum non inhabilitat simpliciter, & absolutè personam venditoris prohibēdo venditionem, aut alienationem, sed solum dat certam formam, aut qualitatem ipsi contractui, vt si disponat, quod volens rem vendere, teneatur prius requirere proximiores, aut vicinos, non ligaret forenses, *Crauett. consf. 271 nu. 3. & seq.* licèt contrarium videatur sensisse *Rot. dec. 103. nu. 19. & seq. & dec. 162. nu. 3. par. 2. Diuers.* vbi, quod statutum inhabilitans personam non simpliciter, & absolutè, sed cum modificatione respiciente solemnitatem actus, ligat etiam forenses, *vide quæ supra diximus nu. 70. & quæ infra dicemus nu. 129.*

SVMMARIVM.

95 *Statutum exclusiuum fœminarum locū non habet, quando contendētes de successione sunt forenses, vel si masculè nō extant, vel si illi nolunt, vel non possunt succedere: limitatur nu. 118. & seq.*

96 *Qui ex priuilegio factus est ciuis, si non habēret, & onera non subsīneat, non potest vti beneficio statuti, & nu. seq.*

97 *Ciuis originarius habitans extra Ciuitatem, amittit priuilegium Ciuitatis, & definit esse Ciuis.*

98 *Vt statutum fœminarum exclusiuum afficiat, requiritur subiectio tam ratione bonorum, quàm ratione personarum.*

99 *Dominus loci non comprehenditur sub statuto fœminarū exclusiuo, nec sub alijs statutis: declaratur, & limitatur n. 103.*

100 *Edictum Prætoris de non extrahendo bladum, non includit ipsum Prætorem.*

101 *Sub statuto non cōprehenditur Vicarius perpetuus pro Sede Apostolica deputatus.*

102 *An filia, vel neptes ipsius Domini sub statuto comprehendantur.*

103 *Dominus loci potest vti statuto eiusdem loci in partibus fauorabilibus.*

104 *Ecclesia non ligatur statutis laicorum, potest tamen eis vti in fauorabilibus.*

105 *An Ecclesia, quæ vult vti beneficio statuti, teneatur seruare illius formam.*

106 *Fiscus ligatur statuto loci.*

107 *Statutum fœminarum exclusiuum non porrigit vires suas ad bona sita extra territorium, & nu. 109.*

108 *Statuta disponentia circa successionem non habent locum quoad bona existentia extra loci territorium.*

109 *Statutum de duabus conformibus non procedit in bonis sitis extra territorium, nec in foro ecclesiastico, neque super bonis ecclesiasticis.*

110 *Domicilium habitationis præualet, quando pugnat cum domicilio originis.*

111 *Bannitus, & hostis patriæ, qui omninò est incapax successionis, succedit ab intestato in bonis extra territorium.*

112 *Quid si statutum disponat, quod primogenitus solus succedat in totum.*

113 *In successionibus seruari debent statuta loci, in quo bona sunt sita.*

114 *An statutum fœminarū exclusiuum suffragetur masculis forensibus, seu non subditis, & num. 116.*

115 *Statuta nec habilitare, neq; inhabilitare possunt non subditum: limitatur n. 132.*

116 *Quid si vnus ex ijs, qui succedere debent, esset subditus statuto, & alij forenses.*

117 *Statutum fœminarum exclusiuum disponens, quod mulier dotata non succedat, non excludit mulieres forenses.*

118 *Quid si masculi essent ciues, & fœmina forensis.*

119 *Et quid si statutum expressè vocaret forenses ad successionem exclusis fœminis.*

120 *Quando forensis censeatur subditus, & gaudeat beneficio statuti.*

121 *Si statutum disponat, vt filia non succedat superstite masculo, includitur in dicto beneficio clericus, & monachus.*

122 *Nomina debitorum censentur esse de loco, vbi est celebratus contractus, vel destinata solutio.*

123 *Reditus fundales, veluti census, vectigal, pensio emphiteotica, sequuntur locum rei, ob quam debentur: cæteri verò reditus sequuntur personam creditoris: limitatur nu. seq.*

124 *Quid si actio daretur ad quantitatem in genere, nec vllo loco esset circumscripta.*

125 *Quando fit mentio de bonis existentibus in certo loco, tunc non veniunt iura, & actiones.*

126 *Statuta si sunt realia, nocent etiam non subiectis, in rebus territorij.*

127 *Statutum potest compellere ad munera forenses prædia possidētes in loco statuti.*

128 *Statutum de iure congrui ligat forenses respectu bonorum, quæ ipsi possident.*

129 *Statutum prohibens, nè quis possit altiùs tollere ædificium, ligat forensem, cuius est ædificium.*

130 *In successione intestati inspicitur locus rerum acquirendarum, & eiusdem loci statuta, ibidem d. nu. 130.*

131 *Statutum respectu bonorum existentium in territorio, potest habilitare personam etiam non subditam.*

132 *Statutum, etiamsi loquatur per verba generalia, comprehendit etiam forensem, & alibi habitantem, respectu bonorum existentium in territorio statuti.*

133 *Quid si statutum tractaret de aliquo effectu, qui directò respiceret personam, ac illius statum.*

134 *Statutum excludens sorores à successione parentum propter fratres, intelligendum est de fratribus vtrinque coniunctis, non autem vterinis tantum.*

135 *Statutum vocans fratrem, excludensque sororem, intelligitur de fratre primi gradus, non autem de patruele.*

136 *Fœmina exclusa à statuto computantur in numero liberorum, & faciunt numerum, & partum, quando filijs prodest.*

Quæstio VI.

An statutum exclusiuum fœminarum locum habeat, quando contendentes de successione, sunt forenses.

95 Resp. quod huiusmodi statutum regulariter non habet locum in tali casu quia cum talia statuta fiant intuitu, & fauore agnationis conseruandæ, statuentes censentur prospexisse solum commoditatibus familiarum, & ciuium suorum, non autem exterorum, cum ad statuentes spectet proprias. non autem alienas agnationes conseruare, *Bald. cons.* 450. *lib.* 1. *Alex. cons.* 41. *lib.* 7. *Paris. cons.* 12. *nu.* 25. *lib.* 3. *Hond. cons.* 5. *nu.* 16 *lib.* 1. vbi dicit, quod in materia successionis forensis nō potest vti beneficio statuti ad alterius exclusionem, *& cons.* 11. *nu.* 22. *eod. lib.* 1. *Ruin. cons.* 195. *nu.* 9. *vers. nec etiam &c. & nu.* 10. *& cons.* 200. *nu.* 12. *vol.* 2. *Put. dec.* 31. *nu.* 6. *& 7. lib.* 2. *in nouiss. Rot. decis.* 673. *nu.* 2. *par.* 1. *Diuers. & in recent. dec.* 265. *nu.* 12. *& seq. par.* 4. *to.* 2. vbi, quod statuta fœminarum exclusiua locum nō habent, quando masculi non extant, vel quando illi nolunt, vel non possunt succedere, *& decis.* 228. *nu.* 45. *& seq. par.* 8.

96 Idemque dicendum est de eo, qui ex priuilegio factus est ciuis, si non habitet, & onera non sustineat: hic enim non potest vti beneficio statutorum loci, tum quia in nihilo differt ab ipso forensi, tum quia desinit esse municeps per non habitationem, licèt non desinat esse ciuis, *Gratian. discept. for. cap.* 709. *nu.* 16. *Ralan. cons.* 79.

97 *lib.* 3. vbi etiam dicit, quod ciuis originarius habitans extra ciuitatem, amittit priuilegium ciuitatis, & desinit esse ciuis, *Afflict. decis.* 384. *nu.* 7. vbi dicit, quod ciuis muneribus, & oneribus cognoscitur; & ideò qui non participat de muneribus, & oneribus ciuitatis, non dicitur propriè ciuis, *latè Ruin. cons.* 200. *num.* 11. *& seq. lib.* 2.

98 Quare, vt statutum fœminarum exclusiuum afficiat, requiritur vtraque subiectio, tam ratione bonorum, quam ratione personarum, ità vt alterum non sufficiat, etiāsi vterque locus, scilicet originis, & vbi defunctus bona possidet, eidem Principi subiaceat, & vtriusque loci statuta essent ab eodem Principe confirmata, *Rota in Collen. hereditatis* 10. *Iunij* 1616. *coram Buratto, in impress. dec* 188. *vbi latè Ferentill. nu.* 14. *& seq. quicquid dicat Thesaur. qq. forens. lib.* 2. *q.* 5. *num.* 13. quod procedit siue statutum loquatur in rem, siue in personam, reiecta distinctione Barroli, quæ communiter reprobatur, *vt dixit Rota in d. Collen. hereditatis coram Buratto, & in Ciuitatis Castelli supplementi legitimæ* 11. *Decembris* 1617. *coram Pamphilio, prout refert Beltram. ad Greg. decis.* 279. *nu.* 25. *Duran decis.* 31. *nu.* 9. *Marescott. var. lib.* 1. *cap.* 9. *nu.* 10.

99 Ex quo infertur 1. quod Dominus loci non comprehenditur sub statuto fœminarum exclusiuo, sicut nec sub alijs statutis ratio est, tum quia nemo sibi imperare potest, tum etiam quia Dominus loci non potest dici ciuis, *Bald. in l. eum ipse, nu* 6. *C. de contrah. empt. & in auth. quibuscunque, nu.* 5. *C. de Sacros. Eccles. Alex. in l.* 1. *nu.* 3. *ff. Quod quisq. iur. Corn. cons.* 4. *nu.* 10. *lib.* 2. *Hond. cons.* 13. *nu.* 59. *& 60.*

100 *lib.* 1. *Surd. decis.* 13. *nu.* 12. vbi addit, quod edictum Prætoris de non extrahendo bladum, non includit ipsum Prætorem, *Comitol. decis.* 167. *nu.* 12. *Greg. decis.* 279.

101 *nu* 7. *& seq.* vbi, quod neque sub statuto comprehenditur Vicarius perpetuus pro Sede Apostolica deputatus, cum censeatur vtilis Dominus, & in omnibus fungatur vice Principis, *Beltram. ibidem nu.* 21.

102 *& seq.* filiæ verò, & nepotes ipsius Domini sub tali statuto comprehenduntur, quia istæ non Dominæ, sed subditæ reputantur, *Rot. in Balneoregien. bonorum* 18. *Maij* 1588. *coram Litta, quam refert Beltram. loco cit. nu.* 22. quod intellige, si statutum conditum fuerit ab ipso Domino loci; secus si ab Vniuersitate: quia tunc non comprehenduntur, etiamsi tale statutum ab ipso loci Domino fuerit confirmatum; natura enim confirmationis est addere robur statuto confirmato quoad ius, non autem quoad actum, vt comprehendat filias ipsius Domini, quæ antea non comprehendebantur, *Rot. in Balneoregien. bonorum de anno* 1589. *coram Orano, & in alia Balneoregien.* 9. *Martij* 1591. *coram*

Card.

Card. Pamphilio, prout refert Marescott. var. lib. 1. cap. 9. nu. 3. & seq.

103 Obserua tamen, quod licèt statutum loci non afficiat Dominum ipsius loci, id tamen intelligitur in partibus præiudicialibus: & ideò in partibus fauorabilibus potest Dominus loci, si vult, vti eodem
104 statuto, instar Ecclesiæ, quæ etsi non ligatur laicorum statutis, potest tamen eis vti in partibus fauorabilibus, *ex trad. in Mediolanen. hæreditatis 11. Martij 1596. coram Card. Millino, in impress. decis. 146. & in Papien. bonorum 17. February 1578. coram Card. Lancellotto Seniore, latè Alex. cons. 111. nu. 8. lib. 7.* vbi subdit, quod
105 si Ecclesia vult vti beneficio statuti, tenetur seruare illius formam, *Hond. cons. 78. nu. 110. & seq. lib. 2.*
106 An verò fiscus ligetur statuto loci? Resp. affirmatiuè, *vt sensit Senatus Mantuan. teste Surdo decis. 13. in fin.*
107 Infertur 2. quod statutum exclusiuum fœminarum non porrigit vires suas ad bona sita extra territorium, etiamsi de bonis in alieno territorio sitis expressè disponeret, quia in tali casu deficit subiectio bonorum, *Dec. in l. fin. nu. 3. ff. de Iurisd. omn. Iud. Alex. cons. 128. nu. 1. & seq. lib. 1. latè Thesaur. qq. forens. lib. 2. q. 5. nu. 4. & 16. Buratt. d. decis. 188. vbi latè Ferentill. Beltram. ad Greg. dec. 255. nu. 7. vbi de communi*, Rot. *decis. 295. nu. 2. par. 1. Diuers. & in recent. decis. 461. nu. 5. & 6.*
108 *par. 4. tom. 2.* vbi, quod statuta disponentia circa successionem non habent locum quoad bona existentia extra loci territorium, *& in Taruisina feudi 10. Iunij 1619. coram Innocentio X.* vbi quod statu-
109 tum de duabus conformibus non procedit in bonis sitis extra territorium, nec in foro ecclesiastico, neque super bonis ecclesiasticis, etiam vbi agitur inter laicos de illorum vtili dominio, *& coram Merlino 28. Maij 1631. prout refert Dian. post par. 5. resol. mor. in fine operis, Gratian. discept. for. cap. 110. nu. 86. Marescott. var. lib. 1. cap. 9. nu. 9. 13. & seq.*

Vnde si testator possidet bona in loco, in quo degebat, & etiam extra illius territorium, fœmina cum masculis æqualiter admitteretur in successione bonorum existentium extra territorium iuxta iuris cõmunis dispositionem, etiamsi in vtroque loco vigeret statutum exclusiuum fœminarum, extantibus masculis, nisi fortè personæ subiacerent iurisdictioni vtriusque loci, vt si in vtroque loco haberent domicilium, *Bart. in l. 1. nu. 33. C. de Sum. Trin. Thesaur. qq. for. lib. 2. q. 5. nu. 7.*
110 *Surd. decis. 329. nu. 11.* vbi, quod præualet domicilium habitationis, quando pugnat cum domicilio originis, *latè Mer-*
111 *lin. decis. 353. nu. 1. & seq.* vbi etiam obseruat, quod bannitus, & hostis patriæ, qui omninò est incapax successionis, succedit ab intestato in bonis extra territorium, quia hæc bona non subiacent statuto Ciuitatis bannientis, *ex trad. per Castr. in l. 1. nu. 4. C. de hæred. instit. Menoch. cons. 271. nu. 19. Rot. in Mantuana bonorum 27. Nouembris 1579. coram Bubal.*
112 Idem dicendum in statuto disponente, quod primogenitus solus succedat in totũ, vt non habeat locum in bonis sitis extra territorium, nisi vltra statutum primogenitura per pactum, vel testamentum constituta esset, nam hæc duo porrigunt vires suas ad bona vbicunque existentia, *Gabr. commun. conclus. lib. 6. tit. de Statut. concl. 9. nu. 10. Thesaur. qq. for. lib. 2. q. 5. n. 6. Rot. decis. 355. nu. 30. par. 5. tom. 1. recent.*
113 vbi, quod si quis in diuersis territorijs habeat bona, vniuscuiusque territorij statutum dispositiuum attenditur, ac si diuersa essent patrimonia, *Rol. cons. 80. nu. 27. lib. 4. & cons. 24. nu. 15. & seq. lib. 3.* vbi, quod statuta loci, in quo bona sunt sita, in successionibus seruari debent.
114 Infertur 3. statutum huiusmodi fœminarum exclusiuum non suffragari masculis, quando tam defunctus, quàm fœmina, & masculi sunt forenses, tum quia in tali casu deficit subiectio personarum, tum etiam quia sicut forensis, quando agitur de eius præiudicio, non comprehenditur in dispositione statuti, ità nec statutum ad eum extenditur, vt ei prosit, & ideò forensis statuti beneficio non vtitur, *Bald. in l. 1. nu. 13. C. de Sum. Trin. & cons. 460. nu. 2. lib. 1.* vbi dicit, quod statuentes nec ha-
115 bilitare, neque inhabilitare possunt non subditum, *Rol. cons. 79. nu. 35. lib. 3. Ruin. cons. 48. nu. 4. lib. 3.* vbi, quod statutum non potest excludere forensem ab hæreditate etiam respectu bonorum existentium in territorio statuentium, quia persona non est subdita, *latè Gratian. discept. for. cap. 709. num. 12. & seq. Hond. cons. 11. nu. 25. & seq. & cons. 5. nu. 15. & 16. lib. 1. Rot. decis. 188. num. 7. coram Buratto, & decis. 295. nu. 4. par. 1. Diuers. Beltram. ad Greg. decis. 255. nu. 8.*
116 Idem esset, si defunctus, & eius bona statuto subiaceant, sed tam masculus, qui vult succedere, quàm fœmina, essent forenses: quia neque in hoc casu fœmina excluderetur; requiritur enim, quod is, qui vult succedere, sit subditus statuto, *Alex. cons. 44. nu. 15. lib. 5.* Ruin. *cons. 48. nu. 4. lib. 3. Ferentill. ad Buratt. decis. 188.*

nam mens statuentium non est statuere in commodum illorum, quibus incommodum, & damnum præstare non possunt, *Natt. conf.* 148. *nu.* 1. *Rot. dec.* 295. *n.* 3. *& 5. par.* 1. *Diuers.* vbi, quod neque mulier excluderetur, si ipsa subiecta sit statuto, & is, qui prætendit succedere, esset forensis, *& dec.* 68. *nu.* 10. *& seq. par.* 6. *Recent.* vbi, quod quando defunctus est statuto subiectus, sed successionem prætendentes sunt forenses, fœmina non excluditur à masculis, nec est locus statuto, sed secundùm iuris communis dispositionem successio est regulanda, *Marescott. var. lib.* 1. *cap.* 9. *nu.* 1. *& seq. Honded conf.* 11.

117 *nu.* 21. *lib.* 1. vbi, quod statutum fœminarum exclusiuum disponens, vt mulier dotata non succedat, non excludit mulieres forenses, neque eis aliquo modo potest obesse.

118 Limita 1. quando masculi essent Ciues, & fœmina forensis, quia tunc talis fœmina censetur per statutum exclusa: nam cum statutum principaliter emanauerit ad fauorem Ciuium masculorum, & solùm secundariò excludat fœminas, videtur, quod intentio statuti principalis sit fauere suis ciuibus masculis, non minus aduersus fœminas subditas, quàm forenses; si enim statuentes voluerunt excludere fœminas proprias magis dilectas fauore ciuium masculorum, multo magis censentur voluisse excludere fœminas forenses minus dilectas fauore eorumdem masculorum, *Surd. conf.* 343. *& 553. & communem dicit Peregrin. conf.* 90. *nu.* 10. *lib.* 1. *prout refert Beltramin. ad Greg. dec.* 255. *nu.* 8. *Thesaur. qq. for. lib.* 2. *q.* 4. *nu.* 19. *Rota dec.* 484. *num.* 1. *& seq. par.* 4. *tom.* 1. *recent.* quod procedit, etiamsi tam defunctus, quàm persona exclusa, essent forenses, *vt resoluit Rot. dec.* 304. *par.* 1. *Diuers.* vbi, quod quando defunctus, & persona exclusa, sunt forenses, is verò, qui agit ad exclusionem, subiacet statuto exclusiuo fœminarum, excludit sororem, *& coram Duran. dec.* 31. *nu* 6. *& seq. quamuis contrarium videatur sensisse Rot. apud Buratt. dec.* 262. *nu.* 12. *&* 13.

119 Limita 2. quando statutum expressè vocaret forenses ad successionem exclusis fœminis, cum possint statuentes statuere de bonis sui territorij, & afficere eadem bona quomodocumque, *latè Alex. conf.* 111. *nu.* 5. *& seq. & præcipuè nu.* 13. *lib.* 7. *Natt. conf.* 148. *nu.* 1. *& seq. lib.* 1.

120 Limita 3. quando forensis subit non tantùm onera realia, sed etiam personalia, quia tunc censetur subditus, & gaudet beneficio statuti, *Alex. d. conf.* 111. *num.* 4. *lib.* 7. vbi dicit, quod ad hunc effectum non sufficeret, vt quis onera tantùm realia subiret, quia onera realia imponuntur rebus, & ad illa soluenda coguntur etiam non subditi; sed requiritur, vt etiam onera personalia substineat, ex quo præcipuè arguitur, aliquem esse subditum, *Ruin. conf.* 200. *nu.* 12. *lib.* 2. vbi, quod non sufficit, vt quis teneatur ad realia tantùm, vel ad personalia tantùm, sed necesse est, si vult vti beneficio statutorum, quod subeat realia, & personalia, *latè Hond. consil.* 10. *nu.* 22. *& seq. lib.* 2. *& conf.* 5. *nu.* 33. *lib.* 1.

121 Limita 4. quoad clericos, & Monachos, *Bald. in l. cunctos populos, nu.* 10. *C. de Sum. Trinit.* vbi dicit, quod si statutum disponat, vt filia non succedat superstite masculo, cum tale statutum sit fauorabile, includitur in dicto beneficio Clericus, & Monachus, etiamsi statuentibus non subdantur, *latè Alex. d. conf.* 111. *nu.* 6. *Abb. in cap. quod Clericis, num.* 42. *de for. compet.*

122 Notandum est autè, quod pecuniæ, seu nomina debitorum censentur esse de loco, vbi est celebratus contractus, vel destinata solutio, *l. si fideicommissum* 50. *§. tractatum est, ff. de Iudic. Alex. conf.* 16. *n.* 3. *& 4. lib.* 1. *Mandell. conf.* 370. *nu.* 20. *Peregrin. de iur. fisc. lib.* 5. *tit.* 1. *num.* 142. *Gratian. discept. for. cap.* 29. *num.* 26. *& seq. Pinell. in rub. C. de bon. matern.* 1. *par. nu.* 12. & ideò si solutio destinata sit in loco, vbi viget statutum fœminarum exclusiuum, huiusmodi pecuniæ, seu nomina debitorum censentur esse de bonis in dicto loco sitis, & consequenter ab eorum successione arcentur fœminæ, sicut à successione aliorum bonorum in eodem loco existentium, licèt alibi contractus fuerit celebratus; quia spectari debet locus, vbi actiones ipsæ exerceri, & ad effectum deduci possunt, *Alex. d. conf.* 16. *nu.* 4. *Vinc. de Franch. dec.* 93. *nu.* 5. *& seq. Peregrin. d. lib.* 5. *tit.* 1. *nu.* 142. *vers. consultus in casu &c. & vers. & ad illam rationem &c. Caball. resol. crim. cas.* 268. *nu.* 4. *circa*

123 *med.* subdens *nu.* 16. quod census, vectigal, pensio emphiteotica, & huiusmodi reditus fundales sequuntur locum rei, ob quam debentur, licèt cæteri reditus sequantur personam creditoris, *Rot. dec.* 190. *nu.* 8. *par.* 8. *Recent.* vbi, quod census impositus super certo fundo iuxtà formam Bullæ Pij V. censetur in eodem loco esse, vbi fundus existit, *& in Romana hereditatis* 24. *Maij* 1577. *coram Oradino, Marescott. var. lib.* 1. *cap.* 9. *nu.* 9. 13. *& seq.*

124 secus esset, si actio daretur ad quantitatem

tem in genere, nec vllo loco esset circum-
scripta, quia tunc nón computatur inter
nobilia sed facit tertiam speciem, & con-
sequenter non comprehenditur sub statu-
to excludente fœminas à successione bo-
norum, præsertim si loquatur explicitè de
bonis in territorio sitis: quia quando fit
125 mentio de bonis existentibus in certo
loco, tunc non veniunt iura, & actiones,
l. Caius, ff. de leg. 2. Lap. allegat. 92. incip. In primis videndum &c. Roman. cons. 509. nu. 16. & seq. Tiraq. de Retract. lignag. §. 36. glos. 3. nu. 16. & 17. vide quæ infra dicemus in cap. de Action.
126 Notandum 2. quod statuta, si sunt rea-
lia, nocent etiam non subiectis, in rebus
territorij: & ideò ligant etiam forenses
possidētes bona sub iurisdictione statuen-
tium, *Bald. cons. 460. nu. 2. lib. 1. Crauett. cons. 201. nu. 14. & seq. lib. 2. & cons. 844. nu. 8. lib. 5.* vbi dicit, quod statui potest
etiam contra forenses circa bona, quæ
possident in statuentium territorio; vnde
127 valeret statutum, quod forenses, qui
prædia possident in loco statuti, compel-
lantur ad munera: prout etiam valet sta-
tutum, quo forenses prohibentur acqui-
rere bona in territorio statuentium, cum
illud censeatur conditum occasione bono-
rum statuentibus subiectorum, *latè Hond. cons. 11. nu. 81. lib. 1. & cons. 10. num. 4.*
128 *& seq. lib. 2.* vbi dicit, quod sicut sta-
tutum de iure congrui ligat forenses res-
pectu bonorum, quæ ipsi possident, si ea
vellent alienare irrequisitis consortibus,
vel vicinis, ità conueniens est, vt & ipsi
vtantur beneficio eiusdem statuti, & illius
vigore retrahere possint bona alienata;
quia ius congrui inductum ratione vicini-
tatis, est ius reale, *ex tradit. per Bart. in l. 1. C. de Sum. Trinit.* vbi dicit, quod quando
quæstio est de aliquo iure descendente ex
re ipsa, debet seruari consuetudo, vel sta-
tutum loci, vbi res est sita, *Bald. ibid. n. 17. Rot. dec. 452. nu. 4. par. 1. Diuers. Mandell. cons. 50. nu. 5. & seq.* vbi dicit, quod
quando statutum potest forēsibus nocere,
debet etiam ipsis prodesse, *Cepoll. de seruit. vrban. præd. cap. 27. nu. 5. de seru. alt.*
129 *non toll.* vbi dicit, quod statutum prohi-
bens, nè quis possit altius eleuare, seu tol-
lere ędificium suum, si per illud noceat vi-
cini luminibus, ligat forensem, cuius est
domus, quia istud ius descendit ex re,
130 *Tob. Non. cons. 1. nu. 57.* vbi dicit, quod
in succedendo inspiciuntur statuta illius
loci, vbi bona sunt sita, nulla habita distin-
ctione personarum, an sint subditæ, vel fo-
renses, *vt sensit etiam Bald. in l. 1. n. 17. C. de Sum. Trinit. Natt. consil. 148. & 149.*
131 *lib. 1.* vbi etiam obseruat, quod si statu-
tum disponat, vt mater transiens ad se-
cunda vota, possit de bonis suis disponere
ad libitum in secundum, & vlteriorē virum
exclusis liberis primi matrimonij, statutū
huiusmodi includit etiam mulierem fo-
rensem, vt ei liceat disponere in secundum
virum quoad bona sita in territorio sta-
tuentium, quia respectu bonorum exi-
stentium in territorio, statutum potest
habilitare personam etiam non subdi-
tam, *Paris. consil. 84. num. 45. lib. 1.* vbi,
132 quod statutum, etiamsi loquatur per
verba generalia, comprehendit etiam fo-
rensem, & alibi habitantem, respectu bo-
norum existentium in territorio statuti.
133 Secus esset, si statutum tractaret de
aliquo effectu, qui directò respiceret per-
sonam, ac illius statum, quia tunc non pro-
desset forensibus, *vt subdit Mandell. loco cit. nu. 5.*
134 Notandum 3. quod statuta exclusiua
fęminarum, cum sint correctoria iuris
communis, debent strictè interpretari; &
ideò statutum excludens sorores à succes-
sione parentum propter fratres, intelligen-
dum est de fratribus vtrinque coniunctis,
non autem vterinis tantùm, *Rota in Firmana pecuniaria 10. Iuny 1615. & 27. Ianuary 1616. coram Verospio. & in Camerinen. seu Callien bonorum 26. Iuny 1617. coram Reuerendiss. Seleucien. & in Romana legitima 25. Iunij 1618. coram Remboldo, & in Anconitana prædij 11. Decembris 1623. coram Vbaldo, quæ est dec. 502. n. 2. & seq. par. 4. tom. 2. Recent. vbi Doctores contrarium tenentes reprobantur.* item in-
135 telligendum est de fratre primi gradus,
non autem de fratribus patruelibus, *Alex. cons. 97. nu. 4. lib. 2. Gabr. commun. concl. lib. 6. de statut. conclus. 7. nu. 11. Rot. in Perusina bonorum 27. Iunij 1597. coram Gypsio, & dec. 68. nu. 3. & 4. par. 6. rec.*
vbi quod Statutum Vrbis non excludit fę-
minā propter patruelem, sed solum prop-
ter fratrem, *Gregor. decis. 464. num. 8. & 9.*
136 Notandum 4. quod fœminæ exclusæ à
statuto computātur in numero liberorum,
& faciunt numerum, & partem, quando fi-
lijs prodest, siue agatur de successione pa-
tris, siue matris, *latè Gabr. de legit. concl. 2. Cephal. consil. 245. nu. 34.* Rota in *Ciuitatis Castelli supplementi legitimæ 4. Martij 1614. coram Card. Lancellotto, & in Romana, seu Vrbeuet legitimæ 7. Iunij 1632. coram Pirouano, quæ est dec. 137. nu 13. & 14. par. 6. recent.* non est enim incon-
ueniens, quod quis faciat partem, & non
admittatur ad partem, *Rot. in Anconitana*

legi-

legitima 28. *Iunij* 1606. *coram Penia*, & *dec.* 101. *nu.* 8. & 9. *coram Andrea*.

SVMMARIVM.

137 *An consuetudo, qua primogenitus succedit, & excludit alios, extendatur etiam ad clericos.*

138 *Statutum laicale non potest disponere de re Ecclesiæ etiam respectu vtilis dominij.*

139 *Iudex laicus non est Iudex competens clerici venientis ad causam.*

140 *Causa decimarum, quæ datæ sunt in feudum secularibus, discutienda est coram Iudice ecclesiastico.*

Causa iurispatronatus, non nisi ecclesiastico iudicio potest diffiniri, ibid.

141 *Bona emphiteotica Ecclesiæ à laicis possessa alienari possunt in forenses non obstante statuto.*

142 *Statutum disponens de bonis emphiteoticis Ecclesiæ, an sit contra libertatem ecclesiasticam.*

143 *Forensis alteri forensi vendere non prohibetur, si statutum subditis alienationem immobilium interdiceret in non subditos.*

144 *Dicitur quis propriè subditus ratione domicilij.*

145 *Statutum prohibens alienationem per contractus, & actus inter viuos, an impediat alienationem, quæ fit in vltima voluntate.*

Quando stante incapacitate hæredis instituti, hæreditas deuoluatur ad fiscum, & quando ad proximiores, ibidem, & nu. seq.

146 *Quando emphiteuta alienans sine consensu Domini, cadat à iure suo, & quando non.*

Quid si alienatio esset nulla, ibid.

147 *Quando venientes ab intestato, vel fiscus teneantur præstare legata à testatore relicta.*

148 *An Ciuis loci ex priuilegio, possit acquirere bona existentia in eodem loco, non obstante statuto prohibente alienationē bonorum in forenses.*

149 *Quid si forensi conditionaliter aliquid relinquatur contra prohibitionem statuti.*

150 *Filius ab hostibus captus, propter spem postliminij, impedit, nè alij succedant.*

151 *Senator Vrbis, & aliorum locorum, eiusque filij, nepotes, & pronepotes possunt acquirere non obstante prohibitione statuti.*

152 *Senator, vbicunque sortitur hanc dignitatem, ibidem contrahit domicilium.*

153 *Ciuilitas acquisita à Patre, an transeat in filios.*

154 *An Prætores, Aduocati, & alij Doctores, qui ratione officij merentur stipendia, in aliqua Ciuitate, milites, siu stipendiarij, & scholares possint acquirere in loco, in quo morantur, non obstante statuto.*

155 *Beneficiatus efficitur Ciuis, quandiù beneficium possidet.*

156 *Vxor forensis nupta Ciui potest acquirere stabilia non obstante statuto.*

157 *Statuto simpliciter prohibente alienationem stabilium in forenses, potest quis forensibus cedere iura, & actiones.*

158 *Quid si statutum de iuribus, & actionibus specificè loquatur.*

Quæstio VII.

An sub statuto laicorum prohibente alienationem bonorum stabilium in forenses, comprehendantur bona emphiteotica Ecclesiæ à laicis possessa.

137 AFfirmat *Ancbar. conf.* 125. *sub nu.* 7. & *conf.* 433. *nu.* 3. vbi etiam dicit, quod consuetudo, qua primogenitus succedit, & excludit alios, extenditur etiam ad clericos, *Alex. conf.* 9. *nu.* 2. *vol.* 5. *Surd. dec.* 160. *nu.* 13. & *alij*, ea ratione moti, quia vtile dominium, dum est apud emphiteutam laicum, habetur pro laicali, & per consequens de eo potest disponere statutum laicorum.

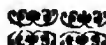
138 Sed negatiuam sententiam vti veriorem alij sequuntur, afferentes, non posse statutum laicale ex defectu potestatis disponere de re Ecclesiæ etiam respectu vtilis dominij, quia dominium vtile connexum est cum dominio directo Ecclesiæ, in quo tamquam in prima causa inseparabiliter inhæret; vnde sicut dominium directum Ecclesiæ non subijcitur dicto statuto, *vt d. Bart. in l. dudum*, C. *de contrah. empt.* & *alij apud Ciriac. cont.* 530. *n.* 12. 13. 52. & *seq.* & *est communis opinio Doctorum*: ità nec eidem subijcitur vtile dominium, etiamsi à laicis possideatur, *arg. l. si communem, ff. Quem. seru. amit.* & ità *tenuit Butr. in cap. qua in Ecclesiarum*, & *in cap. Ecclesia S. Mariæ, de Constit. Soc. sen. conf.* 55. *lib.* 1. *Laderch. conf.* 103. *n.* 3. *post med. quos refert*, & *sequitur Rot. in Ferrariensi bonorū de Schianchis* 28. *Aprilis* 1617. *coram Pamphilio*, *prout referi Ciriac.*

riac. post contr. 205. lib. 2. Farinac. post
tom. 2. cons. decis. 305. & in Romana domus
de Scapuccijs 19. Ianuarij 1611. coram Coc-
cino, quæ apud Patis. de Salu. interd. est
139 decis. 238. vbi subijcit, quod Iudex lai-
cus non est Iudex competens clerici ve-
nientis ad causam, etiamsi renunciet pri-
uilegio fori, & ità censuit eadem Rota 28.
Maij 1631. coram Merlino, prout refert
Diana post 5. par. resol. mor. fol. 456. vbi
140 addit, quod causa decimarum, quæ datę
sunt in feudum sęcularibus, discutienda
est coram Iudice ecclesiastico, licèt domi-
nium huiusmodi fructuum spectet ad lai-
cos, quia cum feudum prædictum oriatur,
& dependeat à iure spirituali, & ecclesia-
stico, non potest Iudex laicus de eo co-
gnoscere; quemadmodum causa iurispa-
tronatus, quia connexa est spiritualibus
causis, non nisi ecclesiastico iudicio potest
diffiniri, vide tex. in cap. quanto, & cap. cę-
141 terũ, de Iudic. vnde huiusmodi bona em-
phiteotica Ecclesiæ non obstante statuto
alienari possunt in forenses, cum origina-
liter tanquam ecclesiastica, sint exempta
à statutis laicorum, Bart. in l. filiusfam.
117. §. Diui, 2. n. 12. ff. de leg. 1. vbi etiam
142 obseruat, quod tale statutum, si dispo-
neret de bonis emphiteoticis ecclesiæ, es-
set contra libertatem ecclesiasticam, Rip.
respons. 4 num. 5. & seq. tit. de Iure gent.
ciuil. Castrens. cons. 5. vol. 2. Plot. cons.
19. nu. 11. & seq. Menoch. cons. 165. & alij
apud Ciriac. d. contr. 205. nu. 156. & seq.
143 Immò tale statutum non semper inter
laicos locum habet: nam forensis alteri
forensi vendere non prohiberetur, si sta-
tutum subditis alienationem immobilium
interdiceret in nõ subditos: forensis enim,
qui vendit, non censetur propriè subditus,
cum non substineat onera personalia, licèt
144 substineat realia ratione bonorum: sed
dicitur quis propriè subditus ratione do-
micilij, Bart. in l. multum interest, 33. vers.
Vnde si statutum est hic, ff. de Verb. oblig.
Bald. cons. 411. sub num. 2. vol. 1. Rip.
respons. 4. nu. 11. sub tit. de Iure gent. ciuil.
Cephal. cons. 13. nu 8. & cons. 161. nu. 10.
Card. Seraphin. decis. 843.
145 2. Si statutum huiusmodi prohibeat
alienationes per contractus, & actus inter
viuos, non impediret alienationem, quæ
fieret in vltima voluntate, l. verba, contra-
xerunt, 20. ff. de Verb. signif. Bald. cons.
358. nu. 4. vol. 1. & cons. 253. & cons. 310.
num. 3. vol. 3. Alex. cons. 120. sub num. 2.
vol. 1. & alij apud Ciriac. contr. 205. nu.
149. & seq. & si statutum comprehende-
ret etiam alienationes, quæ fiunt in testa-
mento, seu vltima voluntate, per simpli-
cem institutionem bona non deuolueren-
tur ad fiscum, quando hæreditas non fuit
adita: vel si adita, adhuc non fuit appre-
hensa actualis possessio à forensi, sed tunc
stante incapacitate hæredis instituti, hæ-
reditas deuoluitur ad proximiores capa-
ces, Rip. respons. 4. nu. 16. & seq. sub tit.
146 de Iure gent. ciuil. vbi etiam dicit, quod
emphiteuta alienans sine consensu Domi-
ni, non cadit à re emphiteotica, nisi se-
quuta traditione, quia tunc alienatio di-
citur perfecta, Socin. iun. cons. 3. nu. 19.
& seq. vol. 3. Alciat. cons. 31. nu. 51. lib. 9.
& cons. 43. & 47. lib. 2. vbi idem dicit, si
possessio translata esset per clausulam con-
stituti, quia cum simus in materia odiosa,
fieri debet stricta interpretatio, vt lex re-
quirens traditionem, intelligatur de actu
naturali, non de ciuili tantùm, Ciriac.
contr. 230. nu. 16. & seq. vbi etiam obser-
uat, quod fisco non acquiruntur bona ob
alienationem factam contra prohibitio-
nem statuti, si alienatio est nulla, & contr.
205. nu. 171. subdens, quod si statutum
huiusmodi non reseruat aliquod ius proxi-
mioribus, dicitur principaliter contem-
platus fiscus.
147 An verò annullato testamento ob in-
capacitatem hæredis instituti, teneantur
venientes ab intestato præstare legata?
Resp. affirmatiuè, si in testamento adsit
clausula codicillaris, Turret. in tract. de
clausul. codicill. q. 42. & 44. quem refert,
& sequitur Ciriac. d. contr. 230. num. 18.
& 19. vbi addit, quod fiscus etiam tenetur
ad legata, si talia bona caperet tanquam
vacantia, quando non adessent proximio-
res.
148 3. Si forensis fiat per priuilegium ciuis
illius loci, vbi adest tale statutum, posset
tunc acquirere bona existentia in eodem
loco; ciuis enim per priuilegium fruitur
beneficijs, quæ competunt originarijs ciui-
bus, l. 1. vbi Bart. num 15. ff. ad municip.
l. ciues 7. C. de Incol. lib. 10. idem Bart. in
l. si maritus, 15. §. legis, ff. Ad l. Iul. de
Adulter. Bald. in l. 3. §. hæc verba, ff. de
Negot. gest. Alexan. cons. 99. nu 5. vol. 6.
Ruin. cons. 139. num. 23. vol. 5. vbi dicit,
quod alienatio facta in forensem, confir-
matur, si fiat ciuis, Grauett. cons. 515. n. 16.
Rol. cons. 60. nu. 19. vol. 1. & cons. 67. sub
nu. 44. vol. 3. Ciriac. contr. 273. nu. 4. &
contr. 205. nu. 56. & seq. Castr. cons. 234.
sub nu. 3. vol. 2. Decian. cons. 16. nu. 97.
vol. 4. Plot. cons. 19. nu. 18. Menoch. cons.
165. sub num. 9. Bart. Socin. cons. 19. sub
num. 3. & 4. vol. 3. Alciat. cons. 22. in fin.
lib. 2. Rip. respons. 4. nu. 24. sub tit. de
149 Iure gent. ciuil. vbi etiam obseruat,
quod

quod si forensi conditionaliter relinquitur contra prohibitionem statuti, ius alteri non defertur, sed stat in suspenso, donec spes, & possibilitas adest, vt fiat capax;
150 quemadmodũ filius ab hostibus captus, propter spem postliminij, impedit, nè alij succedant, *l. 2. §. si verò apud hostes, ff. Ad Senatusc. Tertyll. l. si duobus 16. ff. de leg. 1. l. 1. §. si quis proximior, ff. Vnde cognat. l. 3. §. vtique & ex lege, ff. de suis, & legit.* & tunc si alter, ad quem spectarent bona, apprehendat eorum possessionem, retinet illa vti administrator, non autem tamquã sua, & superueniente capacitate resoluitur omne ius possessoris, ac tenetur illamet restituere cum redditione rationis administratorum, *Bald. in l. si quis instituatur, in princ. ff. de hered. instit. Menoch. lib. 4. præsumpt. 159. nu. 18. Ciriac. d. contr. 205. nu. 88. & seq.*
151 Idem dicendum in Senatore Vrbis, & aliorum locorum, eiusque filijs, nepotibus, & pronepotibus: isti enim, quamdiù morantur in loco dignitatis, possunt acquirere
152 non obstante statuti prohibitione, quia Senator, vbicumque fortitur hanc dignitatem, ibidem contrahit domicilium, *l. Senatores 11. ff. de Senator.* & ciuilitas acquisita
153 à patre, transit etiam in filios eo tempore natos, *iuxta tex. in l. filij 22. §. Senatores, 1. ff. Ad municip. latè Ciriac. contr. 273. nu. 34. & contr. 450. num. 3. & seq.*
154 vbi id etiam extendit ad Prætores, Aduocatos aduocationis officium actu exercentes, & alios Doctores, qui ratione officij merentur stipendia in aliqua Ciuitate, siue actu legant, siue non: quemadmodum milites, seu stipendiarij habentur pro ciuibus in loco, vbi stipendium merentur, & ibi forum sortiuntur, *glos. in l. ciues, ver. allectio, in princ. C. de Incol. lib. 10. Bart. in l. municeps, 23. §. miles, ff. Ad municip.* vbi id intelligit, donec ibi merentur stipendium, *& in tract. de Represal. in 5. quæst. 5. quæst. principal. nu. 12.* vbi idem dicit de scolaribus in loco studij, *Boer. decis. 160. sub nu. 19. & seq.* vbi, quod etiam
155 Beneficiatus efficitur ciuis, quamdiù beneficium possidet, *Gratian. discept. for. cap. 186. nu. 3.*
156 Item vxor forensis nupta ciui non impeditur acquirere stabilia non obstante tali statuto, & si vidua sit, non prohibetur viro succedere: quia vxor acquirit ciuilitatem mariti, non solum habitationis, sed etiam originis, vel alterius loci, tam constante matrimonio, quàm eo soluto, donec permanet in viduitate, & gaudet omnibus priuilegijs mariti, *l. filij 22. §. vidua, ff. Ad municip. l. quoties 3. vbi Bart. C. de Priuil. scholar. lib. 12. Bald. in l. cum te, 10. sub nu. 1. C. de Nupt. Socin. Sen. cons. 81. vol. 3.* vbi, quod potest retinere tam quæsitum, etiamsi deinde nubat forensi, *Corn. cons. 111. sub num. 4. vol. 3. & alij, quos refert, & sequitur Ciriac. contr. 273. nu. 41. & seq.*
157 4. Si statutum simpliciter prohibeat alienationem stabilium in forenses, poterit quis vendere, seu cedere forensibus iura, & actiones, quia tale statutum vti exorbitans à iure communi, hæc non comprehendit, *Rim. sen. cons. 244. & alij apud Ciriac. contr. 230. nu. 1. & seq.* vbi
158 addit, quod si statutum huiusmodi etiam de iuribus, & actionibus specificè loquatur, intelligendum est in dubio de iuribus, & actionibus ad stabilia competentibus, propter præcedentem qualitatem stabilium, & ideò non comprehenderet credita alterius generis, *quicquid in contrarium sentiat Roman. cons. 509. num. 18.*

SVMMARIVM.

159 *Ciuitas subiecta subijcitur etiam statutis Ciuitatis, seu loci dominantis, quando non habet particulare statutum: declaratur nu. 163.*
160 *Aegidiana constitutio non extenditur ad loca, in quibus adsunt statuta particularia.*
161 *Quando statutum possit tolli sine auctoritate Superioris.*
162 *In casu non deciso per statutum loci particulare, semper recurritur ad statuta loci dominantis.*
163 *Quando deficit statutum loci particularis, recurrendum est ad Ciuitatem Superiorem.*
164 *Quando locus inferior ligatur statutis loci dominantis.*
165 *An locus subiectus subijciatur etiam consuetudini loci dominantis.*
166 *Quid si nec in loco subiecto, nec in loco dominante adesset aliqua consuetudo.*
167 *An consuetudo loci extendatur ad alium locum vicinum.*
168 *An statutum faciens mentionem de persona, comprehendat vniuersitatem, vel collegium.*

Quæstio

Quæstio VIII.

An Ciuitas subiecta subijciatur etiam statutis Ciuitatis, seu loci dominantis.

159 RESP affirmatiuè, quando Ciuitas subiecta non habet particulare statutum; secus si habeat statuta propria: vbi enim concurrunt duo statuta, alterum particulare loci, alterum verò generale Prouinciæ, magis attenditur statutum speciale loci, *l. fin. C. de Testam. §. fin. vbi DD. Inst. de satisdat. Bald. cons.* 201. *num.* 2. *vers. in contrarium, lib.* 1. *Roman. cons.* 218. *& cons.* 61. *in fin. Cephal. cons.* 169. *nu.* 7. *lib.* 2. *Paris. cons.* 25. *nu.* 42. *vol.* 4. *Seraph. dec.* 343. *& dec.* 942. *nu.* 15. *Rot. Diuers. dec.* 384. *par.* 1. *& decis.* 330. *par.* 2. vbi,
160 quod Aegidiana constitutio non extenditur ad loca, in quibus adsunt statuta particularia, *Gratian. discept. forens. cap.* 9. *nu.* 3. quod præcipuè procederet, quando statutum loci inferioris esset confirmatum à Principe, quia tunc diceretur conditum à confirmante, *l.* 1. *§. sed neque, C. de vet. iur. enucl. Bart. in l. more maiorum, nu.* 5. *ff. de Iurisd. omn. Iud. Alex. cons.* 123. *nu.* 17 *vol.* 4. *& cons.* 151. *nu.* 5. *vol.* 2. *Ciriac. contr.* 321. *num.* 90. *Gratian. d. cap.* 9.
161 *nu.* 4. *& seq.* vbi etiam obseruat, quod statutum per se validum tamquam non indigens confirmatione, quamuis postea confirmatum, poterit tolli sine auctoritate Superioris: secus quando sine confirmatione erat inualidum, *ex trad. per. DD. in l. omnium, C. de Testam.*
162 Prædicta tamen conclusio intelligenda est, vt procedat, quando statutum loci determinat casum, de quo dubitari contingit: nam in casu non deciso semper recurritur ad statuta Ciuitatis, seu loci dominantis, *latè Hond. cons.* 13. *nu.* 11. *&* 58. *lib.* 1. *Caualcan. de Tutor. nu.* 93. *Greg XV. dec.* 260. *nu.* 4. vbi, quod constitutio Marcianæ requirens insinuationem, non tollitur per statutum loci particularis requirentis certas solemnitates nulla facta mentione de insinuatione; quando enim dispositiones non sint ad inuicem incompatibiles, vna non est abrogatoria alterius, *vt ibi obseruat Bertramin. nu.* 19. *Gratian.*
163 *d. cap.* 9. *nu.* 24. vbi etiam obseruat, quod quando deficit statutum loci particularis, recurrendum est ad Ciuitatem superiorem, etiamsi in loco per aliud statutum disponatur, quod deficientibus statutis seruetur ius commune, quia statutum ...tis superiotis vim obtinet iuris cō... *Ciriac. d. contr.* 321. *nu.* 90.
164 ...rua tamen, quod locus inferior non ligatur statutis loci dominantis, nisi sit suppositus totali ipsius loci dominantis iurisdictioni, *Riminal. cons.* 9. *nu.* 23. *vol.* 1.
165 Sed quæres, an Ciuitas, seu locus subiectus subijciatur etiam consuetudini loci dominantis? Resp. affirmatiuè, quando in Ciuitate subiecta non adest particularis consuetudo; secus si ibi adesset specialis consuetudo, *Rota coram Card. Blanchetto in Sutrina donationis bonorum* 13. *Maij* 1593. *quam refert Gratian. discept. forens.*
166 *cap.* 965. *nu.* 19. Si verò nec in Ciuitate subiecta, nec in loco dominante adesset consuetudo, tunc recurrendum est ad ius commune, *Card. Seraphin. dec.* 1161.
167 Quæres 2. an consuetudo loci extendatur ad alium locum vicinum? Resp. quod consuetudo regulariter non extenditur de loco ad locum quamuis vicinum, sicut nec extenditur de persona ad personam, nec de casu ad casum, *Crauett. cons.* 96. *nu.* 4. *Card. Mantic. dec.* 284. *nu.* 6. nisi eadem subsit ratio, vel æquitas: tunc enim conceditur extensio vsus, & consuetudinis de loco ad locum, de persona ad personam, & de casu ad casum, *vide Menoch. de retinen. rem.* 5. *nu.* 65.
168 Quæres 3. an statutum faciens mentionem de persona, comprehendat vniuersitatem, vel collegium? Resp. negatiuè, quia Vniuersitas est persona ficta, *Bald. in l. omnes populi, in pen. q. ff. de Iust. & Iur. Ludou. dec. Lucen.* 39. *n.* 35. *& seq.* vbi etiam dicit, quod constituens procuratorem ad agendum contra omnem personam, non videtur illum constituisse ad agendum contra Vniuersitatem, vel Remp.

SVMMARIVM.

169 *Lex, & statutum semper præsumuntur esse in viridi obseruantia, nisi contrarium probetur: limitatur nu. seq.*

170 *Statutum vsu receptum in vno loco, non præsumitur vsu receptum in alio.*

171 *Quando probetur contrarius vsus.*

172 *Lex indeterminatè loquens circa locum, & tempus, intelligi debet de omni loco, & tempore.*

173 *Testes indeterminatè loquentes circa locum, & tempus, non probant maleficium.*

174 *Valet argumentum regulariter à verbis legis ad verba hominis.*

Quæstio IX.

An leges, & statuta locorum præsumantur vsu recepta.

169 Alij sentiunt, quod non præsumuntur vsu recepta, & ideò probari debeat de vsu à maiore parte populi, tùm quia, id est quid facti, tum quia leges, & statuta semper habent tacitam conditionem, dummodò vsu recipiantur, cum tollantur per contrarium vsum, *Socin. iun. conf. 32. nu. 47. lib. 3. Menoch. lib. 2. præsumpt. 2. num. 1. & seq.* contrarius verò non probatur vsus, probatur eo ipso, quod non probatur vsus, *Caputaq. dec. 203. par. 3.* subdens, quod de vsu non constaret, si probaretur, statutum per paucas vices vsu fuisse receptum.

Contraria tamen sententia videtur verior: lex enim, & statutum semper præsumuntur esse in viridi obseruantia, nisi contrarium probetur; vnde is, qui allegat legem, vel statutum, habet intentionem fundatam in illis, *l. Arriani, C. de Haret, Bart. in l. certa forma, nu. 5. Cod. de Iur. fisc. lib. 10. Gozad. conf. 16. nu. 16. Natt. conf. 340. num. 11. lib. 2. Alciat. conf. 2. nu. 33. lib. 9. Rolan. conf. 90. nu. 53. lib. 1. Rot. dec. 775. nu. 1. par. 1. diuers. Put. dec. 1. in fin. lib. 1. Benincend. dec. 13. n. 10.* quod præcipuè procedit in constitutionibus Summi Pontificis, quæ eo ipso ac sunt promulgatæ, censentur effectuatæ, nec potest contra illas induci non vsus, neque contrarius vsus, si ex coniecturis colligatur, Papam velle independenter ab acceptatione populi obligare, *Bonacin. in tract. de legib. disp. 1. q. 1. pun. 4. nu. 28. & 29. Dian. par. 7. resol. mor. tract. 1. resol. 8. Card. Cavaler. dec. 423. nu. 4. de quo latius diximus in tract. de Regim. Eccles. lib. 1. c. 1. nu. 21. & seq.*

170 Limita, quando statutum vnius loci traheretur ad alium locum; statuta enim regulariter non operantur extra territorium statuentium, *l. fin. cum ibi not. ff. de Iurisd. omn. Iud.* idemque dicendum, quando statutum loci dominantis traheretur ad loca subiecta, in quibus extent particularia statuta; tunc enim huiusmodi statutum, licèt præsumatur vsu receptum in loco dominante, non tamen ità præsumeretur in locis subiectis, si in subiectis extent particularia statuta, *Cephal. conf. 13. nu. 8. Ciriac. contr. 205. nu. 140. & seq.*

171 Notandum est autem, quod contrarius vsus non probatur per aliquos actus in contrarium factos, nisi etiam probetur, quod illi habuerint effectum, & quod talis obseruantia deuenerit ad notitiam maioris partis populi, *Mantic. de Tacit. lib. 5. tit. 13. nu. 42. Seraphin. dec. 153. nu. 3.*

172 Quæres, quomodò intelligatur lex indeterminatè loquens circa locum, & tempus? Resp. quod intelligi debet de omni loco, & tempore, *Bart. in l. 1. ff. de Aleat.*

173 vbi subijcit, quod si testes indeterminatè loquerentur circa locum, & tempus, non probarent maleficium, *Alba conf. 243.*

174 *nu. 5. & seq.* vbi etiam dicit, quod valet argumentum regulariter à verbis legis ad verba hominis.

SVMMARIVM.

175 *Potest appellari à statuto, si conditum fuerit contra certam personam.*
Quando dicatur conditum contra certam personam, ibidem.

176 *An in tali casu sufficiat contradictio facta in tempore.*

Quæstio X.

An, & quando appellare quis possit à statuto.

175 Resp. quod aut statutum, seu alia constitutio fit cōtra certam personam, & tunc illa potest appellare; aut fit generaliter, & eo casu non conceditur appellatio, *Bart. in l. omnes populi, nu. 53. in 5. q. in fin. ff. de Iust. & iur.* vbi dicit, quod licèt statutum, seu constitutio verbis generalibus concipiatur, si tamen probari potest legitimis coniecturis, fuisse tale statutum in odium certæ personæ specialiter confectum, tunc à tali iniquitate, licita esset appellatio, & posset per Superiorem corrigi, *& in l. fin. nu. 3. ff. de Appell. recip. Bald. in l. 2. §. postea, ff. de orig. iur.* vbi, quod à speciali iniquitate, quæ non tangit omnes, sed paucos, appellari potest, *& in l. iudicibus, num. 2. C. de Appell. & in l. quisquis, nu. 2. C. Quor. appell.* vbi dicit, quod potest appellari à statuto, si verbis sit generale, & in effectu singulare, puta si statutum conditum fuerit in præiudicium tertij; tunc enim appellare potest tertius iniquè per statutum oppressus, *vt inquit Alex. conf. 130. nu. 14. lib. 2. Rot. diuers. dec. 64. & dec. 50. par. 2.* vbi, quod licita est appellatio à statuto cogente homines, vt accedant ad molendina Ciuitatis, tamquam facto in præiudicium particularis perso-

personæ, hoc est eorum, qui molendina extra Ciuitatem existentia possident. *Rol. cons. 22. nu. 16. & seq. & cons. 99. nu. 21. & seq. & num. 42. lib. 2.* vbi dicit, quod statutum dicitur factum in præiudicium certæ personæ, si ligaret vnum quarterium Ciuitatis tantùm.

176 In tali tamen casu, quando statutum conditum fuit in præiudicium certæ personæ, non requiritur necessariò appellatio, sed sufficit contradictio facta in tempore. *Bart. in d. l. fin. nu. 3. ff. de Appell. recip. Rot. d. dec. 50. num. 13. & seq. par. 2. Diuers.*

SVMMARIVM.

177 *Constitutiones Aegidianæ in toto Ecclesiastico statu seruantur: constitutiones verò Carpenses non egrediuntur Picenum.*

178 *Dictæ constitutiones non habent locum in foro ecclesiastico, & vbi agitur de re Ecclesiastica, vel de personis ecclesiasticis.*

179 *Constitutiones Aegidianæ locum habent tantùm in Terris, & Ciuitatibus immediatè subiectis Romanæ Ecclesiæ, non verò in alijs: limitatur nu. seq.*

180 *Quid si bona non sint Sedi Apostolicæ immediatè subiecta, sed tantùm personæ litigantes, & lis vertatur in loco eidem Sedi Apostolicæ immediatè subiecto.*

181 *Et quid si lis ageretur in loco quidem Sedi Apostolicæ immediatè subiecto, sed litigantes non essent eidem Sedi immediatè subiecti.*

182 *Constitutiones Aegidianæ non sunt seruandæ in locis, vbi super eisdem articulis adsunt particularia statuta, seu consuetudines.*

183 *Constitutiones à Superiore editæ pro vno loco, an, & quando extendantur ad alia loca.*

184 *Quando constitutio dicatur fauorabilis.*

Quæstio XI.

In quibus locis seruari debeant constitutiones Aegidianæ, & Carpenses.

177 RESp. quod constitutiones Aegidianæ in toto Ecclesiastico statu seruantur: constitutiones verò Carpenses non egrediuntur Picenum; nam Rodulphus Cardinalis Carpensis solùm Piceni Legatus fuit, & ideò eius cõstitutiones in dicta tantùm ditione seruandæ sunt, quia per constitutionem Pauli III. *quæ in nou. Bullar. est 17.* non fuerunt extensæ vltra legationem eiusdem Card. Carpensis, prout extensæ, seu potius confirmatæ fuerunt constitutiones Aegidianæ: nam Aegidius Cardinalis Carillus pro tota Italia, dum Summi Pontifices Auenione degebant, legatus fuit constitutus, & ideò in toto statu Ecclesiastico seruari debent eius constitutiones, *Caput. dec. 226. par. 1.* vbi dicit, quod Sixtus IV. extendit cõstitutiones Aegidianas ad omnes terras Ecclesiæ, *prout in eius constit. 15. in nou. Bullar.* & ideò Ciuitas Auenionensis, quæ etiam est sub potestate Ecclesiæ, venit in illa extensione Sixti potius per viam comprehensionis, quàm extensionis, *Beltram. ad Greg. dec. 260. num. 17. Rot. dec. 780. nu. 4. par. 1. Diuers. & apud Paris. de Salu. interd. dec. 208. nu. 5. & 6. & in Imolen. damnorum 22. Iunij 1611. coram Card. Sacrato, & in Cesenaten. prædij 29. Maij 1626. coram Manzanedo, & in Romana dotis* 20. *Nouembris* 1630. *coram Pirouano, & dec. 238. num. 15. & 16. & dec. 260. num. 3. & 4. par. 6. Recent. Ridolphin. in Prax. iudic. par. 1. cap. 6. n. 121. cum seq.*

178 Obserua tamen, quod dictæ constitutiones locum non habent in foro Ecclesiastico, & vbi agitur de re ecclesiastica, vel de personis Ecclesiasticis, quia Cardinalis Aegidius, qui eas condidit, erat Legatus ad temporale gubernium, & ideò non habebat iurisdictionem in dictis casibus, *Cherubin. ad constit. 17. Pauli III. schol. 2. & ad constit. Sixti IV. schol. 1. Card. Seraphin. dec. 424. Grat. decis. March. 55. nu. 10. Ridolphin. loco cit. nu. 149. & seq.* vbi dicit, quod Aegidianæ non est locus, quando agitur de quocunque præiudicio Ecclesiæ, etiamsi lis ageretur inter laicos.

179 Obserua 2. quod constitutiones Aegidianæ locum habent tantùm in terris, & Ciuitatibus immediatè subiectis Romanæ Ecclesiæ, non verò in alijs, *vt declarauit Sixtus IV. d. constit. 15. & obseruat Cherubin. ibidem schol. 2.* vbi dicit, quod in terris Romanæ Ecclesiæ mediatè subiectis seruandæ non sunt, quia in exordio dictæ constitutionis Sixti IV. expressa fit mentio de locis immediatè subiectis, *Gratian. d. dec. 55. num. 8. & 9. Ridolphin. d. par. 1. cap. 6. nu. 122. & 139. cum seq.* vbi subij-
180 cit, quod etiamsi bona, de quibus agitur, non sint Sedi Apostolicæ immediatè subiecta, si tamen lis vertatur in Curia, vel in alio loco eidem Sedi Apostolicæ immediatè subiecto, & personæ litigantes similiter sint Sedi Apostolicæ immediatè subiectæ, locum haberet Aegidiana, *vt sensit*

Rot. apud Pacif. de Salu. interd. decis. 233. nu. 2. & dec. 79. nu. 19. par. 5. tom. 1. re-
381 *cent.* immò locus esset Aegidianæ, si lis ageretur in Rota, vel in alio loco immediatè subiecto Romanæ Ecclesiæ, etiamsi litigantes nõ essent eidem Romanæ Ecclesiæ immediatè subiecti, quia debet seruari ius fori, in quo litigatur, *Rot. in Reatina confinium 9. Iunij 1606. coram Card. Lancellotto, & decis. 117. nu. 18. & 19. eadem par. 5. tom. 1. recens.*

382 Obserua 3. quod constitutiones Aegidianæ non sunt seruandæ in locis, vbi super eisdem articulis adsũt particularia statuta, seu consuetudines, *ut declarauit Sixtus IV. d. constit. 15. Rot. dec. 330. nu. 3. par. 2. Diuers. Corn. cons. 151. nu 6. vol. 3. Cherubin. ad constit. 17. Paul. III. schol. 1. Ridolphin. in Prax. iudic. par. 1. cap. 6. num. 126.*

383 Notandum est etiam, quod constitutiones à Superiore editæ pro vno loco, si sint fauorabiles, & militet eadem ratio, extenduntur ad alia loca, *Caput. d. dec. 226. par. 1. Gratian. d. dec. 55. num. 3. & seq.*

384 vbi, quod constitutio dicitur fauorabilis, si per eam reducamur ad ius commune.

SVMMARIVM.

185 *An & quando Aduenæ subijciantur statutis locorum, in quibus morantur, & quando non, & nu. 186. & 191. cum seq.*

186 *Consuetudines, quæ à iure cõmuni exorbitant, non debent extendi, sed restringi tanquam odiosæ.*

187 *An Aduenæ teneantur seruare dies festos particulares eius loci, per quem transeunt.*

188 *An Sacerdos Græcus, vel latinus possit seruare ritum Ecclesiarum eius loci, in quo hospitatur.*

189 *An extraneus ligetur censuris latis à Superiore loci, si ibi breui tempore intendat morari.*

190 *An forenses visitantes consanguineas moniales, subijciantur pœnis ab Episcopo eius loci nouiter inductis.*

191 *An Vagi, seu vagabundi obligentur legibus, & consuetudinibus locorum, in quibus hospitantur.*

Et an possint puniri à loci Magistratu ob delicta etiam alibi commissa, ibidem.

192 *Quid si eędem leges, & consuetudines vigerent in domicilio exterorum, & nu. seq.*

193 *Præceptum semel tantùm obligat.*

194 *Exteri tenentur seruare edicta, & constitutiones loci, ad quem perueniunt, quando aliàs sequeretur aliquod damnum eiusdem loci.*

195 *Quid si alioquin scandalum oriretur.*

196 *Forenses etiam tenentur seruare solemnitates loci, vbi contrahunt.*

Quæstio XII.

Vtrum aduenæ, & peregrini teneantur seruare leges locorum, in quibus pro tempore morantur.

185 RESP. quod aut accedunt ad locum animo inhabitandi ad longum tempus, & tunc, cum eius loci forum sortiantur, & quasi domicilium ibi contrahant, *l. hæres absens, §. proinde, ff. de Iudic.* omnibus eiusdem loci legibus, & consuetudinibus obligantur, *Palud. in 4. dist. 15. quæst. 4. art. 3. S. Anton. par. 2. tit. 6. c. 2. §. 2. Sylu. in ver. domicilium, nu. 2. Nau. in tract. de Iubileo, not. 32. ver. incolæ, nu. 43. Iordan. var. elucubr. lib. 8. tit. 1. de constit. nu. 30.* vbi dicit, quod quando aduenæ ad locum accedunt animo manẽdi maiore anni parte, tunc, etiam prima die accessus ob præfatam animi destinationem subijciuntur statutis eiusdem loci, & ligantur censuris, & ad hunc effectum satis est, vt accedant animo tractandi aliquod negotium, maiorem anni partem requirens; secus si non decreuerint ibi manere maiore anni parte: quamuis enim regulariter eo ipso quod aliquis committit delictum in aliquo territorio, fiat statim subditus Superioris illius loci, *cap. fin. de for. comp.* hoc tamen non procedit ad effectum incurrendi censuras: quia in tali casu prærequiritur, vt faciens contra præceptum continens censuram, esset antea subditus: censura enim non fertur nisi in subditos; extraneus autem, qui non accedit animo permanendi maiore anni parte, non fit subditus superioris loci, cuius prçceptum violauit, consequenter non ligatur censura, *Bonacin. de Censur. in comm. disp. 1. q. 1. pun. 11. nu. 20. & seq. & in tract. de legib. disp. 1. q. 1. pun. 6. nu. 38. vers. dixi &c. & alij apud Layman. in theol. mor. lib. 1. tract. 4. cap. 12. num. 1,* vbi etiam dicit, quod longum tempus in tali casu censetur, si aduenæ non maiore anni parte inhabitare velint, sed aliquanto breuiori tempore, dummodò in eo loco, certo permanendi proposito alicuius negotij, vel negotiationis causa domum, officinam,

vel

vel tabernam fixerint, vel saltem conduxerint, *per d. tex. in l. hæres absens, §. proinde, & in hoc conueniunt ferè omnes Doctores.*

Aut aduenę in loco moraturi non sunt, sed tantùm hospitaturi, vel transituri, & tunc obligantur quidem communibus legibus, & consuetudinibus, etiamsi in eorum patria fortè non obseruentur, non tamen obligantur legibus, & consuetudinibus eius loci proprijs, siue specialibus, cũ ad hunc effectum requiratur certa scientia, *glos. in cap. illa, ver. veneris, dist. 12. Bald. in l. 1. nu. 22. C. de Sum. Trinit. & alij apud Layman. d. lib. 1. tr. 4. cap. 12. nu. 3. quicquid dicat Abb. in cap. consilium, nu. 6. de obseru. ieiun.* Nauar. *in man. cap. 13. nu. 5. & cap. 23. nu. 120.*

186 Hinc inferunt DD. quod si ciuis Mediolanensis reperiatur Romæ, peccaret, si primis quatuor diebus quadragesimæ non ieiunaret, etiamsi in patria sua ad id non teneatur, *Abb. in d. cap. consilium, nu. 6.* ratio est, quia leges ecclesiasticæ omnes Christianos obligant, nisi speciali priuilegio, aut iure eximantur; specialis autem illa consuetudo Mediolani, est veluti priuilegium locale, quo ciues Mediolanenses frui nequaquam possunt, dum absentes sunt; tales enim consuetudines, cum à iure communi exorbitent, non debent extendi, sed potius tamquam odiosæ restringi, *Nau. d. cap. 23. num. 120. Layman. d. lib. 1. tr. 4. cap. 12. nu. 3. & alij.*

187 Inferunt 2. quod aduenæ, & Peregrini, qui in aliena Ciuitate, vel loco non inhabitandi, sed tantùm hospitandi causa adsunt, non tenentur per se loquendo seruare dies festos proprios, seu particulares eius loci, etiamsi ibi per totum diem mãsuri sint: quia ad obligandum aliquem legibus requiritur iurisdictio, sed peregrini ob breuem hospitij moram non subijciuntur iurisdictioni, nec forum sortiuntur, *d. l. hæres absens, §. proinde, ff. de Iudic. cap. vlt. à contrario sensu, de for. comp. & sensit glos. in d. cap. illa, ver. veneris, dist. 12. & alij apud Layman. loco cit. d. cap. 12. nu. 4.*

188 Inferunt 3. Sacerdotem Gręcum transeuntem per Ecclesiam latinam, huic se conformare posse, & in azimo consecrare, vel si malit, proprię Ecclesiæ morem retinere; similiter Sacerdotem latinum transeuntem per Ecclesiam Græcam, posse vel illi se conformare, & in fermentato sacrificare, vel Romanæ Ecclesiæ morem seruare; ratio est, quia peregrinus legibus, & consuetudinibus suæ patriæ proprijs liberatur, dum absens est; verum neque astringitur alienis eius loci, per quem tantùm transit, aut in quo hospitatur, *vt post Sãch. lib. 3. de matrim. disp. 18. nu. 20. obseruat Layman. d. lib. 1. tract. 4. cap. 12. num. 6.* subdens ibidem, quod si inter latinos existat Ecclesia Græca, vt Romæ, tunc latinus Sacerdos in ea celebraturus, Romanæ Ecclesiæ ritus obseruare debet, quia Græcis veluti priuilegium personale concessum est, vt in fermentato ibi consecrare liceat.

189 Inferunt 4. quod extraneus non ligatur censuris latis à Superiore loci, si ibi breui tempore intendat commorari, quia ad incurrendas censuras requiritur, vt delinquens sit subditus Superiori loci, in quo reperitur; extraneus verò non est subditus Superiori illius loci, nisi decreuerit ibi manere maiore anni parte, *Coninck. disp. 13. dub. 7. nu. 52. & 58. & alij, quos refert, & sequitur Bonacin. de Censur. in comm. disp. 1. q. 1. pun. 11. nu 20. & seq. quibus adde Bald. in l. 1. nu. 22. C. de Sum. Trin.*

190 vbi dicit, quod forenses visitantes consanguineas moniales, quando pœna est nouiter inducta per constitutionem Episcopi, non tenentur ad dictam pœnam.

191 Limitatur supradicta conclusio quoad eos, qui vagi, seu vagabundi dicuntur: isti enim cum nullibi fixum domicilium habeant, obligantur legibus, & consuetudinibus locorum, per quæ transeunt, vel in quibus hospitantur, alioquin essent melioris conditionis, quàm alij; vnde à loci Magistratu capi, ac puniri possunt ob delicta etiam alibi commissa. *Clar. in Pract. crim. §. fin. q. 39. vers. sed hic quæro &c. & ità sensit Sotus in 4. dist. 18. q. 4. art. 2. §. est hic tamen &c. Sanch. lib. 1. moral. cap. 12. nu. 23. & alij apud Bonacin. de legib. disp. 1. q. 1. pun. 6. nu. 54.* vbi dicit, quod vagi quoque censentur illi, qui priore domicilio relicto aliud quærunt, sed nondum constituerunt, *Iordan. lib. 8. tit. de Constit. num. 36.* quamuis alij contrarium teneant, asserentes, quod licèt per consuetudinem introductum sit, vt isti, cum proprium Iudicem non habeant, puniri possint vbicunque reperiuntur, nè eorum crimina remaneant impunita, in cęteris tamen forum non sortiuntur eius loci, in quo existunt, *arg. cap. vlt. de for. compet. ità Less. lib. 4. cap. 2. dub. 7. nu. 49. Layman. d. cap. 12. nu. 7.*

192 Limitatur 2. quando eędem leges, & consuetudines vigerent in domicilio exterorum, seu aduenarum, quia tunc tenerentur huiusmodi leges, & consuetudines etiam in alio loco obseruare, *secundùm Sanch. in oper. mor. lib. 1. cap. 12. num. 21. & 38. Suar. tom. 1. de Relig. lib. 2. cap. 14. num.*

num. 15. *& alios, quos refert, & sequitur Bonacin. de legib. disp.* 1. *q.* 1. *pun.* 6. *n.* 52. vbi dicit, quod hæc est praxis, & vsus quasi communi iure gentium introductus, & vnanimi fidelium Superiorum consensu receptus, & approbatus; contraria tamen opinio mihi probabilis videtur, quia statutum domicilij extra territorium non obligat: statutum verò loci, quò ipsi perueniunt, non potest eos obligare, nisi interueniat animus ibidem contrahendi domicilium, aut manendi maiore anni parte, *vt supra diximus, & ità sensit Sanciui in Select. disp.* 54. *nu.* 31. *Dian. par.* 1. *tr.* 9. *ref.* 18. *Laymann. d. lib.* 1. *tr.* 4. *cap.* 12. *n.* 6. *Iordan. lib.* 8. *tit. de Constit. nu.* 38. *vers. sed in terminis nostris &c.* quę tamen opinio procedit, cessante scandalo, *vt infra dicemus.*

193 Notandum est autem, quod si quis legem vtrique loco communem v. g. alicuius festi, vel vigiliæ in vno territorio, siue suo, siue alieno expleuisset, & postea in aliud territorium perueniat, in quo ob calendarij diuersitatem vigilia, aut festum nondum celebratum est, hic non teneretur festum huiusmodi, vel vigiliam obseruare, cessante scandalo, cum iam præcepto, quod semel tantùm obligat, satisfecerit, *vt d. Less. lib.* 4. *de Iust. cap.* 2. *dub.* 7. *num.* 52. *Layman. d. lib.* 1. *tr.* 4. *cap.* 11. *in princ.*

194 Limitatur 3. quando sequeretur aliquod damnum eiusdem loci, quò exteri perueniunt, vt si ibi prohibita sit extractio frumenti; tunc enim tenentur statim ac perueniunt, seruare loci statuta, & edicta, *Bart. in l.* 1. *n.* 23. *vbi etiam Bald. n.* 22. *C. de Sum. Trin. Abb. in cap. à nobis,* 21. *n.* 7. *de Sent. excom. Bonacin. de legib. d. disp.* 1. *q.* 1. *pun.* 6. *nu.* 38.

195 Limitatur 4. quando alioquin scandalum orietur: quia tunc ratione scandali, quod quilibet vitare tenetur, exteri etiam statim subijciuntur particularibus loci statutis, & edictis, *Bonacin. loco cit. num.* 50. *vbi de communi, Iordan. vbi supra num.* 37.

196 Limitatur 5. quoad solemnitatem contractus: nam etiam forenses tenentur seruare solemnitates loci, vbi contrahunt, cum ratione contractus statim ibi forum sortiantur, *cap. fin. de for. comp. latè Gabr. tit. de consuet. conclus.* 2. *num.* 4. *& seq.* vbi subdit, quod etiam in cōtractu matrimonij seruanda est solemnitas iuxta consuetudinem regionis.

SVMMARIVM.

Pęne

214 *Pœna respicientes diminutionem status, porrigunt effectum etiam extra territorium.*
215 *Seruus pœnæ quis dicatur.*

Quæstio XIII.

An Ciues, vel Diœcesani obligentur legibus propriæ Ciuitatis, vel Diœcesis, dum absentes sunt.

197 RESp. negatiuè; sicut enim legislator
extra proprium territorium iurisdi-
ctionem extendere non potest, ità nec sub-
diti extra territorium degentes compre-
henduntur sub eius legibus, vel statutis,
198 cum extra territorium iusdicenti non
pareatur impunè, *cap. 2. de constit. in 6. l.
fin. ff. de Iurisd. omn. iud. Abb. in cap. à
nobis 2. nu. 11. de sent. excom. Nau. cap. 23.
nu. 120. Sylu. in ver. excommunicatio 2. n. 7.
Sanch. lib. 3. de matrim. disp. 18. Bonacin.
de censur. in comm. disp. 1. qu. 1. pun. 11.*
199 *nu. 2.* vbi dicit, quod censura lata ab
Episcopo etiam per modum statuti, vt si il-
lam in Synodo, vel in edicto tulerit, obli-
gat tantùm existentes, & delinquentes in
territorio, licèt in tali casu perpetuò du-
ret, *Layman. in Theol. mor. lib. 1. tract. 4.
cap. 11. nu. 1.*
200 Amplia prædictam cõclusionem, vt eò
magis procedat, si is, qui erat subditus,
mutauit domicilium: tunc enim amplius
non subijcitur legibus Episcopi loci, à quo
recessit, cum non sit amplius subditus,
*Alter. lib. 3. disp. 9. cap. 5. propos. 1. quem
refert, & sequitur Bonacin. d. disp. 1. qu. 1.
pun. 11. nu. 13.* vbi dicit, quod in tali casu
is, qui erat subditus, non incurrit censurã,
siue lata sit per modum statuti, siue per
modum sententiæ.
201 Ex dictis inferunt Doctores, eum, qui
noctu peruenit ad locum, vbi non ieiuna-
tur, posse ibidem carnibus vesci, etiam si
in proprio territorio, vnde illo die exie-
rat, lex ieiunij obliget, *ità Sanch. lib. 3. de
matrim. disp. 18. num. 22. & lib. 1. moral.
cap. 12. num. 33. Less. lib. 4. cap. 2. dub. 8.
quos refert Layman. d. lib. 1. tract. 4. c. 11.
nu. 7. & sensit etiam Nauar. in man. cap 23.
nu. 120.* vbi dicit, quod Nauarrus, &
Lusitanus vescentes in Regione Castellæ
die Sabbathi extremis, vel interioribus
partibus animalium, non peccant, licèt in
suis terris id eis non liceat, *Dian. resolut.
mor. par. 1. tract. 9. resol. 18.* vbi, quod
Mediolani non tenetur peregrini ieiunare
primis quatuor diebus quadragesimæ.
202 Inferunt 2. eos, apud quos ius commu-
ne Tridentini Concilij viget, posse in
alia regione, vbi illud receptum non est,
inire matrimonium sine Parocho, & testi-
bus, dummodò ex aliqua iusta causa pro-
ficiscantur ad eam regionem, *Sanch. d. lib.
3. de matrim. disp. 18. & lib. 1. moral. c. 12.
nu. 35. Suar. lib. 2. de fest. cap. 13. nu. 6.
Io. Capcauil. de mod. ministran. Sacramen.
temp. pest. cap. vlt. q. 16. quos refert Lay-
man. d. cap. 11. nu. 9. & 10.* subdens, quod
licèt peccarent, si id facerent in fraudem,
matrimonium tamen validè contraheretur
absque Parocho, & testibus: quia hoc
est speciale in matrimonio, quod cum sit
etiam contractus, regulari debet secũdùm
leges, & consuetudines locorum, vbi cele-
bratur, *vt tradunt DD. in cap. vlt. de
for. comp.*
203 Inferunt 3. quod non tenetur quis ad
recitandum officium Diuinum, quod in
patria recitari consueuit, quando ab illa
est absens, quia statuta, & consuetudines
locales affixæ sunt loco, & obligant tantùm
existentes in eo, *cap. illa, dist. 12. & cap. 2.
de constit. in 6. Nau. cap. 23. nu. 120. Vil-
lalob. in Sum. tom. 1. tr. 2. diff. 34. nu. 1.
& seq. Filliuc. to. 2. tract. 27. par. 2. cap. 6.
nu. 108. Less. lib. 4. cap. 2. dub. 8. nu. 54.
Sanch. lib. 3. de matrim. disp. 18. num. 18.
Reginald. tom. 1. lib. 4. cap. 12. nu. 136.
Dian. d. par. 1. tr. 9. res. 18.*
204 Inferunt 4. statutum Episcopi v. g. ex-
communicantis eos, qui furtum commit-
tunt etiam in alieno territorio, non arcta-
re existentes extra territorium eiusdem
Episcopi: quia delictum inferioris tunc
phisicè, & moraliter consummatur in ter-
ritorio alieno, *cap. 2. de constit in 6. l. fin.
ff. de Iurisd. omn. Iud. Abb. in cap. à nobis,
21. nu. 11. de sent. excom. Sylu. in ver. ex-
communicatio, 2. nu. 7. Bonacin. de censur.
in comm. disp. 1. q. 1. pun. 11. nu. 3. & 6.*
205 vbi dicit, quod in ferenda censura ser-
uanda est circumstantia loci, seu proprij
territorij, quando ad illam ferendam opus
est iurisdictione contentiosa: quia iurisdi-
ctio contentiosa non potest exerceri extra
proprium territorium absque licentia Or-
dinarij, sicut neque potest exerceri in lo-
co exempto, *cap. fin. de Constit. in 6.*
206 Limita 1. quando non est opus huius-
modi iurisdictione contentiosa: tunc enim
Episcopus potest ferre censuram etiam in
alieno territorio, vt si illam ferat pro re
manifesta, quæ causæ cognitionem non re-
quirit, vel si eam requirit, facta est in pro-
prio territorio: quemadmodum potest eã
ferre cum licentia Ordinarij illius loci,
Auil.

legitima 28. Iunij 1606. coram Penia, & dec. 101. nu. 8. & 9. coram Andrea.

SVMMARIVM.

137 *An consuetudo, qua primogenitus succedit, & excludit alios, extendatur etiam ad clericos.*

138 *Statutum laicale non potest disponere de re Ecclesiæ etiam respectu vtilis dominij.*

139 *Iudex laicus non est Iudex competens clerici venientis ad causam.*

140 *Causa decimarum, quæ datæ sunt in feudum secularibus, discutienda est coram Iudice ecclesiastico.*

Causa iurispatronatus, non nisi ecclesiastico iudicio potest diffiniri, ibid.

141 *Bona emphiteotica Ecclesiæ à laicis possessa alienari possunt in forenses non obstante statuto.*

142 *Statutum disponens de bonis emphiteoticis Ecclesiæ, an sit contra libertatem ecclesiasticam.*

143 *Forensis alteri forensi vendere non prohibetur, si statutum subditis alienationem immobilium interdiceret in non subditos.*

144 *Dicitur quis propriè subditus ratione domicilij.*

145 *Statutum prohibens alienationem per contractus, & actus inter viuos, an impediat alienationem, quæ fit in vltima voluntate.*

Quando stante incapacitate hæredis instituti, hæreditas deuoluatur ad fiscum, & quando ad proximiores, ibidem, & nu. seq.

146 *Quando emphiteuta alienans sine consensu Domini, cadat à iure suo, & quando non.*

Quid si alienatio esset nulla, ibid.

147 *Quando venientes ab intestato, vel fiscus teneantur præstare legata à testatore relicta.*

148 *An Ciuis loci ex priuilegio, possit acquirere bona existentia in eodem loco, non obstante statuto prohibente alienationē bonorum in forenses.*

149 *Quid si forensi conditionaliter aliquid relinquatur contra prohibitionem statuti.*

150 *Filius ab hostibus captus, propter spem postliminij, impedit, nè alij succedant.*

151 *Senator Vrbis, & aliorum locorum, eiusque filij, nepotes, & pronepotes possunt acquirere non obstante prohibitione statuti.*

152 *Senator, vbicunque sortitur hanc dignitatem, ibidem contrahit domicilium.*

153 *Ciuilitas acquisita à Patre, an transeat in filios.*

154 *An Prætores, Aduocati, & alij Doctores, qui ratione officij merentur stipendia in aliqua Ciuitate, milites, seu stipendiarij, & scholares possint acquirere in loco, in quo morantur, non obstante statuto.*

155 *Beneficiatus efficitur Ciuis, quandiù beneficium possidet.*

156 *Vxor forensis nupta Ciui potest acquirere stabilia non obstante statuto.*

157 *Statuto simpliciter prohibente alienationem stabilium in forenses, potest quis forensibus cedere iura, & actiones.*

158 *Quid si statutum de iuribus, & actionibus specificè loquatur.*

Quæstio VII.

An sub statuto laicorum prohibente alienationem bonorum stabilium in forenses, comprehendantur bona emphiteotica Ecclesiæ à laicis possessa.

137 AFfirmat *Anchar. cons. 125. sub nu. 7. & cons. 433. nu. 3.* vbi etiam dicit, quod consuetudo, qua primogenitus succedit, & excludit alios, extenditur etiam ad clericos, *Alex. cons. 9. nu. 2. vol. 5. Surd. dec. 160. nu. 13. & alij*, ea ratione moti, quia vtile dominium, dum est apud emphiteutam laicum, habetur pro laicali, & per consequens de eo potest disponere statutum laicorum.

138 Sed negatiuam sententiam vti veriorem alij sequuntur, asserentes, non posse statutum laicale ex defectu potestatis disponere de re Ecclesiæ etiam respectu vtilis dominij, quia dominium vtile connexum est cum dominio directo Ecclesiæ, in quo tamquam in prima causa inseparabiliter inhæret; vnde sicut dominium directum Ecclesiæ non subijcitur dicto statuto, *vt d. Bart. in l. dudum, C. de contrah. empt. & alij apud Ciriac. cont. 530. n. 12. 13. 52. & seq. & est communis opinio Doctorum*: ità nec eidem subijcitur vtile dominium, etiamsi à laicis possideatur, *arg. l. si communem, ff. Quem. seru. amit. & ità tenuit Butr. in cap. qua in Ecclesiarum. & in cap. Ecclesia S. Mariæ, de Constit. Soc. sen. cons. 55. lib. 1. Laderch. cons. 103. n. 3. post med. quos refert, & sequitur Rot. in Ferrariensi bonorū de Sbianchis 28. Aprilis 1617. coram Pamphilio, prout refert Ciriac.*

risc. post contr. 205. lib. 2. Farinac. post tom. 2. cons. decis. 305. & in Romana domus de Scapuccijs 19. Ianuarij 1611. coram Coccino, quæ apud Pacif. de Salu. interd. est
139 decis. 238. vbi subijcit, quod Iudex laicus non est Iudex competens clerici venientis ad causam, etiamsi renunciet priuilegio fori, & ità censuit eadem Rota 28. Maij 1631. coram Merlino, prout refert Diana post 5. par. resol. mor. fol. 456. vbi
140 addit, quod causa decimarum, quæ datę sunt in feudum sęcularibus, discutienda est coram Iudice ecclesiastico, licèt dominium huiusmodi fructuum spectet ad laicos, quia cum feudum prædictum oriatur, & dependeat à iure spirituali, & ecclesiastico, non potest Iudex laicus de eo cognoscere: quemadmodum causa iurispatronatus, quia connexa est spiritualibus causis, non nisi ecclesiastico iudicio potest diffiniri, vide tex. in cap. quanto, & cap. ce-
141 terùm, de Iudic. vnde huiusmodi bona emphiteotica Ecclesiæ non obstante statuto alienari possunt in forenses, cum originaliter tanquam ecclesiastica, sint exempta à statutis laicorum, Bart. in l. filiusfam. 117. §. Diui, 2. n. 12. ff. de leg. 1. vbi etiam
142 obseruat, quod tale statutum, si disponeret de bonis emphiteoticis ecclesiæ, esset contra libertatem ecclesiasticam, Rip. respons. 4 num. 5. & seq. tit. de Iure gent. ciuil. Castrens. cons. 5. vol. 2. Plot. cons. 19. nu. 11. & seq. Menoch. cons. 165. & alij apud Ciriac. d. contr. 205. nu. 156. & seq.
143 Immò tale statutum non semper inter laicos locum habet: nam forensis alteri forensi vendere non prohiberetur, si statutum subditis alienationem immobilium interdiceret in nō subditos: forensis enim, qui vendit, non censetur propriè subditus, cum non sustineat onera personalia, licèt
144 sustineat realia ratione bonorum: sed dicitur quis propriè subditus ratione domicilij, Bart. in l. multum interest, 33. vers. Vnde si statutum est hic, ff. de Verb. oblig. Bald. cons. 411. sub num. 2. vol. 1. Rip. respons. 4. nu. 11. sub tit. de Iure gent. ciuil. Cephal. cons. 13. nu 8. & cons. 161. nu. 10. Card. Seraphin. decis. 843.
145 2. Si statutum huiusmodi prohibeat alienationes per contractus, & actus inter viuos, non impediret alienationem, quæ fieret in vltima voluntate, l. verba, contraxerunt, 20. ff. de Verb. signif. Bald. cons. 358. nu. 4. vol. 1. & cons. 253. & cons. 310. num. 3. vol. 3. Alex. cons. 120. sub num. 2. vol. 1. & alij apud Ciriac. contr. 205. nu. 149. & seq. & si statutum comprehenderet etiam alienationes, quæ fiunt in testamento, seu vltima voluntate, per simplicem institutionem bona non deuoluerentur ad fiscum, quando hæreditas non fuit adita: vel si adita, adhuc non fuit apprehensa actualis possessio à forensi, sed tunc stante incapacitate hæredis instituti, hæreditas deuoluitur ad proximiores capaces, Rip. respons. 4. nu. 16. & seq. sub tit.
146 de Iure gent. ciuil. vbi etiam dicit, quod emphiteuta alienans sine consensu Domini, non cadit à re emphiteotica, nisi sequuta traditione, quia tunc alienatio dicitur perfecta, Socin. iun. cons. 3. nu. 19. & seq. vol. 3. Alciat. cons. 31. nu. 51. lib. 9. & cons. 43. & 47. lib. 2. vbi idem dicit, si possessio translata esset per clausulam constituti, quia cum simus in materia odiosa, fieri debet stricta interpretatio, vt lex requirens traditionem, intelligatur de actu naturali, non de ciuili tantùm, Ciriac. contr. 230. nu. 16. & seq. vbi etiam obseruat, quod fisco non acquiruntur bona ob alienationem factam contra prohibitionem statuti, si alienatio est nulla, & contr. 205. nu. 171. subdens, quod si statutum huiusmodi non reseruat aliquod ius proximioribus, dicitur principaliter contemplatus fiscus.

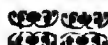
147 An verò annullato testamento ob incapacitatem hæredis instituti, teneantur venientes ab intestato præstare legata? Resp. affirmatiuè, si in testamento adsit clausula codicillaris, Turret. in tract. de clausul. codicill. q. 42. & 44. quem refert, & sequitur Ciriac. d. contr. 230. num. 18. & 19. vbi addit, quod fiscus etiam tenetur ad legata, si talia bona caperet tanquam vacantia, quando non adessent proximiores.

148 3. Si forensis fiat per priuilegium ciuis illius loci, vbi adest tale statutum, posset tunc acquirere bona existentia in eodem loco: ciuis enim per priuilegium fruitur beneficijs, quę competunt originarijs ciuibus, l. 1. vbi Bart. num 15. ff. ad municip. l. ciues 7. C. de Incol. lib. 10. idem Bart. in l. si maritus, 15. §. legis, ff. Ad l. Iul. de Adulter. Bald. in l. 3. §. hæc verba, ff. de Negot. gest. Alexan. cons. 99. nu 5. vol. 6. Ruin. cons. 139. num. 23. vol. 5. vbi dicit, quod alienatio facta in forensem, confirmatur, si fiat ciuis, Grauett. cons. 535. n. 16. Rol. cons. 60. nu. 19. vol. 1. & cons. 67. sub nu. 44. vol. 5. Ciriac. contr. 273. nu. 4. & contr. 205. nu. 56. & seq. Castr. cons. 234. sub nu. 3. vol. 2. Decian. cons. 16. nu. 97. vol. 4. Plot. cons. 19. nu. 18. Menoch. cons. 165. sub num. 9. Bart. Socin. cons. 19. sub num. 3. & 4. vol. 3. Alciat. cons. 21. in fin. lib. 2. Rip. respons. 4. nu. 24. sub tit. de
149 Iure gent. ciuil. vbi etiam obseruat,
quod

quod si forensi conditionaliter relinquitur contra prohibitionem statuti, ius alteri non defertur; sed stat in suspenso, donec spes, & possibilitas adest, vt fiat capax;
150 quemadmodū filius ab hostibus captus, propter spem postliminij, impedit, nè alij succedant, *l. 2. §. si verò apud hostes, ff. Ad Senatusc. Tertyll. l. si duobus 16. ff. de leg. 1. l. 1. §. si quis proximior, ff. Vnde cognat. l. 3. §. vtique & ex lege, ff. de suis, & legit.* & tunc si alter, ad quem spectarent bona, apprehendat eorum possessionem, retinet illa vti administrator, non autem tamquā sua, & superueniente capacitate resoluitur omne ius possessoris, ac tenetur illamet restituere cum redditione rationis administratorum, *Bald. in l. si quis instituatur, in princ. ff. de hered. instit. Menoch. lib. 4. præsumpt. 159. nu. 18. Ciriac. d. contr. 205. nu. 88. & seq.*
151 Idem dicendum in Senatore Vrbis, & aliorum locorum, eiusque filijs, nepotibus, & pronepotibus: isti enim, quamdiù morantur in loco dignitatis, possunt acquirere
152 non obstante statuti prohibitione, quia Senator, vbicumque sortitur hanc dignitatem, ibidem contrahit domicilium, *l. Senatores 11. ff. de Senator.* & ciuilitas acquisita
153 à patre, transit etiam in filios eo tempore natos, *iuxta tex. in l. filij 22. §. Senatores, 1. ff. Ad municipal.* Ciriac. contr. 273. nu. 34. & contr. 450. num. 3. & seq.
154 vbi id etiam extendit ad Prætores, Aduocatos aduocationis officium actu exercentes, & alios Doctores, qui ratione officij merentur stipendia in aliqua Ciuitate, siue actu legant, siue non: quemadmodum milites, seu stipendiarij habentur pro ciuibus in loco, vbi stipendium merentur, & ibi forum sortiuntur, *glos. in l. ciues, ver. allectio, in princ. C. de Incol. lib. 10. Bart. in l. municeps, 23. §. miles, ff. Ad municip.* vbi id intelligit, donec ibi merentur stipendium, *& in tract. de Represal. in 5. quæst. 5. quæst. principal. nu. 12.* vbi idem dicit de scolatibus in loco studij, *Boer. decis. 160. sub nu. 19. & seq.* vbi, quod etiam
155 Beneficiatus efficitur ciuis, quamdiù beneficium possidet, *Gratian. discept. for. cap. 186. nu. 3.*
156 Item vxor forensis nupta ciui non impeditur acquirere stabilia non obstante tali statuto, & si vidua sit, non prohibetur viro succedere: quia vxor acquirit ciuilitatem mariti, non solum habitationis, sed etiam originis, vel alterius loci, tam constante matrimonio, quām eo soluto, donec permanet in viduitate, & gaudet omnibus priuilegijs mariti, *l. filij 22. §. vidua, ff. Ad municip. l. quoties 3. vbi Bart. C. de Priuil.* *scholar. lib. 12. Bald. in l. cum te, 10. sub nu. 1. C. de Nupt. Socin. Sen. consf. 81. vol. 3.* vbi, quod potest retinere iam quæsitum, etiamsi deinde nubat forensi, *Corn. cons. 111. sub num. 4. vol. 3. & alij, quos refert, & sequitur Ciriac. contr. 273. nu. 41. & seq.*
157 4. Si statutum simpliciter prohibeat alienationem stabilium in forenses, poterit quis vendere, seu cedere forensibus iura, & actiones, quia tale statutum vti exorbitans à iure communi, hæc non comprehendit, *Rim. sen. cons. 244. & alij apud Ciriac. contr. 230. nu. 1. & seq.* vbi
158 addit, quod si statutum huiusmodi etiam de iuribus, & actionibus specificè loquatur, intelligendum est in dubio de iuribus, & actionibus ad stabilia competentibus, propter præcedentem qualitatem stabilium, & ideò non comprehenderet eredita alterius generis, *quicquid in contrarium sentiat Roman. cons. 509. num. 18.*

SVMMARIVM.

159 *Ciuitas subiecta subijcitur etiam statutis Ciuitatis, seu loci dominantis, quando non habet particulare statutum: declaratur nu. 163.*
160 *Aegidiana constitutio non extenditur ad loca, in quibus adsunt statuta particularia.*
161 *Quando statutum possit tolli sine auctoritate Superioris.*
162 *In casu non deciso per statutum loci particulare, semper recurritur ad statuta loci dominantis.*
163 *Quando deficit statutum loci particularis, recurrendum est ad Ciuitatem Superiorem.*
164 *Quando locus inferior ligetur statutis loci dominantis.*
165 *An locus subiectus subijciatur etiam consuetudini loci dominantis.*
166 *Quid si nec in loco subiecto, nec in loco dominante adesset aliqua consuetudo.*
167 *An consuetudo loci extendatur ad alium locum vicinum.*
168 *An statutum faciens mentionem de persona, comprehendat vniuersitatem, vel collegium.*

Quæstio

Quæstio VIII.

An Ciuitas subiecta subijciatur etiam statutis Ciuitatis, seu loci dominantis.

159 Resp affirmatiuè, quando Ciuitas subiecta non habet particulare statutum; secus si habeat statuta propria: vbi enim concurrunt duo statuta, alterum particulare loci, alterum verò generale Prouinciæ, magis attenditur statutum speciale loci, *l. fin. C. de Testam. §. fin. vbi DD. Inst. de satisdat. Bald. conf.* 201. *num.* 2. *vers. in contrarium, lib.* 1. *Roman. conf.* 318. *& conf.* 61. *in fin. Cephal. conf.* 169. *nu.* 7. *lib.* 2. *Parif. conf.* 25. *nu.* 42. *vol.* 4. *Seraph. dec.* 343. *& dec.* 942. *nu.* 15. Rot. *Diuers. dec.* 384. *par.* 1. *& decis.* 330. *par.* 2. vbi,
160 quod Aegidiana constitutio non extenditur ad loca, in quibus adsunt statuta particularia, *Gratian. discept. forens. cap.* 9. *nu.* 3. quod præcipuè procederet, quando statutum loci inferioris esset confirmatum à Principe, quia tunc diceretur conditum à confirmante, *l.* 1. *§. sed neque, C. de vet. iur. enucl. Bart. in l. more maiorum, nu.* 5. *ff. de Iurisd. omn. Iud. Alex. conf.* 123. *nu.* 17 *vol.* 4. *& conf.* 151. *nu.* 5. *vol.* 2. *Ciriac. contr.* 321. *num.* 90. *Gratian. d. cap.* 9.
161 *nu.* 4. *& seq.* vbi etiam obseruat, quod statutum per se validum tamquam non indigens confirmatione, quamuis postea confirmatum, poterit tolli sine auctoritate Superioris: secus quando sine confirmatione erat inualidum, *ex trad. per. DD. in l. omnium, C. de Testam.*
162 Prædicta tamen conclusio intelligenda est, vt procedat, quando statutum loci determinat casum, de quo dubitari contingit: nam in casu non deciso semper recurritur ad statuta Ciuitatis, seu loci dominantis, *latè Hond. conf.* 13. *nu.* 11. *&* 58. *lib.* 1. *Caualcan. de Tutor. nu.* 93. *Greg XV. dec.* 260. *nu.* 4. vbi, quod constitutio Marciæ requirens insinuationem, non tollitur per statutum loci particularis requirentis certas solemnitates nulla facta mentione de insinuatione; quando enim dispositiones non sint ad inuicem incompatibiles, vna non est abrogatoria alterius, *vt ibi obseruat Bertramin. nu.* 19. *Gratian.*
163 *d. cap.* 9. *nu.* 24. vbi etiam obseruat, quod quando deficit statutum loci particularis, recurrendum est ad Ciuitatem superiorem, etiamsi in loco per aliud statutum disponatur, quod deficientibus statu- seruetur ius commune, quia statutum -tis superioris vim obtinet iuris cō- n. *Ciriac. d. contr.* 321. *nu.* 90.
164 -rua tamen, quod locus inferior non ligatur statutis loci dominantis, nisi sit suppositus totali ipsius loci dominantis iurisdictioni, *Riminal. conf.* 9. *nu.* 23. *vol.* 1.
165 Sed quæres, an Ciuitas, seu locus subiectus subijciatur etiam consuetudini loci dominantis? Resp. affirmatiuè, quando in Ciuitate subiecta non adest particularis consuetudo; secus si ibi adesset specialis consuetudo, *Rota coram Card. Blanchetto in Sutrina donationis bonorum* 13. *Maij* 1593. *quam refert Gratian. discept. forens.*
166 *cap.* 965. *nu.* 19. Si verò nec in Ciuitate subiecta, nec in loco dominante adesset consuetudo, tunc recurrendum est ad ius commune, *Card. Seraphin. dec.* 1161.
167 Quæres 2. an consuetudo loci extendatur ad alium locum vicinum? Resp. quod consuetudo regulariter non extenditur de loco ad locum quamuis vicinum, sicut nec extenditur de persona ad personam, nec de casu ad casum, *Crauett. conf.* 96. *nu.* 4. *Card. Mantic. dec.* 284. *nu.* 6. nisi eadem subsit ratio, vel æquitas: tunc enim conceditur extensio vsus, & consuetudinis de loco ad locum, de persona ad personam, & de casu ad casum, *vide Menoch. de retinen. rem.* 5. *nu.* 65.
168 Quæres 3. an statutum faciens mentionem de persona, comprehendat vniuersitatem, vel collegium? Resp. negatiuè, quia Vniuersitas est persona ficta, *Bald. in l. omnes populi, in pen. q. ff. de Iust. & Iur. Ludou. dec. Lucen.* 39. *n.* 35. *& seq.* vbi etiam dicit, quod constituens procuratorem ad agendum contra omnem personam, non videtur illum constituisse ad agendum contra Vniuersitatem, vel Remp.

SVMMARIVM.

169. *Lex, & statutum semper præsumuntur esse in viridi obseruantia, nisi contrarium probetur: limitatur nu. seq.*
170 *Statutum vsu receptum in vno loco, non præsumitur vsu receptum in alio.*
171 *Quando probetur contrarius vsus.*
172 *Lex indeterminatè loquens circa locum, & tempus, intelligi debet de omni loco, & tempore.*
173 *Testes indeterminatè loquentes circa locum, & tempus, non probant maleficium.*
174 *Valet argumentum regulariter à verbis legis ad verba hominis.*

Quæstio IX.

An leges, & statuta locorum præs[um]antur vsu recepta.

169 Alij sentiunt, quod non præsumuntur vsu recepta, & ideò probari debeat de vsu a maiore parte populi, tùm quia id est quid facti, tum quia leges, & statuta semper habent tacitam conditionem, dummodò vsu recipiantur, cum tollantur per contrarium vsum, *Socin. iun. consf.* 32. *nu.* 47. *lib.* 3. *Menoch. lib.* 2. *præsumpt.* 2. *num.* 1. *& seq.* contrarius verò non vsus probatur eo ipso, quod non probatur vsus, *Caputaq. dec.* 203. *par.* 3. subdens, quod de vsu non constaret, si probaretur, statutum per paucas vices vsu fuisse receptum.

Contraria tamen sententia videtur verior: lex enim, & statutum semper præsumuntur esse in viridi obseruantia, nisi contrarium probetur; vnde is, qui allegat legem, vel statutum, habet intentionem fundatam in illis, *l. Arriani, C. de Haret, Bart. in l. certa forma, nu.* 5. *Cod. de Iur. fisc. lib.* 10. *Gozad. consf.* 16. *nu.* 16. *Natt. consf.* 340. *num.* 31. *lib.* 2. *Alciat. consf.* 2. *nu* 33. *lib.* 9. *Rolan. consf.* 90. *nu.* 53. *lib.* 1. *Rot. dec.* 775. *nu.* 1. *par.* 1. *diuersf. Put. decif.* 1. *in fin. lib.* 1. *Benitend. dec.* 13. *n.* 10. quod præcipuè procedit in constitutionibus Summi Pontificis, quæ eo ipso ac sunt promulgatæ, censentur effectuatæ, nec potest contra illas induci non vsus, neque contrarius vsus, si ex coniecturis colligatur, Papam velle independenter ab acceptatione populi obligare, *Bonacin. in tract. de legib. disp.* 1. *q.* 1. *pun.* 4. *nu.* 28. *& 29. Dian. par.* 7. *resol. mor. tract.* 1. *res.* 8. *Card. Caualer. dec.* 423. *nu.* 4. *de quo latiùs diximus in tract. de Regim. Eccles. lib.* 1. *c.* 1. *nu.* 21. *& seq.*

170 Limita, quando statutum vnius loci traheretur ad alium locum; statuta enim regulariter non operantur extra territorium statuentium, *l. fin. cum ibi not. ff. de Iurisd. omn. Iud.* idemque dicendum, quando statutum loci dominantis traheretur ad loca subiecta, in quibus extent particularia statuta; tunc enim huiusmodi statutum, licèt præsumatur vsu receptum in loco dominante, non tamen ità præsumeretur in locis subiectis, si in subiectis extent particularia statuta, *Cephal. consf.* 13. *nu.* 8. *Ciriac. contr.* 205. *nu.* 140. *& seq.*

171 Notandum est autem, quod contrarius vsus non probatur per aliquos actus in contrarium factos, nisi etiam probetur, quod illi habuerint effectum, & quod talis obseruantia deuenerit ad notitiam maioris partis populi, *Mantic. de Tacit. lib.* 5. *tit.* 13. *nu.* 42. *Seraphin. dec.* 153. *nu.* 3.

172 Quæres, quomodò intelligatur lex indeterminatè loquens circa locum, & tempus? Resp. quod intelligi debet de omni loco, & tempore, *Bart. in l.* 1. *ff. de Aleat.*

173 vbi subijcit, quod si testes indeterminatè loquerentur circa locum, & tempus, non probarent maleficium, *Alba consf.* 241.

174 *nu.* 5. *& seq.* vbi etiam dicit, quod valet argumentum regulariter à verbis legis ad verba hominis.

SVMMARIVM.

175 *Potest appellari à statuto, si conditum fuerit contra certam personam.*
Quando dicatur conditum contra certam personam, ibidem.

176 *An in tali casu sufficiat contradictio facta in tempore.*

Quæstio X.

An, & quando appellare quis possit à statuto.

175 Resp. quod aut statutum, seu alia constitutio sit cōtra certam personam, & tunc illa potest appellare; aut fit generaliter, & eo casu non conceditur appellatio, *Bart. in l. omnes populi, nu.* 53. *in* 5. *q. in fin. ff. de Iust. & iur.* vbi dicit, quod licèt statutum, seu constitutio verbis generalibus conclpiatur, si tamen probari potest legitimis coniecturis, fuisse tale statutum in odium certæ personæ specialiter confectum, tunc à tali iniquitate, licita esset appellatio, & posset per Superiorem corrigi, *& in l. fin. nu.* 3. *ff. de Appell. recip. Bald. in l.* 2. *§. postea, ff. de orig. iur.* vbi, quod à speciali iniquitate, quæ non tangit omnes, sed paucos, appellari potest, *& in l. iudicibus, num.* 2. *C. de Appell. & in l. quisquis, nu.* 2. *C. Quor. appell.* vbi dicit, quod potest appellari à statuto, si verbis sit generale, & in effectu singulare, puta si statutum conditum fuerit in præiudicium tertij: tunc enim appellare poterit tertius iniquè per statutum oppressus, *vt inquit Alex. consf.* 130. *nu.* 14. *lib.* 2. *Rot. diuersf. dec.* 64. *& dec.* 50. *par.* 2. vbi, quod licita est appellatio à statuto cogente homines, vt accedant ad molendina Ciuitatis, tamquam facto in præiudicium particularis perso-

personæ, hoc est eorum, qui molendina extra Ciuitatem existentia possident, *Rol. cons. 22. nu. 16. & seq. & cons. 99. nu. 11. & seq. & num. 42. lib. 2.* vbi dicit, quod statutum dicitur factum in præiudicium certæ personæ, si ligaret vnum quarterium Ciuitatis tantùm.

176 In tali tamen casu, quando statutum conditum fuit in præiudicium certæ personæ, non requiritur necessariò appellario, sed sufficit contradictio facta in tempore, *Bart. in d. l. fin. nu. 3. ff. de Appell. recip. Rot. d. dec. 50. num. 13. & seq. par. 2. Diuers.*

SVMMARIVM.

177 *Constitutiones Aegidianæ in toto Ecclesiastico statu seruantur: constitutiones verò Carpenses non egrediuntur Picenum.*

178 *Dictæ constitutiones non habent locum in foro ecclesiastico, & vbi agitur de re Ecclesiastica, vel de personis ecclesiasticis.*

179 *Constitutiones Aegidianæ locum habent tantùm in Terris, & Ciuitatibus immediatè subiectis Romanæ Ecclesiæ, non verò in alijs: limitatur nu. seq.*

180 *Quid si bona non sint Sedi Apostolicæ immediatè subiecta, sed tantùm personæ litigantes, & lis vertatur in loco eidem Sedi Apostolicæ immediatè subiecto.*

181 *Et quid si lis agerctur in loco quidem Sedi Apostolicæ immediatè subiecto, sed litigantes non essent eidem Sedi immediatè subiecti.*

182 *Constitutiones Aegidianæ non sunt seruandæ in locis, vbi super eisdem articulis adsunt particularia statuta, seu consuetudines.*

183 *Constitutiones à Superiore editæ pro vno loco, an, & quando extendantur ad alia loca.*

184 *Quando constitutio dicatur fauorabilis.*

Quæstio XI.

In quibus locis seruari debeant constitutiones Aegidianæ, & Carpenses.

177 RESP. quod constitutiones Aegidianæ in toto Ecclesiastico statu seruantur: constitutiones verò Carpenses non egrediuntur Picenum; nam Rodulphus Cardinalis Carpensis solùm Piceni Legatus fuit, & ideò eius cõstitutiones in dicta tantùm ditione seruandæ sunt, quia per constitutionem Pauli III. *quæ in nou. Bullar. est 17.* non fuerunt extensæ vltra legationem eiusdem Card. Carpensis, prout extensæ, seu potius confirmatæ fuerunt constitutiones Aegidianæ: nam Aegidius Cardinalis Carillus pro tota Italia, dum Summi Pontifices Auenione degebant, legatus fuit constitutus, & ideò in toto statu Ecclesiastico seruari debent eius constitutiones, *Caput. dec. 226. par. 1.* vbi dicit, quod Sixtus IV. extendit cõstitutiones Aegidianas ad omnes terras Ecclesiæ, *prout in eius constit. 15. in nou. Bullar.* & ideò Ciuitas Auenionensis, quæ etiam est sub potestate Ecclesiæ, venit in illa extensione Sixti potius per viam comprehensionis, quàm extensionis, *Beltram. ad Grig. dec. 260. num. 17. Rot. dec. 780. nu. 4. par. 2. Diuers. & apud Paeif. de Salu. interd. dec. 208. nu. 5. & 6. & in Imolen. damnorum 22. Iunij 1611. coram Card. Sacrato, & in Cesenaten. prædij 29. Maij 1626. coram Manzanedo, & in Romana dotis 20. Nouembris 1630. coram Pirouano, & dec. 238. num. 15. & 16. & dec. 260. num. 3. & 4. par. 6. Recent. Ridolphin. in Prax. iudic. par. 2. cap. 6. n. 121. cum seq.*

178 Obserua tamen, quod dictæ constitutiones locum non habent in foro Ecclesiastico, & vbi agitur de re ecclesiastica, vel de personis Ecclesiasticis, quia Cardinalis Aegidius, qui eas condidit, erat Legatus ad temporale gubernium, & ideò non habebat iurisdictionem in dictis casibus, *Cherubin. ad constit. 17. Pauli III. schol. 2. & ad constit. Sixti IV. schol. 1. Card. Seraphin. dec. 424. Grat. decis. March. 55. nu. 10. Ridolphin. loco cit. nu. 149. & seq.* vbi dicit, quod Aegidianæ non est locus, quando agitur de quocunque præiudicio Ecclesiæ, etiamsi lis ageretur inter laicos.

179 Obserua 2. quod constitutiones Aegidianæ locum habent tantùm in terris, & Ciuitatibus immediatè subiectis Romanæ Ecclesiæ, non verò in alijs, *vt declarauit Sixtus IV. d. constit. 15. & obseruat Cherubin. ibidem schol. 2.* vbi dicit, quod in terris Romanæ Ecclesiæ mediatè subiectis seruandæ non sunt, quia in exordio dictæ constitutionis Sixti IV. expressa fit mentio de locis immediatè subiectis, *Gratian. d. dec. 55. num. 8. & 9. Ridolphin. d. par. 2. cap. 6. nu. 122. & 139. cum seq.* vbi subijcit, quod etiamsi bona, de quibus agi-
180 tur, non sint Sedi Apostolicæ immediatè subiecta, si tamen lis vertatur in Curia, vel in alio loco eidem Sedi Apostolicæ immediatè subiecto, & personæ litigantes similiter sint Sedi Apostolicæ immediatè subiectæ, locum haberet Aegidiana, *vt stnsit Rot.*

Rot. apud Pacif. de Salin. interd. decis. 233. nu. 2. & dec. 79. nu. 19. par. 5. tom. 1. re-

181 *cent.* immò locus esset Aegidianæ, si lis ageretur in Rota, vel in alio loco immediatè subiecto Romanæ Ecclesiæ, etiamsi litigantes nō essent eidem Romanæ Ecclesiæ immediatè subiecti, quia debet seruari ius fori, in quo litigatur, *Rot. in Reatina confinium 9. Iunij 1606. coram Card. Lancellotto, & decis. 117. nu. 18. & 19. eadem par. 5. tom. 1. recent.*

182 Obserua 3. quod constitutiones Aegidianæ non sunt seruandæ in locis, vbi super eisdem articulis adsūt particularia statuta, seu consuetudines, *vt declarauit Sixtus IV. d. constit. 15. Rot. dec. 330. nu. 3. par. 2. Diuers. Corn. cons. 151. nu 6. vol. 3. Cherubin. ad constit. 17. Paul. III. schol. 1. Ridolphin. in Prax. iudic. par. 1. cap. 6. num. 126.*

183 Notandum est etiam, quod constitutiones à Superiore editæ pro vno loco, si sint fauorabiles, & militet eadem ratio, extenduntur ad alia loca, *Caput. d. dec. 226. par. 1. Gratian. d. dec. 55. num. 3. & seq.*

184 vbi, quod constitutio dicitur fauorabilis, si per eam reducamur ad ius commune.

SVMMARIVM.

185 *An & quando Aduenæ subijciantur statutis locorum, in quibus morantur, & quando non, & nu. 186. & 191. cum seq.*

186 *Consuetudines, quæ à iure cōmuni exorbitant, non debent extendi, sed restringi tanquam odiosæ.*

187 *An Aduenæ teneantur seruare dies festos particulares eius loci, per quem transeunt.*

188 *An Sacerdos Græcus, vel latinus possit seruare ritum Ecclesiarum eius loci, in quo hospitatur.*

189 *An extraneus ligetur censuris latis à Superiore loci, si ibi breui tempore intendat morari.*

190 *An forenses visitantes consanguineas moniales, subijciantur pœnis ab Episcopo eius loci nouiter inductis.*

191 *An Vagi, seu vagabundi obligentur legibus, & consuetudinibus locorum, in quibus hospitantur.*

Et an possint puniri à loci Magistratu ob delicta etiam alibi commissa, ibidem.

192 *Quid si eedem leges, & consuetudines vigerent in domicilio exterorum, & nu. seq.*

193 *Præceptum semel tantùm obligat.*

194 *Exteri tenentur seruare edicta, & constitutiones loci, ad quem perueniunt, quando aliàs sequeretur aliquod damnum eiusdem loci.*

195 *Quid si alioquin scandalum orietur.*

196 *Forenses etiam tenentur seruare solemnitates loci, vbi contrahunt.*

Quæstio XII.

Vtrum aduenæ, & peregrini teneantur seruare leges locorum, in quibus pro tempore morantur.

185 Resp. quod aut accedunt ad locum animo inhabitandi ad longum tempus, & tunc, cum eius loci forum sortiantur, & quasi domicilium ibi contrahant, *l. hæres absens, §. proinde, ff. de Iudic.* omnibus eiusdem loci legibus, & consuetudinibus obligantur, *Palud. in 4. dist. 15. quæst. 4. art. 3. S. Anton. par. 2. tit. 6. c. 2. §. 2. Sylu. in ver. domicilium, nu. 2. Nau. in tract. de Iubileo, not. 32. ver. incola, nu. 43. Iordan. var. elucubr. lib. 8. tit. 1. de constit. nu. 30.* vbi dicit, quod quando aduenæ ad locum accedunt animo manēdi maiore anni parte, tunc, etiam prima die accessus ob præfatam animi destinationem subijciuntur statutis eiusdem loci, & ligantur censuris, & ad hunc effectum satis est, vt accedant animo tractandi aliquod negotium, maiorem anni partem requirens; secus si non decreuerint ibi manere maiore anni parte: quamuis enim regulariter eo ipso quod aliquis committit delictum in aliquo territorio, fiat statim subditus Superioris illius loci, *cap. fin. de for. comp.* hoc tamen non procedit ad effectum incurrendi censuras: quia in tali casu prærequiritur, vt faciens contra præceptum continens censuram, esset antea subditus: censura enim non fertur nisi in subditos; extraneus autem, qui non accedit animo permanendi maiore anni parte, non fit subditus superioris loci, cuius præceptum violauit, consequenter non ligatur censura, *Bonacin. de Censur. in comm. disp. 1. q. 1. pun. 11. nu. 30. & seq. & in tract. de legib. disp. 1. q. 1. pun. 6. nu. 38. vers. dixi &c. & alij apud Layman. in theol. mor. lib. 1. tract. 4. cap. 12. num. 1.* vbi etiam dicit, quod longum tempus in tali casu censetur, si aduenæ non maiore anni parte inhabitare velint, sed aliquanto breuiori tempore, dummodò in eo loco, certo permanendi proposito alicuius negotij, vel negotiationis causa domum, officinam, vel

vel tabernam fixerint, vel saltem conduxerint, *per d. tex. in l. hæres absens, §. proinde, & in hoc conueniunt ferè omnes Doctores*.

Aut adueñę in loco moraturi non sunt, sed tantùm hospitaturi, vel transituri, & tunc obligantur quidem communibus legibus, & consuetudinibus, etiamsi in eorum patria fortè non obseruentur, non tamen obligantur legibus, & consuetudinibus eius loci proprijs, siue specialibus, cũ ad hunc effectum requiratur certa scientia, *glos. in cap. illa, ver. veneris, dist. 12. Bald. in l. 1. nu. 22. C. de Sum. Trinit. & alij apud Layman. d. lib. 1. tr. 4. cap. 12. nu. 3. quicquid dicat Abb. in cap. consilium, nu. 6. de obseru. ieiun. Nauar. in man. cap. 13. nu. 5. & cap. 23. nu. 120.*

186 Hinc inferunt DD. quod si ciuis Mediolanensis reperiatur Romæ, peccaret, si primis quatuor diebus quadragesimæ non ieiunaret, etiamsi in patria sua ad id non teneatur, *Abb. in d. cap. consilium, nu. 6.* ratio est, quia leges ecclesiasticæ omnes Christianos obligant, nisi speciali priuilegio, aut iure eximantur; specialis autem illa consuetudo Mediolani, est veluti priuilegium locale, quo ciues Mediolanenses frui nequaquam possunt, dum absentes sunt; tales enim consuetudines, cum à iure communi exorbitent, non debent extendi, sed potius tamquam odiosæ restringi, *Nau. d. cap. 23. num. 120. Layman. d. lib. 1. tr. 4. cap. 12. nu. 3. & alij*.

187 Inferunt 2. quod aduenæ, & Peregrini, qui in aliena Ciuitate, vel loco non inhabitandi, sed tantùm hospitandi causa adsunt, non tenentur per se loquendo seruare dies festos proprios, seu particulares eius loci, etiamsi ibi per totum diem mãsuri sint; quia ad obligandum aliquem legibus requiritur iurisdictio, sed peregrini ob breuem hospitij moram non subijciuntur iurisdictioni, nec forum sortiuntur, *d. l. hæres absens, §. proinde, ff. de Iudic. cap. vlt. à contrario sensu, de for. comp. & sensit glos. in d. cap. illa, ver. veneris, dist. 12. & alij apud Layman. loco cit. d. cap. 12. nu. 4.*

188 Inferunt 3. Sacerdotem Grecum transeuntem per Ecclesiam latinam, huic se conformare posse, & in azimo consecrare, vel si malit, proprię Ecclesiæ morem retinere; similiter Sacerdotem latinum transeuntem per Ecclesiam Græcam, posse vel illi se conformare, & in fermentato sacrificare, vel Romanæ Ecclesiæ morem seruare; ratio est, quia peregrinus legibus, & consuetudinibus suæ patriæ proprijs liberatur, dum absens est; verum neque astringitur alienis eius loci, per quem tantùm transit, aut in quo hospitatur, *vt post Sãch. lib. 3. de matrim. disp. 18. nu. 20. obseruat Layman. d. lib. 1. tract. 4. cap. 12. num. 6.* subdens ibidem, quod si inter latinos existat Ecclesia Græca, vt Romæ, tunc latinus Sacerdos in ea celebraturus, Romanæ Ecclesiæ ritus obseruare debet, quia Græcis veluti priuilegium personale concessum est, vt in fermentato ibi consecrare liceat.

189 Inferunt 4. quod extraneus non ligatur censuris latis à Superiore loci, si ibi breui tempore intendat commorari, quia ad incurrendas censuras requiritur, vt delinquens sit subditus Superiori loci, in quo reperitur; extraneus verò non est subditus Superiori illius loci, nisi decreuerit ibi manere maiore anni parte, *Coninch. disp. 13. dub. 7. nu. 52. & 58. & alij, quos refert, & sequitur Bonacin. de Censur. in comm. disp. 1. q. 1. pun. 11. nu 20. & seq. quibus adde Bald. in l. 1. nu. 22. C. de Sum. Trin.*

190 vbi dicit, quod forenses visitantes consanguineas moniales, quando pœna est nouiter inducta per constitutionem Episcopi, non tenentur ad dictam pœnam.

191 Limitatur supradicta conclusio quoad eos, qui vagi, seu vagabundi dicuntur: isti enim cum nullibi fixum domicilium habeant, obligantur legibus, & consuetudinibus locorum, per quæ transeunt, vel in quibus hospitantur, alioquin essent melioris conditionis, quàm alij; vnde à loci Magistratu capi, ac puniri possunt ob delicta etiam alibi commissa, *Clar. in Pract. crim. §. fin. q. 39. vers. sed hic quæro &c. & ità sensit Sotus in 4. dist. 18. q. 4. art. 2. §. est hic tamen &c. Sanch. lib. 1. moral. cap. 12. nu. 23. & alij apud Bonacin. de legib. disp. 1. q. 1. pun. 6. nu. 54.* vbi dicit, quod vagi quoque censentur illi, qui priore domicilio relicto aliud quærunt, sed nondum constituerunt, *Iordan. lib. 8. tit. de Const. num. 36.* quamuis alij contrarium teneant, asserentes, quod licet per consuetudinem introductum sit, vt isti, cum proprium Iudicem non habeant, puniri possint vbicunque reperiuntur, nè eorum crimina remaneant impunita, in cęteris tamen forum non sortiuntur eius loci, in quo existunt, *arg. cap. vlt. de for. compet. ità Less. lib. 4. cap. 2. dub. 7. nu. 49. Layman. d. cap. 12. nu. 7.*

192 Limitatur 2. quando eędem leges, & consuetudines vigerent in domicilio exterorum, seu aduenarum, quia tunc tenerentur huiusmodi leges, & consuetudines etiam in alio loco obseruare, *secundùm Sanch. in oper. mor. lib. 1. cap. 12. num. 21. & 38. Suar. tom. 1. de Relig. lib. 2. cap. 14. num.*

214 *Pœnæ respicientes diminutionem status, porrigunt effectum etiam extra territorium.*

215 *Seruus pœnæ quis dicatur.*

Quæstio XIII.

An Ciues, vel Diœcesani obligentur legibus propriæ Ciuitatis, vel Diœcesis, dum absentes sunt.

197 RESp. negatiuè; sicut enim legislator extra proprium territorium iurisdictionem extendere non potest, ita nec subditi extra territorium degentes comprehenduntur sub eius legibus, vel statutis,

198 cum extra territorium iusdicenti non pareatur impunè, *cap. 2. de constit. in 6. l. fin. ff. de Iurisd. omn. iud. Abb. in cap. à nobis* 1. *nu.* 11. *de sent. excom. Nau. cap.* 23. *nu.* 120. *Sylu. in ver. excommunicatio* 2. *n.* 7. *Sanch. lib.* 3. *de matrim. disp.* 18. *Bonacin. de censur. in comm. disp.* 1. *qu.* 1. *pun.* 11.

199 *nu.* 2. vbi dicit, quod censura lata ab Episcopo etiam per modum statuti, vt si illam in Synodo, vel in edicto tulerit, obligat tantùm existentes, & delinquentes in territorio, licèt in tali casu perpetuò duret, *Layman. in Theol. mor. lib.* 1. *tract.* 4. *cap.* 11. *nu.* 1.

200 Amplia prædictam cõclusionem, vt eo magis procedat, si is, qui erat subditus, mutauit domicilium: tunc enim amplius non subijcitur legibus Episcopi loci, à quo recessit, cum non sit amplius subditus, *Alter. lib.* 3. *disp.* 9. *cap.* 5. *propos.* 2. *quem refert, & sequitur Bonacin. d. disp.* 1. *qu.* 1. *pun.* 11. *nu.* 13. vbi dicit, quod in tali casu is, qui erat subditus, non incurrit censurã, siue lata sit per modum statuti, siue per modum sententiæ.

201 Ex dictis inferunt Doctores, eum, qui nocte peruenit ad locum, vbi non ieiunatur, posse ibidem carnibus vesci, etiam si in proprio territorio, vnde illo die exierat, lex ieiunij obliget, *ità Sanch. lib.* 3. *de matrim. disp.* 18. *num.* 22. *& lib.* 1. *moral. cap.* 12. *num.* 33. *Less. lib.* 4. *cap.* 2. *dub.* 8. *quos refert Layman. d. lib.* 1. *tract.* 4. *c.* 11. *nu.* 7. *& sensit etiam Nauar. in man. cap* 23. *nu.* 120. vbi dicit, quod Nauarrus, & Lusitanus vescentes in Regione Castellæ die Sabbathi extremis, vel interioribus partibus animalium, non peccant, licèt in suis terris id eis non liceat, *Dian. resolut. mor. par.* 1. *tract.* 9. *resol.* 18. vbi, quod Mediolani non tenetur peregrini ieiunare primis quatuor diebus quadragesimæ.

202 Inferunt 2. eos, apud quos ius commune Tridentini Concilij viget, posse in alia regione, vbi illud receptum non est, inire matrimonium sine Parocho, & testibus, dummodò ex aliqua iusta causa proficiscantur ad eam regionem, *Sanch. d. lib.* 3. *de matrim. disp.* 18. *& lib.* 1. *moral. c.* 12. *nu.* 35. *Suar. lib.* 2. *de fest. cap.* 13. *nu.* 6. *Io. Capeauil. de mod. ministran. Sacramen. temp. pest. cap. vlt. q.* 16. *quos refert Layman. d. cap.* 11. *nu.* 9. *&* 10. subdens, quod licèt peccarent, si id facerent in fraudem, matrimonium tamen validè contraheretur absque Parocho, & testibus: quia hoc est speciale in matrimonio, quod cum sit etiam contractus, regulari debet secũdùm leges, & consuetudines locorum, vbi celebratur, *vt tradunt DD. in cap. vlt. de for. comp.*

203 Inferunt 3. quod non tenetur quis ad recitandum officium Diuinum, quod in patria recitari consueuit, quando ab illa est absens, quia statuta, & consuetudines locales affixæ sunt loco, & obligant tantùm existentes in eo, *cap. illa, dist.* 12. *& cap.* 2. *de constit. in 6. Nau. cap.* 23. *nu.* 120. *Villalob. in Sum. tom.* 1. *tr.* 2. *diff.* 34. *nu.* 1. *& seq. Filliuc. to.* 2. *tract.* 27. *par.* 2. *cap.* 6. *nu.* 108. *Less. lib.* 4. *cap.* 2. *dub.* 8. *nu.* 54. *Sanch. lib.* 3. *de matrim. disp.* 18. *num.* 18. *Reginald. tom.* 1. *lib.* 4. *cap.* 12. *nu.* 146. *Dian. d. par.* 1. *tr.* 9. *res.* 18.

204 Inferunt 4. statutum Episcopi v. g. excommunicantis eos, qui furtum committunt etiam in alieno territorio, non arctare existentes extra territorium eiusdem Episcopi: quia delictum inferioris tunc physicè, & moraliter consummatur in territorio alieno, *cap.* 2. *de constit in* 6. *l. fin. ff. de Iurisd. omn. Iud. Abb. in cap. à nobis,* 21. *nu.* 11. *de sent. excom. Sylu. in ver. excommunicatio,* 2. *nu.* 7. *Bonacin. de censur. in comm. disp.* 1. *q.* 1. *pun.* 11. *nu.* 3. *&* 6.

205 vbi dicit, quod in ferenda censura seruanda est circumstantia loci, seu proprij territorij, quando ad illam ferendam opus est iurisdictione contentiosa: quia iurisdictio contentiosa non potest exerceri extra proprium territorium absque licentia Ordinarij, sicut neque potest exerceri in loco exempto, *cap. fin. de Constit. in* 6.

206 Limita 1. quando non est opus huiusmodi iurisdictione contentiosa: tunc enim Episcopus potest ferre censuram etiam in alieno territorio, vt si illam ferat pro re manifesta, quæ causæ cognitionem non requirit, vel si eam requirit, facta est in proprio territorio: quemadmodum potest eã ferre cum licentia Ordinarij illius loci,

Auil.

Auil. 2. par. cap. 3. disp. 2. dub. 1. & alij, quos refert, & sequitur Bonacin. de censur. in commun. disp. 1. q. 1. pun. 11. nu. 3. & 4. vbi etiam obseruat, quod si Episcopus impediatur, nè iurisdictionem exerceat in proprio territorio, potest illam exercere in alieno in loco vicino suo Episcopatui, *iuxta elem. 1. de for. comp.*

207 Limita 2. vbi quis actum aliquem gesserit sub censura prohibitum, dum erat subditus prioris Episcopi, & postea mutauerit domicilium; quia tunc ligaretur censura; quamuis enim per mutationem domicilij desinat esse subditus Episcopi, qui censuram tulit, nihilominus remanet subditus secundùm quid, videlicet ratione delicti in illius territorio commissi, *cap. fin. vbi DD. de for. comp.* idemque dicendum est, si causa iam inchoata sub vno tribunali, reus mutauerit domicilium, *cap proposuit, eod. tit. late Bonacin. d. disp. 1. q. 1. pun. 11. num. 13.*

208 Limita 3. in censura lata per modum sententiæ; hæc enim ligat subditos etiam extra territorium, quia respicit personam subditam, eiusque ossibus inhæret, *Vgolin. de Censur. tab. 1. cap. 9 §. 4. Suarez to. 5. de Censur. disp. 5. sect. 5. nu. 14. quos refert, & sequitur Layman. lib. 1. tract. 4.*

209 *cap. 11. num. 1. & seq.* vbi dicit, quod Prælati ordinum regularium, quibus iurisdictio in suos subditos competit, nõ ratione territorij, sed per se ratione personalis obligationis ex obedientiæ voto, eos vbicunque terrarum existentes præceptis, ac sententijs, atque etiam statutis ligare, eosdemq; in alieno territorio citare, excommunicare, ac fugitiuos propria auctoritate capere, & punire possunt, *Sylu. in ver. excommunic. 2. nu 15.* vbi, quod totus mundus est eis pro territorio, *Bonacin. d. disp. 1. q. 1. pun. 11. nu. 5. 14. & seq.*

210 Limita 4. in præcepto audiendi missam, quando in proprio territorio celebratur particularis dies festus; tenetur enim eo casu subditus missam audire, etiamsi eodem die peruenturus sit ad locum, vbi talis dies festus non celebratur; ratio est, tum quia præceptum affirmatiuum audiendæ missæ tenetur quisque quamprimum implere, si postea impleturus non sit, aut præuidet, se postea ab audienda missa impeditum iri: tum quia dies festus vbi ipsum deprehendit, ad id ipsum obligauit: tum etiam quia hæc videtur esse mens Ecclesiasticorum legislatorum, vt incolæ die festo missam audire teneantur, si per tale temporis spatium in Oppido commorentur, vt commodè audire possint, sicuti consuetudo, & fidelium persuasio interpretata est, *Nau. in man. cap. 13. nu. 5. Sà in ver. festum, nu. 8. Suar. lib. 2. de fest. cap. 15. nu. 9. Lopez par. 1. cap. 52. quorum sententiam communem dicit Layman. d. lib. 1. tract. 4. cap. 11. num. 6.* & per consequens dum in eo territorio morantur, ab operibus seruilibus abstinere debent: licèt cum primum peruenerint ad alium locum, in quo huiusmodi festiuitas non agitur, seruilibus operibus insistere possint, *Sanch. lib. 3. de matrim. disp. 18. nu. 22. Less. lib. 4. cap. 2. dub. 8. nu. 57. Layman. loco cit. c. 11. num. 7.* & hæc est non tantùm tutior, sed etiam meo iudicio verior sententia, quamuis contrariam sequantur alij Doctores, quando is, in cuius patria celebratur dies festus, ante meridiem futurus esset extra limites sui territorij, ea moti ratione, quia hic pro tempore, quo reperitur extra terminos proprij territorij, exemptus est ab obligatione audiendæ missæ, nec ante lapsum meridiem peccauit non audiẽdo missam, cum posset vsque ad eam horam differre; in meridie autem liber est ab obligatione, *vt post Nald. in ver. missa nu. 15. & alios sensit Bonacin. de Sacram. disp. 4. q. vlt. pun. 12. nu. 5.*

211 Limita 5. quando delictum committitur, seu censetur committi, aut inchoatum fuit in proprio territorio, seu Diœcesi, vt si habens curam animarum non resideret, sed existat in aliena diœcesi, quia in tali casu omissio residentiæ fit in propria diœcesi, adeoque poterit à suo Episcopo puniri, *cap. ex tua, de Cleric. non resid. Abb. in cap. postulasti, nu. 9. & seq. de for. comp. Sylu. in ver. excommunicatio 2. nu. 8. Nau. cap. 27. nu. 6. Prapos. in 3. par. q. 1. de Cens. ingen. dub. 5. nu. 26. Villalob. in sum. tom. 1. tr. 16. diff. 16. num. 9. Dian. resol. mor. par. 5. tract. 9. res. 37.*

Idem dicendum, si Episcopus præcipiat, vt omnes clerici subditi accedant ad Synodum: quia in tali casu etiam existentes in alio territorio, ligantur præcepto, si ad Synodum non accedant: delictum enim omissionis censetur ibi committi, vbi actus præscriptus exercendus erat, *l. qui non facit, ff. de reg. iur. Sylu. loco cit. & alij apud Bonacin. de Censur. in commun. disp. 1. q. 1. pun. 11. nu. 7. Layman. in Theol. mor. lib. 1. tr. 4. cap. 11. nu. 3.*

212 Item valeret statutum, vel edictum iusta de causa prohibens incolis, nè adeant Prouinciam peste infectam, *vt d. Layman. loco cit. nu. 3.* quia eo casu statutum huiusmodi respicit proprij territorij commodum; quod eo magis procederet, si statutum prohiberet, nè quis deferat triticũ extra Prouinciam, quia tunc delictum

quoad

quoad actionem, qua defertur triticum, cõsummatur in proprio territorio, quamuis quantum ad terminum extrinsecum consummetur in alieno; quemadmodum homicidium censetur intra territorium consummatum quantum ad totam actionem, si ibi quis lethaliter vulneratus fuerit, licèt extra territorium decesserit, *ut d. Cornejo in 3. par. S. Thom. tract. 5. de Censur. in gen. disp. 6. dub. 2. quem refert Dian. d. par. 5. tr. 9. res. 37. vers. sed obiter & c. Bonacin. de Censur. in comm. disp. 1. q. 1. pun. 11. nu. 9.*

213 Notandum est autem, quod pęna contenta in præcepto, vel sententia diuersimodè potest afficere personam: nam aut respicit interdictum certi loci, & tunc non porrigitur extra territorium interdicẽtis, nisi per quamdam consequentiam, quia interdicto loco habitationis videtur interdictus locus originis, licèt non è contra, *vt in l. relegatorum, S. 1. S. interdicere, & S. seq. ff. de interd. & releg.* vbi etiam, quod Iudex non potest in sententia præcipere, vt condemnatus ire debeat ad locum sibi non subditum, quando fit in pęnam illius, contra quem fertur sententia; secus si statuto caueatur, nè subditi eant ad aliquẽ locum non subditũ propter commodũ Ciuitatis, *vt supra diximus*, vel in odiũ eius regionis, ad quã prohibetur accessus, *iuxta l. mercatores, cum ibi not. C. de Commer.*

Aut non concernit interdictum certi loci, sed alicuius artis, vt rè subditi certam artem exerceant, & tunc neque porrigitur extra territorium, *l. ex ea, ff. de Postul.* quemadmodum nec statutum priuans aliquem beneficijs, porrigitur ad beneficia sita extra territorium disponentis, cum sit odiosum, *vt d. Calder. cons. 17. de Constit. Abb. in c. postulasti, 14. n. 11. de for. compet.*

214 Aut verò pœna non respicit interdictum loci, nec artis, sed diminutionem status, vt quando quis efficitur infamis &c. & tunc cum huiusmodi pœna infligatur in personam, & sit personæ afflictiua, porrigit effectum etiam extra territorium, quià sequitur personam, vt lepra leprosum, *d. l. ex ea, vbi gl. in ver. non irrogat, ff. de Postul. Innoc. in cap. qualiter, & quando, 2. de Accusat. Abb. in d. cap. postulasti 14.*

215 *num. 9. & seq.* vbi etiam dicit, quod condemnatus ad mortem, licèt postea eripiatur violenter de manibus familiæ, non potest, vbicunque sit, contrahere, nec facere testamentum, aut similia, quia eo casu est effectus seruus pœnæ, etiam secundùm iura hodierna, *vt tradunt DD. in l. qui vltimo, ff. de Pęn. & in auth. sed hodie nemo, C. de donat. int. vir. & vxor.*

SVMMARIVM.

216 *Quid requiratur ad legem humanam condendam, & ad ipsius obligationem inducendam.*

217 *Lex Diuina obligat statim at nobis innotescit.*

218 *Leges Pontificiæ in Romana Curia promulgantur.*

219 *Promulgatio legum Imperialiũ facienda est in singulis Prouincijs.*

220 *Quid si Rex, vel alius Princeps plura regna, vel Prouincias possideat.*

221 *An Princeps possidens plures Prouincias possit de sua potestate absoluta vnica publicatione facta in vno loco, obligare omnia sua Regna.*

222 *Quid seruandum sit in publicatione legum, quæ feruntur ab inferiore.*

223 *Quando subditi alibi commorantes ab obseruatione legũ excusentur, & nu. seq.*

224 *An ignorantia excuset a pœna intrinseca legis.*

Quæstio XIV.

In quo loco promulgatio, seu publicatio legis facienda sit, vt obligare incipiat.

216 PRæmittendum est, quod ad legem humanam condendam, & ad ipsius obligationem inducendam requiritur 1. vt feratur à legitimo Superiore. 2. vt feratur ob cõmune bonum. 3. vt sit iusta. 4. vt lapsus fuerit terminus in lege præscriptus, 5. requiritur acceptatio populi, nisi aliter de mente legislatoris cõstet, quod voluerit independenter ab acceptatione obligare. 6. requiritur promulgatio, *l. leges, vbi DD. communiter, C. de legib. Sylu. in ver. lex, q. 6. Nau. in man. c. 23. n. 44. latè Bonacin to. de legib. disp. 1. q. 1. pun. 4. per tot.*

217 Dixi, ad legem humanam &c. quia de ratione legis Diuinę sufficit, vt Diuina voluntas obligãs innotescat; cum enim Deus sit superior animæ, & spiritus, non tenetur more humano cognitionem, & obligationem legis ad homines transmittere per publicationem, *vt post Vasq. p. 2. disp. 155. cap. 2. obseruat Bonacin. loco cit. nu. 24.*

218 His præmissis resp. promulgationem legum Pontificiarum faciẽdam esse in Curia Romana, & hanc promulgationem sufficere ad obligationem inducendam seruandæ legis: vsu enim receptum est, vt

leges Pontificiæ in Romana Curia tantùm
promulgentur, *Sylu. in ver. lex, q. 6. Salas*
disp. 12. q. 2. nu. 10. Reginald. lib. 13. nu.
155. Sotus 1. de Iustit. q. 1. art. 4. & alij
apud Bonacin. d. pun. 4. nu. 16. promulga-
tio verò legum imperialium facienda est
in singulis Prouincijs; consequenter lex
imperialis non obligaret subditos illius
Prouinciæ, in qua facta non fuerit promul-
gatio, *Sylu. loco cit. Valent. disp. 7. q. 5.*
pun. 5. Layman. lib. 1. tract. 4. cap. 2. Sot.
1. de Iust. q. 1. art. 4. vbi, quod hoc pro-
220 cedit etiam quoad leges latas ab aliquo
Rege, vel Principe habente plura Regna,
vel Prouincias, quia distincta Regna, vel di-
stinctæ Prouinciæ censentur distinctæ Vni-
uersitates: consequenter distinctam pro-
221 mulgationem postulare videntur, *Bona-*
cin. vbi supra nu. 16. vbi etiam obseruat,
quod Rex, vel alius Princeps, qui non est
subditus legibus imperij, posset de pote-
state sua absoluta vnica publicatione in
vno loco facta, obligare omnia sua Regna,
vel Prouincias, quia hoc non est contra
ius naturæ, neque Rex vllo iure adstringi-
tur ad plures publicationes adhibendas,
cum vna in rigore sufficere videatur, ità
vt legis obligatio processu temporis possit
ad singulorum aures peruenire; promul-
222 gatio verò legum, quæ feruntur à Prin-
cipe inferiore, facienda est in ipsa Curia
Principis iuxta morem ibidem receptum,
non enim necesse est, vt in singulis Ciuita-
tibus, vel oppidis fiat promulgatio; idem-
que dicendum est de legibus, quæ feruntur
ab Archiepiscopo, Episcopo, & similibus,
vide Azor. lib. 5. c. 3. dub. 2. Salas de le-
gib. disp. 12. sect. 2. nu. 11. Suarez lib. 3.
de legib. cap. 16. nu. 7. Layman. lib. 1. tr. 4.
cap. 2. Bonacin d. pun. 4. nu. 16. vbi subij-
223 cit, quod subditi alibi commorantes
non peccant, si leges Pontificias non ser-
uent, quandiù ad ipsorum aures non per-
ueniunt.

224 Obserua tamen, quod is, qui legem
rescissoriam contractus sufficienter pro-
mulgatam ignorat, licèt non peccet, si
contractum aliquem interim ineat contra
legem; non tamen validè celebrat con-
tractum, quia etsi ignorantia excusat à
culpa, non tamen excusat à pena intrinse-
ca legis sufficienter promulgatæ, & ac-
ceptatæ, *Azor. l. 5. c. 13. quæs. ult. Suar.*
l. 3. de legib. c. 17. num. 2. & c. 33. num. 7.
Layman. l. 1. tract. 4. c. 2. Molin. tom. 2.
disp. 395. Sanch. de matrim. l. 3. disp. 17.
num. 12.

S V M M A R I V M.

1 *Priuilegium certo loco circumscriptum non extenditur extra illum locum; limitatur nu. 3.*

2 *Ratione delicti, contractus, vel rei efficitur quis de iurisdictione illius loci: limitatur nu. seq.*

3 *Exempti, non ratione certi loci, sed simpliciter, seu generaliter gaudent exemptionis priuilegio, vbicunque contraxerint, vel deliquerint.*

4 *Exempti prorogare possunt iurisdictionem eorum, quibus circumscripta exemptione erant subiecti: limitatur num. 5. & seq.*

5 *Superior non obstante prorogatione facta à subdito, potest causam auocare, & reassumere.*

6 *Exempti immediate subiecti Sedi Apostolicæ an possint prorogare.*

CAP. XVI.

An & quando priuilegium loco, eiusque ciuibus concessum, extendatur extra territorium eiusdem loci.

1 RESP. quod vbi priuilegium est certo loco circumscriptum, puta si concessa sit exemptio tali Ciuitati, eiusque ciuibus, tunc priuilegium non extenditur extra locum exemptum, *cap. 1. cum ibi not. de Priuil. in 6.* vbi si exēpti conueniantur ratione rei sitæ extra locum exemptum, possunt coram Ordinario ratione rei sitæ cōueniri; ratio est, quia actio, qua agitur ad rē principaliter, respicit rem ipsā, & quodāmodo ipsi rei videtur cohærere, *§. omnium Inst. de action. l. fin. C. de Præscript. long. temp. l. non alias, §. fin. ff. de Iudic.* & ideò reus eam defendere tenetur in loco, in quo sita est, etiamsi reus habeat priuilegium, nè teneatur respondere nisi coram certo Iudice, *Barbos. in l. hæres absens, §. proinde, in art. de foro ratione rei sitæ, ff. de Iudic. quem refert, & sequitur Rota decis. 165. nu. 1. & seq. & decis. 306. nu. 4. & seq. par. 7. Recen.* vbi, quod ratione de-
2 licti, contractus, vel rei efficitur quis de Iurisdictione illius loci, quantumcūque contrahens, vel delinquens sit exemptus, licèt non dicatur, nec efficiatur subditus, *& in Baren. iurisdictionis 20. Maij 1603. coram Card. Verospio.*

Secus

3 Secus esset, si eximerentur personæ, earumque bona absque circumscriptione loci, *Couar. pract. qq. cap. 11. nu. 5. vers. igitur in summa &c.* vbi dicit, exemptos simpliciter non ratione certi loci, sed generaliter, gaudere hoc exemptionis priuilegio, vbicunque contraxerint, vel deliquerint, *Rot. d. decis. 165. num. 20. & seq. p. 7. Recent.*

4 An verò exempti possint prorogare iurisdictionem eorum, quibus circumscripta exemptione erant subiecti? Resp. affirmatiuè, *Corn. cons. 214. nu. 8. l. 2. Card. Seraphin. decis. 595. num. 7. Rot. d. decis. 306. nu. 15. par. 7. Recent.*

5 Limita, vt hæc conclusio procedat; quando prorogatio huiusmodi non redūdat in præiudicium alicuius, nisi prorogantis: secus si ageretur de præiudicio Superioris, *Card. Seraphin. loco cit. Greg. decis. 325. nu. 23. Rot. d. decis. 165. n. 28. par. 7. Recent.* vbi, quod potest Superior non obstante prorogatione causam auocare, & reassumere.

6 Limita 2. quando exempti essent immediatè subiecti Sedi Apostolicæ: isti enim sine consensu Romani Pontificis non possunt prorogare, *Greg. d. decis. 325. nu. 23. & ibi Beltram. Card. Mantic. decis. 237. n. 4.*

SVMMARIVM.

1 *Arbitrio Iudicis remittitur, quænam dicatur dos congrua, & nu. 19.*
2 *Pater maiorem dotem vni ex filiabus tradere potest, quàm alteri: limitatur n. seq.*
3 *Pater non potest dotem filiæ constituere supra moderatam quantitatem in præiudicium fideicommissarij.*
4 *Dos subsidiaria non est rigorosè taxanda, sed ad meram dotandæ necessitatem, & nu. 19.*
5 *Dos data à Patre, in dubio præsumitur congrua: limitatur nu. seq.*
6 *An hæc præsumptio per contrariam probationem elidi possit.*
Quando filia possit petere supplementum dotis, vel legitimæ, ibidem, & nu. 8. & 13.
7 *Aliquando dos taxari potest infra legitimam, aliquando vsque ad legitimam, aliquando vltra legitimam.*
8 *Quando filia imputetur in legitimam dos, quam à Patre recepit.*
9 *Statutum excludēs fœminas propter agnatos, comprehendit successionis vtrumque casum, videlicet mortis cum testamento, & sine, licèt loquatur in casu intestati.*
10 *Statutum excludēs fœminas propter agnatos non habet locum, agnatis non existentibus.*
11 *Si extant fratres tempore, quo soror renunciat, præsumitur facta renunciatio Patri propter fratres, quibus decedentibus deficit renunciatio: limitatur ibidem.*
12 *Quid si fratres non aderant tempore renunciationis.*
13 *Quando dos succedat loco legitimæ, & quando non, & nu. 15. & 17.*
14 *Si statutum filias excludit propter masculos, & mandat, eas dotari, dotes ità detrahendæ sunt, vt non lædatur legitima filij.*
15 *Dos, quæ succedit loco legitimæ, detrahenda est ex ipsa legitima, non autem ex fideicommisso.*
16 *Supplementum legitimæ, & supplementum dotis congruæ debetur cum fructibus.*
17 *Dos habita loco legitimæ, non reuertitur soluto matrimonio ad patrem.*
18 *Congruitas, vel incongruitas dotis consideratur attento tempore dotationis, & nu. 26.*
19 *Quando pater teneatur filiæ præstare tantum alimenta, vel dotem alimentis adæquatam.*
20 *Quæ censeatur dos congrua mulieris stupratæ.*
21 *Quando dos mulieri stupratæ debeatur.*
22 *Delinquens non debet remanere impunitus.*
23 *Pater eam dotem, quæ ad se reuersa fuit ex primo matrimonio, tenetur secundo marito tradere absque diminutione: limitatur nu. 25.*
24 *Quid si mulier post contractas primas nuptias, & mortem mariti monasterium ingrediatur, & nu. seq.*
25 *Quando pater dotem diminuere possit.*
26 *Dos, quæ solita est dari monali, est sufficiens ad excludendam filiam à successione, vbi statutum excludit filias extantibus masculis: limitatur nu. 28.*
27 *An monialis excludatur à successione in bonis maternis.*
28 *An, & quando filia ingressa monasterium, possit consequi legatum sibi à patre relictum pro nuptijs.*
29 *In dotibus, quæ debentur in subsidium ab Auo, & similibus, mera necessitas inspicitur.*
30 *Quando dos dicatur inofficiosa, & n. 32.*
31 *Si pater omnia amisit in ludo, vel aliàs dilapidauit, filij reuocant vsque ad legitimam, etiam patre viuente.*
32 *Quando querela inofficiosæ dotis, vel donationis competat filijs.*
33 *Quid operetur statutum excludens mulierem à successione cum conditione, si fuerit legitimè dotata.*
Et quid si statutum non loquatur conditionaliter, ibidem.

34 *Non extantibus masculis succeditur prout de iure*

An filius teneatur in diuisione conferre bona, quæ habuit viuente patre, ibidem.

35 *An & quando ualida sit confessio dotis receptæ facta per maritum constante matrimonio.*

Quid si confessio huiusmodi facta sit ad fauorem soceri, vel socrus, ibidem.

CAP. XVII.

De Dote, eiusque priuilegio.

Quæstio I.

Dos congrua quæ dicatur.

1 RESp. id arbitrio Iudicis remittendum esse, qui inspicere debet vires patrimonij, numerum filiorum, dignitatem familiæ, qualitatem viri, & consuetudinẽ regionis, *l. quæro, 61. & l. cum post, 70. §. gener, ff. de Iur. dot. l. si filiæ pater, ff. de leg. 3. auth. res quæ,* C. *Commun. de legat. Menoch. de Arbitr. Iud. cas.* 149. *nu.* 38. *& seq.* vbi, quod temporis etiam qualitas obseruanda est; contingit enim aliquando, vt quæ magnæ, ac opulentæ dotes olim habebantur, hodiè paruæ, & admodum tenues reputentur, *Card. Mantic. dec.* 329. *nu.* 5. *&* 8. *Mascard. de Probat. conclus.* 571. *nu.* 13. Corn. *cons.* 202. *nu.* 10. *lib.* 2. *Hond. cons.* 10. *nu.* 31. *&* 54. *vol.* 1. *Thesaur. dec.* 192. *num.* 1. *Fontanell. de Pact. nuptial. claus.* 5. *glos.* 8. *par.* 1. *nu.* 2. *&* 22.
2 vbi, quod potest pater maiorem dotem vni ex filiabus, quàm alteri tradere: possunt enim talia accidentia concurrere in vno matrimonio, quæ obligent ad maiorem dotem, quàm in alio, & præterea posset talis variatio, & mutatio temporis inter vnum, & alterum matrimonium contingere, vt quæ in primo dos congrua visa fuit, incongrua postea in secundo appareat, *Marescott. var. resol. lib.* 2. *cap.* 69.
3 *nu.* 16. *& seq.* vbi obseruat, non posse patrem constituere filiæ dotem supra moderatã quantitatem in præiudicium fideicõmissarij, nisi ratio ità postularet, *vt d. Rot. decis.* 88. *nu.* 9. *& seq. p.* 5. *tom.* 1. *recent.* vbi, quod si ratio ita postulet, omnia bona subiecta fideicommisso, possunt in dotem dati, *Mantica de Tacit. lib.* 12. *tit.* 22. *n.* 1. *& seq. Vinc. de Franch. decis.* 616. *Greg. dec.* 63. *nu.* 11. *Card Cauaier. decis.* 260.
4 *nu.* 2. vbi, quod dos subsidiaria non est rigorosè taxanda, sed ad meram dotandæ necessitatem, *& dec.* 298. vbi, quod dos
5 data à patre præsumitur congrua: præsumit enim lex, quod pater benè prouiderit filiæ propter amorem, quo eam prosequitur, *l. isti quidem, in fin. vbi glos. in ver. magis, ff. de eo quod met. caus. l. nec in ea, ff. Ad l. Iul. de Adult. glos. in l. quidam cum filiumfam. in ver. instituerat, ff. de hæred. instit. latè* Menoch. *d. cas.* 149. *à nu.* 6. *Honded. cons.* 10. *nu.* 32. *lib.* 1. *Marescott. var. lib.* 2. *cap.* 69. *num.* 29. quamuis hæc
6 præsumptio per contrariam probationem elidi possit; nam si constaret de læsione enormi, vel enormissima, liceret filiæ etiã viuente Patre petere supplementum dotis, *Ruin. cons.* 98. *nu.* 4. *lib.* 2. *Cephal. cons.* 208. *nu.* 6. *& seq. Gratian. discept. forens. cap.* 148. *nu.* 13. *& seq.* vbi, quod hoc procederet, etiamsi statutum prohiberet, nè aliquid vltra dotem peti possit, *& decis. Mareb.* 27. *num.* 10. *Fontanell. d. claus.* 5. *glos.* 8. *par.* 1. *nu.* 31. *& seq.* dicitur verò enormis læsio, quando dos est adeò parua, vt colligatur, Patrem fuisse in dolo, *Corn. cons.* 77. *nu.* 3. *&* 4. *lib.* 2. *latè Honded. d. cons.* 10. *nu.* 33. *lib.* 1.

7 Ex his infertur, quod aliquando dos taxari debet infra legitimam, aliquando vsque ad legitimam, aliquando vltra legitimam, prout attentis supradictis circumstantijs prudens Iudex iudicabit, *Hond. d. cons.* 10. *n.* 31. *Rot. apud Pacific. de Saluian. interd. decis.* 160. *nu* 7. *Fontanell. d. claus.* 5. *glos.* 8. *par.* 1. *num.* 6. *& seq.* vbi dicit, quod in hoc attendi debet tempus dotationis, non autem mortis Patris, *Card. Mantic. d. decis.* 329. *nu.* 6.

8 Obserua tamen, quod si dos fuerit minor legitima, vel Patris facultates auctæ postmodum fuerint, posset filia etiam competenter dotata, petere supplementum legitimæ: quia mulier dotata ex dispositione iuris communis non prohibetur petere supplementum legitimæ post mortem Patris, nisi obstet renunciatio facta cum iuramento, vel statutum excludens mulieres dotatas ab hæreditate paterna, *Fontanella d. claus.* 5. *glos.* 8. *par.* 1. *num.* 11. *latè Honded. d. cons.* 10. *lib.* 1. Crauett. *cons.* 11. *n.* 13. *&* 14. *Rot. decis.* 36. *apud* Merlin. *post tract. de legitim.* vbi, quod statutum
9 excludens fœminas propter agnatos, comprehendit successionis vtrumque casum, videlicet mortis cum testamento, & sine, licèt loquatur in casu intestati, *& decis.* 538. *num.* 2. *par.* 3. *Recent.* vbi,
10 quod huiusmodi statutum non habet locum, non existentibus agnatis, *Alex.*
11 *cons.* 29. *nu.* 9. *lib.* 3. vbi, quod si extant

fratres

fratres tempore, quo soror renunciat, præ-
sumitur facta renunciatio Patri propter
dictos fratres, & illis decedentibus deficit
12 renunciatio; secus si fratres non extarent
tempore renunciationis, *Rot. apud Pacific.*
de Salu. interd. dec. 160. *nu.* 7. *&* 8. *Ma-*
rescott. var. lib. 2. *cap.* 8. *nu.* 1. vbi subijcit,
13 quod si ille institutus sit, qui ab intestato
filiam excluderet, eo casu filia prohibetur
petere supplementum legitimæ; si verò
alius sic hæres institutus, & non is, qui eam
ab intestato excluderet, tunc filia legiti-
mæ supplementum petere potest, *iuxta opi-*
nionem Castrens. cons. 190. *lib.* 1. quem-
admodum admittitur etiam ad legitimæ
supplementum, quando statutum excludit
filias non simpliciter, sed cum qualitate
dotationis, quia tunc dos succedit loco le-
gitimæ, eo quod cessante dote, filiæ præ-
seruata est successio ab intestato; secus es-
set, si statutum excluderet filias simplici-
ter, & postea mandet, eas dotari: hoc
enim casu dos constituta, non succederet
loco legitimæ, quia tunc non est permissa
successio ab intestato, *vt post Castrens. in*
l. Titio centum, §. *Titio Genero, ff. de con-*
dit. & demon. sæpius tenuit Rota in Rom.
de Lante 1. *Febr.* 1577. *coram Robust. &*
coram Card. Seraphin. decis. 959. *& coram*
Card. Millin. dec. 317. *& dec.* 4. *&* 5. *apud*
Mertin. post tract. de legitim. vbi, quod si
14 statutum filias excludit propter mascu-
los, & mandat, eas dotari, dotes illæ detra-
hendæ sunt, vt non lædatur legitima filij:
cum enim statutum fuerit inductum in fa-
uorem masculi, ideò non debet in eiusdem
odium, & præiudicium retorqueri, *& dec.*
399. *nu.* 32. *& seq. par.* 5. *tom.* 1. *Recent.*
15 vbi, quod quando dos succedit loco le-
gitimæ, detrahenda est ex ipsa legitima,
non autem ex fideicommisso, *latè Beltram.*
ad Greg. dec. 565. *nu.* 18. *& seq.* vbi dicit,
quod dos succedit etiam loco legitimæ,
quando à Patre fuit relicta in testamento
iure institutionis, aut aliter de legitima
fuit facta mentio, vel quando constituta
fuit pro iuribus legitimæ, *Cephal. cons.* 165.
16 *nu.* 27. *&* 28. vbi etiam dicit, quod si-
cut supplementum legitimæ debetur cũ
fructibus, ità etiam supplementum dotis
congruæ, *Paris. cons.* 53. *num.* 78. *& seq.*
lib. 3. *Hondod. cons.* 53. *nu.* 12. *lib.* 2. *Fon-*
tanell. d. claus. 5. *glos.* 8. *par.* 1. *ferè per*
17 *tot.* vbi addit, quod dos habita loco le-
gitimæ, non reuertitur soluto matrimonio
ad patrem, *iuxta tex. in l. dos à Patre, C.*
solut. matrim. sed quæritur soli filiæ, & in
ea succedunt hæredes filiæ, idest liberi ab
intestato, *latè Crauett. cons.* 84. *nu.* 5. vbi,
quod quando dos constituitur filiæ pro
omni iure, quod habere posset in bonis
patris, dicitur constituta loco legitimę, *vide*
quæ scripsimus in tract. de Temp. legali lib.
2. *c.* 98. *nu.* 20. *& seq.*
18 Obserua 2. quod mos, seu consuetudo
regionis est probanda de tempore dota-
tionis, secundùm quod consideratur con-
gruitas, vel incongruitas dotis, nam talis
consuetudo facilè mutari solet, *Paris. con-*
sil. 16. *num.* 77. *&* 82. *vol.* 2. *Rol. à Vall.*
cons. 85. *nu.* 16. *lib.* 1. *Fontanell. d. claus.* 5.
glos. 8. *par.* 1. *nu.* 8. *&* 36.
19 Obserua 3. quod sicut pater non tene-
tur dotare filiam, quæ sine eius consensu
nupsit indigno, nisi miserationis gratia;
ità in tali casu non sunt seruandæ cir-
cumstantiæ, quas supra retulimus, sed tunc
tenebitur pater, si vir pauper sit, ad præ-
standa alimenta, seu ad tradendam dotem
alimentis adæquatam arbitrio Iudicis,
Fontanell. d. claus. 5. *glos.* 8. *par.* 1. *nu.* 39.
idem dicendum quoad filias illegitimas;
quia cum obligatio dotandi deducatur
ex obligatione alendi, dos congrua filiæ
illegitimæ ea censenda erit, quæ non exce-
dit metam alimentorum, idest id, quo in-
diget mulier pro se alenda pro toto tem-
pore vitæ, *l. hæreditatum, ff. ad l. falc. cap.*
cum haberet, vbi glos. in ver. secundum, de
eo qui dux. in matrim. Capic. dec. 181. *n.* 1.
Surd. de Alimen. tit. 1. *q.* 10. *num.* 10. *&*
seq. & alij apud Fontanell d. claus. 5. *glos.* 8.
par. 1. *nu.* 72. *& seq.* vbi dicit, quod Iu-
dex in hoc attendere debet filię dotandę
ætatem, & conditionem, ac eius patris fa-
cultates, *latè Vinc. de Franch. dec.* 283. *nu.*
18. *& seq.* vbi, quod in hoc habenda est
etiam ratio de dubio euentu infirmitatis.
20 Quæ verò censeatur dos congrua mu-
lieris stupratę? Resp. quod aut stuprator
mulierem corruptam ducit in vxorem, vel
per ipsum non stat, & tunc non tenetur
dotare; aut stuprator non vult cum cor-
rupta matrimonium contrahere, & tunc
si mulier diues est, vel parentes habet di-
uites, debet mulier, vel eius parentes cõ-
stituere dotem consuetam dari virginibus,
& stuprator tenetur ad id supplendum, quo
pluris indiget corrupta ad inueniendum
virum sibi ęqualem, cum propter deflora-
tionem mulier sit effecta deterior, & ideò
maiori dote indigeat; si verò mulier,
eiusque parentes pauperes sint, tenetur
stuprator ad totam illam dotem, quæ mu-
lieri necessaria erit arbitrio Iudicis ad nu-
bendum; idemque dicendum, quando stu-
prator inferioris conditionis vellet cum
muliere matrimonium contrahere, & mu-
lier ea de causa renueret; ità enim vide-
tur sufficienter resarciri damnum mulie-
ris

ris, quod in vtroque foro non est resarciendum, nisi quatenus læsio attulit, *Abb. in cap. 1. nu. 1. & seq. de adulter. Osasch. dec. 107. nu. 10. & seq. Rot. apud Farin. post lib. 1. consil. dec. 74. nu. 3.* vbi, quod istud argumentum cessat, quando corrupta cum dote consueta dari virginibus, potest consequi, aut consequitur maritum sibi equalem, *Cancer. var. lib. 3. cap. 11. nu. 130. & seq. & alij, quos refert, & sequitur Fontanell. de Pact. nuptial. d. claus. 5. glos. 8. par. 1. num. 83. & seq.* vbi etiam obseruat, quod dos huiusmodi taxanda est habito respectu ad facultates stupratoris, & conditionem ipsius stupratæ, non autem ad diuitias aut paupertatem patris, nè contingat, quod si pater est diues, stuprator autem pauper, obligetur stuprator ad id, quod est sibi impossibile: & è contra si stuprator multis abundet diuitijs, pater verò ità pauper sit, vt filiam dotare nequeat, stuprator ab omni pęna immunis euadat, *Thesaur. dec. 3. nu. 2. Caualcan. in repertor. suarum decisionum in ver. ma-*
21 *trimonium, nu. 6. & seq.* vbi dicit, quod ista dos non debetur statim sequuta copula, sed quando mulier nuptias contrahit ità, vt non sufficiat cautio de nubendo à muliere oblata: quamuis in hoc contrarium rectiùs iudicauerit Senatus Pedemon. *teste Thesaur. iunior. in addit. ad d. decis. 3 Thesaur. senior. litt. b.* quia cum
22 hæc dos debeatur in pœnam stupri, & possit contingere, quod mulier stuprata non reperiat virum, stuprator remaneret impunitus; & ideò compellendus est ad solutionem dotis, etiamsi mulier stuprata tunc non habeat virum paratum, *vide Farinac. in Prax. crim. q. 147. §. dos, n. 129. Rot. apud eumdem d. dec. 74. nu. 4. & seq.*

23 Obserua 3. quod pater eamdem dotem, quæ ad se reuersa fuit ex primo matrimonio, tenetur secundo marito tradere absq; diminutione, etiamsi tantam dotem secundus Maritus non mereatur, quia dotis donatio filiæ à Patre facta, irreuocabilis est ità, vt nec reuocari possit per ingratitudinem, *l. fin. Cod. de dot. promiss. auth. sed quamuis, vbi Bald. Salicet. & alij, C. de Rei vxor. action Ripa in l. 1. nu. 60. & seq. ff. solut. matrim. Boer. dec. 131. nu. 7. & seq. & alij, quos refert, & sequitur Fontanell. d. claus. 5. glos. 8. par. 1. num. 41. & seq.*
24 vbi, quod si mulier semel dotata post cōtractas primas nuptias, & mortem mariti, monasterium ingrediatur, dos primò data, tota etiam in monasterium absque diminutione cum persona transit, quia per primam dotationem ius fuit filiæ quæsitum irreuocabiliter in eo, quod sibi à Patre pro dote donatum est: quæ enim constante matrimonio appellatur dos, eo soluto proprium mulieris patrimonium dicitur, *vt notant DD. in rubr. ff. solut. matrim.*

25 Limita, quando inter primum, & secundum matrimonium siue carnale, siue spirituale paternæ substantiæ diminutæ fuerint: tunc enim potest pater dotem etiam diminuere, *vt in d. auth. sed quamuis, & not. Fontanell. loco cit. nu. 41. & 43.* subdens ibidem, quod in alijs casibus patri non est permissa dotis diminutio: quamuis contrarium senserit, *glos. in d. auth. sed quamuis, ver. mensuram*, vbi dicit, quod potest pater dotem etiam diminuere, quādo filia contra ipsius patris voluntatem nubit, *per tex. in l. si vt proponis, 2. C. de Nupt.*

26 Obserua 4. quod dos, quæ solita est dari moniali, est sufficiens ad excludendam filiam à successione; vbi statutum excludit fœminas extantibus masculis, ità vt filia cum dicta dote ingrediens monasterium, petere haud possit supplementum: in hac enim dote constituenda nō sunt considerandæ paternæ facultates, & aliæ circumstantiæ, prout in matrimonio carnali, *Vinc. de Franch. dec. 44. nu. 1. & seq.* vbi, quod in hoc attenditur consuetudo loci, *Honded. cons. 64. nu. 35. vol. 2. latè Fontanell. de pact. nuptial. d. claus. 5. glos. 8. par. 1. nu. 53. & seq.* vbi etiam obseruat,
27 quod nō propterea monialis excluditur à successione in maternis bonis, de quibus dotata non fuit, *vide Afflict. dec. 348.* vbi dicit, quod filia ingressa in monasterium debet habere legitimam tantùm in bonis maternis: quod quidem procedit virtute *constit. Regni, in aliquib. vt ibidem declarat Vrsill. nu. 2.* nam de iure communi filia æqualiter admittitur vna cum masculis ad successionem, *iux. l. maximum vitium C. de lib. præter.*

28 Limita; quando filiæ pingue aliquod fuit à Patre factum legatum, quod excederet quantitatem dari solitam monialibus: tunc enim posset integrum legatum petere, etiamsi legatum fuerit relictum pro nuptijs, seu matrimonio, quia sub his verbis etiam matrimonium spirituale comprehenditur, nisi ex coniecturis constet, de matrimonio tantùm carnali testatorem sensisse, *vt d. Menoch. lib. 4. præsumpt. 148. nu. 8. & seq. Cancer. var. par. 3. cap. 11. nu. 204. cum seq. vbi de communi. Capic. dec. 204. Peregrin. de fideicom. art. 28. n. 74. Fontanell. d. claus. 5. glos. 8. par. 1. n. 61. & seq.*

29 Obserua 5. quod in dotibus, quæ debentur in subsidium ab Auo, & similibus,

non

non est facienda rigorosa taxatio, sed mera necessitas inspicienda est, per ea, quæ in simili de alimentis subsidiarijs tradunt *DD. apud Fontanell. loco cit. nu. 92. vers. de alijs &c.*

30 Obserua 6. quod si pater omnia bona, vel maiorem partem dedisset filiæ in dotem, ità vt alijs filijs non remaneret legitima, possunt alij filij agere contra maritum reuocatoria, vsque ad legitimam, cum in tali casu dos sit inofficiosa, *iuxta textum in l. vn. C. de inoff. dot. & ità fuit decisum in Sac. Consilio Neapol. vt refert Afflict. dec. 86. per tot.* vbi etiam obseruat, quod fratres constante matrimonio non possunt agere contra Maritum de inofficiosa dote, sed soluto matrimonio recuperabunt legitimam ab hæredibus viri; quamuis contrarium in hoc resoluerit idem Sac. Consiliũ, vt scilicet filij etiam constante matrimonio possint agere contra maritum reuocatoria ex capite inofficiosæ dotis, *teste Vinc. de Franch. decis. 104. & ità senserunt alij apud Vrsill. ad Afflict. d. dec. 86.* vbi addit,
31 quod si pater omnia amisit in ludo, vel alias dilapidauit, filij reuocant vsque ad legitimam, etiam patre viuente.

32 Ego sentio, querelam inofficiosæ dotis non competere filijs, nisi post mortem patris, sicut nec querelam inofficiosæ donationis, quia ante non habent ius in legitima, *secundùm omnes*; vnde defuncto Patre filij agere possunt reuocatoria contra maritum siue constante, siue soluto matrimonio, *Bald. in l. 1. nu. 6. & 13. C. de inoff. donat. Gratian. discept. foren. cap. 759. n. 24. & seq. vide quæ diximus in tract. de Temp. legal. lib. 2. cap. 61. nu. 6.*

33 Obserua 7. quod statutum excludẽs mulierem à successione cum conditione, si fuerit legitimè dotata, vendicat quidem sibi locum, si mulier tempore successionis sit competenter dotata; secus si eo tempore condecenter dotata non fuerit, ità vt hoc casu non sufficeret postea supplere dotem vsque ad congruitatem, *vt consuluit Corn. cons. 202. nu. 9. & 12. lib. 2.* subdens, quod quando statutum non loquitur conditionaliter, tunc agendum est ad supplementum cõgruæ dotis, *vide Alex. cons. 151. lib. 2. Rolan. cons. 45. nu. 9. & 10. lib. 1.* vbi dicit, quod si statuto caueatur, vt dotata excludatur, probanda est illa qualitas, quod sit dotata, *Rot. dec. 391. num. 1. & seq. par. 5. tom. 1. recent.* vbi quod agnato agenti vigore statuti fœminarum exclusiui, obstat semper exceptio dotis congruæ non traditæ, & interim immissio retardatur, nec attenditur sola promissio dotandi, aut cautio de soluendo, vel stando iuri, sed requiritur effectus, idest ipsa actualis dotis congruæ traditio, præsertim si nuptiæ sequutæ iam fuerint, *Surd. dec. 46. nu. 9. Card. Caualer. dec. 260. num. 2. & 3.*

34 Obserua 8. quod non extantibus masculis, vel eorum filijs succeditur prout de iure, quia huiusmodi statuta inducta sunt fauore masculorum, per quos agnatio conseruatur; vnde filiæ in tali casu æqualiter Patri ab intestato succedunt, *d. l. maximum vitium, vbi DD. latè Cancer. var. lib. 1. cap. 5. nu. 1. & seq.* illæ verò, quæ fuerunt viuente patre dotatæ, debent dotem conferre, idest communicare, *Honded. cons. 24. nu. 31. lib. 2. & cons. 14. num. 39. lib. 1.* quemadmodum filius bona, quæ habuit à Patre viuente, tenetur in diuisione conferre secundùm eorum valorem considerato tempore mortis patris, & collationis faciendæ, *Ciriac. contr. 368. num. 7.* vbi, quod collatio huiusmodi fit minus accipiendo de bonis diuidendis, *Afflict. decis. 247.* vbi dicit, quod si bona tantùm mobilia data fuerint in dotem vni ex sororibus, eaque consumpta fuerint non dolo, vel culpa coniugum, adhuc illa soror debet admitti ad successionem, etiamsi dicta bona non possint conferri.

35 Obserua 9. quod inualida esset confessio dotis receptæ facta per maritum constante matrimonio, nisi de veritate numerationis aliter cõstet; præsumitur enim talis confessio simulata, & in fraudem prohibitæ donationis inter coniuges; & ideò nec marito, aut eius hæredibus, nec creditoribus eiusdem mariti nocet, *ex latè congestis per Rot. apud Merlin. de pignor. dec. 141. & 23.* vbi quod in iudicio ciuili sola suspicio falsi, & simulati habetur pro falso, & simulato, *& in Ferrarien. dotis 14. Aprilis 1622. & 4. May 1626. coram Buratt. in impress. dec. 612. & 925.* vbi, quod hoc procedit, etiamsi confessio facta sit ad fauorem Soceri, & non solius vxoris, quia Soceri donari ità prohibetur, vt propriæ vxori, *l. 3. §. qui in eiusdem, ff. de donat. int. vir. & vxor. Menoch. lib. 3. præsumpt. 12. nu. 83.*

Limita, quando dos ante contractum matrimonium fuit promissa, deinde constante matrimonio maritus confitetur, se recepisse dotem; tunc enim tollitur omnis suspicio, & confessio non solum nocet ipsi marito, sed etiam eiusdem mariti creditoribus, *latè Menoch. lib. 3. præsumpt. 12. nu. 53. & seq. Duran. dec. 409. nu. 14. Buratt. d. dec. 612. 925. & 108.*

Notandum tamen est, quod exemplum apocæ promissionis in instrumento confessio-

fessionis à Notario sine Iudicis auctoritate insertum, non facit fidem: quemadmodum nec sufficeret instrumentum promissionis confectum post celebratū matrimonium, *Rot. apud Merlin. de Pignor. d. decis. 23. num. 3.*

Limita 2. quando confessio dotis fuit facta à viro non ad fauorem vxoris, sed tertij, *Marescott. var. lib. 1. cap. 8. nu. 8. vbi refert, ità resoluisse Rotam in Camerinen. pratensis dotis* 12. *Nouembris* 1599. *coram Litta, quæ est decisio* 25. *nu.* 3. *par.* 4. *tom.* 1. *Recent. & ità sensit eadem Rota coram Durano d. decis.* 409. *nu.* 15. *& coram Merlin. decis.* 652. *nu.* 8. *& apud Merlin. de Pignor. d. decis.* 141. *nu.* 14. vnde valida esset confessio dotis facta constante matrimonio inter maritum, & fratrem vxoris, qui est sui iuris, cum inter eos non sit prohibita donatio, *vt in his terminis tenuit Rota apud Merlin. d. tract. de Pignor. decis.* 59. *nu.* 18. idemque dicendum, si confessio huiusmodi facta fuerit ad fauorem socrus, quia donatio inter socrum, & maritum nullibi prohibetur, *d. l. 3. §. Socrui, ff. de Donat. int. vir. & vxor.*

Limita 3. quando concurrerent coniecturæ, & adminicula pro numerationis dotis probatione: tunc enim confessio mariti probaret veram numerationem, etiam contra tertium, *latè Marescott. d. lib.* 1. *cap.* 8. *nu.* 9. *Rota coram Merlin. decis.* 652. *per tot.* etiamsi non constet de dotis antecedenti promissione: hæc enim necessaria non est, quando aliæ coniecturæ concurrunt, ex quibus probabile sit, dotem fuisse solutam, *Rota d. decis.* 59. *nu.* 19. *&* 20. *apud Merlin. d. tract. de Pignor. & decis.* 24. *nu.* 3. *& seq. par.* 7. *Recent. vide Gratian. decis. March.* 103. *num.* 20. *Rot. apud Pacif. de Salu. interd. decis.* 18. vbi, quod ex enunciatione promissionis dotis facta in instrumento confessionis, innixis alijs adminiculis, probatur solutio dotis.

Limita 4. quando lapsa sunt tempora ad opponendam exceptionem non numeratæ dotis: tūc enim confessio mariti, etiamsi non præcesserit dotis promissio, probat realem exactionem in sui, & suorum hæredum præiudicium: &, quod magis est, in præiudicium etiam creditorum, ità vt eo ipso nō præsumatur facta in fraudem prohibitæ donationis, *latè Gratian. discep. forens. cap.* 362. *nu.* 16. *Rota apud Pacif. de Saluian. interd. decis.* 48. *num.* 1. *& coram Durano d. decis.* 409. *nu.* 15. *&* 16. contrariū tamen in hoc sensit *Rota coram Buratto decis.* 108. *nu.* 17. *& hanc partem nos sequuti sumus in tract. de Tempor. legal. lib.* 2. *cap.* 45. *nu.* 17. ea ratione, quod cum talis confessio sit simulata, & facta animo donandi, potest quandocumque opponi de ista simulatione.

S V M M A R I V M.

36 *Dos restituenda est in loco domicilij viri, & num. seq.*

37 *Quid si vir post cōtractum matrimonium mutauerit domicilium.*

Quæstio II.

In quo loco dos restitui debeat?

36 RESP. quod restituenda est in loco domicilij viri: nam in contractu dotis respectu restitutionis nō inspicitur locus, in quo instrumentum dotis factum est, sed attenditur locus ipsius viri; domicilium enim viri censetur locus contractus: quia animi destinatione matrimonium videtur contractum in domicilio viri, *l. exigere dotem, vbi Bart. & alij communiter, ff. de Iudic.* quod procedit, etiamsi post cōtra-
37 ctū matrimoniū maritus mutauerit domiciliū, quia nihilominus seruari debent statuta, & consuetudines prioris domicilij viri, vbi fuit orta obligatio, *l. quaro, ff. de solut. l. contraxisse, ff. de Action. & oblig. Alexan. consf.* 100. *n.* 12. *vers. item tenet &c. lib.* 3. *Abb. in cap.* 1. *nu.* 11. *de Sponsal.*

S V M M A R I V M.

38 *Mulier agere potest ad fundum dotalem etiam æstimatum in subsidium, quando videlicet non potest aliunde consequi suam dotem.*

39 *Hoc remedium non competit nisi facta excussione in bonis mariti, & nu. 43.*

40 *An possessor fundi dotalis possit mulieri offerre æstimationem ipsius fundi, & nu. seq.*

41 *An & quando mulier agere possit ad rem emptam ex pecunia dotali.*

42 *Et an hoc priuilegium competat militi, & minori, ibidem.*

43 *Quando res empta ex pecunia dotali, efficiatur dotalis.*

44 *Quando æstimatio non faciat emptionem, & venditionem.*

45 *An mulier loco censuum dotalium, qui fuerunt extincti, teneatur tempore restitutionis recipere alios census ex eadem pecunia emptos à marito.*

Quæstio

Quæstio III.

Quando mulier agere possit ad fundum dotalem æstimatum.

38 Posse mulierem agere ad fundum dotalem etiam æstimatum non solùm actione hypothecaria, in qua præfertur omnibus creditoribus mariti, sed etiam vtili rei vendicatione, constat *ex l. in rebus, C. de iure dot.* cuius textus dispositio procedit in subsidium, quando videlicèt mulier, vel eius hæres non potest aliunde consequi suam dotem, *vt not. ibi glos. communiter recepta in ver. æstimatæ, in fin. Bald. ibid. nu. 1. & seq. Pinell. in l. 1. par. 3. nu. 15. C. de bon. matern. Card. Mantic. de Tacit. lib. 12. tit. 27. num. 20. & tit. 28. nu. 16. Rot. dec. 145. par. 4. tom. 2. Recent.* vbi, quod fundus censetur dotalis, licèt dos promissa fuerit in pecunia numerata, & ad computum dotis fuerit assignatus fundus cũ pacto, quod talis fundus debeat esse dotalis: tunc enim ad euitandam contrarietatem æstimatio censetur facta ad sciendum verum valorem, *Bald. in l. si inter virum, in princ. C. de Iur. dot. Afflict. dec. 270. sub nu. 4.*

39 Hoc autem remedium non competit nisi facta excussione in bonis mariti, *Fontanell. de Pact. nupt. clausf. 5. glos. 8. par. 13. nu. 78.* vbi dicit, quod in hoc casu resoluuntur hypothecę interim à marito impositę, *Neguf. de pignor. par. 5. mem. 3. n. 28. vers. ego autem &c. & par. 8. mem. 1. n. 27.*

40 vbi etiam obseruat, quod vtilis rei vendicatio datur mulieri quasi ad rem propriam: hypothecaria autem quasi ad rem obligatam; & ideò si eligit rei vendicationem, cum eo casu agat ad dominium rei, non potest possessor, seu alius creditor ei offerre ęstimationem ipsius rei, quia oblatio quantitatis tunc admittitur, quando agitur ad quantitatem, *ità Neguf. loco cit.*

Mihi verò in hoc placet alia Doctorum opinio, asserentium, quod quando agitur vtili tantùm rei vẽdicatione in subsidium, tunc possit etiam offerri æstimatio, tum quia maritus vxori agenti pro repetitione dotis, potuisset æstimationem offerre, & ideò hoc denegandum non est possessori fundi, qui ius habet à marito; tum quia hæc vtilis rei vendicatio conceditur mulieri in subsidium ex æquitate, nè aliàs remaneat indotata: cessat autem hæc æquitas, si offeratur æstimatio, cum mulier eo casu indotata non remaneat, *& ita sensit Rot. dec. 590. nu. 16. & seq. par. 4. tom. 3. Recent.* subdens, quod dispositio *d. l. in rebus,* non procedit, quando mulier prædecessit viro; hoc enim priuilegium fuit concessum mulieri dissoluto matrimonio per mortem viri, & ideò non transit in hæredes vxoris, si matrimonium per mortem ipsius vxoris solutum fuerit, *ex trad. per Bart. in l. Nesennius, §. fundum, nu. 1. ff. de rei vendic. Ruin. cons. 163. nu. 2. vers. & forte &c. & nu. 3. lib. 4.*

41 Idem dicendum, quando ex pecunia mulieris dotali fuit aliqua res empta: tunc enim, licèt res non sit dotalis, quemadmodum nec res empta ex pretio rei pupillaris, vel hæreditariæ, sit pupillaris, seu hæreditaria, *ad not. in l. ex pecunia, C. de Iur. dot. Mantic. de Tacit. lib. 12. tit. 27. nu. 9. & 15. Buratt. dec. 784. nu. 5. & ibi Add. litt. A.* tamen in subsidium potest mulier agere ad rem emptam, *vt tradunt DD. in d. l. ex pecunia, Bart. in l. vxor marito, ff. de donat. int. vir. & vxor. Honded. cons. 14. nu. 51. lib. 1.* vbi dicit, quod tunc etiam competit vxori vtilis actio rei vendicatio-
42 nis; idque procedit etiam fauore militis, & minoris, *l. si vt proponis, 8. Cod. de rei vendic. l. 2. ff. Quand. ex fact. tutor.* quo casu potest etiam possessor offerre æstimationem, *Rot. in recent. d. dec. 590. nu. 25. & seq. par. 4. tom. 3. & dec. 287. num. 1. par. 3. & dec. 91. nu. 7. & 17. & dec. 259.*
43 *nu. 7. par. 8.* vbi subijcit, quod res empta ex pecunia dotali efficitur dotalis, quando tacitè, vel expressè ità fuit actum, concurrente tamen vtilitate mulieris, *de quo vide textum in l. æstimatis, cum ibi not. per Scribentes, ff. solut. matr. Couar. pract. qq. cap. 28. nu. 2. vers. sed ex contrario &c. Honded. cons. 14. num. 50. lib. 1. Rolan. cons. 86. nu. 15. lib. 4. Neguf. de Pignor. in 3. mem. 5. part. princ. nu. 28. Mantic. d. lib. 12. tit. 27. nu. 15.* vbi addit, quod si mulier sit minor, & ei sic expediat, res empta ex pecunia dotali, efficeretur dotalis, etiamsi id actum non fuerit inter mulierem, & virum, *ex trad. per glos. in d. l. ex pecunia, C. de Iur. dot.*

44 Item si tempore, quo datur in dotem prædium æstimatum, maritus nõ erat soluendo, tunc æstimatio non facit emptionem, & venditionem, & per consequens prædium non desinit esse dotale, *Bald. in l. interest, in fin. C. de vsufr. Neguf. de Pignor. 2. mem. 2. par. princ. nu. 39. Rota in Romana Saluiani 5. Decembris 1603. coram Card. Lancell. iun. & d. decis. 590. nu. 14. & 15.* vbi, quod tunc etiam est necessaria excussio bonorum.

45 Notandum 2. quod si mulier marito in

dotem dederit census eum pacto, quod eueniente casu restitutionis dotis, teneatur vxor recipere eosdem census: & deinde census huiusmodi extinguantur, & ex illorum pretio alij census emantur à marito, in tali casu vxor non teneretur tempore restitutionis recipere tales census emptos à Marito, *ex trad. per Cenc. de censib. in addit. ad 2. par. cap. 2. q. 2. art. 1. nu. 43. & 44. Rot. apud eumdem Cenc. post Addit. dec. 99. nu. 3. & 4.*

SVMMARIVM.

46 *Mulier viuente viro possidet iure familiaritatis, eoque mortuo pro suis iuribus dotalibus transfert familiarem possessionem in veram, & realem iure proprio: declaratur nu. seq.*

47 *Mulieri competit retentio in domo, vel mobilibus iure familiaritatis ab ea possessis, non autem in prædijs rusticis, aut alijs bonis.*

48 *An contra mulierem detinentem bona viri procedi possit executiuè per Creditores ipsius viri.*

49 *Quando bona præsumantur viri, & non vxoris.*

50 *Contra mulierem petentem assecurationem suæ dotis ob vergentiam viri ad inopiam, non datur ius offerendi posterioribus creditoribus.*

Fructus, qui supersunt vxori deductis eius, & familiæ alimentis, cedunt in beneficium mariti, & creditorum, ibid.

51 *Mulier, vel alius creditor ingrediens in possessionem fundi iure pignoris, facit fructus suos, si valor fundi æquiualeat credito.*

Quæstio IV.

An mulier bona defuncti viri iure proprio retinere possit pro sua dote.

46 Notissima est illa iuris conclusio, quod mulier viuête viro possidet iure familiaritatis, eoque mortuo pro suis iuribus dotalibus transfert familiarem possessionem in veram, & realem iure proprio, superueniente sibi nouo titulo, *l. cum nemo, C. de Acquir. poss. Bald. in l. pignoris, nu. 2. C. de Pignor. act. Duran. dec. 269. nu. 12. & 13.* etiamsi non interuenerit declaratio, *Put. dec. 441. lib. 1. Rot. in Recent. dec. 97. nu. 5. par. 5. & in Romana hæreditatis de Cuccinis 9. Decembris 1622. coram Nauarro, Merlin. dec. 861. num. 2. & 3.* vbi, quod hæc possessio est legitima, & manutenibilis, & præfertur posteriori alterius, *& dec. 645. nu. 13. Coccin. dec. 67. nu. 1.* vbi, quod pro dote competit retentio non tantùm mulieri, sed etiam eius successoribus mortuo viro, ex hypotheca dotis, *Buratt. dec. 179. nu. 6. & seq. Rot. dec. 165. nu. 45. & 46. par. 7. Recent.* vbi,

47 quod mulieri cōpetit retentio in domo, vel mobilibus, vel alijs rebus iure familiaritatis ab ea possessis, non autem in prædijs rusticis, neque in alijs bonis, quæ non constat, ab ea fuisse possessa viuente viro, cum talis possessio non extendatur de re ad rem, *ex trad. per Aretin. cons. 77. n. 25. Gabr. cons. 34. lib. 1.* vnde mulier, quæ cum viro in vna Ciuitate vixit, non potest occupare possessionem domus, seu alterius rei existentis in alia Ciuitate, seu loco, quam viuente viro iure familiaritatis non detinuit.

48 Notandum tamen est, quod cum mulier in tali casu possideat non iure dominij, sed tantùm iure pignoris, tenetur pati executionem contra bona hæreditaria sui viri instantibus creditoribus, quibus licitum est in tali casu agere via executiua, & ideò non poterit mulier vel tertia impedire executionem mandatorum, nec subhastationem, & adiudicationem, *l. à Diuo Pio, §. quod si res, ff. de re iud. l. quamuis, ff. de Pignor. act. auth. hoc ità, C. de Pignor. & hypoth. Bart. & alij in d. l. à Diuo Pio, §. sed & illud, Gratian. discept. forens. cap. 941. nu. 3. & 4. Rot. dec. 181. nu. 2. & seq. par. 7. recent. Iati Fontanell. de Pact. nupt. claus. 7. glos. 3. par. 8.* vbi dicit quod instantibus creditoribus etiam posterioribus, & hæredibus mariti, mulier tenetur præstare patientiam, vt bona vendantur, & pretium deponatur, ea tamen non amota à possessione, donec plenariè satisfiat de sua dote, *Neguf. de Pignor. 6. par. mem. 1. nu. 23. Cancer. var. par. 3. cap. 17. de sent. & earum execut. num. 4. 17. & seq. Caualcan. de vsufr. mulier. relict. nu. 612. Marescott. var. lib. 1. resol. 29. n. 34.*

49 Notandum 2. quod si mulier passa fuit, bona mobilia describi, & inuentariari sine aliqua contradictione, vel protestatione, quod essent propria, tunc dicta bona præsumuntur viri, *DD. in l. à Diuo Pio, §. si super rebus, ff. de re iud. Bald. in l. ob maritorum, nu. 2. & 4. C. Nè vxor pro marit. Buratt. dec. 191. nu. 7.*

50 Notandum 3. quod contra mulierem petentem assecurationem suæ dotis ob vergentiam viri ad inopiam, non datur ius offerendi posterioribus creditoribus, tum quia hæc assecuratio nō est restitutio, sed

sed positio dotis in tuto, vt fructus deseruiant pro alimentis vxoris, & filiorum tum etiam quia bona viri vergentis ad inopiam consignantur mulieri, vt existant penes eam, & non dissipentur, *Mantic. de Tacit. lib. 11. tit. 30. nu. 10. & seq. Ostst. dec. 135. Andr. Gail. lib. 2. obseruat. 92. Rolan. cons. 9. n. 39. vol. 1. Vinc. de Franch. dec. 54. vide Fontanell. d. claus. 7. glos. 2. par. 3. nu. 50. & seq. Surd. de Alimen. tit. 1. q. 35. nu. 5.* vbi subijcit, quod fructus, qui supersunt vxori deductis eius, & familiæ alimentis, cedunt in beneficium mariti, & creditorum.

51 Notandum 4. quod mulier, sicut & alius creditor ingrediens in possessionem fundi iure pignoris, si valor fundi æquiualet credito, & sic cessaret spes luitionis, faceret in tali casu fructus suos, quia tunc perinde est ac si esset ipsius creditoris, *l. qui habebat, §. suauissima, vbi glos. & DD. ff. de leg. 3. Rot. recent. dec. 145. nu. 10. & seq. par. 4. tom. 2. & dec. 46. nu. 7. par. 6.*

SVMMARIVM.

52 *Fundus dotalis alienari non potest, declaratur, & limitatur nu. seq.*

53 *Prohibitio legalis non includit alienationem necessariam.*

54 *Vxor ad redimẽdum maritũ à carceribus, vel eum alendum, potest fundum dotalem alienare: declaratur, & limitatur nu. 63.*

55 *Grauatus potest bona fideicommisso subiecta alienare, vt se, vel filium eximat à carcere.*

56 *Quanam ætas exigatur in muliere, vt validè se obligare possit pro dote, & n. 59.*

57 *Statuta laicorum nec circa matrimonia, nec circa dotes disponere possunt.*

58 *Prouisio, vel statutum generaliter loquens, non porrigitur ad causam dotis.*

60 *In dote promissa pauperi mulieri, non requiruntur statutariæ solemnitates.*

61 *Donatio facta contemplatione matrimonij, non requirit solemnitates, nec insinuationem.*

62 *An obligatio minoris ex causa dotis, valida sit absque statutarijs solemnitatibus.*

63 *Mulier potest se vsque ad medietatem dotis obligare.*

64 *Mulier, si habet idoneum releuatorem, non dicitur remanere indotata.*

Quæstio V.

An, & quando mulier fundum dotalem alienare possit.

52 QVamuis fundi dotalis alienatio regulariter prohibeatur à iure, *vt ex tot. tit. ff. & C. de fund. dotal.* etiamsi vxoris assensus accedat, *§. 1. vbi Aret. & alij, Inst. Quib. alien. lic. &c.* ita vt si maritus alienaret, posset ipsemet reuocare non obstante iuramento, *ex trad. per Spec. in tit. de empt. & vend. §. tertio loco, nu. 11.* id ta-

53 men procedit in casibus, in quibus vxor de proprio non tenetur: & consequenter dicta prohibitio legalis non includit alienationem necessariam, *vt tradunt DD. in l. 1. ff. de fund. dotal. & in l. 2. C. eod. tit. Azo in Sum. C. de fund. dot. nu. 7. & seq. Caputaq. dec. 199. par. 3.*

54 Vnde vxor ad redimendum maritum è carceribus, vel eum alendum, potest fundum dotalem alienare: quia, cum vxor eadem sit caro cum viro, *iuxta illud Genes. 2. erunt duo in carne vna,* tenetur propterea eum alere, illiq; in necessitatibus subuenire, *Spec. in tit. Qui fil. sint legit. nu. 40. vers. quid si mulier. &c. Bart. in l. si cum dotem, §. si maritus, ff. solut. matrim. Bald. in l. illud, nu. 1. C. de Sacros. Eccles. & consil. 478. num. 2. vol. 5. Natt. cons. 547. nu. 19. Surd. dec. 86. num. 4. & seq.* vbi

55 etiã obseruat, quod grauatus potest alienare bona fideicommisso subiecta, vt se, vel filium eximat à carcere, quando pro debito priuato detinetur.

56 Idem dicendum, si mulier legitimę ętatis, idest maior 25. annis dotem promiserit; valida enim esset eius obligatio etiam absque solemnitatibus statutarijs, *Neguf. de Pignor. par. 8. mem. 1. num. 26.* vbi, quod si statutum disponeret, vt nulla mulier possit contrahere sine certa forma, talis dispositio non comprehenderet mulierem etiam minorem 25. annis, puberem tamen, promittentem dotem pro se, cum mulier etiam minor possit se moderatè do-

57 tare absque curatore: statuta enim laicorum, sicut nõ possunt disponere circa matrimonia, ità neque circa dotes, quæ accessoriè, & consecutiuè veniunt ad ipsa matrimonia, *Paris. cons. 81. nu. 9. lib. 3.*

58 vbi, quod prouisio, vel statutum generaliter loquens nõ porrigitur ad causam dotis, *Caputaq. dec. 199. par. 3. Put. dec. 160. lib. 3. Galganett. ad statut. Vrb. lib. 1. c. 151. vers. item 21. procedere non credimus &c.*

Pie. ad d. statut. Vrb. glos. 7. nu. 255. Rot. in Romana dotis 29. Maij 1602. coram Ortembergo. apud eumdem Pic. post eius tract.
59 *dec.* 13. vbi, quod hoc procedit tam in muliere, quæ necessariò tenetur dotare,
60 quam in ea, quæ ad id non tenetur, præsertim si dos pauperi mulieri fuerit promissa, quo casu dicitur causa pia, in qua non exiguntur statutariæ solemnitates, *Buratt. dec. 924. num. 16. & ibi Ferrettu.*
61 *nu.* 17. vbi, quod donatio facta contemplatione matrimonij non requirit solemnitates, nec insinuationem.
62 Adducunt etiam DD. quod etiam obligatio minoris ex causa dotis valida est absq; statutarijs solemnitatibus.
63 Obserua tamen, quod in his, & similibus casibus non potest mulier totum fundum dotalem alienare, quando ex huiusmodi alienatione remaneret omninò indotata: id enim esset contra publicam vtilitatem, *Thesaur. dec. 223 nu. 13.* vbi dicit, quod potest mulier se vsque ad medietatem dotis obligare, cuius sententiam amplexa fuit *Rota Romana coram Buratt. dec. 783. nu. 2. Pen. dec. 489. nu. 12. Mer-*
64 *lin. dec. 749. nu. 3. & seq.* vbi subdit, quod mulier, si habet idoneum releuatorem, non dicitur remanere indotata, *& apud Pic. post eius tractat. dec. 10. num 10. & dec. 11. nu. 12.*

SVMMARIVM.

65 *Quæsita per vxorem post matrimonium, præsumitur quæsita ex bonis viri: limitatur nu. 66.*
67 *An, & quando admittatur confessio mariti declarantis, se emisse fundum de pecunia vxoris.*
68 *Quando stetur confessioni patris asserentis, se habuisse pecuniam à filio.*
69 *Asserenti, instrumenta esse simulata, incumbit onus probandi.*
70 *Res empta ab vxore de pecunijs viri, ad ipsam vxorem iure dominij spectat.*

Quæstio VI.

Acquisita per vxorem, an, & quando præsumantur quæsita ex bonis viri.

65 Regula est, quod quæsita per vxorē post matrimoniū præsumuntur quęsita ex bonis viri, euitandi turpis quæstus gratia, *l. Quintus, vbi Bart. & alij ff. de Donat. int. vir. & vxor. Gabr. commun. conclus. lib. 1. tit. de Præsumption. conclus. 15. Bors. decis. 81. nu. 5. Buratt. decis. 141. num. 1. & seq.*

66 Sed ab hac regula receditur, concurrentibus coniecturis; nam si maritus erat pauper, mulier verò bona propria habuerit, ex quibus acquirere potuit, cessaret præsumptio *d. legis.*, & bona sic quæsita spectabunt ad mulierem, non autem ad maritum, ità vt mulier nec à marito, neque ab eius creditoribus molestari possit, *l. & si instrumento, vbi glos. in Ver. translatum, & Bart. nu. 6. C. de fid. Instrum. & iur. hast. fisc. lib. 10. Natt. cons. 543. num. 20. vers quod corroboratur &c.* vbi
67 dicit, quod licèt confessio mariti declarantis, se emisse fundum de pecunia vxoris, sit suspecta, propter prohibitam donationem inter virum, & vxorem, tamen ex verisimili presumptione admittitur, si constet, vxorem habuisse aliunde bona, ex quibus potuerit illam pecuniam colli-
68 gere; quemadmodum confessio facta à Patre asserente, se habuisse pecuniam à filio in potestate, licèt censeatur inualida, tanquam facta in fraudem legis prohibentis donare, tamen si appareat, quod filius ex aliquo artificio lucrabatur, ità vt tantum ex industria lucrari potuerit, & Patri tradidisse, ex hac verisimili præsumptione substinetur dicta confessio, præsertim si iuramentum accessetit, *latè Alex. cons. 18. num. 2. & seq. lib. 3. Gabr. d.*
69 *conclus. 15. Buratt. d. decis. 141. per tot.* vbi etiam dicit, quod asserenti, instrumenta esse simulata, incumbit onus probandi, *per tex. in l. cum propria, vbi Sal. C. si quis alter. vel sib. l. 2. & ibidem Bald. C. Plus val. quod agit.*
70 Notandum est etiam, quod res empta ab vxore de pecunijs viri, non ad virum, sed ad ipsam vxorem iure dominij spectat, licèt teneatur eo casu pretium viro restituere, *l. multum interest, C. si quis alter. vel sib.*

SVMMARIVM.

71 *In lucro dotis seruandum est statutum domicilij viri, & nu. 72. & seq. limitatur num. 76. 78. & 81.*
72 *Quid si in loco domicilij mariti nullum quoad hoc extet statutum, vel consuetudo.*
73 *Quando agitur de executione, vel alijs obseruandis post contractum matrimonium, debet attendi consuetudo domicilij ipsius mariti.*
74 *Quid si maritus postea ad alium locum domicilium transtulit, & nu. sequen.*
75 *Et quid si causa restitutionis dotis non aga-*

agatur in loco domicilij mariti, sed in alio loco.
76 Quando in lucro dotis inspiciatur statutum domicilij mulieris, & nu. 78.
77 An & quando censeatur quis renunciasse l. exigere dotem, ff. de Iudic.
79 Si maritus in uno loco aliquando habitat, & in alio frequentius, attendi debet domicilium, in quo habitat frequentius.
80 Quid si in quolibet se. collocet aequaliter.
81 An in bonis alibi sitis attendatur domicilium mariti.
82 Quando mulier alibi nupta, reputetur de origine sua paterna.

Quaestio VII.

In lucro dotis an statutum domicilij uxoris, vel mariti seruandum sit.

71 RESp. seruandum esse statutum, vel cõsuetudinẽ domicilij viri, nõ autẽ domicilij vxoris, in quo contractus dotis est
72 celebratus; vnde si in loco domicilij mariti nullum quoad hoc extet statutum, vel consuetudo, huiusmodi lucrum non debetur; quamuis enim regulariter debeat seruari statutum illius loci, in quo contrahitur, *vt d. Alex. cons. 41. nu. 4. lib. 5. & cons. 100. lib. 3. Ruin. cons. 69. nu. 5. lib. 4.* tamen in contractu dotis fauore matrimonij aliud deciditur in *l. exigere dotem, vbi DD. ff. de Iudic.* ratio est, quia vxor vi matrimonij trahitur ad domicilium viri, & ideò secundùm leges, seu statuta domicilij viri, seu mariti intelligitur contraxisse, *l. de iure, vbi glos. in ver. nupta est, & l. imperatores, §. item rescripserunt, 1. ff. Ad municip. Bart. in l. cunctos populos, num. 19. C. de Sum. Trinit. Bald. in auth. omnes peregrini, num. 4. C. commun. de success. Abb. in cap. 1. num. 11. de*
73 *Spons.* vbi dicit, quod quando agitur de executione, vel alijs obseruandis post contractum matrimonium, debet attendi cõsuetudo domicilij ipsius mariti, *Alex. consil. 100. nu. 9. lib. 3.* vbi id intelligit de domicilio viri ratione habitationis, non autem solius originis, *& cons. 129. nu. 13. lib. 7. late Ruin. cons. 58. & 59. lib. 3. Alc. cons. 3. nu. 9. lib. 2. tom. 1. Soc. iun. cons. 14. nu. 2. lib. 1. vbi de communi, Rim. consil. 30. nu. 7. & seq. & cons. 314. nu. 33. & seq. vol. 1. Thesaur. qq. for. lib. 2. q. 6. nu. 3. & 6. Ciriac. contr. 273. Mantic. de Tacit. & ambig. conuent. lib. 3. tit. 14. nu. 1. Rot. dec. 110. nu. 8. & dec. 172. num. 1. & seq. par. 8. Recent.* quae quidem sententia procedit, siue vxor accesserit ad domum viri, siue non, *Ruin. cons. 58. nu. 3. & 4. lib. 3. Mantic. vbi supra nu. 3.*

74 In hoc autem attenditur statutum prioris domicilij ipsius viri; vnde nulla ratio habenda est de statuto alterius cuiuscumque loci, ad quem maritus postea domicilium transtulit: quia posset maritus ad eum locum transferre domicilium, in quo statutum disponeret, vt maritus lucretur totam dotem, quod esset irrationabile, & contra textum *in d. l. exigere, vt d. Abb. in cap. 1. nu. 11. de Spon. Alex. consil. 100. nu. 12. lib. 3. Ruin. cons. 58. n. 3. lib. 3. & de communi testatur Mantic. d.*
75 *lib. 3. tit. 14. nu. 2. & seq.* quod procedit, etiamsi causa restitutionis dotis non agatur in loco domicilij mariti, sed in loco originis ipsius mariti, vel Patris, vel in loco originis vxoris, quia tacitè actum intelligitur, vt dos in loco habitationis mariti, & secundùm leges illius restituatur, *per tex. in d. l. exigere, ff. de Iud.*

Prius autem domicilium non dicitur, si ibi maritus tempore contractus dotis habitabat quidem, sed in eo loco non erat permansurus, vel quia in alio loco habebat maiorem partem fortunarum, vel propter inimicitias, vel aliam causam; & ideò seruari tunc debent statuta eius loci, ad quẽ maritus primò se transtulit animo perpetuò manendi, *vt post Grat. cons. 113. n. 16. lib. 2. obseruat Mantic. d. tit. 14. num. 5. & 8.*

76 Si verò statutum loquatur tantùm de Sponsa futuri temporis, non autem de vxore, puta si disponat, quod sponsus lucretur dotem constitutam, vel partem pro matrimonio contrahendo, tunc non inspiceretur statutũ domicilij sponsi, sed sponsae, in quo conscriptum est instrumentum, *Bald. in d. auth. omnes Peregrini, C. Com. de Succ.* item inspicitur statutum domicilij vxoris, quando vir non ducit vxorem, sed vxor ducit virum ad suum domicilium, *Bald. in l. vlt. num. 4. C. si à non comp. Iud. Dec. cons. 283. num. 8. Rol. de lucr. dot. q. 16. & alij apud Mant. loco cit. nu. 6 7. & 9.* vbi idem dicit, quando dos ea lege data fuit, seu constituta, vt soluto matrimonio secundùm statutum loci, in quo contractus celebratus est, restituatur, quia contractus ex conuentione legem accipiunt, *l. 1. §. si conuenit, ff. depos.* & sicut
77 per statutum, ità etiam per pactum potest derogari *d. l. exigere, vt inquit Bald. cons. 357. nu. 5. lib. 1. Crauett. cons. 880. num. 20.*

Notandum tamen est, quod per ea verba generalia, promisit dotem restituere tam

tam in loco contractus, quam in loco domicilij, & alibi in quacunque parte terrarum, non censetur renunciatum *d.l. exigere, vt sensit Bald. in d. l. exigere, in fin. vers. sed tunc quaero &c. Alex. cons.* 100. *nu.* 8. *& seq. lib.* 3.

78 Addunt nonnulli DD. quod seruari etiã debet statutum domicilij vxoris, vbi bona data in dotem, sunt immobilia, & sita in territorio, in quo contractus dotis est celebratus, & vxor habet domicilium, quia in alio loco non possunt restitui; sed contrarium asserit *Purp. in l. cunctos populos, nu.* 130. *vers. ex hac prima ampliatione*, C. *de Sum. Trin. Ruin. cons.* 58. *n.* 12. *lib.* 3. *quos refert, & sequitur Mantic. d. lib.* 3. *tit.* 14. *nu.* 10.

79 Notandum est etiam, quod si Maritus in vno loco aliquando habitat, & in alio frequentiùs, domicilium, in quo habitat

80 frequentiùs, attendi debet; quod si in quolibet se collocet æqualiter, & statuta in dictis locis diuersimodè prouiderent, & vnum esset fauorabile ad lucrum dotis, aliud non, attendi debet illud, quod prodest, *Alex. cons.* 100. *num.* 6. *vers. postremò &c. lib.* 3. *Ruin. cons.* 58. *nu.* 7. *& seq. lib.* 3.

81 2. Notandum est, quod quantum ad bona alibi sita non attenditur domicilium mariti, sed illa debent diuidi secundùm consuetudines locorum, vbi existunt, *Anchar. cons.* 163. *nu.* 1. *Crauett. cons.* 30. *& communem dicit Gozad. cons.* 49. *n.* 10. *Corn. cons.* 202. *lib.* 2. *Natt. cons.* 514. *num.* 14. *Rolan. cons.* 80. *num.* 28. *lib.* 4. *Thesaur. iun. quaest. for. lib.* 2. *q.* 6. *nu.* 2. *&* 4.

82 3. Notandum est, quod mulier alibi nupta in his, quæ illam non seiungunt à seruitijs, & obsequijs coniugalibus, semper reputatur de origine sua paterna, *ex trad. per Cephal. cons.* 13. *nu.* 45. vbi, quod mulier etiam alibi nupta, suæ Ciuitatis priuilegia retinet, & potest in territorio suæ Ciuitatis acquirere, & ligatur vti subdita statuto suæ originis, *Alciat. cons.* 10. *nu.* 6. *& seq. lib.* 2. vbi dicit, quod statutum excludens fœminas nuptas à successione, cũ non retrahat ab obsequijs viri, ligat etiam mulierem alibi nuptam, *latè Menoch. lib.* 2. *præsumpt.* 2. *nu.* 8. *&* 9. *Rot. recent. par.* 9. *dec.* 66. *nu.* 24. *& dec.* 175. *nu.* 10. *& seq. Scacc. de Iudic. lib.* 2. *cap.* 2. *num.* 654. *& seq.*

SVMMARIVM.

83 *Vxor propter viri sæuitiam potest petere separationem thori.*

84 *Maritus non potest corrigere, & castigare vxorem, nisi leuiter, & moderatè.*

85 *Quando thorus separatur ob adulterium vxoris, instante marito, vxor recluditur in monasterio.*

86 *Quid si in loco non adsit monasterium, vel si adsit, recuset recipere mulierem adulteram?*

87 *Vir, vel mulier committens adulterium, qua pœna plectatur, & nu.* 88. *& seq.*

88 *Quoad accusandum ciuiliter, ad imparia non iudicantur vir, & vxor; limitatur nu. seq.*

89 *Respectu pœnæ criminaliter imponendæ mulier virum adulterum accusare non potest.*

90 *Quid si vxor petat separationem ob sæuitiam viri, & nu.* 91. *cum sequen.*

91 *In alimentis taxandis non proceditur rigorosè, sed ad meram necessitatem.*

92 *Sæuitia viri concludenter probari debet, qua probata vir cogitur ad restitutionem dotis, & donationis propter nuptias, vna cum fructibus dotis durante lite à marito perceptis.*

93 *Quid si mulier contra virum sæuiat.*

94 *An vxor cogi possit ad redeundum cum viro sub cautione fideiussoria de eam non offendendo.*

Quæstio VIII.

An, & quando Iudex præscribere possit mulieri certum locum, vbi degere debeat.

83 CErtum est in iure, quod vxor propter viri sæuitiam potest petere separationem thori, *cap. litteras*, 13. *vbi DD. de restit. spoliat.* etiamsi odium, & sæuitia mariti proueniat culpa vxoris ex aliqua graui causa, *latè Farinac. in Pract. crim. q.* 143. *num.* 148. *Mascard. de Probat. conclus.* 1019. *num.* 4. *& seq. vol.* 2. maritus

84 enim non potest corrigere, & castigare vxorem, nisi leuiter, & moderatè, *Ciriac. contr.* 172. *nu.* 70. *& seq.* vbi, quod maritus ex graui causa potest etiam carcerare vxorem, moderatè tamen, & ad breue tempus; vnde competentem punitionem Iudici relinquere debet, *cap. quemadmodum*, *§. illud autem*, *vbi Canonistæ communiter, extr. de Iureiur.* alioquin maritus punitetur, si fine causa, vel enormiter id faceret, *Abb. in d. §. illud autem, sub nu.* 15. *Rolan. cons.* 27. *nu.* 15. *& seq. tom.* 3.

85 Ad quæsitum igitur resp. quod aut thorus separatur ob culpam vxoris, puta ob adulte-

adulterium ab ea cōmissum, & tūc illa recludi debet in loco præscripto, vbi non habeat amplius peccandi facultatem, puta in monasterio, vt aiunt, Conuertitarum, seu mulierum malè nuptarum, si talia monasteria in ea Ciuitate, vel loco existerent, *cap. de Benedicto, 32. q. 1. auth. sed hodie, C. ad l. Iul. de Adult.* quod procedit, dummodò maritus id peteret, & offerret expensas, si mulier non haberet vnde eas præstaret, *Ciriac. d. contr. 172. num. 106. latè Farinac. in Prax. crim. q. 141. de de-*
86 *lict. carn. nu. 19. & seq.* vbi etiam dicit, quod Iudex, si non adest monasterium, vel si adsit, recuset recipere vxorem adulteram, potest illi commutare pœnam, condemnando eam in exilium, & confiscando illi eam partem bonorum, quæ iuxtà dispositionem *d. auth. sed hodie*, erat applicanda monasterio, *Surd. de Alim. tit. 7.*
87 *q. 16. nu. 30.* vbi etiam obseruat, quod vir committens adulterium, amittit donationem propter nuptias, & vxor committens similiter adulterium, perdit dotem, *Rolan. cons. 50. nu. 5. vol. 1.* vbi di-
88 cit, quod sicut maritus accusare potest ciuiliter de adulterio vxorem quoad separationem thori, & ad lucrum doris, ità è contra vxor poterit accusare maritum quoad separationem thori, & ad hoc vt consequatur dotem suam, & donationem propter nuptias, quia quoad accusandum ciuiliter, ad imparia non Iudicantur vir, & vxor, *Socin. iun. cons. 32. nu. 1. & seq.*
89 *vol. 2.* subdens, quòd respectu pœnæ criminaliter imponendæ mulier virum adulterum accusare non potest.

Qua verò pęna adulteri puniantur, vide *Clar. in §. adulterium, vers. sed quæro, qua sit pęna &c.* vbi dicit, quod de generali consuetudine tam adulteri, quàm adulteræ non pęna corporali, sed pecuniaria, vel exilio, aut fustigatione secundùm personarum qualitatem puniuntur, præsertim si violentia, vel aliæ qualitates aggrauantes concurrerent, *Vulpel. cons. 94. nu. 9. quem refert, & sequitur Baiard. ad Clar. loco cit. nu. 55.*

90 Aut vxor petit separationem ob culpam viri, puta propter ejus sæuitiam, & tunc, licèt dum huiusmodi causa pendet, ipsa mulier loco sequestri cōmitti debeat custodiæ consanguineorum, vel alicuius honestæ matronæ, vel collocanda sit in aliquo monasterio monialium, *cap. ex transmissa, vbi DD. de Restit. spoliat.* finita tamen causa, si appareat, vxorem marito non esse restituendam, potest mulier eligere habitationem, vbi velit; alioquin, si in tali casu ei præscriberetur locus, puniretur absque culpa, *Thesaur. dec. 130.* vbi dicit, quod mulier propter sæuitiam viri poterit diuertere, & interim pendente iudicio super separatione thori maritus extra domum alimēta vxori subministrare tenetur, etiā fructus dotis non sufficerent, vel si nulla esset data dos, *Gratian. discept. for. c. 857.*
91 *nu. 23. & seq.* vbi, quod hoc remittitur arbitrio Iudicis, qui in huiusmodi alimentis taxandis non debet procedere rigorosè, sed ad meram necessitatem, *& cap. 738. nu. 69. & seq. Surd. de Alim. tit. 1. q. 118. nu. 5. latè Ciriac. d. contr. 172. num. 107. & seq.*

92 Sæuitia verò est concludenter probanda ità vt non sufficerent minæ, nisi processerint ab eo, qui consueuerit minas exequi, *Natt. cons. 616. Ciriac loco cit. num. 1. & seq. & nu. 91. cum seq.* vbi Iudicis arbitrio remittit, quæ sæuitia sufficiens sit ad separationem thori.

Probata autem sæuitia vir cogendus erit ad restitutionē doris, & donationis propter nuptias, quo casu dos verè, & statim restitui debet, nec habet priuilegium anni, *auth. sed nouo, § si verò causam, C. de repud. §. mittores, Auth. de nupt. Card. Seraphin. decis. 1315. Thesaur. d. decis. 130. Gratian. discept. for. cap. 199. nu. 11.* quod etiam procedit, quando separatio thori fit ob morbum gallicum, *Ciriac. d. contr. 172. nu. 91. & seq.*

Item fructus dotis durante lite à marito percepti, post sententiam latam super separatione thori, vxori restituendi sunt, etiam si in huiusmodi sententia non fuisset facta expressa condemnatio quoad dictos fructus; ratio est, quia cum maritus fuerit in mala fide, & pro tempore, quo durauit lis, non substinuerit onera matrimonij, nō fecit fructus suos: fructus enim prædicti dantur contemplatione matrimonialium onerum; tum etiam quia cum vir commiserit in legem matrimonij, non debet ex eo aliquod lucrum consequi, *latè Gratian. discept. for. cap. 857. per tot. Greg. dec 93. vbi etiam Beltramin. Penia dec 350. Card. Mellin. dec. 217. Crauett. cons. 31. nu. 6.* vbi addit, quod si vxor seorsum habitans seipsam aluerit, potest tales expensas marito repetere.

93 Quid verò dicendum sit, si mulier contra virum sæuiat, *vide Mascard. de Probat. concl. 1019. nu 6.*

94 Quæres, an vxor cogi possit ad redeundum cum viro sub cautione fideiussoria de eam non offendendo? Resp. negatiuè, si appareat de maxima viri sæuitia, & eius odio capitali aduersus vxorem: eo enim casu satisdatio non mutat maleuolum ani-

animum, sed diutius grassandi facultatem præstat, *S. nouissimè, vbi glos. in ver. grassandi, Inst. de Suspect. tutor. l. quia satisdatio, ff. eod. tit. d. cap. ex transmissa, & cap. litteras, in fin. vbi DD. de restit. spol. latè Crauett. cons.* 31. *num.* 4. *& seq.* vbi dicit, quod vbi est odium capitale, non tenetur, nec debet quis confidere fragilitati cautionis, cum in hoc casu cautio sufficiens considerari non possit, *Gratian. discept. for. cap.* 738. *nu.* 60. *Ciriac. d. controu.* 172. *nu.* 85. *&* 90. vbi, quod satis esset vnicus actus sæuitiæ, vt vxor non tenearur redire cum marito, quia quando maritus semel sęuus fuit, præsumitur talis in posterum, *ex trad. per Bald. cons.* 176. *nu.* 3. *lib.* 1. *Mascard. de Probat. d. concl.* 1019. *nu.* 3. *Farinac. d. q.* 143. *nu.* 147.

SVMMARIVM.

95 *Valet pactum, quod maritus teneatur semper habitare in domicilio vxoris, nisi noua causa emergat mutandi domicilij.*

Quæstio IX.

An valeat pactum, quod maritus teneatur semper habitare in domicilio vxoris, aut parentum certi loci.

95 Resp. affirmatiuè, præsertim si additum fuerit iuramentum; ratio est, quia tale pactum non ponitur ad obligandum maritum, vt perpetuò habitet in certo loco, sed nè mulier cogatur dimittere Ciuitatem, in qua nata, & educata fuit, & nè separetur à parentibus, & consanguineis, quæ separatio est nimis dura, *l. liberorum, ff. de verb. sign. Emman. Soarez. in Thesaur. recept. sent. in ver. locus, latè Genuens. in tract. de Eccles. q.* 772. *Dian. par.* 3. *resol. mor. tract.* 4. *resol.* 212. vbi dicit, quod in tali casu si contra fit, potest exigi pęna.

Limita, nisi noua causa emergat mutandi domicilij, puta infirmitas, intemperies aeris, inimicitia &c. tunc enim, etiamsi pactum sit iuramento firmatum, licebit resilire; & mulier tenebitur virum sequi, *vt d. Diana loco cit. vers. limitanda tamen est &c. Aufrer. ad Capell. Tholos. decis.* 87.

In alijs verò casibus is, qui se in vno loco habitaturum promittit, non cogitur in illo semper habitare, sed astringitur ad id, quod stipulantis interest, *vt d. Soarez loco cit. in ver. locus.*

SVMMARIVM.

1 *Hypotheca constituta super bonis existentibus in vno loco, non extenditur ad bona sita extra dictum locum.*
2 *Quando hypothesca restricta ad bona existentia in vna Ciuitate, vel loco, extendatur etiam ad bona existentia in territorio.*
3 *Qualitas loci adiecta legato, restringit legatum etiam vniuersale.*
4 *Bona mobilia regulariter continentur in generali obligatione, sicut stabilia: limitatur nu. seq.*
5 *Merces venales propter earum celerem motum non videntur esse in loco.*
6 *Relicto vsufructu domus, & omnium rerum, quæ in domo sunt, non debentur legatario ea, quæ merçis causa fuerunt comparata: limitatur nu.* 9. *&* 10.
7 *An frumentum, & pecunia, quæ in domo erant, sub tali legato comprehendantur.*
8 *An in legatis loco circumscriptis continentur ea, quæ post legatum empta, & acquisita fuerunt per testatorem in eodem loco.*
9 *Quid si testator reliquisset simpliciter vsufructum omnium rerum suarum, vel bona omnia, quæ domi quoquo modo sunt.*
10 *Merces in legato generali continentur, quando legatum aliàs redderetur inutile.*
11 *An sub generali hypotheca bonorum comprehendantur bona extra territorium.*
12 *Is, qui credidit in vna Prouincia, etiamsi posterior sit, quoad bona illius præfertur omnibus alijs creditoribus etiam anterioribus, qui in alia Prouincia contraxerunt.*
13 *Quid si plures sint creditores ex diuersis negociationibus.*

CAP. XVIII.

De Pignoribus, & hypothecis

1 Quæritur 1. An hypotheca constituta super bonis existentibus in vna Ciuitate, vel loco, extendatur ad bona sita extra illum locum? Resp. negatiuè, quia qui obligauit bona existentia in tali Ciuitate, vel loco, dicitur ab obligatione, & hypotheca exclusisse ea, quæ existunt extra Ciuitatem, & locum, quia est limitata, & determinata hypotheca, *arg. l. nam quod liquida, §. si ita legetur, ff. de Pen. leg. l.* quæ-

quæsitum, *§. 1. ff. de leg. 3.*
2 An verò veniant res, & bona, quæ sunt
in territorio Ciuitatis? Resp. distinguen-
do, aut enim sumus in obligatione, quæ
latam admittit interpretationem, & tunc
veniunt etiam bona existentia in territo-
rio, quia bona, quæ sunt sub territorio,
reputantur pro vno, & eodem loco, vt in
donatione resoluit *Rot. decis. 716. num. 2.*
& 3. par. 4. tom. 3. Recent. aut sumus in
obligatione, quæ latam non admittit in-
terpretationem, & tunc hypotheca non
extēditur ad bona existentia in territorio,
nisi aliud colligatur ex coniecturis, *Cra-*
uett. cons. 671. nu. 2. par. 4. Mantic. de
3 *coniect. lib. 9. tit. 3. nu. 13.* vbi dicit, quod
qualitas loci adiecta legato, restringit le-
gatum etiam vniuersale, *Merlin. de Pignor.*
lib. 4. tit. 5. q. 174.
4 Quæritur 2. an bona mobilia debitoris
contineãtur in generali obligatione? Resp.
quod bona mobilia regulariter continen-
tur in generali obligatione, quemadmo-
dum stabilia, vt de mercibus, & pecunia
est textus *in l. cum tabernam*, *iuncto §.*
creditor, *ff. de Pignor.*
5 Hæc tamen conclusio limitatur, quando
generalis obligatio restricta est ad certum
locum: tunc enim sub huiusmodi obliga-
tione non comprehenduntur merces ve-
nales, quia propter earum celerem mo-
tum, non videntur esse in loco, *Mantic. de*
Tacit. lib. 21. tit. 4. nu. 36. vers. sed. ad-
uertendum est, *Pacif. de salu. interd. insp.*
3. cap. 2. nu. 194. Rota apud eumdem decis.
225. nu. 1.
6 Ex quo infertur, quod relicto vsufructu
domus, & omnium rerum, quæ in domo
sunt, ea, quæ mercis causa fuerunt com-
parata, non debentur legatario, quia ve-
nalia, cum ad tempus ibi sint, non viden-
tur esse in domo, *l. generali*, *§. vxori*, *vbi*
Bart. ff. de vsufr. leg. vnde neque frumen-
7 tum, quod in domo erat causa vendendi,
in tali legato contineretur, *idem Bart.*
in d. §. vxori, nu. 4. & ibi Alex. lit. C. vbi,
quod neque pecunia comprehenderetur
in tali legato, quia semper dicitur venalis,
& parata alienationi, *l. vxorem*, *§. lega-*
uerat, *ff. de legat. 3.*
8 Item in legatis loco circumscriptis nõ
continentur ea, quæ post legatum empta,
& acquisita fuerunt per testatorem in eo-
dem loco, quando bona acquisita sunt
æquè principalia, vel primis pretiosiora,
quia in tali casu non possunt dici accesso-
ria ad primas res legatas, *Bero. cons. 44.*
nu. 46. lib. 2. Alex. cons. 25. nu. 2. lib. 7.
& alij apud Honded. cons. 63. nu. 34. &
seq. lib. 1.

9 Secus esset, si testator reliquisset sim-
pliciter vsumfructum omnium rerum sua-
rum, vel bona omnia, quæ domi, quoquo
modo sunt, quia tunc omnia continentur
tam venalia, quàm non venalia, *arg. l. Iu-*
lianus, *ff. de leg. 3. Bart. in d. l. generali, §.*
vxori, *nu. 4. ff. de vsufr. leg. & ibidem*
Alex. & alij communiter, *Pacif. d. insp. 3.*
10 *cap. 2. num. 185.* vbi, quod etiam merces
in legato generali continentur, quando le-
gatum aliàs redderetur inutile.
11 An verò sub generali hypotheca bono-
rum comprehendantur bona extra terri-
torium, seu extra locum originis debito-
ris contrahentis? Resp. affirmatiuè, nisi
extra territorium debitoris bona essent
prohibita alienari, & hypothecari, *glos. in*
§. hac considerantes, *ver. hypotheca*, *in*
Auth. vt omn. obed. Iud. Prouinc. Bald. in
l. 2. C. mandat. Neguss. de Pignor. par. 8.
mem. 2. nu. 8. vbi etiam obseruat, quod
debitor sortitur forum in loco contractus
etiam quoad bona existentia extra illum
locum, quando agitur hypothecaria, quæ
est realis, vel saltem mixta, *Tiraq. de*
Retract. lignag. §. 8. glos. 5. nu. 11. Gra-
tian. discept. for. cap. 911. nu. 30. Merlin.
de Pignor. lib. 2. tit. 1. q. 5. nu. 3. & seq.
licèt executio in tali casu non possit con-
summari contra debitorem extra territo-
rium, nisi vigore litterarum remissoriali-
um Iudicis, qui debitorem condemnauit,
iuxta textum in l. à Diuo Pio, *§. 1. vbi*
Bart. ff. de Re iud.
12 Quæritur 3. quando creditor posterior
ratione loci præferatur creditori anterio-
ri? Resp. quod si quis crediderit in vna
Prouincia, etiamsi sit posterior, debet
quoad bona illius præferri omnibus alijs
creditoribus etiam anterioribus, qui in
alia Prouincia contraxerunt, *l. procurato-*
ris, *§. si plures, vbi DD. ff. de Tribut. act.*
glos. in l. priuilegia, *ver. ex causa*, *ff. de*
Priuil. credit. Rip. ibidem, *nu. 51. & seq.*
Gait. de credit. cap. 4. in appendic. nu. 128.
13 vbi dicit, quod si plures sint creditores
ex diuersis negociationibus, veluti si vnus
ex causa mercium vnius speciei, alter
verò ex causa alterius diuersæ speciei,
vel si eiusdem speciei, sed in diuersis ta-
bernis, aut apothecis, tunc quilibet a-
mittitur separatim, habito respectu ad cre-
ditam mercem, in qua cæteris præfertur,
latè Merlin. de Pignor. lib. 4. tit. 1. q. 13.
num. 1. & seq. quod procedit tam respe-
ctu creditorum habentium solam persona-
lem actionem, quàm habentium expressã
aut tacitam hypothecam, *Decian. cons. 109.*
nu. 29. & seq. lib. 2. Card. Seraphin. decis.
1214. Rot. in florentina, *seu Lugdunen.*

pecuniarum 13. Febr. 1598. coram Peregrino: quamuis contrarium senserit Card. Mantic. de Tacit. lib. 11. tit. 23. num. 33. & seq.

SVMMARIVM.

1 *In quo loco praestari debeant alimenta, & nu. 2. cum seq.*
2 *Quando per vnum actum consuetudo inducatur.*
3 *An inter se differant solitum, & consuetũ.*
4 *Debitor regulariter non tenetur deferre debitũ ad domũ creditoris: limitatur nu. 5.*
5 *Quid si haeres, & legatarius eiusdem sint fori.*
6 *Et quid si in deferendo requiratur impẽsa.*
7 *An vsufructuarius teneatur ad collectas.*
8 *Quid si vsusfructus remaneret inutilis ex solutione collectarum.*
9 *Ad quem spectet soluere gabellam pro rebus, quae dantur in alimenta.*
10 *Alimentarius petere potest alimenta extra domum debitoris, seu alere debentis, nec cogitur cum illo habitare: limitatur nu. 11. & seq.*
11 *Pater non cogitur filium alere extra domum, & è contra: limitatur num. 13.*
12 *Item vxor non potest à marito alimenta petere extra domum: limitatur d. nu. 13.*
13 *Si pater exulet, vel captus fuerit ab hostibus, filius ad eum locum, vbi pater moratur, tenetur mittere alimenta.*
14 *Quid si pecunia, quae defertur ad alimenta, casu aliquo periret.*
15 *Et quid si relinquãtur alimẽta ex fructibus certi fundi.*
16 *In illis casibus, in quibus pater tenetur filium spurium alere intra triennium, cogi ad id potest in domo matris.*
17 *Vidua quando alenda est ab haeredibus viri intra annum luctus, an teneatur stare cum haeredibus viri.*
18 *Si testator, qui reliquit alimenta, plures haberet habitationes, seu domos commodas, Alimentarius tenetur in earum vna habitare, quam haeres assignauerit.*

CAP. XVIIII.

De Alimentis.

Quaestio I.

In quo loco praestari debeant alimenta.

1 HAec in re primò inspicienda est voluntas testatoris siue expressa, siue tacita: nam si de ea constet, certum est, ibi alimenta praestari debere, vbi testator voluit, *l. in conditionibus primum locum, ff. de Cond. & demon. §. disponat, in Auth. de Nupt. Caualcan. de Vsufr. mul. relict. nu. 138. Surd. de Alim. tit. 4. q. 14. nu. 16.*

Secundò inspici debet consuetudo locorum: haec enim semper attenditur, quando quaeritur, quo in loco debitor teneatur soluere, *vt post Bart. & alios obseruat Duen. reg. 161. nu. 9.*

Tertio inspiciendum est, vbi haeres coepit alimenta praestare, nam in eodem loco cogitur perseuerare in solutione, *l. si fideicommissum, §. fin. ff. de Iudic. glos. magna in l. quod legatur, post med. ff. eod. Duen. d. reg. 161. limit. 4.* sicut enim contrahentis consuetudo attenditur, & declarat contractum, *l. haeredes palam, §. si quid post, en fin. ff. de Testam. l. si seruus plurium, §. fin. ff. de leg. 1.* ità attendi debet consuetudo haeredis, qui videtur quasi contrahere cum legatario, *§. haeres, Inst. de oblig. quae ex quasi contr. nasc. l. ex male-*
2 *ficys, §. haeres, iuncta glos. ibid. ff. de Actiòn. & oblig.* quae quidem consuetudo per vnum actum inducitur, *l. Mela, §. quid ergo, ff. de Alim. & cibar. legat. Alex. cons.*
3 *5. num. 22. & seq. vol. 5.* vbi, quod solitum praestari dicitur illud, quod vna vice tantùm praestitum est, licet consuetum non verificetur in vna vice tantùm, *Dec. in l. nemo alieno, §. temporalis, nu. 2. ff. de reg. Iur. quicquid dicat Surd. d. tit. 4. q. 16. nu. 27. & seq. Natt. cons. 77. nu. 6. & 7.*

Quartò inspici debet, vbi habeant domicilium haeres, & legatarius: nam si haeres, & legatarius diuersa habeant domicilia, haeres alimenta praestabit in loco sui domicilij, non autem vbi degit legatarius, *l. 3. ff. de Alim. & cibar. legat. Bart. in l. 1. nu. 4. & in d. l. 3. nu. 4. ff. eod. tit. Duen.*
4 *d. reg. 161. in princ.* vbi dicit, quod debitor regulariter non tenetur deferre debitum ad domum creditoris:

Limita in alimentis in subsidium studij relictis: haec enim praestanda sunt in loco, vbi legatarius studio incumbit, *Bart. & alij in l. sed & si susceperit, §. si libertis, ff. de Iudic. Surd. d. tit. 4. q. 16. nu. 37. & seq.*

Limita 2. quando est determinatus locus, in quo debeat fieri solutio, quia tunc ad illum locum debet accedere tam debitor, quam creditor, *Bald. in l. fin. nu. 7. C. de Cond. inser.*

5 Si verò haeres, & legatarius eiusdem sunt fori, & in delatione non cadit impensa, haeres tenetur alimenta deferre ad domum legatarij, quia sic se habet regula, quod vbi debitor, & creditor eiusdem sunt fori, tunc debitor ire debet ad Domum creditoris.

toris, *l. item illa, vbi Bart. & alij, ff. de*
Constit. pecun. Abb. in cap. significante, nu.
9. de Pignor. Bald. in l. fin. nu. 7. C. de
Cond. insert. Duen. d. reg. 161. limit. 1. &
alij apud Surd. d. tit. 4. q. 16. nu. 7. & 8.
6 si verò in deferendo exigitur impensa, hę-
res præstare debet vecturam; nisi alimen-
tarius esset vilis persona, cui non sit turpe
humeris proprijs portare; quod eo magis
procederet, quando impensa diminueret
legatum alimentorum, illudque redderet
inutile, quia tunc hæres illam soluit, vt
integra alimenta legatarius consequatur;
multa enim conceduntur, nè dispositio sit
inutilis, quæ aliàs non concederentur; Vn-
7 delicèt vsufructuarius teneatur ad colle-
ctas, *l. quaro, vbi DD. ff. de Vsu. & vsufr.*
leg. tamen hoc fallit, quando soluendo
collectas vsusfructus remaneret inutilis;
quia tunc Proprietarius eas soluit, *glos.*
in l. qui concubinam, §. qui hortos, ff. de
leg. 3. Natt. cons. 415. nu. 1. Surd. loco cit.
8 *d. q. 16. nu. 11. & seq.* quod procedit,
quando vsusfructus esset omninò inutilis,
vel modicum arbitrio Iudicis remaneret,
quia hoc etiam casu vsusfructus censere-
tur inutilis, *vide Caualcan. de vsufr. mul.*
relict. nu. 162.

9 Ad quem verò spectet soluere gabellam
pro rebus, quæ dantur in alimenta? Resp.
quod hoc onus subire debet hæres, seu de-
bitor, si gabella soluitur pro his rebus,
quas hæres præstare debet; secus si personæ
imponatur, *Bart. in l. 1. nu. 5. ff. de Alim.*
& cibar. legat. Surd. d. tit. 4. q. 16. nu. 15.

10 Illud autem notandum est, quod siue ali-
menta debeantur ex dispositione hominis,
siuè ex dispositione legis, Alimentarius
potest ea petere extra domum debitoris,
seu alere debentis, nè cogatur cum illo
habitare; alioquin legatum induceret quã-
dam speciem seruitutis, *Bald. in l. in an-*
nalibus, nu. 4. C. de legat. Ruin. cons. 45.
nu. 4. vers. & ex quo ista &c. & nu. 8. vers.
nec obstat, quod ille &c. vol. 2. Duran. de
Art. testan. tit. 6. caut. 56 in princ. Caual-
can. vbi supra nu. 138. vers. quid autem
si testator, Grauet. cons. 205. & alij, quos
refert, & sequitur Surd. in d. tract. de Alim.
tit. 4. q. 14. nu. 16. & seq.

11 Hæc tamen conclusio limitatur quoad
filium, qui alendus est in domo Patris: nõ
enim cogitur pater filium alere extra do-
mum, quemadmodum nec filius tenetur
Patrem inopem extra domum alere, *Pe-*
nell. in l. 1. p. 1. nu. 54. C. de bon. matern.
Boer. decis. 195. nu. 5. & alij apud Surd.
loco cit. d. q. 14. nu. 8. cum seq. vbi etiam
12 dicit, quod nec vxor potest à marito ali-
menta petere extra domum, *ex trad. per*
13 *Aufrer. ad Capell. Tholos. decis. 87.* quod
intellige, nisi causa subsit, nam si filius
cum patre litigaret, interim tenetur pater
filium alere extra domum, *vt post Corn. &*
alios not. Surd. loc. cit. d. tit. 4. q. 14. nu.
17. 18. & 27. idemque dicendum, si alia
iusta causa concurrat, vt patris, vel mariti
sæuitia, vel mali mores &c. *Pinell. loco cit.*
nu. 54. Surd. vbi supra, subdens, quod cogi-
tur pater filiam nuptam alere, vbi ipsa
degit.

14 Notandum est etiam, quod si pater exu-
let, vel captus fuerit ab hostibus, tenetur
filius ad eũ locum vbi moratur pater, mit-
tere aliměta, etiãsi esset extra Prouinciã,
§. si vero contigerit, in Auth. de incest. nupt.
collat. 2. iuncta glos. ibidem in ver. alia ne-
cessaria, Bart. in tract. de Alim. nu. 25.
Surd. eod. tract. tit. 4. q. 16. nu. 4. & seq.
vbi id extendit ad alios, cui reuerentia
est debita. Vnde si pecunia, quæ defer-
tur ad alimenta, casu aliquo periret, non
ideò debitor liberatur, cum ante solutio-
nem periculum spectet ad debitorem,
l. incendium, C. si cert. pet. latè Surd. d. q.
16. num. 16. & seq.

15 Notandum 2. quod si alimenta relinquã-
tur ex fructibus certi fundi, eatenus debẽ-
tur, quatenus se extendunt fructus ex eo
fundo percepti, *arg. l. maritum, §. 1. ff.*
Ad l. falcid. l. liberto, §. à liberto, ff. de Ann.
legat.

16 Notandum 3. quod in illis casibus, in
quibus pater tenetur filium spurium alere
intra triennium, cogi ad id potest in domo
matris, *Abb. in cap. ex litteris, nu. 4. de*
Conuers. infid. Surd. d. tit. 4. q. 14. nu. 17.
25. & seq. vbi dicit, quod licèt pater co-
gere possit filium legitimum, & naturalem
ad secum habitandum ex vi patriæ pote-
statis, non potest tamen ad se aduocare
filium spurium, quia illum non habet in
potestate, *§. fin. inst. de Nupt. l. vulgo cõ-*
cepti, ff. de stat. hom. vide quæ diximus in
tract. de Temp. legal. lib. 2. cap. 20. & 58.

17 Notandum 4. quod Vidua, quando alẽ-
da est ab hæredibus viri intra annum lu-
ctus, licèt tunc non teneatur stare cum
hæredibus viri, tamen de alimentis dedu-
ci debet quantum interest hæredis, ipsam
in domo operari, *vt d. Bart. in l. diuortio,*
num. 4 ff. solut. matrim. quod tamen non
procedit in ijs mulieribus, quarum nullæ
sunt operæ, vt Dominæ magnæ, quæ suis
manibus nihil operantur, *l. fin. ff. de oper.*
seru.

18 Obserua 3. quod si testator, qui reliquit
alimenta, plures haberet habitationes,
seu domos commodas, Alimentarius te-
neretur in earum vna habitare, quam

hæres assignauerit, dummodò domus sit talis, vt in ea possit Alimentarius commodè, & honestè habitare, quod arbitrio Iudicis relinquitur, *Bald. in l. in annalibus, circa fin. Cod. de leg. & alij apud Surd. d. q. 14. nu. 23. & 24.*

SVMMARIVM.

19 *Alimenta taxari debent iuxta vires patrimonij, dignitatem personæ, & consuetudinem loci.*
20 *Quid si reditus non sufficiant pro eo alendo, à quo petuntur alimenta.*
21 *Quando patronus prætendere possit alimenta ab Ecclesia, & nu. seq.*
22 *Quando libertus teneatur alere patronum egentem.*
23 *Si Rector curæ animarum vacare non potest, detrahi prius debet de reditibus Ecclesiasticis portio pro alimentis Vicarij, & id quod superest, assignatur Rectori.*
24 *Paupertas est præcisè probanda, vt sit locus præstationi alimentorum.*

Quæstio II.

Alimenta qualiter à Iudice taxari debeant.

19 Resp. quod taxari debent iuxta vires patrimonij, dignitatem personæ, &
consuetudinem loci, *l. si quis a liberis, §. fin. vbi DD. ff. de liber. agnosc. Anchar. cons. 383. nu. 7. Aym. cons. 189. in fin. &*
20 *alij communiter*; quod procedit etiam
respectu illius, à quo petuntur alimenta; nam si attenta loci consuetudine constabit, reditus non sufficere pro eo alendo, Iudex alteri alimenta decernere non debet; nemo enim tenetur minuere sibi victum, vt alterum alat, *d. l. si quis à liberis, §. fin. & l. 2. C. de Alen. lib. Natt. cons. 387. n. 8.* vbi dicit, quod non tenetur quis coarctare victum suum propter alimenta matris, vel alterius cuiuscumque, nisi largas habeat facultates, *Surd. de Alim. tit. 7. qu. 8. per*
21 *tot.* quemadmodum nec Patronus prætendere potest alimenta ab Ecclesia, nisi quando Ecclesia abundat diuitijs, vel quando supersunt fructus deductis alimentis Curati, seu Rectoris, ac alijs necessarijs pro seruitio ipsius Ecclesiæ: militat enim in hoc casu eadem ratio, quæ militat in parentibus, fratribus, & similibus, quorum salus, & necessitas præferenda est alienæ indigētiæ, *d. l. si quis à liberis. §. alimenta*, vbi.
22 quod sic seruatur in liberto, qui tenetur alere patronum egentem, *glos. in cap. quicumque, 30. in ver. ad inopiam, 16. qu. 7. Bart. in d. l. si quis à liberis, §. de alimen. ff. de liber. agnosc. Abb. in cap. nobis, n. 6. de iurepatr. Rol. cons. 5. nu. 33. lib. 3. Surd. vbi supra d. tit. 7. q. 32. nu. 1. & seq. Rot. in Neapolitana alimentorum 1. Maij 1606. coram Manzanedo, & in eadem 11. Ianuarij 1616. coram Pirouano, prout refert Gratian. discept. for. cap. 552. num. 11. & seq.* vbi etiam obseruat, quod si patronus haberet fratrem, vel alium, à quo posset ali, tunc ab eo esset alendus, non ab Ecclesia.

23 Obserua tamen, quod si Rector curæ animarum vacare non possit, & ideò deputetur Vicarius, detrahi prius debet de reditibus Ecclesiasticis portio pro alimentis Vicarij, etiamsi id, quod superest, non sufficiat pro Rectore: cùm sit magis tolerabile, vt egeat Rector, quàm Vicarius, qui curam exercet, *vt post Abb. Card. Rebuff. & alios resoluit Surd. d. tit. 7. q. 32. nu. 4. & 5.*

24 Obserua 2. quod paupertas est præcisè probanda, vt sit locus præstationi alimentorum, *glos. in l. si verò, §. qui pro rei qualitate, ff. Qui satisd. cogan. Natt. cons. 344. nu. 3. Surd. de Alim. d. tit. 7. q. 8. nu. 14.* paupertas autem in tali casu sufficienter etiam probatur respectiuè ad conditionē nobilitatis personæ; & ideò satis esset, si probetur, quod frater, vel alius non habeat quantum sufficit ad cōdecentem eius statum, *Couar. var. lib. 2. cap. 6. num. 8. Menoch. de Arbitr. Iud. cas. 65. nu. 9. Surd. d. tit. 7. qu. 32. num. 29. Rot. coram Penia dec. 424. & in d. Neapolitana alimentorum 11. Ianuarij 1616. coram Pirouano, quæ est decis. 201. nu. 3. par. 4. tom. 1. recent. Gratian. d. cap. 552. num. 10. & 17. cum seq.*

SVMMARIVM.

25 *Legatarius, cui relicta sunt alimenta cum onere habitandi in certo loco, non potest alimenta petere, nisi in eo loco inhabitet: limitatur nu. 26. 27. 28. 29. 34. & 35.*
26 *Quid si ex aliqua iusta causa impeditur, ex qua morari non possit in loco destinato.*
27 *Arbitrio Iudicis remittitur, quanam censeatur iusta causa.*
28 *Quid si testator legauit alimenta cum onere habitandi in domo sui hæredis, & hæres ex mera voluntate vellet domum, seu habitationem mutare.*
29 *Et quid, si legatarius vellet cum vxore, vel filijs habitare, & n. 34.*
30 *Legatario alleganti causam, ex qua impeditur,*

ditur, nè in loco à testatore destinato inhabitet, incumbit onus probandi.

31 *An in hoc casu sufficiant testes singulares, & per famam.*

32 *Legatarius habitando cum vno ex filijs, seu hæredibus testatoris, an, & quando consequatur alimenta ab omnibus.*

33 *Si plures Domini in vsu iurisdictionis eiusdem Castri non concordent, habet locum inter eos iudicium diuisorium, vt alternis vtantur temporibus.*

35 *An hæres legatario alimenta præstare possit extra domum inuito ipso legatario.*

36 *An legatarius, cui relicta sunt alimenta in domo hæredis, teneatur habitare cum hærede hæredis, vel cum secundo hærede.*

37 *An minor consequi possit alimenta præterita non obstante quod cum hærede non habitauerit.*

38 *An, & quando minor restituatur aduersus præceptum, vel prohibitionem testatoris.*

39 *Ecclesia, quæ secundùm voluntatem testatoris non ædificauit monasterium, conceditur restitutio, etiamsi in defectum conditionis inducta esset priuatio.*

Quæstio III.

Quando Legatarius, seu Alimentarius iussus habitare in domo testatoris, consequatur alimenta, si in ea non habitet.

25 QVamuis legatarius, cui relicta sunt alimenta cum onere habitandi in certo loco, seu domo, vel cum hæredibus ipsius testatoris, petere non possit alimenta, nisi in eo loco inhabitet, cum voluntas testatoris sit lex, *§. disponat, in Auth. de Nupt. Bart. in l. Caio, §. Imperator, ff. de alim. & cibar. legat. Bald. cons. 484. nu. 1. vol. 4. Alex. cons. 100. in princ. vol. 1. & cons. 178. nu. 5. vol. 6. Rol. cons. 22. nu. 9.*
26 *vol. 1.* nihilominus adhuc consequi debet alimenta, si ex aliqua iusta causa impeditur, ex qua morari non possit cum hæredibus, seu in loco destinato, cum eo casu per ipsum non stet, *d. l. Caio, §. Imperator, l. Mauia, in fin. ff. de Ann. legat. l. si quis ità legauerit, & l. illis libertis, ff. de condit. & demon. Spec. in tit. Qui fil. sint legit. §. 1. vers. quid si dixit in testamento, nu. 36. Natt. cons. 387. nu. 5.*
27 Iusta autem causa censetur, si legatarius ibi habitare non possit propter sæuitiam hæredis, vel propter odium, seu inimicitiam, aut litem inter ipsum legatariũ, & hæredem: vel si legatarius non posset honestè habitare cum hærede sine periculo impudicitiæ, vel alia iusta causa concurreret, arbitrio Iudicis examinanda, *l. pen. ff. vbi pup. educ. deb. Bart. cons. 211. nu. 3. vol. 1. & in d. l. Caio, §. Imperator, ff. de alim. & cibar. legat. Bald. in l. 1. n. 9. C. de legat. Rol. cons. 22. num. 12. & seq. vol. 1. Menoch. de Arbitr. Iud. cas. 170. nu. 14. & seq.* vbi etiam dicit, quod iustam causam non habitandi haberet Alimentarius, si hæredes bona Testatoris inter se diuiserunt, & communem habitationem separarunt, *Pinell. in l. 1. par. 1. n. 54. C. de bon. matern. & alij, quos refert, & sequitur Surd. de Alim. tit. 4. q. 15. nu. 12.*
28 *cum seq.* vbi dicit, quod si testator legauit alimenta cum onere habitandi in domo sui hæredis, videtur sensisse de domo, quam tunc hæres inhabitabat; & ideò si hæres ex mera voluntate, nulla adductus necessitate vellet domum, seu habitationẽ mutare, poterit Legatarius extra domum petere alimenta, *ex trad. per Spec. in d. tit. Qui fil. sint legit. §. 1. nu. 36. & alios per eum allegatos.*

29 Item alimenta præstari debent etiam extra domum, quando Legatarius vult cũ vxore, vel filijs habitare, nisi fortè hæredes patiantur, vt Legatarius introducat in eamdem domum vxorem, & filios: quis enim liberos à parentibus, à fratribus sorores, à viris coniuges ferret segregari? *vt inquit textus in l. possessionum, C. commun. vtriusque Iud. & obseruat Surd. loco cit. nu. 36. & 37.*

30 Causas verò huiusmodi tenetur Alimentarius probare, *arg. l. qui commeatus, ff. de re milit. l. 2. §. si non propter, ff. si quis caut. Ancb. cons. 254. nu. 1. & seq. Alex. cons. 100. num. 1. & seq. vol. 1. Ruin. cons. 34. nu. 2. vol. 2. Dilect. de Arte testan. tit. 6. caut. 56. nu. 1. Gabr. commun. conclus. lib. 2. tit. de Probat. concl. 6. nu. 33. Surd. d. tit. 4. q. 15.*
31 *nu. 45. & seq.* vbi, quod in hoc casu sufficiunt etiam testes singulares, & per famam.

32 Obserua tamen, quod si filij, cum quibus ex forma testamenti tenetur quis habitare, ad diuisionem bonorum deueniant, & seorsim habitent, legatarius eo casu habitando cum vno ex dictis filijs, consequitur alimenta ab omnibus, quia per ipsos filios stat, qui actum habitandi per diuisionem ad impossibilitatem reduxerunt, *Ruin. cons. 80. nu. 2. & seq. & cons. 81. num. 4. & 12. vol. 2.* subdens, quod Alimentarius in tali casu debet potius habitare cum eo hærede, qui remansit in domo testatoris, quàm

quàm cum alio, quia hoc modo videtur
magis satisfieri testatoris voluntati, *Dilect.
d. caut. 56. nu. 3. Rol. conf. 29. nu. 15. vol. 1.
& conf. 89. nu. 14. vol. 3. Menoch. d. caf.
270. nu. 16. Surd. d. tit. 4. q. 15. num. 18.
& seq.* vbi, quod hoc casu potest etiam fie-
ri præstationis diuisio, videlicet vt quilibet
hæredum alimenta præstet per tempora
in domo propria, *ex trad. per Bart. in l.
solent, nu. 12. ff. de Alim. & cibar. legat.
Ruin. d. conf. 81. nu. 4. & seq. vol. 2.* vbi
33 dicit, quod si plures Domini in vsu iu-
risdictionis eiusdem Castri non concor-
dant, habet locum inter eos iudicium di-
uisorium, vt alternis vtantur temporibus.
34 Obserua 2. quod legatarius adhuc con-
sequeretur alimenta extra domum, si filij
omnes, cum quibus ipse habitare debet,
moriantur, cum per eum non stet, *l. 1. vbi
DD. C. de Legat.*
25 Obserua 3. quod potest hæres Legatario
alimenta præstare extra domum inuito ip-
so Legatario, etiamsi testator mandauerit,
vt alimenta in domo hæredis præstari de-
beant, quia in dubio adiectio domus præ-
sumitur apposita fauore hæredis, *vt post
Castr. & Cordu. not. Surd. d. tit. 4. q. 15.
num. 66.*
36 Obserua 4. quod Legatarius, cui reli-
cta sunt alimenta in domo hæredis, non
tenetur habitare cum hærede hæredis, vel
cum secundo hærede, quia quando testa-
tor meminit de suo hærede, non venit hæ-
res hæredis, sed primus solummodò, licèt
aliud sit, quando loquitur de hærede ter-
tij, *vt probat textus in l. qui liberis, §. hæc
verba, vbi DD. ff. de vulg. & pup. & resol-
uit Bertran. apud Surd. d. tit. 4. quæst. 15.
num. 67. & seq.*
37 Obserua 5. quod minor per viam resti-
tutionis in integrum consequi potest ali-
menta præterita non obstante quod cum
hærede non habitauerit, *Corn. conf. 184.
nu. 5. & seq. vol. 3.* vbi dicit, quod non
id omne consequitur in tali casu, quod ali-
menta important, sed habenda est ratio
minoris expensæ, quam in domo fecisset
hæres; & ideò non plus eo nomine hæres
impendet, quàm fecisset, si minor in domo
fuisset moratus, *vt dicit Surd. d. tract. de*
38 *Alim. tit. 9. q. 45.* vbi, quod minor resti-
tuitur etiam aduersus præceptum, vel pro-
hibitionem testatoris, etiamsi prohibitio,
vel præceptum huiusmodi esset iuri com-
muni conforme, dummodò id, quod à iure
prohibetur, non sonet in delictum, *vide
Bald. in l. pupillorum, C. de repud. hæred.*
39 vbi dicit, quod conceditur restitutio Ec-
clesiæ, quæ secundùm voluntatem testato-
ris non ædificauit Monasterium, licèt in
defectum conditionis inducta esset pri-
uatio.

S V M M A R I V M.

40 *Iudex potest assignare locum, vbi pupillus
educari debeat, etiamsi in testamento pa-
terno contrarium dispositum fuerit.*
41 *Iudex permittere non debet, vt pupillus
educetur in domo eius, qui eidem pupillo
fuit substitutus.*
42 *Iudex potest, omisso tutore, eligere perso-
nam matris, vt penes eam pupillus edu-
cetur.*
43 *Quid si mater ad secundas nuptias conuo-
lauerit.*

Quæstio IV.

*An Iudex possit assignare locum, vbi pupillus
educari debeat.*

40 RESp. affirmatiuè, etiamsi in testamen-
to paterno contrarium dispositum
fuerit: hoc enim arbitrio Iudicis relin-
quitur, qui id agere debet, vt sine vlla
maligna suspicione alatur partus, & edu-
cetur, *l. 1. ff. vbi pup. educ. deb. l. si discep-
tetur, ff. eod. tit. l. 1. C. eod. l. vtilitatem,
ff. de confirm. tut. Grauett. conf. 18. nu. 3.
Surd. de Alim. tit. 4. q. 13. nu. 4.* vbi dicit,
quod si Iudici constiterit, locum à Patre
designatum non esse pupillo tutum, pote-
rit causa cognita discedere à Patris volũ-
tate, *Rot. dec. 12. nu. 6. & seq. par. 8. re-*
41 *cent.* vbi, quod Iudex permittere non de-
bet, vt pupillus educetur in domo eius,
qui eidem pupillo fuit substitutus, vt tolla-
tur maligna spes succedendi, *& dec. 270.*
42 *nu. 1. & seq. ead. par. 8.* vbi, quod Iudex
potest, omisso tutore, eligere personam
matris, vt penes eam pupillus educetur,
præsertim si inde speretur, vt sub Auuncu-
lorum patrocinio bona, ac iura pupilli va-
lidiùs defendantur: quo casu Iudex præ-
43 cipere potest, vt penes matrem educe-
tur, etiamsi ad secundas nuptias conuola-
uerit, *Rot. in Vrbeuetana educationis 20.
Martij 1628. coram Card. Vbaldo.*

S V M M A R I V M.

1 *In quo loco cautio, seu fideiussio præstari
debeat.*
*Qui promisit præsentare reum delatum
Iudici, tenetur illum præsentare in loco
promissionis, ibid.*

Quis

2 *Quis censeatur fideiussor idoneus, & nu. 4. & 8.*

3 *Quando principalis est diues , admittitur fideiussor etiam non idoneus facultatibus.*

4 *Quando admittatur cautio iuratoria.*

5 *Prouincia qualiter intelligatur .*

6 *Obligatus ad reinuestiendum pretium , in quo loco illud reinuestire debeat .*

7 *Quando creditor agere possit contra fideiussorem sine excussione principalis debitoris .*

8 *Quando quis releuetur à satisdatione de stando iuri .*

CAP. XX.

Obligatus satisdare, in quo loco cautionem præstare teneatur .

1 RESp. quod aut fideiussio præstanda est ex causa voluntaria , & tunc tenetur eam præstare in eadem Ciuitate , in qua promittit, & de hominibus eiusdem Ciuitatis, qui sint idonei, *l. si fideiussor, 7. §. si necessaria , vbi Bart. nu. 1. ff. Qui satisd. cog. Boer. dec. 99. num. 4. Rolan. cons.* 58. *nu.* 15. *& seq. lib.* 1. vbi etiam obseruat , quod is, qui promisit præsentare reum delatum Iudici , tenetur illum præsentare in loco promissionis , non autem in alio tribunali, aut in diuerso loco , ad quæ virtus obligationis fideiussoriæ , quæ stricti iuris est, non extenditur, *l. blanditus, C. de fideiuss. Boer. loco cit. Gratian. discept. for. cap.* 13. *num.* 18. *&* 19. *& cap.* 230. *nu.* 3. *& seq.*

Aut fideiussio præstanda est ex causa necessaria, quæ videlicet ex legis dispositione præstari debet , & tunc si non potest eam præstare, vbi conuenitur, vt si esset forensis, poterit illam præstare in alia Ciuitate eiusdem Prouinciæ, vel in loco domicilij , aut vicino , dummodò sint sub eodem Præside, nisi aliter se haberet fori consuetudo, *d. l. si fideiussor, §. si necessaria, Bald. cons.* 312. *nu.* 5. *lib.* 5. *Farinac. cons.* 165. *nu.* 22. *&* 83. *cum seq. lib.* 2. vbi dicit , id præcipuè esse admittendum, quando iudicium primo loco cœptum fuit in partibus, *Vermigliol. cons. crim.* 310. *nu.* 1. *& seq. Gratian. discept. for. cap.* 230. *nu.* 3. *& seq.*

2 Obserua tamen, quod fideiussor idoneus dicitur, qui vel in loco iudicij, vel in Prouincia , seu alio loco subdito eidem Præsidi, stabilia possidet , *vt tradunt DD. in l.* 2. *& in l. secundum, §. possessor. ff. Qui satisd. cog.* dummodò fideiussor facilè conueniri, & exigi possit, aliàs non censetur idoneus, etiamsi stabilia possideret, *latè Farinac. d. cons.* 165. *nu.* 2. 9. 83. *& seq. Alex. in l. si fideiussor , nu.* 4. *ff. eod. tit. Qui sa-*
3 *tisd. cogan.* vbi subijcit, quod si principalis esset diues , tunc admitteretur fideiussor etiam non idoneus facultatibus , *vide tex. in l. mulier , cum ibi not. per glos. in ver. præstitisse, C. de iur. dot.*

4 Hæc autem regula procedit, quando inueniri potest fideiussor possidens immobilia , alioquin accipiendus esset possessor mobilium, puta mercator, quo casu statur etiam iuratoriæ cautioni, *Spec. in tit. de satisdat. §. dicto , nu.* 5. *Alex. in d. l. si fideiussor, nu.* 5. *& in cons.* 37. *nu.* 7. *vol.* 3.

5 Obserua 2. quod si Ciuitates sub diuersis Præsidibus constitutæ sint, tot reputantur prouinciæ, quot sunt Ciuitates, *l. si eadem, ff. de offic. Assess. Bart. in l.* 1. *num.* 4. *vers. arbitror &c. C. de Metropol. Beryt. lib.* 11. *Alex. d. cons.* 57. *nu.* 5. *vers. sed dubium facit &c. Farinac. d. cons.* 165. *nu.* 4. *& seq. Gratian. discept. for. cap.* 230. *n.* 18. *vers. vltimo adde &c.* vbi dicit, quod hodie qualibet Ciuitas habet sua regimina distincta , vt olim qualibet Prouincia ; & ideò de qualibet Ciuitate iudicatur , vt olim de Prouincia, quando agitur inter laicos non recognoscentes Præsidem Prouinciæ : quicquid aliud sit, vbi agitur de causis clericorum , qui coram Metropolitano conueniri possunt , *cap. Romana, cap. venerabilibus , de Sent. excom. in* 6. *cap.* 1. *de supplen. neglig. Prælat. eod. lib. cum ibi notatis per DD.*

6 Obserua 3. quod obligatus ad reinuestiendum pretium, tenetur illud reinuestire in loco, vel territorio, seu Ciuitate, vbi contractus fuit celebratus, *Alex. in d. l. si fideiussor, 7. §. si necessaria , nu.* 3. *ff. Qui satisd. cog. Boer. d. dec.* 99. *nu.* 4. *Vrsill. ad Afflict. dec.* 137. *nu.* 4. *& alij apud Grat. cap.* 230. *num.* 1. *& seq.* vbi etiam dicit, quod si adesset difficultas reinuestiendi in illo loco, vbi contractus fuit celebratus, pretium eo casu reinuestiri poterit in alio territorio , vel Ciuitate , subdita tamen eidem Præsidi .

7 Obserua 4. quod quando debitor principalis est absens à loco , in quo iudicium agitatur, potest sine excussione agi contra fideiussorem, *Dec. in l. fin. nu.* 26. *ff. si cert. pet. Alex. cons.* 100. *nu.* 10. *& seq. lib.* 5. *Thesaur. dec.* 40. *& ibi Add.* subdens, quod non est cogendus creditor ad excussionem bonorum alterius territorij, quando locus remotus est, & in aliena Prouincia , ità vt excussio difficilis sit, & incommoda ; secus si locus esset vicinus , & sub eadem Prouincia, seu sub eodem Præside.

Obserua

8 Obserua 5. quod non sufficit, vt quis possideat bona stabilia in eadem Prouincia, & sub eodem Præside, nisi etiam eadem bona exsistant in loco vicino ipsi iudicio, quod arbitrio Iudicis relinquitur inspecta qualitate personarum, loci, & factorum, *vt inquit Alex. d. cons. 57. nu. 6. Marant. de ord. iudic. par. 6. mem. 8. tit. de satisdat. nu. 1. & seq.* vbi; quod is, qui possidet immobilia in loco propinquo, releuatur à satisdatione de stando iuri, seu de iudicio sisti: secus si possideret immobilia in loco remoto, quamuis intra eamdem Prouinciam: quia tunc teneretur satisdare, *Alex. in l. sciendum, §. 1. num. 3. ff. Qui satisd. cog.*

SVMMARIVM.

1 *In quo loco solutio fieri debeat, & nu. 2. 3. & 6. cum seq.*

2 *Mutuator obligans mutuatarium ad restituendum in alio loco, in quo pecunia pluris valeret, vsuram committeret.*

3 *Emphiteuta, an & quando teneatur pro canone soluendo perquirere Dominum, & quando non, & nu. 10.*

4 *Locus, & conditio in dubio capitur ad commodum creditoris.*

5 *Tempus, & res in obligationem deducta, in dubio capitur ad fauorem debitoris.*

6 *Quando debitor teneatur suis expensis deferre ad domum creditoris, & num. 7. cum seq.*

7 *An decimæ deferri debeant in horreum Ecclesiæ sumptibus coloni.*

8 *An id, quod traditur in recognitionem feudi, deferendum sit in domum Domini expensis ipsius feudatarij.*

9 *Possessor malæ fidei tenetur rem alienam restituere in loco, in quo Dominus reperitur.*

10 *Quid si debitum esset ità modicum, vt plus incommodi, quam vtilitatis afferret, si creditor cogeretur debitum accipere in domo debitoris.*

11 *Quid si census deberetur Ecclesiæ.*

12 *Consuetudo loci attenditur, quando quæritur, in quo loco debitor teneatur soluere.*

13 *Debitor cogitur continuare solutionem in eo loco, vbi capit soluere: limitatur num. 14.*

14 *Quid si hæres præstitisset legatum vni ex legatarijs in loco, vbi forum non sortitur.*

15 *Solitum quando inducatur per vnum actum.*

16 *Quid si creditor sit talis, cui reuerentia debita sit, & nu. seq.*

17 *Quando creditor teneatur ire ad domum debitoris: & nu. 22.*

18 *Legatum scholari relictum in auxilium studij, debet præstari in loco studij.*

19 *Quid si locus appositus fuerit gratia ipsius debitoris.*

20 *Et quid si debitor solueret id, quod creditoris interest, sibi non solui in loco destinatæ solutionis.*

21 *Tutor, vel Administrator in quo loco conueniri possit pro redditione rationum.*

22 *Legatum tradi debet in loco, in quo est res legata, nisi aliò transferatur dolo hæredis.*

23 *Id, quod pondere, aut numero, vel mensura continetur, ibi dari debet, vbi petitur.*

24 *Pensio reseruata super beneficio, in loco ipsius beneficij regulariter solui debet.*

25 *Quid si solutioni certa dies adiecta est, & in loco destinatæ solutionis nec creditor, nec debitor domicilium habent.*

26 *An creditor possit debitorem conuenire in loco domicilij, vel originis ipsius debitoris, quando in alio loco fuit destinata solutio.*

27 *In æstimatione nummorum attendendus est locus, vbi solutio fieri debet, non vbi gratia facta est.*

28 *An creditor, cui fit solutio, teneatur cedere iura contra se ipsum.*

CAP. XXI.

De Solutionibus.

Quæstio I.

In quo loco solutio fieri debeat.

1 RESp. quod si destinatus fuerit certus locus, ibi solutio facienda est, & non alibi, *l. si is, qui certo loco, vbi Bart. ff. de eo quod cert. loc.* quod etiam procedit, quando locus intelligitur tacitè destinatus ex natura contractus sine ministerio contrahentium, vt in mutuo, & commodato: res enim mutuata, seu commodata in eodem loco, quo accepta fuit, restituenda est, *Azor. inst. mor. par. 3. lib. 4. tit. de Restit. cap. 33. vers. ex quo sequitur &c. quem refert, & sequitur Scacc. in tract. de Commer. §. 2. glos. 5. nu. 194. & seq.* vbi etiam
2 notat, quod mutuator obligans mutuatarium ad restituendum in alio loco, in quo pecunia pluris valeret, vsuram committeret.

Si

Si verò locus non est expressus, distinguendum est, aut enim creditor, & debitor sunt diuersi fori, & tunc solutio facienda est in loco, seu domo debitoris: aut sunt eiusdem fori, siue eiusdem Ciuitatis, & in tali casu fieri debet solutio in domo creditoris, quia in dubio videtur actum, vt soluatur in loco, vbi peti potest, *l. quod legatur, ff. de Iudic. glos. in l. item illa verba, ver. non venit, & ibidem DD. ff. de Const. pecun. Bald. in l. acceptam, nu. 22. C. de vsur. Bart. in l. item illa, nu. 9. & 13. ff. de Constit. pec. Abb. in cap. significante,*
3 *nu. 9. & seq. de Pignor.* vbi dicit, quod si emphiteuta non est de foro Domini, non tenetur pro canone soluendo perquirere Dominum; secus vbi essent eiusdem fori, *& in cap. licet 31. nu. 13. de Simon. Rimi nal. cons. 601. nu. 12. Rolan. cons. 87 n. 14. & seq. lib. 1.* vbi dicit, quod si is, qui pro re emphiteotica Domino canonem soluere debet, esset alterius fori, protestari debet ea die, qua tenetur soluere, coram Notario, & testibus, se esse paratum canonem soluere, si esset qui reciperet, *latè Alphons. de Olea in tract. de cession. iur. & action. tit. 1. q. 6. nu. 61.*

4 Locus autem, sicut & conditio in dubio capitur ad commodum creditoris, *l.*
5 *si ità, ff. de verb. oblig.* tempus verò, & res in obligationem deducta, in dubio capitur ad fauorem debitoris, *l. 3. ff. de eo, quod cert. loc.* vbi, quod electio loci datur actori, & electio rerum reo; idemque dicendum est, quoties non apparet, ad quem verba sint relata: nam in dubio accipiuntur ad fauorem debitoris, & promissoris, *l. stipulatio ista, §. inter certam, ff. de ver. oblig. Bart. in l. eum, qui, ff. de Ann. leg. Iordan. Elucubr. diuers. lib. 14. tit. 8 nu. 86.*

6 Amplia 1. supradictam conclusionem, vt debitor, qui est eiusdem fori, siue eiusdem Ciuitatis, seu territorij, teneatur suis expensis, & periculo rem deferre ad domũ creditoris, *vt d. Bald. in d. l. acceptam, nu. 22. & in l. fin. n. 8. C. de condit. insert.* quod tamen intelligendum est in debitore in genere, puta si quis deberet alicui tradere decem dolia vini in genere: tunc enim vinum deferri debet expensis debitoris; secus esset, si quis debitor esset alicuius speciei, vt si deberet decem salmas vini de tali vegete, vel de tali vinea, quia tunc debitor non tenetur deferre, sed satis est, si huiusmodi res tradat, vbi sunt, dummodò dolo ipsius debitoris in locum extraneum translatæ non fuerint, *Bart. in d. l. item illa, num. 13. & seq. ff. de Const. pec. Scacc. de Commer. §. 2. glos. 5. n. 241.*

7 Amplia 2. in decimis: istæ enim deferri debent in horreum Ecclesiæ sumptibus coloni, *iuxta illud Exod. 23. primitias frugum terræ tuæ deferes in domum Domini*
8 *Dei*; idemque dicendum est in eo, quod traditur in recognitionem feudi: nam hoc etiam deferendum est in domum Domini expensis ipsius feudatarij, *Cepoll. de seruit. vrban. præd. cap. 72. num. 4. Alphons. de Olea in d. tract. de cession. iur. tit. 1. qu. 6. nu. 64. Scacc. de Commer. §. 2. glos. 5. nu. 221.*
9 *& seq.* vbi addit, quod possessor malæ fidei tenetur etiam proprijs sumptibus rem alienam Domino restituere in loco, in quo Dominus reperitur, *Scacc. de commer. §. 2. d. glos. 5. nu. 241.* vbi dicit, quod debitor eo magis tenetur accedere ad domum creditoris, & ibi soluere, si deberet pecuniam, vel aliam rem, quam sine sumptibus, & impensis deferre posset.

10 Limita, quando debitum esset ità modicum, vt plus incommodi, quàm vtilitatis afferret, si creditor cogeretur debitum accipere in domo debitoris, puta si pro emphiteusi teneatur emphiteuta censum decem florenorum soluere, tunc enim tenetur emphiteuta censum soluere Domi-
11 no etiam extra territorium, præsertim si census deberetur Ecclesiæ, *Bald. in d. l. acceptam, nu. 23. C. de vsur. Duen. reg. 161. nu. 2. Surd. de Alim. tit. 4. q. 16. n. 14.*

12 Limita 2. vbi adesset particularis consuetudo: hæc enim semper attendi debet, quando quæritur, quo in loco debitor teneatur soluere, *Bart. in l. suo victu, ff. de oper. libert. Bald. in l. fin. num. 8. C. de condit. insert. Duen. d. reg. 161. num. 9. Surd. vbi supra num. 23. & seq. Gratian. discept. for. cap. 62. nu. 5. & seq.* vbi etiam
13 obseruat, quod debitor cogitur continuare solutionem in eo loco, vbi cœpit soluere, *& cap. 28. nu. 5. & seq. Peregrin. de fideicom. art. 53. nu. 3.* vbi dicit, quod hæres, qui cœpit præstare legatum in vno loco, ibi tenetur etiam alia legata præstare, dummodò in eo loco forum sortiatur aliqua ratione, puta communis patriæ, ori-
14 ginis propriæ, aut paternæ: nam ex eo solo, quod vni ex legatarijs præstitisset legatum in loco, vbi forum non sortitur, non induceretur obligatio fori in eo loco, quia faciliùs quod est prorogatur, non autem de nouo inducitur, *arg. tex. in l. sed etsi manente, ff. de Precar. Surd. loco cit.* vbi
15 addit, quod solitum in materia alimentorum inducitur per vnum actum.

16 Limita 3. quando creditor talis est, cui reuerẽtia debeatur: tũc enim debitor etiã diuersi fori tenetur debitum deferre ad domum creditoris, *Bald. in l. fin. n. 7. C. de cond. insert.* vbi exemplificat in Vasallo,

Nn qui

qui cum renouat fidelitatem, tenetur Dominum adire extra Prouinciam, *Bart. in d. l. item illa, num. 13. ff. de const. pecun. Natt. cons. 513. nu. 4. Surd. d. tract. de Alim. tit. 4. q. 26. nu. 6.* vbi dicit, quod filius cogitur patri deferre alimenta, etiamsi esset diuersi fori.

17 Limita 4. quando debitor esset vir nobilis, vel doctor, & creditor esset multo inferioris conditionis; eo enim casu, etiamsi essent eiusdem Ciuitatis, deberet creditor ire ad domum debitoris, *Natt. loco cit. Gratian. disc. for. cap. 128. n. 14. & seq.*

18 Limita 5. in legato relicto scholari in auxilium studij, quia tunc debet præstari in loco studij, *Duen. d. reg. 161. n. 12.*

19 Limita 6. quando locus esset appositus gratia ipsius debitoris, quia tunc vbique soluere potest, vbi actor habet domicilium, *glos. & Bart. in l. is qui certo loco, ff. de eo quod cert. loc.*

20 Limita 7. quando debitor solueret id, quod creditoris interest, sibi non solui in loco destinatæ solutionis, quia tunc creditor cogitur alibi recipere, *secundùm Bart. in d. l. is qui certo loco, vers. quod intellige &c. Gait. de credit. cap. 2. nu. 2573. & seq.* vbi dicit, creditorem posse conuenire debitorem, etiam in loco non destinatæ solutionis, & è conuerso debitorem posse adstringere creditorem ad recipiendum solutionem alibi, quàm in loco destinatæ solutionis, dummodò per quemlibet sic agentem soluatur interesse, & expensæ, tam ratione loci, quàm temporis, *Alphons. de Olea in tract. de cession. iur. & action.*

21 *tit. 1. q. 6. nu. 56. & seq.* vbi, quod tutor vel administrator conueniri potest in loco domicilij, si actor suis sumptibus libros rationum deferre paratus sit, etiamsi tutor, vel alius administrator regulariter pro redditione rationum conueniri non possit in loco domicilij, sed in loco administrationis, *iuxta l. 1. C. vbi de ratiocin.*

22 Limita 8. quando debitum est merè gratiosum ex liberalitate; eo enim casu creditor, idest is, cui debetur, ire debet ad domum debitoris, siue sit eiusdem, siue diuersi fori, *Abb. in cap. significante, nu. 10. de Pignor.* vbi, quod si alicui relinquitur libertas, si soluerit hæredi centum, is tenetur ire, si vult consequi libertatem, ad domum hæredis, quia ibi libertas peti potest, *l. fin. C. de cond. insert. l. quod nisi, ff. de oper. libert. Bart. in d. l. item illa, nu. 9. ff. de constit. pec. Tiraq. de Retract. lignag. §. 9. glos. 3. & vlt. nu. 6.* item legatum tradi debet in loco, in quo est res legata, *l. quod legatur, ff. de Iudic.* vbi, quod species tradi debet eo in loco, in quo est, nisi aliò transferatur dolo hæredis, quia tunc tradi debet vbi petitur.

23 Notandum est etiam, quod id, quod pondere, aut numero, vel mensura continetur, ibi dari debet, vbi petitur, *latè Scacc. de Commer. d. §. 2. glos. 5. nu. 258. & seq.*

24 vbi etiam dicit, quod pensio reseruata super beneficio, in loco ipsius beneficij regulariter solui debet.

25 Notandum 2. quod quando solutioni certa dies adiecta est, & in loco destinatæ solutionis nec creditor, nec debitor domicilium habent, creditor debet probare, se illa die fuisse in illo loco ad hunc effectum; alioquin videtur debitori remisisse illam diei interpellationem, & instantiam petendi; & ideò vt debitor constituatur in mora, requiritur noua creditoris interpellatio, quia tunc remanet actio ac si esset debitor sine adiectione diei, *vt d. Bart. in d. l. item illa, nu. 11. ff. de Constit. pecun. Alex. cons. 210. sub nu. 2. lib. 6. Tiraq. de Retract. lignag. §. 15. glos. 2. nu. 10. Rol. cons. 57. nu. 36. & seq. lib. 1. Scacc. d. §. 2. glos. 5. nu. 201. & seq.* vbi, quod hoc procederet data etiam mora debitoris, quia etiamsi debitor accessisset, non habuisset, cui solueret.

26 Notandum 3. quod creditor, etiamsi in certo loco sit destinata solutio, potest tamen debitorem conuenire etiam in loco domicilij ipsius debitoris, vel in loco originis, si ibi reperiatur, *latè Bellon. decis. Gen. 104. num. 7.* idque locum habet, etiamsi creditor non doceat, quod in loco destinatæ solutionis summam debitam consequi non potuerit, vel si constaret, debitorem non fuisse in mora accedendi ad locum destinatæ solutionis, *Cresc. decis. 2. aliàs 34. lib. 2. de solut. Scacc. loco cit. d. §. 2. glos. 5. nu. 216. & seq.* subdens, quod quando non constat de mora, aut culpa debitoris non soluentis in loco destinato, creditor ex summa sibi debita deducere debet id, quod interest debitoris, si solueret in loco, vbi destinata fuit solutio.

27 Notandum 4. quod in æstimatione nummorum attendendus est locus, vbi solutio fieri debet, non vbi gratia facta est, *iuxta cons. Oltrad. 168. quem refert, & sequitur Alex. cons. 21. nu. 3. vol. 2.* vbi dicit, quod si quis impetrauit, sibi conferri beneficia vsque ad certam summam turonensium, non debet attendi æstimatio respectu loci, vbi gratia facta est, sed loci, vbi sunt beneficia, *arg. l. si vt proponitur, ff. de fideiuss. l. vinum, in fin. ff si cert. pet.*

28 Quæres, an creditor, cui fit solutio, teneatur cedere iura contra seipsum? Resp. quod

quod regulariter non tenetur, *l. si peculium*, §. *sicut*, *ff. de Pecul. legat. glos. in l. emptor*, *vbi Bald.* C. *de hered. vel action. vendit. Dec. consf.* 104. *nu.* 2. *Surd. consf.* 47. *nu.* 23. *Bertaz. claus.* 27. *glos.* 18. *à nu.* 1. *latè Vinc. de Franch. dec.* 260.

Limita, quando cessio fieri debet soluenti ex causa, seu titulo onerolo, puta fideiussori, tertio possessori, aut alteri interesse habenti, quia tunc creditor tenetur cedere iura etiam contra seipsum; quinimmò si simpliciter cedat, virtute huiusmodi cessionis poterit adhuc conueniri, *Cost. de Ration. rat. q.* 115. *nu.* 6. & 7. *Rouit. consf.* 53. *nu.* 7. & *alij*, *quos refert*, & *sequitur Gait. de credit. cap.* 4. *num.* 1850. & *seq. Alphons. de Olea in tract. de cession. iur.* & *act. tit.* 5. *qu.* 2. *num.* 7. & *seq.* vbi dicit, quod creditor tenetur etiam contra seipsum cedere iura fideiussori, si ipse creditor possideret pignus ex alia causa, & credito posteriori; non tamen si causa anterior esset, dummodò non descenderet ex credito chirographario.

SVMMARIVM.

29 *Creditor de iure communi tenetur bona debitoris in solutum recipere, quando debitor non potest debitum soluere.*
30 *Quando debitor speciei soluere possit eius aestimationem.*
31 *In obligationibus facti quis non compellitur praecisè, sed liberatur soluendo interesse, & quando id procedat.*
Quid si domus communis nō patiatur commodam diuisionem.

Quaestio II.

An, & quando creditor teneatur bona debitoris recipere in solutum.

29 RESp. quod de iure communi creditor tenetur bona debitoris recipere in solutum, quando debitor non potest debitum soluere, & sic in subsidium, ad effectum effugiendi carcerationem, §. *quod autem, in Auth. de fideiuss.* vbi, quod tunc licet creditori eligere res meliores, *Bart. in l. si constante*, §. *si vxor*, *nu.* 5. *ff. solut. matr.* & *in l.* 1. *num.* 12. *ff. de Act. empt. Spec. in tit. de oblig.* & *solut.* §. *sequitur videre* &c. *nu.* 10. *Bald. in l. ordo*, *nu.* 15. *vers. quaero quid si creditor* &c. *C. de execut. rei ind. Dec. in l.* 2. §. *mutui datio*, *in* §.

30 *lect. nu.* 23. & 24. *ff. si cert. pet.* vbi etiam dicit, quod licèt regulariter debitor speciei aliud pro alio soluere non possit, fallit tamen haec regula, quando species debita praestari nequit, quia tunc aestimatio soluitur, §. *non solum*, *Inst. de legat. l. non dubium, in fin. ff. de leg.* 3. dicitur autem non posse praestari, si deterior facta sit, vel Dominus rei excessiuum pretium peteret, *vt in d. l. non dubium, vbi glos. in ver. immodico.*

31 Notandum est etiam, quod in obligationibus facti quis non compellitur praecisè, sed liberatur iuramento, quando factum praestari non potest, vt si fundus, aut res esset penes tertium possessorem, *Bart. in d. l.* 1. *nu.* 12. *ff. de Act. empt.* secus si factum praestari posset, quia tunc stante iuramento praecisè quis cogi potest, nec liberatur praestando interesse, *Crauett. consf.* 12. *num.* 1. *Afflict. dec.* 23. *nu.* 7.

Addit *Vrsill. ad Afflict. loco cit. nu.* 1. & *seq.* quod quando ager, vel domus non patitur commodam diuisionem, fit aestimatio, & eo casu qui habet maiorem partem, praefertur alteri in soluenda aestimatione, aliàs praeferendus esset qui plus pretij offert, *vide Bald. in l. sancimus, num.* 9. *C. de Donat. Corn. consf.* 81. *num.* 2. *vol.* 2. *Buratt. dec.* 350. *per tot.*

SVMMARIVM.

32 *Hypotheca inducitur ex designatione loci, vnde est facienda solutio, & nu. seq. limitatur nu.* 34.
33 *Dictio, super, quid operetur.*
34 *Quid si constituatur simpliciter annua praestatio super fructibus fundi, & nu.* 36. & *seq.*
35 *An Substitutus, vel fideicommissarius, cui hereditas fuit restituta, teneatur ad legata non soluta.*
36 *Solutio annuorum legatorum spectat ad Vsufructuarium omnium bonorum, non ad heredem.*
37 *Pro pensione Ecclesiastica, alimentis, & legatis pijs bona censentur hypothecata, etiamsi ea solui debeant ex fructibus eorumdem bonorum.*
38 *An, si testator mandet, solui legatum ex tali, vel super tali fundo, huiusmodi legatum extinguatur per alienationem ipsius fundi.*

Quæstio III.

An inducatur hypotheca ex designatione loci, vnde est facienda solutio.

32 REsp. affirmatiuè, siue loquamur in vltimis voluntatibus, vt si testator mãdet, solui, aut præstari legatum ex tali, vel super tali fundo, siue loquamur in quacunque annua præstatione in contractu deducta ex certa re, nam res illa censetur obligata, & hypothecata, *l. fin. Cod. Quæ res pign. oblig. poss. Bart. in l. fundus quem, num. 1. ff. de Ann. leg.* vbi, quod tantum est dicere, lego super illo fundo, quantum obligo illum fundum, *& in l. codicillis, 91. §. instituto, num. 2. ff. de leg. 2.* vbi, verba illa, *lego, vel mutuo centum super tali fundo,* inducunt ipsius fundi tacitam hypothecam, etiamsi de hypotheca expressa mentio facta non fuerit, *Roman. cons.* 508. *nu. 2. Neguf. de Pignor. in 4. mem. 2. par. princ. num. 164. Card. Mantic. de Tacit.*
33 *lib. 11. tit. 3. nu. 9 & 10.* vbi dicit, quod hæc dictio, *super,* si adijcitur super bonis, intelligitur contracta hypotheca generalis: si super certis bonis, intelligitur contracta specialis: si verò adijcitur super persona, importat obligationem illius personæ, eo consentiente, vel mandante, *Hond, cons. 86. nu. 3. lib. 2. Afflict. dec. 162. n. 6. Grauett. cons. 20. nu. 10. Gatt. de Credit. cap. 4. q. 6. nu. 281. Pacif. de Salu. interd. insp. 3. cap. 4. nu. 602. Gratian. discept. for. cap. 256. nu. 49. & seq. & cap. 683. nu. 8. Rot. dec. 458. nu. 4. par. 4. tom. 1. recent. & dec. 44. nu. 2. par. 1. Diuers. latè Merlin. de Pignor. lib. 2. tit. 3. q. 91. nu. 1. & seq.* vbi, quod hoc procedit tam in materia fauorabili, quàm odiosa.

34 Limita in casu, quo constituitur simpliciter annua præstatio super fructibus fundi: tunc enim non oritur hypotheca in fundo, sed personalis tantùm actio contra debitorem, aut eius vniuersalem successorem, *latè Surd. dec. 28. nu. 2. & seq.* vbi dicit, quod pro legato annuo non competit hypotheca, cum solui illud debeat de fructibus: sed pro eo datur actio solum contra illum, qui fructus percipit; ex quo
35 infertur, quod licèt substitutus, seu fideicommissarius, cui hæreditas fuit restituta, teneatur ad legata non soluta, tamen hoc non habet locum in legatis annuis, quia pro tempore, quo fructus fuerunt ab hærede percepti, onus solutionis incumbit hæredi, & ei, qui illi successit, nec fideicommissarius potest molestari, vt *d. idem Surd. loco cit.* idemque dicendum
36 est in vsufructuario omnium bonorum, ad quem spectat solutio annuorum legatorum, & non ad hæredem; quia testator onus hoc non bonis, sed fructibus videtur imponere, *Cenc. de censib. par. 2. cap. 2. q. 3. art. 6. nu. 1.* vbi dicit, quod quando census constituitur, & creatur tantùm super fructibus alicuius fundi, onus soluendi annuas pensiones non transit ad eum, in quem transit fundus, sed tenetur duntaxat is, qui censum imposuit, & eius hæres vniuersalis, *Merlin, d. lib. 2. q. 91. nu. 12.*

37 Sublimita in pensione Ecclesiastica, in alimentis, & legatis pijs, quorum fauore inducitur hypotheca, etiamsi testator ea solui mandauerit super, vel ex fructibus alicuius fundi, *Roman. cons. 388. nu. 3.* vbi, quod pensio soluenda de reditibus Ecclesiæ, censetur imposita ex causa alimentorum, *Azo. in sum. ff. de Alim, & cibar. leg. nu. 5.* vbi, quod quilibet possessor fundi in tali casu conueniri potest, *Surd. in tract. de Alim. tit. 8. priuil. 51. nu. 1. & seq.* vbi, quod filijs obligata sunt paterna bona pro alimentis: ideò agere possunt ad bona, quia onus illud sequitur quemlibet possessorem, *latè Gratian. discept. for. cap. 683. nu. 11. & seq.*

38 Notandum est etiam, quod si testator mandet, solui legatum ex tali, vel super tali fundo, huiusmodi legatum non extinguitur per alienationem ipsius fundi, *ex deductis per Gratian. loco cit.*

S V M M A R I V M.

39 *Quando depositum operetur solutionis effectum.*
40 *Quis dicatur locus congruus.*
41 *An creditor teneatur recipere, si debitor offerret in loco, vel tempore incongruo, & paratus esset soluere interesse.*
42 *Si locus non fuit expressus, intelligitur de loco contractus.*
43 *Quis censeatur Iudex competens in causa depositi.*
44 *Depositum debet esse integrum: limitatur nu. seq.*
45 *Quid si debitum non esset penitus liquidum.*
46 *Et quid si depositum fiat de certa re debita, quæ sit deteriorata.*
47 *Antequam depositum fiat, interpellari debet vel ipsemet creditor, vel procurator, qui habeat speciale mandatum ad exigendum, vel generale cum libera.*
48 *Depositum factum auctoritate Iudicis* vel

vel à parte ratificatum, non potest repeti.
49 *An Iudex possit se in Depositarium eligere.*

Quæstio IV.

Quando depositum operetur solutionis effectum.

39 RESp. quod depositum operatur omnes solutionis effectus, concurrentibus infrascriptis conditionibus, videlicet quod fiat parte citata. 2. quod fiat pure, & liberè, ità vt non sit conditionatum, vel qualificatum aliqua qualitate, modo, vel conditione non consueta, vel non intrinseca, hoc est tali conditione, quæ non veniat ex natura rei, vel contractus. 3. quod pecunia verè, & realiter numeretur. 4. quod deponatur pecunia, quæ eo tempore currere solet, dummodò non sit statim reprobanda. 5. quod integre summa deponatur. 6. quod fiat loco, & tempore congruo, *latè Menoch. de Arbitr. Iud. casu 231. Neguf. de Pignor. 2. par. 3. mem. 5. par. princ. per tot. Nig. de except. cap. 2. §. 1. cum seq.*

40 Locus autem congruus censetur is, quē Iudex elegerit, *Bald. in l. acceptam, nu. 2. C. de vsur. Neguf. vbi supra nu. 26. Rolan. cons. 63. nu. 32. lib. 1.* vel qui conuentus fuit inter partes, vel vbi destinata e st solutio, *l. vsuras, C. de solut.* Rolan. *cons. 58. nu. 17. lib. 1. Neguf. loco cit. num. 9.* vbi

41 etiam obseruat, quod si debitor offerret incongruo loco, vel tempore, non solùm sortem principalem, sed etiam omne interesse, quod prætendere posset creditor ratione loci, & temporis incongrui, tunc creditor teneretur recipere: quemadmodum debitor cogi potest ad soluendum extra locum promissionis soluto interesse, ex regula, *quæ mihi non nocent, & alteri prosunt, de facili sunt concedenda, latè* Nig. *de except. d. cap. 2. §. 2. nu. 15. & seq.* vbi

42 addit, quod si locus non fuit expressus, intelligitur de loco contractus.

43 Notandum est autem, quod Iudex competens in causa depositi erit Iudex ipsius debitoris, si depositum fiat in contumaciam creditoris nolentis recipere, *vt post Bald. & alios obseruat Nig. d. cap. 2. §. 2. nu. 11. & seq.*

44 Notandum 2. quod licèt depositum debeat esse integrum, ità vt nihil operetur, si deficeret etiam vnus nummus, *l. 2. C. Debitor. vendit. pignor. impedir. non poss.*

45 *l. obsignatione, C. de solut.* tamen si debitum non esset penitus liquidum, satis esset, si pro liquido fiat depositum, & pro non liquido præstetur cautio de soluēdo quidquid vlterius apparuerit esse debitum, *Cagnol. in l. 2. nu. 123. C. de pact. int. empt. & vend. Cancer. var. lib. 3. cap. 8. de Deposit. nu. 7.* nisi debitor esset notoriè diues, quia tunc sufficeret sola eiusdem debitoris obligatio de soluendo, *Nig. d. cap. 2. §. 1.*

46 *nu. 4.* subdens *nu. 9.* quod si depositum fiat de certa re debita, quæ sit deteriorata, debet etiam offerri æstimatio deteriorationis.

47 Notandum 3. quod antequam depositum fiat, interpellari debet ipsemet creditor ad recipiendum, nec sufficeret interpellasse procuratorem creditoris habentem generale mandatum, nisi haberet speciale mandatum ad exigendum, vel generale cum libera; *Alex. cons. 220. nu. 4. lib. 5. Tiraq. de Retract. lignag. §. 9. glos. 3. & vlt. nu. 7. Nig. d. cap. 2. §. 3. nu. 10.*

48 Notandum 4. quod non potest repeti depositum, quando est factum auctoritate Iudicis, vel à parte ratificatum, *Trentacinq. var. resol. lib. 3. de solut. resolut. 22. vers. nono &c. quem refert, & sequitur Niger. d. cap. 2. §. 10. nu. 2.*

49 Quæres, an Iudex possit se ipsum in Depositarium eligere? affirmant *glos. & DD. in l. si fideiussor, §. vlt. ff. Qui satisd. cog. latè Tiraq. de Retract. conuent. §. 4. nu. 1. & seq.* vbi tamen Iudicem admonet, vt abstineat quantum fieri potest, nè aliquam de se suspicionem præbeat, *Menoch. de Arbitr. Iud. cas. 232. nu. 10.*

SVMMARIVM.

1 *Gabella solui debet in loco contractus, & nu. seq.*
2 *Solutio gabellæ non dicitur onus reale, nec personale, nec mixtum.*
3 *Quid si contractus celebratur sub conditione in vno loco, & in alio purificatur conditio.*
4 *Vbi solui debeat gabella, quæ pro contractu censuus imponitur.*
5 *Vbi solui debeat gabella imposita pro testamento.*
6 *An gabella debeatur, si contractus celebratus fuit in loco immuni ab illius solutione.*
7 *Cui incumbat onus probandi, gabellam non fuisse solutam.*
8 *Locus contractus intelligitur, vbi est facta conuentio, non vbi celebratum est instrumentum.*
9 *Si Statutum iubeat, solui gabellam ex quolibet instrumento, ea non debetur ex con-*

contractu facto sine instrumento.
10 *Quando forensis ad gabellam non tenetur.*
11 *In venditionibus confectis per epistolam, quis locus inspiciatur.*
12 *Si in vno loco fiat venditio, in alio traditio, gabella solui debet in loco traditionis.*
13 *Quid si in loco traditionis gabella non debetur, sed tantùm in loco venditionis.*
14 *Si statutum prohibeat venditionem stabilium in extraneum, non inciderit in pœnam statuti is, qui tantùm vendidit, & non tradidit.*
15 *Retractus non habet locum nondum re tradita, & nondum soluto pretio.*
16 *An is, qui in vno loco originem, in alio domicilium habet, cogatur in vtroque loco munera substinere.*
17 *Ecclesia, & ecclesiastica personæ immunes sunt à gabellis.*
18 *Pro rebus, quæ ad vsum proprium, vel ad fiscum, vel ruris gratia vehuntur, gabella non soluitur.*
19 *Quando quis dicatur negotiator.*
20 *In dubio pro non solutione gabellæ pronunciandum est.*
21 *Pro ratificatione contractus gabella non debetur.*
22 *Quid si statutum iubeat, vt de re sita in loco soluatur gabella, etiamsi contractus fuerit alibi celebratus.*
Pro eodem facto, vel pro eadem re gabella bis solui non debet, ibid.
Executio datiorum, & collectarum spectat ad eum officialem, in cuius territorio est res affecta pro datijs, & collectis, ibid.

CAP. XXII.

De Gabellis, & Collectis.

Quæstio I.

In quo loco gabella, quæ debetur pro conuentionibus, solui debeat.

1 RESP. quod regulariter solui debet in loco contractus, non autem in loco rei sitæ, vel destinatæ solutionis, siue contractus fiat ab incolis, vel ciuibus, siue fiat à forensibus, *Bald. in l. 1. nu. 3. C. vbi conuenit. qui cert. loc. &c. & in l. magis puto, §. illud. vers. item est hic &c. ff. de Reb. cor.* vbi dicit, quod si vendo hic rem, quæ est Florentiæ, hic debet solui gabella, quia hic peraguntur solemnia, *Alex. cons. 143. nu. 5. lib. 6. & cons. 51. nu. 1. lib. 3. Coler. de process. execut. par. 2. cap. 1. nu. 76. & seq.* vbi dicit, quod ad effectum subijciendi contractum legibus loci, locus destinatæ solutionis non habetur pro loco contractus, sed is demum, vbi negotium gestum, & perfectum est, *Cephal. consil. 58.*
2 *nu. 33. lib. 1.* vbi dicit, quod solutio gabellæ non dicitur onus reale, nec personale, nec mixtum, sed onus est, siue solemnitas contractus, *Gabr. commun. conclus. lib. 6. de Consuet. conclus. 2. num. 12. vers. septimò amplia &c. Gratian. discept. for. cap. 11. nu. 1. & seq. Cenall. opin. commun.*
3 *q. 733. nu. 12. & seq.* quod procedit etiam quando contractus celebratur sub conditione in vno loco, & in alio purificatur conditio, quia adhuc attenditur locus contractus, *Bertaz. claus. 30. glos. 12. num. 8. quem refert, & sequitur Grattan. d. cap. 11.*
4 *nu. 10. & seq.* vbi etiam obseruat; quod gabella pro contractu census soluenda est in loco contractus, non autem vbi res sita est, quæ censui subijcitur; quemadmodum
5 gabella pro testamento solui debet in loco celebrati testamenti, non autem vbi bona hæreditaria sita sunt, *latè Ciriac. contr. 370. nu. 12. & seq. Dec. conf. 497. num. 2. Bursatt. consf. 408. sub nu. 3. Alderan. Mascard. de Statut. conclus. 7. nu. 7. Caball. cons. 124. per tot. vol. 2. Alphons. de Olea in tract. de cession. iur. & action. tit. 7. q. 5. per tot.*
6 Obserua tamen, quod quando contractus celebratus fuit in loco immuni ab huiusmodi oneribus, seu gabellis, tunc neque in foro conscientiæ, neque in foro exteriori gabella debetur, etiamsi soluatur in loco, vbi res est sita, *Bald. in l. 1. C. de Nundin. & alij apud Gratian. d. cap. 11. num. 15.*
7 Obserua 2. quod si vigore statuti bona ob non solutam gabellam ad fiscum deuoluuntur, fisco incumberet onus probandi, gabellam in loco contractus, vel testamenti non fuisse solutam, aliàs reus deberet absolui, *l. fin. C. de Probat. Ciriac. d. controu. 370. nu. 16.*
8 Obserua 3. quod locus contractus intelligitur, vbi est facta conuentio, non vbi est factum instrumentum, *Abb. in cap. fin. nu. 30. de for. comp. Gabr. loco cit. nu. 16. Gratian. d. cap. 11. nu. 26. Tiraq. de Retract.*
9 *lignag. §. 2. glos. 1. num. 3.* vbi subijcit, quod si statutum iubeat, solui gabellam ex quolibet instrumento, ea non debetur ex contractu facto sine instrumento.
10 Obserua 4. quod si statutum loci grauaret personam ad gabellam soluendam, tunc forensis contrahens illâ non solueret in loco contractus, *vt d. Gabr. d. concl. 2. n. 14.*

Obserua

11 Obserua 5. quod in venditionibus confectis per epistolam, vt si venditor degens Perusijs venderet emptori existenti Bononiæ, inspicitur locus Bononiæ, quia ibi demum, & non alibi perficitur contractus emptionis; in eo enim loco tandem pro precio æstimato merces in contractum deductas emptor accipit, *Caler. de Process. exercut. par. 2. cap. 1. nu. 76. & seq.*

12 Ex quo infertur, quod si in vno loco facta fuerit venditio mercium, & in alio traditio, gabella solui debet in loco traditionis, non autem in loco factæ venditionis, quia in eo loco perficitur emptio; vbi res

13 traditur; vnde si in loco traditionis gabella non debetur, emptor ad illam soluendam cogendus non est, etiamsi in loco venditionis debeatur, *Bald. conf. 254. in fin. vol. 4. & in l. multum, num. 12. vers. pone ergo &c. C. si quis alter. vel sib. Tiraq. de Retract. lignag. §. 1. glos. 2. num. 48. & seq.*

14 Infertur 2. quod si statutum prohibeat sub certa pęna venditionem stabilium in extraneum, non incideret in pęnam statuti is, qui tantùm vendidit, & non tradidit, *Bald. conf. 314. nu. 2. in fin. vol. 3. Tiraq. d. §. 1. glos. 2. num. 48.* subdens, quod si stante statuto eodem quis extraneo vendiderit, & postea ei facto ciui tradiderit, valeret alienatio, inspecto scilicet tempore traditionis, non venditionis.

15 Infertur 3. quod neque retractus haberet locum nondum re tradita, & nondum soluto pretio, nisi de eo habita fuerit fides, *vt d. Tiraq. loco cit. nu. 49.*

16 Obserua 6. quod is, qui in vno loco originem, in alio domicilium habet, cogitur in vtroque loco munera substinere, *l. cum te, C. de municip. & origin.* cuius textus dispositio procedit in munere merè personali, & habet locum, vbi vtrique muneri potest pareri; in munere enim reali non consideratur origo, vel domicilium, sed locus, vbi res est: & in personali, quod indicitur personę pro re, consideratur etiam locus, vbi res est, non quidem simpliciter, sed vt pro rebus soluant tantùm ciues, & incolæ, *vt d. Bald. ibidem nu. 1. vide Alex. conf. 143. lib. 6.*

17 Obserua 7. quod Ecclesia, & ecclesiasticæ personæ immunes sunt à gabellis, & alijs oneribus quauis consuetudine in contrarium non obstante, *cap. quamquam, vbi DD. communiter, de Censib. in 6.* vbi singulares personæ, quæ contrafecerint, ipso facto excommunicantur, & Vniuersitas interdicitur.

18 Obserua 8. quod pro rebus, quæ ad vsum proprium, vel ad fiscum, vel ruris gratia deferuntur, gabella non soluitur; secus si extra prædictos casus, vel negotiationis causâ deferuntur, *l. vniuersi, vbi DD. C. de vectigal. Galganett. ad Statut. Vrb. lib. 3. cap. 11. Crauet. conf. 6. nu. 116. Viui. commun. opin. in ver. Statutum, opin. 817.*

19 *nu. 10.* vbi dicit, quod stante statuto, vt pro negotiatione vini, frumenti, olei, & similium soluatur gabella, non tenetur quis eam soluere pro venditione huiusmodi rerum in prædijs proprijs perceptarum, sed solum soluenda est ab ijs, qui emunt, & vendunt; quia non dicitur negotiari qui vendit vinum, seu frumentum ex fundo suo recollectum, *cap. ejicient, 88. dist. Dec. in cap. Ecclesia Sanctæ Mariæ, num. 273. de Constit. Abb. conf. 6. nu. 2. vers. ad secundum dubium, par. 1.* vbi, quod ille proprie dicitur negotiari, qui emit rem, vt eam integram lucri causa vendat, *Gratian. discept. for. cap. 17. nu. 17. & seq.* vbi etiam

20 dicit, quod in dubio pro non solutione gabellæ vti odiosæ pronunciandum est.

21 Obserua 9. quod pro ratificatione contractus nulla debetur gabella, seu datium, sed tantùm pro ipso contractu, & in loco, vbi fuit celebratus, vt supra, *Bald. in l. obseruare, §. post hac, in 10. qu. ff. de Offic. Proconf. & Legat. Caball. conf. 124. nu. 13. & seq. vol. 2. Ciriac. contr. 370. nu. 27.*

22 Obserua 10. quod statutum præcipiens, vt de re sita in loco soluatur datiſ, etiamsi contractus fuerit alibi celebratus, procedit tantùm in habentibus domicilium, & habitationem in loco rei sitæ, & aliò se transferentibus ad contrahendum; non autem in alibi habitantibus, in quibus nulla fraus considerari potest, *vide Dec. conf. 457. num. 6. & alios apud Ciriac. d. contr. 370. nu. 18. & seq.*

Obserua 11. quod pro eodem facto, vel pro eadem re gabella bis solui non debet, *vt d. Alex. conf. 143. nu. 5. lib. 6.*

Obserua 12. quod executio datiorum, & collectarum spectat ad eum officialem, in cuius territorio est res affecta pro datijs, & collectis, *Bart. in l. si fideicommissum, §. tractatum est, nu. 2. ff. de Iudic.*

SVMMARIVM.

23 *De iure communi forenses collectari non possunt, etiamsi possideant bona sub dominio collectantis; declaratur, & limitatur num. seq.*

24 *Quid si adesset priuilegium, statutum, vel consuetudo in contrarium.*

25 *Et quid si forensis solueret collectam in loco sui domicilij pro possessionibus etiam alibi sitis.*

Statu-

26 *Statutum, quo forenses obligantur ad collectas, debet esse conditum à non recognoscente Superiorem.*
Collectã imponere, est de reseruatis Principi.
27 *Consuetudo adstringens forenses ad collectas pro bonis per eos possessis in territorio, debet esse immemorabilis, ac specificè probari debet in casu, de quo agitur.*
28 *Consuetudo, quæ est contra ius, non debet extendi ad alios casus.*
29 *Pœnæ ab hæredibus peti non possunt, si quæstio mota non fuit viuente eo, qui deliquit: limitatur nu. seq.*
30 *Quid si pęna est indicta ipso iure.*
31 *Fisco obstat præscriptio quinquennalis ad vindicandum commissa.*
32 *An valeat consuetudo, vel statutum cogens forenses ad onera personalia.*
33 *Forensis recusans soluere collectam, non detruditur in carcerem, sed executio fit super re, vel eius fructibus.*

Quæstio II.

An, & quando forenses collectari possint.

23 DE iure communi forenses collectari non possunt, quia collecta est munus, quod imponitur personæ pro rebus; vnde si persona non est subdita collectanti vel ratione domicilij, vel originis, non potest ei imponi collecta ex defectu iurisdictionis, etiamsi forensis habeat bona sub dominio collectantis, *latè Rota in Auenionen. & Cauallicen. collectarum 16. Maij 1583. coram Card. Lancellotto, quam refert Gratian. discept. for. cap 29. nu. 7. & seq. Natt. cons. 160. nu. 6. & seq. & communem dicit Gabr. lib. 6. tit. de iur. Immun. conclus. 2. nu. 1. & seq.*

Ex quo infertur, quod forenses non tenentur ad collectas, quæ imponuntur pro refectione Castri, pontium, & viarum, vel pro custodia, & securitate loci, nisi talis securitas, custodia, & refectio concerneret quoque vtilitatem ipsarum possessionum, *Alex. cons. 68. nu. 3. lib. 2. Paris. cons. 25. nu. 7. & seq. lib. 1. Natt. cons. 157. nu. 4. & alij apud. Gail. lib. 2. obseru. 52. nu. 15. Thesaur. dec. 149. per tot. & ibi Add.*

24 Verum hæc conclusio intelligenda est, dummodò non adsit priuilegium, statutum, vel consuetudo in contrarium, *Crauett. cons. 201. num. 14. & seq.* vbi dicit, quod consuetudo generaliter obseruatur in tota Italia, collectandi forenses pro bonis, quæ possident in alieno territorio, *latè Gabr. loco cit. d. concl. 2. num. 6. 7. 8. & 15.* vbi dicit, valere priuilegium, vel statutum, per quod obligantur forenses ad collectas pro bonis, quæ possident in territorio statuentium, *Gail. lib. 2. obseru. 52.*

25 Obserua tamen, quod si forensis solueret collectam in loco sui domicilij pro possessionibus etiam alibi sitis, non teneretur eam soluere in loco, vbi eadem bona possidet, *Gabr. d. concl. 2. nu. 14. Natt. consil. 160. nu. 9. & 10.* vbi dicit, quod quando vnus locus habet personam, alius prædium, persona, quæ dignior est, præponderat, & trahit ad se minus dignum, *Ciriac. contr. 370. nu. 12. & seq.*

26 Obserua 2. quod statutum, quo forenses obligantur ad collectas, debet esse conditum à non recognoscente Superiorem: quia cum collectam imponere, sit de reseruatis Principi, super hoc inferiores statuere non possunt, *Ruin. cons. 111. nu. 23. lib. 5. Natt. cons. 447. num. 6.* Rota in *d. Auenionen. & Cauallicen. collectarum. vers. tertia est conclusio, in fin.*

27 Obserua 3. quod consuetudo adstringẽs forenses ad collectas pro bonis per eos possessis in territorio, debet esse immemorabilis, Natt. *loco cit. nu. 8.* vbi dicit, quod tunc consuetudo vim habet priuilegij, *latè Paris. cons. 25. num. 19. & 28. vol. 1. & hanc esse veriorem, & magis communem opinionem testatur* Rota *in d. Auenionen. & Cauallicen. collectarum coram Card. Lancellotto, vers. quarta est conclusio &c. & vers. seq.* vbi, quod huiusmodi consuetudo debet specificè probari in casu, de quo agitur, ità vt in hoc non credatur Doctori attestanti de hac consuetudine, *vide Crauett. cons. 96. nu. 4. Corn. cons. 83. nu. 13. & 14. vol. 4. Alex. cons. 196. nu. 13. lib. 2.*
28 *& cons. 68. num. 5. lib. 2.* vbi, quod consuetudo, quæ est contra ius, non debet extendi ad alios casus.

29 Obserua 4. quod pęnæ ab hæredibus peti non possunt, si quæstio mota non fuit viuente eo, qui deliquit; & hoc sicut in ceteris pęnis, ità & in vectigalibus est, *vt inquit. textus in l. fin. §. fin. vers. pęnæ &c. ff. de Publican.*

30 Limita, quando pœna est indicta ipso iure, vt in commissis vectigalium nomine: tunc enim pœna ab hæredibus peti posset, *l. commissa, ff. eod. tit. de Public. latè Ciriac. d. contr. 370. nu. 25. 66. & seq.* subdens,
31 quod fisco obstaret præscriptio quinquẽnalis ad vindicandum commissa, si intra id tempus quæstio mota non fuerit contra hæredes, *per tex. in l. 2. C. de vectigal. vide*

quæ

quæ scripsimus in tractat. de Temp. legal. lib. 2. cap. 99. nu. 15. & seq.

32 Obserua 5. quod non valeret consuetudo, nec statutum cogens forenses ad onera personalia, tum quia munus personale non imponitur contemplatione rerum, sed propter ipsam personam, quæ cum non sit supposita statuentibus, non potest per eos distringi, etiamsi res possideat in territorio; tum etiam quia hæc consuetudo, seu statutum videtur esse temerarium, & irrationabile contra omnia iura tam ciuilia, quàm canonica, & ideò nullius esset roboris, *ut tradunt Io. Andr. Ant. de Butr. Imo. Abb. & Innoc. in cap. postulasti. de for. comp. quos refert, & sequitur Natt. consil. 157. nu. 11. & consi. 158. nu. 1. & seq.* vbi addit, quod licèt statuto, vel consuetudine induci possit, vt forensis teneatur soluere collectas, quæ imponuntur personæ contemplatione rerum, vt supra diximus,

33 tamen si recusat soluere, persona capi non debet, nec in carcerem detrudi, sed executio fit super re, vel eius fructibus, *ex trad. per Bald. in l. etiam, nu. 28. versus fin. C. de execut. rei iud. quamuis contrarium teneat Gail. lib. 2. obseru. 52. nu. 18.*

SVMMARIVM.

1 *Prædium tam rusticum, quàm vrbanum, locus appellatur.*

2 *Quando locus dicatur area, & quando ager, & fundus.*

3 *Nostra destinatione fundorum nomina, & domus, non natura constituuntur.*

4 *Quæ antea erat pars domus, aut fundi, post diuisionem factam plures fundi, seu domus sunt, & dicuntur.*

5 *Via est locus, per quem itur.*

6 *Quotuplex sit via, & nu. 7. & seq.*

7 *Via publica non potest per priuatum occupari aliquo modo, etiamsi id nemini noceat.*

8 *In via publica non est licitum scalas facere, immò nec primum, vel secundum gradum scalæ.*

9 *Via vicinalis potest esse publica, & priuata.*

10 *Via priuata potest vendi, ac præscribi.*

11 *Quando via publica est destructa, licet iter facere per fundum vicini.*

12 *Via designanda est in angulo, seu parte fundi vicini minus damnosa, non autem per medium fundum.*

13 *Quando alibi potest quis habere viam, licet remotiorem, vicinus ad id adstringi non debet.*

14 *Quando quis non potest aptare domum suam, nisi transeundo per domum vicini, eo casu vicinus huiusmodi transitum præstare debet.*

15 *Vendita re immobili, non facta mentione de via, venditor ad eam tenetur.*

16 *Seruitus eundi per fundum alterius ad vnum prædium, non potest trahi ad aliud prædium etiam contiguum.*

17 *Potest quis ingredi in fundum alienum colligendi causa fructus, qui in alieno fundo ceciderunt, vsque ad tres dies.*

18 *Qui iuit 30. diebus in vno anno per fundum alienum, dicitur esse in quasi possessione itineris; declaratur nu. 19.*

19 *Vsus in dubio præsumitur potius iure facultatis, quàm iure proprio.*

20 *Si non potest haberi ventus ad triturandum frumentum, nisi ab vna parte, vicinus non potest in illa parte, licèt sua, ædificando ventum impedire.*

CAP. XXIII.

De Prædijs rusticis, & vrbanis.

1 Prædium tam rusticum, quàm vrbanum à Doctoribus locus appellatur, *vt constat ex l. fundi, §. locus, & l. locus, vers. loci appellationem, ff. de verbor. signif.*

2 vbi, quod locus sine ædificio in vrbe, area, rure autem ager appellatur, idemque ager cum ædificio fundus dicitur, *Bart. in l. inter stipulantem, 83. §. sacram, nu. 5. & 6. ff. de verbor. oblig. Boer. dec. 99. num. 1. Mantic. de Tacit. lib. 3. tit. 13. num. 62.*

3 *vers. priore casu &c.* nostra autem destinatione fundorum nomina, & domus, non natura constituuntur, *l. quod in rerum, §.*

4 *si quis ff. de legat. 1.* & ideò quæ antea erat portio, seu pars fundi, aut domus, post diuisionem factam nõ amplius pars fundi, aut domus, sed plures fundi, seu domus sunt, & dicuntur, *l. si quis, §. si quis, vers. planè &c. ff. commun. præd. d. l. locus, ff. de verbor. sign. l. planè, 34. §. sed etsi quis, vbi glos. in ver. rectè appellatur, ff. de legat. 1.* quod notandum est ad explicationem *cap. terrulas 12. q. 2.*

Quæstio I.

In quo loco iter fieri debeat, quando via publica est destructa.

5 Præmittendum est, quod via secundùm communem loquendi modum est locus, per quem itur, *glos. in §. 1. verb. in-*

 mentum,

mentum, Instit. de seruit. rustic. præd. Azo.
in Sum. C. de seruit. nu. 6. vers. est autem
6 *iter &c.* hæc autem aut est publica, aut pri-
uata, aut vicinalis: via publica dicitur,
quæ exiens ab via publica, ducit in aliam
publicam, vel ad Vrbem, aut mare, vel flu-
mina, *l. 2. §. viarum, ff. Nè quid in loc.*
publ. Cepoll. de seruit. rust. præd. cap. 3. tit.
de seruit. via, nu. 16. & seq. subdens *nu. 26.*
7 quod via publica non potest per priuatum
occupari aliquo modo, etiamsi id nemini
8 noceat; & ideò non est licitum in via pu-
blica scalas facere, immò nec primum, vel
secundum gradum scalæ, *Boss. in tit. de*
via publ. nu. 3. & seq. latè Surd. decis. 42.
nu. 1. & seq. vbi dicit, quod adhuc dici-
tur publica, etiam quando sine illo exitu
intermoritur.

9 Via vicinalis dicitur, quæ in vicis est,
vel in vicos ducit, & potest esse publica, &
priuata: publica dicitur etiam illa, quæ
constituta est ex collatione priuatorum
fundorum, si tamen non extet memoria,
d. l. 2. §. vicinales, & ibi glos. ver. publi-
cas, ff. Nè quid in loc publ. vbi, quod si hæc
via ex collatione priuatorum reficitur, non
censetur priuata: refectio enim idcirco de
communi fit, quia vsum, vtilitatemque
communem habet, *Cepoll. vbi supra nu. 27.*
& hæc claudi non potest per vicinos, etiam
omnibus consentientibus, quia est iuris
publici, nec potest super ea fieri ponticel-
lus, etiam ab eo, qui vtrinque habet præ-
dia, *Surd. dec. 42. nu. 15.* vbi etiam dicit,
quod ea via debet vicinis semper patere.

10 Priuata verò via vicinalis est, cuius so-
lum alienum est, & non publicum, *l. 2. §.*
via enim, ff. Nè quid in loc. publ. item di-
citur priuata, quando ab vno facta est, vel
à pluribus collatis fundis, si tamen extet
memoria, *l. 2. §. priuatæ, & d. §. vicina-*
les, vbi glos. ff. Nè quid in loc. publ. ideò-
que priuata appellatur, quod eius vsus non
publicus, sed priuatus sit; & dicitur etiam
agraria, quia ideò ab initio constituta est,
vt in alterius agrum ducat, *Surd. d. dec. 42.*
nu. 16. vbi etiam dicit, quod hæc via, cum
priuati iuris sit, potest vendi, ac præscribi,
sicut prædia priuatorum.

11 Ad quæsitum verò resp. quod quando
via publica est destructa, licet iter facere
per fundum vicini, *l. si locus, §. fin. ff.*
Quemad seru. amit. Cepoll. q. 23. vbi, quod
eo casu ducens oues per fundum vicini,
non accusatur de damno dato, si duxit ci-
uiliter, & fecit quantum potuit, vt eas cu-
stodiret, *& in tract. de seruit. rust. præd.*
cap. 1. nu. 21. vers. & intelligo &c. & n. 24.
vers. Nono fallit &c. Natt. cons. 642. nu. 5.
& seq. vbi dicit, quod si via esset penitus
destructa, compellitur vicinus facere viam
publicam per agrum suum, propter publi-
cam vtilitatem; quando verò impedimen-
tum non est perpetuum, sed temporale,
puta propter inundationem fluminis, vel
propter difficultatem luti, transiri potest
per agrum vicinum viæ etiam inuito Do-
mino, *Rolan. cons. 69. nu. 16. vol. 2.* vbi,
quod si destructio sit perpetua, debet no-
ua via fieri in fundo vicini, soluto sibi pre-
tio à fisco, quia cum agatur de commodo
omnium transeuntium, æquum est, vt om-
nes conferant, *Surd. d. dec. 42. nu 11. Rot.*
dec. 101. nu. 25. & seq. par. 4. to. 2. rec.

12 Obserua tamen, quod via in tali casu de-
signanda est in angulo, seu parte fundi vi-
cini minus damnosa, non autem per me-
dium fundum, *vt probat textus in l. si cui,*
ff. de seruit. l. si quis sepulchrum, cum ibi
not. per glos. & DD. ff. de Relig. & sumpt.
fun.

13 Obserua 2. quod vbi quis alibi potest
habere viam, licèt remotiorem, tunc vici-
nus ad id adstringi non debet, *l. si merce-*
dem, §. si eum fundum, vbi Bart. ff. de
Action. empt. Rot. d. dec. 101. nu. 26. par. 4.
to. 2. recent.

14 Obserua 3. quod quando quis non po-
test aptare domum suam, nisi transeundo
per domum vicini, eo casu vicinus huius-
modi transitum præstare debet, quia etiam
in hoc casu concurrit vtilitas publica, alio-
quin ædificia vel corruerent, vel inutilia
redderentur, *Luc. de Penn. in l. 2. C. de*
bon. vacan. lib. 10. Boer. dec. 322. num. 5.
& 10.

15 Obserua 4. quod vendita re immobili
non facta mentione de via, venditor ad eã
tenetur, cum sit accessoria, alioquin res
empta inutilis esset emptori, *Luc. de Penn.*
vbi supra.

16 Obserua 5. quod si mihi debetur serui-
tus eundi per fundum alterius ad prædium
meum, non possum dictam seruitutem
trahere ad aliud prædium, etiamsi conti-
guum sit prædio, cui talis seruitus debe-
tur; æquum enim non est, vt seruitus debi-
ta vni prædio, ad aliud trahatur; quia eo
casu prædium seruiens magis oneraretur,
quàm pati deberet, *Luc. de Penn. in l. Par-*
philippum, vers. & no. ex his &c. C. de curs.
publ. lib. 12.

17 Obserua 6. quod potest quis ingredi in
fundum alienum colligendi causa fructus,
qui in alieno fundo ceciderunt, *l. vn. ff. de*
glan. legen. quod intellige vsque ad tres
dies, *vt in d. textu, & not. Cepoll. in tract.*
de seruit. rust. præd. cap. 1. num. 24. vbi
18 etiam obseruat, quod si quis iuisset 30.
diebus saltem in vno anno per fundum
alie-

alienum, non posset per Dominum fundi prohiberi, cum eo casu dicatur esse in quasi possessione itineris, *per tex. in l. 1. in princ. iuncto §. hoc interdicto, ff. de itin. actuq.*
39 *priuat.* quod intellige, interueniente scientia, & patientia Domini illius fundi, ità vt non sufficeret scientia conductoris, seu alterius possidentis vi, clam, vel precariò, *l. 2. C. de seruit. l. quoties, §. seruitutum, ff. eod. tit. Bald. de praescript. in 2. par. 4. princ. q. 1. nu. 12. Cancer. var. lib. 3. cap. 4. nu. 159.* & vltra concurrere debet voluntas vtendi iure proprio, non per modum facultatis: quod probari potest, vel ex facto vtentis, aut ex verbis eius hoc ipsum denotantibus, quia in dubio visus praesumitur potius iure facultatis, quàm iure proprio, *l. 1. §. Aristo, ff. de Aq. quotid. & aestiu. Cepoll. de seruit. vrb. praed. cap. 20. nu. 1. Iordan. Elucubr. diuers. lib. 14. tit. 24. de Praescript. nu. 407. & seq. vide quae scripsimus in tract. de Temp. legal. lib. 2. cap. 81. nu. 1. & seq.*
20 Addit *Boer. dec. 322. nu. 12.* quod si non potest haberi ventus ad triturandum frumentum, nisi ab vna parte, vicinus non potest in illa parte, licèt sua, aedificando ventum impedire, quamuis nulla seruitus debita sit; in hoc enim casu suadet etiam vtilitas publica, nè quis Domini aream inutilem reddat cum detrimento fructuum, *vt inquit textus in l. fin. §. fin. C. de seruit. & aq.*

SVMMARIVM.

21 *Quantum spatij relinqui debeat, si fiat aedificium, & nu. 22. & seq.*
22 *Quid si quis effodiat puteum iuxta regionem alterius.*
23 *Quando detur vtilis actio finium regundorum, & quando directa.*
24 *Explicatur textus in l. fin. ff. fin. regund. & nu. 26.*
25 *Praedium rusticum, & vrbanum non dicitur à loco, sed à qualitate praedij.*
26 *Explicatur textus in l. moeniana, Cod. de Aedific. priuat.*
27 *Spacium dimitti debet, quando aedificia sunt ex obiecto, secus si fiant ex latere.*
28 *An in muro communi possit socius inuito altero socio aedificare, & nu. 30.*
In dubio murus censetur communis pro diuiso, ibidem nu. 28.
29 *Quando murus dicatur communis pro diuiso, & quando pro indiuiso.*
30 *Socius non potest vti muro communi pro indiuiso per alterum socium superaedificato, nisi prius soluta portione expensarum.*
31 *In pariete ad eleuandum destinato non consideratur, an noceat prohibenti, sed nunquid prosit facienti; limitatur in muro diuisorio, ibid.*
32 *Quantum spacij relinquendum sit, quando plantantur arbores.*
33 *Passus, & pedes quomodo intelligantur.*
34 *Quid si arbor plantata fuerit in confinio.*
35 *Si in instrumento partes enunciant confines, statur illis confinibus enunciatis, illique fines probant dominium inter ipsas partes.*
36 *In materia antiqua sufficit, vt verificetur locus, in quo res existit, etiam cum vno confine.*

Quaestio II.

An, & quale spacium relinquendum sit, si aedificia fiant, vel arbores plantentur iuxta domum, vel praedium alienum.

21 PRima conclusio, quando quis aedificat murum de lapidibus cum calce, debet dimittere spacium vnius pedis iuxtà domum alterius: & si aedificet domum, debet dimittere spacium duorum pedum, *Franc. Marc. dec. 501. num. 7. 8. & 9. 10.*
22 *12. & 25.* vbi etiam dicit, quod si quis effodiat puteum iuxta regionem alterius, tenetur dimittere de spatio vnum passum, *vide textum in l. fin. ff. fin. regund. glos. in*
23 *l. 2. ver. aedificium, cod. tit.* vbi, quod quando interuenit aedificium, datur vtilis actio finium regundorum, licèt non detur directa, quae tantùm competit in praedije rusticis, *iuxta textum in l. sed & loci, §. hoc iudicium, ff. eod. tit. finium regund. latè*
24 *Cepoll. de seruit. vrban. praed. tit. de pariete, seu muro, nu. 2.* vbi dicit, quod *d. l. fin.* licèt sit posita in titulo finium regun. habet locum etiam, quando aedificatur iuxta fundum vicini tam rusticum, quàm vr-
25 banum: praesertim quia praedium rusticum potest esse in Ciuitate, & extra, quemadmodum praedium vrbanum potest esse in rure, & in Ciuitate, cum praedium rusticum, & vrbanum non dicatur à loco, sed à qualitate praedij, *vt post Cyn. in l. si praedium, Cod. de Praed. minor. sensit Franc. Marc. d. dec. 501. nu. 18. & 19.*
26 Nec obstat textus *in l. moeniana, C. de aedific. priuat.* vbi is, qui vult aedificare iuxta aedificium priuatum, debet dimittere spacium 10. pedum, & qui iuxta aedificium publicum, debet dimittere spacium

15. pedum, quia d. lex loquitur in ædificijs mœnisnis, seu solarijs, siue ponticellis, qui ita prouehuntur, vt non requiescant in alia parte, *vt dicit glos. in d. l. fin. ff. fin. regund. Azo. in sum. C. de ædific. priuat. num. 3.* Cepoll. *de seruit. vrban. prædior. tit. de Manian. & in tit. de pariete, seu muro, num. 2.* subdens, quod textus *in d. l. fin. ff. fin. regund.* habet locum in cæteris ædificationibus, & constructionibus; præterea textus *in d. l. maniana*, non seruatur, *vt dicit glos. ibidem in ver. idest decem pedum*.

27 Notandum tamen est, quod tunc debet dimitti spacium, quando ædificia sunt ex obiecto; secus si fiant ex latere, quia tunc non requiritur aliquod interuallum: vnde videmus, habitatores habere muros communes, *vt post Ang. in d. l. maniana, not. Franc.* Marcus *d. decis. 301. nu. 22. & 26.*

28 Notandum 2. quod in muro communi potest socius etiam inuito altero socio ædificare, siue murus sit cōmunis pro diuiso, siue pro indiuiso, cū hac tamē distinctione, quod si murus est cōmunis pro diuiso, poterit socius ædificare in ea parte, quæ ipsū sociū respicit, capiendo medietatem muri recta linea, etiamsi murus esset pro clausura destinatus, & talis murus pro dicta parte efficitur ipsius ædificantis, *ex latè deductis per Thesaur. decis. 41. nu. 21.* vbi etiam dicit, quod in dubio murus censetur communis pro diuiso, *Cepoll. de seruit. vrban. prædior. cap. 40. de pariete, seu muro num. 19. Corn. cons. 78. vol. 4. Menoch. lib. 6. præsumpt. 73. nu. 23. & seq.* si verò murus sit communis pro indiuiso, poterit similiter socius murum communem altiùs tollere, ità tamen, vt superædificatum sit commune, sicut prima pars muri inferioris est communis, & non aliter, *vt d. Ce-*
29 *poll. loco cit. num. 11. 12. & 19.* vbi, quod murus dicitur communis pro diuiso, quādo est inter me, & te, & nihil per te, & me est immissum, vel si est immissum, missum non perforat parietem vltra dimidiam muri, quæ est pro parte tua; & hæc non est propriè communio: vnde non dicitur quis eleuare murum communem, sed proprium, nec super communi ædificare, sed super proprio, quod nemini est prohibitum, *l. altiùs, & l. si in ædibus*, C. *de seruit. cum simil.* dicitur verò communis pro indiuiso ex societate incidenti, vel tacita, v. g. tu imponis tignum in pariete, & vltra dimidium, & ego etiam impono, & tu vteris quantum tibi expedit, & ego etiam vtor, *vide Bart. in l. inter quos, nu. 1. ff de damn. infect.*

30 Hoc tamen intelligendum est, quando paries inferior potest substinere superædificatum; item si ædificatio socio non nocet, & ædificanti prodest, aliàs secus, *vt probat Cepoll. d. cap. 40. de Pariete, seu muro, num. 20. & ità intelligendus est Ciriac. controuers. forens. 460. num. 4. & seq. & sensit Corn. d. cons. 78. vol. 4. Thesaur. d. decis. 41. num. 18. & decis. 23. nu. 2.* vbi subijcit, quod socius non poterit vti muro communi pro indiuiso per alterum socium superædificato, nisi prius soluta portione expensarum in eo factarum, *Mascard. de Probat. vol. 3. conclus. 1144. nu. 12. & 13.*

31 Obserua tamen, quod in pariete ad eleuandum destinato, seu pro ædificio, non consideratur, an noceat prohibenti, sed an aliquid prosit facienti, *Alex. cons. 174. nu. 8. vol. 2. Menoch. de Præsumption. lib. 6. præs. 29. nu. 14. Thesaur. d. decis. 23. nu. 5.* vbi etiam dicit, quod offensionis consideratio habetur in muro diuisorio, seu facto pro clausura.

32 Secunda conclusio. Si quis plantet oliuam, aut ficum, debet dimittere spacium 9. pedum: si verò plantet alias arbores, vel vites, debet dimittere spacium 5. pedum, *vt in d. l. fin. ff. fin. regund.* quod si postea huiusmodi arbores, aliàs à principio plantatæ ità creuerint, vt earum radices noceant fundamento domus vicini, Iudex rem ad suam æquitatem redigere debebit, exemplo *l. 2. §. si arbor, & §. deinde, ff. de Arbor. cæd. l. si plures, §. si arbor, ff. arbo. furt. cæs. l. 1. C. de Interd. cum ibi not. per glos. & DD.* vbi si arbor ædibus impendeat, succidi debet; si verò agro impendeat, tantùm vsque ad 15. pedes à terra debet coerceri: & nisi dominus adimat arborem, poterit vicinus, facta priùs denunciatione, arborem vel succidere, vel coercere vt supra, & ligna tollere, *latè Franc. Marc. d. decis. 501. nu. 11. & seq.* vbi addit, quod si quis illicitè plantauerit non dimisso spacio, tunc etiam totum euellitur.

33 Quomodo verò passus, & pedes intelligendi sint, vide *glos. in cap. sicut antiquitus, 17. q. 4. Franc. Marc. d. decis. 301. nu. 12.* vbi, quod passus est mensura quinque pedum, pes verò est spacium 15. digitorum.

34 Notandum est etiam, quod si arbor plantata fuerit in confinio, communis fit adeò vt fructus ex æquo vtrinque partiri debeant, licèt consuetudines plerisque in locis receptæ aliud ius introducant; secus si arbor in vicino quidem fundo, non etiā in confinio posita sit, tunc enim, etsi radices aliquot in vicini fundum porrigat, vicino tamen nihil iuris est acquisitum, sed eius permanet, in cuius solo fuerit ipsius origo,

origo, §. *si Titius alienam plantam, in fin. Inst. de Rer. diuis. Mynsinger. in d. §. si Titius &c. nu. 35*

35 Notandum 2. quod si in instrumento partes enunciant confines, statur illis confinibus enunciatis inter partes, & illi fines probant dominium inter ipsas partes, maximè in facto antiquo, *Afflict. dec. 83. nu. 2. Marescott. var. lib. 1. cap. 81. nu. 45.*
36 vbi dicit, quod in materia antiqua satis est, vt verificetur locus, in quo res existit, etiam cum vno confine, si aliæ probationes non suppetunt, *ex trad. per Corn. cons. 280. nu. 5. lib. 3. Rot. in Bononien. de Rubeis 15. Decembris 1597. coram Horatio Card. Lancellotto, & in alia Bononien. de Maluetijs 27. Iunij 1582. coram Cardinali Lancellotto Seniore.*

SVMMARIVM.

37 *Quando is, qui habet partem in aliqua domo, possit totam inhabitare, & num. 39. cum seq.*
38 *An socius volens inhabitare, præferatur alteri volenti locare.*
39 *Quando domus est solita locari, consocius habitans tenetur alteri consocio soluere pensionem pro rata: limitatur nu. 49.*
40 *Quando domus ad hunc effectum dicatur solita locari.*
41 *Socius, qui finito tempore conductionis inhabitat domum communem, non censetur reconduxisse.*
42 *Socius impediens consocium, quominus possit accedere ad habitandum partem suam, tenetur consocio pensionem soluere pro rata.*
43 *Domus communis pro indiuiso, non potest locari, nisi de omnium sociorum consensu: limitatur nu. 44.*
44 *Quid si domus, vel fundus sit solitus locari.*
45 *Et quid si domus, vel fundus commodam patiatur diuisionem.*
46 *Socius volens conducere partem alterius socij, omnibus alijs conductoribus præferendus est.*
47 *In rebus solitis locari, præfertur qui vult locare, ei, qui vult retinere.*
48 *Quando socius cogatur consentire locationi factæ per consocium.*
49 *Si constet, domum fuisse communem, & deinde diuisam, censetur constituta seruitus luminibus non officiendi.*
An locum habeat nunciatio noui operis, quando opus sit in loco communi, ibid.

Quæstio III.

An is, qui habet partem in aliqua domo, possit totam inhabitare.

37 RESP. affirmatiuè, quando altera pars non est locata; *Mohedan. dec. 13. de locat.* vbi dicit, quod habitans domum communem pro indiuiso non tenetur pensionem soluere, quia vtitur iure proprio, *Rip. in l. quominus, nu. 140. ff. de flumin.*
38 vbi addit, quod si domus nō capiat commodam diuisionem, volens inhabitare præfertur volentibus locare.

39 Limita 1. si domus huiusmodi sit solita locari: tunc enim consocius habitans tenetur alteri consocio soluere pensionem pro rata, vt *post Ang. Imol. Paul. de Castr. & alios resoluit Card. Mantic. de Tacit. lib. 5.*
40 *tit. 2. nu. 7. & seq.* vbi, quod domus non dicitur solita locari ex eo, quod quis illam conduxerit, antequam esset Dominus illius: sed tunc dicitur solita locari ad effectum, vt quis teneatur soluere pensionem, quando vnus ex socijs eam conduxerit, *Rot. dec. 217. num. 8. & 9. par. 4. tom. 2. Recent. Rip. in d. l. quominus, nu. 141. ff.*
41 *de flumin.* subdens, quod socius, si finito tempore conductionis inhabitet domum communem, non censetur reconduxisse, ideò non tenebitur consocijs quicquam soluere.

42 Limita 2. quando consocius impeditur ab eo, qui domum inhabitat, quominus possit & ipse accedere ad habitandum partem suam, quia tunc etiam tenetur socius alteri consocio pensionem pro rata soluere, *Rot. d. dec. 217. nu. 10.*

43 Notandum est autem, quod domus cōmunis pro indiuiso, quæ locari non consueuit, regulariter non potest locari, nisi de omnium sociorum consensu ità vt non sufficiat consensus maioris partis, *Gom. tit. de locat. & conduct. cap. 4. nu. 14. tom. 2. quem refert, & sequitur Farinac. in repertor. de contract. q. 69. nu. 17. & 18.*

44 Notandum 2. quod vnus ex socijs domum, vel fundum locari solitum, potest vtiliter locare etiam inuito altero socio, concurrentibus infrascriptis conditionibus, videlicet quod domus, vel fundus non patiatur commodam diuisionem. 2. quod locetur personæ honestæ. 3. quod pretium sit competens, *latè Rip. in d. l. quominus, nu. 138. & seq.* vbi dicit, quod si omnes velint locare personis honestis, & concordare nequeant, Iudex interponet officium suum,

suam, in cuius arbitrio erit, vel præferre eum, qui ex offerentibus honestior erit, vel meliorem conditionem fecerit, vel plus obtulerit, vel diuidere inter partes tempus fruitionis, *ex trad. per Menoch. d. cas. 442. nu. 3. & seq. Gom. d. cap. 4. n. 14. tit. de locat. & conduct. Farinac. d. q. 69.*
45 *nu. 10. & seq.* si verò domus, aut fundus commodam patiatur diuisionem, tunc ea diuidi debet, nec per vnum ex socijs altero inuito locari potest, etiamsi solita sit locari, & vtilius locetur, *Menoch. de Arbitr. Iud. cas. 442. nu. 2. & seq. Gom. d. cap. 4. nu. 14. prout refert Farinac. d. q. 69. n. 13.*
46 *& seq.* vbi etiam obseruat, quod si vnus ex socijs velit conducere partem alterius socij, omnibus alijs conductoribus præferendus est, *vt sensit etiam Ripa loco cit. num. 140.*
47 Notandum 3. quod in rebus solitis locari præfertur qui vult locare, ei, qui vult retinere, *Rip. in d. l. quominus, nu. 138.*
48 vbi dicit, quod si molendinum sit solitum locari, & pretium sit competens, cogitur alius consentire locationi.
49 Notandum 4. quod si constet, domum fuisse communem, & deinde diuisam, censetur constituta seruitus luminibus non officiendi, *Hond. cons. 80. num. 10. & 39. lib. 1. Rot. decis. 253. nu. 60. & 61. par. 7. recent.* vbi, quod non dicitur fieri contra impositam seruitutem, nè luminibus officiatur, quando videretur tanta pars cœli in quacunque parte plani nobilis post eleuationem, quanta ante eleuationem conspiciebatur, *vide Cepoll. in tract. de seruit. vrban. præd. cap. 36. nu. 2.*

Notandum 5. quod si in loco communi opus fiat per tertium, tunc potest habere locum nunciatio noui operis; si verò opus fiat ibi per vnum ex socijs, non habet locum nunciatio ex hoc edicto, sed recurritur ad actionem communi diuidundo, & ad officium Iudicis mercenarium illi actioni deseruiens, *Alex. in l. in Prouincia-li, §. si in loco, ff. de non. oper. nunciat.* vbi, quod remedium extraordinarium cessat, quando habet locum remedium ordinarium.

S V M M A R I V M.

50 *Potest quis venari in fundo alieno; nisi à Domino prohibitus fuerit.*
51 *An in fundo alieno sit permissa piscatio.*
52 *Quando Princeps possit venationem, & piscationem interdicere.*
53 *An Barones, & alij superiorem recognoscentes possint piscationes, & venationes prohibere.*

Quæstio IV.

An quis possit venari, seu aucupari in fundo alieno.

50 RESp. affirmatiuè, dummodò damnum fundo non inferat, *§. feræ, vbi Ang. Inst. de Rer. diuis. l. quosdam, C. de Metall. lib. 11.*

Potest tamen Dominus, si præuiderit, iure prohibere, nè alius ingrediatur, *vt in d. §. feræ, vers. planè &c.* sed postquam Domino non prohibente est ingressus, non potest expelli, *vt not. Ang. in d. §. feræ, num. 7.*

Si verò post prohibitionem aliquid ceperit, non facit suum, *secundum gloss. in d. §. feræ, ver. ingrediatur*; cuius dictum procedit, quando fructus fundi consistunt in venatione, aliàs secus, *gloss. in l. Diuus, ff. de seruit. rust. præd. & in l. 3. ff. de Acq. rer. dom. Ang. vbi supra nu. 3.*
51 An verò in fundo alieno sit permissa piscatio? Resp. negatiuè, si ibi Dominus piscinam construxerit, & in ea pisces incluserit; secus si fundus inundatus esset à flumine, & ibi aqua fluens secum pisces deferret, quia tunc posset quis ibi piscari, sicut aucupari, *l. 3. §. item feras, ff. de Acquir. poss. l. vsufructuarium, §. si in vinarijs, ff. de vsufr. & sensit Ang. in d. §. feræ, nu. 4.*
52 Notandum tamen est, quod Princeps ex causa publicæ vtilitatis, aliasque iustas ob causas potest venationem, ac piscationem interdicere etiam in locis priuatis, *§. si quis rusticus, vers. nemo, de Pac. ten. Cepoll. de seruit. rust. præd. rub. de Piscation. num. 3. Boss. de Aq. & flumin. nu. 4. & 19. Balb. in tract. de Præscript. par. 5. par. princ. q. 6. nu. 4. Peregrin. de Iure fisc. tit. 1. nu. 20. & seq. lib. 1. Grammat. dec. 67. nu. 9. & seq. Rosenth. de feud. cap. 5. conclus. 23. num. 3. litt. D. & con-*
53 *clus. 24.* inferiores verò à Principe, vt duces, comites, & Barones, alijque Superiorem recognoscentes non possunt subditis piscationes, & venationes prohibere, nisi ipsi soli piscati, aut venati fuerint, & subditos piscari, aut venari volentes prohibuerint, ipsique huic prohibitioni, licèt iniquæ acquieuerint, cum lapsu 30. annorum, *Gratian. discept. for. cap. 564. nu. 52. & seq. vide quæ scripsimus in tract. de Temp. legal. lib. 4. cap. 10. & lib. 2. cap. 105. nu. 10. & seq.*

SVM-

SVMMARIVM.

54 *Ius prælationis non habet locum in fundo, vel domo donata.*

55 *Et an locum habeat in contractu facto, vt des.*

56 *Si valet plus res, quæ datur pro re, quàm pecunia, censetur facta permutatio, è contra verò censetur emptio.*

57 *Si in eamdem æqualitatem concurrunt res, & pecunia, in dubio iudicandum est, esse contractum emptionis, & venditionis.*

Quæstio V.

An in fundo, vel domo donata, vel permutata locum habeat ius prælationis.

54 RESp. negatiuè, *Guid. Pap. decis.* 47.
vbi dicit, quod Dominus directus
non potest capere rem donatam iure præ-
55 lationis, *& dec.* 508. vbi dicit, quod ces-
sat etiam ius prælationis in contractu fa-
cto, vt des, quando requiritur personæ in-
dustria, *ad not. per DD. in l. fin. C. de Iur.
emphit. & in cap. potuit, de locat. Spec. in
eod. tit. §. nunc aliqua, vers. centesimo sep-
timo &c.*
56 Notandum tamen est, quod si principa-
liter emitur, licèt aliqua species detur, to-
tum erit emptio, *l. tenetur, §. 1. ff. de
Action. empt.* si verò principaliter permu-
tatur, totum erit permutatio, licèt certa
pecuniæ quantitas refundatur, *cap. ad quæ-
stiones, 6. de rer. permut.* nam in dubio
inspiciendum est, vtrum plus valeat: vt si
valet plus res, quæ datur pro re, quàm
pecunia, sit permutatio, è contra verò sit
emptio, *arg. l. quicquid, §. cum partes, ff.*
57 *de Acquir. rer. dom.* si verò in eamdem
æqualitatem concurrunt res, & pecunia, in
dubio iudicandum est, esse contractum
emptionis, & venditionis, *Bart. in l. Ari-
sto. num. 2. ff. de Donat. Bald. in Progm.
feud. nu. 9. vers. pro intellectu horum &c.*

SVMMARIVM.

58 *Aedificium, quod fit in solo alieno, regulariter cedit solo: limitatur num. 59. & seq.*

59 *Quid si id fiat sciente, & non contradicente Domino.*

60 *Et quid si ædificium constructum fuerit in solo publico, nemine prohibente.*

61 *An Inquilino tollere liceat ostium, & alia quæ ædificio adiecit.*

62 *Quando alia coniectura, quàm donationis cadere potest, non præsumitur factum ædificium in solo alieno, animo donandi.*

63 *An & quando ædificanti in re aliena detur retentio.*

64 *Aedificium qualiter æstimari debeat.*

65 *Quando ædificia rustica dicantur melioramenta vtilia.*

66 *Quando Dominus, cui restituitur fundus, excusetur à refectione expensarum, seu melioramentorum.*

67 *Ecclesia potest ædificari in alieno solo, soluto tamen pretio Domino soli.*

68 *Si testator mandauit, construi Ecclesiam in loco communi, socius tenetur partem suam vendere, & hæres redimere fauore religionis.*

69 Rogatus *restituere quicquid sibi de hæreditate superer it, tenetur reseruare quartam partem hæreditatis fideicommissario: limitatur nu. seq.*

70 *Quid si hæres grauatus pro Ecclesia, vel alia pia causa expenderit.*

71 *Et quid si ex causa dotis, vel captiuorum redemptionis huiusmodi quarta diminuta fuerit.*

72 *Quando Dominus Castri possit cogere subditos ad molendum in suo molendino.*

73 *Quando solum cedat ædificio.*

74 *Quid si clericus ex pecunijs Ecclesiæ ædificauerit in solo suo.*

75 *Beneficiatus non potest testari de bonis ex fructibus beneficij acquisitis, potest tamen, dum viuit, de illis liberè disponere.*

76 *An emptum ex pecunijs Ecclesiæ, efficiatur ipsius Ecclesiæ.*

Quid si empta res fuerit ex pecunia vxoris, militis, & minoris, ibid.

77 *Clericus, qui de redditibus sui beneficij fundum emit, sua vita durante eodem fundo frui debet, etiamsi beneficium dimittat.*

78 *Quid si in terra inculta sui beneficij vineã plantauit.*

79 *Aedificia sita in prædijs rusticis non habentur in consideratione per se, sed tantùm vti quid accessorium.*

80 *Aedificia huiusmodi præsumuntur æstimata vna cum fundo.*

Quæstio VI.

An & quando ædificium solo cedat.

58 AEdificinm, quod fit in loco alieno, regulariter cedit solo, §. *cum in suo, vbi DD. Inst. de rer. diuis. l. adeò, §. ex aduerso, ff. de acquir. rer. domin.* vnde per Dominum soli vel tolli potest, vel vendicari, & euinci à possessore, solutis tamen mercedibus fabrorum, ac pretio materiæ, si fuit bona fide ædificatum, secus si scienter, *vt in d. §. ex aduerso, Bald. in l. si inferiorem, C. de rei vendic. Honded. cons. 84. nu. 37. & seq. lib. 2. Peregrin. de fideicom. art. 50.*

59 Hæc tamen conclusio limitatur 1. quãdo quis ædificat in loco alieno id, quod sui natura non est ad tempus, sed perpetuò duraturum, sciente, & non contradicente, & sic tacitè permittente Domino: tunc enim ædificans redditur tutus, *Hond. loco cit. num. 55. Ruin. cons. 55. num. 3. lib. 4.* vbi dicit, quod in tali casu Dominus amittit possessionem soli, & ea acquiritur ædificanti.

60 Limitatur 2. quandò ędificium construitur in loco publico, nemine prohibente: hoc enim casu non debet destrui, nè Vrbs deformetur ruinis, dummodò non fuerit constructum super via, sed imposito ædificanti solario, idest pensione pro solo publico, permittitur retentio, *l. 2. §. si quis nemine, ff. Nè quid in loc. publ. Grauett. cons. 204. nu. 18. lib. 2. & cons. 518. nu. 6. lib. 3. Ruin. cons. 165. nu. 3. lib. 4.* idemque dicendum, vbi quis propria auctoritate ædificauerit super muris publicis Ciuitatis etiam existentibus super viam publicam, nemine prohibente, dummodò tale ædificium publico vsui non sit impedimento, nec præiudicet alicui iuri priuato, *arg. d. l. 2. §. si quis nemine, & trad. Corn. cons. 33. nu. 13. vol. 4. & cons. 90. nu. 8. lib. 2.*

61 Limitatur 3. in Inquilino ostium, vel quædam alia ædificio adijciente: huic enim competit ex conducto actio, vt ei tollere liceat, sic tamen, vt damni infecti caueat, nè in aliquo, dum aufert, deteriorem causam ædium faciat, sed vt pristinam faciem ædibus reddat, *vt inquit textus in l. sed addes, §. si Inquilinus, ff. locat. Alex. in l. Senatus, §. Marcellus, nu. 4. ff. de leg. 1.* vbi dicit,
62 quod si alia coniectura, quàm donationis cadere potest, non præsumeretur factum ædificium in solo alieno animo donandi, & *in l. domos, nu. 6. ff. eod. tit.* vbi, quod legatarius ædificando pendente conditione legati in re legata, non præsumitur fecisse animo donandi.

63 Limitatur 4. quando ædificans habet aliquod ius in re, qualis est emphiteuta, qui finita emphiteusi non culpa, sed casu, potest ædificium, quod supposuit, tollere; eademque facultas conceditur marito, & hæredi grauato ædificantibus in fundo dotali, vel subiecto restitutioni: quia non videntur ædificasse in tali casu animo donandi, *l. domos, vbi DD. ff. de leg. 1. Bald. in d. l. si inferiorem, late Ruin. cons. 165. nu. 2. 4. & seq. vol. 4.* vbi obseruat, quod licèt in dictis casibus detur facultas tollendi ædificium, non tamen conceditur ædificanti retentio ædificij in Villa constructi, donec de expensis ædificij satisfiat, *l. Senatus, §. Marcellus, vbi DD. ff. de leg. 1.*

Secus si ædificatum fuerit in Ciuitate: hoc enim casu ædificium tolli non debet, nè ruinis Ciuitas deformetur, vt supra diximus, sed datur retentio, & repetitio expensæ, *l. in fundo, cum ibi not. per DD. ff. de rei vindic. Merlin. decis. 545. num. 8. & 9.*
64 *Ruin. loco cit. num. 5. & seq.* vbi etiam dicit, quod non debet æstimari ædificium secundùm tempus, quo fuit constructum, nec valor illius temporis debet attendi, quia ædificans tunc erat Dominus, & interim vsus est ædificio: sed debet æstimari habito respectu ad tempus restitutionis, siue æstimatio decreuerit, siue aucta fuerit, *Bart. Bald. & alij in l. domos, ff. de leg. 1. Merlin. decis. 546. & decis. 695. num. 7. & dec. 705. nu. 10.* subdens, quod ædificia
65 rustica non dicuntur melioramenta vtilia, nisi constet, ea pro necessitate Colonorum, atque animalium fuisse constructa, ità vt sine illis ager coli non posset, sed à meliorante auferuntur rudera, *ex trad. per Castrens. cons. 270. num. 4. lib. 2. Rol. cons. 28. nu. 30. lib. 1. Peregrin. de fideicom. art. 50. nu. 7.*

66 Quando verò Dominus excusetur à refectione huiusmodi expensarum in prædijs rusticis à possessore factarum? vide textum *in d. l. in fundo, ff. de rei vind.* vbi, quod Dominus pauper excusatur, si tales sumptus non erat facturus, nec fundum receptum venditurus: potest tamen possessor in tali casu tollere sine læsione prioris status ea, quæ impendit, vt supra, & sensit etiam *Ruin. d. cons. 165. num. 6. vol. 4. Peregr. de fideicom. art. 50.*

67 Limitatur 4. fauore Ecclesiæ, quæ potest ædificari in alieno solo, siue sit Ecclesia cathedralis, vel parochialis, in quibus Sacramenta ministrantur, siue alia Ecclesia, aut monasterium virorum, vel mulierum, soluto tamen pretio Domino soli; tunc

enim

enim ædificium non cedit solo, sed solum
ædificio, *vt tradunt DD. communiter in l. si
quis sepulchrum, ff. de Relig. & sumpt. fun.
Cepoll. in tract. de seruit. vrban. præd. cap.
82. Gram. decis. 75. per tot. Ricc. in Collect.
dec. 2350. par. 6. Barbos. de offic. & pot.
Episc. par. 2. alleg. 26. nu. 1. latè Genuens.
in tract. de Eccles. q. 343.* vbi dicit, quod si
Ecclesia constructa fuerit in fundo alieno
inuito Domino, non potest Dominus pro-
pria auctoritate illam destruere, *& q. 333.*
vbi etiam obseruat, quod cum hæres gra-
uatus habeat quartam trebellianicam su-
per bonis fideicommisso suppositis, pote-
rit ædificare Ecclesiam in fundo restitutio-
ni subiecto, quia ratione dictæ quartæ ha-
bet partem dominij illius, & per consequẽs
talis fundus dicitur communis hæredi, &
fideicommissario, qui eueniente casu fidei-
commissi tenebitur recipere pretium, non
autem fundum, *ex trad. per Bald. in l. in
communes, in fin. C. de commun. seru. ma-
numiss.* vbi dicit, quod si testator manda-
68 uit, construi Ecclesiam in loco communi,
socius tenetur partem suam vendere, & hæ-
res redimere, fauore religionis.
69 Item rogatus restituere quicquid sibi de
hæreditate superfuerit, licèt teneatur eo ca-
su reseruare quartam partem hæreditatis
fideicommissario, *iuxta tex. in auth. contra
cum rogatus, C. Ad Trebell.* non tamen
70 tenebitur illam reseruare, si pro Ecclesia,
vel alia pia causa expenderit, *arg. citati
textus in d. auth. contra cum rogatus*, vbi,
si quis fuerit rogatus ità restituere, non
71 tenetur quartam reseruare, si ex causa
dotis, seu propter nuptias donationis, seu
captiuorum redemptionis huiusmodi quar-
ta diminuta fuerit, *Genuens. in d. tract. q.
336. & q. 248.* vbi etiam obseruat, quod
72 Dominus Castri potest in præiudicium
aliorum habentium molendinum, vel fur-
num, cogere subditos ad molendum in
suo molendino, & coquendum panem si-
militer in suo furno, vt ex tali lucro con-
strui, vel reparari possit Ecclesia, vel mona-
sterium alicuius Religionis propter publi-
cam vtilitatem, *vide Bald. cons. 410. vol.
3. Rip. in tract. de Pest. tit. de remed. ad cu-
ran. pest. num. 24. Crauett. de antiquit.
temp. par. 4. §. circa præmissa, num. 4.*
73 Illud quoque notandum est, quod si
Princeps in solo suæ Iurisdictioni obnoxio
ædificium aliquod construxerit, illudque
destinauerit in alterius vsum, censetur in
eumdem vsum translatum nedum ædifi-
cium, sed etiam ipsum solum, quod in hoc
casu inuerso iuris ordine cedit ædificio,
*Abb. cons. 62. nu. 14. & 15. lib. 2. Rot. de-
cis. 432. nu. 15. & seq. par. 5. to. 2. recent.*

74 Item ædificium non cedit solo, sed solum
ædificio, si clericus ex pecunijs Ecclesiæ
ædificauerit in solo suo: quod est fauore
Ecclesiæ, & vt clerici temeritas, & auaritia
puniatur; clericus enim ea, quæ acquisiuit
de bonis Ecclesiæ, debet deducto victu in
Ecclesiæ vsus expendere, & non in pro-
prios vsus, *secundùm glos. in cap. Apostoli-
cos, ver. construxisse, 12. q. 2. Specul. de empt.
& vend. §. tertio loco, vers. quid si clericus,
nu. 18. Bald. in l. in tantum, ff. de rer. di-
uis. Abb. in cap. cum esses, nu. 21. de Te-
stam. Genuens. in tract. de Eccles. q. 249.*
Sed in hoc casu verior videtur sententia
aliorum asserentium, quod res sit commu-
nis pro rata: alioquin Ecclesia locupleta-
retur cum aliena iactura, & fauor Ecclesiæ
iniustitiam pareret, *ità Io. Andr. in addit.
ad Specul. loco cit. d. nu. 18. litt. g. Tiraq.
de Priuil. pia. caus. priuil. 121. Rip. in l. Se-
natusconsulto, nu. 17. ff. In quib. caus. pign.
vel hypoth.* vbi dicit, quod si Prælatus, vel
eius hæres velit restituere pecuniam Eccle-
siæ, ædificium cederet solo, *Io. Franc. de
Ponte de Potest. Proreg. in tit. de abundan.
Ciuit. §. 4. nu. 13.* vbi dicit, quod tantùm
meliorationes sunt Ecclesiæ. Vnde post
mortem Beneficiati meliorationes huius-
modi ad Ecclesiam pertinent, hoc est ad
successorem in beneficio, vel Capitulum, si
ex capitulari mensa fructus percipiebat vt
Canonicus, *cap. 1. cum seq. de Pecul. Cleric.
cap. cum in officijs, cap. ad hæc, cap. quia
ad nos, cap. relatum 2. de Testam.* quod in-
75 tellige, nisi de his Beneficiatus in vita
disposuerit; quamuis enim Beneficiatus te-
stari nequeat de bonis ex fructibus benefi-
cij acquisitis, cum tempore mortis vsuario
comparetur, *vt in dictis iuribus*, potest ta-
men, dum viuit, de illis liberè disponere,
quemadmodum de ipsis fructibus, quia in
vita vsufructuario æquiparatur, vnde & eo-
rum dominium acquirit, iuxta communio-
rem Doctorum sententiam, communi etiã
praxi, & consuetudine approbatam, *cap.
cæterum, vbi DD. extr. de Donat. & ità do-
cet S. Thom. Sot. Caiet. Couar. & alij, quos
refert, & sequitur Garc. de Benef. par. 2. cap.
1. num. 5. & seq. Barbos. de offic. & potest.
Episc. par. 3. alleg. 114. nu. 4.* inde inferen-
tes, Beneficiatum malè, ac vanè consumen-
tẽ fructus beneficij, non teneri ad restitu-
tionem, licèt peccet etiam grauiter, quan-
do excessus esset magnus, *latè Rot. coram
Greg. XV. decis. 401. per tot.*
76 An verò emptum ex pecunia Ecclesiæ
efficiatur ipsius Ecclesiæ? Resp. affirmatiuè:
hoc enim priuilegium competit vxori, mi-
liti, & minori, cui Ecclesia comparatur,
l. si vt proponis, vbi glos. & DD. C. de rei

vendit. l. 3. C. Arbitr. tutel. glos. & DD. in cap. inquirendum, de Pecul. Cleric. Bald. in l. si tutor, C. de Seru. pign. dat. Bart. in l. idemque, ff. Qui pot. in pign. hab. Neguf. de Pignor. 4. mem. 2. par. nu. 163. late Genuens. in tract. de Eccles. q. 283. licèt in alijs secus sit de iure communi, *vt constat ex l. si ex ea, C. de rei vendic.*

77 Notandum est 2. quod si Clericus de
reditibus sui beneficij aliquas possessio-
nes emerit, sua vita durante eisdem pos-
sessionibus frui debet, neque ijs priuandus
est, etiamsi beneficium dimittat, vel eo pri-
uetur, *cap. fin. vbi Innoc. & alij de Priuil.*
78 *cleric.* idemque dicendum est, si in terra
inculta sui beneficij vineã plantauerit, vel
eamdem terram ad culturam reduxerit, *Innoc. & Abb. in d. cap. fin Genuens. q. 614.*
79 Notandum 3. quod ędificia sita in prę-
dijs rusticis non habentur in consideratio-
ne per se, sed tantùm vti quid accessorium, *Ar. Pinell. in l. 2. par. 3. cap. 4. nu. 28. C. de Rescin. vend. Card. Seraphin. dec. 1377. nu. 3.* vbi dicit, quod licèt reddant prędium pretiosius, tamen non æstimantur, prout æstimantur prædia vrbana, *Card. Mantic. de coniect. vltim. vol. lib. 9. tit. 2. num. 10. Merlin. dec. 449. num. 4. & seq.* vbi dicit, quod ex hoc ipso, quod ędificium est in prędio rustico, cedit eidem prędio, & venit vti quid accessorium, siue constructum fuerit ad vsum coloni, siue ad vsum Domini; & ideò vendito fundo censetur etiam venditum ędificium in eo existens, *Vinc. de Franch. dec. 254. num. 8. Ciriac. contr. 160. nu. 57. 58. & 59. cum seq. tom. 1. & contr. 261. nu. 27. & seq. & nu. 51. cum*
80 *seq. tom. 2.* vbi etiam dicit, quod ędifi-
cia præsumuntur æstimata vna cum fundo, licèt periti non fecerint de eis aliquam mentionem, *Vrsell. conclus. 62. nu 97.* vbi dicit, quod ędificium rusticum non æstimatur, nisi inter partes aliud fuerit conuentum.

SVMMARIVM.

1 *Quando bona diuisa inter fratres præsumantur paterna, & quando propria, & nu. 2. & 5.*
2 *Solutio in dubio præsumitur facta ex pecunijs soluentis.*
3 *Actor veniens iure fideicommissi, tenetur probare, quid in bonis testator reliquerit.*
4 *Pecunia existentes penes vxorem hæredem institutam à Marito, & per fideicommissum grauatam, non præsumuntur hæreditaria.*
5 *Triennium censetur congruum temporis spatium.*
6 *Si inter fratres res aliqua diuidatur tanquam communis, talis diuisio non operatur translationem dominij, si verò ad vnum solum pertinebat.*

CAP. XXIV.

Bona diuisa inter fratres, an præsumantur propria, vel paterna.

1 IN hac quæstione distinguendum est, aut enim bona fuerunt diuisa statim, vel paulò post mortem Patris, & tunc præsumuntur paterna, cum eo casu ex breuitate temporis non possit colligi, quod illa bona ex propria industria, vel labore fuerint quæsita, *late Peregrin. de fideicommiss. art. 44. nu. 21. Merlin. dec. 406. nu. 3. in fin.* nisi filij essent talis qualitatis, & industriæ, vt ex ea potuerint aliquid lucrari viuente Patre, tunc enim bona præsumerentur propria ipsorum filiorum, etiamsi bona paterna administrassent, præsertim si ex patrimonio patris non potuisset facilè fieri huiusmodi lucrum, attentis reditibus dicti patrimonij, numero filiorum, & alijs oneribus Patri incumbentibus, *vt d. Ruin. cons. 23. nu. 37. lib. 5. Rol. cons. 90. nu. 8. vol. 2. Merlin. d. dec. 406. nu. 6. & 7. late Menoch. lib. 3. præsumpt. 50. per tot.* vbi etiam dicit, quod si filius seorsum habitet à Patre, & negotiatur, præsumitur sua industria acquisiuisse.

2 Aut diuisio facta fuit post longum tempus ab obitu patris, & hoc casu bona præsumuntur propria, non autem paterna, quia præsumptio est, quod bona sint possidentis, *l. ob maritorum, vbi glos. & DD. C. Nè ux. pro marit. Rot. decis. 704. num. 2. par. 3. Recent. Menoch. d. præsumpt. 50. in fin. lib. 3.* quemadmodum in dubio solutio censetur facta ex pecunijs soluentis, *l. & magis, ff. de solut. l. cum pecuniam, ff. de Negot. gest.* notabilis enim distantia temporis per se inducit præsumptionem, quod bona potuerint acquiri ex bonis proprijs, nempe ob parsimoniam, donationem, & alio modo, nam ea consequentia, quod habet filius, paternum est, non semper valet, *Alex. cons. 104. nu. 1. lib. 4. Alciat. cons. 206.*
3 *num. 5. & seq. lib. 9.* vbi dicit, quod actor
veniens iure fideicommissi tenetur probare, quid in bonis testator reliquerit, *Marescott. var. lib. 1. cap. 12. nu. 15. Rot. apud Giouagnon post cons. 20. nu. 54. lib. 2. Pe-*
4 *regrin. d. art. 44. nu. 21.* vbi etiam dicit,
quod

quod pecuniæ existentes penes vxorem, hæredem institutam à marito, & per fideicommissum grauatam, non præsumuntur hæreditariæ, nisi aliud probetur, quia mulier matrimonio soluto licitè sibi quærere potest, *Merlin. d. dec. 406. nu. 5.*

5 Idem dicendum, quando concurrit industria filiorum in mercatura, vel alijs muneribus: tunc enim bona præsumuntur propria, etiamsi desit longa diuturnitas temporis, *Bald. in l. cum oportet, num. 11. C. de bon. quæ liber. Peregr. loco cit. Surd. dec. 339. nu. 19. Menoch. lib. 3. præsumpt. 50. nu. 3. Rot. dec. 226. num. 5. & seq. & dec. 258. nu. 2. eum seq. par. 5. tom. 1. rec. Merlin. d. dec. 406. nu. 5.* vbi dicit, quod data industria personæ quodcunque congruum temporis spatium, prout videtur triennium, potest per se inducere præsumptionem acquisitionis.

6 Illud etiam notandum est, quod si inter fratres res aliqua diuidatur tamquam communis, talis diuisio nõ operatur translationem dominij, si verè ad vnum solum pertinebat, non autem ad omnes fratres diuidentes, *ut post Ancbar. consf. 291. nu. 3. & 4. & alios dixit* Rot. *dec. 590. num. 12. & 13. par. 4. tom. 3. Recent.*

SVMMARIVM.

1 *Loca deputata ad vsum publicum, ex quibus nullus percipitur reditus, præscribuntur spatio temporis, cuius initij memoria non extat in contrarium.*

2 *Loca, quæ non sunt in vsu publico, sed in reditu, & patrimonio populi, præscribuntur spatio 40. annorum.*

3 *Explicatur textus in l. fin. C. de Sacros. Eccles. requirens præscriptionem centum annorum contra Communitatem, vel Remp.*

4 *Quando prohiberi possit nauigatio, & piscatio maris, & fluminis.*

5 *Per occupationem quis non consequitur dominium loci publici, sed tantùm dominiũ eius, quod in illo loco construxit, accedente decreto Principis.*

6 *Possidens locum publicum, cogitur illum dimittere, nisi legitimum ostendat priuilegium.*

7 *Actor obtinere nequit super possessorio recuperandæ possessionis loci publici, vel regalium, etiamsi fuerit spoliatus, nisi probet titulum suæ possessionis, & ius petitorij.*

8 *An dominium probetur contra tertium ex solutione affictuum, vel ex testibus deponentibus, aliquem disposuisse de re, prout faciunt veri Domini de rebus proprijs.*

9 *Non requiritur præscriptio, sed sufficit occupatio quoad aquam publicam non destinatam ad vsum publicum.*

CAP. XXV.

An, & quando loca iure gentium publica præscribi possint.

1 Dico 1. quod quando talia loca deputata sunt ad vsum publicum, ex quibus nullus percipitur reditus, vt platea, theatrum, aut via publica, tunc non præscribuntur præscriptione communi, sed requiritur præscriptio, cuius initij memoria non extat in contrarium: ratio est, quia loca deputata ad vsum publicum, non dicuntur esse in commercio, nec possunt transire in dominium priuati per contractum, & ideò præscribi non possunt præscriptione communi, *l. vsum aquæ, vbi DD. C. de Aquaduct. lib. 11. Aret. in §. flumina, nu. 4. & 5. Inst. de rer. diuis.* vbi dicit, quod Veneti, & Ianuenses tanto tempore præscripserunt gulphum eorum maris, *latè Balb. de Præscript. in 1. par. sexta, & vlt. princ. nu. 4. & in 4. par. 5. princip. qu. 6. num. 5.* vbi dicit, quod in præscriptione tanti temporis, cuius initij memoria non extat, regulariter non requiritur scientia, & patientia Principis, *vide Bart. in l. iniuriarum actio, §. fin. ff. de Iniur. Alex. consil. 6 circa fin. vol. 1. Ciriac. controu. 178. nu. 7. & seq.*

2 Dico 2. quod quando loca huiusmodi non sunt in vsu publico, sed in reditu, & patrimonio populi, vt molendina communia, vel fundi Ciuitatis, quæ propriè dicuntur bona Vniuersitatis, tunc præscribuntur præscriptione communi, videlicet spatio 40. annorum; ratio est, quia ea, quæ sunt in reditu populi, seu Ciuitatis, dicuntur esse in commercio, & vendi possunt, seruata tamen solemnitate *l. fin. Cod. de vend. reb. Ciuit. lib. 11. latè Balb. in d. 1. par. sexta, & vltim. princip. nu. 4. & in 3. par. 5. princ. nu. 1. & seq.* vbi etiam dicit, quod textus *in l. fin. C. de Sacros. Eccles.*

3 requirens præscriptionem centum annorum contra Ciuitatem, vel Remp. procedit tantùm in illis quatuor casibus, videlicet in venditione, donatione, institutione, vel relicto factis Reip. *prout declarant glos. & DD. ibidem.*

4 Dico 3. quod minus tempus requiritur ad acquirendum ius quoddam, vt de possessione huiusmodi locorum, quæ iure gentium publica sunt, non expellamur,

Balb. in d. 4. par. 5. princ. qu. 6. num. 10. vbi dicit, quod vigore talis possessionis agere possumus contra turbantem, & prohibere, nè quis intret locum nobis inuitis; & ideò prohibere possumus ratione possessionis nauigationem, & piscationem maris, & fluminis, quæ aliàs nobis sunt communia de iure gentium.

5 Notandum tamen est, quod licèt per occupationem quis non consequatur dominium loci publici de iure gentium, consequitur tamen dominium eius, quod construxit, vel ædificauit in illo loco publico, putà in mari, vel in littore maris, donec durat, accedente decreto Principis, *per tex. in l. quod in littore, & in l. quamuis, ff. de Acquir. rer. domin. l. 2. ff. Ne quid in loc. publ.* vbi, quod diruto ædificio, & concurrente negligentia reficiendi, locus in pristinam causam recidit, & publicus fit, *Balb. loco proximè cit. num. 8. & 11. Luc. de Penn. in l. 2. vers. è contra est lex ista,*

6 *Cod. de fund. limitroph. lib. 11.* vbi dicit, quod cum iure communi à possessione loci publici quis veniat depellendus, cogendus est illum dimittere, nisi legitimum ostendat priuilegium, cuius vigore valeat possidere, *Ciriac. contr. 178. nu. 7. & seq.*

7 vbi dicit, quod actor obtinere nequit super possessorio recuperādæ possessionis loci publici, vel regalium, etiamsi fuerit spoliatus, nisi probet titulum suæ possessionis, & ius petitorij.

8 An verò dominium probetur contra tertium ex solutione affictuum, aut ex testibus deponentibus, aliquem disposuisse de re, prout faciunt veri Domini de rebus proprijs? negat *Ciriac. loco cit. nu. 57. & seq.* & ideò talis probatio nō sufficit ad obtinendum in petitorio, *vide Alex. cons. 182. nu. 1. in fin. vol. 7. Mascard. de Probat. conclus. 542. & 544. Rolan. cons. 46. num. 17. vol. 3. & ea quæ scripsimus in tract. de Tempor. legal. lib. 2. cap. 55. num. 33. & seq.*

9 Dico 4. quod non requiritur præscriptio, sed sufficit occupatio quoad aquam publicam non destinatam ad vsum publicum, sicut sufficit in his, quæ cœlo, terra, marique capiuntur, *l. 1. in princ. ff. de Acquir. poss. Balb. vbi supra in 4. par. 5. princ. q. 6. nu. 6. vers. sed Paul. de Castr. &c.*

SVMMARIVM.

1 *Identitas dicitur probata eo ipso, quod constat fideicommittentem possedisse bona in aliquo loco, si postea per descendentes illa possideantur in eodem loco, & num. seq.*

2 *Probatis extremitatibus media probata censentur.*

3 *In antiquis leuiores sufficiunt probationes, & sat est, si duo confines verificentur, licèt alij non adaptentur.*

4 *Bona censentur emphiteotica, si in loco emphiteusis ab emphiteuta possideantur.*

5 *Si ex mutatione confinium non potest constare, quæ sint res in inuestitura comprehensæ, & canonis solutio facta sit, omnia bona in eodem loco possessa per emphiteutam, præsumuntur emphiteotica.*

6 *Testes de auditu, vel de publica voce, & fama, in antiquis plenè probant.*

7 *Ille tenetur probare, & designare distinctè confines antiquos, cuius facto, & culpa confusi, & mutati sunt.*

8 *Identitas de facili præsumi debet.*

9 *Pluralitas rerum, personarum, & factorum non præsumitur.*

CAP. XXVI.

Identitas bonorum an ex loco probetur.

1 RESP. affirmatiuè: & ideò identitas satis dicitur probata eo ipso, quod constat, fideicommittentem possedisse bona in aliquo loco, si postea illa possideantur per descendentes in eodem loco, nisi nouus titulus exhibeatur, quo non exhibito præsumitur possessio translata, & continuata in successores ex titulo testatoris, *Natt. cons. 235. nu. 17.* vbi etiam dicit, quod si constet, primos, & vltimos in li-

2 nea possedisse, probatur etiam, medios possedisse, quia probatis extremitatibus media probata censentur, *Peregrin. de fideicom. art. 44. num. 22. Rot. decis. 470. nu. 4. par. 3. recent.* vbi, quod ad probandum, fideicommissaria bona esse illa, in quibus fideicommissum factum fuit, sufficit probare, quod aliàs fuerint in bonis fideicommittentis, *& in Viterbien. bonorum 23. Februarij 1604. coram Cardinali Pamphil. quam refert Gratian. discept. for. cap. 969. num. 16. Greg. dec. 575 num. 9.* quod præcipuè procedit, quando constat de continuata successione de vno in alium,

3 vel quando versamur in antiquis, in quibus leuiores sufficiunt probationes, & sat est, si duæ demonstrationes, seu confines verificentur, licèt alia non adaptentur, *Rot. decis. 42. nu. 2. & seq. par. 5. tom. 1. recent.*

4 sicut in simili dicimus de Emphiteuta: bona enim censentur emphiteotica, si in loco emphiteusis ab Emphiteuta possideantur, quia Dominus directus habet intentio-

tentionem fundatam in omnibus bonis ab
emphiteuta ibidem possessis, nisi emphi-
teuta exhibeat nouum titulum acquisitio-
nis factæ de bonis in eodem loco, *Ruin.*
conf. 50. *nu.* 13. & 14. *lib.* 1. vbi subijcit;
5 quod si ex mutatione confinium non po-
test constare, quæ sint res in inuestitura
comprehensæ, & canonis solutio facta sit,
omnia bona in eodem loco possessa per
emphiteutam præsumuntur emphiteotica,
Rot. decis. 69. *nu.* 6. *par.* 5. *tom.* 1. *recent.*
& *apud Post. decis.* 93. *num.* 4. & *seq.* vbi,
6 quod testes de audito, vel de publica voce,
& fama, in antiquis plenè probant, maximè
accedentibus adminiculis, *Beltram. ad*
7 *Greg. d. decis.* 575. *nu.* 11. vbi dicit, quod
ille tenetur probare, & designare distinctè
confines antiquos, cuius culpa, & facto
confusi, & mutati sunt, vide *Peregrin. d.*
art. 44. *per tot.* & *præsertim num.* 44. vbi
8 dicit, quod identitas de facili præsumi de-
bet, quia pluralitas rerum, personarum, &
9 factorum non præsumitur, *vt tradunt DD.*
in cap. in præsentia, de Probat. & *in l. in*
bello, §. facta, ff. de Captiu.

SVMMARIVM.

1 *Pascua, & Syluæ de iure communi spe-*
ctant ad Vniuersitatem; declaratur nu. 2.
3 *An & quando Princeps habens iurisdictio-*
nem territorij, præsumatur habere domi-
nium rerum particularium existentium
in territorio.
4 *Si omnes aliquid soluerunt pro rebus per*
eos possessis in recognitionem dominij, ex-
ceptis vno, vel duobus, Dominus habet in-
tentionem fundatam etiam contra non
soluentes.
5 *Locum desertum, & pro derelicto habitum*
quilibet auctoritate propria potest occu-
pare, sed Dominus deserens intra bien-
nium recuperare potest.
6 *Interdicitur mutatio formæ, quando ius*
pascendi in aliquo agro debetur iure ser-
uitutis, secus si alio iure.

CAP. XXVII.

Ad quem spectent Syluæ, & pascua existentia in territorio Castri, vel alterius loci.

1 RESp. quod de iure communi spectant
ad Communitatem, *l. in tantum, §.*
Vniuersitatis, ff. de Rer. diuis. l. omnes 2.
C. de oper. publ. Couar. pract. quæst. cap.
37. *nu.* 1. vbi dicit, quod pascua ità ad Vni-
uersitatem pertinent, & sub eiusdem Vni-
uersitatis dominio censentur; vt Dominus
alicuius Ciuitatis, Villæ, vel Castri habens
in his locis iurisdictionem ciuilem, vel etiã
criminalem, nullum habeat ex hoc iure
dominium in huiusmodi pascuis publicis
illius territorij, intra quod iurisdictione
vtitur, & vti potest, *vide Honded. conf.* 84.
nu. 1. & *seq. vol.* 2. *Rot. in Tusculana Syl-*
uarum 18. *Maij* 1616. *coram Verospio, quæ*
apud Post. in tract. mandat. de manuten. est
decis. 40. vnde super pascuis, & Syluis ad
ipsas Communitates de iure spectat edicta
promulgare, cum in concernentibus bono-
rum suorum administrationem habeant fa-
cultatem statuendi, *l.* 1. & *l. ambitiosa, ff.*
de Decret. ab ord. facien. Bart. in l. omnes
populi, nu. 26. *vers. prædicta vera &c. ff. de*
Iust. & Iur. Rimald. decis. 312. *nu.* 4.
2 Notandum tamen est, quod Communi-
tas solum potest habere fundatam inten-
tionem super syluis, & pascuis, si non con-
stat, quod alius possideat; sed si alius pos-
sidet, cessat præsumptio pro Communitate,
Abb. in cap. si diligenti, de Præscript. Soc.
sen. conf. 127. *nu.* 5. *lib.* 1. *Paleaz. de Ma-*
iorat. par. 4. *q.* 20. *nu.* 10. *Honded. d. conf.*
84. *nu.* 24. *Mascard. de Probat. conclus.* 217.
nu. 16. & *seq.*
3 Notandum 2. quod Princeps habens iu-
risdictionem territorij, non præsumitur
habere dominium rerum particularium
existentium in territorio; nisi habeat do-
minium territorij cum iurisdictione; hoc
enim casu præsumitur habere dominium
vniuersitatis agrorum existentium in ter-
ritorio, *Hond. d. conf.* 84. *nu.* 12. *Rolan.*
conf. 46. *num.* 34. *vol.* 3. vbi dicit, quod
fundata est intentio habentis dominium
totius territorij, vt etiam dicatur habere
dominium rerum particularium, *Mascard.*
4 *d. conclus.* 217. *nu.* 21. subdens, quod si om-
nes aliquid soluerunt pro rebus per eos
possessis in recognitionem dominij, excep-
tis vno, vel duobus, aut tribus, Dominus
habet fundatam intentionem etiam contra
non soluentes.
5 Notandum 3. quod licèt locum deser-
tum, & pro derelicto habitum quilibet
auctoritate propria possit occupare, siue
occupans sit vicinus, siue non, *latè Peregrin.*
de Iur. fisc. lib. 4. *tit.* 3. *num.* 29. tamen
Dominus deserens intra biennium recu-
perare potest, restitutis cultori expensis
quo elapso non auditur, *l. qui agros, vbi*
Bart. C. de omn. agr. desert. lib. 12. *Rip. in*
l. possessio, nu. 14. & *seq. ff. de Acquir. poss.*
6 Notandum 4. quod Dominus fundi, su-
per quo alius habet ius pascendi, potest in
eo arbores, & vites plantare: quia solum
inter-

interdicitur mutatio formæ, quando ius pascendi debetur iure seruitutis; secus si alio iure, *Cepoll. de seruit. rustic. præd. cap. 9. nu. 40. & seq. Hond. cons. 84. nu. 30. & seq. vol. 2. vide quæ scripsimus in tract. de Temp. legal. lib. 2. cap. 110. nu. 4.*

SVMMARIVM.

1 *Quando per destructionem molendini amittatur quasi possessio, & alter occupare possit locum, & aquam, & nu. 2. & seq.*
2 *Prætor non tuetur aliquem in quasi possessione ducendi aquam, nisi eum, qui illam duxit priori æstate.*
3 *Æstatis tempore aqua naturaliter fluit.*
4 *Æstas incipit ab æquinoctio verno, & finitur æquinoctio autumnali.*
5 *Solitus aquæ cursus dicitur, qui fuit præcedente æstate.*
6 *Quid si ius molendini prouenerit ex priuilegio, seu concessione Principis.*
7 *Et quid si molendinum sit fabricatum in aqua.*
8 *Quando non reparanti molendinum, subuenitur per restitutionem in integrum.*
9 *Molendino destructo Dominus adhuc retinet ius suum, si de hoc fuerit protestatus ante cęptum opus ab alio.*

CAP. XXVIII.

Quando ob destructionem molendini quis amittat quasi possessionem, & alter occupare possit locum, & aquam

1 Doctores distinguunt inter molendinum terraneum, seu solo cohærens, & fabricatum in aqua; primo casu si quis desinat possidere per annum, & molendinum adeò sit dirutum, vt aqua primum suum cursum recuperauerit, tunc eiusdem aquæ cursum alius licitè poterit occupare, etiamsi antiquum molendinum non sit totaliter destructum, *Bart. communiter receptus in l. quominus, nu. 29. ff. de flumin. & in l. præscriptio, ff. de Vsucap. Ruin. cons. 88. nu. 1. & seq. lib. 4.* vbi dicit, quod Præ-
2 tor non tuetur aliquem in quasi possessione ducendi aquam, nisi eum, qui illam duxit eo anno, vel priori æstate; ideò enim
3 attenditur æstas, quia tunc aqua naturaliter fluit, *l. 1. in princ. & §. deinde, & §. æstatem, ff. de Aq. quotid. & æstiu.* vbi, quod
4 æstas incipit ab æquinoctio verno, & finitur æquinoctio autumnali: & ita senis mensibus æstas, atque hyems diuiditur, *vide Bald. in l. item lapilli, nu. 6. in 8. q. ff. de rer.*
5 *diuis.* vbi, quod solitus cursus dicitur, qui fuit præcedente æstate.
6 Prædicta autem conclusio procedit, quādo ius competit vigore præoccupationis antiquioris: quia si ius antiqui molendini prouenerit ex priuilegio, & Principis concessione, tunc non vtendo, ac Domino non reparante per spatium decem annorum inter præsentes, & viginti inter absentes hoc ius amittitur, & licitum est alteri occupare, seu obtinere aquam pro nouo molendino, *late Ciriac. contr. 310. nu. 120. & seq.*
7 Secundo casu, quando molendinum est fabricatum in aqua, requiritur totalis eius destructio; & ideò donec remanet aliqua ipsius molendini facies, seu pars, durat occupatio aquæ, & quasi possessio, *vt post Ang. Cuman. Imol. & alios obseruat Ciriac. loco cit. nu. 125. & seq. vide quæ scripsimus in tr. de Tēp. legal. lib. 2. cap. 81. n. 13. & seq.*
8 Obserua tamen, quod si quis iustam causam allegauerit, quare eo anno molendinum non reparauerit, subuenitur ei per restitutionem in integrum, *l. 1. §. si quis propter, ff. de Itin. act. priu. Bart. in d. l. quominus, nu. 31. ff. de flumin.*
9 Obserua 2. quod molendino destructo Dominus adhuc retinet ius suum, si de hoc fuerit protestatus ante cęptum opus ab alio, *Bart. in d. l. quominus, num. 10. q. 5. Cepoll. in tract. de Seruit. rust. præd. cap. 4. nu. 44. Vtu. comm. opin. 511. Ciriac. d. contr. 310. nu. 139.*

SVMMARIVM.

1 *Potest quis regulariter aquas in suo fundo nascentes aliò diuertere: limitatur nu. 4. & seq.*
2 *In quo differat flumen priuatum à flumine publico.*
3 *Riuus quando dicatur publicus.*
4 *Quid si aqua non nascitur in proprio fundo, sed aliundè fluit.*
5 *Et quid si alius aquæ ducendæ ius ex pacto, seu conuentione, aut priuilegio habeat, vel eandem aquam per tempus, cuius initij memoria non extat, ad suum fundum duxerit.*
6 *Et quid si aqua publico vsui seruiret.*
7 *Aquam descendentem in fundum inferiorem ex opere manufacto, non potest Dominus eiusdem fundi diuertere: declaratur, & limitatur nu. seq.*
8 *Qui patitur, opus fieri in loco, in quo potest prohibere, præsumitur pati iure seruitutis.*
9 *Aqua aliò diuerti non potest ad æmulationem, vel in damnum vicini.*

CAP. XXIX.

An, & quando possit quis aquas divertere, seu impedire.

1 Potest quis regulariter aquas in suo fundo nascentes aliò divertere, cum quilibet rei suæ sit moderator, & arbiter. *l. in re mandata, C. mandat. DD. in l. fluminum, §. fin. ff. de damn. inf. Bald. in l. item lapilli, nu. 4. vers. & est simile &c. ff. de rer. diuis.* vbi dicit, quod potest quis venas aquarum nascentium in suo fundo præcidere, & impedire, nè transeant in fundum vicini; idemque dicendum est, si aqua fluit in flumine proprio, seu priuato, *Bald. loco*
2 *cit. nu. 2. & 4.* vbi, quod proprium flumen est, scilicet eatenus quatenus in suo ingreditur, quod non semper fluit, vt sunt gurgites, & quædam fossata, quæ causam continuam non habent, & ferè arescunt, vel pusillum aquæ in æstate continent, ad distinctionem fluminis publici, quod tunc di-
3 citur, quando semper fluit, *Rimin. cons. 624. nu. 2. & 3.* vbi etiam obseruat, quod riuus etiam paruus dicitur publicus, si semper fluit.
4 Limita 1. si aqua non nascitur in tuo fundo, sed ad agrum tuum aliunde fluit, quia tunc auferre non poteris, *secundùm Bald. loco cit. nu. 4. vers. sed si ad agrum tuum &c.*
5 Limita 2. quando alius dictæ aquæ ducendæ ius ex pacto, seu conuentione, aut priuilegio habet, vel eamdem aquam per tempus, cuius initij memoria non extat, ad suum fundum duxerit, *Thesaur. decis. 245. nu. 5. & 6. Cepoll. in tract. de seruit. rust. præd. cap. 4. de seruit. aquæduct. n. 51. & seq. Rot. decis. 425. nu. 9. & seq. par. 4. tom. 2. recent. quicquid dicat Ciriac. contr. 310. nu. 155. & seq. Cancer. var. lib. 3. cap. 4. nu. 240. & seq.*
6 Limita 3. quando aqua publico vsui seruiret. *Rimin. sen. cons. 624. num. 5. & seq. lib. 4. quem refert, & sequitur Thesaur. iun. ad decis. 245. Thesaur. sen. litt. 4.*
7 Limita 4. vbi aqua descenderet in fundum inferiorem ex opere manufacto: tunc enim non posset Dominus fundi aquam diuertere, quia in tali casu videtur inducta seruitus, *Thesaur. d. decis. 245. nu. 4. latè Ciriac. d. contr. 310. nu. 4. & seq. & nu.*
8 *160.* vbi, quod hoc procedit, quando tale opus est in loco eius, contra quem allegatur seruitus: nam eo ipso quod patitur, opus huiusmodi fieri in loco, in quo potest prohibere, præsumitur pati iure seruitutis; secus si existat tantum in loco Domini fundi allegantis seruitutem, *Cepoll. de seruit. rust. prædior. cap. 4. sub nu. 58. Rot. decis. 425. nu. 15. par. 4. tom. 2. recent.*
9 Limita 5. si id fieret ad æmulationem, vel in damnum vicini, *Cancer. var. lib. 3. cap. 4. nu. 250.*

SVMMARIVM.

1 *Quid sit thesaurus.*
2 *Domo vendita, in qua non antiquitus abscondita fuit aliqua pecunia quantitas, non censetur vendita ipsa pecunia.*
3 *Thesaurus inuentus in fundo proprio, totus acquiritur Domino fundi: limitatur nu. 5.*
4 *Quod disponitur in thesauro, censetur etiam dispositum in statuis, & lapidibus absconditis in agro.*
5 *Quid si in inueniendo thesauro magica are adhibita fuerit.*
6 *Thesaurus in alieno loco, non data opera, sed fortuito casu inuentus, pro dimidia ad inuentorem, pro alia dimidia ad Dominum loci pertinet.*
7 *Quid si data opera inuentus fuerit, & n. 9. An Domino liceat facultatem alteri concedere quærendi thesauri in suo prædio, ibidem d. nu. 7. & nu. 13.*
8 *Publici metallarij non possunt in fundo alieno thesaurum perquirere inuito Domino.*
9 *An possit quis retinere thesaurum arte magica, aut alijs modis illicitis inuentum.*
10 *Inueniens thesaurum, cuius partem ad fiscum pertinentem suppressit, qualiter puniatur.*
11 *Emens prædium, in quo postea thesaurum inuenit, an teneatur illum restituere venditori, & nu. seq.*
12 *An rescindatur venditio ex causa inuentionis thesauri in fundo vendito.*
13 *Dominus fundi potest famulos, & operarios ponere, vt thesaurum perquirant.*
14 *Venas metallorum etiam in agris alienis perquirere licet, volentibus Dominis.*
15 *Cui debeatur thesaurus inuentus in locis sacris, & religiosis.*
16 *Ad quem spectet thesaurus inuentus in re emphiteotica, vel feudali.*
17 *Quid si thesaurus inueniatur à Domino directi.*
18 *Ad quem spectet thesaurus inuentus à creditore in re pignorata, vel ab vsufructuario in fundo fructuario.*
19 *Ad quem spectet thesaurus à marito inuentus in fundo dotali, & nu. 28.*

Ad

30 *Ad quem spectet thesaurus inuentus à colono, vel conductore in re locata.*

31 *De consuetudine ferè totius orbis thesaurus ad Reges, & fiscum pertinet: limitatur nu. seq.*

32 *Quid, si thesaurus in fundo Ecclesiæ reperiatur.*

33 *Ad quem spectent vena auri, argenti, & aliorum metallorum, & nu. seq.*

34 *An Vsufructuarius possit lapidicinas, cretafodinas, aris, ferri, & aliorum metallorum fodinas incidere.*

35 *Vena metallorum inuenta in fundo emphiteotico, vel feudali, ad emphiteutam, vel feudatarium spectant cum onere tradendi decimam Principi.*

36 *Statua, & similia ad Emphiteutam spectant.*

37 *An Dominus directi possit effodere lapides, & arenas in fundo emphiteotico.*

38 *Ad quem spectent lapidicina, & metalla inuenta in fundo dotali.*

CAP. XXX.

De Thesauris, & Metallis.

1 IN hoc capite notabimus, quid in hac materia ius ciuile præscripserit: scio enim, quod ex Principum constitutionibus, & ex consuetudine Regionum variè, & aliter prouisum est.

Pro maiori verò intelligentia præmittendum est, quod thesaurus est vetus pecuniæ, seu aliorum pretiosorum mobilium depositio, cuius non extat memoria, vt iam dominum non habeat; alioquin si quis aliquid vel lucri causa, vel metus, vel custodiæ sub terra condiderit, non censeretur thesaurus: cuius etiam furtum fit, cum proprietas, & possessio eo casu sit eius, qui recondit, *l. nunquam, § thesaurus, vbi glos. & DD. ff. de acquir. rer. domin.* vnde inuentor, vt thesaurum lucretur, conditiones in dicta descriptione positas, probare debet, *vt d. Peregrin. de Iur. fisc. lib. 4. tit. 2. num.* 10. nisi pecunia inuenta ex se ostenderet antiquitatem, quia tunc præsumeretur thesaurus, *vt d. Farinac. in Pract. crim. q. 104. num. 19. & seq.* subdens, quod

2 domo vendita, in qua non antiquitus abscondita fuit aliqua pecuniæ quantitas, nō censetur vendita ipsa pecunia; & ideò hæc spectat ad venditorem, *vide Valasc. de Iur. emphit. q. 15. nu. 8. Caualcan. dec. 15. n. 16. p. 2.* his præmissis.

3 Dico 1. quod thesaurus inuentus in fundo proprio siue casu, siue de industria, totus acquiritur Domino fundi, *l. 1. C. de Thesaur. lib. 10. §. thesauros, instit. de rer. diuis. Afflict. dec. 321. nu. 7. Farinac. d. q. 104. nu. 3. & seq.* idemque dicendum est

4 de statuis, & lapidibus absconditis in agro: id enim, quod disponitur in thesauro, videtur etiam dispositum in huiusmodi statuis, & lapidibus, *Rota in Romana lapidum, & statuarum 14. Maij 1612. coram Manzanedo, quæ est decisio 359. ex collectis per eumdem Farinac. & sensit etiam Gratian. discept. for. cap. 453. n. 5. & seq.*

5 Limita si in inueniendo thesauro magica ars adhibita fuerit, quia tunc thesaurus vbique inuentus, etiam in proprio fundo, acquiritur fisco, *d. l. 1. vbi glos. in ver. arte, C. de Thesaur. & ibidem Azo. in sum. num. 2.*

6 Dico 2. quod thesaurus in alieno loco siue priuato, siue publico, siue Cęsaris, Fisci, aut Ciuitatis, non data opera, sed fortuito casu inuentus, pro dimidia ad inuentorem, pro alia dimidia ad priuatum, Fiscū, Ciuitatem, aut Cæsarem loci dominum pertinet, *d. §. thesauros, vers. at si quis, Inst. de rer. diuis. d. l. 1. C. de Thesaur. lib. 10. Villalob. comm. opin. litt. T. ver. thesaurus, nu. 112. & 113. Peregrin. de Iur. fisc. lib. 4. tit. 2. de Thesaur. nu. 8. vers. communiter &c. quibus adde Valasc. d. q. 15. nu. 2.* vbi dicit, quod non est necesse, vt interueniat realis apprehensio thesauri, sed sufficit sola inuentio, modò inuentor acquirendi animum aliquo signo monstrauerit, *Gratian. discept. for. cap. 453. nu. 24.*

7 Dixi, *non data opera &c.* quia si data opera inuentus fuerit, etiam volente Domino, totus applicatur Domino loci; non enim fas est abditas opes etiam volentibus Dominis inquirere, *vt in d. l. 1. vers. in alienis, C. de Thesaur. Azo. ibidem num. 2. Villalob. loco cit. Valasc. d. q. 15. nu. 7.* vbi dicit, mirum esse, quod etiam ipsi Domino non liceat alteri facultatem concedere quærendi thesauri in suo prædio, nec potuisse vnquam concludentem satis rationem inuenire, nisi quod lex voluit, saltem quoad non Dominos prædiorum, extinguere effrænatas cupiditates hominum, qui forsan illis temporibus toti erant in thesauris perquirendis; prętereà inuentor in tali casu non tantùm priuatur thesauro, sed eo inuento extra ordinem Iudicis arbitrio

8 punitur, *Farinac. d. q. 104. nu. 3. & seq.* vbi subijcit, quod nec publici metallarij possunt in fundo alieno thesaurum perquirere inuito Domino.

9 Hoc tamen procedit in foro externo, non autem in foro conscientiæ: nam si thesau-

thesaurus etiam data opera de consensu Domini fuerit quæsitus, totus cedet inuentori, *vt d. Nau. in man. cap. 17. num. 172. & 175. vers. sixagesimo quarto &c.* vbi etiam resoluit, quod potest quis retinere thesaurum etiam arte magica, aut alijs diuinationibus, & modis illicitis inuentum, seu quæsitum, quousque condemnetur, quia pœna est, *arg. glos. singul. in cap. fraternitas, 12 q. 2.* quamuis contrarium in hoc senserit *Valasc. de iur. emphit. d. q. 15. nu. 4. cuius opinionem veriorem existimat Farinac. d. q. 104. nu. 18.*

10 Notandum est autem, quod inueniens thesaurum, cuius partem ad fiscum pertinentem suppressit, totum cum altero tanto cogitur fisco inferre, *l. non intelligitur, §. fin. ff. de Iur. fisc. vbi glos. in ver. totum,* declarat, quanta sit pœna per legem constituta: & pro hac causa inuentor torqueri poterit pro interesse fisci, *Peregr. de iur. fisc. lib. 4. tit. 2. nu. 9.*

11 Notandum 2. quod emens prædium siue vrbanum, siue rusticum, in quo postea thesaurum inuenit, nihil tenetur restituere venditori, etiamsi sciens, in fundo thesaurum esse, emerit ab eo, qui id ignorabat, *S. Tho. 2. 2. q. 66. art. 5. quem refert, & sequitur Nau. in man. d cap. 17. nu. 175. vers. sequitur tertiò &c.* huius conclusionis ratio esse videtur, quia venditor, seu Dominus nulla re sua fraudatus est: non enim thesaurus, quem ignorabat, suus erat quoad dominium, vel possessionem, cum thesaurus in nullius bonis sit, *d. l. nunquam, §. thesaurus, ff. de acquir. rer. domin.* vnde

12 ex inuentione thesauri in fundo vendito non rescinditur venditio, *Gabr. lib. 3. tit. de empt. & vendit. concl. 1. nu. 111.* quamuis contrarium teneant alij Doctores assentientes, eo casu thesaurum pro dimidia spectare ad venditorem; nam cum emptor ante contractum notitiam habuerit thesauri, videtur eo tempore inuenisse, quo fundus non erat suus, & considerato illo tempore debetur Domino dimidia, quasi ex thesauro reperto in penitus alieno fundo, *ità Franc. Cona in Commenta. iur. ciuil. lib. 3. cap. 4. nu. 4. quem refert, & sequitur Valasc. d. q. 15. num. 6. vers. sed quia &c. Farinac. d. q. 104. num. 20. vers. addo ad præmissa &c.*

13 Notandum 3. quod licèt Dominus fundi non possit alteri concedere facultatem perquirendi thesaurum in suo fundo, potest tamen ipse Dominus famulos, & operarios ponere, vt thesaurum perquirant, *Farinac. d. q. 104. num. 3. & seq. Valasc.*

14 *d. qu. 15. nu. 3. & 7.* venas verò metallorum etiam in agris alienis perquirere licet, volentibus Dominis, *per text. in l. cuncti, C. de metallar.*

15 Dico 3. quod secundùm ius ciuile thesaurus casu inuentus in locis sacris, & religiosis, totus inuentori cedit; si verò ex industria inuentus fuerit, totus fisco applicatur, *vt ex d. §. thesauros, Inst. de rer. diuis. & ex alijs iuribus probat Peregrin. de Iur. fisc. lib. 4. tit. 2. nu. 6. & 7.* vbi etiam obseruat, quod per *d. §. thesauros,* correctus fuit textus *in l. 3. §. si in locis, ff. de Iur. fisc.*

Verum, cum huiusmodi iura ciuilia non habeant locum in rebus Ecclesiæ ex defectu iurisdictionis, *vt tradunt omnes in cap. Ecclesia S. Mariæ. de Constit.* & Ecclesia non debeat esse inferioris conditionis, quàm priuatus, idem censeo dicendum in Ecclesia, quod diximus supra in priuato, vt scilicet thesaurus in fundo Ecclesiæ inuentus ab eius Rectore, totus eidem Ecclesiæ aequiratur; inuentus verò ab alio, diuidatur pro medietate inter inuentorem, & Ecclesiam si casu inuentus fuerit: si verò data opera, totus similiter Ecclesiæ cedat, *& ità sensit glos. in §. feræ, ver. simul atque, Inst. de rer. diuis. & alij apud Caualcan. dec. 15. nu 2. & seq. par. 2.* vbi etiam dicit, quod si Rector ipse thesaurum inueniat in loco publico, v g. in Ecclesia, Cœmeterio, vel sepulchro, medietas spectaret ad fiscum Ecclesiæ, *Villalob. commun. opin. in d. ver. Thesaurus, nu. 114. Azo. in Sum. C. de Thesaur. lib. 10. nu. 2. in fin. Nauar. in man. cap. 17. nu. 175. Peregrin. de Iur. fisc. d. lib. 4. tit. 2. nu. 7. in fin. Cepoll. de seruit. vrban. præd. cap. 45. litt. A. in fin. Papien. in forma libell. in action. real S. iure dominij, vel quasi nu. 6.*

16 Quæres, ad quem spectet thesaurus inuentus in re emphiteotica, vel feudali? Resp. quod si inueniatur ab ipso emphiteuta, vel Vasallo, totus ad Emphiteutam, vel Vasallum spectat, non autem ad Dominum directi, quia omnis vtilitas, & commoditas fundi ad eum pertinet, qui habet vtile dominium, *DD. in d. §. thesauros, Inst. de rer. diuis. Rosenth. de feud. cap. 5. conclus. 93. nu. 1. & seq.* vbi dicit, quod dominium vtile quoad vtilitates directo præfertur, *latè Rot. in Romana lapidum, & statuarum 14. Maij 1612. coram Manzanedo, quæ apud Farinac. cons. lib. 2. est dec. 359. Gratian. discept. for. d. cap. 453. nu. 1. & seq. Genuens. d. q. 393.* vbi dicit, quod thesaurus debetur possidenti maioratum, licèt post eius mortem maioratus in successorem transferri debeat, *latè Farinac. d. q. 104. nu. 13.* vbi etiam obseruat, quod si extraneus inueniat thesaurum in

Qq fundo

fundo emphiteotico, vel feudali, debet illum partiri cum Domino vtili, non autem cum directo: quamuis contrarium sentiāt Doctores, quos refert, & sequitur *Valasc. de Iur. emphit. q. 15. num. 1. vers. sunt tamen aliqui &c.* vbi dicit, quod thesaurus inuentus in fundo emphiteotico, vel feudali, ab emphiteuta, vel Vasallo, diuidi debet cum Domino directi.

17 Si verò thesaurus inueniatur à Domino directi, totus etiam ipsi Domino acquiritur, excluso emphiteuta, *vt probatur ex d. §. thesauros, inst. de rer. diuis.* vbi, thesauros, quos quis in loco suo reperit, Diuus Adrianus naturalem æquitatem sequutus ei concessit, qui eos inuenerit, *vide gloss. ibidem in ver. suo*, vbi dicit, quod locus dicitur suus ad istum effectum, siue iure directo, siue vtili, Rot. *d. dec. 359. num. 4. Papinn. in form. libell. in act. real. §. iure dominij, vel quasi, nu. 5. licèt contrarium teneat Nauarr. d. cap. 17. nu. 173.*

18 Quæres 2. ad quem spectet thesaurus inuentus à creditore in re pignorata, vel ab Vsufructuario in fundo fructuario? Resp. quod medietas spectat ad fructuarium, vel creditorem, altera medietas ad Dominum fundi; quia cum nec creditor, nec fructuarius sit Dominus fundi, de vtroque iudicatur, ac si in alieno fundo inuenisset, *l. si is, qui, §. quod si seruus, & §. fin. ff. de Acquir. rer. domin. gloss. in d. §. fin.* vbi id intelligit, si debitor postea luat, non aliàs, *DD. in d. §. thesauros, Castill. de Vsufr. cap. 37. nu. 20. & alij, quos refert, & sequitur Caualcan. dec. 15. nu. 4. & 5.* vbi subijcit, quod vsufructuarius debet habere medietatem thesauri inuenti ad vtendum, & fruendum arbitrio boni viri, & finito vsufructu tenetur illam medietatem restituere proprietario: quod tamen intelligendum est retenta alia medietate ad ipsum tamquam inuentorem spectante, *vt declarat Farinac. d. q. 104. nu. 15.* idemque videtur dicendum in Rectore Ecclesiæ inueniente thesaurum in fundo eiusdem Ecclesiæ, cum is vsufructuario comparetur, nec debeat esse deterioris conditionis, quàm alij vsufructuarij, *vt tradunt gloss. & DD in cap. præsenti, de offic. ordin. in 6. & sensit Caualcan. d. decis. 15. nu. 5. & 6. Farinac. loco cit. num. 15. Nauar. in man. cap. 17. num. 173. & ita intelligenda sunt quæ diximus in tract. de Regim. Eccles. lib. 3. cap. 9. nu. 4.* quamuis contrarium teneat *Genuens. in tr. de Eccles. q. 393. & q. 544.* vbi dicit, quod thesaurus eo casu ità acquiritur Ecclesiæ, vt nullo modo pertineat ad illius Rectorem, nisi quantum ad administrationem, *Peregrin. de iur. fisc. d. lib. 4. tit. 2. nu. 14.* vbi dicit, quod thesaurus inuentus in fundo fructuario, non ad fructuarium, sed ad proprietarium spectat, quia thesaurus non est in fructu fundi, *iuxta l. diuortio, §. si fundum, vbi DD. ff. solut. matrim.*

19 Quæres 3. ad quem spectet thesaurus à marito inuentus in fundo dotali? Resp. quod dimidia pars spectat ad maritum vti inuentorem, altera pars spectat ad vxorem; ità tamen, vt possit hanc etiam partem ad vxorem spectantem retinere durante matrimonio, licèt eo soluto teneatur restituere, *Bart. & alij in l. diuortio, §. si fundum, ff. solut. matrim. Nauar. d. cap. 17. num. 173. Rosenth. de feud. cap. 5. conclus. 93. nu. 5. & 6. Farinac. d. qu. 104. num. 16.*

20 Quæres 4. ad quem spectet thesaurus inuentus à Colono, vel conductore in re locata? Resp. quod diuidi debet inter conductorem, & locatorem, *Nauarr. loco cit. num. 173. Crauett. tom. 2. consil. 209. num. 1.*

21 Obserua tamen, quod quicquid sit de iure, hodie de cõsuetudine ferè totius orbis thesaurus ad Reges, & ad fiscum pertinet, *Couar. in reg. peccatum par. 3. §. 2. nu. 4. de reg. iur. in 6. quem refert Farinac.*

22 *d. q. 104. nu. 32.* quod intellige, quando reperitur in re priuati, non autem si inueniatur in fundo Ecclesiæ, quæ est exempta ab omni sęcularis Principis iurisdictione, *Ricc. in Collect. dec. par. 2. collect. 331. & alij communiter.*

23 Dico vltimo, quod venæ auri, argenti, & aliorum metallorum inuentæ à priuato in suo fundo, de iure ad ipsum spectant, excepta decima, quæ Principi debetur, *l. 1. 2. & 3. C. de metallar. lib. 11. Boss. in tit. de metall. & argentifodin. nu. 3. 4. & 11. Afflict. dec. 321. nu. 5. & seq.* vbi etiam dicit, quod in proprio prædio potest quis venas metalli, vel lapidicinas effodere, & locare sine priuilegio Principis, *& ibidem Vrsill. nu. 1. Peregr. de Iur. fisc. lib. 4. tit. 2. nu. 11. Crauett. cons. 209. nu. 2. tom. 2. Farinac. q. 104. nu. 38. cum seq.* vbi dicit,

24 quod Vsufructuarius potest in fundo lapidicinas, cretæfodinas, æris, ferri, & aliorum metallorum fodinas incidere, dummodò non faciat conditionem fundi deteriorem, *iuxta textum in l. æquissimum, §. inde quæsitum est, & §. proinde, ff. de vsufr.*

Si verò reperiantur ab alio, tunc decima debetur fisco, decima Domino fundi, & residuum est metallarij, *l. cuncti, vbi DD. C. de metallar. lib. 11. Peregrin. loco cit. n. 11. Boss. d. tit. de metall. n. 3. Afflict. loco cit.*

Sed

Sed si inueniantur in locis publicis,tunc ad fiscum pertinent, *Boss. loco cit. num. 14. Vrsill. ad Afflict. dec. 321. nu. 1. Peregr. loco cit. nu. 12.* vbi subijcit, quod seruari debet pars inuentori, quemadmodum diximus in thesauro, *vide Farinac. d. q.104. nu. 35. & seq.* vbi obseruat, quod prædicta conclusio hodie procedit in alijs metallorum venis, non autem in venis auri, & argenti, quia argentum, & aurum est de regalibus Principis.

25 Notandum est etiam, quod venæ metallorum inuentæ in fundo emphiteotico, vel feudali, non ad Dominum directum, sed ad emphiteutam, vel feudatarium spectant cum onere tradendi decimam Principi, *iuxta situatum tex. in l. cuncti, Boss. in d. tit. de metall. num. 11. Rot. d. dec. 359. post*

26 *conf. Farinac. lib. 2.* vbi, quod statuæ, & similia ad eumdem emphiteutam spectant, exclusso Domino directi, *Gratian. discept.*

27 *for. d. cap. 453. nu. 1. & seq.* vbi, quod non est permissum Domino directi effodere lapides, & arenas in fundo emphiteotico, *Farinac. vbi supra nu. 38.*

28 An verò lapidicinæ, & metalla inuenta in fundo dotali, spectent ad maritum, vel ad vxorem, *vide tex. in l. diuortio, §. si vir, & in l. si fundus, & ibi DD. ff. solut. matrim.*

SVMMARIVM.

1 *An Dominus prædij debentis seruitutem stillicidij, possit ibi ædificare.*

2 *Quantum spatij relinquere debeat construens ædificia, vel plantans arbores.*

3 *Spacium duorum pedum à regione, seu muro vicini relinqui debet, non autem à loco, in quo stillicidium cadit.*

4 *Quando locus subiectus dicatur præscripsisse libertatem seruitutis iurisdictionalis aduersus locum dominantem.*

5 *Quid requiratur, vt Ordinarius præscribere possit libertatem aduersus seruitutem iurispatronatus.*

6 *Seruitus vrbana quando præscribatur.*

7 *Præsentantes non dicuntur in quasi possessione iurispatronatus, quando præsentarunt ignorantibus veris patronis.*

8 *Ad præscribendam libertatem seruitutis rusticæ non requiritur scientia, & patientia aduersarij, sed sufficit non vsus, siue negligentia non vtentis.*

9 *Quando locus medius non seruiens, impediat seruitutem acquiri, & quando non.*

CAP. XXXI.

De Seruitutibus.

1 Quæritur 1. an Dominus prædij debentis seruitutem stillicidij, possit in loco, in quo cadit stillicidium, ædificare altiùs extollendo? Resp. affirmatiuè, dummodò seruitutem stillicidij debitam non impediat relinquendo debitum spacium, vel eam recipiat, *l. seruitutes, §. si seruitus, vbi glos. communiter recepta in ver. ibi ædificare, iuncto §. fin. vbi Bart. ff. de seruit. vrban. præd.* nam quando domus inferior debet seruitutem stillicidij recipiendi, locus, in quo cadit, est ipsius, cuius est domus inferior, & ideò in loco, in quem cadit, licet Domino domus inferioris ædificare, eo modo, quo supra diximus, *Socin. Sen. conf. 105. nu. 1. verf. confirmatur, & conf. 141. nu. 1. verf. confirmo hoc, lib. 1. Bursatt. conf. 111. nu. 15. lib. 1. & communem dicit Veronen. in tract. de Seruit. vrban. præd. cap. 28. de seruit. stillic. num. 7. circa princ.* licèt ipse à communi dissentiat, *Bellon. conf. 61. nu. 3. prout refert Honded. conf. 80. nu. 42. lib. 1.*

2 Quantùm verò spacij relinquere debeat construens ædificium, vel plantans arbores? Resp. id colligi ex textu *in l. fin. ff. fin. regun. ibi, si maceriam fixeris, pedem relinquito, si verò domum, pedes duos, si sepulchrum, aut scrobem foderit, quantum profunditatis habuerint, tantum spatij relinquito; at verò oleam, aut ficum ab alieno ad nouem pedes plantato: cæteras arbores ad pedes quinque, vide Hond. d. conf. 80.*

3 *nu. 43.* vbi dicit, quod spatium duorum pedum à regione vicini, & sic à muro relinqui debet, non autem à loco, in quo stillicidium cadit.

4 Quæritur 2. quando Castrum, seu locus subiectus dicatur præscripsisse libertatem seruitutis iurisdictionalis aduersus Ciuitatem, seu locum dominantem? Resp. quod huiusmodi libertas non intelligitur præscripta ex longissimo tempotis cursu, vt quia Ciuitas, seu locus dominans talem iurisdictionem non exercuerit per centum annos, sed requiritur, quod Castrum pro libero se gesserit, & sic fecerit actum directè contrarium seruituti, *Bald. in l. hac autem, verf. vnde est, ff. de seruit. vrb. præd. quem alij communiter sequuntur, Rot. decis. 109. nu. 10. par. 2. Diuers.* vbi subijcit,

5 quod Ordinarius non dicitur præscri-

bere libertatem aduersus seruitutem iurispatronatus per solam negligentiam patronorum in præsentando, sed requiritur factum eiusdem Ordinarij directè contrarium seruituti iurispatronatus, hoc est libera collatio, ità tamen, vt collatio huiusmodi fiat non ex gratia, vel necessitate, sed iure libertatis, & animo illam acquirendi, & concurrat bona fides, tempus 10. vel 20. annorum, ac scientia, & patientia patronorum, quia seruitus iurispatronatus si-
6 milis est seruituti vrbanæ, ad cuius præscriptionem prædictæ conditiones requiruntur, *l. & si forte, §. sciendum, vbi DD. ff. si seru. vind. Aegid. decis. 107. & 212. Rip. in cap. cum Ecclesia Sutrina, nu. 64. vers. & ideò Episcopus &c. de caus.*
7 *poss. & propr.* vbi etiam dicit, quod nec præsentantes dicuntur in quasi possessione iurispatronatus, quando præsentarũt ignorantibus veris patronis; quicquid sit in
8 seruitute rustica, ad cuius libertatem præscribendam non requiritur scientia, & patientia aduersarij, sed sufficit non vsus, siue negligentia non vtentis, *Rot. d. decis. 109. nu. 12.*

9 Quæritur 3. an locus medius non seruiens, impediat seruitutem acquiri? Resp. negatiuè, si seruitus talis sit, quę nihil exigat fieri in loco medio, aliàs secus, *l. in tradendis, §. 1. ff. Commun præd. l. loci corpus, §. fin. & l. seq. ff. si seru. vind. l. si prius, §. fin. vbi Bart. ff. de Aqua plu. arc. l. seruitutes 14. §. publico ff. de seruit. glos. & DD. in l. prohibere, ff. Quod vi, aut clam. &c.*

S V M M A R I V M.

1 *In quo loco censeatur esse actio.*
2 *Si mobilia sint in loco ad tempus, tunc concernunt personam, ipsamque sequuntur, non autem locum, vbi existunt.*
3 *Actio, quæ datur ad quid mobile, computatur inter mobilia, & quæ datur ad immobile, numeratur inter immobilia, & nu. 20. limitatur nu. 4.*
4 *Quid si actio daretur ad quantitatem in genere.*
An talis actio comprehendatur sub statuto excludente fęminas à successione bonorum, ibidem.
5 *Quando fit mentio de bonis existentibus in certo loco, tunc non veniunt iura, & actiones.*
6 *Actio competens ad exigendas pecunias in certo loco, censetur esse de bonis in eodem loco sitis.*
7 *Statutum excludens fęminas à successione bonorum propter masculos, comprehendit pecuniam, cuius exactio est destinata in loco, vbi viget tale statutum.*
8 *In quo loco dicantur esse nomina debitorum.*
9 *Instrumenta, in quibus scripta sunt nomina debitorum, non sunt tacitè obligata pro pensione domus.*
10 *Pecunia illata non est tacitè obligata pro pensione: declaratur, & limitatur nu. seq.*
11 *Quid si illata fuerit ad conseruandum.*
12 *An, si quis legauerit, vel donauerit omnia quæ habet in tali loco, veniant nomina debitorum, vel actiones personales, quas ibi testator, vel donator habebat.*
Et an veniant pecunia in eo loco existentes, ibidem.
13 *Si quis dixerit, dono tibi omnes res meas, non videtur donare nomina debitorum; limitatur nu. 18.*
14 *Pronomen meum, est pronomen possessiuum.*
15 *Iura personalia non possidentur.*
16 *Quid si dixerit, dono tibi res ad me pertinentes, vel omnia bona, quæ habeo.*
17 *Appellatione bonorum mobilium, vel immobilium non veniunt nomina debitorum, & nu. seq.*
18 *Nomina debitorum non concluduntur loco.*
19 *Adiectio localis restringit dispositionem ad ea, quæ sunt localia.*
20 *Actio competens ad quid annuum, vel menstruum, inter immobilia computatur.*
21 *Actio competens ad mobile, vel immobile, quanto tempore præscribatur.*
22 *Nomina debitorum contracta cum extero, non dicuntur bona extra territorium.*
23 *Hæreditas est quid intellectuale, & loco non circumscribitur.*

C A P. XXXII.

De actionibus, & nominibus debitorum.

1 DIco 1. quod de actione iudicatur, prout de re, ad quam competit; vnde si competat actio ad rem immobilem, vel mobilem perpetuò in loco mansuram, ibi dicitur esse actio, vbi res est, *Bart. & alij in l. potest, ff. de Autbor. tut. latè Alex. cons. 31. num. 6. & cons. 16. nu. 4. lib. 1.* vbi dicit, quod actiones censentur esse de territorio eius loci, in quo res huiusmodi existunt; vnde tales actiones confiscantur fisco illius loci, vbi res sunt; si verò mobi-
2 lia essent in loco ad tempus, tunc concernunt personam, ipsamque sequuntur, non autem locum, vbi existunt, *l. ex facto, §. rerum*

rum autem, ff. de Hæred. instit. Bald. in l. mercatores, C. de Commer. & mercat. Hond. cons. 13. nu. 18. lib. 1. Gratian. discept. for. cap. 120. nu. 87. Farinac. cons. 71. num. 2. Thesaur. quæstion. forens. lib. 2. q. 5. nu. 14. vbi dicit, quod in hoc casu seruanda sunt statuta loci eius personæ, de cuius successione contenditur. *Tiraq. de Retract. lignag. §. 1. glos. 6. nu. 3.* latè *Corn. cons. 14. nu. 6. & 7. lib. 1. vide Clar. in Pract. crimin. §. fin. quæst. 78. vers. sed hic quære &c. Peregrin. de Iur. fisc. lib. 6. titul. 1. nu. 141.*

3 Dico 2. quod si actio detur ad quid mobile, computatur inter mobilia; si verò detur ad immobile, inter immobilia computatur; vnde si iura, & actiones competerent Ecclesiæ, vel minori ad quid immobile, non possent sine solemnitatibus alienari, *Bald. in l. ea demum, in fin. C. de Collat. Alex. cons. 125. in fin. lib. 1. Corn. cons. 236. nu. 14. lib. 4. Marescott. var. lib. 1. cap. 9. num. 17.* verum si actio detur ad
4 quantitatē in genere, tunc non cōputatur inter mobilia, sed facit tertiam speciē, ità vt neque comprehendatur sub statuto excludente fœminas à successione bonorum, præsertim si statutum loquatur explicitè de bonis in territorio sitis: nam quando
5 fit mentio de bonis existentibus in certo loco, tunc non veniunt iura, & actiones, *l. quæsitum, 76. ff. de legat. 3. l. Cotus, ff. de leg. 2. & post Lap. & alios tradit Marescott. var. lib. 1. d. cap. 9. num. 16. & seq. Alex. cons. 3 1. nu. 5. & seq. & cons. 16. lib. 1. Card. Seraphin. decis. 352.* vbi dicit, quod si successio esset limitata ad certum locum, non venitent actiones, licèt secus sit, quando non est limitata, *Mantic. de Coniect. vltim. volun. lib. 9. tit. 3. nu. 13.* vbi dicit, quod si quis legat omnia, quæ habet in tali loco, non intelligitur legasse iura cohærentia personæ, quæ loco circumscribi non possunt.

6 Dico 3. quod si actio competeret ad exigendas pecunias in certo loco, censetur esse de bonis in eodem loco sitis, *Card. Seraphin. dec. 352. nu. 2. Marescott. var. lib. 1. cap. 9. nu. 13. & seq.* vbi dicit, quod statu-
7 tum excludens fœminas à successione bonorum propter masculos, comprehendit pecunias, quarum exactio destinata est in loco, vbi viget tale statutum, licèt contractus fuerit alibi celebratus.

8 Dico 4. quod nomina debitorum, licèt non circumscribantur loco, tamen per effectum exactionis dicuntur esse in loco, & de loco, vbi de iure, & de facto exigi possunt, aut debent, *l. si fideicommissum, 50. §. tractatum est, ff. de Iudic. Alex. cons. 16. nu. 3. & seq. lib. 1.* vbi dicit, quod nomina debitorum censentur esse de bonis illius loci, vbi est celebratus contractus, vel collata solutio, *Thesaur. quæst. for. lib. 2. q. 5. nu. 15. Socin. cons. 101. vol. 1. Mandell. cons. 370. nu. 20. Tiraq. de Retract. lignag. §. 36. glos. 3. nu. 16. & seq. Pinell. in rubr. C. de Bon. mater. 3. par. nu. 12. Marescott. var. lib. 1. d. cap. 9. nu. 14. & 15. Caball. resol. crimin. centur. 3. cas. 268. nu. 4. & 5. Peregrin. de Iur. fisc. lib. 5. tit. 1. nu. 142. Cirsac. contr. 218. nu. 9. tom. 2. Corn. cons. 49. nu. 10. & seq. lib. 3. Vinc. de Franch. decis. 93. nu. 7. & seq. Carlenal. de Iudic. lib. 1. tit. 1. disp. 2. q. 3. nu. 146.* vbi dicit, quod Iudex loci, in quo censentur esse ista incorporalia, petente eo, cui ius fuerit, potest nomina debitorum sequestrare, & exigere.

9 Obserua tamen, quod instrumenta, in quibus scripta sunt nomina debitorum, nō sunt tacitè obligata pro pensione domus, quia nomina debitorum non clauduntur loco, *Vrsill. ad Afflict. decis. 184. num. 3. Corn. cons. 49. nu. 10. lib. 3. Caroc. de Lo-*
10 *cat. par. 5. q. 15. nu. 23. & 29.* vbi, quod neque pecunia illata est tacitè obligata pro pensione, quia nec pecunia circumscribitur loco, *per textum in l. si fideicommissum, §. tractatum, ff. de Iudic.* quod
11 quidem intelligendum est de pecunia illata ad expendendum pro quotidianis necessitatibus; secus si illata fuerit ad conseruandum, quod iudicis arbitrio relinquitur: hoc enim casu esset tacitè obligata, sicut alia supellectilia, *ex trad. per Tiraq. de Retract. lignag. §. 1. glos. 7. num. 104. Boer. decis. 209.*

12 Obserua 2. quod si quis legat omnia, quę habet in tali loco, non veniunt nomina debitorum, eadem ratione, quia non circumscribuntur loco, *Bald. in l. 1. ff. de Stat. hom. Alex. cons. 31. nu. 7. lib. 1.* vbi dicit, quod si quis donauerit quicquid habet in aliquo loco, actiones personales, quas ibi Donator habebat, non veniunt in donatione, quia locus, seu territorium illas nō circumscribit, *Corn. d. cons. 49 nu. 10 lib. 3.* vbi dicit, quod si legantur vxori omnia, quę sunt in domo viri, non veniunt nomina debitorum contenta in instrumentis repertis in domo, *Mantic. de coniect. vltim. vol. lib. 9. tit. 3. nu. 13. & tit. 2. num. 45. & seq.* vbi etiam dicit, quod si testator legauerit domum cum omnibus rebus in ea existentibus, nō censetur legasse pecuniam, nisi præsidij causa, vel loco thesauri esset reposita.

13 Obserua 3. quod si quis dixerit, dono tibi omnes res meas, non videtur donare nomi-

14 nomina debitorum, quia hoc pronomen meum, est pronomen possessiuum: intra verò
15 personalia propriè non possidentur, *Bald. in l. 1. ff. de stat. hom.* secus si dixisset, donò tibi
16 res ad me pertinentes; vel omnia bona, quæ habeo, quia tunc nomina debitorum includerentur; verbum enim, res, & verbum, pertinere, est generale, & habere dicimus ea, quæ credito habemus, *l. 1. ff. si cert. pet. l. qui actionem, ff. de reg. Iur. l. rem in bonis, ff. de Acquir. rer. domin.*
17 Obserua 4. quod appellatione bonorum mobilium, vel immobilium non veniunt nomina debitorum; hæc enim nec mobilia, nec immobilia sunt, sed faciunt tertiam speciem; quia mobilium, & immobilium appellatio cadit in his, quæ certo loco concluduntur; immobile enim dicitur, quod non potest à loco moueri; mobile verò, quod secundùm suam naturam aptum est
18 moueri; nomina autem debitorum non concluduntur loco, & sic non possunt dici mobilia, vel immobilia, *latè Abb. in cap. nulli, 5. nu. 9. de reb. Eccles. non alien. Ruin. cons. 167. nu. 5. lib. 4.* vbi dicit, quod nomen debitoris non cohæret territorio domicilij debitoris: idque præcipuè procederet, vbi sermo esset de immobilibus, vel mobilibus in aliquo loco existentibus, quia nomina debitorum non circumscribuntur loco, *vt supra diximus, vide Surd. dec. 241.*
19 *num. 2.* vbi dicit, quod adiectio localis restringit dispositionem ad ea tantùm, quæ sunt localia.
20 Secus esset in actionibus, quæ dantur ad mobilia, vel ad immobilia: istæ enim computantur inter mobilia, vel immobilia, si ad mobilia, vel immobilia competunt, *Abb. loco cit. Vinc. de Franc. dec. 93. nu. 7. Caball. resol. crimin. cas. 268. nu. 7. & seq.* vbi etiam dicit, quod actio competens ad quid annuum, vel menstruum, inter immobilia computatur, *Roman. cons. 509.*
21 *nu. 16. & seq.* subdens, quod actio competens ad rem mobilem, præscribitur triennio, prout ipsa res triennio vsucapitur, competens verò ad rem immobilem, præscribitur spatio x. vel xx. annorum, prout res ipsa præscribitur.
22 An verò nomina debitorum contracta cum extero, dicantur bona extra territorium, negatiuè respondet *Merlin. dec. 828. nu. 15. & 17.*
23 Notandum est etiam, quod hæreditas est quid intellectuale, & loco non circumscribitur *Ruin. cons. 48. num. 2. & cons. 49. nu. 8. lib. 3.* vbi dicit, quod de ea iudicandum est prout de bonis, & rebus sub ea comprehensis, *Ciriac. contr. 218. num. 9. tom. 2.* vbi etiam obseruat, quod defunctus habens bona in diuersis territorijs, repræsentat duplicem personam, & vti duplex homo consideratur, & vti diuersimodè etiam iudicantur talia bona.

S V M M A R I V M.

1 *Res, vel actio litigiosa alienari, seu cedi non potest.*
2 *Quando res efficiatur litigiosa.*
Quid si esset quæstio de vsufructu, ibidem.
3 *An ad hunc effectum requiratur litis contestatio, & nu. 14.*
4 *An res efficiatur litigiosa per actionem hypothecariam, vel quando super illius possessione est controuersia.*
5 *An, & quando sententia lata contra alienantem rem litigiosam, mandetur executioni contra tertium emptorem.*
Quid si possessor esset Clericus, ibidem.
6 *An, & quando possessori competat retentio ratione melioramentorum.*
7 *Is, qui est particeps doli, non potest nullitatem allegare.*
An vendens rem litigiosam, de euictione teneatur, ibidem.
8 *Tam res, quam actio litigiosa ad pias causas alienari, & cedi potest.*
9 *Recensentur alij casus, in quibus res litigiosa alienari potest, & nu. 10.*
11 *An alienans rem litigiosam incurrat in aliquam pœnam, si eam non tradidit.*
12 *Lis super petitorio non facit fructus litigiosos.*
13 *Perempta instantia res non dicitur amplius litigiosa.*
14 *An requiratur litis contestatio, vt actio realis fiat litigiosa.*

C A P. XXXIII.

An res litigiosa alienari possit ad pias causas.

1 PRæmittendum est, quod regulariter res, vel actio litigiosa cedi, aut alienari non potest, aliàs cessio, & alienatio ipso iure esset nulla, & inualida, & cedens, vel
2 alienans incurreret in pœnas contentas *in l. fin. C. de litigios.* res autem efficitur litigiosa, quando agitur actione reali ciuiliter intentata super dominio fundi directo, vel vtili, & non aliter, *auth. litigiosa, C. eod. tit. glos. in clem. cum lite, in ver. ad partem, Vt lit. pend.* vbi etiam *Zabarell. n. 1. Bald. in d. auth. litigiosa*, vbi dicit, quod res efficitur litigiosa, si est quæstio de vsufru-

vsufructu, quia vsusfructus est pars dominij, *Guid. Pap. dec. 337. num. 6. & decis. 479. nu. 3. & dec. 488. nu. 1. & seq. Natt. conf. 2. nu. 1. Cancer. var. par. 2. cap. 12. nu. 7. & 8. Hond. conf. 20. nu. 30. & seq. lib. 1. Farinac. Fragmen. crimin. par. 2. in ver. litigiosa, nu. 276. cum seq. & nu. 354.*
3 *& seq.* vbi etiam obseruat, quod ad hunc effectum non requiritur litis contestatio, sed sufficit citatio facta coram Iudice cōpetente, per quam potuerit quis instrui, ad quid citatus sit, *vt sensit etiam Bald. loco cit.* vnde res non efficeretur litigiosa per
4 actionem hypothecariam, nec quando super illius possessione est controuersia, quia tunc non agitur de dominio, nec ad dominium rei obtinendum, sed in effectu actio tendit ad debitam pecuniam consequendam, *glos. in l. lite pendente*, C. *de litigios. Bart. in l. 1. C. eod. tit. Lancell. de Attentat. par. 2. cap. 4. limit. 2. nu. 33. Natt. d. conf. 2. nu. 2. Couar. pract. quæst. cap. 15. nu. 6. post med. Farinac. d. conf. 70. nu. 51.* vbi dicit, quod lis super possessorio rem litigiosam non facit, etiamsi primò intentatum fuerit petitorium, & postea suspensum.

5 Præmittendum 2. quod sententia lata contra alienantem rem litigiosam, mandatur executioni recta via absque alio processu contra eum, in quem facta fuit alienatio, non obstante appellatione, quia vbi res, vel actio litigiosa lite pendente alienatur, vel ceditur, possessio minimè transfertur, *Natt. conf. 350. nu. 4. Sylu. in ver. lis, nu. 7. Cancer. d. par. 2. cap. 12. n. 14. 17. & seq.* vbi dicit, quod appellatio in tali casu non suspendit, sed tantùm deuoluit, *latè Farinac. in d. ver. litigiosa, nu. 236. & 323. cum seq. Afflict. dec. 331. nu. 1. & seq. & alij communiter*: quod quidem procedit concurrentibus infrascriptis conditionibus, quarum prima est, vt in actis constet de scientia vtriusque, venditoris scilicet, & emptoris, aliàs vitium litigiosi non operatur executionem contra tertium ementem, *Gait. de Cred. cap. 2. n. 641. Capic. dec. 128. nu. 9. & 12. Cartar. dec. 55. nu. 13. Gratian. discept. for. cap. 502. nu. 22. & seq.* secunda conditio est, vt tertius emens sit subditus eidem Iudici; sententia enim lata à Iudice sęculari contra laicum, non posset executioni demandari contra Clericum, qui rem lite pendente emit, *Gait. d. cap. 2. nu. 649. & seq. Vinc. de Franch. dec. 545. nu. 4. & seq. quicquid dicat Vrsill. ad Afflict. dec. 331. num. 3. Boss. in tit. de pœn. nu. 42.* vnde praxis obseruat, vt prius citetur possessor coram suo
6 Iudice competente, & sic matim audiatur, antequam contra eum executio fiat, nè tollatur defensio, præsertim quia posset eidem competere retentio vel ratione melioramentorum, si rem litigiosam bona fide meliorem reddidit, vel ratione præscriptionis, si eam bona fide præscripserit, *vide Natt. d. conf. 350. nu. 4. Cancer. d. cap. 12. nu. 21. Afflict. dec. 331. & alios DD. citatos*.

7 Præmittendum 3. quod huiusmodi nullitatem non potest allegare is, qui rem litigiosam scienter emit, nec vnus contra alium, quando vterque est particeps doli, *Bart. in l. fin. C. de litigios. Ofasc. dec. 144. nu. 11. Farinac. in d. ver. litigiosa, n. 242. 336. & seq.* vbi dicit, quod vendens rem litigiosam, si de euictione promisit, euicta re tenetur, *vide DD. in l. 2. & fin. C. de litigios.* His præmissis.

8 Ad quæsitum resp. quod tam res, quàm actio litigiosa ad pias causas alienari, &
9 cedi potest, quemadmodum alienari potest pro impensis funeris, & ex causa dotis, donationis propter nuptias, transactionis, legati, aut fideicommissi, *l. fin. vbi glos. & DD. C. eod. tit. de litigios. Natt. conf. 401. nu. 1. & seq. & conf. 350. Bellame. decis. 749. Cancer. d. cap. 12. num. 15.* vbi etiam obseruat, quod res litigiosa potest alienari in alterum ex litigantibus.

10 Item res litigiosa alienari potest ex causa necessaria, vt pro solutione debiti, pro cibarijs familiæ, vel si esset tempore peritura, *l. fin. ff. de requir. reis, Bart. in l. interesse, ff. de acquir. poss. Bald. in l. alienationes, ff. fam. ercisc. & in l. si oleum, ff. de Dol. Alex. in l. si constante, §. fin. nu. 2. ff. solut. matr. Surd. de Alim. tit. 8. priuil. 45. nu. 6. Cancer. d. cap. 12. nu. 50.* vnde cedi potest vicinis pro executione retractus iuris congrui, ac diuidi, si diuisio fiat ex causa necessaria, *Gait. de Cred. cap. 2. nu. 652. Farinac. in d. ver. litigiosa, n. 253. & seq. Lancell. de Attentat. 2. par. cap. 4. limit. 8. nu. 2. & 12. Guid. Pap. dec. 337.* vbi, quod vendi etiam potest sub conditione, vt venditio locum non habeat, nisi tunc quando res non erit ampliùs litigiosa.

11 Obserua tamen, quod rem litigiosam alienans nullam incurrit pœnam, si rem non tradiderit, *vt desisum refert Farinac. in d. ver. litigiosa, nu. 274.*

12 Obserua 2. quod lis super petitorio non facit fructus litigiosos, & ideò vendi possunt, *Farinac. conf. 70. nu. 51.*

13 Obserua 3. quod res non esset amplius litigiosa, quando perempta esset instantia per sententiam Iudicis absoluentis reū, vel per renunciationē, aut lapsum temporis, cum cesset eo casu pendentia litis, Ofasc.

Osasc. decis. 144. num. 9. Natt. d. cons. 2. nu. 2. Hond. d. cons. 20. nu. 32. Vrsill. ad Afflict. dec. 331. nu. 2. Boss. in tit. de Pœn. nu. 42. Cancer. d. cap. 12. nu. 24. & seq.

14 Obserua 4. quod ipsa actio realis non efficitur litigiosa per solam citationem, sed requiritur litis contestatio: & ideò ante litis contestationem cedi potest, *secundùm Cyn. in d. auth. litigiosa, Natt. d. cons. 2. nu. 3. Farinac. cons. 70. num. 51. Sylu. in ver. lis, vers. Quinto quæritur &c.* sed contrarium mihi verius videtur: sicut enim non requiritur litis contestatio, quando agitur de ipsa re, vt supra diximus, ità nec videtur necessaria, quando agitur de actione ad rem, *vt sensit Bart. in l. 1. ff. de litigio. & in l. 2. C. eod.*

SVMMARIVM.

1 *Quando res Domino pereat.*

2 *Commodatarius non tenetur de casu fortuito.*

3 *Locator non tenetur de casu fortuito, vel violentia.*

4 *Creditor non tenetur de pignore perdito sine eius culpa, vel vitio.*

5 *Procurator tenetur de dolo, & omni culpa, non tamen de casu fortuito.*

6 *Quando periculum depositi spectet ad deponentem, & quando ad Depositarium.*

7 *Si Depositarius sit pauper, præsumitur consumpsisse pecunias in proprios vsus.*

8 *Qualiter probetur amissio rei, & nu. 11.*

9 *Furtum, & alij casus clandestini, & occulti probantur per coniecturas.*

10 *Quando per indicia probetur violentia.*

11 *Quid si casus contigit eo in loco, vbi res solita erat manere.*

12 *An, & quando super quantitate rerum amissarum stari debeat iuramento conquerentis.*

CAP. XXXIV.

Quomodo probetur amissio rerum.

1 PRæmittendum est, quod in multis casibus, quando res alicuius casu fortuito apud alium petit, Domino perit, ità vt ille, apud quem perijt, non teneatur ad vl-
2 lam restitutionem, vt in commodato *est textus in l. 1. vbi DD. C. de Commodat.* vbi Commodatarius de casu fortuito non tenetur; & in locato *est textus in l. 1. C. de*
3 *Locat.* vbi locator horrei similiter non tenetur de casu fortuito, vel violentia; & in pignore *est textus in l. si creditor, 4 C. de*
4 *Pignor. act.* vbi creditor non tenetur de pignore perdito sine eius culpa, vel vitio; & in mandato *est textus in l. à procurato-*
5 *re, C. mandat.* vbi procurator tenetur quidem de dolo, & omni culpa, non tamen de casu fortuito; & in deposito *est textus in*
6 *l. 1. C. depos.* vbi periculum depositi contingens casu, non dolo, vel lata culpa Depositarij, spectat ad deponentem: quod procedit, siue pecunia data fuerit ad numerum, siue obsignata, *l. certi condictio, §. fin. & l. quod si ab initio, ff. si cert. pet.* nisi Depositario expressè, vel tacitè data fuerit potestas vtendi pecunia deposita, eaque vsus fuerit; tunc enim dicitur mutuum, & transfertur dominium in Depositarium, *vt in dd. legibus, & trad. Bald. cons. 355. nu. 2. lib. 3. lati Gabr. commun. concl. lib. 3. tit. de reb. cred. conclus. 2. per tot.* vbi idem dicit, quando fuit actum, vt reddatur tantumdem, vel quando pecunia fuit consumpta in vtilitatem ipsius recipientis, *Cancer. var. lib. 3. cap. 8. nu. 64.* vbi dicit, quod in pecunijs, quæ in banchis deponuntur, cum de notoria consuetudine Bancherij dictis pecunijs vtantur, incontinenti dominium in Bancherios transit, *Ciriac. contr. 342. nu. 23. lib. 3.* vbi etiam obser-
7 uat, quod si Depositarius esset pauper, præsumitur cõsumpsisse pecuniam in proprios vsus, *Farinac. de furt. q. 169. par. 2. nu. 43.*
8 Ad quæsitum resp. quod ad probandam amissionem rei, vt quis excusetur ab illius restitutione, duo requiruntur, videlicet quod per testes probetur casus fortuitus, puta depopulatio, incendium, vis hostium, naufragium &c. secundò quod res, quæ asseruntur deperditæ, fuerint in illa naui, vel loco, *cap. fin. de ijs, quæ vi, metusue caus. fiunt, l. si quando, C. vnde vi, Bart. in l. si quis ex argentarijs, §. an nec haredi, nu. 5. ff. de Eden.* vbi dicit, quod furtum, & alij
9 casus clandestini, & occulti probantur per coniecturas, vt quia ostium fuit ruptum, famulus aufugit &c. *Abb. in d. cap. fin. nu. 2.* vbi dicit, quod si indicia essent violenta,
10 tunc per indicia posset probari violentia, *Marescott. var. lib. 2. cap. 10. num. 3. & 5.* vbi id remittit Iudicis arbitrio, inspecta conditione personarum, & rei, de qua agitur, *Ciriac. contr 442. num. 26. vers. licèt autem &c.* subdens, quod si ca-
11 sus contigit eo in loco, vbi res solita erat manere, & verisimiliter manebat, tunc non est necessaria hæc probatio, sed qui diceret, seruatam fuisse in alio loco, teneretur probare, *ex trad. per Felic. de Societ. c. 25. nu. 26. Christofor. Mart. Medic. in decis. Senen. examin. 53. nu. 9.*

Quæ-

12 Quæres, an,& quando super quantitate rerum amissarum stari debeat iuramento conquerentis? Resp. quod statur iuramento conquerentis, quando concurrit difficultas probandi, & maleficium conuenti, vt si quis solus erat, quando fuit à latronibus expoliatus, *d. l. si quando, C. unde vi, & in d. cap. fin. de ijs, quæ vi, metusue caus. fiunt*, vbi contra violentum, constito de violentijs, damna, & interesse probantur per actoris iuramentum, Iudicis taxatione præmissa, *glos. in d. cap. fin. ver. per testes*, vbi dicit, quod interesse, quod surgit ex maleficio, probatur per iusiurandum; secus si surgit ex contractu, quia tunc per testes probandum est, *latè Abb. in eodem cap. fin. nu. 5.* vbi ex hoc infert, quod si ex statuto Villa teneatur ad reficienda damna passa per Viatorem ex causa furti in territorio commissi, tunc non statur iuramento ipsius Viatoris, cum Villa non commiserit maleficium, sed solum teneatur de maleficio alterius.

SVMMARIVM.

1 *Annuarum nundinarum concessio ad solum Principem spectat.*
2 *Mercatus fieri possunt etiam sine Principis licentia.*
3 *Quid si mercatus, aut nundinæ eisdem diebus fiant in duabus Ciuitatibus, vel Oppidis vicinis.*
4 *Quando mercatus, qui fieri solet in certo loco Ciuitatis, possit in alium locum transferri.*
5 *Quando Princeps possit priuilegium, quod concessit, reuocare.*
6 *De rebus emptis in nundinis non soluitur gabella, si extrahantur tempore nundinarum.*
7 *Quid si tempore nundinarum factus fuit contractus, & non traditio.*
8 *Et quid si nauim durãtibus nundinis quis extraxerit, & deinde à vento agitata, reuersa fuerit in locum nundinarum.*
9 *An habeat locum priuilegium, quando ante nundinas fuit conuentum, & in nundinis traditum.*

CAP. XXXV.

Ad quem spectet nundinas concedere.

1 ANnuarum quidem nundinarum concessio ad solum Principem spectat, vel ad alium, qui imperij iura obtinet, cum hoc sit specialiter de reseruatis supremæ potestatis, *l. 1. vbi DD. ff de Nundin.* mercatus verò, qui semel, vel bis fieri solent
2 singulis hebdomadis in Ciuitate, vel Oppido, fieri possunt etiam sine Principis licentia, tum quia continent potius factum, idest obseruantiam, quàm ius, cum careant priuilegijs, & alijs immunitatibus, quæ nundinis concedi solent, tum etiam quia videntur esse etiam de iure gentium, vt homines simul vno loco conueniant mercandi causa, *l. ex hoc iure, ff. de Iust. & iur. l. 1. §. conuentionis, ff. de Pact. Bald. in l. 1. num. 1. C. de Nundin. Thesaur. dec. 264. num. 4.*

3 Obserua tamen, quod si mercatus, aut nundinæ huiusmodi fiant eodem, vel eisdẽ diebus in duabus Ciuitatibus, aut Oppidis vicinis ad decem milliaria, potest Princeps, vel Superior Magistratus ad instantiam Ciuitatis, vel loci, qui prior est tempore, alteri inhibere, quia alter alteri per concursum noceret, *arg. l. qui prior, ff. de Iudic. Thesaur. d. dec. 264. nu. 4. & 5.*

4 Obserua 2. quod potest Princeps mercatum, qui fieri solet in certo loco Ciuitatis, in alium locum pro publico beneficio trãsferre, si locus sit inhabilis, & alijs onerosus, *vide Luc. de Penn. in l. 1. col. 1. & 2. C. Nè rustican. ad vll. obseq. &c. lib. 11. Thesaur. vbi supra nu. 3.*

5 Obserua 3. quod potest Princeps nundinas auferre Ciuitati, vel Oppido, quamuis illas per longissimum tempus, & excedens hominum memoriã exercuerit: quia istud ius nõ est præscriptibile tamquã de regalibus, *latè Natt. cons. 511. & 512. lib. 3.* vbi dicit, quod quando Princeps concedit aliquid vt Princeps, illud ad libitũ potest reuocare, etiamsi elapsum sit tantũ temporis, cuius origo hominũ memoriã excedat; licèt secus sit, si concedit vt priuatus, & per viã contractus, vel si concurreret propter huiusmodi concessionem datio, vel factum aliquod commensurabile ipsi priuilegio; quamuis contrarium sentiat *Thesaur. d. dec. 264. nu. 3.*

6 Obserua 4. quod de rebus emptis in nundinis non soluitur gabella, si extrahantur durantibus nundinis, seu tempore nundinarum, vel statim post, si interuenerit impedimentum, *vt d. Bald. in l. 1. n. 3.*
7 *C. de Nundin.* vbi etiam obseruat, quod si tempore nundinarum factus fuit contractus, & non traditio, licèt talis traditio fiat post nundinas finitas, priuilegium tamen adhuc duraret, *arg. l. 3. §. scio, ff. de minor.* vbi, quod initium inspicitur, idem di-
8 cendum, si quis nauim v. g. durantibus nundinis extraxerit, licèt nauis à vento

agitata, reuersa fuerit in locum nundinarum, *per tex. in l. Cesar, ff. de Public. & Vecti.*

9 Si verò ante nundinas fuit conuentum, & in nundinis traditum, non habet locum priuilegium, nisi contractus fuerit celebratus intuitu nundinarum, vt in nundinis solueretur, *Bald. loco cit. num. 3. vers. si verò &c.* vbi dicit, quod istud priuilegium cōceditur ratione mercatus in loco, ita vt locus contractus sit de substantia istius priuilegij.

SVMMARIVM.

1 *An tutor datus in vno loco, sit etiam tutor in alio territorio, & nu. 2. & seq.*
2 *Quid si in alio territorio pupillus alium tutorem habeat.*
3 *Tutor in eo loco debet peti, in quo pupillus originem, vel domicilium habet, vel eius bona sunt sita.*
4 *Curator datus à Iudice vnius loci, non potest administrare in alio territorio.*
5 *Tutor datur personæ, curator bonis.*
6 *Tutor, vel Curator debet esse de iurisdictione Iudicis decernentis, aliàs non valet datio ipso iure: limitatur nu. seq.*
7 *Quid si tutor datus fuerit à Testatore.*
8 *Tutor legitimus admittitur, etiamsi esset alterius iurisdictionis.*
9 *Tutor datiuus cedit legitimo, & legitimus testamentario.*
10 *Quando dati sunt duo tutores in duobus locis, an alter tutor ingerere se possit in exactione ad alterum spectante.*
11 *In quo loco ratiocinia reddi debeant.*
12 *An, & quando Doctores excusentur à muneribus.*
An Doctores pro causa criminali capi personaliter possint, ibid.
13 *An Doctores excusentur à tutela.*
14 *An officium publicum obtinens, excusetur à tutela.*
15 *Quid si in Patria quis præbendam theologalem obtineat.*

CAP. XXXVI.

De Tutore, & Curatore.

1 QVæritur 1. an tutor datus in vno loco, sit etiam tutor in alio territorio, ibique administrare possit bona pupilli? Resp. affirmatiuè, *l. quia personæ, ff. de Testam. tutor.*

2 Limita 1. si in alio territorio pupillus alium tutorem habeat: possunt enim dari diuersi tutores a diuersis iudicibus respectu bonorum in diuersis territorijs existentium, & tunc potestas vnius tutoris non extenditur ad bona eiusdem pupilli in alio territorio sita, *l. si tamen, ff. eod. tit. de Testam. tut. l. 1. vbi Bald. & Sal. C. vbi*
3 *pet. tut.* vbi, quod tutor datur in eo loco, in quo pupillus originem, vel domicilium habet, vel eius bona constituta sunt, *Bart. in l. pupillo, ff. de Tut. & Curat. & in l. quæro, ff. de solut. Alex. cons. 128. num. 4. lib. 1. Roman. cons. 39 num. 3. circa med. Corn. cons. 202. nu. 6. lib. 2. Borgnin. de tut. & curat. nu. 281.*

4 Limita 2. in Curatore, qui si datus fuerit à Iudice vnius loci, non potest administrare in alio territorio: ratio differentiæ
5 est, quia tutor datur personæ, curator verò datur bonis, *Bart. & Bald. locis cit.* vbi dicunt, quod si minor in loco non habet domicilium, neque originem, sed tantùm bona, potest Iudex illius loci dare curatorem illis bonis, *Rot. decis. 177. num. 27. & 29. par. 5. tom. 1. recent. Gonz. ad reg. 8. Cancell. glos. 5. §. 7. nu. 60. latè Rolan. cons. 14. nu. 23. & seq. vol. 3.*

6 Obserua tamen, quod is, qui datus est tutor, vel curator, debet esse de iurisdictione Iudicis decernentis, alioqui non valeret datio ipso iure, *l. 1. vbi Bart. & l. ius dandi, ff. de Tut. & Curat. glos. in l. etiam,*
7 *ff. de Tutel.* quod procedit in tutore, vel Curatore dato à Iudice, secus si datus fuerit à testatore, quia tunc tenet datio, *Papien. in form. libell. quo agit. ad redd. ration. tut. §. eidem Iacobo &c. nu. 4.* idem-
8 que dicendum est in tutore legitimo, qui scilicèt à lege constituitur, qualis est Auus, Auia, mater, pater, patruus, & coniunctus: isti enim possunt esse tutores, etiamsi essent alterius iurisdictionis, *latè Borgnin. loco*
9 *cit. nu. 1. & seq.* vbi etiam dicit, quod tutor datiuus cedit legitimo, & legitimus testamentario.

10 Obserua 2. quod si inter duos tutores diuisa sit administratio bonorum pupilli existentium in diuersis territorijs, vt quia vni esset assignata administratio bonorum existentium Mutinæ, alteri administratio bonorum existentium Bononiæ, si debitor pupilli occasione rerum existentium Mutinæ, reperiatur Bononiæ poterit conueniri à tutore Ciuitatis Bononiæ, *vt d. Socin. cons. 101. vol. 1.*

11 Quæritur 2. in quo loco ratiocinia reddi debeant? Resp. quod ibi reddi debet, vbi gesta est administratio; ibi enim faciliùs, & pleniùs tam per testes, quàm per instrumenta, & alias legitimas probationes ve-

ritas

ritas inueniri potest, *l. 1. vbi Bald. C. vbi de ratiocin. & c. l. Prætor ait, §. ii etiam, ff. de eden.*

Hæc tamen conclusio limitatur, si is, qui petit, vt rationes in alio loco reddantur, paratus esset facere necessarias impensas pro habendis probationibus ad effectum, vt de redditione rationum sibi in eodem loco responderetur, *Rota in Romana, seu Lugdunen. redditionis rationis 17. Martij 1589. coram Penia, in impressis dec. 13. n. 2. & seq.* vbi, quod potest reus conueniri in loco domicilij ad rationes ibidem reddendas, dummodò libri, cæteraque actorum instrumenta transportentur impensis, & periculo ipsius agentis.

12 Quæritur 3. an, & quando Doctores excusentur à tutela, & alijs muneribus? Resp. 1. quod Medici, Grammatici, & professores aliarum litterarum, ac Doctores legum vna eum vxoribus, & filijs suis, ab omni functione, & ab omnibus muneribus vel ciuilibus, vel publicis immunes sunt, *l. medicos, Cod. de Profess. & Med. lib. 10.* vnde nec custodiam facere, nec hospites in Prouincijs recipere coguntur, nec pro criminali causa capi personaliter, aut detineri possunt, exceptis grauissimis delictis, *vt in d. l. Medicos, eum ibi not. per glos. & DD. Bart. ibid. nu. 2.* vbi dicit, quod familia non potest Doctores perquirere de armis.

Amplia 1. vt dicti textus dispositio non solum procedat in muneribus personalibus, sed etiam in patrimonialibus, *glos. in d. l. Medicos, ver. muneribus, vers. & è contra & c. Bart. ibidem num. 2.* vbi dicit, quod Doctoribus legum, & aliarum scientiarum non potest de iure imponi collecta, *Add. ad Guid. Pap. dec. 88. litt. C. & G.*

Amplia 2. vt non solum procedat in Doctoribus actu legentibus, sed etiam in alijs, dummodò isti etiam docti sint, cum appellatione Doctorum non veniant indocti, *Guid. Pap. d. dec. 88. num. 2. & ibi Add. litt. C.*

13 Resp. 2. quod à tutela non excusantur, nisi Medici in propria patria curent, & Doctores, alijque scientiarum professores in patria doceant, vel saltem Romæ, quæ habetur, & est communis patria, siue doceant cum salario, siue sine, *l. sed & reprobari, §. amplius, ff. de Excusat. tut.* quod etiam procedit in ijs, qui disciplinis valdè instructi sunt: nam isti immunes sunt à tutela, etiamsi in aliena patria doceant, *d. l. sed & reprobari, §. amplius, vers. valde tamen & c. & not. Bald. ibidem;* eodemque priuilegio gaudere debent qui in conscribendis libris operam nauant, quibus etiam permissum est, vt possint expellere artifices, & alios propè obstrepentes, *l. 2. §. iuris ciuilis, ff. de orig. iur. Gratian. discept. for. cap. 186. nu. 7. Aret. in §. item Diuus, Inst.*

14 *de Excus. tut.* vbi, quod etiam is, qui officium publicum obtinet, à tutela excusatur.

15 Ex his infertur, quod obtinens in patria præbendam theologalem, excusatur ab alijs muneribus capitularibus, *per d. tex. in l. sed & reprobari, §. amplius, ff. de Excus. tut.*

SVMMARIVM.

1 *Obligatio facta ab iniustè carcerato ad fauorem detinentis, nulla est ipso iure, & num. 2. & seq. limitatur num. 11. cum seq.*

2 *Iuramentum non obligat, quando contractus est ipso iure nullus.*

3 *Carcer est species torturæ.*

4 *An prosit cautela, qua carceratus contrahens ponitur extra carceres cum custodia satellitum.*

5 *Iniusta carceratio probat metum cadentem in constantem virum.*

6 *An valeat fideiussio facta pro carcerato iniustè.*

7 *Gesta in carceribus adeò nulla sunt, vt non requiratur sententia reuocatoria, nec absolutio à iuramento.*

8 *Quid si post obligationem fuerit susceptus terminus ad soluendum, vel facta solutio.*

9 *Et quid si periculum carcerationis immineat.*

10 *An consuetudo loci seruanda sit, si ex ea inducatur, vt valeat contractus in fauorem iniustè carcerantis.*

11 *Valet contractus factus ab iniustè carcerato ad fauorem tertij, qui non carcerauit, dummodò contractus non tendat in commodum detinentis.*

12 *Item valet, si fiat ad fauorem Commentariensis pro expensis, & salario custodiæ.*

13 *Qualiter carcer in proposito intelligatur.*

14 *Quis dicatur carceratus iniustè.*

15 *Valida est obligatio, vbi contractus respicit vtilitatem ipsius carcerati.*

16 *Quid si carceratus iniustè contractum in carceribus initum, in loco tuto ratificauerit.*

17 *Obligatio facta ab eo, qui iustè carceratus fuit, valida est etiam in fauorem detinentis: limitatur nu. 19. & seq.*

18 *Iuris executio nec iniuriam, nec metum inducit.*

19 *Quid si obligatio facta fuerit ad fauorem Iudicis, seu Officialis.*

20 *Pratores, & Prouinciarum Rectores non possunt contrahere in locis sibi commissis, nisi pro necessitate victus, & vestitus.*

21 Contractus *gesti inter subditum, & Principem, vel alium Officialem perpetuum, quando valeant.*

22 *Quid si carceratio facta fuerit ad extorquendum alium contractum separatum, & à causa carcerationis non dependentem, in fauorem carcerantis.*

23 Confessio *facta à reo in causa criminali, ex solo carcere non potest dici nulla.*

24 Carceratus *potest facere testamentum etiã in fauorem detinentis, quando carceratio est iusta.*

25 *Officiali potest per vltimam voluntatem relinqui, & legari.*

26 *An, & quando soluens pro carcerato, possit ab eodem repetere.*

C A P. XXXVII.

An, & quando valida, vel inualida sit obligatio facta in carceribus, vel alio loco pro carcere assignato.

1 RESp. quod promissio, & obligatio, con-
fessio, & quilibet alius contractus ab
iniustè carcerato factus ad fauorem car-
cerantis, seu detinentis, regulariter est ip-
so iure nullus, ità vt talis iniustè carcera-
tus nec ciuiliter, nec naturaliter rema-
neat obligatus non obstante iuramento:
2 iuramentum enim non obligat, quando
contractus est ipso iure nullus, *l. qui in*
carcerem, vbi Bart. & alij, ff. Quod met.
caus. ratio est, quia carcer incutit iustum
metum, & vbi non est libertas corporis, ibi
3 non præsumitur libertas mentis; tum etiã
quia carcer est species torturæ; & ideò
sufficit probare, aliquem fuisse detentum,
licèt alitèr non probetur tortura, ad hoc
vt dicatur confessio facta metu tormento-
rum, *vt d. Mars. in Pract crim. § attingam,*
4 *nu. 22. & seq.* vbi etiam obseruat, quod
non prodest cautela, qua carceratus con-
trahens ponitur extra carceres cum cu-
stodia satellitum, & facta obligatione ite-
rum ad carcerem reducitur; quia cum non
sit in sua libertate, adhuc dicitur carcera-
tus, *Alex. cons. 241. num. 10. vol. 6.* vbi,
quod hoc procedit, etiamsi contractus fie-
ret in fauorem ipsius Principis, aut perpe-
tui officialis, *Rot. dec. 26. num. 5. & seq.*
5 *par. 6. Recent.* vbi, quod huiusmodi iniu-
sta carceratio probat metum cadentem in
constantem virum, ità vt nulla alia iustifi-
catione opus sit, *Ruin. cons. 113. num. 3.*
vol. 5. vbi dicit, quod metu carceris fit,
dum quis adhuc est sub custodia, nec ob-
starent iu tali casu illa verba, *non vi, aut*
metu, sed sponte &c. Clar. in Pract. crimin.
§. fin. q. 46. vers. plerunque &c. Natt. con-
sil. 451. nu. 1. & seq. & nu. 15. & 25. lib. 2.
Rol. cons. 2. nu. 47. & seq. & nu. 82. cum
seq. vol. 1. Menoch. de Arb. Iud. cas. 136.
nu. 5. Alba cons. 77. Boer. dec. 100. nu. 14.
Farinac. in Pract. crim. q. 35. num. 1. &
seq Cephal. cons. 118. nu. 32. vol. 1. Afflict.
6 *dec. 149. nu. 2. & dec. 263.* vbi, quod nec
valet fideiussio facta pro carcerato iniustè
non obstante iuramento, etiamsi fideius-
sor vti principalis, principaliter, & in solidũ
se se obligauerit, nisi expressè dixerit, se
velle teneri, etiamsi obligatio carcerati es-
set nulla, *latè Scanarol. de visit. carcerat.*
lib. 1. §. 5. cap. 3. sect. 2. nu. 1. & seq. vbi
7 dicit, quod gesta in carceribus adeò nulla
sunt, vt non requiratur sententia reuoca-
toria, nec absolutio à iuramento.
8 Amplia prædictã conclusionem, etiamsi
post huiusmodi obligationem fuerit susce-
ptus terminus ad soluendum, vel etiam fa-
cta solutio, quia hæc censentur gesta per
metum, nè videlicèt debitor capiatur, &
executionis molestiam subeat; vnde & so-
lutum repeti potest, *Natt. cons. 451. n. 16.*
Gratian. discept. for. cap. 501. nu. 1. & seq.
& cap. 824. nu. 19. vers. nam etiam acci-
piens &c. Millin. dec. 293. nu. 5. Scanarol.
vbi supra d. sect. 2. nu. 16. & 17. Farinac.
d. q. 35. nu. 39.
9 Amplia 2. vt nec valeat contractus fa-
ctus à carcerando, si periculum carcera-
tionis imminebat vel ob paratam execu-
tionem cameralis obligationis, vel ob re-
laxationem mandati: paria enim sunt esse
carceratum, vel carcerationis periculum
imminere, Rot. *dec. 731. nu 4. par. 3 rec.*
Scanarol. d. cap. 3. sect. 2. nu. 28. & 29. &
sect. 1. nu. 9.
10 Amplia 3. vt neque consuetudo loci in
contrarium seruanda sit, si ex ea inducatur,
vt valeat contractus factus in fauorem
eius, qui iniustè carcerauit, vel qui vim, aut
metum intulit, quia esset contra bonos mo-
res, *Farinac. d. q. 35. nu. 44. & 45. Scana-*
rol. d. cap. 3. sect. 3. nu. 10. quicquid in
contrarium sentiat Clar. in pract. crimin.
qu. 46. vers. plerunque &c. Guaz. def. 6.
nu. 15. vers. 9. limit.
11 Limita 1. vt valeat contractus ab iniu-
stè carcerato factus ad fauorem tertij, qui
eum in carcerem non detrusit, nec fuit
particeps

particeps carcerationis , *l. metum 9. §. sed
licet, ff. Quod met. cauſ. gloſ. in d. l. qui in
carcerem , & ibi Bart. & alij, ff. eod. Bald.
in Rubr. C. de Reſcind. vendit. nu. 4. Alex.
conſ. 241. in fin. vol. 6. Marſ. loco cit. n. 23.
Rol. conſ. 57. nu. 38. vol. 3. Ruin. conſ. 113.
nu. 7. verſ. & iſtud etiam confirmatur &c.
vol. 5. Natt. conſ. 451. num. 5.* vbi , quod
hoc procedit, quando contractus non ten-
dit in commodum detinentis , ſed illius
tertij , vel quando carceratus non contra-
xit cum illo tertio ad inſtantiam carceran-
tis, *Farinac. d. q. 35. nu. 32. & ſeq. Sca-
narol. d. ſect. 2. nu. 24. & 25. & ſect. 3.*
12 *num. 4.* ſubdens , quod obligatio iniuſtè
carcerati erit valida , ſi fiat ad fauorem
Commentarienſis pro expenſis , & ſalario
cuſtodiæ , *Guid. Pap. deciſ.* 448. vbi dicit ,
quod de conſuetudine cuſtos in tali caſu
poteſt carceratum retinere , donec ſolue-
rit, aut concordauerit .
13 Carcer autem in propoſito cenſetur nõ
tantùm locus publicè ad id deputatus, ſed
etiam quilibet locus, à quo quis liberè di-
ſcedere nequit ; vnde in carcere intelligi-
tur eſſe qui eſt ſub fida cuſtodia , vel qui
in domo propria de mandato Iudicis de-
tinetur , *Natt. conſ. 451. num. 16. Farinac.
q. 35. nu. 20. Rot. dec. 26. num. 40. & ſeq.
par. 6. recentior. Scanarol. d. cap. 3. ſect. 1.
num. 9.*
14 Iniuſtè verò carceratus dicitur non ſo-
lùm is, qui debitor non eſt, ſed etiam , li-
cèt debitor ſit, non tamen ritè, ac iuris or-
dine ſeruato captus fuit, vt quia de iure
non potuit capi perſonaliter, & carcerari ,
*Afflict. dec. 149. poſt nu. 1. Rot. d. dec. 26.
nu. 7. & ſeq. par. 6. recent. Farinac. d. q. 35.
nu. 28. Scanarol. loco cit. ſect. 1. num. 1. &
ſeq.*
15 Limita 2. quando contractus reſpiceret
vtilitatem ipſius carcerati, quia tunc obli-
gatio valida eſt, *Bald. in Rubr. Cod. de Re-
ſcind. vend. nu. 4. Farinac. d. q. 35. nu. 35.
& 40. Scanarol. d. lib. 1. §. 5. cap. 3. ſect. 3.
num. 2. Rot. dec. 98. nu. 8. par. 4. rec.*
16 Limita 3. ſi carceratus iniuſtè contra-
ctum in carceribus initum , in loco tuto
ceſſante metu ratificauerit , quia tunc va-
let talis ratificatio , *latè Farinac. d. q. 35.
nu. 38. & ſeq. Rol. conſ. 2. nu. 87. & ſeq.
vol. 1. Natt. conſ. 451. nu. 16. & 17.*
17 Limita 4. in obligatione facta ab eo, qui
iuſtè carceratus fuit , hæc enim valida eſt
etiam in fauorem detinentis , quia iuris
18 executio nec iniuriam, nec metum incu-
tit, *Bart. in l. qui in carcerem, ff. Quod met.
cauſ. Marſ. d. §. attingam, nu. 22. Gratian.
diſcept. for. cap. 479. nu 30. Natt. conſ. 451.
nu. 1. Rol. conſ. 57. nu. 38. vol. 3. Scanarol.
d. cap. 3. ſect. 4. num. 1. & ſeq. & ſect. 2.
nu. 27. Rot. d. dec. 26. nu. 1. & 8. par. 6.
19 recent.* niſi obligatio facta fuerit ad fauo-
rem Iudicis, ſeu officialis cum iuriſdictio-
ne ad tempus, hoc enim caſu, etiamſi iu-
ſta eſſet carceratio, adhuc contractus eſſet
ipſo iure nullus, nec iuramento firmaretur
ob duplicem metum, ſubiectionis ſcilicet ,
& carceris , per quem obligatio præſumi-
tur extorta, *Natt. conſ. 50. nu. 13. Peregr.
de Iur. fiſc. lib. 4. tit. 7. nu. 12. & ſeq. Boſſ.
in tit. de carcer. nu. 22. & 23. Rot. d. dec. 26.
nu. 12. & ſeq. par. 6. recent.* ratio eſt, quia
officialis prohibetur contrahere , & obli-
gationes recipere à ſubditis , ſiue carce-
rati ſint, ſiue etiam in plena libertate exi-
ſtant, quia ſemper lex ſuſpicatur, quod offi-
ciàlis ſubditos metu inducat ad contra-
hendum, *l. vn. C. de Contract. Iudic. l. qui
officij, ff. de contrah. empt. l. ſi per impreſſio-
nem, C. de ijs, quæ vi metuſue cauſ. &c.* vbi
Prætores , & Prouinciarum Rectores non
20 poſſunt per ſe, vel alios contrahere in lo-
co ſibi commiſſo, niſi pro neceſſitate victus
& veſtitus, *l. quiſquis C. ſi cert. pet. l. prin-
21 cipalibus , ff. eod.* excepto Principe , ſeu
Barone, & alijs officialibus perpetuis, quo-
rum contractus geſti cum ſubditis valent,
dummodò ſubditi in plena libertate ſint
conſtituti , *vt tradunt communiter Docto-
res in d. l. principalibus , Mantic. de Tacit.
lib. 8. tit. 5. num. 9. Rot. d. dec. 26. nu. 8.
16. & ſeq.* vbi ſubijcit , quod licèt carce-
22 ratio iuſta fuerit , ſi tamen facta fuit ad
extorquendum alium contractum ſepara-
tum , & à cauſa carcerationis non depen-
dentem , in fauorem eius , qui carceratio-
nem procurauit, talis contractus eſſet nul-
lus .
23 Limita 5. in confeſſione facta à Reo in
cauſa criminali : hæc enim ex ſolo carcere
non poteſt dici nulla , *Farinac. d. qu. 35.
num.* 18.
24 Limita 6. in teſtamento, vel alia vltima
voluntate : tum quia in iſtis nulla eſt obli-
gatio , tum etiam quia leges prohibitiuæ
loquuntur de contractibus , *l. qui à latro-
nibus , ff. de Teſtam. Bart. in d. l. qui in
carcerem, vbi etiam Bald. in 1. lectur. ff. Quod
met. cauſ.* vbi, quod carceratus poteſt fa-
cere teſtamentum etiam in fauorem deti-
nentis, quando carceratio eſt iuſta, ſecus ſi
iniuſta, *Boſſ. in tit. de carcer. poſt num. 22.
vbi de communi teſtatur , Farinac. d. q. 35.
nu. 43. Peregr. de Iur. fiſc lib. 4. tit. 7. n. 13.*
25 vbi dicit, quod officiali , qualiſcunque ſit
ſiue cum iuriſdictione , ſiue non , poteſt
per vltimam voluntatem relinqui , & le-
gari .
26 An verò ſoluens pro carcerato, poſſit ab
eodem

eodem repetere ? vide *Afflict. decis. 149. num. 3. & 4.* vbi dicit, posse repetere vsi coactè soluit, *Farinac. d. q. 35. nu. 37.*

SVMMARIVM.

1 *Consuetudo loci tollitur per contrariam consuetudinem, si fuit obseruata tanto tempore, quo prior inducta fuit.*
2 *Consuetudo non inducitur ex actibus difformibus: declaratur nu. 3.*
3 *Vnicus actus contrarius probat, non extare consuetudinem.*
4 *Quanto tempore inducatur consuetudo cōtra Ecclesiam, vel contra ius canonicum.*
5 *An consuetudo induci possit contra ius sine Principis approbatione.*
An consuetudo à lege reprobata excuset delinquentem à pœna temporali, ibid.
6 *Consuetudo laicorum clericos non ligat.*
7 *An Doctoribus attestantibus de consuetudine, & obseruantia loci stari debeat.*

CAP. XXXVIII.

Quantum temporis requiratur, vt consuetudo loci tollatur per contrariam consuetudinem.

1 RESp. quod requiritur, vt consuetudo cōtraria fuerit obseruata tanto tempore, quo prior inducta fuit, *cap. fin. vbi DD. de consuet. Rot. in Senogallien. dotis 28. Nouembris 1607. coram Card. Pamphilio,* Merlin. *dec. 473. nu. 15.* vbi dicit, quod contra consuetudinem inueteratam, & vltra spatium centum annorū legitimè præscriptam requiritur consuetudo eiusdem temporis.

2 Notandum tamen est, quod ex actibus difformibus, seu vario modo gestis non inducitur consuetudo, aut obseruantia: & ideò tunc recurrendum est ad ius commune, *Alex. cons. 3. num. 7. lib. 5. Crauet. cons. 96. num. 5.* vbi, quod nec inducitur cōsuetudo ex sententijs difformibus, quando vario modo fuit iudicatum, *Rot. decis. 72. nu. 28. par. 2. Diuers. Greg. dec. 162.*
3 *num. 8.* vbi, quod vnicus actus contrarius probat, non extare consuetudinem; hoc tamen intelligendum est, quando actus difformes sunt inter se incompatibiles; secus si non essent incompatibiles, quia tunc eorum difformitas non impediret consuetudinem, *Dec. cons. 31. nu. 12. Rot. dec. 356. num. 4. par. 1. recent. Beltram. ad Greg. d. dec. 162. nu. 14.*

4 Notandum 2. quod quando consuetudo detrahit iuribus Ecclesiæ, vel Clericorum, vel etiam iuri Laicorum simul cum iure Ecclesiæ, etiamsi non sit contra ius, tamen ad illam inducendam requiritur tempus quadraginta annorum, quemadmodum in præscriptione, *Abb. in d. cap. fin. num. 11. ver. quod videtur limitandum, de Consuet. Alex. consil. 5. num. 9. lib. 5. Crauett. de Antiquit. temp. par. 4. num. 7. in fin. Merlin. decis. 554. num. 5. & seq.* vbi dicit, quod ad inducendam consuetudinem, vt emphiteusis Ecclesiæ ex pacto, & prouidentia, fiat hæreditaria, requiritur etiam spatium quadraginta annorum, quia hęc detraheret iuri Ecclesiæ, tum ex eo quod cogeretur magis habere vnum emphiteutam, quàm alium, & inuita compelleretur præstare consensum alienationibus bonorum emphiteoticorum, cum in tali casu possent tamquam hæreditaria in quoscunque hæredes transferri: tum ex eo quia bona difficiliùs ad ipsam Ecclesiam reuerterentur, dum essent ad omnes transibilia, & fraudaretur Ecclesia laudemijs, caducitatibus, & deuolutionibus, quod etiam est notabile præiudicium, *vide Alciat. cons. 8. num. 16. lib. 6. Ruin. cons. 149. nu. 11. lib. 1.*

5 Notandum 3. quod sicut statutum sine Principis auctoritate non subsistit, dum est contra ius, ità quoque corruit in tali casu consuetudo sine Principis approbatione, Rot. *dec. 177. nu. 55. & 56. par. 5. recent. Merlin. dec. 740. nu. 16.*

Obserua tamen, quod consuetudo loci etiam iniusta, & inualida, & à lege, seu à Principe reprobata excusaret delinquentem à pœna temporali, non tamen à Diuina, *glos. in cap. denique, in ver. consuetudine, distinct. 4. Rom. consil. 466. num. 1. Grammat. decis. 50. nu. 3. & seq. Anchar. consil. 51. & 283. Paris. consil. 29. num. 18. lib. 4. Gabriel. lib. 7. conclus. 8. num. 16. Natt. consil. 498. nu. 25. in fin. & consil. 586. num. 10. lib. 3. Menoch. de Arbitr. lib. 2. cas. 400. post numer. 9. Rolan. cons. 75. num. 47. lib. 1. Farinac. in Pract. crimin. quæst. 95. nu. 44.* vnde consuetudinem excusare à pœna priuati carceris, dixit *Alexan. consil. 233. num. 13. lib. 6. Decian. tractat. criminal. tom. 2. lib. 7. cap. 10. num. 14. Farinac. dicta quæst. 95. num. 10. Ruin. cons. 143. num. 27. lib. 5. Plot. de in lit. iur. §. 2. num. 17.*

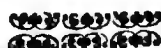
num. 17. *&* §. 6. *num.* 57. *Menoch. d. cas.* 400. quod intellige quoad ea, quæ sunt prohibita à iure positiuo, *vt d. Abb. in cap. cum venerabilis, num.* 5. *de Consuet.* secus in prohibitis de Iure Diuino, vel naturali, *cap. flagitia,* 32. *qu.* 7. *& ibi glos. in ver. quæ si omnes, cap. fin. vbi Canonista communiter, de Consuet. Gabr. d. lib.* 7. *conclus.* 8. *num.* 27. *Gramm. dec.* 50. *num.* 5. *Farinac. d. quæst.* 95. *num,* 32. *& seq.* vbi dicit, quod in tali casu consuetudo sufficienter dicitur probata, si probatus fuerit cursus decem annorum à tempore primi actus de consensu populi, siue ipso sciente, & tolerante gesti.

6 Notandum 4. quod consuetudo laicorum Clericos non ligat, nisi introducta fuerit consensu tam laicorum, quàm Clericorum, *Bald. in cap. cum consist, n.* 6. *De eo qui mitt. in possess. Burati. decis.* 3. *num.* 8. *Dian. resol. moral. par.* 6. *tract.* 3. *resolut.* 6.

7 Notandum 5. quod Doctoribus attestantibus de consuetudine, & obseruantia standum est quoad ea loca, in quibus ipsi versati sunt, non autem quoad alia, quorum notitia in eis non præsumitur, *Rolan. cons.* 58. *nu.* 27. *lib.* 4. *latè Gratian. discept. for. cap.* 973. *nu.* 41.

IOANNIS CAROLI ANTONELLI SAC. THEOLOGIAE AC I.V.D. VELITERNI

LIBER TERTIVS.

DE LOCO LEGALI.

SVMMARIVM.

1 *Delinquens forum sortitur in loco delicti, originis, & domicilij.*

2 *Reus puniri potest etiam in loco litis contestatæ.*

3 *Iudex originis, & domicilij contra reum etiam absentem procedere potest.*

4 *In delictis attenditur locus, vbi delictum consummatum fuit.*

5 *Quid si dubium sit, in quo loco delictum commissum fuerit.*

6 *Habitans in confinibus duarum Ciuitatum, vel Prouinciarum, ab vtroque Iudice puniri potest.*

7 *Assassini, & publicè latrones, ac viarum grassatores vbique locorum puniri possunt, & nu. 14.*

8 *Non attenditur locus personæ offensæ, sed attenditur tantùm persona offendens.*

9 *Vagabundus potest vbiq; locorum puniri.*

10 *An Iudex loci, in quo reus per decem annos fuit conuersatus, possit contra eum procedere.*

11 *Banniti, qui habent in aliquo loco certam habitationem, seu domicilium, non dicuntur vagabundi.*

12 *Quando Banniti habeantur pro vagabundis.*

13 *Si deficiant aliqua requisita ad hoc vt quis dicatur contraxisse domicilium in aliquo loco, puniri potest tanquam vagabundus.*

14 *De qualitate Assassinij, seu latrocinij ad prædictum effectum debet constare aliunde, quàm ab ore ipsius delinquentis.*

15 *An requiratur declaratoria ad hoc, vt dicatur constare de qualitate assassinij, seu latrocinij.*

16 *Quando dicatur assassinium.*

17 *Iudex originis, vel domicilij potest cognoscere de delicto per subditum commisso in alieno territorio, & nu. 18. & seq.*

18 *Inquisitio succedit in locum accusationis.*

19 *Delicta non puniuntur principaliter propter offensam territorio factam, sed propter odium criminis.*

20 *Iudex originis, & domicilij potest procedere tantùm ad pœnam extraordinariam.*

21 *Quando reus remitti debeat ad Iudicem loci delicti.*

22 *Quid si reus sit in aliquo ex dictis locis carceratus, & in eo loco punitus, vel absolutus, & nu. 24. & seq.*

23 *Si reus in primo iudicio compareat, & suam purget contumaciam, potest impedire secundum, allegando præuentionem.*

24 *Reus ex hactenus deductis absolutus à Iudice loci originis, vel domicilij, potest à Iudice loci delicti carcerari.*

Quan-

25 *Quando reus ab uno Iudice punitus, possit ab alio iterum puniri.*

26 *Si reus in loco delicti compareat, sed debitam condemnationem non soluat, potest condemnari per Iudicem originis, vel domicilij.*

27 *Reus in uno loco in contumaciam bannitus, & condemnatus, non potest in alio loco absolui.*

28 *Reus in contumaciam condemnatus, non potest alibi admitti ad faciendas suas defensiones, quàm in loco, vbi condemnatio sequuta est.*

29 *An reus, qui in vno territorio, seu loco domicilij, originis, vel delicti obtinuit gratiam à Principe illius loci, possit in alio loco puniri.*

30 *Reus contumax non potest opponere dependentia litis, vel de praeuentione alterius Iudicis.*

31 *Reus, qui passus est, se condemnari in duobus locis, an possit cogi ad soluendam condemnationem in vtroque loco.*

32 *An Iudex originis, vel domicilij possit suum subditum delinquentem in alieno territorio, puniri secundum statuta loci originis, vel domicilij.*

33 *Reus in loco delicti, si ibi reperiatur, conueniri potest etiam ciuiliter.*

34 *Exemptus delinquens extra locum exemptum potest conueniri coram Ordinario eius Diecesis, in qua deliquit.*

35 *Delinquens in loco, efficitur de foro illius loci.*

36 *Quid si delictum commissum sit in mari.*

37 *An Iudex loci commissi delicti possit priuare clericum delinquentem beneficio, quod possidet in alio territorio.*

CAP. I.

In quo loco delinquens sortiatur forum.

1

Doctores in hac materia plures congerunt conclusiones; nos praecipuas, & magis practicabiles adducemus.

Prima conclusio. Delinquens forum sortitur in loco delicti, originis, & domicilij, *l. 1. vbi DD. C. Vbi de crim. ag. opor. cap. fin. de for. compet. Boer. decis. 270. nu. 2. & alij apud Ceual. in spec. commun. opin. q. 678. nu. 1. & seq.*
2 vbi dicit, quod reus puniri potest etiam in loco litis contestatae, *Clar. in Pract. crim.*
3 *q. 38.* vbi dicit, quod Iudex originis, & domicilij contra reum etiam absentem procedere potest, *Vincen. de Franc. decis. 37. num. 1. Decian. tract. crim. lib. 4. cap. 16. & 17. tom. 1.* vbi obseruat, quod de iure communi confunduntur mandatum,
4 tractatus &c. quia de iure cõmuni delictũ denominatur à fine, & sic à consummatione, & ideò attenditur locus delicti, *Boss.*
5 *tit. de for. compet. nu. 60.* vbi dicit, quod si est dubium, in quo loco delictum commissum fuerit, puta quia commissum sit in confinibus, vterque Iudex procedere potest, *Baiard. ad Clar. q. 39. nu. 7. & seq.* vbi, quod habitans in confinibus duarum Ciuitatum, vel Prouinciarum, ab vtroque Iudice similiter puniri potest, *Farinac. in Pract. crim. q. 7. in princ. & nu. 9. & 10.*
7 subdens, quod Assassini, & publici latrones, ac viarum grassatores, vbicunque locorum reperiantur, poterunt à Iudicibus puniri, etiamsi illi foro non sint subditi aliqua ratione delicti, originis, vel domicilij, *Caball. resol. crim. cas. 3. nu. 6. & seq.* vbi rectè aduertit, quod non attendi-
8 tur locus personae offensae, sed attenditur tantùm persona offendens, quae est illa, quae offendit principaliter locum, in quo delinquit, & etiam secundariò locum suae originis, & domicilij; & ideò Florentinus v.g. occidens Romae Placentinum, non potest Placentiae conueniri; immò nec valeret statutum, quod quicunque offenderit Placentinum in quacunque parte mundi, possit puniri Placentiae, quia Ciuitas in tali casu statutum conderet de eo, quod non pertinet ad suam iurisdictionem, *Ludouic. decis. Lucen. 16. nu. 26. & seq. Vrsill. conclus. 12. nu. 13. Cancer. var. lib. 2. c. 2 n. 71. & seq.* vbi dicit, quod vagabundus à quo-
9 cunque Iudice loci, vbi ipse moram fecerit, vel per quem transierit, potest sine alicuius instantia puniri, *iuxta glos. communiter receptam in l. 1. C. vbi de crim. ag. opor.*
10 Addit *Abb. in cap. quod clericis, nu. 5. de for. compet. Boss. d. tit. de for. comp. nu. 46. 72. & seq.* quod potest etiam procedere Iudex loci, in quo reus per decem annos fuerit conuersatus, licèt de hoc dubitet *Clar. q. 39. vers. quaerò nunquid &c. Alex. cons. 166. nu. 2. vol. 7. Farinac. q. 7. nu. 2. Peguer. dec. 87. nu. 1. & seq.*
11 Obserua tamen, quod sicut Bannitus, qui habet in aliquo loco certam habitationem, seu domicilium, non dicitur vagabundus, *Clar. qui communem dicit, d. q. 39. vers. fui interrogatus &c.* ità si fine
12 certa habitatione per mundum vagaretur, vtique habendus esset pro vagabundo, prout & alij ità vagantes, nè propter bannum efficeretur in hoc melioris conditio-

ditionis, quàm ceteri non banniti, *vide*
13 *Ludouic. dec. Lucen. 16. num. 43.* vbi dicit, quod si forte deficiant aliqua requisita ad hoc vt quis dicatur contraxisse domicilium in aliquo loco, puniri posset tanquam vagabundus.
14 Obseruat. 2. quod de qualitate Assassinij, seu latrocinij ad prædictum effectum debet constare aliunde, quàm ab ore ipsius delinquentis, alioquin confessio tanquam sine indicijs extorta, nullius esset momenti, *Alex. cons. 166. vol. 7. Ciriac. contr. 180. nu. 21. & contr. 187. num. 21.* nec sufficeret, si solum fiat contra aliquem processus, & imputetur, *Farinac. q. 7. n. 10. vers. verum hæc limitatio &c.* vbi, quod requiritur, declaratoria ad hoc vt dicatur
15 constare de qualitate assassinij, seu latrocinij.
16 Notandum tamen est, quod assassinium dicitur, quando quis pretio, aut præmio conuento mandat interfici, vel interficit Christianum; secus si Iudæum, vel alium infidelem, *Alex. d. cons. 166. vol. 7. Corn. cons. 202. nu. 4. & cons. 249. nu. 1. versus fin. vol. 1.* latè *Gabr. de malefic. lib. 7. concl. 1. num. 6. Clar. in §. assassinium, in princ. vbi de communi, Ciriac. contr. 105. n. 31.* vbi etiam obseruat, quod quando ceon munis est causa facientis, & dantis pecuniam, tunc non dicitur assassinium, *& contr. 199. num. 10. & seq.* vbi, quod assassinium non committitur nec per mandantem, nec per occidentem, præmio etiam interueniente; quando occidens erat pariter inimicus, vel passus fuerat iniuriam ab occiso; vnde si pater mandat filio, vt alium occidat, etiam proposito præmio, non dicitur committi assassinium, quia si pater erat inimicus, talis præsumitur etiam filius, vel saltem valde suspectus, ità vt occisus debuerit ab eo cauere, *vide Decian. tract. crim. lib. 9 n. 18. Caball. resol. crim. cas. 289. nu. 2. Farinac. q. 123. nu. 150. & seq.*
17 Secunda conclusio. Iudex originis, vel domicilij potest cognoscere de delicto per subditum commisso in alieno territorio, siue præcedat querela, seu accusatio partis offensæ, *Bart. in l. cunctos populos, n. 47. vers. item quæro &c. C. de Sum. Trin. & fid. cathol. Bald. cons. 393. num. 2. & 3. lib. 1. & cons. 348. vers. secundo quia &c. lib. 5. Loer. decis. 270. sub num. 3. Clar. d. q. 39. vers. sed quæro nunquid Iudex originis, vel domicilij &c. Farinac. d. qu. 7. num. 22.* in quo conueniunt omnes vtriusque iuris interpretes; siue Iudex ex officio procedat: nam cum possit procedere ad accusationem partis, sequitur, quod etiam per inquisitionem procedere possit,
18 cum inquisitio succedat in locum accusationis; interest enim Reip. & Iudici habere bonos subditos, & expurgare Prouinciam malis hominibus; ex quo capite potest Iudex procedere etiam per inquisitionem, cum inquisitio principaliter fiat propter vtilitatem publicam, *l. si quis in hoc genus, C. de Episc. & cleric.* & hæc est magis communis opinio, magisque conducibilis ad conseruationem pacifici status Reip. *Bart. in d. l. cunctos populos, nu. 47. Bald. d. cons. 393. nu. 3. Boss. in tit. de for. comp. n. 182. vers. vltimò in hac materia &c. Abb. in cap. cum contingat, n. 7. de for. compet. Guid. Pap. decis. 202. nu. 5. Decian. tract. crim. tom. 1. lib. 4. cap. 17. nu. 2. Clar. d. q. 39. vers. sed quæro nunquid &c.* vbi dicit, quod hanc opinionem generalis consuetudo videtur approbasse: publicè enim interest, vt hi, qui origine, vel habitatione sunt subditi, rectè viuant, & vbicunque delinquant, à suo etiam Iudice puniantur; alioquin magna daretur occasio delinquendi, quia quilibet scelestus ad delinquendum in alienas Prouincias properaret, si sciret, se in loco, vbi habitat, puniri non posse, *Vinc. de Franch. decis. 66. The-*
19 *saur. decis. 90. nu. 2. & 5.* vbi dicit, quod delicta non puniuntur principaliter propter offensam territorio factam, sed propter odium criminis, & ne delicta remaneant impunita, cum iura, & pax publica violentur, quæ vbique vigent, & dominantur
20 tam in loco originis, & domicilij, quàm in loco delicti, *Ludouic. decis. Lucen. 16. num. 25. & seq. Magon. decis. Lucen. 36. nu. 1. & decis. 70. nu. 3.* quamuis contrarium sentiant *Cenall. in spec. opin. commun. q. 678. num. 9. & seq. & alij apud Ciriac. contr. 399. num. 13.* vbi asserunt, quod ciuis, vel domicilium habens in loco, non potest puniri sine querela partis pro homicidio commisso in alieno territorio, *Farinac. in Pract. crim. q. 7. nu. 23. vers. limita 3.* vbi dicit, Iudicem originis, vel domicilij ita demum posse procedere, si Iudex loci delicti fuerit negligens, secus si ipse contra delinquentem processerit, *Carleual. de Iudic. lib. 1. tit. 1. disp. 2. q. 7. sect. 2. num. 845. & seq.* vbi dicit, pro delicto commisso in vno Regno, & Principatu, non posse reum puniri in alio Regno, sed securum esse, & liberum ab omni accusatione, & molestia, dum ibi degit, siue sit originarius, siue domiciliarius, siue vagabundus, vel profugus.

Tu verò non recedas à primò dicta sententia, quæ verior est, & magis consulit bono publico.

21 Quare statim commisso delicto quilibet

Iudex

Iudex tam originis, quàm domicilij, & loci, vbi commissum fuit delictum, potest contra delinquentem procedere sive ad instantiam partis, siue etiam ex officio, seruatis tamen seruandis, & habitis legitimis indirijs: nec erit locus remissioni, si ipsi Iudices procedentes sint sub diuersis Præsidibus Prouinciæ; sed si sunt sub eodem Præside, solet semper reus remitti ad Iudicem loci delicti, si ipse remissionem petierit, & processerit statim post commissum delictum, & in contumaciam inquisitum damnauerit, nisi aliud ex causa ipsi Præsidi videatur; debentque dicti Iudices alter alterum adiuuare, & indicia, quæ habent, ad alium transmittere, vt melius iustitiæ locus esse possit; verum si reus sit
22 in aliquo ex dictis locis carceratus, solent alij Iudices supersedere: & si in eo loco fuerit punitus, vel absolutus, facta fide de huiusmodi punitione, vel absolutione, non potest amplius per alios Iudices molestari, siue simus sub eodem Præside, vel Principe, siue in diuersis iurisdictionibus, & territorijs, dummodò fraus absit, *Clar. d. q. 39. vers. sed quæro nunquid &c. & q. 38. vers. hoc tamen &c. Caball. resol. crim. 162. nu. 26. & seq. Franch. dec. 37. nu. 2. & 3. & decis. 88. nu. 5. & 6. Thesaur. decis. 90. nu. 7. Farinac. d. q. 7. nu. 25. & 26.* alioquin sequeretur, quod bis de delicto quæri posset, *contra textum in d. l. licet, §. fin. vide Decian. tract. crim. lib. 4. cap. 16. nu. 7. Baiard. ad Clar. d. q. 39. nu. 3.* vbi, quod non possunt alij Iudices bona publicare, si reus primam condemnationem soluerit, *Boss. de for. comp.*
23 *nu. 96.* vbi dicit, quod si reus in primo iudicio compareat, & suam purget contumaciam, poterit impedire secundum, allegando præuentionem.

24 Et hoc quidem procedit, quando quis fuit absolutus tanquam innocens, vel quia probauerit negatiuam, vel mortuum fuisse ab altero occisum, vel quid simile; secus si fuerit absolutus ex hactenus deductis, quia tunc poterit Iudex loci delicti molestare, & carcerare reum absolutum in loco originis, vel domicilij, *Farinac. d. q. 7. nu. 26. vers. & quamuis &c.*

25 Item procedit, si delinquens conuenienti, & debita pœna fuerit punitus: quia tunc pro eodem delicto amplius molestari, seu condemnari non posset, etiamsi omissa esset in primo iudicio aliqua qualitas, quæ aggrauaret delictum, *vt d. Bald. in l. & si seuerior, num. 18. vers. vnde dicit &c. C. ex quib. caus. infam. irrog. Boss. d. tit. de for. comp. nu. 82. & 83. Clar. d. q. 39. vers. sed quæro nunquid Iudex originis &c.* secus si pœna fuerit extraordinaria, & minor ea, quæ imponi debuisset: tunc enim posset delinquens iterum molestari, & puniri per alios Iudices vsque ad supplementum conuenientis pœnæ, *Boss. vbi supra num. 84.* vbi hoc intelligit, quando minor illa pœna esset absurda, & reprobata à lege, vt si pro homicidio fuerit inflicta pœna pecuniaria, secus si conueniret, licet esset minor, *Caball. d. cas. 162. num. 20. &*
26 *seq.* vbi dicit, quod etsi reus in loco delicti comparuerit, tamen si debitam condemnationem non soluit, potest molestari, & condemnari per Iudicem originis, vel domicilij, nè delicta remaneant impunita, *Farinac. d. q. 7. n. 26. vers. benè autem &c.*

27 Obserua tamen, quod si quis fuerit in vno loco, puta delicti, in contumaciam bannitus, & condemnatus, non potest in alio loco absolui, quàm in loco, vbi condemnatus fuit, *iuxta constitutionẽ Pij IV. edit. 12. Kal. Iunij* 1565. qua cauetur, vt
28 rei in contumaciam condemnari, & banniti non alibi ad suas defensiones faciendas admitti possint, quàm in loco, vbi condemnatio sequuta est, vel in Curia generali Prouinciæ, vbi delictum fuerit commissum: & quæcunque absolutiones in contrarium obtentæ, sint nullius roboris, vel momenti, ijsque non obstantibus contra ipsos absolutos ad executionem condemnationum factarum deueniri possit, & debeat, *prout refert Farinac. d. q. 7. num. 26. vers. item pariter &c.*

29 Obserua 2. quod si reus in vno territorio, seu loco domicilij, originis, vel delicti obtinuit gratiam à Principe illius loci, adhuc poterit in alio loco puniri, & molestari: quia etsi satisfactum sit quoad Principem illum, qui concessit gratiam, tamen non est satisfactum quoad alium Principem, *Boss. d. tit. de for. comp. nu. 85.* quod procedit, quandò essent diuersi Domini, & Principes; secus si locus delicti, domicilij, & originis est subiectus eidem Principi: tunc enim gratia facta prodest delinquenti vbique locorum, etiamsi fuerit vbique condemnatus, *vt d. Farinac. d. q. 7. n. 26. in princ.*

30 Obserua 3. quod reus contumax non potest opponere de pendentia litis, vel de præuentione alterius Iudicis, etiamsi in loco delicti fuerit in contumaciam condemnatus: nam si dicto beneficio vti posset, in eius potestate esset eludere pœnam: in loco enim originis, vel domicilij non posset conueniri, quia processus esset ceptus in loco delicti: & in loco delicti posset non comparere, & sic pœnam eluderet, *Bart. in l. sepulchri violati, nu. 2. & seq.*

ff. de Sepul. viol. Clar. d. qu. 39. verſ. ſed quaero nunquid Iudex originis &c. Grammat. dec. 26. nu. 10. Boſſ. in tit. de for. comp. nu. 82. verſ. iſtam tamen prauentionem &c. & nu. 96. verſ. ſed licet pars contumax &c. & in tit. de Banni nullit. ad fin. num. 11.
31 vbi dicit, quod ſi reus paſſus eſt, ſe condemnari in duobus locis, poterit cogi ad ſoluendam condemnationem in vtroque loco, niſi in primo indicio compareret, & ſuam contumaciam purgaret, vel primam condemnationem ſoluiſſet, *vt ſupra diximus, vide Bald. conſ. 124. num. 1. verſ. in contrarium facit &c. lib. 5. Alciat. reſp. 3. lib. 3. Caball. caſ. 162. nu. 12. & ſeq.*
32 Obſerua 4. quod Iudex originis, vel domicilij tenetur punire ſuum ſubditum delinquentem in alieno territorio, non ſecundùm ſtatuta loci originis, vel domicilij, ſi ſimpliciter loquantur de delinquente, ſed ſecundùm pœnam impoſitam á iure communi, vel ſecundùm ſtatuta loci, in quo deliquit, quatenus poſſit haberi notitia ſtatutorum loci delicti, *Bart. in d. l. cunctos populos, ſub nu. 48. C. de Sum. Trin. & fid. cathol.* vbi dicit, quod ſtatuta loci originis, vel domicilij, quæ reſpiciunt litis deciſionem, non porriguntur ad ea, quæ extra territorium commiſſa ſunt, niſi expreſsè diſponãt de eo, quod eiuis facit extra territorium, *Bald. conſ. 124. nu. 1. verſ. item conſidera &c. lib. 5. Clar. q. 85. verſ. tertius eſt caſus &c. vbi de communi, Corn. conſ. 232. nu. 3. verſ. & hinc eſt &c. lib. 4. & alij apud Caball. d. caſ. 162. nu. 31. & ſeq.*
33 Obſerua 5. quod reus in loco delicti, ſi ibi reperiatur, conueniri poteſt etiam ciuiliter perſonali, reali, & etiam mixta actione, *cap. fin. de for. compet. cap. de illis, 6. qu. 3. cap. 1. de priuil. in 6.* vbi, quod
34 exemptus delinquens extra locum exemptum, poteſt conueniri coram Ordinario eius diœceſis, in qua deliquit, non obſtante priuilegio exemptionis, *l. ſi cui, §. idem Imperator, & l. vlt. ff. de Accuſat. l. 1. & auth. qua in Prouincia, cum ibi not. C. vbi de Crim. ag. opor. l. 1. vbi Salic. C. vbi Senator. vel clariſſ. Auth. vt null. Iudic. §. ſi verò quis comprehenſorum, vbi gloſ. in ver. comprehendere, Azo in Sum. C. vbi de crim. ag. opor. nu. 1. Clar. q. 38. in princip. Boſſ. tit. de for. compet. num. 46.* vbi dicit,
35 quod delinquens in loco, nõ efficitur quidem ſubditus, ſed de foro illius loci quoad omnem effectum, & diſtringendi perſonam, & bona, ſi in loco delicti reperitur; & eodem modo, ſi non reperitur, facta citatione per litteras ſubſidiales, ſi Iudex, cui ſcribitur, paret, *Decian. tractat. crim. lib. 4. cap. 17. nu. 1. & ſeq. & nu. 29.* vbi addit,
36 quod nõ tantùm poteſt Iudex in ſuo territorio punire delictum in eo commiſſum, ſed etiam ſi fuerit cõmiſſum in mari adiacente territorio ſuo, *Gandin. de maleſic. tit. Quom. de maleſic. cognoſc. per inquiſit. nu. 2. Beer. dec. 270. nu. 2. Carleual. de Iudic. lib. 1. tit. 1. diſput. 2. qu. 7. ſect. 1. nu. 716. & ſeq.*
37 Obſerua 6. quod Iudex loci commiſſi delicti poteſt priuare clericum delinquẽtem beneficio, quod habet in alia Diœceſi ſub diuerſo Epiſcopo, ſi id in ſententia expreſſerit, *cap. poſtulaſti, vbi gloſ. & DD. de for. compet. Oltrad. conſ. 17. nu. 3. Card. in clem. paſtoralis, verſ. denique, num. 10. in 2. qu. in fin. de Re iud. Diaz. in Pract. crim. canon. cap. 134. nu. 4. verſ. & aduerte, quod Iudex &c. Caball. reſol. crim. caſ. 25. num. 9. & 10.* vbi dicit, quod tunc Iudex loci beneficij, exequitur ſententiam Iudicis loci commiſſi delicti, *Iordan. Elucubr. diuerſ. lib. 8. tit. 1. de Conſtit. nu. 79.*

SVMMARIVM.

1 Quando reus remitti debeat ad locum delicti, & quando non, & num. 2. cum ſeq.
3 Officialis á loco officij aufugiens, vbique puniri poteſt de delictis in officio commiſſis.
4 Iudex remittens ſemper debet cognoſcere, an reus ſit culpabilis.
5 In delictis publicis eſt facienda remiſſio ad Iudicem loci delicti, etiamſi offenſus reum accuſauerit apud Iudicem loci originis, vel domicilij.
6 Remiſſio non eſt facienda in leuioribus delictis, nec etiam in atrocibus, quando agitur ciuiliter de crimine.
7 In priuatis delictis non fit remiſſio.
8 An Iudex loci originis, vel domicilij, qui in captura præuenit, vel reum condemnauit, teneatur reum remittere ad Iudicem loci delicti.
9 Si Iudex loci delicti non petierit remiſſionem, Iudex loci originis, vel domicilij poteſt licitè cognoſcere, & punire.
10 Curia Romana nunquam remittit delinquentem ad aliam Ciuitatem, ſeu Prouinciam.
11 An Iudex requiſitus teneatur reum remittere, ſi nullam iuriſdictionem in eum habeat.
12 Curia maior non remittit ad inferiorem.
13 Quando remiſſio deneganda ſit.
14 Cuius expenſis fieri debeat remiſſio.
15 Quid ſi in remiſſione magnæ eſſent facienda expenſæ.

Et

16 *Et quid si reus captus fuerit in loco alterius iurisdictionis.*
17 *Quæ pœna plectantur satellites capientes reum in alieno territorio.*
18 *Quando in causa hæresis fiat remissio.*

CAP. II.

An, & quando reus remitti debeat ad locum delicti.

1 QVando agitur de grauibus, & publicis criminibus, quibus principaliter offenditur Resp. & Iudices, inter quos tractatur de remissione, subsunt vni, & eidem Principi, siue Regi, aut Reip. reus remittendus est ad Iudicem loci delicti, alioquin Iudex requisitus per Superiorem cogi potest, & condemnari ad pœnam trium librarum auri, *l. non dubium est*, *§. illud*, *ff. de Custod. reor. auth. qua in Prouincia*, C. *vbi de crim. ag. opor. §. si verò quis comprehensorum, Auth. vt null. Iud. coll. 9. auth. si verò*, C. *Ad l. Iul. de Adult. Canonistæ in cap. Romana, §. contrahentes, de for. comp. in 6. Rol. cons. 60. nu. 2. cum seq. & nu. 23. vol. 2. Innoc. in cap. 1. de Raptor. Panorm. in cap. vlt. nu. 21. de for. comp. Guid. Pap.*
2 *dec. 202.* vbi dicit, quod in remissione rei facienda, vel impedienda hæc sunt consideranda, videlicet quod constet, crimen, de quo agitur, fuisse commissum in territorio Iudicis requirentis. 2. quod reus non commiserit maius crimen in territorio Iudicis, vbi detinetur, quia tunc pœna grauior absorberet minorem. 3. quod Iudex debitè requiratur, *Ceuall. quæst. 678. nu. 18. & 19. Farinac. in Pract. crimin.*
3 *q. 7. nu. 17.* subdens *nu. 18.* quod officialis à loco officij aufugiens, vbique etiam puniri poterit de delictis in officio commissis, *latè Ricc. in prax. Eccles. for. par. 2.*
4 *res. 75. vsque ad 86.* vbi dicit, quod Iudex remittens semper debet cognoscere, an reus sit culpabilis, *Boer. decis. 29. num. 1. Couar. pract. cap. 11. numer. 7. Clar. in Pract. crim. §. fin. quæst. 38. versic. est autem &c. Decian. tractat. crimin. lib. 4. cap. 13. numer. 7. & 8. & cap. 19. num. 1. & seq. latè Carleual. de Iudic. lib. 1. tit. 1. disp. 2. quæst. 7. sect. 2. per tot.* vbi etiam
5 obseruat, quod in delictis publicis, etiamsi offensus reum accusauerit apud Iudicem loci originis, aut domicilij, adhuc est facienda remissio ad Iudicem loci delicti, quia non potest offensus præiudicare Reip. offensæ, *l. iurisgentium, 7. §. si paciscar, ff. de Pact.* quod quidem optima ratione inductum est, tum quia maximè expedit Reip. vt scelera publicè puniantur in eo loco, in quo commissa sunt, propter exemplum, tum etiam quia in loco, in quo quis deliquit, faciliùs inuenitur delicti auctor, testesque comprobationis, quorum examen, si alibi fieret, delicta quotidiè remanerent impunita, *l. vlt. ff. de Accusat. l. capitalium, §. famosos, ff. de Pœn. §. hæc considerantes, Auth. vt omn. obed. Iudic.*
6 Ex his infertur 1. quod non est facienda remissio in leuioribus delictis, nec etiam in atrocibus, si agitur de crimine ciuiliter, quia tunc cessaret ratio publici exempli, *Clar. in d. q. 38. vers. item scias &c. Panorm. in cap. fin. nu. 15. de for. compet. Aufrer. ad Capell. Tolosan. dec. 319. Couar. pract. cap. 11. nu. 7. vers. octauo &c. Duen. reg. 378. limit. 3. Decian. tract. crim. lib. 4. cap. 19. nu. 5. Farinac. in Pract. crimin. q. 7. nu. 36. Carleual. d. lib. 1. tit. 1. disp. 2. q. 7. sect. 2. nu. 853.*
7 Infertur 2. quod in priuatis delictis, qualia sunt furta, iniuriæ, & alia huiusmodi, si principalis offensus accusauerit reum apud Iudicem domicilij, vel originis, vel aliàs competentem, reus remitti non debet, quia in priuatis delictis principaliter offensa sit parti, seu priuatæ personę, accessoriè verò, & secundariò fit Reip. *latè Carleual. d. disp. 2. q. 7. sect. 2. num. 807. & seq.*
8 Infertur 3. quod Iudex originis, vel domicilij, etiamsi in captura quocunque modo præuenerit, vel etiam reum condemnauerit, tamen requisitus à Iudice loci delicti tenetur reum remittere, vt per eum fiat executio in eodem delicti loco, *d. l. capitalium, §. famosos, ff. de Pœn. Boss. in tit. de for. comp. nu. 48. Thesaur. decis. 90. Alciat. resp. 13. nu. 2. lib. 7. Carleual. loco proximè cit.* quamuis alij in tali casu contrarium senserint, *quos vide apud Farinac. q. 7. nu. 24. Decian. tract. crim. lib. 4. cap. 19. nu. 12. Grammat. dec. 26. num. 5. Couar. pract. cap. 11. nu. 6. vers. sextò in hoc &c.* vbi, quod non tenetur Iudex originis, vel domicilij remittere, postquam condemnauit.
9 Infertur 4. quod si Iudex loci delicti nō petierit remissionem, Iudex loci originis, vel domicilij poterit licitè cognoscere, & punire, cum non teneatur id agere ex officio, *Panorm. in d. cap. vlt. nu. 15. de for. comp. Guid. Pap. d. dec. 202. Boer. dec. 29.*
10 vbi etiam dicit, quod Curia Romana nunquam in aliquo casu remittit delinquentem ad aliam Ciuitatem, seu Prouinciam, *Ceuall. d. q. 678. nu. 18. & seq. Thesaur. dec. 90.*

dec. 90. nu. 7. Couar. pract. cap. 11. nu. 5. vers. quarto erit animaduertendum &c. Decian. tract. crimin. lib. 4. cap. 19. nu. 1. Farinac. d. q. 7. nu. 38.

11 Infertur 5. quod Iudex requisitus tenetur reum remittere, etiamsi nullam iurisdictionem in eum habeat ratione originis, vel domicilij, vel alio modo, *Couar. pract. d. cap. 11. nu. 6. Clar. d. qu. 38. vers. sed quid si Iudex &c.* vbi dicit, quod attendi debet solummodò iurisdictio Iudicis id petentis, non autem eius, à quo petitur remissio, *Mandell. cons. 208. nu. 15.* vbi dicit, quod Iudex in tali casu eo ipso quod requiritur à Iudice maiori, qui iurisdictionem habet in reum, censetur actum expedire vti delegatus, *Farinac. d. q. 7. nu. 33.*

12 vbi obseruat, quod inter Iudices, qui sint sub eodem Principe, facienda est remissio, quando petitur a Iudice, qui sit in iurisdictione par, vel superior Iudice requisito: quia si Iudex requisitus superior iurisdictione sit, non remittit ad Iudicem inferiorem, etiamsi esset sub eodem Principe, sed Ipse cognoscit de crimine, ex vulgato dicto, quod Curia maior non remittit ad inferiorem, *Carleual. lib. 1. tit. 1. disp. 2. q. 7. sect. 2. nu. 819. & seq.* vbi contrarijs respondet.

13 Infertur 6. remissionem esse denegandam, vbi Iudices, inter quos de remissione agitur, subsunt diuersis imperijs, & Principibus, *Bald. in l. Praeses, 3. num. 4. ff. de offic. Praesid. Boer. dec. 29. nu. 5. Aufrer. ad Capell. Tholos. dec. 319. Decian. tract. crim. lib. 4. cap. 19. nu. 10. Couar. pract. cap. 11. nu. 10.* vbi dicit, hanc sententiam communi vsu, & praxi Christiani orbis esse receptam, *Carleual. loco cit. d. disp. 2. q. 7. sect. 2. nu. 817. & 829. cum seq.* quod procedit, etiamsi diuersa regna, & principatus sint sub vno Principe, quando coniunguntur equè principaliter, ità vt vnumquodque regatur suis legibus, quemadmodum regebantur ante vnionem; tunc enim ex vno illorum regnorum ad alterũ remissio fieri non debet, quia eo casu considerari debent ac si essent omninò separata, & persona Regis subit vicem duorum Regnorum; secus quando essent vnita accessoriè, ità vnum alteri accedat, & fiat vnum cum illo, illiusque, cui accedit, legibus regatur, *per tex. in l. tutorem, 22. ff. de His, quib. vt indign. Bart. in l. si conuenerit, 18. §. si nuda, nu. 1. & seq. ff. de Pignor. act. Gonz. ad reg. 8. Cancell. glos. 5. §. 7. nu. 119. cum seq.*

14 Quaeres, cuius expensis fieri debeat remissio? Resp. quod facienda est expensis accusatoris, si ille eam petierit, aut eo instante fuerit à Iudice loci delicti postulata; alioqui si ex officio petatur à Iudice requirente, ille, qui remissionem petit, ex publico aerario expensas subministrabit, *Couar. pract. cap. 11. nu. 11. Vinc. de Franch. decis. 332. nu. 4. Vrsill. ad Afflict. decis. 71. num. 2. Menoch. de Arbitr. Iud. cas. 228. num. 5. Carleual. de Iudic. d. lib. 1. tit. 1. disp. 2. q. 7. sect. 2. num. 863. & seq.* vbi

15 subijcit, quod si in remissione huiusmodi deberent fieri magnae expensae, vt quia remissio peteretur ad locum longè distantem, tunc remissioni non esset locus, praesertim si plus haberet dispendij translatio, quàm esset poena praesenti reo infligenda, *per tex. in l. mediterranea, Cod. de Annon. & tribut. lib. 10.*

16 Notandum est etiam, quod reus captus in loco alterius iurisdictionis, restituendus est Domino territorij, vbi captus fuit, siue exequutores loci delicti insequuti eum fuerint à loco commissi delicti ad locum alterius Iudicis, siue eum ceperint in territorio eiusdem loci delicti, & captus de manibus exequutorum, seu satellitum aufugerit in alium locum alterius iurisdictionis, & illi insequentes, eum ibi ceperint, *Bald. in l. fin. in 1. lectur. ff. de iurisd. omn. Iud. Boer. dec. 29. nu. 8. Clar. in Pract. crim. qu. 96. vers. sed quid si bannitus &c. Farinac. q. 7. nu. 40. limit. 9. Rolan. cons. 60. num. 16. Corn. cons. 159. n. 9. vol. 2. Boss. tit. de captur. nu. 34.* vbi, quod captus in alio territorio debet statim dimitti, & pristinae libertati restitui, cum talis captura sit nulla, *& tit. de fauor. defens. nu. 7. Caball. resol. crim. cas. 291. per tot.*

17 vbi etiam dicit, quod ipsi exequutores, qui in alieno territorio reum ceperunt, cum Dominum illius territorij offenderint, ibique forum ratione offensae sortiantur, veluti carcerem priuatum committentes, & iurisdictionem, & merum imperium vsurpantes, pena vltimi supplicij puniri possunt; quod quidem procederet, quando alterius iurisdictionem vsurpant in arduis; secus in leuibus, quia tunc mitiori pena puniuntur, *vide Cephal. consil. 229. num. 6. & seq. lib. 2. Vermigliol. cons. 276. nu. 5. & seq.*

18 Notandum 2. quod licèt in causa haeresis saepè soleat fieri reorum remissio ad Inquisitorem, in cuius iurisdictione delictum fuit commissum, *iuxta auth. vt nulli iudicum, §. si verò quis comprehensorum,* vbi *Bart.* tamen aliquando ex iustis causis denegatur, vt si timeretur, nè reus in itinere interciperetur ab amicis, vel consanguineis: tunc enim melius est, vt reus puniatur in loco, vbi moratur, quàm vt remittatur

tatur ad locum commissi delicti, *Scacc. de Iudic. lib. 1. cap. 43. nu. 4.* vbi etiam obseruat, quod licèt Inquisitor territorij, in quo reus delictum commisit, possit per proprium nuncium citare eumdem reum, ipsumque capere in alieno territorio, cum in tali casu procedat vti delegatus Papæ, *cap. vt inquisitionis, de Hæret. in 6. cap. multum, 3. q. 6. cap. ita Dominus, dist. 19.* solet tamen talis Inquisitor attenta praxi in casibus occurrentibus litteras requisitorias mittere ad Episcopos, & Inquisitores eorum locorum, *vide Dian. resol. mor. par. 4. tract. 8. res. 7.*

S V M M A R I V M.

1 *Iudex loci potest sua auctoritate ministros Curiæ constituere.*
2 *Iudex tam ordinarius, quàm delegatus Assessorem sibi adiungere potest.*
3 *Quando Iudex à litigantibus cogi possit, vt Assessorem assumat.*
4 *Assessor Iudicis iurisdictionem non habet, & ideò iudicare, ac sententiam ferre non potest.*
5 *Iudex deputare potest Notarium, Nuncium, ac promotorem fiscalem.*
An tales astringi possint ad officium exercendum, ibid.

C A P. III.

An Iudex possit sua auctoritate Ministros curiæ constituere in loco suæ iurisdictionis.

1 Resp. affirmatiuè: quia iurisdictione concessa, vel data siue à lege, siue ab homine, ea data censentur, sine quibus illa commodè exerceri nequit, *cap. 1. & cap. præterea, de offic. deleg. Guid. Pap. dec. 60. Rosenth. de feud. cap. 12. conclus. 5. nu. 50.*
2 *& alij communiter.* Vnde Index tàm ordinarius, quàm delegatus Assessorem sibi asciscere, & adiungere potest, *l. 1. & tot. tit. ff. de Offic. Assess. l. metum, 9. §. sed ex facto, ff. Quod met. caus. l. 1. & l. liceat, 12. C. de Assess. cap. cum ab omni, 10. vbi Canonista, de vit. & honest. cleric. cap. statutum, §. Assessorem, vbi etiam DD. de Rescript. in 6. latè Menoch. de Arbitr. Iud. cas. 153. Rosenth. loco cit. conclus. 9. nu. 1.*
3 *& seq.* non tamen Iudex inuitus à litigantibus, vt sibi Assessorem adiungat, compelli potest, nisi sit imperitus, seu scientia iuris non instructus: tunc enim altero litigantium, etiam solo petente, talis Iudex ad id cogi posset, *vt d. Rosent. d. concl. 9. num 3. & seq. & ibidem litt. F. vbi alios alleg. at.*
4 Obserua tamen, quod iure ciuili Assessores Iudicum iurisdictionem non habent, ac propterea iudicare, ac sententiam proferre nequeunt, cum eorum officium sit tantùm Iudicem instruere, & iuuare, *l. 2. C. de Assess. glos. in l. 1. ver. epistolis, ff. eod. tit. de Offic. Assess. Bart. in l. præcipimus, 32. §. quod si à Duce, nu. 2. C. de Appell. Bald. in auth. ad hæc, nu. 2. C. de Iudic. Specul. in tit. de Assess. §. 4. rubr. Assessoris officium quod sit, Rosent. d. conclus. 9. num. 6. & 8.*
5 Item Iudex deputare potest Notarium, siue Actuarium, ac Nuncium, & Promotorem fiscalem, *Bald. in cap. quoniam contra, nu. 9. de Probat. Rosent. d. cap. 12. concl. 9. nu. 19. & seq.* vbi etiam dicit, quod tales astringi possunt ad officium exercendum, exceptis ijs, quorum dignitati non congrueret tali munere fungi.

S V M M A R I V M.

1 *Carceratus pro vna causa ciuili, potest pro alia causa ciuili, vel criminali detineri.*
2 *Carceratus pro debito fiscali, potest recommendari pro debito priuato, & è contra.*
3 *An carceratus pro causa criminali, possit detineri pro causa ciuili, & num. 4. cum seq.*
4 *Post condemnationem criminalem non debet executio differri: limitatur nu. 8.*
5 *Iudex criminalis dicitur maior Iudice ciuili.*
6 *Quid si aliquis non detineatur in carceribus, sed in alio loco sub fideiussione de non discedendo.*
7 *Relaxatus à carceribus, in quibus pro causa criminali detinebatur, non potest per spatium horæ pro ciuili causa capi.*
8 *Quando differri possit executio condemnationis criminalis.*
9 *Carceratus pro causa criminali, potest arrestari pro debito fiscali.*
10 *Carceratus pro vna causa criminali, potest detineri pro alia criminali.*
11 *Quando carceratus ab vno Iudice possit ab alio Iudice in eisdem carceribus arrestari.*
12 *Captus iniustè, vel nulliter pro vno debito, non potest pro alio debito arrestari, sed relaxandus est, & reponendus ad locum, vbi fuit captus: limitatur num. 13. & seq.*
13 *Quid si verè constaret de debito.*
14 *Et quid in mandato suspicionis fugæ.*
15 *Et quid in causis criminalibus.*

An

16 *An is, qui detinetur in carcere pro vna causa criminali, validè citari possit pro alia.*
17 *Quando Iudex in causa criminali teneatur pro reo admittere procuratorem, & num. 20.*
18 *An reus, cui assignata fuit domus pro tuto carcere, si inde aufugiat, & postea redeat, incidat in aliquam pœnam.*
19 *An pœna relegationis, & exilij censeatur pena corporis afflictiua, & nu. 21.*
20 *In Iudicijs, in quibus pœna non infligitur corporalis, procurator admittitur.*

CAP. IV.

An, & quando carceratus pro vna causa possit in eisdem carceribus detineri pro alia.

1 PRemittendum est, quod carceratus pro vna causa ciuili, potest etiam pro alia causa ciuili detineri, quatenus prima captura subsistit: quemadmodum carceratus pro causa ciuili potest etiam recommendari pro causa criminali, *Bart. in tract. de carcerib. nu. 19. & 20. & in l. quoties, C. de Exactor. tributor. lib. 10.* vbi etiam
2 dicit, quod carceratus pro debito fiscali, potest recommendari pro debito priuato, & è contra, *Bald. cons. 90. lib. 5. Guid. Pap. dec. 61. nu. 3. Peregrin. de Iur. fisc. lib. 6. tit. 7. de Debitor. fiscal. nu. 23. vers. item debitor, Caball. resol. crim. cas. 299. n. 30. & seq. Coler. de Process. execut. par. 1. cap. 2. num. 139.*
3 Quæritur igitur, an carceratus pro causa criminali, possit detineri pro causa ciuili? negatiuè respondet *Farinac. in Pract. crimin. q. 27. nu. 155. vers. captus tamen pro delicto &c.* vbi dicit, hanc esse verio-
4 rem, & receptiorem sententiam: ratio est, tum quia post condemnationem crimina-
5 lem non debet executio differri; tum quia Iudex criminalis dicitur maior Iudice ciuili; & ideò detentus à maiore tribunali, non potest retineri ab inferiore, *l. contra pupillum, ff. de re iud. latè Caball. d.*
6 *cas. 299. num. 18. & seq.* quod procedit etiam quoad eum, qui fuit detentus in palatio, in Ciuitate, in Castro, vel in alio loco determinato sub pœna, aut fideiussione de non discedendo, *Peguer. dec. 135. Ver-*
7 *migliol. cons. 351. nu. 2.* vbi addit, quod relaxatus à carceribus, in quibus pro causa criminali detinebatur, non potest per spatium horæ pro ciuili causa capi, seu carcerari, *ex Constitut. Pauli V.*
8 Limita 1. quando habita modica dilatione in executione pœnæ corporalis potest consuli illi, qui petit pecuniam, præsertim si causa ciuilis esset tempore petitura, *Bart. cons. 221. vers. quandoque vna executio &c. vol. 1. Clar. in pract. crim. §. fin. quæst. 97. in princ. vers. ego verò dicerem &c.* vbi asserit, non esse denegandam breuem dilationem, puta bidui, vel tridui, quando appareret, illam non peti in fraudem differendæ, aut vitandæ executionis, nec subesset timor, quod condemnatus posset è carceribus euadere, aut alterius scandali, *Peguer. dec. 69. num. 2.* quod magis procederet, quando reus condemnatur in pœnam exilij, vel aliam leuiorem, *vide Cancer. var. par. 2. cap. 7. nu. 138. Boss. in tit. de Captur. nu. 91. vers. scias etiam &c.*
9 Limita 2. in debito fiscali, quia tunc carceratus etiam pro causa criminali poterit arrestari, nam fiscus in hoc est priuilegiatus, nec aliquis ordo requiritur, dummodò constet de credito, *Caball. d. cas. 299. nu. 32. Vermigliol. cons. 351. nu. 1. & 2. post Bald. cons. 90. in fin. vol. 5.*
10 Limita 3. quando agitur de alia causa criminali, nam carceratus pro vna causa criminali potest detineri pro alia criminali, *Bart. in tract. de Carcer. sub num. 31. vers. sed si esset positus in carceribus &c. & cons. 22. vers. si verò executio &c. lib. 1. & in l. 2. §. qui exhibendi, num. 4. vers. vlterius quæro &c. ff. de Custod. & exhib. reor.* vbi dicit, quod illa recommendatio præualebit, quæ fit propter grauius crimen; vnde executio prima differtur, si causa, super qua debet secundò cognosci, cõtinet grauius delictum, *Clar. in pract. crim. §. fin. q. 34. vers. de carcerato &c. Farinac. q. 7. nu. 42. vers. limita 10. ad fin. & q. 27. n. 154. vers. limitando &c. Caball. d. cas. 299. nu. 1. & seq.*
11 Sed quæres, an carceratus ab vno Iudice, possit ab alio Iudice in eisdem carceribus arrestari? Resp. affirmatiuè, quando ambo Iudices sunt sub eodẽ Præside Prouinciæ, secus si sub diuersis dominijs, *vide Clar. & Farinac. locis supra citat.*
12 Quæres 2. an captus iniustè, vel nulliter pro vno debito, possit pro alio debito arrestari? Resp. negatiuè, *Bald. consil. 90. vol. 5.* vbi dicit, quod non potest quis vti adminiculo carceris, nisi cum sua causa, suisque vitijs: vnde oportet, quod primò relaxetur qui iniustè detinetur, *Borgnin. dec. 1. nu. 45.* vbi dicit, quod si qui relaxatur, debet ita relaxari, vt non possit iterum capi saltem per spatium horæ, *vt supra*

pra diximus Thesaur. dec. 220. *nu.* 2. *& 3.*

13 Hæc tamen conclusio limitatur 1. quando verè cõstaret de debito vel per confessionem carcerati, vel alio modo, *Crauett. conf.* 46. *nu.* 7. *& conf.* 65. *nu.* 4. *Canceri var. par.* 2. *cap.* 10. *num.* 27. *Rot. dec.* 151. *nu.* 5. *par.* 2. *Diuers.* vbi resoluit, quod si captura, & carceratio esset nulla etiam ex defectu citationis, in tali casu deberet substineri, nec esset locus relaxationi.

14 Limitatur 2. in mandato suspicionis fugæ, quando periculum est in mora: tunc enim receditur à regulis iuris communis, vt periculum euitetur, *latè Mascard. de Probat. conclus.* 823. *num.* 19. *& seq.* vbi etiam obseruat, quod suspicionum causæ post capturam debent plenè probari, & iustificari, alioquin captura redderetur iniusta, & ideò tanquam facta contra iustitiam esset reuocanda, *Alex. conf.* 19. *lib.* 3. *Cancer. loco cit. d. cap.* 10. *nu.* 26.

15 Limitatur 3. in causis criminalibus, in quibus ad euitandos inanes circuitus captura confirmatur, vbi superuenirent probationes liquidæ, ità vt si captus non fuisset, capi posset, dummodò Iudex non vti priuatus, sed vt Iudex processerit, licèt in aliquo requisito ad capturam defecerit, *Cancer. var. d. cap.* 10. *nu.* 28. *Scaci. de Iudic. lib.* 1. *cap.* 94. *nu.* 1. vbi id intelligit, quando notoriè, & plenè constaret, quod reus denuò esset carcerandus, aliàs esset liberè relaxandus.

16 Quæres 3. an is, qui detinetur in carcere pro vna causa criminali, validè citari possit pro alia? negat *Bart. in. l.* 2. *num.* 8. *ff. de in ius voc.* vbi dicit, quod citatio facta, seu exequuta contra carceratum, non valet ipso iure, si Iudex citãs id sciat. contrarium verò tenuit *Bald. in l. nemo carcerem, num.* 6. *C. de Exactor. tribut. lib.* 10. *cuius sententia verior est per d. tex. in l. nemo carcerem, vers. si quis in obdurata &c.* quia talis carceratus potest comparere per procuratorem, *vt d. Mars. in pract. crim. §. attingam, nu.* 20. quod procedit, quando quis est carceratus in eodem loco, *Clar. in Pract. crim. §. fin. q.* 34. *vers. de carcerato autem &c. post mid.* vbi dicit, quod si est causa, propter quam ingeratur pęna corporalis, in tali casu non supersedetur in procedendo, sed reus solet recommendari in carceribus pro secundo delicto, & vno, eodemque tempore pro vtroque proceditur; si verò non ingeritur pęna corporalis, solet expectari, donec fuerit perfectus primus processus, si ipse id petat, non tamen relaxatur, nisi præstita fideiussione de iudicio sisti, & iudicato soluendo ex secunda causa.

Secus esset, quando reus reperitur carceratus in alio loco: in hoc enim casu expectandus est, donec relaxetur; alioquin sententia lata contra reũ esset nulla, dummodò tale impedimentum reus per suum procuratorem allegauerit, & terminum petierit ad illud probandum; ratio est, quia carcerati in vno loco, difficiliter possunt se in alio defendere, *Clar. loco cit. d. qu.* 34. *vers. de carcerato autem &c.* vbi dicit, quod etiamsi huiusmodi exceptio carcerationis opposita non fuerit, & ideò sequuta sit cõdemnatio in contumaciam, condemnatus, constito de ipsa carceratione, admittitur ad nonas defensiones, *latè Farinac. conf.* 17. *nu.* 28. *& seq.* vbi dicit, quod talis carceratio, si fuerit affectata, reum nullo modo excusat, vt si citatus in loco delicti, se constituerit in loco domicilij, vel aliàs malitiosè se gesserit arbitrio Iudicis, *Boss. in tit. de for. compet. nu.* 99. *Marsil. d. §. attingam,*

17 *nu.* 21. vbi obseruat, quod reus accusatus, & carceratus in vno loco, si accusatus, vel inquisitus fuerit in alio loco, potest tũc, si velit, propter necessitatem imminentem comparere, seu respondere per procuratorem, ità vt teneatur Iudex in tali casu procuratorem pro reo admittere, vel supersedere in causa, donec reus è carcere relaxetur, vt supra, & sic possit comparere personaliter.

18 Quæres 4. an reus, cui assignata fuit domus, vel alius locus pro tuto carcere sub certa pęna, si inde aufugerit, & deinde statim reuertatur, incidat in prædictam pęnã? Resp. quod alij affirmant propter contemptum Iudicis, præsertim si iuramento se se obligauerit de non discedendo: quo fit, vt mora redeundò purgari nõ possit, *ità Vulpel. respons.* 139. *lib.* 1. *Clau. Bertaz. in addit ad conf. Bartolomei patris* 80. *litt. A. vol.* 1. *Horat. Giouagnon. relat. inter consil. Farinac. conf.* 228. *nu.* 27. *& seq. lib.* 3. vbi subijcit, quod si pęna delicti sit corporalis, semper tota pœna pecuniaria exigitur: si verò sit pecuniaria, tunc nihil vltra eam exigi potest, promissione non obstante.

Alij verò negant, tum quia per reuersionem nihil deperit fisco, & Iudici ex discessu, seu fuga carcerati: & ideò pęna in fideiussione conuenta exigi non potest: in prętorijs enim stipulationibus, quæ videlicet iussu Iudicis, seu Prætoris fiunt, pęna conuentionalis exigi non potest, non dato interesse fisci, nec attenditur interesse alterius causæ, sed tantùm illius, pro qua fuit facta promissio; vnde nec pœna conuentionalis in stipulationibus conuentionalibus extraiudicialibus exigitur, nisi ad metam

intereſſe: tum etiam quia fugere, ſeu diſcedere non dicitur is, qui ſtatim redit, *Roman. conſ.* 193. *Herculan. de Caut. de non offen. cap.* 50. *nu.* 17. vbi dicit, quod non tenetur pœna fracti carceris qui exiuit de carcere, ſi poſtea rediјt, præſertim ſi iniuſtè detinebatur; quemadmodum nec dicitur fregiſſe cautionem qui ad Superiorem recurrit, quia in tali caſu non habet animum aufugiendi, *Honded. conſ.* 94. *nu.* 23. *vol.* 2. *Oſaſc. deciſ.* 70. *num.* 13. *& ſeq. Rot. deciſ.* 371. *nu.* 3. *par.* 1. *in nouiſſ. Ciriac. contr. for.* 101. *nu.* 26. *Farinac. conſ.* 122. *nu.* 29. *& ſeq.* vbi dicit, quod in hoc caſu nunquam vidit, nec reum, nec eius fideiuſſores condemnari: & hæc quidem ſententia vti mitior in praxi ſequenda eſt.

Alij tamen mediam ſequentes viam, aſſerunt, reum, ſeu fideiuſſorem in tali caſu nõ eſſe condemnandum ad integram pœnam in promiſſione contentam, attenta eius reuerſione; ſed de ſua temeritate impunitum non eſſe dimittendum; & ideò mitiori pœna plectendum putant arbitrio Iudicis, *ità Gram. conſ. ciuil.* 93. *quem refert, & ſequitur Farinac. in Pract. crim. q.* 30. *nu.* 73. *& ſeq.* vbi etiam obſeruat, quod pœna conuentionalis ſimpliciter adiecta etiam in prætorijs ſtipulationibus vltra id, quod intereſt, exigitur, niſi appareat, quod expreſsè adiecta ſit ratione intereſſe, *ex trad. per Seraphin. de Priuil. iuram. priuil.* 54. *Burſat. conſ.* 53. *nu* 38. 41. *&* 42. *vol.* 1.

Addit *Farinac. d. conſ.* 122. *n.* 31. quod is etiam, qui extra domum ſibi pro carcere aſſignatam captus fuit, non condemnatur ad integram pœnam, ſed cum eo ad compoſitionem deuenitur, & pœna in tali caſu minui ſolet pro medietate.

19 Quæres 5. an pœna relegationis, & exilij cenſeatur pœna corporis afflictiua? Reſp. negatiuè, ſed medio loco collocatur inter corporales, & pecuniarias, *vt inquit Cabal. reſol. crim. caſ.* 146. *nu.* 16. & ideò quando agitur de huiuſmodi pœna, poteſt procurator interuenire pro reo, ex regula communiter recepta, quod in iudicijs, in
20 quibus pœna non infligitur corporalis, procurator admittitur, *latè Menoch. de Arb. Iud. q.* 80. *nu.* 87. *& ſeq. & communem dicit Farinac. q.* 99. *num.* 67. *& ſeq. Clar. in Pract. crim. §. fin. q.* 32. *verſ. Hinc eſt &c.* vbi, quod procurator poteſt interuenire, ſiue relegatio ſit ad certum locum, puta in aliquam inſulam, vel Ciuitatem, quam vulgò confinationem appellant, ſiue à certo loco, puta ab aliqua Prouincia, ſeu Territorio, quod vocamus exilium, *Cherubin. in Compen. Bullar. ad conſtit.* 40. *Pij V. ſchol.* 2.

21 Limita, quando quis deportatur in Inſulam cum perpetuis vinculis, hæc enim pœna dicitur corporis afflictiua, *vt obſeruat etiam Cherubin. loco cit.*

SVMMARIVM.

1 *Quis ſit Iudex competens, quando delictum in vno loco inchoatur, & in alio perficitur, & nu. ſeq.*
2 *Mandatum ad delictum, etiam ſeorſim conſideratum, eſt punibile.*
3 *A quo Iudice puniri debeat is, qui exiſtens in vno territorio, emiſſo ſclopo occidit aliquem exiſtentem in alio territorio.*
4 *Quid ſi in confinio duorum regnorum, aut Ciuitatum aliqui delinquat.*
5 *In delictis ſub cenſura prohibitis attenditur territorium, in quo delictum conſummatur, non autem in quo inchoatur.*
6 *Is, qui exiſtens in Eccleſia, iacit ſagittam ad occidendum hominem exiſtentem extra Eccleſiam, non incurreret cenſuram latam contra occidentem in Eccleſia.*
7 *Quid ſi dum exiſtit extra Eccleſiam, ſagittam iaceret intra Eccleſiam, ibique hominem occideret.*
8 *Et quid ſi lethaliter alium vulnerauit in Eccleſia, & vulneratus non in Eccleſia, ſed extra eam moritur.*
9 *An vulnerans lethaliter aliquem in vno territorio, in quo lata eſt cenſura contra homicidas, ligetur cenſura, ſi vulneratus moriatur in alio territorio.*
10 *An cenſura lata ab Archiepiſcopo, extendatur ad Suffraganeos, & ad ſubditos ſuorum Suffraganeorum.*

CAP. V.

A quo Iudice puniri debeat Reus, quando delictum committitur in diuerſis locis.

1 IN hac quæſtione duo caſus ſunt diſtinguendi. primus eſt, cum delictum in vno loco inchoatur, in alio perficitur, tam reſpectu agentis, quàm reſpectu patientis, ideſt illius, qui deliquit, & illius, in quem delinquitur: puta ſi quis in vno territorio vulneret, & fugientem inſequutus in alio territorio occidat, vel ſi in vno territorio capiat, & liget, ligatumque ducat in aliud territorium, & ſpoliet, vel ſi in vno loco rapiat puellam, in alio violenter cognoſcat: & tunc delinquens poteſt puniri à Iudice vtriuſque territorij, ita tamen vt ſit locus

locus præuentioni, quia vtriusque Iudicis Reipublicæ censetur facta iniuria, *l. eum, qui nocentem* 18. *§. si nupta, ff. de Iniur. l.* 1. *Vbi de crim. agi oport. Boss. in tit. de for. compet. nu.* 59. *& 60. Decian. tract. crim. lib.* 4. *cap.* 17. *nu.* 6. *Clar. §. fin. q.* 38. *vers. praeterea quaero &c. Farinac. q.* 7. *n.* 45. subdens, quod si actus inchoationis esset licitus, vel non punibilis, tunc Iudex loci perfecti delicti tantùm competens erit, & ità sentiunt etiam *alij apud Carleual. de Iudic. lib.* 1. *tit.* 2. *disp.* 2. *q.* 7. *sect.* 1. *nu.* 728. *& seq.*

2 Secundus casus est, quando delictum in vno territorio inchoatur, in alio perficitur, non respectu vtriusque finis, sed respectu agentis tantùm, vel patientis tantùm: puta si quis in vno loco mandet, seu tractet, vt delictum fiat in alio loco, vel ratificet delictum in alio loco commissum: & tunc vterque Iudex est competens; videlicet Iudex loci, vbi mandatum factum est, & Iudex loci, vbi delictum ex mandato consummatum est; mandatum enim etiam seorsim consideratum, est punibile: nam is, qui in aliquo loco mandat, vt delictum fiat, re vera delinquit, & offendit Rempublicam illam, apud quam degit; & & ideò ibi imponenda est pœna condigna mandato, minor quidem effectu non sequuto, maior verò sequuto effectu; vnde solus Iudex loci, vbi factum est mandatum, erit competens, nec tenebitur remittere mandantem ad Iudicem loci, vbi delictum est consummatum: quemadmodum ad puniendum delictum consummatum ex mandato ortum, solus Iudex loci, vbi delictum est consummatum, censendus est competens, cum Iudex loci, vbi mandatum est delictum, non possit punire eum, qui in loco suæ iurisdictioni supposito nō deliquit, videlicet mandatarium, *d. l.* 1. *vbi Bald. & Sal. C. Vbi de crim. ag. opor. Gandin. de Malef. rubr. Vbi puniatur delinquens, nu.* 4. *Decian. tract. crim. lib.* 4. *cap.* 17. *nu.* 7. *Farinac. qu.* 7. *nu.* 48. *vers. verum ijs non obstantibus, Baiard. ad Clar. §. fin. q.* 38. *num.* 11. *& seq. Vincen. de Franch. dec.* 37. *nu.* 5. *& alij, quos refert, & sequitur Carleual. de Iudic. lib.* 1. *tit.* 1. *disp.* 2. *q.* 7. *sect.* 1. *nu.* 733. *& seq.* quamuis contrarium teneat *Panorm. in cap. vlt. nu.* 27. *de for. comp.* vbi dicit, quod mandans in vno loco, vt committatur delictū in alio territorio, sequuto effectu debet puniri, non vbi mandauit, sed vbi delictum subsequutum est, tum quia ibi destinatus est effectus delicti, tum etiam quia regulariter ex mandato solo quis non punitur, & & hanc communem dicit *Clar. lib.* 5. *sent. §. fin. qu.* 38. *vers. item quaero &c. Diten. reg.* 378. *ampliat.* 3. *Io. de Madijs relat. inter consil. crimin. Zilet. cons.* 60. *num.* 2. *lib.* 1. vbi dicit, hanc opinionem esse magis tutam, maximè attenta consuetudine totius Italiæ, secundùm quam attenditur delictum, non animus quantum ad corporalem pœnam infligendam, *& ità sensit etiam Io. Baptista Spada relat. inter consil. Farinac. cons.* 203. *nu.* 5. *& seq.* vbi dicit, quod Baro fabricans falsam monetam in suo Castro, si mandet, illam expendi in statu Ecclesiastico, sequuto effectu sortitur forum in dicto statu Ecclesiastico ratione huius delicti, etiamsi Castrum, in quo moneta cudebatur, sit feudum imperiale: & ideò potest in statu Ecclesiastico citari, & condemnari, dummodò repertus fuerit in loco, vbi delictum fuit consummatum, *per tex. in clem. pastoralis, vers. quod si punitio, de re iud. l.* 1. *& auth. qua in Prouincia, C. Vbi de crim. ag. opor. cap. fin. de for. comp.* sed prior sententia iuri magis consona videtur, & ideò in praxi ab ea non est recedendum.

3 Quæres, à quo Iudice puniri debeat is, qui existens in vno territorio emissa sagitta, vel sclopo occidit aliquem in alieno territorio existentem? Resp. quod vterque Iudex tam loci, in quo emissa est sagitta, quàm loci, in quem est emissa, & in quo homicidium, vel vulnus infligitur, est competens ad puniendum talem delinquentem, seruata præuentionis prærogatiua, *d. l.* 1. *C. Vbi de crim. ag. opor. Panorm. in cap. vlt. nu.* 25. *de for. compet. Carleual. loco cit. d. q.* 7. *sect.* 1. *nu.* 730. *& seq. & communem dicit Clar. d. q.* 38. *vers. item pone &c. Decian. tract. crim. lib.* 4. *cap.* 17. *num.* 9. *&* 10. *Farinac. q.* 7. *nu.* 46. vbi dicit, quod nè delicta remaneant impunita, delictum debet cuique territorio in solidū attribui.

4 Idem dicendum, quando in confinio duorum Regnorum, aut Ciuitatum aliquis delinquit; is enim potest similiter à Iudice vtriusque loci puniri, ità vt sit locus præuentioni, quia locus ille dicitur communis, *Bart. in tract. de Iurisd. n.* 14. *Panorm. loco cit. nu.* 26. *Boss. vbi supra nu.* 60. *Decian. nu.* 16. *Farinac. nu.* 51. *Clar. d. qu.* 38 *vers. praeterea quaero &c.*

5 Obserua tamen, quod in censuris, seu delictis sub censura prohibitis attenditur territorium, in quo delictum consummatur, non autem in quo inchoatur, quia ad censuram incurrendam actus completus requiritur, *secundùm communem Doctorum sensum, & tradit Bonacin. de Censur. in commun. disp.* 1. *q.* 1. *pun.* 11. *num.* 10. vbi dicit, quod si in aliquo loco lata esset

per statutum, seu constitutionem particularem excommunicatio contra stupratores Virginum, stuprator non incurreret censuram trahendo Virginem extra territorium illius loci, & consummando cum ea copulam extra territorium.

6 Ex quo infertur 1. eum, qui dum existit in Ecclesia, iacit sagittam ad occidendum hominem existentem extra Ecclesiam, non incurrere censuram latam contra occidentem in Ecclesia: quia delictum in tali casu inchoatur quidem in Ecclesia, sed extra
7 eam consummatur, & completur; è contra verò censuram incurreret is, qui dum extra Ecclesiam existit, sagittam iacit intra Ecclesiam, ibique hominem existentem occidit: quia homicidium completur in Ecclesia, licèt extra eam inchoatum sit, *ut post Suar. disp. 5. sect. 4. nu. 9. & alios d. idem Bonacin. dicto pun. 11. num. 11. & 12.*
8 vbi subijcit, quod vulnerans lhetaliter aliū in Ecclesia, incurrit censuram latam contra occidentem in Ecclesia, etiamsi vulneratus non moriatur in Ecclesia, sed extra, quia delictum in tali casu censetur com-
9 missum in Ecclesia; quemadmodum vulnerans aliquem lethaliter in vno territorio, in quo lata est censura contra homicidas, ligatur censura, quamuis vulneratus moriatur in alio territorio, vbi nulla contra homicidas censura lata est, quia delictum quoad actum externum censetur consummatū in eo territorio, in quo lata est censura, & in eo reus conueniri potest, non autem in eo territorio, in quo vulneratus moritur, cum vulnerans in eo territorio non deliquerit, *ut d. Bonacin. vbi supra nu. 12. Suar. loco cit. nu. 10. Salas de legib. disp. 14. sect. 5. nu. 73.*

10 Quaeres, an censura lata ab Archiepiscopo extendatur ad Suffraganeos, & ad subditos suorum Suffraganeorum? Resp. negatiuè, quia Archiepiscopus non potest regulariter censuris ligare Suffraganeos, nec eorum subditos, nisi existant in territorio ipsius Archiepiscopi, *Sayr. l. 1. c. 7. nu. 3. & alij apud Bonacin. d. disp. 1. q. 1. pun. 11. num. 19.*

SVMMARIVM.

1 *In accusatione, & inquisitione inseri debet locus, & tempus, alias accusatio, & inquisitio est ipso iure nulla, & num. 2. & seq. limitatur nu. 15. & seq.*

2 *Quid si delictum committatur in naui.*

3 *Locus, & tempus in accusatione, vel inquisitione deductum, probari debet, aliàs reus absoluitur.*

4 *Quando accusatio reddatur incerta.*

5 *Locus commissi delicti certificandus est saltem per duo confinia.*

6 *Quid si dictum fuerit, crimen fuisse commissum in domo Francisci existente in tali vicinia.*

Non praesumitur pluralitas actuum, sed praesumitur pluralitas rerum, nisi probetur identitas, ibidem.

7 *Quid si pars non opponat de loco, & tempore.*

8 *Quando locus loci sit necessariò exprimendus.*

9 *Dies, & hora delicti necessariò inseri non debent, & nu. 30. & seq. limitatur ibidem d. nu. 9.*

10 *Quando dies commissi criminis exprimi debeat, & nu. 30.*

11 *Debet exprimi locus, & tempus, etiam quādo opponuntur crimina per viam exceptionis.*

12 *Quid si ageretur ciuiliter aliqua actione, quae infamat de iure, vel de facto, & nu. seq.*

13 *In libello, in quo intentatur interdictum vnde vi, exprimi debet locus, & tempus spolij.*

14 *Quid si statuto caueatur, vt in causis criminalibus procedatur summariè, de plano, vel sine figura iudicij.*

Et quid si Notarius, vel alius falsitatem commiserit, ibidem.

15 *An, quando agitur de delictis, quae committuntur in omittendo, debeat inseri locus.*

16 *Quid si locus sit publicè notorius.*

17 *Et quid si fiat generalis inquisitio.*

18 *Et quid si inquisitio fiat ad aliquem remouendum ab officio.*

19 *Expressio loci, & temporis necessaria non est, quando inquiritur de crimine laesae maiestatis Diuinae, vel humanae.*

20 *Item non requiritur, quando agitur de delictis, quae habent tractum successiuum.*

21 *Nec in interdicto turbatae possessionis.*

22 *Nec quando agitur actione ciuili, quae non infamat.*

23 *An de hoc possit opponi post sententiam.*

24 *Locus, & tempus probari debent, quando agitur de delicto iterabili, secus si de delicto non reiterabili.*

25 *Quid si ageretur de falsitate commissa per testem.*

26 *Et quid si reus fateatur quidem delictum, sed diuerso loco, & tempore, ab eo, quod fuit deductum in accusatione, vel inquisitione, & nu. seq.*

27 *Quando ex processu inordinato, & nullo sequi possit condemnatio.*

28 *Quando omissio probationis qualitatis in inquisitione deducta operetur nullitatem inquisitionis, & quando non.*

Varia-

29 *Variatio circa locum, & tempus, facit censeri diuersum factum, & diuersum delictum.*
30 *Si accusator in accusatione posuit diem commissi criminis, & non probauit, debet succumbere: limitatur nu. seq.*
31 *Quid si dies appositus fuerit, parte, seu inquisito hoc petente.*
32 *In libello contra mandantem fieri delictum, debet describi locus, & tempus commissi maleficij, non autem locus, & tempus facti mandati: contrarium nu. 35.*
33 *Inspicitur locus, & tempus commissi delicti quoad pœnam delicti augendam, vel minuendam.*
34 *Quando opem ferre, vel consilium dare in furto noceat in foro externo.*
35 *Mandans ex mandato delinquit, etiam delicto aliter non sequuto.*
36 *Quando insultus fit in vno loco, & sequitur vulnus in alio, attenditur locus vulneris.*
37 *Quid si statutum pro insultu imponeret pœnam pecuniariam, & pro vulnere aliam pœnam.*
38 *In libello inseri debet locus, vbi quis percutitur, non locus, vbi quis moritur.*
39 *Locus homicidij, & non locus incepta rixa inspicitur.*
40 *Si vna qualitas in inquisitione exprimatur, & non probetur, sequi non potest condemnatio: declaratur, & limitatur nu. seq.*
41 *Quid operentur clausula, non se adstringens, saluo iure deducent, & super quibus omnibus &c.*
42 *In contractibus libellus non vitiatur ob non expressionem loci, & temporis, parte non opponente.*
43 *Ad quem spectet offensam remittere, seu pacem facere.*
44 *In accusatione quis præferatur.*
45 *An, & quando pendente causa ciuili, supersederi debeat in criminale.*

CAP. VI.

An in accusatione, & inquisitione inseri debeat locus certus.

1 RESP. affirmatiuè tam in delictis publicis, quàm priuatis: quemadmodum inseri etiam debet tempus certum, videlicet annus, & mensis, alioquin accusatio, & inquisitio esset ipso iure nulla ex defectu formæ, *l. libellorum, vbi DD. ff. de Accus. Bart. in l. 1. §. si publico, num. 12. ff. ad l. Iul. de Adult.* vbi dicit, quod in accusatione, & inquisitione poni debet annus, mensis, locus, & aliæ solemnitates, quæ ponuntur in *d. l. libellorum. Bald. cons. 353. n. 3. & cons. 428. nu. 1. vol. 5. Ang. in §. ex maleficijs, num. 10. Inst. de Action. Socin. iun. cons. 38. nu. 25. lib. 2. Corn. cons. 273. nu. 7. vers. nam respectu facti &c. vol. 1.*
2 vbi dicit, quod si delictum committatur in
naui, exprimi debet locus ipsius nauis saltem expressis pertinentijs circumstantibus, puta in mari Anconitano, vel simili, nam in maris aqua dari non possunt confines, qui non sunt, quia in alto maris aqua est communiter vniformis, & ideò non habilis ad demonstrandum aliter nisi per loca circumstantia, & *cons. 233. nu. 1. vol. 3.* vbi etiam obseruat, quod cum libellus accusationis, vel inquisitionis ob huiusmodi defectum sit nullus, totus processus, & sententia vitiatur, & est nulla, cum sententia necessariam relationem habeat ad libellum, & *cons. 260. n. 12. eod. vol. 3. & cons. 192.*
3 *nu. 9. vol. 4.* vbi, quod locus, & tempus in
accusatione, vel inquisitione deductum, probari debet, alias reus absoluitur, *Farinac. in pract. crim. q. 1. nu. 5. 12. & 29.* vbi dicit, quod si inquisitio contineat locum, & tempus, si de dicto loco, & tempore non probetur, sed de alio, non potest sequi condemnatio: sed reus absoluendus est; quicquid dicat *Mich. de Acolt. relat. inter cons. Ziet. cons. 53. nu. 16. lib. 2.* nisi enim exprimeretur locus, & tempus commissi
4 criminis, proculdubio incerta redderetur
accusatio, ita vt non posset reus probando negatiuã coarctatã, se aliquo modo defendere, neque, si opus esset, testes, qui contra eum deponerent, de falso conuincere, *Bart. in l. Prætor edixit, ff. de Iniur. Alex. in l. 1. nu. 30. ff. de Eden. Gail. Pract. obseruat. lib. 1. obseru. 64. nu. 9. & seq. Clar. in Pract. crim. lib. 5. §. fin. q. 12. vers. dixi exprimendum &c. Papien. in forma inquisitionis, §. cui cohæret* c. vbi dicit, quod
5 locus delicti commissi certificandus est sal-
tem per duo confinia, *Ruin cons. 10. nu. 2. vol. 5.* vbi obseruat, quod si fuerit dictum, crimen fuisse commissum in domo Franci-
6 sci existente in tali vicinia, non redditur
ex hoc locus certus, quia potest quis in vicinia habere plures domos: quamuis enim non præsumatur pluralitas actuum, præsumitur tamen pluralitas rerum, nisi probetur identitas, *ex trad. per Io. Andr. in cap. auditis, de Præscript.* vnde in tali casu inquisitio esset inepta eo quod peccaret in forma: & ideò processus non valeret, sed reus esset absoluendus ab obseruatione iudicij, *per tex. in d. l. libellorum, vers. quod*

si

si libelli, vbi Bart. ff. de Accusat.

7 Amplia, vt prædicta conclusio procedat, etiamsi pars non opponat, *vt tradunt DD. in l. edita, C. de Eden. & in specie Dec. nu. 34. Alex. nu. 132 & communem dicit Farinac. d. q. 1. nu. 15. Clar. loco cit. quicquid dicat Papien. in form. libell. in act. hypothec. §. ex memoratis, nu. 9.*

8 Amplia 2. vt etiam locus loci sit necessariò exprimendus, quando delictum non esset æqualiter vbique punibile, quicquid sit, quando delictum est æqualiter punibile in vtroque loco; *Farinac. d. q. 1. n. 12. Papien. in forma inquisitionis, §. in domo dicti Iacobi &c. post Bart. in l. non solum, §. sed vt probari possit, ff. de Nou. oper. nunc.* vbi dicit, quod quando factum non est punibile in qualibet parte loci, debet exprimi, & probari illa pars loci, in qua factum est punibile, aliàs sequi non potest condemnatio, *& in d. l. libellorum, n. 3. & 12. ff. de Accusat.* vbi etiam obseruat, quod

9 licèt dies, aut hora delicti necessariò inseri non debeat, sed tantùm mensis, & annus, fallit tamen, si delictum esset solum punibile certa die, vel hora certi mensis, quia tunc inseri debet etiam dies, vel hora, cum in tali casu qualitas temporis, & illius particularis diei sit fundamentum intentionis inquirentis, & ideò debet præcisè probari, *iuxta tex. in l. matrem, vbi Paul. de Castr.*

10 *C. de Probat.* idem dicendum, si reus id petat, quia fortè intendit ad sui defensionem probare, quod eo die erat in alio loco remoto à loco delicti, nisi id calumniosè petat, quod arbitrio Iudicis relinquitur, *Gail. loco supra cit. Farinac. d. q. 1. nu. 18. 19. & 22.* vbi etiam dicit, quod si Accusator, aut Iudex ignorant diem commissi delicti, tunc non tenentur illum exprimere, etiamsi reus illum exprimi petat, *latè Boss. in tit. de Inquisit. nu. 92. vide quæ scripsimus in tract. de Tempor. legal. lib. 4. cap. 12.*

11 Amplia 3. vt debeat exprimi locus, & tempus, etiam quando opponuntur crimina per viam exceptionis, *Bart. in l. 1. nu. 8. ff. de except. & in l. Prætor edixit, nu. 1. ff. de Iniur. & in l. viro, atque vxore, n. 6. ff. sol. matr. Bartolom. Socin. in d. l. 1. nu. 13. & 14. ff. de except.* quod procedit, quando quis opponit ad suam defensionem; secus si simpliciter ad repellendum, *Clar. loco cit. ver. adde quod hæc conclusio &c. Boer. decis. 321. nu. 2. & seq.*

12 Amplia 4. vt debeat inseri locus, & tempus, si ageretur ciuiliter aliqua actione, quæ infamat de iure, vel de facto, *Bart. in l. inde Neratius, ff. ad l. Aquil. & in d. l. viro, atque vxore, nu. 6. ff. solut. matr. & in d. l. Prætor edixit, nu. 1. Clar. d. §. fin. qu. 12. vers. Adde, quod hæc conclusio &c.* quod intellige, quando pars opponit: tunc enim necesse est exprimere locum, & tempus; sed parte non opponente, quando ciuiliter agitur, procedit libellus, etiamsi locus, & tempus non exprimatur, *Bald. in cap. 1. n. 20. Quib. mod. feud. amitt. Vrsill. ad Afflict. dec. 150. nu. 6. & seq. Ang. in §. ex maleficijs, nu. 10. Inst. de Action. & alij communiter.*

13 Amplia 5. vt etiam in libello, in quo intentatur interdictum, vnde vi, exprimi debeat locus, & tempus spolij, sicut cum agitur criminaliter, *vt d. Bart. in l. 1. §. siue autem, nu. 2. ff. de vi, & vi arm. Maran. de ord. iudic. par. 4. dist. 7. nu. 27. fol. 69. à terg.*

14 Amplia 6. vt solemnitas *d. l. libellorum*, non censeatur sublata, etiamsi statuto caueatur, quod in causis criminalibus procedatur summariè, de plano, vel sine figura iudicij: tunc enim censeretur sublata tantùm solemnitas formalis, quæ non respicit probationes; & ideò eo casu posset peti rigi talis qualis petitio propter dictas clausulas; non autem censetur sublata solemnitas substantialis, quæ respicit probationes, qualis est solemnitas *d. l. libellorum*, quæ est inducta in fauorem rei ad hoc vt possit facilius suas defensiones producere, coarctando negatiuam loco, & tempore, *vt supra diximus, & sensit etiam Roman. cons. 191. nu. 9. Maran. de ord. iudic. par. 4. dist. 1. nu. 75. & 76. quicquid dicat Boss. in tit. de Inquis. nu. 98. Farinac. d. qu. 1. nu. 17.*

Amplia 7. vt locus, & tempus apponi etiam debeat, quando agitur de falsitate commissa à Notario, vel ab alio, *Farinac. in Pract. crim. q. 1. nu. 13.*

15 Limita principalem conclusionem, vt procedat tantùm in delictis, quæ committuntur aliquid faciendo; secus si committantur omittendo, *vt d. Clar. d. q. 12. vers. est autem exprimendus &c.* quod intellige, si id, quod debebat fieri, non habebat locum determinatum; secus si debebat fieri in certo loco, vt si quis tenebatur facere custodiam, vel aliud agere in certo loco, & non fecit, hoc enim casu debet inseri locus, *vt declarat Bart. in d. l. libellorum, nu. 10.*

16 Limita 2. quando locus est publicè notorius, vt platea communis, vel palatium Potestatis, quia tunc non est cur per confines designetur: notoria enim alia demonstratione non indigent, *Bart. in d. l. libellorum, nu. 5. ff. de Accusat. Clar. vbi supra, vers. sed pone &c. vbi de magis communi, Papien. loco cit. §. cui cohæret &c. Ruin. cons. 10. nu. 2. vol. 5.*

Limita

17 Limita 3. in generali inquisitione, quæ fit ad inuestigandam malefactorem, de quo Curia nullam habet notitiam; nam cum hæc fiat generaliter, & per eam non procedatur ad condemnationem, non requiritur necessariò descriptio loci, & temporis, *Bald. cons. 428. nu. 1. & cons. 353. nu. 3. vol. 5. Boss. in tit. de Inquis. nu. 100. Ang. in d. §. ex maleficijs, nu. 10 Inst. de Action. Farinac. in Pract. crimin. d. q. 1. nu. 4. & 16.*

18 Limita 4. vt supradicta conclusio procedat, quando inquisitio fit ad aliquem puniendum; secus si fiat ad aliquem remouendum ab officio, quia neque in tali casu exiguntur dictæ solemnitates, *Bald. d. cons. 428. nu. 1.*

19 Limita 5. quando inquiritur de crimine læsæ maiestatis Diuinæ, vel humanæ: tunc enim non requiritur expressio loci, & temporis, nec aliqua solemnitas *d. l. libellorum, secundùm Ang. in §. fin. in Auth. quo. opor. Epi. quem refert, & sequitur Maran. de Ord. iudic. par. 4. dist. 1. num. 8. in fin. & par. 6. tit. de inquisit. nu. 36.* vbi exemplificat in hæresi, & blasphemia.

20 Limita 6. vt dicta conclusio procedat in delictis, quæ temporis momento committuntur, in quibus tempus, & locum apponi necesse est; secus in ijs, quæ habent tractum successiuum, & in quibus locus, & tempus est incertum, & indeterminatum, *Farinac. d. q. 1. num. 17. vers. limita tertiò &c.*

21 Limita 7. in interdicto turbatæ possessionis, quia inde non oritur infamia iuris, nec facti, *Boss. d. tit. de inquisit. n. 97. vide Bart. in l. Prætor edixit, ff. de Iniur.* vbi
22 dicit, quod quando agitur actione ciuili, quę nō infamat, qualis est actio descendēs ex quasi maleficio, tunc non cogitur quis exprimere locum, & tempus, *Ang. in §. cęterum, nu. 4. Inst. de leg. Aquil.* vbi, quod in formatione libelli *in l. Aquil.* non est necesse, quod inferatur locus, vel tēpus dāni dati, quia damnatus ex *l. Aquil.* non efficitur infamis, *Clar. in §. fin. qu. 12. vers. Adde, quod hæc conclusio &c.*

23 Limita 8. vt non possit de hoc opponi post sententiam, quia hæc exceptio vti dilatoria debet opponi, & probari ante sententiam, *ex trad. per Gandin. in tit. qual. fiat accusat. nu. 5.*

24 Limita 9. quando delictum non est reiterabile, vt homicidium, quod impossibile est pluries committi in eamdem personam, quia tunc sequitur condemnatio, etiamsi non probetur locus, & tempus in inquisitione deductum: locus enim, & tempus probari debent in delicto iterabili, qualis est iniuria, furtum, adulterium, & simonia, *Ang. in l. denunciasse, §. quid tamen, nu. 4. ff. de Adult. Castr. in l. cum te, nu. 8. C. de Probat. & alij, quos refert, & sequitur Farinac. d. q. 1. nu. 3.*

25 Limita 10. in periurio commisso per testem: quo casu non tenetur quis exprimere locum, & tempus, secundùm *Farinac. loco cit. nu. 13.*

26 Limita 11. quando delictum probatur ex confessione rei: tunc enim etiamsi reus fateatur de diuerso loco, & tempore ab eo, quod fuit deductum in inquisitione, sequi adhuc debet condemnatio; quia vbi de delicto constat ex confessione rei, tunc
27 sequitur condemnatio, etiam ex processu inordinato, seu nullo, *Bart. in l. si confessus, ff. de Custod. reor. Ang. in d. l. denunciasse, §. quid tamen, num. 5. Mars. sing. 201. Clar. d. §. fin. q. 55. vers. posset etiam dicere &c. & vers. potest etiam &c.* vbi id intelligit, dummodò alitèr constet de delicto: Iudex enim debet inquirere de veritate confessionis, quia aliquando delictum quidam confessi sunt, licèt reipsa non deliquerint, *Farinac. d. q. 1. nu. 35. vers. limita 5. &c.*

28 Limita 12. vt tunc demum omissio probationis qualitatis in inquisitione deductę operetur nullitatem inquisitionis, quando scilicet illa qualitas erat aggrauans, & alterans delictum, & talis, vt effectum condemnationis variasset, si probata fuisset; secus si non erat alteratiua, & aggrauatiua delicti, quia tunc eius omissio nihil nocet, *Clar. d. §. fin. q. 66. vers. sed quid si pro parte &c. latè Andr. Gail, de Pace publ. lib. 1. cap. 13. nu. 21. & seq. Farinac. d. q. 1. nu. 37.*

29 Notandum est etiam, quod variatio circa locum, & tempus, facit, vt censeatur diuersum factum, & diuersum delictum; & ideò si vnus locus, vel tempus exprimatur in accusatione, vel inquisitione, & de alio fiat probatio, non potest sequi condemnatio, vt supra diximus, *vide Bart. in l. denunciasse, §. quid tamen, n. 3. ff. Ad l. Iul. de Adult. & in l. is qui reus, nu. 9. ff. de Publ. iudic.* vbi dicit, quod li-
30 cèt in accusatione de necessitate non debeat poni dies commissi criminis, tamen si accusator posuit diem, & non probauit, debet succumbere; imputet enim sibi, quia se ad diem astrinxit, *Ruin. cons. 10. nu. 2. vers. si verò dicatur &c. vol. 5.* quod in-
31 tellige, quando dies fuit appositus parte non petente; secus si fuerit appositus instante inquisito, *vt d. Farinac. d. qu. 1. nu. 30. vbi citat Boss. tit. de Inquisit. n. 93. Bertran. cons. 16. & 117. lib. 6. Mascard. conclus. 28. nu. 4.*

Notan-

32 Notandum 2. quod in libello contra
mandantem, fieri delictum, debet describi
locus, & tempus commissi maleficij, non
autem locus, & tempus facti mandati, *se-*
cundùm Bart. in l. Prator, 4. §. hoc autem
edicto, ff. de vi bonor. rapt. & in l. non so-
lum, §. si mandato meo, nu. 10. & seq. ff. de
33 *Iniur.* vbi etiam dicit, quod inspicitur
locus, & tempus commissi delicti quoad
pœnam delicti augendam, vel minuendam.
ratio prædictæ conclusionis est, quia con-
tra mandantem videtur oriri actio ex ipso
delicto propter mandatum præcedens, nō
autem ex ipso mandato, *arg. l. si quis vxo-*
ri, §. neque verbo, ff. de furt. vbi, quod
34 opem ferre, vel consilium dare in furto
tunc nocet in foro externo, cum sequuta
est contrectatio; & ideò reuocatio super-
ueniens impedit pœnam, *vt notatur in cap.*
cum quis, de sent. excommu. in 6.
35 Ego tamen sentio, quod describi in tali
casu debeat etiam locus, & tempus facti
mandati, quia mandans ex mandato delin-
quit, etiam delicto aliter non sequuto, *Bel-*
lemer. decis. 542. tit. de Accusat. fol. 156.
vbi cit. Io. Andr. in add. ad Spec. in tit. de
Test. par. 1. præsertim si mandatum per se
reciperet consummationem, vt si ex statu-
to solum mandatum puniatur pęna vltimi
supplicij, *Farinac. d. q. 1. nu. 14.* vbi dicit,
quod tutius est apponere semper, & in
omni casu locum, & tempus mandati, &
consummati delicti ad hoc, vt saltem ex
mandato sequi possit pœna iuris, quæ est
extraordinaria, *Boss. in tit. de Inquis. n. 94.*
36 vbi etiam obseruat, quod quando insul-
tus sit in vno loco, & sequitur vulnus in
alio, attenditur locus vulneris, si ius
commune inspiciamus, quia vulnus insul-
tum confundit; & similiter si statutum in-
37 spiciamus, quando ius commune non
confundit; secus si statutum aliter dispone-
ret, puta si pro insultu imponeret pœnam
pecuniariam, & pro vulnere aliam pœnam
siue pecuniariam, siue corporalem, *vide*
Bart. in d. l. libellorum, nu. 14. ff. de Accu-
sat. vbi dicit, quod si statuto caueatur, vt
is, qui fecerit insultum contra aliquem, &
sequuta fuerit percussio, puniatur pœna
centum aureorum, tunc debet poni locus,
& tempus insultus, non autem locus, &
tempus percussionis, quia isto casu insul-
tus punitur principaliter, sed aggrauatur
propter percussionem.
38 Notandum 3. quod inseri debet in libel-
lo locus, vbi quis percutitur, non locus, vbi
quis moritur, quia ibi videtur interfectus,
vbi est percussus, *Bart. in d. l. libellorū, n. 6. ff.*
de Accus. & in l. quod ait lex, §. quod ait lex,
39 *ff. ad l. Iul. de Adult.* vbi etiam dicit, quod
locus homicidij, & non locus inceptæ rixæ
inspicitur: idque inductum est fauore rei,
nè de vtroque puniatur.
40 Notandum 4. quod si aliqua qualitas ex-
primatur in inquisitione, & non probetur
(puta fit inquisitio de vulnere cum cica-
trice, probatur vulnus, sed non cicatrix)
sequi non posset eo casu condemnatio; &
ideò reus esset absoluendus, nisi pendente
iudicio fiat detractio illius qualitatis, *l. in*
delictis, §. si detracta, ff. de Noxal. Natt.
cons. 581. nu. 2. vol. 3. Tob. Nonius, cons.
96. nu. 1. Rolan. cons. 45. num. 17. & seq.
lib. 1. & communem dicit Clar. in pract.
crimin. §. fin. qu. 66. vers. sed quid si pro
parte &c. quod intellige, vbi in querela
41 non fuerint appositæ clausulæ, *non se ad-*
stringens, aut saluo iure, vel deducens, vel
super quibus omnibus &c. secus si huius-
modi clausulæ, vel altera earum adsint in
querela, vel si in causa procederetur sola
facti veritate inspecta, *latè Farinac. in*
Pract. crim. d. q. 1. nu. 32. & seq. & præ-
sertim nu. 39. vbi cum hac restrictione in-
telligit communem consuetudinem, cuius
meminit *Clar. loco proximè cit.*
42 Notandum 6. quod in contractibus libel-
lus non vitiatur, si in eo non fiat expressio
loci, & temporis, parte non opponente,
Papien. in form. libell. in act. hypoth. §. ex
memoratis, nu. 9.
43 Notandum 7. quod ius faciendæ pacis,
seu remissionis transit ad hæredes occisi,
seu offensi, tam sanguinis, quàm bonorum,
Cancer. var. par. 2. cap. 11. num. 67. vnde
si vnus sit hæres sanguinis, & alter extra-
neus sit hæres bonorum, requiritur, vt pax
ab vtroque habeatur; aliàs si ab vno ex eis
tantùm pax obtineretur, alter posset pro
suo interesse accusationem prosequi, *latè*
Farinac. q. 13. & 14. Clar. in Pract. crim.
q. 58. vers. visum est &c. vbi dicit, quod ad
proximiores quidem offensi spectat pacem
facere, eo tamen ordine, vt qui præfertur
in accusatione, pariter præferatur in remis-
sione facienda, *& q. 15. vers. successiuè qua-*
44 *ro &c.* vbi dicit, quod inter eos, qui pro-
sequuntur suam, vel suorū iniuriam, proxi-
mior præfertur; si autem omnes sint in pari
gradu, omnes simul admittuntur, *vide quæ*
diximus in tr. de Temp. legal. lib. 2. c. 82. n. 13.
vbi, quod accusatio de adulterio hodie est
tantùm permissa marito, patri, fratri, pa-
truo, & auunculo, *per tex. in l. quamuis*
adulterij, C. Ad l. Iul. de Adult.
45 Notandum 8. quod si causa criminalis
fuerit mota post causam ciuilem, debet
in criminali supersederi, donec ciuilis ter-
minetur, quando ciuilis causa est præiudi-
cialis criminali, puta si causa ciuilis exclu-
dit

dit ius aduersarij in criminali, & sententia in ciuili lata parit, vel parere potest exceptionem rei iudicatæ in criminali, *Rot. in Romana de Stech. 9. Martij 1598. coram Giptio, quæ apud Farinac. post 2. tom. consil. est decisio 124. idem Farinac. tom. 2. qu. 100. nu. 78. & seq. & nu. 128.* vbi dicit, quod in tali casu ratione præiudicij, quod ex vna actione infertur in aliam, impeditur cumulatio actionis ciuilis, & criminalis, *Boss. tit. de for. compet. nu. 121. & seq.*

SVMMARIVM.

1 *Quando fideiussor de repræsentando liberetur, & nu. 2. & seq.*

2 *In quacunque promissione semper tacitè subintelligitur clausula, rebus sic stantibus.*

3 *Fideiussor non tenetur reum, qui mutauit statum, repræsentare: limitatur nu. 5. Quando dicatur reus mutasse statum, ibid. d. n. 3. & seq.*

4 *Fideiussio, qua pater tenetur pro filio, finitur, cum filius factus est suæ iuris.*

5 *An fideiussor ab vsu exceptionis iam præuisa repellatur.*

6 *Fideiussor, qui tenetur reum repræsentare ex vna causa, non potest adstringi ad eum repræsentandum ex alia causa.*

7 *Fideiussio est stricti iuris, & nu. 13. 48. & 53.*

8 *Quid si promissio de repræsentando, indefinitè facta fuerit.*

9 *Fideiussor liberatur per mortem rei: limitatur nu. 10. & seq.*

10 *Quid si reus culpa fideiussoris decesserit, vel si fideiussor fuerit in mora.*

11 *Fideiussor de soluendo iudicatum, etiam mortuo reo tenetur.*

12 *Fideiussor non liberatur per mortem rei, quando certa pœna est deducta in stipulationem, & obligatio purè, vel in diem est contracta.*

13 *Fideiussor liberatur, si reus bannitus, & condemnatus fuerit, vel de proximo condemnandus sit capitaliter pro nouo delicto post præstitam fideiussionem commisso.*

14 *Promissio de non offendendo, ad causam antiquam tantùm restringitur, ità vt si sequatur offensio ex noua causa, non dicatur contrauentum promissioni.*

15 *Quid si reo offeratur saluus cōductus respectu noui delicti.*

16 *Ad liberationem fideiussoris sufficit qualibet noua causa superueniens, ex qua repræsentatio vel reddatur impossibilis, vel saltem difficilis, & nu. 19.*

17 *Quando Iudex inferior possit saluum conductum concedere, & nu. 18. & 86.*

19 *Quid si reus fuerit simpliciter accusatus, vel denunciatus, aut inquisitus pro nouo delicto, & nu. seq.*

20 *Et quid si Iudex fuerit in culpa, dando causam fugæ ipsius rei, & n. 21. 22. & 33.*

23 *Fideiussor liberatur, quando reus obtenta à Iudice licentia discedendi à domo, seu Ciuitate sibi loco carceris assignata, discessit, & postea non rediit.*

24 *Concessa huiusmodi licentia, statim expirat promissio fideiussoris: limitatur nu. seq.*

25 *Quid si promissioni de non discedendo de domo sine licentia, adiecta sit obligatio de se præsentando in casu licentiæ.*

26 *Reus, qui discessit cum licentia etiam limitata ad certum tempus, non potest condemnari, si non redeat elapso tempore, nisi prius monitus, & interpellatus fuerit ad redeundum.*

27 *Quid si fideiussor promiserit, reum ex vno loco non discessurum, & Iudex eundem reū in alium locum coniecerit, indeque reus discesserit, & nu. 28.*

29 *An fideiussor liberetur, quando reus commisit nouum delictum, sed nondum fuit accusatus, vel inquisitus.*

30 *Fideiussor excusatur, quando reus captus fuit pro eadem causa.*

31 *Debitor liberatur, etiamsi solutio debiti fiat ipso inuito.*

32 *Quid si reus è carceribus aufugerit.*

33 *Et quid si fideiussor promisit repræsentare toties quoties &c.*

34 *An fideiussor liberetur, si reus captus fuit ex alia causa.*

35 *Obligatus ad aliquem repræsentandum etiam cum clausula toties quoties &c. non tenetur, nisi semel.*

36 *Fideiussio de iudicio sisti durat vsque ad sententiam, & non vltra: limitatur n. 38. & seq.*

37 *Promissio fideiussoris de iudicio sisti, respicit instantiam, qua perempta, finitur.*

38 *Quid si talis fideiussio data fuerit pro securitate Curiæ, & nu. seq.*

39 *Fideiussio de soluendo iudicatum durat etiam post sententiam.*

40 *Quid si aliquis fideiuberet post condemnationem.*

41 *Fideiussor statim liberatur, si reus diffinitiuè fuerit absolutus à prætenso delicto, pro quo fuit fideiussum.*

42 *Perempta instantia resoluitur fideiussio de iudicatum soluendo: limitatur num. seq.*

43 *Quid si instantia esset perempta per desertionem appellationis.*

44 *An fideiussor de iudicatum soluendo, liberetur, lata prima sententia in fauorem debitoris.*

45 *Quid si proprio nomine vocatus fuerit Iudex, & ad eum proprio nomine habita fuerit consideratio in satisdando.*
46 *Excusatur fideiussor, qui certo tempore aliquem repraesentare promisit, si per Iudicem monitus, seu citatus non fuerit ad repraesentandum; limitatur nu. 47.*
48 *Fideiussor datus in vno loco, non tenetur repraesentare in alio.*
49 *Qui promisit dare fideiussorem, intelligitur promisisse dare in Ciuitate, in qua promisit, & de hominibus illius Ciuitatis.*
50 *Venditor, qui in certo loco praedium vendidit, & promisit pretium conuertere in emptionem stabilium, potest cogi ad emenda stabilia in eo loco, non in alio.*
51 *Fideiussio non patitur aliquam extensionem de loco ad locum.*
52 *Item extendi non debet de re ad rem.*
53 *In dubio capienda est interpretatio, nè fideiussor teneatur.*
54 *Fideiussio praestita in causa ciuili, non extenditur ad causam criminalem.*
55 *An cautio data coram Iudice inquirente de maleficio, duret, si ipsemet Iudex desistat ab inquisitione, & procedat per accusationem.*
56 *Fideiussor liberatur finito officio illius Iudicis, coram quo fuit fideiussum: declaratur, & limitatur nu. 59.*
57 *Fideiussio coram vno Iudice praestita, vel propter vnam causam, nō trahitur coram alio, vel propter aliam causam.*
58 *Iuramentum quando perpetuet actionem.*
59 *Quid si fideiussio praestita fuerit coram Iudice delegato, vel coram Ordinario, expresso nomine ipsius Iudicis, vel sub nomine dignitatis, & nu. seq.*
60 *Et quid si in satisdatione est adiectum tam nomen proprium ipsius Iudicis, quàm officij.*
61 *Quando fideiussio dicatur concepta coram Iudice sub nomine dignitatis.*
62 *Fideiussor excusatur, quando fideiussit pro reo, qui fuit iniustè, seu indebitè captus, & sine sui culpa.*
63 *Contractus factus ad vtilitatem carcerantis cum iniustè carcerato, non valet.*
64 *Quando non valet contractus principalis, nec etiam valet contractus accessorius.*
65 *An fideiussor, qui soluit pro principali iniustè, vel indebitè capto, possit solutum ab eo repetere.*
Leuis metus à non comparitione excusat, ibidem.
66 *Fideiussor excusatur, si omnem diligentiam adhibuerit, vt principalē repraesentaret, & non potuit, & nu. seq.*
67 *Is, qui promisit factum, & sine culpa sua implere non potuit, excusatur à poena, ibi.*
68 *Fideiussor liberatur, vbi fiscus accepit possessionem bonorum confiscatorum ipsius rei, quem fideiussor repraesentare promisit. Quid si bona ad fiscum delata, non sint soluendo, ibid.*
69 *Fideiussor excusatur, quando contra reū noua non superuenerunt indicia, & n. seq. limitatur nu. 73.*
70 *Relaxatus sub cautione de se repraesentando, causa cognita, censetur dimissus tanquam innocens, vel saltem censetur absolutus ab obseruatione iudicij.*
71 *Absolutus in iudicio inquisitionis, non potest amplius molestari per viam accusationis.*
72 *Regula illa, quod indicia sunt Iudici arbitraria, qualiter sit intelligenda.*
74 *Fideiussor liberatur, quando datur alius fideiussor per viam renouationis, seu loco primi.*
75 *An possit fideiussor ad effugiendam condemnationem poenae, suscipere defensionem rei, qui aufugit.*
76 *Quando tota poena pecuniaria in fideiussione contenta exigi possit in casu fugae, & quando non.*
77 *Quando mora purgari possit.*
78 *Poena conuentionalis non exigitur, nisi ad metam interesse.*
79 *In criminalibus reus dare debet fideiussorem in loco iudicij: declaratur, & limitatur nu. 83. & seq.*
80 *An teneatur Notarius, si fideiussor non sit idoneus, & nu. seq.*
81 *Discussio fieri non debet, quando bona sunt extra territorium.*
82 *An teneatur Notarius, qui recepit fideiussorem minus idoneum, quando principalis est diues.*
83 *Fideiussor, qui praestatur in executionem sententiae diffinitiuae, praestare potest etiā extra locum iudicij.*
84 *Satisdatio necessaria praestari similiter potest extra locum iudicij.*
85 *Quae sit satisdatio necessaria.*
86 *Saluus conductus concessus alicui ad effectum eundi ad aliquem locum, intelligitur datus etiam pro redeundo ex dicto loco.*
87 *Quid si is, qui saluum conductum obtinuit, captus fuit extra iurisdictionem concedentis.*

CAP.

CAP. VII.

De fideiussore, qui se obligauit reum repræsentare.

1 Quæritur primò, quando fideiussor de repræsentando liberetur? Resp. quod liberatur, vbi ante moram aliquid superuenit de nouo, quod fideiussorem ab huiusmodi obligatione, seu promissione ve-
2 risimiliter diuertisset, quia in quacunque promissione etiam iurata, & in forma cameræ, semper tacitè subintelligitur clausula, *rebus sic stantibus*, *cap. cum inter P. extr. de Renunc. cap. quemadmodum, & cap. clericus, de iureiur l. vlt. ff. Ad municip. l. si decesserit, in fin. & l. vlt. ff. Qui satisd. cog. Cephal cons.* 187. *num.* 1. *& seq. Honded. cons.* 111. *num.* 49. *& seq. lib.* 1. vbi, quod superueniente noua causa, licitum est ab ea recedere, *Farinac. in Pract. crimin. qu.* 34. *nu.* 36. 42. *& seq. Gozadin. cons.* 27. *nu.* 1. *Gratian. discept. foren. cap.* 708. *nu.* 3. *& alij communiter.*
3 Hinc fideiussor ab huiusmodi onere eximitur, si reus, qui repræsentandus est, mutauit statum, vt si de laico effectus fit clericus, *Cephal. d. cons.* 187. *nu.* 8. vbi etiam
4 dicit, quod fideiussio, qua pater tenetur pro filio, finitur, cum filius factus est sui iuris, *Boss. de Carcerat. fideiuss. &c. nu.* 42. *& seq. Farinac. d. q.* 34. *nu.* 38. *Vermigl. cons. crimin.* 306. *nu.* 2 *& cons.* 323. vbi, quod dicitur reus mutasse statum, si fuerit bannitus, vel condemnatus ad mortem, vel ad triremes, vel deportatus, aut relegatus, vel in exilium pulsus, *Honded. d. cons.* 111. *num.* 12. *&* 38. quod procedit, quando pro alijs delictis reus fuit condemnatus, secus si pro delicto, pro quo fuit fideiussum, *vt latiùs infra dicemus.*
5 Obserua tamen, quod si reo iniunctum fuerat exilium ante fideiussionem, & nihilominus fideiussor sciens eum repræsentare promisit, exceptio exilij antecedentis nihil proderit ad euitandam pœnam: quia remanet in tali casu eadem causa, quæ fideiussionis tempore fuerat, status rei non mutatur, & nulla superuenit repræsentandi difficultas, & ideò ab vsu exceptionis iam præuisæ fideiussor meritò repellitur, *l. si quis domum,* §. 1. *ff. locat. Vermigliol. cons.* 444. *nu.* 2. *Farinac. d. q.* 34. *num.* 79.
6 Secundò fideiussor, qui tenetur reum repræsentare ex vna causa, non potest adstringi, si Iudex illum intendit habere ex alia causa, vel ex alio delicto: fideiussio
7 enim, cum sit stricti iuris, non extenditur ad causas extraneas, *l.* 2. *in fin. ff. de fideiuss. Herculan. de Cautionib. de non offend. cap.* 23. *nu.* 10. *Rolan. cons.* 58. *nu.* 10. *lib.* 1. *Thob. Non. cons.* 103. *nu.* 1. *& seq. Roman. consil.* 210. *Hond. cons.* 111. *num.* 17. *& 64.*
8 *lib.* 1. vbi dicit, quod fideiussio ad causam, pro qua reus detinebatur, restringitur, nec ad aliam causam extrinsecam, & incognitam refertur, licèt indefinitè promissio facta fuerit, *Farinac. cons.* 59. *num.* 3. *& in Pract. crim. d. qu.* 34. *num.* 31. *& seq. & præcipuè nu.* 63. *&* 68.
9 3. Fideiussor liberatur, mortuo reo: tum quia sicut morte rei crimen extinguitur, ità etiam fideiussoris obligatio, quæ est accessoria, finitur: tum etiam quia sistere reum, est factum cohærens personæ: consequenter extincta persona extinguitur & ipsum factum, *d. l. si decesserit, ff. Qui satisd. cog. l. sancimus, C. de fideiuss. latè Rolan. d. cons.* 58. *nu.* 6. *&* 7. *lib.* 1.
10 Limita 1. quando reus culpa fideiussoris decessit, aut si fideiussor fuit in mora, *l. si eum,* §. *homo, vbi glos. in ver. perijt, ff. si quis caution. latè Farinac. d. q.* 34. *n.* 34 *& seq. Card. Mantic. de Tacit. lib.* 16. *tit.* 20. *n.* 5. *Vermigliol. cons.* 323. *nu.* 5.
11 Limita 2. in fideiussore de soluendo iudicatum: hic enim etiam mortuo reo tenetur, cum mors rei non impediat, quin fideiussor soluere possit id, quod promisit, quando consistit in quantitate; quod procedit, etiamsi fideiussor copulatiuè promiserit, & in iudicio sistere, & iudicatum soluere, quia per mortem rei liberatur ab illa parte promissionis de iudicio sisti, non tamen ab altera parte de soluendo indicatum, *l. si verò pro condemnato, ff. Qui satisd. cog. Boss. de Carcerat. fideiuss. &c. nu.* 51. *Farinac. d. q.* 34. *nu.* 37. *Thesaur. dec.* 202. *num.* 11. *Arettin. cons.* 87. *Rolan. cons.* 58. *nu* 13. *lib.* 1.
12 Limita 3. vt prædicta conclusio procedat, quando fideiussor ad certam pœnam se non adstrinxit, sed simpliciter promisit reum sistere: tunc enim eo defuncto intelligitur liberatus, *iuxta textum in d. l. si decesserit*; secus si certa pœna sit deducta in stipulationem, & obligatio purè, vel in diem sit contracta, *l. ad diem, ff. de verbor. oblig. Rolan. d. consil.* 58. *num* 7. *lib.* 1. *Card. Mantic. de Tacit. d. lib.* 16. *tit.* 20. *num.* 6. vbi dicit, quod huiusmodi obligatio transitet etiam ad fideiussoris hæredes.
13 Quartò fideiussor liberatur, vbi reus fuit bannitus, & condemnatus, vel de proximo condemnandus esset capitaliter pro nouo delicto post præstitam fideiussionem commisso, siue reus fuerit condemnatus, vel

condemnandus sit ab eodem Iudice, corã quo fuit præstita fideiussio, siue ab alio: ratio est, tum quia reus ità condemnatus, vel condemnandus præsentari non potest, & ideò ratio impossibilitatis, seu difficultatis fideiussorem excusat: tum etiam quia cum fideiussor promiserit repræsentare reũ eo tempore, quo de vno tantùm delicto erat imputatus, ad illam tantùm causam promissio de repræsentando refertur, etiãsi fideiussor promiserit repræsentare toties quoties &c. *l. sed & si quis, vbi Bart. ff. si quis caution. Gandin. de malefic. tit. de aliquib. quæstion. var. num. 19. Boss. vbi supra nu. 41. Honded. conf. 111. nu. 19. & seq. lib. 1.* vbi dicit, quod fideiussio respectu causæ, pro qua fuit præstita, strictissimè interpretatur, vt minus obliget, quàm fieri possit, *& nu. 31. & 32.* vnde promissio
14 de non offendendo, ad causam antiquam tantùm restringitur, & si sequitur offensio ex noua causa, promissioni contrauentum minimè dicitur, *Cephal. conf. 187. num. 4. & seq. lib. 2. Card. Mantic. loco cit. nu. 14. & seq. Clar. in Pract. crim. §. fin. qu. 46. vers. quæro pone &c. vbi de communi, Farinac. d. q. 34. nu. 39. & seq. & num. 70.*
15 *cum seq.* quod procedit etiamsi reo offeratur saluus conductus respectu noui delicti: hoc enim non obstante fideiussor excusatur, cum non teneatur quis credere litteris salui conductus, quando agitur de periculo capitali, *Grat. d. cap. 708. nu. 5. & seq. Vermigliol. conf. 306. nu. 2. & seq.*
16 *& conf. 323. nu. 2.* vbi dicit, quod ad liberationem fideiussoris sufficit quælibet noua causa superueniens, ex qua repræsentatio vel reddatur impossibilis, vel saltem difficilis.

17 An verò Iudex inferior possit saluum conductum concedere? negant *Honded. d. conf. 111. nu. 61. & seq. lib. 1. Afflict. dec. 4. in fin.* asserentes, quod saluus conductus à solo Principe concedi potest: contrarium tamen tenuit *Clar. d. §. fin. qu. 32. vers. sed hic quæro &c.* vbi dicit, quod etiam inferior saluum conductum de iure potest concedere, dummodò iusta vel rationabilis causa concurrat, *vide Menoch. de Arbitr. Iud. q. 81. num. 4. & cas. 336. nu. 27. Farinac. in Pract. crim. q. 29. nu. 88.*
18 vbi, quod etiam inferior ex causa saluum conductum concedit, quando bannum ab eodem Iudice inferiore, vel eius Antecessore processit, *Vermigliol. d. conf. 444. n. 6. & seq.* vbi dicit, quod si Princeps mandauit Iudici, vt ad vlteriora procedat, potest talis Iudex saluum conductum concedere, quatenus ille pro processu ad vlteriora necessarius sit, *Boss. in tit. de citat. num. 35. & seq.* vbi, quod bannitus, cui saluus conductus conceditur, debet esse cautus, vt illum publicari faciat, & poni in loco, in quo de eius banno publicè constat, nè sub eo banno offendatur.

19 Amplia supradictam conclusionem, vt procedat, etiamsi reus fuerit simpliciter accusatus, vel denunciatus ex nouo delicto, etiam non capitali, licèt nondum fuerit condemnatus, & timens, nè in carcerem conijciatur, fugam arripuerit, *l. 2. §. fin. ff. de Custod. reor. glos. in l. sed etsi quis, in ver. vti non possit, in princ. ff. si quis caution. Cephal. d. conf. 187. nu. 7. Thob. Non. conf. 103. nu. 3. Honded. conf. 111. nu. 45. lib. 1. Farinac. conf. 59. nu. 31. lib. 1. & d. q. 34. num. 56.* quod intellige, quando reus est accusatus coram eodem Iudice, à quo puniri potest: secus si fuit accusatus coram alio Iudice diuersi territorij, seu diuersæ iurisdictionis, *d. l. sed & si quis, §. illud. ff. si quis caution.*

20 Idem dicendum est, si fuerit tantùm per Curiam inquisitus de nouo delicto: & multò magis, si vltra inquisitionem deuentum fuerit ad aliquam citationem contra reum, puta ad respondendum inquisitioni, vel si reus positus fuerit in banno, etiamsi nondum fuerit condemnatus; quia tunc fideiussor videtur impeditus facto Iudicis, qui licèt iustè procedat ex nouo rei delicto, culpa tamen non caret, eo quod fideiussorem debito tempore non requisiuerit, *Boss. tit. de Carcerat. fideiuss. nu. 41. & 51. & alij apud Farinac. d. q. 34. num. 57. & seq. Vermigliol. conf. 312. num. 5. & seq.* vbi dicit, quod excusatur fideiussor, quotiescunque Iudex fuerit in culpa, dando causam fugæ ipsius rei, vt si fecerit inuentarium eius bonorum, quod delicti titu-
21 lus non exigebat. Vnde inoleuit praxis, vt antequam reus pro alio delicto citetur, aut ponatur in banno, fideiussor requiratur, & constituatur in mora: & si reum non repræsentet, condemnetur in pœnam in fideiussione contentam: & deinde procedatur contra reum ex primo, & secundo delicto, *Gandin. de malefic. tit. de mult. quæstion. nu. 33. Honded. d. conf. 111. n. 13. lib. 1. Clar. in pract. crim. d. §. fin. qu. 46.*
22 *vers. quæro pone &c.* vbi addit, quod fideiussor etiam excusatur, quando eo irrequisito Iudex ex priori delicto reum citauit, & in contumaciam banniuit: deinde post bannum vocauit fideiussorem, vt reũ sisteret; quia tunc fideiussor videtur etiam ex facto Iudicis impeditus, nè illum consignet, cum tempore debito monitus non fuerit, vt reum consignaret; contraria tamen sententia in hoc casu verior videtur,

quia

quia potuit fideiussor id præmeditari, *Fa-*
rinac. d. q. 34. nu. 83. & seq. & num. 170.
vbi dicit, quod fideiussor non liberatur,
quando reus fugam arripuit ex eo quod
fuerit citatus, seu etiam condemnatus, &
bannitus à Iudice pro eodem delicto, *&*
ità sensit etiam Vermigliol. cons. 323. nu. 2.
& seq.
23 Hinc etiam excusatur fideiussor, si reus
obtenta à Iudice licentia discedendi è do-
mo, seu Ciuitate sibi loco carceris assigna-
ta, discessit, & postea non redijt, siue di-
scesserit cum licentia in scriptis obtenta,
siue voce tantùm: licentia enim a Superio-
re voce tantùm, seu etiam nutu concessa,
sufficit, nè alioquin quis decipiatur sub fide
publica, *contra textum in l. 1. ff. de Constit.*
pecun. l. conuentionum, ff. de Pact. ratio
prædictæ conclusionis est, tum quia tunc
etiam facto Iudicis impeditur, quominus
reum repræsentet: tum etiam quia non
præsumitur fideiussor voluisse se vlterius
obligare, nisi vsque ad tempus datæ licen-
tiæ, & obligatus ad vnum tempus, non
censetur ad aliud tempus obligatus, *l. Lu-*
cius, 2. §. Paulus, & ibi Bart. ff. de Admin.
tutor. Farinac. cons. 59. nu. 20. lib. 1. &
cons. 228. nu. 3. & seq. lib. 3. Vermigliol.
cons. 315. nu. 6. & cons. 312. nu. 1. & seq.
vbi etiam obseruant, quod statim concessa
24 huiusmodi licentia siue in scriptis, siue
voce tantùm, aut nutu, vel clausis oculis;
expirat promissio fideiussoris, ità vt talis li-
centia postea reuocari non possit in ipsius
rei, & fideiussoris præiudicium. Vnde ad
25 tollenda huiusmodi dubia, datur caute-
la, vt promissioni de non discedendo de
domo sine licentia, adijciatur obligatio
de se præsentando in casu licétiæ, vel tem-
pore licentiæ requiratur nouus fideiussor
pro dicto casu, *Gabr. cons. 190. lib. 2. Fa-*
rinac. d. cons. 228. nu. 14.
26 Obserua tamen, quod si reus discesserit
cum licentia etiam limitata ad certum
tempus, non poterit condemnari, si non
redeat elapso tempore, nisi prius monitus,
& interpellatus fuerit ad redeundum, *iux-*
ta glos. communiter receptam in cap. quo-
niam frequenter, §. porrò, ver. canonibus,
Vt lit. non contest. & d. etiam Farinac. d.
cons. 228. nu. 4. vbi citat Gabr. cons. 171.
lib. 2.
27 Obserua 2. quod si quis promiserit
reum ex vno loco non discessurum sub
certa pœna, euanesceret similiter promis-
sio, si Iudex eum in alium locum conijece-
rit, indèque reus discesserit, *Gram. cons.*
66. nu. 64. quem refert, & sequitur Fari-
nac. d. cons. 228. nu. 15. lib. 3. & d. q. 34.
nu. 92. Vermigliol. cons. 312. nu. 2. & seq.
28 vbi, quod fideiussor liberatur, quando
reus carceratus in carcere publico tuto, ac
securo, ad quem fideiussor in obligatione
se restrinxit, de mandato Iudicis positus
fuit in alium carcerem minus tutum, &
inde aufugit, quamuis contrarium sentiat
Baiard. ad Clar. q. 46. num. 48. & seq.
29 Amplia 2. principalem conclusionem;
vt etiam procedat, si reus commiserit no-
uum delictum siue capitale, siue non capi-
tale, etiamsi nondum fuerit accusatus, vel
inquisitus: quia tunc etiam fideiussor exi-
mitur ab obligatione reum præsentandi,
præsertim si huiusmodi delictum esset no-
torium, *Thob. Non. d. cons. 103. nu. 3. Fa-*
rinac. d. q. 34. nu. 54. & seq. & cons. 59.
nu. 31. & seq. lib. 1. Vermigliol. cons. 308.
nu. 16. & 17.
30 5. Fideiussor excusatur, quando reus à
Curia captus fuit pro eadem causa: quia
non refert, qualiter quid fiat, dummodò
31 fiat, *l. cum seruus, ff. de Verbor. obligat.*
vnde liberatur debitor, si solutio facta fue-
rit ipso inuito, *l. soluendo, ff. de negot. gest.*
l. solutionem, ff. de solut. quod procedit,
32 etiamsi reus è carceribus deinde aufuge-
rit, quia fideiussor non teneretur eum am-
plius repræsentare, licèt promiserit repræ-
33 sentare toties quoties &c. *Bald. in l. qui*
crimen, nu. 23. C. qui accus. non pos. Thob.
Non. cons. 103. num. 8. Card. Mantic. de
Tacit. lib. 26. tit. 20. num. 9. Vermigliol.
cons. 312. nu. 6. latè Afflict. decis. 130. &
ibi Vrsill. per tot. ratio est, tum quia, cum
Curia ceperit à se ipsa reum, videtur reces-
sisse à fideiussoria cautione; tum etiam
quia per fugam nouum dicitur commissum
delictum, ex quo repræsentandi iterum
difficultas oritur facto curiæ, vel custodis,
quod fideiussori nocere non debet, *Caball.*
resol. crimin. cas. 47. num. 1. & seq. Vermi-
gliol cons. 315. num. 4. Franc. Marc. decis.
797. nu. 4. par. 1. vbi addit, quod si reus
34 captus fuit ex alia causa, licèt in tali casu
fideiussor non liberetur, tamen si protesta-
retur coram iudice, quod haberet illum
pro præsentato, ad aliud non tenetur, si ille
postea aufugerit, *Boss. in d. tit. de Carcerat.*
fideiuss. nu. 39. Honded. cons. 111. nu. 33.
& 34. lib. 1. Herculan. d. cap. 23. nu. 19.
Farinac. d. q. 34. nu. 4. 5. & seq. latè Pe-
guer. decis. 47. per tot. vbi dicit, quod obli-
35 gatus ad aliquem repræsentandum etiam
cum clausula toties quoties &c. non tene-
tur nisi semel, ad tollendam infinitatem, *vt*
colligitur ex text. in l. qui his, ff. de Verbor.
obligat. & in l. qui bona, §. vlt. ff. de dam.
infect. quicquid in contrarium senserint Ro-
lan. cons. 58. nu. 4. lib. 1. Franc. Marc. de-
cis. 797. nu. 5. Boer. decis. 131. nu. 19. &
seq.

seq. & alij apud Mantic. de Tacit. lib. 16. tit.
20. nu. 8. & seq.
36 6. Liberatur fideiussor, quando fuit lata
sententia: nam vsque ad sententiam, & non
vltra durat fideiussio de iudicio sisti; vide-
tur enim data huiusmodi fideiussio respectu
litis, vel iudicij, & ideo cũ per sententiam
sit finita lis, & iudicium, cessat etiam fide-
iussio, *l. gracè, §. & post litem, vbi glos. in*
ver. exercitationis, ff. de fideiuss. glos. in l. si
quis reum, in ver. non exhibuerit, vbi etiam
Bart. nu. 2. ff. de Custod. reor. Bald. in l. qui
crimen, nu. 11. & seq. C. Qui accusar. non
poss. Luc. de Penn. in l. si quis decurio, col. 4.
vers. Amplius fideiussor &c. C. de Decurion.
lib. 10. Thob. Non. *cons. 103. nu. 4. Franc.*
Marc. *decis. 797. nu. 6. par. 1. Farinac. cons.*
57. nu. 23. & d. q. 34. nu. 123. vbi dicit,
37 quod promissio fideiussoris de iudicio
sisti, respicit instantiam, & sic ea perempta
finitur. secus esset, si constatet, quod talis
38 fideiussio data fuerit pro securitate Cu-
riæ: quia tunc duraret etiam post senten-
39 tiam, sicut & fideiussio de soluendo iudi-
catum, *Honded. d. cons. 111. nu. 37. lib. 1.*
vbi dicit, quod sequuta sententia condem-
natoria fideiussor tenetur eo casu reum
præsentare, *Farinac. d. q. 34. num. 103. &*
seq. Franc. Marc. decis. 357. nu. 3. & 4.
par. 1. Card. *Mantic. d. lib. 16. tit. 20. n. 10.*
Boss. in tit. de Carcerat. fideius. num. 34.
40 vbi dicit, quod si quis fideiuberet post
condemnationem, non videtur fideiubere
de præsentando, sed de soluendo; & ideo
per casum superuenientem in personam
condemnati fideiussor in tali casu non exi-
mitur, *Thesaur. decis.* 202. *num. 4. & alij*
communiter.
41 Obserua tamen, quod si reus diffinitiuè
fuerit absolutus à prætenso delicto, pro quo
fuit fideiussum, fideiussor statim liberatur,
cum in tali casũ finita sit causa, pro qua
sistendus erat reus, *Cremens. sing. 11. Thob.*
Non. cons. 103. nu. 4. & alij apud Honded.
d. cons. 111. nu. 35. & seq. Mantic. *de Ta-*
cit. d. lib. 16. tit. 20. nu. 10.
42 Obserua 2. quod perempta instantia re-
soluitur etiam fideiussio de iudicatum sol-
uendo, *l. 2. vbi Bart. ff. Iudicat. solu.* nisi
43 instantia esset perempta per desertionem
appellationis, quia tunc fideiussio duraret,
Thesaur. d. decis. 202. nu. 12.
44 An verò lata prima sententia in fauo-
rem debitoris, liberetur fideiussor de iudi-
catum soluendo? affirmat *Gabr. de fideius-*
sor. concl. 4. num. 10. contrarium tamen
sensit *Vinc. de Franch. decis. 320. num. 7.*
vbi dicit, quod fideiussor tenetur, quando
Iudex appellationis postea reum condem-
45 nauit: nisi proprio nomine expressus esset
Iudex, & ad eum proprio nomine habita
fuerit consideratio in satisdando; tunc
enim si sentẽtiam tulerit in fauorem eius,
pro quo fideiussor accessit, mutato iudi-
ce per appellationem expirat fideiussio;
quia fideiussor in tali casu videtur satisde-
disse de soluendo, si & quatenus ità à d. Iu-
dice fuerit iudicatum; & ideò eius consen-
sus non est ad alium casum extendendus;
secus esset, si dictus Iudex condemnauit
reum, pro quo satisdatum est, & deinde
per viam appellationis causa ad alium Iu-
dicem deuenerit: quia tunc duraret fide-
iussio: censetur enim idem iudicium, cum
discutiendum sit tantùm eo casu, an sit be-
nè, vel malè iudicatum, *Bellemer. dec. 353.*
Vinc. de Franch. decis. 320. Thesaur. loco
cit. nu. 14. & seq.
46 7. Excusatur fideiussor, qui certo tem-
pore aliquem repræsentare promisit, si per
iudicem monitus, seu citatus non fuerit
ad repræsentandum: promissio enim illa
de præsentando videtur habere hanc con-
ditionem, scilicet si & quando fideiussor
iussus fuerit præsentare, quia tunc incipit
currere tempus, & non ante, cum censeatur
huiusmodi tempus collatum in volunta-
tem Iudicis, *Boss. d. tit. de Carcerat. fide-*
ius. nu. 61. Roman. cons. 137. nu. 1. vers.
præterea &c. Rolan. cons. 58. nu. 14. lib. 1.
Vrsill. ad Afflict. decis. 234. num. 1. Card.
Mantic. d. lib. 16. tit. 20. num. 11. & 13.
47 *Osasc. decis. 49. nu. 2.* nisi fideiussor pro-
miserit reum repræsentare etiam irrequisi-
tus, quia tunc nulla requireretur monitio,
vt d. Farinac. d. q. 34. nu. 125. & seq. &
nu. 134.
48 8. Fideiussor datus in vno loco, non te-
netur repræsentare in alio, quia promissio
illa intelligitur in loco ipsius Iudicis, &
non alibi, cum virtus obligationis fideius-
soriæ sit stricti iuris, *l. blanditus*, C. *de fi-*
deius. latè Rolan. cons. 58. num. 15. & seq.
49 *lib. 1.* vbi etiã dicit, quod ille, qui promisit
dare fideiussorem, intelligitur promisisse
dare in Ciuitate, in qua promisit, & de ho-
minibus illius Ciuitatis, *Boer. decis. 99.*
nu. 4. vbi dicit, quod si Titius vendiderit
in Ciuitate Bononiæ domum Caio, & in-
50 ter eos actum fuerit, vt venditor tenea-
tur pretium conuertere in emptionẽ præ-
diorum, non potest venditor compelli ad
emenda prædia in alieno territorio, quàm
Bononiensi, *Farinac. d. q. 34. nu. 171. latè*
Vermigliol. cons. 323. nu. 2. & seq. & cons.
51 *312. nu. 12. & seq.* vbi dicit, quod fide-
iussio non patitur aliquam extensionem de
52 loco ad locum, neque de re ad rem, & in
53 dubio semper est capienda interpreta-
tio, nè fideiussores teneantur, *ex trad. per*
Caball.

Caball. resol. crim. cas. 59. num. 4. Gabr.
cons. 181. nu. 27. lib. 1. & cons. 172. n. 23.
lib. 2. Gratb. cons. 35. nu. 29. Rot. decis. 70.
nu. 3. par. 1. Recent. Farinac. d. q. 34. nu.
54 182. Thesaur. decis. 202. nu. 13. vbi, quod
fideiussio præstita in causa ciuili, non extenditur ad causam criminalem.

55 An verò cautio data coram Iudice inquirente de maleficio, duret, si ipsemet Iudex desistat ab inquisitione, & procedat per accusationem? affirmat Gabr. tit. de fideiuss. conclus. 4. nu. 13.

56 9. Liberatur fideiussor finito officio illius Iudicis, coram quo fuit fideiussum, ità vt ab alio Iudice successore cogi non possit ad repræsentandum, l. non à Iudice, §. 1. ff. de Iudic. l. cum apud. ff. Iudicat. solu. l. fin. ff. de Pœn. Roman. cons. 210. nu. 1. Rolan.
57 cons. 58. nu. 11. & seq. lib. 1. vbi, quod fideiussio coram vno Iudice præstita, vel propter vnam causam, non trahitur coram alio, vel propter aliam causam, etiamsi firmata fuerit iuramento, quia iuramentum
58 perpetuat quidem actionem cōtra principalem promittentem, non autem contra fideiussorem, Gabr. lib. 3. tit. de fideiuss. conclus. 4. nu. 9. Farinac. d. q. 34. nu. 172. Thesaur. dec. 202. nu. 13. Vermigliol. cons. 312. nu. 11.

59 Hoc tamen procedit in fideiussione data coram Iudice delegato, vel etiam coram Ordinario, dummodò in fideiussione fuerit expressum nomen Iudicis, vt in simili diximus supra nu. 45. secus si fideiussio recepta fuerit non coram delegato, sed coram Ordinario sub nomine dignitatis: tunc enim fideiussio per mutationem Iudicis non expirat, Roman. d. cons. 210. n. 2.
60 vbi dicit, quod si in satisdatione est adiectum tam nomen proprium, quàm officij, tunc debet in iudicio inspici, quod nomen præcedat, Rol. d. cons. 58. nu. 13. Gabr. d. tit. de fideiussi. conclus. 4. num. 8. Bellemer. decis. 353. Farinac. d. q. 34. nu. 175. & seq.
61 vbi obseruat, quod vt fideiussio dicatur concepta coram Iudice sub nomine dignitatis, non sufficit, pœnam esse stipulatam, & applicatam Cameræ Principis, sed debet stipulari de mandato ipsius Principis.

62 10. Excusatur fideiussor, quando fideiussit pro reo, qui fuerat iniustè, seu indebitè captus, & sine sui culpa, tum quia cessat in tali casu fisci interesse, cum reus sit in statu absolutionis, Ant. var. lib. 3. res. 29. & alij apud Vermigliol. cons. 308. n. 5. & seq. Bosi. de Carcerat. fideiussi. num. 48.
63 tum etiam quia contractus factus ad vtilitatem carcerantis cum iniustè carcerato non valet: carcer enim inducit iustum metum, & ideò promissio facta in carcere nullius est momenti, licèt valeat in commodum, & vtilitatem carcerati, l. qui in carcerem, vbi Bart. & alij, ff. de eo quod met.
64 caus. vnde si non valet contractus principalis, nec etiam valet contractus accesso-
65 rius, Afflic. decis. 149. per tot. vbi etiam dicit, quod si fideiussor sine fraude soluit, repeteret eo casu solutum à principali, qui per talē fideiussoriā cautionē fuit liberatus, etiāsi ipso inuito facta fuerit talis solutio, latè Vrsill. ibidem, Capel. Tholos. dec. 399.

66 11. Excusatur fideiussor, si omnem diligentiam adhibuerit, vt principalem præsentaret, nec potuit id efficere, l. si vehenda, §. idem iuris, ff. Ad l. Rhod. de iact. Feder. de Sen. cons. 122. Dec. in l. fin. §. Labeo, nu. 9. & seq. ff. si cer. pet. & alij apud Cephal. cons. 164. nu. 25. & seq. lib. 2. vbi dicit, hanc esse communem, & in practica seruari, etiamsi promissioni accesserit iuramentum, Mantic. de Tacit. lib. 16. tit. 20. n. 16. latè Afflict. decis. 295. & ibidem Vrsill. vbi
67 dicit, quod quando quis promisit factum, & sine culpa sua implere non potuit, excusatur à pœna, licèt contrarium sentiat Farinac. cons. 59. nu. 40. vbi dicit, quod fideiussor tenetur non obstante quacunque diligentia adhibita; sed prima sententia æquior est, & ideo ab ea non est recedendum.

68 12. Liberatur fideiussor, vbi fiscus accepit possessionem bonorum confiscatorum ipsius rei, quem fideiussor repræsentare promiserat, quia tunc confusa est actio, nec possunt fideiussori cedi actiones contra principalem, & ipse soluens repeteret ab eodem fisco, l. in fraudem, §. si principalis, & ibi glos. ff. de Iur. fisc. l. hæres à debitore, §. quod si stipulator, & l. Vranius, ff. de fideiuss. Boss. in tit. de Carcerat. fideiussi. nu. 43. Honded. cons. 111. nu. 40. Farinac. d. q. 34. nu. 183. quod procedit, etiamsi bona ad fiscum delata, non sint soluendo, secundùm Cuma. quem refert Card. Mantic. d. lib. 16. tit. 20. num. 27. vbi tamen subdit, quod fideiussor in tali casu non liberatur in totum, licèt possit opponere exceptionem excussionis.

69 13. Fideiussor excusatur, quando contra reum noua non superuenerunt indicia, præsertim si reus esset de iure absoluendus:
70 nam relaxatus sub cautione de se repræsentando, causa cognita, censetur dimissus tanquam innocens, vel saltem censetur absolutus ab obseruatione iudicij, & consequenter non est iterum in carceres conijciendus, nisi superuenientibus alijs inditijs, iuxta communem praxim, Bosi. in tit. de senten. nu. 60. & 61. & in tit. de plurib. violen. nu. 114. & seq. Crauett. cons. 321. nu. 4.

nu.4. vers. non omitto &c. vbi etiam dicit, quod absolutus in iudicio inquisitionis, non potest amplius molestari per viam accusationis, quia sæpius de eodem delicto regulariter quæri non debet, *Thob. Non. cons.* 103. *nu.* 5. *latè Farinac.cons.*59. *nu.*1. *& seq. & n.* 35. *cum seq. & in Pract. crim. q.* 37. *nu.* 29. *cum seq. & num.* 194. *& seq.* vbi subdit, quod licèt indicia sint iudici ar-
72 bitraria, tamen Iudex non potest noua inducere, & formare ex propria ceruice, sed ea debent esse iuri conformia, & à Doctoribus approbata.

73 Limita, si aliqua iusta causa concurrat, vt si Iudex in prompen habeat noua inditia, & testes, sed dubitat, nè reus aufugiat, vel eosdem testes subornet: tunc enim cogi potest fideiussor ad reum repræsentandum nondum nouis inditijs in actis deductis; immò, si ità expediat, potest iudex, etiam non citato fideiussore, ipsum reum in carcerem conijcere, *vt post Clar. q.* 46. *vers. pariter etiam &c. obseruat Farinac. cons.* 59. *nu.* 29. *& q.* 4. *nu.* 25. *vers. limita praecedentem ampliationem &c. & qu.* 33. *nu.* 68. subdens, quod Iudex, qui sine causa id fecerit, non solum parti ad damna, & interesse tenetur, sed etiam punitur.

74 14. Liberatur fideiussor, quando datur alius fideiussor per viam renouationis, seu loco primi, *Menoch. præsumpt.* 134. *nu.*14. *& seq. lib.* 3. *Surd. cons.* 298. *nu.* 2. *&* 44. *lib.* 2. *Gabr. cons.* 170. *nu.* 1. *& seq.* non tamen censeretur liberatus per simplicem dationem alterius fideiussoris, *Vermigliol. cons.*315. *nu.*6. *vers. nullus autem &c. Card. Mantic. de Tacit. d. lib.* 16. *tit.*20. *nu.*20.

75 Quæres, an possit fideiussor ad effugiendam condemnationem pœnæ, suscipere defensionem rei, qui aufugit, & probare illius innocentiam, eiusque exceptionibus vti? Resp. quod aut agitur de crimine, pro quo imponenda est pœna corporalis, & tunc id non permittitur; aut imponenda esset pœna pecuniaria, & tunc potest fideiussor suscipere defensionem rei, quia in tali casu non requiritur rei præsentia, & ideò per procuratorem admittitur, *l. si eum, ff. si quis caution. l. sancimus, vers. sed siquidem post statutum &c. C. de fideiuss. Gandin. de malefic. in tit. de mult. quæstion. &c. n.*33. *in fin. Caball. resol. crimin. cas.* 190. *in fin. Farinac. d. q.* 34. *num.* 26. *& seq. & cons.* 228. *nu.* 26. *& seq.*

76 Notandum est autem, quod in stipulationibus iudicialibus, seu Prætorijs semper attenditur, quæ sit pœna delicti: nam si pœna sit corporalis, tota pœna pecuniaria in promissione, seu fideiussione contenta, in casu fugæ exigi potest, quia nulla est pecuniaria quantumuis magna, quæ æquet pœnam corporalem etiam minimam; si verò pœna delicti sit pecuniaria, non excedens v. g. centum aureos, tunc nihil vltra eam neque contra reum, neque contra fideiussorem exigi potest, etiamsi promissio, seu fideiussio maiorem contineat pœnam; ratio est, quia in huiusmodi stipulationibus, quæ iussu Iudicis, seu Prætoris fiunt, non attenditur, quid sit conuentum, sed quanti verè intersit: in his enim seruatur æquitas, quæ non permittit, vt quicquam vltra interesse exigatur, *l.2. in fin. vbi Bart. ff. si quis in ius vocat. non ierit &c.* vbi si nõ interest actoris, Prætor pœnã remittit, *Farin. d. cons.*228. *nu.*26. *& seq. Osasc. dec.* 70. *n.* 7. *& seq. Vermigl. cons.*312. *nu.* 10. *Caball. resol. crimin. cas.*190. *nu.* 9. *Card. Mantic. de Tacit. lib.* 16. *tit.* 20. *nu.*17. *&* 18. vbi
77 etiam dicit, quod si fideiussor statim reum non præsentauerit, sed paulo post, seu intra modicum tempus, non tenetur ad pœnam, quia si nihil intersit, mora purgari potest, *per tex. in l. & si post tres, ff. si quis caution. Rot. dec.*371. *n.*3. *p.*1. *in nouiss. prout refert Farinac. d. cons.*228. *nu.* 32. vbi,
78 quod pœna conuentionalis non exigitur nisi ad metam interesse, *quicquid dicat Anchar. cons.* 148. *Osasc. vbi supra, n.*12. *Menoch. de Arb. Iud. cas.*260. *nu.*27. *& seq. & alij.*

79 Notandum 2. quod in criminalibus non admittitur reus ad dandum fideiussorem extra locum iudicij; sed in loco iudicij eũ præstare debet, qui sit ciuis, vel forensis ibidem bona possidens, vel saltem in Prouincia, dummodò locus sit sub iurisdictione eiusdem Iudicis, ità vt non reddatur difficilis exactio, *l. si fideiussor, §. si necessaria, ff. Qui satisd. cog. Alex. cons.*57. *n.*6. *lib.* 3. *Farinac. cons.* 165. *nu.* 30. 35. 61. *&*
80 83. *cum seq.* vbi etiam dicit, quod si fideiussor non est idoneus, tenetur Notarius in subsidium, excusso tamen prius principali, *vide Gabr. lib.*3. *tit. de fideiussor. concl.* 1. *nu.* 64. *Thesaur. decis.* 40. *num.* 3.
81 vbi, quod discussio fieri non debet, quando bona sunt in loco remoto, seu extra territorium.

82 Obserua tamen, quod Notarius, qui recepit fideiussorem minus idoneum, non tenetur, quando principalis est diues, *Farinac. d. cons.* 165. *nu.* 23.

83 Obserua 2. quod fideiussor præstari quidem debet in loco iudicij, quando agitur de repræsentando; secus quando præstatur in executionem sententiæ diffinitiuæ: hoc enim casu sufficit, vt præstetur extra locum iudicij, saltem sub eodem Præside, quia agitur tunc de soluendo pœnam, *Farinac. d. cons.* 165. *nu.* 35.

Obser-

84 Obserua 3. quod quando agitur de satisdatione necessaria, sufficit etiam extra locum iudicij satisdare, *Aret. cons.* 87. *n.* 2. *quem refert, & sequitur Farinac. d. consil.*
85 165. *nu.* 60. vbi, quod satisdatio necessaria censetur, quæ à carcerato pro sua liberatione exigitur.
86 Notandum 3. quod saluus conductus concessus alicui ad effectum eundi, vel veniendi ad aliquem locum, intelligitur datus etiam pro redeundo ex dicto loco, quia non dicitur securè venire qui securè non potest recedere, *Farinac. in Pract. crim. q.* 29. *num.* 53. *& cons.* 131. *num.* 3. *& seq.* vbi dicit, quod concesso saluo conductu censetur etiam concessa licentia, seu facultas securè transeundi per territoriũ interiacens.
87 An verò saluus conductus seruandus sit, quando is, qui eum obtinuit, captus fuit extra iurisdictionem concedentis? Resp. negatiuè, nisi fortè superior, saluum conductum habere vires extra suam iurisdictionem, dixisset, quia tunc seruari debet, etiamsi dari non debuisset, nè qui sub fide publica decipiatur, *vide Farinac. d. q.* 29. *per tot.*

SVMMARIVM.

1 *Sententia, & condemnatio facta in vno territorio, non facit fidem in alio territorio diuerso: limitatur nu.* 5. *&* 14.
2 *Ficta confessio resultans ex contumacia, & banno, praiudicat solum in eo loco, & iudicio, vbi ipsum bannum exequi pratenditur, & vbi contumacia contracta est, non autem alibi.*
3 *An sententia Iudicis loci delicti faciat indicium contra condemnatum, & nu.* 3. 4. *&* 5.
6 *An sententia condemnatoria in vno territorio lata, exequi possit per Iudicem alterius territorij, si requisitus fuerit ab eo Iudice, qui sententiam tulit, & num.* 7. *& seq.*
7 *Quid si delictum esset merè Ecclesiasticum.*
8 *Et quid si Iudex requisitus, esset Superior.*
9 *An Iudex requisitus possit procedere ad executionem sententia, non examinando iustitiam.*
10 *Quid si sententia contra reum lata fuerit, non de iure communi, sed de iure municipali illius loci.*
11 *Contumax quando condemnari possit, & num* 12.
13 *Sententia si non potest in totum subsistineri, pro parte etiam corruit.*
14 *Quando vnus Iudex possit exequi sententiam alterius, & nu. seq.*
15 *Bannitus ab vno loco, censetur bannitus ab omnibus alijs locis Sedi Apostolica subiectis.*

CAP. VIII.

An & quando sententia condemnatoria lata per Iudicem vnius territorij, executioni demandari possit per Iudicem alterius territorij.

1 VT hæc quæstio faciliùs intelligatur, aliquæ præmittendæ sunt conclusiones.

Prima conclusio est, quando territoria sunt diuersa, separata, & distincta, sententia condemnatoria lata contra delinquentem in loco commissi delicti in contumaciam, non est in loco originis, vel domicilij ipsius delinquentis exequenda ex sola instantia partis offensæ, siue territoria sint sub diuersis Principibus, siue sint sub vno, & eodem Principe, sub diuerso tamen Præside Prouinciæ; ratio est, quia talis sententia, & condemnatio facta in vno territorio non facit fidem in alio territorio diuerso, nec probat contra condemnatum, quod commiserit delictum, *ità Bart. in l. à Diuo Pio, §. sententiam Romæ, num.* 1. *ff. de re iud. Boss. in tit. de foro compet. nu.* 86. *vers. sed an Iudex domicilij possit exequi &c. Clar. in Pract. crimin. §. fin. qu.* 54. *vers. sed pone &c. & latiùs qu.* 96. *vers. item quæro nunquid Iudex vnius territorij &c.* vbi ex hoc infert, quod officialis in Ducatu Mediolani non potest exequi sententiam latam per officiales in Regno Neapolis, quia licèt ambo illa territoria sint sub eodem Rege Hispaniarum, tamen habentur tamquam dominia separata, *Farinac. q.* 11. *limit.* 10. *nu.* 61. vbi etiam
2 dicit, quod ficta confessio resultans ex contumacia, & banno, præiudicat solùm in eo loco, & iudicio, vbi ipsum bannum exequi prætenditur, & vbi contumacia contracta est, non autem alibi, *Caball. resol. crimin. cas.* 161. *nu.* 1. *& seq.*
3 Obserua tamen, quod talis sententia loci delicti facit indicium contra condemnatum, ità vt etiam aliter non constito de
4 delicto possit contra eum procedi per Iudicem originis, vel domicilij, licèt non
5 sufficiat ad torturam, *Clar. d. q.* 54. *vers. sed pone &c. Farinac. d. q.* 11. *sub nu.* 75.
6 Secunda conclusio; sententia condem-

natoria in vno territorio lata, exequi potest per Iudicem alterius territorij diuersi, & separati, ad petitionem, & litteras illius Iudicis, qui sententiam tulit, *Bosi. d. tit. de for. comp. nu. 86. Alex. in d. l. à Diuo Pio, §. sententiam Romæ, nu. 5. Farinac. d. q. 11. limit. 10. nu. 61. Caball. d. cas. 161. nu. 8. & 9. Clar. in pract. crim. q. 96. vers. item quæro &c. vbi de communi.*

7 Notandum tamen est, quod talis sententia non solet exequi per Iudicem alterius territorij, nisi prius cognouerit, quod ritè, & rectè lata fuerit à Iudice competente, legitimis præcedentibus inditijs, & secundùm iustitiam; & ideò videndus est processus, vt cognosci possit de validitate, & iustitia condemnationis, nisi delictum esset merè ecclesiasticum, de quo Iudex sæcularis non potest cognoscere, quale est crimen hæresis, *Bald. in auth. Clericus quoque, nu. 11. C. de Episc. & Cleric. Clar. d. quæst. 54. in fin. Abb. in cap. 1. de off. or-*

8 *din. Cagnol. in l. cum quadam puella, nu. 33. vers. quinto colligitur, ff. de Iurisd. omn. Iud. Card. Seraphin. dec. 723. nu. 12. Guid. Pap. dec. 574. sub nu. 1.* vbi subdit, quod si Iudex requisitus, esset superior, potest etiam sententiam reuocare, *Couar. lib. 1. var. cap. 1. nu. 10. vers. sed etsi iudex ordinarius &c. Bosi. in d. tit. de for. compet. num. 87. Farinac. d. qu. 11. nu. 61. ad fin. vers. limita rursus præcedentem sublimitationem &c. Vermigliol. cons. 415. nu. 1. &*

9 *seq.* potest tamen Iudex requisitus, si vult, procedere ad executionem sententiæ, non examinando iustitiam, nisi fortè sciret, illam esse iniustam; & ità exequendo nullum grauamen partibus affert; nulla enim lege cautum est, ex qua cogi possit ad cognoscendum de iustitia sententiæ Iudicis requirentis: quinimmò Doctores, qui asserunt, executorem posse examinare nullitates, & iustitiam talis sententiæ, arbitrio executoris eam cognitionem remittunt, *arg. textus in d. l. à Diuo Pio, §. sententiam Romæ, ibi, si hoc visum fuerit, ff. de re Iud. vide Bosi. loco sup. cit.*

10 Notandum 2. quod in tali casu requiritur, vt sententia lata fuerit de iure communi Romanorum: non enim sufficeret, quod talis condemnatio facta fuerit de iure municipali tantùm illius loci, quia Iudex exequendo, suam, non alterius iurisdictionem sequi debet, & sui tantùm, non alterius territorij statuta attendere, *Bald. in l. vn. in fin. C. de Confess. Alex. in d. §. sententiam Romæ, sub nu. 6. Bosi. tit. de senten. sub nu. 115.* nisi in loco Iudicis exequentis vigeret idem statutum, in quo fundata est sententia Iudicis, qui eam protulit, quia tunc executio facienda esset, prout si iure communi Romanorum attento sententia lata fuisset, *vt d. Bosi. loco cit. Caball. d. cas. 161. nu. 12. & seq.*

11 Notandum 3. quod contumax de iure condemnari non potest, nisi præcedant plenæ probationes de delicto, *vt latè probat Farinac. d. q. 11. nu. 16.* subdens, quod in Vrbe, & statu Ecclesiastico ad id sufficiunt legitima inditia ad inquirendum, non quidem ea, quæ regulariter satis esset ad assumendas informationes de de-

12 licto, sed debent esse valdè propinqua, & immediata, grauia, & vrgentia arbitrio Iudicis, *vide Menoch. lib. 1. præsumpt. 88. nu. 1. & seq.*

13 Notandum 4. quod cum de iure sententia reputetur indiuidua, ideò si in totum nequeat sustineri, pro parte etiam corruit, *l. si non sortem, §. si centum, & ibi Bart. & alij, ff. de Condict. indeb. Capic. dec. 51. nu. 1. & seq. Rot. dec. 205. par. 2. Diuers. Vermigliol. cons. 415. nu. 6.*

14 Notandum 5. quod in statu Ecclesiastico semper, & indistinctè vnus Iudex potest exequi sententias capitales alterius, siue simus in vna, vel diuersis Ciuitatibus, ac Prouincijs, & sic siue simus sub eodem, vel diuerso Præside, quia sufficit, loca esse subiecta Sedi Apostolicæ, iuxta Constitutiones Iulij II. Leonis X. Clementis VII. Pij IV. & Pij V. contra homicidas, Bannitos, Contumaces, & alios facinorosos

15 editas, quibus cauetur, vt Banniti ab vno loco, censeantur etiam banniti ab omnibus alijs locis mediatè, vel immediatè subiectis S. R. E. ibidemque capi, carcerari, & plecti debeant, *vt post Vulpell. cons. 59. nu. 16. lib. 1. Cartar. in tract. de Execut. senten. cap. 1. nu. 117. & seq. obseruat Farinac. d. q. 11. nu. 61. vers. sublimita hanc decimam &c. Caball. d. cas. 161. num. 3. quibus adde, Bosi. in tit. de for. compet. sub nu. 86.* vbi dicit, quod si duo Iudices essent sub eodem Præside, tunc vnus potest exequi sententiam alterius absque aliqua requisitione.

SVMMARIVM.

1 *Quando delegatus Papæ, vel Principis delinquens puniatur ab Ordinario loci, & quando à delegante, & nu. 2.*

2 *Quando à sententia delegati appelletur ad delegantem.*

CAP.

CAP. IX.

An delegatus Papæ, vel Principis delinquens puniri possit ab Ordinario loci, in quo deliquit.

1 RESp. affirmatiuè, si delinquat extra terminos causæ delegatæ, præsertim si iam finita fuerit delegatio: quia licèt in procedendo sit maior Ordinario, *l. etsi Prætor, vbi Bart. ff. de offic. eius, cui mand. est iurisd. cap. studuisti, de offic. legat.* tamen si delinquat, Ordinario subijcitur, & ab eo punitur, quia tunc non conuenitur vt delegatus, sed vt priuatus, *Auth. vt Iudi. sine quoq. suffrag. &c. §. volumus, vbi etiam Bart. & ità sensit etiam Bald. in auth. quæ in Prouincia, num. 10. Cod. vbi de crimin. ag. opor. Capel. Tholos. dec. 423. & ibidem Aufrer. in addit.* vbi dicit, quod Præses Prouinciæ permittere non debet, vt delegati à Principe aliter vtantur sua potestate, quàm in suis litteris contineatur: & si formam earum excedant, potest eis resistere, *latè Decian. in tract. crimin. lib. 4. cap. 17. nu. 26. vers. vndecimò extendo,*
2 *tom. 2.* subdens, quod si delegatus circa ipsam causam delegatam delinqueret, vt si pecunia fuisset corruptus, vel per fraudem, & sordes pronunciasset, tunc non posset puniri ab Ordinario, sed à delegante, quia circa materiam, & concernentia dictam causam delegatus maior est quocunque Ordinario, & in omnibus est subditus quoad illam causam deleganti, & ab eo ad delegantem appellatur, *Barbat. in addit. ad Bald. loco cit. in apostil. in ver. vltimò, sub litt. A. Caball. resol. crim. cas. 53. per tot.*

CAP. X.

Quâ pœna puniatur aleatorum receptator.

SVMMARIVM.

1 *Qua pœna puniatur aleatorum receptator, & nu. 2. 3. 4. & 7.*

3 *Collusores inter se percutientes occasione ludi, an possint se accusare.*

4 *Frequentia ludi iudicatur nō ex vno actu ludendi continuato vna die sola, sed ex diuersis temporibus.*

5 *Actio ciuilis an denegetur aleatorum receptatori.*

6 *Quando res subtracta in pauperum vsus erogari debeat.*

1 VArijs quidem pœnis aleatorum receptator in iure punitur: nam si tenens ludum, verberetur, ex tali iniuria nulla actio oritur, nec punitur iniurians, aut damnum illi inferens, siue eo tempore è domo eius aliquid subtrahens, *l. 1. ff. de Alea lusu, & aleator.* & vltra pecuniariter arbitrio Iudicis punitur, *Bonifat. de Vitalin. in tit. de ludo azard. nu. 15.*

2 Obserua tamen, quod, vt prædictæ pœnæ locum habeant, requiritur, vt publicè is locus aleatoribus pateat. 2. quod id non semel, sed pluries, & pluries obseruatum sit: nam si semel incidenter id euenisset, nō posset quis dici aleatorum receptator: quemadmodum nec aleator dicitur is, qui semel tantùm luserit, sed ex frequentia; idemque dicendum est de mercatore, meretrice, & similibus. 3. quod retineat domi ludum lucri, & emolumenti causa, non autem causa recreationis. 4. vt damnum, seu furtum, & iniuria illata retinenti ludum in domo sua, prouenerit occasione ludi; secus si alia occasione. 5. quod damnum, & iniuria facta fuerit tempore ludi, & in illo loco: secus si alio tempore, vel in alio loco. 6. quod scienter domi suæ ludum retineat. 7. quod damnum fuerit illatum in re ipsius, qui domi ludum reti-
3 net, secus si in re alterius; vnde iniuria, seu furtum commissum etiam inter collusores punitur, *glos. & DD. in d. l. 1. ff. de Alea lus. & aleator. Farinac. in Pract. crim. q. 109. nu. 151. & seq. Azo. in sum. C. de Relig. & sumpt. fun. &c. nu. 28. Bonifac. de Vitalin. loco cit. nu. 7. 10. & 12. Menoch. de Arbitr. Iud. lib. 2. cas. 399. nu. 18. & seq. & cas. 400. nu. 16. cum seq.*

4 Notandum tamen est, quod non denegatur accusatio aleatorum receptatori, quando iniuria, vel damnum esset graue: quemadmodū etiam collusores se se percutientes occasione ludi possunt accusare, quando offensio est grauis, *vt d. Farinac. & alij DD. citati.*

Notandum 2. quod frequentia ludi non iudicatur ex vno actu ludendi continuato vna die sola, etiamsi varijs ludis, & cum varijs, & diuersis personis quis luserit: sed ex diuersis temporibus, ità vt constet, eum consueuisse in ludo vitam agere, *Bart. in*

l. inficiando, §. *infans, nu.* 5. *ff. de furt. Menoch. d. cas.* 399. *nu.* 21.

5 Notandum 3. quod tali receptatori pœnalis, seu criminalis actio tantùm denegatur, non autem actio ciuilis, *vt d. l.* 1. §. *quod autem*, *ff. de Alea lus. & aleator. Menoch. d. cas.* 399. *nu.* 23. *Sylu. in ver. ludus, n.* 9.
6 vbi dicit, quod subtrahens in conscientia rem subtractam retinere non potest; non tamen receptatori restituere tenetur, quia lex eum priuat in pœnam, & ideò in pauperum vsus res subtracta erogari debet, *arg. cap. cum tu, de Vsur.*

7 Notandum 4. quod is, qui grauiter offendit eum, qui domum, & aleas ad ludendum paratas habet, puniri quidem debet, vt supra, non tamen pęna ordinaria, sed arbitraria, quia tunc offendens pro excessu punitur, *Caccialup. in tract. de Ludo, nu.* 70. *quem refert, & sequitur* Menoch. *d. cas.* 400. *nu.* 17. *& sensit etiam Farinac. d. q.* 109. *nu.* 168.

SVMMARIVM.

1 *Notarius condemnatus in vno loco, an possit alibi officium notariatus exercere.*
2 *Qua pœna puniatur faciens instrumenta, si nunquam fuerit notarius, vel si fuerit officio priuatus.*

CAP. XI.

An Notarius condemnatus in vno loco, possit in alijs locis instrumenta conficere.

1 RESP. quod Notarius condemnatus in vno loco, si efficiatur infamis, vel amittat ea, quæ sunt iuris ciuilis, & sic statum, & bona, non potest in alijs locis instrumenta conficere, quia tunc desinit esse Notarius, *Bald. in l. quod ait Prætor, in addit. circa fin. ff. de His, qui not. infam. Afflict. dec.* 6. *num.* 4. *Caball. resol. crim. cas.* 66. *nu.* 1. *& seq.* vnde Notarius ex adulterio deportatus, vel condemnatus ob crimen læsæ maiestatis, vel rebellionis, non potest in alia Prouincia notariatum exercere, quia in tali casu amittit omnia, quæ sunt iuris ciuilis, *l. amissione*, §. *qui desinunt*, *ff. de capit. dimin. l. quisquis*, *C. Ad l. Iul. maiest. l.* 1. §. *fin. ibi, deportatos ff. de Bon. poss. con. tab.*

2 Notandum est etiam, quod faciens instrumenta tamquam Tabellio, cum non sit, nec antea fuerit, punitur pœna mortis; si verò semel fuit, & postea priuatus, non punitur pœna mortis, sed alia mitiori Iudicis arbitrio, quia in tali casu innatur primordio veritatis, *Boss. in tit. de fals. n.* 131. *Menoch. de Arbitr. Iud. cas.* 320. *nu.* 9. *lati Marsil. sing.* 35.

SVMMARIVM.

1 *Quando forenses in alieno territorio delinquentes, puniantur secundùm pœnas statutorum illius loci, & quando excusentur, & nu.* 5. *& seq.*
2 *Delinquens efficitur de iurisdictione loci, vbi delinquit.*
3 *Delictum, quod de nouo inducitur per statutum, non trahitur ad actum perpetratum extra territorium.*
4 *Excommunicatio, vel alia censura, non ligat probabiliter ignorantes.*
5 *Pœna statutaria infligens pęnam mortis, an procedat contra forensem delinquentem in loco statuti.*
6 *Statutum prohibens, nè vendantur carnes, vel pisces infecti, ligat forensem etiam ignorantem tale statutum.*
7 *An statutum prohibens, nè extrahatur frumentum, comprehendat forensem ignorantem.*
8 *Merces aliunde delata in aliquem locum, possunt exportari extra illius territorium non obstante Edicto Curiæ.*
9 *Quid si forensis in genere sciat, adesse statutum prohibitiuum.*
10 *Et quid si forensis tantam moram traxerit in loco, vt verisimiliter prohibitionem sciuerit, vel scire debuerit, vel si actus communiter sit prohibitus in alijs locis.*
11 *An pœna temperanda sit in casu supinæ, vel crassæ ignorantiæ, vel quando dubitatur de scientia, vel ignorantia.*
12 *Quando ex coniecturis, & præsumptionibus etiam violentis indicatur in criminalibus, Iudex debet temperare sententiam, & minorare condemnationem.*
13 *Exteri transeuntes per aliena territoria, si arma deferant, excusantur à pœnis impositis per statuta locorum, & nu.* 16.
14 *Itinerantes, & nauigantes possunt arma impunè deferre secundùm ius commune, & nu.* 16.
15 *Retinens domi arma prohibita, de consuetudine non punitur.*
16 *Clericis transeuntibus per loca periculosa, licitum est arma deferre pro sui defensione.*
17 *Iudex originis, vel domicilij delinquentem in alieno territorio tenetur punire secundùm statuta loci delicti, si de eis notitia haberi potest, sin minus secundùm ius commune.*

An

18 *An, & quando Statuta, quæ respiciunt litis decisionem, porrigantur ad ea, quæ extra territorium committuntur.*

CAP. XII.

An forenses delinquentes in alieno territorio, puniri possint secundùm pœnas Statutorum eiusdem loci.

1 Resp. quod aut delinquunt in his, quæ
sunt delicta de iure naturali, gentiũ,
vel ciuili, & tunc puniuntur secundùm pœ-
nas statutorum loci, vbi delinquunt, nec
excusantur ignorantia dictorum statuto-
rum, cum faciant actum etiam cessantibus
statutis prohibitum; ratio est, quia ratione
2 loci, in quo delictum committunt, effi-
ciuntur de illa iurisdictione, *cap. vt anima-
rum, §. statuto, vbi DD. de Constit. in 6.*
aut delinquunt in his, quæ de Iure com-
muni non sunt delicta, sed tantùm secun-
dùm statuta loci commissi delicti, & eo
casu non puniuntur secundùm dicta statu-
ta, sed ab eorum pœna excusantur, nisi
tantam ibi traxerint moram, vt verisimili-
ter potuerint scire, *Bart. communiter re-
ceptus in l. cunctos populos, num. 20. 45. &
seq. C. de Sum. Trin. latè Corn. cons. 232.*
3 *num. 1. & seq. lib. 4.* vbi dicit, quod statu-
tum, per quod de nouo inducitur deli-
ctum, non trahitur ad actum perpetratum
extra territorium, *Gandin. in tract. de Ma-
lefic. tit. de Pœn. reor. nu. 16. & in tit. de
reb. non portan. contra deuet. nu. 7. Boss. in
tit. de Pœn. nu. 18. & seq. Clar. in Pract.
crim. §. fin. q. 85. vers. secundus est casus &c.
Vincen. de Franch. decis. 521.* subdens, quod
4 pœna spiritualis, qualis est excommunica-
tio, non ligat probabiliter ignorantes etiã
in actu iure communi prohibito, & dam-
nato, *& ita senserunt alij apud Caball. resol.
crimin. cas. 129. nu. 2. 9. & 13. cum seq.*
5 Ex quo infertur 1. quod statutum impo-
nens pœnam mortis pro primo furto con-
tra ius commune, comprehendit forensem,
etiamsi ignorantiam habeat dicti statuti,
cum faciat actum alioquin de iure com-
muni prohibitum, *secundùm Vinc. de
Franch. d. decis. 521. Gandin. d. tit. de Pœn.
reor. & alios apud Caball. d. cas. 129. nu. 3.
& seq.* quorum sententia mihi admodum
dura videtur; & ideò, vbi agitur de pœna
mortis, arbitror, eam esse commutandam
in aliam mitiorem, *ad not. per DD. in l. san-
ctio legum, ff. de Pœn.*
6 Infertur 2. quod statutum prohibens, nè
vendantur carnes, vel pisces infecti, vel
alia humano generi nociua, ligat etiam fo-
rensem ignorantem tale statutum, cum id
ius naturale, & commune prohibeat, *l. 1.
§. cura carnis, ff. de offic. Præf. Vrb. & tra-
dunt DD. apud Caball. d. cas. 129. nu. 13.
& seq.*
7 Infertur 3. quod statutum prohibens sub
certa pœna, nè extrahantur à territorio
frumentum, vinum, oleum, animalia, vel
aliæ res, non comprendit forensem extra-
hentem, statutariæ prohibitionis ignarum,
nisi scientia statuti probetur, *Gandin. d. tit.
de Pœn. reor. sub num. 16. & d. tit. de reb.
non portan. contra deuet. sub nu. 7.* vnde
data ignorantia huiusmodi prohibitionis
non amittuntur res, nec animalia, quibus
res ipsæ extrahuntur, *Caball. loco cit. nu. 5.
& seq.*
8 Obserua tamen, quod merces aliunde
delatæ in aliquem locum, possunt expor-
tari extra illius territorium, licèt aliæ simi-
les de illo territorio exportari non possint
propter bannum, vel edictum Curiæ, *Ca-
ball. loco cit. nu. 23.*
9 Obserua 2. quod ad incurrendam pœ-
nam statuti satis est, vt forensis in genere
sciat, adesse statutum prohibitiuum, licèt
nesciat qualitatem pœnæ à statuto imposi-
tæ, *Couar. in cap. alma mater, §. 10. nu. 8.
& seq. quem refert, & sequitur Caball. d.
cas. 129. nu. 9.*
10 Obserua 3. quod si forensis tantam mo-
ram traxerit in loco, vt verisimiliter pro-
hibitionem sciuerit, vel scire debuerit, vel
si actus communiter est prohibitus in alijs
locis, vt est extractio frumenti, quæ per
totam Italiam est prohibita, contraueniẽn-
do tenetur ad pœnam statuti; tum quia
ignorantia crassa, & supina quoad obligan-
dum, scientiæ comparatur, tum etiam
quia sciens contraueniendo delinquit, &
ratione delicti efficitur de foro loci, *Bart.
in d. l. cunctos populos, sub nu. 20. Gandin.
locis cit. Boss. d. tit. de Pœn. num. 20. Clar.
q. 82. in septimo statuto circa blada, vers.
quæro nunquid talia statuta &c. & q. 85.
vers. sed quid si delictum &c.*
11 Obserua 4 quod in casu supinæ, vel craf-
sæ ignorantiæ, & quando dubitatur de
scientia, vel ignorantia, pęna temperanda
est, *ex not. per Bart. in d. l. cunctos populos,
sub nu. 20. Clar. d. q. 85. vers. sed quid si
delictum &c.* vbi dicit, quod in tali casu
standum est Iudicis arbitrio, qui inspecta
facti, & personarum qualitate pro sua reli-
gione decernet, an forensis plectendus sit
pęna statuti, vel in totum excusandus, vel
saltem pęna ex aliqua parte temperanda,
Caball. d. cas. 129. nu. 17. & seq. vbi etiam
obser-

12 obseruat, quod quando ex coniecturis, & præsumptionibus etiam violentis iudicatur in criminalibus, Iudex debet temperare sententiam, & minorare condemnationem, quæ alioquin imponeretur, *ex trad. per DD. in l. 1. ff. si cert. pet. vbi præcipuè Dec. in 2. lectur. nu. 60. & seq.* Cc. *poll. cons. crim. 27.*

13 Obserua 5. quod exteri transeuntes per aliena territoria, si arma deferant, excusantur à pęnis impositis per statuta loco-

14 rum contra deferentes arma, quia itinerantes, & nauigantes possunt arma impunè deferre secundùm ius commune, *vt constat ex l. 1. ff. Ad l. Iul. de vi publ. & obseruat Clar. q. 82. ad sextum statutum circa delationem armorum, vers. item quæro*

15 *nunquid &c. & vers. sequen.* vbi etiam dicit, quod retinens domi arma prohibita, de consuetudine non punitur, *Decian. tract. crim. tom. 2. lib. 8. cap. 3. de Probib. vsu armor. num. 34. vers. limitatur 2.* vbi

16 addit, quod etiam clericis transeuntibus per loca periculosa licitum est arma deferre pro sui defensione, *Menoch. de arb. Iud. lib. 2. cas. 394. num. 58. & seq.* vbi dicit, quod viatores etiam per Vrbes transeuntes, vel etiam in illas se conferentes habitandi causa, vel dum ostium propriæ domus exeunt peregrinationis gratia, arma ferre possunt libera, non autem ligata, *vt obseruat etiam Caball. d. cas. 129. num. 20. & seq.*

Hoc tamen intelligendum est de casibus: nam pugiones, & archibusios, cum per totam Italiam prohibiti sint, non liceret exteris per transitum deferre absque priuilegio, *vide Caball. loco cit. nu. 22.*

17 Obserua 6. quod Iudex originis, vel domicilij tenetur punire delinquentem in alieno territorio, non secundùm statuta loci originis, vel domicilij, si simpliciter loquantur de delinquente, sed secundùm statuta loci delicti, si de eis notitia haberi potest; sin minus secundùm pęnas à iure communi inflictas, *Bart. in d. l. cunctos po-*

18 *pulos, sub nu. 48.* vbi dicit, quod statuta, quæ respiciunt litis decisionem, non porriguntur ad ea, quæ extra territorium commissa sunt, nisi expressè disponant de eo, quod Ciuis facit etiam extra territorium, *Bald. cons. 124. nu. 1. vers. item considera &c. lib. 5. latè Clar. in Pract. crim. q. 85. vers. tertius est casus &c. vbi de communi, Corn. cons. 232. nu. 3. vers. & hinc est &c. lib. 4. & alij apud Caball. cas. 162. nu. 31. & seq.*

SVMMARIVM.

1 *Committens delictum in loco exempto, an, & quando possit ab Episcopo puniri, & nu. 5. & 6.*

2 *Exemptum esse, & nullius iurisdictionis esse, differunt.*

3 *Iudex laicus potest punire reum, qui in Ecclesia deliquit.*

4 *Subditi Episcopi, qui intra Religiosorum Monasteria delinquunt, possunt ab eodem Episcopo puniri.*

7 *Quando Regulares delinquentes extra Monasterium puniri possint ab Episcopo.*

8 *Quando Regularis dicatur degere extra monasterium, & quando non.*

CAP. XIII.

An is, qui commisit delictum in loco exempto possit ab Episcopo puniri.

1 RESP. quod aut locus huiusmodi est intra eiusdem Episcopi diœcesim, & tūc delinquens potest ab Episcopo puniri, *cap. cum Episcopus, de offic. ordin. in 6. Gonzal. ad reg. 8. Cancell. glos. 43. nu. 187. Ricc. in Prax. par. 4. res. 108. latè Rot. dec. 207. num. 2. & seq. par. 2. Diuers.* vbi, quod

2 exemptum esse, & nullius iurisdictionis esse, differunt; quia locus nullius iurisdictionis nec est in Diœcesi, nec de Diœcesi; locus verò exemptus, licèt non sit de Diœcesi, adhuc tamen est in Diœcesi; & hoc discrimen constituit Concilium Tridentinum *sess. 21. de ref. cap. 8. & sess. 24. cap. 9.* vbi loca exempta per Episcopum, in cuius diœcesi sunt, vti Apostolicæ Sedis delegatum, præcipit visitari; quæ verò nullius iurisdictionis sunt, per viciniorem.

3 Eadem ratione iudex etiam sęcularis punire potest reum, qui in Ecclesia deliquit: quia licèt locus sit sacer, & exemptus à Iurisdictione Principis sęcularis, non tamē desinit esse de territorio ipsius Principis, *Cocein. dec. 346. num. 8. Sperell. decis. 51. num. 28. Barbos. de offic. & potest. Episc. alleg. 102. nu. 75. par. 3. Clar. in Pract. crim. §. fin. q. 38. nu. 18.*

4 Ex quo infertur, quod subditi Episcopi, qui intra monasteria Religiosorum delinquunt, possunt ab eodem Episcopo puniri: hæc enim monasteria exempta non sunt, nisi præcisè quantum ad Religiosorum personas, *ità Corneio in 3. par. tract. 3. de*

Cens.

Cens. in gen. disp. 6. dub. 2. Nald. in sum. ver. exemptio, num. 5. Hurtad. de Cens. in comm. diff. 8. nu. 33. Dian. res. mor. par. 5. tract. 9. de Excom. res. 66. diximus supra lib. 1. cap. 4. num. 26. & seq. quicquid in contrarium sentiat Marcell. Vulp. in Prax. for. Eccles. cap. 1. nu. 32. & alij.

5 Aut talis locus situs est in loco exempto, & tunc is, qui in eo loco delinquit, non potest ab Episcopo puniri, *Barbos. de offic. & pot. Epsc. par. 3. alleg.* 102. *nu.* 75. nisi
6 talis exemptus delinqueret in diœcesi Episcopi, seu in loco non exempto, quia tunc posset ab Episcopo puniri, *cap. 1. §. fin. de Priuil. in 6. Bart. in l. beneficium, nu. 5. ff. de Constit. Princip.* Rol. *cons.* 24. *per tot. vol.* 2. *Couar. pract. quaest. cap.* 11. *nu.* 5. *Capic. dec.* 59. *in fin.* Card. *Seraphin. decis.* 1058. *num.* 6. *Ricc. in Prax. par.* 4. *resolut.* 107.

7 Notandum est etiam, quod licèt Regulares extra monasterium degentes, ab Ordinario, si delinquant, puniri possint, tamen si intra clausuram viuant, & extra eam delinquant, à suis Superioribus puniendi sunt, ità vt non possit Episcopus huiusmodi Regulares delinquentes in suis carceribus detinere, sed statim remittendi sunt, etiamsi Superior nullam faciat instantiam, *vt constat ex Concilio Tridentino sess.* 25. *de Regular. cap.* 14. *& sess.* 6. *de ref. cap.* 3. *& resoluit Sac. Congregatio. teste Ciarlin. contr.* 50. *num.* 2. *&* 10. *lib.* 1. vbi, quod in tali casu potest Episcopus capere informationem super delicto huiusmodi Regularium, illamque transmittere, vel offerre eorum Superioribus cum praefinitione termini ad docendum de punitione.

8 Dicitur verò Regularis degere extra monasterium, qui moram trahit in aliquo loco, vbi non viget regularis obseruantia, etiamsi maneat in domo deputata ad erectionem monasterij, *iuxta decretum Sac. Congregationis, quod referunt Piasec. in Prax. Episc. par.* 2. *cap.* 3. *nu.* 42. *Ciarlin. d. contr.* 50. *nu.* 6. *& seq. Barbos. de offic. & pot. Episc. par.* 3. *allegat.* 105. *num.* 16. subdens *nu.* 17. quod si Regularis maneat de licentia Superioris sub regulari obseruantia in aliquo membro, vel grancia sui monasterij pro Religionis seruitio, si delinquat, non ab Ordinatio, sed à suo Superiore puniri debet, *secundùm formam Concilij d. sess.* 25. *de Regular. cap.* 14. quia cum Superior illi licentiam dare possit, *vt ex eodem Concilio d. sess.* 25. *cap.* 4. & dicta loca sint membra, & dependentia à suis monasterijs, censentur eodem iure, & gaudent priuilegijs suorum monasteriorum, *cap. recolentes §. cæterum, de Stat. Monach.* eadem ratione qui cum licentia Superioris ad tempus morantur extra monasterium ex causa prædicationis, vel confessionis, vel eleemosinæ quærendæ, non dicuntur degere extra monasterium; & ideò si interim delinquant, non puniuntur ab Ordinario, *vt post Roder. qq. can. & reg. tom.* 2. *qu.* 2. *art.* 8. *vers. animaduertendum &c. obseruat Ciarlin. d. controu.* 50. *ante nu.* 4.

SVMMARIVM.

1 *Sacerdos sollicitans pœnitentem in confessione, qualiter puniatur.*
2 *An in dubio præsumatur, Confessarium protulisse verba animo prouocandi ad libidinem.*
3 *An pœnitens teneatur denunciare Confessarium, qui ad alia peccata non venerea sollicitauit.*
4 *An pœnitens teneatur denunciare eum, qui dum sollicitauit, non erat Sacerdos.*
5 *An pœnitens teneatur denunciare Confessarium, qui iam se emendauit.*
6 *An pœnitens teneatur denunciare Confessarium, si eidem sollicitanti consensum præbuit.*
7 *An pœnitens teneatur denunciare Confessarium, quocum eodem pœnitente inhonestos sermones, siue tractatus habuit.*
8 *An Confessarius à fœmina sollicitatus, teneatur eam denunciare.*
9 *An Ordinarij locorum possint procedere contra Regulares sollicitantes.*
10 *An crimen sollicitationis probetur testibus singularibus.*
Fractio sigilli confessionis qualiter probetur, ibidem.
11 *An Inquisitores cogere debeant sollicitantem ad abiurandum.*
12 *An pœnitens absolui possit à peccatis, antequam denunciet.*

CAP. XIV.

De Confessore sollicitante mulieres ad turpia

1 SAcerdos etiam regularis, cuiuscunque ordinis ille sit, sollicitans siue verbis expressis, siue tacitis mulierem in confessione, suspectus est de hæresi, & ideò potest inquiri ab Inquisitoribus contra hæreticam prauitatem, qui illum culpabilem repertum condigna pœna punire debent pro criminum qualitate, & circumstantijs, videli-

videlicet suspensione ab executione ordinis, priuatione beneficiorum, dignitatum, & officiorum quorumcunque, ac perpetuæ inhabilitatis ad illa, nec non vocis actiuæ, & passiuæ, si regularis fuerit, exilij, damnationis ad triremes, & carceres etiam in perpetuum absque vlla spe gratiæ, alijsque pœnis etiam grauioribus vsque ad degradationem inclusiuè, si pro delicti enormitate tales pœnas meruerit, *ex constitutionibus Pij IV. incip. Cum sicut, sub die 16. Aprilis 1561. Gregorij XV. incip. Vniuersi Dominici gregis, 30. Augusti 1622.* vbi prædictas pœnas extendit ad sollicitantem etiam masculos ad actus turpes, *vide Barbos. de offic. & pot. Episc. alleg. 40. nu. 41. & seq. Quaran. in ver. confessor, vers. ampliatur &c. Cherubin. in compend. Bullar. ad constit. 31. Pij IV. schol. 1. & 2.* vbi, quod easdem pœnas incurrit Confessor delinquens extra actum confessionis, si actus sit proximus, ex identitate rationis, *Bonacin. in tract. de oner. & obligat. denuncian. &c. disp. 6. pun. 3. nu. 6.* vbi dicit, quod pœnitens teneatur denunciare Confessarium ad inhonestos actus sollicitantem, siue Confessarius tentauerit prouocare, seu allicere pœnitentem ad peccandum secum, siue eum tertia persona: siue tentauerit in actu confessionis, siue ante, siue post immediatè, seu occasione, vel prætextu confessionis, siue confessio, vel absolutio secuta fuerit, siue non: immò etiam extra occasionem confessionis, si Confessarius sollicitauerit in confessionario, seu in loco, vbi confessiones audiuntur, seu electo ad confessiones audiendas, *vt constat ex d. constit. Greg. XV. ibi, quà personas, quacunque illa sint &c.*

2 Sed quæres, an in dubio præsumatur, confessarium protulisse verba tacita animo prouocandi ad libidinem, vt si pœnitentem laudauerit à venustate, pulchritudine, morum elegantia, & his similibus? negant nonnulli DD. quorum sententiam probabiliorem dicit *Bonacin. loco cit. d. pun. 3. nu. 5.* sed alij contrarium sentiunt, quia fortissima præsumptio desumitur à communiter accidentibus: communiter autem accidit, vt fœminæ, & adolescentes his verbis alliciantur, prouocentur, & subuertantur, *ità Rodericus à Chuna in tract. de Confessar. sollicit. q. 7. nu. 15. & seq. Sanctarell. in tract. de Hæres. cap. 44. nu. 9.* quæ quidem sententia corroboratur *ex cap. perniciosum, 18. q. 2. & cap. Clericus, dist. 81.* vbi sola confabulatio cum fœmina in deteriorem partem accipi solet.

3 Quæres 2. an pœnitens teneatur vi prædictarum cõstitutionum denunciare Confessarium, qui ad alia peccata non venerea sollicitauit, vel prouocare tentauit? Resp. negatiuè, tum quia Summi Pontifices loquuntur de sollicitantibus ad inhonesta; nomine autem inhonestorum per antonomasiam, & ex communi loquendi vsu intelliguntur peccata venerea: tum etiam quia in delictis non est facienda extensio, *cap. in pœnis, de reg. iur. in 6. l. interpretatione, ff. de Pœn. Roder. à Chuna q. 8. n. 6. & seq. Sanctarell. cap. 46. nu. 1. & alij apud Bonacin. d. disp. 6. pun. 3. num. 7. vers. limitatur tamen &c. & nu. 13. quicquid in contrarium afferat Pen. in Direct. Inquis. 2. p. comm. 8. vers. ille quoque &c.*

4 Quæres 3. an pœnitens teneatur denunciare laicum, vel clericum sollicitantem, qui tunc temporis non erat sacerdos, licèt finxerit, se esse talem? Resp. negatiuè, quia prædictæ constitutiones loquuntur de sacerdotibus sollicitantibus, *vt post Sanctarell. cap. 46. num. 9. docet Bonacin. d. pun. 3. nu. 8. Dian. resol. mor. par. 1. tr. 4. resol. 15.*

5 Quæres 4. an pœnitens teneatur denunciare Confessarium, qui iam se emẽdauit? negat *Roder. à Chun. q. 3. nu. 15. & seq.* quia obligatio edictorum præcipientium, aliquem denunciari, cessare videtur posita emendatione delinquentis, sicut cessante causa cessat effectus; causa autem denunciandi hæc videtur esse, vt Confessarius emendetur, & non amplius sacramento confessionis abutatur; vnde secundùm hanc sententiam pœnitens ab hoc onere eximitur, si Confessarium post sollicitationem statim pœnitear, vel si elapsum iam sit triennium, quo temporis spatio præsumitur emendatio, & multo magis si talis confessarius ob aliorum delationem iam conuictus, vel confessus abiurauit, *vide Seraph. de Freitas in addit. ad Roderic. à Chun. d. q. 3. nu. 32. & seq. Mascard. conclus. 600. nu. 14. Farinac. in Prax. q. 13. nu. 26.*

Sed alij contrarium sententiam tenent, quia denunciatio, & inquisitio contra huiusmodi delinquentes iudicialiter fieri debet, nec solum instituta fuit ad emendationem delinquentis, sed etiam in pœnam, vt tam ipse, quàm cæteri metu pœnæ ab huiusmodi crimine retrahantur; vnde nec tenetur pœnitens correctionem fraternam præmittere, sed statim denunciare debet, *Henriq. lib. 6. cap. 24. nu. 10. Bonacin. d. disput. 6. pun. 3. num. 9. & 15.* vbi subdit, quod pœnitens tenetur adhuc confessarium denunciare, etiamsi talis confessarius confessus, vel conuictus de prouocatione alterius pœnitentis, abiurauerit

uerit, quia talis confessarius non censetur sufficienter punitus, cum grauiores pœnas pro pluribus delictis, quam pro vno rependere debeat, *ex trad. per Roias de Haret. 2. par. assert. 49. & seq. vide quæ scripsimus in tract. de Regim. Eccles. lib. 6. cap. 6.*

6 Quæres 5. an pœnitens teneatur denunciare confessarium, quando eidem sollicitanti consensum præbuit, seu peccatum cum ipso perpetrauit? negat *Roderic. à Chuna q. 19.* prædictæ enim constitutiones non videntur obligare in casu, quo imminet graue damnum, & incommodum vitæ, honoris, & famæ, præsertim quia nullus obligari potest ad detegendam suam turpitudinem, *cap. si quis aliquando, de Pœnit. dist. 1.*

Sed alij contrarium sustinent, quorum opinio congruentioribus fulcitur rationibus: pœnitens enim non obligatur ad detegendam propriam turpitudinem, sed tantùm ad manifestandum confessarium, qui sollicitauit; vnde non tenetur dicere, se consensum confessario sollicitanti præbuisse, vel cum ipso peccasse, sed hoc reticere potest; nec debent Inquisitores, aut Episcopi pœnitentes interrogare, an ipsi consenserint, & quatenus ità interrogentur, non tenentur respondere, immò possunt negare, se consensisse, addita tamen in mente aliqua restrictione, vt teneantur dicere; præterea pœnitens, qui volens, aut imprudens crimen patratum cum confessario manifestauit, non ob id puniendus est, quia denunciatio non præcipitur, vt pœnitens puniatur, sed Confessarius, qui pœnitentem sollicitauit, *ità Sanctarell in tract. de Hæres. cap. 44. nu. 12. & alij apud Bonacin. d. pun. 3. nu. 10. & seq.* vbi obseruat, quod præcepta etiam humana aliquando obligant cum graui incommodo, dum ità postulat bonum communitatis, vel religionis, vt in casu nostro, *Lezan. in Sum. qq. reg. to. 1. cap. 19. nu. 34.*

7 Quæres 6. an pœnitens teneatur denunciare confessarium, qui pœnitentem non sollicitauit, seu prouocauit ad turpia, sed cum eo inhonestos sermones habuit? Resp. affirmatiuè, *vt constat ex Constit. Greg. XV. ibi, aut cum eis illicitos, & inhonestos sermones, siue tractatus habuerint, & obseruat etiam Bonacin. loco cit. d. pun. 3. num. 11. & 19.*

8 Quæres 7. an Confessarius à fœmina in confessione sollicitatus teneatur fœminam Sancto Inquisitionis Officio deferre? Resp. negatiuè, quia prædictæ Constitutiones editæ sunt ad comprimendam confessariorum audaciam, & de confessarijs sollicitantibus, non autem de fœminis sollicitantibus confessarios loquuntur; vnde nec pœnitens tenetur denunciare confessarium, quem ipse pœnitens sollicitauit, & ad peccatum aliquod venereum induxit, *Roderic. à Chun. q. 9. n. 3. & q. 11. nu. 4. vbi etiam Seraphin. de Freitas nu. 24. Sanctarell. cap. 46. nu. 2. & 4.* quod quidem procedit, quando fœmina turpem suum amorem confessario significauit animo ipsum prouocandi, & confessarius occasionem inde arripuit turpem aliquem actum cum ea exercendi; secus si hoc aperiat confessario animo confitendi, seu se accusandi de prauo illo affectu, & confessarius occasionem inde assumat explendæ libidinis, hoc enim casu confessarius dicitur sollicitare pœnitentem, & ideò est denunciandus, *vt rectè sensit Bonacin. d. pun. 3. nu. 17.*

9 Quæres 8. an loci ordinarius possit procedere in huiusmodi crimine sollicitationis etiam contra Regulares, & exemptos? Resp. affirmatiuè, *ex Constitut. Greg. XV. ibi, & prætereà omnes hæreticæ prauitatis Inquisitores, & locorum ordinarios &c. vide Bonacin. d. pun. 3. nu. 23.*

10 Quæres 9. an delictum huiusmodi probetur testibus singularibus? Resp. affirmatiuè, concurrentibus tamen præsumptionibus, indicijs, & alijs adminiculis; vnde plenè probatur per plures fœminas, quæ singulæ seorsim affirment, se à confessario fuisse in confessione sollicitatas; quemadmodum fractio sigilli confessionis per testes etiam singulares plenè probatur, & ità expressè decernitur *in d. Constitut. Greg. XV. ibi, dantes etiam facultatem &c. vide Suar. de Pœnit. disp. 33. sect. 8. nu. 3. Henriq. lib. 6. c. 19. num. 10. Roderic. à Chun. qu. 21. num. 10. Bonacin. d. pun. 3. num. 25. & 26.* vbi subdit, quod tale delictum minimè probatur testimonio duarum tantùm fœminarum.

11 Quæres 10. an Inquisitores cogere debeant confessarium sollicitantem ad abiurandum? Resp. affirmatiuè, quia confessarius sollicitans est suspectus de hæresi, vt supra diximus; suspectus autem de hæresi cogi debet ad abiurandum, *Sanctarell. cap. 44. num. 3. Roderic. à Chun. qu. 24. num. 12. Menoch. de Arbitr. cent. 4. casu 372. Bonacin. loco cit. num. 28.*

12 Quæres 11. an pœnitens absolui possit à peccatis, antequam denunciet? negat *Auila de Censur. par. 2. cap. 7. dub. 7.* Alij tamen asserunt, pœnitentem esse absoluendum, si firmiter promittat, se

denunciaturum, & adsit causa, propter quam prudenti confessario videatur, denunciationem esse differendam, vt si necessitas communionis vrgeret, & persona sit timoratæ conscientiæ &c. *vide Zanard. in Director. Theol. par. 2. pracep. 2. cap. 11. in fin. Eman. Rodriq. in sum. tom. 2. cap. 34. num. 6. Peirin. in Priuil. Minim. tom. 1. constitut. 4. Greg. XV. §. 9. num. 24. Sanctarell. d. tract. de Hæres. cap. 9. dub. vn. num. 16. in fin.* vbi, quod sufficit propositum denunciandi, etiamsi denunciandus esset hæreticus, *Sanc. in select. disp. 11. num. 62. Portell. in addit. ad dubia regul. in ver. sollicitare fœminas num. 24. Ortiz in sum. cap. 24. num. 11. Dian. par. 1. resol. mor. tr. 4. res. 27.*

SVMMARIVM.

1 *Fur puniri potest in eo tantùm loco, in quo rem furatus fuit, non autem alibi, etiamsi reperiatur cum re furtiua, & num. 2. & 5. limitatur num. 7. & 20.*

2 *Fur potest vbique capi, sed remittendus est ad locum furti, & num. 6. 8. & 12.*

3 *An res furtiua possit ab ipso fure intra Ecclesiam auferri per vim, vt Domino restituatur, & nu. 6.*

4 *An fur in Ecclesia furtum committens gaudeat Ecclesiæ immunitate.*

Et an possit carcerari, & puniri à Iudice Ecclesiastico, ibidem.

6 *Quilibet Iudex contra furem procedere potest quoad restitutionem rei furto ablatæ.*

7 *Vagabundus vbique locorum potest tam criminaliter, quàm ciuiliter conueniri.*

8 *An, & quando Iudex loci originis, vel domicilij teneatur remittere reum, seu delinquentem ad Iudicem loci delicti, & nu. 12.*

9 *Vagabundus quis dicatur, & nu. seq.*

10 *Bannitus an, & quando dicatur vagabundus.*

11 *Debitor pecuniæ fugitiuus potest pro debito coram quocunque Iudice conueniri.*

12 *Hæreticus vbique puniri potest.*

An fiat in tali crimine remissio, ibidem, & nu. 19.

Iudex originis, vel domicilij an possit punire subditum, qui extra territorium deliquit, ibidem nu. 32.

13 *Quid si reus à loco delicti fugerit in eum locum, à quo remissio fieri non potest, vel in eo domicilium, aut originem non habet, & nu. seq.*

14 *Et quid si deliquerit in vna Ciuitate ex confœderatis, & aufugerit in aliam confœderatam.*

15 *An in casu, in quo remissio delinquentis conceditur, stari debeat processui Iudicis remittentis.*

16 *An ex confessione à Reo facta coram Iudice remittente, possit reus condemnari.*

17 *Et an sufficiens sit ad torquendum.*

18 *An Iudex requisitus possit reum remittere sine iussu Principis.*

19 *Quando in crimine hæresis fiat remissio.*

20 *Fur, qui cum re furtiua reperitur in Vrbe, ibi puniri potest, & nu. seq.*

21 *Roma communis est patria, ibique puniri possunt omnes, etiamsi extra territorium Ecclesiæ deliquerint.*

22 *Curia Romana non tenetur delinquentem remittere.*

23 *An fur, qui duo furta extra territorium commisit, & vnum in territorio, puniri possit pœna statuti infligentis pœnam mortis pro tertio furto, vel pro tribus furtis, & nu. 24. & seq.*

24 *Famosus fur dicitur, qui tria furta commisit.*

25 *An, & quando fur de iure puniri debeat pœna mortis.*

26 *Quid si reus de primo, ac secundo furto fuerit absolutus à Iudice.*

27 *Et quid si plura furta commissa fuerint vna die, vel nocte in vno loco, vel in pluribus.*

28 *Item quid si fur confessus fuerit, se plura furta commisisse eodem in loco diuersis temporibus.*

29 *An possit Iudex primi, vel secundi furti procedere ad pœnam mortis contra furem.*

30 *An & quando fur capi possit in alieno territorio.*

31 *Bannitus existens extra territorium bannientis, si per vim ductus sit in territorium Iudicis, qui eum banniuit, an possit puniri.*

32 *In quo loco restitutio rei alienæ fieri debeat.*

33 *Furti tenetur qui in via aliquid inuenit: limitatur num. 34. & seq.*

34 *Quid si inueniens rem acceperit animo restituendi Domino.*

Talis animus qualiter probetur, ibidem.

35 *Et quid si inuenerit res, quæ non fuerunt*

in

in bonis alicuius.

36 *Item quid si accipiat rem, quæ pro derelicta habebatur.*

Quando res censeatur habita pro derelicta, ibidem.

37 *Quid si rem inuenerit in loco priuato.*

38 *Quando delictum dicatur notorium.*

39 *An actor possit post criminalem actionem intentare etiam ciuilem, & nu. seq.*

Et an possit simul vtramque intentare, ibid. nu. 39.

40 *Quando actio criminalis dicatur præiudicialis ciuili.*

CAP. XV.

De Furtis.

QVæritur 1. an fur puniri possit in
quocunque loco, in quo apprehen-
1 ditur, cum re furtiua? Resp. non posse
furem puniri vbicunque inuentus fuerit
cum re furtiua, sed tantùm in loco, in quo
rem furatus est, *ità Iul. Clar. in Pract.*
crim. lib. 5. senten. §. fin. q. 38. vers. tu scis
quod furtum &c. Decian. tract. crim. lib. 4.
2 *cap. 17. n. 15.* potest tamen vbiq; capi, sed
remittendus est ad locum furti, *Couar. lib.*
2. var. cap. 20. n. 15. vers. vigesimo octauo
3 *&c. & in practic. cap. 11. nu. 9.* vbi etiam
dicit, quod res furtiua potest ab ipso fure
etiam intra Ecclesiam per vim auferri, vt
Domino restituatur, nè Ecclesia occupan-
tem rem alienam tutari videatur, *Farinac.*
in Pract. crim. q. 7. num. 7. Gensall. in spec.
pract. lib. 1. q. 318. & alij passim. ratio
est, quia sicut ex assidua rei furtiuæ con-
trectatione non nascitur noua actio furti,
sed tantùm ex prima, ità nec noua accusa-
tio, *l. ei, qui, 9. vbi DD. ff. de furt. vide*
Ciarlin. lib. 1. cap. 19. num. 34. & seq. vbi
4 subijcit, quod si fur in Ecclesia furtum
commiserit, non erit extrahendus ab Ec-
clesia, vt curiæ sæculari tradatur, sed car-
cerandus erit, & puniendus à Iudice
Ecclesiastico, cuius iurisdictionem offen-
dit.
5 Contrarium tamen tenuit *Bart. in l. si*
dominium, 48. nu. 2. ff. de furt. vbi dicit,
quod si fur in aliquo loco res subtraxerit,
& postea in alium locum transtulerit, po-
test in illo loco, ad quem talia furta tran-
stulit, capi, & puniri, dummodò saltem per
diem ibi steterit: & hanc quidem senten-
tiam vti communem multi sequuti sunt
tam veteres, quàm recentiores, eamque
communiter in praxi seruari dicit *Boer.*
decis. 13. nu. 47. Capic. decis. 104. Boss. in
tit. de furt. nu. 18. vbi dicit, quod potest
puniri saltem crimine stellionatus tan-
quam celans rem alienam, *Viui. comm. opin.*
420. nu. 6. & seq. Baiard. ad Clar. in §. fur-
tum, nu. 53. Peguer. decis. 28. Vrsill. con-
clus. 12. nu. 13. Caball. cas. 163. Carleual. de
Iudic. lib. 1. tit. 1. disp. 2. q. 7. sect. 1. nu.
720. & seq. vbi dicit, quod etiamsi ex fur-
to continuato noua actio non nascatur,
vna tamen actio potest coram diuersis Iu-
dicibus proponi, & sub diuersis Iudici-
bus agitari tam ciuiliter, quàm crimina-
liter.
Sed hæc ratio procederet, quando alio-
quin Iudex esset competens, qualis est Iu-
dex loci delicti, originis, litis contestatæ,
domicilij, vel vbi reus conuersatur, *vt tra-*
dunt DD. in cap. vlt. de for. compet. Ceuall.
commun. con. commun. q. 678. n. 2. Decian.
tract. crim. lib. 4. cap. 17. per tot. Gail pract.
obseru. lib. 2. obseru. 36. num. 12. & seq.
Gandin. de Malefic. in rub. Quomod. de
malefic. cogn. per inquisit. nu. 2. & seq. Boer.
dec. 270. nu. 2. vnde non quilibet Iudex in
casu proposito esset competens; & ideò nō
est recedendum à prima sententia, quæ
verior, & æquior est, & hodie magis com-
munis.
6 Quare in facti contingentia res furtiua
poterit à fure auferri, vt Domino restitua-
tur, & ipse fur è loco, vbi captus fuerit,
eijci debet sub aliqua pœna, *vt d. Clar. loco*
cit. versus fin. Vermigliol. cons. 271. vbi
dicit, quod quilibet Iudex in tali casu pro-
cedere potest quoad restitutionem rerū,
vel æstimationis, *Farinac. d. q. 7. num. 7.*
vers. sed quid erit &c. vbi, quod si Iudex
eius loci fuerit de remissione talis delin-
quentis requisitus, eam denegare non de-
bet, de quo mox dicemus.
7 Limita præcedentem conclusionem in
vagabundo; hic enim vbique locorum pu-
niri potest de delicto vbicunque commisso,
quemadmodum etiam potest vbicunque
ciuiliter conueniri, *l. 1. vbi glos. & DD. C.*
Vbi de crim. agi opor. vnde illud, vbi te
inuenero, ibi te iudicabo, *Decian. tract.*
crim. lib. 4. cap. 3. nu. 4. to. 1. Peguer. de-
cis. 3. num. 10. Ludouic. decis. Lucen. 16.
nu. 18. & seq. Couar. pract. quæstion. cap.
11. num. 7. Duen. reg. 378. num. 4. in fin.
8 *Farinac. d. q. 7. nu. 13. & seq.* vbi etiam
obseruat, quod de consuetudine generali
Iudex loci originis, seu domicilij non te-
netur remittere delinquentem ad Iudi-
cem loci delicti, quando imperia sunt di-
stincta, seu quod idem est, quando Iudex

requirens, & requisitus sunt sub diuersis Principibus, præsertim si vnus alterum in Superiorem non recognoscit, licèt possit remittere, si velit, *Couar. d. cap. 11. n. 10.* vbi dicit, quod apud Italos consuetudine inductum est, vt remissio non fiat etiam in locis, quæ Imperatori subsunt, *Caball. resol. crim. cas. 162. nu. 10.* vbi, quod non fit remissio, etiamsi Iudices sint sub vno tantùm Principe, sub diuersis tamen Præsidibus diuersarum, & separatarum Prouinciarum, secus si Iudices sint sub eodem Principe, & eodem Præside Prouinciæ, quia tunc semper ad locum, seu forum delicti reus remitti debet, *Auth. Vt nulli Iudic. §. si verò, Vinc. de Franch. decis. 37. nu. 1. Guid. Pap. decis. 203. nu. 1. & seq. Cepoll. cons. crim. 58. num. 23. Boss. in tit. de for. comp. nu. 70. Gram. decis. 26. nu. 9. Caball. loco cit. num. 11. Farinac. vbi supra, & alij communiter.*

9 Obserua tamen, quod vagabundus dicitur qui per mundum vagatur, nec certum habet domicilium, vbi habitet; ad hunc enim effectum non consideratur domicilium originis, quia eo non attento adhuc dicitur vagabundus, dummodò non habeat certum domicilium habitationis, *Peguer. decis. 3. nu. 9. latè Farinac. d. q. 7. nu. 15.*

10 vbi etiam dicit, quod ex solo banno non efficitur quis vagabundus; hoc tamen procedit, quando domicilium sibi elegit in aliquo loco, nec per orbem vagatur; secus si bannitus vagetur per orbem modò hùc, modò illuc, pedes non figendo, & domicilium sibi non eligendo: tunc enim vagabundus reputatur, *ex trad. per Cepoll. d. cons. 58. nu. 25. vers. nec obstat &c. Clar. in Pract. crim. §. fin. q. 39. vers. fui interrogatus &c.* vide Couar. *pract. quæst. d. cap. 11. num. 10. vers. attamen est animaduertendum &c.* Carlenal. *de Iudic. lib. 1. tit. 1. disp. 2. qu. 1. num. 46 & q. 7. sect. 2. n. 838.*

11 vbi addit, quod debitor pecuniæ fugitiuus potest pro debito coram quocunque Iudice conueniri, *per tex. in l. ait Prætor, 10. §. si debitorem, ff. Quæ in fraud. credit.*

12 Obserua 2. quod si Iudices sint sub eodem Principe, plures, vt fiat remissio, requiruntur conditiones: quarum prima est, vt remissio petatur à Iudice loci delicti. 2. vt delicta sint grauia, & criminaliter intentata: nam in leuibus non fit remissio, sicut nec in grauibus ciuiliter intentatis. 3. vt constet saltem summariè, delictum fuisse commissum in territorio Iudicis requirentis: quod constare poterit ex ipsiusmet Iudicis requirentis informatione, seu litteris requisitorijs. 4. vt Iudex requirens sit in iurisdictione par, vel Superior Iudice requisito: quia Curia maior non remittit ad inferiorem. 5. vt Iudex requirens prouideat de expensis necessarijs ad remissionem faciendam, alioquin Iudex requisitus remittere non tenetur. 6. vt reus non sit accusatus de hæresi, quia tunc vbique potest puniri, quo casu regulariter non fit remissio: præsumitur enim in eadem hæresi vbique animo prauo perseuerare, & sic vbique delinquere. 7. vt Iudex requisitus non præuenerit in cognitione eiusdem delicti; potest enim Iudex domicilij, vel originis punire subditum, qui extra territorium deliquit, si in loco originis, vel domicilij reperiatur, non solum quando ad punitionem criminis agitur per accusationem, in quo omnes ferè conueniunt, sed etiam quando agitur per inquisitionem, seu ex officio, *Bart. in l. si cui, 7. §. cum sacrilegium, nu. 6. ff. de Accusat. Panorm. in cap. vlt. num. 38. de for. comp. & hanc esse communem, & in praxi receptam dicit Boss. in tit. de for. compet. nu. 182. Clar. §. fin. q. 39. in princip. Guid. Pap. decis. 502. nu. 1. & seq.* vbi subdit, quod si reus commiserit aliud crimen in territorio Iudicis requisiti, non remittitur, nisi postquam fuerit de dicto crimine punitus.

Obserua 3. quod Iudex originis, vel domicilij procedere potest contra reum, non solum quando reperitur in loco originis, vel domicilij, sed etiam si sit absens: adhuc enim poterit Iudex originis, vel domicilij illum citare, & si contumax sit, condemnare; nam regula illa, quod reus conueniri possit in loco originis, si ibi inueniatur, procedit tantùm in causis ciuilibus, non verò in delictis, *Clar. loco proximè cit. Caball. resol. crimin. cas. 114. num. 10. Couar. pract. quæst. cap. 11. num. 6. & seq. Decian. tract. crim. lib. 4. cap. 16. num. 1. Ludouic. dec. Lucen. 16. num. 26. & seq. Thesaur. quæst. for. lib. 4. q. 55.* subdens, quod Iudex originis, vel domicilij potest quidem procedere, quando Iudex delicti non processit, nè delicta remaneant impunita; sed quando Iudex delicti processit, tunc non erit vlteriori inquisitioni locus, dummodò condigna pœna reus punitus fuerit, *Ceuall. commun. cõtr. commun. q. 678. nu. 11. Cancer. var. par. 2. cap. 2. nu. 70. & seq.* vbi, quod nec præuentio habet locum, quando aliquis in loco domicilij, siue originis non fuit condignè punitus, quia eo casu poterit puniri in loco delicti, *Caball. resol. crimin. cas. 162. num. 1. & seq.* vbi obseruat, quod non obstante sententia etiam capitali lata in contumaciam in loco delicti, Iudex originis, seu domicilij procedere potest contra delinquentem, &

eum

eum punire, quia contumax non potest opponere de pendentia litis, vel de præuētione alterius Iudicis, nisi contumaciam purgauerit, comparando coram eodem Iudice, & condemnationem soluerit; tunc enim amplius molestari non posset, etiamsi in primo iudicio omissa fuerit aliqua qualitas, quæ aggrauaret delictum, cum de eodem delicto sępius queri non debeat; secus si condemnationem non soluerit, vel non soluerit competentem, seu delicto condignam: quia tunc posset delinquens iterum molestari, & puniri per Iudicem domicilij, vel originis vsque ad supplementum conuenientis, & debitæ pœnæ, *Farinac. in Pract. crim. q.* 1. *num.* 10. *&* *q.* 7. *nu.* 19. *& seq.*

Obserua 3. quod si quis fuerit in vno loco, puta delicti, in contumaciam bannitus, & condemnatus, non potest in alio loco absolui, quàm in eodem loco, vbi condemnatus reperitur, *ex constitutione Pij IV. edit.* 12. *Kal. Iunij* 1565. qua cauetur, quod rei in contumaciam condemnati, & banniti, non alibi ad suas defensiones faciendas admitti possint, quàm in loco, vbi condemnationis sententia lata fuit, vel in Curia generali Prouinciæ, vbi delictum fuerit commissum, ità vt quæcunque absolutiones in contrarium obtentæ, sint nullius roboris, vel momenti, *Farinac. loco cit. Caball. cas.* 162. *num.* 26. *& seq.* vbi dicit, quod lata absolutoria in loco delicti, non potest Iudex originis, vel domicilij absolutum molestare, nisi fraus, & collusio interuenerit, quo casu absolutoria Iudicis vnius loci nō pareret exceptionem rei iudicatæ in alio, *Carleual. de Iudic. lib.* 1. *tit.* 1. *disp.* 2. *q.* 7. *sect.* 1. *nu.* 239. *& seq.*

Obserua 4. quod Iudex originis, vel domicilij non semper tenetur inquirere de delictis extra territorium commissis, sed id eius arbitrio remittitur attētis circumstantijs locorum, personarum, & delictorum: posset enim inquirere contra ciuem improbum, & corruptis moribus perditum, qui adhuc paratus sit, & promptus ad alia perpetranda crimina; secus si modestè, ac sine aliorum offensione viuat, pręsertim si extra territorium casu potius, aut prouocatus, quàm sponte, aut præmeditato animo deliquerit, *ex trad. per Bald. in l.* 2. *§. deinde ex his, ff. de orig. iur. Rolan. cons.* 19. *num.* 23. *&* 24. *vol.* 2. *Carleual. loco cit.*

13 Obserua 5. quod si reus à loco delicti fugerit in eum locum, à quo remissio fieri non potest, quia diuersi principatus sit, nec in eo domicilium, aut originem habeat, potest Iudex eius loci in delictis atrocibus petente offenso punire dictum delinquentem, *secundùm Couar. pract. quæst. cap.* 11. *nu.* 10. *vers. sed & si quis &c. Cancer. var. resol. par.* 2. *cap.* 2. *num.* 71. *post med. Thesaur. quæst. foren. lib.* 4. *q.* 55. *nu.* 6. *versus fin. Decian. tract. crim. lib.* 4.
14 *cap.* 29. *nu.* 12. vbi, quod si quis delinquat in vna Ciuitate ex confęderatis, & aufugiat in aliam confęderatam, poterit ibi capi, & puniri, licèt illi non sit subditus nec ratione domicilij, nec ratione originis, *Ludouic. dec. Rotæ Lucen.* 16. *nu.* 26. *& seq.* contraria tamen sententia videtur verior: quia de iure non potest reus puniri in alio loco, quàm delicti, originis, vel domicilij; & ideò nec in Ciuitate confęderata puniri potest, si ad eam confugerit, alioquin iuris regulæ destruerentur; tenetur tamen quilibet Iudex reum remittere ad locum delicti, siue sit Iudex originis, vel domicilij, siue alius, qui careat iurisdictione in delinquentem, concurrentibus prædictis requisitis, *& ità sensit Farinac. d. q.* 7 *num.* 6. *&* 30. *cum seq. Vinc. de Franch. dec.* 37. *nu.* 1. *& seq. & decis.* 88. *nu.* 5.

15 Obserua 6. quod in casu, in quo remissio delinquentis conceditur, stari non debet processui Iudicis remittentis, vtpote à non competente Iudice fabricato, sed nouus debet fabricari per Iudicem, qui requisiuit, *Guid. Pap. dec.* 202. *nu.* 6. *& de-*
16 *cis.* 419. *nu.* 1. vbi etiam dicit, quod ex confessione à Reo facta coram Iudice remittente, non potest reus condemnari, cum talis confessio tanquam facta coram Iudice non competente, nulla sit, *Farinac. d. q.* 7. *nu* 43.

17 An verò talis confessio sufficiens sit ad torquendum? affirmat *Farinac. loco proximè cit.* quod tamen intelligendum est, si talis confessio sponte facta fuerit; secus si vi, vel metu tormentorum, *vt d. Clar. d. §. fin. q.* 21. *vers. hæc tamen &c. & q.* 36. *vers. vltimò quæro &c.*

18 Obserua 7. quod vbi remissio petitur à Iudice, qui sit sub eodem Principe, potest Iudex requisitus à se ipso, Principe etiam inconsulto, remissionem concedere; secus si remissio petatur à Iudice diuersi Principatus: tunc enim non potest Iudex remittere, nisi Principe ità iubente, *vt obseruat Farin. d. q.* 7. *nu.* 32.

19 Obserua 8. quod etiam in crimine hæresis aliquando fit remissio, si hæc petatur à Iudice illius loci, in quo hæreticus per actum exteriorem huiusmodi crimen contraxit, seu commisit, *vt d. Couar. d. cap* 11. *nu.* 12. secus quando hæreticus ità palam,

aut

aut publicè, vtrobique deliquit, quia tunc
remissio non est facienda, *vt subdit Couar.*
ibidem.

20 Limita 2. principalem conclusionem,
vt nō procedat, si fur cum re furtiua repe-
riatur in Vrbe Roma, quia eo casu ibi pu-
21 niri potest: Roma enim communis est
patria, & ideò in ea omnes, vbicunque, &
quomodocunque deliquerint, puniuntur,
etiamsi delicta extra territorium Ecclesiæ
commissa fuerint; cum hac tamen distin-
ctione, quod delinquentes intra territo-
rium Ecclesiæ, pœna etiam ordinaria ple-
ctuntur: delinquentes verò extra Eccle-
siæ territorium, pœna tantùm extraordi-
naria arbitrio Iudicis puniri possunt, *l.*
Roma, ff. Ad municip. Couar. *pract. quæst.*
d. cap. 11. *num.* 9. *vers. vndecimo &c.* vbi
22 etiam dicit, quod Curia Romana non te-
netur delinquentem remittere, *Boer. de-*
cis. 29. *nu.* 7. vbi refert, sic de facto fuisse
Regi Angliæ petenti remissionem dene-
gatam, & eos, qui consenserunt in capien-
do, & extrahendo quemdam Lombardum
de Curia Romana tempore Benedicti Pa-
pæ VI. capitis pœna fuisse damnatos, *Boss.*
in tit. de for. compet. nu. 75. *Clar. d. §. fin.*
q. 38. *vers. scias etiam &c. Thesaur. quæst.*
for. lib. 4. *q.* 55. *num.* 7. *latè Farinac. d.*
q. 7. *nu.* 12.

23 Quæritur 2. aliquis commisit duo furta
extra territorium, & vnum in territorio, in
quo statutum viget, vt fur pro tertio furto
pœna mortis plectatur, an illa duo furta
commissa extra territorium, computanda
sint in dicto numero? Resp. quod diligen-
ter inspicienda sunt verba statuti: nam si
statutum dicit, *puniatur fur pęna mortis*
pro tribus furtis, & tunc fur non potest
dicta pęna puniri, quia non dicitur com-
misisse tria furta, cū duo fuerint extra ter-
ritorium commissa; aut statutum dicit, *pu-*
niatur fur pęna mortis pro tertio furto, &
hoc casu, cum statutum puniat tertium
furtum, & vltimum commissum in terri-
torio sit proculdubio tertium, fur dicta
pęna statutaria puniri debet, constito ta-
men, quod alia duo extra territorium com-
miserit, & quod illa grauia fuerint, non au-
tem leuia, *vt rectè distinguit Clar. in Pract.*
crim. §. furtum, vers. sed quæro &c. vbi
dicit, quod textus *in cap.* 1. *§. si quis quin-*
que solidos, de Pac. tenen. disponens, vt pro
furto quinque solidorum quis suspenda-
tur, de consuetudine non seruatur, *& vers.*
sed pone, stat statutum &c. vbi etiam ob-
seruat, quod si statutum diceret, quod fa-
mosus, vel publicus fur certa mortis pœna
puniatur, vtique illa furta extra territo-
rium commissa aggrauarent, ità vt pro ter-
tio commisso in territorio esset puniendus
dicta pœna statutaria: quia ex interpreta-
tione facta à consuetudine ille dicitur fa-
24 mosus fur, qui tria furta commisit; neque
in hoc sit vlla distinctio, an consuetudo fu-
randi sit in vno territorio tantùm, vel in
pluribus, siue an priora furta fuerint dignè
punita, vel non, *vide Bald. cons.* 348. *vol.* 5.
Couar. var. resol. lib. 2. *cap.* 9. *num.* 7. vbi
25 dicit, quod quamuis fur de iure puniri
non debeat pęna mortis, famoso latrone
excepto, qui scilicet grassatoris crimen
exercet, vel qui furari consueuerit, *l. ca-*
pitalium, §. famosos, ff. de Pęn. tamen non
ex hoc Iudici vetitum est, ob criminis
qualitatem ex eo quod ratione loci, tem-
poris, aut quantitatis furtum sit extraordi-
narium, & maximè graue, pœnam augere,
& ad exemplum furem istum vltimo sup-
plicio afficere, *iuxta textum in §. item lex*
Iulia peculatus, inst. de public. iudic. l. aut
pacta, iuncto §. nonnunquam, ff. de Pęn.
Aret. in §. ex maleficijs, nu. 5. *& seq Inst.*
de Action. Gandin in tit. de furib. & latron.
nu. 2. *& seq. Alciat. in cap: cum non ab ho-*
mine, nu. 35. *& seq de Iudic.*

26 Obserua tamen, quod si quis fuerit in-
quisitus de tribus furtis, & de primo, ac
secundo fuerit absolutus à Iudice, illa duo
prima non debent computari, vt aggrauēt
vltimum, *Baiard. ad Clar. d. §. furtum,*
num. 63.

27 Obserua 2. quod si plura furta vna die,
vel nocte commissa fuerint in vno loco, vel
in pluribus, censetur vnum furtum, *secun-*
dùm Boer. dec. 219. *Menoch. de Arb. Iud.*
cas. 295. *nu.* 20. vbi, quod furta censen-
tur tria, si diuersis, interpolatisque tempo-
ribus commissa fuerint, *Baiard. loco cit.*
28 *nu.* 66. *& seq.* vbi dicit, quod si fur con-
fessus fuerit, se plura furta commisisse eo-
dem in loco diuersis temporibus, confessio
huiusmodi debet interpretari pro fure in
mitiorem partem, scilicet quod commise-
rit diuersis temporibus continuatis; & ideò
erit vnum furtum tantùm, & non plura:
nisi dixerit, cum temporis interuallo, *ex*
trad. per Bald. in auth. sed nouo iure, nu. 6.
vers. item quid si confitetur, Cod. de Seru.
fug.

29 Obserua 3. quod Iudex tertij furti pote-
rit quidem furem punire pœna mortis, si
alia duo priùs extra territorium commise-
rit, *vt supra diximus*, non autem Iudex
primi, vel secundi furti, etiamsi alia alibi
idem fur commiserit, quia furta sequentia
non aggrauant præcedentia, sed præceden-
tia aggrauant sequentia, præsertim si de
alibi commissis pœna soluta fuisset, *Bald.*
cons. 348. *vol.* 5. *Bertaz. cons* 39. *num.* 21.
vol. 1.

vol. 1. *Gomes. in tit. de delict. cap.* 5. *nu.*9. *Baiard. in d.* §. *furtum, nu.* 50. *& seq.* vbi etiam obseruat, quod si reus confiteatur alia duo furta alibi commissa, Iudex loci, vbi tertium furtum commissum est, debet mittere litteras requisitorias ad alia loca, vbi priora delicta commissa fuerunt, ad effectum vt ea verificentur, alioquin deuenire non posset ad condemnationem.

30 Quæritur 2. an fur, qui in delicti territorio arripuit fugam, & insequutus à familia, siue à satellitibus, in alienum territorium confugit, possit ibi capi? Resp. negatiuè, & si captus fuerit, debet à Iudice statim dimitti, seu relaxari, *Bald. in cap. cum olim, nu.* 3. *de dol. & contum. Corn. cons.* 59. *nu.* 9. *& seq. lib.* 2. *Boss. qui de communi testatur, in tit. de captur. nu.* 34. *Boer. decis.* 29. *nu.* 8. vbi dicit, quod in alieno territorio captura non conceditur, & si fiat, datur repetitio, *Rolan. cons.* 60. *num.* 9. *&*

31 *seq. lib.* 2. vbi dicit, quod Bannitus existens extra territorium bannientis, si per vim ductus sit in territorium Iudicis, qui eum banniuit, non debet puniri, sed pristinæ libertati est relaxandus, *Clar. in Pract. crim.* §. *fin. qu.* 96. *vers. sed quid si bannitus &c.* vbi declarat, hoc procedere, quando ità per vim capitur, & ducitur à priuatis; secus si captus fuerit de mandato Iudicis illius territorij, & ab eodem Iudice remissus fuerit ad Iudicem bannientem, quia tunc poterit puniri, *Farinac. qui hanc communem, & magis receptam dicit, in pract. crim. d. q.* 7. *nu.* 40. *&* 41.

32 Quæritur 3. in quo loco restitutio rei alienæ fieri debeat? Resp. quod si obligatio restitutionis insurgat ex contractu, vel quasi contractu celebrato in aliquo certo loco, restitutio in eodem loco, in quo res accepta fuit, fieri debet, nisi aliter in contractu caueatur: & quidem expensis debitoris, si in ipsius vtilitatem contractus celebratus fuit, sin minus expensis creditoris, *Bonacin. de restit. disp.* 1. *q.* 5. *pun. vn. nu.* 10. *& alij apud Mancin. in pract. visit. infirm. pract.* 6. *de restit. dub.* 24. *vers. Dico tertio &c.* vbi etiam dicit, quod si quis alteri in via pecuniam, equum &c. mutuaret, intelligeretur implicitè initum pactum, vt in propria mutuantis domo fiat restitutio.

Resp. 2. quod si obligatio restituendi nascatur ex re bona fide accepta, restitutio facienda est expensis ipsius Domini in loco, vbi cognoscitur esse aliena, *Rebell. p.* 1. *lib.* 2. *q.* 17. *sect.* 2. *nu.* 4. *Filiuc. tract.* 32. *c.* 4. *quæs.* 8. *nu.* 111. *Reginald. lib.* 10. *nu.* 194. *vers. quartum est &c. & alij apud Mancin. d. dub.* 24. *vers. Dico secundò &c. Bonacin. loco cit. nu.* 10.

Resp. 3. quod si obligatio restituendi nascatur ex iniusta acceptione, res est restituenda in loco, in quo verus Dominus domicilium habet, expensis debitoris, *Bonacin. d. disp.* 1. *q.* 5. *pun. vn. num.* 10. *Mancin. loco cit. d. pract.* 6. *dub.* 24. *vers. Dico* 2. *&c.*

33 Quæritur 4. an inueniens aliquid in via, furti teneatur? Resp. affirmatiuè, siue sciat Dominum rei, siue ignoret, *l. falsus creditor,* §. *qui alienum, ff. de furt.*

34 Hæc tamen conclusio limitatur 1. quando inueniens rem acceperit animo restituendi Domino, quandocunque apparuerit; de tali autem animo constabit, si inueniens ità palam declarauit, & protestatus fuit, vel libellum, seu bannimentum publicari curauit, *d.* §. *qui alienum, vers. proinde videamus, & ibi Bart. nu.* 4. *& seq. Boss. in tit. de furt. nu.* 50. *ad fin. Menoch. lib.* 5. *præsumpt.* 30. *nu.* 9. *& seq.*

35 Limitatur 2. in inueniente res, quæ non fuerunt in bonis alicuius, prout sunt lapilli, gemmæ, & cætera, quæ inueniuntur in littore maris: hæc enim fiunt primi occupantis, § *item lapilli, vbi DD. commun. Inst. de rer. diuis. Bald. in l.* 1. *nu.* 2. *vers. tertiò quæritur, ff. eod. tit. Menoch. d. præsumpt.* 30. *nu.* 2. *&* 3.

36 Limitatur 3. in accipiente rem, quæ pro derelicta habebatur, *d. l. falsus creditor,* §. *qui alienum, vers. quod si Dominus &c. vbi Bart. nu.* 2. *& seq. Sylu. in verb. inuentum, nu.* 3. vbi dicit, quod res censetur habita pro derelicta, si Dominus tacet, non perquirens per se, vel per alios, *Menoch. loco cit. nu.* 15. vbi dicit, quod in tali casu inuentor ità rem sibi acquirit, vt alteri eam restituere non teneatur.

37 Obserua tamen, quod si quis rem inuenerit in loco priuato, furtum adhuc committeret, quia in tali casu non præsumitur derelicta, sed esse illius, in cuius loco inuenta fuit, *Bald. in d. l.* 1. *nu.* 2. *vers. tertiò quæritur, ff. de diuis. rer. & qual. Farinac. in Pract. crim. q.* 167. *nu.* 69.

38 Quæritur 5. an delictum commissum in via publica, & coram multitudine personarum, dicatur notorium? Resp. negatiuè, *Card. Seraph. decis.* 376. *nu.* 1. *&* 2. *par.* 1. *Farinac. cons.* 205. *nu.* 33. *& seq.* vbi, quod delictum non dicitur notorium, nisi patratum fuerit coràm maiori parte populi, *ad text. in cap. de manifesta,* 2. *q.* 1.

Addit *Farinac. loco cit. nu.* 34. quod delictum non censetur notorium, nisi prius fuerit super eo cognitum, & per Iudicem declaratum reo citato, *vide Mascard. de Probat. conclus.* 1101. *nu.* 10. *& seq.*

39 Quæritur 6. an Dominus rei possit post crimi-

criminalem actionem intentare actionem ciuilem contra furem pro restitutione rei furto ablatæ? Resp. quod potest vtramque actionem, ciuilem scilicet & criminalem intentare, non tamen simul, sed successiuè, ità vt vna terminata, aliam intentare possit, *l. 2. §. hoc edicto, ff. de vi bonor. rapt. l. interdum 4. ff. de Publ. iud. l. vn. C. Quan. ciuil. act. crim. præiud. l. damus licentiam 23. ff. Ad l. Corn. de falsf. l. 1. C. ad l. Flau. de plagiar. Bart. in d. l. interdum, & ibid. Alberic. nu. 2. & 3. Ang. nu. 1. Clar. §. fin. q. 2. Farinac. q. 100. nu. 157. & seq.* quod procedit, siue reus fuerit absolutus, siue condemnatus, quia in tali casu causa criminalis non dicitur præiudicialis ciuili, ità vt sententia in criminali pariat rem iudicatam, quæ obstet ciuili, *vt latè probat Carleual. de Iudic. tom. 2. lib. 1. tit. 2. disp. 6. nu. 1. 2. 3. & 44.* vt enim causa criminalis

40 dicatur præiudicialis ciuili, tria requiruntur, videlicet vt actio criminalis sit exclusiua iuris agentis ciuiliter, ità vt criminali finita, amplius procedi non possit in ciuili, vt si quis agat ex testamento, vel instrumento donationis, contra verò Aduersarius accuset actorem de falsitate testamenti, vel instrumenti donationis. 2. quod vtraque actio, criminalis videlicet, & ciuilis coram eodē Iudice proponatur. 3. quod causa criminalis principaliter intentetur; nam si actore petente hæreditatem ex testamento, vel rem donatam ex instrumento donationis, reus opponeret per modum exceptionis falsitatem instrumenti, eo casu non suspenditur causa ciuilis, sed Iudex eodem tempore vtramque quæstionem sua sententia dirimit, *iuxta tex. in l. cum ciuili, 3. C. de ord. iud. Farinac. d. q. 100. nu. 86. Carleual. loco cit. d. disp. 6. nu. 4. & seq.* vbi etiam obseruat, quod si è contra causa ciuilis esset præiudicialis criminali, Iudex supersedere debet in causa criminali, & ciuilem cognoscere, etiamsi hæc intentata fuerit post criminalem, *ex trad. per glos. in l. vlt. C. de ord. iud. Crauett. cons. 280. nu. 2. vers. & adió &c. Nat. cons. 138. nu. 3. 26. & 37. lib. 1. Farinac. d. q. 100. nu. 61. & seq. Gratian. discept. for. cap. 394. nu. 25. & seq.*

Actio verò criminalis furti non est talis, vt actionem ciuilem ex eodem furto prouenientem absorbeat, & silere faciat, & totum illius ius tollat, & excludat: quinimmò eam præseruat, *vt tradunt DD. citati.*

SVMMARIVM.

1 *Animus deliberatus præsumitur ex frequentatione loci, vbi commissum fuit delictum, & quando id procedat.*

2 *Pœna contra duellantes inflicta quando incurrantur, & quando non.*

Quando dicatur aliquid fieri calore iracundiæ, ibidem.

3 *Quando cambium ratione loci sit illicitum.*

CAP. XVI.

Quando ex loco præsumatur animus deliberatus, & præmeditatus.

1 RESP. quod talis animus præsumitur ex frequentatione loci, vbi fuit commissum delictum, quia huiusmodi frequentatio ostendit animum paratum ad delinquendum, *Boss. de Homicid nu. 63. Mascard. de Probat. conclus. 98. num. 13. & seq.* quod intellige, quando nulla præcessit rixa, seu ira: vel si dubium est, an præcesserit, nec ne: tunc enim locus præsumptionem facit contra delinquentem, quod præmeditatè deliquerit; secus si rixa, vel ira præcesserit: eo enim casu locus coniecturam non facit præmeditati animi, immò præsumitur, quod tam acer fuerit dolor, & tam ardens ira, vt hunc impulerit ad sumendam vindictam quouis in loco, *vt declarat Menoch. de Arb. Iud. cas. 361. n. 38. & 44. quem sequitur Mascard. loco cit. n. 14.*

2 Idem dicendum in duello; nam si duo calore iracundiæ se se ad dimicandum in certo loco inuitent, & ad eumdem locum incontinenti accedant, non incurrerent in excommunicationem, & alias pęnas contra duellantes inflictas *in constit. 78. Greg. XIII. incip. Ad tollendum detestabilem duellorum vsum &c. & in constit. 2. Clementis VIII. incip. Illius vices &c. vide Bald. in cap. 1. nu. 16. de Pac. tenen. Ricc. in Prax. for. Eccles. par. 2. res. 170. Megal. var. res. to. 2. res. 141. n. 3. Cherubin. ad d. constit. 2. Clementis VIII. schol. 1. Ioseph. Ludouic. decis. Lucen. 11. nu. 10. & seq.* vbi obseruat, quod tunc dicitur propriè fieri calore iracundiæ, quando non deuenitur ad aliquem actum intermedium, in quo versatur satis arbitrium Iudicis, *Bonacin. de Censur. in part. disp. 2. q. 3. pun. 48. n. 5. & seq. & nu. 15.* vbi etiam obseruat, quod in prædictas pœnas non incidunt qui se prouocant ad duellum etiam animo deliberato,

berato, si locus, aut tempus statutum non fuerit. Vnde pœnæ prædictæ locum habent, quando ante congressum præcessit præmeditatio, ac deliberatio, ac etiam tractatus, seu pactio de duellando cum assignatione loci, & temporis, etiamsi duellum fuerit in loco priuato, & non tuto commissum sine patrinis, socijsque, ac sine prouocatorijs litteris, & cartellis, etiamsi duellantes duellum, seu pugnam non perfecerint, si per ipsos non steterit, quominus duellum, seu pugna perfecta fuerit, *vt in dictis constitutionibus, & declarat Farinac. conf. 9. nu. 34. & seq. lib. 1. & alij recentiores communiter.*

3 Addit *Benacin. in tractat. de contract. disput. 3. qu. 5. punct. vn. num. 1. & seq.* quod cambium ratione loci aliquando est illicitum, vt si Campsor pecuniam tradit Campsario soluendam, siue reddendam cum interesse cambij in eodem loco, in quo contrahitur, confictis litteris ad locum distantem, ad quem reuera litteræ nō mittuntur: vel si mittuntur, nihil operantur ac si non mitterentur, eo quod Campsor sciat, Campsarium non habere pecuniam actu, aut potestate in eo loco, ad quem litteræ mittuntur; hoc enim dicitur cambium siccum, quia non est verum cambium, sed fictum, & simulatum, & in effectu est mutuum cum lucro, *vide Nauin manu. cap. 17. num. 300. Scacc. de Commer. §. 1. per tot. & præcipuè qu. 5. nu. 3. & 10. & q. 7. par. 2. limit. 4. num. 1. & 3. & limit. 7. nu. 1. & seq. & limit. 11. n. 1. cum seq.* vnde interesse cambij in tali casu ne debetur, nec tuta conscientia exigi potest, etiamsi Campsor, qui pecuniam dedit, fuerit in bona fide, secluso tamen lucro cessante, & damno emergente: quia ex parte Campsarij non adest vera promissio, & ex parte Campsoris non adest commutatio pecuniæ in vno loco pro pecunia in alio, *vt rectè docent Salon. q. 4. de Camb. art. 2. contr. 7. nu. 3. Salas tract. de Camb. dub. 15. nu. 2. & alij, quos refert, & sequitur Benacin. d. q. 5. pun. vn. nu. 24. quicquid in contrarium asserant Molin. de Iust. tract. 2. disp. 404. num. 7. Less. lib. 2. cap. 23. dub. 7. nu. 69. Dian. resol. moral. par. 1. tract. 8. de Contract. resol. 14.*

SVMMARIVM.

1 *Quid requiratur ad incurrendas pœnas priuati carceris, & nu. 2. & seq.*

2 *Non punitur pęna priuati carceris is, qui aliquem posuit in aliquo carcere, à quo de facili potuisset fugere.*

3 *Quando ob priuatum carcerem lædatur propriè maiestas Principis.*

4 *In hoc inspici debet animus, & non factum.*

5 *Qui aliquem volentem detinet in carcere, non tenetur pęna huius criminis, sed arbitrio Iudicis punitur, & nu. seq.*

6 *An valeat pactum, vt liceat creditori detinere debitorem, donec soluat.*

7 *Ex momentanea, seu modica inclusione, aut detentione non incurritur crimen priuati carceris: limitatur nu. 12.*

An in tali casu detinens accusari possit, ibidem, nu. 7.

8 *Qui ex iusta, & rationabili causa aliquem detinet, excusatur à prædictis pęnis.*

9 *Qui ius capiendi tantùm habent, possunt impunè aliquem detinere spatio 20. horarum, non vltra, aliàs carcerem priuatum committerent.*

10 *Enumerantur personæ ius capiendi habentes.*

Ius capiendi de consuetudine conceditur tam in grauibus, quàm in leuibus delictis, ibidem.

11 *Officiales destinati ad capiendum malefactores, an incurrant pęnas priuati carceris, si captum Iudici non præsentauerint.*

12 *Quando momentanea inclusio probet actū consummatum.*

13 *In Regno Neapolis, quando captura est licita, potest captus detineri per duos dies.*

14 *Illis, qui ius habent capiendi, & retinendi non est tempus detentionis præfinitum: declaratur nu. 18.*

15 *Quinam ius habeant capiendi, & retinendi, & nu. 16. 19. & 21.*

16 *An valeat promissio mariti de non corrigendo vxorem.*

17 *An S. R. E. Cardinales possint habere priuatum carcerem ad puniendum domesticos, & familiares suos.*

18 *Pater, Dominus, vel maritus &c. si excedant in corrigendo filium, seruum, vel vxorem respectiuè, puniuntur arbitrio Iudicis.*

19 *Consanguineis licitum est furiosos sibi coniunctos detinere, ligare, & carcere continere.*

20 *Quid si aliquis detineatur, vel includatur, tine in sua potestate positus in aliquod malum, vel periculum incidat.*

21 *Frater, patruus, vel auunculus in Vrbe, & eius districtu detinere possunt fratrē, vel nepotem respectiuè, & alios familiares ad effectum corrigendi, ex statuto eiusdem Vrbis.*

22 *Is, qui alium detinet non animo publicam iurisdictionem vsurpandi, sed ob aliam*

causam, non committit priuati carceris crimen.

23 *Quid si detineret mulierem ad explendam libidinem.*

24 *Et quid si alium detineret, vel caperet animo eum occidendi, vel vulnerandi.*

25 *Exercens priuatum carcerem, de consuetudine non punitur pena mortis, sed alia mitiori, & vt plurimum pecuniaria.*

26 *Quid si creditor suum debitorem detinuerit.*

27 *Qua pena plectatur Iudex, qui scit, committi priuatum carcerem, & tolerat.*

28 *Consuetudo excusat à pena priuati carceris.*

29 *Iudex incompetens, si detineat in carcere non subditum, non committit priuatum carcerem.*

30 *Ad euitandam condemnationem ità vt pro delicto quis puniri non possit, sufficit aliquid probare, ex quo appareat, illud ex aliqua causa potuisse licitè fieri.*

31 *Vbicunque aliquid est prohibitum certo, vel limitato loco, vel tempore, debet constare de illo loco, vel tempore, aliàs reus absoluitur.*

CAP. XVII.

De priuato carcere, seu quando eius pena locum habeat.

1 AD incurrendas penas priuati carce-
ris duo concurrere debent: primum,
vt quis alium inuitum per notabile tem-
pus absque iusta causa ità detineat, aut in-
cludat, vt recedere non possit, siue illum
detineat in Ciuitate cum custodia, siue in
domo, aut in via, vel in alio quocunque
loco, siue cum vinculis, siue sine, *Plo. con-
sil. 73. num. 9. int. consil. crimin. diuers.
vol. 2. quem refert, & sequitur Baiard. ad
Clar. in Pract. crimin. lib. 5. §. fin. q. 68.*
2 *nu. 89. 90. 92. & 94.* vbi dicit, quod non
punitur pœna priuati carceris is, qui ali-
quem posuit in aliquo carcere, à quo de
facili potuisset fugere, *Decian. tract. crim.
lib. 7. cap. 10 nu. 13. & 19.* vbi, quod lex
de priuatis carceribus punit detinentem,
& impedientem libertatem hominis li-
beri.

3 Secundùm, vt quis aliquē detineat tam-
quam habens publicam iurisdictionem, vel
animo eam vsurpandi; tunc enim propriè
læditur maiestas Principis contra formam
textus *in l. 1. C. de Priuat. carcer. Bart.
in l. verum est, 40. nu. 2. & 3. ff. de furt.*
4 vbi dicit, quod in hoc inspici debet animus,
& non factum, *Bal. in d. l. 1. num. 1. vers.
& hic si vsurpet merum imperium &c. Baiard. ad Clar. d. q. 68. num. 99. Luc. de
Penn. in l. 1. col. 2. propè fin. vers. primo
casu &c. C. de Cohort. lib. 12.* vbi dicit,
quod in his terminis loquitur textus *in d.
l. 1. C. de Priuat. carcer. Decian. d. lib. 7.
cap. 10. nu. 15. & 17.*

5 Dixi, *inuitum*, quia si quis aliquem volentem detineret in carcere, non teneretur pœna huius criminis, *l. 3. §. si quis volente, ff. de liber. hom. exhib. Decian. d. lib. 7. cap. 10. nu. 8. & 12. quicquid in contrarium sentiat Baiard. ad Clar. d. quaest. 68. num. 89.*

6 Obserua tamen, quod licèt detinens aliquem volentem immunis sit à pœna priuati carceris, puniri tamen debet alia pœna arbitrio Iudicis, quia illicitè eo casu detineret, *Auth. vt nulli Iud. §. quia verò, Decian. d. lib. 7. cap. 10 nu. 15.* vbi dicit, quod non valeret pactum etiam iuramento firmatum, vt liceat creditori detinere debitorem, donec soluat: tum quia id est contra bonos mores, *vt d. Bart. in l. alia causa, §. eleganter, num. 6. & 7. ff. solut. matr.* tum etiam quia detinere in carcere, est species iurisdictionis, quæ pactis priuatorum dari non potest, *l. priuatorum, C. de Iurisd. omn. Iud. & tradunt DD. in l. imperium, ff. eod. tit.*

7 Dixi, *per notabile tempus*, quia ex momentanea, seu modica inclusione, aut detentione, puta per vnam, vel duas horas non incurritur crimen priuati carceris: requiritur enim, vt quis tanto tempore detineatur, vt detentus possit dici priuatus propria libertate, *secundùm veriorem sententiam, quam sequuntur Bald. in d. l. 1. nu. 1. Plot. relat. int. consil. crimin. Zilet. tom. 1. cons. 108. nu. 65. & alij, quos refert, & sequitur Baiard. d. qu. 68. nu. 93. & 94.* subdens, quod detentor, quia illicitè violentiam adhibet, accusari poterit, *l. Iul. de vi publ. & priuat. quicquid in contrarium sentiant Clar. d. q. 68. vers. priuatum &c. Boer. dec. 275. num. 4. Boss. in tit. de Carcer. nu. 26.*

8 Dixi, *absque iusta causa*, quia concurrente iusta, & rationabili causa sic detinens excusatur, *secundùm communem DD. sententiam.*

9 Iustam verò causam censentur habere tam ij, qui de iure habent ius capiendi tantùm, quàm etiam si habeant simul ius capiendi, & retinendi, quorum tamen non idem ius est, sed valde diuersum, vt mox dicemus; nam qui ius capiendi tantùm habent, possunt impunè aliquem detinere spatio duntaxat 20. horarum, captumque

Iudici

Iudici post huiusmodi tempus præsentare debent, *Bart. in l. capite quinto, nu. 3. ff. Ad l. Iul. de Adult. Boer. dec. 275. num. 4. Clar. in Pract. crim. lib. 5. §. fin. qu. 68. vers. priuatum carcerem &c. Decian. tract. crim. d. lib. 7. cap. 10. nu. 2. vers. neque obstat &c.* nam si vltra 20. horas captum detinerent, carcerem priuatum committerent, *d. l. capite quinto, vbi Bart. ff. de Adult. Luc. de Penn. in l. 1. col. 3. post med. vers. secundo casu &c.* C. *de Cohort. lib. 12.* vbi dicit, quod parui refert, ab ipso principio vsurpare velle quod solius est maiestatis, & imperij, vel ex post facto, *vide Baiard. ad Clar. d. q. 68. nu. 91.*

10 Tales sunt qui furem, vel adulterum capiunt, *Bald. in d. l. 1. nu. 5. vers. priuatum carcerem &c. Baiard. loco cit. num. 96. & 104.* vbi etiam dicit, quod potest quis clericum adulterantem, vel turpiter agentem cum vxore, filia, vel sorore, vel similibus per 20. horas absque metu excommunicationis retinere, *Boer. d. dec. 275. num. 4.* vbi dicit, quod is, qui statuto permittente potest impunè occidere bannitum, potest illum à fortiori detinere per dictum spatium 20. horarum, *Luc. de Penn. in d. l. 1. collat. 2. in med. vers. tales enim &c.* vbi exemplificat in capiente debitorem fugientem, & secum pecuniam ferentem, *Specul. in tit. de accusation. §. 1. num. 4. vers. hoc tamen &c.* idque locum habet etiam in falsificante monetam, agrorum depopulatore, latrone publico, Virginis raptore, & desertore militiæ, *Decian. d. lib. 7. cap. 10. nu. 4. & seq. Scacc. de Iudic. lib. 1. cap. 78. num. 8.* vbi dicit, quod ius capiendi de consuetudine conceditur indistinctè tam in grauibus, quàm in leuibus delictis, *contra Iodoc. in pract. crim. cap. 15. nu. 4. vbi id solum concedit in delictis capitalibus.*

11 Item Officiales destinati ad capiendum malefactores, possunt eos apud se retinere spatio 20. horarum, non vltra, licèt possint ex causa eos alijs tradere custodiendos, *Paris. de Syndicat. in §. Official. destinat. fol. 28. Baiard. d. q. 68. num. 91.* non tamen incurrerent pœnas priuati carceris, si captum Iudici non præsentauerint, sed propria auctoritate liberauerint, dummodò eum vltra 20. horas non detinuerint, *l. capite quinto, vers. sed semel remissus &c. vbi gloss. & DD. ff. Ad l. Iul. de Adult. Luc. de Penn. in d. l. 1. collat. 2. post med. vers. quid autem si Baro &c. Cod. de Cohortal. lib. 12. Decian. d. lib. 7. cap. 10. num. 12. vers. concederem tamen &c. Baiard. d. q. 68. nu. 93. & seq. Paris. de Put. loco cit. in fin.* vbi dicit, quod tales officiales aliquem capientes iniustè, possunt ipsum impunè liberare, *per tex. in l. si quis vxori, §. si fugitiuum, ff. de furt.*

12 Obserua tamen, quod etiam momentanea inclusio probaret actum consummatum, quando quis habens facultatem capiendi, captum includit non animo præsentandi Iudici, sed detinendi etiam vltra 20. horas, si de eo animo constaret, *secundùm Decian. d. lib. 7. cap. 10. nu. 2. in fin.*

13 Obserua 2. quod in Regno Neapolis, quando captura est licita, potest captus detineri per duos dies absque pœna priuati carceris, *vt d. Afflict. in const. Duram, num. 10. in fin. quem refert Baiard. loco cit. nu. 100.*

14 Illis verò, qui ius habent capiendi, & tenendi, non est tempus detentionis præ-
15 finitum; tales sunt Dominus respectu serui, pater respectu filij, vel nepotis, & maritus respectu vxoris, *Rol. à Vall. cons. 27.*
16 *num. 13. & seq. vol. 3.* vbi etiam dicit, quod non valeret promissio mariti de non corrigendo vxorem, quia id esset contra bonos mores, & præberet materiam delinquendi, *latè Boer. dec. 275. per tot.* vbi idem dicit in Abbate incarcerante Monachum, & in Magistro corrigente discipulū, *Baiard. d q. 68. nu. 95. & seq.* vbi addit, quod pater potest detinere filium, etiamsi esset Clericus, *Luc. de Penn. in d. l. 1. col. 2. vers. de iure communi, C. de Cohort. lib. 12.* vbi dicit, quod isti tandiù poterunt detineri, donec corrigantur, *Clar. d. qu. 68. vers. priuatum carcerem &c.* vbi etiam obseruat, quod dispositio *d. l. 1. Cod. de*
17 *Priuat. carcer.* non habet locum in S. R. E. Cardinalibus, qui propter eminentiam dignitatis possunt habere priuatum carcerem ad puniendum domesticos, & familiares suos, & ità vsum obtinuisse testatur *Manfred. in tract. de Cardin. c. 8. in 19. priuileg. vide Scanarol. de visit. carcerat. lib. 1. cap. 2. nu. 20.*

18 Hoc tamen cum discretione intelligendum est, dummodò sæuitia non interueniat: non enim licet Patri sæuire in filium, vel Domino in seruum, & sic de alijs, sed moderata correctio est eis tantùm permissa; & ideò si excederent in corrigendo, puniendi sunt arbitrio Iudicis, *l. 2. §. fin. ff. de His qui sunt sui &c. Clar. q. 56. vers. potest etiam &c. & d. qu. 68. vers. priuatum carcerem &c. vbi etiam Baiard. num. 88. Rolan. consil. 27. num. 16. vol. 3. Boer. d. decis. 275.*

19 Consanguineis quoque licitum est detinere furiosos sibi coniunctos, eosque ligare, & carcere continere, donec ad sanam

mentem redierint, *l. congruit, §. furiosi, vbi Bald. ff. de offic. Præsid. Boer. decis. 275. nu.* 3. idemque dicendum est de alijs, qui
30 aliquem detinent, vel includunt, nè in sua libertate positus in aliquod malum, vel periculum incidat, *arg. d. §. furiosi*.
31 Sub hoc numero in Vrbe, & eius districtu comprehenduntur etiam frater, patruus, vel auunculus, qui detinent fratrem, vel nepotem respectiuè, & alios familiares ad effectum eos corrigendi, *vt ex statuto eiusdem Vrbis lib. 2. cap. 86. & ibi Galganet.*
32 Dixi denique, *tamquam habens publicam iurisdictionem, vel animo eam vsurpandi*: quia si non eo animo, sed ob aliam causam alium quis detineret, crimen priuati carceris non committeret; *Bart. & Bald. locis cit. Decian. d. lib. 7. cap. 16. nu.* 11. *& 17. Baiard. d. q. 68. nu. 99.* vbi ab
33 huiusmodi pęna eum excusant, qui detineret mulierem ad explendam libidinem; *Farinac. cons. 74. nu. 3. 4. & 11.* & apud nos clarè disponit statutum Vrbis *lib. 2. cap. 56. ibi, animo carcerandi, vel in eum priuatum carcerem committendi &c. vide Scanarol. de Visit. carcerat. lib. 1. cap. 2. nu. 21.*
34 Idem dicendum, quando quis alium detinet, vel capit animo eum occidendi, vel vulnerandi; tunc enim teneretur tantùm de vulnerato, vel de occiso, si id immediatè exequatur, *arg. l. illud, §. fin. ff. Ad l. Aquil.* secus si ex interuallo occidat, vel vulneret, quia eo casu vtrumque crimen committit, & de vtroque tenetur, *d. §. fin. vbi Bart. l. 2. ff. de Priuat. delict. Boer. d. decis. 275. nu. 4. Baiard. d. q. 68. nu. 98.*
35 Exercens verò priuatum carcerem secundùm ius commune punitur pœna capitis, *d. l. 1. C. de Priuat. carcer.* verum de consuetudine non imponitur pœna mortis, sed alia mitior, & vt plurimum pecuniaria; *Clar. d. q. 68. vers. priuatum carcerem &c. Boer. d. decis. 275. Farinac. q. 27. nu. 35. Vermigliol. cons. crim. 388. nu. 25. & 26.*
36 Item creditor, qui suum debitorem præsumpserit retinere, à debito cadit, & tantundem tenetur dare debitori, *Auth. Vt null. Iudic. §. quia verò, Baiard. loco cit. nu. 103.* nisi in actu fugæ eum detinuerit; creditor enim in tali casu suum debitorem impunè potest capere, & detinere, vt supra diximus, & sensit etiam *Scanarol. de Visit. carcerat. lib. 1. cap. 2. nu. 22.*
Item detentus in carcere priuato, si aliquid agit cum ipso detentore, potest postmodum allegare metum, & instare pro actus rescissione, *Capell. Tholosan. dec. 399.*
37 Eademque pęna arbitraria puniendum Iudicem arbitror, qui scit, committi priuatum carcerem, & tolerat, nè seueriùs agatur cum Iudice, qui eo casu delinquit tantùm in omittendo, quàm cum reo, qui committendo delinquit, licèt de iure cõmuni Iudex in tali casu reus læsæ maiestatis fiat, *vt d. Bart. in d. l. 1. C. de Priuat. carcer. Ghirlan. in tract. de Relaxat. carcerat. q. 1. nu. 16. Gig. de Crimin. les. maiest. in rub. Qualiter, & à quibus &c. q. 35. nu. 2. quos refert Baiard. d. q. 68. n. 102.*
38 Notandum tamen est, quod consuetudo excusat à pœna huius delicti, *vt post Petr. de Anchar. Alex. & Ias. tradit Decian. d. cap. 10. nu. 14.*
39 Notandum 2. quod Iudex incompetens, detinens in carcere non subditum, non ideò committeret priuatũ carcerem, quia Iudex habet iurisdictionem saltem habitu, & in eum potest prorogari iurisdictio, *vt d. Decian. loco cit. nu. 17.*
40 Notandum 3. quod ad euitandam condemnationẽ ita vt pro delicto quis puniri non possit, sufficit aliquid probare, ex quo appareat, illud ex aliqua causa potuisse licitè fieri, licèt punctualiter non probetur, quod factũ fuerit iure licito, *Bart. in l. non solum, §. sed vt probari, num. 1. ff. de Nou. oper. nunc. Dec. in cap. in præsentia, nu. 52. de Probat. Rimin. cons. 44. post nu. 4. Boss. in tit. de Conuict. nu. 60. Clar. in d. §. fin. q. 56. vers. vlt. & q. 60. vers. & generali-*
41 *ter &c.* vbi etiam dicit, quod vbicunque aliquid est prohibitum certo, vel limitato loco, vel tempore, debet constare de illo loco, vel tempore, alioquin reus absoluendus est, *Villalob. commun. opin. litt. c. nu. 23. Boer. decis. 168. nu. 11.*

SVMMARIVM.

1 *Referuntur pœnæ contentæ in l. si quis in tantam, C. Vnde vi, contra inuadentem possessionem rei alienæ, vel suæ ab altero possessæ.*
2 *Nemo propria auctoritate sibi ius dicere potest.*
3 *De consuetudine totius Christiani orbis dispositio d. l. si quis in tantam, non seruatur.*
4 *Inuadens rem suam ab altero possessam, vel alienam, non condemnatur ad aliquid in vtilitatem partis, præter restitutionem possessionis.*
5 *Fur in crimine furti non condemnatur in pœnam dupli, vel quadrupli parti applicandam, sed tantùm ad rei restitutionem, & ad pœnam criminalem.*
6 *Qua pœna plectatur inuadens rem suam ab alio possessam, vel alienam.*
7 *Quid si rem suam vacantem, & à nemine pos*

possessam quis propria auctoritate occupauerit.

8 *Et quid si clam ingressus fuerit possessionem, nemine in ea reperto.*

9 *Et quid si deiectus ex sua possessione, incontinenti deyciat illum, à quo deiectus fuit.*

10 Constitutio 75. *Sixti V. contra eos, qui conuocant homines armatos pro recuperanda sua possessione, quando procedat.*

11 *Quando dicatur quis deycere incontinenti.*

12 *Hodie seruatur constitutio Pauli V. vbi Sixti V. prohibitio declaratur.*

13 *Ingrediens propria auctoritate possessionem alterius ex praecedente pacto, nullam incurrit poenam.*

14 *Debitor qui dat licentiam creditori ingrediendi fundum propria auctoritate, si intra terminum non soluerit, censetur constituisse hypothecam in illo fundo.*

15 *Creditor censetur recessisse à iure ingrediendi fundū propria auctoritate, si adijt Iudicem, iudiciumque contra debitorem intentauit.*

16 *Quid si creditor petat à Iudice sibi dari manum militarem, vt ipsum associet ad capiendam possessionem.*

17 *Et quid si debitor factis resisteret, nè creditor possessionem capiat.*

18 *Quando violentia non puniatur, & nu. 41.*

19 *Post interuersam possessionem, pactum capiendi illam propria auctoritate, nihil operatur.*

20 *An ius ingrediendi propria auctoritate possessionem, cedi possit.*

21 *Debito non liquidato pactum ingrediendi possessionem propria auctoritate, non habet executionem: limitatur nu. 24.*
Liquidatio debiti quomodo sit facienda, ibidem d. nu. 21.

22 *Quid si creditori data fuerit facultas ingrediendi in possessionem propria auctoritate in casu contrauentionis.*

23 *Quando vxor vigore pacti executiui possit propria auctoritate ingredi possessionem.*

24 *Quando liceat ingredi possessionem, & eam retinere ante liquidationem.*

25 *Captura facta pro credito non liquido, non retractatur, si in continenti creditum liquidetur.*

26 *Pactum ingrediendi possessionem rei pignoratae, vel hypothecatae non potest exerceri contra singularem successorem, & tertium possessorem limitatur nu. 27. & seq.*

27 *Quid si alienatio facta fuit lite pendente, vel si debitor promisit rem non vendere.*

28 *Et quid si in instrumento adesset clausula constituti.*

29 *Et quid si pactum ingrediendi possessionem propria auctoritate, appositum sit in traditione rei suae.*

30 *Haeres potest propria auctoritate res haereditarias apprehendere: limitatur nu. seq.*

31 *Fideicommissarius siue vniuersalis, siue particularis haereditatem non potest capere propria auctoritate, sed de manu haeredis, aliàs iure suo priuatur, & nullam acquirit possessionem: limitatur nu. seq.*

32 *Quando fideicommissarius possit capere propria auctoritate.*

33 *An, & quando Vsufructuarius possit vsumfructum capere propria auctoritate.*
An Vxor relicta vsufructuaria, possit propria auctoritate vsumfructum capere, ibidem.

34 *Legatarius non potest propria auctoritate capere legatum, sed tantùm de manu haeredis, aliàs priuatur iure suo, & nu. 36. limitatur nu. 37.*

35 *An fructus percepti, ante aditionem haereditatis, spectent ad legatarium, vel fideicommissarium.*

36 *An praedictam poenam incurrat legatarius, qui non occupauit propria auctoritate totum legatum, sed illius partem.*

37 *In quibus casibus legatarius propria auctoritate potest capere legatum, & nu. 40.*

38 *Donatarius causa mortis potest occupare propria auctoritate rem donatam, post mortem donantis.*

39 *Si haeres resisteret, non liceret legatario etiam in casibus à iure permissis, possessionem rei legatae capere per vim.*

40 *An legatarius occupans propria auctoritate rem legatam in casibus permissis resistente haerede, incidat in poenam.*

CAP. XVIIII.

Quâ poena plectatur occupans, seu inuadens possessionem rei alienae, vel suae ab altero possessae.

1 RESP. quod de Iure communi is, qui propria auctoritate rei suae ab altero possessae possessionem inuadit, possessori illam restituere tenetur, & eiusdem rei dominium amittit; si verò alienae rei possessionem inuadit, non solum possessionem vna cum fructibus perceptis restituit, sed ipsius rei aestimationem soluere compellitur, *l. si quis in tantam, vbi Bald. Sal. & alij, C. Vnde vi, Gabr. lib. 5. tit. de Acquiren. vel amitt. poss. conclus. 1. nu. 1. Socin. iun. cons. 18. num. 11. lib. 2. & alij communi-*
2 *ter;* nemo enim propria auctoritate sibi ius dicere potest, *l. extat, ff. de eo quod met. caus. l. 1. C. Nè quis in sua caus. iud. &c.*

Verum

3 Verum de consuetudine totius Christiani orbis dispositio *d. l. si quis in tantam*,
4 non seruatur: inuadens enim rem suam ab altero possessam, vel alienam, arbitraria pœna punitur iuxta facti, & personarum qualitatem a non tamen condemnatur ad aliquid in vtilitatem partis, præter restitutionem possessionis; quemadmodum nec
5 fur in crimine furti condemnatur in pœnam dupli, vel quadrupli parti applicandam, sed tantùm ad restitutionem rei furto ablatæ, & ad pœnam criminalem, *Spec. in tit. de restit. spoliat.* §. 1. *vers. item quidam, nu. 9. Farinac. in Pract. crim. q.* 175.
6 *nu.* 144. vbi dicit, quod poterit hoc casu imponi pœna *l. Iuliæ, de Vi publ.* si vis publica illata fuit, *vel l. Iulia, de Vi priuat.* si illata fuit vis priuata, *Couar. var. lib.* 3. *cap.* 16. *nu.* 7. *vers. secundus casus & c.* vbi
7 ab huiusmodi pœnis eum excusat, qui propria auctoritate occupauit rem suam vacantem, & à nemine possessam, modò eam esse suam statim probauerit; item à prædi-
8 ctis pœnis excusatur qui clam ingressus fuit possessionem, nemine in ea reperto, etiamsi habuisset animum vim inferendi, & expellendi, si inuenisset, dummodò violentia in effectu non interuenerit, *vt post Cyn. & Alberic. in d. l. si quis in tantam*, sensit *Farinac. d. q.* 175. *nu.* 60. *Boss. in tit. de plurib. viol. nu.* 6. *Decian. tract. crim.*
9 *lib.* 8. *cap.* 20. *nu.* 2. vbi, quod nec prædictis pœnis ligatur qui ab aliquo deiectus ex sua possessione, incontinenti deijcit illum, à quo deiectus fuit, *Menoch. de retin. poss. remed.* 3. *num.* 252. *& seq. & de Adipisc. possess. remed.* 6. *num.* 6. vbi dicit, quod incontinenti suam possessionem recuperare licitum est etiam armata manu; neque
10 in tali casu locum habent pœnæ constitutionis 75. Sixti V. contra eos, qui conuocant homines armatos pro recuperanda sua possessione, *de qua in nou. Bullar.* hæc enim constitutio, cum violentiam præsupponat, intelligenda est, si id fiat ex interuallo, non autem si incontinenti: nam qui incontinenti suam possessionem recuperat, nullam vim inferre videtur, *Lancell de Attentat. par.* 2. *cap.* 4. *limit.* 1. *nu.* 31. *& seq.* vbi quod licitum etiam est suam possessionem defendere, & tueri, etiam conuocatis hominibus armatis, antequam ab ea quis eijciatur, *Farinac. q.* 125. *nu.* 174. *&* 177. *& d. q.* 175. *num.* 80. 83. *& seq.* vbi obseruat, quod prædicta cōstitutio Sixti V. non excludit simpliciter, & generaliter defensionem suę possessionis cum hominibus armatis, sed tantùm loquitur, quando quis prius possessionem aliquam de facto occupauit, seu recuperauit, & deinde eam cum hominibus armatis tuetur, ac defendit; tutius tamen erit, si is, qui dubitat, nè in sua possessione molestetur, imploret præceptum, seu monitorium à Iudice contra turbantes, seu turbare tentantes, & ab eo familiam obtineat, *vt d. Blot. de in lit. iur.* §. 3. *nu.* 33.
11 Dicitur verò quis deijcere incontinenti non solum quando statim ac deiectus est à sua possessione, illam recuperat, & deijcit eum, à quo deiectus fuit, sed etiam si quis id egerit post plures dies, menses, & etiam annos, quamprimum poterit, Iudicis arbitrio, iuxta personarum, & rei, de qua deiectus fuit, qualitatem, *secundùm Boss. in tit. de Plurib. violen. nu.* 7. *Lancell. de Attentat. par.* 2. *cap.* 4. *limit.* 1. *nu.* 27. *& seq. Farinac. d. q.* 175. *nu.* 83.
12 Verum his non obstantibus hodiè seruanda est constitutio Pauli V. qui declarauit, prohibitionem Sixti V. supra citatam, in casu retinendæ possessionis, & quibuscunque alijs casibus locum habere, excepta tantummodo causa defensionis necessaria ad vim vi repellen. cum moderamine inculpatæ tutelæ, prout dictam Pauli V. declarationem refert *Flauius Cherubinus in Compen. Bullar. post d. constit.* 75. *Sixti V. fol.* 133.
13 Notandum est autem, quod propria auctoritate ingrediens possessionē rei alienæ ex præcedente pacto, & conuentione, nullam incurrit pœnam, quia tunc vim facere non videtur, *l. penult. C. de Pignor. act. l.* 3. *vbi Bald. C. de Pignor.* præsertim si vltra pactum executiuum in instrumento adesset clausula constituti, vel precarij, quo casu, cum iam possessio sit translata in creditorem, parum operatur pactum ingrediendi propria auctoritate, *Farinac. d. q.* 175. *num.* 174. *& seq. & num.* 195. *&* 198. vbi dicit, quod ex eo solum, quod
14 debitor dat licentiam creditori, ingrediendi fundum propria auctoritate, si intra terminum non soluerit, censetur constituta hypotheca in illo fundo.
15 Obseruа tamen, quod si creditor adijt Iudicem, iudiciumque contra debitorem intentauit, censetur recessisse à iure ingrediendi fundum propria auctoritate, nisi aliter protestatus fuerit, *Bald. in l. eadem, num.* 13. *C. Locat. Ruin. conf.* 57. *num.* 3. *lib.* 4. *Farinac. d. q.* 175. *num.* 199. *& seq.*
16 *& nu.* 218. vnde inoleuit praxis, vt creditor producto instrumento, in quo adest pactum ingrediendi propria auctoritate, petat à Iudice, sibi dari manum militarem, vt ipsum associet ad capiendam possessionem, nè deueniatur ad arma; Iudex verò summariè cognito per instrumentum, quod

facit

facit rem notoriam, de debito liquido, con-
cedit Curiam ad effectum præmissum, etiã
parte non citata, *Neguſ. de Pignor. par. 4.*
num. 24. & ſeq. Menoch. de Adipiſc. poſſeſſ.
remed. 6. nu. 10. Farinac. d. q. 175. n. 224.
17 *& 226. cum ſeq. vſque ad nu. 239.* vbi ſu-
bijcit, quod quamuis vigore pacti de ca-
piendo poſſeſſionem propria auctoritate,
non liceat creditori propria auctoritate
illã capere debitore factis reſiſtente; etiãſi
vltra pactum prædictum adeſſet in inſtru-
mento clauſula conſtituti, vel precarij, ta-
men ſic poſſeſſionem apprehendens non
incideret in pœnam, cum non ſpoliandi
18 animo, ſed ius ſuum defendendi vim in-
tuliſſe videatur, quo caſu violentia non pu-
nitur; cenſetur enim creditor propulſaſſe
contrariam vim ſibi à poſſeſſore reſiſtente
factam, quod pariter videtur permiſſum,
ex l. vt vim, ff. de Iuſt. & Iur. l. 4. ff. Ad
l. Aquil.
19 Obſerua 2. quod poſt interuerſam poſ-
ſeſſionem, pactum capiendi propria aucto-
ritate poſſeſſionem, nihil operatur, etiamſi
cum pacto prædicto adeſſet etiam clauſula
conſtituti, *gloſ. in l. 2. ver. repellere, C. de*
Iur. Emphit. Bald. in l. 3. C. de Pignor. Fa-
rinac. d. q. 175. nu. 201. & 203.
20 Obſerua 3. quod huiuſmodi ius ingre-
diendi propria auctoritate poſſeſſionem
cedi poteſt, dummodò cedatur etiam actio
perſonalis, ad cuius executionem venit il-
lud ius, *Ruin. conſ. 192. nu. 2. lib. 1. Gabr.*
de Acquir. vel amitt. poſſ. concluſ. 8. nu. 30.
vbi dicit, quod iſtud ius tranſit etiam in
ſingularem ſucceſſorem, ſi nominatim ceſ-
ſum fuerit, *latè Farinac. d. q. 175. nu. 193.*
& ſeq.
21 Obſerua 4. quod debito non liquidato,
pactum ingrediendi poſſeſſionem propria
auctoritate, non meretur executionem,
Bart. in l. 3. in 2. lectur. nu. 14. & 15. C. de
Pignor. vbi dicit, quod liquidatio debiti
22 iſto caſu eſt facienda ſolemniter parte ci-
tata, ac dato libello; quemadmodum ſi in
caſu contrauentionis data fuerit facultas
ingrediendi in poſſeſſionem propria aucto-
ritate, non poterit creditor capere poſſeſ-
ſionem, niſi verificata contrauentione co-
ram Iudice, *Bald. in l. ſi cauſam, C. de exe-*
cut. rei iud. Neguſ. de Pignor. par. 4. nu. 22.
verſ. Duodecima concluſio &c. Pariſ. conſ.
102. nu. 19. lib. 3. Rolan. conſ. 20. num. 13.
23 *lib. 1.* vbi, quod vxor vigore pacti execu-
tiui non poteſt propria auctoritate ingre-
di poſſeſſionem niſi liquidato inſtrumento,
videlicet quod euenerit caſus dotis reſti-
tuendæ per mortem viri, *Menoch. de Adi-*
piſc. poſſeſſ. remed. 5. nu. 47. & ſeq.
24 Limita, vbi expreſsè inter partes con-
uentum fuit, quod liceat ingredi poſſeſſio-
nem, & eam retinere ante liquidationem
& declarationem, vel ſi pacto ingrediendi
propria auctoritate, adiecta fuit clauſula
conſtituti, ſeu precarij, vel ſi fuit dictum,
quod debitor poſſit ingredi abſque requi-
ſitione debitoris, & abſque licentia Iudicis,
quia tunc cenſetur data licentia ingrediẽ-
di ante liquidationem, *Bart. in l. 3. nu. 15.*
in 2. lectur. C. de Pignor. Neguſ. d. par. 4.
nu. 22. in duodecima concluſione, verſ. niſi
in pacto &c. Gabr. d. tit. de Acquir. vel amitt.
poſſeſſ. concluſ. 8. num. 17. Ruin. conſ. 152.
25 *nu. 9. lib. 4.* vbi etiam dicit, quod captura
facta pro credito non liquido, non retra-
ctatur, ſi incontinenti creditum liquide-
tur, *vide Farinac. d. q. 175. nu. 245. & ſeq.*
26 Obſerua 5. quod pactum ingrediendi
poſſeſſionem rei pignoratæ, vel hypothe-
catæ non poteſt exerceri contra ſingula-
rem ſucceſſorem, & tertium poſſeſſorem,
quia tale pactum videtur perſonale, & non
reale, *ſecundum gloſ. communiter receptam*
in l. 3. ver. non videtur, C. de Pignor.
27 Limitatur tamen hæc concluſio, quan-
do alienatio facta fuit lite pendente; tunc
enim pactum executiuum tranſit etiam
contra ſingularem ſucceſſorem, *Bart. in*
l. 3. in 2. lect. nu. 23. verſ. aut habet cauſam
ab eo &c. & n. 24. C. de Pignor. quod etiam
procedit, quando debitor promiſit, rem
non vendere; nam eo caſu venditio facta
non valet, & contra ſucceſſorem tranſitiua
executiuum, ſicut in re litigioſa, *Neguſ. de*
Pignor. par. 4. nu. 21. in fin.
28 Limitatur 2. quando in inſtrumento
adeſſet clauſula conſtituti; tunc enim pa-
ctum executiuum poteſt exequi contra
tertium poſſeſſorem, *Bart. in d. l. 3. nu. 25.*
Neguſ. d. par. 4. nu. 21. in fin. & nu. 20.
in 8. concluſione, Gabr. d. tit. de Acquir. vel
amitt. poſſ. concluſ. 8. nu. 17. & 18. Fari-
nac. d. q. 175. nu. 275. & 282.
29 Limitatur 3. quando pactum ingredien-
di poſſeſſionem propria auctoritate, eſt
appoſitum in traditione rei ſuæ, quia tunc
exerceri poteſt etiam contra tertium poſ-
ſeſſorem, *Gabr. vbi ſupra d. concluſ. 8. nu. 22.*
Farinac loco cit. num. 280.
30 Obſerua 6. quod licèt hæres poſſit pro-
pria auctoritate res hæreditarias appre-
hendere, *l. qui habebat ff. de manum. teſtam.*
31 tamen fideicommiſſarius ſiue vniuerſa-
lis, ſiue particularis hæreditatem non po-
teſt capere propria auctoritate, ſed de ma-
nu hæredis; cum enim hæres dilectus poſ-
ſideat, conſequenter ab eius manu acci-
pienda eſt hæreditas, *l. cohæredi, § cum filio,*
ff. de Vulg. & pup. l. reſtituta, ff. Ad Tre-
bell. Rol. conſ. 78. num. 14. & ſeq. lib. 3.

Oſaſc.

Osasc. dec. 34. nu. 22. & seq. & ideò si fideicommissarius aliquas res fideicommisso subiectas surripuerit, & propria auctoritate occupauerit, in surreptis, & occupatis iure suo priuatur, *l. Paulus respondit, 48. ff. ad Trebellian. l. non est dubium, ubi glos. & Doctores Cod. de legat. Osasc. d. dec. 34. num. 23.* vbi dicit, quod fideicommissarius etiam particularis possessionem vacantem propria auctoritate ingrediens, nullam acquirit possessio-
32 nem; quod tamen procedit in fideicommissario primo, eo videlicet, qui est institutus post hæredem primum grauatum immediatè; secus in alio fideicommissario instituto post alterum præcedentem fideicommissarium; nam ille secundus fideicommissarius potest capere propria auctoritate, *Cephal. cons. 39. nu. 5. & seq. lib. 1. quem refert, & sequitur Farinac. d. q. 175. nu. 293. & seq.*

Limita in infrascriptis casibus, in quibus fideicommissarius etiam primus, propria auctoritate hæreditatem capiens, non priuatur iure suo, videlicet quando hæreditas nõ fuit adita per hæredem, vel si adita, non tamen fuit per eundem hæredem apprehensa possessio: tenetur tamen possessionem hæredi restituere, vt possit detrahere falcidiam, vel trebellianicam.

2. Potest propria auctoritate hæreditatem capere, si data illi fuit hæc licentia à testatore vel expressè, vel tacitè, vt si dixerit, quod bona sua liberè in illum deueniant, vel si prohibuit, nè vis aliqua, aut molestia eidem inferatur in rebus per fideicommissum relictis.

3. Quando fideicommissarius relictus est etiam executor testamenti: tunc enim poterit etiam res fideicommisso subiectas propria auctoritate apprehendere.

4. Quando fuit directè substitutus, *de quo vide Bald. cons. 234. lib. 3. Rip. in l. Centurio, nu. 52. ff. de vulg. & pup. Rol. cons. 78. nu. 16. & seq. lib. 3. Boer. dec. 156. nu. 17. Paris. cons. 54. n. 30. cum seq lib. 3.*

33 Obserua 7. quod nec Vsufructuarius potest vsumfructum capere propria auctoritate, sed de manu hæredis, *Gozad. cons. 21. nu. 17. Gabr. lib. 5. tit. de vsufr. conclus. 1. nu. 4. Rolan. cons. 74. num. 16. lib. 2.* exceptis quibusdam casibus, videlicet quando testator vsufructuario concessit licentiam capiendi vsumfructum propria auctoritate siue expressè, siue tacitè, vt supra, puta si vsumfructum reliquerit liberè, & pleno iure, vel sine contradictione, aut cũ clausula, omni meliori modo, vel si prohibuit, nè Vsufructuarius in vsufructu molestetur, *vt tradunt DD. in l. quoties, C. de hæred. instit. Gozad. d. cons. 21. num. 17. & cons. 91. nu. 9. Gabr. lib. 5. tit. de vsufr. conclus. 1. nu. 5. & 7. Rol. cons. 42. nu. 17. & seq. lib. 1. Alex. cons. 214. nu. 4. lib. 6.*

2. Quando Vsufructuarius fuit relictus à testatore executor testamenti, vt supra diximus de fideicommissario, *Gabr. loco cit. nu. 6. Farinac. d. q. 175. nu. 313.*

3. Quando Vsufructuarius sua auctoritate vsumfructum accipit non clam, sed palam, *Roman. cons. 312. num. 1. Menoch. de Adipisc. poss. remed. 1. nu. 77. Farinac. loco cit. nu. 315.*

4. Quando hæres est institutus post mortem Vsufructuarij, *Rolan. d. cons. 74. nu. 16. lib. 2.* vbi loquitur de Vsufructuario omnium bonorum.

5. Vxor relicta Domina, & vsufructuaria, filijs hæredibus institutis, potest etiam propria auctoritate alimenta percipere, *Gozad. cons. 95. nu. 11. Rol. cons. 74. nu. 20. & seq. lib. 2. Viu. opin. 1054. nu. 5. Farin. d. q. 175. nu. 306. & 308.* quod procedit, quando vxor vsufructuaria relicta, non habet, nisi alimenta; secus quando reuera habet vsumfructum, vt in casu, in quo est institutus extraneus: quia tunc non poterit propria auctoritate vsumfructum capere, sed illum de manu hæredis accipere debet, *ex trad. per Anchar.* Regiens. *qu. 1. nu. 36. par. 2.*

5. Quando relictus est fructus annuus certi fundi, & hæres negligens est in eo colẽdo: hoc enim casu poterit vsufructuarius eiusdem fundi possessionem propria auctoritate apprehendere, *Franc. Marc. decis. 824. nu. 1.* vbi dicit, quod Vsufructuarius potest colere fundum propria auctoritate, dummodò protestetur, se id facere causa iuris sui conseruandi, *Farinac. d. qu. 175. nu. 316.*

34 Obserua 8. quod nec legatarius potest propria auctoritate legatum capere, sed tantùm de manu hæredis, alioquin priuatur iure suo, *l. eam quam, C. de fideicom. l. non est dubium, ubi Alex. C. de legat. glos. communiter recepta in cap. Raynaldus, ver. petendo, extr. de Testam. Gabr. in tit. de Acquir. vel. amitt. poss. conclus. 1. nu. 55. Rol. cons. 78. nu. 20. lib. 3. Cephal. cons. 49.*
35 *nu. 7. & seq. lib. 1.* vbi etiam obseruat, quod prinsquam hæreditas adeatur, fructus non pertinent ad legatarium, vel fideicommissarium, *late Farinac. d. q. 175.*
36 *nu. 317. & seq. & nu. 348.* subdens, quod si legatarius non occupauit totum legatum, sed illius partem, non amittit nisi partem.

37 Verum in plerisque casibus legatarius etiam excusatur, quando non clam, vel ex

dolo

dolo legatum occupauit, sed palam. 2. quando apprehendit possessionem rei legatæ vacantis, seu quando hæreditas est vacans. 3. quando à testatore fuit hæc licentia concessa vt legatum caperet propria authoritate, prout censetur concessa, si legatum fuerit ei liberè relictum, vel si testator inferit, nè legatarius in re legata vexetur sue molestetur. 4. quando ad id cõsensus hæredis accederet etiam tacitus, & etiam post captam possessionem, vt si hæres sciens per longum tempus tacuit, nullamque controuersiam contra legatarium excitauit. 5. si legatarius relictus fuit executor testamenti. 6. quando hæres non posset detrahere falcidiam. 7. quando res legata sine vitio, & non contra voluntatem testatoris tempore ipsius mortis reperitur penes legatarium. 8. quando testator constituit se precario nomine legatarij rem legatam tenere. 9. quando legatum factum fuit causæ, vel personæ priuilegiatæ; *vide Bart. in l. 1. §. si quis ex mortis, num. ff. Quor. legat. Bald. in l. non est dubium, C. de legat. Menoch. de Adipisc. poss. remed. 2. nu. 57. Dilect. de Art. testan. rub. de leg. cautel. 12. Gabr. tit. de vsufr. conclus. 1. num. 8. Couar. var. lib. 3. cap. 16 num. 7. vers. his praeterea &c. Rol. cons. 78. nu. 20. lib. 3. Farinac. d. q. 175. nu. 317. & seq.*

38 *& nu. 353.* vbi addit, quod Donatarius causa mortis potest occupare propria authoritate rem donatam, post mortem donantis, *per tex. in l. 1. §. si quis ex mortis, ff. Quor. legat.*

39 Sed hæc intellige, vt procedant, quando hæres non resistit: si enim resisteret, non liceret legatario in supradictis casibus possessionem capere per vim, *Rip. in l. Centurio, nu. 52. vers. nisi salues, ff. de vulg. &*

40 *pup.* subdens, quod in prædictis casibus violentia non punitur, quia censetur legatarius vim intulisse non animo spoliandi, sed ius suum defendendi, *vt in similì diximus supra, vide Clar. in §. testamentum, q. 68. vers. sed quid &c. Farinac. d. q. 175. nu. 354. & seq.*

SVMMARIVM.

1 *Ad probandam alicuius infamiam, vel bonam famam in genere sufficiunt testes singulares, & quando probent, nu. 2.*

2 *Quando quis repellatur à testimonio in causa criminali, & admittatur in ciuili.*

3 *Duo testes sufficiunt ad infamiam probandam, dummodò contestes sint in ipsa infamia irrogata.*

4 *Testes, vt probent bonam, vel malam famam, debent nominare autores, à quibus ipsi audiuerint.*

5 *Testis nihil probat, si deponat, se audiuisse à maiore parte populi, sed non recordatur de nomine alicuius.*

6 *Testes quid deponere debeant, vt probent bonam, vel malam famam: & num. 8. & 11.*

Prælatus ex dictis paucorum ad inquirendum moueri non debet, ibidem nu. 6.

7 *Informatio extraiudicialis super mala fama, non facit reo praeiudicium iudiciale.*

8 *Testes non probant alicuius bonam, vel malam famam, nisi deponant de loco, in quo fama viget.*

9 *Testis super infamia, vel bona fama deponens, etiam non interrogatus debet reddere sufficientem rationem dicti sui, aliàs non probat.*

10 *Quando testes probent consuetudinem.*

11 *Infamia quomodo probetur, & nu. 12.*

12 *Infamia non probatur ex voce populi, de qua non est curandum.*

13 *Testis deponens super bona fama, si reddendo rationem dixerit, id scio, quia sum vicinus, probat bonam famam, secus si deponat super infamia.*

14 *In criminalibus fama an, & quando sit sufficiens inditium, & nu. 15. & 16.*

CAP. XIX.

De Inditijs, & tortura.

Quæstio I.

Quando testes probent alicuius bonam, vel malam famam.

1 IN multis conformis est probatio bonæ famæ, & infamiæ; nam ad probandam alicuius infamiam, vel bonam famam in genere sufficiunt testes singulares, *Bald. in l. ea quidem, nu. 64 C. de Accusat.* vbi di-

2 cit, quod si vnus dicit, talem diffamari de adulterio, alter de lenocinio, ex hoc resultat in genere, quod in specie est malæ famæ, & ideò in criminali repellitur à testimonio, non tamen in ciuili, *Gabr. de Testib. conclus. 2. num. 38. & seq.* vbi etiam dicit, quod testes singulares non probant famam, nisi sint contestes in tempore, loco, & personis, *Mascard. de Probat. conclus. 236. nu. 1. & seq. & concl. 749. nu. 24. & seq. & conclus. 895. num. 1. & seq.* vbi

 dicit,

3 dicit, duos testes sufficere ad infamiam probandam, dummodò contestes sint in ipsa infamia irrogata.

4 2. Testes probare volentes, aliquem esse bonæ, vel malæ famæ, debent nominare authores, à quibus ipsi audiuerint, alioquin sciri non posset, an tales authores sint honesti, vel maleuoli, *Speculat. in tit. de Inquis. §. viso igitur, nu. 8 Alex.*
5 *cons. 150. nu. 18. lib. 1.* vbi dicit, quod testis nihil probat, si deponeret, se audiuisse à maiore parte populi, sed non recordatur de nomine alicuius, à quo audiuerit, *Farinac. in Pract. crimi. q. 47. nu. 314.*

6 3. Testes super bona, vel mala fama deponentes debent dicere, quod ità audiuerunt à maiori parte populi, vel viciniæ illius loci, *glos. in cap. inquisitionis, §. quæsiuisti, in ver. dicta paucorum, de Accusat.* vbi, quod Prælatus ex dictis paucorum ad inquirendum moueri non debet, *Bart. in l. 3. §. eiusdem quoque, nu. 2. vbi etiam Bald. ff. de testib. Mascard. de Probat. d. conclus. 895. nu. 12.* vnde bona, vel mala fama alicuius non probaretur per testes dicentes, ità audiuisse ab omnibus eum cognoscentibus, vel à maiori parte hominum habentium de eo notitiam: quia tales cognoscentes possunt esse minor pars hominum, qui de iure necessarij sunt ad talem probationem, *Bald. cons. 406. n. 3. lib. 1. Crauett. cons. 41. nu. 5. Mascard. de Probat. concl. 749. nu. 10.*

7 4. De bona, vel mala fama alicuius potest Iudex se extraiudicialiter informare, etiam iuris ordine non seruato, *vt post Innoc. Marsil. & alios obseruat Farinac. d. q. 47. nu. 319.* vbi tamen subdit, quod talis extraiudicialis informatio nō facit reo præiudicium iudiciale ad effectum illum torquendi, vel puniendi.

8 5. Testes nō probant alicuius bonam, vel malam famam, nisi deponant de loco, in quo fama viget, & sic debent deponere de loco originis, domicilij, vel delicti, *Bart. in l. de minore, §. plurimum, nu. 10. ff. de Quæstion. Bald. in l. 3. d §. eiusdem quoque, ff. de testib. Gandin. in rub. Vnde aut quo loco possit fama procedere, num. 1. Natt. cons. 473. nu. 16. vers. item prædicti &c. Farinac. vbi supra nu. 320.*

9 6. Testis super infamia, vel bona fama deponens, etiam non interrogatus debet reddere sufficientem rationem dicti sui, aliàs probatio dicitur incerta, & obscura tamquam generalis, *Gandin. in tit. Quomod. de malefic. cognosc. per inquisit. n. 11.*
10 *Crauett. cons. 134. nu. 6.* vbi etiam dicit, quod consuetudo non probatur per testes dicentes, de consuetudine ita esse, vel ità obseruari, nisi deponant de actibus, & de tempore, ex quibus consuetudo inducitur, *Alex. ad Bart. in d. l. de minore, §. plurimum, post nu. 19. litt. D. & cons. 25. nu. 7. lib. 4. Natt. cons. 96. nu. 10. & cons. 362. nu. 11. Osasc. dec. 79. nu. 53. Mascard. de Probat. d. concl. 895. nu. 7. & 9. & concl. 1369. nu. 8.*

11 In nonnullis tamen probatio bonæ famæ non est consonus cum probatione infamiæ: nam testes super infamia deponentes debent dicere, aliquem esse diffamatum apud bonos, & honestos viros, ac dilucidè explicare præsumptiones, & coniecturas, siue factum, ex quo dicunt, infamiam ortam esse, & tale factum debet veri-
12 ficari, aliàs non probant: non enim probatur infamia simpliciter ex voce populi, de qua non est curandum, cum hæc non dicatur fama, sed magis vox populi vana, *l. decurionum, C. de Pæn. cap. Ofius, de elect. Bart. in d. l. de minore, §. plurimum, nu. 18. & 30. & ibid. Alex. in addit. post nu. 19. litt. D. ff. de Quæstion. Innoc. in cap. cum oporteat, nu. 6. de Accusat. Spec. in tit. de Inquis. §. viso igitur, nu. 8. idem Alex. cons. 5. nu. 3. lib. 1.* vbi, quod testes dicentes, aliquem esse malæ famæ, non probant, nisi dicant, eum esse malum in eodem genere mali, de quo nunc quæritur, *Crauett. cons. 41. num. 1. Mascard. de Probat. conclus. 233. & d. concl. 895. nu. 10. & seq.*
13 vbi, quod testis super alicuius infamia deponens, non dicitur illam probare, si reddendo rationem dixerit, scio, talem esse infamem, quia sum vicinus, etiamsi talis ratio admittatur ad probandam bonam famam, *ex trad. per Bart. & alios in l. 1. ff. si cert. pet.*

14 Obserua tamen, quod in criminalibus fama non est sufficiens inditium ad inqui-
15 rendum, nisi quis esset diffamatus de crimine in specie, de quo Iudex intendit procedere, vel coadiuuetur alia coniectura, vel indicio, *Alex. ad Bart. in d. l. de minore, §. plurimum, post nu. 19. litt. d. ff. de Quæstion. & cons. 5. num 3. lib. 1. Vermiglisol. cons. 25. nu. 13.* secus si diffamatus sit de crimine in genere: hoc enim casu talis infamia ne ad inquirendum quidem sufficit, *Bald. in l. ea quidem, nu. 64. C. de Accusat. & in cap. dilectis, nu. 3 de appell Alex. cons. 5. nu. 3. lib. 1.* Item ad effectum, vt
16 fama faciat inditium ad inquirendum, probari debet, quod habuerit originem tempore delicti, & non postea, *ex latè deductis per Caball. resolut. crimin. cas. 200. nu. 133.* præsumitur enim in dubio, quod orta fuerit post inchoationem processus, & post querelam partis, & ideò censetur ab

ipsa

ipsa parte, vel à maleuolis originem habuisse, *Boss. de mand. ad homicid. nu. 38. & in tit. de Part. suppos. nu. 21.* subdens, hoc procedere, quando solum fundamentum famæ esset in personis, à quibus auditum esset; secus si post inchoationem processus manifestetur aliquid, ex quo populus deducitur in opinionem: quia tunc potest oriri fama, quæ habeat omne robur famæ & tempore maleficij, & postea etiam ex interuallo post litem motam, *Farinac. q. 47. num. 173. 174. & 176. Caball. resol. crim. cas. 200. nu. 132. & seq. Vermigl. cons. 20. nu. 23. cons. 22. nu. 9. & cons. 74. nu. 14.*

SVMMARIVM.

17 *Testes alias inhabiles admittuntur in ijs, quæ sunt difficilis probationis: declaratur num. 10. & seq.*

18 *Mulieres non possunt esse testes, quando de crimine agitur criminaliter.*

19 *Mulieres admittuntur, quando per mares veritas haberi non potest.*

20 *Quando testes deponentes de iudicio suo, vel de credulitate admittantur.*

21 *Vulneratus coram testibus inhabilibus, potest probare delictum per eosdem testes.*

22 *Regula, quod testes inhabiles non admittuntur, quando ex natura actus alij potuerunt interuenire, procedit, vbi quis in culpa fuit eos non adhibendi.*

23 *Qui inhabiles testes producit, & dicit, alios reperiri non posse, id probare tenetur, & qualis debeat esse probatio in tali casu.*

24 *Testes inhabiles ratione delicti contra reũ non probant plenè, sed aliqualem faciunt probationem concurrentibus conditionibus, quæ hic recensentur, & nu. 11. & 12. & 21. cum seq.*

25 *Iudex potest supplere ex officio, etiamsi pars contra testem infamem nihil opponat.*

26 *Testes infames, & domestici omninò repelluntur.*

27 *Iure gentium testimonium inimici reijcitur, etiam reconciliati, ignoti, vel præsumpti, etiamsi ageretur de crimine hæresis, vel læsæ maiestatis, & n. 38.*

28 *An hæc aliqualis probatio sufficiens sit ad torquendum reum.*

29 *Quando testis prorsus à lege repellitur, non facit inditium, nisi ad inquirendum, seu ad capturam, non autem ad transmittendam inquisitionem, aut ad torturam.*

30 *Fama non est sufficiens inditium ad torturam.*

31 *Fama vt plurimum est fallax, & ex dicto vnius aliquando oriri potest.*

32 *Testes inhabiles ratione delicti, an admittantur ad defensionem rei, vel ad reprobationem testium.*

33 *Quando socius criminis exculpans socium, tollat omnia inditia contra socium.*

34 *An socius criminis, si nominet socium, faciat aliquod inditium, & nu. 35. & seq.*

36 *Ad torturam, & ad condemnationem requiruntur testes omni exceptione maiores.*

37 *Socius criminis, qui patitur plures defectus, nullum facit inditium etiam in exceptis, & atrocissimis, etiamsi adhibita fuerit tortura non obstante consuetudine in contrarium.*

38 *Quid si socius criminis probetur inimicus.*

39 *Socij criminis deposito facta in tortura, an sit attendenda ad reuocationem prima depositionis emanata extra torturam.*

40 *Socius criminis, quis dicatur, & quando ei diminuatur fides, & nu. 41.*

42 *Testes inhabiles non ratione delicti, sed ratione affectionis, ætatis, aut alia de causa, admittuntur indistinctè ad probandam innocentiam Rei.*

43 *Testes consanguinei non admittuntur ad reprobationem aliorum testium.*

44 *Ad probandam innocentiam rei admittuntur consanguinei tantùm transuersales, non autem ascendentes, vel descendentes.*

45 *Frater etiam admittitur ad probandam innocentiam fratris.*

46 *Testes consanguinei non torquentur, vt fidem faciant, sed relinquitur arbitrio Iudicis, quanta huiusmodi testibus fides adhibenda sit.*

47 *Vnicus testis sufficit ad probandam innocentiam.*

48 *Testes inhabiles ratione affectionis, ætatis &c. si producantur contra reum, non censentur idonei, nisi in crimine Simoniæ, hæresis, læsæ maiestatis, & alijs exceptis: declaratur nu. 54. & 55.*

49 *Inditia, quæ desumuntur ex depositionibus testium inhabilium, vt supra, non coniunguntur ad efficiendam semiplenam probationem, & ideò non sufficiunt ad inferendum torturam, sed tantùm ad inquirendum.*

50 *Ad torturam requiritur semiplena probatio.*

51 *Vnumquodque inditium plenè, & concludenter probari debet per duos testes contestes, & omni exceptione maiores.*

52 *Ad torturam saltem duo inditia legitimè probata requiruntur.*

Et quando sufficiat vnum inditium, vel vnicus testis, ibidem.

53 *Quando inditia probata per testes singulares sufficiant ad inferendam torturam.*

54 *Testes inhabiles ratione affectionis, ætatis &c. non sunt integræ fidei ad probandum cre-*

crimen hæresis, & alia excepta.
55 *Crimen hæresis quando per testes inhabiles probetur.*
56 *Quæ crimina dicantur excepta.*

Quæstio II.

An, & quando testes inhabiles admittantur.

17 Regula est, quod testes aliàs inhabiles admittuntur in ijs, quæ sunt difficilis probationis, vt sunt ea, quæ in domo, vel in alio priuato, vel secreto loco communiter occultè fieri consueuerunt, *l. consensu, §. fin autem, vbi Doctores communiter*, C. *de Repud. latè Alex. conf.* 24. *nu.* 4.
18 11. *& 14. lib.* 2. vbi dicit, quod etsi mulieres non possint esse testes, quando de crimine agitur criminaliter, *vt ex text. in cap. forus, §. testes, vbi glos. in ver. non fœmina, de Verb. signif. glos. in cap. tam litteris, ver. fœmina, de Testib.* admittuntur
19 tamen, quando per mares veritas haberi non potest; quinimmò in ijs, quæ difficilio-
20 tis sunt probationis, vt in filiatione, vel adulterio, admittuntur, etiamsi deponant de iudicio suo, vel de credulitate, *idem Alex. conf.* 152. *nu.* 11. *& seq. vol.* 5. vbi,
21 quod vulneratus coram testibus inhabilibus, potest probare delictum per eosdem testes, quia nulla culpa potest imputari vulnerato, quod alios testes habiles non adhibuerit: nam ea regula, quod testes
22 inhabiles non admittuntur, quando ex natura actus alij potuerunt interuenire, procedit, quando quis in culpa fuit eos non adhibendi, *Alciat. reg.* 1. *præsumpt.* 47. *n.* 4. *& ibi Add. litt. b.* tenetur tamen is, qui inhabiles testes producit, & dicit, alios reperiri non posse, id probare, alioquin semper quis posset producere inhabiles, dicendo, quod alios habere non potest, *Corn. conf.* 42. *nu.* 1. *vol.* 1. *Rolan. conf.* 27. *nu.* 7.
23 *& seq. vol.* 3. vbi, quod in tali casu constare debet de deficientia aliarum probationum, nec sufficeret, si testes ipsi deponant, id per alios testes probari non posse, *vt d. Gabr. commun. conclus. lib.* 1. *tit. de Testib. conclus.* 7. *Baiard. ad Clar. qu.* 24. *n.* 123. *& seq. Ruin. cõs.* 130. *n.* 5. *vol.* 5. *Ossasc. decis.* 79. *nu.* 42. *Cephal. conf.* 75. *nu.* 42. *& seq. Gabr. lib.* 1. *de Testib. conclus.* 7. *n.* 18. *Boss. in tit. de opposit. contr. test. nu.* 93. *& in tit. de Indit. nu.* 164. *& seq. Benintend. decis.* 43. *nu.* 4 *latè Baiard. ad Clar. d. q.* 24. *nu.* 113. vbi dicit, hanc inspectionem, quod aliter veritas haberi non potest, Iudicis arbitrio remitti, qui attenta qualitate personarum, loci, negotij, temporum, & huiusmodi poterit arbitrari, an veritas aliter haberi possit, nec ne, *ex trad. per Plot. in l. si quando, §.* 2. *nu.* 8. *C. Vnde vi, Mascard. de Probat. conclus.* 1403. *nu.* 4.
24 Sed nè termini confundantur, distinguendum est inter testes inhabiles ratione delicti, & inhabiles ratione affectionis, vel alia de causa: nam si sunt inhabiles ratione delicti, contra reum non probant plenè, sed aliqualem faciunt probationem cõcurrentibus infrascriptis cõditionibus, quarum prima est, vt torturæ subijciantur: 2. vt deponant verisimilia: 3. vt non patiantur plures defectus: 4. vt in causa procedatur ex officio, secus si ad instantiam partis, *Gramm. conf.* 45. *num.* 11. *Baiard. loco cit. nu.* 122. *Crot. in tract. de Testib. par.* 3. *num.* 43. *Alex. conf.* 11. *nu.* 6. *lib.* 1. *& conf.* 152. *nu.* 15. *lib.* 5. vbi su-
25 bijcit, quod Iudex potest supplere ex officio, etiamsi pars contra testem infamem nihil opponat, *Mascard. de Probat. concl.* 1359. *nu.* 10. 19. *& seq. vol.* 3. *Baiard. ad Clar. q.* 24. *nu.* 113. *& seq.*
26 Vnde si testes sint infames, & domestici, omninò repelluntur, nec ad inquirendum sufficiunt, cum tali casu plures defectus patiantur, *Gabr. de Testib. d. conclus.* 7. *n.* 13. *Rolan. d. conf.* 3. *nu.* 51. vbi dicit, quod iura disponentia, vt in certis casibus stetur dicto socij criminis, debent intelligi de socio criminis aliàs non infame ex alio delicto, *& conf.* 24. *nu.* 61. *vol.* 1. *& conf.* 57. *nu.* 41. *vol* 4. *Cephal. conf.* 65. *nu.* 27. *& seq. Mascard. d. conclus.* 1359. *nu.* 10. *latè Baiard. d. q.* 24. *nu.* 128. vbi, quod huiusmodi testes neque in crimine hæresis, læsæ maiestatis, stupri violenti, nec in alijs exceptis admittuntur, præsertim si tales
27 testes essent inimici, quia iure gentium testimonium inimici reijcitur, etiam reconciliati, ignoti, vel præsumpti, etiamsi ageretur de hæresi, vel crimine læsæ maiestatis, *vt post Gram. conf.* 45. *nu.* 19. *Bertaz. conf.* 528. *tradit idem Baiard. d. q.* 24. *n.* 117. *latè Menoch. de Arbitr. Iud. q.* 28. *Boss. in tit. de Crim. læsæ maiest. num.* 111. *Farinac. conf.* 41. *nu.* 13.
28 An autem hæc aliqualis probatio sufficiens sit ad torquendum reum? affirmat *Baiard. d. q.* 24. *nu.* 118. licèt non sufficeret ad condemnandum; contrarium tamen tenet *Clar. in Pract. crim. §. fin. q.* 24. *vers. vlt.* vbi dicit, quod quando testis prorsus à lege repellitur, non facit indicium nisi ad
29 inquirendum, idest ad assumendas informationes, vel ad capturam, non autem ad transmittendam inquisitionem, neque ad

tortu-

torturam, præsertim parte opponente; quemadmodum nec fama est sufficiens in-
30 ditium ad torturam, cum vt plurimum sit fallax, & ex dicto vnius aliquando oriri
31 possit, *Farinac. in Pract. crimin. qu.* 47. *nu.* 7. *Vermigliol. conf. crim.* 72. *nu.* 13. *& conf.* 25. *num.* 13. *Caball. tract. de homicid. nu.* 302.
32 Quæres, an huiusmodi testes admittantur ad probandam innocentiam, seu ad defensionem rei? Resp. quod admittuntur quidem, sed plenè non probant; relinquitur enim Iudicis religioni, quanta sit eis fides præstanda, facti, & personarum qualitate inspecta, *vt d. Clar. d. q.* 24. *vers. item sciat &c. Baiard. ibidem, num.* 129. non tamen admittuntur ad reprobationem testium, cum sit materia odiosa, *Grammat. dec.* 34 *nu.* 14. *latè Farinac. q.* 62. *nu.* 90. *& seq. & cons.* 161. *nu.* 1. *& seq.* vbi subijcit, quod quando socius criminis non in-
33 ducitur in testem ab inquisito, sed carceratus, & à Iudice examinatus, cessante omni subornationis timore socium exculpat, præsertim in tortura, tunc talis exculpatio omnia tollit indicia contra socium.
34 Quæres 2. an socius criminis, si nominet socium, faciat aliquod inditium? Resp. quod non facit inditium ad inquirendum, nisi alia indicia concurrant, nec facit inditium ad torturam, nisi tribus concurrentibus conditionibus, videlicet vt assertio, si non fuerit spontanea, sponte ratificetur: 2. vt post ratificationem iterum in tortura confirmetur: 3. vt tortura inferatur in faciem inquisiti, *Clar. in §. fin. q.* 45. *vers. ceterum si reus &c. Vulpell. conf.* 83. *nu.* 8. *Farinac. conf.* 99. *nu.* 47. *&* 61. *& conf.* 55. *num.* 4. 21. *&* 41. vbi etiam obseruat, quod tortura, quæ in tali casu infertur socio, moderata esse debet, ac legitima, legitimis videlicet præcedentibus indicijs, *Natt. conf.* 18. *nu.* 14. *vol.* 1. *Rolan. conf.* 73. *nu.* 2. *vol.* 1. *Boer. decis.* 319. *nu.* 1. *& seq.* vbi dicit, quod etiam in casibus priuilegiatis, & exceptis
35 confessio, aut depositio socij sola sine alijs indicijs, facit tantùm aliqualem præsumptionem, non tamen est indicium sufficiens
36 ad torturam, *Boss. in tit. de indit. nu.* 18 1. *& seq.* vbi, quod ad torturam regulariter requiruntur testes omni exceptione maiores, & multo magis ad condemnationem, *Gozad. conf.* 2. *nu.* 21. *Vermigliol. conf.* 15. *nu.* 39. *& conf.* 20. *nu.* 13. *& conf.* 267. *nu.* 8. *& conf.* 342. *nu.* 6. vbi dicit, quod socius criminis, qui patitur plures defectus, puta si sit socius, & periurus, etiam in exceptis,
37 & atrocissimis nullum facit inditium, etiamsi adhibita fuerit tortura, non obstante consuetudine in contrarium, *Farinac. conf.* 79. *nu.* 1. *&* 23. vbi dicit, quod quando socius criminis patitur plures defectus, eius depositio neque sufficeret ad inquirendum, etiamsi aliter veritas haberi non posset, & ageretur de crimine læsæ maiestatis, & alijs exceptis, *& conf.* 60. *nu.* 38. vbi, quod etiam in casibus exceptis dictum socij, vel sociorum criminis etiam cum tortura deponentium, nihil operatur, quando nominatus est bonæ famæ, etiamsi ageretur de crimine læsæ maiestatis; immò si socius probetur inimicus, nullum faceret
38 inditium ad torturam contra socium nominatum etiam in casibus exceptis, licèt socius nominatus sit malæ famæ, & alia adminicula concurrant, *vide Mascard. de Probat. conclus.* 1321. *num.* 9. *& seq. Alciat. conf.* 127. *vol.* 4. *Gram. conf.* 38. *n.* 13. *Farin. d. conf.* 60. *nu.* 40.
39 Item socij criminis depositio facta in tortura, nō est attendenda ad reuocationem primæ depositionis emanatæ extra torturam, quando socius non fuit examinatus simpliciter vt testis, sed vt principalis quoad se, & testis quoad alios, *vt d. Farinac. conf.* 39. *nu.* 7.
40 Socius verò criminis non dicitur, quando nunquam de crimine fuit inquisitus, aut carceratus, *Farinac. conf.* 41. *nu.* 12. vbi
41 etiam obseruat, quod quando Doctores tractant de diminuendo fidem testi propter criminis participationem, semper præsupponunt illius confessionem super crimine.
42 Si verò testes sint inhabiles non ratione delicti, sed ratione affectionis, ætatis, aut alia de causa, vt domestici, consanguinei, minores, fœminæ, & similes, tūc admittuntur indistinctè ad probandam innocentiā Rei, dummodò sint bonæ conditionis, & famæ, *Innoc. in cap. in litteris, de Testib. Bald. in l.* 1. *nu.* 4 *C. eod. tit. Roman. consil.* 420. *nu.* 5. *Ruin. conf.* 53. *nu.* 6. *vol.* 4.
43 *Alex. conf.* 5 *nu.* 8. *lib.* 1. subdens, quod consanguineus non esset idoneus testis, quando non deponit ad simplicem defensionem, sed ad impugnationem alterius, *Gramm. dec.* 34 *nu.* 14. vbi, quod testes consanguinei non admittuntur ad reprobationem aliorum testium, *Gabr. comm. conclus. lib.* 1. *tit. de Testib. concl.* 2. *nu.* 37. *& concl.* 7. *nu.* 11. *& lib.* 7. *tit. de malefic.*
44 *concl.* 22. vbi dicit, quod ad defensionem admittuntur consanguinei tantùm transuersales, non autem ascendentes, vel descendentes, *latè Mascard. de Probat. conclus.* 1359. *nu.* 16. *&* 18. *vol.* 3. *& latius*
45 *concl.* 904. *per tot.* vbi, quod etiam frater admittitur ad probandam innocentiā fratris, præsertim si esset valdè notæ fidei, & in-

& integræ famæ, siue agatur de præiudicio fisci, siue partis, *Basard. ad Clar. qu.* 24.
46 *num* 113. *&* 129. *cum seq.* vbi etiam obseruat, quod huiusmodi testes non torquētur, vt fidem faciant; relinquitur tamen arbitrio Iudicis, quanta eis fides adhibenda sit, *Viui. comm. opin.* 960. *num.* 10. *& seq. Farinac. conf.* 6. *num.* 40. *& seq.* vbi
47 addit, quod vnicus testis sufficit ad probandam innocentiam; quod intelligendū est, dummodò testis sit omni exceptione maior, *ex trad. per Boss. d. tit. de Indic. num.* 181.

48 Secus esset, quando huiusmodi testes producerentur contra reum, quia tunc non censentur idonei, nisi in crimine simoniæ, hæresis, læsæ maiestatis, & alijs exceptis, *latè Alex. conf.* 11. *nu.* 6. *vol.* 1. *Cepoll. consil. crim.* 32. *nu.* 2. *&* 3. *Alciat. reg.* 1. *præsumpt.* 47. *nu.* 4. *Farinac. in Pract. crim. q.* 37. *nu.* 28. *&* 29. *& q.* 56. *nu.* 72.

49 Item inditia, quæ desumuntur ex taliū testium depositionibus, tamquam in suo genere imperfecta, non coniunguntur ad efficiendam semiplenam probationem; & ideò non sufficerent ad inferendam tortu-
50 ram, ad quam semiplena probatio requiritur, sed tantùm sufficerent ad inquirendum, *Clar. in pract. crim. §. fin. qu.* 62. *in princ. Farin. conf.* 34. *n.* 7. *& conf.* 70. *nu.* 47.
51 vbi subijcit, quod vnumquodq; inditium siue remotum, siue proximum per se debet plenè, & concludenter probari per duos testes contestes, & omni exceptione maiores, etiam in atrocissimis, quando agitur de inferenda tortura, alioquin non cōiunguntur, *& in Pract. crimin. q.* 37. *n.* 38. *& seq.* vbi, quod ad torturā saltem duo in-
52 ditia legitimè probata requiruntur: licèt aliquando sufficiat vnum, si sit valde proximum delicto, hoc est si inferat valdè verisimiliter ad delictum; quemadmodum vnicus etiam testis sufficit ad torturam, si deponat immediatè de ipso delicto, *Caball. resol. crim. cas.* 200. *nu.* 139. *Vermigl. conf. crim.* 33. *nu.* 30. *&* 31. *& conf.* 60. *nu.* 2. *&* 3. vbi, quod etiam in delictis occultis ad effectum inferendi torturam, inditia debent legitimè probari, *vide Osasc. decis.* 79. *nu.* 57. *Rolan. conf.* 3. *nu.* 37. *vol.* 3. *Honded. conf.* 100. *nu.* 5. *& seq. lib.* 1.

53 Obserua tamen, quod aliquando inditia probata per testes singulares sufficiunt ad inferendam torturam, si infrascriptæ conditiones concurrant, videlicet vt inditia sint plura, ac proxima delicto: 2. vt omnia tendant ad eumdem finem, vnumque coadiuuet aliud: 3. vt testes ea probantes, sint idonei, & omni exceptione maiores, aliàs secus, *vt post Blanch. in tract. de Ind. & tortu. nu.* 366. *& seq. & alios tradit Farin. d. qu.* 37. *num.* 38. *& seq. vide Add. ad eumd. Farinac. conf.* 34. *litt. c.*

54 Obserua 2. quod ad probandum crimen hæresis, & alia excepta, admittuntur quidem testes inhabiles ratione affectionis, ætatis &c. non tamen sunt integræ fidei, & omni exceptione maiores, *Alex. conf.* 11. *nu.* 6. *vol.* 1. *Farinac. in Pract. crim. q.* 56. *nu.* 70. *& seq. & q.* 62. *nu.* 81. *cum seq.* vbi
55 etiam dicit, quod crimen hæresis per testes inhabiles non probatur, nisi testes huiusmodi plures sint, quàm duo: vel si duo sint, cum eorum dicto concurrant alia adminicula.

56 Quæ verò sint crimina excepta, *vide Spec. in tit. de Accusat. §.* 1. *nu.* 37. *Farin. qu.* 56. *num.* 70.

SVMMARIVM.

57 *Confessio, vt noceat reo, non debet esse generalis, sed specifica cum expressione loci, temporis, causa, alijsque qualitatibus, & circumstantijs delicti.*

58 *Confessio rei extorta non præcedentibus inditijs, nec probato corpore delicti, non sufficit ad torturam.*

59 *Factum alio loco, & tempore, dicitur realiter diuersum.*

60 *Quid si reus confiteatur, se plura homicidia, vel latrocinia commisisse, non exprimendo nomen personæ occisæ, vel cuius res furto subtraxit.*

61 *An talis confessio generica faciat indicium ad torturam.*

62 *An possit quis ex sola confessione condemnari, & nu.* 63.

64 *Corpus delicti per confessionem rei regulariter non probatur.*

65 *Non censetur constare de facto, nisi constet de eius qualitate.*

66 *Quid si reus in tormentis delictum fateatur.*

67 *An possit reus confessionem in tormentis extortam reuocare, & nu.* 68.

69 *Quando articuli obiectiui admitti debeant.*

70 *An confessio rei cum qualitate exclusiua delicti diuidi possit.*

71 *Quando Iudex abstinere se debeat à tortura.*

72 *An condemnatus in contumaciam, & habitus à statuto pro confesso, & conuicto, possit appellare.*

73 *Conuictus, & sponte confessus de iure non appellat.*

74 *Non est facienda extensio de casu vero ad casum fictum.*

75 *Quando Bannitus non possit impunè offendi.*

An

76 *An Princeps possit appellationem omninò tollere.*
77 *Quis censeatur verus contumax, & quis fictus.*
78 *Quando contumax citatus non teneatur comparere.*

Quæstio III.

Quando confessio noceat reo.

57 Regula est, quod confessio siue iudicialis, siue extraiudicialis, vt confitentem afficiat, debet esse non generalis, sed specifica, tam de persona, in quam delinquitur, quàm de loco, & tempore commissi delicti: generalitas enim ambiguitatem parit, & ambiguitas confitenti non nocet, *l. 1. §. quæstioni, & §. si quis vltro, vbi DD. ff. de Quæstion. Roman. cons. 455. nu. 4. Boss. in tit. de Confess. nu. 43. & seq. Farinac. cons. 156. nu. 15. & cons. 80. n. 42.* vbi dicit, quod confessio, vt noceat reo, debet esse specifice cum expressione loci, temporis, causa, aliisque omnibus qualitatibus, & circumstantiis delicti.

58 Ex quo infertur 1. quod confessio rei extorta non præcedentibus inditijs, nec probato corpore delicti, non sufficit ad torturam, *Vermigl. cons. 113. nu. 5. Hieronius relat. inter consil. Farinac. cons. 29. nu. 23. Boss. in tit. de Delict. nu. 15.* vbi dicit, quod Iudex non comperto delicto debet reum absoluere, *Mascard. de Probat. conclus. 345. nu. 39. vol. 1. Bartho. Socin. in l. hæredes, nu. 10. post med. ff. de Vulg. & pup.* vbi dicit, quod si quis confitetur factum, sed negat tempus, vel locum, videtur omninò confiteri aliud maleficium, & contentum in

59 accusatione omninò negare, quoniam factum alio loco, & tempore dicitur realiter diuersum. *vt tradunt DD. in l. si non sortem, §. libertus, ff. de Cond. indeb.*

60 Infertur 2. quod reus non poterit condemnari, si generaliter confitetur, se plura latrocinia commisisse, non exprimendo in specie, cuius res furto subtraxerit, aut aliquē occidisse nō expresso nomine personæ occisæ, etiāsi dicat, se ignorare nomē personæ, *l. 1. § si quis vltro, ff. de Quæstion.* quod procedit, etiāsi reus esset malæ conditionis, & famæ: in delictis enim nemo potest sibi præiudicare, cōtra veritatē aliquid dicendo, vel asserendo, *vt aduertit Peguer.*

61 *decis. 17. nu. 3. & 4.* vbi etiam dicit, quod talis cōfessio generica nō facit indicium ad torturam, *Rolan. cons. 51. num. 13. & seq. lib. 1.* vbi dicit, quod si fur confitetur, plura furta se commisisse, non debet Iudex talia credere, sed tenetur omnia furta per reum confessa verificare, destinando nuntium ad habendam informationem in loco pro veritate, alioquin exponeret se periculo puniendi innocentem: contingit enim aliquādo, quod etiam innocens ea, quæ vera non sunt, metu tormentorum confitetur, *l. 1. §. quæstioni, & §. si quis vltro, vbi DD. ff. de Quæstion. Farinac. cons. 156. nu. 15. & seq. Crauett. cons. 211. nu. 3.* vbi dicit, quod in delictis facti permanentis, quale est homicidium, incendium &c. non potest

62 quis ex sua confessione condemnari, nisi constet de corpore delicti, vel saltem appareant aliqua vestigia, vt si reperiatur sanguis, vel aliquid aliud in loco designato ab ipsomet reo, quod proximè referri possit ad delictum, *Clar. in Pract. crim. lib. 5. § fin. q. 55. vers. quomodo autem &c.* vbi subjicit, quod in delictis facti transeuntis, quale est fornicatio, adulterium &c. confitens, se cum certa etiam muliere copulam habuisse, condemnari non potest, nisi vltra confessionem adsit querela partis, vel aliqua alia informatio.

63 Limita, quando delictum est tale, quod solo animo perfici potest, quale est hæresis, & similia: tunc enim ex sola confessione, dummodò sit verisimilis, potest quis condemnari, cum tale delictum vix aliter probari possit nisi per propriam confessionem, *vt d. Clar. d. q. 55. vers. quomodo autem &c. & alij communiter.*

64 Obserua tamen, quod si reus confitetur, se cognouisse certam mulierem nuptam, nō posset de adulterio puniri, nisi ex parte fisci probetur matrimonium; nec obstaret, quod idē reus nuptias fateatur, quia corpus delicti per cōfessionem rei regulariter non probatur, *Farinac. d. cons. 156. n. 17. & seq.* quemadmodum nec is, qui fatetur, se receptasse bannitum, posset ex causa huiusmodi receptationis condemnari, nisi fiscus aliter, quàm per rei confessionem, probauerit, eum, qui receptatus est, fuisse

65 bannitum: non enim censetur constare de facto, nisi constet de eius qualitate, *Cephal. cons. 230. nu. 11. lib. 2. Rolan. d. cons. 51, num. 12. Boss. in tit. de Delict. nu. 4. & 15.*

66 Obserua 2. quod si reus in tormentis delictum confiteatur, adhuc stari non debet tali confessioni, nisi reus in illa perseueret, & eam ex interuallo ratificet saltem die sequenti, non quidem in carcere, sed ad bancum iuris, & in loco, vbi reus tormenta, seu instrumenta ad torquendum videre non possit: aliter enim censeretur adhuc durare metus tormentorum, & ità obser-

obseruat consuetudo, *vt inquit* Clar. *q.* 64. *vers. ceterum &c. cum vers. seq.*

67 An verò reus confessus possit suam confessionem in tali casu reuocare? Resp. affirmatiuè, etiamsi talis confessio fuerit per torturam extorta præcedentibus inditijs,& postea extra tormenta ex interuallo legitimè ratificata, dummodò error allegetur, & eius probatio offeratur, quia non fatetur qui errat, *l. non fatetur, vbi DD. ff. de Confess.* quo casu Iudex reo statuere debet competentem terminum ad producendum, & allegandum omnes suas defensiones, quas facere intendit contra suam confessionem, quia aliàs tamquam indefensus non posset condemnari, *Farinac. in Pract. crim. q* 81. *num.* 315. *& seq. latè Caball. resol. crim. cas.* 186. subdens, quod si reus fuerit præcedentibus legitimis inditijs tortus, & confessus, & deinde legitimè ratificauerit, requiritur eo casu clara erroris probatio, nec aliàs releuatur reuocans, etiamsi reuocationem in tormentis vellet substinere: immò fatuus esset Iudex, qui tunc reum torqueret, cum adhuc remanserit sufficiens probatio ad condemnandum; confessio enim legitima nulla ex parte eliditur, nisi probetur error. secus

68 esset, si deuentum fuerit ad quæstionem, sed modò reus ratificauit extra tormenta, & sic confessio non erat sufficiens ad condemnandum: tunc enim, cum non remaneat plena probatio, sed tantùm semiplena, nisi reuocans probet contrarium, compellitur perseuerare in confessione per repetitionem tormentorum, *Boss. in tit. de Confess. nu.* 57. *& seq.* vbi addit, quod non requiritur probatio erroris, si incontinenti fieret reuocatio, *Vermigliol. cons.* 205. *nu.* 1. *& seq.* vbi etiam obseruat, quod

69 articuli, quamuis obiectiui admittendi sunt, si inde resultet defensio articulantis à criminalitate, quia tunc non censentur dati animo partem iniuriandi; alioquin denegatio defensionum resultans ex reiectione articulorum non solum præberet iustam causam appellandi, sed post defensiones denegatas processus, omniaque acta essent nulla ipso iure, etiamsi non fuerit appellatum, *per tex. in clem. pastoralis, de Sent. & re iud.*

70 Quæres, an confessio rei cum qualitate exclusiua delicti diuidi possit? Resp. quod alij negant, asserentes, eo casu fisco, vel parti nihilominus incumbere onus probandi delictum, *ità Boss. in tit. de Confess. n.* 23. *& alij apud Vermigliol. cons.* 282. *nu.* 8. *Caball. centur.* 3. *resol. crim.* 254. *nu.* 3. *Gabr. lib.* 7. *de malefic. conclus.* 19. *nu.* 10. vbi dicit, quod confessio scindi nō potest, quando quis confitetur recepisse, & expendisse monetam falsam ignoranter, quam æstimauit bonam, *Ciriac. contr.* 418. *num.* 19. vbi dicit, quod in delicto ex causa extractionis frumenti, & aliarum mercium confessio Rei similiter scindi non potest, sed acceptari debet à fisco cum omnibus suis qualitatibus: quod est regulare in omni facto à natura, vel iure communi non prohibito, & contra se iuris præsumptionem non habente, *Boss. d. tit. de Confess. sub nu.* 23. *Farinac. in Pract. crim. q.* 81. *nu.* 149. *& cons.* 113. *num.* 6. contrarium tamen tenet *Bartho. Soci. in l heredes, num.* 10. *versus fin. ff. de Vulg. & pup.* vbi resoluit, quod ille, qui dicit, se occidisse ad sui defensionem, si non probauerit qualitatem allegatam, habetur pro confitente, licet talis confessio non sufficiat ad imponendam pœnam ordinariam, sed tantùm extraordinariam; quod intellige, quando reus plenè non est conuictus; secus si plenè conuictus sit, & qualitatem defensionis non probauerit; tunc enim poterit in pœnam ordinariam condemnari, cum in tali casu opus non sit confessione, *l. qui sententiam, C. de Pœn. Clar. q.* 55. *vers. posset quoque &c. cum vers. seq. latè Farinac. d. q.* 81. *nu.* 110. *& seq. & nu.* 131. vbi subij-

71 cit, quod in tali casu, siue reus sit conuictus, siue non, Iudex abstinere se debet à tortura propter periculum, nè reus substinendo veniat absoluendus, cum per torturam non obstante quacunque protestatione tamquam contraria facto, purgentur nedum inditia, sed etiam probationes.

72 Quæres 2. an condemnatus in contumaciam, & habitus à statuto pro confesso, & conuicto, possit appellare? Resp. affirmatiuè; quamuis enim conuictus, & sponte

73 confessus de iure non appellet, quando vtraque qualitas concurrit, *l. obseruare, cum ibi not. C. Quor. appell. non recip.* hoc tamen procedit, quando verè quis esset confessus, & conuictus; secus si fictè per

74 contumaciam, cum non sit facienda extensio de casu vero ad casum fictum, *Bart. communiter receptus in l.* 3. *§. hæc verba*

75 *fiue quis, ff. de neg. gest.* vnde bannitus, qui vigore statutorum potest impunè offendi, non tamen offendi posset pendente appellatione à sententia banni, vel pendente causa nullitatis ipsius banni, seu pendente tempore ad appellandum ab ipsa banni sentētia; & ideò si reus post sententiā cōtra se latā infra tēpora ad appellandū vel captus, vel sponte ad Curiā venerit, & à sentētia appellare voluerit, audiendus est iure communi inspecto, ità vt sententia contra eum executioni demandari non possit, cum per

per appellationem fit suspensa; secus si post lapsa tempora ad appellandum comparuerit, quia tunc appellans non auditur, *Clar. in ver. homicidium, vers. successiuè quæro &c. Lancell. de Attentat. appell. pend. 2. par. cap. 12. amplat. 4. nu. 3. & seq. Menoch. de Arbitr. Iud. lib. 1. q. 90. nu. 58. Farinac. q. 11. nu.* 48. vbi subdit, quod vigore constitutionum Pij IV. & Pij V. si reus non solum infra tempora ad appellandum, sed infra annum spontè compareat, de nouo iterum auditur, ac de directo ex integro contra sententiam aduersus eum latam admittitur; verum si captus sit quandocunque etiam infra legitima tempora ad appellandum, vel spontè compareat post annum, tunc nullatenus auditur, etiamsi non sit verus contumax: quia in tali casu vigore dictarum constitutionum sententia facit crimen notorium, & executioni demandanda est ac si in iudicatum transiuisset, dummodò legitimis præcedentibus inditijs lata fuerit: nec potest reus admitti ad nouas, vel alias defensiones absque speciali gratia Papæ, quo casu indistinctè appellatio prohibetur, *ex trad. per Flamin. Cartar. in tract. de execut. senten. capto bannito, cap. 1. nu. 54. & seq. & nu. 262. cum seq. Grauat. ad Vestr. in Prax. lib. 7. cap. 3. nu. 53. Couar. pract. qq. cap. 23. nu. 6.* vbi,
76 quod Princeps potest appellationem omninò tollere secundùm communē Docto-
77 rum sententiam. verus autem contumax dicitur qui fuit personaliter citatus, & comparere contempsit; fictus verò dicitur, quando fuit citatus domi, *Grauat. ad Vestr. d. cap. 3. nu. 53. & seq.*

78 An verò contumax citatus ad comparendum in loco sibi non tuto, teneatur comparere? Resp. negatiuè, præsertim si notoriè constet, locum non esse tutum, *latè Farinac. in Pract. crim. q. 11. nu. 55. & seq. & q. 18. nu. 43.* vbi inter casus loci non tuti ponit metum Iudicis minantis, inimicorum, belli, pestis, ac tempestatis maritimæ.

SVMMARIVM.

1 *An conductor domus teneatur ad emendam damni occasione incendij sequuti ob culpam familiæ, & nu. 2. & seq.*

2 *An conductor domus teneatur ad casus fortuitos.*

3 *Regula, quod incendium præsumitur euenisse culpa inhabitantium, quomodo intelligatur, & nu. 4.*

4 *Conductor non tenetur de culpa leuissima, sed tantùm de dolo, lata culpa, & leui.*

5 *Quid probari debeat ad hoc vt quis de incendio teneatur.*

6 *Loci congruitas culpam excludit, incongruitas includit.*

7 *Quinam teneantur ex facto, vel delicto familiæ, & nu. 8. & 9.*

8 *Quid si clarè non constet de principio ignis.*

9 *Dolus, vel culpa serui quoad ea, in quibus non est deputatus, non debet obesse Domino.*

10 *Quid si villam aliquis conduxerit, vt incorruptam redderet, præter vim, & vetustatem.*

11 *Culpa leuis quomodo probetur.*
Quando committatur dolus, lata culpa, & leuissima, ibidem.

12 *Quid si contra conductorem actum fuerit similiter actione L. Aquiliæ ad emendam damni.*

13 *Incendium præsumitur originem habuisse in loco, in quo ignis visus fuit prius, quàm in alia parte.*
Incendium, & alij casus ambigui quomodo probentur, ibidem.

CAP. XX.

De damno dato.

Quæstio I.

An conductor domus teneatur ad emendam damni, occasione incendy sequuti ob culpam famuli, siue familiæ ipsius conductoris.

1 RESp. negatiuè, si nulla concurrat culpa vel lata, vel leuis ipsius condu-
2 ctoris, præsertim si tempore incendij absens fuerit ab eo loco; ratio est, tum quia incendium dicitur casus fortuitus, *l. incendium, & ibi glos. C. Si cert. pet.* casus verò fortuitus non imputatur conductori, nisi conuentio, vel culpa præcesserit, *l. quæ fortuitis, C. de Pignor. act. l. si vt certo, §. nunc videndum, vbi Bart. ff. Commod.* tum quia Dominus non tenetur pro famulo, si idoneum elegit, *l. si vendita, vbi Bald. ff. de Peric. & commod. rei vendit. l. si seruus seruum, §. Proculus, ff. Ad l. Aquil.*
3 tum etiam quia, licèt incendium præsumatur euenisse culpa inhabitantium, nisi probetur, quod casu fortuito euenerit, *d. l. si vendita, & l. qui insulam, §. fin. ff. locat. Afflict. decis. 57. nu. 2.* tamen illa culpa in-

cendij præsumitur leuissima, nisi aliud in
oppositum probetur, *glos. in §. præterea,*
ver. debet, Inst. Quib. mod. re contr. oblig.
latè Roland. *cons.* 95. *nu.* 15. *&* 25. *lib.* 2.
4 de leuissima verò culpa non tenetur con-
ductor, sed tantùm de dolo, lata culpa, &
leui, quia contractus gratia vtriusque
celebratur, *l. contractus, vbi Dec. nu.* 33.
ff. de Reg. Iur. l. si vt certo, §. nunc viden-
dum, & ibi Bart. ff. Commod. *Afflict. dec.*
57. *num.* 4. *&* 9. *in fin.* vnde regula præ-
dicta locũ habet in casibus, in quibus quis
tenetur de leuissima culpa, vt in commo-
dato, *Grammat. in addit. ad Afflict. loco*
cit. litt. a. vbi subdit, quod ad hoc, vt quis
5 de incendio teneatur, debet probari culpa
certi determinati hominis, tum quia licèt
præsumatur culpa inhabitantium, tamen
absque culpa determinatæ personæ fieri
non potest: tum etiam quia quando non
probatur culpa determinatæ personæ, re-
manet incertitudo, & sic non potest sequi
condemnatio, *l. licet, §. fin. ff. Naut. cau-*
pon. stabul. latè Rolan. *d. cons.* 95. *nu.* 9. *&*
seq. lib. 2.
6 Et hæc quidem conclusio præcipuè pro-
cederet, quando res, ex qua incendium
processit, conseruabatur in loco congruo,
& communiter igni non propinquo, &
casui ignis verisimiliter non supposito:
tunc enim non potest conductori culpa
leuis ascribi ratione loci, cum loci con-
gruitas culpam excludat, sicut incongrui-
tas includit, *d. l. si vt certo, §. sed interdum,*
ff. Commod. *ità Gozad. cons.* 63. *num.* 14.
& seq. Anchar. cons. 348. *nu.* 1. *& seq. Anan.*
cons. 71. *num.* 2. *& seq. Menoch. de Ar-*
bitr. Iudic. cas. 390. *num.* 19. quod pro-
cedit, etiamsi conductor promiserit vti
re locata more boni inquilini, eamque
restituere potius melioratam, quàm de-
terioratam, *Farinac. cons.* 63. *nu.* 1. *&*
seq.
7 Limita in publicanis, nautis, cauponi-
bus, stabularijs, hospitibus, & similibus:
isti enim tenentur ex facto, & delicto, vel
quasi, familiæ suæ, dummodo constet de
culpa famulorum, seu familiæ: secus si
non potest apparere, quis fuerit in cul-
pa, vt quia non constat, an incendium
processerit culpa hospitum, vel condu-
ctoris hospitij, vel eius famulorum, *Anan.*
d. cons. 71. *nu.* 3. *Afflict. decis.* 57. *num.* 4.
8 vbi dicit, quod quando clarè non constat
de principio ignis, debet ferri sententia
absolutoria, *Gozad. d. cons.* 63. *num.* 14.
subdens, quod aliæ personæ ità demum
tenentur, si aliquis de familia deputetur
ad certum officium, & in officio illo de-
linquat, quia tunc dicitur paterfam. in
culpa, deputando ministrum non ido-
neum, seu non sufficientem, *ad not. per*
DD. in l. 1. *§. familiæ, ff. de Publican. &*
in l. nè quid, ff. de Incen. ruin. & naufrag.
vide Farinac. d. cons. 63. *num.* 1. *Rolan.*
d. cons. 95. *num.* 11. *& seq. Rot. in Roma-*
na incendij, siue prætensorum damnorum,
& interesse 17. Martij 1587. *apud Fari-*
9 *nac. post d. cons.* 63. *num.* 4. vbi, quod
dolus, vel culpa serui quoad ea, in qui-
bus non est deputatus, non debet aliquo
modo obesse Domino, *Afflict. d. decis.* 57.
nu. 7.
10 Limita 2. in casu *l. qui Insulam, §. colo-*
nus, ff. locat. vbi colonus tenetur de in-
cendio facto per seruum, non ex eo quod
villa fuerit combusta culpa famuli, sed
quia hac lege ipse villam conduxerat, vt
incorruptam redderet, præter vim, & ve-
tustatem; vnde cum duos tantùm casus
exceperit, respectu aliorum censetur se
obligasse, & per consequens tenetur de
damno, quod illatum fuit à seruo, *l. nam*
quod liquida, ff. de Pen. leg. Rot. in d.
Romana incendij, apud Farinac. loco
cit.
11 Notandum est autem, quod ad proban-
dam leuem culpam opus est articulare, &
probare, quod reus conuentus non adhi-
buit illam diligentiam, quam adhibent ho-
mines diligentes eiusdem conditionis,
& professionis, *glos. in d. §. præterea, ver.*
debet, Inst. Quib. mod. re contrah. oblig.
vbi etiam dicit, quod dolus est machina-
tio studiosa, lata culpa est non facere quod
fieri consuetum est, leuissima verò est,
quando quis quocunque modo potuit præ-
uidere, & non præuidit, *latè Rolan. d. cons.*
95. *nu.* 15. *& seq. lib.* 2. vbi obseruat, quod
culpa non est tenere ignem, nisi sit immo-
deratus, qui tribus dicitur modis, re, loco,
& tempore: re videlicet ex nimia quanti-
tate lignorum, propter quam ignis nimis
fuit excessiuus: loco, vt quia in loco
incongruo, & periculoso ignis accensus
fuerit: tempore, vt quia flante vento
ignis immissus fuerit in loco aperto, de-
bitis diligentijs non adhibitis, *vide Anan.*
d. consil. 71. *num.* 2. *Gozad. consil.* 63.
num. 17.
12 Notandum 2. quod licèt conductor non
teneatur ex locato, & conducto, nisi de
leui culpa, tamen si actum fuerit ciuili-
ter actione *l. Aquiliæ* ad emendam damni,
teneretur etiã de leuissima, dũmodò culpa
in cõmittendo cõsistat, scilicet in suppo nẽ-
do ignem, *Afflict. dec.* 57. *n.* 8. *Rol. d. cons.*
95. *n.* 29. *& seq.* vbi, quod quælibet minima
culpa in faciendo commissa, maior est
quacunque alia commissa in non faciendo,
Crauett.

Crauett.cons 97.nu.2.& 5.vbi subijcit,quod quando agitur de culpa leui, punitur quis indistinctè *l. Aquil.* non habita distinctione, an agẽdo, vel omittẽdo cõmissa fuerit.

13 Notandũ 3. quod incẽdium præsumitur habuisse originẽ in loco,in quo ignis visus fuit priùs,quàm in alia parte, quia à communiter accidẽtibus ignis videtur in loco suę originis,& præsũptio adaptatur ad id,quod frequẽtiùs accidit, *Bald. cons.174.n 2.vers. modo est aliut casus &c.lib.2.*vbi dicit,quod incendiũ , & alij casus ambigui probantur per indicia,& cõiecturas, *Alex.cons.50.n.3. in fin.& n.6.lib.*1. vbi, quod in his,quæ occultè agũtur de nocte,quádo ciuiliter agitur,sufficiunt probationes per coniecturas propter difficultatem,*latè Greg.dec.427 n.1. & seq.* vbi,quod testes deponentes de eorũ iudicio,& credulitate,efficacissimũ præstant indiciũ:immò plenè probãt,quãdo iudiciũ esset coniunctũ cũ sensu visus,*Cãpeg in tr. de Test.lib.reg.209.vers.21. fallit &c. Caput. dec.70 n.6.par.3.Farin.in Pract.crim.q.*110. *n.73.& 74.* subdẽs,quod licèt causa,& origo incendij probetur cõiecturis, corpus tamẽ delicti ipsius incẽdij debet probari manifestè, *Beltramin.ad Greg.d.dec.427.litt.a.*

S V M M A R I V M.

14 *An Dominus fundi possit retinere, vel occidere aliena animalia,& nu.15. 16. 17. 18. & 19.*

20 *Quod est licitum in termino à quo , an sit etiam licitum in termino ad quẽ,& n.21.*

22 *Inspicitur initiũ quoad locũ ,& quoad tẽpus:declaratur,& limitatur n.23. & 24.*

25 *Quãdo Dominus teneatur in solidũ ad dãnum, & quando liberetur dando animal.*

26 *Damnum datum in messe nondum matura, quomodo sit æstimandum,& nu.27.*

Quæstio I I.

An liceat Domino fundi occidere animalia , quæ damnum inferunt in ipso fundo.

14 RESp.negatiuè, *l. Quintus mutius,& l. si boues,cum ibi not.ff.Ad l.Aquil.*immò nec posset illa retinere si sciret,cuius sint, quia maius est periculum in retentione animalium , quàm in alijs rebus, cum animalia facilius pereant,præsertim quia Do-

15 minus fundi habet actionem de pastu pecoris,vel l.aquil. vt *d.Bart in l.hoc amplius, n.3.ff.de Damn.inf. Spec.in tit.de Actor.S.1. n.59 vers.sed pone inuento pecudẽ &c.Abb. in cap.si læserit, n.3. de Iniur. & damn. dat.*

16 Limita 1. si Dominus nesciat , cuius sint animalia, quia tunc ea retinere potest,donec fuerit satisfactus, *Specul.loco cit.nu.60. Bald. in repet. l.1.ff. si quadrup. pauper.fecisse. &c. & in l. Quintus mutius , ff. Ad l. Aquil. Ang.in S.animalium,nu.11.Inst.eod. tit. si quadrup. pauper.&c. Boss. in tit. de Damn. dat. in fin. Gratian.decis. Marchi.57. n.12.Cancer.var.lib. 2.cap.10.n.86.* vbi subdit, quod licita etiam est retentio pro pabulo animali præstito.

17 Limita 2. nisi consuetudo, vel statutum in loco concederet facultatem prædictã faciendi, *Cepoll. de seruit. rust. præd.cap.9. de seruit. iuris pascen. nu. 30. Boss. & Gratian. locis cit.* vbi asserunt , quod statuta, &

18 consuetudines locorum vt plurimum huiusmodi animalium retentionem permittũnt, *vide Hypp. de Marsil. sing. 205.* vbi

19 dicit,quod stante statuto,vt vnicuique liceat propria auctoritate occidere animalia reperta in proprio fundo , potest quis ea occidere etiam extra fundum , si ea animalia in alium locum aufugerint,dummodò incontinenti id fiat , *Benign. ad Statut. nob. Artis Agricult. Vrb. cap.47.* quidquid

20 enim est licitum in termino à quo, est licitũ in termino ad quem continuato actu, quando videlicet est eadem ratio , & congruitas terminorum ; tunc enim propter continuationem actus, totum loci spatium reputatur idem locus inspecto initio;secus

21 si esset diuersa ratio,& qualitas terminorum , *Anan. cons. 11. nu. 4.* vbi dicit,quod

22 attenditur initium , *Bart in l. quod ait, S. fin.ff. Ad l. Iul. de Adult.* vbi dicit,quod deprehendens aliquem in domo , si cum fugientem per horam alibi offendat , censetur in eadem domo , & incontinenti offendere, *Bald. in l. sicuti , S. Aristo. ff. si seru. vendic. Alex. cons. 24. nu. 28. lib. 2. Benign. vbi supra Viu. comm. opin. in ver. statutum, opin. 765. nu. 11.* vbi dicit,quod edictum puniens extrahentem frumentum extra territorium, non comprehendit illũ, qui ante edictum incępit exportare.*Guid. Pap. dec. 373. & ibi Add.* vbi subdunt , quod exteri bona ibi possidentes non obstante edicto possunt extrahere fructus propriorum bonorum, *Thesaur. decis.152.* vbi, quod dum magna vrget penuria , exteris permittitur , vt eam fructuum quantitatem extrahant , quæ ad eorum necessitatem sufficit, & id, quod superest, vendere coguntur ciuibus eius loci , vbi victualia orta sunt, *Cancer.var.lib. 1.cap.14.* vbi, quod statutum prohibens , nè quis ex loco extrahat frumentum,vel aliquid aliud , est intelligendum,præterquam ad propriũ vsũ.

33 Et hęc quidem procedunt,quando prin-
cipium est licitum, & habet causam lici-
tam, quia tunc illud principium inspici-
mus; secus quando vtrumque, & initium,
& finis essent illicita: quia hoc casu inspi-
cimus finem, & hoc est fauore rei, nè de
34 vtroque puniatur; vnde apprehendens
aliquem in platea,& transferens eum extra
plateam, & ibi eum percutiens, punitur
tamquam percutiens extra plateam, *Bart.
in d.l. quod ait, §. fin. nu. 3. & seq. & alij
communiter.*
25 Notandum est autem, quod de iure Do-
minus animalium aut damnum tenetur
farcire, aut animal damnum faciens pro
noxa dare, *l. 1. §. cum arietes, & §. inter-
dum, ff. si quadrup. pauper. feciss. &c. Ang.
in §. animalium, nu. 9. Inst. eod. tit. Bald.
in l. 1. ff. eod. Benign. vbi supra cap. 47.*
nisi Dominus animalium sciuerit, ea esse
vitiosa: quia tunc tenetur insolidum ad
damnum,& ideò non liberatur dando ani-
mal pro noxa, *cap. si bos, & cap. fin. vbi
DD. de Iniur. & damn. dat.* quemadmo-
dum nec liberatur dando animal,si animal
nocuit culpa, vel negligentia ipsius Domi-
ni, vel custodis: Dominus enim tenetur
Aquilia ad emendationem damni etiam
propter malam custodiam, & electionem,
*l. si seruus seruum, §. si fornacarius, ff. ad
l. Aquil. l. 1. §. interdum, ff. si Quadrup.
pauper. fecis. &c. Bart. in l. nè quid, nu. 1.
ff. de Incend. ruin. & naufrag. Bald. in
d. l. 1. ff. si quadrup. pauper. &c. & in d. l.
si seruus seruum, §. si fornacarius, Ang. in
d. §. animalium, nu. 9.*
26 Notandum 2. quod damnum datum in
messe nondũ matura, iudicatur secundùm
illud tempus, non autem ex tempore su-
peruenienti, *Bald. cons.* 182. *nu.* 4. *vol.* 1.
27 vbi dicit, quod frumentum tunc æstima-
tur quantum valet in herba tantùm, &
non plus,quia multa accidere possunt,quę
impediant fructus ad maturitatem, & effe-
ctum perduci, puta niues, grandines &c.
& ideò de omninò futuris non potest cer-
tum iudicari, *Grauett. cons.* 40. *num.* 10.
Menoch. de Arbitr. Iud. cas. 149. *num.* 21.
Ang. in d. §. animalium, nu. 10. *Gratian.
dec. March.* 57. *nu.* 5. *& seq.*

S V M M A R I V M.

28 *Operarij laborantes in fundo alieno regu-
lariter excusantur: limitatur num. 29.
& seq.*
29 *Quid si faciant quod de sui natura est il-
licitum, seu de genere prohibitorum.*
30 *Et quid si verè, vel præsumptiuè sciuerint,
fundum esse alienum.*
31 *Item quid si eis fuit denuntiatum, nè la-
borarent in tali fundo, vel vt ab opere
desisterent.*
32 *An, & quando excusetur qui de mandato
Iudicis aliquid facit.*
33 *Mitiùs cum seruis agitur etiam in atrocio-
ribus, si Domino parent.*

Quæstio III.

*Quando excusentur operarij laborantes
in fundo alieno.*

28 QVuamuis regulariter excusentur ope-
rarij putantes, fundum esse illius, à
quo conducti sunt, *secundùm Bart. & alios
in l. in rem, 24. §. tignum, ff. de rei vindic.*
vbi, quod tales operarij nec de damno
dato,nec de turbata possessione tenentur,
sed sufficit allegare nomina eorum, de
quorum mandato id fecerunt, & manda-
tum probare etiam per assertionem eo-
29 rum,qui eos cõduxerunt: in multis tamen
casibus puniũtur, videlicet si quid faciunt,
quod de sui natura est illicitum, seu de
genere prohibitorum, vt si violentiam
aliquam committant, ædificia destruant,
terram seminatam euertant, arbores non
incidendos incidant maximè tempore in-
congruo, fructus immaturos colligant,
terminos amoueant, noctis tempore, aut
cum armis laborent, vel actum clandesti-
nè faciant, vel fines mandati operis exce-
dant, vel aliquid aliud agant, quod non
sit de natura operarum locari solitarum:
tunc enim, cum dent operam rei illicitæ,
accusari possunt, & tenentur de damno,
ac de turbata possessione,& contra eos iu-
rari potest in litem, *latè Plot. de in lit. iu-
ran. §. 49. num. 27. & seq. Clar. in Pract.
crimin. §. fin. q. 60. vers. solet dubitari &c.
Farinac. q. 97. nu. 139. & seq.*
30 2. Non excusantur, quando verè vel
præsumptiuè sciuerint, fundum esse alie-
num, quia eo casu cessat bona fides, *Plot.
d. §. 49. nu. 27. in 4. limit.* vbi dicit,quod
non excusantur operarij, qui prius labo-
rarunt in vno prædio nomine vnius,& de-
inde in eodem nomine alterius, *Rolan.
cons. 54. nu. 2. & 3. & num. 14. cum seq.
lib.* 1. vbi, quod non excusantur, quando
publica fama est in loco, fundum non esse
illius, à quo fuerunt conducti, dummodò
de tali fama legitimè constet, *Dec. in l.
velle non creditur, nu. 11. ff. de reg. Iur.*
vbi, quod non excusantur operarij, si &
ipsi fundum habent vicinum illi fundo, in
quo laborarunt,quia præsumuntur ratione
vici-

vicinitatis habere scientiam, si nisi vicini essent infirmi, vel nòni, vel absentes; tunc enim cessaret præsumptio scientiæ, *ut subdit Plot. d. § 49. nu. 27. vers. & idem ubi laboratores &c.*

31 3. Operarij non excusantur, quando eis fuit denuntiatum, nè laborarent in tali fundo, seu vt ab opere desisterét: quia sicut faciles fuerunt ad credendum conductori; ità etiam debent eadem facilitate credere contradicenti, *Menoch. de Arbitr. Iud. lib. 2. cas. 354. nu. 40. Clar. d. q. 60. vers. solet dubitari. &c.* quod quidem ab omnibus admittitur, quando operarij moniti fuerunt re integra ante opus ceptum, vel quando præceptum Iudicis intercessit; secus si denunciatio facta fuerit post ceptum opus, tunc enim eos excusari censet *Rolan. d. conf. 54. nu. 22. & seq. Plot. loco cit. d. §. 49. nu. 27. in 2. limit.* vbi etiam dicit, quod si non apparet, an ante, vel post locationem operarum protestatio facta fuerit, præsumitur in dubio locatio, siue conductio operarum præcessisse, *Ruin. conf. 122. n. 12. lib. 5. Farinac. d. q. 97. n. 138.* subdens *nu.* 148. quod is, qui operarios conduxit, tenetur eis actione iniuriarum ad damna, & interesse, nisi fortè excesserint fines mandati, *ut declarat idem Plot. vbi supra nu. 27. in 3. limit. in fin. & n. 29.*

32 Ex dictis infertur, quod excusatur etiam is, qui de mandato Iudicis aliquid facit, *Dec. in d. l. velle non creditur, nu. 12. ff. de Reg. Iur. Clar. d. q. 60. vers. solet dubitari &c.* vbi dicit, hoc tantùm procedere in delictis leuibus; quia in delictis atrocibus mandatum Superioris nunquam excusat quoad hoc vt in totum non puniatur, licèt excuset, vt mitiùs puniatur, *iuxta glos. commun. receptam in l. 2. in ver. relegatione C. de Sepulch. viol.* vbi dicit, quod etiam in

33 atrocioribus mitiùs cum seruis agitur, si Domino parent.

SVMMARIVM.

34 *An Vniuersitas inspecto iure communi teneatur pro damno dato in suo territorio.*
35 *An valeant statuta, quod Vniuersitates teneantur emendare damnum in earum territorijs.*
36 *Referuntur quoad hoc cõstitutiones Pij V.*
37 *Quid si sciatur, à quo fuit illatum damnum, & is soluendo sit.*
38 *Et quid si Communitas probaret, furtum, seu damna contigisse non obstante custodia.*
39 *An in hoc stari debeat iuramento damnum passi.*
40 *Probato furto, iuramentum super quantitate deferatur Domino rei.*
41 *An furtum probari possit per testes alias inhabiles.*
Quid seruetur in statu Ecclesiastico, ibid.
42 *Communitas, si emendationem damni prestiterit, absque alia iurium cessione habet regressum contra ipsum malefactorê.*
43 *Quid si is, qui damnum passus est, non tuit per itineraffum.*
44 *Articulans maleficium fuisse commissum in via publica, debet se referre ad tempus malefitij.*

Quæstio IV.

An Vniuersitas inspecto iure communi teneatur pro damno dato in suo territorio.

34 Affirmat *Bart. in l. 1. §. summa, ff. de his, qui deiecer. &c. & in l. nè quid, nu. 2. ff. de Incen. ruin. & naufrag.* vbi dicit, quod Dominus Castri, vel Villæ, & etiam ipsa Vniuersitas de iure tenetur in simplum ciuiliter, non autem criminaliter, *& ità sentiunt alij, quos refert, & sequitur Dian. resol. mor. par. 8. tr. 7. res. 38.* quia generaliter constitutum est, quemuis Magistratum curare debere, vt malis hominibus prouinciam purget, *iuxta text. in l. congruit, 13. ff. de Offic. Præs.* quod procedit, si damnum illatum esset sciente Domino Castri, vel Vniuersitate, & prohibere valente, *ut tradunt communiter Doctores*; & tunc pro soluenda ista condemnatione imponitur Vniuersitati collecta pro quantitate patrimonij, *l. 1. C. de Muner. patr. tit. 10. Alex. conf. 88. nu. 36. vol. 5. Farinac. in Pract. crim. q. 24. nu. 100.* vbi dicit, quod ad huiusmodi collectam tenentur etiam absentes tempore maleficij, licèt in hoc contrarium teneat *Menoch. lib. 5. præsumpt. 31. nu. 25.*

35 Sed in multis Italiæ partibus per particularia statuta cauetur, quod Vniuersitates teneantur emendare damnum in earum territorijs; quæ quidem statuta valida sunt, etiamsi Vniuersitates prædictæ nihil verè, vel præsumptiuè commiserint, quia per huiusmodi statuta hominibus municipij tacitè committitur custodia personarum, & bonorum eiusdem loci, & ideò videntur esse in culpa propter negligentiam, *arg. l. dolus, ff. mandat. Bart. loco cit. & in l. iure prouisum, C. de fabricens. lib. 11. Bald. conf. 174. nu. 2. & seq vol. 2. Luc. de Penn. in l. 1. ver. conueniri, C. de omn.*

omn. agr. deser. lib. 11. Menoch. de Arb. Iud. cas. 345. *nu.* 11. *& seq. Couar. var. lib.* 2. *cap.* 8. *nu.* 7. *Osasch. decis.* 88. *nu.* 13. *& seq. Grammat. decis.* 47. *Farinac. d. q.* 24. *nu.* 198. *Cephal. cons.* 230. *nu.* 4. *vol.* 2. *Natt. cons.* 574. *nu.* 11. *vol.* 3. *Mascard. de Probat. concl.* 1413. *num.* 21. & ita statuit Pius V.
36 *constit.* 10. contra Barones, & Vniuersitates S. R. E mediatè, vel immediatè subiectos, seu subiectas, vide *Clar. in Pract. crim. qu.* 82. *incip. Statutum primum circa damna data, vers. sed quid si damnum datum &c.* vbi dicit, quod si damnum datum sit in confinibus duarum villarum, vtraque in tali casu teneretur.

37 Obserua tamen, quod huiusmodi statuta non procedunt, quando scitur, à quo fuit illatum damnum, & is est soluendo; tunc enim non debet quis grauari odio alterius; vnde hæc statuta in duobus casibus intelligi debent, scilicet quando ignoratur, à quo damnum fuerit illatum, vel si scitur, is, qui damnum intulit, non est soluendo, *Barb. cons.* 66. *nu.* 6. *quem refert, & sequitur Osasc. dec.* 88. *nu.* 31. licèt de hoc dubitet *Farin. d. q.* 24. *nu.* 213.

38 Obserua 2. quod talis culpæ præsumptio recipit probationem in contrarium; vnde si Communitas probaret, furtum, seu rapinam contigisse non obstante custodia, quia videlicet non poterat resistere furum multitudini, qui damnum dederunt, non teneretur ad emendationem damni, *vt resoluit Farin. d. q.* 24. *nu.* 207.

39 Obserua 3. quod de damno dato, ac rebus furto subtractis aliter constare debet, quàm per iuramentum damnum passi, sed per testes id probandum est, alioquin aperiretur via fraudibus: immò cum Communitas in tali casu teneatur ad emendationem damni ex alterius delicto, stari non debet iuramento damnum passi super æstimatione rerum subtractarum, licèt regu-
40 lariter probato furto, iuramentum super quantitate deferatur Domino rei, *latè Mascard. de Probat. conclus.* 832. *num.* 1. *& seq. & concl.* 831. *nu.* 35. subdens, quod
41 furtum probari potest per testes aliàs inhabiles, vt sunt familiares, domestici, & similes, *Farin. d. q.* 24. *n* 215. *& seq.*

42 Obserua 4. quod Communitas, si emendationem damni præstiterit, malefactore inuento habet pro releuatione indemnitatis regressum contra ipsum absque alia iurium cessione, *vt probat Farinac. loco cit. num.* 214.

43 Obserua 5. quod Ciuitas non tenetur resarcire damnum, si is, qui damnum passus est, non iuit per iter rectum, sed per alpes, quia debebat iter facere per viam, per quam communiter itur, *Bart. in l. Prætor ait, §. summa, nu.* 2. *ff. de his, qui deiecer. vel effuder. Dian. d. par.* 8. *tr.* 7. *d. res.* 38. *in fin. vbi alios refert.* non tamen sequitur, publicè itur per talem locum, ergo est locus publicus, *vt not. Bart. loco cit.* vbi
44 etiam aduertit, quod articulans, maleficium fuisse commissum in via publica, debet se referre ad tempus maleficij, non enim sufficit probare, quod aliàs fuerit locus publicus.

SVMMARIVM.

45 *Vniuersitas verè, & propriè non potest delinquere: declaratur, & limitatur nu. seq.*
46 *Quid si ageretur de ijs, quæ per vniuersitatem expediri, & fieri possunt.*
47 *In quo loco Vniuersitas citari debeat.*
48 *Vniuersitas pæna pecuniaria regulariter punitur, & nu.* 55. *limitatur nu.* 52.
49 *Quid si Vniuersitas non habeat bona sufficientia ad pœnam soluendam.*
50 *Quando Vniuersitas cogatur ad imponendam collectam.*
51 *An innocentes, & absentes collectari possint pro delicto Vniuersitatis.*
52 *Quando Ciuitas, & Vniuersitas puniatur morte ciuili.*
53 *Pœna Vniuersitatis non releuat singulares delinquentes.*
54 *Autores seditionis quomodo puniantur.*
55 *Quando Vniuersitas teneatur de ratificatione delicti commissi per ciues.*

Quæstio V.

An, & quando Vniuersitas puniri possit.

45 Quamuis Vniuersitas verè, & propriè non dicatur, nec possit delinquere, cum Vniuersitas sit nomen iuris, quæ non habet animum, nec intellectum, sed sit vnum corpus, & quædam persona repræsentata per Rectores, & Gubernatores, *l.* 1. *§. quibus, & l.* 2. *l. sicut, §. fin. ff. Quod cuiusque vniuers. nom. l. metum, §. animaduertendum, vbi glos. & DD. ff. Quod met. caus. cap. nouit, de his, quæ fiunt*
46 *à Prælat.* hoc tamen procedit in ijs, quæ Vniuersitati conuenire non possunt, vt cõmittere homicidium, violentiam, rapinam, & similia; secus esset in ijs, quæ per ipsam Vniuersitatem expediri, & fieri possunt, vt condere statuta, dare iurisdictionem, & similia: tunc enim verè, & propriè Vniuer-

Vniuersitas delinquere dicitur, *auth. item nulla Communitas*, *C. de Episc. & Cleric. Bald. cons. 367. nu. 6. lib. 3. And. Gaill. in tr. de Pac. pub. lib. 2. cap. 9. num. 1. & 2. Paris. cons. 21. nu. 31. lib. 4.* vbi id intelligit, quando more solito, & conuocata Vniuersitate, & seruata solemnitate à iure requisita celebratur, seu fit talis actus, alias secus, *latè Farinac. in Pract. crim. qu. 24. num. 111. & seq. & num. 129.* vbi, quod Vniuersitas potest in tali casu, sicut alia persona priuata, pro delictis citari, banniri, & condemnari, *Boss. in tit. Banniri qui poss. num. 2. Villalob. commun. opin. ver.*
47 *Vniuersitas, in litt. V. nu. 45.* subdens, quod Vniuersitas citari debet per edictum propositum in loco, in quo congregari consueuit.

48 Obserua tamen, quod vbi pro delicto à iure imponitur pœna mortis, vel alia corporalis, talis pœna non cadit in ipsa Vniuersitate, cum, *vt supra*, Vniuersitas sit persona ficta, sed regulariter pœna extraordinaria, hoc est pecuniaria imponitur, *Bart. in l. nè quid, ff. de incend. ruin. naufrag. & in l. 4. §. actor, ff. de re iud.* vbi
49 dicit, quod si Vniuersitas non habeat bona sufficientia ad pœnam soluendam,
50 cogenda est, vt imponat collectam, *Boss. loco cit. nu. 1. Add. ad Cap. Tholos. dec. 347. Clar. in Pract. crimin. §. fin. qu. 16. vers. sed quomodo punitur Vniuersitas &c. Gaill. de Pac. publ. lib. 2. cap. 9. num. 17. & seq. & nu. 36.* vbi, quod isto casu collecta imponitur, non per capita, sed per æs, & libram, *Magon. dec. Lucen. 72. num. 7. & seq. par. 1. Osasc. dec. 90. per tot. & praci-*
51 *pue nu. 9. & seq.* vbi dicit, quod eo casu innocentes, & absentes minimè collectari possunt, *Farinac. d. q. 24. num. 118. &*
52 *seq.* vbi etiam dicit, quod in delictis atrocissimis, vt in crimine læsæ Maiestatis Diuinæ, & humanæ potest Ciuitas, & Vniuersitas puniri morte ciuili, ipsam diruendo, & aratro subuertendo.

53 Obserua 2. quod puniri possunt etiam particulares Ciues, qui verè, & realiter delictum commiserunt: pœna enim Vniuersitatis nō releuat singulares delinquentes, quia Vniuersitas isto casu tenebitur tanquam mandans, singulares verò personæ tanquam Mandatarij, nec per pœnam mandantis, mandatarij fiunt à sua pœna immunes, *Andr. Gail. de pac. publ. lib. 2.*
54 *cap. 9. nu. 33. & 34.* vbi dicit, quod authores seditionis, & duces factionum, detruncatione capitis, exilio, publicatione bonorum, condemnatione ad triremes, vel ad operas publicas ad tempus, vel in perpetuum iuxta facti, & personarum qualitatem Iudicis arbitrio plectuntur: & si grauius delictum sit, puta læsæ maiestatis, tunc de illius authoribus non solum capitale supplicium sumitur, sed etiam eorum memoria damnatur, ædificia solo æquantur, & insignia familiæ perpetuæ ignominiæ causa tolluntur, *Clar. d. qu. 16. vers. sed quomodo punitur Vniuersitas &c.*

55 Obserua 3. quod vt Ciuitas, & Vniuersitas teneatur de ratificatione delicti per Ciues commissi, tria requiruntur, videlicet quod delictum fuerit commissum nomine ipsius Vniuersitatis. 2. quod Vniuersitas delictum ratificauerit tanquam sic ipsius nomine gestum. 3. quod interueniat debita solemnitas, videlicet conuocatio, congregatio, & deliberatio consilij, *vt supra diximus, latè Osasc. dec. 138. nu. 18. 26. & seq.* vbi subijcit, quod scientia, & tolerantia in vniuersitate non præsumitur, nisi probetur, *Farinac. quæst. 24. nu. 145. & seq.*

SVMMARIVM.

1 *De iure commmuni non est prohibitum loqui, vel conuersari cum bannito, vel eum receptare.*
2 *Quid si id prohibeatur ex statuto, vel edicto alicuius loci.*
Statutum loquens de tenentibus practicam cum Bannitis, an comprehendat eum eis loquentes, vel conuersantes, ibid.
3 *Is, qui dat vna vice cibum bannito, vel eum semel receptat, an incurrat pœnam à statuto inflictam.*
4 *Is, qui associat se bannito inuento in itinere, an dicatur contrauenire statuto.*
5 *Statutum puniens loquentem cum bannito, an afficiat eum, qui bannito litteras, vel nuncium mittit.*
6 *Statutum puniens eos, qui bannitos receptant, an & quando comprehendat contrauenientes extra territorium statuentium.*
7 *Quando conuersantes cum bannitis incurrant pœnam à statuto impositam, & n. 8. & seq.*
8 *Dolus, & præiudicium fisci, vel Domini, debet concludenter probari.*
Dolus in dubio non præsumitur, ibid.
9 *Licitum est supplicare Superiori pro gratia banniti, non obstantibus statutis, quod eis non detur auxilium, vel quod cum eis non habeatur commercium.*
An licitum etiam sit, de hoc commonere bannitum, ibid.
10 *Statutum faciens de non delicto delictum, non comprehendit minorem.*

CAP.

CAP. XXI.

De Bannitis.

Quæstio I.

An, & quando conuersatio cum Bannitis sit punibilis.

1 DE iure quidem communi non est prohibitum loqui, vel conuersari cũ Bannito, vel eum receptare : nam receptare proximum est actus charitatis, & homo homini iure naturali ad benefaciendum adstringitur, *Farinac. q. 133. sub n. 58. Baiard. ad Clar. qu. 90. num. 36. Ciriac. contr. 345. nu. 58.*

2 Si verò id prohibeatur vigore statuti, vel edicti alicuius loci, inspicienda sunt verba statuti, vel edicti : nam si ibi sermo est de tenentibus practicam cum Bannitis recipiendo ab eis litteras, vel nuncios, vel eis mittendo, statutum huiusmodi non comprehenderet loquentes oretenus, & præsentialiter conuersantes, *l. 4. §. toties, cum ibi not. ff. de damn. inf. Farinac. consil. 70. nu. 6. in fin.* statutum enim in tali casu strictissimè est interpretandum, *Rol. cons. 55. nu. 12. & 13. vol. 1. Cephal. consil. 277. nu. 17. & seq. Hond. cons. 8. n. 69. vol. 1.* item non comprehenderet eos, qui per modicum tempus morati fuerint cum Bannito, puta à mane vsque ad prandium, quia verba illa, tenentes practicam, significant actum frequentem, & valdè continuatum, *Ciriac. contr. 345. nu. 35. & seq.* vbi concludit, pœnam similis statuti non incurri ex vno, vel duobus actibus conuersationis, nisi sit longa, diutina, & continua: modicum enim stare in loco, vel nullo

3 modo stare æquiparantur; & ideò dans vna vice cibum Bannito, vel eum semel receptans non incurrit pœnam à statuto inflictã, *Gandin. in tit. de Bannit. pro malef. nu. 15.*

4 *Tob. Non. conf. 101.* vbi dicit, quod si quis associet se Bannito inuento in itinere, non dicitur contrauenire statuto, quia id contingit accidentaliter, & incidenter.

5 Item si statutum puniat loquentem cum Bannito, non afficeret eum, qui eidem litteras scribit, vel mittit nuncium, *Alciat. in l. 1. nu. 20. ff. de verb. oblig. vbi de communi, Clar. §. fin. q. 82. in 2. statut. vers. quæro si statutum &c. quicquid dicat Baiard. in addit. ad Clar. ibidem nu. 41. Ciriac. contr. 345. nu. 65.*

6 Præterea statutum huiusmodi intelligendum est de ijs, qui in territorio statuentium contrauenerunt, non autem in extero, *Bertaz. cons. 126. nu. 9. Hond. consil. 88. nu. 48. vol. 2. & alij, quos refert, & sequitur Ciriac. d. contr. 345. nu. 31. vers. tertio &c. & nu. 58. & 61. Farinac. q. 133. nu. 67. & 68.* vbi tamen subdit, quod hæc excusatio parum prodesset in statu Ecclesiastico, attenta Bulla Sixti V. volentis, isto casu puniri subditos Ecclesiæ receptantes Bannitos status Ecclesiastici, etiam extra statum, & territorium Ecclesiæ.

7 Item non incurritur pœna, nisi conuersatio cum Bannito fuerit dolosa, & in præiudicium Domini bannientis; secus si tractetur de negotijs diuersis fisco non præiudicialibus, *Gandin. in tit. de furib. & latron. nu. 13. in fin. Farinac. d. q. 133. sub*

8 *nu. 13. 55. & 57.* vbi, quod dolus, & præiudicium fisci, vel Domini debet concludenter probari; & ideò Sacra Consulta sæpissimè mandauit, nè procedatur contra conuersantes, receptantes, seu quomodolibet auxilium Bannitis præstantes, nisi id dolosè egerint, *Baiard. ad Clar. q. 82. nu. 40. Ciriac. d. contr. 345. num. 55. & seq.* vbi, quod in dubio non censetur, aliquem loquutum fuisse cum Bannito ex causa dolosa.

9 Ex quo inferunt Doctores, quòd cum licitum sit supplicare Superiori pro gratia Banniti non obstantibus statutis, quod eis non detur auxilium, vel quod cum eis non habeatur commercium, *vt d. Bart. in l. in furti, 51. §. ope, sub nu. 1. ff. de furt. latè Farinac. d. q. 133. nu. 73.* licitum etiam erit de hoc commonere bannitum, cum id dolosum non sit, nec præiudiciale Principi, *l. ad rem mobilem, 56. & l. qui procuratorem, 57. & l. ad legatum, 62. ff. de Procur. cum ibi not. per gloſ. & DD. Ciriac. loc. supra cit. nu. 63. & 64.*

10 Inferunt 2. quod statutum huiusmodi, cum faciat de non delicto delictum, non comprehendit minorem, *Roman. singul. 816. Caualcan. de Brachio Regio par. 1. sub num. 69. Farinac. q. 92. num. 153. Ciriac. contr. 345. nu. 65.*

SVMMARIVM.

11 *Receptatio banniti, quando probari possit per domesticos, & impuberes.*

12 *An, & quando socij confessio faciat inditiũ ad torturam.*

13 *Quando in alijs delictis admittantur minores, & alij testes inhabiles, & nu. seq.*

14 *An, & quando pupillus in testem admittatur.*

Fiscus

15 *Fiscus plenè probare debet, eum, qui fuit domi receptus, fuisse capitaliter bannitum tempore receptationis.*

16 *An sufficiat confessio rei dicentis, eum, quem receptauit, esse bannitum.*

17 *Item fiscus probare debet, quod receptator habuerit scientiam de banno.*

18 *In dubio præsumitur ignorantia, nisi pro parte fisci probetur publica vox, & fama. An ignorantia probari possit iuramento, ibidem.*

19 *Item fiscus probare debet, quod ad malum finem bannitus fuerit receptatus, & num. seq.*

20 *Receptans sine dolo, non punitur.*

21 *Quando confessio facta cum aliqua qualitate, scindi nequeat à fisco.*

22 *Item fiscus probare debet, quod receptatus fuerit bannitus validè, ac iuris ordine seruato, & nu. seq.*

23 *Contumax nulliter non potest dici contumax.*

24 *Si certa pœna imposita sit contra offendentes ex causa officij, hæc qualitas probari debet.*

25 *An bannimenta generalia status Ecclesiastici seruentur in Terris Baronum.*

Quæstio II.

An receptatio banniti probari possit per domesticos, & impuberes.

PRæmittendum est, quod Pius V. *constit.* 10. & Gregorius XIII. *constit.* 65. & alij Summi Pontifices varias imposuerunt pœnas contra receptantes bannitos pro capitali crimine; vnde in casu occurrenti videri poterunt dictæ constitutiones.

11 Ad dubium verò propositum affirmatiuè respondet *Farinac. conf.* 29. *nu.* 3. *& seq.* vbi dicit, quod cum receptatores bannitorum vigore dictarum constitutionum incurrant in crimen læsæ maiestatis, ideò in hoc casu admittuntur domestici, familiares, socij criminis, & alij quantumuis inhabiles, quando per alios veritas haberi non potest, *l. de minore, in princ. ff. de Quæstion. cap.* 1. *extr. de Confess. Capic. dec.* 130.

12 *nu.* 57. *Boer. dec.* 319. *nu.* 2. *& seq.* subdens, quod socij confessio non facit indicium sufficiens ad torturam, nisi aliqua alia præsumptio concurrat, *Io. Crot. in tract. de Testib. par.* 3. *nu* 70. *& seq.* vbi dicit, quod

13 quando ex natura negotij verisimiliter habitu, vel actu plures testes habiles interuenire non potuerunt, tunc in subsidium admittitur probatio per testes minores 20. annis, & alios minus habiles, & idoneos, *Spec. in tit. de Teste, §.* 1. *nu.* 34. vbi, quod minor 20. annis admittitur ad indicium, nè probationis facultas angustetur, quia quandoque admittuntur aliqui, non

14 quantum ad plenam fidem, sed quantum ad præsumptionem faciendam; in crimine verò læsæ maiestatis etiam pupillus cogitur ad testificandum, & potest torqueri, si opus sit, dummodò sit doli capax, & facit hoc casu indicium, *latè Mascard. de Probat. conclus.* 461. *nu.* 9. *lib.* 1. *& conclus.* 1246. *nu.* 4. *& seq. lib.* 3. vbi dicit, quod etiam in alijs delictis impubes fidem facit, dummodò sit proximus pubertati, & ex officio Iudicis examinetur, non autem ad instantiam partis, & in actis constet, aliter veritatem haberi non posse, *Campeg. de Testib. reg.* 111. vbi dicit, quod etiam pupillus quandoque potest recipi, maximè si Dominus dicatur à familia occisus.

15 Obserua tamen, quod pro parte fisci plenè, & concludenter probari debet in tali casu, illum, qui fuit domi receptus, fuisse capitaliter bannitum tempore receptationis, alioquin non esset locus pœnæ, sed potius absolutioni, vt supra diximus, *l. actor, C. de Probat. DD. in cap. si clericus, de for. comp. Boss. de delict. nu.* 4. *Farinac. conf.* 37. *nu.* 1. 2. *&* 12. vbi, quod neque ad torturam deueniri potest, nisi probatum non fuerit, *& conf.* 105. *num* 1.

16 vbi addit, quod nec sufficeret confessio Rei dicentis, eum, quem receptauit, esse bannitum, nisi aliter de banno constet.

17 Secundò constare debet plenè, & concludenter, quod receptator habuerit noti-

18 tiam de huiusmodi banno capitali, quia in dubio præsumitur ignorantia, nisi pro parte fisci probetur publica vox, & fama, eum, qui fuit receptus, fuisse capitaliter bannitum, *Bald. in l.* 1. *C. de His, qui latron. &c. Rolan. conf.* 45. *nu.* 9. *& seq. lib.* 1. *Cherubin. ad constit.* 10. *Pij V. schol.* 10. *Farinac. d. conf.* 37. *num.* 15. *Boss. in tit. de Rapin sub nu.* 16. *Ciriac. contr.* 345. *nu.* 1. *&* 60. vbi etiam dicit, quod ignorantia probatur, si cõstiterit de absentia à loco, vel Ciuitate. *Bertard ad Clar. q.* 90. *n.* 36. *& seq.* vbi, quod ignorantia probatur etiã ex iuramẽto ipsius Inquisiti, nisi probetur publica vox, & fama in cõtrarium, vt supra diximus.

19 Tertiò constare debet, quod ad malum finem Bannitus receptatus fuerit, quia,

20 receptans sine dolo non punitur; vnde excusatur qui bannitum ad bonum finem receptauit, vt si receptauit ad finem tractandi pacem inter bannitum, & partem, *Bart. in l. quicunque, nu.* 1. *C. de seru. fugit.*

vbi dicit, quod ad hoc vt quis puniatur de receptatione, requiritur dolus, quia receptatio est per se bona, *Cherubin. ad d. constit. Greg. XIII. schol. 2. & alij apud Fa-*
21 *rinac. d. conf. 37. num. 16.* vbi etiam obseruat, quod si aliunde non constaret de huiusmodi receptatione, quàm ex confessione Inquisiti deponentis, se receptasse bannitum ex causa tractandi pacem, talis confessio non posset scindi per fiscum, sed in totum vel acceptari, vel refutari deber.

22 Quartò cōstare debet, quod receptatus, fuerit bannitus validè, ac iuris ordine seruato; nam si sententia condemnatoria esset nulla, vt si fuerit lata banno non precedente, receptans puniri non potest; quia nulliter bannitus, seu condemnatus, habetur pro non bannito, & pro non condemnato, *Dec. in cap. prudentiam, num. 95. de offic. deleg. Grammat. dec. 29. nu. 1. &*
23 *seq.* vbi, quod contumax nulliter, non potest dici contumax, *Farinac. conf. 205. n. 6. & seq.*

24 Notandum est etiam, quod si certa pœna imposita est contra offendentes aliquem ex causa officij, hæc qualitas probanda est, alioquin cessaret pena, *l. si per alium, §. docere, ff. Ni quis eum, qui &c. Farinac. d. conf. 205. num. 20. & seq.*

25 An verò bannimenta generalia status Ecclesiastici seruentur in Terris Baronum? negatiuè respondet *Farinac. d. conf. 205. nu. 17.* vbi etiam refert, ità sæpius Sacram Consultam resoluisse.

SVMMARIVM.

26 *An, & quando Iudex inferior absque alia Principis licentia possit admittere bannitos ad nouas defensiones, & num. 27. & seq.*
27 *Quid si reus ad nouas defensiones de facto fuerit admissus, & num. seq.*
28 *Refertur constitutio Pij IV. & Pij V.*
29 *Declaratur textus in l. 1. §. si quis vltrò, ff. de Quæst.*

Quæstio III.

An Iudex inferior absque alia Principis licentia possit admittere bannitos ad nouas defensiones.

26 NEgat *Clar. in Prax. crim. lib. 5. §. fin. q. 94. vers. est etiam alius modus &c.* vbi dicit, quod talis admissio non fit nisi per Principem; ratio est, quia Iudex sententiæ, ea lata non potest amplius se intromittere, nisi ex auctoritate Principis sibi concessa, eum eius iurisdictio sit finita, *l. 1. §. si quis vltrò, ff. de Quæstion. l. Diui Fratres, ff. de Pœn. l. Diuus, ff. de Re iud.*

Sed in statu Ecclesiastico Iudices absque alia Principis licētia possunt admittere ad nouas defensiones bānitos spōtè cōparentes infra annū, vigore cōstitutionis Pij IV. & Pij V. secus si cōpareat post annū, vel si intra annū capti fuerint, *latè Farin. in Pract. crim. q. 11. n. 68.* vbi etiam obseruat, quod si
27 de facto, & fisco, seu parte non opponente Iudex admitteret condemnatum, & bannitum ad nouas defensiones, quarum vigore postea relaxaretur, vel absolueretur, talis absolutio valeret, & substineretur, *ex trad. per Boss. in tit. si aduers. rem iudicat. restit. postul. nu. 28.*

28 Contrariū tamen tenet *Baiard. ad Clar. d. q. 94. nu. 66.* quia dictæ constitutiones, seu motus proprij hoc non dicunt expressè, nec tacitè, hæc enim sunt verba constitutionis Pij IV. *Statuimus, quod in contumaciam condemnati ad suas defensiones faciendas admitti non possint, nisi infra sex menses à die condemnationis; quo verò ad iam factas condemnationes, à die publicationis præsentium computandos, nec alibi, quam in loco, vbi condemnatio sequuta est, vel in Curia generali Prouinciæ, vbi delictum fuerit commissum; & si secus fieri contingat, quæcunque absolutiones desuper obtinenda, etiamsi vigore commissionis signaturæ nostræ, nullius sint roboris, vel momenti, sed ad ipsarum condemnationum iam factarum executionem deueniri possit, & debeat.*

In constitutione verò Pij V. terminus sex mensium prorogatur quidem ad annum, sed in ea expressè cauetur, nè huiusmodi banniti, si post annum compatuerint, aut capti ad manus Curiæ deuenerint, per Iudices ad nouas, seu alias defensiones faciendas admittantur, nisi habita à Signatura Sanctissimi desuper speciali gratia; ex quo constat, quod per dictam constitutionem Pij V. adimitur Iudicibus facultas admittendi ad nouas defensiones, *vt fatetur Farinac. d. q. 11. nu. 14. & 68. vers. Benè verum est &c.* qui propterea in secunda impressione in hoc se retractauit; subdit tamen ibidem, quod si reus ad nouas defensiones admissus quamuis nulliter, suam innocentiam probasset, Iudex in tali casu principem consulere debet, & interim in executione sententiæ supersedere; verisimile enim est, quod Princeps, qui veritati, & æquitati innixi debet, non autē iuris apici-

apicibus, seu rigoribus, reum in tali casu dimittendum, ac liberandum esse rescribat.

29 Verum, quod in statu Ecclesiastico Iudex absque alio Principis rescripto possit ad nouas defensiones admittere bannitos spontè comparentes intra annum, iterum, & vberiùs testatur *idem Farinac. d.q. 11. nu. 68. in fin. in 2. impressione*, vbi *iuncto nu. 13.* obseruat, quod textus *in d.l. 1. §. si quis vltrò, ff. de Quæstion.* & alij supra allegati, procedunt in sententia lata contra præsentem, & ex veris probationibus, non autem contra absentem contumacem ex præsumptiuis, & priuilegiatis probationibus, seu ex ficta confessione inducta à statuto vigore contumaciæ.

SVMMARIVM.

30 *Bannitus capitaliter, & in pœnam vitæ, occidi non potest extra territorium bannientis, aliàs occidens punitur pœna ordinaria: limitatur nu. 33. & seq.*

31 *Bannitus, qui ex statuto est incapax successionis, succedit ab intestato in bonis extra territorium.*

32 *Quando quis dicatur Bannitus à loco.*

33 *Quid si territoria vni Domino subsint, vel eidem Præsidi.*

34 *Et quid si bannitus occidatur in Ciuitate confœderata Ciuitati, à qua fuit bannitus.*

35 *Bannitus vagabundus potest vbique locorum occidi.*

36 *Assassinus, si bannitus fuerit, potest extra territorium bannientis occidi.*

37 *Bannitus pro crimine læsæ maiestatis, an extra territorium bannientis occidi possit. Reus falsæ monetæ dicitur reus læsæ maiestatis, ibidem.*

38 *An bannitus ab vna Ciuitate Ecclesiæ vigore bullarum Summorum Pontificum possit alibi impunè occidi.*

39 *Quid si in Prouincia extaret statutum, quod bannitus ab vno loco, intelligatur bannitus ab omnibus locis eiusdem Prouinciæ.*

40 *Bannitus ab vna Ciuitate status, censetur bannitus ab omnibus locis eiusdem status etiam quoad effectum impunè occidendi.*

41 *Bannitus à Ciuitate Neapoli, censetur etiam bannitus ab Vrbe, & à statu Ecclesiastico.*

42 *Constitutiones de offendendo impunè bannitos, extendendæ sunt ob fauorem publicum.*

43 *Bannitus à propria patria, censetur etiam bannitus ab Vrbe, sed non è contra.*

44 *In Vrbe omnes puniuntur, & præsertim homicidæ cum animo deliberato, & per insidias.*

45 *Banniti in Regno Neapolitano, possunt impunè in Vrbe occidi.*

46 *Bannitus simpliciter in pœnam capitis comparatur deportato, nec potest de iure communi impunè occidi, & num. seq.*

47 *Deportatus non amittit ea, quæ sunt iuris gentium, sed ea tantum, quæ sunt iuris ciuilis.*

48 *Occidens bannitum extra territorium in casibus à iure non permissis, potest in illo territorio puniri pœna ordinaria.*

49 *An possit puniri in loco, à quo ille erat bannitus.*

50 *Occidens bannitum extra territorium bannientis, præmium in loco banni concessum consequi debet.*

51 *Forensis occidens bannitum in territorio bannientis, non potest puniri in loco domicilij, vel originis.*

52 *Iudices, & Magistratus non possunt aliquem bannire à loco ipsis non subdito.*

53 *Quid si aliquem ità bannirent, & alius in dicto loco talem bannitum occideret.*

54 *Occidens debet adhibere consilium, an bannum fuerit rectè latum.*

55 *Quando quis possit impunè occidi ante Iudicis sententiam, & num. 56. cum seq.*

56 *Quid si occidens non sit subditus Principi, contra quem facta est rebellio.*

57 *An lex ciuilis, & eius pœna intelligatur etiam recepta, & approbata de iure canonico contra Clericos rebelles.*

58 *Bannitus pro homicidio, non potest remitti in locum, vbi sunt hæredes occisi, nisi prius habita pace.*

59 *Bannitus existens in Ecclesia loci, vnde bannitus fuit, nō censetur exilium fregisse.*

Quæstio IV.

An, & quando Bannitus possit impunè occidi extra territorium bannientis.

30 Bannitus capitaliter, & in pœnam vitæ, regulariter extra locum, seu territorium bannientis occidi non potest, siue bānitus sit subditus, siue non, alioquin occidens ordinaria pœna punitur in loco homicidij, vt tradunt *DD. in l. fin. ff. de Iurisd. omn. Iud. Bald. in l. 1. num. 9. C. de Summ. Trin. & fid. Cathol. Dec. in l. fin. nu. 4. ff. de Iurisd. omn. Iud. Merlin. dec. 353. n. 23. & seq.*

31 vbi addit, quod bannitus, & hostis patriæ, qui ex statuto est incapax successionis, succedit ab intestato in bonis extra territoriū,

Crauett. conf. 409. nu. 15. Baiard. ad Clar.
in §. homicidium, nu. 268. Peregrin. de Iur.
fisc. lib. 3. tit. 7. nu. 28. Viu. opin. 770. n. 21.
& 25. latè Farinac. in Pract. crim. q. 103.
32 *nu. 208. & conf. 113. nu. 1.* dicitur autem
bannitus à loco, quando illi in eodem loco
est interdicta habitatio, *Bald. in cap. 1. nu.*
14. in fin. de Pac. tenen. Veronen. conf. 8.

33 In nonnullis tamen casibus bãnitus impunè occidi potest etiam extra territorium, & locum, à quo bannitus fuit, & primò quando territoria, licèt diuersa sint, tamen vni Domino subsunt, vel eidem Præsidi; tunc enim, vbicunque Bannitus occidatur, occidens immunis est ab omni pœna, *Decian. in tract. crim. lib. 4. cap. 29. nu. 2. Crauett. d. conf. 409. nu. 15. Farinac. d. q. 103. nu. 209.* vbi dicit, quod Bannitus Perusiæ, potest occidi Tuderti, quia ambæ Ciuitates sunt sub eodem Legato.

34 Secundò quando Bannitus occiditur in Ciuitate confœderata Ciuitati, à qua fuit bannitus, si adhuc duret confœderatio; tunc enim neque punitur occidens, quamuis extra territorium loci banni occiderit, quia bannitus ab vno loco, censetur etiam bannitus à loco confœderato cum loco banni, *Viu. opin. 770. nu. 26. vbi de communi, Baiard. ad Clar. in §. homicidium, nu. 271. Farinac. d. q. 103. nu. 210.* licèt contrarium sentiat *Peregrin. de Iur. fisc. lib. 3. tit. 7. nu. 29.*

35 Tertiò Bannitus vagabundus potest vbique locorum occidi, *Marsil. conf. 121. n. 14. Farinac. d. conf. 113. num. 11. & in Pract. crim. q. 7. nu. 13. & seq.* vbi dicit, quod vagabundus ità vbique locorum potest puniri, vt Iudex non teneatur illum remittere ad Iudicem loci delicti, si iurisdictiones non sint sub eodem Principe.

36 Quartò Assassinus, si bannitus fuerit, potest etiam extra territorium bannientis occidi, quia Assassinus, licèt sit Clericus, à toto populo Christiano per legem est diffidatus, *cap. pro humani, de Homicid. in 6. Boss. in tit. de Mandat. ad homicid. nu. 19. & in tit. de for. compet. nu. 67. & 70. Baiard. loco cit. nu. 272.*

37 Quintò bannitus pro crimine læsæ maiestatis etiam extra territorium bannientis occidi potest, & præmium occidens lucrabitur, *secundùm Baiard. loco cit. num. 274. Ferrett. conf. 330. lib. 2. Carer. in Pract. crim. in tract. de Homicid. §. 4. excusatur occidens, & §. seq. Ruin. conf. 4. nu. 15. ad fin. vers. & ratione confirmatur, lib. 5. Boss. in tit. de Crim. læsæ Maiest. nu. 119. Farinac. d. conf. 113. nu. 2. & seq.* vbi loquitur de Reo falsæ monetæ, qui & reus læsæ maiestatis dicitur, & illius pœna punitur, *per tex. in l. 2. vbi Bald. C. de fals. monet.*

Verum hoc procedere potest, quando territoria essent sub eodem Domino, vel Principe; secus si sub diuerso Principe: tunc enim talis reus impunè offendi non potest, *l. relegatorum, §. in insulam, & §. seq. ff. de Interd. & releg. vide Farinac. d. q. 103. n. 221. Ricc. in Prax. quotid. rer. tom. 1. par. 2. res. 84.*

38 Sextò Bannitus ab vna Ciuitate Ecclesiæ vigore bullarum Summorũ Pontificum, & præsertim Pij IV. contra Homicidas, & bannitos, censetur bannitus non solum à locis, vbi homicidia commissa sunt, & à Terris per 50. milliaria circumcirca illa distantibus, sed etiam ab omnibus alijs Terris, & locis Romanæ Ecclesiæ mediatè, vel immediatè subiectis; & ideò potest impunè interfici in quolibet ex locis prædictis, *Thob. Non. conf. 98. num 6. & seq.* vbi dicit, quod Bannitus Eugubij, censetur etiam bannitus Perusiæ, ibidemque occidi potest, *Corn. conf. 192. lib. 3. Viu. opin. 770. nu. 24. Baiard. ad Clar. in §. homicidium,*
39 *nu. 268. & seq.* vbi idem dicit, si in Pro-
uincia extaret statutum, quod Bannitus ab
vno loco, intelligatur bannitus ab omni-
bus locis eiusdem Prouinciæ, & cessante
statuto bannitus ab vna Ciuitate status,
40 adhuc censetur bannitus ab omnibus Ci-
uitatibus, Terris, & locis eiusdem status
etiam quoad effectum impunè occidendi,
latè Farinac. d. q. 103. nu. 222. 225. 252. &
41 256. vbi dicit, quod bannitus à Ciuitate
Neapoli, censetur etiam bannitus ab Vr-
be, & à statu Ecclesiastico, *& nu. 244. &*
251. vbi, quod constitutiones de offenden-
42 do impunè bannitos, vtpote concernentes
publicam vtilitatem, & communem quie-
tem, extendendæ sunt ob fauorẽ publicum,
ex trad. per Bart. Bald. & alios in l. 2. C. Quand. lic. vnicuique sine Iud. se vind.

43 Septimò Bannitus à propria Patria, censetur etiam bannitus ab Vrbe, quæ etiam hodie dicitur communis patria, præsertim si patria banniti esset de statu Principis Vrbem dominantis, *cap. fin. extr. de for. compet. l. Roma, ff. ad municip.* è contra verò bannitus ab Vrbe, non censetur bannitus à sua patria, *l. relegatorum, §. constitutum, ff. de Interd. & releg. l. fin. C. si seru. export. ven. Farinac. consil. 136.*
44 *nu. 20.* vbi dicit, quod in Vrbe omnes
puniuntur, & præsertim homicidę cum
animo deliberato, & per insidias, *& ibidem*
45 *nu. 16. & 17.* vbi, quod Banniti in Regno
Neapolitano possunt impunè in Vrbe oc-
cidi, *& in Pract. crim. d. q. 103. nu. 223. & seq.*

Obser-

46 Obserua tamen, quod simpliciter ban-
nitus in pęnam capitis, non potest de iure
communi occidi impunè, quia iste com-
47 paratur deportato, qui non amittit ea,
quæ sunt iuris gentium, licèt perdat ea,
quæ sunt iuris ciuilis, *Bart. & alij in l. vt
vim, ff. de Iust. & iur.* vnde si quis simpli-
citer sit à loco delicti bannitus, reputabi-
tur in Vrbe simpliciter bannitus; si verò
esset bannitus cum qualitate, vt impunè
occidi possit, eo modo censetur bannitus
in Vrbe, *vt d. Farin. d. q.* 103. *num.* 224.
cum seq.

48 Obserua 2. quod licèt occidens banni-
tum extra territorium in casibus à iure
non permissis, possit puniri in illo territo-
rio, in quo homicidium commisit, *vt supra
49 diximus*, non tamen poterit puniri in
loco, & Ciuitate, à qua ille erat bannitus,
*Bald. in l. 1. nu. 9. C. de Sum. Trin. & fid.
cathol.* vbi dicit, quod si Bannitus de Are-
tio occiditur in territorio Florentino per
Ciuem Aretinum, iste non potest puniri
Aretij, cum homicidium sit factum priua-
tæ personæ, & in factis priuatorum non at-
tendatur territorium, sed solum, an sit
aliquid prohibitum, vel permissum. *Boss. in
tit. de for. compet. nu.* 63. *Clar. in §. homi-
cidium vers. vlterius quaero &c. & ibi Ba-
iard. nu.* 268. *&* 270. *Peregr. de Iur. fisc.
lib. 3. tit. 7. de Bann. nu.* 28. *Thob. Non.
cons.* 98. *nu.* 8. *Ruin. cons.* 84. *nu.* 7. *lib.* 4.
Vinc. de Franch. dec. 276. *nu.* 3. *Viu. opin.
50* 770. *nu.* 21. *&* 25. vbi, quod occidens
bannitum extra territorium bannientis,
pręmium in loco banni concessum conse-
qui debet, *Decian. in tract. crimin. lib.* 4.
cap. 29 *post nu.* 2. *Aym. cons.* 409. *nu.* 17.
Farinac. d. quaest. 163. *nu.* 214. 215. 216.
51 *&* 218. vbi etiam dicit, quod forensis
occidens bannitum in territorio bannien-
tis, non potest puniri in loco originis, vel
domicilij, quia in hoc casu ad effectum pu-
niendi delinquentem attenditur locus de-
licti, & non locus originis, vel domicilij,
vide Boss. loco cit. nu. 62. *in fin. vers. & quid
si ego &c. Clar. vbi supra, & ibidem Baiard.
num.* 277.

52 Obserua 3. quod licèt Iudices, & ma-
gistratus nō possint aliquem bannire à loco
ipsis non subdito, *l. relegatorum, §. in In-
sulam, §. seq. & §. interdicere ff. de Interd.
53 & releg.* si tamen aliquem ita bannirent,
occidens in dicto loco non potest puniri
pœna ordinaria, sed tantùm arbitrio Iudi-
cis, *Bart. in l. si ex lege, nu. 1. ff. Ad l. Iul.
de Adulter. Menoch. de Arbitr. Iud. lib.* 1.
54 *q.* 90. *nu.* 7. *& seq.* vbi; quod occidens
debet adhibere consilium, vtrum bannum
fuerit rectè latum.

55 Addit *Farinac. d. cons.* 113. *nu.* 8. quod
in eo loco, in quo aliquis potest pro cri-
mine ad mortem damnari, in eodem loco
potest impunè occidi etiam antequam
constet de delicto, & ante Iudicis senten-
tiam; sufficit enim, si de delicto constet
post mortem occisi; quæ quidem conclusio
intelligenda est non de quocunque delicto
capitali, sed tantùm in casibus in iure ex-
pressis; vt de transfugis est textus *in l.* 3.
§. transfugas; Cod. ad l. Corn. de Sicar.
vbi, quod transfugas, vbicunque inuenti
fuerint, quasi hostes interficere licet ob
maximum præiudicium, quod infertur ex
reuelatione secretorum; & de rebellibus
tradit *Bart. in tract. Qui sint rebelles. §.
rebellando, nu.* 12. vbi dicit, quod rebellis
ipso facto hanc pęnam incurrit, *Anchar.
cons.* 277. *nu.* 2. *& cons.* 439. *nu.* 3. *Peregr.
de iur. fisc. lib.* 3. *tit.* 8. *nu.* 5. vbi, quod
etiam pater rebellis occidi potest, non
tamen maritus, *Decian. tract. crim lib.* 7.
cap. 39. *nu.* 5. *& seq.* subdens *nu.* 12. *cum
56 seq.* quod si occidens nō sit subditus Prin-
cipi, contra quem facta est rebellio, pote-
rit puniri ratione originis, vel domicilij à
Iudice suo, *Boss. in tit. de crimin. læsæ ma-
iestat. nu.* 119. *Farinac. d. q.* 103. *num.* 11.
*vers. sed nunquid &c. & num. seq. Ruin.
cons.* 4. *nu.* 9. *& seq. lib.* 5. vbi, quod lex
57 ciuilis, & eius pœna intelligitur etiam re-
cepta, & approbata de iure canonico etiam
contra clericos rebelles; & de grassatori-
bus viarum, & desertoribus militiæ est tex-
tus *in l.* 2. *C. quand. lic. vnicui. q. sine Iud.
se vindic. ibi, cuncti etenim aduersus latro-
nes publicos, desertoresque militiæ, ius sibi
sciant pro quiete communi exercendæ publi-
cæ vltionis indultum*; & de Assassino vide
Farinac. d. q. 103. *nu.* 11. *vers. sed nun-
quid &c.*

58 Obserua 4. quod bannitus pro homici-
dio non potest remitti in locum, vbi sunt
hæredes occisi, nisi prius habita pace, *ex
constit. Pij IV.* 52. *in nou. Bullar. incip.
Bisi cuncta &c.*

59 Obserua 5. quod bannitus existens in
Ecclesia loci, vnde bannitus fuit, non
censetur exilium fregisse, *Natt. cons.* 643.
per tot. tom. 4. *Rolan. cons.* 33. *nu.* 23. *&
seq. vol.* 3. *Anton. de Marin. quotid. resol.
cap.* 116. *per tot. & alij, quos refert, & se-
quitur Dian. resol. mor. par.* 4. *tr.* 1. *res.* 92.
contra Io: Capiblanc. de offic. Baron. tom. 2.
pragm. 8. *cap.* 34. *nu.* 4.

SVMMARIVM.

1 *Quando confiscatio fit vigore iuris communis, tunc trahitur ad bona sita extra territorium Iudicis confiscantis, & nu. 6. limitatur nu. 7.*

2 *Publicatis bonis quilibet fiscus occupat bona sui territorij: limitatur nu. 12.*

3 *Aes alienum diuiditur pro rata bonorum ad quemlibet fiscum pertinentium.*

4 *Quid si Dominus territorij non habeat ius confiscandi.*

5 *Quando bona confiscata spectent ad Vasallum.*

6 *An Iudex alterius territorij ad effectum confiscandi bona, teneatur fabricare nouum processum, & nu. 12.*

7 *Hodie bona damnatorum nō publicantur, nisi in crimine haeresis, & laesae maiestatis.*

8 *In ceteris delictis bona damnato... applicantur ascendentibus, & descendentibus, & ex latere vsque ad tertium gradum.*

9 *An vxor damnati in tali casu ad aliquam partem admittatur.*

10 *Confiscatio, quae fit vigore statuti, non extenditur ad bona sita extra territoriū confiscantis: declaratur, & limitatur nu. seq.*

11 *Quid si vtriusque territorij vnus esset Dominus, & idem fiscus, & eadem lex, seu constitutio vigeret in vtroque territorio.*

12 *Sententia Iudicis quando ad bona extra territorium extendatur, & quando intelligatur de bonis existentibus in territorio.*

13 *Si ex forma statuti publicari debeant bona mobilia, & immobilia delinquentis, non includuntur iura, & actiones.*

14 *An bona mobilia spectent ad fiscum eius loci, in quo sunt, & nu. 15. & 16.*

17 *Nomina debitorum pertinent ad fiscum eius loci, vbi exactio de iure, & facto fieri potest, & nu. seq.*

18 *Nomina debitorum per effectum exactionis sunt in loco ipsius exactionis.*

19 *Res spectat ad fiscum eius loci, in quo est facta destinatio.*

20 *Destinatio solutionis facit, vt res dicatur eius loci, in quo est destinata.*

21 *Iura, & actiones appellatione bonorum continentur; limitatur nu. seq.*

22 *Quid si diriguntur cum aliquo verbo possessiuo, & nu. seq.*

23 *Iura, & actiones, ac nomina debitorum non possidentur.*

24 *An in alijs casibus vltra praedictos bona damnatorum applicentur fisco.*

CAP. VLTIMVM.

De bonorum publicatione.

Quaestio I.

An, & quando confiscatio trahatur ad bona sita extra territorium Iudicis confiscantis.

1 DIco 1. quod quando confiscatio fit vigore iuris communis, tunc trahitur ad bona stabilia sita extra territorium confiscantis, siue bursa fiscalis sit vna, & eadem, puta quia vnus, & idem est Dominus, siue iurisdictiones, & bursae fiscales sint separatae, & distinctae, *Bart. in l. cunctos populos, ad fin. sub num.* 51. *vers. hoc praemisso &c. C. de Sum. Trin. & fid. Ca-*
2 *thol.* vbi dicit, quod tunc quilibet fiscus occupat bona sui territorij, *Bald. cons.* 39. *nu.* 1. *vol.* 4. *Socin. cons.* 101. *vol.* 1. *Alex.*
3 *cons.* 31. *nu.* 9. *lib.* 1. vbi dicit, quod aes alienum diuiditur non pro modo territorij, nec pro virili, sed pro rata bonorum ad quemlibet fiscum pertinentium, *Rosenth. de feud. cap.* 5. *conclus.* 52. *litt. B. Boss. in tit. de Publicat. bonor. nu.* 62. *Farinac. in Pract. crim. q.* 25. *nu.* 95. & 100. *cum seq. Cepoll. cons. crim.* 17. *nu.* 37. & *seq. Rolan. cons.* 78. *nu.* 14. & *seq. lib.* 2. & *cons.* 21. *num.* 8. *lib.* 3. *Clar. lib.* 5. *§. fin. q.* 78. *vers. sed hic quaero nunquid &c.* vbi
4 subijcit, quod bona non applicantur Domino, in cuius iurisdictione sita sunt, si talis Dominus non habeat ius confiscandi, *Grauett. cons.* 128. *nu.* 3. vbi dicit, quod
5 Vasallo inuestito de loco cum omnibus iuribus etiam regalibus, omnis vtilitas proueniens in ipso loco, aut eius territorio debetur, *Vrsill. ad Afflict. dec.* 272. *nu.* 18. & *dec.* 281. *num.* 19. *Guid. Pap. decis.* 76.
6 vbi dicit, quod omnia rei bona vbicunque existentia ex eadem sententia absque nouo processu censentur confiscata, *Decian. in tract. crim. lib.* 4. *cap.* 29. *nu.* 18. *tom.* 1.

7 Haec tamen conclusio ad duo tantùm delicta, haeresis videlicet, & laesae maiestatis applicari potest, quia hodie iure nouissimo *auth. bona damnatorum, C. de Bon.*
8 *Proscript.* non publicantur bona damnatorum, ... bus; vnde in cete-

cęteris bona non applicantur fisco, sed ascendentibus, & descendentibus, & ex
9 latere vsque ad tertium gradum: item vxor damnati debet percipere dotem, si dedit: si non, recipiet tertiam partem bonorum mariti, *Cephal. conf. 79. num. 9. & seq. Guid. Pap. dec. 437. nu. 4. Farinac. d. q. 25. nu. 10. & seq. Clar. d. §. fin. qu. 78. in princ. Crauett. conf. 128. num. 6. in fin. Surd. dec. 280. nu. 9. Alba conf. 17. n. 18. in fin. lib. 1. Peregr. de Iur. fisc. lib. 5. tit. 1. nu. 144. Ciriac. contr. 230. nu. 9. & seq.*

10 Dico 2. quod quando confiscatio fit vigore statuti, seu legis specialis, non extenditur ad bona immobilia sita extra territorium confiscantis, quia sicut statutum non extenditur ad aliud territorium, ita neque ad illud extenditur sententia Iudicis lata vigore dicti statuti, *l. extra territorium, ff. de Iurisd. omn. Iud.* etiamsi sta-
11 tutum diceret, quod confiscentur omnia bona vbique sita, & reperta: adhuc enim illud verbum, *vbique*, restringi debet ad terminos habiles, videlicet ad dominium confiscantis, & non vltra, *Caball. resol. crim. cas. 138. nu. 1. & seq. Clar. d. q. 78. vers. sed hic quaero &c.* quod procedit, quando bursa fiscalis est distincta, & dominia sunt diuersa, *Bart. in d. l. cunctos populos, d. nu. 51. vers. hoc praemisso &c. Boss. in tit. de bonor. publicat. nu. 62. vers. quaero quando &c. Clar. d. §. fin. qu. 78. vers. sed hic quaero nunquid sententia &c. Alex. conf. 31. sub num. 3. vers. & ideò dicunt &c. lib. 1. Cephal. d. conf. 78. nu. 14. & seq. Peregr. de Iur. fisc. lib. 5. tit. 1. num. 137. & seq. Ciriac. contr. 230. nu. 9. & seq.*

Secus esset, quando vtriusque territorij vnus est Dominus, & idem fiscus, & eadem lex, seu constitutio vigeret in vtroque territorio, quia tunc confiscatio facta vigore dictae constitutionis porrigitur ad bona sita in alio territorio, in quibus fit executio per officialem, seu procuratorem fisci loci, in quo illa sunt, *Bart. loco cit.* vbi exemplificat in pluribus iudicibus deputatis ab vno Rege per diuersa territoria Regni, nam si vnus publicat bona delinquentis secundùm constitutionem Regalem vigentem in toto Regno, omnia bona, quae sunt in Regno, dicuntur publicata, *Boss. loco sup. citato Farinac. d. q. 25. nu. 98. vbi de communi testatur, Caball. d. cas. 138. nu. 4.*

12 Obserua tamen, quod in casibus, in quibus locus est publicationi bonorum etiam extra territorium Iudicantis existentium, sententia confiscationis non porrigeretur ad bona alterius territorij, nisi id exprimeret, vel vtatur verbis generalibus confiscando delinquentis bona omnia vbicunque existentia; vnde si simpliciter bona delinquentis confiscaret, de sitis in territorio ipsius confiscantis tantùm intelligeretur, prout & statutum simpliciter confiscans bona delinquentis, de sitis in eius territorio solùm intelligi debet, *Bar. in l. ex facto proponebatur, ff. de hered. instit.* Vnde in tali casu Iudex alterius territorij, cui ratione originis, vel domicilij subijcitur reus, debet nouum processum facere, & nouam ferre condemnatoriam sententiam, *Boss. in tit. de Bonor. publicat. nu. 65. vers. & aduerte quando publicatio &c. Farinac. d. q. 25. sub nu. 101. in fin. Caball. loco cit. nu. 7. & seq.* subdens, quod Iudex, cui reus non est suppositus ratione originis, vel domicilij, non posset nouum processum fabricare, & ita procedere ad subhastationem, etiamsi bona in eius territorio existant.

13 Obserua 2. quod si ex forma statuti publicari debeant bona mobilia, & immobilia delinquentis, non includuntur iura, & actiones, quia statuta sunt stricti iuris, & strictissimè, prout iacent, sunt intelligenda, nec vlterius extendenda, *Peregrin. d. lib. 5. tit. 1. nu. 47.*

14 Dico 3. quod bona mobilia spectant ad fiscum eius loci, in quo sunt, quia censentur esse de eius loci territorio, vbi reperiuntur, *Bald. in cap. 1. nu. 6. de Pac. tenen. in vsib. feudor. Bursat. conf. 43. num. 13. Soc. consil. 101. vol. 1. Clar. lib. 5. §. fin. qu. 78. vers. sed hic quaero nunquid &c. in fin. & ibidem Baiard. nu. 143. Peregrin. de Iur. fisc. d. lib. 5. tit. 1. nu. 141.* vbi ita
15 in praxi seruari testatur; hoc tamen intelligendum est de mobilibus, quae sunt ibi perpetuò mansura: tunc enim censentur esse de territorio eius loci, vbi reperiuntur, & fisco illius loci applicantur, *vt declarat Alex. conf. 16. num. 2. & 4. lib. 1.* vbi idem dicit de actionibus, quae dantur ad res mobiles, quia actio iudicatur secundùm id, ad quod competit.

Secus de mobilibus, quae sunt in loco ad tempus ibi mansura: hoc enim casu sequuntur personam, non autem locum: & propterea cui est obnoxia persona delinquentis, illi etiam subiacent huiusmodi bona; vnde applicanda sunt fisco Iudicis procedentis, seu condemnantis, in cuius territorio reus deliquit, etiamsi talia bona essent extra territorium, quia persona delinquentis propter delictum magis obnoxia est Iudici loci delicti, quàm Iudici loci bonorum, *d. cap. 1. §. si Iudex, de Pac. tenen. l. mercatores, vbi Bald. C. de commer. & mercator. Ar. Pinell. in rub. C. de Bon. mater.*

mater. ante num. 40. *verf. qua restrictio etiam &c.* vbi dicit, quòd non censentur esse in loco ea, quæ ibi extant, vt quam citò inde amouentur, *Alex. d. consil.* 16. *num.* 2. vbi dicit, quod mobilia, quæ sunt extra Ciuitatem Romanam, reuersura tamen ad Ciuitatem Romanam, censentur esse de bonis Ciuitatis Romanæ, *& consil.* 31. *nu.* 5. *eod. lib.* 1. *Farinac. conf.* 71. *nu.* 7. *& d. q.* 25. *num.* 108. *Rosenth. de feud. cap.* 5. *concl.* 52 *litt. B.*

26 Si verò reus deliquerit in territorio, seu loco, vbi hæc mobilia reperiuntur, tunc spectabunt ad fiscum eius loci, in quo eadem mobilia existunt, ob eandem rationem, quia persona delinquentis propter delictum, magis est obnoxia illi foro, & iurisdictioni, quàm foro alterius Iudicis, *Alex. d. conf.* 16. *n.* 2. *Bald. in d. S. si Iudex, Farinac. d. conf.* 71. *nu.* 7. *vbi alios refert.*

27 Nomina verò debitorum ad fiscum eius loci pertinent, vbi exactio de iure, & facto fieri potest, quia censentur esse de loco, in quo debitor, ac debitum exigi potest ratione contractus, vel destinatæ solutionis, *Bald. conf.* 357. *nu.* 5. *vol.* 1. *Alex. d. consil.* 16. *nu.* 4. *lib.* 1. vbi dicit, quod debitum mercatorum florentinorum in Italia contractum, & soluendum in Italia, annumeratur inter bona Italica: contractum verò, & soluendum in Anglia, annumeratur inter Anglica bona, *Tiraq. de Retract. lignag. S.* 36. *glos.* 3. *nu.* 16. *&* 17. vbi dicit, quod licèt nomina debitorum non sint

28 in loco circumscriptiuè, tamen per effectum exactionis sunt in loco ipsius exactionis, *& ità sentiunt alij apud Peregr. de Iur. fisc. d. lib.* 5. *tit.* 1. *nu.* 142. *verf. contra verò &c. vbi de communi, Rot. in Romana, seu Vercellen. pecuniaria* 15. *Decembris* 1582. *coram Card. Seraph. relat. post tract. de Spolijs Diuerf. fol.* 433. vbi, quod

29 res spectat ad fiscum eius loci, in quo est facta destinatio, quia destinatio solutionis

30 facit, vt res dicatur eius loci, in quo est destinata.

31 Obserua tamen, quod licèt publicatis bonis simpliciter, confiscata intelligantur iura, & actiones, ac nomina debitorum, *vt d. Caball. var. resolut. cas.* 268. *num.* 6.

32 limitatur tamen hæc regula, quando bona dirigûtur cum aliquo verbo possessiuo, puta, *bona sua*: quia cum iura, & actio-

33 nes, ac nomina debitorum minimè possideantur, *l. Quintus mutius, S. argento, vbi Bart. ff. de Aur. & argen. legat. Bald. in l.* 1. *in princ. ff. de stat. homin.* ideò illa non comprehenduntur in generali confiscatione omnium suorum bonorum, nisi de eis fiat expressa mentio, *Dec. consil.* 242.

Anchar. Regien. q. 7. *per tot. par.* 2. *& alij apud Farinac. d. q.* 25. *nu.* 109. *Peregrin. d. lib.* 5. *tit.* 1. *num.* 47. *vide quæ diximus lib.* 2. *cap.* 32. *de Action. &c.*

34 Addunt nonnulli DD. quod etiam in alijs casibus, vltra prædictos, bona applicantur fisco: primus est, quando condemnatio fit in bonis solis absque pœna corporali: tunc enim bonorum condemnatio fiat principaliter, & propter se; & ideò cessat dispositio *d. auth. bona damnatorum*: consequenter bona confiscata spectant ad fiscum, secus esset, vbi pro contumacia, pœna etiam corporalis imponitur: quia tunc bonorum pena, corporali accedit, & dispositio *d. auth.* locum habet, *Aret. in l. eius, qui, S.* 1. *ff. de Testam. quem refert, & sequitur Ceph. d. conf.* 79. *nu.* 19. *&* 20. *Rot. dec.* 565. *nu.* 3. *& seq. par.* 3. *recent.*

Secundus casus est, quando expresse, & in indiuiduo bona publicantur, in casibus tamen, in quibus tacitè, & in consequentiam bonorum publicatio non venit ad pœnam corporalem, prout quando quis relegatur, ac etiam bonis priuatur; tunc enim bona fisco applicantur, & cessat dispositio *d. auth. bona damnatorum, Cephal. loco cit. nu.* 19. *Aufrer. in addit. ad d. dec.* 150.

Tertius casus est; quando expresse, & in indiuiduo reperitur à iure inducta pœna corporalis, item & bonorum confiscatio, *vt in auth. incestas, C. de Incest. nupt.* & tunc ius antiquum remanet incorrectum, nec procedit dispositio textus *in d. auth. bona damnatorum, Cephal. loco cit. nu.* 22. *& seq. verf. ad tertiam verò &c.*

Quartus casus est, quando condemnatio facta fuit ex dispositione statuti iubentis, bona delinquentis confiscari, quod potest, *vt d. Bart. in l.* 1. *nu.* 3. *in fin. ff. de Bon. damnat. Bald. in l.* 2. *in fin. Cod. Qui testam. facer. poss.* & tunc bona ad fiscum pertinent, *vt d. idem Cephal. d. consil.* 79. *nu.* 14. *& seq.* quod intelligendum est quoad bona existentia in territorio statuentium, vt supra diximus; vnde bona, aut credita alterius territorij spectabunt vel ad ipsum delinquentem, vel ad eius proximiores, excluso fisco, *vt obseruat Ciriac. d. contr.* 230. *nu.* 9. *& seq. Clar. in Pract. crim q.* 78. *verf. sed hic quæro nunquid &c.*

SVMMARIVM.

25 *Sequuta capitali condemnatione propter delictum in vno loco patratum, & confiscatis bonis à Iudice illius loci, reus non potest conueniri à creditoribus pro debitis per ipsum contractis; declaratur nu.* 26. *limitatur nu.* 27.

Quid

26 *Quid si confiscatio facta fuerit vigore particularis constitutionis, seu statuti alicuius loci, & reus habeat bona extra illius territorium.*

Quæstio II.

An sequuta capitali condemnatione propter delictum in vno loco patratum, & confiscatis bonis à Iudice illius loci, possit reus pro suis debitis à creditoribus conueniri.

25 RESP. negatiuè, quia tunc reus censetur liberatus ab omni obligatione, & ideò creditores agere debent contra fiscũ, in quem translata sunt omnia iura actiuè, & passiuè, *l. 2. vbi DD. C. ad l. Iul. de vi pub. Bart. in l. creditor, ff. de solut. Peregr. de Iur. fisc. lib. 5. tit. 1. num.* 54. quod procedit etiam sequuta restitutione, non tamen bonorum, & reo perueniente ad pinguiorem fortunam, *l. 4. C. de Sent. pass. Boss. in tit. de Proclam. quod sit bon. publ. nu. 15. Rot. decis. 565. num. 1. & seq. par. 3. recent.*

26 Et hoc quidẽ generaliter locum habet, quando bonorum confiscatio facta fuit de iure communi in casu hæresis, vel læsæ maiestatis; in alijs enim casibus hodiè bona non applicantur fisco, quando confiscatio imponitur, vel venit in consequentiam delicti, *ex iure nouissimo auth. bona damnatorum, C. de Bon. proscript.* vbi iura antiqua abrogantur, *Clar. in Prax. crim. §. fin. q. 78. in princ. Farinac. q. 25. nu. 1. & seq. Hond. cons. 110. nu. 1. vol. 1. Rot. d. decis. 565. nu. 3. & seq. par. 3. recent.*

27 Secus esset, quando confiscatio facta fuit vigore particularis constitutionis, seu statuti alicuius loci, & reus habet alia bona extra territorium Iudicis confiscantis: eo enim casu creditores agere possunt contra bona sita in alio territorio, quia tunc confiscatio vti facta de iure speciali illius loci, non trahitur ad bona sita extra territorium confiscantis, si ista territoria sint diuersa, ac diuersi Domini vniuscuiusque territorij, & bursæ fiscales distinctæ, ac separatæ, *Bart. in l. cunctos populos, nu. 51. C. de Sum. Trin. & fid. cath. Boss. in tit. de bonor. publ. nu. 62. Clar. d. q. 78. vers. sed hic quæro &c. Peregrin. de Iur. fisc. lib. 5. tit. 1. nu. 137. Farinac. d. q. 25. num. 99. vbi de communi, & alij, quorum sententiam sequuta est Rot. d. decis. 565. nu. 2. & seq.*

SVMMARIVM.

28 *In applicandis bonis hæreticorum confiscatis seruandum est ius canonicum, non autem ius ciuile.*
29 *Hæresis crimen est merè Ecclesiasticum.*
30 *Papa ratione delicti Ecclesiastici potest infligere pœnam publicationis bonorum etiam in terris imperij.*
31 *Statuta Principum sæcularium super hæresis crimine in tantum seruanda sunt, in quantum approbantur ab Ecclesia.*
32 *Cui applicari debeant bona laicorum hæreticorum confiscata propter hæresim.*

Quæstio III.

Cui applicanda sint bona hæreticorum laicorum confiscata propter hæresim.

28 PRæmittendum est, quod in applicandis bonis hæreticorum confiscatis seruan-
29 dum est non ius ciuile, sed ius canonicum, quia hæresis crimen est merè ecclesiasticum, *cap. vt inquisitionis officium, §. prohibemus, de Hæret. in 6. Farinac. cons. 117. nu. 2. & cons. 118. num. 14.* vbi dicit, quod
30 Papa ratione delicti ecclesiastici potest infligere pœnam publicationis bonorum, etiam in terris Imperij, *Paris. cons. 2. nu. 104. & seq. lib. 4.* vbi dicit, quod statuta
31 Principum sæcularium super hoc hæresis crimine in tantum seruanda sunt, in quantum approbantur ab Ecclesia, & non vltra.
32 Ad quæstionem verò resp. quod Doctores in hoc varia senserunt: alij enim dixerunt, bona laicorum hæreticorum ipso iure propter hæresim confiscata, extra statum Ecclesiæ fisco sæculari, in Terris verò Ecclesiæ fisco Ecclesiæ esse applicanda, *ità per tex. in cap. vergentis, in princ. extr. de Hæret. resoluit gloss. ibidem in figuratione casus, in princ. Abb. num. 1. & 2. glos. in clem. 2. in ver. Ecclesia, eod. tit. de Hæret. Aym. cons. 128. num. 6. vers. secundò resp. Guid. Pap. decis. 76. Rol. cons. 8. num. 9. & seq. lib. 3. & cons. 75. num. 7. & seq. eod. lib. 3. Decian. tract. crim. lib. 5. cap. 44. nu. 3. vers. & nota &c.* vbi etiam obseruat, quod Princeps sæcularis, cuius fisco bona hæretitorum applicantur, non potest bonorum confiscatorum possessionem apprehẽdere, nisi post sententiam Iudicis Ecclesiastici, licèt lata sententia declaratoria ab Ecclesiastico Iudice, possit sine alio iussu eiusdem Iudicis Ecclesiastici occupare bona confiscata, quia

ex sententia declaratoria inductum est ius occupandi in hoc crimine hæresis, *per tex. in cap. cum secundum, §. confiscationis, vbi DD. de Hæret. in 6.*

Alij censent, bona hæreticorum confiscata diuidi debere in tres partes, ità vt vna pars danda sit Iudici sæculari, altera officialibus, qui in causa laborarũt, & altera Ecclesiæ Romanæ, *iuxta cõstit. Innocẽtij IV. Alexandri IV. & Clementis IV. ità Sylu. in ver. hæresis, §. 2. num. 14. Paris. cons. 2. num. 114. lib. 4. Menoch. de Arbitr. quæst. lib. 2. cas. 374. nu. 4. & alij apud Farinac. cons. 117. num. 9. & seq.* vbi dicit, quod dictæ constitutiones seruari debent vbique etiam extra Italiam, & in Terris Imperij.

Alij asserunt, quod in loco, vbi non adsunt Inquisitores, sed Episcopus procedit, hæreticorum bona ipso iure confiscata applicantur Cameræ Apostolicæ, & Romanæ Ecclesiæ; vbi verò adsunt Inquisitores, omnia hæreticorum bona confiscata ex generali consuetudine applicanda sunt Sancto Officio, & Inquisitoribus, quia non Domini temporales, sed Inquisitores ipsi prouident carceratis, carceribus, & alijs necessarijs impensis S. Officij, *Nau. cons. 20. nu. 2. tit. de Hæret. lib. 5. Boss. eod. tit. de Hæret. nu. 33. in fin.*

Alij denique asserunt, bonorum hæreticorum dimidiam Cameræ Apostolicæ, aliam verò dimidiam S. Officio applicandam esse, *Zanchin. in tract. de Hæret. cap. 26. nu. 1. & 2. Tabien. in ver. hæreticus, nu. 7. Bursat. cons. 43. nu. 44. & seq. Card. Tusch. pract. conclus. in ver. hæreticus, conclus. 102. nu. 16.*

Quid dicendum? ego censeo, in hoc seruandam esse cuiusque Ciuitatis, seu Regionis consuetudinem legitimè præscriptam, *ut sensit Clar. in §. hæresis, vers. item bona condemnatorum &c. Couar. var. resol. lib. 2. cap. 9. nu. 12. Peregrin. de Iur. fisc. lib. 4. tit. 5. num. 31. vers. Clericorum verò bona &c. Laudens. cons. crim. 58. num. 1. lib. 1. & alij apud Farinac. d. cõs. 117. n. 19. & seq.* vbi refert, quod in Hispania omnia hæreticorum bona confiscata applicantur fisco Regis, qui tamẽ talia bona in tres partes diuidit, vnam in vtilitatem S. Officij inquisitionis pro salario Inquisitorum, & aliorum Officialium mercede, aliam pro substentatione belli contra Saracenos, tertiam in pios vsus.

S V M M A R I V M.

33 *In confiscatione bonorum filij existentis in potestate patris non veniunt bona castrensia, vel quasi, nec profectitia, & aduentitia ipsius filij, & nu. seq.*

34 *Filio condemnato, & bonis eius publicatis, non publicatur proprietas, quam habet in peculio aduentitio.*

35 *Publicatis bonis paternis non publicatur peculium profectitium in præiudicium filij; limitatur nu. seq.*

36 *Quid si bona patris publicentur propter crimen læsæ maiestatis.*

Quæstio IV.

An in confiscatione bonorum Filij existentis in potestate Patris veniant bona castrensia, vel quasi castrensia, profectitia, & aduentitia ipsius Filij.

33 RESP. negatiuè, *per tex. in l. si filius, C. de Bon. Proscript.* vbi peculium castrense filij deportati non debetur fisco, sed Patri; quod fortiùs procedit in bonis profectitijs, & aduentitijs, etiamsi in huiusmodi bonis pater non habeat vsumfructum; ratio est, quia filio in bonis aduentitijs interdicta est omnis alienatio sine patris consensu, propter prærogatiuam patriæ potestatis, propter quam pater præfertur fisco, *l. cum non solum, §. ipsum autem, vers. filijs, C. de Bon. quæ liber. Bart. in l. si finita, §. si de vectigalibus, nu. 12. ff. de damn. inf.* vbi dicit, quod filio
34 condemnato, & bonis eius publicatis, non publicatur proprietas, quam habet in peculio aduentitio, *Ruin. cons. 24. & 25. vol. 5. Paris. cons. 157. nu. 1. lib. 4. Couar. lib. 2. resol. cap. 8. post nu. 7. Clar. qui de communi testatur, in Pract. crim. §. fin. qu. 78. vers. præterea quæro &c. cum vers. sequen. & hanc veriorem, & æquiorem dicit Rot. decis. 455. nu. 13. & seq. par. 5. tom. 2. recent.* vbi, quod omnia patri reseruantur in solatium patriæ potestatis, *Aret. in §.*
35 *actiones, nu. 24. Inst. de Action.* vbi etiam dicit, quod publicatis bonis paternis non publicatur peculium profectitium in præiudicium filij, *Abb. cons. 66. vol. 2. Alex. cons. 23. vol. 1. Crauett. cons. 39. num. 10. Boer. dec. 7.* quicquid in contrarium senserit *Osasc. decis. 94.* vbi dicit, quod proprietas peculij aduentitij filij condemnati sub confiscatione comprehenditur (al-

uo vsufructu, quandiu pater viuit.

36 Limita quando bona patris publicantur propter crimen læsę maiestatis ab eo commissum: hoc enim casu fit præiudicium filio, cum patris exempla in ipso filio metuantur, *l. quisquis, §. filij, vbi DD. C. Ad l. Iul. maiest.*

SVMMARIVM.

37 *Statutum de confiscanda legitima, non comprehendit Patrem forensem, cuius Filius in eo loco deliquit, & nu. seq.*

38 *Pater de iure communi punibilis non est ob delictum filij.*

39 *Statuta pœnalia non comprehendunt delicta minorum 25. annorum.*

40 *Statutum, vt Pater teneatur de delicto filij, restringitur ad commissa tantùm in territorio statuentium.*

Quæstio V.

An statutum de confiscanda legitima, comprehendat patrem forensem, cuius filius in eo loco deliquit.

37 Resp. negatiuè, quia statuta odiosa respicientia personam, non comprehendunt hominem alterius territorij; quamuis enim delinquens in loco, subijciatur statutis, hoc tamen verũ est quoad ipsum delinquentem, non autem quoad

38 præiudicium tertij, maximè cum puniat patrem, qui de iure communi non est punibilis ob delictum filij, *Bald. in l. si qua, nu. 4. ff. de His, qui sunt sui, vel alien. iur. Viu. comm. opin. 771. limit. 6. nu. 10. Farinac. q. 24. nu. 162. Merlin. de Legitima lib. 3. tit. 1. q. 40.*

39 Amplia etiamsi in loco originis adesset huiusmodi statutum, nam illud non afficeret patrem, quando filius in alieno territorio delinquit, *Farinac. loco cit. nu. 166. Merlin. vbi supra num. 3.* subdens *nu. seq.* quod sicut statutum forensem non afficit, ità nec etiam filium minorem 25. annorum, quia statuta pęnalia non comprehendunt delicta minorum, *ex trad. per Ias. in §. actiones nu. 81. Inst. de Action. Alber. in p. par. statut. q. 71. Marsil. sing. 362. vers. ad limitationem prædictam &c. & sing. 481. in fin. Viu. d. comm. opin. 771. nu. 8. limit. 4. Odd. in tract. de Restit. in integr. par. 2. q. 80. nu. 68.*

40 Notandum est autem, quod statutum, quo cauetur, vt pater teneatur ex delicto filij, restringitur ad delicta commissa tantùm in territorio statuentium: non enim porrigit vires extra territorium; & ideò cum extra territorium seruari debeat ius commune, pater non tenetur, *Ang. in §. actiones autem, nu. 15. Inst. de Action. & alij communiter.*

SVMMARIVM.

41 *Bona confiscata ob delictum subditi, quando spectent ad feudatarium, & nu. 43.*

42 *Quid si Castrum datum fuerit in dotem, vel in vsumfructum.*

44 *Bona deuoluta ob non solutum canonem, vel ob generationem finitam, soluto matrimonio, vel finito vsufructu, vxori, & proprietario debentur.*

Quæstio VI.

An bona subditi confiscata spectent ad Principem, vel ad feudatarium.

41 Resp. quod pœnæ, mulctæ, bonorumque immobilium confiscationes applicatur Vasallis cum iurisdictione, mero, ac mixto imperio inuestitis, non tantùm quoad vtile dominium, sed etiam quoad directum, ità vt finito feudo nihil Domino sit restituendum, quia hæc sunt fructus iurisdictionis meri, ac mixti imperij, *l. vsufructu legato, ff. de Vsufr. Bart. in l. fin. n. 1. & 2. & ibi Alexan. 2. ff. Solut. matrim.*

42 vbi dicit, quod si Castrum cum iurisdictione datur in dotem, vel in vsumfructum, confiscationes, mulctæ, & condemnationes, etiamsi consistant in bonis immobilibus, spectant ad maritum, & vsufructuarium tamquam fructus illius iurisdictionis, ità vt non teneantur ea restituere vxori, vel proprietario soluto matrimonio, aut finito vsufructu: omnes enim obuentiones marito, & vsufructuario debentur, *Tiraq. de Retract. lignag. §. 10. gloss. vn. n. 19. & communem dicit Peregr. de Iur. fisc. lib. 6. tit. 5. num. 43. lati Rosenth. de feud. cap. 5. conclus. 64. nu. 1. & seq.*

43 Limita in bonis immobilibus, quæ non titulo confiscationis, sed ex lege feudali, seu ex causa dominij directi tempore Vasalli ipso iure quæruntur: hæc enim finito feudo restituẽda sunt Domino, quẽadmo-

44 dũ bona deuoluta ob non solutũ canonẽ, vel generationẽ finitam, vel alio modo ex causa præcedentis contractus, soluto matrimonio, vel finito vsufructu, vxori, &

proprietario debentur; ratio est, tum quia hæc est quædam consolidatio vtilis dominij cum directo: Vasallus verò non est directus Dominus; tum etiam quia causa reuersionis ex præterito fundatur in feudo dominante, à quo seruiens feudum mouetur, & ex eo tamquam ex radice enascitur, *vt d. Rosenth. loco cit. nu. 4. & seq. Io. Andr. in addit. ad Specul. tit. de locat. §. nunc aliqua, nu. 116. in ver. qui tabernas, vers. adhuc quæritur &c. Guid. Pap. decis. 477. num. 3.*

SVMMARIVM.

45 *Quotuplex sit gratia, seu restitutio.*

46 *Quæ differentia sit inter gratiam simplicem, plenam, vel plenissimam.*

47 *Condemnatus, cuius bona fisco fuerunt decreta, & assignata, si à Principe fuerit plenariè, seu liberè restitutus, recuperat bona applicata tam fisco ipsius Principis, quàm fisco Baronis; limitatur nu. 49. & seq.*

48 *An & quando restitutus recuperet etiam fructus perceptos, & consumptos.*

49 *An gratia plenaria trahatur ad beneficia ecclesiastica alteri collata.*
Et an simplex restitutio trahatur ad beneficia, ibidem.

50 *An restitutus plenariè recuperet pensionem Ecclesiasticam.*

51 *Pœnæ, & confiscationes, quæ proueniunt ex contrauentione particularis constitutionis, seu præcepti supremi Principis, siue eius Officialis, spectant ad fiscum ipsius Principis, non autem ad fiscum Baronis, & nu. seq. limitatur nu. 54. & 55.*

52 *Quid si crimen læsæ maiestatis humanæ committatur per subditum feudatarij contra Dominum directum.*

53 *Confiscationes bonorum, quæ fiunt in cæteris casibus à iure communi expressis, pertinent ad Vasallum cum mero, & mixto imperio inuestitum, vel cum Regalibus.*

54 *Quid si subditus feudatarij crimen læsæ maiestatis commiserit, non in Dominum directum, sed in ipsum feudatarium.*

55 *Quando bona hæreticorum confiscata spectent ad feudatarium.*

Quæstio VII.

An reintegratio, & restitutio iussu Principis Bannito concessa, comprehendat etiam bona existentia in territorio Baronis in suo Castro fiscum habentis.

45 PRæmittendum est, quod gratia, seu restitutio alia est simplex, alia plena, seu plenaria, seu libera, & alia plenissima. Simplex gratia dicitur, quando Princeps simpliciter concedit indulgentiam pœnæ pro delicto impositæ: plena, seu plenaria, seu libera dicitur, quando Princeps his verbis vtitur, vel si dixerit, oratorem restituimus, aut omnem reatum, & pœnam remittimus, & condonamus, vel oratorem ad patriam, famam, gradus, & honores restituimus, vel ad eum, in quo antea erat, statum in omnibus, & per omnia reintegramus, vel processum, & sententiam contra oratorem formatam, & latam cum omnibus inde sequutis omnino cassari, & penitus aboleri mandamus; plenissima dicitur, quando Princeps his simul clausulis vtitur, vel alijs vberrimis, ac prægnantissimis verbis, vel quando Princeps restituit reum in pristinum statum non obstante aliqua condemnatione, quam vult haberi pro non facta, *vide Paris. cons. 1. num. 36. & seq. par. 4. Merlin. decis. 125. num. 2. & seq.* vbi etiam dicit, quod solum verbum, *restituimus*, plenariam gratiam importat, *Rolan. cons. 45. nu. 21. & seq. lib. 4.* vbi dicit, quod gratia censetur plenissima, si Princeps dixerit, in omnibus, & per omnia oratorem reponimus perinde ac si nullum facinus commisisset, ac ipsius bona confiscata non fuissent, *Peregrin. de Iur. fisc. lib. 5. tit. 2. nu. 22. 23. & 55.* vbi dicit, quod Princeps dicitur restituere in forma plenissima, si dixerit, quod nihil obijci possit de banno, & confiscatione bonorum.

46 Differentia verò inter gratiam simplicem, plenam, vel plenissimam, est, quod gratia simplex non extenditur ad bona, sed tantùm ad pœnam personæ: plena verò, & plenissima trahitur ad bona non solùm penes fiscum existentia, sed etiam per fiscum in alium alienata, aut in offensum, vel eius hæredes translata, *Rolan. d. cons. 45. num. 21. Peregrin. loco cit. Merlin. d. decis. 125. num. 2. & seq. Farinac. qu. 6. num. 28. vide infra nu. 48.*

Ad

47 Ad quæsitum verò Resp. quod condemnatus, si Principis beneficio fuerit plenariè, seu liberè restitutus, & reintegratus, recuperat bona applicata tam fisco ipsius Principis, quàm fisco Baronis, etiamsi in alium fuerint alienata, seu translata, *l. fin. §. fin. Cod. de Sent. pass.* vbi tantum restituto est restituendum, quantum sententia abstulit, *Bart. in l. 1. in princ. & in l. 2. nu. 4. C. eod. tit. & in l. Gallus, §. & quid si tantùm, n. 13. ff. de liber. & posthum. Paris. cons. 1. nu. 36. & seq. par. 4. Roland. cons. 45. nu. 27. & seq. lib. 4. Peregrin. de Iur. fisc. lib. 3. tit. 2. nu. 22. & seq. Card. Seraphin. dec. 998. nu. 9. vbi de communi, Farinac. in pract. crimin. q. 6. nu. 28. vers. limita 2. & nu. 32. & 39. cum seq latè Merlin. decis. 125. nu. 1. & seq. vbi contrariam sententiam reprobat*; sicut enim Princeps per suos ministros condemnando reum contulit Baroni confiscationis emolumẽtum, ita dum eumdem reum reintegrauit, & restituit, ægrè ferre non debet Baro, si illud idem emolumentum ab eo auferatur, *arg. d. l. fin. §. fin. vbi DD. C. de sent. pass.* quod præcipuè procedit in gratia concessa à Principe non ex mera liberalitate, sed ex capite innocentiæ, *Boss. in tit. de remed. ex sola clem. Princip. num. 1. & seq. & in tit. de litter. Princ. nu. 2. Natt. cons. 471. in fin. Menoch. lib. 5. præsumpt. 46. num. 2. Peregrin. vbi supra lib. 5. tit. 2. nu. 21. & 44. Farinac. d. q. 6. num. 29. & 44. vers. limita hanc sublimitationem &c.*

48 vbi dicit, quod restitutus ex capite innocentiæ recuperat etiam fructus perceptos, & consumptos, licèt regulariter gratia nõ trahatur ad huiusmodi fructus, sed tantùm ad pendentes, & extantes, nisi restitutio esset plenissima, & facta cum causa, *vide Couan. var. lib. 1. cap. 3. num. 15. Rolan. cons. 45. nu. 32. vol. 4. Paris. cons. 1. n. 38. par. 4. Odd. de restit. in integr. 2. par. q. 99. nu. 130.*

49 Limita 1. in beneficijs ecclesiasticis alteri collatis: tunc enim gratia etiam plenaria ad hæc beneficia non trahitur, nisi in gratia adessent clausulæ prægnantes, & extraordinariæ; secus si beneficia alteri collata non fuerint; quia tunc plenè, seu plenariè restitutus ea recuperat, *Mohed. dec. 6. de restit. spoliat. Farinac. d. qu. 6. nu. 28.* simplex verò restitutio non trahitur ad beneficia, etiamsi nondum fuerint alteri collata, *vt d. Farin. loco cit.*

50 Limita 2. in pensione Ecclesiastica: hanc enim non recuperat restitutus etiam plenariè, quia pensio huiusmodi cum beneficio consolidatur statim ac clericus capitaliter fuit condemnatus in contumaciam, vel expressè in eius priuationem, *Odd. loco cit. d. q. 99. nu. 85. & 92. Bellemer dec. 743. de restit. in integr. Farin. d. q. 6. nu. 28.*

51 Notandum est etiam, quod pœnæ, & confiscationes, quæ proueniunt ex contrauentione particularis constitutionis, seu præcepti Supremi Principis, sine eius officialis, spectant ad fiscum ipsius Principis, non autem ad fiscum Baronis, quamuis in huius territorio bona subditi condemnati existant, *Bald. in cap. 1. nu. 15. de Capit. qui cur. vend. Natt. cons. 580. nu. 6. & seq. Rolan. cons. 78. nu. 22. & seq. lib. 2. & consil. 73. nu. 13. & seq. lib. 4.* quemadmo-

52 dum si crimen læsæ maiestatis humanæ cõmittitur per subditum feudatarij contra Dominum directum, de iure communi bona applicantur fisco ipsius Domini, seu Principis superioris læsi, non autem fisco feudatarij, *cap. 1. §. denique, Qua fuit. p. caus. Rolan. cons. 78. nu. 22. lib. 2. & consil. 73. per tot. lib. 4. Peregrin. de Iur. fisc. lib. 1. tit. 2. nu. 94. Rosenth. de feud. cap. 5. conclus. 63. num. 4. litt. D.* ratio prædictæ conclusionis est, quia Princeps supremus de iure communi potest ratione dominij directi in subditos sui Vasalli procedendo, & mulctando iurisdictionem exercere, *cap. dudum, §. nos igitur, de Præb. in 6.* non enim tantam iurisdictionem Vasallo attribuisse censetur, quin maiorem apud se retinuerit, *Natt. cons. 487. nu. 23. & seq. & cons. 580. nu. 2. Merlin. d. dec. 125. num. 15. Rosenth. d. cap. 5. concl. 4. nu. 6,* subdens, quod confiscationes bonorum, quæ fiunt

53 in cæteris casibus à iure communi expressis, pertinent ad Vasallum cum mero, & mixto imperio, vel cum Regalibus inuestitum, etiamsi subditus feudatarij fuerit condemnatus ab ipsomet Principe superiore in confiscationem bonorum, *Boss. in tit. de bonor. publicat. nu. 63. Farin. in Pract. crim. q. 25. nu. 102. & seq.* vbi di-

54 cit, quod si subditus feudatarij committat crimen læsæ maiestatis non in Dominũ directum, sed in ipsum feudatarium, illius bona non applicantur Domino directo, sed feudatario, *Rolan. cons. 75. num. 8. &*

55 *cons. 78. nu. 13. lib. 2.* vbi etiam obseruat, quod si adsit consuetudo tribuens Domino temporali certam partem de bonis hæreticorum confiscatis, & contingat, aliquem damnatum de hæresi habere bona in territorio feudatarij, ea in tali casu applicantur ipsi feudatario, non autem Domino directo, *vide Guid. Pap. dec. 76. nu. 1. Farinac. loco cit. nu. 104.*

SVM-

SVMMARIVM.

56 *An filius priuetur feudo ob delictum patris, & num. seq. & pracipuè num. 66. & 70.*

57 *Delictum proximioris, propter quod aufertur ei hareditas, vt indigno, nocet sequentibus in gradu.*

58 *Quando Vasallus dicatur delinquere contra Dominum.*

59 *Quid si pater non deliquit contra Dominum, sed contra extraneum, & pro delicto imponi debet pœna confiscationis bonorum, & nu. 61.*

60 *Fiscus loco haredis extranei habetur.*

62 *Et quid si feudum transeat ad filium suo iure, vt quia filius, non quia hares, & num. seq.*

63 *Item quid si emphiteusis concessa fuerit pro se, filijs, & nepotibus, & primus, vel secundus delinquat circa ipsum contractum non soluendo canonem &c.*

64 *Quando feudum dicatur ex pacto, & prouidentia.*

65 *An feudum concessum pro se, & haredibus masculis, dicatur hareditarium.*

67 *Quid si feudum, vel emphiteusis quasita fuerit ex re patris, seu data pecunia à patre.*

An Emphiteusis Ecclesiastica transeat in fiscum, ibid.

Ea, qua non transeunt in haredem extraneum, neque transeunt in fiscum, ibidem d. nu. 67.

68 *Maritus non soluens canonem rei dotalis emphiteotica, an praiudicet vxori.*

69 *Quid si feudum aliàs esset hareditarium, sed in inuestitura adsit prohibitio alienandi sine licentia Principis.*

71 *Quid si Pralatus ecclesiasticus delinquat contra Dominum.*

72 *In casu, quo feudum deuoluitur Domino exclusis agnatis, de delicto feudatarij constare debet per veras probationes.*

73 *Bona feudalia non censentur confiscata, nisi in sententia fiat de illis expressa mentio.*

74 *Feudum ecclesiasticum non venit in confiscatione facta per Iudicem sæcularem.*

75 *Feudum antiquum, si alienetur sine Domini consensu, non ad Dominum, sed ad proximiores deuoluitur.*

76 *Dos vxoris, & donatio propter nuptias nō venit in confiscatione bonorum mariti delinquentis.*

77 *Dos restitui debet, cum primum incipit maritus exulare.*

Quæstio VIII.

An & quando filius priuetur feudo propter delictum Patris.

56 RESp. quod si pater delinquit contra
Dominum, vel aliquid facit contra
feudi conuentionem, non solùm pater, sed
etiam filius feudo priuantur, illudque sta-
tim Domino deuoluitur, *cap. 1. §. denique,
Qua fuit prim. caus. benef. amitt.* etiamsi
feudum esset antiquum, & ex pacto, & pro-
uidentia, *Bart. in l. eum qui, nu. 1. & seq.*
57 *ff. de Interd. & releg.* vbi etiam dicit,
quod delictum proximioris, propter quod
aufertur ei hæreditas, vt indigno, nocet se-
quentibus in gradu, *Anan. cons. 32. nu. 5.
Grauett. cons. 127. num. 7. Rolan. cons. 1.
nu. 10. & seq. lib. 3.* vbi dicit, quod si Va-
sallus priuatur feudo propter delictum, &
culpā, quæ de directo offendit Dominum,
siue feudū sit nouum, siue antiquum, sem-
per reuertitur ad Dominum, exclusis etiā
agnatis, & hoc in iniuriæ suæ vltionem;
quia cum feudum sit beneficium, in quo
agnati veniunt virtute primæuæ inuesti-
turæ, & inuestito censeatur datum cum
ista qualitate, & conditione, vt si ingrati-
tudo committatur contra Dominum, feu-
dum ad eum reuertatur, agnati, seu descen-
dentes non possunt conqueri, cum feudum
à principio fuerit affectum hac qualitate, &
conditione, videlicet si primus, cui facta
fuit concessio, & ab eo successiuè descen-
dentes erunt erga Dominum grati, *Boss. in
tit. de bonor. publicat. nu. 55. & 57. Alex.*
58 *cons. 30. nu. 17. lib. 1.* vbi, quod Vasal-
lus dicitur delinquere contra Dominum
non solum quando principaliter offendit
ipsum Dominum, sed etiam si cum vxore
Domini iacuerit, vel dimiserit eum solum
in prælio, vel si non petijt inuestituram in-
tra tempus legitimum, *Gozadin. cons. 84.
nu. 3. Duen. reg. 346 Caball. resol. crimin.
cas. 182. nu. 15. Paris. cons. 21. nu. 53. &
seq. & cons. 1. nu. 16 & seq. lib. 1. Socin.
iun. cons. 68. nu. 126. & seq. vol. 3. Pere-
grin. de Iur. fisc. lib. 5. tit. 1. num. 108. &
alij communiter.*
59 Si verò pater non delinquit contra Do-
minum, sed contra extraneum, vt si com-
mittat delictum, propter quod imponi de-
beat pœna confiscationis bonorum, distin-
guendum est, aut tale feudum debet tran-
sire ad filium ex persona patris tamquam
ad patris successorem, seu hæredem, vt si
fuit concessum pro se, & quibuscunque

hære-

hæredibus, vel quibus dederit, & in tali casu filius feudo priuatur, illudque transit in fiscum ratio est, quia tunc sine Domini licentia in quoscunq; etiam extraneos
60 transferri potest,& per consequens etiam, in fiscum, qui loco hæredis extranei habetur, *cap. 1. de feud. non haben. propr. feud. natur. Bart. loco cit. nu. 2. Clar. in §. feudum, q. 84. vers. fin. Farin. in Pract. crim. q. 25. nu. 73. Boss. d. tit. de bonor. public. num. 54. vers. tamen aduertendum est ad*
61 *duo & c.* quod intelligendum est, vt transeat in fiscum cum suo onere, vt scilicet fiscus teneatur Domino directo ad ea, ad quæ teneretur alius hæres extraneus, vel feudum cedere alicui priuato, qui iura Vasalli præstet, vel illud vendere, vt Domino præstetur æstimatio iuris sui directi, & fisco valor dominij vtilis, *vt d. Crauett. cons. 128. nu. 7. Peregr. de Iur. fisc. lib. 5. tit. 1. nu. 71. vbi alios refert.*
62 Aut feudum transit ad filium suo iure, vt quia filius, non quia hæres, & in tali casu filius illud sibi retinet, excluso fisco, & Domino directo, puta si feudũ ex pacto, & prouidentia in descendentes perueniat, siue feudum sit antiquum, siue nouum, *d. §. denique, Bart. in d. l. eum qui, nu. 2. & seq. ff. de interdict. & releg.* vbi dicit,
63 quod in contractu emphiteotico, quando quis recipit emphiteusim pro se, suis filijs, & nepotibus, si primus, vel secundus delinquit circa ipsum cõtractum emphiteusis non soluendo canonem, vel alienando sine licentia Domini, hic nõ nocet sequenti; & si delictum committeret, propter quod bona publicarentur, ista bona debẽt remanere apud filios, & nepotes, quia non transeunt ad eos, vt hæredes, sed habent suo iure, *Bald. in l. adoptiui, § patrabili ff. de in ius voc. Clar. in §. emphiteusis, q. 8. vers. sed hic &c. & in d. §. feudum, q. 86. vers. ego alias &c.* vbi dicit, quod si Vasallus non potest de feudo in præiudicium agnatorum disponere, nunquam feudum aperitur Domino, sed ipsis Agnatis, quibus iam ex tenore inuestituræ erat ius quæsitum, vt si feudum receptum fuerit ab Auo, vel à Patre ipsius delinquentis, ex-
64 presse pro se, & liberis, seu filijs, seu pro se, & hæredibus masculis, quo casu dicitur etiam ex pacto, & prouidentia, & non
65 hæreditarium, quia illa verba, pro hæredibus masculis, intelligẽda sunt in feudis, idest pro filijs masculis ità vt non requiratur, quod filij in tali casu sint hæredes, *Rolan. cons. 1. nu. 31. & cons. 29. nu. 92. vol. 3. & cons. 77. nu. 6. & 7. vol. 4. Caball. d. cas. 182. nu. 15. 16. & seq.* vbi dicit, quod eo casu fructus, seu commoditas talis feudi durante vita naturali Vasalli delinquentis non ad fiscum, nec ad Dominum directum pertinent, sed ad ipsos filios, & descendentes, vel alios Agnatos in inuestitura comprehensos, ad quos feudum peruenit, *Bart. communiter receptus in l. Imperator, ff. de fideicom. libert. Alex. cons. 23. nu. 3. & seq. lib. 1. Clar. in pract. crimin. §. fin. q. 78. vers. item quæro & c. Duen. reg. 346. per tot. Peregrin. de Iur. fisc. lib. 5. tit. 1. num. 107. Mohed. dec. 1. nu. 3. in tit. de Pœn. Afflict. dec. 385. n. 3. & decis. 282. num. 13. Farinaq. in Pract. crim. q. 25. nu. 67. 68. & 71.*
66 Nec obstant deducta per *Socin. iun. d. cons. 68. num. 128. lib. 3.* vbi dicit, quod etiamsi delictum non fuerit contra personam Domini, sed aliàs tale, propter quod Vasallus feudo priuetur, tunc etiam liberi eius, & agnati coniuncti ipsi Vasallo delinquenti in tertio gradu, vel proximiori censentur priuati ratione magnæ propinquitatis, & tantùm admittuntur agnati in quarto gradu, vel remotiori, *per tex. in cap. 1. si Vasall. feud. priuet*, nam hoc procedit, quando feudum est receptum pro se, & hæredibus, vel simpliciter concessum alicui nulla facta mentione liberorum, aut hæredum; secus si receptum fuerit pro se, & liberis, etiamsi feudum sit nouum, quia tunc admittuntur filij Vasalli, quibus non nocet in tali casu delictum patris, *Ruin. cons. 23. nu. 35. vol. 5. Clar. in §. feudum d. q. 66. vers. ego alias &c. Rolan. cons. 28. nu. 11. vol. 3. Boss. in tit. de bonor. publicat. nu. 55. Caball. resol. crim. cas. 182. nu. 16. Peregrin. d. lib. 5. tit. 1. nu. 113. vers. sed contra &c.*
67 Limita, vt supradicta conclusio procedat, quando emphiteusis, vel feudum quæsitum fuit solo beneficio concedentis, tunc enim pater non põtest filijs in inuestitura comprehensis præiudicare non soluendo canonem, aut rem alienando irrequisito Domino, *ex trad. per Sand. dec. 1. 90. nu. 1.* secus si emphiteusis, vel feudum fuerit quæsitum ex re patris, idest data pecunia à patre, quia in tali casu põtest pater filijs præiudicare, dummodò feudum sit nouum, seu habeat originem in persona ipsius patris, secus si esset antiquum, seu quæsitum ab alio ascendente pro se, & filijs, *Bart. in d. l. 3. nu. 4. ff. de interd. & releg. Bald. in l. 1. in fin. C. Per quas person. nob. acquir. Corn. cons. 282. nu. 10. vol. 3. Natt. cons. 538. nu. 43. Paris. cons. 2. nu. 22. lib. 1. Alex. cons. 28. vol. 5. Vrsill. ad Afflict. dec. 112. nu. 6. & dec. 393. num 5. Clar. in §. emphiteusis, q. 16. vbi de communi, Surd. d. decis. 290. num. 1. Beltramin.*

min. ad Gregor. decis. 529. num. 23.

Obserua tamen, quod etiamsi emphiteusis, vel feudum sit nouum, & quæsitum ex pecunia patris, non tamen transiret in fiscum, quando concessum fuit etiam pro filijs, & descendentibus: quamuis enim in tali casu pater possit de eo disponere etiã in extraneum, eo tamen aliter non disponente, recta via, ac de sui natura transit in filios excluso fisco, ac si quæsitum fuerit solo beneficio concedentis: ratio est, quia talis videtur fuisse mens patris à principio stipulantis pro filijs, vt huiusmodi emphiteusis ad extraneos non transeat, nisi quatenus ipse ità dispofuerit, & non aliàs, *&* *ità senserunt Clar. in §. emphiteusis d. q. 16. vers. & his præmissis &c. & alij DD. citati;* regula enim est, quod ea, quæ de sui natura nõ transeunt in hæredem extraneum, neque transeunt in fiscum, *glos. & DD. in l. 1. C. de bon. libert. Bart. in l. si finita, §. si de vectigalibus, num. 6. ff. de damn. inf. Clar. in d. §. emphiteusis, qu. 29. & alij communiter.*

Obserua 2. quod emphiteusis ecclesiastica nunquam transit in fiscum sæcularem, etiamsi vel ex pacto, vel ex consuetudine, vel ex aliqua Pontificia constitutione ad extraneos hæredes transiret, alioquin conditio Ecclesiæ longè deterior efficeretur, tum quia fiscus est potentior, difficiliùs conuenitur, & in pluribus magis est priuilegiatus: tum etiam quia Ecclesia priuaretur spe caducitatis, ac solitis laudemijs, cum semper detur restitutio fisco non soluenti, & nunquam ipse fiscus moriatur, *Bart. in d. l. si finita, §. si de vectigalibus, nu. 6. Clar. d. qu. 29. Rolan. loco cit. nu. 17. quorum opinio est magis communis, vt d. Farinac. in Pract. crim. q. 25. nu. 55. & 56.*

Dixi, in fiscum sæcularem, quia nonnulli sentiunt, emphiteusim Ecclesiæ transire in fiscum ecclesiasticum, *ità Farinac. d. q. 25. nu. 57. vbi citat Oltrad. conf. 17. & alios, vide Bellemer. dec. 725. vers. quarto probatur &c.*

68 An verò maritus non soluens canonem rei emphiteoticæ dotalis, præiudicet vxori? Resp. affirmatiuè: tenetur tamen maritus vxori ad interesse, & si non esset soluendo, tunc vxori in subsidiũ subuenitur, *Spec. in tit. de locat. §. nunc aliqua, q. 111. nu. 136. & seq. Mandell. conf. 28. num. 9. Surd. dec. 102. nu. 18. & seq.*

69 Notandum tamen est, quod licèt feudũ alias esset hæreditarium, & ad extraneos transitorium, si tamen in inuestitura adesset prohibitio alienandi sine licentia Principis, eo casu non amplius retineret naturam hæreditarij feudi ad extraneos transitorij naturam, quia tunc alteratur natura feudi, & ideò non transiret ad extraneos, nec ad fiscum, *Farinac. conf. 135. nu. 51. & consil. 209. num. 15. & seq.* quod procedit, quando negatiuè cõcepta sunt illa verba, vt scilicet nõ possit Vasallus alienare sine consensu Domini, & tunc non ad agnatos feudum spectat, sed Domino deuoluitur, quia nihil videtur actum in fauorẽ agnatorum, sed solùm in fauorem Principis concedentis, *vt sensit Boss. tit. de Bonor. public. nu. 54. Peregrin. de Iur. fisc. lib. 5. tit. 1. nu. 106. & 112. & alij Doctores citati;* secus si verba illa concepta sint affirmatiuè, quod scilicet Vasallus possit alienare impetrata licentia à Principe, quia in tali casu feudum adhuc trãsiret ad fiscum, *vt colligitur ex cap. 1. de feud. non baben. propr. feud. natur. & d. Boss. loco cit.*

70 Notandum 2. quod si ex tenore inuestituræ constet, concedentem noluisse, vt vnius delictum alteri noceat, vt si in inuestitura dictum fuerit, concedo de vno in alium, vel cõcedo omnibus principaliter, siue insolidum, vel concedo attentis meritis singulorum, vel concedo generi tuo, tunc quia omnes considerantur principaliter per se, non tanquam successores primi inuestiti, vnius delictum alteri non nocet: & ideò in casu confiscationis, feudum non deuoluitur Domino, sed filijs, & agnatis, etiamsi offensa directè, vel principaliter tangat personam ipsius Domini, *Bald. in cap. 1. §. denique, vers. & not. quod isto casu &c. Quæ fuit prim. caus. benef. amitt.* vbi dicit, quod in tali casu ad Dominum reuertitur solum ius delinquentis, & non ius reliquorum, quod ex propria persona habent quodam ordine mortalitatis, non per viam hæreditatis, *Rolan. conf. 1. n. 54. vol. 3. & conf. 15. nu. 3. vol. 4. Peregrin. de Iur. fisc. lib. 5. tit. 1. nu. 109. & seq.* vbi etiam obseruat, quod si tempore delicti nõ est ius quæsitum patri, vt quia Auus viueret, delictum patris non præiudicat filio; & ideò filius Auo succederet, *latè Farinac. d. q. 25. nu. 93. vbi alios refert.*

71 Notãdum 3. quod si Prælatus delinquit contra Dominum, fauore Ecclesiæ feudum ad Dominum pertinet Prælato viuente, eo autem mortuo ad successorem eius reuertitur, *cap. 1. §. fin. vbi Bart. de Capitul. Corrad. Caball. d. cas. 181. nu. 20. & alij communiter.*

72 Notandum 4. quod in omni casu, in quo feudum deuoluitur Domino exclusis agnatis, de delicto feudatarij constare debet per veras probationes, non autem per eius fictam confessionem resultantem ex contu-

contumacia vigore statuti disponentis, contumaces haberi pro confessis : quia probatio facta propter contumaciam, non egreditur personam contumacis, *l. eius, qui delatorem, ff. de iur. fisc. Boss. in tit. de Bonor. public. num. 56. Rolan. consil. 29. num. 21. & 22. & cons. 94. nu. 25. vol. 3. latè Farinac. d. qu. 25. nu. 79.* vbi etiam dicit, quod quando crimen, propter quod feudatarius condemnatur, esset concludẽter per testes probatum, eo casu dicitur condemnatus ob delictum, & non ob contumaciam, *Peregrin. d. lib. 5. tit. 1. n. 110.* licèt in hoc contrarium sentiat *Boss. loco cit. nu. 56. versus fin.*

73 Notandum 5. quod bona feudalia etiam in casu, in quo possunt confiscari, nunquam censentur confiscata, nisi in sententia confiscationis fiat de illis expressa mentio, *Rolan. cons. 29. num. 140. & seq. vol. 3. vbi de communi, Afflict. dec. 26. in princ. Add. ad Capell. Tholos. decis. 395. Borgn. de vsufr. num. 237. Grammat. decis. 103. num. 110. Socin. Iun. consil. 72. num. 47. & consil. 74. in princ. vol. 1. Farinac. d. quaest. 25. num. 63. & sequen.*

74 vbi subijcit, quod feudum ecclesiasticum non venit in confiscatione facta per Iudicem saecularem : & propterea feudatarius ex tali confiscatione minimè priuatur feudo, quod recognoscit ab Ecclesia, nisi per sententiam Ecclesiæ sit priuatus, *per text. in clem. pastoralis, vbi DD. de re iud. & trad. Bald. in l. 1. quaest. 42. ff. de rer. diuis.*

75 Notandum 6. quod alienato feudo antiquo sine Domini consensu, feudum non ad Dominum, sed ad proximiores deuoluitur, *vt probat Peregrin. d. lib. 5. tit. 1. num. 113.*

76 Notandum 7. quod dos vxoris, & donatio propter nuptias non venit in confiscatione bonorum mariti delinquentis, *l. si marito, ff. solut. matr. l. 1. & ibi DD. ff. de Iur. fisc. Bart. in l. res qua, §. 1. ff. eod. tit. de iur fisc. Rot. dec. 197. ex collect.*

77 *per Farinac.* vbi subdit, quod stante clausula, *in omnem, & quemcumque casum restitutionis &c.* dos restitui debet, cum primum incipit maritus exulare, etiamsi bona mariti tunc publicata non fuerint, *ex trad. per Bart. in l. si constante, sub nu. 20. ff. solut. matrim.*

SVMMARIVM.

78 *Bona fideicommisso subiecta regulariter non veniunt in generali confiscatione bonorum.*

79 *Bona fideicommisso subiecta confiscantur durante vita delinquentis quoad vsumfructum; limitatur nu. 80. & seq.*

80 *Quid si factum esset expressum fideicommissum in casu alienationis, vel si post fideicommissum adiecta sit causa, vt bona perpetuò conseruentur in agnatione, vel familia.*

81 *Trebellianica, & legitima condemnati, quando fisco applicetur.*

82 *Quando pater prohibere possit filio alienationem legitimae.*

83 *Quid si prohibitio alienationis bonorum facta fuerit fauore tantùm prohibiti nullo dato substituto.*

84 *An & quando dos publicetur per delictum mulieris.*

85 *An & quando testator possit in casu delicti excludere fiscum.*

86 *Bona, quæ fauore alterius prohibita sunt alienari, non publicantur, etiamsi ageretur de crimine læsæ maiestatis.*

87 *An pater possit filio prohibere alienationem trebellianicae.*

88 *Trebellianica censetur prohibita ex prohibitione alienationis facta fideicommissarijs.*

89 *Fiscus non succedit in illud ius, quod est personale filiorum.*

90 *Fiscus non potest petere, vt grauamen deducatur de legitima.*

91 *Fiscus non succedit in ius adeundi, nec potest dicere testamentum nullum ex causa præteritionis.*

92 *Fiscus potius bonis succedit, quàm personæ.*

93 *An cautela excludendi fiscum in casu delicti, admittatur in delictis comprehensis in constit. 6. Sixti V. contra Bannitos, & facinorosos.*

94 *Dicta constitutio non habet locum, nisi de delicto constito verè, & concludenter, nec est extendenda ad alios casus; & nu. 95.*

96 *Vsusfructus mulieri relictus stantibus filijs resoluitur in alimenta.*

97 *Confiscatis bonis filiorum vxor reassumit integrum vsumfructum.*

98 *Bulgari consuetudo procedit, quando apud filium bona permanent : cessat verò quando ad extraneum deueniunt.*

Quæstio IX.

An & quando bona fideicommisso subiecta transeant in fiscum.

78 RESP. quod licèt bona fideicommisso subiecta regulariter non veniant in generali confiscatione bonorum, quia censentur tacitè prohibita alienari, *iuxta tex. in auth. res, quæ, vbi DD. C. commun. de legat. latè Alex. conf. 23. lib. 1. Ruin. consil. 129. nu. 3. lib. 2. Natt. conf. 528. nu. 19. & seq. lib. 3. Boss. in tit. de bon. publ. n. 34. Peregrin. de Iur. fisc. lib. 5. tit. 1. rub. de Public. bon. nu. 98. Farinac. in Prax. crim.*
79 *q. 25. nu. 22. & seq.* confiscantur tamen durante vita delinquētis quoad vsumfructum etiam in præiudicium substituti, cui postmodum adueniente morte naturali ipsius delinquentis, eadem bona confiscata per fiscum restituuntur, *l. ex facto, §. ex facto, vbi DD. ff. ad Trebell. Boss. loco cit. nu. 34. in fin. Rol. conf. 98. nu. 10. vol. 2.*
80 Limita 1. vt prædicta conclusio procedat, quando fideicommissum, vel substitutio facta fuit tantùm in casum mortis; tunc enim fiscus potest apud se retinere bona, durante vita ipsius condemnati, *iuxta tex. in l. Statius Florus, §. Cornelio felici, cum ibi not. ff. de Iur. fisc.* secus si factum esset expressum fideicommissum in casum alienationis, vel quando post fideicommissum adiecta est causa, vt bona perpetuò conseruentur in agnatione, vel familia; quo casu statim facta alienatione per delictum talia bona ne durante quidem vita eius, qui prohibitus est alienare, veniunt in confiscatione bonorum, sed admittitur sequens in gradu fideicommissi, *Bart. communiter receptus in l. Imperator, ff. de fideicom. libertat. Socin. iun. consil. 77. num. 15. lib. 2. Rolan. consil. 98. num. 14. & seq. lib. 2. vbi de communi, Grammat. decis. 105. num. 31. & alij, quos refert, & sequitur Clar. in Pract. crimin. lib. 5. §. fin. quæst. 78. vers. item quæro*
81 *nunquid &c.* vbi tamen subdit, quod potest fiscus detrahere ex persona condemnati trebellianicam, modò non sit eius detractio prohibita, & etiam in omnem casum solet detrahere legitimam, quando condemnatus esset filius, quia in eo non potest testator fideicommissum, neque aliud grauamen imponere, neque eius alienationem prohibere, *l. quoniam in prioribus, C. de inoffic. testam.* vno tan-
82 tùm casu excepto, quando scilicet pater propter minorem ætatem filiorum, eis prohibuisset alienationem omnium bonorum vsque ad certum tempus; talis enim prohibitio non censetur filijs onerosa, sed potius fauorabilis; potest enim pater prouidere filij imbecillitati, *l. filijs matrem, vbi Bart. Ias. & alij, C. eod. tit. de inoff. testam.* & ideò valet etiam respectu legitimæ; ità vt, si filius delinquat, confiscari non possit, *vide Boss. in tit. de bonor. public. nu. 41. Ruin. conf. 23. lib. 5. Rimin. conf. 243. vol. 2. Natt. conf. 528. num. 32. & seq. Farinac. q. 25. num. 35. & seq. & conf. 159. nu. 30. & seq.*
83 Limita 2. vt dicta conclusio procedat, quando alienatio est prohibita fauore alterius; tunc enim delinquendo non potest quis alienare in præiudicium substituti; & ideò bona huiusmodi prohibita alienari, non veniunt in publicatione bonorum, sed substituto statim applicantur, *l. Imperator, vbi Bart. & alij, ff. de fideic. liber.* alioquin sequeretur absurdum, quod esset in potestate grauati per suum delictum euertere voluntatem testatoris, & priuare substitutum sibi debito fideicommisso, *contra tex. in l. id quod nostrum, ff. de reg. Iur.* Secus si prohibitio facta fuerit fauore tantùm prohibiti nullo dato substituto; eo enim casu non videtur prohibita alienatio, quæ fit delinquendo, quia propter delictum amittit fauorem, & priuilegium suum, & ideò bona fisco in tali casu applicantur, *Bart. in l. si quis in tantam, nu. 12. C. Vnde vi. Alex. conf. 23. n. 6.*
84 *lib. 1.* vbi etiam dicit, quod si mulier delinquit constante matrimonio, dos non publicatur, nisi in casibus expressis *in l. quinque, cum duabus seq. ff. de bon. damnat.* quia, quod mulier non possit alienare dotem constante matrimonio, fuit inductum non solum fauore mulieris, sed etiam viri, *Dec. in l. furiosi, nu. 6. ff. de Reg. Iur. Gram. dec. 105. num. 31. & seq. & nu. 39. Natt. conf. 528. num. 6. & seq.*
85 *vol. 3.* subdens, quod si testator prohiberet alienationem fauore prohibiti tantùm nullo dato substituto, tunc si adderet, quod si delinqueret, bona transire non debeant in fiscum, talis dispositio non valeret, quia dolus futurus remitti non potest, *l. si vnus, §. illud, vbi Bart. ff. de Pact.* & hoc ea ratione, nè detur occasio delinquendi, *l. conueniri, ff. de Pact. dot.* secus si alienatio prohibita esset fauore alterius, quia tunc attenta dispositione testatoris excludentis fiscum in casu delicti, non fisco, sed substituto, seu vocato in tali casu bona delinquentis statim non expectata eius morte applicantur, *latè Peregrin. de Iur. fisc. lib. 5.*

lib. 5. tit. 1. nu. 103. & seq. Surd. dec. 254.
86 nu. 14. & seq. vbi, quod nec in crimine læsæ maiestatis publicantur bona, quæ fauore alterius sunt prohibita alienari, Farinac. q. 25. nu. 30. & 39.
87 An verò testator possit filijs prohibere trebellianicam? affirmat Rolan. cons. 31. num. 30. & seq. lib. 1. Boss. in tit. de bonor. public. nu. 41. Mandell. cons. 57. num. 10. Thob. Non. cons. 32. nu. 24. & seq. vbi dicit, quod trebellianica potest hodie indistinctè prohiberi etiam liberis primi gradus, Honded. cons. 59. nu. 37. tom. 1. vbi de communi testatur, & hanc sententiam sequuta est. Rot. dec. 693. num. 4. par. 1. &
88 dec. 313. par. 2. Diuers. vbi, quod trebellianica censetur prohibita ex prohibitione alienationis facta fideicommissarijs.
89 Notandum est etiam, quod fiscus non succedit in illud ius, quod est personale
90 filiorum, vt petere oneris reiectionem à legitima, cum hoc filiorum fauore sit introductum, Farinac. cons. 159. num. 6. & seq. & nu. 35. & 51. cum seq. & in Pract.
91 crim. qu. 25. nu. 141. vbi, quod fiscus non succedit in ius adeundi, neque potest dicere testamentum nullum ex causa præteritionis, Alciat. cons. 67. nu. 7. & 8. lib. 9. vbi dicit, quod licet filius possit dicere testamētum nullum, & istud ius transmittat ad descendentem, non tamen transmittit ad extraneos, & per conse-
92 quens neque transit in fiscum, qui potius bonis succedit, quàm personæ, Rolan. cons. 98. num. 29. lib. 2. Thob. Non. consil. 107. nu. 4.

93 Notandum 2. quod prædicta cautela excludendi fiscum in casu delicti, non admittitur in delictis comprehensis in const. 6. Sixti V. edita contra bannitos, & facinorosos: in ea enim expressè cauetur, vt bona delinquentium confiscari possint durante eorum vita, non obstante quocunque fideicommisso, substitutione, & dispositione testatoris sub quauis forma verborum, ac strictissimis clausulis, & cautelis concepta, nisi testator talis testamenti confirmationem à Principe obtinuerit, vel expressè mentem suam in testamento declarauerit, se talem prohibitionem principaliter fecisse non animo fraudandi fiscum, sed causa conseruandi bona in sua familia, Farinac. in Pract. crim. d. qu. 25.
94 nu. 30. & 39. vbi etiam obseruat, quod prædicta constitutio non habet locum, nisi de delicto constiterit verè, & concluden-
95 ter aliter, quàm per fictam confessionem ex contumacia resultantem, nec est extendenda ad alios casus in ea non comprehensos.
96 Notandum 3. quod licèt vsusfructus mulieri relictus stantibus filijs resoluatur
97 in alimenta ex Bulgari consuetudine: tamen confiscatis bonis filiorum vxor reassumit integrum vsumfructum, l. si mulieri, ff. de vsufr. accresc. Thob. Non. cons. 107.
98 nu. 9. & seq. vbi dicit, quod prædicta Bulgari cōsuetudo procedit, quando apud filium bona permanent; cessat verò, quando ad extraneum deueniunt, Gabr. lib. 5. tit. de vsufr. concl. 3. num. 8. & alij communiter.

FINIS.

SOLI DEO HONOR, ET GLORIA.

INDEX

RERVM NOTABILIVM,

Quæ in hoc Tractatu continentur.

A

Si

dioeceſi

Lega-

Officiali

Frater,

Qui

An.

D

Et

Quan-

E

Immu-

Eccle-

F

G

H

HAERE-

Inuen-

KKK Archie-

L

Lex

Quando

M.

In

Missa

N

PRO-

An

Statu-

T

V

F I N I S.

REGESTRVM.

† A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Kk Ll Mm Nn Oo Pp Qq Rr Sf Tt Vu Xx Yy Zz

Aaa Bbb Ccc Ddd Eee Fff Ggg Hhh Iii Kkk Lll Mmm

Omnes sunt Duerniones.